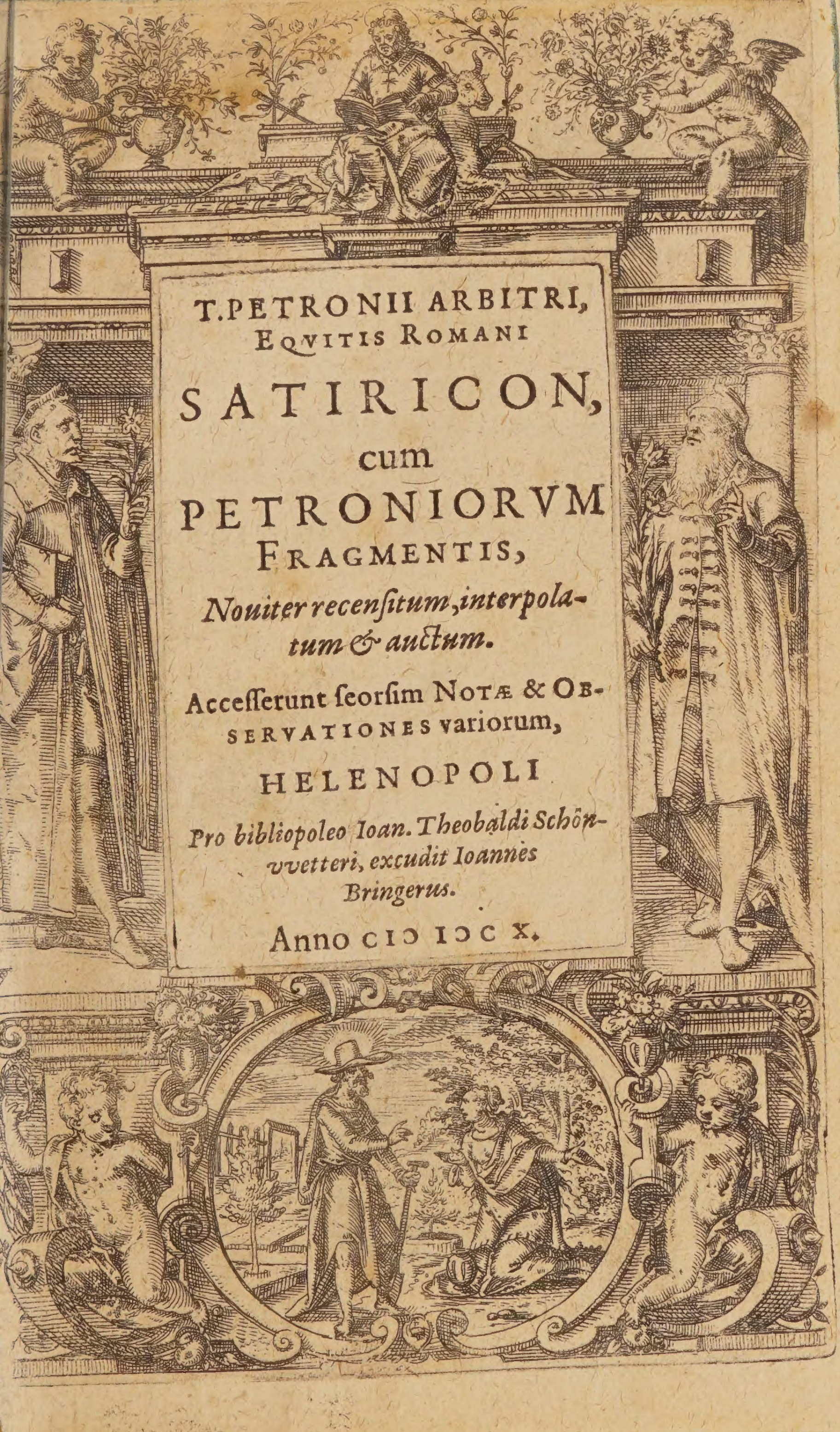
Petronius.

Starke. 1 fl: 6 kr:

T. PETRONII ARBITRI, EQVITIS ROMANI

SATIRICON,

cum

PETRONIORVM FRAGMENTIS,

Nouiter recenſitum, interpolatum & auctum.

Acceſſerunt ſeorſim NOTÆ & OBSERVATIONES variorum,

HELENOPOLI

Pro bibliopoleo Ioan. Theobaldi Schönvvetteri, excudit Ioannes Bringerus.

Anno CIↃ IↃC X.

TITVS. PETRONIVS. ARBITER. BITHYNIAE. PROCONSVL.
AVLAE. CAESAREAE. PRINCEPS. DOMESTICVS. ET. ARCANORVM. CONSILIARIVS.
VIR. INGENIO. VERE. AVLICO. SVMMA. DOCTRINA. ET. ACRI. IVDICIO. PRAEDITVS.
NERONE. CLAVDIO. IMPERATORE. VOLENTE.

AD. MORTEM. ACTVS.

A. C. N.

LXIIIX. Anno Christi 67.

C. SVETONIO. PAVLLINO.
L. PONTIO. TELESINO. COSS.
BIENNIO. ANTEQVAM. PETRVS. ET. PAVLLVS. APOSTOLORVM. PRINCIPES. PATERENTVR.

2 PROLE-

NERONIS

IOACHIMVS CAMERARIVS in Epist. ad Brassicanum.

Petronij Satyricon elegans est: sed flagitia & turpitudinem nefariam proponit, ad cuius cognitionem terreri debent animi pioru͂, considderatione horribilis iræ diuinæ, qui contemtum & neglectionem veritatis tam atrociter vltus fuit, vt in tantos errores, & talia peccata homines delabi sineret: in quoru͂ mores hæc tanta & tam fœda immemorabilia vitia inuaderent, quibus quidem ciuitates & imperia tandem interierunt.

BARTHOLOMÆVS SCHOBINGER IC. in Epist. ad Goldastum.

Petronij Satyricon accepi, & lubenter auideq; perlegi. Rursum mihi in memoriam reuocauit ea, quæ flagitiosum eundem ad modum in Italia geri tum audiui, cum eam freque͂tarem. Renata Petronij tempora dicas, atq; adeo ipsos reuixisse Encolpios & Ascyltas, si, quæ Romæ gesta scio, co͂memorem. Sed pudor vetat, qua͂uis testis aduocare possim Gemmingenum & Rottenstenium, quoru͂ ille postea in Vindelicum, hic Vangionu͂ Præsulem ac Principem electus fuit, olim vterq; sociennus & familiaris meus

in Ita-

I. PHILIPPI PAREI
INTVERGI.

MELOS

Ad Nobil. & Clarissimum virum MELIOREM HAIMINSFELDIVM GOLDASTVM.

Cum PETRONII ARBITRI *Satiricon in lucem ederet suis aliorumq;* NOTIS *castigatum.*

ANTIQVA quisquis vulnera marmorum
Exesa blattis seu tineis malis,
GOLDASTE, sollerti labore
Vindicat à tetricis tenebris:
Næ dignus ille est, quem colat vltima
Ætas auorum; non minus ac dein
Sæclis futuris pronepotes
Huic meritos tribuunt honores.
Quis non perennem donet adoream
Illi, decorem Castalidum choro
Qui reddit, assertumq; quondam
A Stygiâ cohibet cohorte?
Iam iam cadebat Mercurialium
Flos litterarum, iam quoque næṇias

Luctusq; turpes vniuersus
Gentis Apollineæ Senatus
Edebat atram Barbariem suis
Questus parari ciuibus optimis,
Obliuionemq; æuiternam
Artibus ingenuis creari:
Quando ecce Diuorũ auspicijs bonis
Natura finxit dædala pectora,
Queis curæ & est cordi anxiose
Pristina restituisse sæcla.
Quotquot sepulti mersi Acherusijs
Forent latebris de veterum libris?
Miserta pridem ni tulisset
Gens operata nouem Deabus
Opem recentem munere Palladis,
Mendasq; leui pumice fœtidas
Æruginatâ de papyro
Expolijsset. ita alma Phœbi
Lux actuosâ lampade discutit
Cælo notharum corpora nubium,
Lumenq; clarum post reducit
Substituens geniale sidus.
O te beatum Musica iudicet
Corona doctum quod veterum libros
Luci redonas perpolitos
Multiplici variaque dextrâ!

Sermo-

Sermonis Vmbo tu cluis Auſonum,
Graiæque Peithûs perpetuum decus:
Tu das Poetarum, ſimulque
Hiſtoriæ monumenta priſcæ
Deterſa amuſſim viribus ingenj,
Oclisque cernis ſingula Lynceis
Errata patrum negligenti
Segnitie (ah pudet id fateri!)
Pereruditis illita chartulis.
Quæ dira, amabo, peſtilitas luis
PETRONIANAM vexat vrnam?
ARBITER heu maculis onuſtus
Nunc virginalem pæne licentiam
Salesque caſtæ nequitiæ æmulos
Occultat, haud vlli legendus,
Tu niſi Philyrides peritus
Sinceriores particulas ope
Prauis reciſis peruigili tuâ
Integritati tradidiſſes
Depoſitæ modo & inuenuſtæ.
Sic dena PLAVTVS Pegaſidũ additus
Camena turbæ laudibus haud ſuis
Pererrat Orbem, pædagogûm
Victima, vulneribus notatus,
Pictusque dorſum ſtigmatias ſuum.
Proh fertis iſtæc Numina SARSINÆ?

An fertis istæc ô Sorores
Numina Thessalicæ Hippocrenes?
GOLDASTIANA gestiat ARBITER
Legi Mineruâ. Debeat vnice
Pater iocorum risuumque
Iam fugientem animam PAREO!

AD NOBIL. ET CLARISSIMVM VIRVM D. MELIOREM HAIMINSFELDIVM GOLDASTVM, acclamatio.

Melpomene vt vidit, GOLDASTVM *scripta Petroni*
Apta legi doctis reddere velle viris;
Infit; ehem quid agis? paucis tentata, parare
Audes; quam doctum hinc, quam graue surget opus!
Quod colis ingenio, & purgas fœdata tot annos
Arua, quibus cultor vix prius aptus erat:
Gloria magna tibi debetur, adorea magna,
Quæ valeat seros post superesse rogos.
Perge facem veterum meliorem *accendere scriptis,*
Aureus *exurget* surculus *inde tibi.*

M. Gotardus Arthusius
Dantiscanus.

ELEN-

in Italia, & ipsa adeo Roma. Heu quanta ibi labes & corruptela castæ nostræ iuuentuti! quanta iniuria ætati tenellæ! O quanta obiurgatione digni sunt parentes, qui puros suos pueros in id lupanar detrudunt! Præstaret potius vniuersos Germanos obmutescere, quam vt tanto cum periculo, hoc est, animæ corporisq; dispendio, non valde necessaria illa lingua ab ijs comparetur. Nec fortassis de nihilo est, quod autumas, Antichristi hæc tempora in Neroniano illo schemate nobis adumbrari. Immo vt magis id credas, etiam atque etiam tibi confirmo, Romam Petronij tempestate non magis fuisse Neronianam, quam hodie sit: & Petronium, si resurgat, reuolutum iri ad longe nequiorum vitiorum, quæ sine ingenti horrore ne recogitare quidem possumus, imitationem ac arbitrium.

ABLAVIVS COS. ROM.

Saturni aurea sæcla quis requirat?
Sunt hæc gemmea, sed Neroniana.

ELENCHVS MSS. ET EXEMPLARIVM, QVIBVS IN HOC auctore emendando vſi ſumus.

MEmbraneus Codex MS. optimæ quidem notæ, ſed iam Pithœis quoque viſus & collatus. Ex Bibliotheca Ampliſſimi & Nobiliſſimi Iacobi Bongarſij Legati Regij.

Chartaceus Codex MS. ex mẽbraneo illo expreſſus. Ex eiuſdem Bibliotheca.

Chartaceus Codex MS. Carminis de Bello ciuili, inſigniter bonus. Ex Bibliotheca Paulli Stephani Geneuenſis Typographi.

Editio Lipſienſis Thuringica eiuſdem Carminis, cui Herman. Buſchius præfuit, in officina Iacobi Thanneri, Anno 1500.

Editio Pariſienſis prima Reginaldi Calderij Anno 1520. procurata. Ex Bibliotheca Bongarſiana & noſtra.

Fragmenta veterum Poetarum ab

Henrico Stephano collecta An. 1563.

Editio Antuerpiana Christophori Plantini, cũ Notis Sambuci, An. 1564.

Editio Lugdunensis Sequanica Ioannis Tornæsij Anno 1575.

Editio Pictauiẽsis Epigrammatum Cl. Bineti. Ex Bibliotheca Galli Olympij IC.

Editio Lugdunensis Batauica Ioannis Paetsij, cum Præcidaneis Dousæ, Anno 1583.

Editio Parisiensis quarta Mamerti Patissonij, cum Notis & Collectaneis, Anno 1587. Ex Bibliotheca Bongarsiana.

Editio Lugdunẽsis Batauica secunda Francisci Raphelengij, cũ Animaduersionibus Wouvvereni, Anno 1596.

Editio Parisiensis quinta Christophori Beysij, Anno 1601. Subministrata à Philologo præstantis ingenij & literaturæ, Gothofredo Iungermanno.

Editio Lugdunensis Batauica tertia Francisci Raphelengij Iunioris, Anno 1604.

MAT-

MATTHIAS SCHVRERIVS Heluetensis, Artium Doctor, Lectori.

Amatoria sunt hæc & subobscæna, inquies. Esto. id tamen obticere nolo, quemadmodum optimis rebus abuti licet, ita res leuiores etiam sapientibus prodesse. Dissuadebat hoc BEATVS RHENANVS, non quod eloquentissimũ vetustissimumq́ poetam non plurimum commendaret, sed quod timeret permultos inde plus lasciuiæ quam eruditionis imbibituros. Quare ego Lectorẽ moneo, vt cum hunc legerit, è spinis rosas decerpat, Vergilium Maronem imitans. qui cum Enniũ legeret, rogatus quid ageret, aurũ se ex stercore colligere respondit. atque id pari (vt aiunt) filo conuenit. Quod enim in Ennio rude, asperum, incultum, id in nostro molle, amatoriũ, lasciuum. Vale.

IDEM sub calcem libelli.

Tu vero, Amice Lector, vide ne hæ sermonum blandiciæ te in libidinis perniciem trahãt. Quamobrem pueris neque legi neq; interpretari debent. Ad malum enim cum humana conditione simus admodum propensi, fugienda sunt longe, quæ ad vitium irritant. Argentoraci mense Iulio M. D. VIIII. Imp. Cæs. Maximiliano Austrio P. F. Aug. P. P. Rom. Imperium gubernante.

IVSTVS

IVSTVS LIPSIVS
Commentario ad Lib. 16. Annalium Taciti.

De C. Petronio.] *Quem viri docti eum censent, cuius fragmenta hodie purissimæ impuritatis. De quo etiã delibero: ſicut & de prænomine: quod apud Plinium lib. 37. cap. 2.* Titus *eſt; itemq́ʒ Plutarchũ libello* Πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου.

MATTHÆVS RADERVS
Ieſuita Comment. in Martial. Epigram. 3. lib. 8.

Muſa ad Martialem:

At tu Romano lepidos ſale tinge libellos:
Agnoſcat mores vita legatque ſuos.

quos tamen ita deſcribit, vt parcat perſonis, exponat vitia. Hoc Petronius fecit, petulantius tamen.

ELOGIA

Reliqua pro Petronio Arbitro Apologetica, L. Gyraldi, P. Pithœi, Richardi, F. Pithœi, H. Stephani, Sambuci, Giphanij, Danielis, Tornæſij, Bineti, Douſarum, Lipſij, Vulcanij, Blyenburgij, VVouvvereni, & aliorum, quæ in ſequẽtibus Prolegomenis ſtudio prætерita ſunt, apud huius Satirici Interpretes ſparſim leguntur. Ea hoc loco iterare, id vero eſſet non noſtrum, ſed honeſto otio abutentis.

PROLEGOMENA,

CAP. I.

ΟΜΟΛΟΓΟΥΜΕΝΑ SIVE DE T. PETRONIO ARBITRO elogia & teſtimonia.

C. Plinius Secundus Natural. Hiſt. lib. XXXVII. Cap. II.

Titus Petronius Conſularis moriturus, inuidiâ Neronis Principis, vt menſam eius exheredaret, trullam murrhinam CCC. H-S. emptam fregit.

Terentianus Maurus de Metris, de Iambico dimetro claudo:

Et condere inde carmen
Multi ſolent Poetæ.
Horatium videmus
Verſus tenoris huius
Nuſquam locaſſe iuges.
At ARBITER *diſertus*

Libris suis frequentat.
Agnoscere hæc potestis,
Cantare quæ solemus.

Idem eodem libro, in VI. tome hendecasyllaborum:

Nunc diuisio, quam loquemur, edet
Metrum, quo memorant Anacreonta
Dulces composuisse cantilenas.
Hoc Petronius inuenitur vsus;
Musicum lyricum refert eundem
Consonantia verba cantitasse;
Et plures alij: ————————

Plutarchus Chæroneus lib. Πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου:

Ἢ τοὺς ἀσώτους καὶ πολυτελεῖς εἰς μικρολογίαν καὶ ῥυπαρίαν ὀνειδίζωσιν, ὥσπερ Νέρωνα Τίτος Πετρώνιος.

C. Cornelius Tacitus Annal. lib. XVI.

C. SVETONIO, L. TELESINO COSS. Paucos intra dies, eodem agmine Ænæus Mella, Cerialis Anicius, Rufus Crispinus, ac C. Petronius cecidere.

Et paucis interiectis de Petronij morte subiicit.

De C. Petronio supra pauca repetenda sunt. Nam illi dies per somnum, nox officiis, & oblectamentis vitæ transigebatur. Vtq; alios industria, ita hunc ignauia ad famam protulerat; habe-

habebaturq; non ganeo & profligator, vt plerique sua haurientium, sed erudito luxu. Ac dicta factaque eius quanto solutiora, & quandam sui negligentiam præferentia, tanto gratius in speciẽ simplicitatis accipiebantur. Proconsul tamen Bithynię, & mox Consul, vigentem se ac parem negotijs ostendit: dein reuolutus ad vitia, seu vitiorum imitationem, inter paucos familiarium Neroni assumptus est, elegantię ARBITER, dum nihil amœnum & molle affluentiâ putat, nisi quod ei Petronius approbauisset. Vnde inuidia Tigellini, quasi aduersus æmulum, & scientia voluptatũ potiorem. Ergo crudelitatem Principis, cui ceteræ libidines cedebãt, aggreditur, amicitiam Sceuini Petronio obiectans; corrupto ad indiciũ seruo, ademptaque defensione, & maiore parte familiæ in vincla rapta. Forte illis diebus Campaniam petiuerat Cæsar, & Cumas vsque progressus, Petronius illic attinebatur. Nec tulit vltra timoris aut spei moras. neque tamen præceps vitam expulit, sed incisas venas, vt libitum obligatas, aperire rursum, & alloqui amicos, non per seria, aut quibus cõstantiæ gloriam peteret. Audiebatque referentes, nihil de immortalitate animæ, & sapientium placitis, sed leuia carmina & faciles versus. Seruorum alios largitione, quosdam verberibus affecit. Inijt & vias, somno indulsit, vt quanquam coacta mors, fortuitæ similis esset. Ne codicillis

 qui-

quidem (quod plerique pereuntium) Neronem aut Tigellinum, aut quem alium potentium adulatus est: sed flagitia Principis sub nominibus exoletorum fœminarumque, & nouitate cuiusque stupri perscripsit, atque obsignata misit Neroni, fregitq; annulum, ne mox vsui esset ad facienda pericula. Ambigenti Neroni, quonam modo noctium suarum ingenia notescerent, offertur Silia matrimonio Senatoris haud ignara, & ipsi ad omnem libidinem adscita, ac Petronio perquam familiaris, agitur in exsilium, tanquam non siluisset quæ viderat pertuleratque, proprio odio.

Seruius Maurus Honoratus Commentar. in lib. III. AEneid.

Hoc autem in Petronio lectum est.

Idem Comment. in XII. AEneid.

Nomina in TOR communia sunt, vt hic & hæc balneator: licet Petronius vsurpauerit, balneatricem dicens.

Luctatius Placidus Comment. in Statij Thebaid. lib. II.

Primus in orbe Deos] Vt Lucanus; Quæ finxere timent. Et Petronius Arbiter istum secutus, &c.

B. Hieronymus Stridonensis epist. ad Demetri.

Cincinnatulos pueros & calamistratos, & peregri-

peregrini muris olentes pelliculas, de quibus illud Arbitri eſt; Non bene olet, qui bene ſemper olet, quaſi quoſdam peſtes & venena pudicitiæ virgo deuitet.

Aurel. Macrobius Theodoſius lib. I. Comment. in Somn. Scipionis.

Fabulæ, quarum nomen indicat falſi profeſſionem, aut tantum cõciliandæ auribus voluptatis, aut adhortationis quoque in bonam frugem repertæ ſunt. Auditum mulcent, velut Comœdiæ, quales Menander eiusve imitatores agendas dederunt: vel argumenta fictis caſibus amatorum referta, in quibus vel multum eſſe Arbitrum, vel Apuleium nonnunquam luſiſſe miramur. Hoc totum fabularum genus, quod ſolas aurium delitias profitetur, è ſacrario ſuo in nutricum cunas ſapientiæ tractatus eliminat.

Furius Publius Fulgentius lib. I. Mytholog.

Licet mulierum verbalibus vndis & cauſidici cedant, nec Grammatici mutiant, Rhetor taceat, & clamorem præco compeſcat, ſola eſt Satira, quæ modum imponit furentibus. Scilicet Petroniana ſubit Albutia: hac enim adludente & Plautinæ Saureæ dominatus obdormit, & Sulpicillæ Auſonianæ loquacitas deperit, Salluſtianæque Semproniæ, quamuis præſens ſit melos rauceſcit.

Idem ibidem.

Denique huius rei non immemor Petronius ait

Idem lib. II. in Tantalo.

Hanc fabulam Petronius breuiter exponit, dicens, &c.

Idem lib. de Continentia Virgiliana.

Vnde & Petronius in Euſcio ait.

Cl. Marius Victorinus Afer Artis Grammat. lib. III. de duobus Ionicis Sotadeo & Sotadico.

Huius tenoris ac formæ quoſdã verſus Poetas lyricos carminibus ſuis indidiſſe cognouimus, vt & apud Arbitrum inuenimus, cuius exemplum, &c.

Idem lib. IV.

Metrum erit Anacreontion; ſiquidem eo frequentiſſime vſus ſit, ſed & apud nos plerique, inter quos Arbiter Satirico ita: &c.

Fabius Fulgentius Planciades de Priſco ſermon.

Vnde & Petronius Arbiter ait, &c.

C. Sollius Sidonius Apollinaris Aruernorum Epiſcopus Carm. IX. ad Magnum Felicem.

Non Licinius hic, Lucretiusq; eſt,

Non

Non Furnus, Memor, Ennius, Catullus,
Stella, & Septimius, Petroniusq;

Idem in Narbone.

Et de Massiliensium per hortos
Sacri stipitis Arbiter colonum
Hellespontiaco parem Priapo.

Isidorus Episcopus Hispalensis Etymolog. lib. V. cap. XXXVII.

Petronius aliter existimat, dicens, &c.

Iulius Romanus in Epigram.

Petronij carmen diuino pondere currit,
Quo iuuenum mores arguit atq; senum.
Quare illo præ se gaudet lasciua puella,
Ac quoq; delitias frigida sentit anus.
Nam vtter diri scripsitq; Neronis amictu
Arbiter arbitrio dictus & ipse suo.

Diomedes Artis Grammat. lib. III.

Et illud hinc est comma, quod arbiter fecit tale: &c.

Sergius in Donati Artem secund.

Cuius nominatiuus erit hic Quirites, vt dicit Petronius.

Priscianus Cæsariensis lib. VIII.

Communia vero esse defendit, tum natura ipsius sensus, tum veterum non improbanda auctoritas: à qua quæ potuimus è diuersis col-

ligere libris, exempla proferamus. Petronius, &c.

Idem lib. XI.

Multa ex huiusmodi verbis inueniuntur apud antiquissimos participia præteriti temporis, tam actiuam quam passiuam significationem habentia, vt meditor, &c. Sic etiam amplector, amplexus. Petronius, &c.

Helenius Acron Comment. in Horatij Epod. V.

Petronius, vt monstraret furentem; Pollice, ait, &c.

Pompeius in Arte.

Ait Petronius, hic Quirites, numero singulari.

Ioannes Episcopus Saresberiensis in Policrat. siue de Nugis Curial. lib. III. cap. VII.

Hoc ipsum Arbiter noster ingemiscit, etsi alterius videatur induisse personam.

Idem eod. lib. cap. VIII.

Fere totus mundus ex Arbitri nostri sententia mimum videtur implere, ad * comœdiam suam quodammodo respiciens.

* *An Satyricam hanc?*

Idem lib. VIII. cap. XI.

Non quidem solus est in mulierum ineptijs riden-

ridendis aut exprimendis Petronius. Scribit B. Hieronymus, quia totæ Euripidis tragœdiæ in mulieres maledicta ſunt, &c.

Bartholomæus Vicecomes in lib. Defloratorum, Petronij fragmenta ita inſcribit:

Petronij Arbitri Afranij Satirici, &c.

M. Conradus de Mure Canonicus Thuricenſis in Fabulario.

Philoſophus eſt ſapientiæ amator, naturaliumque rerum & ſecretorum dilectator, &c. Hic quoque Poetarum ſcriptoribus hiſtoriarum, nomina multorum quoque miſces philoſophorum, &c. Plautus, Pedius, Pedo, Pherecides, Periander, Perſius, Petronius, &c.

B. Vincentius Epiſcopus Beluacenſis, Specul. hiſtor. lib. * *XX. cap. XXV.* **Vet. edit. XXI.*

Eodem tempore fuit Petronius Bononienſis * Italiæ Eccleſiæ Epiſcopus, vir ſanctæ vitæ & monachorũ ſtudijs ab adoleſcentia * excitatus. Hic ſcripſiſſe putatur vitas Patrum monachorum Aegypti, quem velut ſpeculum ac normam profeſſionis ſuæ monachi amplectuntur. Legi, inquit Gennadius, ſub eius nomine in ordinatione Epiſcopi ratione & humilitate plenum tractatum, quem lingua eleganter oſtendit non ipſius eſſe, ſed, vt quidam dicunt, patris eius Petronij, eloquentiſſimi &

* *For. Gallia.*

* *For. exercitatus.*

eruditissimi in secularibus litteris viri. Nam & Præfectum prætorij se fuisse in ipso tractatu designat. Mortuus est Theodosio & Placido Valentiniano regnantibus.* ACTOR. De quodam libro Petronij partim metrico, partim prosaico, pauca hæc moralia, quæ sequuntur, excerpta notaui. PETRONIVS.

** Pro, AVCTOR, id est, ipse Vincetius, vt ex operis eius præfatione patet.*

Quid faciunt leges, vbi sola pecunia regnat,
Aut vbi paupertas vincere nulla potest?

Iam nunc iudicium nihil est nisi publica merces.

Tutius est paruo ære rem perditam recuperare, quam in ambiguam litem descēdere. Periculosum est alienis interesse secretis.

Non bibit inter aquas poma aut pendentia carpit
Tantalus infelix, quē sua vota premunt.
Diuitis nec magni facies erit, omnia cernēs
Qui tenet, & sicco conquirit ore famem.
Heu heu nos miseros, quam totus homuncio nil est,
Nil erimus cuncti, postquam nos auferet orcus.
Ergo viuamus, dum licet esse bene.

Omnes opertis oculis bona sua computant.

Cum fortuna manet, vultū seruatis amici,
Cum cecidit, turpi vertitis ora fuga.

Raram facit mixturam cum sapientia forma. Ego sic semper & vbique vixi, vt vltimam quamque lucem, tanquam reddituram, consumem.

ſumem. Quid non commune eſt, quod natura optimum fecerit? Neſcio quo modo bonæ mentis eſt ſoror paupertas. Nihil tam arduum eſt quod non improbitas extorqueat. Ingenioſa gula eſt.

Ad prædam ſtrepitumque lucri ſuffragia
vertet.
Venalis populus, venalis Curia primum,
Ipſaq; maieſtas auro corrupta iacebit.
Quærit ſe natura, nec inuenit, omnib. ergo
Scorta placēt, fractiq; nerui ſerpere greſſus,
Et laxi crines, & tot noua nomina veſtis.
Quiſq; habet nūmos, ſecura nauigat aura,
Fortunamq; ſuo temperat arbitrio.
Carmina componit, declamat, concrepat
omnes
Et peragit cauſas, ſitq; Cathone prior.
Parua loquor, quiduis nummos præbentibus opto
Eueniet, clauſum poſſidet arca Iouem.
——O maxima rerum.
Et merito pietas homini mitiſſima virtus.

B. Antoninus Archiepiſcopus Florentinus in Summa Hiſtoriar.

Huius liber ad manum non eſt. Adducit & ipſe Petronium, ſed in eo lapſus, quod Bononienſem Epiſcopum cum Vincentio conſtituerit.

Iacobus

Iacobus Magni Eremita S. Augustini Autisiodorensis, Sopholog. lib. V. cap. XIII. & lib. VI. cap. XVIII.

Iuxta illud Petronij.

Idem lib. VI. cap. XII.

Nam, teste Petronio; Ingenuosa gula est.

Pomponius Sabinus Comment. in Virgilij Cirin.

Post eum Diuus Claudius quatuor mansuefactas (scil. tigres) in caueis aureis, in circo: quarum meminit Petronius, cum ait: &c.

L. Domitius Brusonius Lucanus Rer. memorabil. lib. IV. cap. I.

Quartilla apud Arbitrũ Petronium ait; &c.

Editor Lipsiensis in frontispicio.

Petronius Arbiter Poeta Satyricus.

Et deinde.

Petronij Arbitri Satyra, in qua vitia Romanorum reprehenduntur, incipit.

In fine.

Finis Petronij Arbitri in Satyra integra. Impressum Liptzgk per Iacobum Thanner Herbipolensem, Anno salutis nostræ 1500.

Petrus

Petrus Crinitus de Honest. discipl. lib.IV. cap.XIII.

Legebamus nuper Venetijs ego & Ioannes Venetus Petronij Arbitri Satyricon opus contra declamatores: in quo cum alia multa nos magnopere affecerũt, tum illud præcipue carmen, in quo de pauone & ciconia ludens,&c.

Ioannes Baptista Pius Commentar. in Fulgentij Mytholog.

Petronius festiuus poeta elegantissimusq; Satyras Varronis more scripsit, quarum fragmentũ vorsa & prorsa oratione scriptum, nostro in armario continetur.

Idem Annotat. Posterior. cap. XLIIX.

Petronij Arbitri opusculum aureum manus eruditiorum versant, imo fragmenta operis aurei, in quo contendit Petronius effugere ab omni verborum vilitate, sumereq; satagit voces à plebe semotas, vt fiat illud,

Odi profanum vulgus & arceo.

Hunc auctorem plura scripsisse quam exstent, ostendit Fulgentius Placiades, quædam in Mythologijs suis aduocans, quæ non comparent. In his, Dij boni, reliquijs quanta sit librariorum incuria, quiuis vel mediocriter eruditus noscere potest.

Editor

Editor Parisiensis Reginaldus Chalderius in frontispicio.

Petronij Arbitri, quatenus extare comperitur, Satyræ fragmentum, cuius vel hoc vnum distichon, quod nemini doctiorum non est in ore, æstimationem indicat & pretium.

Quisquis habet nummos, secura nauiget aura,
Fortunamq; suo temperet arbitrio.

Et in calce.

Hæc ad * exemplar, quod vnicum habuimus, excusa sunt. Quisque pro suo arbitrio & eruditione, quod sibi displicet, restituat. Parisiis pridie Cal. Maias, Anno M.D.XX.

* *An Mediolanense, quod hanc & Germanicam editionē præcessit.*

Conradus Gesnerus Tigurinus, Medicus ac Philosophus, in Bibliotheca.

Petronius Arbiter, Massiliensis à plerisque existimatur, Satyricum opus varium composuit, cuius licet fragmenta ad nos tantum peruenerint, eademq; parum castigata, multæ tamen eruditionis hominē fuisse facile cognoscimus, &c. Vide plura apud Lil. Gyraldum de Poetis Latinis. Ioannas Alexander Brassicanus emēdauit, & Annotationibus illustrauit, pauloq; antea, quam obiret, Ioanni Oporino excudendum transmisit.

Inibi-

Inibidem.

Ioannes Alexander Brassicanus, vir de bonis literis optime meritus, multos ante id tempus nusquã excusos auctores typographis publicandos exhibuit, quorum plerisque præfationes suas adiunxit: vt, opera Eucherij, Græca Geoponica Constantini, Saluiani Episcopi librum de vero iudicio & prouidentia Dei, Petronij Arbitri Satyras, quibus etiam Scholia adiecit.

Adrianus Turnebus Aduersarior. lib. II. cap. XX.

Hæc ego è Petronio Memmij V. C. descripsi, quem domi sub sera & claustro habet, ne quem foris obscœnus & lasciuus scriptor impura sua petulantia contaminet.

Idem lib. XIX. cap. VI.

Petronius Arbiter venustatem orationis suę inquinauit spurcissimis amoribus.

Idem lib. XXVI. cap. V.

Expurgare mendas Petronij, id esset, omnes littoris algas legere, omniaque maris eiectamenta.

Gerartus Falkenburgius Nouiomagus Epist. ad Dousam.

Pulmannus remittit tibi Petronium cũ fenore, quem quando Plantino visum erit recudere,

dere, fiet in eo honorifica tui mentio, interea de carmine illi præfigendo cogitabis. Antuerpiæ, IV. Kal. April. CIↃ.IↃ.LXIX.

Ianus Dousa P. ad Falkenburgium Responsione.

Ad Petronium quod attinet, gratulor nobis aliquod fuisse opellæ illius pretium; ita eũ pulcre mihi & quidem cũ fœnore remisit Pulmannus tuus, vt nihil iam vltra ipsi ad summum felicitatis cumulum deesse existimem, præter typos Plantini nostri & Gallicanum Memmianæ Bibliothecæ exemplar, quod vtinam Pithoeus nobis inuidere abstineat diutius. Interim de carmine illi, vti postulas, præfigendo operam dabimus, ne editionem moretur.

Obertus Gifanius I.C. Ind. Lucretian. in CASVS.

Proferam vnum ex Petronio, in quo superioribus mẽsibus operam aliquam posuimus, non eam tamen, quam cuperemus; in eo igitur vt alia multa, ita & hoc restituendum puto.

Iacobus Turantius Casellius I.C. Variar. lect. lib. I. cap. V.

Apud Petronium Arbitrum multa sunt impudica, fateor, & quæ ipse iniquis oculis animoque legeret iniquo. At ipsum idcirco dari æternis tenebris obliuioniq; sempiternæ, qui fieri

fieri poteſt? Illum Venus ab obliuionis periculo ſarctum tectumq; facias, qui in te ornanda nullas dicendi veneres, nullas prætermiſit elegantias. Væ Gothico ſeculo! quo non modo capite minutum eſt Romanum Imperium, verum etiam litteræ ad internecionem occiſæ. Per hocce tempus liberales artes velut nube quadam obductæ ſunt, non ſolum Bibliothecæ ritu ſepulchrorum clauſæ, verum etiam incendio flammisq; conſumptæ. Væ quoq; Caſſianis quibuſdam Monachis! qui cum ſine lentigine ac prurigine Petronio dare operam non poſſent, illi laſciuienti & luxurianti penem ſuſtulerunt. Vellem quidem, ipſe prætextatis verbis abſtinuiſſet, & rebus alijs conſcribendis capitale ingenium, & graphicam eloquentiam occupaſſet, ſane diſertorum apud Latinos familiam duceret. At Neronis ſæuitiæ id aſcribo, cuius vlciſcendi cauſa ſub exoletorum & cynædorum ſpurcis figmentis incœſtas & exſecrabiles libidines palam fecit. Qui hoc nō intellexere, illi velut impudico & propudioſo nebuloni fibulam impoſuerunt, quaſi ille Iuuenale fuerit impudicior, qui eaſdem res eodē ore proſequutus eſt. Deſiderabatur ipſe non ita diu, ſed P. Pithoeus & Cl. Binetus Romanæ Maieſtatis optimi vindices fecere, ne ipſum vel amiſſum deſideraremus, vel corruptum & inquinatum contemneremus, &c.

M. Antonius Delrio Iesuita Commentar. in Senecæ Medeam, vers. 14.

Petronius Arbiter obscœnus alioquin & paganus; quem nollem Diu. Antoninum in Summ. Histor. & alij quidam cum S. Petronio Episcopo confudissent: nam refellit Satyra Arbitri, Sambuci & Pythoei studio edita, in qua versus illi, quos homini huic beato adscribunt errore graui.

Iosephus Scaliger Commentar. in Priapeia.

Hoc distichon est singulare epigramma: Neq; dubito, quin ex Satyrico Menippeo Petronij acceptum fuerit. Nam alia ad huius intelligentiam opus sunt, quæ, vt verisimile est, in prosa sua tractabat Petronius.

Iosias Simlerus Canonicus Tigurinus in Additionibus ad Biblioth. Gesneri.

Petronij Arbitri Massiliensis Satyrici fragmenta restituta & aucta è Bibliotheca Ioannis Sambuci Antuerpiæ Plantinus. Extant etiam eius Satyrarum fragmenta in Bibliotheca Petri Pithoei.

Ianus Gulielmus Plautin. quæst. in Epidic. cap. V.

Non de nihilo Petronium amas, P. Pithœe, vernulæ

vernulæ & Latinæ vrbanitatis putiſſimũ fontem. Nam floralia ſacra quod celebrat ſine fuco atque fallacijs, more Romano, non tam ſeueri eſſe debemus, vt quod in alijs ferimus, quia neceſſe eſt, in hoc vno damnemus, qui illis apertior fortaſſis eſt, at nõ inhoneſtior. Recte tu, qui huic arbitro æquiſſimus arbiter fuiſti, & ſententia tua vitam illi ſalutemque reddidiſti, &c.

Idem in Moſtellar. cap. IV.

Te conſulo, A. Oiſele, quem arbitri ſtudioſum opinor, vel quia mundiſſimi in ſermone nitoris eſt, vel quia ab amiciſſimo tibi homine (ſcil. P. Pithœo) in lucem & cognitionem eruditorum retractus.

Iuſtus Lipſius Antiquar. lect. lib. I. cap. IIX.

Petronij Arbitri fragmẽta pauca habemus, ” ſcriptoris terſi & venuſti, &, niſi quod in re illa ” voluptatum nimis Latine interdum loquatur, ” cetera laudati. Eius pro parte emendandi caput hoc ſcripſimus.

Idem lib. III. quo conuiuiorum ritus proponuntur.

Prodeat & teſtis Petronius, in cuius amœniſſimis Satyris viginti locis Gyton quidam Frater Olenij nominatur.

Idem Epistolic. quæstion. lib. III. Epist. II.

Vt in vita, sic in studijs iuuat seueritati adspersa comitas. Ea caussa frequenter soleo à grauioribus libris animum quasi in ludũ mittere ad scriptores amœniores. Quo in numero Petroniũ repono: quidquid dicant isti frontis seueræ. Et tua fide, P. Pythœe: vidistin' quidquam venustius, argutius, post natas Musas? Non ego; abesset tantum nuda illa nequitia: qua tamen nihil offendor; ioci me delectant, vrbanitas capit: cetera nec in animo nec in moribus meis magis labem relinquunt; quam olim in flumine vestigium, cymba. Vt vina apposita vinosum mouent; inuinium, vt antiqui loquebantur, non mouent: Sic ista animum iam ante improbum fortasse incient; casto & castigato non adhærent. Et sunt tamen inter Musæos homines qui hunc scriptorem fuisse velint; à quibus nos certe, mi Pythœe, dissentimus: Meæ sententię testes has Notas do; quæ cuicuimodi illæ, non nisi ab eo qui cum cura legerit, eruantur.

Idem lib. V. Epist. XIX.

Immensum tibi, Pythœe, Petronius debet: liceat & mihi, si fas est, venire in partem nominis tui, &c.

Rober-

Robertus Titius Brugensis Assertionum lib. VII. cap. IV.

Nam Petronius multo potior auctor inquit.

Ioannes Iacobus Frisius Canonicus Tigurinus in Biblioth. Chronolog. A. D. 490.

Terentianus Maurus contemporaneus Alphio Auito, Septimio, Petronio, & Aurelio Apollinari.

Hieronymus Commelinus Catalogo suorum libror. manuscript.

Petronius de Mida Rege, &*ænigmata versibus conscripta.

*Forte Petronij Afranij.

Conradus Rittershusius I C. Notis in Phædrum.

Eadem caussa, &c. Petronij Arbitri elegantissimum Satyricon ita nobis lacerauit ac detruncauit, vt vix Orpheum mulieres Thraciæ, vel Pentheum Bacchæ discerpserint miserabilius.

Vlysses Aldrouandus Medicus Ornitholog. lib. XIV. cap. XVII.

Haut me latet, capum à Petronio Poeta antiquissimo Gallum dici.

Albericus Gentilis I C. in Vergilian. lect. locum ex Petronio citans ad Filium ait:

Audi virum acrem, & ſtomachi Lycidæ noſtri.

Iſaacus Caſaubonus de Satyra lib. II. cap. II.

Petronius Arbiter cur opuſculum ſuum, quo Neronis & aliorum Procerũ flagitia horrenda, non minore flagitio publicauit, Satiricon potius quam Satiram inſcribere maluerit, fruſtra fortaſſe quæſierimus: neq; eſt tanti.

Idem lib. II. cap. IV.

Petronij libellus mera eſt Satura Varroniana, vt ſuo loco dictum; ipſe tamen Saturicum ſiue Satiricum maluit inſcribere: quomodo Commentarium dicitur pro Commẽtario libro; Apologeticus pro Apologetico libro: at qui Satyricon titulum Petronij libris impoſuerunt, ij ſine dubio Græcam vocis Satiræ originem ſpectant; cuius rei nunquam auctori veniſſe in mentem pro certo habeo.

Guilhelmus Barclaius Pater in Euphormionis Luſinini Satyrico.

His elementis inſtructus adoleſcens, vt primum ingrata Romanæ linguę initia euaſit, ſtatim ad amœnitatem Ciceronis traducendus eſt. Mox

et. Mox in omnes passim authores euagetur licentius studium, nec Petronio, Liuio, Sallusto, &c. pigeat miscuisse Ciceronianam dictionem.

Franciscus Raphelengius iunior, in præfat. suæ editionis Petronianæ.

Nos commoditati tuæ consulendum rati, persuaderi nos passi sumus, ac proinde tantum non iustum Commentarium in amœnissimæ eruditionis, & eruditissimæ festiuitatis auctorem tibi damus.

Michael Piccartus Philosophus Altorphinus Periculor. Criticor. cap. 17.

Vere Arbiter elegantiarum est Petronius, quicquid Catones contradicant, & bonorum manibus terendus: licet Hellespontiaco par sit Prapo, vt ille cecinit.

I.R. in Confutatione Fabulæ Burdonianæ, pag. 305.

Primum illud in numerum procedat: Petronium Iosephi delitias. Magnum sane crimen; quod tamen adeo verum est, vt Iosephus postquam ab hinc annos XXXVII. Valentiæ Cauarum illum auctorem ex membranis Cuiacij descripsit, vix vnam paginam illius inspexerit. Quo modo ergo delitiæ eius liber ille fuerit,

quem post tam longinquum tempus reuisere dignatus nō sit? Et tamen eum isti amphitheatrici latratus non adeo deterrent, vt, si totus Petronius in membranis exstaret, pigeret eum describere. Si enim is scriptor indignus est, qui teneræ ætati committatur, at non dignus, qui pereat tamen. Quare non obiecerunt Martialem, Catullum, alios, apud quos

Nomen adest rebus, nominibusq; pudor?

Quis veterum Poetarum plus obscœnitatis, impuritatis, flagitiorum, professus est, quam docet POENITENTIALE BVRCHARDI? Quot sunt, qui ignorarent multa, quæ ibi leguntur, nisi ex ipso didicissent? Ridicula magis an impudens contumelia? Quot possent huc adferri, nisi hæc rideremus potius, quam in illis confutandis vel momentum temporis terere vellemus?

Erycius Puteanus Melchiori Haiminsfeldio Goldasto, serio amico, S.D.

.... In Petronio quoq; cum fructu publico eris: emacula, & florem illum Latini oris purū putumque repræsenta. Scæna quædam scelerum, non nego, in hoc scripto: sed quam intueri, cum fructu certe virtutis sit; vibex, ipse titulus, quo tam enormem eluuiem seuerus Arbiter proscribit. Plerumque mortales ab oculis auribusq; remouemus, quæ peccamus. Atqui ista alie-

iſta alieni æui vitia ſunt, tunc quoque repræhenſa: quid ſi & noſtri? Morum maculas Chriſtiani videant, ad quas redierunt : ſi repræhendi nolint, ſaltem in ſchemate corrigantur. Ego ſic cenſeo.

CAPVT II.

ΑΝΤΙΛΕΓΟΜΕΝΑ,

SIVE

AVCTORITATVM, QVÆ PETRONIANIS EDITORIBVS objectari ſolent, reſolutio.

PRoduximus teſtimonia, quibus Petronius non tam veniam meretur, quam innocentiam ab intentatis criminibus vindicat: neque nos aduocationem eius apud quemuis competentem iudicẽ porro ſubterfugimus. Quanta enim putes in illo confidentia ſit, in quem illud elogium vnicũ complurima conſentiunt

 homi-

hominum sæcula, & omnium gentium conſciſcunt erudita oracula, elegantiæ Latinæ primarium fuiſſe arbitrum, & morum Romanorum diſertiſſimum cenſorem? At propter immemorabilem obſcenitatem, inquiunt iſti ſimulatores, viri grauiſſimi eum damnandum iudicarunt. Quinam autem iſti? Auguſtinus, aiunt, Patres Concilij Tridentini, Beza, Guirandus, alij. Agite ſultis, quamuis iam & priores editores, viri nec ipſi non grauiſſimi, Sambucus, Pithoeus, Binet⁹, Douza, Wouwerius; & quos modo in teſtimonia citauimus, abunde reſpõderint, nominatos tamen teſtes, Prætore ſic volente, propius examinemus.

D. Auguſtini verba ſunt lib. I. Confeſſion. cap. XVI. *Non omnino per hanc turpitudinem verba iſta commodius diſcuntur, ſed per hæc verba turpitudo iſta confidentius perpetratur. Non accuſo verba quaſi vaſa electa atque pretioſa, ſed vinum erroris, quod in eis nobis propinabatur ab ebriis doctoribus, &c.* Hæc puriſſimus ille Pater poſt bene multam in laſciuos Poëtas inuectiuam: quibus non tam Petronium petit, quem mihi vnquam in ſcholis prælectum non quicquam euicerit, quam Plautum, Terentium, Ouidium, Iuuenalem, Perſium, Statium, quos pueris proponi ab impuris magiſtris nõ ferendum eſſe ait. Ite nunc, ſimulatores, & fite iudicio veſtro impuri, qui hos Poetas, quos ſanctiſſimus iſte Doctor perpetuo exſilio à ſcholis rele-

lega-

legauit, pueris vestris adhuc nascentibus instillare consueuistis.

Concilij Tridentini decretum nihil aliud vult, quam id genus scripta pueris esse interdicenda. Idem & nos volumus; quin iubemus ac decernimus. Quid enim pueris cum Petronio? cuius illi scopum non magis attendent, quam plebeius idiota Aristotelis Metaphysica. Et ad vitia hæc ætas quam virtutes pronior non ducenda est ad hos scopulos, ne temere & infrunite illisa à Sirenibus suffocetur. Equidem scelestissimus sit oportet, qui Petronium pueris sumat interpretandum: nequissimus, qui proponat legendum: pharmacus, cuius magisterio pudor illorum periclitetur. Nec iniuriâ Emundus Richerius, Sorbonæ Theologus, in Obstetrice animorum, cap. IV. num 4. conqueritur: *Vt iam non mirari oporteat, quare iuuentus ad libidinem prona, sed quamobrem non longe vitiosior sit: quippe quæ Poetarum quorundam carminibus, & Petronij operibus igni æterno deuouendis, quasi Diuorum Pauli Epistolis, Ambrosij Officiis, vel Augustini Confessionibus, impune, libere, gloriose vtatur.* Verũ oportune commodeq; subijcit: *Sed me censere dico, Poetas illos & auctores emungendos, non mutilandos: mundandos, non euirandos: velandos, non castrandos esse: hoc est, vt à Concilio Tridentino est sanctissime constitutum, viris ad legendum, non pueris ad interpretandum esse concedendos, &c.*

Petri

Petri Guirandi I C. hæc ſunt verba: *Hei mihi! quam peſſimo exemplo talia luce donantur: & quam cariſſimo precio hæ vetuſtatis reliquiæ, & cineres nobis emuntur. Quotus enim quiſq; eſt, qui eiuſmodi ne quidem antea cogitata, ſemel tantum lecta, ſtupefactus non admiretur: & inter admirationem & incrudelitatem fluctuans ad aliquid turpe cæca quadam cogitatione ebrius non pelliciatur? Erubeſcant igitur, qui talia legenda exhibent.* Cui meam vicem reſpondeat vir & iudicio & verecundiâ Guirando multo præſtantior. Is eſt Iuſt. Lipſius, qui ſuper Petronio in hæc verba, q̃ tamen etſi ſupra poſuimus, placet heic repetere, P. Pithœo I C. reſcripſit; *Nudâ illâ nequitiâ nihil offendor; ioci me delectant, vrbanitas capit: cetera nec in animo, nec in moribus meis magis labem relinquunt, quam olim in flumine veſtigium, cymba. Vt vina appoſita vinoſum mouent, inuinium non mouent: ſic iſta animũ iam ante improbum fortaſſe incient; caſto & caſtigato non adhærent. Et ſunt tamen inter Muſæos homines, qui hunc ſcriptorem fuiſſe velint; à quibus nos certe diſſentimus.*

Theodorus Beza Vezelius præfat. Homil. de Reſurrect. Domini, ad Ordines Belgij ſcribit: *Duo ſunt de quibus peto etiam atq; etiam, vt mihi fas ſit pro animi veſtri æquitate vobiſcum agere. Vnum, vt in tanta & nunquam ſatis laudanda cura, quam excitandis Eccleſiæ ſeminariis impenditis, diligenter proſpicere velitis, vt quam accura-*

accuratissime fieri poterit, maximâ cum fide & diligentiâ linguâ illa sancta doceatur. Deinde vt impurissimorum illorũ & abominandorum spurcissimorum scriptorum, veterum & recentium, lectio seuerissime interdicatur, & in omnib. vestris ditionibus quam longissime à bonarum artium & disciplinarum scholis repellatur. Sunt enim illæ iuuentuti in vera pietate erudienda & sanitati morum à teneris etiam annis hauriendæ proprie consecratæ. Constat autem, & experientia ipsa iam pridem ostendit, illorum scriptorũ turpissimorum lectione, quibus vel ipsa virtus contaminatur, iuuentutem ad turpissima quæuis cogitanda excitari, & ita sensim ad ea tandem exercenda impelli, haud secus ac si in ganeis & mediis luparũ lustris educarentur: & fortasse nulla re magis ira Dei in Christianum orbem excitatur; quam huiusmodi sordium impurissima tractatione; & tamen istud tam turpe dictu & factu, longo iam abusu passim non inualuit modo, sed etiam maxime excolitur & commendatur, nescio quo peruestigandæ omnis antiquitatis prætextu: cum tamen earum rerum memoriam, quæ non modo nihil nos adiuuant, sed è contrario deteriores nos efficiunt, iam pridem obductam, obsitam & abolitam esse oportuerit. Quibus verbis sunt qui putẽt Scaligerum & Douzam designari; quorum ille amatorios poetas, hic etiam Petronium, notis illustrarunt. Sed ignoscant mihi verecũdissimi viri manes, nonne ipsus Beza est, qui Martialẽ, Petronio nihil castio-

castiorem poetam, *mel merum* dictitare solitus est? asserit Raphael Eglinus eius discipulus in ea, quam selectis Catulli carminibus præfixit, epistola. Et quam auide lubenterque mel illud linxerit, res eloquitur. Nemo enim existimatur ad honestatẽ carminis Bilbilitani propius accessisse. Vnde liquido constare videtur, non aliam Bezæ mentem fuisse quam istis, quos minus dudum diximus: nimirum Milesios auctores vt viris permissos, ita adolescentulos eorum lectione esse prohibendos.

Nec aliud D. Basilij iudicium fuit de scriptis Gentilium; quæ in nostrum vsum quomodo vertenda, tanquam spolia Ægyptiaca, vel D. Augustinus recte riteque te monuerit. Et oppido quam eleganter D. Hieronymus in ea ad Oratorem Roman. *Quæris*, inquit, *cur in opusculis nostris sæcularium interdum literarum exempla ponamus, candoremque Ecclesiæ Ethnicorum sordibus polluamus? responsum breuiter habeto. Nunquam hæc quæreres, nisi te Tullius totum possideret: si scripturas sanctas legeres, & earum interpretes obmisso Vulcacio euolueres. Nam & in Moyse, & in Prophetarum voluminibus, & epistolis Pauli quædam de libris Gentilium assumpta sunt. In Deuteronomio quoque Domini voce præcipitur, mulieris captiuæ radendum esse caput & supercilia, omnesq; pilos & vngues corporis amputandos, & sic eam habendam coniugio. Quid ergo mirum, si ego etiam sapiẽtiam propter eloquij*

venusta-

venustatem & membrorũ pulcritudinem de ancilla atq; captiua Israelitidem facere cupio? Et si quod mortiferum est idololatriæ vel voluptatis, erroris & libidinum præcido & abrado, mixtusque purissimo corpori immaculatos Domino Sabbaoth filios ex ea genero? Cui Ioan. Saresberiensis Episcopus, congruentissimis hisce verbis insigniter acclamat: * *Quod si hoc ipsum patienter admittitur, ea quæ à Philosophis gentium publicæ vtilitatis gratiâ scripta sunt, audiri quid prohibet? Quæcunq; enim scripta sunt, inquit Apostolus, ad nostram doctrinam scripta sunt, vt per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus.* Similiter Martin. Bucerus, vir singularis pietatis, ingenij vnici, & dexterrimi iudicij, Enarration. in D. Matthæi Euangel. extremo cap. XI. *De ea parte prophetiæ, quæ per omnia secula, & apud quaslibet identidem sese exeruit gentes, tum per insomnia, tum per portenta, tum per instinctũ quendam & afflatum diuinum, denique de imposturis & fallaciis in his, tam hominum quam dæmonum, præstiterit legere M. Tulij libros de Diuinatione; nihil enim negligendum, quod Domini donum esse liquido constat. Eximia autem Dei dona esse tot egregios libros, quibus multa adeo rerum, hoc est, operum Domini, cognitio continetur, qui dubitat, is paruam indubie rationem habet prouidẽtiæ Dei: sine cuius singulari beneficio haud factum est, quod hi libri per tot secula, & infinitos casus seruati ad nos vsque peruenere.* Et iterum

* *Policrat. l. 3. c. 8.*

Com-

Comment. in Psal. 1. *Neq; profana omne genus scripta; quum locus & tempus fuerit, lectione dedignabimur. Si enim vere ille scripsit, non esse librum tam malum, ex quo non possit aliquis fructus percipi, & fructum nullum nisi Dei verba adferant: certe Dei verba contempserit, qui vel Ethnicorum Poetarum scripta in totũ repudiet: quanquam vtiliora ex his deligi conueniat, quæ nimirum Dei in creaturis suis bonitatem certius indicant, & de virtutibus purius præcipiunt.* Audin' tu harum Satirarum indemnatum fructum? & quæ ex illis delibanda, excerptaq; ad Christianam institutionem conferenda sint? At enimuero obijcient illi rursum, Petronium non de virtutibus pure, sed de vitijs impure, spurcidice & flagitiose præcipere. Bona verba, quæso. Petronius Satiricus flagitia atque facinora hominum Satirice perstrinxit.

Id isti vituperant factum; atq; in eo disputant;
Contaminari non decere fabulas:
Faciunt ne intellegendo, vt nihil intellegant,
Qui cum hunc accusant. ———

Lucilium, Varronem, Horatium, Iuuenalem, Persium, Sulpitiam, Lucianum, Apuleium, accusant, quos hic noster partim auctores habuit, alios æmulatores. Veruntamen * *quas illi nobis obscœnitates narrant?*

* *Verba sunt Martini Haynecciј in epist. Terẽtio præposita.*

Vtinam ne in nemore Edeno, obscœnitatibus
Infectum ab imo, humanum cecidisset genus.
Vtinam ne in vita, in hominum vsu ac consuetu-
dine

dine vniuersa, in ædibus, in vicis, in compitis nostris, obscœnitatum plena omnia! Vtinam ne in animis nostris, in præcordiis omnium obscœnitatum stabulum! cur non lernam potius dico & sentinam perennem? Hic, hic, expurgato opus est. H c plenis cadis exhausto opus. Nam quid politura, quæso te, speculi agas, vbi in facie fœditas insedit? Speculum expurgas: ab ore maculas, verrucas, lentiginem, lepram quin amoues? Inspiciendo in speculum temet, vt es, vides: formosus formosum, deformis deformem. Spectari, audire talis, qualis es, non vis? Deformitatem è corpore elue; fœditatem expelle animo. Hæc magistrorum honestissimi simul atque doctissimi ad mascarpiones Iesuitarum non inidonea responsio fuit, quam hocloco repeteremus. Cui paribus fere tibijs concinit Laurentius Ramirez de Prado Nobilis Hispanus, in Hypomnemat. ad Martialis Amphitheatr. epigr. XXV. ad Raderum Iesuitam eius poetæ castratorem; *Age, vir honestissime, qui sciebas ea esse inhonesta? quod legeram, inquis. cur legisti vir tantæ sanctimoniæ: & si legisti, cur nobis inuides eam lectionem? Ego vero pati non possum superciliosos istos censores, qui nequitias Martialis nobis adimunt, sibi relinquunt. Satius fuisset, sanctissime vir, vt totum Martialem intactum reliquisses, ne scilicet purissima manus deligendis epigrammatib. & interpretandis inquinarētur, &c.* Ioannes Gerson, Cancellarius Parisiensis, & in Sanctis à nonnullis repositus, quum in sermo-

 ne,* ha-

* *Dominica secũda post Pascha par- tit. 2. considerat. 3. prouis. 4.*

* *Id est, Monasteriis.*

ne,* habito in Concil. Remensi, de impudicitia perorans in hæc verba exclamat: *Credite, quia prouidendum esset omnino cũ effectu & discretione contra tantam familiaritatem in cubilibus & alibi, quam exercent parentes vtrique cum vtraq; progenie, & affines affinibus in adolescentia, senesq; cum iunioribus tam in * Religione quam in Scholis & alibi. Dubitauerim prorsus si non deteriores mores trahunt aliquando pueri & puellæ hac occasione in parentum domiciliis, & Religionum & scholarum contuberniis, quam facturi erant in prostibulis lenonum vel meretricium.* Sed quæ obscœnitates in Petronio? Meretricemne ductare? ad scortumne alludere? aut heram adulterari? anne medium puerum amplecti? an virginem deflorare? Credo hæ sunt obscœnitates istis; quas vulgo fieri solitas ita pudenter, nude & simpliciter repræhendit Petronius, vt mihi videatur quasi pœnitentiam agere sermonis sui, secretoque rubore perfundi, quod ea vitia insectetur, quæ ne ad cogitationem quidem admittere seuerioris notæ homines debeant: ita studiose & cum industria cauit, ne oblitus verecundiæ suæ non abstineret à spurcis & turpibus earum partium appellationibus, quas ne nominare quidem inter res serias fas est. Quid ergo peccauit, si prauos populi mores & consuetudines vitio turpissimi DOMINI fœdas & inquinatas redarguit? Nũnam non præoccupauit ipse, & sagacissimo ingenio

genio contumelias vestras odoratus his elegantissimis versibus elusit?

Quid me constricta spectatis fronte Catones,
Damnatisq; meæ simplicitatis opus?
Sermonis puri non tristis gratia ridet:
Quodq; facit populus, cādida lingua refert.

An Neronis, Domitiani, Elagabali facinora honestioribus verbis circumloquuntur Suetonius, Dio Cassius, Lampridius, B. Orosius, Xiphilinus Patriarcha Constantinopolitanus? * *De vitiis dissertio siue disputatio duplex est. Vna, qua ad vitia homines allicimus suasionibus, exhortationibus ac lenociniis: vt qui amare docent nostra ætate, pro dolor! etiam potare, qui amatoria ludunt, vt iuuenum mentes veluti inebrient, quales impudici Poetæ. Ea dissertio vitiosa est ac detestanda, maxime homini Christiano, plus etiam illis, qui iuuentuti vt magistri præsunt. Altera est dissertio de vitiis, vt ea detestemur ac execremur: imo quoties de eis fit mentio, vt ab iis dehortemur, ab iis abstineamus, & execremur. Hæc dissertio neutiquam reprehendenda est; multi enim sancti viri ac Doctores quemadmodum de virtutib. scripserunt, ita è regione de vitiis copiose disseruerunt. Ita quæ Cæsarum refert vitia Suetonius in odium illorum monstrorum id facit, vt ea scilicet fugiamus ac euitemus: imo cogitemus in quanta cæcitate fuerint perditi illi nebulones: & multo magis in quanta stupiditate mundus, qui talia portenta dignatus est vllo honore, cū nihil illis tetrius ac magis*

* Verba sunt Henrici Loriti Glareani præfat. in Sueton.

abominabile fuerit. Hæc Glareanus pro Suetonio, qui Cæſarum flagitia libero dicendi genere exſecutus eſt. Cur non nos eadem pro Petronio, qui gemina παῤῥησίᾳ Neronianorum turpitudines inſecutus eſt? Cur non pro ipſo D. Paulo Apoſtolo, qui eadem pari libertate commemorat & inculpat? Ioannes Sareſberienſis Epiſcopus de Nugis Curial. lib. III. cap. XIII. longum de lenonibus ac mollibus, vſuque formoſorum ſermonem his verbis excuſat: *Verum hæc abominatio, non tam oſtendenda eſt quam conſpuenda, puderetq; eam Nugis noſtris eſſe inſertam, niſi eandem Apoſtolus Romanis ſcribens verbis manifeſtius expreſſiſſet dicens; quia feminæ eorum immutauerunt naturalem vſum in eum, qui eſt contra naturam, & maſculi relicto naturali vſu feminæ, exarſerunt in deſideriis ſuis in inuicem, maſculi in maſculos, turpitudinem operantes, vt darentur in ſenſum reprobum, facerentq; quod minime conueniret, & vitiis vniuerſis obnoxij indignationem Dei, & omnium pœnarum in ſe aculeos prouocarent. Et tunc quidem in auribus Romanorum hoc tuba Apoſtolica conclamabat, quando impiiſſimus Imperator Nero luxuriæ ſæuientis puerum Sporum exectis teſticulis in muliebrem naturam transformare conatus eſt.* Et Fratres Ordinis Prædicatorum, qui eum apud Chriſtianos locum inuaſerũt, quem olim apud Gentiles obtinuerant Poetæ & Satirici, in tracta. de Turcis: *Quæſitum extitit de graui inſe-*

infectione populi Christiani, quoad prædicta vitia (Sodomitica) an videlicet tam grauis infectio ex negligentia officii prædicationis contingeret, dum ipsi Prædicatores grauitatem huius vitij fidelibus non proponerent? Quæsitumq; vlterius extitit, an propter simplices & innocentes expediret Prædicatoribus sub silentio pertransire de huiusmodi vitiis differendo? Responsum fuit, quod quia officium prædicationis est præcipuum in Ecclesia ad extirpationem vitiorum & plantationem virtutum, si grauitas huius vitij fidelibus ardenter proponeretur, vt quia videlicet pro vindicta clamat ad cœlum, &c. Ad secundum quæsitum responsum fuit, quod omnino sub silentio pertransire non expediret, etiam propter quoscunq; innocentes, multiplici ratione. Primo, quia videmus quod tales innocentes etiam ex Diabolica suggestione continue seducuntur absq; auditione verbi Dei, & declaratione illorum vitiorum. Vnde vtrisq; tam reis quam innocentibus expedit talis declaratio verbi Dei. Secundo ad hoc nos ammonet Scriptura, prout est illud; Si non annunciaueris iniquo iniquitatē eius, sanguinem eius de manu tua requiram. Et iterum; Clama, ne cesses: annuncia populo meo scelera eorum. Ratione etiam concludebatur. Nam Apostolus Paulus expressissime loquitur ad Roman. 1. de huiusmodi vitiis, & sicut cuncta alia scripta ipsius necessario prædicantur, ita & præsens hæc materia, cum non sit data distinctio inter suas doctrinas, quare videlicet vna magis debeat esse prædi-

cabilis quam altera. Ad hoc est Gregorius in Moralibus; Sicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiscretum silentium in errore relinquit. Et hæc pro Petronio breuis quædam veluti apologia esto, quæ necessario præmuniẽda fuit, vt & iudicij præcipitationi caueremus, & maleuolorum simul maledictis responderemus.

Nunc videamus, cuius Philosophi rationem opinionemq; Petronius sit secutus.

CAPVT III.

CVI SAPIENTIÆ STVDIO PETRONIVS fuerit deditus.

SVnt qui Petroniũ adserant disciplinæ Stoicæ sectaneum fuisse. quibus cum hæc fragmenta, tum alia quæ memoraturus sum, bonâ fide refragantur. Quid enim sibi velle dicent illos versus, quos in Stoicorum auaritiam aperte fudit?

Ipsi qui Cynicâ traducunt tempora scæna,
Nonnunquam numis vendere verba solent.

Mihi videtur non oblique Senecam carpere, cuius suspectum in gubernatione Cæsaris regimen,

gimen, tanquam venale & ambitioni peruiũ; ſed Aulicorum, vti fas exiſtimare, calumnijs. Quis enim has in tanta potentia vnquam effugit? Nec ambigo, quin fribuſculum ex inuidia inter vtroſque exſtiterit, quod Petronij mentionem in ſuis officioſis Seneca ſcriptis, nec illiberalis aut parcus in amicis collaudandis, ſuppreſſerit. Ego exiſtimo, nec opinione fallor, Petronium ſectâ Epicureum fuiſſe. Idq; ità eſſe, vti autumo, rebus neceſſarijs euincam. Principio dum, Epicurum vocat *patrem veri*, id eſt, auctorem & doctorem veritatis, ſeu veræ iuſtæq; rationis & diſciplinæ inſtitutorem.

Ipſe pater veri doctus Epicurus in arte
Iuſſit, & hanc vitam dixit habere Deos.

quam adoriam, niſi diſcipulus & ſectator, haut temere Epicuro tribuiſſet. Tũ deinde ex præceptis atque doctrinis Epicureis paſſim interſperſis, quod genus dogmatis amplexus fuerit, affatim eluceſcit. Contende ſis Epicuri dicta, quæ ab Diogene Laertio & Auctore Vitæ Philoſophorum referuntur, cum Petronianis iſtis fragmentis, & dices me verum dicere. Ego verba pono ad compendium, & longiores logos alibi cædam. Quos vero errores accepit

——*Epicuri de grege porci*,

nobisque imbibendos propinauit, conſilium eſt ſilentio nõ præterire. Notaui mihi tria præcipue, quæ in erroribus Epicuri recenſentur. Primum eſt, Deos res humanas non curare, ſed

otiosos residere in cœlis, valde occupatos in nihil agendo, vt ille ait. Hinc ab Epicureis salse ridentur superstitiosi, qui Deum timore, tanquam pueri nocturnis terriculamentis & occursaculis afficiantur. In quos superstitiosos & Petronius panxit epigramma non illepidum;

Primus in orbe Deos fecit timor: ardua cœlo
Fulmina cum caderent.————

Alterum, in voluptate summum bonum esse situm. Quo pertinet illud;

Ergo viuamus, dum licet estq; bene.

& huic similia. Tertium, animas cum corporibus interire. Cuius erroris quamuis non superet vllum in his fragmentis manifestum vestigium, satis in morituro apparuit. Nulla ei cura animæ, nullum à sophorũ placitis alloquium, sed contra ea immortalitatis irrisio & contemptus. Capio & interpretor ita Tacitum exsertim scribentem: *Audiebatq; referentes, nihil de immortalitate animæ, & sapientium placitis, sed leuia carmina & faciles versus.* Scilicet vt se masculum Epicureum esse probaret, motus illos & ægritudinem temperans, constantem animi quietem & voluptatem, in qua summum bonum collocasse modo memorauimus, dissimulauit. Et hæc tibi ex tripode dicta puto. Atque nunc meâ comitate ac virtute fiat, vt T. Petronius Arbiter T. Lucretio Caro in ciuitate Epicureâ, quam vsq; solus oberrauit in Latio, co-

tio, comes & inquilinus ciuis ex decreto detur. Nos de ſummâ Satirici porro videamus.

CAPVT IV.

ARGVMENTVM ET MYTHOLOGIA huius Satirici.

PEtronius, auctore Tacito, in his Satiris vitia gentis togatæ ſub nominibus exoletorum feminarumque perſcripſit & notauit. præcipue autem flagitia Neronis Imperatoris inceſſit, cuius ad exemplum orbis tum Romanus erat compoſitus, vt verũ experiamur quod vulgo dici amat; *Qualis Rex, talis grex.* Petronio, qui præcipuum in Aula Cæſaris inter domeſticos principes locum tenuit, coæuus exſtitit (haud ſcio an nõ & notus) D. Paulus Apoſtolus, admirandæ illius & diuiniſſimæ epiſtolæ ad Romanos auctor. ex cuius principio quæ verba videntur ſummam totius huius Satirici complecti, ea verba iuuat appingere. *Feminæ eorum* (inquit) *immutauerunt naturalem vſum, in eum qui eſt contra naturam. Similiter autem & maſculi, relicto naturali vſu feminæ, exarſerunt in deſideriis ſuis in inuicem, maſculi in maſculos*

turpitudinẽ operantes: & mercedem, quam oportuit, erroris sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probauerunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt faciant ea quæ non conueniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia, nequitia, plenos inuidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, susurrones, detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inuentores malorum, parentibus non obedientes, insipientes, incompositos, sine affectione, atq; fœdere, sine misericordia. Qui cum iustitiam Dei cognouissent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt, digni sunt morte: & non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. Hæc ille: quibus verbis qui volet planum & perspicuũ habere interpretem, ei ego vnicum hunc Petronium dedero. nec omnino vanum est magni cuiusdam Theologi dictum, *caput primum ad Romanos sine Petronij Satira intellegi non posse.* Addo ét caput XIII. in quo à cõmemoratis vitijs Romanos in hunc modum dehortatur; *Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Abijciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Sicut in die honeste ambulemus, non in commessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione: Sed induimini Dominũ Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desideriis.* Nec Romanorum tantum scelera Petronius, sed & Græcorum tangit & exagitat, dum more

pallia-

palliatorũ Comicorum pleraq; in Græca vrbe gesta confingit. Etiam idem Apostolus eadem quoque ipsissima in Græcis notauit. Sic enim ad Galat. cap. 5. scribit; *Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum seruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.* Et 1. epist. ad Corinth. cap. VI. *Iam quidem omnino delictum est in vobis, quod iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniurias accipitis? quare non magis fraudem patimini? Sed vos iniuriam facitis, & fraudatis: & hoc fratrib. An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: neq; fornicarij, neque idolis seruientes, neq; adulteri, neque molles, neq; masculorum concubitores, neq; fures, neque auari, neq; ebriosi, neq; maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt. Et hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis, in nomine Domini nostri Iesu Christi, & in Spiritu Dei nostri.* Porro in Petronij fragmentis (nam optimam partem desideramus) primum bonarum artium professores mordet, tanquam ingenuæ & liberalis iuuentutis corruptores. Dein procuratorum forensium & aduocatorum calumnias & rapacitatem taxat. Tum in Sacerdotum infandas libidines inuectus, transitum ad luxum

luxum conuiuiorum facit, quem ſub Trimalcionis nomine ac lautitijs perſtringit. Hinc de ſceleratâ pædagogorum nequitiâ parentes ſerio monens, accuſatâ artificum inertiâ prehendit publicarum balinearũ turpitudinem. Poſtmodum negotiatorum mercatorumque, hoc eſt, eorum qui ſolas exſtruere diuitias curant, fortunas exponens, obiter animaduertit in feminarum leuitatem. Tandem caſtigato laſciuarum mulierum inſano amore, quo peregrinos adoleſcentes ambire vltro & donis conſueſcunt laceſſere, in impoſturas ac fraudes exulum & natale ſolum vertentium, quibus hoſpites ſuos & creditores, dum amplos peregri cenſus & patrita iactitant vectigalia, circumſcribunt, ſtilum exacuit. Inſaniam denique teſtatorum notat, qui turpes, impudentes & nefarias teſtamentis adijciunt conditiones, quorum flagitij flagrantia à Iureconſultis etiam improbatur. Et hæc tantum reliqua ſunt huius Satirici capita: cetera iniuria temporum nobis inuidit.

CAPVT

CAPVT V.

SATIRARVM INTERLOCVTORES.

Encolpius,	ἐγκόλπιος,	fabularum Dux.
Afcyltos,	ἄσκυλτος,	adulefcens.
Agamemnon,	ἀγαμέμνων,	fcholafticus.
Gnithon,	γνύθων,	puer.
Quartilla,	*	Priapi facerdos.
Pfiche,	ψυχὴ,	ancilla.
Pannichis,	παννυχὶς,	puella.
Embaficœtas,	ἐμβασικοίτης,	cinædus.
Trimalchio,	τριμαλχίων,	diues.
Carpus,	*	feruus.
Menelaus,	μενέλαος,	fcholafticus.
Ligurgus,	λυκοῦργος,	
Eumolpus,	εὔμολπος,	poeta.
M. Manicius.	*	
Bargates,	βαργάτης,	feruus.
Licas,	λυκὰς,	mercator.
Triphena,	τρύφαινα,	vxor.
Aefius,	αἴσιος,	
Corax,	κόραξ,	tonfor.
Chryfis,	χρύσις,	ancilla.
Circe,	κίρκη,	amica.
Doris,	δωρὶς,	amica.
Profelenos,	προσέληνος,	anus.
Polienus,	πολύαινος,	idẽ qui Encolpi⁹.
Enothea,	οἰνόθεα,	Priapi facerdos.
Endymio,	ἐνδύμιων,	puer.

Philume-

Philumena,	φιλουμένη,	meretrix.
Gorgias,	γόργιας,	aduocatus.
Albutia,	*	amica.

Nominum rationes in notis traduntur. Id enim quam ſtudioſiſſime obſeruauit Petronius, vt, quas perſonas introduxit, earundem conuenientes exprimeret mores, notasque ſimilitudines, &, vt Rhetores vocant, τὸ πρέπον diligenter vbique perſequeretur. Porro quæ in his fragmentis nullas dicendi partes habent, non puto fuiſſe πρόσωπα κωφὰ, ſed earum interlocutiones temporum iniuria periſſe.

T. PE-

T. PETRONII ARBITRI SATIRICON.

* * * * *

ENCOLPIVS.

NVM alio genere furiarum declamatores inquietãtur, qui clamant, Haec vulnera pro libertate publica excepi, hunc oculum pro vobis impendi: date mihi ducem, qui me ducat ad liberos meos, nã ſucciſi poplites membra non ſuſtinent. Haec ipſa tolerabilia eſſent, ſi ad eloquentiam ituris viam facerẽt: nunc & rerum tumore, & ſententiarum vaniſſimo ſtrepitu, hoc tantum proficiunt, vt cum in forum venerint, putẽt ſe in alium terrarum orbem delatos. Et ideo ego adoleſcẽtulos exiſtimo in ſcholis ſtultiſſimos fieri, quia nihil ex ijs, quae in vſu habemus, aut audiunt, aut vident; ſed piratas cum

catenis

catenis in litore ſtantes, & tyrannos edicta ſcribentes, quibus imperent filijs, vt patrum ſuorum capita praecidant, ſed reſponſa in peſtilentia data, vt virgines tres aut plures immolētur; ſed mellitos verborum globulos, & omnia dicta factaq; quaſi papauere & ſeſamo ſparſa. Qui inter haec nutriuntur, non magis ſapere poſſunt, quam bene olere qui in culina habitant. Pace veſtra liceat dixiſſe, primi omnium eloquētiam perdidiſtis. Leuibus enim atq; inanibus ſonis ludibria quaedam excitando effeciſtis, vt corpus orationis eneruaretur & caderet. Nondum iuuenes declamationibus cōtinebantur, quum Sophocles aut Euripides inuenerūt verba quibus deberent loqui. Nondum vmbraticus doctor ingenia deleuerat, quum Pindarus nouemque Lyrici Homericis verſibus canere timuerunt. Et ne poetas quidem ad teſtimonium citem, certe neq; Platona, neq; Demoſthenem ad hoc genus exercitationis acceſſiſſe video. Grandis, &, vt ita dicam, pudica oratio non eſt maculoſa, nec turgida, ſed naturali pulchri-

pulchritudine exſurgit. Nuper ventoſa iſthaec & enormis loquacitas Athenas ex Aſia commigrauit, animosq; iuuenum ad magna ſurgentes veluti peſtilēti quodam ſidere adflauit, ſimulq; corrupta eloquentiae regula ſtetit, & ommutuit. Quis poſtea ad ſummam Thucydidis, quis Hyperidis ad famam proceſſit? ac ne carmen quidem ſani coloris enituit: ſed omnia quaſi eodem cibo paſta, non potuerunt vſque ad ſenectutem caneſcere. Pictura quoque non alium exitum fecit, poſtquam Aegyptiorum audacia tam magnae artis compendiariam inuenit. Non eſt paſſus Agamemnon me diutius declamare in porticu, quam ipſe in ſchola ſudauerat: ſed Adoleſcens, inquit, quoniam ſermonem habes non publici ſaporis, & quod rariſſimum eſt, amas bonam mentem, non fraudabo te arte ſecreta. Minimum in his exercitationibus doctores peccant, qui neceſſe habent cum inſanientibus furere. Nam ni dixerint quae aduleſcentuli probent, vt ait Cicero, *ſoli in ſcholis relinquentur*; ſicut ficti adulatores cum cenas diuitum ca-

AGAMEMNON.

ptant, nihil prius meditantur, quam quod putant gratiſſimum auditoribus fore (nec enim aliter impetrabũt quod petunt, niſi quaſdam inſidias auribus fecerint) ſic eloquentiae magiſter niſi, tanquam piſcator, eam impoſuerit hamis eſcam, quam ſcierit appetituros eſſe piſciculos, ſine ſpe praedae moratur in ſcopulo. Quid ergo eſt? parentes obiurgatione digni ſunt, qui nolunt liberos ſuos ſeuera lege proficere. Primum enim, ſicut omnia, ſpes quoque ſuas ambitione donant: deinde quum ad vota properant, cruda adhuc ſtudia in forum propellunt, & eloquentiam, qua nihil eſſe magis confitentur, pueris induunt adhuc naſcentibus. Quod ſi paterentur laborum gradus fieri, vt ſtudioſi iuuenes lectione ſeuera mitigarentur, vt ſapientiae praeceptis animos componerent, vt verba atroci ſtilo effoderent, vt quod vellent imitari, diu audirent, ſibi nihil eſſet magnificum quod pueris placeret: iã illa grandis oratio haberet maieſtatis ſuae pondus. Nunc pueri in ſcholis ludunt, iuuenes ridentur in foro, & quod vtroq;

turpius eſt, quod quiſquis perperam diſcit, in ſenectute confiteri non vult. Sed ne me putes improbaſſe ſchedium Lucilianæ humilitatis, quod ſentio & ipſe carmine effingam:

Artis ſeuerae ſi qui hamat effectus,
Mentemque magnis applicat, prius morem
Frugalitatis lege polleat exacta:
Nec curet alto regiam trucem vultu,
Cliensque cenas impotentium captet:
Nec perditis addictus obruat vino
Mentis calorem, neve plauſor in ſcaena
Sedeat redemtus hiſtrioniae addictus.
Sed ſiue armigerae rident Tritonidis arces,
Seu Lacedaemonio tellus habitata colono,
Sirenumq; domus, det primos verſibus annos,
Maeoniumque bibat felici pectore fontem,
Mox & Socratico plenus grege, mittat habenas
Liber, & ingentis quatiat Demoſthenis arma.
Hinc Romana manus circumfluat, & modo Graio
Exonerata ſono mutet ſuffuſa ſaporem:
Interdum ſubducta foro det pagina curſum,
Et fortuna ſonet celeri diſcincta meatu.
Dein pugnas, & bella truci memorata canore:
Grandiaq; indomiti Ciceronis verba minetur.

His animum ſuccinge bonis. ſic flumine largo
Plenus, Pierio defundes pectore verba.

ENCOLPIVS. Dum haec diligentius audio, non notaui mihi Aſcylti fugam: & dum in hoc dictorum aeſtu totus incedo, ingens ſcholaſticorum turba in porticum venit, vt apparebat, ab extemporali declamatione neſcio cuius, qui Agamemnonis ſuaſoriam exceperat. Dum ergo iuuenes ſententias rident, ordinemque totius dictionis infamant, oportune ſubduxi me, & curſim Aſcylton perſequi cœpi. Sed nec viam diligenter tenebam, nec quo loco ſtabulum eſſet, ſciebam. Itaque quocumque ieram, eodẽ reuertebar. donec in curſu fatigatus, & ſudore iam madens, accedo aniculam quandam, quae agreſte olus vendebat: Te rogo, inquam, mater numquid ſcis vbi ego habitem? Delectata illa vrbanitate tã ſtulta: &, Quidni ſciam? inquit. conſurrexitq;, & cœpit me praecedere. Diuinam ego putabam. at ſubinde, vt in locum ſecretiorem venimus, centonem anus vrbana reiecit: &, Hîc, inquit, debes habitare. Quũ ego negarem me cognoſcere domum

mum, video quoſdam, inter titulos, nudasque meretrices furtim conſpatiantes. Tarde, immo iam ſero intellexi me in fornicem eſſe deductum. exſecratus itaque aniculae inſidias, operui caput, & per medium lupanar fugere cœpi in aliam partem: cum ecce in ipſo aditu occurrit mihi aeque laſſus ac moriens Aſcyltos. putares ab eadem anicula eſſe deductum. Itaque vt ridens eum conſalutaui, quid in loco tam deformi faceret, quaeſiui. Sudorem ille manibus deterſit, &, Si ſcires, inquit, quae mihi acciderunt. quid noui? inquam ego. at ille deficiens, Quum errarẽ, inquit, per totam ciuitatem, nec inuenirem quo loco ſtabulum reliquiſſem, acceſſit ad me paterfamilias, & ducem ſe itineris humaniſſime promiſit. per amfractus deinde obſcuriſſimos egreſſus, in hunc locum me perduxit, prolatoque peculio cœpit rogare ſtuprum. Iam pro caella meretrix aſſem exegerat, iam ille mihi iniecerat manum. & niſi valẽtior fuiſſem, dediſſem poenas * adeo vbique omnes mihi videbantur ſatyrion bibiſſe *

ASCYLTOS.

iunctis viribus moleſtum contempſimus * … *

ENCOLPIVS. quaſi per caliginẽ vidi Gnitona in crepidine ſemitae ſtantem, & in eundem locum me conieci. Quum quaererem, numquid nobis in prandium frater paraſſet, conſedit puer ſuper lectum, & manantes lacrimas pollice extersit. Perturbatus ego habitu fratris, quid accidiſſet, quaeſiui. at ille tarde quidẽ & inuitus, ſed poſtquam precibus & iracundiam miſcui: Tuus, inquit, iſte frater, ſeu comes, paullo ante in conductum accucurrit, cœpitq; mihi velle pudorem extorquere. Quum ego proclamarem, gladium ſtrinxit; &, Si Lucretia es, inquit, Tarquinium inueniſti. Quibus ego auditis, intentaui in oculos Aſcylti manus: &, Quid dicis, inquam, muliebris patiẽtiae ſcortum, cuius ne ſpiritus purus eſt? Inhorreſcere ſe finxit Aſcyltos; mox ſublatis fortius manibus, longe maiore niſu clamauit: Non taces, inquit, gladiator obſcene, quem de ruina arena dimiſit? Non taces nocturne percuſſor, qui ne tum quidem, quũ fortiter faceres, cum

pura

pura muliere pugnasti ? cuius eadem
ratione in viridario frater fui, qua nũc
in diuersorio puer est ? Subduxisti te,
inquam ; à praeceptoris colloquio.
Quid ego, homo stultissime, facere de-
bui, quum fame morerer ? an videlicet
audirem sententias, id est, vitrea fra-
cta, & somniorum interpretamenta ?
Multo me turpior es tu hercule, qui, vt
foris cenares, poetam laudasti. Itaque
ex turpissima lite in risum diffusi, pa-
catius ad reliqua secessimus. * Rursus
in memoriam reuocatus iniuriae, A-
scylte, inquam, intellego nobis conue-
nire non posse. itaque communes sar-
cinulas partiamur, ac paupertatẽ no-
strã priuatis quaestibus temtemus ex-
pellere. Et tu literas scis, & ego, ne
quaestibus tuis obstem, aliquid aliud
promittam, alioqui mille caussae nos
quotidie collidẽt, & per totam vrbem
rumoribus different. Non recusauit
Ascyltos, &, Hodie, inquit, quia tan-
quam scholastici ad cenam promisi-
mus, non perdamus noctem. cras au-
tem quia hoc libet, & habitationem
mihi prospiciam, & aliquem fratrem.

Tardum eſt, inquam, differre quod placet. * Hanc tam praecipitem diuiſionem libido faciebat. Iamdudum enim cupiebam amoliri cuſtodem moleſtum, vt veterem cum Gnitone meo rationem diducerem. * Poſtquam luſtraui oculis totam vrbem, in caellulam redij, oſculisque tandem bona fide exactis, alligo artiſſimis complexibus puerum, fruorque votis vſque ad inuidiam felicibus. Nec adhuc quidem omnia erant facta, quum Aſcyltos furtim ſe foribus admouit, diſcuſſiſq; fortiſſime clauſtris inuenit me cum fratre ludentem. riſu itaque plauſuque cellulam impleuit, opertum me amiculo euoluit. &, Quid agebas, inquit, frater ſanctiſſime? quid veſticontubernium facis? nec ſe ſolum intra verba continuit, ſed lorũ de pera ſoluit, & me cœpit non perfunctorie verberare, adiectis etiam petulantibus dictis, Sic diuidere cum fratre nolito. * * *

ENCOLPIVS. Veniebamus in forum deficiente iam die, in quo notauimus frequentiam rerum venalium, non quidem precioſarum, ſed tamen quarũ fidem male ambulan-

bulantem obſcuritas temporis facillime tegeret. Quum ergo & ipſi raptum latrocinio pallium detuliſſemus, vti occaſione oportuniſſima cœpimus, atque in quodam angulo laciniam extremam concutere, ſi quem forte emtorem ſplendida veſtis poſſet adducere. Nec diu moratus ruſticus quidam familiaris oculis meis cum muliercula comite propius acceſſit, ac diligentius conſiderare pallium cœpit, inuicem Aſcyltos iniecit contemplationem ſuper humeros ruſtici emtoris, ac ſubito exanimatus conticuit. ac ne ipſe quidem ſine aliquo metu hominem conſpexi. nam videbatur ille mihi eſſe qui tuniculã in ſolitudine inuenerat. plane is ipſe erat. Sed quum Aſcyltos timeret fidem oculorum, ne quid temere faceret, prius tamquam emtor propius acceſſit, detraxitque humeris laciniam, & diligẽtius tenuit. O luſum fortunae mirabilem! Nam adhuc nec ſuturae quidem attulerat ruſticus curioſas manus, ſed tamquam mendici ſpolium etiam faſtidioſe venditabat. Aſcyltos poſtquam depoſitum eſſe inuiolatum

vidit, & perſonam vendentis contemtam, ſeduxit me paullulum à turba: &, Scis, inquit, frater, redijſſe ad nos theſaurum de quo querebar? Illa eſt tunicula adhuc, vt apparet, intactis aureis plena. Quid igitur facimus? aut quo iure rem noſtram vindicamus? Exhilaratus ego, non tantum quia praedam videbam, ſed etiam quod fortuna me à turpiſſima ſuſpicione dimiſerat, negaui circuitu agendum, ſed plane iure ciuili dimicandum, vt ſi nollet alienam rem domino reddere, ad interdictum veniret.

Quid faciant leges, vbi ſola pecunia regnat,
Aut vbi paupertas vincere nulla poteſt?
Ipſi qui Cynica traducunt tempora cena,
Nonnumquam numis vēdere verba ſolent.
Ergo iudicium nihil eſt niſi publica merces,
Atq; eques in cauſſa qui ſedet, emta probat.

Contra Aſcyltos leges timebat: &, Quis, aiebat, hoc loco nos nouit? aut quis habebit dicentibus fidem? Mihi plane placet emere, quamuis noſtrum ſit, quod agnoſcimus, & paruo aere recuperare potius theſaurum, quam in ambiguam litem deſcēdere. Sed praeter

ter vnum dipondium ſicilicumq; , quibus lupinos deſtinaueramus mercari, nihil ad manum erat. Itaq; ne interim praeda diſcederet, vel minoris pallium addicere placuit, vt pretium maiorîs compendij leuiorem faceret iacturam. Quum primũ ergo explicuimus mercem, mulier operto capite, quae cum ruſtico ſteterat, inſpectis diligentius ſignis, iniecit vtramq; laciniae manum, magnaque vociferatione, latrones tenere clamauit. Contra, nos perturbati, ne videremur nihil agere, & ipſi ſciſſam & ſordidam tenere cœpimus tunicam, atque eadem inuidia proclamare, noſtra eſſe ſpolia quae illi poſſiderent. Sed nullo genere par erat cauſſa noſtra, & conciones, quae ad clamorem confluxerant, noſtram, ſcilicet de more, ridebant inuidiam, quod pro illa parte vindicabant pretioſiſſimã veſtem, pro hac panuciam ne cẽtonibus quidem bonis dignam. Hinc Aſcyltos bene riſum diſcuſſit: qui ſilentio facto, Videmus, inquit, ſuam cuique rem eſſe cariſſimam, reddant nobis tunicam noſtram, & pallium ſuum recipiant.

Etſi

Etſi ruſtico mulieriq; placebat permutatio, aduocati tamen iam paene nocturni, qui volebant pallium lucrifacere, flagitabant vti apud ſe vtraque deponerentur, ac poſtero die iudex querelam inſpiceret. Neque enim res tantum, quae viderentur in cõtrouerſiam eſſe, ſed longe aliud quaeri, in vtra parte ſcilicet latrocinij ſuſpicio haberetur. Iam ſequeſtri placebant, & neſcio quis ex concionibus caluus tuberoſiſſimae frontis, qui ſolebat aliquando & ad cauſſas agere, inuaſerat pallium, exhibiturumque craſtino die affirmabat. Caeterum apparebat nihil aliud quaeri, niſi vt ſemel depoſita veſtis inter praedones ſtrangularetur, & nos metu criminis non veniremus ad conſtitutum. Idẽ plane & nos volebamus. Itaq; vtriuſque partis votum caſus adiuuit. Indignatus enim ruſticus, quod nos centonem exhibẽdum poſtularemus, miſit in faciem Aſcylti tunicam, & liberatos querela iuſſit pallium deponere quod ſolum litem faciebat. Ergo recuperato, vt putabamus, theſauro in diuerſorium praecipites abimus, praeclusiſ-

cluſiſ-

clusisque foribus ridere acumen non minus concionum, quam calumniantium cœpimus, quod nobis ingẽti calliditate pecuniam reddidissent.

Nolo, quod cupio, statim tenere,
Nec victoria mi placet parata.

* *

Sed vt primũ beneficio Gnitonis praeparata nos impleuimus cena, hostium satis audaci strepitu impulsum exsonuit. Cum & ipsi ergo pallidi rogaremus, quis esset, Aperi, inquit, iam scies. Dum loquimur, sera sua sponte delapsa cecidit, reclusaeq; subito fores admiserũt intrantem. Mulier autem erat operto capite, illa scilicet, quae paullo ante cum rustico steterat: &, Me derisisse, inquit, vos putabitis. ego sum ancilla Quartillae, cuius vos sacra ante cryptam turbastis. ecce ipsa venit ad stabulum, petitque vt vobiscum liceat loqui. nolite perturbari. nec accusat errorem vestrum, nec punit. immo potius miratur quis deus iuuenes tam vrbanos in suam regionem detulerit. Tacentibus adhuc nobis, & ad neutram partem assentationem flectentibus, in-

trauit

trauit ipſa vna comitata virgine, ſedenſque ſuper torum meum, diu fleuit. ac ne tunc quidem nos vllum adiecimus verbum, ſed attoniti exſpectauimus lacrimas ad oſtentationem doloris paratas. Vt ergo tam ambitioſus detonuit imber, retexit ſuperbum pallio caput, & manibus inter ſe vſque ad articulorum ſtrepitum contritis,

QVARTILLA. Quaenam eſt, inquit, haec audacia? aut vbi fabulas, & anteceſſura latrocinia didiciſtis? miſereor medius fidius veſtri: neque enim impune quiſquam, quod non licuit, adſpexit. vtique noſtra regio tam praeſentibus plena eſt numinibus, vt facilius poſſis Deũ quam hominem inuenire. ac ne me putetis vltionis cauſſa huc veniſſe, aetate magis veſtra commoueor, quam iniuria mea. Imprudentes enim, vt adhuc puto, admiſiſtis inexpiabile ſcelus. Ipſa quidẽ illa nocte vexata, tam periculoſo inhorrui frigore, vt tertianae etiam impetũ timerem. & ideo medicinam ſomno petij, iuſſaque ſum vos perquirere, atque impetum morbi monſtrata ſubtilitate lenire. Sed de remedio non

tam

tam valde laboro. maior enim in praecordijs dolor ſaeuit, qui me vſque ad neceſſitatem mortis deducit. ne ſcilicet iuuenili impulſi licentia, quod in ſacello Priapi vidiſtis, vulgetis, deorumq; conſilia proferatis in populum. Protendo igitur ad genua veſtra ſupinas manus, petoque & oro, ne nocturnas religiones, iocum riſumque faciatis, neve traducere velitis tot annorum ſecreta, quae myſtae vix omnes nouerunt. Secundum hanc deprecationem lacrimas rurſus effudit, gemitibuſque largis cōcuſſa tota facie ac pectore torum meum preſſit. Ego eodem tempore & miſericordia turbatus & metu, bonum animum habere eam iuſſi, & de vtroque eſſe ſecuram. Nam neque ſacra quemquam vulgaturum, & ſi quod praeterea aliud remediū ad tertianam deus illi monſtraſſet, adiuuaturos nos diuinam prouidentiā vel periculo noſtro. Hilarior poſt hanc pollicitationem facta mulier, baſiauit me ſpiſſius, & ex lacrimis in riſum mota deſcēdentes ab aure capillos meos dentata manu duxit: &, Facio, inquit, indutias vobiſcum,

ENCOLPIVS.

QVARTVRA.

biſcum, & à conſtituta lite dimitto. Quod ſi non adnuiſſetis de hac medicina quam peto, iam parata erat in craſtinum turba, quae & iniuriam meam vindicaret, & dignitatem.

Contemni, turpe eſt; legem donare, ſuperbum.
Hoc amo, quod poſſum qua libet ire via.
Nam ſane ſapiens contemtus iurgia flectit;
Et, qui non iugulat, victor abire ſolet.

ENCOLPIVS. Compoſitis deinde manibus in tantũ repente riſum effuſa eſt, vt timeremus. idẽ ex altera parte & ancilla fecit, quae prior venerat. idem virguncula quae vna intrauerat. Omnia mimico riſu exſonuerant, quum interim nos quae tam repẽtina eſſet mutatio animorum facta, ignoraremus, ac modo noſmetipſos, modo mulieres intueremur. *

QVARTILLA. Ideo vetui hodie in hoc diuerſorio quemquam mortalium admitti, vt remedium tertianae ſine interpellatione à vobis acciperem.

ENCOLPIVS. Vt haec dixit Quartilla, Aſcyltos quidem paulliſper obſtupuit: ego autem frigidior hieme Gallica factus, nullum potui verbum emittere. Sed ne quid triſtius exſpectarem, comitatus faciebat. Tres enim erant

erant mulierculae, ſi quid vellent conari, infirmiſſimae, ſcilicet contra nos, quibus ſi nil aliud, virile ſexus eſſet, quod auxiliaretur. Et praecincti certe altius eramus: immo ego ſic iam paria compoſueram, vt ſi depugnandum foret, ipſe cum Quartilla conſiſterem, Aſcyltos cum ancilla, Gniton cum virgine. *

ENCOLPIVS.

Tunc vero excidit omnis conſtantia attonitis, & mors non dubia miſerorum oculos cœpit obducier. Rogo, inquam, domina, ſi quid triſtius paras, celerius confice. neque enim tam magnum facinus admiſimus, vt debeamus torti perire. *

Ancilla, quae Pſiche vocabatur, lodiculam in pauimento diligenter extendit. * Sollicitauit inguina mea mille iam mortibus frigida. * Operuerat Aſcyltos pallio caput, ammonitus ſcilicet, periculoſum eſſe alienis interuenire ſecretis * duas inſtitas ancilla protulit de ſuris: alteraque pedes noſtros alligauit, altera manus. ** Aſcyltos iam deficiente fabularum contextu, Quid ergo, inquit, non ſum dignus qui

bibam? Ancilla riſu meo prodita comploſit manus, &, appoſui quidem, inquit, adoleſcens. ſolus tantum medicamentum ebibiſti? Itane eſt, inquit Quartilla, quicquid ſatyrij fuit Encolpius ebibit? * non indecenti riſu latera commouit. * Ac ne Gniton quidem vltimo riſum tenuit, vtique poſtquam virguncula ceruicem eius inuaſit, & non repugnanti puero innumerabilia oſcula dedit. * Volebamus miſeri exclamare, ſed nec in auxilio erat quiſquam, & hinc Pſiche acu comatoria cupienti mihi inuocare Quiritium fidem, malas pungebat; illinc puella penicillo quod & ipſum ſatyrio tinxerat, Aſcylton opprimebat. *

Vltimo cinaedus ſuperuenit myrtea ſubornatus gauſapila, cinguloque ſuccinctus, modo extortis nos clunibus cecidit, modo baſijs olidiſſimis inquinauit, donec Quartilla ballenatiam tenens virgam, alteque ſuccincta, iuſſit infelicibus dari miſſionem. *

Vterque noſtrûm religioſiſſimis iurauit verbis, inter nos periturũ eſſe tam horribile ſecretum. * *

ntrauerunt palaeſtricae quam plures,
c nos lecitino perfuſos oleo refece-
unt. Vtcumque igitur laſſitudine ab-
ecta, cenatoria repetimus, & in proxi-
nam caellam ducti ſumus; in qua tres
ecti ſtrati erant, & reliquus lautitiarũ
pparatus ſplendidiſſime expoſitus.
uſſi ergo diſcubuimus, & guſtatione
nirifica initiati, vino etiam falerno in-
ındamur. excepti etiam pluribus fer-
culis quum laberemur in ſomnum, Ita
ne eſt? inquit Quartilla, etiam dormi-
re vobis in mente eſt, cum ſciatis Pria-
pi genio peruigilium deberi? Quum
Aſcyltos grauatus tot malis in ſomnũ
laberetur, illa, quae iniuria depulſa
fuerat, ancilla totam faciem eius fuli-
gine longa perfricuit, & non ſentientis
labra humeroſq; ſopitis titionibus pin-
xit. Iam ego etiam tot malis fatigatus
minimum veluti guſtum hauſeram ſo-
mni: idem & tota intra foriſque fami-
lia fecerat: atque alij circa pedes diſ-
cumbentium ſparſi iacebant, alij pa-
rietibus appliciti, quidam in ipſo limi-
ne coniunctis marcebant capitibus: lu-
cernae quoq; humore defectae, tenue

& extremum lumen ſpargebant, cum duo Syri expilaturi lagenam, tricliniũ intrauerunt: dumque inter argentum auidius rixantur, diductam fregerunt lagenam. cecidit etiam menſa cum argento, & ancillae ſuper torũ marcentis excuſſum forte altius poculum, caput fregit. ad quem ictum exclamauit illa, pariterq; & fures prodidit, & partem ebriorum excitauit. Syri illi qui venerant ad praedam, poſtquam ſe depraehenſos intellexerunt, pariter ſecundum lectum conciderunt, vt putares hoc cõueniſſe, & ſtetere tamquam olim dormiẽtes cœperunt. Iam & Tricliniarches experrectus, lucernis occidentibus oleum infuderat, & pueri deterſis pauliſper oculis redierant ad miniſterium, quum intrans cymbaliſtria & concrepans aera, omnes excitauit. Refectum igitur eſt conuiuium, & rurſus Quartilla ad bibendum reuocauit. adiuuit hilaritatem comiſſantis cymbaliſtria. * * Intrat cinaedus homo omnium inſulſiſſimus, & plane illa domo dignus, qui vt infractis manibus congemuit, eiuſmodi carmina effudit:

Huc

Iuc huc conuenite nunc ſpatalocinaedi,
'ede tendite, curſum addite, conuolate planta,
'emore facili, clune agili, & manu procaces,
Aolles, veteres, Deliaci manu reciſi.

Cõſumptis verſibus ſuis, im̃undiſſimo ıe baſio conſpuit: mox & ſuper lectũ enit, atque omni vi detexit recuſan eis. Super inguina mea diu multum ue fruſtra moluit. Perfluebant per rontem ſudantis acaciae riui, & inter ugas malarum tantum erat cretae, vt utares detectum parietem nimbo la orare. Non tenui ego diutius lacri nas: ſed ad vltimam perductus triſti iam; Quaeſo, inquam, domina, certe Embaſicoetam iuſſeras dari. Complo ıt illa tenerius manus, &, O, inquit, ıominem acutum, atque vrbanitatis vernilìae fontem! Quid? tu non intel exeras cinaedum Embaſicoetam vo cari? Deinde ne contubernali meo me ius ſuccederet, Per fidem, inquam, ve ſtrã Aſcyltos in hoc triclinio ſolus fe rias agit? Ita? inquit Quartilla, & Aſcyl to Embaſicoetas detur. Ab hac voce e quum cinaedus mutauit, tranſituque ad comitem meũ facto, clunibus eum

basiisque distriuit. Stabat inter haec Gniton, & risu dissoluebat ilia sua. Itaque conspicata eum Quartilla, cuius esset puer diligentissima sciscitatione quaesiuit. Quum ego fratrem meum esse dixissem, Quare ergo, inquit, me non basiauit? vocatumq; ad se in osculum applicuit: mox manum etiam demisit in sinum, & pertractato vasculo tam rudi, Hoc, inquit, belle cras in promulside libidinis nostrae militabit: hodie enim post asellum, diaria non sumo. Cum hoc diceret, ad aurem eius Psiche ridens accessit, & cum dixisset nescio quid, Ita, ita, inquit Quartilla, bene admonuisti: cur non, quia bellissima occasio est, deuirginetur Pannichis nostra? Continuoq; producta est puella satis bella, & quae nō plus quam septem annos habere videbatur, & ea ipsa quae primum cum Quartilla in caellam venerat nostram. Plaudentibus ergo vniuersis, & postulantibus, nuptias fecerunt. Obstupui ego, & nec Gnitona verecundissimum puerū sufficere huic petulantiae affirmaui, nec puellam eius aetatis esse, vt muliebris

patientiae legem posset accipere. Ita? inquit Quartilla; minor est ista quam ego fui, cum primum virum passa sum? Iunonem meam iratam habeam, si vmquam me meminerim virginem fuisse. nam & infans cum paribus inquinata sum, & subinde prodeuntibus annis, maioribus me pueris adplicui, donec ad hanc aetatem perueni. Hinc etiam puto prouerbium natum illud, vt dicatur, Posse taurum tollere quae vitulum sustulerit. Igitur ne maiorem iniuriam in secreto frater acciperet, consurrexi ad officium nuptiale. Iam Psiche puellae caput inuoluerat flammeolo: iam Embasicoetas praeferebat facem; iam ebriae mulieres longum agmen plaudentes fecerant, thalamumque ingesta exornauerant veste: Tum Quartilla iocantium quoque libidine accensa, & ipsa surrexit, correptumque Gnitona in cubiculum traxit. Sine dubio non repugnauerat puer, ac ne puella quidem tristis expauerat nuptiarum nomen. Itaque, quum inclusi iacerent, consedimus ante limen thalami, & inprimis Quartilla per rimam improbe

diductam applicuerat oculum curioſum, luſumq; puerilem libidinoſa ſpeculabatur diligentia. Me quoque ad idem ſpectaculum lenta manu traxit: & quia conſiderantium heſerant vultus, quicquid à ſpectaculo vacabat, cõmouebat valgiter labra, & me tamquã furtiuis ſubinde oſculis verberabat. * Abiecti in lectis ſine metu reliquã exegimus noctem. * * *

DE COENA TRIMALCHIONIS ET LAVTICIIS.

Videmus ſenem caluum tunica veſtitum ruſſea, inter pueros capillatos ludẽtem pila. Nec tam pueri nos, quamquam erat operaepretium, ad ſpectaculum duxerant, quam ipſe paterfamiliae, qui ſoleatus pila ſparſiua exercebatur; nec eã amplius repetebat quae terram contigerat, ſed follem plenum habebat ſeruus, ſufficiebatque ludentibus. Notauimus etiam res nouas. Nã duo ſpadones in diuerſa parte circuli ſtabant, quorum alter matellam tenebat argenteam, alter numerabat pilas, non quidem eas, quae inter manus luſu expellentes vibrabant, ſed eas quae in terram decidebant. Cum has miraremur lauticias, Trimalchio lautiſſimus

mus homo digitos cõcrepuit: ad quod ſignum matellam ſpado ludenti ſuppoſuit. Exonerata ille veſica, aquam popoſcit ad manus, digitosque paullulũ aſperſos, in capite pueri terſit. Longum erat ſingula excipere. Itaque intrauimus balneum, & ſudore calefacti momento temporis ad frigidam eximus. Iam Trimalchio vnguento perfuſus tergebatur, non linteis, ſed pallijs ex molliſſima lana factis. Tres interim iatraliptae in conſpectu eius falernum bibebant. Hinc, inuolutus coccina gauſapa, lecticae impoſitus eſt, praecedentibus faleratis curſoribus IIII. & chiramaxio, in quo delitiae eius ferebantur, puer vetulus, lippus, domino Trimalchione deformior. Quum ergo afferretur, ad caput eius cum minimis ſymphoniacis tibijs acceſſit, & tamquam in aurem aliquid ſecreto diceret, toto itinere cantauit. Sequimur nos iam admiratione ſaturi, & cum Agamemnone ad ianuam peruenimus. In aditu ipſo ſtabat hoſtiarius praſinatus, ceraſino ſuccinctus cingulo, atque in lance argentea piſum purgabat. Su-

per limen autem cauea pendebat aurea, in qua pica varia intrantes ſalutabat. Ceterum ego dum omnia ſtupeo, paene reſupinatus crura mea fregi. ad ſiniſtram enim intrantibus non longe ab hoſtiarij cella, canis ingens catena vinctus, in pariete erat pictus, ſuperq; quadrata litera ſciptum, CAVE. CAVE. CANEM. Et collegae quidem mei riſerunt. Ego autem collecto ſpiritu, non deſtiti totum parietem perſequi. Erat autem venalitium titulis pictũ, & ipſe Trimalchio capillatus caduceũ tenebat, Mineruaque ducente tenia intrabat. Hinc quemadmodum ratiocinari didiciſſet, dein diſpẽſator factus eſſet, omnia diligenter curioſus pictor cum inſcriptione reddiderat. In deficiente vero iam porticu leuatum mẽto in tribunal excelſum Mercurius capiebat. Praeſto erat Fortuna cornu abundanti copioſa, & tres Parcae aurea penſa torquentes. Notaui etiam in porticu gregem curſorum cum magiſtro ſe exercentem. Praeterea grande armarium in angulo vidi, in cuius aedicula erant Lares argẽtei poſiti, Venerisq; ſignum mar-

marmoreum, & pixis aurea non puſilla, in qua barbam ipſius conditam eſſe dicebant. Interrogare ego atrienſem cœpi, quas in media picturas haberēt. Iliada, & Odyſſeam, inquit. Iam ad triclinium veneramus. in cuius parte prima procurator rationes accipiebat: &, quod praecipue miratus ſum, in poſtibus triclinij faſces erant cum ſecuribus fixi, quorum imam partem quaſi embolum nauis aeneum finiebat, in quo erat ſcriptũ, G. POMPEJO. TRIMALCHIONI. VI VIRO. AVGVSTALI. CINNAMVS. DISPENSATOR. Sub eodem titulo, etiam lucerna bilychnis de camera pendebat, & duae tabulae in vtroque poſte defixae; quarum altera, ſi bene memini, hoc habebat inſcriptũ:

III. ET PRIDIE KAL. IAN.
G. NOSTER FORAS CENAT.

altera Lunae curſum ſtellarumque VII. imagines pictas, & qui dies boni, quiq; incommodi eſſent diſtinguente bulla notabantur. Ceterum vt mouimus dextros greſſus, ſeruus nobis diſpoliatus procubuit ante pedes, & rogare cœpit vt ſe poenae eriperemus: nec magnum

eſſe

eſſe peccatum ſuum, propter quod periclitaretur. Subducta enim veſtimenta ſibi diſpenſatoris in balneo, quae vix fuiſſent X. H-S. Retulimus ergo dextros pedes, diſpenſatoremq; in praetorio aureos numerantẽ deprecati ſumus ſeruo remitteret poenam. Superbus ille ſuſtulit vultum, &, Non tam iactura me mouet, inquit, quam neglegentia nequiſſimi ſerui. Veſtimenta accubitoria perdidit, quae mihi natali meo donauerat cliens quidam, Tyria, ſine dubio, ſed iã ſemel lota. quidquid ergo eſt dono vobis. Obligati tã grandi beneficio cum intraſſemus triclinium, occurrit nobis ille idẽ ſeruus pro quo rogaueramus, & ſpiſſiſſima baſia ſtupẽtibus impegit, gratias agens humanitati noſtrae. Ad ſummam, ſtatim ſcietis, ait, cui dederitis beneficium. Vinum dominicum miniſtratoris gratia eſt. Tandem ergo diſcubuimus, pueris Alexandrinis aquam in manus niuatã infundentibus, alijsque inſequentibus ad pedes, ac paronychia cum ingenti ſubtilitate tollentibus. Ac ne in hoc quidem tam moleſto tacebant officio,

ſed

ſed obiter cantabant. Ego experiri vo-
ui, an tota familia cantaret. Itaque po-
tionem popoſci: paratiſſimus puer, nõ
minus me acido cantico excepit: &
quiſquis aliquid rogatus erat vt daret.
pantomimorum nõ patrisfamiliae tri-
clinium crederes. Allata eſt tum guſta-
tio valde laudata. Nam iam omnes diſ-
cubuerant praeter ipſum Trimalchio-
nem, cui locus nouo more primus ſer-
uabatur. Ceterum in promulſidari a-
ſellus erat Corinthius cũ biſaccio poſi-
tus, qui habebat oliuas in altera parte
albas, in altera nigras. Tegebant aſel-
lum duae lances, in quarum margini-
bus nomen Trimalchionis inſcriptum
erat & argenti pondus. Ponticuli et-
iam ferruminati, ſuſtinebãt glires mel-
le & papauere ſparſos. fuerunt & to-
macula ſupra craticulam feruentia ar-
genteam poſita: infra craticulam, Sy-
riaca pruna cum granis punici mali. In
his eramus lautitijs, quum ipſe Trimal-
chio ad ſymphoniam allatus eſt, poſi-
tusq; in ceruicalia minutiſſima expreſ-
ſit imprudentibus riſum. Pallio enim
coccino adraſum incluſerat caput,
circa-

circaque oneratas veſte ceruices laticlauiam immiſerat mappam, fimbrijs hinc atque illinc pendentibus. habebat etiam in minimo digito ſiniſtrae manus annulum grandem ſubauratũ, extremo vero articulo digiti ſequentis minorem, vt mihi videbatur, totum aureum, ſed plane ferreis velut ſtellis ferruminatũ. Et ne has tantum oſtenderet diuitias, dextrum nudauit lacertum armilla aurea cultum, & eboreo circulo lamina ſplendente connexum. Vt deinde ſpina argentea dentes perfodit, Amici, inquit, nondum mihi ſuaue erat in triclinium venire, ſed ne abſentiuus eſſem, omnem voluptatẽ mihi negaui. Permittitis tamen finiri luſum. Sequebatur puer cum tabula terebintina & cryſtallinis teſſeris: notauiq; rem omnium delicatiſſimam. Pro calculis enim albis, aut nigris, aureos argenteosque habebat denarios. Interim dum ille omnium * teſtorum inter luſum conſumit, guſtantibus adhuc nobis repoſitorium allatum eſt cũ corbe, in qua gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales eſſe ſolent

quae

quae incumbunt oua. Acceſſere continuo duo ſerui, & ſymphonia ſtrepente ſcrutari paleam cœperunt, erutaque ſubinde pauonina oua diuiſere conuiuis. Conuertit ad hanc cenam vultum Trimalchio: &, Amici, ait, pauonis oua gallinae iuſſi ſupponi. Et me hercules timeo ne iam concepta ſint. temptemus tamen ſi adhuc ſorbilia ſunt. Accipimus nos cochlearia, non minus ſelibras pendentia, ouaq; ex farina pingui figurata pertũdimus. Ego quidem pene proieci partem meam: nam videbatur mihi iam in pullum coiſſe. Deinde vt audiui veterem conuiuam, Hîc neſcio quid boni debet eſſe, perſecutus putamen manu, pinguiſſimam ficedulam inueni piperato vitellio piperatam. Iam Trimalchio eadẽ omnia luſu intermiſſo popoſcerat, feceratq; poteſtatem clara voce, ſi quis noſtrum iterum vellet, mulſum ſumeret, quum ſubito ſignum ſymphonia datur, & guſtatoria pariter à choro cantante rapiuntur. Ceterum inter tumultum, cum forte parapſis excidiſſet, & puer iacentem ſuſtuliſſet, animaduertit Trimal-
chio,

chio, colaphisque obiurgare puerum ac proijcere rurſus parapſidem iuſſit. Inſecutusque eſt ſupellecticarius, argentumque inter reliqua purgamenta ſcopis cœpit vertere. Laudatus propter elegantias dominus, Equum, inquit, Mars amat: itaq; iuſſit ſenex ſuam cuique menſam aſſignari. * obĩt ei p̄ aediſſimi ſerui minorem nobis aeſtum ſua frequentia facient. Statim allatae ſunt amphorae vitreae diligenter gipſatae, quarum in ceruicibus pittacia erant affixa, cũ hoc titulo, FALERNVM. OPIMIANVM. ANNORVM. CENTVM. Dum titulos perlegimus, comploſit Trimalchio manus, &, Heu, inquit, ergo diutius viuit! verum eſſe vinum Opimianum praeſto; heri non tam bonum poſui, & multo honeſtiores cenabant. Potantibus ergo, & accuratiſſimas nobis lauticias mirantibus, laruam argenteam attulit ſeruus ſic aptã, vt articuli eius vertebraeq; locatae in omnẽ partẽ flecterẽtur. Hanc quũ ſuper menſam ſemel iterumq; abieciſſet, & catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret, Trimalchio adiecit;

Heu,

Heu,heu nos miſeros,quã totus homũcio nil eſt!
Sic erimus cuncti,poſtquam nos auferet Orcus.
Ergo viuamus, dum licet eſſe bene.

Laudationem ferculum inſecutũ eſt, plane nõ pro exſpectatione magnum. Nouitas tamen omnium conuertit oculos. Repoſitorium enim rotundum, duodecim habebat ſigna in orbe diſpoſita, ſuperq; proprium conuenientemqne materiae ſtructor impoſuerat cibum: ſuper arietem, cicer arietinum: ſuper taurum, bubale fruſtum : ſuper geminos,teſticulos,ac renes : ſuper cãcrum, coronam : ſuper leonem, ficum Africanam : ſuper virginẽ, ſericulam: ſuper libram, ſtateram, in cuius altera parte ſtriblita erat, in altera placenta: ſuper ſcorpium * ſuper ſagittarium, odopetam : ſupra capricornum, locuſtam marinam : ſuper aquarium, anſerem : ſuper piſces,duos mullos. In medio autem ceſpes cũ herbis exciſus fauum ſuſtinebat. Circumferebat Ægyptius puer clibano argẽteo panem, atque ipſe etiam teterrima voce de laſerpiciario mimo canticũ extorquet. Nos vt triſtiores ad tam viles acceſſimus ci-

bos, Suadeo, inquit Trimalchio, cenemus; hoc eſt ius cenae. Haec vt dixit, ad ſymphoniam IIII. tripudiantes procurrerunt, ſuperioremque partem repoſitorij abſtulerunt. quo facto videmus infra, ſcilicet in altero ferculo, altilia & ſumina, leporemque in medio pinnis ſubornatum, vt Pegaſus videretur. Notauimus etiam circa angulos repoſitorij Marſyas IIII. ex quorũ veretriculis garum piperatum currebat ſuper piſces qui in Euripo natabant. Damus omnes plauſum à familia cœptum, & res electiſſimas ridentes adgredimur. Non minus & Trimalchio eiuſmodi methodio laetus, Carpe, inquit. Proceſſit ſtatim ſciſſor, & ad ſymphoniam ita geſticulatus lacerauit obſonium, vt putares Darium hydraule cantante pugnare. Ingerebat nihilominus Trimalchio lētiſſima voce, Carpe. Ego ſuſpicatus ad aliquam vrbanitatem totiens iteratam vocem pertinere, non erubui eum, qui ſupra me accumbebat, hoc ipſum interrogare. at ille, qui ſaepius eiuſmodi ludos ſpectauerat, Vides, inquit, illum qui obſo-

nium

nium carpit? Carpus vocatur. itaque quotiescumque dicit, Carpe, eodem verbo & vocat & imperat. Non potui amplius quicquam gustare. sed conuersus ad eum vt plurima exciperem, longe arcessere fabulas cœpi, sciscitarique quae esset illa mulier, quae huc atque illuc discurreret. Vxor, inquit, Trimalchionis, Fortunata appellatur, quae numos modio metitur. Et modo quid fuit? Ignoscet mihi Genius tuus, noluisses de manu eius panem accipere. Nũc nec quid, nec quare, in caelum abijt, & Trimalchionis tapanta est. ad summam, mero meridie si dixerit illi tenebras esse credet. *

Caenam Trimalchionis, si potes ingredere, & porcum sic grauidari posse miraberis, nisi forte admirationem multiplex, ignota, & inaudita luxuria tollat. * * *

Comprobamus factum, varioque sermone garrimus, & poetarum cœpit esse mentio, diuque summa carminis penes Mopsum Thracem memorata est: donec Trimalchio, Rogo, inquit, Magister, quid putes inter Ciceronem, & Publium interesse. Ego alterum puto

disertorem fuisse, alterum honestiorem. Quid enim his melius dici potest?

Luxuriae rictu Martis marcent moenia.
Tuo palato clusus pauo pascitur,
Plumato amictus aureo Babylonico:
Gallina tibi Numidica, tibi Gallus spado:
Ciconia etiam grata, peregrina, hospita,
Pietaticultrix, gracilipes, crotalistria,
Auis exul hiemis, titulus tepidi temporis,
Nequitiae nidum in cacabo fecit tuo.
Quo margarita cara tibi, baca Indica?
An vt matrona onerata faleris pelagijs
Tollat pedes indomita in strato extraneo?
Smaragdum ad quam rem viridem, pretiosum vitrum?
Quo Carchedonios optas ignes lapideos,
Nisi vt scintillent? probitas est carbunculos.
Aequum est induere nuptam ventũ textilem?
Palam prostare nudam nebula linea?

* * *

TRIMALCHIO. *Fabrum fuisse, qui vitrea vasa fecerit tenacitatis tantae, vt non magis, quam aurea vel argentea, frangerentur. Quum ergo phialam huiusmodi de vitro purissimo, & solo, vt putabat, dignam Caesare fabricasset, cum munere suo, Caesarem adiens admissus est. Laudata est species muneris, commendata manus artificis,*

accepta-

acceptata deuotio donantis. Faber, vt admirationem intuentium verteret in stuporem, & sibi plenius gratiam conciliaret Imperatoris, petitā de manu Caesaris phialam recepit, eamque validius proiecit in pauimētum tanto impetu, vt nec solidissima & constantissima aeris materia maneret illaesa. Caesar autem ad haec non magis stupuit, quam expauit. At ille de terra sustulit phialam; quae quidem non fracta erat, sed collisa, ac si aeris substantia vitri speciem induisset. Deinde martiolum de sinu proferens, vitrum correxit aptissime, & tamquam collisum vas aeneum crebris ictibus reparauit. Quo facto se caelum Iouis tenere arbitratus est, eo quod familiaritatem Caesaris & admirationem omnium se promeruisse credebat. Sed secus accidit. Quaesiuit enim Caesar, an alius sciret hanc cōdituram vitrorum? Quod quum negaret, eum decollari praecepit Imperator, dicens, quia si hoc artificium innotesceret, aurum & argentum vilescerent quasi lutum. * * *

ENCOLPIVS.

Neque fax vlla in praesidio erat, quae iter aperiret errantibus, nec silentium noctis iam mediae promittebat occurrentium lumen. Accedebat huc ebrietas & imprudentia locorum, etiam in-

terdiu obſcura. Itaque cum hora paene tota, per omnes ſcrupos gaſtrorumque eminentiũ fragmenta traxiſſemus cruẽtos pedes, tamdem expliciti acumine Gnitonis ſumus. Prudens enim pridie, quum luce etiam clara timeret errorem, omnes pilas columnaſq; notauerat, certaq; liniamenta euicerunt ſpiſſiſſimam noctem, & notabili candore oſtenderunt errantibus viam. Quamuis nõ minus ſudoris habuimus etiam poſtquam ad ſtabulum peruenimus. Anus enim ipſa inter diuerſitores diutius ingurgitata, ne ignem quidem admotum ſenſiſſet: & forſitan pernoctaſſemus in limine, ni tabellarius Trimalchionis interueniſſet x. vehiculis diues. Non diu ergo tumultuatus ſtabuli ianuam effregit, & nos per eandem feſtram admiſit. * * * *

Qualis nox fuit illa dij deaeque,
Quam mollis torus! heſimas calentes;
Et transfudimus hinc & hinc labellis
Errantes animas. valete curae:
Mortalis ego ſic perire cœpi.

Sine cauſſa gratulor mihi. Nam quum ſolutus mero amiſiſſem ebrias manus,

Aſcyl-

Aſcyltos omnis iniuriae inuentor ſubduxit mihi nocte puerum, & in lectum tranſtulit ſuum, volutatusque liberius cum fratre non ſuo, ſiue non ſentiente iniuriam, ſiue diſſimulante, indormiuit alienis amplexibus oblitus iuris humani. Itaque ego vt experrectus pertrectaui gaudio diſpoliatum torum, ſi qua eſt amantibus fides, ego dubitaui an vtrumque traijcerem gladio, ſomnumq; morti iungerem. Tutius demum ſecutus conſilium, Gnitona quidem verberibus excitaui: Aſcylton autem truci intuens vultu; Quoniam, inquam, fidem ſcelere violaſti, & communem amicitiam, res tuas ocius tolle, & alium locum quem polluas, quaere. Non repugnauit ille, ſed poſtquam optima fide partiti manubias ſumus: Age, inquit, nunc & puerum diuidamus. Iocari putabam diſcedẽtem. at ille gladium parricidali manu ſtrinxit, &, Nõ frueris, inquit, hac praeda, ſuper quam ſolus incumbis. Partem meam neceſſe eſt vel hoc gladio contentus abſcindam. Idem ego ex altera parte feci, & intorto circa brachium pallio compo-

ſui ad proeliandũ gradum. Inter hanc miſerorum dementiam infeliciſſimus puer tangebat vtriuſq; genua cum fletu, petebatque ſuppliciter, ne Thebanum par humilis taberna ſpectaret, neve ſanguine mutuo pollueremus familiaritatis kariſſimae ſacra. Quod ſi vtique, proclamabat, facinore opus eſt, nudo ecce iugulum, conuertite huc manus, imprimite mucrones: ego mori debeo, qui amicitiae ſacramentum deleui. Inhibuimus ferrum poſt has preces: & prior Aſcyltos, Ego, inquit, finem diſcordiae imponam. Puer ipſe quem vult, ſequatur, vt ſit illi ſaltem in eligendo fratre ſalua libertas. Ego vetuſtiſſimam conſuetudinem putabam in ſanguinis pignus tranſiiſſe, nihil timui, immo conditionem praecipiti feſtinatione rapui, commiſique iudici litem: qui ne deliberauit quidem, vt videretur cunctatus, verum ſtatim ab extrema parte verbi conſurrexit, fratrem Aſcylton elegit. Fulminatus hac pronunciatione, ſicut eram ſine gladio, in lectulum decidi, & attuliſſem mihi damnatas manus, ſi non inimici victoriae

inuidiſſem. Egreditur ſuperbus cum praemio Aſcyltos, & paullo ante cariſſimum ſibi commilitonem, fortunaeque etiam ſimilitudine parem in loco peregrino deſtituit abiectum.

Nomen amicitiae, ſi quatenus expedit, heret,
Calculus in tabula mobile ducit opus.
Quum fortuna manet, vultũ ſeruatis amici,
Quum cedit; turpi vertitis ora fuga.
Grex agit in ſcaena mimũ, pater ille vocatur,
Filius hic, nomen diuitis ille tenet:
Mox vbi ridendas incluſit pagina partes,
Vera redit facies, diſſimulata perit.

Nec diu tamen lacrimis indulſi, ſed veritus ne Menelaus etiam anteſcholarius inter cetera mala ſolum me in diuerſorio inueniret, collegi ſarcinulas, locumq; ſecretum & proximum litori maeſtus conduxi. Ibi triduo incluſus redeunte in animum ſolitudine atque contemtu, verberabam aegrum planctibus pectus, & inter tot altiſſimos gemitus frequẽter etiam proclamabam: Ergo me non ruina terra potuit haurire? nõ iratum etiam innocentibus mare? Aufugi iudicium, harenae impoſui, hoſpitem occidi, vt inter audaciae no-

mina mendicus, exſul, in diuerſorio Graecae vrbis iacerẽ deſertus? Et quis hanc mihi ſolitudinẽ impoſuit? Adoleſcens omni libidine impurus, & ſua quoq; confeſſione dignus exſilio: ſtupro liber, ſtupro ingenuus, cuius anni ad teſſeram venierũt, quem tamquam puellam cõduxit etiam qui virũ putauit. Quid ille alter, ô dij! qui tamq̃ togae virilis ſtolam ſumpſit, qui ne vir eſſet à matre perſuaſus eſt; qui opus muliebre in ergaſtulo fecit, qui poſtquam cõturbauit, & libidinis ſuae ſolum vertit, reliquit veteris amicitiae nomen, &, pro pudor, tamquam mulier ſecutuleia, vnius noctis pactu omnia vendidit? Iacent nunc amatores obligati noctibus totis, & forſitan mutuis libidinibus attriti deridẽt ſolitudinem meam. ſed non impune. nam aut vir ego liberque non ſum, aut noxio ſanguine parentabo iniuriae meae. Haec locutus gladio latus cingor, &, ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires; mox in publicũ proſilio, furentisq; more omnes circumeo porticus. Sed cum attonito vultu efferatoque

oque nil aliud quam caedem & sanguinem cogito, frequentiusq; manum ad capulum, quem deuoueram, refero, notauit me miles, siue ille planus fuit, siue nocturnus grassator: &, Quid tu, inquit, commilito, ex qua legione es, aut cuius centuriae? Cum constantissime & centurionem, & legionem essem ementitus: Age ergo, inquit ille, in exercitu vestro phaecasiati milites ambulant? Cum deinde vultu atque ipsa trepidatione mẽdacium prodidissem, ponere iussit arma, & malo cauere. Despoliatus ergo, immo praecisa vltione, retro ad diuersoriũ tendo; paullatimq; temeritate lassata coepi grassatoris audaciae gratias agere. *

Non bibit inter aquas, poma aut pendentia carpit
Tantalus infelix quem sua vota premunt.
Diuitis haec magni facies erit, omnia cernens
Qui timet, & sicco concoquit ore famem.

* *

Nequaquam recte faciet, qui cito credit. *

Nemo caelum putat, nemo iusiurandum seruat, nemo Iouem pluris facit: sed

Raptorum formula.

ſed omnes opertis oculis bona ſua computant. *

Quod hodie non eſt, cras erit: ſic vita truditur. *

Quod non exſpectas, ex tranſuerſo fit, & ſuper nos Fortuna negotium curat.

*

Apes ideo pungunt, quia vbicumque dulce eſt, ibi & acidum inuenies. * *

Semper hac in re qui vincitur, vincit.

*

Nemo noſtrum non peccat; homines ſumus, non dij. *

Non multum oportet conſilio credere, quia ſuam habet fortuna rationem.

* * *

In pinacothecam perueni vario genere tabularum mirabilem. nam & Zeuxidos manus vidi nondum vetuſtatis iniuria victas, & Protogenis rudimenta cum ipſius naturae veritate certantia, non ſine quodam horrore tractaui. Iam vero Apellis, quam Graeci monocromon appellāt, etiam adoraui. Tanta enim ſubtilitate extremitates imaginum erant ad ſimilitudinem praeciſae, vt crederes etiam animorum eſſe

pictu-

icturam. Hinc aquila ferebat caelo iblimis deum. Illinc candidus Hylas epellebat improbā Naiada. Damnaat Apollo noxias manus, lyramq; reolutam modo nato flore honorabat. nter quos etiam pictorum amantium ultus, tamquam in ſolitudine exclanaui, Ergo amor etiam deos tangit? uppiter in caelo ſuo nō inuenit quod ligeret, & peccaturus in terris, nemii tamen iniuriam fecit. Hylam Nymha praedata, imperaſſet amori ſuo, ſi enturum ad interdictum Herculem redidiſſet. Apollo pueri vmbram reocauit in florem, & omnes fabulae uoque habuerunt ſine aemulo comlexus. At ego in ſocietatem recepi oſpitem Ligurgo crudeliorem. Ecce utem, ego dum cum ventis litigo, inrauit pinacothecam ſenex canus, exrcitati vultus, & qui videretur neſcio uid magnum promittere, ſed cultu ion proinde ſpecioſus, vt facile appaeret eum ex hac nota literatorum eſe, quos odiſſe diuites ſolent. Is ergo ad atus conſtitit meum, &, Ego, inquit, EVMOLPVS. oeta ſum, & vt ſpero non humillimi

ſpiri-

ſpiritus, ſi modo coronis aliquid credendũ eſt, quas ẽt ad imperitos deferre gratia ſolet. Quare ergo, inquis, tam male veſtitus es? Propter hoc ipſum. amor ingenij neminẽ vmq̃ diuitẽ fecit.

" *Qui pelago credit, magno ſe fenore tollit,*
" *Qui pugnas & caſtra petit, praecingitur auro,*
" *Vilis adulator picto iacet ebrius oſtro,*
" *Et qui ſollicitat nuptas, ad praemia peccat:*
" *Sola ruinoſis horret facundia pannis,*
" *Atque inopi lingua deſertas inuocat artes.*

Non dubio ita eſt, ſi quis vitiorum omnium inimicus, rectum iter vitae cœpit inſtitere, primum propter morum differentiam odium habet (quis enim poteſt probare diuerſa?) deinde, qui ſolas exſtruere diuitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, quam quod ipſi tenent. Iactantur itaq;, quacumque ratione poſſunt, literarũ amatores, vt videantur illi quoq; infra pecuniam poſiti. * Neſcio quo modo bonae mentis ſoror eſt paupertas. *

ENCOLPIVS. Vellem tam innocens eſſet frugalitatis meae hoſtis, vt deliniri poſſet. Nunc veteranus eſt latro & ipſis lenonibus doctior. *

In A-

In Asiam quum à Quaestore essem stipendio eductus, hospitium Pergami accepi : vbi cum libenter habitarem, non solum propter cultum aediculaꝛum, sed etiam propter hospitis formosissimum filium, excogitaui rationem, qua non essem patrifamiliae suspectus amator. Quotiescumque enim in conuiuio de vsu formosorum mentio facta est, tam vehementer excandui, tam seuera tristitia violari aures meas obsceno sermone dolui, vt me mater praecipue, tamquam vnum ex philosophis, intueretur. Iam ergo cœperam ephebum in gymnasium deducere : ego studia eius ordinare, ego docere, ac praecipere, ne quis praedator corporis admitteretur in domum. * EVMOLPVS.

Forte cum in triclinio iaceremus, quia dies solemnis ludum artauerat, pigritiamque recedendi imposuerat hilaritas longior, fere circa mediam noctem intellexi puerum vigilare. Itaque timidissimo murmure votum feci ; &, Domina, inquam, Venus, si ego hunc puerum basiauero, ita vt ille non sentiat, cras illi par columbarum donabo.

Audi-

Audito voluptatis precio, puer ſterte-
re cœpit. Itaque adgreſſus ſimulantem
aliquot baſiolis inuaſi. Contentus hoc
principio, bene mane ſurrexi, ele-
ctumq; par columbarum attuli exſpe-
ctanti, ac me voto exſolui. Proxima
nocte, cum idem liceret, mutaui optio-
nem: &, Si hunc, inquam, tractauero
improba manu, & ille non ſenſerit, gal-
los gallinaceos pugnaciſſimos duos
donabo patienti. Ad hoc votum ephe-
bus vltro ſe admouit, &, puto, vereri
cœpit ne ego obdormiſſem. Indulſi er-
go ſollicito, totoq; corpore citra ſum-
mam voluptatem me ingurgitaui. De-
inde, vt dies venit, attuli gaudēti quic-
quid promiſeram. Vt tertia nox licen-
tiam dedit, conſurrexi ad aurem male
dormientis: Dij, inquam, immortales,
ſi ego huic dormiēti abſtulero coitum
plenum & optabilem, pro hac felicita-
te cras puero aſturconem Macedoni-
cum optimum donabo, cū hac tamen
exceptione, ſi ille non ſenſerit. Num-
quam altiore ſomno ephebus obdor-
miuit. Itaque primum impleui lacten-
tibus papillis manus, mox baſio inheſi
deinde

deinde in vnum omnia vota coniunxi. Mane ſedere in cubiculo cœpit, atque exſpectare conſuetudinem meam. Scis quanto facilius ſit, columbas galloſq; gallinaceos emere, quam aſturconem: & praeter hoc etiam timebam ne tam grande munus ſuſpectam faceret humanitatem meam. Ergo aliquot horis ſpatiatus, in hoſpitium reuerti, nihilq; aliud quam puerum baſiaui. At ille circumſpiciens, vt ceruicem meam iunxit amplexui, Rogo, inquit, domine, vbi eſt aſturco? * Cum ob hanc offenſam praecluſiſſem mihi aditum quem feceram, iterum ad licentiam redij. Interpoſitis enim paucis diebus, cum ſimilis nos caſus in eandē fortunam retuliſſet, vt intellexi ſtertere patrem, rogare cœpi ephebum, vt reuerteretur in gratiam mecum, id eſt, vt pateretur ſatis fieri ſibi, & caetera quae libido diſtēta dictat. At ille plane iratus, nihil aliud dicebat, niſi hoc, Aut dormi, aut ego iam dicam patri. Nihil eſt tam arduū, quod nō improbitas extorqueat. Dum dicit, Patrem excitabo, irrepſi tamen, & male repugnanti gaudium extorſi.
 At il-

At ille non indelectatus nequitia mea, poſtquam diu queſtus eſt deceptum ſe & deriſum, traductumque inter condiſcipulos quibus iactaſſet cēſum meum, Videris tamen, inquit, non ero tui ſimilis. Si quid vis, fac iterum. Ego vero, depoſita omni offenſa, cum puero in gratiam redij, vſusque beneficio eius in ſomnum delapſus ſum. Sed non fuit contentus iteratione ephebus plenae maturitatis, & annis ad patiendum geſtientibus. Itaq; excitauit me ſopitum; Et, Numquid vis? inquit. Et non plane iam moleſtum erat munus. Vtcumque igitur inter anhelitus ſudoresque tritus, quod voluerat, accepit. rurſusque in ſomnum decidi gaudio laſſus. Interpoſita minus hora, pungere me manu cœpit, & dicere, Quare non facimus? Tum ego totiens excitatus, plane vehementer excandui, & reddidi illi voces ſuas: Aut dormi, aut ego iam patri dicam. * Erectus his ſermonibus, conſulere prudentiorem cœpi aetates tabularum, & quaedam argumenta mihi obſcura, ſimulque cauſſam deſidiae praeſentis excutere, quur pulcherri-

ENCOLPIVS.

mae ar-

hae artes periissent, inter quas pictura
e minimum quidem sui vestigium re-
quisset. Tum ille, Pecuniae, inquit, *EVMOLPVS.*
upiditas haec tropica instituit. priscis
nim temporibus, quum adhuc nuda
irtus placeret, vigebant artes inge-
uae, summumq; certamen inter ho-
nines erat, ne quid profuturum saecu-
s diu lateret. Itaque hercules omniũ
erbarum succos Democritus expres-
t: & ne lapidum virgultorumque vis
teret, aetatẽ inter experimenta con-
umpsit. Eudoxus quidem in cacumi-
e excelsissimi montis consenuit, vt a-
rorum caelique motus deprehende-
et: & Chrysippus, vt ad inuentionem
ufficeret, ter helleboro animũ deter-
t. Verum, vt ad plastas conuertar, Ly-
ppum statuae vnius lineamentis in-
erentem inopia exstinxit: & Myron,
ui paene hominum animas, ferarum-
ue aere compraehenderat, non inue-
it heredem. At nos vino scortisq; de-
ersi, ne paratas quidem artes aude-
nus cognoscere, sed accusatores anti-
uitatis, vitia tantum docemus, & di-
cimus. Vbi est dialectica? vbi astrono-

mia? vbi ſapientiae conſultiſſima via? quis vnquam venit in templum, & votum fecit, ſi ad eloquentiam perueniſſet? quis, ſi philoſophiae fontem inueniſſet? ac ne bonam quidem mentem, aut bonam valitudinem petunt: ſed ſtatim, antequam limen Capitolij tangant, alius donum promittit, ſi propinquũ diuitem extulerit: alius, ſi theſaurum effoderit: alius, ſi ad trecenties H-S. ſaluus peruenerit. Ipſe Senatus, recti bonique praeceptor, mille pondo auri Capitolio promittere ſolet: & ne quis dubitet pecuniam concupiſcere, Iouem quoque peculio exorat. Nolito ergo mirari, ſi pictura defecit, quũ omnibus dijs hominibusq; formoſior videatur maſſa auri, quam quicquid Apelles Phidiasve, Graeculi delirantes, fecerunt. Sed video totum te in illa herere tabula, quae Troiae haloſin oſtendit: itaque conabor opus verſibus pandere.

CATACAVSMOS ILIACOS.

Iam decuma maeſtos inter ancipites metus
Phrygas obſidebat meſſis, & vatis fides
Calchantis atro dubia pendebat metu:
Quum, Delio profante, caeſi vertices

Idae

ae trahuntur; scissaq; in molem cadunt
bora, minacem quae figurarent equum.
peritur ingens clostrum, & obducti specus,
Qui castra caperent. Huc decenni proelio
ata virtus abditur. stipant graues
qui recessus Danai, & in voto latent.
patria! pulsas mille credidimus rates,
lumq; bello liberum: hoc titulus fero
cisus, hoc ad fata compositus Sinon
rmabat, & mendacium in damnum potens.
Iam turba portis libera, ac bello carens
vota properant: fletibus manant genae,
entisq; pauidae gaudium lacrimas habet,
Quas metus abegit. iamq; Neptuno sacer
rinem solutus omne Laucoon replet
lamore vulgus, mox reducta cuspide
terum notauit: fata sed tardant manus,
ctusq; resilit, & dolis addit fidem.
terum tamen confirmat inualidam manum,
ltaq; bipenni latera pertemtat. fremit
aptiua pubes intus, &, dum murmurat,
oborea moles spirat alieno metu.
bat iuuentus capta, dum Troiam capit,
Bellumq; totum fraude ducebat noua.
Ecce alia monstra. celsa qua Tenedos mare
Dorso repellit, tumida consurgunt freta,
Vndaq; resultat scissa, tranquillo minor.

Qualis silenti nocte remorum sonus
Longe refertur, quum premunt classes mare,
Pulsumq; marmor abiete imposita gemit.
Respicimus, angues orbibus geminis ferunt
Ad saxa fluctus: tumida quorum pectora,
Rates vt altae, lateribus spumas agunt:
Dant caudae sonitum: liberae ponto iubae
Consentiunt luminibus; fulmineum iubar
Incendit aequor, sibilisq; vndae tremunt,
Stupuere mentes. infulis stabant sacri
Phrygioq; cultu gemina nati pignora
Lauconte, quos repente tergoribus ligant
Angues corusci. paruulas illi manus
Ad ora referunt: neuter auxilio sibi,
Vterq; fratri transtulit pias vices,
Morsq; ipsa miseros mutuo perdit metu.
Accumulat ecce liberûm funus parens,
Infirmus auxiliator, inuadunt virum
Iam morte pasti, membraq; ad terram trahũt.
Iacet sacerdos inter aras victima,
Terramq; plangit. Sic profanatis sacris
Peritura Troia perdidit primum deos.
Iam plena Phoebe candidũ extulerat iubar,
Minora ducens astra radianti face,
Quũ inter sepultos Priamidas nocte & mero
Danai relaxant clostra & effundunt viros.
Temtant in armis se duces, ceu vti solet

Dur

)uro remissus Thessali quadrupes iugo
'eruicẽ, & altas quatere ad excursum iubas.
'ladios retractant, commouent orbes manu,
'ellumq́; sumunt. hic graues alius mero
)btruncat & continuat in mortem vltimam
'omnos, ab aris alius accendit faces,
:ontraq́; Troas inuocat Troiae sacra.

Ex his qui in porticibus spatiaban- *ENCOLPIVS.* ur, lapides in Eumolpum recitantem niserunt. At ille, qui plausum ingenij ui nouerat, operuit caput, extraque emplum profugit. Timui ego ne me oetam vocarent. Itaque subsecutus ugientem ad litus perueni: &, vt pri- num extra teli coniectum licuit consi- tere, Rogo, inquam, quid tibi vis cum sto morbo? Minus quam duabus horis necum moraris, & saepius poetice quam humane locutus es. Itaque non niror si te populus lapidibus prosequi- :ur. Ego quoque sinum meum saxis o- nerabo, vt quotiescumque cœperis à te exire, sanguinem tibi à capite mittam. Mouit ille vultũ, &, O mi, inquit, adu- lescens, non hodie primum auspicatus sum: immo quotiens theatrum, vt reci- tem aliquid, intraui, hac me aduentitia

excipere frequentia solet. Ceterum, ne & tecum quoq; habeam rixandum toto die, me ab hoc cibo abstinebo. Immo, inquam ego, si eiuras hodiernam bilem, vna cenabimus. * mando aedicularum custodi cenulae officium. ** Video Gnitona cum linteis & strigilibus parieti applicitum, tristem confusumque. scires nō libenter seruire. Itaque, vt experimentum oculorum caperem, conuertit ille solutum gaudio vultum, & Miserere, inquit, frater: vbi arma non sunt, libere loquor. Eripe me latroni cruento, & qualibet saeuitia poenitentiam iudicis tui puni. Satis magnum erit misero solatium tua voluntate cecidisse. Supprimere ego querelam iubeo, ne quis consilia deprachenderet: relictoque Eumolpo (nam in balneo carmen recitabat) per tenebrosum & sordidum egressum extraho Gnitona, raptimque in hospitium meum peruolo. Praeclusis deinde foribus, inuado pectus amplexibus, & perfusum os lacrimis vultu meo cōtero. Diu vocem neuter inuenit. nam puer etiam singultibus crebris amabile

pectus

pectus quassauerat. O facinus, inquam,
indignum quod amo te quamuis reli-
ctus; & in hoc pectore, quum vulnus
ingens fuerit, cicatrix non est. Quid
dicis peregrini amoris concessio? Di-
gnus hac iniuria fui? Postquam se ama-
ri sensit, superciliũ altius sustulit * nec
amoris arbitrium ad alium iudicem tu-
li; Sed nihil iam queror, nihil iam me-
mini, si bona fide poenitentiam emen-
das. Haec quum inter gemitus lacri-
masq; fudissem, detersit ille pallio vul-
tum, &, Quaeso, inquit, Encolpi, fidẽ
memoriae tuae appello: Ego te reliqui,
an tu prodidisti? Equidem fateor, &
prae me fero, quũ duos armatos vide-
rem, ad fortiorem confugi. Exoscula-
tus pectus sapiẽtia plenum, inieci cer-
uicibus manus: & vt facile intellegeret
rediisse me in gratiam, & optima fide
reuiuiscentem amicitiam, toto pecto-
re adstrinxi. Et iam plena nox erat, mu-
lierque cenae mandata curauerat, quũ
Eumolpus hostium pulsat. Interrogo
ego, Quot estis? obiterque per rimam
foris speculari diligẽtissime cœpi, num
Ascyltos vna venisset. Demũ, vt solum

hoſpitem vidi, momento recepi. Ille vt ſe in grabatum reiecit, viditque Gnitona in conſpectu miniſtrantem, mouit caput, &, Laudo, inquit, Ganymedem: oportet hodie bene ſit. Non delectauit me tam curioſum principium, timuiq; ne in cõtubernium recepiſſem Aſcylti parem. Inſtat Eumolpus, & quum puer illi potionem dediſſet; Malo te, inquit, quam balneum totum: ſiccatoque auide poculo, negat ſibi vmquam acidius fuiſſe: Nam & dum lauor, ait, paene vapulaui, quia conatus ſum circa ſolium ſedentibus carmen recitare: & poſtquam de balneo tamquam de theatro eiectus ſum, circuire omnes angulos cœpi, & clara voce Encolpion clamitare. Ex altera parte iuuenis nudus, qui veſtimenta perdiderat, nõ minore clamoris indignatione Gnitona flagitabat. Et me quidẽ pueri, tamquam inſanum, imitatione petulantiſſima deriſerunt: illum autem frequentia ingens circumuenit cum plauſu & admiratione timidiſſima. habebat enim inguinũ pondus tam grande, vt ipſum hominẽ laciniam faſcini crederes. O iuuenem

sc. Ascyltos.

labo-

laborioſum! puto illum pridie incipere, poſtero die finire. Itaque ſtatim inuenit auxilium. neſcio quis enim eques Romanus, vt aiebant, infamis, ſua veſte errantem circumdedit, ac domum abduxit: credo, vt tam magna fortuna ſolus vteretur. At ego ne mea quidem veſtimenta ab officioſo recepiſſem, niſi notorem dediſſem. tanto magis impedit inguina quam ingenia fricare. Haec Eumolpo dicẽte, mutabam ego frequentiſſime vultum: iniurijs ſcilicet inimici noſtri hilaris, commodis triſtis. Vtcumque tamen, tamquam non agnoſcerem fabulam, tacui, & cenae ordinem explicui. * * *

EVMOLPVS.

Vile eſt quod licet, & animus errore lentus iniurias diligit.

Ales Phaſiacis petita Colchis,
Atque Afrae volucres placent palato,
Quod non ſunt faciles: at albus anſer
Et pictis anas enouata pennis,
Plebeium ſapit. vltimis ab oris
Attractus Scarus, atque arata Syrtis
Siquid naufragio dedit probatur.
Mullus iam grauis eſt: amica vincit
Vxorem: roſa cinnamum veretur.

Quic-

Quicquid quaeritur, optimum videtur.

ENCOLPIVS. Hoc eſt, inquam, quod promiſeras, ne quem hodie verſum faceres. Per fidẽ, ſaltem nobis parce, qui te numquam lapidauimus. Nam ſi aliquis ex his, qui in eodem ſynoecio potant, nomẽ poetae olfecerit, totã concitabit viciniam, & nos omnes ſub eadem cauſſa obruet. Miſerere, & aut pinacothecã, aut balneum cogita. Sic me loquentem obiurgauit Gniton mitiſſimus puer, & negauit recte facere, quod ſeniori conuitiarer: ſimulque oblitus officij, menſam, quam humanitate poſuiſſem, cõtumelia tollerem, multaque alia moderationis verecundiaeq; verba, quae formam eius egregie decebant.

Eumolpus ad Gnitonem. * O felicem, inquit, matrem tuam, quae te talem peperit! Macte virtute eſto. Raram facit miſturam cum ſapientia forma. Itaque, ne putes te tot verba perdidiſſe, amatorem inueniſti. Ego laudes tuas carminibus implebo. Ego paedagogus & cuſtos etiam quo non iuſſeris, ſequar: nec iniuriam Encolpius accipit, alium amat. Profuit etiam Eumolpo miles ille, qui mihi abſtulit gladiũ,

alio-

alioquin quem animũ aduerſus Aſcylton ſumpſeram, eum in Eumolpi ſanguinem exercuiſſem. Nec fefellit hoc Gnitona. Itaque extra caellam proceſſit, tamquam aquam peteret, iramque meã prudenti abſentia exſtinxit. Paullulum ergo intepeſcente ſaeuitia, Eumolpe, inquam, iam malo vel carminibus loquaris, quam eiuſmodi tibi vota proponas. & ego iracundus ſum, & tu libidinoſus. vide quam non conueniat his moribus. Puta igitur me furioſum eſſe: cede inſaniae, id eſt, ocius foras exi. Confuſus hac denuntiatione Eumolpus, non quaeſiit iracundiae cauſſam, ſed continuo limen egreſſus, obduxit repente hoſtium cellae, meq; nihil tale exſpectantem incluſit, exemitque raptim clauem, & ad Gnitona inueſtigandum cucurrit. Incluſus ergo ſuſpendio vitam finire cõſtitui: & iam ſemicinctio ſtanti ad parietẽ ſpondam iunxeram, ceuiceſq; nodo condebam, quum reſeratis foribus intrat Eumolpus cum Gnitone, meque à fatali iam meta reuocauit ad lucẽ. Gniton praecipue ex dolore in rabiem efferatus,

tollit

tollit clamorem, me vtraque manu impulſum praecipitat ſuper lectum. Erras, inquit, Encolpi, ſi putas contingere poſſe vt ante moriaris. Prior cœpi, in Aſcylti hoſpitio gladium quaeſiui. Ego, ſi te non inueniſſem, petiturus praecipitia fui: & vt ſcias non longe eſſe quaerentibus mortem, ſpecta inuicem quod me ſpectare voluiſti. Haec locutus, mercenario Eumolpi nouaculam rapit, & ſemel iterumq; ceruice percuſſa, ante pedes collabitur noſtros. Exclamo ego attonitus, ſecutuſque labentem, eodem ferramento ad mortem viam quaero. Sed neq; Gniton vlla erat ſuſpicione vulneris laeſus, neque ego vllum ſentiebam dolorem. Rudis enim nouacula, & in hoc retuſa, vt pueris diſcentibus audaciam tonſoris daret, inſtruxerat thecam. Ideoque nec mercenarius ad raptum ferramentum expauerat, nec Eumolpus interpellauerat mortẽ mimicam. Dũ haec fabula inter amantes luditur, diuerſitor cum parte cenulae interuenit, contemplatusq; fœdiſſimam iacẽtium volutationẽ. Rogo, inquit, ebrij eſtis, an fu-

an fugitiui, an vtrumque? quis autem grabatũ illum erexit? aut quid ſibi vult tam furtiua molitio? Vos mehercules, ne mercedẽ caellae daretis, fugere noᴄ̃te in publicum voluiſtis; ſed non impune. iam enim faxo ſciatis nõ viduae hanc inſulam eſſe, ſed M. Manicij. Exclamat Eumolpus, Etiam minaris? ſimulq; os hominis palma excuſſiſſima pulſat. Ille tot hoſpitum potionibus liberum vrceolum fictilem in Eumolpi caput iaculatus eſt, ſoluitque clamantis frontem, & de caella ſe eripuit. Eumolpus contumeliae impatiens rapit ligneum candelabrum, ſequiturq; abeuntem, & creberrimis ictibus ſupercilium ſuum vendicat. Fit concurſus familiae, hoſpitumque ebriorum frequentia. Ego autem nactus occaſionem vindictae, Eumolpũ excludo, redditaque ſcordalo vice, ſine aemulo ſcilicet, & caella vtor & nocte. Interim & coctores inſularijque mulcant excluſum, & alius veru extis ſtridẽtibus plenum in oculos eius intentat: alius, furca de carnario rapta, ſtatum proeliantis componit: anus praecipue lippa ſordi-

ſordidiſſimo linteo praecincta, ſoleis ligneis imparibus impoſita, canem ingentis magnitudinis catena trahit, inſtigatq; in Eumolpum. Sed ille candelabro ſe ab omni periculo vindicabat. Videbamus nos omnia ꝑ foramen valuae, quod paullo ante anſa hoſtij diſrupta laxauerat, fauebamque ego vapulanti. Gniton autem non oblitus miſericordiae ſuae, reſerandum hoſtium, ſuccurrendumque periclitanti cenſebat. Ego, durante adhuc iracundia, nõ continui manum, ſed caput miſerantis ſtricto acutoque articulo percuſſi. & ille flens quidem cõſedit in lectum: ego autem alternos opponebam foramini oculos, iniuriamque Eumolpo aduocationemque commodabam: & veluti quodam cibo me replebam: quũ procurator inſulae Bargates à cena excitatus, à duobus lecticarijs in mediam noxam perfertur: nam erat etiam pedibus aeger. Is, vt rabioſa barbaraq; voce in ebrios fugitiuoſque diu perorauit, reſpiciens ad Eumolpum, O poetarum, inquit, diſertiſſime, tu eras? & non diſcedunt ocius nequiſſimi ſerui, manuſ-

Bargates procurator ad Eumolpum.

manuſque continent à rixa? *

Contubernalis mea mihi faſtum facit. Ita, ſi me amas, maledic illam verſibus, vt habeat pudorem. *

Dum Eumolpus cum Bargate in ſecreto loquitur, intrat ſtabulum praeco cũ ſeruo publico, aliaq; ſane modica frequẽtia, facemq; fumoſam magis quam lucidam quaſſans, haec proclamauit: Puer in balneo paullo ante aberrauit, annorum circa xvj. criſpus, mollis, formoſus, nomine Gniton: Si quis eũ reddere aut commonſtrare voluerit, accipiet numos mille. Nec longe à praecone Aſcyltos ſtabat amictus diſcoloria veſte, atq; in lance argentea indicium & fidem praeferebat. Imperaui Gnitoni vt raptim grabatum ſubiret, annecteretque pedes & manus inſtitis, quibus ſponda culcitam ferebat: ac, ſicut olim Vlyxes pro ariete adheſiſſet, extentus infra grabatum ſcrutantium eluderet manus. Non eſt moratus Gniton imperium, momentoque temporis inſeruit vinculo manus, &. Vlyxem aſtu ſimillimo vicit. Ego, ne ſuſpicioni relinquerem locum, lectulum veſti-

mentis impleui, vniusq; hominis veſtigium ad corporis mei menſuram figuraui. Interim Aſcyltos, vt pererrauit omnes cum viatore caellas, venit ad meam: & hoc quidem pleniorem ſpem concepit, quo diligentius oppeſſulatas inuenit fores. Publicus vero ſeruus, inſertans cõmiſſuris ſecures, clauſtrorum firmitatem laxauit. Ego ad genua Aſcylti procubui, & per memoriam amicitiae, perque ſocietatem miſeriarum, petij vt ſaltem oſtẽderet fratrem; immo, vt fidem haberent fictae preces, Scio te, inquam, Aſcylte, ad occidendum me veniſſe: quo enim ſecures attuliſti? Itaque ſatia iracundiam tuam: Praebeo ecce ceruicem, funde ſanguinem, quem ſub praetextu quaeſtionis petijſti. Amolitur Aſcyltos inuidiam; &, ſe vero nihil aliud quam fugitiuum ſuum dixit quaerere, mortem nec hominis concupiſſe, nec ſupplicis, vtique eius, quem poſt fatalem rixam habuit cariſſimum. At non ſeruus publicus tam languide agit, ſed raptam cauponi harundinem ſubter lectũ mittit, omniaq; etiam foramina parietum

ſcrutatur. Subducebat Gniton ab ictu corpus, & reducto timidiſſime ſpiritu, ipſos ſcyniphes ore tangebat. Eumolpus autem, quia effractum hoſtiũ caellae neminẽ poterat excludere, irrumpit perturbatus, &, Mille, inquit, numos inueni: iam enim perſequar abeũtem praeconem, in poteſtate ſua eſſe Gnitonem meritiſſima propoſitione monſtrabo. Genua ego perſeuerantis amplector, ne morientes vellet occidere: &, Merito, inquam, excandeſceres, ſi poſſes proditum oſtendere. Nũc inter turbam puer fugit, nec quo abierit, ſuſpicari poſſum. Per fidem, Eumolpe, reduc puerum, & vel Aſcylto redde. Dũ haec ego iam credenti perſuadeo, Gniton, collectione ſpiritus plenus ter continuo ita ſternutauit, vt grabatum concuteret. Ad quem motum Eumolpus cõuerſus, ſaluere Gnitona iubet. Remota etiam culcita videt Vlyxem, cui vel eſuriens Cyclops potuiſſet parcere. Mox conuerſus ad me, Quid eſt, inquit, latro? Ne depraehenſus quidem auſus es mihi verum dicere? Immo, ni deus quidam huma-

narum rerum arbiter pendenti puero excuſſiſſet indicium, eluſus circa popinas errarem. * Gniton longe blandior, quam ego, primum araneis oleo madentibus vulnus, quod in ſupercilio factum erat, coartauit, mox palliolo ſuo laceratam mutauit veſtem, amplexusque iam mitigatum, oſculis tamquam fomentis adgreſſus eſt: &, In tua, inquit, pater cariſſime, in tua ſumus cuſtodia. Si Gnitona tuum amas, incipe velle ſeruare. Vtinam me ſolum inimicus ignis hauriret, vtinam hibernũ inuaderet mare! Ego enim omniũ ſcelerum materia; ego cauſſa ſum. Si perirem, conueniret inimicis. * * *

EVMOLPVS. Ego ſic ſemper, & vbique vixi, vt vltimam quamque lucem, tamquam non redituram conſumerem. * * *

ENCOLPIVS. Profuſis ego lacrimis rogo quaeſoque vt mecum quoque redeat in gratiam. neque enim in amantium eſſe poteſtate furioſam aemulationem: daturum tamen operam, ne aut dicam, aut faciam amplius quo poſſit offendi. Tantum omnem ſcabitudinẽ animo, tamquam bonarũ artium magiſter, deleret

ſine

ſine cicatrice. Incultis aſperisq; regionibus diutius niues herent: aſt vbi ea aratro domefacta tellus nitet, dum loqueris, leuis pruina dilabitur. Similiter in pectoribus ira cõſidit: feras quidem mentes obſidet, eruditas praelabitur. Vt ſcias, inquit Eumolpus, verum eſſe quod dicis, ecce etiam oſculo iram ſinio. Itaque, quod bene eueniat, expedite ſarcinulas, & vel ſequimini me, vel ſi mauultis, ducite. Adhuc loquebatur, cum crepuit hoſtium impulſum, ſtetitque in limine barbis horrentibus nauta: &, Moraris, inquit, Eumolpe, tamquam propudium ignores. Haud mora, omnes conſurgimus, & Eumolpus quidem mercenarium ſuum iam olim dormientẽ exire cum ſarcinis iubet: Ego cum Gnitone quicquid erat, in altum compono, & adoratis ſideribus intro nauigium. * * Moleſtum eſt quod puer hoſpiti placet. Quid autem non commune eſt quod natura optimum fecit? Sol omnibus lucet. Luna innumerabilibus comitata ſideribus etiam feras ducit ad pabulũ. Quid aquis dici formoſius poteſt? In publico

tamen manant. Solus ergo amor furtum potius quam praemium erit? Immo vero nolo habere bona, niſi quibus populus inuiderit. vietus & ſenex non erit grauis: etiam quũ voluerit aliquid ſumere, opus anhelitu perdet. Hoc vt infra fiduciam poſui, fraudauique animum diffidentem, cœpi ſomnum obruto tunicula capite mentiri. Sed repente quaſi deſtruente fortuna conſtantiam meam, eiuſmodi vox ſuper conſtratum puppis congemuit: Ergo me deriſit? At haec quidem virilis & paene auribus meis familiaris animum palpitantem percuſſit. Ceterum eadẽ indignatione mulier lãcinata vlterius excanduit; &, Si quis Deus manibus meis, inquit, Gnitona imponeret, quã bene exſulem exciperet! Vterque noſtrum tam inexſpectato ictus ſono amiſerat ſanguinem. Ego praecipue, quaſi ſomnio quodam turbulento circumamictus diu vocem collegi, tremuliſque manibus Eumolpi, iam in ſoporem labentis, laciniam duxi; &, Per fidem, inquam, pater, cuius haec nauis eſt, aut quos vehat, dicere potes? Inquietatus

ille

ille moleſte tulit; &, Hoc erat, inquit, quod placuerat tibi, vt ſuper conſtratum nauis, occuparemus ſecretiſſimū locum, ne nos patereris requieſcere? Quid porro ad rem pertinet ſi dixero Licam Tarentinum eſſe dominum huiuſce nauigij, qui Triphenam exſulem Tarētum ferat? Intremui poſt hoc fulmen attonitus, iuguloque detecto, Aliquando, inquam, totum me fortuna viciſti. Nam Gniton quidem ſuper meum pectus poſitus diu animam egit; deinde vt effuſus ſudor vtriuſque ſpiritum reuocauit, compraehēdi Eumolpi genua, &, Miſerere, inquam, morientium, id eſt, pro conſortio ſtudiorū commoda manum. Mors venit, quae, niſi per te licet, poteſt eſſe pro munere. Inundatus hac Eumolpus inuidia, iurat per deos deaſq; ſe neque ſcire quid acciderit, nec vllum dolum malū conſilio adhibuiſſe: ſed mente ſimpliciſſima, & vera fide in nauigium comites induxiſſe, quo ipſe iam pridem fuerit vſurus. Quae autem hîc inſidiae ſunt? inquit, aut quis nobis Hannibal nauigat? Licas Tarentinus homo verecun-diſſi-

diſſimus, & non tantum huius nauigij dominus quod regit, ſed fundorum etiam aliquot & familiae negotiantis, onus deferendum ad mercatum conduxit. hic eſt Cyclops ille & archipirata, cui vecturam debemus: & praeter hunc Triphena omnium feminarũ formoſiſſima, quae voluptatis cauſſa huc atque illuc vectatur. Hi ſunt, inquit Giton, quos fugimus: ſimulque raptim cauſſas odiorum & inſtans periculum trepidanti Eumolpo exponit. Confuſus ille, & conſilij egens iubet quemq; ſuam ſententiam proponere: &, Fingite, inquit, nos antrum Cyclopis intraſſe. Quaerendum eſt aliquod effugium, niſi naufragium ponimus, & omni nos periculo liberamus. Immo, inquit Giton, perſuade gubernatori vt in aliquẽ portum nauem deducat, nõ ſine praemio ſcilicet, & affirma ei impatientem maris fratrem tuum in vltimis eſſe. Poteris hanc ſimulationem & lacrimis & vultus confuſione obumbrare, vt miſericordia permotus gubernator indulgeat tibi. Negauit hoc Eumolpus fieri poſſe, quia magna, inquit, nauigia por-

tibus ſe grauatim inſinuant, nec tam cito fratrem defeciſſe veriſimile erit. Accedit his quod forſitan Licas officij cauſſa viſere languentem deſiderabit. Vides quam valde nobis expediat vltro dominum ad fugientes accedere. Sed finge nauem ab ingenti poſſe curſu deflecti, & Licam nō vtique circumiturum aegrorum cubilia; quomodo poſſumus egredi naue, vt non conſpiciamur à cunctis? opertis capitibus, an nudis? opertis. & quis nō dare manum languentibus volet? nudis. & quid erit aliud, quam ſeipſos proſcribere? Quin potius, inquam ego, ad temeritatem cōfugimus, & per funem lapſi deſcendimus in ſcapham, praeciſoq; vinculo, reliqua fortunae committimus? Nec ego in hoc periculum Eumolpum arceſſo. quid enim attinet innocentem alieno periculo imponere? Contentus ſum ſi nos deſcendentes adiuuerit caſus. Non imprudens conſilium, inquit Eumolpus, ſi aditū haberet. Quis enim non euntes notabit? Vtique gubernator qui peruigil nocte ſiderum quoque motus cuſtodit. Et vtcumque

ENCOLPIVS.

imponi vel dormienti poſſet, ſi per aliam partem nauis fuga quaereretur: nunc per puppim, per ipſa gubernacula dilabendum eſt, à quorum regione funis deſcēdit, qui ſcaphae cuſtodiam tenet. Praeterea illud miror, Encolpi, tibi non ſuccurriſſe, vnum nautam ſtationis perpetuae interdiu noctuq; iacere in ſcapha, nec poſſe inde cuſtodē, niſi aut caede expelli, aut praecipitari viribus. Quod an fieri poſſit, interrogate audaciam veſtram. Nam quod ad meum quidem comitatū attinet, nullum recuſo periculū quod ſalutis ſpem oſtendit. Nam ſine cauſſa quidem ſpiritum tamquam rem vacuam impendere, nec vos quidem exiſtimo velle. Videte numquid hoc placeat. Ego vos in duas iam pelles conijciam, vinctoſq; loris inter veſtimenta pro ſarcinis habebo, apertis ſcilicet aliquatenus labris, quibus & ſpiritum recipere poſſitis, & cibum. Conclamabo deinde nocte ſeruos poenam grauiorem timentes praecipitaſſe ſe in mare: deinde cū ventum fuerit in portum, ſine vlla ſuſpicione pro ſarcinis vos efferam. Ita vero,

aut crucem, aut ignem aut bestiarum supplicium innuit.

vero, inquam ego, tamquam ſolidos alligaturus, quibus non ſoleat venter iniuriã facere, an tamquam eos qui ſternutare non ſoleamus, nec ſtertere? an quia hoc genus furti ſemel mihi feliciter ceſſit? Sed finge vna die vinctos poſſe durare: quid ergo ſi diutius, aut tranquillitas nos tenuerit, aut aduerſa tempeſtas: quid facturi ſumus? veſtes quoque diutius vinctas ruga conſumit, & cartae alligatae mutant figuram. Iuuenes adhuc laboris expertes, ſtatuarum ritu patiemur pannos & vincula? Adhuc aliud quod iter ſalutis quaerẽdum eſt. Inſpicite quod ego inueni. Eumolpus tamquam literarum ſtudioſus vtique atramentum habet. hoc ergo remedio mutemus colores à capillis vſque ad vngues. Ita tamquam ſerui Aethiopes, & praeſto tibi erimus in tormentorum iniuria hilares, & permutato colore imponemus inimicis. Quin tu, inquit Gniton, & circumcide nos, vt Iudaei videamur: & pertunde aures, vt imitemur Arabes: & increta facies, vt ſuos Gallia ciues putet: tamquam hic ſolus color figuram poſſit peruer-

tere,

tere, & non multa vna oportet conſentiant, & non natione mendacium conſtet. Puta infectam medicamine faciē diutius durare poſſe : finge nec aquae aſperginē impoſituram aliquam corpori maculam, nec veſtem atramento adheſuram, quod frequenter etiam nō accerſito ferrumine infigitur : age, nūquid & labra poſſumus tumore teterrimo implere ? numquid & crines calamiſtro conuertere ? numquid & frontes cicatricibus ſcindere ? numquid & crura in orbem pandere ? numquid & talos ad terram deducere ? numquid barbam peregrina ratione figurare ? Color arte compoſitus inquinat corpus, non mutat. Audite quid dementi ſuccurrerit. Praeligemus veſtibus capita, & nos in profundum mergamus. Nec iſtud dij hominesque patiantur, Eumolpus exclamat, vt vos tam turpi exitu vitam finiatis. Immo potius facite quod iubeo : Mercenarius, inquit, meus, vt ex nouacula comperiſtis, tonſor eſt. hic continuo radat vtriuſque non ſolum capita, ſed etiam ſupercilia, ſequar ego, frontes notans inſcriptione ſo-

ne ſolerti, vt videamini ſtigmate eſſe
punčti. Ita eaedem literae & ſuſpicio-
nem declinabunt quaerentium, & vul-
tus vmbra ſupplicij teget. Non eſt di-
lata fallacia, ſed ad latus nauigij furtim
proceſſimus, capitaque cum ſuperci-
lijs denudanda tõſori praebuimus. Im-
pleuit Eumolpus frontes vtriuſque in-
gentibus literis, & notum fugitiuorum
epigramma per totam faciem liberali
manu duxit. Vnus forte ex vectoribus,
qui acclinatus lateri nauis exonerabat
ſtomachum nauſea grauem, notauit ſi-
bi ad lunam tonſorem intẽpeſtiuo in-
haerentem miniſterio, exſecratuſque o-
men, quod imitaretur naufragorum vl-
timum votum, in cubile reiectus eſt.
Nos diſſimulata nauſeantis deuotio-
ne, ad ordinem triſtitiae redimus, ſi-
lentioque compoſito, reliquas noctis
horas male ſoporati conſumpſimus.

* * *

Videbatur mihi ſecundum quietem LICAS.
Priapus dicere: Encolpion, quẽ quae-
ris, ſcito à me in nauem tuam eſſe per-
ductum. Exhorruit Triphena: &, Pu-
tes, inquit, vna nos dormijſſe: nam &
mihi

mihi ſimulacrum Neptuni quod Baiſtor aſylo notaueram, videbatur dicere, In naui Licae Gnitona inuenies. Hinc ſcies, inquit Eumolpus, Epicurum hominem eſſe diuinum, qui eiuſmodi ludibria facetiſſima ratione condemnat.

Somnia, quae mentes ludunt volitantibus vmbris,
Non delubra Deûm, nec ab aethere numina mittunt,
Sed ſibi quiſque facit. nam quum proſtrata ſopore
Vrguet mẽbra quies, & mens ſine põdere ludit:
Quicquid luce fuit, tenebris agit. oppida bello
Qui quatit, & flamis miſerandas ſaeuit in vrbes;
Tela videt, verſasq; acies, & funera Regum,
Atque exundantes perfuſo ſanguine campos.
Qui cauſſas orare ſolent, legesq; forumque,
Et pauido cernunt incluſum corde tribunal.
Condit auarus opes, defoſſumq; inuenit aurum.
Venator ſaltus canibus quatit. eripit vndis,
Aut premit euerſam periturus nauita puppim.
Scribit amatori meretrix. dat adultera munus.
Et canis in ſomnis leporis veſtigia latrat.
In noctis ſpatio miſerorum vulnera durant.

Cete-

Ceterum Licas vt Triphenae ſomniũ expiauit, Quis, inquit, prohibet nauigium ſcrutari, ne videamur diuinae mentis opera damnare? Is, qui nocte miſerorũ furtum depraehenderat, Aeſius nomine, ſubito proclamat, Ergo illi qui ſunt qui nocte ad Lunam radebantur? peſſimo me dius fidius exemplo. Audio enim non licere cuiquam mortalium in naue neque vngues neque capillos deponere, niſi cum pelago ventus iraſcitur. Excanduit Licas hoc ſermone turbatus; &, Ita ne, inquit, capillos aliquis in naue praecidit, & hoc nocte intempeſta? attrahite ocius nocentes in mediũ, vt ſciam quorum capitibus debeat nauigium luſtrari. Ego, inquit Eumolpus, hoc iuſſi; nec nõ eodem futurus nauigio, auſpicium mihi feci; quia nocentes horridos longoſque habebant capillos, ne viderer de naue carcerem facere, iuſſi ſqualorem damnatis auferri: ſimul vt notae quoque literarum nõ adumbratae comarũ praeſidio totae ad oculos legentium accederent. Inter cetera apud cõmunem amicam conſumpſerunt pe-

cuniam

cuniam meam, à qua illos proxima nocte extraxi mero vnguentisque perfusos. Ad summam, adhuc patrimonij mei reliquias olent. Itaq; vt tutela nauis expiaretur, placuit quadragenas vtrisque plagas imponi. Nulla ergo fit mora. Aggrediuntur nos furentes nautae cum funibus, temtantque vilissimo sanguine tutelam placare. Et ego quidem tres plagas Spartana nobilitate concoxi: Ceterum Gniton semel ictus, tam valde exclamauit, vt Triphenae aures notissima voce repleret. Non solum ergo turbata est, sed ancillae quoque omnes familiari sono inductae ad vapulantem decurrunt. Iam Gniton mirabili forma exarmauerat nautas, cœperatq; etiam sine voce saeuientes rogare, cum ancillae pariter proclamant; Gniton est, Gniton, inhibete crudelissimas manus; Gniton est, Domina succurre. Deflectit aures Triphena iam sua sponte credentes, raptimq; ad puerum deuolat. Licas, qui me optime nouerat, tamquam & ipse vocē audisset, accurrit: & nec manus, nec faciem meam considerauit, sed cōtinuo

ENCOLPIVS.

ad in-

ad inguina mea luminibus deflexis, mouit officiosam manum: & Salue, inquit, Encolpi. Miretur nunc aliquis, Vlyxis nutricem post vicesimum annum cicatricem inuenisse originis indicem, cum homo prudentissimus cōfusis omnibus corporis indiciorumq; lineamentis, ad vnicum fugitiui argumentum tam docte peruenerit. Triphena lacrimas effudit decepta supplicio: vera enim stigmata credebat captiuorum frontibus impressa, sciscitarique summissius cœpit, quod ergastulum intercepisset errantes, aut cuius tam crudeles manus in hoc supplicium durassent: Meruisse quidem contumeliam aliquam fugitiuos, quibus in odium bona sua venissent. Concitatus iracundia prosilijt Licas, &, O te, inquit, feminam simplicem, tamquam vulnera ferro praeparata literas biberint. Vtinam quidem hac se inscriptione frōtis maculassent! haberemus nos extremū solatium. Nunc mimicis artibus petiti sumus & adumbrata inscriptione derisi. Volebat Triphena misereri, quia non totam voluptatem per-

diderat: ſed Licas memor adhuc vxoris corruptae, contumeliarumq; quas in Herculis porticu acceperat, turbato vehementius vultu proclamat: Deos immortales rerum humanarum agere curam, puto, intellexiſti, ô Triphena. nam imprudentes noxios in noſtrum induxere nauigium, & quid feciſſent, admonuerunt pari ſomniorum cõſenſu. Ita vide vt proſit illis ignoſci, quos ad poenam ipſe Deus deduxit. Quod ad me attinet, nõ ſum crudelis, ſed vereor ne, quod remiſero, patiar. Tã ſuperſtitioſa oratione Triphena mutata, negat ſe interpellare ſupplicium, immo accedere etiam iuſtiſſimae vltioni: nec ſe minus grandi vexatam iniuria, quam Licam, cuius pudoris dignitas in concione proſcripta ſit.

* * *

EVMOLPVS. Me vtpote hominem non ignotum elegerunt ad hoc officium, petieruntq; vt ſe reconciliarem aliquando amiciſſimis. Niſi forte putatis iuuenes caſu in has plagas incidiſſe, quũ omnis vector nihil prius quaerat, quam cuius ſe diligentiae credat. Flectite ergo mẽtes ſatisfa-

tisfactione lenſtas, & patimini liberos homines ire ſine iniuria quo deſtinant. Saeui quoque implacabilesque domini crudelitatem ſuam impediunt, ſi quando poenitẽtia fugitiuos reduxit, & dedititijs hoſtibus parcimus. Quid vltra petitis? aut, quid vultis? In conſpectu veſtro ſupplices iacent, iuuenes, ingenui, honeſti, &, quod vtroque potentius eſt, familiaritate vobis aliquando coniuncti. Si me hercules interuortiſſent pecuniam veſtram, ſi fidem proditione laeſiſſent, ſatiari tamẽ potuiſſetis hac poena quam videtis. Seruitia ecce in frontibus cernitis, & vultus ingenuos voluntaria poenarum lege proſcriptos. Interpellauit deprecationem ſupplicis Licas, & Noli, inquit, cauſſam confundere, ſed impone ſingulis modum. Ac primũ omnium, ſi vltro venerunt, cur nudauere crinibus capita? vultum enim qui permutat, fraudem parat, non ſatisfactionem. Deinde ſi gratiam à legato moliebantur, quid ita omnia feciſti, vt quos tuebaris, abſcõderes? Ex quo apparet caſu incidiſſe noxios in plagas, & te artem

quaeſiſſe, qua noſtrae animaduerſionis impetum eluderes. Nam quod inuidiam facis nobis, ingenuos honeſtosq; clamando, vide ne deteriorem facias confidētia cauſſam. Quid debent laeſi facere, vbi rei ad poenam confugiunt? At enim amici fuerunt noſtri; eo maiora meruerũt ſupplicia. Nam qui ignotos laedit, latro appellatur: qui amicos, paullominus quam parricida. Reſoluit Eumolpus tam iniquam declamationem, &, Intellego, inquit, nihil magis obeſſe iuuenibus miſeris, quam quod nocte depoſuerunt capillos: hoc argumento incidiſſe in nauem videntur, nõ veniſſe. Quod velim tam candide ad veſtras aures perueniat, quam ſimpliciter geſtum eſt. Voluerunt enim antequam conſcenderent, exonerare capita moleſto & ſuperuacuo pondere, ſed celerior ventus diſtulit curationis propoſitum. Nec tamen putauerunt ad rem pertinere vbi inciperent quod placuerat vt fieret: quia nec omen, nec legem nauigantium nouerant. Quid, inquit Licas, attinuit ſupplices radere? niſi forte miſerabiliores calui ſolent eſſe.

eſſe. quamquam quid attinet veritatem per interpretem quaerere? Quid dicis tu latro? quae ſora Salamandra ſupercilia tua excuſſit? cui Deo crinem vouiſti? Pharmace, reſponde, Obſtupueram ego ſupplicij metu pauidus, nec quid in re manifeſtiſſima dicerem, inueniebam. Turbatus & deformis praeter ſpoliati capitis dedecus, ſuperciliorũ etiam aequalis cum fronte caluities, vt nihil nec facere deceret, nec dicere. Vt vero ſpongia vda facies plorantis deterſa eſt, & liquefactũ per totum os atramentum, omnia ſcilicet lineamenta fuliginea nube confudit, in odium ſe ira conuertit. Negat Eumolpus paſſurum ſe vt quiſquam ingenuos contra fas legemque contaminet; interpellatque ſaeuientium minas, non ſolum voce, ſed & manibus. Aderat interpellanti mercenarius comes, & vnus alterque infirmiſſimus vector, ſolatia magis litis, quam virium auxilia. Nec quicquã pro me deprecabar, ſed intentans in oculos Triphenae manus, vſurum me viribus meis clara liberaq; voce clamaui, ni abſtineret à Gnitone

iniuriam mulier damnata, & in toto nauigio ſola verberanda. Accenditur audacia mea iratior Licas, indignaturque quod ego relicta mea cauſſa tantum pro alio clamo. Nec minus Triphena contumelia ſaeuit accenſa, totiusque nauigij turbam diducit in partes. Hinc mercenarius tonſor ferramenta ſua nobis, & ipſe armatus, diſtribuit: illinc Triphenae familia nudas expedit manus. Ac ne ancillarum quidem clamor aciem deſtituit, vno tantum gubernatore relicturum ſe nauis miniſterium denunciante, ſi non deſinat rabies libidine perditorum collecta. Nihilominus tamen perſeuerat dimicantium furor; illis pro vltione, nobis pro vita pugnantibus. Multi ergo vtrinque ſemimortui labuntur, plures cruenti vulneribus referunt veluti ex proelio pedem: nec tamen cuiuſquam ira laxatur. Tunc fortiſſimus Gniton ad virilia ſua admouit nouaculam infeſtam, minatus ſe abſciſurum tot miſeriarum cauſſam: Inhibuitq; Triphena tam grande facinus, non diſſimulata miſſione. Saepius ego cultrum tōſo-

rium ſuper iugulum meum poſui, non magis me occiſurus, quam Gniton, quod minabatur, facturus. audacius ille tamen tragoediam implebat, quia ſciebat ſe illam habere nouaculã, qua iam ſibi ceruicem praeciderat. Stante ergo vtraque acie, quum appareret futurum nõ ſtlatarium bellum, aegre expugnauit gubernator, vt caduceatoris more Triphena indutias faceret. Data ergo acceptaq; patrio more fide, protendit ramum oleae à tutela nauigij raptum, atq; in colloquium venire auſa;

Quis furor, exclamat, pacẽ conuertit in arma?
Quid noſtrae meruere manus? non Troïus hoſtis
Hac in claſſe vehit decepti pignus Atridae;
Nec Medea furens fraterno ſanguine pugnat:
Sed contemtus amor vires habet, & mihi fata
Hos inter fluctus quis raptis euocat armis?
Cui non eſt mors vna ſatis? ne vincite pontum,
Gurgitibusq; feris altos immittite fluctus.

Haec vt turbata clamore mulier effudit, heſit paulliſper acies, reuocataeq; ad pacem manus intermiſère bellum. Vtitur poenitẽtiae occaſione dux Eumolpos, & caſtigato ante vehementiſ-

ſime Lica, tabulas foederis ſignat, queis haec formula erat: Ex tui animi ſententia; neque iniuriam tibi factam à Gnitone quereris, neque ſi quid ante hunc diem factum eſt, obijcies, vindicabisve, aut vllo alio genere perſequẽdum curabis: & vt nihil imperabis puero repugnanti, non amplexum, non oſculum, non coitum Venere conſtrictum, niſi pro qua re praeſentes numeraueris denarios centum. Item Lica ex tui animi ſententia, vt tu Encolpion nec verbo cõtumelioſo inſequeris, nec vultu, neq; quaeres vbi nocte dormiat; aut ſi quaeſieris, pro ſingulis iniurijs numerabis praeſentes denarios ducẽtos. In haec verba foederibus compoſitis arma deponimus: & ne reſidua in animis etiam poſt iuſiurandum ira remaneret, praeterita aboleri oſculis placet. Exhortantibus vniuerſis odia detumeſcunt, epulaeque ad certamen prolatae conciliant hilaritate concilium. Exſonat ergo cantibus totũ nauigium, & quia repentina tranquillitas intermiſerat curſum, alius exſultantes quaerebat ſuſcina piſces: alius hamis blan-

blandientibus cõuellebat praedam repugnãtem. Ecce etiam per antemnam pelagiae consederant volucres, quas tectis harundinibus peritus artifex tetigit. Illae viscatis illigatae viminibus deferebantur ad manus. Tollebat plumas aura volitantes, pinnasq; per maria inanis spuma torquebat. Iam Licas redire mecũ in gratiam cœperat; iam Triphena Gnitona extrema parte potionis spargebat, quum Eumolpus & ipse vino solutus dicta voluit in caluos stigmososq; iaculari: donec consumta frigidissima vrbanitate, rediјt ad carmina sua; cœpitque capillorum elegidarion dicere.

Quod solum formae decus est, cecidere capilli:
Vernantesq; comas tristis adedit hiems.
Nunc vmbra nudata sua iam tempora maerẽt:
Areaq; attritu ridet adusta pilis.
O fallax natura deûm: quae prima dedisti
Aetati nostrae gaudia, prima rapis.
Infelix, modo crinibus nitebas
Phoebo pulchrior, & sorore Phoebi:
At nunc laeuior aere, vel rotundo
Horti tubere quod creauit vnda,
Ridentes fugis & times puellas.

Vt mortem citius venire credas,
Scito iam capitis periſſe partem.

Plura volebat proferre, credo & ineptiora praeteritis, quum ancilla Triphenae Gnitona in partem nauis inferiorem ducit, corimbioque dominae pueri adornat caput. Immo ſupercilia etiam profert de pixide, ſciteque iacturae liniamenta ſequuta, totam illi formam ſuam reddidit. Agnouit Triphena verum Gnitona: lacrimisq; turbata, tunc primum bona fide puero baſium dedit. Ego, etiam ſi repoſitum in priſtinum decorem puerum gaudebam, abſcondebam tamen frequētius vultum, intellegebamque me non tralatitia deformitate eſſe inſignitum, quem alloquio dignum nec Licas quidem crederet. Sed huic triſtitiae eadem illa ſuccurrit ancilla, ſeuocatumque me non minus decoro exornauit capillamento: immo cōmendatior vultus enituit, quia flauicomum corimbion erat. Ceterum Eumolpos & periclitātium aduocatus, & praeſentis concordiae auctor, ne ſileret ſine fabulis hilaritas, multa in muliebrem leuitatem cœpit

iacta-

iactare : quam facile adamarent: quam cito etiam philorum obliuiſcerentur: nullamq; eſſe feminam tam pudicam, quae non peregrina libidine vſq; ad furorem auerteretur : nec ſe tragoedias veteres curare, aut nomina ſaeculis nota, ſed rē ſua memoria factam; quam expoſiturum ſe eſſe, ſi vellemus audire. Conuerſis igitur omnium in ſe vultibus auribusque, ſic orſus eſt. Matrona quaedam Epheſi tam notae erat pudicitiae, vt vicinarum quoque gentium feminas ad ſui ſpectaculum euocaret. Haec ergo cum virum extuliſſet, non contēta vulgari more funus paſſis proſequi crinibus, aut nudatum pectus in conſpectu frequentiae plangere, in cōditorium etiam proſequuta eſt defunctum, poſitumque in hypogaeo, Graeco more, corpus cuſtodire ac flere totis noctibus diebusque cœpit. Sic adflictantem ſe, ac mortem inedia perſequentem non parentes potuerunt abducere, non propinqui: magiſtratus vltimo repulſi abierunt: comploratque ab omnibus ſingularis exempli femina quintum iam diem ſine alimento trahebat.

hebat. Adſidebat aegrae fidiſſima ancilla, ſimulque & lacrimas commodabat lugenti, & quotiens defecerat poſitum in monimento lumen renouabat. Vna igitur in tota ciuitate fabula erat; & ſolũ illud adfulſiſſe verum pudicitiae amorisque exemplum omnis ordinis homines confitebantur: quum interim imperator prouinciae latrones iuſſit crucibus adfigi, ſecundum illam eandem caſulam, in qua recens cadauer matrona deflebat. Proxima ergo nocte quum miles, qui cruces ſeruabat, ne quis ad ſepulturam corpora detraheret, notaſſet ſibi & lumen inter monimenta clarius fulgens, & gemitum lugentis audiſſet; vitio gentis humanae concupijt ſcire, quis aut quid faceret. Deſcendit igitur in conditorium; viſaq; pulcherrima muliere, primo quaſi quodam monſtro, inferniſq; imaginibus turbatus ſubſtitit: deinde vt & corpus iacentis conſpexit, & lacrimas conſiderauit, faciemq; vnguibus ſectam; ratus ſcilicet quod erat, deſiderium exſtincti non poſſe feminam pati; adtulit in monimentum cenulam

ſuam

ſuam, cœpitque hortari lugentem, ne perſeueraret in dolore ſuperuacuo, & nihil profuturo gemitu pectus diducere: omnium eundem exitum eſſe: ſed & idem domicilium; & cetera, quibus exulceratae mentes ad ſanitatē reuocantur. At illa ignota conſolatione percuſſa, lacerauit vehementius pectus, ruptosq; crines ſuper pectus iacentis impoſuit. Nec receſſit tamē miles, ſed eadē exhortatione temtauit dare mulierculae cibū, donec ancilla vini certe ab eo odore corrupta, primū ipſa porrexit ad humanitatē inuitantis victam manum: deinde refecta potione & cibo, expugnare dominae pertinaciam cœpit. &, Quid proderit, inquit, hoc tibi, ſi ſoluta inedia fueris? ſi te viuam ſepelieris? ſi antequam fata poſcant, indemnatum ſpiritum effuderis?

Id cinerem aut manes credis curare ſepultos?

Vis tu reuiuiſcere reluctantibus fatis exſtinctum? vis diſcuſſo muliebri errore, quam diu licuerit, lucis commodis frui? ipſum te iacentis corpus ammonere debet, vt viuas. Nemo inuitus audit, cum cogitur aut cibum ſumere, aut

viuere.

viuere. Itaque mulier aliquot dierum abſtinentia ſicca, paſſa eſt frangi pertinaciam ſuam: nec minus auide repleuit ſe cibo, quam ancilla, quae prior victa eſt. Ceterum ſcitis quid temtare plerumque ſoleat humanam ſatietatem. Quibus blanditijs impetrauerat miles vt matrona viuere vellet, ijſdem etiam pudicitiā eius agreſſus eſt. Nec deformis aut infacundus iuuenis caſtae videbatur, conciliante gratiam ancilla, ac ſubinde dicente:

——Placitone etiam pugnabis amori?
Nec venit in mentem, quorū conſederis aruis?

Quid diutius moror? ne hanc quidem mulier partem corporis abſtinuit, victorque miles vtrumque perſuaſit. Iacuerunt ergo vna, non tantum illa nocte, qua nuptias fecerunt, ſed poſtero etiam ac tertio die, praecluſis videlicet conditorij foribus, vt quiſque ex notis ignotisque ad monimentum veniſſet, putaſſet exſpiraſſe ſuper corpus viri pudiciſſimam vxorem. Ceterum delectatus miles & forma mulieris & ſecreto, quicquid boni per facultates poterat, coemebat; & prima ſtatim

nocte

noɛte in monimentum ferebat. Itaque cruciarij vnius parentes, vt viderunt laxatam cuſtodiam, detraxere noɛte pendentem, ſupremoque mandauerunt officio. At miles circumpeɛtus dū reſidet, vt poſtero die vidit vnam ſine cadauere crucem; veritus ſupplicium, mulieri quid accidiſſet, exponit: nec ſe exſpeɛtaturum iudicis ſententiam, ſed gladio ius dicturū ignauiae ſuae: commodaret modo illa perituro locum, & fatale cōditorium familiari ac viro faceret. Mulier non minus miſericors quam pudica; Nec iſtud, inquit, dij ſinant, vt eodem tempore duorum mihi cariſſimorū hominum duo funera ſpeɛtem: malo mortuum impēdere, quam viuum occidere. Secundum hanc orationem, iubet corpus mariti ſui tolli ex arca, atque illi, quae vacabat, cruci adfigi. Vſus eſt miles ingenio prudentiſſimae feminae; poſteroque die populus miratus eſt, qua ratione mortuus iſſet in crucem. Riſu excepere fabulā nautae, erubeſcente non mediocriter Triphena, vultumq; ſuum ſuper ceruicem Gnitonis amabiliter ponente. At non

Licas

Licas riſit, ſed iratum commouens caput, Si iuſtus, inquit, imperator fuiſſet, debuit patrisfamiliae corpus in monimentum referre, mulierem adfigere cruci. Non dubie redierat in animum moechile, expilatumq; libidinoſa migratione nauigium. Sed nec fœderis verba permittebant meminiſſe; nec hilaritas, quae praeoccupauerat mentes, dabat iracundiae locum. Ceterum Tri- 1
phena in gremio Gnitonis poſita, modo implebat oſculis pectus, interdum concinnabat ſpoliatum crinibus vultum. Ego maeſtus & impatiens fœderis noui, non cibum, non potionem ca- 1
piebam, ſed obliquis trucibuſq; oculis vtrumque ſpectabam. Omnia me oſcula vulnerabant, omnes blanditiae, quaſcumque mulier libidinoſa fingebat : nec tamen adhuc ſciebam vtrum 2
magis puero iraſcerer, quod amicam mihi auferret; an amicae, quod puerũ corrumperet: Vtraque inimiciſſima oculis meis, & captiuitate praeterita triſtiora. Accedebat huc, quod neque Tri- 2
phena me alloquebatur tamquam familiarem, & aliquando gratũ ſibi amatorem,

torem, nec Gniton me aut tralatitia propinatione dignum iudicabat, aut quod minimum eſt, ſermone communi vocabat. credo veritus ne inter initia coeuntis gratiae recentem cicatricem reſcinderet. Inundauere pectus lacrimae dolore paratae, gemitusque ſuſpirio tectus animam paene ſubmouit. * *

In partem voluptatis temtabat admitti, nec domini ſupercilium induebat, ſed amici quaerebat obſequium. * *

Ancillae Triphenae ad Encolpium.

Si quid ingenui ſanguinis habes, non pluris illam facies, quam ſportam. Si vir fueris, non ibis ad ſpuitam. * * *

ENCOLPIVS.

Me nihil magis pudebat, quam ne Eumolpus ſenſiſſet quidquid illud fuerat, & homo dicaciſſimus carminibus vindicaret. *

Iurat Eumolpꝰ verbis cōceptiſſimis. *
* * *

Dum haec taliaque iactamus, inhorruit mare, nubesq; vndique adductae obruere tenebris diem. Diſcurrũt nautae ad officia trepidantes, velaq; tempeſtati ſubducunt. Sed nec certos fluctus ventus impulerat: nec quo deſti-

naret curſum gubernator ſciebat: Siciliam modo vētus dabat, ſaepiſſime Italici litoris Aquilo poſſeſſor cōuertebat huc illuc obnoxiam ratem: &, quod omnibus ꝓcellis periculoſius erat, tam ſpiſſae repente tenebrae lucem ſuppreſſerant, vt ne proram quidem totam gubernator videret. Itaque Hercules poſtquam maris aeſtus cōualuit, Licas trepidans ad me ſupinas porrigit manus: &, Tu, inquit, Encolpi, ſuccurre periclitantibus, id eſt, veſtem illam diuinam, ſiſtrumque redde nauigio. Per fidem, miſerere, quemadmodum quidem ſoles. Et illum quidem vociferantem in mare ventus excuſſit, repetitumque infeſto gurgite procella circumegit atque hauſit. Triphenam autem properam fideliſſimi rapuerunt ſerui, ſcaphaeque impoſitam cum maxima ſarcinarū parte abduxere * certiſſimae morti applicitus cum clamore fleui: &, Hoc, inquam, à dijs meruimus, vt nos ſola morte coniungerent; ſed nō crudelis Fortuna concedit. Ecce iam ratem fluctus euertet: ecce iam amplexus amantium iratum diuidet mare.

mare. Igitur si vere Encolpion dilexisti, da oscula dum licet, & vltimum hoc gaudiũ fatis properantibus rape. Haec vt ego dixi, Gniton vestem deposuit, meaque tunica contectus exseruit ad osculũ caput: & ne sic coherentes malignior fluctus distraheret, vtrumque zona circumuenienti praecinxit: &, Si nihil aliud, certe diutius, inquit, iuncta nos mors feret, vel si voluerit misericors ad idem litus expellere, aut praeteriens aliquis tralatitia humanitate lapidabit, aut, quod vltimum est, iratis etiam fluctibus, imprudẽs arena componet. Patior ego vinculũ extremum, & veluti lecto funebri aptatus exspecto mortem iam non molestam. Peragit interim tempestas mandata fatorum, omnesque reliquias nauis expugnat. Non arbor erat relicta, non gubernacula, non funis, aut remus, sed quasi rudis atque infecta materies ibat cum fluctibus. *

Procurrere piscatores paruulis expediti nauigijs ad praedam rapiendam: deinde vt aliquos viderunt, qui suas opes defenderent, mutauerunt crude-

litatem in auxilium * *

Audimus murmur inſolitum, & ſub diaeta magiſtri, quaſi cupientis exire belluae gemitum. Perſequuti igitur ſonum inuenimus Eumolpum ſedentem membranaeq; ingenti verſus ingerentem. Mirati ergo quod illi vacaret in vicinia mortis poema facere, extraximus clamantem, iubemusque bonam habere mentem. At ille interpellatus excanduit, &, Sinite me, inquit, ſententiam explere: laborat carmen in fine. Inijcio ego frenetico manum, iubeoq; Gnitona accedere, & in terram trahere orcam mugientem. *

Hoc opere tandem elaborato caſam piſcatoriam ſubimus maerentes, cibiſque naufragio corruptis vtcumque curati triſtiſſimam exegimus noctem. Poſtero die quum poneremus conſilium, cui nos regioni crederemus, repente video corpus humanũ circumactum leui vortice ad litus deferri. Subſtiti ergo triſtis, cœpique niuentibus oculis maris fidem inſpicere: &, Hunc forſitan, proclamo, in aliqua parte terrarum ſecura exſpectat vxor: forſitan

ignarus tempeſtatis filius: aut patrem vtique reliquit aliquem, cui proficiſcens oſculum dedit. Haec ſunt conſilia mortalium, haec vota magnarū cogitationum. En homo quemadmodū natat. Adhuc tamquam ignotum deflebam, quū inuiolatum os fluctus conuertit in terram, agnouiq; terribilem paullo ante & implacabilē Licam pedibus meis paene ſubiectum. Non tenui igitur diutius lacrimas, immo percuſſi ſemel iterumque manu pectus: &, Vbi nunc eſt, inquam, iracundia tua? vbi impotentia tua? nempe piſcibus belluiſque expoſitus es, & qui paullo ante iactabas vires imperij tui, de tam magna naue ne tabulam quidem naufragus habes. Ite nunc mortales, & magnis cogitationibus pectora implete. Ite cauti, & opes fraudibus captas per mille annos diſponite. Nēpe hic proxima luce patrimonij ſui rationes inſpexit: nempe diem etiam quo venturus eſſet in patriam animo ſuo finxit. Dij deaeque, quam longe à deſtinatione ſua iacet! Sed non ſola mortalibus maria hanc fidem praeſtant. Illum bel-

Heinſ. in Orat. 6.

lantem arma decipiunt: illum dijs vota reddentem penatum ſuorum ruina ſepelit: ille vehiculo lapſus properantem ſpiritum excuſſit. Cibus auidum ſtrangulauit, abſtinentem frugalitas. Si bene calculum ponas, vbique naufragium eſt. At enim fluctibus obruto non cõtingit ſepultura. Tamquam interſit periturum corpus quae ratio cõſumat, ignis, an fluctus, an mora. Quicquid feceris, omnia haec eodem ventura ſunt. ferae tamen corpus lacerabunt. Tamquam melius ignis accipiat. Immo hanc poenam grauiſſimam credimus vbi ſeruis iraſcimur. Quae ergo dementia eſt, omnia facere, ne quid è nobis relinquat ſepultura? * * *

Et Licam quidem rogus inimicis collatus manibus adolebat: Eumolpus autem dum Epigramma mortuo facit, oculos ad arceſſendos ſenſus longius mittit. * *

Hoc peracto libenter officio, deſtinatum carpimus iter, ac momento temporis in montem ſudantes conſcendimus, ex quo haud procul impoſitũ arce ſublimi oppidũ cernimus. nec quid

eſſet

esset sciebamus errantes, donec à villico quodam, Crotona esse cognouimus, vrbem antiquissimam & aliquando Italiae primam. Quum deinde diligētius exploraremus qui homines inhabitarent nobile solum, quodve genus negotiationis praecipue probarēt post attritas bellis frequentibus opes; O mi, inquit, hospites, si negotiatores estis, mutate propositum, aliudque vitae praesidiũ quaerite. Sin autem vrbanioris notae homines sustinetis semper mentiri, recta ad lucrum curritis. In hac enim vrbe non literarum studia celebrantur, non eloquētia locum habet, non frugalitas sanctiq; mores laudibus ad fructum perueniũt, sed quoscumque homines in hac vrbe videritis, scitote in duas partes esse diuisos. Nam aut captantur, aut captant. In hac vrbe nemo liberos tollit: quia quisquis suos heredes habet, nec ad scaenas, nec ad spectacula admittitur, sed omnibus prohibetur commodis, inter ignorninioſos latitat. Qui vero nec vxores vmquam duxerunt, nec proximas necessitudines habēt, ad summos

 hono-

honores perueniunt, id eſt, ſoli milita-
res, ſoli fortiſſimi atq; etiam innocen-
tes habentur. Videbitis, inquit, oppi-
dum, tamquam in peſtilentia campos,
in quibus nihil aliud eſt niſi cadauera
quae lacerantur, aut corui qui lace-
rant. * Prudentior Eumolpus conuer-
tit ad nouitatem rei mentem, genuſq;
diuitationis ſibi non diſplicere confeſ-
ſus eſt. Iocari ego ſenem poetica leui-
tate credebam; quum ille, Vtinam qui-
dem ſufficeret largior ſcema, id eſt ve-
ſtis humanior, quae praehiberet men-
dacio fidẽ. Nõ me hercules perã iſtam
differrem, ſed continuo vos ad magnas
ENCOLPIVS. opes ducerem. Atqui promitto quic-
quid exigeret, dummodo placeret ve-
ſtis rapinae comes, & quicquid Ligur-
gi villa graſſantibus praebuiſſet. Nam
numos in praeſentem vſum Deûm ma-
trem pro fide ſua reddituram. Quid er-
go, inquit Eumolpus, ceſſamus mimũ
cõponere? Facite ergo me dominum,
ſi negotiatio placet. Nemo auſus eſt ar-
tem damnare nihil auferentem. Itaque
vt duraret inter omnes tutum menda-
cium, in verba Eumolpi ſacramentum
iura-

iurauimus, vri, vinciri, verberari, ferroque necari, & quicquid aliud Eumolpus iussisset, tamquam legitimi gladiatores domino corpora animasque religiosissime addicimus. Post peractum sacramentum seruiliter ficti dominum consalutamus, elatumque ab Eumolpo filium pariter cōdicimus, iuuenem ingentis eloquentiae, & spei. ideoque de ciuitate sua miserrimū senem exiisse, ne aut clientes sodalesq; filij sui, aut sepulcrum quotidie caussam lacrimarum cerneret. accessisse huic tristitiae proximum naufragium, quo amplius vicies sestertiûm amiserit. nec illum iactura moueri, sed destitutum ministerio non agnoscere dignitatem suam. Praeterea habere in Africa trecenties sestertiûm fundis nominibusq; depositum. Nam familiam quidem tam magnam per agros Numidiae esse sparsam, vt possit vel Carthaginem capere. Secūdum hanc formulam imperamus Eumolpo vt plurimum tussiat, vt sit modo solutioris stomachi, cibosque omnes palam damnet, loquatur aurum & argentum, fundosque mendaces, &

perpetuam terrarum ſterilitatem. Sedeat praeterea quotidie ad rationes, tabulaſq; teſtamenti omnibus diebus renouet; &, ne quid ſcaenae deeſſet, quotieſcumque aliquem noſtrum vocare temtaſſet, alium pro alio vocaret, vt facile appareret dominũ etiam eorum meminiſſe, qui praeſentes non eſſent. His ita ordinatis, quod bene feliciterque eueniret precati deos, viam ingredimur. Sed neque Gniton ſub inſolito faſce durabat, & mercenarius Corax detractator miniſterij, poſita frequentius ſarcina maledicebat properantibus, affirmabatque ſe aut proiecturum ſarcinas, aut cum onere fugiturum, Quid vos, inquit, me iumentũ putatis eſſe, aut lapidariam nauem? hominis operas locaui, nõ caballi; nec minus liber ſum quam vos, etſi pauperem pater me reliquit. Nec contentus maledictis, tollebat ſubinde altius pedem, & ſtrepitu obſceno ſimul atque odore viam implebat. Ridebat contumaciam Gniton, & ſingulos ſtrepitus eius pari clangore proſequebatur.

* * *

Multos

Multos, inquit Eumolpus, ô iuuenes, carmen decepit: nam vt quisque versum pedibus instruxit, sensumque teneriorem verborum ambitu intexuit, putauit se continuo in Heliconem venisse. sic forensibus ministerijs exercitati, frequenter ad carminis tranquillitatem, tamquam ad portum faciliorem refugerunt, credẽtes facilius poema exstrui posse, quam controuersiam sententiolis vibrantibus pictam. Ceterum neque generosior spiritus vanitatem amat, neque concipere aut edere partum mens potest, nisi ingenti flumine litterarum inundata. Effugiendum est ab omni verborum, vt ita dicam, vilitate; & sumendae voces à plebe summotae, vt fiat,

Odi profanum vulgus & arceo.

Praeterea curandum est, ne sententiae emineant extra corpus orationis expressae, sed intecto vestibus colore niteant. Homerus testis, & Lyrici, Romanusque Virgilius, & Horatij curiosa felicitas. Ceteri enim aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut visam timuerunt calcare. Ecce, belli ciuilis ingens

ingens opus quiſquis attigerit, niſi plenus litteris, ſub onere labetur. Non enim res geſtae verſibus compraehendendae ſunt, quod longe melius hiſtorici faciunt, ſed per ambages, deorumque miniſteria, & fabuloſum ſententiarum tormentum praecipitandus eſt liber ſpiritus; vt potius furentis animi vaticinatio appareat, quam religioſae orationis ſub teſtibus fides, tamquam ſi placet hic impetus, etiamſi nondum recepit vltimam manum.

De mutatione Reipub. Romanæ.

Orbem iam totum victor Romanus habebat,
Qua mare, qua terrae, qua ſidus currit vtrumque,
Nec ſatiatus erat, grauidis freta pulſa carinis
Iam peragrabantur: ſi quis ſinus abditus vltra,
Si qua foret tellus, quae fuluũ mitteret aurum,
Hoſtis erat: fatisq; in triſtia bella paratis
Quaerebantur opes. non vulgo nota placebant
Gaudia: non vſu plebeio trita voluptas.
Aſſyria concham laudabat miles in vnda.
Quaeſitus tellure nitor certauerat oſtro.
Hinc Numidae cruſtas, illinc noua vellera Seres,
Atq; Arabum populus ſua deſpoliauerat arua.
Ecce aliae clades, & laeſae vulnera pacis.

Quaeri-

Quaeritur in siluis Maurisfera: & vltimus Ammon
Afrorum excutitur. ne desit bellua dente
Ad mortes preciosa suas, premit aduena classes
Tigris, & aurata gradiens vectatur in aula,
Vt bibat humanum populo plaudente cruorem.
Heu pudet effari, perituraq; prodere fata!
Persarum ritu male pubescentibus annis
Subripuere viros; exsectaq; viscera ferro
In venerem fregere: atq; vt fuga mobilis aeui
Circũscripta mora properantes differat annos,
Quaerit se natura, nec inuenit. omnibus ergo
Scorta placent, fractiq; enerui corpore gressus,
Et laxi crines, & tot noua nomina vestis,
Quaeq; virũ quaerunt. Ecce Afris eruta terris
Citrea mensa, greges seruorum, ostrumq; renidens
Ponitur, ac maculis imitatur vilibus aurum,
Quae turbant censum. hostile ac male nobile lignum
Turba sepulta mero circũuenit: omniaq; orbis
Praemia, correptis miles vagus exstruit armis.
Ingeniosa gula est. Siculo scarus aequore mersus
Ad mensam viuus perducitur, inque Lucrinis
Eruta litoribus vendunt conchylia cenas,
Vt renouẽt per damna famẽ. iã Phasidos vnda

Orbata

Orbata est auibus: mutoque in litore tantum
Solae desertis adspirant frondibus aurae.
Nec minor in campo furor est, emtiq; Quirites
Ad praedã strepitumq; lucri suffragia vertũt.
Venalis populus, venalis curia Patrum:
Est fauor in precio, senibus quoq; libera virtus
Exciderat, sparsisque opibus conuersa potestas,
Ipsaque maiestas auro corrupta iacebat.
Pellitur à populo victus Cato: tristior ille est
Qui vicit, fascesque pudet rapuisse Catoni.
Namq; hoc dedecus est populi, morumq; ruina.
Nõ homo pulsus erat; sed in vno victa potestas
Romanumq; decus. quare tam perdita Roma
Ipsa sui merces erat, & sine vindice praeda.
Praeterea gemino deprẽsam gurgite praedam
Fenoris ingluuies, vsusq; exederat aeris.
Nulla est certa domus, nullum sine pignore cor-
pus:
Sed veluti tabes tacitis concepta medullis
Intra membra furens hiris latrantibus errat.
Arma placent miseris, detritaq; cõmoda luxu
Vulneribus reparantur. inops audacia tuta est.
Hoc mersam coeno Romam, somnoq; iacentem
Quae poterant artes sana ratione mouere,
Ni furor, & bellum, ferroq; excita libido?
Tres tulerat Fortuna duces; quos obruit
omnis

Armo-

Armorum strue diuersa feralis Enyo.
Crassum Parthus habet; Libyco iacet aequore Magnus;
Iulius ingratam perfudit sanguine Romam.
Et, quasi non posset tot Tellus ferre sepulcra,
Diuisit cineres. hos gloria reddit honores.
Est locus exciso penitus demersus hiatu,
Parthenopen inter, magnaeque Dicarchidos arua,
Cocyta perfusus aqua. nam spiritus extra
Qui furit effusus funesto spargitur aestu.
Nō haec auctumno tellus viret, aut alit herbas
Cespite laetus ager: non verno persona cantu
Mollia discordi strepitu virgulta loquuntur:
Sed chaos, & nigro squallentia pumice saxa
Gaudent ferali circumtumulata cupressu.
Has inter sedes Ditis pater extulit ora, Pater Ditis ad Fortunam.
Bustorum flamis, & cana sparsa fauilla,
Ac tali volucrem Fortunam voce lacessit:
Rerum humanarum, diuinarumque potestas,
Fors, cui nulla placet nimium secura potestas,
Quae noua semper amas, & mox possessa relinquis;
Ecquid Romano sentis te pondere victam?
Nec posse vlterius periturā extollere molem?
Ipsa suas vires odit Romana iuuentus,
Et quas struxit opes, male sustinet. aspice late
Luxu-

Luxuriam spoliorum, & censum in damna furentem.
Aedificant auro, sedesq; ad sidera mittunt.
Expelluntur aquae saxis: mare nascitur aruis;
Et permutata rerum statione rebellant.
En etiam mea regna petunt. perfossa dehiscit
Molibus insanis tellus, iam montibus haustis
Antra gemunt: &, dum varios lapis inuenit vsus,
Inferni manes caelum sperare iubentur.
Quare age, Fors, muta pacatum in proelia vultum,
Romanosq; cie, ac nostris da funera regnis.
Iampridem nullo perfundimus ora cruore,
Nec mea Tisiphone sitientes perluit artus,
Ex quo Sullanus bibit ensis, & horrida tellus
Extulit in lucem nutritas sanguine fruges.
Haec vbi dicta dedit, dextrae coniungere dextram
Conatus, rupto tellurem soluit hiatu.
Tum Fortuna leui defudit pectore voces:

Fortuna ad Genitorē Cocyti.

O Genitor, cui Cocyti penetralia parent,
Si modo vera mihi fas est impune profari,
Vota tibi cedent. nec enim minor ira rebellat
Pectore in hoc, leuiorve exurit flama medullas.
Omnia, quae tribui Romanis arcibus, odi;

Mune-

Muneribusq; meis iraſcor: deſtruet iſtas
Idem, qui poſuit, moles Deus. & mihi cordi
Quippe cremare viros, & ſanguine paſcere luxum.
Cerno equidē gemina iam ſtratos morte Philippos,
Theſſaliaeq; rogos, & funera gentis Iberae:
Et Libyae cerno, & tua Nile gementia cloſtra.
Iam fragor armorū trepidātes perſonat aures,
Actiacosq; ſinus, & Apollinis arma timentes.
Pande age terrarum ſitientia regna tuarum,
Atq; animas arceſſe nouas. Vix nauita Porthmeus
Sufficiet ſimulacra virûm traducere cumba,
Claſſe opus eſt. tuq; ingenti ſatiare ruina
Pallida Tiſiphone, conciſaq; vulnera mande.
Ad Stygios manes laceratus ducitur orbis.
Vix dum finierat, quū fulgure rupta coruſcō
Intremuit nubes, eliſoſque abſcidit ignes.
Subſidit pater vmbrarum, gremioq; reducto
Telluris, pauitans fraternos palluit ictus.
Continuo clades hominum venturaq; damna
Auſpiciis patuêre Deûm, namque ore cruento
Deformeis Titan vultus caligine texit.
Ciuiles acies iam tum ſpirare putares.
Parte alia plenos exſtinxit Cynthia vultus,
Et lucem ſceleri ſubduxit. rupta tonabant

Verticibus lapsis montis iuga, nec vaga passim
Flumina per notas ibant orientia ripas.
Armorum strepitu caelum furit, & tuba Martem
Sideribus tremefacta ciet: iāq; Aetna voratur
Ignibus insolitis, & in aethera fulmina mittit.
Ecce inter tumulos, atque ossa carentia bustis
Umbrarum facies diro stridore minantur.
Fax stellis comitata nouis incendia ducit;
Sanguineoq; recens descendit Iuppiter imbre.
Haec ostenta breui soluit Deus. Exsuit omnes
Quippe moras Caesar, vindictaeque actus amore
Gallica proiecit, ciuilia sustulit arma.
Alpibus aëreis, vbi Graio nomine, vulsae
Escendunt rupes, nec se patiuntur adiri,
Est locus Herculeis aris sacer, hunc niue dura
Claudit hiems, canoq; ad sidera vertice tollit,
Caelum illinc cecidisse putes. non solis adulti
Mansuescit radiis, non verni temporis aura:
Sed glacie concreta rigens, hiemisq; pruinis
Totū ferre potest humeris minitantibus orbē.
Haec vbi calcauit Caesar iuga milite laeto,
Optauitq; locum, summo de vertice montis
Hesperiae campos late prospexit, & ambas
Intentans cum voce manus ad sidera, dixit:
Iuppiter omnipotens, & tu Saturnia Tellus

Armis

Armis laeta meis, olimq; onerata triumphis:
Testor ad has acies inuitum arcessere Martem,
Inuitas me ferre manus, sed vulnere cogor,
Pulsus ab vrbe mea, dum Rhenum sanguine tingo,
Dum Gallos iterum Capitolia nostra petentes
Alpibus excludo: vincendo, certior exsul:
Sanguine Germano, sexagintaq; triumphis,
Esse nocēs cœpi. quamquam quos gloria terret,
Aut qui sunt, qui bella volunt? mercedibus emtae,
Ac viles operae; quorū est mea Roma nouerca,
Vt reor, haud impune; nec hanc sine vindice dextram
Vinciet ignauus. victores ite ferentes,
Ite mei comites, & caussam dicite ferro.
Namque omnes vnum crimen vocat. omnibus vna
Impendet clades. reddenda est gratia vobis:
Non solus vici. quare, quia poena tropaeis
Imminet, & sordes meruit victoria nostra,
Iudice Fortuna cadat alea. sumite bellum,
Et tētate manus. certe mea caussa peracta est.
Inter tot fortes armatus nescio vinci.
Haec vbi personuit, de caelo Delphicus ales
Omina laeta dedit, pepulitque meatibus auras.
Nec non horrendi nemoris de parte sinistra

Insolitae voces flama sonuere sequenti.
Ipse nitor Phoebi vulgato laetior orbe
Creuit, & aurato praecinxit fulgure vultus.
Fortior ominibus mouit Mauortia signa
Caesar; & insolitos gressus prior occupat ausu.
Prima quidem glacies, & cana iuncta pruina
Non pugnauit humus, mitiq; horrore quieuit:
Sed postquam turmae nimbos fregere ligatos,
Et pauidus quadrupes vndarũ vincula rupit,
Incaluere niues, mox flumina montibus altis
Vndabant modo nata; sed haec quoq; iusta putares:
Vinctaq; mox stabant, fluctus stupuere pruina,
Et paullo ante lues iam concidenda iacebat.
Tum vero malefida prius vestigia lusit,
Decepitq; pedes, passim turmaeq; virique,
Armaq; congesta strue deplorata iacebant.
Ecce etiam rigido concussae flumine nubes
Exonerabantur, nec rupto turbine venti
Deerant aut tumida cõfractum grandine caelum:
Ipsae iam nubes ruptae super arma cadebant,
Et concreta gelu Ponti velut vnda ruebat.
Victa erat ingenti Tellus niue, victaq; caeli
Sidera, victa suis herentia flumina ripis;
Nondum Caesar erat: sed magnam nixus in hastam

Horri-

Horrida securis frangebat gressibus arua.
Qualis Caucasea decurrens arduus arce
Amphitryoniades; aut toruo Iuppiter ore,
Qum se verticibus magni demisit Olympi,
Et periturorum disiecit tela Gigantum.
Dum Caesar tumidas iratus deprimit arces:
Interea volucer motis conterrita pinnis
Fama volat, summiq; petit iuga celsa Palatî:
Atq; haec Romano attonito fert omnia signa:
Iam classes fluitare mari, totasq; per Alpes
Feruere Germano perfusas sanguine turmas.
Arma, cruor, caedes, incendia, totaq; bella
Ante oculos volitant. ergo pulsata tumultu
Pectora per dubias scinduntur territa caussas.
Huic fuga per terras, illi magis unda ꝓbatur;
Et patria est Pontus iã tutior. est magis, arma
Qui temtata velit: fatisq; iubentibus actus,
Quantum quisque timet, tantum fugit. ocior ipse
Hos inter motus populus, miserabile visu,
Quo mens icta iubet, deserta ducitur vrbe.
Gaudet Roma fuga, debellatiq; Quirites
Rumoris sonitu maerentia tecta relinquunt.
Ille manu trepida natos tenet: ille penates
Occultat gremio, deploratumq; relinquit
Limen, & absentem votis interficit hostem.
Sunt qui cõiugibus maerẽtia pectora iungant,

Grandaeuosq; patres: onerisq; ignara iuuentus
Id, pro quo metuit, tãtum trahit. omnia ſecum
Hic vehit imprudens, praedamque in proelia ducit.
Ac velut ex alto qum magnus inhorruit Auſter,
Et pulſas euertit aquas, non arma miniſtris,
Non regimen prodeſt: ligat alter põdera pinus,
Alter tuta ſinu tranquillaq; litora quaerit:
His dat vela fugae, Fortunaeq; omnia credit.
Quid tam parua queror? gemino cum Conſule Magnus
Ille tremor Ponti, ſaeui quoq; terror Hydaſpis,
Et piratarum ſcopulus: modo quem ter ouantẽ
Iuppiter horruerat; quem fracto in gurgite Pontus,
Et veneratus erat ſummiſſa Boſporus vnda,
Pro pudor! Imperij deſerto nomine fugit,
Vt Fortuna leuis Magni quoque terga videret.
Ergo tãta lues Diuûm quoq; numina vidit;
Conſenſitq; fugae caeli timor. ecce per orbem
Mitis turba Deûm, terras exoſa furentes
Deſerit, atque hominum damnatum auertitur agmen.
Pax prima ante alias, niueos pulſata lacertos
Abſcondit galea victum caput, atque relicto
Orbe fugax Ditis petit implacabile regnum.

Huic

Huic comes it summissa Fides, & crine soluto
Iustitia, ac maerens lacera Concordia palla.
At contra, sedes Erebi qua rupta dehiscit,
Emergit late Ditis chorus, horrida Erinnys,
Et Bellona minax, facibusq; armata Megaera:
Letumque, insidiaeq;, & lurida Mortis imago.
Quas inter Furor, abruptis ceu liber habenis,
Sanguineum late tollit caput, oraq; mille
Vulneribus confossa cruenta casside velat.
Heret detritus laeuae Mauortius vmbo,
Innumerabilibus telis grauis: atque flagranti
Stipite dextra minax terris incendia portat.
Sentit terra Deos, mutataq; sidera pondus
Quaesiuere suum. namque omnis Regia coeli
In partes diducta ruit: primumq; Dione
Caesaris acta sui ducit. comes additur illi
Pallas, & ingentem quatiens Mauortius hastam;
Magnaq; cum Phoebo soror, & Cyllenia proles
Excipit, ac totis similis Tirynthius actis.
Intremuere tubae, ac scisso discordia crine
Extulit ad superos Stygium caput. huius in ore
Concretus sanguis, contusaq; lumina flebant.
Stabant aerati scabra rubigine dentes;
Tabo lingua fluens, obsessa draconibus ora,
Atque intertorto laceratam pectore vestem
Sanguineā tremula quatiebat lāpada dextra.

Haec vt Cocyti tenebras, & Tartara liquit,
Alta petit gradiens iuga nobilis Appennini,
Vnde omnes terras, atque omnia litora posset
Adspicere, ac toto fluitantes orbe cateruas:
Atque has erumpit furibundo pectore voces:
Sumite nunc gentes accensis mētibus arma;
Sumite, & in medias immittite lampadas vrbes.
Vincetur quicunque latet; non femina cesset,
Non puer, aut aeuo iam desolata senectus.
Ipsa tremat Tellus, lacerataq; tecta rebellent.
Tu legem Marcelle tene: tu concute plebem
Curio, tu fortē ne supprime Lentule Martem.
Quid porro tu Diue tuis cunctaris in armis?
Non frangis portas? non muris oppida soluis,
Thesaurosq; rapis? nescis tu Magne tueri
Romanas arces? Epidauria moenia quaere,
Thessalicosq; sinus humano sanguine tingue.
Factum est in terris, quicquid Discordia iussit.

ENCOLPIVS. Quum haec Eumolpos ingenti volubilitate verborum effudisset, tamdem Crotona intrauimus: vbi quidem paruo diuersorio refecti, postero die amplioris fortunae domū quaerentes incidimus in turbam heredipetarū, sciscitantium quod genus hominum, aut vnde veniremus. Ex praescripto ergo consi-

consilij communis, exaggerata verborũ volubilitate, vnde, aut qui essemus, haut dubie credentibus indicauimus. Qui statim opes suas summo cum certamine in Eumolpum congesserunt. certatim omnes muneribus gratiã Eumolpi sollicitant. * * *

Mart. l. 6. Epig. 36. mittere munera in hamo.

Dum haec magno tempore Crotone aguntur, & Eumolpus felicitate plenus prioris fortunae esset oblitus statum, adeo vt suis iactaret neminẽ gratiae suae ibi posse resistere, impuneque suos, si quid deliquissent in ea vrbe, beneficio amicorum laturos. Ceterum ego, etsi quotidie magis magisque superfluentibus bonis saginatum corpus impleueram, putabamque à custodia mei remouisse vultum Fortunam: tamen saepius tam cõsuetudinem meam cogitabam quam caussam. &, Quid, aiebam, si callidus captator exploratorem in Africam miserit, mendaciumq; depraehenderit nostrum? Quid si etiam mercenarius praesenti felicitate lassus indiciũ ad amicos detulerit, totamque fallaciam inuidiosa proditione detexerit? Nempe rursus fugien-

dum erit, & tamdem expugnata paupertas noua mendicitate reuocanda. Dij deaeq; quam male eſt extra legẽ viuentibus! quicquid meruerunt ſemper exſpectant. *

Chryſis ancilla Circes ad Pollienũ.

Quia noſti Venerem tuam, ſuperbiam captas, vendiſque amplexus, non commodas. Quo enim ſpectant flexae pectine comae? quo facies medicamine attrita, & oculorum quoquo mobilis petulantia? quo inceſſus tute compoſitus; & ne veſtigia quidem pedum extra mẽſuram aberrantia, niſi quod formam proſtituis, vt vendas? Vides me? nec auguria noui, nec Mathematicorum caelum curare ſoleo: ex vultibus tamen hominum, mores colligo, & cũ ſpatiantem vidi, quid cogites, ſcio. Siue ergo nobis vendis quod peto, mercator paratus eſt: ſiue, quod humanius eſt, commodas, effice vt beneficiũ debeam. Nam quod ſeruum te & humilem fateris, accendis deſiderium aeſtuantis. Quaedam enim fœminae ſordibus calent. nec libidinem concitant, niſi aut ſeruos viderint, aut ſtatores altius cinctos. harenarius aliquas accen-

dit, aut perfuſus pulucre multo, aut hiſtrio ſcaenae oſtẽtatione traductus. Ex hac nota domina eſt mea. vſque ab orcheſtra quatuordecim tranſilit, & in extrema plebe quaerit quod diligat. Itaq; oratione blandiſſima plenus, Rogo, inquam, numquid illas quae me amat, tu es? Multũ riſit ancilla poſt tam frigidum ſcema, & Nolo, inquit, tibi tam valde placeas: ego adhuc ſeruo numquam ſuccubui, nec hoc dij ſinãt, vt amplexus meos in crucem mittam. Viderint matronae, quae flagellorum veſtigia oboſculantur: ego, etiam ſi ancilla ſum, numquam tamẽ niſi in equeſtribus ſedeo. Mirari equidem tam diſcordem libidinem cœpi, atque inter monſtra numerare, quod ancilla haberet matronae ſuperbiam, & matrona ancillae humilitatem. Procedentibus deinde longius logis, rogaui ancillam vt in platanona produceret dominam. Placuit puellae conſilium. itaque collegit altius tunicam, flexitq; ſe in eum daphnona, qui ambulationi herebat. nec diu morata, dominam producit è latebris, lateriq; applicat meo mulie-

rem

rem omnibus ſimulacris emendatiorem. Nulla vox eſt, quae formam eius poſſit comprachédere: nam quidquid dixero minus erit. Crines ingenio ſuo flexi, per totos ſeſe humeros effuderãt: frons minima, & quae radices capillorum retro flexerat: ſupercilia vſque ad malarum ſtricturam currentia, & rurſus cõfinio luminum paene permixta: oculi clariores ſtellis extra lunam fulgentibus: nares paullulum inflexae: & oſculum, quale Praxiteles habere Dianam credidit. Iam mentum, iam ceruix, iam manus, iam pedum candor intra auri gracile vinculum poſitus, Parium marmor exſtinxerat. Itaque tunc primũ Dorida vetus amator cõtempſi.

Quî factum eſt quod tu proiectis Iuppiter armis,
Inter caelicolas fabula muta taces?
Nunc erat à torua ſummittere cornua fronte,
Nunc pluma canos diſſimulare tuos.
Haec vera eſt Danaë, temta modo tangere corpus,
Iam tua flamifero membra calore fluent.

Delectata illa riſit tam blandum, vt videretur mihi plenum os extra nubem

Luna

Luna proferre. Mox digitis gubernantibus vocem, Si non faſtidis, inquit, feminam ornatam, & hoc primum anno virum expertam, concilio tibi, ô iuuenis, ſororem. habes tu quidem & fratrem, neque enim me piguit inquirere: ſed quid prohibet & ſororem adoptare? eodem gradu venio: tu tantum dignare & meum oſculum, cum libuerit, adgnoſcere. Immo, inquam ego, per formam tuam te rogo, ne faſtidias hominem peregrinum inter cultores admittere: inuenies religioſum, ſi te adorari permiſeris. Ac, ne me iudices ad hoc templum amoris gratis accedere, dono tibi fratrem meum. Quid? inquit illa, donas mihi eum, ſine quo non potes viuere? ex cuius oſculo pendes? quem ſic tu amas, quemadmodum ego te volo? Haec ipſa cum diceret, tanta gratia cõciliabat vocem loquentis, tam dulcis ſonus pertemtatũ mulcebat aëra, vt putares inter auras canere Sirenum concordiam. Itaque miranti, & toto mihi caelo clarius neſcio quid relucente, libuit deae nomen quaerere. Ita, inquit, non dixit tibi an-

cilla

cilla mea, me Circen vocari? non ſum quidem Solis progenies; nec mea mater, dum placet, labentis mundi curſum detinuit: habebo tamen quod caelo imputem, ſi nos fata coniunxerint. Immo etiam neſcio quid tacitis cogitationibus deus agit : nec ſine cauſſa Polienon Circe amat. Semper inter haec nomina fax ſurgit. Sume ergo amplexum, ſi placet. neque eſt quod curioſum aliquem extimeſcas. longe ab hoc loco frater eſt. Dixit haec Circe, implicitumq; me brachijs mollioribus pluma, deduxit in terram vario gramine indutam.

Idaeo quales fudit de vertice flores
Terra parens, cum ſe confeſſo iunxit amori
Iuppiter. & toto concepit pectore flamas:
Emicuere roſae, violaeque, & molle cyperon,
Albaq; de viridi riſerunt lilia prato:
Talis humus Venerem molles clinauit in herbas,
Candidiorque dies ſecreto fauit amori.

In hoc gramine pariter compoſiti mille oſculis luſimus, quaerentes voluptatem robuſtam. * *

Quid eſt, inquit, numquid te oſculum

meum

neum offendit? numquid ſpiritus ieiunio macer? numquid alarum neglegens ſudor? Porro, ſi haec non ſunt, numquid Gnitona times? Perfuſus ego rubore manifeſto, etiam ſi quid habueram virium perdidi, totoq; corpore velut luxato, Quaeſo, inquam, Regina, noli ſuggilare miſerias: veneficio contactus ſum. * *Circe ad Polliend.*

Dic Chriſis, ſed verum. numquid indecens ſum? numquid incōpta? numquid ab aliquo naturali vitio formam meam excaeco? noli decipere dominam tuam: neſcio quid peccauimus. Rapuit deinde tacenti ſpeculum: &, poſtquā omnes vultus temptauit quos ſolet inter amantes riſus frangere, excuſſit vexatam ſolo veſtem, raptimque aedem Veneris intrauit. Ego contra damnatus, & quaſi quodā viſu in horrorem perductus, interrogare animum meum cœpi an vera voluptate fraudatus eſſem. *CIRCE.*

Nocte ſoporifera veluti cum ſomnia ludunt
Errantes oculos, effoſſaq; protulit aurum
In lucem tellus, verſat manus improba furtū,
Theſaur ſque rapit, ſudor quoque perluit ora,

Et men-

Et mentem timor altus habet, ne forte grauatum
Excutiat gremium ſecreti conſcius auri.
Mox vbi fugerunt eluſam gaudia mentem,
Veraque forma redit, animus quod perdidit optat,
Atque in praeterita ſe totus imagine verſat.

* *

Gniton ad Encolpiū.

Itaque hoc nomine tibi gratias ago, quod me Socratica fide diligis. Non tam intactus Alcibiades in praeceptoris ſui lectulo iacuit. * *

Encolpius ad Gnitonem.

Crede mihi frater, non intellego me virum eſſe, non ſentio. funerata eſt pars illa corporis, qua quondam Achilles eram. * * Veritus puer ne in ſecreto deprachenſus daret ſermonibus locū, proripuit ſe, & in partem aedium interiorem fugit. * * Cubiculum autem meum intrauit Chriſis, codicillosque mihi dominae ſuae reddidit, in quibus haec erant ſcripta. CIRCE POLIENO SALVTEM. Si libidinoſa eſſem, quererer decepta. nunc etiam languori tuo gratias ago. In vmbra voluptatis diutius luſi. quid tandem agas, quaero, & an tuis pedibus perueneris domū. negant

gant enim medici sine neruis homines ambulare posse. Narrabo tibi adulescens, paralysin caue. numquam ego aegrum tam magno periculo vidi. me dius fidius iam peristi. Quod si idem frigus genua manusque tẽtauerit tuas, licet ad tubicines mittas. Quid ergo est? etiamsi grauẽ iniuriam accepi, homini tamen misero non inuideo medicinam. Si vis sanus esse, Gnitonem roga: recipies, inquam, neruos tuos, si triduo sine fratre dormieris. nam quod ad me attinet, non timeo ne quis inueniatur, cui minus placeam. nec speculum mihi, nec fama mentitur. Vale si potes. Vt intellexit Chrisis me perlegisse totum conuicium: Solent, inquit, haec, frater, & praecipue in hac ciuitate, in qua mulieres etiam Lunam deducunt. *

Itaque huius quoque rei cura agetur: rescribe modo blandius dominae, animumque eius candida humanitate restitue. verum enim fatendũ est, ex qua hora iniuriam accepit, apud se non est. Libenter quidem parui ancillae, verbaque codicillis talia imposui: POLIE-

nos CIRCAE SALVTEM. Fateor me, domina, ſaepe peccaſſe: nam & homo ſum, & adhuc iuuenis: numquam tamen ante hunc diem vſque ad mortem deliqui. Habes, inquam, confitentem reum. quicquid iuſſeris, merui. proditionem feci, hominem occidi; templũ violaui. In haec facinora quaere ſupplicium. Siue occidere placet, ferro meo venio: ſiue verberibus contenta es, curro nudus ad dominam. Illud vnũ memento, non me, ſed inſtrumenta peccaſſe. paratus miles arma non habui. quis haec turbauerit, neſcio: forſitan animus anteceſſit corporis morã. forſitan dum omnia concupiſco, voluptatem tempore conſumpſi. non inuenio quod feci. Paralyſin tamen cauere iubes, tamquam iam maior fieri poſſit; quae abſtulit mihi, per quod etiam te habere potui. Summa tamen excuſationis meae haec eſt: Placebo tibi, ſi me culpam emendare permiſeris. Vale. Dimiſſa cum eiuſmodi pollicitatione Chriſide, curaui diligentius noxioſiſſimum corpus, balneoque praeterito modica vnctione vſus, mox cibis va-

lidio-

lidioribus paſtus, id eſt, bulbis, cochlearumq; ſine iure ceruicibus, hauſi parcius merum. hinc ante ſomnum leuiſſima ambulatione cõpoſitus ſine Gnitone cubiculũ intraui. Tanta erat placandi cura, vt timerem ne latus meum frater conuelleret. Poſtero die, cum ſine offenſa corporis animique conſurrexiſſem, in eundẽ platanona deſcendi, etiamſi locum inauſpicatum timebam, cœpique inter arbores ducem itineris exſpectare Chriſidem. Nec diu ſpatiatus conſederam, vbi heſterno die fueram, cum illa interuenit, comitem aniculam trahens. Atque, vt me conſalutauit; Quid eſt, inquit, faſtoſe, ecquid bonam mentem habere cœpiſti? Illa de ſinu licium protulit varij coloris filis intortũ; ceruicemq; vinxit meam. Mox turbatum ſputo puluerem medio ſuſtulit digito, frontemque repugnantis ſignauit. hoc peracto carmine, ter me iuſſit exſpuere, terque lapillos conijcere in ſinum, quos ipſa praecantatos purpura inuoluerat, admotisque manibus temptare cœpit inguinum vires. Dicto citius nerui paruerunt impe-

Faſcinum ar cetarus.

rio, manusque aniculae ingenti motu repleuerunt. At illa gaudio exsultans, Vides, inquit, Chrisis mea, vides quod alis leporem excitaui.

Dum viuis, sperare licet: tu rustice custos
Huc ades, & neruis tente Priape faue.

* *

Nobilis aestiuas platanus diffuderat vmbras,
Et circumtonsae trepidanti vertice pinus,
Et bacis redimita daphne, tremulaeq; cupressus.
Has inter ludebat aquis errantibus amnis
Spumeus, & querulo versabat rore lapillos.
Dignus amore locus. testis siluester Iasdon
Atque vrbana Progne: quae circum gramina fusae
Et molles violas, cantu sua rura colebant.

Premebat illa resoluta marmoreis ceruicibus aureum torum, myrtoque florenti quietum verberabat. Itaque vt me vidit, paullulum erubuit, hesternae scilicet iniuriae memor: deinde vt remotis omnibus secundum inuitantem consedi, ramũ super oculos meos posuit, & quasi pariete interiecto audacior facta: Quid est, inquit, paralytice, ecquid hodie totus venisti? Rogas, inquam

quam ego, potius quam temtas? totoque corpore in amplexum eius immissus non precantis vsque ad satietatem osculis fruor. * *

Ipsa corporis pulchritudine me ad se vocãte trahebat ad Venerem. iam pluribus osculis collisa labra crepitabant. iam implicitae manus omne genus amoris inuenerant: iam alligata mutuo ambitu corpora, animarum quoq; mixturam fecerant. * *

Encolpius de Endymione puero.

Manifesta matrona contumelijs verberata, tandem ad vltionem decurrit, vocatque cubicularios, & me iubet catorogare. Nec contenta mulier tã graui iniuria mea, conuocat omnes quasillarias, familiaeque sordidissimam partem, ac me cõspui iubet. Oppono ego manus oculis meis, nullisque precibus effusis, quia sciebam quid meruissem, verberibus sputisq; extra ianuam eiectus sum. Eijcitur & Proselenos, Chrisis vapulat, totaque familia tristis inter se mussat, quaeritque quis dominae hilaritatem confuderit. * *

Itaque pensatis vibicibus animosior verberum notas arte contexi, ne aut

Eumolpus cõtumelia mea hilarior fieret, aut triſtior Gniton. Quod ſolum igitur ſaluo pudore poteram confingere, languorem ſimulare cœpi, conditusque lectulo, totum ignem furoris in eam conuerti, quae mihi omnium malorum cauſſa fuerat.

Ter corripui terribilem manu bipennem,
Ter languidior coliculi repente thyrſo,
Ferrum timui, quod trepido male dabat vſum.
Nec iam poteram, quod modo cõficere libebat.
Namque illa metu frigidior rigente bruma
Confugerat in viſcera mille operta rugis.
Ita non potui ſupplicio caput aperire:
Sed furciferae mortifero timore luſus,
Ad verba, magis quae poterant nocere, fugi.

Erectus igitur in cubitum, hac fere oratione contumacem vexaui: Quid dicis, inquam, omnium hominum deorumq; pudor? nam nec nominare quidem te inter res ſerias fas eſt. Hoc de te merui, vt me in caelo poſitum ad inferos traheres? vt traduceres annos primo florentes vigore, ſenectaeque vltimae mihi laſſitudinẽ imponeres? Rogo te, mihi apodixin defunctoriã redde. Haec vt iratus effudi;

Illa ſo-

Illa solo fixos oculos auersa tenebat:
Nec magis incepto vultum sermone mouetur,
Quam lentae salices, lassove papauera collo.

Nec minus ego tam foeda obiurgatione finita, poenitentiam agere sermonis mei cœpi, secretoque rubore perfundi, quod oblitus verecũdiae meae, cum ea parte corporis verba contulerim, quam ne ad cognitionem quidem admittere seuerioris notae homines solent. Mox perfricata diutius fronte, Quid autem ego, inquam, mali feci, si dolorem meum naturali conuicio exoneraui? aut quid est quod in corpore humano vẽtri maledicere solemus, aut gulae, capitiq; etiam cum saepius dolet? quid? non & Vlixes cum corde litigat suo? Et quidem tragici oculos suos tamquam audientes castigant. Podagrici pedibus suis maledicunt, chiragrici manibus, lippi oculis; & qui offenderunt saepe digitos, quicquid doloris habent, in pedes deferunt.

Quid me constricta spectatis fronte Catones,
Damnatisq; nouae simplicitatis opus?
Sermonis puri non tristis gratia ridet,
Quodq; facit populus, cãdida lingua refert.

Nam quis concubitus, Veneris quis gaudia neſcit?
Quis vetat in tepido membra calere toro?
Ipſe pater veri doctus Epicurus in arte
Iuſſit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Nihil eſt hominum inepta perſuaſione falſius, nec ficta ſeueritate ineptius. Hac declamatione finita Gnitona voco, &, Narra mihi, inquam, frater, ſed tua fide; ea nocte, qua te mihi Aſcyltos ſubduxit, vſque in iniuriam vigilauit: an contentus fuit vidua pudicaq; nocte? Tetigit puer oculos ſuos, conceptiſſimisq; iurauit verbis ſibi ab Aſcylto nullam vim factam * * poſitoque in limine genu, ſic deprecatus ſum numina verſu:

Nympharum Bacchiq; comes, quē pulcra Dione
Diuitibus ſiluis numen dedit, inclita paret
Cui Lesbos, viridisq; Thaſos, quem Lydus adorat
Veſtifluus, templumq; tuis imponit Hypoepis:
Huc ades, ô Bacchi tutor, Dryadumq; voluptas,
Et timidas admitte preces: non ſanguine triſti
Perfuſus venio; non templis impius hoſtis
Admoui dextram, ſed inops, & rebus egenus
Attritis, facinus non toto corpore feci.

Quisquis peccat inops, minor est reus. Hac prece quaeso
Exonera mentem, culpaeq; ignosce minori.
Et quandoque mihi fortunae adriserit hora,
Non sine honore tuũ patiar decus: ibit ad aras
Sancte tuas hircus, pecoris pater ibit ad aras
Corniger, & querulae fetus suis, hostia lactens,
Spumabit pateris hornus liquor: & ter ouantẽ
Circa delubrum gressum feret ebria pubes.

Dum haec ago, solertique cura deposito meo caueo, intrauit delubrum anus laceratis crinibus atraque veste deformis; extraque vestibulum me iniecta manu duxit. *

Quae striges comederũt neruos tuos? aut quod purgamentum nocte calcasti in triuio aut cadauer? Nec à puero quidem te vindicasti: sed mollis, debilis, lassus, tamquam caballus in cliuo, & operam & sudorem perdidisti; nec contentus ipse peccare, mihi deos iratos excitasti. *Proselenos anus ad Encolpiũ.*

* ac me iterum in caellam sacerdotis nihil recusantem perduxit, impulitque super lectum, & harundinem ab ostio rapuit: iterumq; nihil respondentem mulcauit. ac nisi primo ictu harundo quassata verbe- *ENCOLPIVS.*

rantis impetum minuiſſet, forſitan etiam brachia mea, caputque fregiſſet. Ingemui ego, vtique propter maſcarpionem, lacrimiſque vbertim manantibus obſcuratum dextra caput ſuper puluinũ inclinaui. Nec minus illa fletu confuſa altera parte lectuli ſedit, aetatiſq; longae moram tremulis vocibus cœpit accuſare, donec interuenit ſacerdos: Quid vos, inquit, in caellam meam tamquam ante recens buſtũ veniſtis? vtique die feriarum, quo etiam lugentes rident? O, inquit, ô Enothea, hunc aduleſcentem quem vides, malo aſtro natus eſt: nam neque puero, neque puellae bona ſua vendere poteſt. Numquam tu hominẽ tam infelicem vidiſti: lorum in aqua, non inguina habet. Ad ſummam, qualem putas eſſe, qui de Circes toro ſine voluptate ſurrexit? His auditis Enothea, inter vtrũque conſedit, motoque diutius capite; Iſtum, inquit, morbum ſola ſum quae emendare ſcio. Et ne putetis perplexe agere, rogo vt aduleſcentulus mecum nocte dormiat. niſi illud tam rigidum reddidero quam cornu. . . .

Proſelenos ad Enotheam ſacerdotem Priapi de Encolpio.

Quic-

Quicquid in orbe vides, paret mihi, florida tellus,
Quum volo spissatis arescit languida sucis:
Quum volo, fundit opes; scopuliq; atque horrida saxa
Niliacas iaculantur aquas. mihi pontus inertes
Summittit fluctus: Zephyriq; tacentia ponunt
Ante meos sua flabra pedes. mihi flumina parent,
Hircanaeq; tygres, & iussi stare dracones.
Quid leuiora loquor? Lunae descendit imago
Carminibus deducta meis, trepidusq; furentes
Flectere Phoebus equos reuoluto cogitur orbe.
Tantum dicta valet. taurorum flama quiescit
Virgineis exstincta sacris: Phoebeia Circe
Carminibus magicis socios mutauit Vlixis:
Proteus esse solet quidquid libet. his ego callens
Artibus Idaeo frutices in gurgite sistam,
Et rursus fluuios in summo vertice ponam.

Inhorrui ego tam fabulosa pollicitatione conterritus, anumque inspicere diligentius cœpi. Ergo, exclamat, ô Enothea, imperio para te: detersisq; curiose manibus, inclinauit se in lectulum, ac me semel iterumque basiauit. Enothea mensam veteré posuit in medio altari, quam viuis impleuit carbonibus, ENCOLPIVS.

nibus, & camellam etiam vetuſtate ruptam pice temperata refecit. Tum clauum, qui detrahētem ſecutus cum camella lignea fuerat, fumoſo parieti reddidit: mox incincta quadrato pallio cucumam ingētem foco adpoſuit; ſimulque pannum de carnario detulit furca, in quo faba erat ad vſum repoſita, & ſincipitis vetuſtiſſima particula mille plagis dolata. Vt ſoluit ergo licio pannū, partem leguminis ſuper menſam effudit, iuſſitq; me diligenter purgare. Seruio ego imperio, granaq; ſordidiſſimis putaminibus veſtita curioſa manu ſegrego. At illa inertiam meam accuſans improba tollit, dentibusque folliculos perite ſpoliat, atque in terram veluti muſcarū imagines deſpuit. Mirabile quidem paupertatis ingeniū ſingularumq; rerum quaſdam artes. *

Nō Indum fulgebat ebur, quod inheſerat auro,
Nec iam calcato radiabat marmore terra
Muneribus deluſa ſuis: ſed crate ſaligna
Impoſitum Cereris vacuae nemus, & noua terrae
Pocula, quae facili vilis rota finxerat actu.
Hinc mollis ſtillae lacus, & de candice lento

Vimi-

Viminiae lances, maculataq; testa Lyaeo:
At paries circa palea satiatus inani,
Fortuitoq; luto: clauus numerabat agrestis.
Et viridi iunco gracilis pendebat harundo.
Praeterea quae fumoso suspensa tigillo,
Conseruabat opes humilis casa, mitia sorba
Inter odoratas pendebant texta coronas;
Et tymbrae veteres, & passis vua racemis.
Qualis in Actaea quondam fuit hospita terra
Digna sacris Hecates, quam Musa loquentibus annis
Battiadae veteris mirando tradidit aeuo.

*

Dum illa carnis etiam paullulum delibat, & coaequali natalium suorum sinciput in carnarium furca reponit, fracta est putris sella, quae staturae altitudinem adiecerat, anumq; suo pondere deiectam super foculum mittit. frangitur ergo ceruix cucumulae, ignemque modo conualescentem exstinguit. vexat cubitum ipsa stipite ardēti, faciemque totam excitato cinere perfudit. Consurrexi equidem turbatus, anumque non sine risu meo erexi: statimque, ne res aliqua sacrificium moraretur, ad reficiendum ignem in vicinia cucurri.

vix ad

vix ad caſae hoſtiolum proceſſeram, quũ ecce tres anſeres ſacri, qui, vt puto, medio die ſolebant ab anu diaria exigere, impetum in me faciunt, fœdeque, ac veluti rabioſo ſtridore circumſiſtunt trepidantem: atque alius tunicam meam lacerat, alius vincula calciamentorum reſoluit, ac trahit: vnus etiam, dux ac magiſter ſaeuitiae, non dubitauit crus meum ſerrato vexare morſu. Oblitus itaque nugarum, pedem menſulae extorſi, cœpiq; pugnaciſſimum animal armata elidere manu: nec ſatiatus defunctorio ictu, morte me anſeris vindicaui.

Tales Herculea Stymphalidas arte coactas
Ad caelum fugiſſe reor, ſanieq; fluentes
Harpyias, cum Phineo maduere veneno
Fallaces epulae. tremuit perterritus aether
Planctibus inſolitis, confuſaq; regia caeli.

Iam reliqui reuolutam, paſſimque per totum effuſam pauimentum collegerant fabam, orbatique, vt exiſtimo, duce, redierant in templum, quum ego praeda ſimul atque hac vindicta gaudens, poſt lectum, occiſum anſerem mitto, vulnuſque cruris haud altum

aceto

aceto diluo. Deinde cõuicium verens, abeundi formaui consilium: collectoque cultu meo ire extra casam cœpi. Nec dum libaueram caellulae limen, quum animaduerto Enotheam cũ testo ignis pleno venientem. Reduxi igitur gradũ, proiectaque veste tamquam expectarem morantem, in aditu steti. Collocauit illa ignem cassis harundinibus collectum, ingestisq; super pluribus lignis excusare cœpit morã, quod amica se non dimisisset tribus nisi potionibus è lege siccatis. Quid porro tu, inquit, me absente fecisti? aut vbi est faba? Ego, qui putaueram me rem laude etiam dignam fecisse, ordine illi totum proelium exposui; &, ne diutius tristis esset, iacturae pensionem anserem obtuli. quum protuli anserem, anus vt vidit, tam magnum aeque clamorem sustulit, vt putares iterum anseres limen intrasse. Confusus itaque & nouitate facinoris attonitus, quaerebam quid excanduisset, aut quare anseris potius quam mei misereretur. At illa complosis manibus, Scelerate, inquit, etiam loqueris? nescis quam magnum

magnum flagitium admiſeris. Occidiſti Priapi delitias, anſerē omnibus matronis acceptiſſimum. Itaque ne te putes nihil egiſſe, ſi magiſtratus hoc ſcierint, ibis in crucem. Polluiſti ſanguine domicilium meum ante hunc diem inuiolatum; feciſtique, vt me quiſquis voluerit inimicus ſacerdotio pellat.

Haec ait, & tremulo deduxit vertice canos,
Conſecutiq; genas, oculis nec defuit imber.
Sed qualis rapitur per valles improbus amnis
Quũ gelidae periere niues, & lãguidus Auſter
Non patitur glaciem reſoluta viuere terra.
Gurgite ſic pleno facies manauit, & alto
Inſonuit gemitu turbatum murmure pectus.

Rogo, inquam, noli clamare: ego tibi pro anſere ſtrutiocamelum reddam. Dum haec me ſtupente in lectulo ſedet, anſerisque fatum complorat, interim Proſelenos cum impenſā ſacrificij venit, viſoque anſere occiſo, ſciſcitata cauſſam triſtitiae, & ipſa flere vehementius cœpit, meique miſereri, tamquam patrem meum, non publicũ anſerem occidiſſem. Itaque taedio fatigatus, Rogo, inquam, expiare manus pretio licet, ſi vos prouocaſſem, etiam ſi ho-

si homicidium fecissem? Ecce duos aureos pono, vnde possitis & deos, & anseres emere. Quos vt vidit Enothea, Ignosce, inquit, adulescẽs, sollicita sum tua caussa: amoris est hoc argumentũ, non malignitatis. Itaque dabimus operã, ne quis hoc sciat. Tu modo Deos roga, vt illi facto tuo ignoscant.

Quisquis habet numos, secura nauiget aura,
Fortunamq; suo temperet arbitrio.
Vxorem ducat Danaën, ipsumque licebit
Acrisium iubeat credere, quod Danaën.
Carmina cõponat, declamet, concrepet omneis
Et peragat caussas, sitq; Catone prior.
Iurisconsultus PARET, NON PARET, *habeto,*
Atque esto quidquid Seruius & Labeo.
Multa loquor: quiduis numis praesẽtibus opta,
Et veniet. clausum possidet arca Iouem.

*

Infra manus meas camellam vini posuit, & quum digitos pariter extensos porris apioque lustrasset, auellanas nuces cum precatione mersit in vinum: & siue in summum redierant, siue subsederant, ex hoc cõiecturam ducebat: nec me fallebat, inanes scilicet, ac sine

medulla ventoſas nuces in ſummo humore conſiſtere, graues autem & plenas integro fructu ad ima deferri.

*

Recluſo pectore extraxit fortiſſimum iecur, & inde mihi futura praedixit. Immo, ne quod veſtigium ſceleris ſupereſſet, totum anſerem laceratum verubus confixit, epulasque etiam lautas paullo ante, vt ipſa dicebat, perituro parauit. Volabant inter haec potiones meracae. *

Profert Enothea ſcorteum faſcinum, quod vt oleo & minuto pipere atque vrticae trito circundedit ſemine, paullatim cœpit inſerere ano meo. Hoc crudeliſſima anus ſpargit ſubinde humore femina mea. Naſturcij ſucum cũ abrotano miſcet, perfuſisque inguinibus meis viridis vrticae faſcem comprachendit, omniaq; infra vmbilicum cœpit lenta manu caedere. *

Aniculae, quamuis ſolutae mero ac libidine eſſent, eandẽ viam temtant, & per aliquos vicos ſecutae fugientem, Prachende furem, clamant. Euaſit tamen omnibns digitis inter praecipi-

tem

tem decursum cruentatis. *

Chrisis, quae priorem fortunam tuam oderat, hanc vel cum periculo capitis persequi destinat. *

Quid huic formae aut Ariadne habuit, aut Leda simile? quid contra hanc Helene, quid Venus posset? Ipse Paris Dearum liuidinantium iudex, si hanc in comparatione vidisset tam petulantibus oculis, & Helenem huic donasset, & Deas. Saltem si permitteretur osculum capere, si illud caeleste ac diuinum pectus amplecti, forsitan rediret hoc corpus ad vires, & resipiscerēt partes veneficio, credo, sopitae. Nec me contumeliae lassant: quod verberatus sum, nescio: quod eiectus sum, lusum puto, modo redire in gratiam liceat. *

Torum frequenti tractatione vexaui, amoris mei quasi quandam imaginem. *

Non solum me numen, & implacabile fatum
Persequitur, prius Inachia Tirinthius ira
Exagitatus, onus caeli tulit: ante prophanam
Iunonem Pelias sensit: tulit inscius arma
Laomedon: gemini satiauit numinis iram

Telephus: & regnum Neptuni pauit Vlixes.
Me quoque per terras, per cani Nereos aequor
Helleſpontiaci ſequitur grauis ira Priapi.

*

Quaerere à Gnitone meo cœpi, num aliquis me quaeſiſſet. Nemo, inquit, hodie? ſed heſterno die mulier quaedam haud inculta ianuam intrauit: quumq; diu mecum eſſet locuta, & me accerſito ſermone laſſaſſet, vltimo cœpit dicere, te noxam meruiſſe, daturumq; ſeruiles poenas, ſi laeſus in querela perſeueraſſet. *

Nondum querelam finieram, cum Chriſis interuenit, amplexuque effuſiſſimo me inuaſit, &, Teneo te, inquit, qualem ſperaueram: tu deſiderium meum, tu voluptas mea, numquam finies hunc ignem, niſi ſanguine exſtinxeris. *

Vnus ex nouitijs ſeruulis ſubito accucurrit, & mihi dominum iratiſſimum eſſe affirmauit, quod biduo iam officio defuiſſem; recte ergo me facturum, ſi excuſationem aliquam idoneam praeparaſſem. Vix enim poſſe fieri, vt rabies iraſcentis ſine verbere conſidat. *

Matrona inter primas honeſta, Philumene nomine, quae multas ſaepe hereditates officio aetatis extorſerat, tū anus & floris exſtincti, filium filiamq; ingerebat orbis ſenibus, & per hanc ſucceſſionem artem ſuam perſeuerabat extendere. Ea ergo ad Eumolpum venit, & commendare liberos ſuos eius prudentiae, bonitatique credere ſe & vota ſua. Illum eſſe ſolum in toto orbe terrarum, qui praeceptis etiam ſalubribus inſtruere iuuenes quotidie poſſet. Ad ſummam, relinquere ſe pueros in domo Eumolpi, vt illum loquentem audirent, quae ſola poſſet hereditas iuuenibus dari. Nec aliter fecit ac dixerat, filiamq; ſpecioſiſſimam cum fratre ephebo in cubiculo reliquit, ſimulauitque ſe in templum ire ad vota nuncupanda. Eumolpus, qui tam frugi erat, vt illi etiam ego puer viderer, non diſtulit puellam inuitare ad Pigiciaca ſacra. Sed & podagricum ſe eſſe, lumborumq; ſolutorum omnibus dixerat, & ſi non ſeruaſſet integram ſimulationē, periclitabatur totā paene tragoediam euertere. Itaque, vt conſtaret menda-

cio fides, puellam quidem exorauit vt ſederet ſupra commendatam bonitatem; Coraci autem imperauit, vt lectũ, in quo ipſe iacebat, ſubiret, poſitisq; in pauimento manibus, dominum lumbis ſuis commoueret. Ille lento parebat imperio, puellaeque artificium pari motu remunerabat. Cum ergo res ad effectum ſpectaret, clara Eumolpus voce exhortabatur Coraca, vt ſpiſſaret officium. Sic inter mercenarium amicamq; poſitus ſenex, veluti oſcillatione ludebat. Hoc ſemel iterumque ingenti riſu, etiam ſuo, Eumolpus fecerat. Itaque ego quoque, ne deſidia conſuetudinem perderem, dum frater ſororis ſuae automata per cloſtellum miratur, acceſſi temtaturus an pateretur iniuriam. Nec ſe reijciebat à blanditijs doctiſſimus puer, ſed me numen inimicum ibi quoque inuenit. *

Dij maiores ſunt, qui me reſtituerunt in integrum. Mercurius enim, qui animas ducere & reducere ſolet, ſuis beneficijs reddidit mihi quod manus irata praeciderat, vt ſcias me gratioſiorem eſſe quam Proteſilaum, aut quem-

quam

quam alium antiquorum. Haec locutus ſuſtuli tunicam, Eumolpoq; me totum approbaui. At ille primo exhorruit: deinde, vt plurimum crederet, vtraque manu deorũ beneficia tractat.

*

Socrates deorum hominumq; * gloriari ſolebat, quod numquam neque in tabernam conſpexerat, nec vllius turbae frequentioris concilio oculos ſuos crediderat. Adeo nihil eſt commodius quam ſemper cum ſapientia loqui. Omnia, inquam, iſta vera ſunt: nec vlli enim celerius homines incidere debent in malam fortunam, quam qui alienũ concupiſcunt. Vnde plani autem, vnde leuatores viuerent, niſi aut locellos, aut ſonantes aere ſacellos pro hamis in turbam mitterent? Sicut muta animalia cibo ineſcantur: ſic homines non caperẽtur ſpe, niſi aliquid morderent.

* * *

ENCOLPIVS. Ex Africa nauis, vt promiſeras, cum pecunia tua, & familia tua non venit. Captatores iam exhauſti liberalitatẽ imminuerunt. Itaque aut fallor, aut fortuna communis cœpit redire ad poeniten-

EVMOLPVS. nitentiam ſuam. * * Omnes qui in teſtamento meo legata habẽt, praeter liberos meos, hac conditione percipient quae dedi, ſi corpus meum in partes conciderint, & aſtante populo comederint. Apud quaſdam gẽtes ſcimus adhuc legem ſeruari, vt à propinquis ſuis conſumantur defuncti, adeo quidem vt obiurgentur aegri frequenter, quod carnem ſuam faciant peiorem. His admoneo amicos meos, ne recuſent quae iubeo, ſed quibus animis deuouerunt ſpiritum meum, eiſdem etiam corpus conſumant. Excaecabat ingens fama oculos, animosque miſerorum.

Gorgias paratus erat exſequi. *

De ſtomachi tui recuſatione non habeo quod timeam. ſequetur imperiũ, ſi promiſeris illi pro vnius horae faſtidio multorum bonorũ penſationem. Operi modo oculos, & finge te nõ humana viſcera, ſed centies ſeſtertium comeſſe. Accedet huc, quod aliqua inueniemus blandimenta, quibus ſaporem mutemus. Neque enim vlla caro per ſe placet, ſed arte quadam corrum-

pitur, & ſtomacho conciliatur auerſo. Quod ſi exemplis vis quoque probari conſilium, Saguntini oppreſſi ab Hannibale, humanas edere carnes: nec hereditatem expectabant. Petauij idem fecerũt in vltima fame, nec quicquam aliud in hac epulatione captabant, niſi tantum ne eſurirent. Cum eſſet Numãtia à Scipione capta, inuentae ſunt matres, quae liberorum ſuorum tenerent ſemeſa in ſinu corpora.

* * *

Licet mulierum verbalibus vndis, &c. Sola eſt Satyra; quae modum imponit furentibus. Scilicet Petronina ſubit Albutia: hac enim adlubente, & Plautinae Saureae dominatus obdormit, & Sulpicillae Auſonianae loquacitas deperit, Salluſtianaeque Semproniae, quamuis praeſens ſit, melos raucefcit.

* * *

Maſſilienſes, quotiens peſtilentia laborabant, vnus ſe ex pauperibus offerebat alendus anno integro publicis & purioribus cibis. Hic poſtea ornatus verbenis & veſtibus ſacris, circumducebatur per totam ciuitatem cum exſecrationibus, vt in ipſum reciderent

mala ciuitatis: & sic proijciebatur.

* * *

Encolpius ad Albutiam.

Candida sidereis ardescunt lumina flamis,
Fundunt colla rosas, & cedit crinibus aurum,
Mellea purpureum depromunt ora ruborem,
Lacteaq; admixtus sublimat pectora sanguis:
Ac totus tibi seruit honor, formaq; Dearum
Fulges, & Venerem caelesti corpore vincis.
Argento stat facta manus, digitisq; tenellis
Serica fila trahens precioso stamine ludis.
Planta decens modicos nescit calcare lapillos,
Et dura laedi scelus est vestigia terra
Ipsa tuos qum ferre velis per lilia gressus,
Nulli sternuntum leuiori pondere flores.
Guttura nunc aliae magnis monilibus ornent,
Aut gemmas aptent capiti: tu sola placere
Vel spoliata potes. Nulli laudabile totum
In te cuncta probat si quisquam cernere possit.
Sirenum cantus, & dulcia plectra Thaliae
Ad vocem tacuisse reor, qua mella propagas
Dulcia, & in miseros telum iacularis amoris.
Cor graue vulnus alit, nullo sanabile ferro,
Sed tua labra meo saeuum de corde dolorem
Depellant, morbumque animae medicaminis huius
Cura fuget, nec tanta putres violentia neruos
Dissecet, atq; tuae moriar pro crimine caussae

Sed ſi hoc grande putas, ſaltē concede precanti,
Vt iam defunctum niueis ambire lacertis
Digneris, vitamq; mihi poſt fata reducas.

* * *
*

FRAGMENTA SVPERIORIS SATIRICI, quae quibus in locis reponenda ſint, incertum eſt.

Memphitides puellae,
Sacris Deûm paratae.

*

Tinctus colore noctis
Manu puer loquaci.

*

Aegyptias choreas.

*

Balneatricem.

*

Pollice vſque ad periculum roſo.

*

Anus recocta vino.
Trementibus labellis.

*

Iuuerunt ſegetes meum laborem.

*

Tripli-

Triplici vides vt ortu
Triuiae rotetur ignis,
Volucrique Phoebus axe
Rapidum pererret orbem.

*

Non bene olet, qui bene semper olet.

*

Animam nostro amplexam in corpore.

*

Qui vultur iecor intimum pererrat,
Et pectus trahit, intimasq; fibras,
Non est, quem lepidi vocant poetae;
Sed cordis mala liuor atque luctus.

*

Ad libidinis incitamẽtum, Myrrhinum se poculum bibisse.

*

In aumatium memet conieci.

*

Obtorto valgiter labello.

*

Totus fere mundus mimum videtur implere.

*

Non duco cõtentionis funem, dum constet inter nos, quod fere totus mun-

nundus exerceat hiſtrionem.

*

——*O maxima rerum*
Et merito pietas homini tutiſſima virtus.

*

——*Horrificoq; infeſtant murmure tigres.*

*

Nam comtum me vernales alucitae moleſtabant.

*

Poſtquam ferculum adlatum eſt.

*

Tot Regum manubiae penes fugitiuum repertae.

*

Satis conſtat eos niſi inclinatos non ſolere trãſire cryptam Neapolitanam.

*

Petauroq; iubente modo ſuperior.

*

Affer nobis alabaſtrũ Coſmianum.

*

Suppes.

*

Tullia.

*

——*Ineluctabile fatum.*

Treme-

*

——Tremebunda superuolat hasta.

*

Qui praeesse cupit, prodesse recusat.
Magnus in exemplo est, cui non suffecit orbis.

*

——Exciso defossa marmore petra
Quinque pedum fabricata domus, qua nobile corpus
Exigua requieuit humo.——

*

Atq; vt araneoli tenuem formauimus orsum.

*

Mille saporatam medicatis frugibus offam.

*

Nō est forma satis; nec, quae vult bella videri,
Debet vulgari more placere sibi.
Dicta, sales, lusus, sermonis gratia, risus,
Vincunt naturae candidioris opus.
Condit enim formam, quicquid consumitur artis,
Et, nisi velle subest, gratia tota perit.

*

Non satis est, quod nos mergis furiosa iuuetus:
Transuersosq; rapit fama sepulta probris?
Anne etiam famuli cognata faece sepulti
In testa mersas luxuriantur opes?

[F]ilis seruus habet regni bona; caellaque capti
Deridet festram, Romuleamque casam.
[I]dcirco virtus medio iacet obruta coeno:
Nequitiae classes candida vela ferunt.

*

[P]rimus in orbe Deos fecit timor: ardua caelo
[F]ulmina qum caderent, discussaque moenia flamis,
Atque ictus flagraret Athos, mox Phoebus ad ortus
Lustrata deiectus humo, Lunaeque senectus,
Et reparatus honos: hinc signa effusa per orbē,
Et permutatis disiunctus mensibus annus
Proiecit vicium hoc: atque error iussit inanis
Agricolas primos Cereri dare messis honores:
Palmitibus plenis Bacchum vincire: Palemque
Pastorum gaudere manu. natat obrutus, omni
Neptunus demersus aqua: Pallasque cauernas
Vindicat. Et voti reus, & qui vēdidit orbem,
Iam sibi quisque Deos auido certamine fingit.

*

Nolo ego semper idē capiti suffundere costum:
Nec toto stomachum conciliare mero.
Taurus amat gramen mutata carpere valle,
Et fera mutatis sustinet ora cibis.
Ipsa dies ideo nos grato perluit haustu,
Quod permutatis hora recurrit equis.

Vxor

*

Vxor legitimus debet quasi census amari.
Nec censum vellem semper amare meum.

*

Inuenias quod quisque velit. non omnibus vnum est
Quod placet. hic spinas colligit, ille rosas.

*

Nam nihil est, quod non mortalibus adferat vsum,
Rebus in aduersis, quae iacuere, iuuant.
Sic rate demersa vulgam deponderat aurum,
Remorum leuitas naufraga membra vehit.
Cum sonuere tubae, iugulo stat diuite ferrum,
Barbara contemtu proelia pannus habet.

*

Linque tuas sedes, alienaque litora quaere,
O iuuenis; maior rerum tibi nascitur ordo.
Ne succumbe malis: te nouerit vltimus Ister,
Te Boreas gelidus, securaq; regna Canopi;
Quique renascentem Phoebum, cernuntq; cadentem.
Maior in externas Itacus descendat arenas.

*

Nam citius flamas mortales ore tenebunt,
Quã secreta tegant: quicquid dimittis in aula,
Effluit, & subitis rumoribus oppida pulsat.

Nec

Nec satis est vulgasse fidem: simulatius exit
Proditionis opus, famamq; onerare laborat.
Sic commissa ferens auidus reserare minister
Fodit humum, Regisq; latentes prodidit aures.
Excepit nam terra sonos, calamiq; loquentes
Inuenere Midam, qualem narrauerat index.

*

Fallunt nos oculi, vagiq; sensus
Oppressa ratione mentiuntur.
Nam turris prope quae quadrata surgit,
Attritis procul angulis rotatur.
Hyblaeum refugit satur liquorem,
Et naris casiam frequenter odit.
Hoc illo magis, aut minus placere
Non posset, nisi lite destinata
Pugnarent dubio tenore sensus.

*

Iam nunc ardentes Autumnus fregerat vmbras,
Atq; hiemẽ tepidis spectabat Phoebus habenis:
Iam platanus iactare comas, iã coeperat vuas
Adnumerare suas desecto palmite vitis:
Ante oculos stabat quicquid promiserat annus.

*

Sic & membra solent auras includere venis,
Quae penitus mersae, qum rursus abire laborant,

O Verbe-

Verberibus rimantur iter: nec deſinit ante
Frigidus ſtrictis qui regnat in oſſibus horror,
Quam tepidus laxo manauit corpore ſudor.

*

Haec ait, & tremulo deduxit vertice canos.
Conſecutiq; genas. oculis nec defuit imber.
Sed qualis rapitur per valles improbus amnis
Cum gelidae periere niues, & languidus Auſter
Non patitur glaciem reſoluta viuere terra:
Gurgite ſic pleno facies manauit, & alto
Inſonuit gemitu turbatum murmure pectus.

*

Sic contra rerum naturae munera nota
Coruus maturis frugibus oua refert:
Sic format lingua fetum cum protulit vrſa,
Et piſcis nullo iunctus amore parit.
Sic Phoebaea chelys vinclo reſoluta parentis
Lucinae tepidis naribus oua fouet.
Sic ſine concubitu textis apis excita ceris
Feruet, & audaci milite caſtra replet.
Non vno contenta valet natura tenore,
Sed permutatas gaudet habere vices.

*

Naufragus eiecta nudus rate, quaerit eodem
Percuſſum telo, cui ſua fata legat.
Grandine qui ſegetes & totum perdidit annũ,
In ſimili deflet triſtia fata ſinu.

Funera

Funera conciliant miseros, orbiq; parentes
Coniungunt gemitus, & facit hora pares.
Nos quoque confusis feriemus sidera verbis;
Et fama est iunctas fortius ire preces.

*

Omnia quae miseras possunt finire querellas,
In promtu voluit candidus esse Deus.
Vile olus & duris haerentia mora rubetis
Pugnantis stomachi composuere famem.
Flumine vicino stultus sitit; & riget Euro,
Quum calidus tepido consonat igne rogus.
Lex armata sedet circum fera limina nuptae,
Nil metuit licito fusa puella toro.
Quod satiare potest, diues natura ministrat,
Quod docet infrenis gloria, fine caret.

*

Iudaeus licet & porcinum numen adoret,
Et cilli summas aduocet auriculas:
Ni tamen & ferro succiderit inguinis oram,
Et nisi nodatum soluerit arte caput,
Exemtus populo, Graiam migrabit ad vrbem,
Et non ieiuna sabbata lege premet.
Vna est nobilitas argumentumq; coloris
Ingenui, timidas non habuisse manus.

*

Foeda est in coitu & breuis voluptas,
Et taedet Veneris statim peractae.

Non ergo vt pecudes libidinosae,
Caeci protinus irruamus illuc:
Nam languescit amor, peritq; flama.
Sed sic sic sine fine feriati,
Et tecum iaceamus osculantes;
Hic nullus labor est, ruborq; nullus;
Hoc iuuit, iuuat, & diu iuuabit;
Hoc non deficit, incipitq; semper.

*

Accusare & amare tempore vno,
Ipsi vix fuit Herculi ferendum.

*

Heret detritus laeuae Mauortius vmbo
Innumerabilibus telis grauis, atque flagranti
Stipite dextra minax terris incendia portat.

*

——*Et scuta latentia condunt.*

*

——*Torua solum sub fronte latebat.*

*

Delos, iam stabili reuincta terra,
Olim purpureo mari natabat,
Et moto leuis hinc & inde vento
Ibat fluctibus inquieta summis.
Mox illam geminis Deus catenis
Hac alta Giaro ligauit, illac
Constanti Myconae dedit tenendam.

*

Catillata geris vadimonia publicum prostibulum.

*

Diuidias mentis conficit omnis amor.

T. PETRONII ARBITRI
EVSCIVS.

*

Cerberus forensis erat causidicus.

*

EXPLICIT T. PETRONIVS ARBITER.

P. PETRONII RHETORIS
DECLAMATIO.

*

Quid est, iudices, dolus? Nimirum vbi aliquid factum est, quod legi dolet. Habetis dolum; accipite nunc malum.

*

PETRONII GRAMMATICI
FRAGMENTA.

*

Horatius: *Quis te redonauit Quiritem Dijs patrijs?* cuius nominatiuus eſt hic Quirites.

*

Claſſica à calando, id eſt, vocando, ſunt dicta.

PETRONII AFRANII
EPIGRAMMATA.

Ad Martiam.

Aurea mala mihi, dulcis mea Martia, mittis,
Mittis & hirſutae munera caſtaneae.
Omnia grata mihi, ſed ſi magis ipſa venires,
Ornares donum pulchra puella tuum.
Tu licet adportes ſtringentia mala palatum,
Triſtia mandenti eſt melleus ore ſapor.
At ſi diſſimulas multum mihi chara venire,
Oſcula cum pomis mitte, vorabo libens.

Ad De-

Ad Deliam.

Si Phoebi ſoror es, mando tibi, Delia, cauſſam,
Scilicet vt fratri, quae peto, verba feras:
Marmore Sicanio ſtruxi tibi, Delphice, tẽplum
Et leuibus calamis candida verba dedi.
Nunc ſi nos audis, atque es diuinus Apollo,
Dic mihi, qui numos nõ habet, vnde petat?

Ad eandem.

Neſcio quo ſtimulante malo pia foedera rupta
Non capiunt vires crimina tanta meas.
Inſtitit, & ſtimulis ardentibus impulit actum,
Siue fuit Fatum, ſeu fuit ille Deus.
Arguimus quid vana Deos? vis, Delia, verum?
Qui tibi me dederat, idẽ & ademit Amor.

De eadem.

Garrula quid totis reſonas mihi noctibus auris?
Neſcio quem dicis nunc meminiſſe mei.
Hic quis ſit, quaeris? reſonant tibi noctibus aures,
Et reſonant totis: Delia te loquitur.
Non dubie loquitur me Delia: mollior aura
Venit, & exili murmure dulce fremit.
Delia non aliter ſecreta ſilentia noctis
Submiſſa ac tenui rumpere voce ſolet.
Non aliter teneris collum complexa lacertis
Auribus admotis condita verba dare.

Agnoui; verae venit mihi vocis imago,
Blandior arguta tinnit in aure ſonus.
Ne ceſſate, precor, longos geſtare ſuſurros:
Dum loquor haec, iã vos obticuiſſe queror.

De columbarum nido in galea.

Militis in galea nidum fecere columbae:
Adparet Marti quam ſit amica Venus.

In Cupidinem.

Lecto compoſitus vix prima ſilentia noctis
Carpebam, & ſomno lumina victa dabam:
Quum me ſaeuus Amor prenſum ſurſumq; capillis
Excitat, & lacerum peruigilare iubet.
Tu famulus meus es, inquit; ames quum mille puellas,
Solus, io, ſolus dure iacere potes?
Exſilio, & pedibus nudis, tunicaq; ſoluta,
Omne iter impedio, nullum iter expedio.
Nunc propero, nunc ire piget, rurſumq; redire
Poenitet, & pudor eſt ſtare via media.
Ecce tacent voces hominum, ſtrepitusq; viarũ,
Et volucrum cantus, turbaq; fida canum:
Solus ego ex cũctis paueo, ſomnumq;, torumq;,
Et ſequor imperium, magne Cupido, tuum.

Ad Nealcen puerum.

Sit nox illa diu nobis dilecta, Nealce,
Quae te prima meo pectore compoſuit.

Sit to-

Sit torus, & lecti genius, secretaq; longa,
Queis tener in nostrũ veneris arbitrium.
Ergo age duremus, quamuis adoleuerit aetas,
Vtamurq; annis, quos mora parua tenet.
Fas & iura sinunt veteres extendere amores:
Fac, cito quod coeptum est, nõ cito desinere.

Ad Deliam.

Te vigilans oculis, animo te nocte requiro,
Victa iacent solo quum mea membra toro.
Vidi ego me tecum falsa sub imagine somni:
Somnia tu vinces, si mihi vera venis.

De Hesperie.

Hoc sibi lusit opus de stamine floricolore
Hesperies tenerae officiosa manus.
Et pulchro pulchras strophio producta papillas,
Gaudet vtrumque sui pectoris esse decus.

De eadem.

Hesperie lateri redimicula nectit eburno,
Facta suis manibus, pectore digna suo.
Iam veteres iras Venus & Tritonia ponit:
Pectora nam Veneris Palladis ambit opus.

De eadem.

Intertexta rosa Tyrij subtemine fuci
Inuoluet quoties mobile zona latus,
Ambrosium gemino potabit ab vbere rorem,
Et vere roseo fiet odore rosa.

Ad quandam virifugam.

Pulcrior & niuei quum sit tibi forma coloris,
Cuncta pudicitiae iura tenere cupis.
Mirandum est quali naturam lege gubernes:
Moribus vt Pallas, corpore Cypris eas.
Te neque coniugij libet excepisse leuamen,
Saepius exoptans nolle videre mares.
Haec tamen est animo quãuis odiosa voluptas,
Numquid non mulier, quũ paris, esse potes?

De Neptuno marmoreo aquas fundente.

Quam melior Neptune tuo sors ista tridente;
Post pelagus dulces heic tibi dantur aquae.

De sigillo Cupidinis aquas fundentis.

Igne salutifero Veneris puer omnia flammans,
Pro facibus proprias arte ministrat aquas.

De puteo excauato in montis iugo.

Hunc quis nõ credat ipsis dare Syrtibus amnes,
Qui dedit ignotas visere montis aquas?

Ad Iuliam.

Me niue candenti petijt modo Iulia. rebar
Igne carere niuem, nix tamen ignis erat.
Quid niue frigidius? nostrũ tamẽ vrere pectus
Nix potuit manibus, Iulia, missa tuis.

Quis locus insidiis dabitur mihi tutus amoris,
Frigore concreta si latet ignis aqua?
Iulia, sola potes nostras exstinguere flammas,
Non niue, non glacie; sed potes igne pari.

De Amphitheatro vicino mari.

Amphitheatrales mirantur rura triumphos,
Et nemus insignes cernit adesse feras.
Spectat arando nouos agrestis turba labores,
Nautaq; de pelago gaudia iuxta videt.
Fecundus nil perdit ager, plus germina crescũt,
Dum metuunt omnes hîc sua fata ferae.

Funambulus.

Stupea suppositis tenduntur vincula lignis,
Quae fido adscendit docta iuuenta gradu:
Quae super aërius praetendit crura viator,
Vixq; auibus facili tramite currit homo.
Brachia distendẽs gressum per inane gubernat,
Ne lapsa è gracili planta rudente cadat.
Daedalus adstruitur terras mutasse volatu,
Et medium pennis prosecuisse diem:
Praesenti exemplo firmatur fabula mendax,
Ecce hominis cursus funis & aura ferunt.

De cretata facie.

Dum sumit cretam in faciem Sertoria, cretam
Perdidit illa simul, perdidit & faciem.

De Nar-

De Narciſſo.

Inuenit proprijs Narciſſus fontibus ignes,
Et ſua deceptum torret imago virum.

De gallo gallinaceo.

Candida Phoebaeo praefulgent ora rubore,
Criſta riget radijs, ignea barba micat:
Alae, colla, comae, pectus, femur, vngula, cauda,
Praeſtanis lucent floridiora roſis:
Flammea ſic rutilum diſtinguit pinna colorē,
Vt vibrare putes ignea membra faces?

De cato.

Mordaces morſu ſolitus conſumere mures,
Inuiſum & domibus perdere dente genus,
Catus in obſcuro cepit pro ſorice picam,
Multiloquumq; vorax ſorbuit ore caput.
Poena tamē praeſens praedonē plectit edacem,
Nam claudūt rabidam cornea labra gulam.
Faucibus obſeſſis vitalis ſemita ceſſit,
Et ſatur eſcali vulnere captor obit.
Nō habet exemplū volucris vindicta perenne?
Hoſtem pica ſuum mortua diſcruciat.

Vinum limphatum.

Infantem Nimphae Bacchum, quo tempore ab igne
Prodijt, inuentum ſub cinere abluerant.
Ex illo Nimphis cum Baccho gratia multa eſt,
Seiunctus quod ſit ignis & vrat adhuc.

Muſa-

Musarum elogia.

Clio saecla retro memorat sermone soluto:
Euterpae geminis loquitur caua tibia ventis:
Voce Thalia cluens soccis Dea Comica gaudet:
Melpomene reboans Tragicis ferueſcit iambis:
Aurea Terpsichorae totã lyra personat aethrã:
Fila premẽs digitis Erato modulamina fingit:
Flectitur in faciles variosq; Polimnia motus:
Vranie numeris scrutatur munera mundi:
Calliope doctis dat laurea serta poëtis.

In imbellem iactatorem.

Quum te Barbatae referas de sanguine cretũ,
Vt tibi cognatus sit Varitinna ferox;
Cur tua femineo caeduntur pectora socco,
Infamiq; manu barbula vulsa cadit?
Desine iam tibimet auctores fingere fortes,
Vimq; tuis membris stirpis inesse tuae.
Illa sed audaci mage sit de stirpe creata,
Audet quae proprium sternere calce virum.

De orbis diuisione inter Saturni filios.

Iuppiter astra, fretũ Neptunus, tartara Pluto,
Regna paterna tenẽt; tres tria, quisq; suum.

De elephante.

Monstrorũ princeps elephas proboscidis armis
Horret mole nigra, dente micat niueo.

Sed

Sed vario fugienda malo quum belua gliſcat,
Eſt tamen ex certis mors pretioſa ferae.
Nam quae conſpicimus montani roboris oſſa,
Humanis veniunt vſibus apta ſuis.
Conſulibus ſceptrum, menſis decus, arma tabliſtris:
Diſcolor & tabulae calculus inde datur.
Haec eſt humanae ſemper mutatio mortis,
Fit moriens ludus qui fuit ante pauor.

De electione coniugij.

Moribus & vultu mulier quaeratur habenda.
Horrida nam facies multo celatur ab auro.
Si quis erit ſponſus talem qui ducat auarus,
Ipſe ſuam horrebit; feritas diſſoluet amorem.
Illa calens veniet, dorſum dabit iſte calenti,
Cogeturq; ſuo ſuras ſubmittere aſello,
Concubitu turpi monſtrum paritura biforme,
Quemque ſuum mulier timeat pertingere natum.
Diſcite formoſas aurum ſuperare puellas.

PETRONII INDICI

EPIGRAMMA

Ad Apollinem Delphicum.

Indica purpureo genuit me litore tellus,
Candidus accenſo qua redit orbe dies.

Hic

Hic ego diuinos inter generatus honores,
Mutaui Latio barbara verba sono.
Iam dimitte tuos, Paean ô Delphice, cicnos;
Dignior haec vox est, quae tua templa colat.

M. PETRONII VENVSTIANI
EPIGRAMMA.

Liberta & coniunx Petronia cara patrono
Thallusa hoc tumulo condita luce caret.
Quae bis vicenos complerat lucibus annos
Erepta est subito coniugis è gremio.
Hanc sic adsidue deflet Petronius, vt iam
Deficiant oculos lumina cara suos.
Desine per terras, infernas tendere ad arces:
Fata animam dederant; fata eademq; negant.

PETRONII ANTIGENIDIS PISAVRENSIS
EPIGRAMMATA.

De litterarum aeternitate ad Appiam.

Haec, vrbem circa, stulti monimenta laboris,
Quasque vides moles, Appia, marmoreas,
Pyramidasq; ausas vicinum attingere caelum,
Pyramidas, medio quas fugit vmbra die:

Et Mau-

Et Mauſolaeum miſerae ſolatia mortis,
Intulit aeternum quo Cleopatra virum:
Concutiet, ſternetq; dies: quoque altius exſtat
Quodq; opus, hoc illud carpet edetq; magis.
Carmina ſola carent fato, mortemq; repellunt.
Carminibus viues ſemper, Homere, tuis.

De Achille.

Cauta quidē genitrix, noceāt ne vulnere nato,
Confirmat Stygio fonte puerperium.
Sed quia fas nulli eſt humanā vincere ſortem,
In membris tincti dant ſibi fata locum.

De Telefo.

Telefus, excellens Alcidis pignus & Augae,
Externae ſortis bella inopina tulit.
Nam Graij Troiam peterēt cum mille carinis,
Tangeret & claſſis litus adacta ſuum;
Occurrens Danais forti dum pugnat Achilli,
Syria pugnanti percutit aſta femur.
Pro cuius cura conſultus dixit Apollo,
Hoſtica quod ſalubrem cuſpis haberet opem.
Mox precibus flexi Pelidae robore ſacro
Iniecto membris puluere plaga fuit.
Monſtrant fata viri vario miracula caſu:
Vnde datum eſt vulnus, contigit inde ſalus.

In Xerxem.

Perſes magnus adeſt. totus comitatur euntem.
Orbis. quid dubitas, Graecia, ferre iugum.

Mundus

Mundus iussa facit: Solem texere sagittae:
Calcatur pontus: fluctuat altus Athos.

Item.

Hic, quē cernis, Athos, immissis peruius vndis,
Flexibus obliquis circumeundus erat.
Accepit magno deductum Nerea fluctu,
Perq; latus misit maxima bella suum.
Sub tanto subitae sonuerunt pondere classes,
Caeruleus cana sub niue pontus erat.
Idem commisit longo duo litora ponte
Perses, & fecit per mare miles iter.
Quale fuit regnum, mundo noua ponere iura?
Hoc terrae fiat: hac mare, dixit, eat.

C. PETRONII HILARI PISAVRENSIS.

EPIGRAMMA.

Djs manibus Petronij Antigenidis.

Tu, pede qui stricto vadis per senta, viator
Siste rogo, titulumq; meum ne spreueris oro.
Bis quinos annos, mensesq; duos, duo soles
In superis feci, tenere nutritus, amatus:
Dogmata Pythagorae sensi, studiumq; sophorū
Et libros legi, legi pia carmina Homeri,
Siue quot Euclides abaco praescripta tulisset:

P Deli-

Delicias habui pariter lususq; procaces.
Haec Hilarus mihi contulerat pater ipse patronus,
Si non infelix contraria fata habuissem.
Nũc vero infernas sedes, Acherõtis ad vndas,
Tetraq; Tartarei per sidera tendo profundi.
Effugi tumidam vitam. spes, forma valete.
Nil mihi vobiscum est; alios deludite quaeso.
Haec domus aeterna est: hîc sum situs, hîc ero semper.

PETRONII APOLLODORI, PONTIFICIS ROMANI

EPIGRAMMA.

Μητέρι τῇ πάντων θνητῶν τε θεῶν τε γενέθλῳ
Ἄττειθ' ὑψίστῳ, καὶ συνέχοντι τὸ πᾶν,
Τῷ πᾶσιν καὶ ἱερεῖς, θεμερώτερα πάντα θύοντι
Κριοβόλου τελετῆς ἤδε τι ταυροβόλου,
Μυσιπόλος τελετῶν τοῦτον συνθήκατο βωμὸν,
Δῶρον Ἀπόλλωνος θεῖον ἔχων ἐπίκλην.

Petronius Apollodorus, vir clarissimus, Pontifex Maior, Quindecimvir sacris faciundis, Pater sacrorum Dei inuicti, mithrae taurobolio criobolioque percepto, vna cum Rufa Volusiana, Caij filia, coniuge, xvj. Kalendas Iulias,

lias, Dominis nostris Valentiniano & Valente Augustis tertium Consulibus, aram dicauit.

Hos versus sic transtulit Benedictus Hegius Spoletinus.

Cunctorum Cybelae genitrici hominumque Deumque,
Excelsoq; Atti, quem nihil orbe latet,
Qui facit vt pura celebremus mēte quotannis,
Crioboli festos Taurobolique dies,
Qui cognomē habet de munere Apollinis, arā
Sacrorū Antistes marmoream hanc statuit.

PETRONII LEVITAE EPIGRAMMA.

Leuitae coniux Petronia, forma pudoris,
His mea discedens sedibus ossa loco.
Parcite vos lacrymis dulces cum cōiuge natae,
Viuentemq; Deo credite flere nefas.

PETRONIO TRIBVTA PSEVDEPIGRAPHA EPIGRAMMATA.

L. APPVLEII MADAVRENSIS

Ἀνεχόμενος ex Menandro.

Amare liceat, si potiri non licet.

Fruantur alij: non moror, non ſum inuidus:
Nam ſeſe excruciat, qui beatis inuidit.
Quos Venus amauit, facit amoris compotes.
Nobis Cupido velle dat, poſſe abnegat.
Olli purpurea delibantes oſcula
Clemente morſu roſea labella vellicent,
Malas odorent ore & ingenuas genas,
Et pupularum nitidas geminas gemmulas:
Quin & quum tenera membra molli lectulo
Compectorata adherent Veneris glutino;
Libido quum laſciuo inſtinctu ſuſcitat
Sinuare ad Veneris curſum femina, feminae
Inter gannitus & ſubantis voculas,
Carpant papillas atque amplexus intiment,
Arentq; ſulcos molles aruo Venerio,
Thyrſumq; pangant hortulo in Cupidinis,
Dum crebros ictus conniuente lumine,
Trepidante curſu, Venere & anima feſſula,
Eiaculent tepidum rorem niueis laticibus.
Haec illi faciant, queis Venus non inuidet:
At nobis caſſo ſaltem delectamine
Amare liceat, ſi potiri non licet.

DECIMI LABERII
Ex Platone.

Dum ſemihulco ſauio
Meum puellum ſauior,

Dul-

Dulcemq; florem ſpiritus
Duco ex aperto tramite:
Anima tunc aegra & ſaucia
Cucurrit ad labias mihi,
Rictumq; in oris peruium
Et labra pueri mollia,
Rimata itineri tranſitus,
Vt tranſiliret, nititur.
Tum ſi morae quid pluſculae
Fuiſſet in coitu oſculi,
Amoris igni percita
Tranſiſſet, & me linqueret.
Et mira prorſum res foret,
Vt ad me fierem mortuus,
Ad puerum vt intus viuerem.

ALCIMI
De Virgilio & Homero.

Moeonio vati qui par aut proximus eſſet,
Conſultus Paean riſit, & haec cecinit:
Si potuit naſci quem tu ſequereris, Homere,
Naſcetur qui te poſſit, Homere, ſequi,

EIVSDEM.

O blandos oculos & inquietos,
Et quadam propria nota loquaces:
Illic & Venus & leues Amores,
Atque ipſa in medio ſedet voluptas.

EIVSDEM.

Lux mea Puniceum miſit mihi Lesbia malum,
Iam ſordent animo cetera poma meo.
Sordent velleribus hirſuta cidonia canis,
Sordent hirſutae munera caſtaneae.
Nolo nuces, Amarylli, tuas, nec cerea pruna:
Ruſticus haec Corydon munera magna putet.
Horreo ſanguineo male mora rubentia ſucco,
Heu graue funeſti crimen amoris habent!
Miſit dente leui paullum libata placentae
Munera, de labris dulcia mella ſuis.
Neſcio quid plus melle ſapit, quod contigit ipſa
Spirans Cecropium dulcis odore thymum.

RVFINI V. C.

Paſiphaes fabula ex omnibus metris Horatianis.

Filia Solis
Aeſtuat igne nouo,
Et per prata iuuencum
Mentem perdita quaeritat.
Non illam thalami pudor arcet,
Non regalis honos, non magni cura mariti.
Optat in formam bouis
Conuertier vultus ſuos,
Et Proetidas dicit beatas,

Iöque laudat; non quod Isis alta est,
Sed quod iuuencae cornua in fronte eleuat.
Si quando miserae copia suppetit,
Brachijs ambit fera colla tauri,
Floresq; vernos floribus illigat,
Oraq; iungere quaerit ori.
Audaces animos efficiunt tela Cupidinis;
Inlicitisq; gaudet.
Corpus includit tabulis efficiens iuuencam,
Et amoris pudibundi malesuadis
Obsequitur votis, & procreat, heu nefas! bimembrem,
Cecropides iuuenis quē perculit fractū manu,
Filo resoluens Gnosiae tristia tecta domus.

CLAVDII CLAVDIANI V. C.

Marcus amans puerum, natū mentitur amare,
Vultq; pater dici, nescius esse pater.
Et pietate nefas, & amorem velat amore;
Se pietas vmbram criminis esse dolet.
Nate, dies audit: nox & torus audit, Amice;
Et pro temporibus nomina mutat amor.
Stulte, quid ignaro non dicit Cincia fratri?
Ne credas noctis digna latere diem.
Qui pater est, huic filius est. à lumine primo
Filius, à thalamis incipit esse puer.

EVGENII V. C.

Occumbunt fixi iaculo, mucrone, ſagitta,
Ora, latus, iugulum, Scaeua, Rufinus, Atis.
Brutus Atim perimit, Milo Scaeuam, Cotta Rufinum:
Graecus Atis, Medus Scaeua, Rufinus, Arabs.
Iã vir Atis, ſed Scaeua puer, iuuenisq; Rufinus:
Dux Atis, armiger at Scaeua, Rufinus eques.
Scaeua nothus, generoſus Atis, de plebe Rufinus,
Magnus eques, medius dux, famulusq; minor.
Flauus Scaeua, niger Atis, inter vtrumq; Rufinus;
Blandus Atis, patiẽs Scaeua, Rufinus atrox.
Abſque modo largus, laſciuus, parcus, auarus
Laudis Atis, formae Scaeua, Rufinus opum.
Arcu Scaeua bonus, Atis armis, iure Rufinus:
Voce Rufinus, Atis carmine, Scaeua lyra:
Scaeua pila, curſuq; Rufinus, Atisq; palaeſtra,
Ore Rufinus, Atis corpore, Scaeua coma.

DOMNI EVANTII V. C.

De Ambigenis.

Hae ſunt ambigenae, quae nuptu diſpare conſtant.
Burdonem ſonipes generat commixtus aſellae:
Mulus ab Arcadicis & equina matre creatus:

Tity-

Tityrus ex ouibus oritur hircoq́; parente:
Musinonem capra ex veruegno semine gignit:
Apris atque sue setosus nascitur Ibris:
At lupus & catula formant coëundo lyciscam.

Q. CICERONIS
De mulierum leuitate.

Crede ratem ventis, animum ne crede puellis,
Namque est feminea tutior vnda fide.
Femina nulla bona est: &, si bona cōtigit vlla,
Nescio quo fato res mala facta bona est.

PENTADII,
De vita beata.

Non est (falleris) haec beata, non est,
Quod vos creditis, vita, non est,
Fulgentes manibus videre gemmas,
Aut testudineo iacere lecto,
Aut pluma latus abdidisse molli,
Aut auro bibere, & cubare cocco,
Regales dapibus grauare mensas,
Et quidquid Libyco secatur aruo
Non vna positum tenere caella:
Sed nullos trepidum timere casus,
Nec vano populi fauore tangi,
Et stricto nihil aestuare ferro.

Hoc quisquis poterit, licebit illi
Fortunam moueat loco superbus.

P. CATVLLI VR-BICARII.

PERVIGILIVM VENERIS.

Cras amet, qui numquam amauit; quiq; amauit, cras amet.
Ver nouum, ver iam canorum, ver renatus bis est.
Vere concordant amores, vere nubunt alites;
Et nemus comã resoluit de maritis imbribus.
Cras amorum copulatrix inter umbras arborum
Implicat casas virentes de flagello myrteo.
Cras Dione iura dicit, fulta sublimi trono.
Cras amet, qui numquam amauit; quiq; amauit, cras amet.
Tũc liquore de superno ac spumeo ponti è globo,
Caerulas inter cateruas inter & bipedes equos,
Fecit vndantẽ Dionem de maritis imbribus.
Cras amet, qui numquam amauit; quiq; amauit, cras amet.
Ipsa gemmeis purpurantem pingit annum floribus:
Ipsa turgentis papillas de Fauoni spiritu
Vrguet in toros tepentes; ipsa roris lucidi,

Noctis

Noctis aura quem relinquit, spargit humentis aquas,
Et micant lacrimae trementes de cadiuo pondere,
Gutta praeceps orbe paruo sustinet casus suos.
In pudorem florulentae prodierunt purpurae.
Humor ille, quem serenis astra rorãt noctibus,
Mane virgines papillas soluit humenti peplo.
Ipsa iussit mane ut udae virgines nubãt rosae,
Fusae aprino de cruore, deq; amoris osculis,
Deque gemmis, deq; flammis, deque solis purpuris.
Cras ruborem, qui latebat veste tectus ignea,
Vnico marite nodo non pudebit soluere.
Cras amet, qui numquam amauit; quiq; amauit, cras amet.
Ipsa Nimphas Diua luco iussit ire myrteo.
It puer comes puellis: nec tamen credi potest
Esse Amorem feriatum, si sagittas vexerit.
Ite Nimphae, posuit arma, feriatus est amor.
Iussus est inermis ire, nudus ire iussus est,
Neu quid arcu, neu sagitta, neu quid igne laederet.
Sed tamen Nimphae cauete, quod Cupido pulcer est,
Totus est in armis idem, quando nudus est Amor.

Cras amet, qui numquam amauit; quiq; a-
mauit, cras amet.
Compari Venus pudore mittit ad te virgines:
Vna res eſt quam rogamus: cede virgo Delia
Vt nemus ſit incruentum de ferinis ſtragibus.
* *Ipſa vellet vt venires, ſi deceret virginem:*
Iam tribus choros videres feriatos noctibus,
Congreges inter cateruas ire per ſaltus tuos,
Floreas inter coronas, myrteas inter caſas.
Nec Ceres, nec Bacchus abſunt, nec poetarum
Deus,
Detinent, & tota nox eſt peruigil à cantibus.
Regnet in ſiluis Dione, tu recede Delia.
Cras amet, qui numquam amauit; quiq; a-
mauit, cras amet.
Iuſſit Hiblaeis tribunal ſtare Diua floribus:
Praeſes ipſa iura dicit, adſederunt Gratiae.
Hibla totos funde flores, quidquid annus ad-
tulit; *(pus eſt!*
Hibla florũ rumpe reſtes quantus Ennae cam-
Ruris hîc erunt puellae, vel puellae montium,
Quaeq; ſiluas, quaeque lucos, quaeque montes
incolunt.
Iuſſit omnis adſidere pueri mater alitis;
Iuſſit & nudo puellas nil amori credere.
Cras amet, qui numquam amauit; quiq; a-
mauit, cras amet;

Et re-

Et recentibus vergẽtes ducat vmbras floribus.
Cras erit qui primus Aether copulauit nuptias,
Vt pater roris crearet vernus annum nubibus,
In ſinum maritus imber fluctus almae cõiugis,
Vt fetus immixtus omnis aleret magno cor-
pore.
Ipſa venas atq; mentem permeante ſpiritu
Intus, occultis gubernat procreatrix viribus;
Perq; caelum, perque terras, perq; pontum ſub-
ditum,
Peruium ſui tenorem ſeminali tramite
Imbuit, iuſſitq; mundum noſſe naſcendi vias.
Cras amet, qui numquam amauit; quiq; a-
mauit, cras amet.
Ipſa Troianos nepotes in Latinos tranſtulit:
Ipſa Laurentem puellam coniugem nato dedit:
Mox Marti de ſacello dat pudicam virginem.
Romuleas ipſa fecit cum Sabinis nuptias:
Vnde Rhamnes & Quirites; proque prole po-
ſterûm
Romuli, matrẽ crearet & nepotem Caeſarem.
Cras amet, qui numquam amauit; quiq; a-
mauit, cras amet.
Rura fecundat voluptas; rura Venerẽ ſentiũt:
Ipſe Amor puer Dionae rure natus dicitur;
Hunc ager, cum parturiret ipſa, ſuſcepit ſinu;
Ipſa florum delicatis educauit oſculis.

Cras

Cras amet, qui numquam amauit; quiq; amauit, cras amet.
Ecce iam ſuper geneſtas explicant aonij latus:
Quiſque coetus continetur coniugali foedere.
Subter vmbras cũ maritis ecce balantũ gregẽ.
Et canoras non tacere Dione iuſſit alites.
Iam loquaces ore rauco ſtagna cigni perſtrepũt:
Adſonãt Terei puellae ſubter vmbram populi,
Vt putes motus amoris ore dici muſico,
Et neges queri ſororem de marito barbaro.
Illa cantat, nos tacemus: quando ver venit meum?
Quando facit muta chelidon vt tacere deſinam?
Perdidi Muſam tacendo, nec me Phoebus reſpicit.
Sic Amyclas, cum tacerent, perdidit ſilentium.
Cras amet, qui numquam amauit; quiq; amauit; cras amet.

EXPLICIVNT.

COMMISSA ET OMISSA *in Satirico emendanda & restituenda.*

Pag.2.verſ.19. reſcribe *Annaeus* pro *Aenaeus*. Pag. 5.verſ.3.*quaſdam peſt.* Pag.7.verſ.4. *Et te Maſ.* Verſ.18. *Arbiter*, A.maiuſculo. Pag.16.v.23.*Durantius*. Pag.17. v.11.*tentigine*. Pag.18.v.4.*Antoninus*. Pag.19.v.7. *huic Arbitro*. Pag.26.v.24.*non quiſquam*. Pag.31.verſ.22.*M. Tullij*. Pag.33.v.penul. *Et Ioan.* Pag.34.v.6. *affines cum affinibus*.Pag.50.v.16.*nihil eſſe maius*. Pag.59.v.22.*pannuciam*. Pag.201.v.15.*Petroniana*. Pag.224.v.8.*vulnera*.

SYLLOGE ANNOTATIONUM ET OBSERVATIONUM

In

T. PETRONII ARBITRI SATIRICON ET FRAGMENTA:

Ex Theologorum, Iureconſultorum, Medicorum, Philoſophorum, Politicorum, Hiſtoricorum, Oratorum, Poëtarum, Philologorum & Criticorum ſcriptis, qui Petronium vel emendarunt, vel illuſtrarunt, vel notauerunt, Collecta ac digeſta

à

GEORGIO ERHARDO
Franco, Philoſophiæ Magiſtro.

Cum tribus Indicibus, Interpretum poſt præfationem, Auctorum & Rerum verborumq́ue, quæ illuſtrantur, in calce.

INDEX INTERPRETVM.

Asteriscus adiectus notat ἀνέκδοτα.

PETRI

IANI

LILII

LILII GREGORII GYRALDI FERRARIENSIS

De PETRONII ARBITRI VITA.

AB Eudæmone & Libanio non longe aberat Petronius, Arbiter dictus, & Massiliensis à plerisque existimatus. Hic Satyricum opus varium, & (vt sic dicam) miscellum composuit. Cuius licet fragmenta ad nos tantum peruenerint, eademque parum castigata, multæ tamen eruditionis hominem fuisse facile cognoscimus. nam in taxandis moribus cum acrem tum festiuum maxime, & iocis seria miscentem videmus. Quo tempore vixerit, quodve institutum vitę sectatus fuerit, haud sane compertum: in declamationibus tamen versatum, ex iis, quæ extant, elicimus. In Quintiliani quidem enarrationibus, literatores* quidam eum ante Quintilianum floruisse suspicantur. Sed Placidus Lactantius illum vult Statio posteriorem, vt à quo versus sumpserit, & suis inseruerit, vt illum,

* *Raphael Rhegius.*

Primus in orbe Deos fecit timor.

Petronii certe versus in testimonium à Grammaticis veteribus afferuntur, Terentiano, Seruio, Fulgentio, aliis. Non parum, mea quidem sententia, hi à veritate absunt, qui hunc ipsum Petronium eum esse non modo putarunt, sed literarum etiam monumentis mandarunt, qui Bononiensium sanctissimus fuerit Antistes, cuius præclara pietatis monumenta in re Christiana nostris in Annalibus traduntur. Tali

ſunt ignorantiæ, vt ſic dicam, ſi pario recentes noſtri ſcriptores obtecti, vt pro ſanctiſſimo & integerrimo, impium & nefarium Deorum cultorem aliquando nominent. Non alium, quam Petronium Arbitrum, ſignificari putarim illis Apillinaris hendecaſyllabis:

Et Maſſilienſium per hortos,
Sacri ſtipitis Arbiter colonum,
Helleſpontiaco parem Priapo.

Scripſit etenim Petronius laſciue admodum & impudice, vt ex ipſis fragmentis facile cognoſcimus. Sed & de Maſſilienſibus eum ſcripſiſſe, teſtis eſt Seruius Maurus. Quin & eum, Macrobius ait, fictis caſibus amatorum argumenta fabulaſque ſcriptitaſſe.

Scripſit Anno 1590.

P. GVIRANDI ALOSIANI I. C. EPISTOLA.

ARNAVDO GVIRANDVS.

VEnit Petronius nouæ editionis in manus. Tu petis, vt mittam: & quaſi querendo, quæris quid de Arbitro arbitrer. Placet, & tædet dicere. Placet, quia multa placent. nam ſiue defæcati ſermonis puritiam ſpectes, merus lepos: ſiue priſcas negotiorum formulas, multæ & elegantes. Tædet, quia pleraque quorum me tædet: ſeu quæ abominor prorſus. Vis enim illas venerandæ antiquitatis gemmas legere? Has neceſſe eſt quæras in putore, ſeu ſtercore rabidi & nefandi illius Cupidinis: cuius fœdiſſimæ faces, imo fæces, in eiuſmodi quæſtu tibi elucebunt. Proh Chriſtiani pudoris candorem! Et hoc vidit Lipſianus * Douſa, * hoc Richardus: illius Præcidanea, huius Notæ librum exornant? At improbanda non approbant. Eſto. Sed quid vetabat, turpia expungere? Hæc ſi demas, dicent, quid reliqui fiet? Verum, inquam, quid impediebat, pro Gitone Gitonam reponere? Hei mihi! quam peſſimo exemplo talia luce donantur: & quam cariſſimo precio hæc vetuſtatis reliquiæ, & ci-

* *Ianus Douſa Nordouix.*
* *Chriſtophorus Richardus Biturix.*

& cineres nobis emuntur. Quotus enim quisque est, qui eiusmodi ne quidem antea cogitata, semel tamen lecta stupefactus non admiretur: & inter admirationem & incrudelitatem fluctuans ad aliquid turpe cæca quadam cogitatione ebrius non pelliciatur? Erubescant igitur, qui talia legenda exhibent. In exercentes insurgant leges, armentur iura gladio vltore. Vel potiùs, ô

Flamine qui terras terres, & fulmine torres,
Fulmine fac subitò talia monstra peti.

Modestiùs ibi * Linocerius post phalencos longè minus turpes, addit: *Cætera, nisi eloquenti Timantis silentio, dicere pudor non sustinuit.* Quid tandem? ais. Amica sermonis elegantia, amici sales, amica veterum monumenta: sed amicior naturæ honos, quem Christianus pudor æmulatur. Prisci nostræ fidei lumine quasi hoc sibi suo quasi iure arrogabant. Nos alio iure vtimur: & cum naturam, tum rationem optimas sequimur duces.

** Geofredus Lino cerius Viuariensis.*

Hoc etiam te moueat, Arnaude, quod in eodem codice extat *Lusus in puellæ lacrymas*: isque adhuc incerto autore. Extant oculi, non flammeoli, & sereni: sed nubili, lippi, & parùm pristini honoris retinentes. Extant: sed ita pro derelicto, vt eos nullus commendatione vel tantilla dignetur. In re natura sua fœdissima non tam detergenda, quam detegenda toti linceis: rem casu deturpatam, alioqui mundissimam, nescio quo fastidio delicatuli contemnunt. Qualesquales attamen mitto, vt eos conferas cum illis à se multis in locis restitutis. Nam autem distinctione nostra cum principium, tum cætera aliquantillum elucidentur, tu videbis. Vale.

EX ROBERTI TITII BVRGENSIS.

PRÆLECTIONE II. IN CATVLlum, superiori Epistolæ opponendâ.

QVod eundem obscœnitatis insimulant, æui culpa ea fuit, in quod ille incidit, velut ex Horatio,

ratio, Tibullo, Propertio, Catullo, aliisque sciri potest. Verum hæc obscœnitas nulli prorsus impedimẽto esse debet, quò minus hunc Poetam plurimum diligamus, atq; ipsius plerasq; scriptiones frequenter lectitemus, ac, quantum possumus, imitari conemur. Pluribus enim atque iis quidem nitidissimis ingenii, venustatis, elegantiæ, doctrinæ luminibus interlitæ sunt atq; persperſæ. Nihil autem prohibet, quo minus bonos medicos imitemur, qui ex venenatis etiam vel herbis vel animalib. vtilia pharmaca persæpe cõficiunt, & quod optimum sit, secernunt è singulis, ac vel insigniter perniciosa temperamentorũ beneficio sanitati perquam cõmoda reddũt. Quinetiam virtus magis adhuc elucet è vitiorum quasi tenebris euoluta. Vnde factum fuisse reor, vt Homerus qui prudentẽ atq; omnib. virtutibus exaggeratum Vlyssem fingere voluit, illi & Phæacum delitias, & Cyrces delinimenta obiecerit, & Cyclopũ pericula proposuerit. Memorant Psyllos in Africa, Marosos in Italia, & qui Ophiogenes vocantur in Insula Cypro, cum quidã eorum arbitrantur suppositum esse aliquẽ in stirpe, admouere consueuisse, vt pungat colubra; si non sit, mori, cùm pupugerit; si de gente sit, viuere: atq; Exagonẽ quendam ex familia Ophiogenum, cùm Romæ Legati munere fungeretur, à consulibus in dolium serpentium coniectum experimenti causa, circummulgentib. linguis miraculũ præbuisse. Huiuscemodi pericula atq; experimenta, velut lapis Lydius aurũ, ita solida virtute præditorum virorum animos indubitanter explorant. Sed nos fucato quodã virtutis colore leuiter asspersi causas vndiq; aucupamur nostram culpam in alios deriuandi, & consulto quasdam rationes, quæ veritatis leuem modò speciem atq; imaginem præ se ferunt, ita complectimur, vt ab eis nullo pacto nos diuelli patiamur. Petronius tamẽ hãc falsam quorundã persuasionem iam pridem confutauit, cum cecinit;

Quid me constricta spectatis fronte Catones,
Damnatisq; noua simplicitatis opus?

Sermo-

Sermonis puri non tristis gratia ridet:
Quodque facit populus, candida lingua refert.

Et, quoniam fortaſſe non magnã in eius teſtimonio, qui crimen aliquod à ſe amoliri ſtudet, ſubeſſe auctoritatem quiſpiam exiſtimauerit, operæprecium fuerit Catullum audire ita loquentem;

Nam caſtum decet eſſe pium poetam
Ipſum, verſiculos nihil neceſſe eſt.

Et Ouidium de eapem re;

Crede mihi, diſtant mores à carmine noſtri,
Vita verecunda eſt, Muſa iocoſa mihi.

Sed & Martialis inquit;

Laſciuia eſt nobis pagina, vita proba.

Auſonius quoq; vir Conſularis, & antiquorum morum, priſcæq; grauitatis, ac Diui Paulini amicitia in primis clarus, ait in eandem ſententiam;

Noſtra ſimul certant variis epigrammata nugis,
Stoicus has partes, has Epicurus agit.
Salua mihi veterum maneat modò regula morum,
Ludat permiſſis ſobria Muſa iocis.

Quod argumentum pluribus deinde proſequitur epiſtola ad Paulinum, cum Centone nuptiali coniuncta. neque non item L. Apuleius Apologia pro ſe ipſo priore. Ac notũ eſt illud D. Adriani in Voconiũ ſuum;

Laſciuus verſu, mente pudicus erat.

Denique ſi quid bonis moribus nõ conſentaneum ſcripſit Petronius, illud certe mihi non ſcripſit, qui ab eo, tanquam à ſcopulo, diligenter cauebo. Neque tamen par eſt, vt paucorum gratia, tam bellæ ſcriptiones penitus abiiciantur, quomodo nec meſſores quidem manipulos omnes protinus abiiciunt, propterea quòd auena, loliũ, atq; alia huiuſcemodi frugũ vitia ſpicis admiſta ſint: alioqui nec Lucret. legeretur, nec Horatius, nec Ouidius, nec Martialis, nec vllus denique Poeta, qui hactenus ſummo in honore habitus ſit. Sed nec Oratores quidẽ attingere fas erit, cum vix quemquã reperias, qui nõ aliquid, quòd bonis morib. vtcumq; officiat, ſuis ſcriptis inſeruerit. &c.

Scripsit Anno 1575.

PETRI PITHOEI I. C. CONIECTANEA

De Petronio arbitro

** Pithoeo Salutem.*

* P. S.

REmitto ad te Petronium tuum, immo nostrum, immo iam omnium. Adieci etiam, vt iracundia tua ingratissimo isto cumulo expleri posset,* Notulas tuas. Perfide, inquies, & loqueris? Pone tu potius supercilium, atque audi. Non meministi quæ Magnus Basilius de vtilitate ex huiusmodi scriptoribus capienda monet? Memini, ais, & probo: Sed Petronii obscœnitas, spurcities, &, vt vno verbo dixerim, nequitia ea est, vt ne Lampsaci quidem ferri publice posse videatur. At tu, ô bone vir, & Anacreontem, & Catullum, & Val. Martialem Coquum, cæterosque eius ordinis, etiam à pueris in schola decantari audis, nec irasceris. Hos tibi, credo, communis iam vsus tolerabiliores fecit, faciet hunc quoque cæteris aliquando minus improbum videri. Quanquam ego quidem nec spurcitiem istam tam accuratam laudo, & vt ab hac religiose omnes caueant, serio moneo, & quantum possum magna voce denuncio, Vtantur modo fruanturque viri boni arbitratu, dum ne quid eorum culpa deterius fiat. Quod ad me attinet, hoc testor, hoc adfirmo, id mihi potius animi fuisse, Latinæ elegantiæ Arbitrum, quam aut Neronis, aut Siliæ Petronium edere. Atque vtinam tam salacem, & Venereum hominem omnibus posthac infibulare liceat, quod forsitan ausuri sunt illi, qui, vt Plauti verbis dicam,

** Varietatem sectionum.*

Petroni nomen indunt verveci sectario.

Mihi quidem certe castrare non libuit, ne quod imperitis istis sectoribus & mangonibus accidit, simul & euitarem & occiderem. Bene vale, atque irasci tandem desine. CAL. MAII. M. D. LXXV.

DE PE-

DE PETRONIO ET EIVS SCRIPTIS, VETERVM AVCTORVM LOCI.

AVt valde me coniectura fallit, aut hic ipse est Petronius, de quo Tacitus libr. XVI. Annal sic scribit:

C.Suetonio, L. Telesino Coss. *intra paucos dies eodem agmine Annæus Mella, Cerialis Anicius, Rufus Crispinus, C.Petronius cecidere.* Et cum de cæteris dixisset, de Petronio subiicit: *Illi dies per somnum, nox officiis & oblectamentis vitæ transigebatur. vtq. alios industria, ita hunc ignauia ad famam protulerat: habebaturque non ganeo & profligator, vt plerique sua haurientium, sed erudito luxu. Ac dicta, factaque eius quanto solutiora, & quandam sui negligentiam præferentia, tanto gratius in speciem simplicitatis accipiebantur. Proconsul tamen Bithyniæ, & mox Consul, vigentem se ac parem negotiis ostendit: dein reuolutus ad vitia, seu vitiorum imitationem, inter paucos familiarium Neroni assumptus est elegantiæ ARBITER, dum nihil amœnum & molle affluentia putat, nisi quod ei Petronius approbauisset. Vnde inuidia Tigillini, quasi aduersus æmulum & scientia voluptatum potiorem. Ergo crudelitatem Principis, cui cæteræ libidines cedebant, adgreditur, amicitiam Sceuini Petronio obiectans, corrupto ad indicium seruo, ademptaque defensione, & maiore parte familiæ in vincula rapta. Forte illis diebus Campaniam petiuerat Cæsar, & Cumas vsque progressus, Petronius illic attinebatur. Nec tulit vltra timoris aut spei moras: neque tamen præceps vitam expulit, sed incisas venas, vt libitum, obligatas, aperire rursus, & alloqui amicos non per seria, aut quibus constantiæ gloriam peteret. Audiebatque referentes, nihil de immortalitate animæ & sapientium placitis, sed leuia carmina & faciles versus. Seruorum alios largitione, quosdam verberibus affecit. Iniit & via, somno indulsit, vt quanquam coacta mors, fortuitæ similis esset. Ne codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem, aut Tigillinum, aut quem alium potentium adulatus est:*

sed flagitia Principis sub nominibus exoletorum fœminarumque & nouitate cuiusque stupri perscripsit, atque obsignata misit Neroni. fregitque annulum, ne mox vsui esset ad facienda pericula. Ambigenti Neroni quonam modo noctium suarum ingenia notescerent, offertur Silia matrimonio Senatoris haud ignota, & ipsi ad omnem libidinem adscita, ac Petronio perquam familiaris. Agitur in exilium tanquam non siluisset quæ viderat, pertuleratque, proprio odio. Hactenus Cornelius.

Atqui C. Plinii codices quidam, vt & Plutarch. in lib. de discr. amic. & adulat. *Titum* vocant. Sic in lib. xxxvii. Nat. hist. scriptum est: *T. Petronius Consularis moriturus, inuidia Neronis principis, vt mensam eius exheredaret, trullam murrhinam CCC. H-S. emptam fregit.*

Petronius alius, cuius Tacitus idem meminit libris xiiii & xv, est *Petronius Turpillianus*. Sic enim apud ipsum legendum est lib. xv. Ann. ex Plutarcho. Eum vero non sub Nerone, sed sub Galba periisse certum est ex lib. I. Hist. Petroniorum familia Equestris fuit, meminitque Plinius lib. vi. P. Petronii equestris ordinis & præfecti Augustalis sub Augusto ipso. Ex qua etiam familia fuisse verisimile est Petronios, quorum Gennadius presbyter Massiliensis honorifice meminit in libro de viris illustribus. Sed & Flauium, Sabinum, Probum, Maximum, Primulum, aliosque, quorum non apud scriptores modo, sed in ipsis lapidibus monumenta restant: itemque illum qui iussu Caracallæ ante templum Diui Pii occisus à Spartiano traditur. Sed & iureconsultum Petronium, ad quem leguntur Sollii Sidonii Epistolæ plures.

Sane Petronium Arbitrum Domitiani tempora præcessisse, ex eo etiam intelligitur, quod eius Terentianus Maurus meminerit: si modo Terentianus is est, quem suo tempore Sienem rexisse Martialis testatur. Is igitur, quisquis tandem fuit, Petronii sic meminit, cum de dimetro Iambico claudo agit:

Hora-

Horatium videmus
Versus tenoris huius
Nusquam locasse iuges.
At Arbiter disertus
Libris suis frequentat.

Et paulo post de sexta tome Hendecasyllabi:

Nunc diuisio, quam loquemur, edet
Metrum, quo memorant Anacreonta
Dulces composuisse cantilenas.
Hoc Petronius inuenitur vsus,
Et plures alij: sed iste versus
Quali compositus Tome sit, edem.
Iuuerunt segetes meum laborem.

Aurel Macrobius Theodosius lib. 1. Commentar. in Somnium Scipionis: *Fabulæ, quarum nomen indicat falsi professionem, aut tantum conciliandæ auribus voluptatis, aut adhortationis quoque in bonam frugem repertæ sunt. Auditum mulcent, velut Comœdiæ, quales Menander eiusve imitatores agendas dederunt: vel argumenta fictis casibus amatorum referta, in quibus vel multum esse Arbitrum, vel Apuleium nonnunquam lusisse miramur. Hoc totum fabularum genus, quod solas aurium delicias profitetur, è sacrario suo in nutricum cunas sapientiæ tractatus eliminat.*

C. Sidonius Apollinaris Aruernorum Episcopus in carmine ad Magnum Felicem:

Non Licinius hic, Lucretiusque est,
Non Turnus, Memor, Ennius, Catullus,
Stella, & Septimius, Petroniusque

Idem in Narbone:

Et te Massiliensium per hortos
Sacri stipitis Arbiter colonum
Hellespontiaco parem Priapo.

Vbi illi *Massiliensium horti* (vt hoc obiter dicam) non tam mihi Arbitri patriam significare videntur, quam mores, qui ex Plautino prouerbio, & Athenæi historia notati sunt.

Fabius Planciades Fulgentius lib. 1. Mytholog.

Licet mulierum verbalibus vndis & causidici cedant, nec Grammatici mutiant, Rhetor taceant, & clamorem praco compescat, sola est Satyra qua modum imponit furentibus. Scilicet Petroniana subit Albutia: hac enim adludente & Plautina Saurea dominatus obdormit, & Sulpicilla Ausoniana loquacitas deperit, Sallustianaque Semproniae, quamuis præsens sit, melos raucescit.

In veteri libro Defloratorum, qui fuit Iohan. Biturigum Ducis, non vsque adeo vetusto, Petronij frusta hanc inscriptionem habent: *Petronij Arbitri Affranij Satyrici.* quod probare non possum. Nam vt quæ de Afranio Quintilian⁹ scribit, inquinasse eum argumenta fœdis puerorum amoribus mores suos fassum, de hoc quoq; Petronio dici posse videatur, longe tamen alium ab Afranio fuisse certum est.

Sunt & qui de Petronio dictum illud scribant:

Lasciuus versu, mente pudicus erat.

Quod tamen D. Adrianum de Voconio poëta amico suo scripsisse, testis est Apuleius Apologia. Cæterum nihil puto ad hunc Petronium pertinere, quod Raphael Volaterr. lib. xviij. Comm. sic scribit:

Petronius Arbiter Poeta, cuius aliqua de medicina versibus conscripta ad nos peruenerunt.

In veteri exemplari bibliothecæ Vaticanæ sequens Epigramma Petronij fragmentis quibusdam præfixum dicitur:

Petronij carmen diuino pondere currit,
Quo iuuenum mores arguit atque senum.
*Quare ille * prasa gaudet lasciua puella,*
At quoque delicias frigida sentit anus.
*Nam * iter diri scripsitque Neronis amictus*
Arbiter arbitrio dictus & ipse suo.

SATYRICON.

Quale sit hoc scribendi genus, Fabius sic expressit:

SATYRA *quidem tota nostra est: in qua primus insignem laudem adeptus est Lucilius, qui quosdam ita debitos sibi*

ſibi adhuc habet amatores, vt eum non eiuſdem modo operis auctoribus, ſed omnibus Poetis præferre non dubitent. Ego quantum ab illis, tantum ab Horatio diſſentio, qui Lucilium fluere lutulentum, & eſſe aliquid quod tollere poſſis, putat. Nam & eruditio in eo mira & libertas, atque inde acerbitas, & abunde ſalis. Multo eſt terſior, ac purus magis Horatius, & ad notandos hominum mores præcipuus. Alterum illud eſt & prius Satyræ genus, quod nō ſola carminum varietate miſtum condidit Terentius Varro, vir Romanorum eruditiſſimus. Hactenus M. Fabius. Huius eſt generis hic liber, itemque Martiani ſeptem artes, quarum in veteribus pleriſque membranis titulus eſt, *Martiani Minæi Felicis Capellæ Afri Carthaginenſis Satyricon lib. vij. de nuptiis Philologiæ lib. ij.* Sed & ipſe ſub finem libri ſic canit:

Habes ſenilem Martiane fabulam,
Miſcella luſit quam lucernis fæmine
Satyra Pelaſgo dum docere nititur
Artis creagris vix amicas Atticis.

Tractum eſt hoc nomen à Satyra cibi, vel vt Acron ait, lancis genere ex variis rebus condito: à quo & *per Satyram aliquid dici* vel *fieri* veteres vſurpantur: quod & Diomedes latius perſequitur lib. II. Cæterum quod Fabius ait de Satyricis Varronis, ad Menippeas pertinet, de quibus eſt & hic Ciceronis locus lib. I. Acad. quæſt. ſub perſona ipſius Varronis: *Et tamen in illis veteribus noſtris, quæ Menippum imitati, non interpretati, quadam hilaritate conſperſimus, multa admixta ex intima philoſophia, multa Dialectice dicta: quæ quo facilius minus docti intelligerent, iucunditate quadam ad legendum inuitati,* &c. Ex his etiam apparet, falli potuiſſe eos, qui inter veterum poetarū carmina paſſim retulerunt quæcumque ex Menippeis Varronis à veteribus adducta ſunt, fruſtraque alios tentare omnia omnino ad poetices normam exigere.

EX

EX PETRONIO REFERVNTVR HÆC A VETERIBVS QVÆ IN SVPERIORIS Satyrici fragmentis non extant.

Terentianus Maurus de Dimétro Iambico claudo:

At Arbiter disertus
Libris suis frequentat.
Agnoscere hæc potestis
Cantare quæ solemus:
,,Memphitides puellæ,
,,Sacris Deum paratæ.
,,Tinctus colore noctis
,,Manu puer loquaci.
,,Ægyptias choreas.

Seruius Honoratus in illud Virg. lib. iij. Æneid. Auri sacra fames. *Sacra, id est, execrabilis. Tractus sermo ex more Gallorum. Nam Massilienses quoties pestilentia laborabant, vnus se ex pauperibus offerebat alendus anno integro publicis & purioribus cibis. Hic postea ornatus verbenis & vestibus sacris circumducebatur per totam ciuitatem cum exsecrationibus, vt in ipsum reciderent mala ciuitatis, & sic proiiciebatur. Hoc autem in Petronio lectum est.* Quæ tamen in quibusdam vetustissimis exemplaribus non leguntur.

Idem in illud lib. xij. auctor ego audendi: *Nomina in, tor, si à verbo non veniunt, communia sunt, vt hic & hæc Senator: hic & hæc balneator: licet Petronius vsurpauerit, Balneatricem dicens.*

Diomedes lib. iij. *Et illud est comma, quod Arbiter fecit, tale:*

Anus recocta vino
Trementibus labellis.

Vetus interpres Horat. Epod. v. *Habitum & modum expressit Canidiæ furentis.* Petronius vt monstraret furentem; *Pollice ait, vsque ad periculum roso.*

Sergius in arte secunda: *Item Quirites dicit numero tantum plurali: sed legimus apud Horatium hunc Quiritem*

tem. Vetus nominatiuus hic Quiris. Idem Horat. Quis te Quiritem. Cuius nominatiuus erit hic Quirites, vt dicit Petronius. Quadrigas dicit numero tantum plurali, sed Varro dicit numero singulari.

Pompeius item in arte. *Ait Petronius, hic Quirites numero singulari.*

Marius Victorinus de metris. *Anacreontio & apud nos plerique vsi sunt, inter quos Arbiter Satyricon ita, Triplici vides vt ortu*

Triuiæ rotetur ignis,
Volucrique Phœbus axe
Rapidum pererret orbem.

Hieron. in Epist. ad Demetr. illud tanquam Arbitri citat: *Non bene olet, qui bene semper olet.* Quod apud Martial. lib. ij. Epigr. extat. Sed & alia quædam habent hi auctores inter se communia, atque inter cetera hoc quoque: *Ingeniosa gula est:* & alia, quæ suo quæque loco notabimus.

Priscianus lib. viij. & x. *Petronius: Animam nostro amplexam in corpore:* vbi ait, *Amplexam.* passiue dictum.

Isidorus lib. v. Etymolog. cap xxxvij. *Dolus est mentis calliditas, ab eo, quod deludat. Aliud enim agit, & aliud simulat. Petronius aliter existimat, dicens: Quid est, iudices, dolus? Nimirum vbi aliquid factum est, quod legi solet. Habetis dolum; accipite nunc malum.*

Fulgentius lib. I. Mythol. *Denique huius rei non immemor Petronius ait:*

Primus in orbe Deos fecit timor.

Quod & ex Petronio recitat Placidius Lutatius, qui & Lactantius, Statij interpres: putatq; hoc ab ipso Statio mutuatum Arbitrum, apud quem idem hemistichium legitur lib. iij. Thebaid.

Idem in fabula de Coruo: *Petronius,*

Sic contra rerum naturæ munera nota
Coruus maturis frugibus oua refert.

Epigramma amplius posthac adscriptum est.

Idem lib. II. Mytholog. in fabula Promethei. Vnde & Petronius Arbiter ait:

Cui

Cui vultur iecur intimum pererrat,
Et pectus trahit, intimasque fibras,
Non est quem lepidi vocant Poetæ:
Sed cordis mala, liuor, atque luxus.

Lib.iij.in fabula Myrrhæ & Adonidis: *Ideo Venerem amasse Adonin dicunt, quod hoc genus pigmenti* (de succo Myrrhæ loquitur) *sit valde feruidum. Vnde & Petronius Arbiter ad libidinis cōcitamentum Myrrhinum se poculum bibisse refert. Nam &* * *Furius Comœdiarum scriptor inducit Glyconem meretricem dicentem, Myrrhinum mihi adfers, quo virilibus armis occursem fortiuncula.*

Et post paulo in fabula Apollinis & Marsyæ de Mida: *Vnde & Petronius Arbiter ait:*
Sic commissa verens auidus reserare minister.

Et cetera quæ integriora adscribemus suo loco quibus imitatus videtur Petronius Ouidij locum ex lib.ij, Metamorph. Extant & apud Io. Salisber. lib. iij Pol.cap.xij.

Idem Fulgentius in libro Continentiæ Virgilianæ: *Tricerberi fabulam iam supra exposuimus in modum iurgij forensisque litigii positam: vnde & Petronius in Euscio ait, Cerberus forensis erat Causidicus.*

Idem Fulgen. in expositione sermonū antiquorum ad Calcidium Grammaticum: *Ferculum dicitur missum carnium: vnde & Petronius: ferculum allatum est.*

Valgia sunt labellorū obtortiones in supinatione, vel subactione, sicut & Petronius ait: Obtorto valgiter labello.

Allcuinari dicitur vana somniare. tractum ad allucitis, quos nos Conopas dicimus. Petronius, Nam comptum me vernali allucitæ molestabant. *

Manubiæ dicuntur ornamenta Regum, vnde & Petronius ait: Tot Regum manubiæ penes fugitiuum repertæ.

Aumatium dicitur locus secretus. vnde & Petronius ait, In aumatium memet conieci.

In veteri glossario Petri Danielis. *Excelsissimus dicitur à Petronio in* 1. *Satyrar.* Et extat locus in hoc nostro.

Item, *Petronius: Satis constaret eos nisi inclinatos non solere transire cryptam Neapolitanam.*

Item,

Item, *Petronius, Petauroq; iubente modo superior.*

Et in alio Gloss. *Suppes suppumpis, hoc est, supinis pedibus. Petron.*

Tullia, media vel regia. Petronius.

Citat etiam ex Petronio quędā * Pomponius Sabinus Grammaticus Virgilij interpres, quæ in nostro exemplari extant. Sed plura lōge Ioannes Salisberiensis in libro de nugis Curialium, qui Policraticus inscribitur, quæ non adeo facile est recognoscere. Nam nec auctorem semper laudat: hæc tamē rescripsimus, Lib.iij.c.viij. *Totus fere mundus ex Arbitri nostri sententia, mimum videtur implere.* *al. Prob. Gram.

Item: *Non duco contentionis funem, dum constet inter nos, quod fere totus mundus, iuxta Petronium, exerceat histrionem.* Respicit fortasse ad illud: *Grex agit in scena mimum, &c.*

Idem lib.iiij.c.v. Narrat Trimalcionis historiam, & addit quædam siue de suo, siue de integriore exemplari. itemque lib.viij.c.vii.

Vincent. Beluac. lib.xx. Spec.c.xx.

ô maxima rerum
Et merito pietas homini tutissima virtus.

Qui versus & à Iacobo quodam cognomento Magni, in sophologio lib.iiij.c.x. referuntur. Et alia quædam à Bartholomæo Vicecomite in libro Defloratorum. Ex Petronij etiam versib. quædā mutuatus est Eric⁹ Benedicti, monachus in libris quos de vita Germani Autisiodori ad Carolū Franc. Imp. scripsit, maxime ex belli ciuilis periculo. Non desunt vero, qui ex iis, quæ supra retulimus, nōnulla putēt esse Petronij alterius Grammatici, quo auctore & *Classica à calando dicta*, apud veterem quendam glossographum legimus.

Sed & hæc quoq; viri doctissimi inter Petronij Arbitri reliquias retulerunt, quæ vel eorum fide superioribus adiici patiamur. sed meliora aliquādo & emendatiora quamquam video in antiquis exemplarib. auctoris nomen plerisque nullum præferri.

*

Non

Non eſt forma ſatis, nec, quæ vult bella videri,
Debet vulgari more placere ſibi.
Dicta, ſales, luſus, ſermonis gratia, riſus,
Vincunt naturæ candidioris opus.
Condit enim formam, quidquid conſumitur artis,
Et, niſi velle ſubeſt, gratia tota perit.

*

Non ſatis eſt, quod nos mergis furioſa iuuentus:
Tranſuerſosq; rapit fama ſepulta probris?
Anne etiam famuli cognata face ſepulti
In teſta merſas luxuriantur opes?
Vilis ſeruus habet regni bona: cellaque capti
Deridet feſtram, Romuleamque caſam.
Iccirco virtus medio iacet obruta cœno:
Nequitiæ claſſes candida vela ferunt.

*

Primus in orbe Deos fecit timor: ardua cœlo
Fulmina dum caderent, diſcuſſaque mœnia flammis,
Atque ictus flagraret Athos, mox Phœbus ad ortus
Luſtrata deiectus humo, Lunæque ſenectus,
Et reparatus honos: hinc ſigna effuſa per orbem,
Et permutatis diſiunctus menſibus annus
Proiecit vicium hoc: atque error iuſſit inanis
Agricolas primos Cereri dare meſſis honores:
Palmitibus plenis Bacchum vincire: Palemque
Paſtorum gaudere manu. natat obrutus, omni
Neptunus demerſus aqua: Pallaſque cauernas
Vindicat. & voti reus, & qui vendidit vrbem,
Iam ſibi quiſque Deos auido certamine fingit.

*

Nolo ego ſemper idem capiti ſuffundere coſtum,
Nec toto ſtomachum conciliare mero.
Taurus amat gramen mutata carpere valle:
Et fera mutatis ſuſtinet ora cibis.
Ipſa dies ideo nos grato perluit hauſtu,
Quod permutatis hora recurrit equis.

*

Vxor legitimus debet quasi census amari.
Nec censum vellem semper amare meum.

*

Inueniat quod quisque velit. non omnibus vnum est
Quod placet. hic spinas colligit, ille rosas.

*

Nam nihil est, quod non mortalibus adferat vsum.
Rebus in aduersis, quæ iacuere, iuuant.
Sic rate demersa vulsam deponderat aurem,*
Remorum leuitas naufraga membra vehit.
Cum sonuere tubæ, iugulo stat diuite ferrum,
Barbara contemni prœlia pannus habet.

*

Linque tuas sedes, alienaque litora quære,
O iuuenis, maior rerum tibi nascitur ordo.
Ne succumbe malis. te nouerit vltimus Ister,
Te Boreas gelidus, securaque regna Canopi,
Quiq; renascentem Phœbum, cernuntq; iacentem.
Maior in externas Itacus descendat arenas.

*

Nam citius flammas mortales ore tenebunt,
Quam secreta tegant. quicquid dimittis in aula,
Effluit, & subitis rumoribus oppida pulsat.
Nec satis est vulgasse fidem: simulatius exit
Proditionis opus, famamque onerare laborat.
Sic commissa ferens auidus reserare minister
Fodit humum, Regisque latentes prodidit aures.
Excepit nam terra sonos, calamique loquentes
Inuenere Midam, qualem narrauerat index.

*

Fallunt nos oculi, vagique sensus
Oppressa ratione mentiuntur.
Nam turris, prope quæ quadrata surgit,
Detritis procul angulis rotatur.
Hybleum refugit satur liquorem,
Et naris casiam frequenter odit.
Hoc illo magis, aut minus placere
Non posset, nisi lite destinata

Pugnarent dubio tenore sensus.

*

Somnia, quæ mentes ludunt volitantibus vmbris,
Non delubra Deum, nec ab æthere numina mittunt:
Sed sibi quisque facit. nam quum prostrata sopore
Vrguet membra quies, & mens sine pondere ludit:
Quicquid luce fuit, tenebris agit. oppida bello
Qui quatit, & flammis miserandas sæuit in vrbes:
Tela videt, versasque acies, & funera Regum,
Atque exundantes perfuso sanguine campos.
Qui caussas orare solent, legesque forumque,
Et pauidi cernunt inclusum corde tribunal.
Condit auarus opes, defossumque inuenit aurum.
Venator saltus canibus quatit. eripit vndis,
Aut premit euersam periturus nauita puppim.
Scribit amatori meretrix. dat adultera munus.
Et canis in somnis leporis vestigia latrat.
In noctis spatium miserorum vulnera durant.

*

Iam nunc ardentes Autumnus fregerat vmbras,
Atque hyemem tepidis spectabat Phœbus habenis.
Iam platanus iactare comas, iam cœperat vuas
Adnumerare suas defecto palmite vitis:
Ante oculos stabat quicquid promiserat annus.

*

Sic & membra solent auras includere venis,
Quæ penitus mersæ, cum rursus abire laborent,
Verberibus rimantur iter: nec desinit ante,
Frigidus strictis qui regnat in ossibus horror,
Quam tepidus laxo manauit corpore sudor.

*

Hæc ait, & tremulo deduxit vertice canos,
Consecuitque genas: oculis nec defuit imber.
Sed qualis rapitur per valles improbus amnis
Cum gelidæ periere niues, & languidus Auster
Non patitur glaciem resoluta viuere terra.
Gurgite sic pleno facies manauit, & alto
Insonuit gemitu turbatum murmure pectus.

*

Sic contra rerum naturæ munera nota,
Coruus maturis frugibus oua refert.
Sic format lingua fœtum cum protulit vrsa,
Et piscis nullo iunctus amore parit.
Sic Phœbea chelis vinclo resoluta parentis
Lucinæ tepidis naribus oua fouet.
Sic sine concubitu textis apis excita ceris
Feruet, & audaci milite castra replet.
Non vno contenta valet natura tenore,
Sed permutatis gaudet habere vices.

*

Naufragus eiecta nudus rate, quærit eodem
Percussum telo, cui sua fata legat.
Grandine qui segetes & totum perdidit annum
In simili deflet tristia fata sinu.
Funera conciliant miseros, orbique parentes
Coniungunt gemitus, & facit hora pares.
Nos quoque confusis feriemus sidera verbis,
Et fama est iunctas fortius ire preces.

*

Omnia quæ miseras possunt finire querelas
In promptu voluit candidus esse Deus.
Vile olus & duris hærentia mora rubetis
Pugnantis stomachi composuere famem.
Flumine vicino stultus sitit, & riget Euro
Cum calidus tepido consonat igne rogus.
Lex armata sedet circum fera limina nuptæ,
Nil metuit licito fusa puella toro.
Quod satiare potest, diues natura ministrat:
Quod docet infrænis gloria, fine caret.

*

Iudæus licet & porcinum numen adoret,
Et cœli summas aduocet auriculas.
Ni tamen & ferro succiderit inguinis oram,
Et nisi nudatum soluerit arte caput,
Exemptus populo, Graia migrabit ab vrbe,
Et non ieiuna sabbata lege premet.

Vna est nobilitas argumentumque coloris
Ingenui, timidas non habuisse manus.

*

Candida sidereis ardescunt lumina flammis,
Fundunt colla rosas, & cedit crinibus aurum,
Mellea purpureum depromunt ora ruborem,
Lacteaque admixtus sublimat pectora sanguis:
Ac totus tibi seruit honor, formaque Dearum
Fulges, & Venerem cœlesti corpore vincis.
Argento stat facta manus, digitisq; tenellis
Serica fila trahens pretioso stamine ludis.
Planta decens modicos nescit calcare lapillos,
Et dura lædi scelus est vestigia terra.
Ipsa tuos cum ferre velis per lilia gressus,
*Nulli * sternuntum leuiori pondere flores.*
Guttura nunc aliæ magnis monilibus ornent,
Aut gemmas aptent capiti: tu sola placere
Vel spoliata potes. Nulli laudabile totum:
In te cuncta probat si quisquam cernere possit.
Sirenum cantus, & dulcia plectra Thaliæ
Ad vocem tacuisse reor, qua mella propagas
Dulcia, & in miseros telum iacularis amoris.
Cor graue vulnus alit, nullo sanabile ferro.
Sed tua labra meo sæuum de corde dolorem
Depellant, morbumque animæ medicaminis huius
Cura fuget, nec tanta putres violentia neruos
Dissecet, atque tua moriar pro crimine causa.
Sed si hoc grande putas, saltem concede precanti,
Vt iam defunctum, niueis ambire lacertis
Digneris, vitamque mihi post fata reducas.

Adiecimus hæc vt Petronij, ne quis desideraret, potius quam quod eius esse viderentur.

Indica purpureo genuit me litore tellus,
Candidus accenso qua redit orbe dies.

Hic ego diuinos inter generatus honores,
Mutaui Latio barbara verba sono.
Iam dimitte tuos, Pæan ô Delphice, cicnos,
Dignior hæc vox est quæ tua templa colat.

*

Aurea mala mihi, dulcis mea Martia, mittis,
Mittis & hirsutæ munera castaneæ.
Omnia grata putem: sed si magis ipsa venires,
Ornares donum pulchra puella tuum:
Tu licet adportes stringentia mala palatum,
Tristia mandenti est melleus ore sapor.
At si dissimulas multum mihi cara venire,
Oscula cum pomis mitte, vorabo lubens.

*

Si Phœbi soror es, mando tibi Delia causam,
Scilicet vt fratri quæ peto verba feras:
Marmore Sicanio struxi tibi Delphice, templum,
Et leuibus calamis candida verba dedi.
Nunc, si nos audis, atque es diuinus Apollo,
Dic mihi, qui nummos non habet, vnde petat?

*

Militis in galea nidum fecere columbæ,
Adparet Marti quam sit amica Venus.

*

Lecto compositus vix prima silentia noctis
Carpebam, & somno lumina victa dabam:
Cum me sæuus Amor prensum sursumque capillis
Excitat, & lacerum peruigilare iubet.
Tu famulus meus, inquit, ames cum mille puellas,
Solus, io solus, dure iacere potes?
Exsilio, & pedibus nudis, tunicaque soluta,
Omne iter impedio, nullum iter expedio.
Nunc propero, nunc ire piget, rursumque redire.
Pœnitet, & pudor est stare via media.
Ecce tacent voces hominum, strepitusque viarum,
Et volucrum cantus, turbaque fida canum:
Solus ego ex cunctis paueo, somnumque torumque.
Et sequor imperium magne Cupido tuum.

Sit nox illa diu nobis dilecta Nealce,
Quæ te prima meo pectore composuit.
Sit torus & lecti genius, secretaque longa,
Queis tenera in nostrum veneris arbitrium.
Ergo age duremus, quamuis adoleuerit ætas,
Vtamurque annis, quos mora parua tenet.
Fas & iura sinunt veteres extendere amores:
Fac, cito quod cœptum est, non cito desinere.

At videatur illud fortasse Eumolpi potius de muliebri leuitate.

Crede ratem ventis, animum ne crede puellis.
Namque est fœminea tutior vnda fide.
Fœmina nulla bona est: vel, si bona contigit vlla,
Nescio quo fato res mala facta bona est,

nisi sit potius Porphyrij poetæ sub Constantino in exilium missi, cuius pleraque video Petronio nostro vel à Criticis tribui. At Ciceroni tribuitur in veteri Defloratorum Bartholomæi Vicecomitis exemplari. Sed cur non & istud?

Non est falleris hac beata, non est,
Quod vos creditis esse, vita, non est,
Fulgentes manibus videre gemmas,
Aut testudineo iacere lecto,
Aut pluma latus abdidisse molli,
Aut auro bibere, & cubare cocco,
Regales dapibus grauare mensas,
Et quicquid Libyco secatur aruo
Non vna positum tenere cella:
Sed nullos trepidum timere casus,
Nec vano populi fauore tangi,
Et stricto nihil æstuare ferro:
Hoc quisquis poterit, licebit illi
Fortunam moueat loco, superbus.

At est Pentadij ex Apollodoro magna parte.

PRÆ

PRÆFATIO IN VETERVM POETARVM CATALECTA.

QVandoquidem video inter eruditos conuenire, èx iis quæ in Priapum leguntur inter Catalecta veterum Poetarum, nonnulla huius esse Petronij: visum est & ea adiicere, simul & alia quædam non dissimilis argumenti.

EPILOGVS.

POrro, nam quis erit modus? hæc te ad extremum, Lector, iam scire atque attendere par est, istos nos lusus & errones quosdam à variis retractos, nec post annos quidem decem, vel dominis volentibus, manumittendos, quin & compunctos notis, & pedum quodammodo amputatione coercitos, in hoc ergastulum compegisse, non alio sane consilio, quam quo Hetrusci quondam aruspices Veneris fana extra murum collocari voluerunt; aut potius quo maiores nostri sanctissimi & prudentissimi viri lupanaria certis tantum & infrequentioribus vrbis locis esse: tolerabiliori aliquanto euentu, quã cum nuper nescio quo iam communi vltra modum pietatis prętextu, per omnes vrbis regiones pestis hæc sparsa diffusaque, contagione sui geniales toros, & sacrosancta larium penetralia infecit. Et sane, si verum amamus, quis probæ rectæque mentis non multo leuius ferat stigmatias istos in Massiliensium hortis delitescere, quam in Partheniæ sacrarum publice prostitui, & pueris ipsis Mineruæ templa ingredientibus:

Palam prostare nudos in nebula linea?

Alterum est, quod Catalectis istis nonnulla plane dubiæ antiquitatis, & nostri fortassis sæculi erotopægnia admisceri passi sumus, quædã etiam scholastica schedia non huius quidem ætatis, sed longe humilioris spiritus, quam sunt illa veterum, quæ nitore & eligantia sua vitia eleuant, id nos alieno potius iudicio indulisse, quam nostro: cui postremas fere partes non

 inuiti

inuiti deferimus. Tu vero, Lector, quisquis es, ita vtere, vt dum hæc tanquam non omnino legibus improbatæ lectionis corrumpi non pateris, morum ipse integritatem, quæ cæteris rebus longe præstat, quantum in te est, corrumpi non patiaris. Bene vale.

HERMANNI BVSCHII PASIPHILI MONASTERIENSIS

* ANNOTATIONES IN PETRONII ARBITRI * SATYRAM

DE VITIIS ROMANORVM.

** Recitatæ in Academia Lipsica, & ex ore eius exceptæ à M. P. an. 1501.*
** Epos.*

PAg. 156. v. 12. *Orbem iam totum*] *Orbis* olim imperium Romanum appellabatur. Sic Aurel. Victor in Diocletian. *Vbi orbis Romani potentiam cepit.*

v. 17. *si quis sinus abditus vltra*] *Sinus* proprie pars illa dicitur, quæ est intra pectoris brachiorumque complexum. Per metaphoram littora curua vocantur, & quasi brachiis mare amplectentia. *Sinus* etiam prima producta vasis genus est sinuosum * galcila. Vergilius Ecclog.

Sinum lactis & hæc tibi liba, Priape,
Expectare sat est. ————

v. 19. *fatisque in tristia bella paratis*] *Fatum*, voluntas hoc loco, & apud Vergil. ——*Fatis Iunonis iniquæ.*

v. 22. *Spolia cum sæuus laudabat miles*] aliud exemplar habet, *Ac spireum cum laudabat.* quod nullum habet sensum, & corruptum est.

v. 23. *Ostro*] *Ostrum* cruor muricis aut conchylij dicitur.

v. 24. *Hinc numide accusatius*] Corruptus & hic locus est. Potes legere, *Numidæ ac satius.*

ibid. *Vellera Seres*] *Seres* lanitio syluarum dediti sunt, depectentes canitiem frondium aqua perfusa. * mus

foeni-

fœminis laborem ducendi fila rursusque* ab iis *sericum* ipsa lana arborum & *serica* vestes sunt appellatæ.

Pag.157.v.2. *& vltimus Hamon*] Eberhardus Græcista non ineleganter:

Ammos vox Graca est, à nobis fertur arena;
Iuppiter hinc Ammon. Libyca regione vocatur:

Ergo *vltimus Hammon* possunt intelligi vltima Libyæ deserta, in quibus Hammon Iuppiter colitur.

v.3. *Afrorum*] Aphricæ, vnius orbis partis, Libya pars multa est, & vel eremis sterilibus obducta, vel propter situm cœli deserta, aut monstroso ac malefico genere bestiarum infesta. Ex hac Rhomani amantes feras pro celebrandis ludis afferri curauerant.

ibid. *Excutitur*] *excutere*, mouere, Cic. *Explica atque excute intelligentiam tuam*.

v.5. *vectator in aula*] emenda, *vectatur*.

v.8. *male pubescentibus annis*] *male* parum. Vergil.

Heu male tum mites defendit Pampinus vuas.

Etiam valde, sed semper in malam partem.

v.10. *In venerem fregere*] sic meliùs quàm *fugere*, in vetusto exemplari legitur.

v.16. *renidens*] *nidere* & *renidere* dicuntur, quæ sentiunt aliquem odorem. aliquando etiam fulgorem reddere significant. Plautus: *Tota renidet domus*.

v.25. *atque Lucrinis Pruta littoribus*] *Lucrinus lacus* situs est in sinu Baiano contra Puteolos, adeò proximus, vt in maximis tempestatibus aliquando coniungi soleant.

v.vl. *iam Phasidis ora*] *Phasis* Colchidis flumen præter modum ingens & omnium Ponti amnium clarissimus. oritur enim in Moschis. à quo *Phasiana* auis appellata est. Martialis:

Aegiuâ primùm sum transportata carina,
Ante mihi notum nil nisi Phasis erat.

Pag.158.v.1. *aspirent frondibus aura*] emenda, *aspirant*.

Pag.159.v.7. *Est locus exciso penitus dem. hiatu*] To-

 pogra-

pographia, id eſt, loci deſcriptio, in quo ſemel Orcus ſeu Pluto Proſerpinam filiam Cereris rapuit vxorem: vel inferorum domus deſcriptio.

v. 8. *Parthenopen*] *Parthenope* à Syrene ſic nominata, præclara vrbs eſt Campaniæ, quæ nunc Neapolis, id eſt Noua vrbs, nominatur. hanc Cumani à parentibus egreſſi condidiſſe feruntur: qui cum in eo loco Parthenopes corpus in veteri monumento conditum inueniſſent, nomen eius verbis indidere. hinc *Parthenopes*, id eſt, Neapolitanus.

v. 10. *Cocyta perfuſus aqua*] Cocytus, fœda palus, in qua ſemper luctiferi bubonis gemitus, & aliarum dirarum auium turpiſſimus vlulatus auditur. Seneca: *Palus inde fœda Cocyti iacet. hîc vultur, hîc luctifer bubo gemit.*

v. 17. *Ditis pater*] *Dis*, Pluto: inde *diuitiæ*, omnes è terra prouenientes opes. & *ditem* veteres diuitem appellauere. *Ditis pater* eſt Diabolus, ſicut *mendacii pater* idem dicitur in Euangelio Iohannis.

v. 19. *Ac tali volucrem Fortunam*] Compellatio Ditis & attentio ad Fortunam deam contra humanam parcimoniam.

Pag. 160. v. 21. *Tunc Fortuna leui*] Reſponſio Fortunæ.

Pag. 161. v. 23. *Solque ore cruento deformes titubans vultus, &c.*] in antiquo exemplari malè erat, *namq; ore cruento deformis titubans.*

Pag. 162. v. 5. *Sideribus ſic acta ciet:*] aliàs non rectè legitur, *ſideribus armis acta ciet.*

ibid. *iamque ætna micabat*] non autem *voratur.*

Pag. 164 v. 11. *Sed hæc quoque miſſa putares Stagnis: deuicta fluctus ſtupuere pruina*] Hæc in exemplari corrupta erant.

Pag. 165. v. 3. *Qualis Caucaſea decurrens arduus arce Amphitryonides*] Dum aquilam Promethei cor exedentem ſagitta peremiſſet. *Caucaſus*, mons eſt altiſſimus, aſperque & inhoſpitalis, Indiam à Scythia dirimens,

mens,in finibus Assyriorum. hinc *Caucasius*. Vergil. Eccleg.6.

Caucaseasq; refert volucres

Arduus, molestus, incommodus, intractabilis, vt exponit Gellius. *Arduè*, difficulter.

v.5. *tela Gigantum*] *tela*, machinamenta.

v.9. *Atque hæc Romano tonitru ferit òmina signa*] sic melius quàm in exemplari: sed *sciua* melius quàm *signa*, id est, scæua.

v.14. *Pectora, perque duas*] malè alias, *per duas.*

v.16. *Et patria est Pontus & iam timor est magis: arma qui tentata velit fatisq; iubentibus acti*] * * *

v.24. *Penates*] *Penates*, Lares esse vetustas putauit, quales Æneam in Italiam aduectasse Vergilius scribit: quasi penes nos natos; non autem naturæ nostræ Deos, vt quidam putant, qui propriè dicuntur *Genii.*

v.ul. *lugentia pectora*] vel *mœrentia.*

Pag.166. v.13. *sæuiq; repertor Hydaspis*] *Hydaspes* cum Hy. scribitur: fuit autem Rex Medorum: à quo fluuius Mediæ cognominatus est, & alius Indiæ.

v.15. *fracto gurgite Pontus*] *Pontus* propriè id mare dicitur, quod à Mæotide palude vsque in Tenedum protenditur: sed vbi primum se arcet de Tenedo incipiens, post Helladis casum *Hellespontus* vocatur: vbi expandit, *Propontus*: vbi iterum premit, *Thracius Bosporus*: vbi iterum effundit, *Pontus Euxinus.*

v.25. *Pax prima ante alias*, &c.] Ostendit Pacem à Rhomanis abiisse: similiter Fidem, & Iustitiam, & Concordiam.

Pag.167. v.2. *lacera Concordia palla*] *Palla*, muliebre vestimentum dicitur ad vestigia vsque demissum. Plautus: *Pallam ad phrygionem fert confecto prandio.*

v.3. *sedes Herebi*] *Erebus*, absque aliqua aspiratione aut diphthongo à Græcis scribitur: & ponitur pro parte inferni, in qua, teste Seruio super 6. Æneid. tantum illi morabantur, qui bene vixerant: vnde ad Elysios campos non nisi purgati proficiscerentur. *NB. Purgatorium.*

v. *lurida Mortis imago*] *Luridum* supra modum pallidum,

dum, quasi *loridum*, id est, loro percussum. Ovid.

Stulte quid est somnus, luridæ nisi mortis imago?

v.10. *Mauortius vmbo*] *Vmbo*, media pars clipei. hinc *Vmbilicus*, quicquid in aliqua re est medium, & ligamentum instrumentorum.

Pag.168.v.2. *nobilis Apenini*] *Apoenius*, mons altissimo iugo ab Alpibus ad Siculum fretum tendens, à Pœnis ita dictus, vt quidam putant. Vnde Alpes primi Poeni peruias fecerunt, cùm anteà redderent Italiam inaccessiam.

v.17. *Epidauria mœnia*] *Epidaurus*, vrbs est in Achaia, Noronico quasi marmore redemita, Aesculàpii delubro percelebris. hinc *Epidaurius*, quod est cognomentum Æsculapii. Ouidius de Ponto lib.1.

Afferat ipse licet sacras Epidaurius herbas,
Sanabit nulla vulnera cordus ope.

Scripsit Anno 1562.

HADRIANI IVNII HORNANI, MEDICI CL. OBSERVATIONES

*IN PETRONII ARBITRI * Satyricon.*

Editionis Chalderianæ Anno 1520. Parisiis curatæ.

Quot quibusque in locis abrumpitur narrationis series.

PAg.58.v.15.* *Quid faciant leges*, &c.
Pag.62.v.14.* *Vtiq; nostra regio*, &c.
Pag.64.v.6.* *Contemni turpe est*, &c.
Pag.70.v.12.* *Hodie enim post asellum*, &c.
v.17.* *Cur non deuirginatur Panichidis*, &c.
Pag.83.v.21.* *Comprobamus factum*, &c.
Pag.89.v.6.* *Nomen amicitiæ*, &c.
v.14.* *Nec diu tum lachrimis indulsi*, &c.
Pag.94.v.7.* *Qui pelago credit*, &c.
Pag.108.v.17.* *O felicem, inquit, matrem*, &c.
v.26.* *Profuit etiam Eumos miles*, &c.
Pag.110.v.23.* *Dum hæc famula inter amantes ludit*, &c.
Pag.135.v.6.* *Stante ergo vtraq; acie*, &c.

Pag.155.v.1.* *Multos inquit Eumolpus iuuenes*,&c.
Pag.176.v.19.* *Cubiculum autem meum Chrysis*, &c.
Pag.180.v.8.* *Nobilis æstiuas Platanus*,&c.
Pag.193.v.9.* *Quisquis habet nummos*,&c.

EMENDATIONES.

Pag 48.v.12. *Leuibus enim atque manibus*] Leg. *inanibus.*

v.23.*Certe neque Platona*]Leg.*Certum neque Pl.*

Pag.49.v.6. *corrupta elog,reg*] Leg. *incorrupta el.r. substitit.*

v.8.*Tuchididis*]scrib.*Thucydidis.*

v.14.*tam magnæ ætatis*]forte,*magnæ artis.*

v.15.*Compendiarium*]forte,*compendia iam.*

v.16.*Agamen non*]scrib. *Agamemnon.*

v.25.*quæ adolescentuli probent*]Leg.*improbent.*

Pag.50.v.16.*qua nihil esse magis conf.*] Leg *quæ nihil prodesse magnis conf.*

v.17.*induunt adhuc nasc.*]Leg.*indunt.*

Pag.51.v.3.*improbasse studium Luciane*]fortè,*probasse studium Asianæ.*

v.6.*si quis amat*]fortè,*ardet.*

v.11.*per dictis abditus*]fortè,*in popinis.*

v 13.*histrionea*]Leg. *histrioniæ.*

v.14.*rident Tritonid.*]Leg.*arrident.*

v.18.*Socratico plenus grege imitet*] forte, *Socraticum, plenasque immittat habenas.*

Pag.52.v.4.*Ascylti*]Leg. *Ascyltæ.*

v.8. *Nescio cur quis*]Leg.*Nescio eorum quis.*

v.9.*Agamennonis*] Scrib.*Agamemnonis.*

v.12.*Ascytam*]Leg.*Ascyltam.*

v.23 *Ducturam ego putabant*]Leg.*putabam.*

v.25.*Centonem anus*]Leg.*centoni manum.*

Pag 53.v.8.*lapsus ac moriens*]Leg.*mœrens.*

Pag.64.v.8.*iurgia flectit*]*flectit* legendum puto,non *nectit.*

Pag.71.v.15.*puellæ caput involu.*]Leg.*puella.*

v.19.*incesta exornau.veste*]Leg.*intexta.*

Pag.72.

Pag.72.v.4. *lenta manu*]Leg. *lentam.*

v.5. *quia considerantium hæserant*] forte, *qui conside-rans inhæserat.*

Pag.83.v.24. *Morsum trachem mem.*] forte, *tragi-cum.*

Pag.84.v.3. *Luxurie rictu*]forte, *Luxuria & victu.*

v.4. *Clausus pauo*] fortè, *exclusus.*

v.8. *gracilis pes è tota listria*] fortè, *Histria.*

v.9. *trepidi temp.*] fortè, *tepidi.*

v.11. *tribacca Indica*] fortè, *tibi bacca Indica.*

v.12. *falerus pelagus*] fortè, *pelagi,*

v.14, *ad quam rē*] fortè, *ad quam rem.*

v.16. *Ouo tarchedomos*] Leg. *Quo Carchedonios.*

v.18. *Equum est inducere nuptam ventum*] fortè, *Ae-quum est induere nuptam ad ventum textilem Pallam, prostare nudam in thalami lectulo.*

Pag.89.v.6. *Nomen amiciæ*]Leg. *amicitiæ.*

Grex ait]Leg. *agit*

v.11. *dimittis ille tenet*]Leg. *diuitis.*

Pag.94.v.10. *peruinosis*]Leg. *pruinosis.*

v.16. *sola extruere diuitias*]Leg. *solas.*

Pag.99.v.9. *Itaque hercula alis*]Leg. *Hercule alii.*

Pag.100.v.10. *si ad trecentites sextercium salmus perv.*] Leg *summam perv.*

Pag.101.v.8. *hoc titulus fero*] fortè *penitus fero.*

v.9. *Intus hæc*] fort. *Iratus hæc.*

v.10. *in damnum potens*] ita puto legendum, non, *in Danaum.*

v.17. *tradunt manus*]Leg. *tardant.*

v.18. *Lætusque resil.*]Leg. *Lentusque.*

v.21. *murmurant Robora, moles*] Leg. *murmurat Ro-borea moles.*

Pag.102.v.6. *Rates vt aliæ*]Leg. *altæ.*

v.12. *Laconti*] fortè, *Laconte.*

v.26. *fundunt vires*]Leg. *viros.*

Pag.103.v.6. *auaris alius*]Leg. *ab aris.*

Pag.108.v.vl. *qui mihi abstulis glad.*], Leg. *abstulit.*

Pag.

Pag. 109. v. 8. *vel carminibus loquaris*] Leg. *ne carmin.*

Pag. 111. v. 24. *æstis strident*] Leg. *extis.*

v. 26. *statum proeliantis componet*] Leg. *componit.*

Pag. 112. v. 1. *solers ni par viribus imposuit*] fortè, *solertia paria viris reposuit.*

v. 7. *ausa hostialis*] Leg. *ansa.*

Pag. 135. v. 21. *vnicite potum*] fortè, *pontum.*

v. 26. *vtitur pœnitentia occas.*] Leg. *præsenti occas.*

ibid. *dux Eumolpo*] Leg. *Eumolpus.*

Pag. 136. v. 5. *neque si quid ante hunc diem factum est abiicies*] Leg. *obiicies.*

v. 12. *vt tu Eumolpon*] fortè, *vt tuum, Eumolpum.*

Pag. 137. v. 1. *compellebat prædem repug.*] Leg. *prædam.*

v. 4. *textis arundinibus*] Leg. *tectis.*

v. 12. *dicta voluerit in caluos*] Leg. *voluere.*

v. 13. *stiginos esque*] fortè, *stigmososq;*, vel *stigmataque.*

v. 20. *ridet adusta pilis*] forte, *sordet*, vel *aret.*

v. 26. *Horti tulere quod cecauit*] forte, *Ponti sydere quod errauit.*

Pag. 138. v. 3. *ineptiora prateritius c anc*] Leg. *prateritis, cum anc.*

v. 4. *Triphena*] Leg. *Triphenæ.*

v. 6. *Cornubique domine*] Leg. *connubioq; dominæ.*

Pag. 139. v. 19. *Hyppogeo*] Leg. *hypogæo.*

Pag. 140. v. 1. *Assidebat ægræ lacrimas commendabat lug*] Leg. *ægræ vna ancilla tantummodo lacrimas commend.*

v. 4. *lumon renouab.*] Leg. *lumen.*

v. 8. *Omnis ordinis*] Leg *ordines.*

Pag. 141. v. 15. *victam manus*] Leg. *manum.*

Pag. 142. v. 10. *Caste videbatur*] Leg. *castæ.*

v. 15. *ne hanc quidem partem*] † forte desunt quædam.

Pag. 144. v. 6. *red. in animum edile*] Leg. *debile.*

v. 7. *fœderis verba permittebam memin.*] Leg. *permittebant.*

Pag. 156.

Pag.156.v.10. *iamque si placet hic impet.*] † forte deest aliquid.

v.21.*plebeia trita*]Leg.*plebeio.*

v.22. *Ac spireum cum*]Leg.*Hesperia coccum.*

ibid.*in vnda*] Leg.*ora.*

v.24.*Numidæ acusatius*]†forte,*silices.*

Pag.157.v.1.*an reo fera*]Leg.*circo f.*

v.15.*Quæque iure quærit*]Leg.*Quæque viri quærunt.*

v.16.*astrumque renid.*]Leg.*ostrumque renid.*

v.26 *vendunt conchilia*]Leg.*condunt conchylia.*

Pag.158.v.1.*in littora tantum*]Leg.*in littore.*

v.11. *Namque hoc dedecoris populo*] Leg. *dedecus est populo.*

v.15.*geminam depransam gurgite*] forte, *gemino*,id est, orientali & occidentali.

v.16 *exciderat æris*]forte,*exederat.*

v.20.*Curis latrantibus erat*] Leg.*errat.*

v.25.*excissa libido*]Leg.*excita.*

Pag.129.v.4.*perfugit sanguine*]Leg.*perfudit.*

v.8.*Parthenopen*]Leg.*Parthenopes.*

ibid.*Dicharchidos*]Leg.*Dicæarchidos.*

v.13.*verno persona cantu*]nota,*persona*,pro *resonatiua*

v.18.*& caua sparsa fa.*]Leg.*& cana.*

Pag.160.v.1.*Luxuriam spoliarum*]Leg.*spoliorum.*

v.6.*Et etiam mea reg.pet.*]Leg.*En etiam.*

v.7.*iam montibus austris*] ἴσως,*haustis.*

v.15.*Thessiphonæ*]Leg.*Tisiphone.*

v.16.*Et quo Syllanus*]Leg.*Ex quo Sull.*

v.23.*Si modo fas est mihi vera*]Leg.*vera mihi fas est.*

ibid.*impune probari*]Leg.*profari.*

v.vl. *Omniaque trib.*]Leg.*omnia quæ.*

Pag.161.v.9.*personat auras*]Leg.*aures.*

v.8.*Et Libye*]Leg.*Ex Lib.*

v.16.*Thessiphone*]Leg.*Tisiphone.*

v.23. *namque ore cruento*] fortè debuerat subsequi huiusmodi versus;

Nostrum quadriugo scandens Sol æthera curru.

Pag.162.v.5.*armis acta ciet*]forte,*demissa ciet.*

v.1

v.18.*cannoque ad sid. vertice*] Leg. *canoque.*
v.25.*Hesperiæ campos latæ*] Leg.*Latè*
Pag.163.v.4.*dom.rhenum*] Leg.*dum.*
v.12. *Ac viles opere*] Leg. *operæ.*
v.16.*Causam discite ferro*] Leg.*dicite.*
v.22.*Iudice Fortuna*] iacta forte alea.
v.23.*Et tantate*] Leg.*tentate.*
v.26.*Omnia læta*] Leg. *Omina.*
Pag.164.v.5.*insolito gressus*] Leg.*insoliti.*
v.10.*Fulmina mont. alt.*] Leg.*flumina.*
v.11.*missa putares*] Leg.*spissa.*
v.13.*Stabat victa fluit*] Leg.*Stabant, & vincta fl.*
v.17 *coniesta strue*] Leg.*congesta st.*
Pag.165.v.9. *Romano toniton ferit omnia signa*] Leg. *attonito fert omina scaua.*
v.10.*fluitare mare*] Leg.*mari.*
v.14.*perque duas scind.*] Leg.*per dubias.*
v.16. *Et patriæ est pontus*] † forte, *Et patria est timor ipsa,* &c
v.17.*fatisque iub.acti*] Leg.*actus.*
Pag.166.v.1.*oneris ignara iuv.*] Leg.*humeris ign.*
v.13.*repertor Hydaspis*] Leg.*repertus.*
v.22.*oxosa furentis*] Leg.*furentes.*
Pag.167.v.4.*Erynis*] Leg.*Erynnis.*
v.26.*Atque inter toto*] Leg.*intertorto.*
Pag.168.v.22. *Cratona*] forte, *Certona.*
v.24.*ampliori fortitudine domum quær.*] forte, *fortuna,* vel *fortitudine,* pro, fortuna.
Pag.172.v.8.*& susus confin.lumin.*] Leg.*fusius.*
v.15. *Parium marm.exstrinxerat*] Leg. *extinxerat.*
v.23.*tanta modo tang.corp.*] Leg.*tenta.*
Pag.173.v.4.*ô iuuenis sororem habet*] Leg.*habes.*
v.vl.*non dixi tibi anc*] Leg. *dixit.*
Pag.174.v.2.*nec mea mater*] Leg.*mea arte,*
v.3 *libentis mundi*] Leg.*labentis.*
v.8.*Belieno nece amat*] Leg.*Olienos me am.*
v.9.*inter hæc nomina*] forte, *inter hæc noctis.*
v.16.*Ideo quales funditur*] Leg.*fundit.*

v.19.*ciperen*]Leg.*cyperis*.

v.25.*millè oscuris quar.vol.*]Leg.*osculis*.

Pag.176.v.vl.*peruenieris domum*]Leg.*perueneris*.

Pag.177.v.2.*Narro ibi*]Leg.*tibi*.

v.7.*ad tubicines*]Leg.*tibicines*.

v.10.*Gytona rogo*]Leg.*roga*.

v.17.*solent inquit fieri*]Leg.*inquit ista fi*.

Pag.178.v.20.*per quod etiam re habere*]Leg.*te hab*.

Pag.180.v.9.*trepidenti vertice*]forte,*crepidanti*.

v.13.*rore capillos*]Leg.*Capillos*.

v.14.*Iasdon*]forte,*Aedon*.

v.17.*sua rura colebat*]Leg.*colebant*.

v.18.*marmoreis ciuibus*]Leg.*ceruicibus*.

v.19.*myrtoq; floranti*]Leg.*florenti*.

v.vl.*& quid hodie*]Leg.*ecquid*.

Pag.182.v.6.*omniumve malorum causa*] Leg.*vel malorum*.

v.15.*timore lusis*]Leg.*lusũs*.

v.17.*ac fere orat.*]Leg.*hac fere or*.

Pag.183.v.1.*fixas oculos*]Leg.*fixos*.

v.2.*incerto*]Leg.*incepto*.

v.13.*natali conuitio*]Leg.*tali conv*.

Pag.184.v.3.*membra colore thoro*]Leg.*iacere th*.

v.4.*Epirus in arce*]Leg.*Epicurus*.

v.10.*sed eam si de*]Leg.*sed bona fide*.

ibid.*Ascyltos*]Leg.*Ascylta*.

v.11.*vsque iniuriam*]Leg. *vsque ad iniur*.

v.14.*ab Ascylto*]Leg.*Ascylta*.

v.16. *deprecatur sua victima versu*] fortè, *sua crimina*.

v.20.*Cui Iesos*]Leg.*Lesbus*.

ibid.*Lydus adorat*]forte,*Nilus ad*.

v.22.*templumque tuis imponit hipeplis*] fortè, ---*templisque tuis imponit honores*.

Pag.185.v.7.*festus suis*]Leg.*fœtus suis*.

v.8.*spumabat pateris*]Leg.*spumabit*.

v.25.*arundinem rapuit ostio*]Leg.*rapit ocyus*.

Pag.186

Pag.186.v.7.*altera per te lectuli*]Leg.*parte lect.*

v.10.*quid nos inquit in cell.meam*]Leg.*quid vos.*

v.16. *puella bona sua vend.*] Leg. *puero puellave bona.*

Pag.188.v.12.*leguminis super mensam effugit*] Leg. *effudit.*

v.20 *singularemq; rerum*]Leg.*singularesque.*

v.22.*mermore terra*]Leg.*marmore.*

v.vl.*molliscille*] Leg. *mollíscella*, vel *mollicella*, in quo tamen i breue est.

ibid.*candice lento*]Leg.*candice.*

Pag.189. v.3. *Clauis numerabat agrestes*] forte, *clausos.*

v.6.*mitia seruo*]forte,*mitia porro.*

v.7.*Inter adoratas*]Leg.*odoratas.*

ibid.*Pendebat*]Leg.*pendebant.*

v.8.*ima racemis*]Leg.*vua rac.*

v.9.*Qualis in Actaa*] Deest versus,quo describebatur anus:& sequentes ita sunt emendandi;

Qualis in Actaa quondam fuit hospita terra
Digna sacris Hecale,quam Musa loquentibus annis
Battiada veteri viuendam tradidit auo.

v.23. *excitato funere perfugit*] Leg. *cinere perfudit.*

Pag.190.v.17. *peneque fluentes*] forte, *pœnasque luentes.*

Pag.192.v.4. *si mag.hoc scierit,ibi crucem*] forte, *tibi crucem figet.polluisti.*

Pag.193.v.9 *paret non paret habento*] forte,*pauper non posset haberi.*

INCERTI AVCTORIS CONIECTVRÆ

IN PETRONIVM ARBITRVM.

PAg.49. v.18. In excussis cum scribitur; *Quoniam sermonem habes non publici saporis, & quod rarissimum est, amas bonam mentem*] Suspicatus sum aliquando leg. *amas bona* (vel *bene*) *monentem*. quod non alienum erat à serie & ordine orationis: & laudantur ab Hesiodo in versibus vulgo notissimis etiam hi, qui recta monentes audiunt. Sed fortasse non malè retineri potest vulgata, quia alter superiore tota declamatione conquerebatur de corruptione animorum in iuvenibus.

Pag.53.v.6. Non longè vbi scribitur in excussis cod. *Per medium lupanar cœpi fugere in aliam, cum ecce in ipso aditu occurrit mihi æquè lapsus ac moriens Ascylta*] interpretantur vulgo, id est, qui vt ego aberrauerat: sed tamen falsam esse interpretationem licet coniicere ex sequentibus in manscrip. cum Giton de Ascylto conqueritur apud Encolpum; *Tuus*, inquit, *frater, ac comes paulo antè in conductum accurrit, cœpitq; mihi velle pudorem extorquere.* Ex quibus quis non videt non lapsum esse Ascyltam & eò abductum, sed de industria. Puto leg. *æquè lassus ac moriens.* nam de seipso Gyton paulo ante dixerat: *Donec & cursu defatigatus & sudore iam madens*, &c. Et hac eadem pag. *Sudorem ille manibus detersit*, &c. Sed suspectus est locus ille alter, *in conductum accucurrit*, nec satis intelligo.

Pag.61.v.18. In excusso vbi legitur; *Ego sum ancilla Quartillæ, cur vos sacram ante cryptam turbastis?*] Lego, *cuius vos*, &c. Sic supra recte emendatus est error similis; *Nescio cur quis Agamemnonis suasoriam excepit*: sic, *nescio cuius, qui*, &c. *Sic Pithœus.*

Pag.63.v.10. Non longè; *Neui traducere velitis tot annorū consilia secreta, quæ vix mille homines nouerūt*] Locus suspectus mihi. fortasse legi posset, *quæ vix vlli homines.*

v.21. Ibi-

v.Ibidem; *Adiuuaturos nos diuinam prudentiam vel periculo nostro*] forte leg. *prouidentiam*: quia ipsa dicebat *se iussam esse eos perquirere, atque impetum morbi monstrata subtilitate lenire*. *Sic Pithœus.*

Pag.67.v.17.In M.C.cum scribitur: *Ancilla totam faciem eius fuligine longa perfricauit, & non sentientis labra humerosque sopitionibus pinxit*] locus est mendosus. Forte *scriptionibus* leg. Nam *manus* & *frontem scribere* Catull. dixit & Plaut. & Ausonius multis locis. Ad hunc pertinet locum, quod Nonius obseruauit in voce *subleuit*: *Subleuit*, inquit, *significat illusit & suo ridiculo habuit, tractum à genere ludi, quo dormientibus ora pinguntur*, &c.

Pag.68.v.11.In M.C.vbi legitur de Syris, qui venerant ad prædam; *Postquam se deprehensos esse intellexerunt, pariter secundum lectum conciderunt, vt putares hoc conuenisse, & flectere tanquam olim dormientes cœperunt*] Lego, *stertere* pro *flectere*, optimo sensu vt opinor. *Ita Pithœus.*

Pag.69.v.7.Non longè in manuscr. Cod. quum legitur cinoedo; *Et super lectum venit, atque omni vi detexit recusantes*] Forte verbum illud obscœnum, quod apud Catull. restitui,

——Patrui perdepsuit ipsam
Vxorem, & patruum reddidit Harpocratem,

ita hîc *depsuit* non malè legeretur. Hoc verbum apud Apuleium Apolog. 2. videtur quoque restituendum in his verbis; *Olim in pueritia, priusquam isto caluitio deformaretur, emasculatoribus suis ad omnia infanda morigerus, mox in iuuentute saltandis fabulis exossis plane & eneruis, sed (vt audio) indocta & rudi mollitia. Negatur enim quicquam histrionis habuisse præter impudicitiam. In hac etiam ætate, qua nunc est, qui illum deperduint multi sunt*: ibi pro *deperduint* forte *depsuerint* legendum.

Pag.72. v.23. Cum loquitur de ludo pilæ in Manusc.cod. *Alter numerabat pilas, non quidem eas quæ inter manus luxu expellente vibrabant*] Locus est suspectus. Opinor forte leg. *lusu expellentes vibrabant.*

Pag.74.v.5. Vbi legitur in Manuscr. cod. *Ad sinistram enim intrantibus non longe ab hostiari cella canis ingens catena vinctus in pariete erat pictus, superq; quadrata littera scriptum CAVE CAVE CANEM*] Hæc pertinent ad illustrationem illius loci Varronis, qui ab Nonio citatur in voce *Præbitio* : *Quod eo die mea erat præbitio in ianuam CAVE CANEM inscribi iubeo.* quem morem Turnebus cap.4. lib.15. Græcis acceptum refert.

v.25 Cum legitur in Manuscr. Cod. *Præterea grande armarium in angulo vidi, in cuius ædiculo erant Pares argentei positi Venerisque signum marmoreum*] Locus est mendosus, opinor. forte *Paridis argentei positi,* &c. vt non temerè Veneris Paridisque signa simul coniuncta sint propter iudicium Paridis. ita leg. esse indicant quæ sequuntur; *Et pixis aurea non pusilla, in qua barbam ipsius conditam esse dicebant.* nam de viro aliquo loquutum fuisse necesse est. Sic Plinius lib.34. cap.7. *Ab Euprhanore sculptum ære Paridis iudicium refertur.* Hic autem *argentei positi*, id est, sculpti, interpretor: sicuti apud Horat. lib.4. Odar.

Hic saxo, liquidis ille coloribus
Sollers nunc hominem ponere nunc Deum.

Sic Pith. Pag.75.v.15. Non longe cum legitur in Manuscr. Cod. *sub eodem titulo etiam lucerna bilignis de camera pendebat*] forte leg. *bilychnis.* quod epithetum aptius conuenit lucernæ.

Pag.77.v.7. Cum legitur in Manuscr. Cod. *Ablata est hunc gustatio valde lauta. nam iam omnes discubuerant præter ipsum Trimalcionem, cui locus nouomoræ primus seruabatur*] Locus obscurus propter insolens vocabulum, *nouomoræ.* & dubito ne valde hoc nomen corruptum sit: veruntamen dum quid melius edocear, ita leg. suspicor, *nouæ moræ locus*, in eam sententiam, vt dicat, Domino Trimalcioni locus postremus sit relictus, id est, ante quem omnes alii discumberent (vt loquitur) ipse autem nouissimus omnium. qui honos etiam solet exhiberi iis, quibus honos defertur hodie.

v.12. Quæ

v.12. Quæ ſequuntur in Manuſcr. Cod. de vltimo ferculo, quod conſtabat *aſello Corinthio cum biſſaccio poſito, qui habebat oliuas*, &c. valet ad explicationem illius prouerbii, quod apud eundem Petronium excuſſum extat in illis verbis: *Mox manum dimiſit in ſinum, & pertractato vaſculo tam rudi hoc, inquit, belle cras in promulſide noſtra libidinis militabit. hodie enim poſt aſellum diaria non ſumo.* Quod prouerbium nondum explicatum (vt opinor) eam habet ſententiam, ſe poſt nouiſſima fercula non cibos diurnos & conſuetos accepturam. Nam in ea ſignificatione *diariorum* nomen extat apud Horat. lib. 1. Epiſtol.

Cum ſeruis vrbana diaria rodere mauis.

Erant enim cibi diurni ſoliti dari ſeruis aut militibus. Quod prouerbium in obſcœnum ſenſum traxit meretrix, & quaſi per allegoriam ſententiam produxit. nam quia dixerat, *in promulſide libidinis noſtræ*, continuauit orationis allegoriam in illo prouerbio. nam promulſidem habuiſſe aliquid commune cum aſelli ferculo (forte tanquam condimentum) indicant verba M C. hoc loco: *Cæterum in promulſi dari aſellus erat Corinthus cum biſaccio poſitus*, &c. quæ verba tamẽ corrupta credo & leui mutatione ita reſtituenda, *cæterum in promulſide ei aſellus erat*, &c.

Pag 78. v. 23. Vbi legitur in Manuſcr. Cod. *Pro calculis enim albis aut nigris aureos argenteoſque habebat denarios. interim dum ille omnium teſtorum interluſum conſumit*] neſcio quid ſibi velit nomen *teſtorum*. forte aliquid deeſt. Quid ſi legamus, *omnem teſſeram*? quia ſupra meminerat cryſtallinarum teſſerarum: aut forte, *omnem theſaurum inter luſum conſumit*, vt referatur ad denarios.

v. 26. Ibidem vbi legitur in Manuſcr. Cod. *In qua gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales eſſe ſolent quæ incumbunt oua*] Lego, *incubant*. *Ita Pithoeus.*

Pag. 80. v. 11. Vbi legitur in Manuſcr. Cod. *Ampora vitrea allata ſunt diligenter gypſata, quarum in ceruicibus pittacia erant affixa cum hoc titulo, Falernum*, &c.] ſuſpicor leg.

cor leg. πινάκια, id est, tabellæ quædam, quæ solebant etiam in horreis vinis apponi, vt cuius essent notæ indicarent, quod annotauit Brodæus.

Pag, 81 v. 13. Non longe cum legitur in Manuscr. Cod. *super geminos, testiculos acriones*] Optime P. Dan. legit *ac lienes.* fortasse etiam, *renes* legi posset, in quibus sita est libidinis cupiditas.

Pag. 83. v. 5. Vbi legitur in Manuscr. Cod. *Conuersus ad eum vt plurima exciperem, longe arcessere tabulas cœpi*] Lego, *fabulas.*

Sic Pith.

v. 8. Vbi legitur in Manuscr. Cod. *Vxor, inquit, Trimalcionis fortunata appellatur, &c. Nunc nec quid nec quare, in cœlum abiit & Trimalchionis topanta est*] Locus valde mendosus. forte leg. Græcè, ἐν τῷ παντὶ, id est, omnino, omni ex parte, vt loquuntur Græci.

Pag. 86. v. 11. Vbi legitur in Manuscr. Cod. *Quamuis non minus sudoris habuimus etiam postquam ad stabulum peruenimus. Anas enim ipsa inter diuersitores diutius ingurgitata ne ignem quidem admodum sensisset*] Primum leg. est, *Anus.* deinde forte, *ne signum quidem*, scilicet eorum, qui pulsabant hostium, *sensissent.* quam interpretationem confirmare videntur, quæ sequuntur; *& forsitan pernoctassemus in limine, ni tabellarius Trimalcionis venisset X. vehiculis diues. Non diu ergo tumultuatus stabuli ianuam effregit. non tumultuatus*, scilicet æquè ac nos. Venit tamen in mentem aliò referre ea verba, vt legamus, *ne ignem quidem admotum sensisset*, adeo scilicet ingurgitata erat.

Sic Pithoeus.

HENRI-

HENRICI STEPHANI PARISIENSIS EMENDATIONES IN PETRONII ARBITRI EPIGRAMMATA.

Henricus Stephanus Lectori.

QVi sequuntur Arbitri versus, omnes, præter paucissimos in fine collocatos, ex fragmento sumptæ sunt Satyræ cuiusdam ab eo scriptæ, sed quamuis olim excusæ, non multis tamen visæ. Eos autem alioqui aureos quum indigne mendis fœdatos inuenissem, adeo vt multi loci Oedipo viderentur opus habere, tales tibi proponere non sustinui: nec prius quieui quam eos pristino nitori magna ex parte restitutos vidi. ita tamen vt textum ipsum præterquam in mendis manifestissimis, attingere ausus non fuerim, sed emendationes margini adscripserim: non veras quidem omnes fortasse, verisimiles certe omnes, & quæ inter coniecturas saltem locum teneant, dignas. Huius autem beneficij (ne fallaris) minimam partem mihi, maximam * amico cuidam meo debes, cuius (quia se nominari non patitur) nomen inuitus in præsentia taceo. ** Hadr. Iunio.*

Pag 51. v. 6. *Artis seueræ*] Versus sunt Iambici.

ibid. *Si quis amas effectus*] Legendum, *ardet eff.*

v. 11. *Nec per dictis abditus*] Leg. *Nec in popinis abd.*

v. 13. *Histrionea addict.*] Leg. *histrioniæ.*

v. 14. *Sed siue armigeræ*] Hexametri versus.

ibid. *Rident Tritonidis*] fort. *arrident.*

v. 16. *Sirenumque domos*] scrib. *domus.*

v. 18. *Mox & Socratico plenus grege imitet habenas*] Leg. *Socraticum, plenasq; immittat hab.*

Pag. 84. v. 3. *Luxurie rictu*] Versus iambici: Legendum autem, *Luxurie & victu.*

v. 4. *Clausus pauo*] Leg. *exclusus pa.*

v. 8. *gracialis pes è tota listria*] fort. *Histria.**

v.9.*trepidi temporis*]Leg.*tepidi.*
v.11.*cara tribacca Indica*]Leg.*cara tibi bacca Ind.*
v.12.*phaleris pelagus*]Leg.*pelagi.*
v.14.*ad quam rei viridem*]Leg.*rem vir.*
v.16.*Ouo carchedomos*]Leg.*Quo Carchedonios.*
v.18.*Æquum & inducere,&c.*] Legendum;
Æquum est induere nuptam ad ventum textilem
Pallam,prost.nud.in thalami lectulo.
Pag.89.v.10.*Grex ait in scena*]Leg.*grex agit.*
Pag.94.v.9. *Et qui sollicitat nuptas ad præmia, peccat*] Distingue,*nuptas,ad præmia pecc.*
v.10.*peruinosis*]Leg.*pruinosis.*
Iam decima mœstus] versus iambici.
Pag.101.v.8. *hoc titulus fero.*Leg.*hoc penitus f.*
v.9.*Intus hæc ad fata*]for *Iuratus hæc a.f.c.Si non.*
v.17.*sed tradunt manus*]Leg.*sed tardant.*
v.18.*Latusque resilit*]Leg.*Lentusque.*
v.21.*& dum murmurant Robora, moles*] Leg. *murmurat Roborea moles,spir.*
Pag.102.v.6.*Rates vt aliæ*]Leg.*vt altæ.*
v.12 *Laconti*]Leg.*Lacente.*
v.26.*& effundunt vires*]Leg.*viros.*
Pag.103.v.6.*auaris alius acc.fac.*]Leg.*ab aris.*
Pag.135.v.21.*nec vincite potum*]Leg.*pontum.*
Pag.137.v.20.*ridet adusta pilis*] for.*aret*,vel,*sordet ad.*
v.23. *Infelix modo crinibus nitebas*] Phalecij, seu hendecasyllabi.
v.26. *Horti tubere quod cecauit vnda*] fort. *Ponti sidere quod errauit v.*
Pag.156.v.22. *Ac Spireum cum laudabat mil.in vnda*] Leg.*Hesperiæ coccum l.m.in ora.*
v.24.*Numidæ accusatius*]Leg.*Nu.silices.*
P.157.v 1.*in syluis an reo fera*]Leg.*in syl.circo f.*
v.2.*Hamon*]scrib.*Hammon.*
v.7.*Heu pudet affari*] Leg.*effari.*
v.13.*Factique ener.corp.*]Leg.*Fractique.*
v.15.*Quæque iure querit*]Leg.*viri quærunt.*
v.16.*astrumque renidens*]Leg.*ostrumque.*

v.26.*Vendunt conchylia*]Leg.*condunt*.

Pag.158.v.1.*in littora tantum*]Leg.*in littore*.

v.11.*hoc dedecoris populo*]Leg.*dedecus est populi*.

v.15.*geminam deprensam gurgite*]Leg.*gemino*.

v.16.*exciderat æres*]Leg.*exederat*.

v.25.*excissa libido*]Leg.*excita*.

Pag.159.v.8. *Parthenopen inter magnæ Dicharchidos*] Leg. *Parthenopes inter magnæque Dicarchidos*.

Pag.161.v.24.*Deformis titubans vultus*] Deesse videtur versus ante hunc.

Pag.162.v.5.*Sideribus armis acta ciet*.] Leg. *Sideribus demissa ciet*.

v.25.*Hesperiæ campos latæ*]Leg.*Late*.

Pag.163.v.16.*causam discite ferro*]Leg.*dicite*.

v.26.*Omnia læta dedit*]Leg.*Omina*.

ibid.*è mentibus auras*]Leg.*iras*.

Pag.164.v.5.*insolito gressus*] Leg.*insoliti*.

v.11.*hæc quoque missa putares*]Leg.*spissa putares*.

v.13.*Stabat victa fluctus stup*] Leg.*Stabant, & vincta fl*.

Pag.165.v.9. *Romano toniton ferit omnia signa*] Leg. *Ro. attonito fert omina scæua*.

v.14.*perque duas scind*.]Leg.*per dubias scind*.

v.17.*fatisque iubentibus acti*]Leg.*actus*.

Pag.166.v.1.*oneris ignara iuuentus*]Leg.*humeris ign*.

v.13.*repertor Hydaspis*]Leg.*repertus Hyd*.

v.22.*exosa furentis*]Leg.*furentes*.

Pag.167.v.26.*Atque inter toto*]Leg.*intertorto*.

Pag.174.v.19 *molle cyperen*]fort.*cyperis*.

Pag.180.v.9.*trepidanti vertice*]fort.*crepitanti v*.

v.14.*Syluester Iasdon*]Leg.*Aedon*.

Pag.182.v.8. *Ter corripui terribilem manu bipennem*] versus Sotadei, vel Ionici à maiore.

Pag.183.v.2.*Nec magis incerto*]Leg.*incepto*.

v.24.*Quid me constricta spect*.] *Quid me spectatis constricta fronte*.

Pag.184.v.3.*membra colore thoro*]Leg.*iacere th*.

v.4.*Epirus in arce*]Leg.*Epicurus in arce*.

v.20.*Cui Lesbos*]*Cui Iesos*.

ibid.

ibid. *quem Lydus adorat*] Leg. *Nilus ad.*

Pag. 185. v. 7. *quærulæ festus suis*] Leg. *fœtus suis.*

Pag. 188. vers. 21. *Non Indum fulgebat*] *Indum non fulg.*

Pag. 189. v. 3. *clauus numerabat agrestes*] Leg. *clausos nu. ag.*

v. 6. *mitia seruo*] Leg. *mitia porro.*

v. 7. *Inter adoratas*] Leg. *odoratas.*

v. 8. *passis ima racemis*] Leg. *vua rac.*

v. 10. *Hecates*] Leg. *Hecale.*

v. 12. *Baccineas veteres*] Leg. *Battiadæ veteris.*

Pag. 190. v. 17. *peneque fluentes*] Legendum, *pœnasque luentes.*

Pag. 193. v. 15. *paret non paret, habento*] Legend. *habeto.*

Hactenus Arbitri versus, ex eius Satyra sumpti: qui sequuntur autem, ex Grammaticis sunt petiti.

INNOMINATI AVCTORIS EMENDATIONES *IN PETRONIVM ARBITRVM.*

De Petronio vide Cornelium Tacitum. De Aduocatorum degenere genere, eundem in Dialog. de Oratoribus, & Plin. lib. 2. epist. 3. & Ammianum Marcellinum.

Pag. 48. v. 7. *Sampsucho*] Vet. *sesamo.*

v. 25. *& iam grandis & **] leg. *etiam grandes video & vt ita dicam.*

Pag. 50. v. 16. **qua nihil esse maius*] leg. *& quia.*

Pag. 51. v. 6. *Artis seueræ si quis amat eff.*] leg. ex V.C. *Amat seueræ si quis artis effectus.*

Vide Turnebum.

Pag. 52. v. 23. *Ducturam ego putabam*] V. *diuinam ego.* communem lectionem probo. Sic infra: *Putares ab eadem auia esse deductum.*

Pag. 53. v. 1. *inter viculos*] V. *internuculos.* fort. *internuntij*, vel *internunciolι.*

v. 22. *pe-*

v. 22. *peculio*] ſic in Obſcœno Carmine ad calcem Virgilij;

Pulchre penſilibus peculiati.

Eſt & apud Lampridium in Heliogabalo.

Pag. 63. v. 10. *tot annorum*] fort. *animorum.*

v. 26. *tentata*] fort. *dentata.*

Pag. 71. v. 4. *iratam*] fort. *iuratam.*

Pag. 84. verſ. 8. *gracilipes crotaliſtria*] hos verſus citat Gellius & Hadrian. Iunius in Animaduerſ. Vide & Turneb.

Pag. 99. v. 24. *auemus*] *habemus.*

Pag. 111. v. 21. *ſcordalo*] apud Senec. epiſt. 57. lib. 7. *ſcordalion* legitur. Vide Turneb.

Pag. 135. verſ. 12. *à tutela nauigij*] Nota pro hoc loco quod Pomponius Porphyrio in Horatium (pete à fratre quo loco) ſcribit, lib. 1. Od. 5. *Quis multa gracilis*, ad verba; *Miſeri quibus intentata.* In Gloſſario S. Benedicti in verbis Petronij, *Troia haloſin.*

v. 26. *Eumolpos*] hoc verbum vſurpat Plinius in epiſt. 86. lib. 10. pag. 288. & 289.

Pag. 137. v. 8. *inani ſpira*] Leg. *immani ſpira.*

Pag. 155. v. 3. *teneriorem*] fort. *ſeueriorem.*

Pag. 156. v. 17. *peragrabantur*] Leg. *peragebantur*, vt in margine.

v. 22. *Aes pyreum*] ad hunc verſum nota crucem, vt ſuſpectum.

v. 24. *acuſatius*] Vet. *accurant.*

Pag. 157. v. 1. *arcufera*] Vet. *arco fera.*

v. 4. *Ad mortes precioſa*, &c.] Legendũ & diſtinguendum, *Ad mortes precioſa, fames premit aduena claſſes, Tigris*, &c.

v. 7. *Heu pudet affari*] Leg. *effari.*

v. 12. *Quare ſe natam non*, &c.] Leg. forte, *Quærit ſe natura, nec*, &c.

v. 15. *Quæq; virum quærit*] Leg *quærunt.*

v. 18. *mutatur*] Leg. *imitatur.*

v. 19. *hoſtile*] Leg. *ſterile.*

v. 22. *exſtruit*] al. *eſurit.*

Pag.

Pag. 158. v. 2. *Solæ desertis*] nota in margine, *Aristides.*
v. 9. *tristior ille est*] deterior. Publius in Mimis;
Ad tristem partem strenua est suspicio.
v. 20. *latrantibus*] Leg. *lacerantibus.*
v. 23. *Hæc mersant*] Leg. *Hoc mersum.*
v. 25. *excita libido*] *libido?* leg. per interrogationem.
Pag. 159. v. 5. *tot tellus*] Leg. *tellus tot.*
v. 12. *auctumno*] Leg. *autumno*, non *auctumno.*
v. 20. *diuinarumq; potestas, Quæ noua* &c.] Leg. forte;
——*diuinarumque potestas*
Cui nulla nimium * *nimium*——*potestas.*
Pag. 162. v. 8. *Vanus lapis inuenit vsum*] Leg. *Vanos lapis inuenit vsus.*
v. 10. *fatentur*] Leg. *iubentur.*
v. 24. *vota mihi*] Leg. *tibi.*
Pag. 161. v. 5. *structos*] Leg. *stratos.*
v. 12. *Porth meus*] in hoc verbo pone in margine; *Hæc emendatio est Baptistæ Pij* Poster. Annotat. cap. 48.
v. 16. *Vulnere*] Leg. *vulnera.*
v. 24. *titubans*] pone in margine, *Titan.*
Pag. 162. v. 5. *armis acta*] Leg. *facta.*
v. 9. *comitata*] Leg. *crinita.*
v. 15. *nomine pulso*] Leg. *nomine sursum.*
Pag. 136. v. 10. *qui bella vident*] Leg. *timent.*
Pag. 164. v. 1. *frequenti*] Leg. *sequenti.*
v. 5. *Occupat ausus*] Leg. *ausu.*
v. 24. *victaque cœli*] Leg. *vinctaque*, quomodo supra dixerat;
——*Ne hanc sine vindice dextram vinciat ignauus*——
Pag. 165. v. 9. *Atque hæc Rom.*] Leg. *hoc Ro.* & eodem versu pro *tonito* leg. *tonitru ferit omnia, signa.*
v. 14. *Pectora, perque duas*] Leg. *pectora perque duas.*
Pag. 166. v. 3. *Hinc vehit*] Leg. *Hic ve.*
Pag. 172. v. 8. *ad malarum scripturam*] al. *iuncturam.* fort. *trituram*, à *terendo*, id est, molendo.
v. 16. *extinxerat*] deleuerat pulchritudine & superauerat.
Pag. 177. v. 1. *sine neruis posse ire*] Leg. *iri.*
v. 16. *Perlegisse*] Leg. *peregisse.*

Pag.

Pag.178.v.2. *Peccasse, &c. deliqui*] *Peccare* minus, *De-nquere* leuius.

v.13. *Paratus miles*] Leg. potius, *peritus*.

Pag.180.v.13. *Ore lapillos*] fort. *rore*.

Pag.184.v.26. *reb. egenis Attritus.*] Horatius; *Quam ibi accisis iuuenta manu duxit.*

ag.187. v. 20. *fabulatione*] salutatione, etiam apud mbrosium 104.

Pag.188.v.8. *ad vsum reposita*] fort. *ad esum*.

Pag. 189.v.10. *Digna sacris Hecale*, &c.] ad hunc ver-um scribe in margine; Hunc locum primus restituit apt. Pius apud Fulgent. in enarrationibus Fabula-um allegoricis ex Plutarcho, qui Callimachum scri-it Hecalesia scripsisse.

OHANNIS SAMBVCI TVRNOVIEN-SIS PANNONII, CONSILIA-rij Cæsarei, *Scripsit an. 1564.*

NOTÆ

AD PETRONII ARBITRI MASSI-LIENSIS SATYRICI FRA-gmenta.

AD CLARISSIMVM VIRVM Ioannem Sambucum.

En vestro redit arbitrio, Sambuce, politus
Arbiter, & criticos exiit ipse stilos.
Scilicet iniecisse tuas, dum istuc rediturit.
Perspicies, medicas adque hibuisse manus.
Namque vnus flos Chalcographôn Plantinius omnium.
Communi æterna dum studet arte bono;
Et sua dum limata tibi, quem dotibus auctum
Præclaris seruet Iuppiter vsque, parat:
Ocius ergo suos adit, & compellat amicos,
Symbola conferret vt sua quisque, monet.
Iunius extremus sua mittit ab vsque Batauis:
Memmius & (qui vtinam plura aliquando daret)

Gallicus

Gallicus adspergit: quin & Craneburgicus: inde
Nos etiam, vt constet symbola, nostra damus.
Sic positis nouus exuuiis redit Arbiter: adfert,
Datque tibi gustum symbola & arbitrium:
Atque, his delitiis rogat vt satiatus amicorum
Agnoscas fidas pæoniasque manus.
Ante alios cupit hoc Gifanius; optat amicis
Qui dudum misere adscribier, esse tuus
Esse tuus cupit: & non sim re dignus vt ipse;
Certe animi studium, quod pote, polliceor.
Sponsor erit Carus (ni fallit) idoneus; & cui
Nomen agellus, libris Attica terra dedit.

Tui studiosiss.

Ob. Gifanius.

D. IOAN. LISTHIO, SECRETARIO ET CONSILIARIO CÆSAREÆ MAIESTATIS, amico veteri suo

IOAN. SAMBVCVS PAN.

SYluulam hanc Satyricam, eruditam, & variam, adeoque ob fictas narratiunculas, nec vulgaria imitationis poeticæ quædam exempla, insignem, restitutam, ac pæne integram ad te mitto. Nam cum ante annos XLV. de vnico exemplari manuscripto Lutetiæ impressa esset, & nulla linea sine mendis, aut aliquo defectu legerentur: hortatu Pulmani, viri doctissimi, qui aliquot Hadriani Iunij, (quem honoris, & amicitiæ causa, eruditionisque nomino) obseruationes, atque etiam suas mihi ostenderat, cum vetusto meo codice diligenter contuli, integras paginas addidi, loca præter alios plus quam quinquaginta restitui, vt nihil ad sensum, & auctoris probitatem in his reliquiis lector sit requisiturus. Hanc opellam tibi voui, meque, vt facis, redamare ne desinas. Viennæ, 1564. in festo Martini,

PETRO-

PETRONII ARBITRI VITA.

PEtronij Arbitri vitam deſcribere in tanta temporum obſcuritate perdifficile eſt. Ne tamen nihil dicamus, Petroniam gentem Romæ inluſtrem inuenio. nam Petronius Voluſianus Conſul fuit imperante Gallieno, anno Chriſti 262. Eodem aut paullo ante tempore floruiſſe noſtrum non dubito. Nam ex hoc fragmento ſatis apparet reip. Rom. à Chriſtianis Principibus nullam dum factam fuiſſe mutationem. meminit *crucis* & etiam *iudicum ex equeſtri ordine* ſumptorum. ridet & *formulas iudiciorum*. Deinde teſtimonia ex eo proferunt Terentianus & Macrobius. illum ego cũ Gyraldo Cypriani; hunc Prudentij facio ęqualem. Aliorum autẽ argumenta refellere non eſt locus. *Diſertum* vocat Petronium Maurus; nam & ex libello hoc videtur verſatus in declamationibus; poſteaq; ſe cõtuliſſe ad hoc Satyricũ ſcribendi genus, Lucianum, ſeu potius Lucium Appuleium imitatus. nam & *Lucianæ improbitatis*, & *Pſyches* (de qua Appuleius) meminit. Scripſiſſe etiam de Maſſilienſibus, ait Seruius; & his verſiculis indicat Sidonius:

——Et Maſſilienſium per hortos
Sacri ſtipitis Arbiter colonum,
Helleſpontiaco parem Priapo.

Quibus locis confirmari videtur vulgi opinio, hunc Maſſilienſem exiſtimantis fuiſſe. quamquam, vt dixi, Petronia gens Romæ fuerit nobiliſſima, cum & Turpiliani, Mamertini, Septimiani, & Voluſiani, omnes ex hac gente fuerint Conſules: quiquid ſit, nos vulgarem opinionem ſecuti ſumus. De iſto autem opere, lector, ipſe ſis arbiter, & vale.

Pag. 47. v. 1. *Cum alio genere furiarum*] multa videntur deeſſe. hæc, quæ initio poſita ſunt, declamationis ſunt fragmenta.

Pag. 48. v. 12. *Leuibus enim*] forte *lenibus.*

v. 19. *Ingenia deleuerat*] fort. dolauerat.

v. 23. *Neque Platona, neque Demoſthenem*] fort. *neque Plato neque Demoſthenes.*

v.25. *Acceßiße*] fort. *acceßißet.*

ibid. *Et iam grandis & ideo*] ita vetus codex, vulgatus, *grandis & velut.*

pag. 49. v. 20. *&, quod rarißimum*] *&, quia rar.*

pag. 50. v. 16. *impellunt.* qua nihil eße maius*] * videtur quid deesse.

pag. 51. v. 6. *amat effectus*] fort. *ardet ef.* vt alterum sit ex glossa.

v. 13. *histrioniæ addictus*] ita v. c. vulg. *histrionea.*

v. 14. *arrident*] ita ex coniectura. vulg. *rident.*

pag. 52. vers. 4. *Ascyltæ fugam*] De Ascylta nulla ante mentio. vnde perspicuum est deesse multa.

v. 20. *Vbi ego habitem?*] vulg. *habito?*

pag. 53. v. 8. *æque lapsus*] id est, qui vt ego aberrauerat.

v. 22. *prolatoque peculio*] ita vet. cod. vulg. *pecuo.* fort. *peniculo.*

pag. 62. v. 4. *attoniti exspectauimus lacrimas*] fort. *spectauimus.*

pag. 64. v. 8. *iurgia flectit*] fort. *plectit*, id est, nectit. ita Ouidius lib. 1. Amor. *nectere iurgia* dixit.

pag. 70. v. 19. *& quia non plus quam septem*] for. *& quæ.*

v. 20. *& ea ipsa quæ*] fort. *vt ea ipsa.*

pag. 71. v. 4. *Iun. meam iratam habeam*] ita coniectura ducti scripsimus: vulg. *irritatam.*

v. 10. *prouerbium illud dicatum, vt poßit*] Erasmus, *illud, vt poße dicatur.*

v. 15. *flammeo vt iam embasico: ætas præf.*] fort. *flammeolum basicum.*

pag. 72. v. 8. *furtiuis subinde osculis*] ita vet. cod. vulg. *oculis.*

pag. 83. vers. 21. *varioque sermone * garrimus*] * Deesse quid videtur.

v. 24. *Morsum Thracem*] fort. *Mopsum.*

pag. 84. v. 1. *alterum honestiorem*] scil. Publium.

v. 3. *Luxuriæ rictu*] Publij versus.

v. 8. *gracilipes*] ita vetus liber.

v. 18. *Induere nuptam*] ita leg. suadet ratio carminis. vulg. *inducere.*

v.19. *in nebula linea*] sic vet. lib. vulg. *luna*.

Pag. 89. v. 10. *Grex agit in scæna*] Ex, *ait*, fecimus, *agit*, vt sæpe alias.

v. 14. *Nec diu tum lacrimis * indulsi*] * videntur deesse nonnulla.

v.19. *ibi triduo inclusa red.*] fort. *inclusus*.

Pag. 94. v. 10. *horret facundia*] ita v.c. vulg. *heret*.

v. 20. *quacunque ratione possunt*] ita vet. codex: vulg. *quacunque possunt*.

Pag. 99. v. 9. *Itaque harcula herbarum omn.*] ita vet. c. vulg. *hercula alis genera herbarum*] fort. *Hercules alius*, seu *alis herb.* &c. aut fort. *Hercule herb.*

v.13. *in cacumen excelsiss.*] v.c. *cacumine*.

v.14. *conscendit*] v.c. *consenuit*.

v.18. *vt ad plastas reuertar, * statua*] * deest quid: fortassis nomen plastis.

v.24. *auemus cognoscere*] ita coniectura ducti scripsimus. vulg. *audemus*.

Pag. 100. v. 2. *quis, inquã, venit in templ.*] fort. vnquam.

v.13. *Capitolio promittere*] fort. *Capitolino*, sc. Ioui.

v.15. *peculio exorat*] fort *exornat*.

v.27. *Delio præsante, ferro cæsi*] Fort. *sante*, vel *ferro* fortasse irrepsit ex glossa.

Pag. 101. v. 3. *ingens castrum*] fort. *claustrum*.

v. 9. *Intus hæc ad fata*] fort. *iuratus, hæc*.

v.17. *vtei i notauit: fata sed tardant manus*,] ita coniectura ducti hunc locum scripsimus & interpunximus.

v.18. *Latusque resilit*] fort. *Læsusque*.

v.26. *tumida cum surgunt freta*] ita coniectura ducti scripsimus. vulg. *consurgunt*.

Pag. 102. v. 11. *gemina nati pignora*] v.c. *gemini*.

v.15. *Vterque fratri: transtulit pietas vices*] ita vet. cod. vulg. *pias vices*.

v.19. *In morte pasci*] fort. *pasti*.

Pag. 103. v. 6. *at aris aliis accendit faces*] ita vet. c. vulg. *ouaris*. fort. *ab aris*.

Pag. 108. ver. 17. *O felicem, inquit, matrem*] * videntur deesse multa.

v.19.*raram facit mixturam*] v.c.*peperit mix.*

Pag.109.v.14.*reddo insaniæ fidem*] v.c.*idem.*

Pag.110.v.23.* *Dum hæc famula inter amantes ludit,*] * videntur deesse multa.

Pag.111.v.21.*scortillo*] v.q.*scordalo.*

v.23.*lictores insulariique*] ita vetus: vulg.*coctores.*

v.24.*escis stridentibus*] sic coniectura ducti scripsimus. vulg.*æstis.*

Pag.112.vers.1.*præcincta sollers, impar viribus, imposuit canem*] fort. *impos, canem*, nam verba sunt omnia præsentia, *componit, trahit,*

v.17.*iniuriam Eumolpo aduocationemque*] ita coniectura ducti restituimus. & infra *Eumolpus* dicitur *periclitantium aduocatus & dux*.vulg.*Eumolpi.*

Pag.135.v.21.*Cui non est mors vna satis? nec vincite potum*] v.l.*me vinc.* totus hic locus mendosus. for.*pontum.*

v.26.*dux Eumolpos*] vulg.*Eumolpo.*

Pag.136.v.2. *Ex tui animi sententia Tryphena vti neq; iniuriam*] ita restituimus, cum in v.c.vulg.*pelagi.*

v.8.*per inania inani spira torquebat*] ita vulg. in vet. cod.*per maria.*

v.13.*caluos stigmososque*] ita ex coniectura.vulg.*stiginosesque*.forte etiam, *erginososque. Ergini cani* prouerbio sunt noti.

v.23.*Infelix, modo crinib. nitebas,*] ita hos versus scripsimus. vulgo perturbatus est ordo & scriptura.

Pag.138.v.6.*Corymbioq;*] ita v.l. *Corymbium est ornamentum capitis muliebre, deminutum à* corymba, *vt τραπέζιον à τράπεζα*, &c.

v.8.*sciteque iactura*] ita v.l. vulg.*scita.* fort.etiam, *factura*, vt in Noct.Attic.fort.etiam, *natura.*

Pag.139.v.15.*nõ contenta vulgari more funeris officium sparsis prosequi crinibus*] vide Seruium in Virgil.

Pag.140.v.2. *lacrimas commundabat lugentis*] ita partim ex vet.cod. partim coniectura ducti restituimus. *Commundare* & Columell. & Vlpian.l.14.§. *impensa.* de religios. & sumpt.fun. vbi tamen male vulgo *commendandum*, vsus est.

v.4.*in monumento lumen*] De huiusmodi luminibus Lucianus, Dio, Persius, &c.

Pag.141.v.14 *victa manum*] vulg. *victa manu.*

v.17. *& quid proderit*] fort. *ecquid.*

Pag.142.v.5. *Scitis quod plerumque*] vulg. *quod pl.*

v.21. *ex ignotis cognatisq;*] fort. *ex notis.*

Pag.143.v.2. *Cruciati vnius*] id est, in crucem acti.

v.10. *ignauiæ suæ: commode ergo*] ita v.c. vulg. *commodet.*

Pag.144.v.5. * *Non dubie redierat in animum*] * fort. quid deest.

v.12. *pectus, modo concinnabat spoliatum*] ita vet. cod. vulg. *interdum concernebat spol.*

Pag.155.v.3. *sensumque teneriorem verborum*] fort. *teneriore verb. ambitu.*

v.6. *ministeriis exercitati*] fort. *exerciti*, id est, defessi.

v.11.* *Ceterum neq; generosior spiritus*] * quædam deesse videntur.

Pag.156.v.4. *historici faciunt quam poetæ*] ita vet. cod. à vulgato absunt, quam poetæ.

v.11. *recepit vltimã manum**] *paucula deesse vidẽtur.

v.17. *Iam peragrabantur*] v.c. *peragebantur.*

v.22. *Aes pyreum conlaudabat miles*] ita vet. cod. *conlaudabat* coniectura ductus posui: cum vulg. esset, *Ac spireum cum laud.*

v.24. *Hinc Numidæ accusatius*] mendosus locus.

v.vlt. *elisæ vulnera pacis*] leg. *& læsæ.*

Pag.157.v1. *in siluis arcu fera*] ita vetus codex. vulg. *an reo fera.*

vers.4. *Ad mortes preciosa famens*] ita coniecturi ducti scripsimus. vulg. *fames.*

v.7. *Heu pudet effari*] ita ex coniectura: vulg. *adfari.*

v.10. *mobilis aui*] v.c. *nobilis.*

v.14. *fractiq; enerui corp.*] vulg. *factiq;.*

v.15. *Quæq; virum quærit*] ita v.c. vulg. *iure q.*

Pag.158.v.23. *Hæc mersant cœno*] ita vet. cod. vulg. *Hoc mers.*

Pag.159.v.8. *magnaque Dicarchidos arua*] ita fere v.c.

v.10. *Cocyta perfusus aqua*] fort. *Cocyti*, vel *Cocytea.*

pag.160.v.3. *Ædificant auro*] de insanis Romanorum ædificationibus Cicero, aliique multi.

v.7. *iam montibus austriis*] ita v.c. vulg. *austris*.

v.24. *Vota mihi cedunt*] v.c. *cedent*.

v.vlt. *Omnia, quæ tribui*] ita coniectura ducti scripsimus. vulg. *Omniaque*.

ibid. *Romanis arcibus*] v.c. *artibus*,

pag.161.v.1. *destruet istas*] ita v.c. vulg. *destruat*.

v.2. *& mihi tordi*] fort. *est mihi*.

v.9. *trepidantes personat aures*] ita v.c. vulg. *auras*.

v.10. *vix nauita Porthmeus*] ita coniectura ducti scripsimus. vtitur & Iuuenalis ea voce Græca, Charontem portitorem designante.

pag.162.v.5. *Sideribus armis acta ciet*] mendose. vet.c. pro *armis*, *trinis*, habet.

ibid. *Ætna vocatur*] fort. *voratur*.

v.15. *Graio nomine pulso*] fort. *pulsæ*.

v.22. *Totum ferre potest humeris*] locus mendosus videtur.

v.24. *Orauitq; locum*] v.c. *Intrauitq;*. fort. *Optauitq;*.

pag.163.v.25. *De cœlo Delphicus ales*] id est, aquila.

v.26. *Omina læta dedit*] ita coniectura ducti scripsimus. vulg. *Omnia*, mox, *Fortior ominibu.*

ibid. *pepulitq; meatibus auras*] ita v.c. vulg. *è mentibus*.

pag.164.v.1. *sonuere frequenti*] sic v.c. vulg. *sequenti*.

v.5. *& insolito*] v.c. *aurato*. fort. *insolitos*.

v.13. *Vinctaq; mox stabant;*] ita vetus codex.

pag.165.v.9. *Atque hac Romano tonito ferit omnia signa*] fort. *attonito fert omina scæua*.

v.16. *Et patria est pontus, & iam timor: est*] fort. *Et patria pontus, sed iam timor. est*, &c.

v.17. *fatisq; iubentibus acti*] v.c. *icti*. fort. *actus*.

pag.166.v.13. *sæuiq; repertor Hydaspis*] fort. *repertus*.

pag.167.v.vlt. *Sanguineam tremula*] fort. *Sanguinea tremulam*.

pag.168.v.12. *Tu legem Marcelle tene*] De lege Claudia seu Marcelli in Cæsarem, & Curionis tribuni pl. seditionibus, vide Sueton. Cæsare.

v.vlt. *Ex præscripto ergo consilij*] vetus Senatusconsulti for-

formula; D. C. C. S. id est, *de communi consilij sententia.*

pag.171.v.25. *flexitque se in cadophona*] v.c.*adophona.*

pag.172.v.8.*malarum scripturam*] v.c.*iuncturam.*

v.9.*& rursus confinio*] ita v.c.vulg. *& fusus.*

v.16.*marmor exstinxerat*] ita v.c.vulg.*exstrinxerat.*

pag.173.v.23.*vt putares intus aures canere*] ita vet.cod. vulg.*inter aures.*

pag.174.v.8.*nec sine caussa belieno nece amat*] v.c.*bolieno.* puto leg. *Olienon Circe.* vide proximam paginam, ibi, *Olienos Circe salutem.*

v.15. *vario gramine indutam*] Cicero, aliique dicunt, *vestitam.*

vers.17.*confesso vinxit amori*] fort. *concesso.* vetus cod. *iunxit.*

v.25.*quaerentes voluptatem robustam**] Deesse quid videtur.

pag.176.v.21. *Codicillosque mihi dominae suae reddit*] *reddidit.*

v.25. *nunc & gratias languori ago, in vmbra vol.*] fort. *quod in vmb.*

pag.177.v.7. *licet ad tubicines mittas*] id est, perieris totus. tubicines arcessebantur ad exequias.

v.23.*candide humanitate restitue*] v.c.*restituemus.*

pag.178.v.13.*paratus miles arma non hab.*] for.*parata.*

pag.180.v.13.*rore lapillos*] ita coniectura ducti scripsimus.vulg.*capillos*

v.15. *circum gramina fusae*] fort.*fusa.*

v.18.*Tremebat illa*] ita v.lib.vulg.*fremebat.*

ibid.*marmoreis ciuibus*] locus mendosus.for.*crinibus.*

vers.vlt. *ecquid hodie lotus venisti?*] ita ex coniectura scripsi. vulg. *totus.* ita & in Tibullo male est, *tota* pro *lota.*

pag.181.v.3.*non precantis*] fort.*comprecantis.*

pag.182.v.4. *languorem simulaui*] ita vet. cod. vulg. *putaui.*

v.14.*Ita non potui*] sic vet.cod. vulg. *iam non p.*

pag.183.v.2.*nec magis incerto*] vet.cod.*incepto.*

v.13. *natali conuiuo*] vet.cod.*naturali.*

Pag.184.v.3. *membra calere toro?*] ita vetus codex.

v.16. *deprecatur sua numina versu*] ita v. c. vulg. *victima*. fort. *depr. suauissimo versu.*

Pag.185.v.4. *Et quandoque mihi*] id est, quandocumque, vt alias sæpe.

v.7, *fetus suis*] ita leg. vulg. *festus.*

Pag.186.v.3. *masturbatorem*] ita v.c. vide tamen num retineri possit vulgata lectio, *mascarpionem.*

v.33. *O inquit, Genothea*] ita vet. cod. vulg. *Genotra*. sic mox v.c. ô *Genothea.*

Pag.187. vers.4. *fundit aquas scopulus,*] ita coniectura ducti scripsimus: vulg. *scopulis.*

v.20. *In horrui ergo*] fort. *ego.*

Pag.188.v.18. *folliculos perite spoliat*] v c. *pariter.*

v.20. *singulariumq; rerum*] ita vetus codex.

ibid. *quadam artes*] vulg. *quasdam.*

v.22. *Nec iam calcato*] vet. cod. *falcato.*

v.26. *finxerat actu*] vet. cod. *astu.*

Pag.189.v.7. *texta coronas*] vet. cod. *

v.12. *Battidæ veteris*] ita partim ex v. c. partim coniectura ducti restituimus. *Hecales* anus Atticæ cenam terrestrem Theseo adpositam *Battiades*, id est, Callimachus, celebrat. Vide Plinium.

vers.23. *excitato funere perfundit*] fort. *exc. cinere*, vel, *puluere.*

Pag.190.v.1. *ad casæ ostiolum processi*] fort. *processit.*

v.17. *pœneque fluentes*] fort. *pœnasque luentes.*

v.18. *cum furtiuo*] vet. cod. *Phyneo.*

Pag.193.v.11. *Vxorem ducat Danaen*] v. c. *Daphnen.*

v.15. PATET, NON PATET,] ita leg. Sunt verba ex formulis Iurisconsultorum. Vide Festum.

v.19. *Et veniet*] fort. *Eueniet.*

Dedimus, amice Lector, ea, quæ in præsentia habere potuimus; plura daturi, si, vti spero, eruditi viri nostram operam iuuerint.

FRAN-

FRANCISCI DANIELIS AVRELII IC. NOTÆ

IN PETRONII ARBITRI Satyricon.

PAg.48.v.7. *papaucre & sesamo*] Impressi cod. habent *sansuco*. ego veterem lectionem maximè probo, quæ rationem habet. Significat autem soporifera & aurium delenifica. In vno ex veteribus scriptum est, *sisamo*, vt & apud Plinium pluribus in locis. Plautus in Poenulo.

v.10. *in Culina*] Vnus ex veterib. lib. *Curia.*

v.11. *Primi omnem eloq.*] vnus ex veterib. *primi eloq.*

v.18. *quibus deberent*] vnus ex veteribus, *deberemus.*

v.22. *Et ne Poetas quidem*] impressi, *poetas solum.*

v.23. *Certè neq; Platona*, &c.] Hîc aliquid deesse videtur, aut certè corruptus est locus. Vnusquisque pro ingenio aut emendabit, aut supplebit, aut interpretabitur.

v.25. *Et ideò*] impress. *Et iam.*

Pag.49.v.17. *quam ipse in schola*] vnus ex veteribus, *quam ipse.* fortasse, *quæ ipse.*

v.24. *Nam nisi*] Impress. *nam qui.*

Pag.50.v.5. *sic eloquentiæ magistri*] Impr. *sic eloq. magister.* vnus ex veteribus, *sic eloq. magistri, tanquam piscator, qui non eam:* quod valde probo.

v.13. *Ambitione*] in pr. *ambitioni.*

v.16. *Quæ nihil esse maius*] vnus ex veterib. *mag.*

v.19. *Mitigarentur*] impr. & vet. *irrigarentur:* quod non adeò placet.

v.22. *Vt quam vellent*] Impr. *quem.*

v.24. *Quod pueris placent*] vet. *placeret:* rectius.

Pag.51.v.1. *quisquis*] impr. *quisque.*

v.4. *Luciniana humilitatis*] Impr. *Lucianæ improbitatis.* idem pene error est apud L. Apuleium Apolog.1. & in loco Sidonii, quem alibi de Sidonio adscripsimus.

v.7. *Prius more*] vnus ex vet. *meræ.* sed hi sunt scazones.

v.8.*Polleat*]vetus vnus, *palleat*.

v.10.*Impotentum ne captet*] Sic nos emendauimus. vet.libri habent, *Impotentum captet*. At si quis malit *impotentium*, vt illud, *nec*, ex priore versu hîc tacitè repetatur.

v.11.*Nec perditu addictus*] sic habet vnus ex veterib. & impr. Alter, *Nec pradictis abdictus*. quod rectum non videtur.

v.13.*Sedeat redemptus histr.*] vetus vnus, *Sedeat redimitus histrioni*. Impr. *histrionea*. nisi quis malit *histrionia* legere, quo verbo Plautus vsus est. Ceterum quod habet *redimitus*, non caret ratione: atque ideò reiiciendum non est. Coronæ enim Spectatoribus dabantur, sedebantque plerunq; coronati, qui ludis aderant, maximè factionis auctores & plausores.

v.14.*Sed siue armigeræ*] vet. *sed seu crinigera*.

v.21.*Hunc Romana*] vet. *Huc*.

v.18.*Mittat habenas*] Impr. *Imitet*. malè.

Pag.52.v.4.*Non notaui Ascylti*] Impr. *non notaui mihi*: quomodo etiam posteà legitur. Ceterum vt hoc semel moneam, in vno ex vet. libris, & eo quidem integriore, constantissimè scriptum est *Aschiltos* & *Gniton*.

v.5.*Motus incedo*] Impr. *in hortis*. iuxta veterum scholas hortos fuisse notum est.

v.16.*in cursu*] impr. *& cursu*.

v.23.*Diuinam ego*] impr. *dicturam*. al. *ducturam*.

v.26.*Reiecit*] impr. *iniecit*.

Pag.53.v.1.*inter viculos*] sic habent impr. Vetus liber, quo solo hac in parte vti potui, habet, *inter titulos*.

v.2.*Spatiantes*] impr. *conspatiantes*.

v.21.*Perduxit*] vet. *produxit*: quod rectum est, siue hoc verbum simpliciter accipias, siue cum emphasi: Nam vt de mimis scenicisque, ita & de prostitutis vsurpatur, vt & paulò post.

v.23.*Assem exegerat*] Quadrans lauationis pretium & merces fuit: As, vt ex hoc loco apparet, cellæ meretriciæ.

triciæ. Sane locus Plutarchi in Cicerone ad prostibuli mercedem mihi pertinere videtur. Sic infrà; *Vos me hercule ne mercedem cellæ daretis*, &c. Brisson. emendat in lib. de Iure connub. malè.

v. 27. *Satyrion*] Plinius Satyrion Venerem, etiam si omnino manu teneatur radix, stimulare scribit. & paulò post subiicit; *In totum quidem Græci, cum concitationem hanc volunt significare, Satyrion appellant.* Quod de Satyrio alii scripserunt, non est hîc necesse rescribere.

Pag. 56. v. 8. *Bona fide*] seriò vel, vt significantius verbis nostris dicam, *à bon escient.* hac voce etiam posteà aliquotiens vsus est.

Pag. 57. v. 23. *Nec futuræ*] Sic habet vetus exempl. quo vno hac in parte, vt in aliis pluribus, vsi sumus. fortasse leg. est, *nec furtiuè.*

Pag. 58. v. 13. *Ad interdictum*] Hoc valde mihi nouum est. Nam iure ciuili rei mobilis nomine nullum reciperandæ possessionis edictum proditum est. Nam *vnde vi* ad res tantum immobiles pertinet, l. 1. §. *illud*, ff. *Vnde vi. Vtrubi* autem retinendæ est possessionis non reciperandæ.

v. 17. *Tempora cera*] Impr. *cena.*

v. 18. *Nonnunquam numinis*] Alter ex veterib.

Nonnunquam nummis verba solent emere.

Et paulò post;

Atque eques in cera, qui probat empta, sedet.

Pag. 59. v. 1. *Dispondium sicel supinosq;*] Erat hoc ita emendatum in vet. libro. Quid si legatur, *dupondium, quibus sicelion lupinosque*: vel, *quibus sisier lupinosq;*, &c. quod longè verius puto. Imò legend. *dupondium sicel lupinosque. Sicel* autem pro *siclus* positum. Glossæ in libros Bibliorum; *Sicel, qui Latino sermone siclus corruptè dicitur, Hebraum nomen est, habens apud eos vnciæ pondus. apud Latinos verò & Græcos quarta pars vnciæ est & staters medietas, dragmas appendens duas. vnde cum in diuinis libris legitur siclus, vncia est; cum verò in gentilium, quarta pars vnciæ est.*

Pag.61.v.14.*Reclusaque*] vnus ex veterib. *remissaq.*

Pag.62.v.5 *ad ostentationem*] *ad ostensionem*, alii.

v.11.*& antecessura*] aliàs *etiam antecessuros* : rectius. *duas institas protulit è sinu*] in vet. Lexico scriptum est *de sura*, aitque *institam interdum significare, qua manus ligant vel pedes, vt de Lazaro in Euangelio scribitur; Prodiit ligatus pedes & manus institis.* Vide Papiam & Fratris Notas.

Pag.71.v.13. *in secreto*] impr. *in furto*. al. *in scorto:* malè.

v.14. *Iam Psiche*] Hi sunt ritus nuptiarum, de quibus plura, sed dicere instituto nostro non conuenit.

Pag.72,v.7.*Commouebat obiter labra*] hoc est, *valgiter* osculabatur. atque ita forte hoc loco leg. est. Nam hoc verbum apud Petronium alibi reperiri Fulgentius notat. *Valgium* etiam suauium Plautus dixit in Milite, quod non omnes intelligunt.

v.12.*Inter pueros capillatos*] Comam nutrire pueros solitos, qui in deliciis habebantur, ex Petronio, Catullo, Plinio, aliisque quàm plurimis auctoribus notum est. Martial.lib.5.epigr.

Et pædagogo iniubente lasciui
Parere gaudent villico capillati.

Ambrosius lib.6. Hexamer. *Haud inscitum extat adagium; Nullus comatus, qui non idem cynædus.* quod sanè est Synesii: Vt autem viri pueros, ita mulieres puellulas comatas in deliciis habuisse indicat.l.49. D.*de legat.*3. si modo vt Florent. legatur.

v.21.*Circuli*] sphæristerii.

Pag.73.v.5.*Longum erat*] Fortasse est hoc ex scriptoris, non auctoris.

Pag.74.v.12.*Venalitium*] id est, vt quidem ego existimo, grex venalium, quod vsurpatur in l.*vllo, De ædil. edict.* & l.5.§.1.D. *de iur. deliberand. Venalitium* etiam dicitur in l.4.*De proximis sacror. scrin. Vectigal rerum venalium*, l.*inter cetera*, §.primo, D. *de verb signif.* Atque ita accipiendum puto hoc verbum in l.1.C. *de nundin.* vt & *proponendorum* in l.1.Cod.*de veter.* qui locus in omnibus

mnibus lib. admodum corruptus est. Nam & in l. 8. C. *de indiciis*; *Nemo*, inquit, *precia statuit, cum venalia proponuntur.* Esse verò hanc siliqualem præstationem indicat Cassiodorus lib. 4. Variar.

Pag. 75. v. 7. *Procursator rationis*] sic vet. Lego, *procurator rationes accipiebat*.

v. 13. VIRO AVG] sic vet. Lego, VIVIRO AVG.

Pag. 76. v. 3. *in balneo*] hic igitur erat seruus capsarius, de quo in l 1. *de Offic. Pr. vigilum*, & apud Epiphanium lib. 2. tit. 1. contra Adamianos.

v. 13. *Quid ergo est*] Leg. puto, *quicquid ergo est.*

v. 25. *paronicia*] malim scribere, *paronichia.*

Pag. 83. v. 24. *Penes Mopsum*] impr. *morsum*, malè.

Pag. 84. v. 1. *& publicum*] sic vet. lib. Impr. *Publicum.* Quid si de Publio Mimo intelligas?

v. 6. *Gallina tibi Numida*] Imp. *Numicida* al. *municida.*

v. 7. *Ciconia etiam*] Hadr. Iunius lib. 6. cap. 15. Crinit. lib. 4. cap. 13. Nos à veteri exemplari in exscribendis his versibus numquam discessimus.

ibid. *Peregrino*] Crinit. *peregrina.*

v. 8. *pietatis cultrix*] Crinit. *pietaticultrix*, & Cælius lib. 12. cap. 66.

ibid. *Crotalistria*] Hadr. Iunius *glotoristia.* Crinit. & Cælius *choralistria.* Impr. è *tota lystria.* veteris lib. lectio rectissima est.

v. 9. *Tepidi*] Imp. *trepidi.* malè.

v. 12. *Aut vt matron.* Impr. *aut vt matr. ornata.* Ceterum & vetus exemplar *pelagus* habuit. sed *pelagiis* legendum esse ratio carminis suadet.

v. 13. *Tollat pedes*] Vide Manutium in Epist. Ciceron. & Turneb. in locis libri II. de Oratore.

v. 17. *est carbunculos*] Impr. *est carbunculus.* quod probè, si ita legatur;

Nisi vt scintillet? probitas est carbunculus.

Pag. 86. v. 2. *per omnes scirpos*] Lego, *scruptos.* Apud Gellium lib. 12. cap. 6. vet. lib. habent *scriptos*, vt & apud Fabium & Cicer.

v. 5. *Pru-*

v.5.*Prudens enim prude.*] Sic vet. Puto legendum. *prudens enim pridie cum luce,* &c. *Prudens enim ptis.*

v.8.*Notauerat certaq;*] ſic vet. Lego, *notauerat creta, qua linea.*

v.17.*inueniſſet*] Lego, *interueniſſet.*

Pag.89.v.7.*Mobile ducit opus*] ſic vet. lib. Impr. *nobile*, quod omnino reiicere non poſſum.

v.10. *Grex agit in ſcena nimium*] vnus ex vet. *Grex ait*, vt & impr. Ego legend. cenſeo, *Grex agit in ſcena mimum.* eſt in hoc eodem idem error duob. in locis apud Apul. libris Floridor.

v.14.*Nec diu tamen*] impr. *diu tum.*

v.15.*Scholarius*] impr. *Scholanius.*

v.20.*Solitudine*] vnus ex vet. *ſollicitudine*, non tam bene.

v.26.*iudicium harena*] huc pertinet, quod ſuprà dixit Aſcyltos, *quem de ruina arena dimiſit.* ſed totus ille locus deeſt.

Pag.90.v.6.*Cuius anni ad teſſeram venerunt*] Lego, *venierunt.*

v.9.*Quid ille alter die qui*] malim, *qui togæ virilis die ſolam ſumpſit.* niſi *tanquam toga virilis*, pro, togæ virilis loco poſitum eſt.

Pag.91.v.10.*Phoeaſtati*] quid ſi legas, *phocaliati*, id eſt, criſpatis capillis, à *focali*, id eſt, amictu armatorum, quanquam ineptum fortaſſe videri poſſit emendare quem, quod non intelligat.

v.26.*Nemo ieiunium ſeruat*] ſic habet vet. lib. quo vnico hac in parte vſi ſumus. Ceterum vt id, quod ſentio, libere dicam, vereor ne hoc nobis verbum Monachus exſcriptor pro *iuſiurandum* ex ingenio repoſuerit.

Pag.93.v.11.*Et hylari*] Leg. puto, *& Hylam nymphæ prædata.*

v.13. *Ad interdictum*] Quodnam quæſo interdictum liberum hominem exhibere poſtulaſſet?

Pag.94.

Pag.94.v.5. *Amor ingenii neminem inquam*] quid si Leg. *vnquam?*

v. 11. *Disertas inuocat aures*] vet. vnus *desertas*: quod postulat carminis ratio.

Pag.98.v.8. *v/que beneficio*] Lego, *vsusque.*

Pag.99.v.4. *Tropica*] id est, vmbram & imaginem tantum. Imò potius conuersiones.

v.14. *excellentissimi montis*] vnus ex veterib. *excelsissimi.*

v.25. *Sed acc. antiquitatis vitia tantum*] impr. *sed acc. iniquitatis vitia tamen.*

Pag.100.v.4. *si philosophiæ fontem immisisset*] vnus ex veterib. *attigisset.*

v.12. *recti bonique*] impr. *recti honestique.*

v.21. *Halosim*] *Halosin* etiam *Ilii* dixit Sueton. in Nerone.

v.25. *& vatis fides*] vnus ex veterib. *vocis fid.* quod non adeò placet.

v.ul. *Cum Delio*] deleatur sane vel *ferrô* vel *tasi*: alioqui exuberat versus.

Pag.101.v.3. *aperitur ingens antrum*] impr. *castrum*, malim, *antrum.*

ibid. *& obducti specus*] vet. *obductum specis.*

v.15. *Crimen solutus*] malim *crinem.*

v.17. *vterum notauit*] impr. *vteri*, quod probo.

ibid. *sed tradunt se*] dele *sed.*

v.25. *Ecce alia monstrat*] malim, *monstra.*

Pag.102.v.7. *Libera pontem iuba*] impr. *ponto iu.*

v.12. *Laocoonti*] impr. *Laconti.*

v.15. *pietas vices*] impr. *pias.*

v.18. *infirmis*] impr. *infirmus. Infirmis* & *infirmus* vtrūque dicitur. vide Gif. in Cassiod. librum de Institutione diuinar. literar.

v.19. *Iam morte pacti*] impr. *In morte passi.*

Pag.103.v.5. *ad excursum iubas*] impr. *excussum.*

v.3. *Com. orbes manu*] impr. *manus.*

Pag.104.v.25. *Contero*] quid si legas, *contergo?*

Pag.106

Pag.106.v.7.*Ascyltipartem*] id eſt, Aſcylto ſimilem. Sic in l.5.D.*de iis qui deiecer.vel effuder. Edictiportio*, id eſt, ſimile edicti, vbi not. Sic Tertullian.in Apolog. cap.5.*Domitianum Neronis portionem* appellat.

v.13.*ad ſolium*]veteres ad ſolium ſedentes lauabant.

Pag.107.v.24.*Atque arata ſitis*] Leg. puto, *arata Syrtis.*

v. vl. *Roſa Cynannomum*]ratio carminis poſtulat, vt legatur, *cynnamum. Cinamomum* porrò & *cinnamum* legitur.

Pag.108.v.9.*Aminothecam*]malo,*pinacothecam.*

v.25.*Eucalpius*]vel *Enclopius*,impr.*Circlopius:* ſed eſſe hoc nomen fabularum narratoris ex aliis huius libri locis manifeſtum eſt,quanquam interdum *Encolpiom* dicatur. Sic paulò poſt pro *Eumolpo, Eumoſpo* & *Eumos* perperam legitur. *Encolpius* Plinio lib.8. epiſt. 1.*Encolpus* Martiali lib.5.epigr.49.

Pag.109.v.1.*Quem animum aduerſus Aſcyltum*]impr. *alioquin quoque aduerſus,quem*,&c.Lego,*quem animaduerſurus Eumolpum.* ſic enim loquebantur veteres, vt in illa Proconſulis ſententia; *Paſſium Cypriarum gladio animaduerti placet.*Et in Pandectis *animaduerſi* dicuntur,in quos animaduerſum eſt.

v.12.*Puta igitur*]vnus ex veter.*Putas igitur.*

Pag.111.v.10.*Tot hoſpitum potionib.liber*] impr. *liberum.*

v.21.*Redditaq; ſcordallo*]ſic vet.lib.impr.*ſcortillo.*

Pag.112.v.7.*Anſa hoſtioli rupta*]vnus ex vet.*anſa hoſtiali.*

v.17.*iniuriaq; Eumolpi*] vnus ex vet. *iniuriamq; Eumolpi aduocationemq; commendabam.*

Pag.113.v.14.*Nec longè à pracone*] Vnus eſt locus, ex quo intelligam, quid fuerit furtum per lancem conceptum. Nam de licio quidem probabile eſt, quod ex Gellio ab aliis adfertur, apud quem tamen *Limi* verbum corruptum eſt, vt eſt authoribus *Limi* tamen apparet. vbi tamen perperam etiam *limis* pro *limum* vno loco ſcriptum puto. Ceterum quod hic

verus

verus fuerit mos furti perquirendi, qui à Petronio describitur, indicant hi Plauti versus . . . . Discoloria etiam veste vti solitos, qui quid publica auctoritate facerent, indicio est l.1.C.Theod. *de habitu, quo intra vrbes vti oportet.* Porrò quod ex Verrio, Flacco adferri vulgo est, Plauti esse verba ipsa indicant.

v.16.*indicium*] id est, præconium indicinæ, vt in l.9. D.*de poen.*

Pag.114.v.8.*insertans commissuras*] si quid hic locus emendatione indiget, malim ita legere, *insertans commissuris digitos.*

Pag.117.v.20. *In altum compono*] fortasse leg. *in allene*, id est, in vnum, in massam. vide Cælium.

Pag.119.v 21.*nec vllius dolum*] Leg. *nec vllum.*

Pag.122.v.19.*in duas iam pelles coniiciam*] *Pelles* sunt, quibus involvuntur vestimenta, & loris conotringi solent. vide Cuiac. lib.9. Obseruat. cap.13.

Pag.125.v.15. *execratusq; omen*] vide Hadr. Iunium de Coma.

v.24.*Eucolpium quid quæris*] Lego, *quem quæris.*

Pag.132.v.7.*vt maiora*] lego, *eò maiora.*

Pag.135.v.8. *Non slaalaium*] Lego, *non tralatitium.* vsus est hoc verbo pluribus in locis.

v.12. *Protendit ramum oleæ*] sunt huius moris apud Virgilium aliosque auctores multa vestigia. Quamobrem etiam *pacales oleæ* dicuntur, & oleagina corona vti non solebant, qui in prœlio fuerant.

Pag.136.v.2. *Ex tui animi sententia*] est hæc formula iurisiurandi. Gell. lib.5. cap.6.

v.12. *Eucolpion*] sic vet. Impr. *Eumolpus*, quod ineptum est.

v.24 *exonerat cantibus*] vnus ex vet. *exsonat ergo cantibus totum nauig.*

v.25. *& quo*] fortassis leg. *quoniam.*

Pag.137.v.4. *quas testis*] vnus ex vet. *textis.*

v.7 *pinnasq; per maria*] aliàs *pennas per manas.*

v.8. *inanis pluma*] alias *inani spuma.* impr. *macria inani spira.*

v.15.*Cœpit capillorum*]alias, *cœpitq; in capillos suos.*

Pag.139.v.15 *funus passis*]impr.*funeris, sparsis.*

v.vl. *sine alimento trahebat*] impr. *se alimento subtrahebat.*

Pag.140.v 12.*proxima ergo*]alias *proxima verò*

v.15.*notasset sibi*] impr.*ibi.* Ego veterem lectionem maximè probo, vel eò maximè quod hæc phrasis Petronio maximè placet, vt suprà; *Non notaui mihi Ascylti fugam.*

Pag.142.v 21. *Ex notis ignotisq;*] impr. *ex ignotis cognatisq;.*

Pag.143.v.2. *Itaque cruciarii*] sic lib. scripti. impr. *cruciati.*

v.20.*ex area*] leg.*ex arca.*

Pag.148.v.15. *portam mugientem*]puto leg.*porcam.*

Pag.152.v.3.*Audebitis oppidum*]Leg.*adibitis*, vel potius, *videbitis.*

v.14 *pœnam istam differrem*] quid si legatur, *peram?*

Pag.155.v.11.*sententiolis vibrantibus*]impr. *vmbrantibus.*

v.13. *nec conspici aut edere*] impr. *concipere aut edere.*

v.15. *inundata*]vnus ex vet.*inundanter.*

v.21.*extra corpus orationis*]impr.*extra orationis mudace expressi.*al.*extra rationis modum expressi.*

v.22.*sed intexto vestib.*] vnus ex veterib. *sed intexto versibus colore niteant.*

v.26.*Aut pressum tumulum calcare*] Iuuenalis Sat. 1.

——*Vt nudis pressit qui calcibus anguem.*

Pag.156.v.10.*tanquam si placet*] impr.*iamq;.* desunt verò hîc nonnulla.

v.17.*Peragebantur*]sic vetus. impr.*peragrabantur.*

v.21.*Non vsu plebeio tractabatur voluptas*] vetus vnus,*non risu pleb.*

v.22.*Ac sepiretum*] vetus vnus, *Ac sepyre cion.* Impr. *Ac spireum.*

v.24.*Hinc Numidæ accusant*]vetus vnus, *accusatius.*

v.vl.*& læsa vulnera pacis*]impr.*elisa*

Pag.

Pag. 157. v.2. *& vltimus Hamon*] alter ex vet. *Hamo.*

v.10. *Nobilis auo*]ſic vet. Impr. *mobilis aui.*

Pag.190. v. 16. *Tales Herculea*] Eſt hoc ex ſententia Piſandri Camirei, qui Stimphalidas in Arcadia non interfectas ab Hercule ſed Crotallorum ſonitu fugatas tradidit, vt auctor eſt Pauſanias lib.8.

ANONYMI AVCTORIS NOTÆ

IN PETRONII ARBITRI Satyricon.

PAg.47.v.1. *Num alio,*&c. Eadem ferè reperies apud Tacitum in Dialog. de Clar. Oratorib. Plinium in Panegyr. Fabium lib.2.cap.10.& lib.1.cap.12.

Pag.48.v.10. *qui in culina habitant*] Vſurpat hoc Ioan. Salisberienſis lib. 3. Policrat.cap.10.ſub finem non laudato auctore. Sidoni. epiſt.11.lib.8.

ibid. *pace veſtra*]Plinius 34.11.

v.15. *Nondum iuuenes*]Fab. lib.5.cap.12.

Pag.50.v.26. *Nunc pueri in ſcholis*] Seneca in proëmio lib.3. Controuerſiar.

Pag.52.v.6. *in porticum venit*]ſubaudi paleſtræ ſiue gymnaſii.

Pag.53.v.2. *nudaſque meretrices furtim ſpatiantes*] ſtabant nudæ meretrices ante lupanar. Xiphilin. in Auito 405.

v.22. *prolatoque peculio*] vet. Lex. *Peculium pro aſſe vel denario ponitur. Petronius; Prolatoque peculio.* Infrà; *Iouem quoque peculio exorat.* Lamprid. in Heliogab. *Homines ad exercendas libidines bene naſatos & maioris peculi opponit.* In Priapeiis & apud Plautum.

Pag.56.v.1. *tardum eſt differre quod placet*] vet. Loiſel. *quod habes.* Pithoe. *aues.* idem enim apud Senecam Controuerſ.

v.22.*sic diuidere*] subobscena est allusio. Cic. ad Poetum, Plaut. in Aulul. 116. Vide caput Puteani.

Pag. 58 v. 19. *Ergo iudicium nihil est*] vsurpatur à Salisb. lib. 5. cap. 15.

Pag. 59. v. 22. *Pannuciam*] Persius Saty. 4. *pannucia Baucis*. vet. Lex. hunc locum Petronii citat, & ait esse *pannum*.

Pag. 60. v. 2. *aduocati pene nocturni*] Seneca de Breuit. vit. *quos misi dum canes*.

Pag. 61. v. 2. *Calumniantium*] malos causidicos loquaces & rabulas *calumniantes* siue *calumniatores* appellabant. In proëm. Institut. *Calumniantium iniquitates pellat*. Donat. in Phorm. act. II. sc. 3. *Multa calumniatores declamandi causa dicunt & vociferandi, vt ipso strepitu terreant*. Posteriorib. temporibus *clamatores* dicti, vt in LL. Karoli Magni.

Pag. 63. v. 26. *temptata manu*] *lenta*, suspensa, vel *lenata* Paneg. vide Putean.

Pag. 64. v. 9 *Et qui non uigilat*] à gladiatoribus.

v. 24. *hieme Gallica*] *Gallicæ hiemes* prouerbio notæ sunt. Eunap.

Pag. 66. v. 14. *inuocare Quiritium fidem*] hinc *Quiritare* Sidonio.

v. 22. *Ballenatiam tenens virgam*] Rudes.

Pag. 67. v. 2. *& nos legitimo perfusos oleo*] tanquam legitimi gladiatores.

Pag. 68. v. 2. *duo Syri*] Scopa *Syrisci*. vet. portantias.

v. 22. *Quartilla ad bibendum reuocauit*] Turneb. lib. 4. cap. 21. tom. 1.

Pag. 69. v. 10. *acaciæ riui*] Vet. Lex. *Acacia succus prunellorum immaturorum*.

v. 11. *erat cretæ*] Horat. in Epod. Od. 12. ——*nec illi*
immanet humida creta.

v. 16. *Embasicœtam*] Vet. Lex. *Embasicœtam* interpretatur, *qui vel quæ frequenter dat basia*.

Pag. 70. v. 11. *in promulside*] Infrà de cœna Trimalcionis, *in promulsidari*. & in L. XVIII. *de auro & arg. leg.* Turn. d. tom. 1.

Pag.71.v.11.*taurum tollere*] obſcœnum eſt & virile membrum ſignificat, vt Diomedes lib.2. & Sudas ſcribunt. Prouerbii origo eſt apud Fabium lib.1.c.9. *Delben.*

Pag.72.v.12.*videmus ſenem*] Salisber. lib.8. Policrat. cap.7. cœnæ Trimalcionis apud Petronium meminit: & apud Martial. lib.3. epigr.40. Malchionis cœna prope eadem. An *Trimalcio*, ter malcio, vt apud eundem de *Hermete* & *ter vnus*. Multa enim inter ſe hi communia habent, vt; *Ingenioſa gula eſt*.

v.12.*ludentem pila*] Sidon. lib.1. epiſt. dum omnium rerum ordinem peruerti ſignificat; *Student*, inquit, *pilæ ſenes, aleæ iuuenes, armis eunuchi*.

Pag.73.v.1.*digitos concrepuit*] Eraſm.1. Prouerb. *Ad digiti crepitum*, 171. Martial. lib.3. in Zoilum;

Digiti crepantis ſigna nouit eunuchus.

& lib.14. de matella;

Dum poſcor crepitu digitorum, & verna moratur. & apud Petronium ſequitur; *Ad quod ſignum matellam ſupponit*.

v.5.*Longum erat excip.*] Seneca de Breuitat. vitæ.

Pag.74.v.8.*Caue canem*] Nonius in verbo *Albicatur* citat Varronem, *Caue canem*, qui fabulæ (vt opinor) titulus eſt. Notum eſt Baſſi apud Senecam illud; *Si tamen ad hoſtium alligaſſes*, lib.6. Controuerſ. *Delben* *Turneb.*

Pag.75.v.2. *in qua barbam ipſius conditam eſſe aiebant*] Veneris ſcilicet. Macrob. lib.3. cap.8. *Signum etiam Veneris eſt Cypri barbatum corpore, ſed veſte muliebri, cum ſceptro ac ſtatura viri; & putant eandem marem & feminam eſſe*, &c.

v.5. *ad triclinium veneramus, in cuius parte prima procurator*] Colum. lib.1. *Procuratori ſupra ianuam ſit habitatio, vt intrantium exeuntiumq; conſpectum habeat*.

Pag.77.v.26. *Pallio incluſerat caput*] Seneca de Mecenate homine luxurioſo & molli: *In omni publico loco ſic apparuit, vt pallio velaretur caput excluſis vtrimque auribus.*

Pag. 80. v. 22. *laruam argenteam*] Plutarchus in Conuiuio Sept. Sapient. ait Ægyptios osseum cadauer post epulas ita proponere solitos.

v. 26. *Cathenatio mobilis*] neuro spasta Cœlius lib. 4. cap. 16. vide Gellium & infrà pag. 114. *Oscillatio* Bud. in Comment. Aristot. l. de Mundo. Seneca vocat *pagmata* lib. 13. ep. 89.

Pag. 82. v. 17. *processit statim scissor*] Iuuenal. Saty. 5. *Chironomon*

Structorem intereà ne qua indignatio desit, &c.

pag. 83. v. 13. *nunc nec quid nec quare*] quoy que ce soit & de quelque cause que cela vienne.

v. 14. *topanta est*] c'est son factotum.

pag. 84. v. 9. *titulus tepidi temporis*] id est, index.

v. 14. *Smaragdum ad quam rem viridem*] quo bonum.

v. 16. *quo Carchedonios*] Plinius lib. 37. cap. 7.

v. 19. *nebula linea*] Plaut. in Casin. *Nebula haud est mollis atq; cutis eius est.*

pag. 86. v. 24. *errantes animas*] Crinitus & Plato in Epigr. infrà; *Corpora animarum mixturam fecerant*.

v. 25. *Mortales ego sic perire cœpi*] Martial. lib. 12. epigr. 18.

Sic me viuere, sic iuuat perire.

pag. 89. v. 6. *Nomen amicitiæ*] citatur è Salisberiens. lib. 3. cap. 7.

v. 10. *in scena nimium*] malim, *mimum*, quamuis idem error sit apud Salisber. vide vet. cod. Salisberiensis.

pag. 90. v. 6. *Cuius anni ad tesseram*] Terent. *Symbolam dedit, cœnauit.*

pag. 91. v. 4. *planus*] impostor.

v. 10. *phocasiati*] *phecasium* est calciamentum rusticum non militare.

v. 18. *Non bibit*] Citatur à Fulgent. Placiade lib. 2. Mytolog. in Tantali fabula.

ibid. *poma aut pendentia*] in vet. quodam, *aut nec carpit pendula poma*. al. *aut poma natantia*.

v. 21. *Cernens*] al. *late*.

v. 22.

v.22. *qui timet.*] al. *qui tenet.*

Pag.92.v.5. *Quod non expectes ex transuerso fit*[Auctor Queroli; *Nunquid ex transuerso quispiam me heredem instituet?* Quintilian. in Declamat. *Deorum numen rebus humanis etiam quà non apparet interuenit.*

v.8. *Apes ideo pungunt*] Apuleius; *Vbi mel, ibi fel; vbi vber, ibi tuber.*

Pag.93.v.1. *Hinc aquila,* &c.] videntur esse Iambici.

v.11. *hilari nympha*] Hylas de lib Sat. ex h.

pag.94.v.8. *vilis adulator*] Salisber. lib.3. cap.13. non laudato auctore citat.

pag.99.v.9. *Itaque harcula herbarum omnium*] impr. Rom. *Itaque hercula alis. ἴσως Alpina,* ex Martiano Capella lib.2. cap.33. FF. vbi leg. *Abderita.*

v.20. *Miron*] Ausonius.

Pag.100.v.10. *trecentis sestertium*] equestris census.

Pag.100.v.vl. *Delio præfante*] *profante.* Atqui Apollo Troianis fauebat, & Virgil. —— *diuina Palladis arte.*

Pag.101.v.8. *hoc titulus fero*] titulus victi equi incisus.

Pag.106.v.7. *Ascylti partem*] *portio,* id est similitudo, in Digest. *Neronis portio* apud Suetonium. *Puteanus.*

Pag.108.v.17. *O felicem*] In Bibliis; *Beata viscera quæ te portauerunt.*

Pag.110.v.23. *inimicam mortem*] *mimicam.* notaui plura. adde Sidon. & infra pag.63.

Pag.111.v.21. *scordalo*] Seneca epist.57. & 84. vbi Erasm.

Pag.112.v.21. *à duobus lecticariis*] Alciat. in tres poster. Cod. lib. ait legi *lectuariis,* & putat legend. *perlecticarios,* 113.

Pag.113.v.9. *hæc proclamauit*] de eadem proclamatione est apud Senecam lib.5. Controuers. pag.538. *Mittis præconem, adducis illi omnia insignia, in caput malus perdat*

Pag.116.v.23. *furiosam æmulationem*] id est, zelotypiam.

Pag.117.v.15. *tanquam propudium*] quid si legas, *proludium*, vt intelligatur celeusma illud, quo nautæ discessum significant?

ibid. *Haud mora*] Non dubium quin desint multa.

Pag.123.v.14. *pertunde aures, vt imitemur Arabes*] Iuuenal. Saty. 1. ——*quamuis.*

Natus ad Euphratem, molles quod in aure fenestræ
Arguerint.

Pag.125.v.1. *stigmate esse puniti*] quid si *puncti*? quod non probo.

v.24. *Eucolpion*] *Eucolpius* est qui hoc libro totus est, suprà aliquotiens.

Pag.129.v.24. *inimici*] Lego, *mimicis*, vt supra pag.49.

Pag.135.v.8. *stalatarium*] ἴσως *statarium* vel *tralatarium.*

v.15. *Troius hostis*] in Græca vrbe. Supra; *in diuersorio Græcæ vrbis iacerem desertus.*

Pag.137.v.10. *extrema parte potionis*] Horat. od. 12. lib.4.

Non ego te meis
Immunem meditor tinguere poculis
Plena diua vt in domo, &c.

Pag. 138.v.6. *corymbioque*] & post, *corymbion*, Gallicè *faulse perruque.*

Pag.139.v.10. *Matrona quædam*] Citatur à Salisber. lib.8. cap.11. qui ait Flauianum etiam auctorem esse Ephesi ita ex facto accidisse, mulieremque impietatis suæ & sceleris parricidalis & adulterii luisse pœnas.

Pag.140.v 14. *ne quis ad sepulturam corpora detraheret.*] not. in L. §. *de Cadaveri. punit.*

v.24. *faciemque vnguibus sectam*] prohibitum in XII. Tabb.

Pag.142.v.5. *humanam satietatem*] Antiphanes Comicus ἐν πλησμονῇ κύπρις, *in satietate Venus. Sine Cerere & Baccho friget Venus.*

Pag.143.v.2. *Cruciati vnius*] Seneca lib.4. Controuers.

uerſ. *Cruciarios* dicit in crucem ſublatos: Apul. lib. 10. Aſin. aur. cruce dignos. vide Annotat. in exempl. Colinei.

v. 20. *ex arca*] in ſarcophago. vide inſequentia.

Pag. 147. v. 13. *lapidabit*] *Monte ſub hoc lapidum iacet Bolliſta ſepultus.* Pro hoc loco de arena oſſibus danda vide Od. 28. lib. 1. Horat.

Pag. 150. v. 7. *At enim fluctibus obruto*] Stobæ. λόγ. 96. Philemonis illud adducit ex Ephebis; ἐ τοῖς πλέυσι τὴν θαλάττην γίνεται μένοισιν χειμών,

v. 10. *Conſumat ignis, an fluctus, an mora*] Minutius Octauio 298. *Non intereſt vtrum feræ diripiant, an maria conſumant*, vnde forte leg. pro *mora*, *mare*.

Pag. 154. v. 3. *omnibus renouet*] for. addendum, *horis*.

Pag. 156. v. 2. *non enim res geſtæ verſibus comprehendendæ*] Lucanus videtur reprehendi, quem etiam nonnulli ob id putarunt non eſſe poetam, vt Martial. de eo ait lib. 14.

v. 13. *Orbem iam totum*] Citatur a Pomponio Sabino ad illud ſimile Virgilij lib. 7.

——qua Sol vtrumq; recurrens
Aſpicit Oceanum——

v. 20. *Quærebantur opes*] Ouid. lib. 1. Metamorph.

Pag. 157. v. 5. *vectatur in aula*] Pomp. Sab. in Cyrim 1976. legit, *iactatur*, & explicat. quæ explicatio ſi vera eſt, oſtendit ætatem Petronij, cuius vitam recenſet, cum loqueretur ante bellum quod tangitur. Itaq; eſt vt illud——*portuſque require Velinos*, de quo Gellius & Paterculus.

v. 8. *Perſarum ritu*] Hoc Domitianus primus prohibuit, quod non iam oblinſſi tempore Petroni, id eſt, Neronis. hoc celebrant temporis Domitiani Poetæ, atque inter ceteros Statius his maxime verſibus, qui huc pertinent ex lib. 3. Syluar. de Coma Earini.

v. 14. *& tot noua nomina veſtis*] Plautus in Epidico.

v. 24. *ingenioſa gula eſt*] Martial. lib. 13. de gallina altili;

——ingenioſa gula eſt. ibid.

ibid. *scarus*] Plin.lib.9.c.17. Fab.lib.5.c.10. *Nec belopem nostro mari aut scarum ducas.*

pag.158.v.9. *pellitur à populo victus Cato*] Plutarchus in Catone.

v.19. *sed veluti tabes*] apud Liuium.

pag.160.v.4. *expelluntur aquæ saxis*] Lucrinus lacus prostmus.

pag.161.v.12. *Porthmeus*] Bit. *Protheus.* Baptista Pius *Porthmeus*, id est, Charon, in Annot. poster. 248.

pag.171.v.13. *flagelloũr vestigia*] Vlpian. in Fragmen. pro stigmatibus.

v.15. *in sequestribus sedeo*] Seneca lib.7. de Benef. c.9. *Equestres omnium Equitum Ro. sunt.*

pag.172.v.4. *Crines ingenio suo*] vt *sponte sua sandix*, Non.

pag.174.v.8. POLLIENVM] al. *Bolienum.* Verum hic fortasse est Eucolpius, qui nomen Crotone mutauerat.

pag.179.vers.18. *licium varij coloris filis intortum*] vtebantur in magicis, vt in Pharmaceutria.

pag.183.v.18. *Oculos suos tanquam audientes*] videtur deesse aliquid, vt, *tanquam videntes aut aures tanquam audientes.*

pag.184.v.4. *Ipse pater veri*] sic Lucret. sic ceteri suæ sectæ auctores *Patres* vocant. vide Indicem Gifan. Cic. lib.4. Acad. *Epicurus, qui voluit subuenire erroribus, videtur conturbare veri rationem.* Et lib.1. de Finib. *insector ille veritatis.*

pag.185.v.16. *purgamentum*] commostrum.

v.17. *in truno*] *intritum*, infaustum est Plauto.

pag.189.v.12. *Battiadæ veteris*] Scaliger admonuit.

v.20. *frangitur ergo ceruix cucumulá*] Politian. lib. Miscellan. c.30. Pius in Posteri. c.61.

pag.193.v.9. *Quisquis habes nũmos*] Citatur à Salisb.

pag.198.v.12. *Oscillatione*] Sex. Pompeius, (lib.7.c.16.

v.17. *automata*[νδὴ ἐγ αὐτάςαι.

ibid. *per clostellum*] Seneca lib.7. de benefic. c.21. *per clostrum, qua se commissura laxauerat.*

PETRI

PETRI DANIELIS AVRELII IC.

NOTÆ IN C. PETRONII TVRPILIANI ARBITRI SATYRICON.

MIrum eſt, qui Petronium in lucem emiſerunt, nihil dũ certi de illius ætate prodidiſſe, ante quos Lilius Giraldus hac in re valde allucinatus eſt, ſecutus Placidum Lactantium Statij Interpretem, qui Statio poſteriorem facit Petronium, vt à quo ſumpſerit hoc hemiſtichium, & ſuis verſibus inſeruerit;

Primus in orbe Deus fecit timor.

Sed iam conſtat Neronis temporibus vixiſſe è Corn. Tacito, qui in Nerone vitam eius deſcribit, ideoq; locum integrum ſubiicere viſum eſt. *De C. Petronio,* inquit, *ſupra pauca repetenda ſunt. Nam illi dies per ſomnum, nox officiis & oblectamentis vitæ tranſigebatur. vtque alios induſtria, ita hunc ignauia ad famam protulerat, habebaturque non ganeo & profligator, vt plerique ſua haurientium, ſed erudito luxu. Ac dicta factaque eius quanto ſolutiora, & quandam ſui neglegentiam præferentia, tanto gratius in ſpeciem ſimplicitatis accipiebantur. Proconſul tamen Bithiniæ, & mox Conſul, vigentem ſe ac parem negotiis oſtendit: Dein reuolutus ad vitia, ſeu vitiorum imitationem, inter paucos familiarium Neroni aſſumptus eſt, elegantiæ Arbiter, dum nihil amœnum & molle affluentia putat, niſi quod ei Petronius approbauiſſet. vnde inuidia Tigillini, quaſi aduerſus æmulum & ſcientia voluptatum potiorem. ergo crudelitatem Principis, cui ceteræ libidines cedebant, aggreditur, amicitiam Sceuini* (de quo lib. 15. *Sceuino diſſoluta luxu mens, & proinde vita ſomno languida*) *Petronio obiectans, corrupto ad indicium ſeruo, ademptaque defenſione, & maiore parte familiæ in vincla rapta. Forte illis diebus Campaniam petiuerat Cæſar, & Cumas vſque progreſſus Petronius illic attinebatur. nec tulit vltra timoris aut*

ſpei moras, neq; tamen præceps vitam expulit, inciſas venas vt libitum obligatas, aperire rurſum, & alloqui amicos, non per ſeria aut quibus conſtantiæ gloriam peteret. audiebatq; referentes, nihil de immortalitate animæ, & ſapientium placitis, ſed leuia carmina & faciles verſus. Seruorum alios largitione, quoſdam verberibus aſſecit. Iniit & vias, ſomno indulſit, vt quanquam coacta mors, fortuitæ ſimilis eſſet. Ne codicillis quidem, (quod plerique pereuntium) Neronem aut Tigillinum, aut quem alium potentium adulatus eſt, ſed flagitia Principis ſub nominibus exoletorum fœminarumq;, & nouitate cuiuſque ſtupri perſcripſit, atque obſignata miſit Neroni, fregitque annulum, ne mox vſui eſſet ad facienda pericula. Ambigenti Neroni, quomodo noctium ſuarum ingenia noteſcerent, offertur Silia matrimonio Senatoris haud ignota, & ipſi ad omnem libidinem adſcita, ac Petronio perquam familiaris. agitur in exilium, tamquam non ſiluiſſet quæ viderat, pertuleratque, proprio odio. Hactenus Tacitus: cui addendum, quod ſcribit Plinius Natur. hiſt. lib. 37. cap. 2. *Petronium virum Conſularem Neronis inuidia moriturum, vt menſam eius exheredaret, trullam murrhinam CCC. ſeſtertiis emptam confregiſſe.* Taciti autem beneficio reſtitutum eſt Petronio CAII prænomen, TVRPILIANI cognomen, ARBITRI agnomen: denique eius ætas, ſtudium, dignitas & mors innoteſcit. Quidam tamen putāt eundem Petronium Neronis *Arbitrum* ab officio ſic appellatum, & notitiæ atque dignitatis nomen in Aula Principis fuiſſe, quod vt credam ſine auctore adduci adhuc non potui. *Turpiliani* vero cognomen & Taciti, & aliorum auctorum teſtimoniis ſatis clarum eſt. Vnde & Senatuſconſulti Turpiliani quidam auctorem volunt Petronium, quum Neronis temporibus Conſulatum geſſit, cum C. Iunio Cæſonio Pæto. Certe eo tempore Legem Iuniam Petroniam de libertate tulere C. Iunius Cæſonius & Petronius Turpilianus Coss. Anno videlicet DCCCXIII. vt ſi diſſonantes pares iudicum exiſterenr ſententiæ pro libertate pronunciaretur, l. 24. D. de manumiſſionibus. Petroniam quoq; de ſeruis

tuliſſe

tuliſſe fertur idem Petronius Turpilianus Cos. eodem anno DCCCXIII. ne dominis poteſtas eſſet ad beſtias depugnandas ſuo arbitratu ſeruos tradere: vt ei, qui iure viri delatum adulterium non peregiſſet, nunquam poſtea deferre hoc crimen permitteretur. Filiam reliquit Petroniam, cuius in Vitellio meminit Suetonius, Vitellij ſcilicet vxoris, ex qua & filium Petronianum altero captum oculo ſuſcepit.

De ſcriptis eius fragmentum tantum ad nos peruenit ex Satyrarum opere, quod in libros diuiſum fuiſſe credibile eſt: niſi fallunt veteres Gloſſarij, qui ſubinde Petronij teſtimonia citant & aduocant *è libro primo Satyrarum*. Sic citatur in verbo *Excelſiſſimus*: ſic etiam in hoc verſu,

Et thymbræ veteres, & paſſis vua racemis.

Quin & in veteri Gloſſario S. Benedicti Floriacenſis habetur hic locus deſumptus è Petronio Arbitro lib. XV. *Sed video te totum in illa herere tabula, quæ Troiæ haloſin oſtendit*: qui tamen in excuſſis extat fragmentis. Ex quo apparet, Petronij ſcripta magna ex parte concidiſſe: quæ, vt opinor, multa erant in mulierum ineptiis leuitateque ridenda & exprimenda, vtpote qui argumentis (vt ait Macrobius) fictis amatorum caſibus refertis multum ſe exercuerat. Puto etiam ſuppreſſa fuiſſe propter nimiam obſcœnitatem & argumenta laſciuiis plena. Flagitia enim Neronis ſub nominibus exoletorum feminarumque, & nouitate cuiuſque ſtupri perſcripſiſſe, & obſignata miſiſſe Neroni ex ſupra citato Taciti loco & auctoritate conſtat: putantque nonnulli ea eſſe ipſa, tam quæ nunc extant, quam quæ ampliora quibuſdam doctis & antiquitatis ſtudioſis videre licuit: ſed an ea ſint, valde addubito. Eiuſmodi quidem ſcripta Mimos appellare vetuſtas conſueuit, quod magna ex parte ſtuprorum actus contineant; & Petronium ipſum Mimographum fuiſſe non præter fidem eſt, licet hoc nomen ſpeciali priuilegio Laberio tributum ſit. Veroſimile tamen eſt huic operi. Satyrarum nomen impoſitum ob

ob maledicentiam & carpta Neronis vitia, tum etiam propter variorum pœna, tum quasi per Satyram aspersionem, rerumque ridicularum & pudendarum narrationem. Huius etiam Arbitri esse pleraq; , quæ de Priapo extant, Epigrammata, mihi probabile est.

Fertur & alter Petronius (ne quem forte fallat) de re grammatica nonnihil scripsisse, cuius auctoritate vtitur Sergius in Commentariis ad editionem secundam Donati, itemque alter Grammaticus: hic, dum *Quirites* & *Quiritem* nominatiuo & accusatiuo singularibus, recte dici; ille, dum *Classica à calando, id est, vocando* dicta esse tradit.

Ad extremum hoc prætereundum non puto, quid hac editione à nobis præstitum sit. Pleraque Petronij non tantum emendata & conlata cum veteri codice eruditi cuiusdam amici nostri, cuius ope & beneficio magna ex parte restituta & aucta sunt hæc fragmenta, sed & sparsos vndique Petronij locos diligenti opera in vnum coactos exhibemus. Atque vtinam, qui plura habent magna studiosorum fraude inuisa, speciosis quamlibet coloribus non tamdiu retineant, aut Catullum (si possint) & Martialem cum ceteris quoque eodem carcere damnent. Verum ne diutius querar, facit M. Anton. Muretus, vir vndecumque doctissimus, quam audio ex vetustissimo & integerrimo codice Petronij editionem omnium absolutissimam publice parare. quo nomine studiosi omnes illi merito plurimum, vt à quo benigne & liberaliter in communem Reipubl. literariæ vtilitatem erogatum sit, quod ab aliis inuidiose suppressum fuerat.

SATYRICON) Quale sit hoc scribendi genus Fabius expressit lib. 10. institut. & sic docet, Diomedes lib. 3. *Satyra dicitur carmen apud Romanos, nunc (fo. non) quidem apud Græcos maledicum, & ad carpenda hominum vitia Archeæ comediæ charactere compositum, quales scripserunt Lucilius & Horatius & Persius; & olim carmen quod ex variis poematibus constabat Satyra vocabatur,*

batur, quales scripserunt Pacuuius & Ennius. Satyra autem dicta siue à satyris, quod similiter in hoc carmine ridicula res pudendaque dicuntur, quæ velut à satyris proferuntur, & fiunt; siue à satyra lance, quæ referta variis multisque primitiis in sacris discordis (for. *Cereris*) *inferebatur, & à copia & à saturitate rei satyra vocabatur, cuius generis lancium & Virgilius in Georgicis meminit, cum hoc modo dicit;*

Lancibus & pandis fumantia reddimus exta.

Et; --- lancesque & liba feremus;

siue à quodā genere farciminis, quod multis rebus refertum satyram Varro vocitat. Est autem hoc positū in 2. lib. Plautinarū quæstionum; Satyra est vua passa & polenta & nuclei pini ex mulso consparsi: ad hæc alij addunt & de (for. *è*) *malo punico grana. Alij autem dictam putant à Lege Satyra, quæ vno rogatu multa simul comprehendat, quod scilicet satyra carmina multa simul & poemata comprehenduntur, cuius Legis Lucilius meminit in primo; Per satiram ædilem factum, qui legibus soluat. & Salustius in Iugurtha; Deinde quasi per Satiram sententijs exquisitis in deditionē accipitur.*

Pag.47.v.1. *Num alio genere*] *Contra delicatos lectores Petronius in primo Satyrarum, & Persius in illa Satyra; Nempe hoc assidue, & Plinius lib.19. Ep.* Ex vet. Grammatico.

Pag.48.ver.18. *quibus deberent loqui*] in v. Glossario S. Dionysij, *loqui debemus.*

Pag.49.v.3. *animos iuuenum ad magna surgens*] Leg. *animosque i.a.m. surgentes.* Delben.

v.5. *simulatque corrupta*] V.C.MS. *semelque.*

v.26. *vt ait Cicero*] Cicero pro Cœlio; *Illud vnum ad laudem cum labore directum iter qui probauerunt, prope iam sibi in scholis sunt relicti.*

Pag.51.ver.1. *Perperam discit*] Leg. *puer iam disc.* Nicol. Faber.

v.4. *Luciana improbitatis*] imo *Lucilliana.* nam & Satyras scripsit Lucillius. Turneb. legit, *Lucilliana humilitatis.* nam in v.c. legitur, *Luciniana.*

v.26. *truci memorata canore*] Leg. *Catone.* N. Faber.

v.27. *verba minentur*] Leg. *imitetur.* N. Faber.

pag. 52. v. 3. *Dum hoc diligentius aud.*] Supple; *Dum hæc dil audio, & dum hoc doctorum æstu motus incedo, non notaui, &c.*

v. 23. *ducturam*] Turneb. legit, *diuinam,* lib. 19. Ad. uersar. cap. 6.

v. 25. *Centonem*] *Cento* Iuuenal. Brisson. de ritu nupt. vel iure connub. vbi emendat Petronij locum.

pag. 53. v. 1. *inter viculos*] Citat hunc quoque locum Turneb. lib. Aduers. 21. c. 28. &, *inter nuculos*, legit duob. verbis. exponit autem meritorios pueros & concubinos, qui nondum reliquere nuces, sed etiamnum inter eas versantur. nam à Catullo scribitur; *Concubine, da nuces.* An legend. *quasdam in interniculis nudas meretrices. Interniculus* vel *Interniculum* est stabulum. quo verbo vsus est Plin. lib. 8. Nat. hist. c. 44. in fine his verbis; *Mulum LXXX. annis vixisse, Atheniensium monumentis apparet. Eo gauisi cum templum in arce facerent, quod derelictus senecta, cadentia iumenta comitatu nisuque exhortaretur, decretum fecere, quo caueretur, ne frumentarij negociatores ab interniculis eum arcerent.* In impress. cod. legitur *incerniculis.* Budæ. ἀπὸ τῶν τηλιῶν interpretatur in Comment. Ling. Græcæ, fol. 519. Vide exempl. vet. D. Salignari & Mamati.

vers. 22. *prolatoque poculo*] recte, *peculio.* Vnde apud auctorem Priape. *peculiatus.* Obscœnum enim est verbum & apud Plautum in Pseudolo, pag. 633. *Mea quidem hæc habeo omnia meo peculio empta.*

vers. 23. *Prosella meretrix*] Brissonius libro de iure Connub. legit, *Proseda meretrix.* sed nihil mutandum puto. Meretricis enim *sella* proprie dicitur. Iuuenal. sat. 3. lib. 1.

Et dubitas alta Chionem deducere sella.

Deinde *proseda* meretricem significat, vt non fuerit opus ad eam exprimendam & denotandam, substantiuo altero idem valente, cum hoc otiosum esset & παρέλκον, quod vitium incidisse disertissimum Petronium non est verisimile. Scribendum vero *procella*, per c. Iuuenal. sat. 1. lib. 2.

Intra-

Intrauit calidum veteri centone lupanar
Et cellam vacuam atque suam, &c.

Et paulo post; ——*tamen vltima cellam*
Clausit, adhuc ardens rigidæ tentigine vuluæ.

Pag. 55. v. 24. *tanquam scholastici.*] Persius; ——*ingentes trepidare Titos.* Cornutus; *Dicti Titi à membri virilis magnitudine: συνεκδοχικῶς autem Titos, scholasticos, quod sint vagi, neque vno magistro contenti, & ad libidinem proni, sicuti aues, quibus comparantur.*

Pag. 56. v. 16. *Opertam me*] Glossarium S. Dionysij, *opertum.*

v. vlt. *fidem male ambulantem*] fort. *furem m. a.*

Pag. 57. v. 9. *cum muliercula comite*] Infra *mulier illa, quæ paulo ante cum rustico steterat.*

v. 14. *examinatus*] fort. *exanimatus.*

v. 23. *suturæ*] *sutura*, sutella, id est, astutia.

v. vlt. *depositum*] mandatum.

Pag. 58. v. 11. *sed plane iure ciuili dimicandum*] Cuiac. lib. 5. Emendat. aut Obseruat. hunc locum aliter citat pag. 123.

v. vlt. *in ambigua lite descendere*] in Sophologio Iac. Magni lib. V. cap. V. ex Petronio (vt puto) quem paulo ante citat; *Tutius est paruo ære rem perditam recuperare, quam ius ambiguæ præbere liti.* Sed Vincentius in Specul. histor. cap. XXV. lib. XX. sic citat, vt hîc est.

Pag. 59. v. 1. *sicel lupinosq;*] Turneb. lib. 19. Aduersar. cap. 7. pro *sicel* legendum putat *scilicet.* Sed in vet. Lexico sic habetur; *Sicel Latino sermone siclus appellatur corrupte. Hebræum nomen est habens apud eos vnciæ pondus: apud Latinos autem & Græcos, quarta pars vnciæ est, & stateris medietas, dracmas duas appendens. vnde cum in litteris diuinis legitur siclus, vncia est; cum vero in gentilium, quarta pars vnciæ est.* Vide Cuiac. lib. 12. Obseruat. cap. 40. In alio Lexico legitur; *Siclus, id est, stater qui habet obolos XX. Stater siue siclus dragmas IIII. Dragma VIII. Latinam vnciam faciunt: ita vt vnus* (vetus, verus) *panis X. vncias habere dicatur, quo traitur magis anima quam sustineatur. cibi aqua auget sterilitas. Hinc mensura est He-*

est Hebraica, duos chois Atticos facit, quos nos possumus appellare duos sextarios Italicos, ita vt in mensuræ sint (sit) Iudaici sextarij nostriq; castrensis, cuius sexta pars facit tertiam partem sextarij Italici, qui potus iuxta inclitum Oratorem, non vires tribuit sed mortem prohibet. A tempore vsq; ad tempus comedes & bibes illud, id est, vsq; ad vesperam à vespere. LX. sicli minam faciunt. Statera Hebraice dicitur mozene. In his autem intelligitur, quæ appenduntur. Esa Hebraice, quæ corte dicitur in Græco æ si, ad mensuram pertinet variarum frugum tritici, ordei & leguminum. est autem decima pars cori, in speciebus quæ modio mensurantur, id est, tres modij. sicut bath, qui vocatur batus siue vadus, idem est, quod & e si, decima pars cori in speciebus liquidis vini & olei & istiusmodi. Paulinus pag. 79. *siclus pondus regale.*

Pag. 60. v. 8. *in vtramq; partem*] malim, *in vtra parte.*

Pag. 61. v. 13. *sera sua sponte delapsa*] Ouid. & Prosper de Prouidentia. *Demere seram* dixit Ouid. lib. 1. Fastorum fol. 6. & 7.

Pag. 65. v. 17. *Psyche*] de Psiche apud Fulgent. in Mytholog. & Apuleium *in Metamorphos.*

pag. 66. v. 15. *malas pungebat*] fort. *pingebat. acu pingere.* Iuuenal. pag. 25.

pag. 68. v. 14. *hoc conuenisse*] Leg. *hos conuenisse.*

pag. 71. v. 1. *Itaque, inquit, Quart.*] Leg. *Itane?* Putean.

v. 4. *Iunonem meam iratam habeam*] Turneb. lib. Aduersar. 3. cap. 20. & Britannicus in Iuuenalem sat. 2. lib. 1.

v. 10. *prouerbium illud dicatum, vt possit*] Leg. *dicatur vt posse.* Putean.

v. 16. *embasico ætas*] Leg. *embasicœtas.* Vet. Lexicon; *Embasicœta, qui vel quæ frequenter dat basia.* ἐμβασικοίτη, quæ inscendit grabatum, inscenstrix grabati, grabatinscenstrix.

pag. 72. vers. 4. *lenta manu*] id est, tenaci & herente. Turneb.

v. 7. *obiter labra*] *obiter*, id est interim. sic apud Iuuenalem

nalem accipi notat Cornutus ipsius interpres.

v.8. *Osculis verberabat*] Turneb. *oculis*, & rectius est.

v.25. *luxu expellente*] Leg. *lusu expellente*.

pag. 74. v. 14. *tenia intrabat*] fort. *thermas intrabat*.

pag. 75. v. 25. *dextros gressus*] paulo post, *dextros pedes*. quomodo & Seneca locutus est.

pag. 76. v. 5. *in precario*] fort. *in preciario*, vel *imprecarium*, vt referatur ad dispensatorem, id est, qui precari & flecti non possit: vel *precarios*, id est, mutuatos.

pag. 77. v. 11. *in promulsidari*] fort. *promulsidario*.

pag. 79. v. 18. *vitelio*] fort. *vitello*.

pag. 80. v. 9. *pradisum*] fort. *praclusum*.

pag. 81. v. 12. *bubale*] fort. *bubulum*.

v. 17. *scriblita*] Scrib. *striblita*.

pag. 83. v. 17. *Cœnam Trimalchionis ingredere*] Salisberiens. lib. 8. de Nugis Curial. ex vestigijs Philosophorum cap. 7.

v. 17. *porcum sic grauidari*] de porco Troiano vide Erasmum in Adag. & Cœl. Rhodiginum.

pag. 84. v. 6. *Gallina tibi Numidica*] quæ infra *Afra auis*. Varro de re rust. lib. 3. Gallinas Africanas appellat, & Græcis μελεαγρίδες dici scribit.

v. 11. *Quo margarita cara tribacca Indica*] Scal. *margarita Erythraa baca Indica*.

v. 21. *Fabrum fuisse*] Sæpe citat Petronium Io. Salesberiens. etiam non laudato auctoris nomine, atque etiam quandoque laudato, sed eorum, quæ laudato nomine allegat, omnia extãt, præter hæc, quod sciam. vide eundem lib. 4. cap. 5.

pag. 85. v. 11. *martiolum*] forte leg. *marculum*, vel potius *martulum*. vide Caprum & Turneb. lib. 1. Aduersar. cap. 18.

pag. 86. v. 3. *gastrarumq;*] fort. *castrorumque eminentium*.

pag. 89. v. 8. *Cum Fortuna manet*] Lambinus in Horat. pag. 88. *Si fortuna m.* &c.

v. 9. *nobile*] Scal. *mobile*. Turneb. legit *nobile*, vt hîc excusum est.

pag.91.v.18. *Non bibit inter aquas*] Vincentius adducit in Specul. histor. lib. XX. cap. XXV. & ante eum Fulgentius Mytholog. lib. 2. in fab. de Tantalo, vbi legitur;

Nec bibit inter aquas, nec poma natantia carpit.

apud Vincentium vero legitur;

Non bibit inter aquas, poma aut pendentia carpit.

alias legitur, *poma patentia.*

pag.92.v.5. *ex trans verso*] V.Cod. *transuerso.*

v.23. *monocremon*] forte leg. *monogrammon*, vt sit pictura linearis Apellis.

pag.94.v.22. *Nescio quo modo*] Vet.Cod. *quo non.* sed Vincent. in Specul. legit, *quomodo.*

pag.97.v.24. *Nihil est iam arduum*, &c.] Vincent. legit, *Nihil tamen tam arduum improbitas quod non extorqueat*, lib.4. cap.18. Specul. doctrinal.

pag.98.v.4. *sensum meum*] Scrib. *censum* per *c.*

pag.99.v.9. Itaque *harcula*] Deest *harcula* in V.C.G.

v.13. *Eudoxus quidem in cacumen excelsissimi montis conscendit*] V. *Eudoxius in excelsissimi montis cacumine consenuit.* Vet. Lexicon; *Excelsissimus dicitur à Petronio in primo Satyrarum.* quod & à Macrobio 3. Saturnaliorum.

v.16. *Chrysippus*] de Chrysippi elleboro Fulgentius in Virgil. continent. initio.

v.24. *auemus*] vulg. *audemus.* & ita v. c. quod magis placet.

v.25. *iniquitatis*] v.c. *antiquitatis.*

pag.100.v.12. *recti honestiq;*] *boniq;*. sic habet V.Cod. S.Dionysij, sic & meus.

v.12. *mille pondo auri*] *pondo*, libra, id est as vel assis.

v.20. *sed video te totum in illa hærere tabula*] Hoc in Vet. Lexico S. Benedicti Floriacensis citatur ex libro XV. Petronij Arbitri.

v.24. *Iam decima*] CATACLASMOS ILIACOS.

pag.101.v.3. *Aperitur*] V. Cod. *operitur.*

ibid. *castrum*] fort. *claustrum*, vt Scalig. legit.

v.8. *hoc titulus fero*] Leg. *bello liberũ hostili fore Iuratus.*

v.18.

v.18. *Lætusq; resilit*] al. *Lentusq;*. Legend. *Telumque*, censent N. Faber & Delben. quæ coniectura illustratur Vergilij loco persimili.

pag.103.v.3.*retractant*] V.*retranctant*, sed mendose, vt puto.

pag.107.v.4. *Eques Rom. vt aiebat, infamis*] stupro scilicet. sic apud Quintilianum *infamis* pro adultera, cap.3.lib.6.Instit.Orator. fol.374. *Dicebantur autem, dum vixit, infames feminæ ad eam conuenire solitæ.* Et 2. cap.lib.9.fol.525. *Vt si pater, qui infamem in matrem filium secreto occidisset, reus malæ tractationis iacularetur in vxorem obliquis sententijs. Nam quid impurius quam retinuisse talem? Infames* personæ quæ sint vide Brisson. in verbo *Infames*.

v.19. *Ales Phasiachis Clochis*] Leg. *Ales Phasiacus petita Colchis.* De *alite* vide Lactantium in Statium lib.3. vel in Hymnis Bebelij fol. 48.b. Sidonius in 23. Carmine, cui tit. Narbo;

Siue Aecetias & suus, Iason
Inducuntur ibi ferusq; Phasus
Qui iactos super arua Colcha dentes
Expauit fructicare cum duello
Spicis spicula mixta fluctuarent.

v.20. *Aeriæ volucres*] & hoc male legitur in Vet. meo Cod. Cl. Puteanus vir doctissimus, *Afræ* reposuit ex Horatio od.2.Epod. *Non Afra auis, non attagen Ionicus.* & Iuuenali Sat.11.——*Nec latus Afræ Nouit anus.*--- Illustrat autem Petroniũ idem Puteanus è Latini Pacati Drepani loco à se emendato in Panegyr. Theodos. Augusto dicta, vbi Romanorum luxuriam carpit his verbis; *Namque appositas dapes non sapore, sed sumptu: illis demum cibis acquiescebant, quos extremus oriens, aut positus extra Romanum Colchus imperium, aut famosa naufragijs maria misissent, quos inuitæ quodammodo reluctantiq; naturæ hominum pericla rapuissent.* vulgo male in impress. legitur.

pag.108.v.6.*synœcio*] fort. *gynæcio*. vide Veget. Putean. & Brisson.

pag. 111. v. 9. *palma excussissima*] fort. *excelsissima*, vt supra, *excelsissimi montis*.

v. 10. *Liberum vrceolum*] id est, vacuum.

v. 15. *igneum candelabrum*] fort. *ligneum*. aut fortasse *igneum candelabrum* pro ardenti lumine.

v. 21. *scortillo*] in Pithœi MS. Petronio legitur *scardalo*. quod Turnebus non approbat lib. 7. cap. 4. vbi corrigit *scordalo*, interpretaturque, homini alliato illuuieq; & squalore fœdo. Pith. etiam legit *scordalo*.

v. 23. *lictores*] Baptista Pius in Comment. ad Fulgentiũ retinet veterem lectionem, *coctores*. tu vide Pium.

ibid. *mulctant*] Leg. *mulcant*, vt infra, *iterumq; nihil respondentem mulcauit*. quo verbo vtitur & Virgilius.

v. 25. *furca de carnario rapta*] infra; *pannum de carnario detulit furca*. al. *carnaria*; vide Io. Ruellium in Cõmẽtariolo super Moret. Virgilij, quod excudit Colin.

pag. 113. v. 10. *Puer in balneo*] de puero perdito & quæsito per lancem & licium, simile est quiddam apud Lucianum in Dialogis meretricijs cum hac Petronij fabula.

pag. 123. v. 23.] *& circumcide nos, vt Iudæi videamur*, &c.] Vide Plutarchum in Cicerone, vbi de iocis & dictis Ciceronis.

v. 24. *Pertunde aures, vt imitemur Arabes*] vide Iuuenal. in Satyr.

pag. 124. v. vlt. *frontes notans inscriptione, vt videamini stigmate esse puniti*] Infra, *Impleuit Eumolpus frontes vtriusq; ingentibus literis, & notum fugitiuorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit*. Vide Vlpian. in fragmen. tit. 1. vbi de Lege Aelia Sentia, cui stigmata scripta fuerunt, & Cuiac. lib. 7. Obseruat. cap. 13. de fugitiuorum epigrammate.

pag. 126. v. 26. *leporis vestigia latrat*. fort. *tranat*.

pag. 128. v. 4. *vt tutela nauis*] statim, *tentantq; vilissimo sanguine tutelam placare*. Paulo post; *ramum oleæ à tutela nauigij raptum*. videndus Turnebus.

pag. 135. v. 21. *vincit e potum*] Leg. *pontum*, vt in margine.

pag.136.v.1. *tabulas fœderis signat*] Vide Cuiacium lib.1. Obseruat. de formulis fœderum.

pag.137.v.13. *stigmososque*] *stigmosus* Plinio lib.1. Epistol.5.

pap.138.v.16. *non tralaticia deformitate*] Insignis est locus ille Ciceronis ex lib. 3. epist. ad Appium, *Etsi quantum*, pag.70. *Romæ composui edictum, nihil addidi, nisi quod publicani me rogarant, cum Samum ad me venissent, vt de tuo edicto totidem verbis transferrem in meũ. diligentissime scriptum caput est, quod pertinet &c. hoc vero, ex quo suspicio nata est, me exquisisse aliquid, in quo te offenderem, tralaticium est.* Sic *translaticium funus*, id est, vulgare, commune ac nullius sumptus apud Sueton. in Nerone cap.33. & *ius tralaticium* apud eund. in Octauio cap.10. vbi de M. Antonio Cons. *Ac ne publicum quidem ac tralaticium ius vlla in re sibi sine pactione grauissimæ mercedis impertiente ad Optimates se contulit.* Sic hoc loco apud Petronium *translaticia* vel *tralaticia deformitas* est non insignis sed vulgaris. Et infra; *Nec Giton me aut tralatitia propinatione dignum iudicabat.* Et iterum; *præteriens aliquis tralaticia humanitate lapidabit.* Asconius 3. in Verr. *Vetus edictum translaticiumque est.*] *Translatitia veteres dixerunt non noua, nec nuper inuenta, sed aliunde translata.*

v.vlt. *in muliebrem leuitatem*] Salisberiens. lib.8. cap. 11. *Multus est in mulierum ineptijs ridendis aut exprimendis Petronius.* Virgil. lib.5. Æneid. ——*Varium & mutabile semper Femina*—— Calpurnius in Bucolicis; *Mobilior ventis mulier*——Videatur Vincentius lib.5. cap.10. Specul. doctrin. *de moribus feminarum.* Donatus in Terent. Act.2. sc.1. Hecyræ, in hæc verba; *Tum nequam mulier*, citat Euripidis locum, qui ascriptus non est, in cuius loco stellula posita est. tu quære. citat & dictum locum Virgilij, *Varium* &c.

pag.139. v.10. *Matrona quædam Ephesi*] Eadem est fere fabula apud Apuleium in lib. de asin. aureo vel Metamorphos.

v.15. *funeris officium*] v.cod. *funus.*

v.19.*in hypogæo*] de hypogęo vide Egesippum, quem citat Gul. Philander Vitruuij interpres lib. 5. cap. 9. pag. 234. & lib. 6. cap. vlt. pag. 285. ὕπαιθρα vocat Vitruuius. vide Egesippum meum manuscriptum cum ex. Morelij.

v.20.*custodire*] Vet. Cod. *condire.*

pag. 140. v. 2. *commundabat*] pro Cuiacio in Obseruat. vbi *commendare, commundare.* nam Vet. Cod. habet *commendabat lugenti.*

pag. 141. v. 25. *commouere debet*] V. *commonere,* sed rectius puto *commouere.*

pag. 142. v. 4. *se repleuit cibo*] Vet. *impleuit se cibo:* & in Gloss. *repl.*

pag. 143. *Cruciati*] Vet. *cruciarij,* quod verbum reperitur & apud Apuleium de Asin. aureo in Colinei exempl. lin. antepenult. susum legendo, pag. 130. b. vbi *emaciarius* legit Gif. Cuiacius Quintilianum citat tit. de Obligat. leg. 7. 11. B.

pag. 144. v. 13. *spoliatum crinibus vultum*] Leg. *crinibus vultum.* Puteanus, & ita Cod. Calder.

pag. 147. v. 9. *iuncta nos mors feret*] Legen. *cunctos nos mare feret.* induxit autem errorem, quod præcedit ead. pag. *vt nos sola morte coniungerent.*

v. 12. *humanitate lapidabit*] *Humanitatis negotium gerere* dicitur, qui cadauer sepelit L. *& si quis,* §. *sed interdum,* de *Religios.* vbi scripsit P. Faber. *Humanitatis ratione multa* se I C. dicunt *admittere* L. 6. de *Appella. Humanitate suggerente* L. 1. vers. *quid ergo, Quando appell. sit.* Cicero *communis humanitatis iure* dixit pro Flacco pag. 272. & 273. *Si quem infimo loco natum nullo splendore vitæ, nulla commendatione famæ defenderem, tamen ciuis ciuem à ciuibus communis humanitatis iure ac misericordia deprecarer, ne ignotis testibus* &c. *ciuem ac supplicem vestrum dederetis.* Vide Brisson. in verbo HOMINIS *appellatione.* Seneca epist. 66. pag. 325. *Itaque homines quidem pereunt, ipsa autem humanitas, ad quam homo effingitur, permanet & hominibus laborantibus intereuntibus illa nihil patitur.* Apuleius Apolog. 2. fol. 231. *Commune ius*

huma-

humanitatis & *fas commune* dixit, quod *commune omniū hominum* nostri dicunt L.1. in fi. & L. *omnes populi*, D. *de iustit. & iur.* & plerunque *ius gentium* dicitur. Verba Apuleij hæc sunt; *Athenienses quidem propter commune ius humanitatis ex captiuis epistolis Philippi Macedonis hostis sui vnam epistolam, cum singulæ publice legerentur, recitari prohibuerunt, ne maritale secretum diuulgarent: præferendum rati fas commune propriæ vltioni.* Et lib. 3. de Asin. aur. pag. 357. *Lugubriter eiulantes, per publicam misericordiam, per commune ius humanitatis aiunt miseremini indigne cæsorum iuuenum. Contumeliosa humanitas* quid sit apud Senecam epist. 4. fol. 183. explicandum. Quintilian. cap. 11. & vlt. lib. 12. Institut. fol. 737. *Hos ille formabat quasi eloquentiæ partus, & vt vetus gubernator littora & portus, & quæ tempestatum signa, quid secundis flatibus, quid aduersis ratio poscat, docebit non humanitatis solum communi ductus officio, sed amore quodam operis.* In L. 2. Cod. Theod. de *postlim.* tit. 5. lib. 5. *humanitati sit præstitum.* Spartianus in Antonino Caracalla pag. 243. vbi de Papiniano & Petronio iussu Caracalli occisis; *Tractaq; sunt* (ait) *eorum per plateam cadauera sine aliqua humanitatis reuerentia.* Idem auctor in Adriano pag. 64. & 65. *De militum etiam ætatibus iudicabat, ne quis aut minor quam virtus posceret aut maior quam pateretur humanitas, in castris contra morem veterem versaretur.* Seneca lib. 1. de Tranquillit. vitæ cap. 15. fol. 832. *Alienis malis torqueri, æterna miseria est: alienis delectari malis, voluptas inhumana, sicut illa inutilis humanitas, flere quia aliquis filium suum efferat & frontem suam fingere.* Idem Epist. 86. fol. 446. *Humanitas vetat superbum esse* &c. Vt *humanitas*, ita & è contrario *inhumanitas* dicitur ab eodē Seneca epist. 100. lib. 16. fol. 524. *Quid nunc ex duritia suadeo* &c. *Inhumanitas est ista non virtus* &c. Cicero Philipp. XI. pag. 481. *Nisi denique naturæ & humanitati inuentus esset inimicus.* Et pro Quintio, pag. 18. *Hæc in homines alienissimos viri boni faciunt, & hominum existimationis & communis humanitatis causa.* Et sub finem pag. 36. *Aliquam si non propin-*

propinquitatis at ætatis suæ, si non hominis at humanitatis rationem habeat. Negotium gerere humanitatis merito dicitur, qui mortuum sepelit. Nam qui cadauer aut reliquias alicuius sepulturæ tradit memoria humanæ conditionis id facit L. *quidam in suo,* 27. D. *de conditio. instit.* Seneca pag. 325. vbi de luctu; *Sæpe salua sapientes* &c. *& obliuisci quidem suorum, ac memoriam cũ corporibus efferre* &c. *inhumani est animi.* & contra ius φιλανθρωπίας. Quintilianus in Ægro redempto, Declamat. 5. fol. 66. *Hinc & ille venit affectus, quod ignotis cadaueribus humum congerimus, & insepultum quodlibet corpus nulla festinatio tã vapida transcurrit, vt non quantulocumque veneretur aggestu,* id est, lapidet. Idem auctor verbo, *humanitatis* vsus est in Declamat. 6. Corporis proiecti, fol. 82. *Conuenerunt etiam alieni parentes, totum in spectaculum populus effusus est, & ignoto quoque corpori publica humanitas quasi quasdam fecit exequias.* Et paulo post; *Non sepelis? Vide quæso ne dum litigas, arenam fluctus aggerat, iniiciat humum misericors populus.* Et postea; *Nobis vero* (rerum natura) *exanimes genuit non solum miserationem, quæ cogitationi nostræ subit, sed etiam religionem. inde ignotis quoque corporibus transeuntium viatorum collatitia sepultura inde iniecta ab alienis.* Seneca lib. 5. de Benefic. cap. 20. *Patrem alicuius in solitudine exanimem inueni, corpus eius sepeliui* &c. *præstiti patri eius, quod ipse præstare voluisset, nec non & debuisset. Hoc tamen ita beneficium est, si non misericordiæ & humanitati dedi, vt quodlibet cadauer absconderem, sed si corpus agnoui, si filio tunc hoc præstare me cogitaui. At si terram ignoto mortuo inieci, nullum in hoc habeo huius officij debitorem in publicum humanus.* Lactantius cap. 12. lib. 6. Institut. *Et quamuis in homine ignoto necessariorum sepulturam nulli negandam munus implebimus, in quorum locum quia desunt succedat humanitas, & vbicumque homo desiderabitur, ibi exigi officium nostrum putabimus. In quo autem magis iustitiæ ratio cõsistit, quam in eo, vt quod præstamus nostris per affectum, alijs præstemus per humanitatem, quæ est multo certior iustiorq;* &c. Iustinus lib. XI.

Eiusq;

Eiusq; mortem illachrimatum Alexandrum, benigne prosecutum, idq; eum non moris sed humanitatis causa fecisse.

v.14.*imprudens arena componet*] id est, sepeliet. Virgil. lib.1. Æneid.

Ante diem clauso componet vesper Olympo.

Vide Turneb.lib.18.cap.14.

Pag.155.v.1.*iuuenes carmen*] V.Cod. *nimirũ carmen.*

v.3.*sensumq; teneriorem*] Samb.*teneriore:* vet. meus *teneriorem*, vt in textu.

v.9. *Odi profanum*] Horatius Od.1.lib.3.

v.26. *aut versum timuerunt*] Legen. *aut visam t.* N. Faber.

Pag.156.v.17. *Iam peragrabantur*] Fort. *perarabantur.* sic Virgil. —— *Æquor arandum.* Delbenius.

v.22. *Aes pyreum*] Scal. *Assyria concham.* Turneb.lib. 4.cap.19. *Ac sese pictum.* Fr. *Ac se piretron.*

Pag.157.v.12. *Quare se natam non inuenit*] Vincent. in Specul.doctrin.lib.4. cap.CXX. sub tit. de naturalibus desiderijs secundum philosophos;

Quarit se natura nec inuenit. omnibus ergo
Scorta placent, fractiq; nerui in corpore gressus.

v.13.*enerui corpore gressus*] al. apud Vinc. *nerui serpere g.*

v.15.*virum quarit*] Vincent. *viri quarunt.*

v.24. *Ingeniosa gula est*] Martialis —— *res est ingeniosa gula.*

Pag.158.v.3. *emptiq; Quirites*] Fort. *emptusq; Quirites*, vt sit nominatiuus, locus à Sergio fortasse intellectus.

v.4. *suffragia vertunt*] Vincen.lib.xx.cap.xxv. *vertit.*

v.5.*curia patrum*] apud eundem legitur, *premus.*

v.8.*corrupta iacebat*] idem, *iacebit.*

Pag.160.v.7. *iam montibus austrijs*] al. *haustis.* Delben. *auctis.*

vers.8. *Antra gemunt*] sub mole scilicet & pondere montium.

Pag.161.v.1. *destruet istas*] *distruat*, vt in vet.cod.

v.12. *Porthmeus*] Sic restituit Bapt. Pius Annotat. poster. cap.48. ex quo loco apparet Baptistam Pium vidisse

vidisse plura Petronij fragmenta. Scaliger *Proreus*, Πρῳρεὺς.

v.15. *satiare ruina*] Horat. Od.2. *Heu nimis longo satiare ludo.*

v.24. *Deformis titubans*] Leg. *Titan.* sic Delbenius etiam coniecit legend.

v.vlt. *rupta tonabant*] Legi posse videtur Delbenio.

——iam rupta tenebant

Verticibus lassis montes iuga——

Pag.163.v.4. *dum Rhenum*] scrib. *Renum* sine h. vt est in vet. cod.

Pag.170.v.5. *semper expectant*] vet. cod. *super.* sed puto leg. *semper.*

Pag.171.v.22. *vt platea noua*] Turneb. lib.26. Aduersar. cap.64. *in platanona*, id est, vbi platani crescunt, vt apud Sidonium lib.8. ep.9.

Myrtos & platanona peruagatus.

Pag.174.v.8. *nec sine causa balieno nece am.*] Leg. *nec sine causa Polianum Circe am.* Turneb. Aduersar. lib.26. cap.6.

Pag.177.v.1. *sine neruis posse ire*] Bapt. Pius lib.4. Cōmentar. in Lucretium circa fin. fol.124. citat hunc Petronij Arbitri locum; *sine neruis aiunt stare nil potesse.* quo loco idem Pius quosdam legere *venis* testatur, vt sit sensus, quæ voluptas in venarum interiori fomite bacchabatur.

v.vlt. *Olienos Circe*] fort. *Polianus* vel *Polianos*, vt ex suprascripta Turnebi emendatione.

Pag.178.v.15. *moram corporis*] Infra; *ætatisque longa moram.* supra; *Ignis an fluctus an mora consumat corpus, nihil interest.*

Pag.181.v.14. *catomoligare*] vide Turnebum in Iuuenale.

v.16. *quassitarias*] fort. *quæsitarias. Quæsitaria*, μεταίτης & ἐπαίτης, mendica, à quærendo, vt rogator à rogando.

Pag.182.v.26. *apodixin defunctoriam*] id est, remissionem senilis ætatis, vt explicat Cuiacius lib.10. Cod. tit.22.

tit.22.de apochis publicis. In Passione S. Georgij; *O apodixen carminum, ô inlecebra maleficiorum tuorum.* vbi *apodixis* videtur accipi pro liberatione, vt puto, Gallice, *ô la belle deliurance:* aut pro ostentatione, Gallice, *ô la belle monstre, la belle parade.*

Pag.184.v.22. *Septifluus*] Turneb. lib.26. Aduersar. cap.6. legit, *Vestifluus*, vt apud Ausonium *Vestifluus Ser.*

Pag.187.v.1. *Quicquid in orbe vides*] Lambinus pagina 285.

Pag.189.v.12. *Battiadæ veteris*] Leg. *Bat. vatis vivendo bræuo. Battiades*, id est, Callimachus, videtur de Aruspicina scripsisse secundum Fulgent. lib.3. Mytholog. in fab. Orphei. quin & idem Fulgent. Battiadem in Paredris citat, in principio Expositionis Virgil. continent. Hecalesia autem scripsisse refert Plutarchus. *Battiades* vero à Batto nomen deflectit.

Pag.190.v.17. *paneq; fluentes*] Legend. *sanieque.*

Pag.193.v.9. *Quisquis habet nummos*] Vincentius lib. XX. cap. XXV. Specul.

ibid. *nauiget*] Vincent. *nauigat.*

v.10. *temperet*] Vincent. *temperat.* Et postea toto versu

Carmina componit, declamat, concrepat omneis.

v.15. *Paret non paret*] Vide Festum in verbo *parret*, expresse.

v.18. *Multa loquor, quiduis*] Vincent.

Parua loquor, quoduis nummos præbentibus opto.

v.19. *Et veniet*] Vincent. *Eueniet:* & recte. vide Henricum Stephanum in fragm. Comicorũ Græcorum, qui versum Græcum adducit, à quo videtur Petronij Carmen desumptum. & tamen Henric. *Et veniet* male retinuit, cum versus Græcus *Eueniet* legat.

v.21. *Camellam*] Ouidius lib.4. Fastorum circa fin.

Dum licet apposita veluti cratere camella
Lac niueum potes purpureamq; sapam.

Gellius lib.16. cap.7. *camellam* vsurpat, vbi vulgo male *camelliam*. An legend. est, *scamellam?* de quo verbo consule Brissonium, quod reperitur in libro Adelardi de Vir-

de Virginitate, quem mihi ostendit, & postea vidi in Bibliotheca Nauarræ.

Pag. 201. v. 5. *Petauij*] Leg. *Petelini*, de quibus Frontinus lib. 4. Stratagem. cap. 5. Athenæ. Dipnosophist. libro 12.

v. 15. *Albutia*] Meminit *Albucillæ* multorum amoribus famosæ Cor. Tacitus libro 5. quæ & ea fortasse fuerit, de qua Fulgentius lib. 1. Mytholog. in præfatione scribit Petronium Arbitrum carmen amatorium lusisse.

v. 21. *Massilienses quotiès pestilentia*] ex Seruio Honorato ad versum lib. 3. Æneid. *Auri sacra fames.*

Pag. 202. v. 1. *& sic proiciebatur*] puto leg. *prosiciebatur*, id est, sacrificabatur & imolabatur, & in partes dissecabatur, à verbo *prosicior, prosiceris*, cuius actiuum est *prosicio, cis*, quod in *porricio, possicio, prolicio*, perperam & corrupte mutatum passim apud bonos auctores reperitur. Est autem verbum antiquum sacrificantibus solemne, vt docet Macrobius lib. 3. Saturnal. cap. 2. apud quem vulgo male *porricio* legitur. In Vet. *Exta prosicarier atque eà aspicere.* leg. *spicere*, veteri itidem verbo. Idem Macrob. lib. 7. cap. 12. *Hoc & in Ponto fieri videmus, in quo frusta quædam & (vt ita dixerim) prosiciæ gelidæ feruntur contractæ de fluuialium vel palustrium vndarum multitudine.*

Pag. 203. v. 11. *Memphitides puellæ*] Ex Terentiano Mauro de versibus extremo.

v. 19. *Balneatricem*] ex Seruio ad versum lib. 12. Æneid. *Auctor ego audendi:* vbi tamen videntur desiderari Petronij verba. Consulẽdi libri manuscripti Memmij, Tilij, Loiselli & aliorum.

v. 22. *Anus recocta vino*] Ex Diomede lib. 3.

v. 26. *Iuuerunt segetes*] & hunc versum videtur Terentianus indicare esse Petronij.

Pag. 204. v. 1. *Triplici*] ex eodem Terentiano. quanquam horum versuum nonnullos Varronis esse Terentiani interpres quodam Augustini loco innuere videtur.

v. 6.

v.6. *Non bene olet*] ex Hieronymo in Epiſtola ad Demetriadem de Virginitate ſeruanda. Qui verſiculus apud Martialem quoque reperitur lib.2. epigrammate 12. Sed & multa Petronius & Martialis habent inter ſe communia, vt illud; *Ingenioſa gula eſt*. & de cæna Trimalchionis, cui apud Martialem lib.3. epigr.4. Malchionis cœna prope eſt eadem. Adde Cæl. Rhodiginum lib.7.cap.27.

v.11. *Cui vultus iecur vltimum*] ex Fulgentio Mytholog.lib.2.in fab.de Prometheo.vet cod. *iecor intimum*, quod probo.

v.12. *Et pectus trahit*] vetus codex. Horatius; *Et quærit pectus*.

v.13. *tepidi vocant poetæ*] ita vet. cod. P. Pithœus *lepidi*, Scal. *timidi*. Baptiſta Pius in Comment. legit *tepidi*, & exponit, inſuaues, inſipidos, non inflammanter, ardenter, lacertoſe, nec omnibus neruis rei ſcopum attingentes. Putean. *trepidi*. ſed *lepidi* ex Pithœi coniectura legendum videtur.

v.19. *In aumatium*] ſic Fulgentius: quanquam in vno v.cod. manuſcripto legatur, *In naumatium*. an ναυμάχιον? in altero, *omacium*. Forte, ναυμάχιον. vnde ναυμαχία, aprica, Arrianus lib.8.

v. 21. *Obtorto valgiter labello*] vulgo apud Fulgentium, *Abroſa valgia labello*. ſed in vet.cod. & vet. Gloſſario legitur, *Obtorto valgiter labello*. alias, *Abroſo valgiter lauello*, in impr.cod.quibuſdam.

Pag.205.v.8. *Nam centum vernales me allucitæ moleſtabant*] Fulgentius in Expoſitione ſermonum antiquorum, in verbo *Hallucinari*. vulgo, *centum venales*. in vet. cod. *contum vernali me allucite moleſtabant*. in altero, *comptum me vernali alicite mol*. *Allucere*, *iactare*. *Allucinare*, *vane ſomniare*. *Allucinatio*, *lucis alienatio*. *Allucinaria*, *vana ſomniaria*. *Allucitæ*, *ſomniatores*. Vide Papiam, ex quo hæc ſumpſimus.

v.13. *Totum Regum manubiæ penes fugitiuum reſtiterant*] in vet.cod.manuſcripto Fulgentij, *Tot regum manuuies penes fugitiuum*. ſed altera manu poſtea *repertæ*

emen-

emendatum est. in altero v. cod. etiam legitur manubies, non *manubiæ*, vt in excussis.

v. 16. *Satis constaret eos*] ex Glossario S. Dionysij.

v. 17. *Cryptam Neapolitanam*] vide Erasmum in Adag. Cœl. Rhodiginum, & Henricum Stephanum in Apolog. vbi *Cryptam* explicat.

vers. 19. *Petauroque iubente modo superior*] Glossar. S. Dionysij; *Petaurus genus ludi. Petronius*, &c.

v. 21. *Affer nobis alabastrum*] Ambrosius Calepinus in dictione COSMVS, *qui nobilis vnguentarius Romæ fuit. hinc*, inquit, *Cosmianum vnguentum. Petronius*, &c.

Pag. 206. v. 4. *præ esse cupit*] sub nomine *Plauti* adducitur a Iacobo Magni in Sopholog. pag. 74. vbi restituendum videtur *Petronius*.

v. 12. *tenuem formauimus orsum*] id est, initium.

v. 14. *Mille saporatam*] Dionysius Halicarnasseus.

Pag. 207. v. 6. *Primus in orbe Deos*] ex Fulgentio Mytholog. lib. 5. vbi habet V. C. *in vrbe*. Habetur hoc hemistichium & apud Statium lib. 3. Thebaid. ad quem versum eius interpres Cœlius Firmianus Lactantius Placidus scribit; *Negat Deos vlla alia re celebrari, nisi timore mortalium, vt Lucanus; Quæ finxere, timent. & Petronius Arbiter istum secutus;*

Primus in orbe Deos fecit timor——

Puto autem ex Fulgentij riuulo Lactantium siue Luctatium sumpsisse, non ex ipso Petronij fonte, quem numquam fortasse viderat. Nam & illic Mintanorem Musicum citat iisdem omnino verbis atque Fulgentius, vt Luctatius Petronium post Statium fuisse affirmare non possit, sed potius coniecerit neotericum auctorem Petronium esse, quippe à Fulgentio citatum. Certe Lucanus & Petronius σύγχρονοι fuerunt, imperante Nerone: Statius autem longe post vixit, temporibus nimirum Domitiani. itaque omnino fallitur Luctatius, qui Statio facit posteriorem Petronium, cum fieri potuerit, vt illi inferior tempore hunc secutus sit, & versum ab eo sumpserit. Lilius Giraldus Dialog. 3. de Latinis Poetis de Petronio scribit, sed quo

quo tempore vixerit, non habet compertum. *In Quintiliani*, ait, *enarrationibus litteratores quidam eum ante Quintilianum floruisse suspicantur. Sed Placidus Lactantius illum vult Statio posteriorem*, &c. Sciendum, qui sint illi literatores, an veteres an neoterici: deinde reprehendendus Gyraldus, qui non bene examinauerit Statij interpretem, quod ex Fulgentio hæc sumpserit, vti dictum.

Pag. 209. v. *Sic commissa ferens*] Fulgentius Mytholog. lib. 3. in fab. de Apolline & Marsia. Quos versus mutuatus est Petronius ab Ouidio lib. 2. Metamorphos. vbi dedecus stolidi Indicis Midæ describit;

Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus
Cœpit, & vt primum pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam: leni nam motus ab Austro
Obruta verba refert, dominique coarguit aures.

Porro vet. cod. pro *ferens*, habet *verens*, & pro *minister*, *magister*.

pag. 212. v. 13. *Heret detritus*] Virg. lib. 2. Æneid.

v. 17. *& scuta latentia*] Virg. lib. 3. Æn. id est, late patentia. vide quæ notauit noster S. G.

v. 19. *torua*] sic emendaui, cum esset *curua* scriptum.

v. ibid *latebat*] R. *latebant*, id est, late patebant.

pag. 213. v. 2. *Catillata geris*] Fabius Planciades Fulgentius in Expositione sermonum antiquorum, in verbo, CATILLARE, citat Propertium,

Catillata geris vadimonia publicum prostibulum.

sic enim in omnibus excussis. forte pro *Propertius* substituetur Petronius non male, vt & Scaligero visum. nam Petronium & alibi in suis libris sæpissime laudat. Quanquam in vet. cod. manuscrpito legitur; *Propicius*

Catillata geris sua dominica publicam prostibulum.

post *publicam* in *publicum* mutatum est: sic forte scriptum erat *Propicius*, quod postea altera manu mutatum est in *Propertius*. in altero vet. cod. legitur, *Propartius*.

v. 5. *Diuidias mentis*] sic apud eundem Fulgentium in verbo DIVIDIÆ citatur Propertius. vbi etiam for-

taſſe pro *Propertius* leg. *Petronius* (quomodo idem Scaliger non male iudicauit) quod altera quoque manu in *Propertium* commutatum eſſe facile apparet. Certe hi duo verſus Petronium redolere non nobis tantum, ſed & aliis viris ſagaciſſimis videntur. Porro apud Fulgent. legitur; *Diuidias dixerunt triſtitiam*. In vet. Lexico; *Diuidia, diſcordia, bellona*. Et; *Diuidioſus, qui per ſuam diſcordiam alios diuidit*.

v. 10. EVSCIVS) apud Fulgentiũ in Expoſitione Virgilianæ continentiæ moral. ſecundum Philoſophos, legitur, *Petronius in Euſcio*. vbi alias in vno vet. cod. *Euſciõ*. in altero *Euſtion*. fort. Ευσχιῳ. Et ſubiicit Fulgentius; *Ergo tunc iurgij calumnia diſcitur, & venalis lingua in alienis negotiis exercetur, dũ ſtudij doctrina profecerit, ſicut in aduocatis nũc vſq; conſpicitur*. Quæ verba, inquã, ſunt Fulgentij, non (vt quidã putarunt) Petronij.

v. 22. *Quid eſt, Iudices, dolus*] ex Iſido. lib. 5. Etymol. c. 26. de Criminibus in lege conſtitutis: *Doloſus, inſidioſus vel malignus, ab eo quod deludit: aliud enim agit, & aliud ſimulat. Petronius aliter exiſtimat dicens: Quid eſt, Iudices, dolus? nimirum vbi aliquid factum eſt, quod legi dolet. Habetis dolum, accipite nunc malum*. Idem cap. 27. *Dolus eſt mentis calliditas, ab eo quod deludat. Aliud enim agit*, &c.

Pag. 214. v. 6. *Quiritẽ*] Sergius in Editionẽ II. Donatis *Itẽ Quirites dicit numero tantũ plurali: ſed legimus apud Horatium, hunc* * *Quiritem. vetus nominatiuus hic Quiris. Item idem Horatius; Quis te redonauit Quiritem Diis patriis? cuius nominatiuus erit hic Quirites, vt dicit Petronius*. Hunc putant quidam Grammaticum, quem citat Sergius. quod & facile crediderim, cum inueniam in vet. libro Petronium citatum in explicatione vocabuli *Claſſicum*, vbi ſic habetur;

v. 11. *Claſſicũ dicitur ex Vegetio de Re militari lib.* II. *quod buccinatores per cornu dent, quod inſigne videtur imperii, quia claſſicum canit Imperatore præſente, vel cum in militem capitaliter animaduertitur: & claſſica, auctore Petronio, à calando, id eſt, vocando ſunt dicta*.

IOAN-

IOANNIS TORNÆSII LVGDVNENSIS

VARIARVM LECTIONVM *Libellus* IN PETRONII ARBITRI SATYRICON.

Io. Tornesius D. Lebeo IC. S.

ANno ſuperiori, cum per aliquot menſes hîc ſubſiſteres, & me ſemel atque iterum Petronium, quem typis iam tum deſtinabam, legere atque relegere ſummo ſtudio videres, quæ tua facilitas humaniſſima eſt, haud grauate me occupatiſſimum in eo negotio, & de illo te officio rogantem, adiuuiſti in conferendo eius Satyrico cum ſex exemplaribus, quæ tum ad manum fuerunt. Horum primarium & vetuſtiſſimum in membranis deſcriptum nactus ſum à * clariſſimo viro, cui nos, & quotquot Muſas, Muſarumve filios & alumnos in honore habēt, tantum debemus, quantum vix dici poteſt. Alterum, quod imitandum meis operis tradidi, fuit * hominis doctiſſimi, & amicitia mihi coniunctiſſimi, cuius vigiliis ſi nos aliquando fruemur, innoteſcet eius ſingulare iudicium ac doctrina, præſertim ſi quæ in Plinium ac Theophraſtum incredibili diligentia commentatus eſt, in lucem exire patiatur. Tertium fuit Antuerpienſe, quod Sambucus publico donauit. Quartum, editio Pariſienſis iam olim vulgata. Ad me illam quidem miſit inſignis huius ætatis * Iuriſconſultus, quem ob eximiam ergà me beneuolentiam diligo, & ob raram omnium ſcientiarum cognitionem, veneror. Cętera, fragmenta fuerunt. Meum quoque laborem valde leuarunt Ioſephi Scaligeri Catalecta, viri proculdubio eruditione præſtantiſſimi, à quo præclara multa ſperamus, vel ingeniis fœliciſſimis nondum comperta, quamuis ampliſſimam iam gloriam conſecutus ſit ob ea perſpicaciſſimi iudicij ſui monumenta, quæ diutius latere noluit.

* *Iacobus Cuiacius IC.*

* *Iacobus Dalecampius Medicus.*

* *Franciſcus Roardus IC.*

Vſum etiam me fragmentis veterum Poetarum ingenue profiteor quæ collegit Henricus Stephanus, typographorum noſtri temporis citra controuerſiam & inuidiam princeps. Cæterum, prioribus huius Satyræ folijs iam formis excuſſis, priuſquam obtinuiſſem exemplar, cuius primo loco ſupra mentionem feci, gnauiter illud conferendum putaui cum ijs, quæ iam expreſſa fuerant: & quæ nobis prætermiſſa digna viſa ſunt oculis ſtudioſorum, in calce libri indicanda & adnotanda cenſui: & ne quid deſideraretur, quod induſtria fidesq; mea præſtare poſſet, quæ in Catalectis Ioſephi Scaligeri legi præter ea, quæ habebantur in noſtris exemplaribus, ea proximo folio exhibui. Cum autem maxime cuperem noſtram editionem alicuius nomine patrocinioq; tutam prodire, te vnum elegi, cui dicarem: haud totam quidem: nam ea tui iuris pars eſt, in qua caſtiganda & purganda, operam ſedulo nauaſti: ſed reliquum illud, quod mihi vindicare non immerito liceret, ob moleſtiſſimā operam, quam in eo reſtituendo & emaculando ſuſcepi ac pertuli. Hoc ergo qualecunque eſt tibi nuncupo, & vt ab amico hilari fronte accipias, obnixe precor. Vale. Lugduni, a.d. 11. Kal. Maij, anno 1575.

Pag. 47. v. 10. *Nunc & rerum tumore*] al. *verborum tumore.*

Pag. 84. v. 1. *ſed tyrannos*] M S. *& tyrannos.*

verſ. 18. *quibus deberent loqui*] M S. *quibus loqui debemus.*

verſ. 23. *certe neque Platona*] al. *certum eſt.* M S. deeſt *certe.*

Pag. 49. v. 3. *ex Aſia commigrauit*] M S. *emigrauit.*

v. 11. *ad ſenectutem*] M S. *vſque ad ſen.*

v. 21. *arte ſecreta*] al. *artis ſecreto.*

Pag. 50. v. 4. *quod petunt: ſic eloquentia magiſter niſi,*] M S. *petunt, niſi quaſdam inſidias auribus fecerint: ſic eloquentiæ magiſtri, tanquam piſcator, qui niſi eam* &c.

v. 15. *in forum propellunt*] M S. *impellunt.*

v. 18. *& ſtudioſi*] M S. *vt ſtudioſi.*

Pag.51.v.3.*studium Lucillianæ*] vet.cod.Pitthæi, *schedium Luc.*

v.6.*amat effectus*] al.*ambit*. Stephan.*ardet*.

v.7.*prius more*] MS. *meræ*. Turneb.*morem*.

v.8 *polleat exacta*] MS.*palleat*. Turn.*pellat*.

v.10.*impotentium*] Turneb. *ne potentium*.

v.11. *Nec perditis addictus*] Stephan. *Nec in popinis abditus*.

v.13.*redemptus*] MS. *redimitus*.

ibid. *histrioniæ addictus*] MS. *histrioni*. Turn. *histrionis*. al.*redemptus histrioniue add.*

v.14.*armigeræ*] MS.*crinigeræ*.

verſ.18. *Mox & Socratico plenus grege mittat habenas*] Stephan. *Socraticum: plenasq; immittat hab.*

v.26.*memoranda*] Stephan.*memorata*.

Pag.52.v.3. *Cum hunc diligentius aud.* al.*Cum hæc dil.*

Pag.55.v.1. *video quosdam inter viculos,*] v.c. Pitth. *inter titulos*.al.*vitulos*.al.*puellulos*. fortaſſis *titulos*, vt tabernarium meretriciarum inſcriptiones intelligat.

v.2.*nudasq; meretrices*] al.*vdasq;*.

v.21.*me perduxit*] MS. *produxit*.

Pag.54.v.14.*aucucurrit*] MS.*accucurrit*.

v.21.*ne spiritus*] al.*nec sp.*

Pag.55.v.3.*subduxisti te, inquam*] MS. *inquit*.

v.5.*Quid ergo homo*] al.*Quid ego*.

v.17.*priuatis quæstionibus*] MS. *quæstibus*.

Pag.56.v.10. *ad inuidiam fœlicibus*] al.*feruentibus*. al. *frequentibus*.

Pag.57.v.7.*splendida vestis*] MS.*splendor vest.*

v.10. *ac conſiderare pallum*] MS. *ac diligentius conſid. pallium*.

v.15. *aliquo motu*] MS. *metu*.

v.23.*nec futuræ quidem*] MS. *n.furtiuæ q.*

Pag.58.v.8.*quia non tantum prædam*] MS. *n.1.quia pr.*

v.12. *alienam rem reddere*] MS. *rem domino red.*

v.15. *Quid faciant leges*] MS.*q. faciunt l.*

v.16.*vincere nulla poteſt*] MS. *v.nuda p.*

v.17. *trad.temp.cara*] al.*cena*.

v.18. *vendere verba solent*] Steph. *verba solent emere.*

v.19. *Ergo iudicium*] al. *Iam nunc iud.*

v.20. *eques in causa*] M S. *in cera.*

Pag.59.v.1. *dipondium sicel*] al. *cicer.* sed magis placet *sicel.* vide Cuiacium lib.12. Obseruat. cap.40. An leg. *dip. ac sicilium, quibus lupinos destin. mer. ni. ad m. erat. Itaque, ne interim præda discederet, vel minoris pall. add.?* ita habent qq. codd.

v.20. *ridebant inuidiam*] al. *inscitiam.*

Pag.60.v.8. *longe aliud quæri*] al. *quæri, quod in vtraq;.*

v.12. *aliquando & causas ag.*] al. *alioqui* &c.

Pag.61.v.2. *calumniantium*] al. *criminantium.*

v.10. *non satis audaci strepitu*] *non* videtur abundare.

v. vlt. *assentationem*] al. *assensionem.* al. *assentionem.*

Pag.62.v.8. *inter se vsq; ad artic.* M S. *interius in artic.*

v.11. *& antecessura*] M S. *etiam antec.*

Pag.63.v.7. *Protendo igitur*] M S. *Obtendo iugiter.*

v.26. *temptata manu*] al. *temperata m.* al. *tentante m.*

Pag.64.v.1. *annuissetis*] M S. *adimissetis.*

v.8. *iurgia flectit*] al. *nectit.*

v.22. *Vt hæc dixit Quartilla*] malim, *Quadrantilla*, vt apud Quintilianum *Quadrantaria*, quæ ob quadrantem sui copiam faceret.

Pag.65.v.3. *virilis sexus esset. Et præcincti*] al. *esset, quod illis auxiliaretur. Et.*

v.12. *cœpit abducere*] al. *obducere.*

v.16. *torti adire*] al. *tenti perire.*

v.22. *alienis interesse secr.*] M S. *peric. esse alienus interuenire secr.* ita & q. ed. l.

v.24. *de sinu*] al. *de sura.*

Pag.66.v.13. *& huic Psiche*] M S. *& hinc P.*

v.19. *gausapia*] al. *gausapina.*

v.20. *extortis*] al. *extectis.*

v.22. *ballenatam.* al. *belluatam.* al. *venenatam.* Quid si *balenatam*, è balenæ setis confectam: quales in Gallia & Batauia gestari solent à nobilibus fœminis equo vectis? *Venenatum*, φαρμακιώδη. Noricis *Belenus*, Deus. Pithœus cap.4. lib.1.

Pag.67.

Pag.67.v.3. *Iamq; igitur*] al.*Vtrumque ig.*

v.4. *cenatoria*] al.*cenacula.*

v.19. *ſopitionibus*] al.*ſcriptionibus ſopiti.*

Pag.68.v.15. *cœperunt.* * *Iam & Triclin.*] Non eſt aſteriſcus in v.c.

v.vlt. *eiuſmodi carmen*] MS. *carmina.*

Pag.69.v.4. *Deliaci*] Spadones: nam capones Deliaci manu caſtrabantur. Scalig. in Varron.

v.10. *ſudantes acaciæ*] al.*ſudantis.*

v.11. *tantum erat cretæ*] al. *t.e.porriginis.*

v.16. *Embaſicœtam*] cinædum. *Embaſicœtam*, Ἐμβασικοίτην.

v.19. *non intellexeras*] MS. *non intelligis.*

v.21. *contubernali meo*] MS. *cont, modo mel.*

Pag.70.v.8. *Mox manum dimiſit*] al.*demiſit.* MS. *m. etiam demiſit.*

v.9. *pertracto*] al.*pertractato.*

v.10. *tam rudi hoc*] al. *tum rudi. hæc.*

v.17. *Panichidis*] al. *Pannychidis.* al. *Pannichis.*

v.20. *& quia*] al. *& quæ.*

Pag.72.v.1. *deductam*] al. *diductam.*

v.7. *Obiter labra*] al.*valgiter lab.*

v.16. *pila ſparſiua*] quam in ludentium iuuenum turbam ſpargeret & mitteret.

v.24. *luxu expellente vibrabant*] al. *luſu expellentes vibrabantur,*

v.vlt. *Trimalcio*] *Trimalcio* videtur dictus, quaſi τρὶς μαλακός.

Pag.73.v.2. *ludenti ſupp.*] al. *iubenti.*

v.3. *Exonerata illa veſica*] MS. *ex. ille v.*

v.6. *excipere.* * *Itaque*] non eſt nota in v.c.

v.16. *Chiramaxio*] geſtatoria ſella.

v.23. *cum Agamemnone*] Trimalcione regio faſtu incedente.

Pag.74.v.12. *Venalitium titulis pictum*] Cataſtorum grex cum titulis, cuius regionis, ætatis, artis, pretij, eſſent.

v.14. *ducente tenia*] al. *tænia.*

Pag.75.v.1. *& pixis aurea*] ſcrib.*pyxis*. Sueton. Neron. *Barbam primam poſuit, conditamque in auream pyxidem*, &c.

v.4.*in medica*] al.*media*, id eſt, porticu.

v.7.*procurſator rationis accip.*] Pitth. *procurator rationes*, &c.

v.8.*in poſtibus triclinii faſces erant*] ad terrorem & ſupplicium ſeruorum.

v.13. TRIMALCIONI VIRO] Pitth. VI. VIRO.

Pag.76.v.13.*ſed iam ſemel lota*] al. *ſ. tantum ſ.* nempe, non dibapha.

ibid. *Quid ergo eſt?*] Pitth. *Quicquid ergo eſt, dono v.*

v.25.*paronicia*] al.*paronychia*, ſordes vnguibus adhærescentes, non ſubliuiem, aut reduuias.

Pag.77.v.4.*acido cantu*] leg.*arido*, quod aſſa voce caneretur.

verſ.10. *cui locus nouo more primus*] priſco enim more ὁ τῆς τρίτης πρῶτος μάλιστα τοῦ ἑστιῶντός ἐστιν. Plutarch. à Συμποσι. γ'.

v.11.*promulſi dari*] fort.*promulſide danda*.

v.12.*biſaccio*] fort.*Byſantio*, aut *gemino ſacco*.

verſ.19.*trimatula*] al.*tomacula*; al.*trimetalla*, ex ære, auro, argento, qua mixtura fit orichalcum. Lege, *trimetalla feruentia ſupra craticulam argenteam poſita. Trimetalla* alij malunt vaſa Corinthia, ſic dicta ab eorum trium metallorum confuſione, de qua Muretus cap.5. lib.3. Var. lect.

Pag.78.v.13.*vt deinde*] al. *& deinde*.

v.15.*abſentius*] al.*diutius abſens*.

verſ.20. *omnem delicatiſſimam*] al. *omnino del.* al. *omnium del.*

Pag.79.v.1.*incumbunt oua*] al.*incubant*.

v.3.*ſcrutari paleam*] in qua oua iacebant abdita.

v.8.*temptemus tamen*] al.*t. igitur*.

v.18.*piperatio*] MS.*piperato*.

ibid.*vitelio*] pro, *vitello*.

v.26.*parapſis*] etiam *parapſis* in v. c. legitur.

Pag. 80.v.6.*Equum, i. Mars am.*] al. *Æquum*.

verſ.8.

verſ.8. *Obiter ei prædiſſum ſerui*] al. *Obiter & per diſceſſum ſ.*

v.10. *ſua frequentia*] al. *ſublata freq.*

v.12. *gipſatæ*] hoc eſt, gipſo litæ. Porphyrio in Od.20. Horatij, lib.1. Carm.

Pag.81. verſ.1. *Heu, heu nos miſeros, quam totus humuncio nil eſt*]

Quam fragilis tenero ſtamine vita cadit.

Hunc verſum aut alium conſimilem interponendum puto.

v.12. *bubale*] al. *bubulæ.*

verſ.13. *ſuper cancrum, coronam*] turdorum. nam cum Sol cancrum permeat, coronarum frequens vſus eſt.

v.15. *ſuper virginem, ſericulam*] nempe ſerotinam, quę Auguſto matureſcit. al, *ficedulam.* M S. *ſtericulam.*

v.17. *placenta: * ſuper ſagittarium*] * Deeſt fortaſſis, *ſuper ſcorpium*, eiuſdem nominis piſcem.

v.26. *Laſerpiciario minio*] al. *laſerpitio & minio.*

ibid. *extorquet*] al. *intorquet.*

Pag.82. v.10. *ex quorum int culus, quarum pip. curr.*] al. *ex q. interulis aquatum curr.* M S. *ex q. interculis garum pip. curr.*

v.16. *methodo*] methodio, tranſitu.

v.18. *ita geſticulatus*] Pitth. *geſticulatus ita lac.*

Pag.83. v.3. *imperat * Non*] deeſt aſteriſcus in v.c.

v.6. *arceſſere fabulas*] ſermonis occaſionem quærere.

v.13. *in cœlum abiit*] al. *ſubiit.*

v.14. *topanta*] al. *hierophanta.*

v.24. *memorata eſt*] deeſt *eſt* in v.c. Brit.

Pag.84. v.3. *Luxuriæ rictu*] al. *Luxuriæ & victu.* al. *ritu.*

v.4. *clauſus*] al. *excluſus.* al. *cautus.*

v.7. *grata, peregrina*] al. *peregrina, grata.* al. *Græca.*

verſ.8. *Crotaliſtria*] ſic verſus poſcit, non *coralliſtria*, & melius. & apud Propertium ſic emendandum videtur lib.4. eleg.9. id eſt, ὀρχήστρις, quæ cum crotalis ſaltat. Macrob.

v.11. *tribacca*] al. *tibi bacca.*

v.12. *onerata*] al. *ornata.*

ibid.*pelagiis*] al *patagiis*.

v.18.*Æquum est enim ducem nuptam*] Pitth. *Æquum est inducere nu.*

ibid.*ventum textilem Palam?*] al. *ventum texti Pala?*

Pag.86.v.2.*gastrumque*] stirpium, arundinum, aristarum. Lego, *caricum*.

v.8.*certaque lineamenta*] al.*creta, quæ lin.*

vers.24.*curæ, Mortalis*] al.*curæ Mortales, ego*. MS.*curæ. Mortalis ego sum, sic per.*

Pag.87.v.5.*indormitauit*] MS.*indormiuit*.

v.11.*morti ingererem*] al. *mortis ing.*

v.25.*gladio contentus*] al.*gl. continuo.*

Pag.89.v.10.*in scæna mimum*] MS.*nimium.*

v.15.*Men. etiam, aut Scolanus*] MS.*Men. etiam antescolanus.*

v.25.*non iratum*] al.*num irat.*

Pag.90.v.3.*solicitudinem imposuit*] al.*solitudinem.*

v.7.*ad tesseram*] ad aleam sorte iactam.

ibid.*venerunt*] Pitth. *venierunt.*

v.13.*libidini suæ solum*] al.*libidinis.*

v.19.*solicitudinem meam*] al.*solitudinem*

v.24.*cibis excito vires*] MS. auctior, *largioribus cibis.*

Pag.91.ver.10.*phocasiati*] *phecasiati*, Turneb.10. Aduers.vlt.

v.18.*non bibit*] al.*Nec bibit.a.neque poma.*

v.22 *Quæ timet*] al. *Qui timet.*

vers.24. *Nequaquam recte*]. MS. *Numquam r.f.q.c. credit.*

v.26.*nemo iusiurandum seruat*] MS. *n.ieiunium s.*

Pag.92.vers.10. *Semper hac in re, qui vincitur, vincit*] De iurgio.

v.17.*vario genere fabularum*] al.*v.g.tabularum.*

ver.21.*cum ipsius naturæ certantia*] al. *cum ipsa natura cer.* MS.*cum ipsius naturæ veritate cert.*

v.23.*monocremon*] al.*monohemeron*. al.*monochromon.*

Pag.93.v.3.*Naida*] MS.*Naida.*

v.4. *Damnabat Apollo noxias manus*] quod Hyacinthum disco interemisset.

v.11. *Hylari Nympha*] al. *Hylam Nympha.*

v.13. *ad interdictum Herculeum*] al. *ad interceptum Herculem.*

v.15. *& os fabulæ*] al. *& hos tabulæ.* M.S. *& os fab.* quod forsan pro *omnes* scriptum est.

v.17. *recepi Lycurgo crudeliorem*] M.S. auctior, *r. hospitem L.*

v.20. *senex canus*] *Eumolpus.*

v.21. *exercitati vultus*] rugosi, austeri.

v.25. *quos odisse diuites*] al. *quod od. diu.*

Pag.94. v.7. *præcingitur auro*] M.S. *pr. ostro.*

v.9. *ebrius ostro*] M.S. *eb. auro.*

v.12. *Atque inopi lingua desertas inuocat artes*] M.S. *disertas.* Apud Henricum Stephanum sequuntur octo versus hîc præteriti.

v.26. *leonibus doctior*] al. *latronibus d.*

Pag.95. v.2. *stipendio conductus*] M.S. *st. eductus.*

Pag.98. vers.5. *Vides tamen, inquit, non ero tui similis*] M.S. *Videris tamen.*

v.8. * *vsque beneficio eius*] al. *vsusque.*

v.15. *Vtcunque is inter anhelitus*] al. *V. igitur inter.*

ibid. *sudoresq; tutus*] M.S. *s. tritus.*

Pag.99. v.4. *hæc tropica fecit*] M.S. *h. t. instituit.*

v.9. *Itaque harcula*] al. *I. hercule.*

v.13. *in cacumen excelsissimi montis conscendit*] M.S. *in cacumine excellentissimi m. consenuit.*

v.22. *ære comprehendit*] M.S. *æ. comprehenderat.*

v.24. *auemus cognoscere*] M.S. *audemus cog.*

Pag.100. v.1. *vbi sapientissimæ consultissima via*] al. *sapientiæ c. v.*

v.4. *fontem attigisset*] M.S. *f. inuenisset?*

v.15. *Noli ergo mir.*] M.S. *Nolite ergo.*

v.vlt. *præfante cæsi vertices*] Stephan. *pr. ferro cæsi.*

Pag.101. vers.6. *& in verbo latent*] in equo, quem vouerant.

v.8. *hoc titulus fero*] al. *hoc penitus fero.*

v.9. *Incisus*] al. *Intus* vel *Iuratus.* Stephan.

v.10. *mendacium*] al. *mendacij.*

v.18.

v.18. *Lætusque resilit*] al. *Lentusque*, vel *Telumque.*

Pag.102.v.18. *Infirmis auxiliator*] al. *Infirinus.*

Pag.103.v.3. *Commouent orbes*] id est, scuta.

v.13. *poetam vocaret*] al. *vocarent.*

v.26. *vt recitem*] M S. *vt recitarem.*

Pag.105.v.5. *peregrini amoris concessio!*] al. *concessor!*

Pag.106.v.7. *Ascylti partem*] al. *Ascylto parem.*

v.vlt. *laciniam fascini*] al. *lasciuiam f.*

Pag.107.v.17. *errore lentus*] al. *lenitus.*

vers.19. *Ales Phasiacis petita Colchis, Et pictis Attagen opaca pennis,* &c.] Hi versus in M S. ita leguntur:

Ales Phasiacis petita Colchis,
Atque aeriæ volucres pl.pal.
Quod n.s.fac.at al.anser
Et pictis anas renouata pennis
Plebeium.———

Pag.108.v.6. *in eodem synæcio*] al. *gynæcio.*

Pag.109.v.22. *hemicyclo*] MS. *semicincio.*

Pag.110.v.23. *mortem inimicam*] *mimicam*, legit. Pitth.

Pag.111.v.6. *iam enim faxo*] *iam iam faxo*, V.C.Brit.

v.10. *liberum vrceolum*] al. *liber vrc.*

v.23. *Interim lictores*] MS. *Interim & coctores.*

ibid. *mulcant*] al. *mulctant.*

Pag.112.v.1. *soleis ligneis*] *ligneis* deest in V.C.Brit.

v.17. *iniuriaque Eumolpi, veluti*] *iniuriamque Eumolpi, aduocationemque commendabam, ac veluti*, V.C.Brit.

Pag.115.v.3. *tangebat. * * Eumolpus*] Asteriscus deest in V.C.

v.9. *meritissima propositione*] al. *verissima p.*

v.12. *excandescens*] al. *excandescis.*

v.19. *plenus, continuo ita sternut.*] MS. *pl.ter cont.*

Pag.116.v.7. *amplexusque iam mihi gratum*] al. *amplexuq; i.m.gratus.* MS. *a.i.mitigatum.*

v.13. *hibernum in vad.mare.*] V.C. *hiberum.*

Pag.117.v.3. *domefacta*] al. *mansuefacta.* al. *domita.*

v.13. *barbis horrentibus*] al. *verbis horrentibus.* vel leg. *barba horridus.*

v.14.

v.14.*Et miraris*]al.*moraris.*
v.15.*propudium*]al.*properandum.*
v.20.*in altum compono*]al.*in alutam.*
v.26.*ducit ad pabulum*]al.*mittit a.p.*
pag.118.v.4.*vnus & senex*]al.*vietus & sen.*
v.7.*infra fiduciam*]al.*intra fid.pos.*
ibid.*fraudauique anim*]al.*firmauique.*
v.16.*mulier lacerata*] al.*lancinata.*
v.17.*quis Deus manibus meis*]al.*nauibus m.*
v.19.*exulem exciperet*]al.*exciperem.*
v. 25.*laciniam duxi*]al.*traxi.*
ibid. *Et hoc,inquit,placuerat tibi*] MS. *Et h. erat, inquit,quod pl.t.*
pag.119.v.6.*Licham*]al.*Lycam.*
v.7.*Triphanam exulem Tar.*]al. *Tr.vxorem Tar.*
v.16. *morientium, * i. pro consortio*] al. *morientium, & proc.*
v.21.*dolum illum malum*]al.*d.vllum malo.*
pag.120.v.3.*familia negotiantus*]al.*f.negotiatorum.*
v.4.*ad mercatum conducit*]al.*conduxit.*
pag.121.v.1.*portibus se curuatis*]al.*curatis.*
v.vl.*siderum quoque motus*] al.*sid.quaque m.*
ibid.*Et vtcunq; imponi*]al.*Et vtique imp.*
pag.122.v.5. *scapha gubernacula tenet*] al. *sc. custodiam t.*
pag.123.v.14.*Aliud aliquod iter*]al.*Adhuc aliq.it.*
v.22.*Quid tu,inquit Git.*al.*Quin tu.*MS.*Quidni tu.*
pag.124.v.2.*& non natione mendacium*]al.*& non oratione m.*
v.9.*tumore teterrimo*]al.*humore t.*
v.10.*crines calamistro conuertere*]al.*c.c.comburere.*
v.15.*barbam peregrinatione*] al. *barbara peregrina ratione.*
pag.125.v.4.*vmbra supplici tegent*]al.*simplici.* alii, *duplici*,rasuræ & notarum.
v.18.*nauseantis deuotione*]execratione,detestatione.
v.24.*Eucolpion quid quæris?*]al.*Eu.quem q.*
pag.127.v.5.*Hesus nomine*]al.*hujus omine.*

v.19.

v.19.*auſpicium mihi feci*]al.*auſp.triſte f.*

pag.28.v.14.*ancillæ quoq; omnes*]al.*anc.etiam O.*

v.17.*mirabili forma*]al.*miſerabili.*

Pag.129.v.7.*corporis indiciorumque lineamentis*] al. *Cor.facieique li.*

v.24.*Nunc inimici artibus*]*mimicis*,Pith.legit.

Pag.131.v.17.*deprecationem Lichas*] MS. auctior, *dep. ſupplicis Lichas.*

pag.132.v 7.*amici fuerunt mei*]MS.*a.f.noſtri.*

ibid.*eò maiora*]al *& maiora.*

Pag.133.v.15.*fuliginea nube confudit, in odium ſe iræ conu.*] al. *fuliginis confuſa redierunt, in iram ſe odium conu.*

pag.134.v.23.*nouaculam inſertam*] al.*no.infectam.*

v.26.*diſſimulata miſſione*]al.*d.offenſione.*

pag.135.v.8.*non ſtlatarium bellum*] al. *nec ceſſaturum bellum.*

v.15.*non Troius hoſtis*]V.C.Brit.*heros.*

v.21.*nec vincite pontum*]al.*ne v.p.*

v.26.*Initæ pœnitentiæ occaſione*]al.*Vtitur p.oc.*

pag.136.v.7.*Vt tu nihil imperabis*]al.*& tu n.imp.*

v.10.*pro quare*]al.*pro hac re.*

ibid.*numeraueris*]al.*numerabis.*

v.23.*hilaritate concilium*]al.*conuiuium.*

v.24.*Exonerat cantus totum nauig.*] v.c. Brit. *exſonat ergo cantibus t.n.*]Lego,*perſonat cantu t.n.*

v.25.*repentina tranquillitas*]al.*tranquillitate.*

v.26.*exultantes*]al.*exultans.*

v.vlt.*quærebat*]v.c.Brit.*captabat.*

Pag.137.v.2.*Ecce etiam*]al.*Quin etiam.*

v.15.*cœpitq; capillorum elegiarion*] MS. *cœpitque in capillos ſuos eleg.*

v.20.*attritus ridet*]al.*extritus luget.*

Pag.138.v.16. *tralatitia deformitate*] tranſlatatitia, exigua,parua.

v.23.*flaucorum corymbion*]al.*flauum cor.*

Pagina 139.verſ.5. *ad furorem auerteretur*] al. *auelleretur.*

v.7.*ſed*

v.7.*sed sua memoria facta: quæ expositurum*] v.c. *sed rem sua memoria factam expositurum.*

v.25. *comploratáque ab omnibus*] in v.c. deest *ab.*

Pag.140.v.12. *Proxima ergo nocte*] M S. *P. vero n.*

v.25. *scilicet quod erat*] M S. *sc. id quod erat,*

Pag.141.v.7. *consolatione percussa*] al. *perculsa.*

vers.12. *incertum habeo odore*] al. *in. ab eo od.* Desunt in vet.cod. M S. *incertum habeo.*

v.20. *effuderis? cinerem aut manes credis curare sepultos*] M S. *Effuderis? id c.a.m.c. sentire s.*

v.26. *commouere debet*] M S. *co. potest.*

Pag.142.v.25. *forma mulieris*] in vet.c. abest *mulieris.* M S. *& forma mulieris & secreto.*

Pag.143.v.5. *circum pectus*] al. *circumscriptus.* al. *circum pecus.*

v.10. *commodet ergo illa*] v.c. *commodaret modo illa.*

Pag. 144. vers. 6. *in animum edile*] al. *cubile.* vet. cod. *hedile.*

Pag.145.v.14. *non ibis ad spurcam*] fort. *spinthriam.*

Pag.146.v.2. *ventus dabat*] al. *ostendebat.*

vers.3. *Italici littoris Aquilo possessor*] ventis aliis validior.

v.4. *obnoxiam partem*] al. *ob. proram.*

Pag.147.v.7. *fluctus detraheret*] al. *distraheret.*

ver.9. *iuncta nos mors feret*] *iunctos nos mare feret.* Petr. Faber.

v.12. *tralatitia humanitate*] obiter adhibita & perfunctorie.

v.13. *lapidabit*] al. *tumulabit.*

Pag.148.v.23. *leui vertice*] al. *vortice.*

v.24. *viuentibus oculis*] al. *nictantibus.* al. *humentibus.* P.Fab. *liuentibus.*

Pag.149.v.5. *quemadmodum natat*] al. *q. natus.*

Pag.150.v.9. *quæ ratio consumat*] al. *q. natio c.*

v.22. *longius mittit * * * Hoc peracto*] deest asteriscus in v.c. M S.

Pag.152.v.7. *Prudenter Eumolpus*] al. *Prudentior.*

v.13. *vestimentum latius*] al. *instrumentum l.*

v.14.*pœnam istam differrem*] *peram i.d.* Pitth.

v.18.*rapina comes*] al.*rapinæ c.*

Pag.153.v.5.*post peractum sacramentum*] al.*postquam est per.*

v.15.*vicies sestertium amiserat*] al.*v.s.amiserit.*

v.25.*vt sit modo solutioris stom.*] al.*& sit morbus s.st.*

Pag.154.v.18. *lapidariam nauem*] fort. *Iapygarum n.* quæ lapidibus oneratur.

vers.13.*strepitu obscœno*, &c.] dum pederet præ anxietate.

Pag.55.v.12.*sanitatem amat*] al.*suauitatem a.*

vers.23.*neque concipere aut edere*] vet.cod. MS. *n.conspici a.e.*

v.14.*ingenti flumine*] al.*ingens flumen.*

ibid.*inundante*] v.c.Brit.*inundauerit.* al.*inundata.*

v.21.*extra rationis modum expressæ*] al. *extra corpus orationis exp.*

v.22.*intexto versibus*] al.*intecto vestibus.*

Pag.156.vers.4.*melius historici faciunt quam poetæ*] desunt hæc duo verba, *quam poetæ*; in v.c. MS.

v.10.*fides, * tanquam*] vet. cod. *fides, tanquam.* deest aliquid.

v.21.*trita voluptas*] al.*tracta.*

v.22. *Assyria concham laudabat miles in vnda*] Henric.Stephan.*Hesperia coccum l.m.in ora.* alij; *Ac spireum.*

v.24.*crustas*] Stephan.*silices.* Scalig.*accurrant.*

v.vlt.*elisæ vulnera pacis*] al. *& læsæ.*

Pag.157.v.1.*Mauri fera*] al.*auro f.* al. *circo f.*

v.4.*Ad mortes preciosa suas*] al.*Ad m.p.fames.*

v.7.*Heu pudet effari*] in v.c.MS.hi tredecim versus sequuntur post illum,

Vulneribus reparantur. inops audacia tuta est.

v.15.*Quæque virum quærunt*] Ante hunc versum in v.c.MS. leguntur illi tres,

Tres tulerat Fortuna duces ——— & sequentes.

v.19.*Quæ sensum turbant.hostile, ac nobile lignum*] alij,

Quæ turbant sensum, hostile ac male nobile legunt.

v.25.*perducitur : atq; Lucrinis*] al. *deducitur, inde L.*

v.26.

v.26. *vendunt conchylia*] al. *condunt c.*

Pag.158.v.11. *Namque hoc dedecus est populi*] al. *N.h. dedecori populo.*

v.13. *iam perdita Roma*] al. *tam p.R.*

v.15. *Porro tergemino depren∫.g. pridem*] al. *Præterea gemino d.g.prædam.*

v.16. *Funeris illuuies*] al. *Fœnoris il.*

v.25. *excita libido*] al. *exci∫∫a l.*

Pag.159.v.4. *Iulius ingratam*] al. *Tertius i.*

v.7. *Est locus exci∫o*] Ante hunc verſum legitur in v.c. M S. *Rerum humanarum* &c.

v.8. *magnæq; Dicarchidos*] al. *magnæ Dicar.*

v.22. *Quæ noua ∫emper amas*] al. *Tu noua ∫.a.*

Pag. 160.v.8. *varius lapis inuenit v∫um*] al. *varios l. inuenit v∫us.*

v.10. *∫perare fatentur*] al. *iubentur.*

v.11. *Quare age Fors*] deeſt *age* in v.c. M S.

v.15. *Nec mea Ti∫iphone ∫itientes perluit artus*] Poſt hunc verſum in v.c. M S. leguntur,

Vota mihi cedunt——— & ſequentes.

v.24. *Vota mihi cedunt*] al. *V. tibi cedent.*

Pag.161. v.3. *Quippe cremare viros, & ∫anguine pa∫cere luxum*] Hunc verſum in v.c. M S. ſequitur,

Pande age terrarum ∫itientia———

& ſequentes.

v.5. *gemino iam ∫trictos Marte Philippos*] al. *gemina iam ∫tratos morte Ph.*

v.9. *per∫onat aures*] al. *p. auras.*

v.10. *arma trementes*] al. *a. timentes.*

v.12. *arce∫∫e*] al. *accer∫e.*

ibid. *Porthmeus*] al. *Proteus.* al. *certa.*

v.15. *tuq; ingenti ∫atiare ruina*] hæc deſunt in v.c. MS. vſque ad verſum

Vix dum finierat———

v.24. *Deformis Titan*] al. *titubans.*

Pag.162.v.2. *Flumina per notas*] al. *Fulmina p.n.*

v.5. *tran∫mi∫∫a*] al. *demi∫∫a.*

v.10. *Iuppiter imbre*] al. *I. igne.*

v.15. *Graio nomine, pulsæ*] al. *nomine pulsô.*

v.24. *Optauitque locum*] al. *Intrauit*, vel *Orauit.*

Pag.163.v.15. *Incidet ignauus*] al. *Vinciet i.*

ibid. *ite ferentes*] al. *i frequentes.*

v.16. *Ite mei comitis*] al. *comites.*

v.26. *è montibus auras*] al. *meatibus auras.*

Pag.165.v.6. *Dum Cæsar tumidas iratus*] hæc leguntur in v.c.MS. post illum versum,

Intremuit nubes, elisosque, &c.

v.7. *volucer*] al. *volucris.*

v.9. *hæc Romano attonito fert*] al. *hoc R. tonitru ferit.*

v.10. *Iam classes fluitare mari*] desunt hi duo versus in v.c.MS.

v.14. *per dubias*] al. *perque duas.*

v.17. *tentata velit*] al. *tentare v.*

ibid. *fatisque iubentibus actus*] al. *f.i. vti.*

v.24. *Ille manu trepida*] hi quatuor versus in v.c.MS. sequuntur post ——— *in prœlia ducib.*

Pag.166.v.1. *oneris non gnara*] al. *onerisque ignara.*

v.3. *Hinc vehit*] al. *Hic vehit.*

v.13. *sæui quoque terror Hydaspis*] al. *sæuique repertor H.*

v.15. *fracta gurgite*] al. *fr. in gurgite.*

v.20. *Ergo tanta lues Divum quoq; numina vidit*] Post hunc versum in v.c.MS. legitur,

Iustitia & lacera, &c.

Pag.167.v.2. *& lacera mœrens*] al. *ac mœrens lacera.*

v.17. *Mauortius hastam*] al. *Mars obuius h.*

v.24. *Stabant irati*] al. *ærati.*

v.26. *Atque inter toto*] al. *A. intertorto.*

Pag.168.v.13. *ne supprime*] al. *neu sup.*

v.14. *tu die tuis*] al. *tu Diue tuis.*

v.17. *Romanas acies? Epidauria*] *R. arces: Epidamnia.* Pascerat.

v.20. *volubilitate verborum*] al. *verborum bile.*

Pag.169.vers.6. *omnes muneribus*] al. *O. heredipeta mun.*

Pag.170.v.11. *incessus tute comp.*] al. *i. tantum c.*

v.25. *nec libidinem concitant*] al. *n. libidine concitantur.*

v.26.*statores*]al.*stratores.*

v.ul.*diutius cinctos*]al.*altius c.*

Pag.171.v.1.*puluere multo*]*p.mulio*.Pith.

v.22.*in platanona produceret*] al. *in platea noua duceret.*

v.25.*diphona*]*daphnona,* Pith. & Turneb. al. *daphona*,al.*adophona.*

ibid.*ambulationi hær.*]al.*ambitioni h.*

Pag.172.v.8.*malarum scripturam*]al.*iuncturam.*

v.22.*Nunc pluma canos*]al.*N.p.crines.*

v.vl. *extra nubem plenum os Luna proferre*] al. *e. nubem Luna caput prof.*

Pag.173.v.3.*feminam ornatam*]al.*mulierem o.*

v.8.*tu tantum dignare*]al.*tu tamen d.*

v.9.*cum libuerit,agnosce*]al.*c.libuerit,cognoscere.*

v.17.*donas eum mihi*]al.*donec*.deest *mihi,* in q.c.

v.23.*inter auras canere*]al.*i.aures c.*

Pag.174.v.8.*belieno nece amat*] al. *Polyænon Circe a.*

v.17.*confesso iunxit amori*]al.*concesso vinxit a.*

Pag.175.v.3.*Puto,si hæc non sunt*]al.*Porrò,si h.n.s.*

v.vl *perluit ora*]al.*proluit o.*

Pag.176.v.16.*Veritus puer*]al.*Vetitus.p.*

Pag.177.v.1.*sine neruis homines ambulare posse. Narr.*] al.*s.n.posse ire.Nar.*

v.7.*ad tubicines*]*tibicines,*Pith.

v.17.*solent,inquit, hæc fieri*]v.c.Brit. *solent, i. hæc frater.*

Pag.178.v.5.*Habes confitentem reum*] al. *habe, inquam,conf.r.*

v.7.*hominem occidi*]al.*homines oc.*

v.11.*Illud vnum memento*]al *Id tantum m.*

v.15.*corporis moram*]al.*operis m.*

v.19 *tanquam iam fieri*]aliis deest *iam.*

Pag.180.v.4.*alu leporem*]v.c.MS.*aliis l.*

v.14.*siluester Iasdon*]al.*s.Aedon.*

v.23.*sec.inuitantem consedi*] al. *resedi.*

v.24. *oculos meos*] al. *oc. suos.*

v.26. *Quid est, inquit, Par*] alijs deest *est.*

v.vlt. *ecquid hodie venisti?*] al. *lotus ven.* al. *totus ven.*

Pag.181.v.3. *non præcautis*] fort. *comprecantis.*

v.14. *Catorogare*] Turneb. *catomoligare.* forsan, *κάτω rogare.*

vers.16. *quassitarias*] Turneb. *quæsitarias.* al. *quassillarias.*

Pag.182.v.14. *Ita non potui*] al. *Iam n.p*

v.15. *timore lusus*] al. *t. lusis.*

Pag.183.v.1. *auersa tenebat*] al. *diuersa t.*

v.11. *perfricata diutius fronte*] al. *perfricta d.f.*

v.13. *naturali conuitio*] al. *natali c.*

v.17. *num & Vlixes*] al. *num exul Vlixes.*

Pag.184.v.3. *Quis petat*] al. *petit.*

v.4. *Ipse pater veri doctus*] al. *vera d.*

ibid. *in arce*] Lamb. *humare.* al. *in arte.*

v.5. *habere deos*] al. *h. telos.*

v.16. *deprecatus sum numina versu*] al. *deprecatur sua victima v.* forte, *suauissimo v.*

v.22. *Septifluus*] *Vestifluus*, Turneb.

Pag.185.v.4 *fortunæ arriserit hora*] Pith. *f. a. aura.*

v.12. *nigraq; veste*] al. *atraq; v.*

v.16. *mulcauit*] al. *mulctauit.* al. *multauit.*

Pag.186.v.3. *mascarpionem*] al. *masturbatorem.*

v.22. *motoq; diutius capite*] al. *m. diu cap.*

v.25. *mecum nocte dormiat.* al. deest *nocte.*

Pag.187.v.3. *spissatis arescit*] al. *siccatis.*

v.4. *fundit aquas*] al. *f. opes,*

v.6. *Niliades iaculantur*] al. *Niliacas iac.*

v.10. *& iussi stare leones*] al. *iussi & seruire dracones.*

v.18. *Idæos latices*] al. *I. frutices.*

v.20. *tam fabulosa pollicitatione*] al. *tali fabulatione.*

Pag.188.v.17. *folliculos spoliat*] al. *perite spol.* v. c. MS. *pariter spol.*

v.20. *singularumq;*] al. *singulariumq;.*

v.21. *Indum non fulgebat ebur*] al. *Non nitidum ful.*

v.22. *calcato*] al. *falcato.*

v.26.

v.26. *finxerat actu*] al. *f. astu.*

v.vlt. *mollis Scyllæ*] al. *molli stilla.* Pith. *mollis tiliæ.*

Pag.189.v.3. *clauus numerabat*] al. *clausos n. agrestes.* al. *auos n. a.*

v.6. *mitia seruo*] Pith. *sorba.*

v.7. *pendebant exta*] al. *pendebat testa.*

v.10. *Hecale*] al. *Hecates.*

v.12. *Battiadæ veteris*] al. *Baccineas veteres viuendo t. a.*

v.20. *cucumulæ*] al. *cucumæ.*

Pag.190.v.16. *arte volucres*] al. *a. coactas.*

v.17. *paneq; fluentes*] al. *pœnasq; luentes.*

v.18. *cum furtiuo mad.*] al. *c. Phineo m.*

Pag.191.v.1. *Deinde concilium verens*] al. *conuicium v.*

Pag.193.v.11. *ducat Danaën*] al. *d. Daphnen.*

v.19. *Eueniet*] al. *Et veniet.*

Pag.195.v.24. *Inachia Tirneius ora*] al. *Tirineius.* forsan, *Tirinthius ira.*

v.25. *ante prophanam*] al. *prophanus.*

Pag.197.vers.3. *tamen anus & floris exstincti*] al. *tum anus.*

v.22. *ad Pigiciaca sacra*] al. *ad Pygiaca.*

Pag.200.v.11. *His admoneo amicos meos*] al. *His amoueo a. m.*

Pag.201.v.5. *Petauij*] Putean. *Petilini.* Frontin. lib.4. cap.5. Liuius lib.23.

Pag.206.v.vlt. *luxuriantur opes*] al. *luxurientur.*

Pag.207.v.18. *Pallasq; cauernas*] al. *tabernas.*

Pag.208.v.15. *Barbara contemnit prœlia*] al. *Bar. contemni p.*

v.23. *Maior in externa sita cui descendat arenas*] al. *externam sit qui d. arenam.*

Pag.209.vers.3. *auidus seruare minister*] Fulgent. *reserare mi.*

v.5. *Excepit nam terra sonos*] Fulgent. *Concepit nam t. sonum.*

v.6. *Inuenere fidem*] Fulgent. *Inuenere Midam.*

v.7. *qualem narrauerat index*] Fulgent. *q. conceperat.*

His varijs lectionibus inserui quędam superuacua: quædam

quædam etiam, quæ non tam probo, quam quæ in mea editione: sed malui hoc extremum sequi, quam eius contrarium.

GERMANI COLLADONII IC.

NOTÆ

IN PETRONII ARBITRI *SATYRAM.

* Epos de vitiis Romanorũ.

PAg. 156. vers. 17 *Iam peragrabantur*] q. l. *peragebantur.*

v. 18. *tellus quæ fuluum mitt.*] ϰϱ. *fuluum quæ mitt.*

v. 21. *non vsu plebeio trita vol.*] q. l. *risu pl. tracta vo.*

v. 22. *Ac spireum*] ϰϱ. *Ac se Piretum.* al. *Ac se pyre ciõ.*

ibid. *cum laudabat*] ἴσως, *lauabat.*

vers. 24. *Numidæ accusatius*] ϰϱ. *accusant.* al. *accusatius.* ἴσως, *accurant*, aut, *aduectant.* nam & verbo hîc opus est, & illi pecuaria habebant amplissima, non solum marmora.

v. vlt. *elisa vuln. pacis*] q. l. *& læsa.*

Pag. 157. vers. 1. *in syluis an reo fera*] q. l. *auro f.* ἴσως, *cauea f.*

v. 3. *nec desit bellua dente*] ἴσως, *bellua pœnæ.*

v. 4. *Ad mortes pretiosa fames. premit aduena classes Tigris*, &c.] Leg. & distinguendum:

Ad mortes pretiosa. fames premit aduena classes:
Tigris & aurata gradiens vectatur in aula,
Vt bibat ———

vers. 9. *Surripuere viros, exactaque*] q. l. *Surrip. v. exectaque.*

v. 10. *In venerem fugere*] q. l. *fregere.*

ibid. *mobilis æui*] ϰϱ. *nobilis æui.*

v. 12. *Quare se natam non inuenit*] q. l. *quærit se natura, nec inu.*

v. 13. *factique eneruі*] q. l. *fractique.*

v. 15. *Quæque iure quærit*] q. l. *virum quærunt.*

v. 16. *Citrea mensa*] ϰϱ. *aurea.* ἴσως, *Cedrea.*

v. 9. *hostile ac male, nobile lign.*] q. l. *sterile ac male nobile*

l. Male,

l. *Male*, id est, improbo more, vt supra; —— *male pubescentibus annis.*

v.22. *miles vagus extruit armis*] q.l. *esurit armis.*

v.25. *atque Lucrinis*] ɤ. *inde Lucr.* ἴσως, *inque*, vel *æque Lucr.*

verf. 26. *vendunt conchilia*] perperam mutant in *conduat. Vendunt*, id est, pretiosos faciunt.

v. vlt. *Phasidis*] ɤ. *Phasidos.*

Pag. 158. v. 2. *Solæ desertus aspirant frondibus auræ*] Similis sententia apud Aristidem.

v. 11. *Namque hoc dedecoris populo*] Leg. *dedecori.*

v. 13. *quare tam perdita Roma*] ἴσως, *iam perdita.*

v. 15. *geminam deprensam gurgite*] ɤ. *gemino* : luxuria scilicet & ambitione.

v. 16. *Fœneris illuuies*] ἴσως, *ingluuies.*

ibid. *vsusque exciderat æris*] neque hoc recte in *exederat* mutatum. *Vsus*, id est, vsura.

verf. 20. *curis latrantibus*] ἴσως, *lacerantibus*, vel *latitantibus.*

v. 23. *Hoc miserant cœno Romam*] q.l. *mersam.*

v. 25. *excisa libido*] ɤ. *excisa*, id est, coercita, constrata. sic supra; *Vsusque exciderat æris.*

v. 26. *quos obruit omnis*] q.l. *omnes.*

Pag. 159. v. 1. *Ermnys*] ɤ. *Erimnys.*

v. 8. *Parthenopen inter, magnæ Dicharchidos*] ɤ. *Parthenopen inter magnæque Dicarch.*

v. 12. *autumno vellus viret*] ɤ. *tellus viret.*

ver. 16. *circumtumulata*] ἴσως, *circumcumulata.* vt infra *cumulos*, dixit, pro, *tumulos.*

v. 20. *Rerum humanarum diuinarumque potestas*] Adde versum istum ex MS. cod.

Fors, cui nulla placet nimium secura potestas.

v. 22. *& mox pocessa*] *possessa.*

v. 25. *perituram extollere molem*] ἴσως, *ruituram.*

Pag. 160. v. 8. *vanus lapis inuenit vsum*] q.l. *varios lapis inuenit vsus.*

v. 10. *sperare fatentur*] q.l. *iubentur.*

v. 15. *sitientes, perluit artus*] ἴσως, *sitientes proluit art.*

v.16. *Syllanus*] χρ. *Sullanus.*
ibid. *horrida tellus*] ἴσως, *arida t.*
v.21. *Tunc fortuna*] q.l. *Tum Fort.*
v.24. *Vota mihi cedunt*] q.l. *tibi cedent.*
v.25. *leuiorque exurit*] ἴσως, *leuiorue.*
v.vlt. *Omniaque tribui*] q.l. *Omnia quæ.*
Pag.161.v.5. *gemina iam strictos morte Phil.*] ἴσως, *genino iam strictos Marte Phil.* q.l. *iam stratos.*
v.9. *Iam fragor armorum*] ἴσως, *Armenia.*
ibid. *personat auras*] χρ. *aures.*
v.8. *Et Libye cerno*] Leg. *& Libyæ, cerno Nile.*
ibid. *gementia castra*] χρ. *claustra.* mihi magis placet § *castra,* Cleopatræ scilicet.
vers.10. *Apollinis arma timentes*] ἴσως, *timentis,* Nili scilicet.
vers.12. *Proteus*] χρ. *certe.* ἴσως *parua,* vel *picta.* ἴσως *Portmeus* vel *putri.*
v.16. *vulnera manda*] ἴσως *funera* vel *viscera mande.*
v.19. *Intremuit nubes*] ἴσως, *infremuit.*
v.23. *Ore cruento*] χρ. *ora.* ἴσως,

——namque ora cruentus
Deformi Titan vultum caligine texit:

vers.25. *Ciuiles acies iam tum spirare putares*] id est, diceres cruentum Solem iam spirare bella ciuilia.
Pag.162.v.1. *lassis montis*] ἴσως, *quassis montes.*
v.2. *Fulmina per notas*] q.l. *Flumina.*
v.3. *& tuba mortem*] q.l. *Martem.*
v.5. *Sideribus*] ἴσως, *Fulguribus.*
ibid. *armis acta*] χρ. *tumefacta.*
ibid. *Ætna vocatur*] q.l. *voratur.*
v.7. *Ecce, inter tumulos*] q.l. *cumulos.*
v.9. *Fax stellis comitata nouis*] ἴσως, *crinita nouis.*
vers.10. *recens desc. Iuppiter igne*] ἴσως, *ruens d. Iuppiter imbre.*
v.11. *Hæc ostenta*] q. *promissa.*
vers.15. *Alpibus æreis vbi Graio no. puso*] Legend. & distinguendum:

Alpibus aereis (vbi Graio nomine pulsæ

Descen-

Descendunt rupes, & se patiuntur adiri)
Est locus———

v.19.*Cœlum illinc cecidisse putes*] hæc includenda sunt parenthesi.

ibid.*non Solis adusti*] ἴσως, *adustus*, locus scilicet.

v.20.*Mansuescunt radij*] q.l. *Mansuescit radiis.*

v.21.*sed glacie concreta rigens*] ἴσως, *concretâ algens.*

v.22.*humeris minitantibus*] id est, trepidantibus.

v.24.*Orauitque locum*] ἴσως, *Lustrauitque.*

v.25.*Hesperiæ campos latæ*] γρ. *late.*

Pag.163.v.2.*arcessere Martem*] q.l. *accersere.*

v.9.*quanquam quos gloria terret, Aut*] γρ. *terret? Aut.*

v.10.*bella vident*] ἴσως, *timent.*

vers.15.*ite ferentes*] ἴσως, *frequentes*, vel *nocentes*, vel *sequentes.*

v.23.*Et tentate manus*] ἴσως, *Intentate.*

v.26.*Omnia læta*] γρ. *Omina.*

ibid.*è mentibus*] γρ. *meatibus*, id est, volatu suo.

Pag.164.v.1.*Insolita voces*] q.l. *insolitæ.*

ibid.*flamma sonuere seq.*] ἴσως, *Luna son.*

v.5.*insolito gressus prior occupat ausus*] ἴσως, *ausu,*

v.6.*cana iuncta pruina*] q.l. *vincta pr.*

v.7.*quieuit honore*] q.l. *horrore quieuit.*

v.10.*fulmina montibus altis*] q.l. *flumina.*

v.11.*Sed hæc quoque missa putares*] γρ. *iussa p.* ἴσως *iusta*, id est, legitima. Ouidius:

Quid si legitimum flueret, si nobile flumen.

v.13.*Stabat victa fluctus*] γρ. *Stabant & vincta.*

vers.14.*Et paulo ante lues*] ἴσως, *Quæ p.a. fluens*: pruina scilicet.

v.15. *Tum vero malefida prius vestigia lusit*] pruina prius malefida, quod erat liquefacta & male sustinebat vestigia.

v.16.*passim turmæq; viriq;*] q.l. *pariter turm.*

v.19.*nec rupti turb. venti*] ἴσως, *nec rapti.*

v.23.*gelu ponti*] *

v.24.*Victa erat ingenti*] ἴσως, *Vincta.* & mox, *Vinctaque cœli.* Iterum, *vincta suis.*

v. 26. *Nondum Cæsar erat*] vinctus scilicet. dixerat supra;

——Nec hanc sine vindice dextram
Vinciet ignauus.——

Pag. 165. v. 6. *deprimit arces*] id est, *alpes*.

v. 7. *Interea volucer*] q. l. *volucris*.

v. 8. *summiq; p. i. c. Palatj*] id est, Romani.

v. 9. *Atque hæc Romano toniton ferit omnia signa*] ἴσως,
Atque hoc Romano tonitru ferit omnia, signa
Et classes fluitare mari——

v. 14. *perq; duas scind. territa causas*] ἴσως. *ter. curas*.

v. 16. *Et patria est pontus, & iam timor*] q. l. *Et patria est pontus iam tutior*.

v. 17. *Qui tentata velit, fatisq; i. acti*] χρ. *Qui tentare v. f. i. vti*.

v. 21. *Quo mens icta iubet*] id est, insana.

v. vlt. ἴσως aliquid deest, vel hic versus non suo loco collocatus est.

Pag. 166. v. 1. *Oneris ignara iuuentus*] id est, oblita oneris, non sentiens pondus præ amore.

v. 2. *Id pro quo metuit tantum*] hæc verba sunt parenthesi includenda.

v. 3. *Hinc vehit imprudens*] q. l. *Hic vehit*.

v. 7. *non arma ministris*] ἴσως, *magistris*.

v. 10. *Hic vela dat*] χρ. *Hic dat vela*.

vers. 13. *repertor Hydaspis*] non recte mutatur in *repertus*.

v. 21. *Consensitq; fugæ cœli timor*] id est, Pompeius.

v. 22. *terrasq; exosa furentis*] q. l. *furentes*.

v. 26. *Abscondit galea*] ἴσως, *Absconditq; olea*. quid enim Paci cum galea?

ibid. *victum caput*] q. l. *vinctum c*.

Pag. 167. vers. 1. *comes it sincera Fides*] q. l. *& summissa Fides*.

vers. 7. *abruptis, ceu Liber habenis*] q. l. *abruptis ceu liber habenis*. non enim Bacchum intelligit.

v. 13. *mutataq; sidera pondus*] ἴσως, *mirataq;*.

v. 15. *In partes deducta*] q. l. *diducta*.

v. 16. Cæ-

v.16.*Cæsaris acta sui ducit*] ἴσως, *astra sui.*
v.20.*ac totis similis Tirynthius actis*] Cæsari scilicet.
v.21.*Intremuere tubæ*] q.l. *Infremuere iubæ*.al.*lubæ.*
v.24.*Stabant irati*] q.l.*ærati.*
v.26. *Atque inter toto*] mutant, *intertorto*, perperam.
Pag.168.v.5.*Atque has erupit*] q.l. *erumpit.*
vers.17. *Epidauria mœnia*] γρ. *Epidauni nomina.* ἴσως, *Epidamni.*

CLAVDII BINETI BELLOVACENSIS IC.

NOTVLÆ

In C. Petronij Arbitri Epigrammata.

Cl. Binetvs Lectori S.

SCitè L. Gyraldus eorum putidam opinionem arguit, qui Petronium lasciuioris nequitiæ auctorem, Bononiensium sanctissimum Antistitem somniant. nec dissimili ferè periculo hallucinantur, mea sententia, qui Ausonio Consulari cognominem quendam Burdigalensium Episcopum substituunt. Næ verò omnium scitissimè vir nostræ ætatis quam plurimis peritis antistes, qui Petronium non quidem antistitem (nisi qui Veneris libidinumque pervigiliis & sacris præesset sic appelles) sed ex Tacito conceptissimis verbis Neroni elegantiæ arbitrum fuisse adscitum ostendit, verissima coniectura. Ego & illius sententiam confirmabo epigrammate Iulii cuiusdam, quod Romæ in Vaticana Bibliotheca cum Petronii fragmento descriptum legi. Illud corruptum licet & inelegans, vt historicum tamen testimonium adscribam.

Petroni carmen diuino pondere currit,
Quo iuuenum mores arguit atque senum.
* *Quare ille praesa gaudet lasciua puella,*
At quoque delicias frigida sentit anus
*Nam * vbter diri scripsitque Neronis amictu*
Arbiter, arbitrio dictus & ipse suo.

Vbi

Vbi pro, *amictu*, quis non videt, vel cæcus, si modo aures & mentem habeat, legendum esse, *amicus?* At ne quid dissimulem, Petronii Arbitri aliorumque Epigrammatum bonam partem ex Bibliotheca Ecclesiæ Bellouacensis habui: quæ cum veteri Isidori Ethymologico connexa erant. Vnde patet, Goueanum alicubi, illud ad Iuliam, cuius initium est,

Me niue candenti, &c. ———

legisse, & vt inauditum aliis, duobus versibus minus, quibusdam commutatis, audaci nimium parodia imitatum esse. Inueni & illud Florentiæ inter ἄδηλα quædam, vt iam cuius non sit dubitare non debeam. auctorem non adfirmo, iudicabunt docti. Cæterum iudicio amicorum illa cum apud neminem hactenus reperiri posse, nisi precario à me possideat, crederem: vt testes mihi sunt clarissimi viri, Iac. Cuiacius, Ios. Scaliger, Ludouicus Castaneus prudentissimus iuxta & doctissimus Regis ad Summum Pontificem Orator, M. Antonius Muretus, Achilles Statius, & Aldus Manutius: quibus ea isto ordine ostendi. Has, inquam, delicias, eorum consilium sequutus, diutius situm & tineas pati non permisi, plura editurus, si, quæ deposita apud me iacent, medicum inueniant. Et hæc bona fide omnia. At perfide nunc, inquies, qui* æs tuum cnm his puris nummis in solutum obtrudis. Fateor, sed scis incontinentissimum Poetarum genus in morbo periculum quærentium. fallor, nec enim Poeta dici velim, ne vt Eumolpus Petronii alio quàm Orphei miraculo in caput meum moueam, & concitem lapides iracundiæ tuæ. Verum & hoc aloës & absynthi bolos, si vis, vt ægrotis fit, deglubere facillimo negotio poteris, quos prius veteris elegantiæ melle, & priorum epigrammatum sapore inuoluas & contingas. Bene vale.

**Id est, tua Epigrammata, quæ scil. in fine suæ editionis adiecerat.*

Pag. 202. v. 3. *Candida sidereis*] Amatorium.

v. 4. *& cedit è riuibus aurum*] Leg. *è crinibus aur.*

vers. 12. *lædis cœlum & vestig.*] Legend. *lædi scelus est vestig.*

Pag. 210.

Pag. 210.v.13. *Sicut sunt rerum natura*] extabant illi duo priores versus, vbi legitur;

Sic contra rerum naturæ munera nota
Coruus maturis frugibus oua refert.

Reliquum expleui ex meo v.c.

Pag. 211.v.1. *fortique parentes*] fort. *orbique parentes.*

v.4. *Et fama & constans fortius*] Leg. *Et fama est iunctas fortius ire preces.*

v.10. *Effugit Euro*] forte, *& riget Euro.*

v.15. *Quod docet inferius gloria*] Leg. *infranis glor.*

v.17. *porcinum nomen*] Leg. *porc. numen.*

v.18. *aduocet agricolas*] Leg. *auricolas*, siue, quod idem est, *auriculas*. Sic in iure tit. *de iud. & cœlicolis.*

v.19. *inguinis aram*] Leg. *oram*, & forte, *arram*, quià circumcisio est veluti quidam arrabon, vt & Scriptura vocat.

v.21. *Graia migrabit ab vrbe*] Leg. *Graias migrabit ad vrbes.*

v.26. *Fœda est in coitu*] Sequebantur ista in v.c. sed sine Petronii titulo. at priores illi duo phalæcii vix alius fuerint quàm Petronii.

Pag. 212.v.7. *Hoc iuuit, iuuit*] Leg. *Hoc iuuit, iuuat.*

v.21. *Delos iam stabili*] de Delo insula.

Pag. 223.v.1. *Hic ego diuinos intergeneratus honores*] fort. *gener. odores.*

v 4. *Dignior hæc vos est*] Leg. *vox est.*

Pag. 214.v.vl. *Os quali compremis multe v.l.*] forte, *Oscula cum pomis mitte, vorabo libens.*

Pag 217.v.1. *secretaque longa*] Leg. *secr. lingua.*

v.11. *Vidi egomet tecum*] Leg. *ego me tecum.*

v.14. *Hoc sibi lusit opus*] Sequentia tetrasticha separanda visa sunt, quæ in exemplari coniuncta erant.

v.15. *Hesperies teneras*] Leg. *Hesp. certans.*

v.24. *sub tegmine fuci*] Leg. *subtemine.*

v.25. *Inuoluit*] Leg. *Inuoluet.*

v.26. *Potauit ab vbere rorem*] Leg. *potabit ab ub. ro.*

Pag. 219.v.12. FVNAMBVLVS] Ista, quæ subiiciuntur, vel ex v.c. manuscr. Clarissimi I.C. Iacobi Cuiacii, vel ex

vel ex munere Iof. Scaligeri habui, nonnulla & in Italia conquifiui.

v.13.*Stupea fuppof.tend.vinc.lini*] Leg. *vincula lignis.* nam inde applicabantur funes.

Pag.220.v.11.*De Cato*] qui comedens picam mortuus eft.

v.20.*Non habet exemplum volucris vindicta prehente?* Leg.*perenne.*

Pag.222.v.10.*De electione coniugii*] imitatio fcholaftica.

v.14.*fœditas diffoluet amorem*]Leg.*feritas.*

v.16.*Crura fubmittere afello*]Leg.*furas fubm.*

Pag.227.v.22. PETRONIO *Pfeudepigrapha*] in his, quæ fequuntur,adpofiti funt Auctores.

Pag.228.v.3.*fecit amoris compotes*] Leg.*facit.*

v.6.*rofea labella*]Leg.*rofa.*

v.10.*Cum pectora* adhærent*] * hic interponendum *vnà* vel quid fimile.

v.11.*lafciuia inftricto*]Leg.*lafciuio inftinctu.*

v.12.*Sinuare at Veneri*]Leg.*Sinuent ad Veneris.*

v.15.*Hærentq; fulcos*]Leg. *Iterentque*,vel fi mauis. *Arentque.*

v.16.*horto in Cupidinis*]Leg.*hortulo in Cup.*

v.17.*Dum crebros ictus*]Leg.*Dent crebros ictus.*

ibid.*conhibente lumine*] Leg. *conniuente lum.*vt in C. Theodof.fæpe.

v.18.*Crepidante curfu*]Leg.*Trepidante.*

v.19.*niueis laticibus*]Leg.*lactibus.*

Pag.229.v.24.*O blandos oculos & infacetos*] al. *inficetos.*Leg.*inquietos.*

Pag.230.v.2.*mifi tibi Lesbia malum*] Leg. *mifit mihi L.malum.*

v.7.*Nectare*]Leg.*Munera.*

v.12.*dulcia membra fuis*]Leg.*dulcia mella fuis.*

Pag.231.v.8. *Inlicitifque gaudet ftabulis effigies iuuenca.Corpus includit **] Leg.*In licitifque gaudet **
Corpus includit ftabulis efficiens iuuencam.

Sic emendat diuinus Scaliger. Plura fortaffe alia eius

eius generis Epigrammata luci debeo, quæ postquam excusserint puluerem & situm, vnà cum quibusdam Claudiani in publico deponam. Verum huius, credo, auctoris adscribam, & illud, quod ad manum fuerit ex v.c. Cuiaciano. Item sequentia duo, quæ mihi credidit doctissimus Barnabas Brissonius.

v.22. *& totus audit*] Leg. *& thorus audit.*

v.24. *Cincia fratri*] Leg. *Cinthia fratri.*

Pag.232.v.15. *parcus, auarus*] Leg. *parcus amore.*

Pag.233.v.2. *Musinonem capra verbeno*] Leg. *capra ex vervegno*

CHRISTOPHORI RICHARDI BITVRIGIS NOTÆ IN PETRONII ARBITRI SATYRIRCON.

PATISSONIO S.

PEtronij Arbitri Satyricon, sane eruditissimum, relegi: ac tuæ in primis voluntati satisfacere dum cupio, nonnulla obiter adnotaui, quæ si tibi digna prelo tuo videbuntur, excudes. Memineris tamen, me coniecturis eiusmodi nõ plus tribuere, quam somniis; quæ, neque natura sua, neque coniectoris ingenio, sed casu, aliquando vera solent euadere. Vale. Cal. Decembr.

Pag.50. v.2. *quam id quod putant gratissimum auditoribus fore*] Editio Lugdunensis in vetere codice scriptum esse testatur, *auribus*, quod ego emendatius puto quam *auditoribus.*

ver.8. *sine spe prædæ moriatur in scopulo*] Video sententiam: *moriatur*, ad mortem vsque permaneat. Alteram tamen lectionem, *moratur* improbare nequeo. Ouid.lib.3. Metam. (de piscatore) *Ne scopulis hærerem semper in iisdem.*

v.13. *spes quoque suas ambitione donant*] mihi rectius videtur, *ambitioni*, vt edidit Plantin.

Pag. 51. v. 7. *prius more* ——
Frugalitatis lege polleat exacta.]
Scribendum est fortasse vno verbo. *prius-more:* hoc est, more prisco, & veterum Poetarum consuetudine, vt apud Propertium, *prius-domina, ante-cupidinibus, ante-lino, nunc-dea,* apud Plautum in Truculento.

Vt ante-parta demus post-partoribus.

apud Terentium, *semper-lenitas*, & alia id genus trecenta. *Palleat* vero, quod est in c. v. magis placet, quam *polleat.* id enim sentit; ei qui velit magnum aliquod moliri, & efficere in litteris, more veterum exacte colendam esse frugalitatem, ita vt eam rem pallor indicet ex studiorum collectus vigiliis. Cassius Parmensis de Orpheo:

——*omnis & illuc*
Per litus incumbens Musa pallebat amore.

Tenebricosus Satyricus:

At te nocturnis iuuat impallescere chartis.

Idem,

Iratum Eupolidem vegrandi cum sene palles.

Pag. 52. vers. 15. *quia nec quo loco*] libentius legerim: *quin nec quo loco.*

Ead. pag. v. 16. *donec in cursu fatigatus*] alij libri: *donec ex cursu fatigatus:* probo: vt apud Ciceronem: *fessus de via,* & apud Plautum; *ex cursura anhelitum ducere.* Alteram tamen lectionem, *in cursu fatigatus*, hoc Ciceronis exemplo tueri licet, in Topicis: *Nam & verberibus torti, & in igni fatigati quæ dicunt, ea videtur veritas ipsa dicere.*

Pag. 62. v. 8. *& manibus inter se vsque ad articulorum strepitum contritis*] Dictum vt est pag. 68. *qui vt infractis manibus congemuit.* malo tamen, *constrictis:* vt in Tholos. exempl.

Pag. 63. v. 26. *descendentes ab aure capillos meos tentata manu duxit*] Legit vir doctus, *lentata:* ego vna syllaba minus, *lenta:* vt Pag. 72. *me quoque ad idem spectaculum lenta manu traxit.* Et, *omniaque infra vmbilicum cœpit lenta manu cædere.*

Pag. 64.

Pag.64.v.9.*Et qui non iugulat, victor abire ſolet*] Scio quam ex his verbis ſententiam eliciant alij: neque etiam me latet mutata interpunctione longe diuerſam effici:

——Et qui non iugulat victor, obire ſolet.

Nam in editione Plantini legitur, *obire*, quanquam abire idem valere poteſt, vt è Feſto, & aliis notum eſt.

Pag.66.v.22.*ballenatiam tenens virgam*] Quid ſi, *Ballenariam?* Nimirum vt ab arena *arenarius*: à verbena, *verbenarius*: ſic à balena, *balenarius*.

Pag.69.v.21. *Deinde vt contubernali meo melius ſuccederet*] non eſt aſpernanda v.c lectio, *Contubernali modo* quia nuper Aſcyltos eius contubernalis fuerat, & eſſe deſierat. ita enim loquitur ipſe Aſcyltos, p.55. *Cras autem, quia hoc placet, & habitationem mihi proſpiciam, & aliquem fratrem.*

Pag.71.v.12. *igitur ne maiorem iniuriam in ſecreto frater acciperet, conſurrexi ad officium nuptiale*] probabilior eſt lectio quam excudit Plantin. *in ſcorto*: non abſimili ſententia, qua ſcripſit Virgil.

Coniugium vocat, hoc prætexit nomine culpam.

Et Ouidius:

Coniugiumne vocas, ſpecioſaque nomine culpæ
Imponis Medea tuæ?

M.Antonius in epiſtola quadam ad Auguſtum: *Quid te mutauit? quod Reginam ineo? vxor mea eſt. Nunc cæpi, an abhinc annos nouem? Tu deinde, ſolam Druſillam inis? ita valeas, vti tu hanc epiſtolam cum leges, non inieris Tertullam, aut Terontillam, aut Rufillam, aut Saluiam Titiſceniam, aut omnes. An refert vbi, & in quam arrigas?* Hæc leguntur apud Suetonium in Auguſto, cap.69. quibus ſibi ſpecie matrimonij detractam, imponere collegæ ignominiam, & infamiam conatur Antonius. *Iniuriam* autẽ vſurpaſſe Petronium apparet pro infamia: nempe genus pro ſpecie, ſi modo recte definitur iniuria in lib.4. Rhet. ad Herennium: *Iniuria eſt, quæ aut pulſatione corpus, aut conuicio aures, aut aliqua turpitudine vitam cuiuſpiam violat.*

I Pag.74.

Pag. 74. verſ. 19. *Leuatum mento in tribunal excelſiſsimi Mercurius capiebat*] Fallor? an legendum, *rapiebat*. Quemadmodũ enim raptus ab alite ſacro Ganymedes dicitur in obſcœno carmine, ſic Trimalcio raptus à Mercurio dicitur, qui deus ales in eodem carmine vocatur. Sic certe Horat. ſe raptum quoque à Mercurio & è medio belli periculo ereptum ſignificat his verſiculis:

Sed me per hoſtes Mercurius celer
Denſo pauentem ſuſtulit aere.

Dictum autem à Petronio, *leuatum rapiebat*, vt à Plauto. Terentio, Virgilio, *rapere ſublimem.*

Pag. 78. v. vlt. *patentibus in orbem alis, quales eſſe ſolent, quæ incumbunt oua*] Hæc non damno, ſi, Gallinæ incubantes, orbicularem referunt figuram. Opinor tamen Petroniũ ſcripſiſſe, *patentibus in corbem alis.* quoniam ſuperiore dixit verſiculo, *repoſitorium allatum eſt cum corbe.*

Pag. 79. verſ. 5. *Conuertit ad hanc cænam vultum Trimalchio*] An hîc *cena* eſt pars cenæ? An potius ſcribendum eſt, *ſcenam?* vt Pag. 125. *Vtinam quidem ſufficeret largior ſcena.* Eadem illa P. mimum interpretatur. *Quid ergo, inquit Eumolpus, ceſſamus mimum componere?* ludos enim vocat Pag. 82. *At ille qui ſæpius eiuſmodi ludos ſpectauerat.* Suetonius quoque in Caligula cap. 15. pro ſpecie & pompa, ſcenam dixit. *Confeſtim Pandatariam, & Pontias ad transferendos matris fratriſq; cineres feſtinauit: tempeſtate turbida, quo magis pietas emineret: adijtq; venerabundus, ac per ſemet in vrnas condidit. Nec minore ſcena, Hoſtiam, præfixo in biremis puppæ vexillo, & inde Romam Tiberi ſubuectos, per ſplendidiſſimum quemque equeſtris ordinis, medio ac frequenti die, duobus ferulis Mauſoleo intulit.* Auſonius in Protreptico ad nepotem:

Pompa tibi, & vani fugiatur ſcena timoris.

Pag. 80. verſ. 17. *Verum eſt vinum Opimianum præſto*] Vellem illud *præſto*, abeſſet, vel ea conditione, vt in illius locum, *profecto*, ſuccederet.

Pag. 81. v. 3. *Ergo viuamus, dum licet eſſe, bene*] Miſeret me il-

me illorum, qui hunc verſum emendare conati ſunt, mihi quidem perſuaſum eſt non eſſe Petronij, ſed inepti cuiuſdam verſificatoris, qui falſo putabat non eſſe abſolutam duobus ſuperioribus verſiculis ſentẽtiam.

Pag. 83. verſ. 24. *diuq; ſumma carminis penes Mopſum Thracem memorata eſt*] Melius editio Plantini, *commorata eſt.*

Pag. 84. v. 3. *Luxuriæ rictu Martis marcent mœnia*] Reperio in varijs lectionibus, *ritu*, item *luxuriæ victu*: & poſterius probo, mutata litera, hoc pacto:

Luxuriæ victa Martis marcent mœnia.

Ead. Pag. v. 4. *Tuo palato clauſus pauo naſcitur*] Adſtipulatorem me habent qui reponunt, *paſcitur*: loquitur enim de ſaginatione pauonum, de qua Plinius cap. 20. lib. 10.

Pag. 86. verſ. 18. *Non diu ergo tumultuatus, ſtabuli ianuam effregit, & nos per eandem terram admiſit*] Quæ hæc eſt *per terram* admiſſio? Parum abeſt, quin audeam legere, *feſtram*; quod oſtium fuiſſe minuſculum in ſacrario, iam alij ex Macrobio docuerunt: & epitoma Feſti, feneſtram interpretatur. Ab hoc autem non eſt alienus Virgilij locus in libro ſecundo Æn.

Ipſe inter primos, correpta dura bipenni
Limina perrumpit, poſteſq; à cardine vellit
Æratos: iamque, exciſa trabe, firma cauauit
Robora, & ingentem lato dedit ore feneſtram.

Pag. 87. v. 10. *ſomnumq; morti iungerem*] alij libri: *ſomnumq; mortis ingererem.* Sed prior lectio confirmatur Pag. 103.

——hic graues alius mero
Obtruncat, & continuat in mortem vltimum
Somnos.——

Pag. 88. v. 26. *attuliſſem mihi damnatus manus.*] Legitur etiam, *damnatas*, quæ lectio Propertij verſu comprobatur.

Dicet damnatas ignea teſta manus.

Pag. 89. v. 8. *Cum fortuna manet, vultum ſeruatis amici:*
Cum cecidit, turpi vertitis ora fuga.]

Pæne affirmarim pro, *cecidit*, legendum videri, *cedit*, hoc eſt, recedit. Iſta enim inter ſe comparantur, manet, cedit: venire, manere, abire, redire, recedere ac reuiſere dicitur. Virgil.

Tene, inquit, miſerande puer, cum læta veniret
Inuidit fortuita mihi?

Horatius (de fortuna:)

Laude manentem, ſi celeres quatit
Pennas, reſigno quæ dedit.

Idem:

Vt redeas miſeris, abeat fortuna ſuperbis.

Virgil.

Illa, vt opes fractæ Teucrûm, & fortuna receſſit.

Idem:

——multos alterna reuiſens
Luſit, & in ſolido rurſus fortuna locauit.

Ead. Pag. v. 11. *nomen diuitis ille tenet.*] Nomine *Diuitis* inſcriptum fuiſſe mimum, è Seneca intelligere eſt, epiſtola 115. vbi ſuo more Mecenatem exagitat: *Hunc eſſe qui in tribunali in roſtris, in omni publico cœtu, ſic apparuerit, vt pallio velaretur caput, excluſis vtrinque auribus, non aliter, quam in mimo Diuitis fugitiui ſolet.*

Ead. pag. v. 26. *Aufugi iudicium*] Hic ſermo non ſine exemplo. Propertius;

Quiſquis es, aſſiduas aufuge blanditias.

Q. Cicero apud M. fratrem lib. 1. de natura deorum.

Andromeda aufugiens aſpectum mæſta parentis.

Pag 89. v. 3. *traductumque inter condiſcipulos, quibus iactaſſet ſenſum meum*] Senſus hic, opinione quidem mea, ſenſu caret. Proinde arbitror legendum eſſe: *quibus iactaſſet cenſum meum*, id eſt, apud quos me feciſſet vnum beatiorum, vt loquitur Catullus.

Pag. 101. v. 7. *O patria! pulſas mille credidimus rates*] Exclamatio hæc, *O patria*, ſumpta è veteri poëta Ennio, opinor, in Andromacha: *O pater, ô patria, O priami domus!* apud Ciceronem in ſecunda diſputatione Tuſcula-

ſculana. quod imitatus etiam Virgil. *O patria. ô diuum domus Ilium!*

Pag 104. v. 2. *Cæterum, ne & tecum quoq; habeam rixandum, toto die me ab hoc cibo abſtinebo*] Vereor ne particula, *dum,* male adhæſerit verbo, *rixam*, ſitque diuellenda, vt ab ea tertia periodus incipiat, hoc modo: *Cæterum, ne & tecum quoque habeam rixam, toto die me ab hoc cibo abſtinebo. Imo inquam ego, ſi eiuras hodiernam bilem, vna cenabimus. Dum mando ædicularum cuſtodi cœnulæ officium, video Gytona:* & quæ ſequuntur. Profectò, ſic collocata hac particula, *dum,* locus videtur integer, nec quicquam opus eſt aſteriſcis. Præterea τὸ *dum,* ſæpe inchoat comprehenſionem, & narrationem connectit, vt: *Dum hæc fabula inter amantes luditur,* & pag 113. *Dum Eumolpus cum Bargate in ſecreto loquitur.*

Pag. 108. v. 2. *Hoc eſt, inquam, quod promiſeras, ne quem hodie verſum faceres*] Acrior & incitatior erit oratio cum interrogatione *faceres?* Verum & ſine interrogatione poteſt eſſe εἰρωνία.

Pag. 111. v. 10. *Ille tot hoſpitum potionibus liber vrceolum fictilem in Eumolpi caput iaculatus eſt*] Editio Plantini, & Lugdunenſis *liberum,* rectius: id eſt, vacuum & exhauſtum.

pag. 112. v. 17. *Iniuriamque Eumolpi, aduocationemque commendabam*] Auet animus legere, *Iniuriamque Eumolpo, aduocationemque commodabam:* Commodabat enim iniuriam Eumolpo, quia eum excluſerat, quo nomine competere actionem iniuriarum docet M. Tullius in Oratione pro Cæcina. Commodabat aduocationem, quia illi quodammodo aderat ſpectans per foramen, &, vt ipſius verbis vtar, fauebat vapulanti. *Iniuriam* autem & *aduocationem alicui commodare* ita dictum, vt pag. 121. *commodare manum* & pag. 145. *commodare locum perituro.* & pag. 170. *commodare amplexus.* Huc accedit quod verbum *commodare* pulchre conuenit aduocationi. Aſconius in Ciceronis diuinationem: *Qui defendit alterum in iudicio, aut patronus*

 dicitur,

dicitur, si orator est: aut aduocatus, si aut ius suggerit, aut præsentiam suam amico commodat: aut procurator, si negotium (absentis) suscipit: aut cognitor, si præsentis caussam nouit, & sic tuetur vt suam.

pag. 115. v. 8. *Et in potestate sua esse Gytona meritissima propositione monstrabo*] Si attenderis quæ sequuntur, vix dubitabis quin ita legendum sit: *Et in potestate tua esse Gitonem meritissima proditione monstrabo.* Nam statim dicturus est, *meritò, inquam, excandesceres, si posses proditum ostendere.* Tria hæc, *merito, proditum, ostendere*, tribus illis respondent, *meritissima proditione monstrabo.* Sic pag. 169. *totamque fallaciam inuidiosa proditione detexerit.*

Ead. pag. v. 18. *Gyton collectione spiritus plenus continuo ita sternutauit, vt grabatum concuteret*] Inserendum aduerbium, ter, ex v. c. *ter continuo ita sternutauit.*

pag. 117. v. 14. *Moraris, inquit, Eumolpe, tanquam propudium ignores*] Verba sunt nautæ vectores vrgentis, vt nauem propere conscendant. Quare facessat illud, *propudium*, & in eius locum remigret, *prope diem*; quia significat non longe abesse lucem. Nondum enim plane diluxisse proxima hæc verba declarant, *& adoratis sideribus intro nauigium.*

pag. 123. v. 13. *adhuc aliquod iter salutis quærendum est*] Malim, *aliud* pro *adhuc*, vt in editione Lugdunensi.

pag. 133. v. 3. *Quid dicis tu latro? quæ sola salamandra supercilia tua excussit*] τὸ *sola* videtur inducendum, vt natum è repetito temere initio sequentis verbi, *sala Salamandra.*

pag. 134. v. 22. *Gyton ad virilia sua admouit nouaculam infertam*] libri quidam, *insertam*, alii *insectam*: verisimilius est, *infestam.*

pag. 153. v. 8. *Cum appareret futurum non tralatitium bellum*] Ego quidem *tralatitium* non reprehendo, sed tamen v. c. lectio, *stlatarium*, ipsa vocis nouitate se mihi commendat, *bellumque stlatarium*, lentum dici videri potest, à *stlata* genere nauigii, cui latitudo nomen dedit, auctore Festo. Ita enim à lembo siue stlembo, equum

bo, equum grauem & tardum, pedibus *stlembum* Lucillius vocauit.

Nec dissimile illud in Plauti Pœnulo:

Tardiores quam corbitæ sunt in tranquillo mari.

Ac paullo post:

Obsecro hercle, operam celocem hanc mihi, ne corbitam date.

Imo enimuero cum cogito, stlatarium bellum & tralatitium idem fere est, ludicrum videlicet certamen, vt vis quædam festucaria. Nam in vetere glossario, *stlatarius*, exponitur, ἐργόμωκος.

Ead. pag. v. 23. *Hæc vt turbato clamore mulier effudit.*] Mulier ipsa turbata potius erat, quam turbatus clamor. Itaque magis probarem, *turbata clamore.* Nec enim diuerso sermonis genere vtetur.

Pag. 138. infrà. *Agnouit Triphana verum Gytona: lacrimisque turbata, tunc primum bona fide puero basium dedit.* Nam τὸ *clamore* per se stat, idemque valet, ac si dixisset, *cum clamore.*

Virgil. 1. Æn.

——*& templum clamore petebant.*

Idem 8. Æn.

Discessu mugire boues, atque omne querelis
Impleri nemus, & colles clamore relinqui.

Pag. 147. v. 24. *Percurrere piscatores*] fortasse, *procurrere.*

Pag. 155. v. 20. *præterea curandum est, ne sententiæ emineant, extra corpus orationis expressæ, sed intecto vestibus colore niteant.*] Editio Plantini, & Lugdunensis, & exempl. Autis. *intexto.* quod verius puto. Sic enim hac p. *sensumque teneriorem verborum ambitu intexuit.* Plin. cap. 48. lib. 8. *Aurum intexere* (*vestibus*) *in eadem Asia inuenit Attalus Rex, vnde nomen Attalicis.* Idem cap. 11. lib. 13. *Et tamen adhuc malunt Parthi literas vestibus intexere.* Vtitur & M. Tullius eo sæpe verbo metamorphicῶς.

Ead. pag. v. 26. *Cæteri enim aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut versum timuerunt calcare.*]

Longe probabiliorem censeo lectionem v.c. *aut visam timuerunt calcare.Calcare viam*, vt Horatius,

Et calcanda semel via leti.

Ead.p.v.vl.*Ecce belli ciuilis opus quisquis attigerit*] Interpungendus ita videtur locus: *Ecce belli ciuilis ingens opus:quisquis attigerit.*

Pag.156.v.10.*tanquam si placet hic impetus*] Tollendum esse asteriscum puto : nihil enim deest, sed *tanquam*, valet, exempli gratia : quemadmodum apud Plautum, *veluti*, &, *sicut*:

In Aulularia:

——*facinus audax incipit*
Qui cum opulento pauper cœpit rem habere aut negotium,
Velut Megadorus tentat me omnibus miserum modis.

In Pænulo:

Ita me dii ament, tardo amico nihil est quicquam iniquius:
Præsertim homini amanti, qui quicquid agit properat omnia,
Sicut ego hos duco aduocatos.

Pag.157.v.1.*Quæritur in syluis Mauri fera*] Ita editio Lugdunensis. Aliquantò rectius, nisi fallor:vt sit Enallage numerorum, *in syluis Mauri*, pro Maurorum, & Mauritaniæ.Potest etiam legi, *Mauro*, tertio casu, pro quæritur à Mauro venatore.Vel, *in syluis Mauris*, *Mauræ syluæ*, vt apud Horat. *Maura iacula*, *Mauri angues*, & *Maura vnda.* Nam de venatione leonum hic Petronium loqui, ea quæ de tygride subiicit facile fidem fecerint. In Mauritania autem multi & magni leones, vel teste Horatio,

Quale portentum neque militaris
Daunia in latis alit æsculetis:
Nec Iubæ tellus generat, leonum
Arida nutrix.

Pag.159.v. 10.*Cocytia perfusus aqua*] Aut duæ vocales in vnam contrahuntur, aut secunda syllaba huius

vocis,

vocis, *Cocytia*, non conuenit versiculi modulo. Quare probo quod est in aliis editionibus, *Cocyta*, pro *Cocytia*, , vt *Ceraunum saxum*, pro Ceraunio dixit Propertius,

Non potuit saxo vitam posuisse Cerauno?

Et vt idem dixit *Partham tellurem*, & *Parthos focos*: ac Virgilius, *Romulam tellurem*.

Pag. 160. v. 9. *& dum varios lapis inuenit vsus*] Rectius editio Lugdun.

ac dum varius lapis inuenit vsum.

Nisi *varios* scriptum sit, ἀρχαικῶς pro, *varius*: vt p. 25. *probitas est carbunculos*.

Horat. sat. 4. lib. 2.

Ten' lapides varios lutulenta radere palma?

Et ep. 10. lib. 1.

Nempe inter varias nutritur sylua columnas.

quibus in locis, *Parios*, & *Parias*, qui reponunt, Parii marmoris sensum habent. Varium autem lapidem videtur significasse p. 157.

ac maculis imitatur vilibus aurum.

Mendose, vt suspicor. At editio Plantini emendatius, *ac maculis mutatur vilibus aurum*, id est, auro emitur vel permutatur, varius lapis Plinius cap. 1. lib. 36. *quos ad vsus, quasve ad voluptates alias, nisi vt inter maculas lapidum iaceant*. Et c. 7. eiusd. lib. *Differentia eorum est ab Ophite, cum sit illud serpentium masculis simile*.

Pag. 161. v. 10. *Actia cosq; sinus & Apollinis arma timentes*] Quo referatur illud, *timentes*, non dispicio. In edit. quidem Lugdun. legitur, *trementis*, vnde forsitan legendum est, *frementis*: frementem enim & iratũ hostibus Apollinem in Actiaca pugna describit Propertius in Eleg. 3. lib. 4.

Non ille attulerat crines in colla solutos,
Aut testudineæ carmen inerme lyræ.
Sed quali aspexit Pelopeium Agamemnona vultu,
Egressitq; auidis Dorica castra rogis.
Aut qualis flexos soluit Pythona per orbes
Serpentum, imbelles quem timuere lyræ.

Quinetiam eo progredior, vt totum locum illum Petronij hoc modo ac ordine legendum putem:

Cerno equidem gemina iam stratos morte Philippos,
Thessaliaéq; rogos, & funera gentis Iberæ:
Et Lybiæ cerno, & tua Nile gementia claustra.
Iam fragor armorum trepidantes personat aures:
Actiacosq; sinus, & Apollinis arma timentes.

Pag. 162. v. 2. ——*nec vaga passim*
Flumina per notas ibant morientia ripas.]

Morientibus illis fluminibus opem ferre conabimur, non absurda prorsus opinione scriptum fuisse à Petronio,

——*nec vaga passim*
Flumina per notas ibant torrentia ripas.

hoc sensu: vaga flumina, passim torrentia, tunc non ibant per notas ripas. non amplius, inquam, alueo suo & ripis, flumina continebantur, sed effusa per agros & syluas omnia sternebant & rapiebant secum. Loquitur enim de prodigiis bellorum ciuilium, de quibus etiam Virgil. lib. 1. Georg.

Proluit insano contorquens vortice syluas
Fluuiorum rex Eridanus, camposque per omnes
Cum stabulis armenta tulit.

Idem in lib. 2. Georg.

Nec non & torrentem vndam leuis innatat alnus
Missa Pado——

Plinius de eodem Pado, siue Eridano, cap. 16. lib. 3. *Augetur ad Canis ortus, liquatis niuibus, agris quam nauibus torrentior*, id est, turpiditate & impetu nocentior. Vt autem *torrentem* vndam dixit Virgilius, sic & Seneca in epist. 40. *Habeat vires magnas, moderatas tamen, oratio sit perennis vnda, non torrens.*

Idem Virgil. in Eclog. 7.

Hic tantum Boreæ curamus frigora, quantum
Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.

Torrentia flumina, vt Homero, χείμαῤῥοι ποταμοί. ιλ. δ. Petronius vero *notas ripas* dixit imitatione Horatij torrentem amnem describētis, in laudatione Pindari.

Morte

Morte decurrens velut amnis, imbres
Quam super notas aluere ripas,
Fertur, immensusque tulit profundo
——Pindarus ore.

Pag. 64. v. 11. ——*mox flumina montibus altis*
Vndabant modo nata: sed hæc quoque iussa putares,
Stabant] ——

Neque lectionem neque interpunctionem improbo. Hoc enim sentit, flumina quasi magico aliquo carmine, iussa & coacta, stetisse. Verum in v. cod. Douza legi asserit,

——*sed hæc quoque iusta putares;*

quod damnare mihi religio est: præsertim cum v. c. in editione Plantini sequentia ita concipit,

Vinctaque mox stabant.

Flumina, inquit, modo nata, vera & perennia flumina videbantur: eadem tamen mox concrescebant & consistebant. *Iusta* vero *flumina*, dixit Petronius, vt Ouid. in Eleg. 5. lib. 3. Amorum, vbi torrentem obiurgat, flumen legitimum:

Quid si legitimum flueres, si nobile flumen?

Iustum quoque amnem dixit Liuius in libro primo: *Sorte quadam, diuinitus, super ripas Tiberis effusus lenibus stagnis. nec adiri vsquam ad iusti cursum poterat amnis.*

Pag. 165. v. 7. *Interea volucris motis conterrita pennis*
Fama volat.] ——

Nunc primum editum est, *volucris*, cum antea legeretur, *volucer*: quod tamen expungi non debuit. Ita enim dictum, *volucer* genere fœminino, vt *acer hyems*. Ennius apud Priscianum:

Æstatem autumnus sequitur, post acer hyems fit.

quem versum laudat quoque Seruius in 6. Æneid. scribitq; veteres etiā dixisse, *alacer*, tam fœminino, quam masculino genere.

Pag. 166. v. 11. -----*gemino cum Consule Magnus*
Ille tremor Ponti, sæuique repertor Hydaspis,
Et piratarum scopulus] ——

Repertor Hydaspis, vocatur Pompeius, quia fabulosum illum

illum fluuium existimabant: qua ex opinione vulgi scripsit Horatius:

——*vel qua loca fabulosus*
——*Lambit Hydaspes.*

Alij tamen libri, vt editio Lugdun.

——*saui quoque terror Hydaspis.*

Alij vero, vt editio Steph.

——*sauique repertus Hydaspis.*

Repertus terror, qui præter opinionem ei terror extitit. Virgil.

Dic age, namque mihi fallax haud ante repertus
Hoc vno responso animum delusit Apollo.

Ennius apud Festum, in Nauus:

Nauu' repertus homo est, Graio patre, Graius
——*homo, rex.*

Cæcilius, in Epistola, apud Priscianum:

Nam nouu' quidem deus repertus est Iouis.

Plautus in captiuis:

Tu repertus, qui Philocratem superes veriuerbio.

Eliganter autem, *scopulus piratarum* dictus Pompeius, vt eodẽ tempore tribunal L. Cassi, scopulus reorum, qui Valer. Max.

Pag. 167. v. 26. *Atq; intertorto laceratam pectore vestem*
Sanguineam tremula quatiebat lampada dextra]
Editio Lugdun. *inter toto*, quomodo legisse etiam Lilium Gyraldum apparet, commoda & aperta sententia. Inter vestem, inquit, toto pectore laceratam, quatiebat lampada. Nam vestis, vt pote lacera, non obstabat quo minus per illam vibraret facem. De lacera veste Discordiæ, Virgilius:

Et scissa gaudens vadit Discordia palla.

Porro scio esse, qui illud *sanguineam lampada*, concoquere non possint, legantque;

Sanguinea tremulam quatiebat lampada dextra.

A quibus dissentio: Nam *sanguinea lampas*, ob sanguinei coloris flammam, dicitur, vt apud Virgilium,

Non secus ac liquida si quando nocte cometa
Sanguinei lugubre rubent.

Pag. 168.

Pag.168.v.14. *Quid porro, tu Diue, tuis cunctaris in armis?*] *Diue*, retineri poteſt κατὰ πρόληψιν, quia Diſcordia, vt dea futurum diuum ſciebat: magis tamen probo quod eſt in editione Lugdunenſi, *Dîe:* quoniam Iulo prognatus Cæſar, & à Venere ac ipſo Ioue ducebat originem. Sic eiuſdem gentis Ilia, dîa vocatur ab Ennio, apud Nonium in Nepos feminini generis.

Ilia dîa nepos, quas ærumnas tetuliſti?

Dîum, inquit Feſtus, *antiqui appellabant, vt à Deo ortum.*

Ead.pag.v.14. *neſcis tu Magne tueri*
Romanas acies]
Monui iampridem, & nunc moneo, legendum videri, *Romanas arces*, vt pag.160.

Omnia quæ tribui Romanis arcibus, odi.

Magnificentius enim Romanæ arces dicuntur, quam vrbs Roma: vt Carthaginis arces, quam Carthago: & Pergameæ arces, quam Pergama. Virgilius:

Imbellem auertis Romanis arcibus Indum.

Item,

Aſcanione pater Romanas inuidet arces. Et,
Cum fera Carthago Romanis arcibus olim
Exitium magnum, atque Alpes immittet apertas.

Notiſſimum eſt vt Pompeius aduentante Cæſare, vrbem reliquerit, quid tamen impedit Ciceronem audire in epiſtola decima, lib.7. ad Atticum: *Per fortunas, quale tibi conſilium Pompeij videtur? Hoc quære, quod vrbem reliquerit. Ego enim ἀπορῶ. Tum, quid aburdius? Vrbem tu relinquas? Ergo idem ſi Galli venirent.* Et in epiſt. 25.lib.8. ideo vocat Pompeium ἀπολιτικώτατον καὶ ἀστρατηγικώτατον. quibus iſta plane reſpondent, *neſcis tueri Romanas arces.* Et epiſt. 2. eiuſdem libri: *nihil vlla in gente vnquam ab vllo auctore Reipub. ac duce turpius factum eſſe videtur quam à noſtro amico factum eſt: cuius ego vicem doleo, qui vrbem reliquit, id eſt, patriam, pro qua, & in qua mori, præclarum fuit.*

Ead.Pag.v.20. *Cum hæc Eumolpus ingenti volubilitate verborum effudiſſet*] Temerarium non eſt, quod in v.c. legitur, *ingenti bile.* ſi quidem per bilem, inſaniam

poëti-

poëticam intelligit, de qua pag. 104. *Imo, inquam, si eiuras hodiernam bilem vna cœnabimus.* Horat. in arte Poëtica:

——— ô ego læuus,
Qui purgo bilem sub verni temporis horam?
Non alius faceret meliora Poëmata.

Quare illa verba, *volubilitate verborum*, inducenda puto, vt quæ huc irrepserint ex versu 31. eiusdem p. *Ex præscripto ergo consilij commmunis, exaggerata verborum volubilitate.*

Pag. 173. v. 23. *vt putares inter auras canere, Sirenum concordiam*] Variant libri. alij: *inter auras:* alij *inter aures:* quidam, vt editio Plantini, *inter aures.* eamque affirmat esse v. c. scripturam. Sic tamen locutos esse Latinæ linguæ auctores præstare non ausim: eo labor potius, vt neutrum illud, *auras*, & *aures*, existimem esse Petronij. Etenim multo argutius videtur, *intus canere*, multis de causis. primum, *intus canere*, id erit, in ipso quasi ore & gutture Circes canere. Deinde, valde perite & artificiose canere. Postremo furtum quoddam animorum indicabit, & pæne subreptos omnes audientium sensus suauissima illa modulatione. Allusum autem ad Græcorum Prouerbium ἀσπένδιοι κιθαρισταί, de quo satis sit ad hunc locum adferre, quæ in Ciceronis 3. Verrin. scribit Asconius: *Cum canunt Citharistæ, inquit, vtriusque manus funguntur officio. Dextro plectro vtitur, & hoc est foris canere: Sinistra digitis chordas carpit: & hoc est intus canere. Difficile autem quod Aspendius citharista faciebat, vt non vteretur cantu vtraq; manu, sed omnia, id est, vniuersam cantionem intus, & sinistra tantum manu complecteretur. Vnde omnes quotquot fures erant, à Græcis Aspendij citharistæ in Prouerbio dicebantur, quod vt ille carminis, ita isti furtorum occultatores erant.*

Pag. 174. vers. vlt. *Quid est, inquit: nunquid te osculum meum offendit? Nunquid spiritus ieiunio macer?*] corpus quidem ieiunio macessit, spiritus vero, anima, & anhelitus, qui potest? An legendum *spiritus ieiunio acer?* vt acrem

Vt acrem spiritum grauioris odoris dicat, quomodo dixit Virgilius:

Sæuamque exhalat opaca Mephitin.

Et Catullus:

Lædit te quædam mala fabula, qua tibi fertur
Valle sub alarum trux habitare caper.

Item:

Quare aut crudelem nasorum interfice pestem.

Dicitur *sæua Mephitis, trux caper, crudelis nasorum pestis*, vt *acer spiritus. Spiritus* quoque *acer* dicitur ab Horatio, quamuis alia notione verbi:

Idcirco quidam, Comœdia, nec ne Poëma
Esset, quæsiuere: quod acer spiritus, ac vis
Nec verbis, nec rebus inest.

Videri possit etiam legendum *marcet*, pro putret ac putet, vt Plinius ait: *auis Lagopodis accisæ corpus statim marcessere.* Ieiunis autem acrior fœtidiorque spiritus. Martialis:

Quod siccæ redolet palus lacunæ,
Quod ieiunia sabbatariorum.

Cæcilius Plotio, apud Gellium:

Sed tua morosane vxor? Quam, rogas?
Qui tandem? tædet mentionis: quæ mihi
Vbi domum adueni ac sedi, extemplo suauium
Datat, ieiuna anima. Nil peccat suauio:
vt deuomas volt, quod foris potaueris.

Pag. 182. v. 8. *Ter languidior coliculi repente thyrso*] Pace grammaticorum mihi liceat ex aduerbio participium facere, minima mutatione, & scribere, *tepente thyrso.* Thyrsus enim coliculi vbi intepuit, fit languidior. Dissimile autem non illud Catullianum:

Languidior tenera cui pendens sicula beta.

Pag. 183. v. 18. *Et quidem Tragici oculos suos, tanquam audientes, castigant*] Dicere videtur, Tragicos interdum oculos suos obiurgare, tanquam oculi verba eorum audiant. Sed fortasse scriptum fuit *audientes* pro *odientes*, id est, odio habentes, & inuisos sibi: vt contra veteres dixerunt, *Rodus, orum, oricula, orata*, pro Raudus, aurum,

aurum, auricula, aurata. Sic apud ipſum Petronium p. 6. vbi legitur, *in conductum accurrit*, v. c. habet *aucucurrit*, quod poſitum fortaſſe, pro occurrit. Veteres autem dixiſſe *odio, odis*, & Feſtus docet. *Oſi ſunt*, inquit, *ab odio odis, declinaſſe antiquos, teſtis C. Gracchus.* Inde participium *odientes.* Sic *odiui* pro odi, legitur in Antonij epiſtola ad Hirtium & Cæſarem: *Mihi quidem conſtat, nec meam contumeliam, nec meorum ferre, nec deſerere partes, quas Pompeius odiuit.*

Ead. pag. verſ. 25. *Damnatiſque nouæ ſimpicitatis opus*] Simplicitatem illam nouam non eſſe, ea quæ ſequuntur declarant. Sciunt autem qui in his literis verſantur, b. & v. ſæpe inter ſe commutari. Itaque puto ſcriptum à librario fuiſſe, *vonæ*, quod poſtea in *nouæ* deprauatum ſit. *Bona* vero *ſimplicitas*, quæ, vt ait Plautus, eſt ſine vlla malitia mala.

Pag. 184. verſ. 4.

Ipſe pater veri doctus Epicurus in arte
Iuſſit, & hoc vitam dixit habere telos]

Quamuis priori verſiculo ſit opus tibicine, non fulciam tamen, ſed leuiter duntaxat mutabo poſterioris initium, & interpungam, hoc modo:

Ipſe pater veri, doctus Epicurus in arte,
Luſit, & hoc vitam dixit habere telos.

Perſpicua ſententia. Ipſe Epicurus, pater veri, vt ille apud Flaccum, *non ſordidus auctor Naturæ verique:* doctus in arte, nimirum voluptaria, & amatoria, luſit, indulſit amori ſcilicet ac Veneri: hoc enim plerumque latinis eſt *Ludere.* Liuius Andronicus apud Feſtum, in Adfatim; *Adfatim edi, bibi, luſi*: quod Græci, ἔφαγον, ἔπιον, ἠφροδισίασα: vt in epigrammate Sardanapali apud Athen. lib. 12. ἐγὼ ἐβασίλευσα, καὶ ἄχρι ἑώρων τοῦ ἡλίου φῶς, ἔπιον, ἔφαγον, ἠφροδισίασα. Propertius:

Turba Menandreæ fuerat nec Thaidos olim
Tanta, in qua populus luſit Erichthonius.

Catullus in Hymenæo:

Ludite vt lubet, & breui
Luberos date.

Ouid.

Ouid. eleg. 8. lib. I. Amorum:

Ludunt formosæ: casta est quam nemo rogauit.

Plena exemplorum omnia, sed vnum duntaxat addam è Nuptiis Pomponij, apud Nonium in Condepsere:

Partem insipaui, conlusi, indepsui.

Scripsi ego de coniectura, *conlusi*; quamuis in libris Nonij legatur *cõclusi*, quod nec inficior defendi posse.

FRANCISCI PITHOEI IC. *AD* PETRONII ARBITRI SATYRICON.

Collectanea.

PAg. 47. v. 12. *Vt cum in forum venerint, putent se in alium terrarum orbem delatos*] Seneca in procœmio lib. 9. Controuersiarum: *Itaque velut ex vmbroso & obscuro prodeuntes loco claræ lucis fulgor obcæcat: Sic illos à scholis in forum transeuntes, omnia tanquam noua & inusitata perturbant.*

Pag. 48. v. 4. *Sed responsa in pestilentiam data*] Corn. Tacitus, siue quis alius author Dialogi de Oratoribus: *Sic fit vt tyrannicidarum præmia, aut vitiatarum electiones, aut pestilentiæ remedia, aut incesta matrum, aut quicquid in schola agitur quotidie, in foro vel raro vel numquam ingentibus verbis prosequantur.*

v. 25. *Grandis, & vt ita dicam, pudica*] Idem, *Oratio sicut corpus hominis ea demum pulchra est, in qua non eminent venæ, nec ossa numerantur: sed temperatus ac bonus sanguis implet membra, & exurgit toris: ipsos quoq; neruos robur tegit, & decor commendat.* Vide Iuuenal. sat. VIII. Quintilian. lib. II. cap. XI. lib. V. c. XII. lib. XII. cap. VI.

Pag. 49. v. 2. *Enor. loquacitas*] Ful. Myth. *Apud Rhetores vero aliud profuso & libero cursu effrenata loquacitas, aliud constricta virtutis indagandæ curiosa nexilitas.*

v. 5. *Semelque corrupta eloquent. reg.*] Vide Vel. Patercul. sub finem Vol. I.

v.15. *Non est passus Agamemnon*] Infra. *Sed veritus ne Menelaus etiam ante scholanus.* Iuuen. *surgis tu pallidus Aiax Dicturus dubia pro libertate.*

Pag. 50. v. 7. *Quod si paterentur*] Author dialogi de oratorib. *Nec in Authorib. cognoscendis, nec in euoluenda antiquitate, nec in notitia vel rerum vel hominum vel temporum satis opera insumitur: sed expetuntur quos Rhetoras vocant.*

Pag. 51 v. 4. *Schedium Lucilliana humilitatis*] Apul. apolog. 1. *Omnifariam noueritis, & in isto, vt ait Lucilius, schedio experimini.*

v. 16. *Det primos versibus annos*] Seruius in illud Eclog. 4. *At simul heroum laudes. Bono ordine* (inquit) *primo poetas, deinde historicos, deinde philosophos legendos dicit.*

v. 20. *Demosthenis arma*] Propert. *Persequar aut studium lingua, Demosthenis arma.*

v. vlt. *Grand. verba minentur*] Martial. *Loqueris, sonasque grandibus minax verbis.*

Pag. 52. v. 2. *Plenus Pierio*] Auctor Dialogi de orator. *Hæc sibi illa veteres persuadebant, ad hæc efficienda intelligebant opus esse, non vt Rhetorum scholis declamarent, nec vt fictis, nec vllo modo ad veritatem accedentibus controuersiis linguam modo & vocem exercerent: sed vt iis artibus pectus implerent in quibus de bonis ac malis, &c.*

v. 22. *Cæpit me præcedere*] genus loquendi frequens Petronio. sic eadem p. *& per medium lupanar fugere cœpi.* Et rursus: *Cæpit rogare stuprum.* p. 6. *cæpitque mihi velle pudorem extorquere.* p. 8. *& me cœpit non perfunctorie verberare.* ead. p. *Diligentius considerare pallium cæpit.* & p. 11. *præclusisque foribus ridere, acumen non minus concionum, quam calumniantium cæpimus.*

v. 25. *Centonem anus vrb. reiecit*] Dositheus magister in arte: καὶ οὕτως ἠρμένῳ κέντρωνι εἰσῆλθον, καὶ πρῶτον ἠσπασάμην καθηγητάς. Virgil.

——*duplicem ex humeris reiecit amictum.*

Pag. 53. v. 5. *Operui caput*] Alibi, *operuit caput, extraq; templum profugit.* Plaut. Mostell. *Capite obuoluto vt fugiat*

giat cum summo metu. &, *Caue respexis, fuge atque operi caput.* Næuius: *Amborum vxores noctu Troiade exibant, capitibus opertis flentes ambæ, abeuntes lachrimis cum multis.*

v.23. *Meretrix assem exegerat*] Arnob.5. *Cypriæ Veneris abstrusa illa initia prætherimus, quorum conditor iudicatur Cyniras rex fuisse: in quibus sumentes certas stipes inserunt vt meretrici.* Clemens, νόμισμα δὲ εἰσφέρουσι αὐτῇ οἱ μυούμενοι ὡς ἑταίρᾳ ἐρασταί.

v.25. *Nisi valentior fuissem*] Ouid. *Insequitur fugio: fortior ille fuit.*

v.25. *Dedissem pœnas*] Catal. *Nimirum apertam conuolatis ad pœnam.* &: *Furatum venis huc amore pœnæ.* Mart. *Immatura dabant infandas corpora pœnas.*

Pag.54.v.3. *Crepidine semitæ*] Seruius: *Crepidines viarum, ipsæ eminentiæ dextra sinistraque.*

v.8. *Lacrymas pollice expressit*] an potius *extersit?* Ouid.

——& lacrymæ vocem impediere loquentis,
Quas vbi marmoreo detersit pollice virgo. Idem: *Eurytidos lacrimas admoto pollice siccat Alcmene.* Catull.

vt tersti lumina sæpe manu.

ver.9. *habitu fratris*] Scholiastes Lycoph. τοὺς ξένους ἀδελφοὺς τὰ ἐρωτικὰ ποιοῦσιν. οἱ γὰρ ἐρῶντες φωραθῆναι λέγουσιν, ἀδελφός μου ἢ συγγενής μου ἐστίν.

v.21. *Cuius ne spiritus purus est*] Sueton. Neron. *Ex nonnullis comperi, persuasissimum habuisse eum, neminem hominum pudicum, aut vlla parte corporis purum esse.*

v.vlt. *Cum fortiter fac.*] Apul. lib.2. de Asin. *Abi ergo, ac te compara, tota enim nocte tecum fortiter & ex animo præliabor.* & alio loco: *Præliare*, inquit, *& fortiter præliare. Nec enim tibi cedam, nec terga vertam.*

Pag.55.v.2. *Eadem ratione*] Martial. -- *-here qui puer Hyle fuisti. Dic nobis hodie qua ratione Vir es.*

v.3. *In diuersorio puer*] Seneca, *Tota nocte peruigilat, quam inter ebrietatem domini, ac libidinem diuidit, & in cubiculo, vir in conuiuio puer.*

v.7. *Vitream factam*] Xiphil. in Claud. ὥστε καὶ τὸ λογοποιηθῆ-

ποιηθῆναι. ὅτι κἂν ὑαλίνα σκεύη δῷ συντεθλιμμένα τινὰ, πολίτης ἔσται.

v.22. *Rumoribus different*] Tacit. *Pars multo maxima imminentes dominos rumoribus differebant*. Terent. *Nam quod rumore distulerunt maleuoli.*

v.23. *Tanquam scholastici*] Scholastica lege. quod alibi à me lectum memini.

Pag.56.v.1. *Tardum est inquam differre, quod placet*] Seneca, *Affectus non sustinet moram.*

v.2. *Diuersionem libido*] *Nec enim bene cum sociis regna Venusque manent.*

v.8. *Osculisque tandem bona fide ex*] Alibi: *Tunc primum bona fide puero basium dedit*. Item, *Optima fide reuiuiscentem amicitiam toto pectore adstrinxi*. Laberius: *Tollet bona fide vos Orcus nudas*. Florus, *P.R. cum bona fide adoleuisset*. Plinius, *optima fide nos respirasse in hauriendo.*

v.10. *Vsque ad inuidiam*] Plaut. Mostell.

Ph. *Age accumbe igitur. cedo aquam manibus puer, appone hic mensulam.*

Ph. *Qui inuident, ne vnquam eorum quisquam inuideat prorsus commodis.*

Catull.

Dein cum millia multa basiorum,
Conturbabimus illa, nesciamus,
Aut ne quis malus inuidere possit,
Cum tantum sciat esse basiorum.

Marttial.

Hoc tua saeue puer Diadumene basia flagrant.
Quid, si tota dares illa sine inuidia?

v.11. *Nec adhuc quidem omnia erant facta*] Alibi. *forsitan dum omnia concupisco*. Catull. *Haerent ad latus, omnia experirus frustra*. Ouid. Epist.

Vlteriora pudet narrare: sed omnia fiunt.

v.18. *Vesti-contubernium*] sic *Vesti-cibaria* Caesari.

v.22. *Sic diuidere*] *Diuidere μέσον* est. Pompon. *tanquam frater mihi sis, medium abdomen cum diuidam.* Plaut. Aulular.

v.vlt.

v.vlt.*fidem male ambulantem*] Allusit fortasse ad ambulatores illos, de quibus Martial.

Hoc quod Transtiberinus ambulator;
Qui pallentia sulfurata fractis
Permutat vitreis.

pag.58.v.21.*Quis hoc loco nos nouit*] Plautus Pœn.

Quid me hac re facere deceat, egomet mecum cogito:
Si volo hunc vlcisci, lites in alieno oppido sequar.

pag.59.v.17.*Sed nullo genere par erat causa nostra*] Iulius Firmicus, *Sed nullo genere matris dolor vincitur.*

v.22.*Pannuciam*] *Pannucia nuncupata, quod sit diuersis pannis obsita.* Isidor.

v.25.*Suam cuique rem esse cariss.*] Plaut.

Meus mihi, suus cuique carus est.

Pag.60.v.2.*Aduocati iam pæne noctur.*] Leucipp. καλὸς γὰρ καὶ ἐνυκτερινὸς δικαστής. Calpur.

Vt mala nocturni religauit brachia Mopsi
Tityrus, & medio furem suspendit ouili.

Senec. de Breu. Vit. *Non est quod me solos putes dicere occupatos quos à Basilica emissi demum canes eiciunt.* sic leg.

v.10.*Iam sequestri placebant*] Plaut. Rudente,

Non probare pernegando mihi potis es, nisi pars datur.
Aut ad arbitrum itur, aut sequestri ponitur.

Vide totam scenam, & cum hac confer.

v.18.*Veniemus ad constitutum*] Varro, *Alius conuiciatus esset, qui tam sero venisset ad constitutum.*

v.25.*Litem faciebat*] Curius Fortunat. *Quod prima pars proponit, quæ litem facit*: Fab.7.2.

pag.61.v.13.*Sera sua sponte delapsa*] Ouid.

Et iam contigerant portam, Saturnia cuius
Dempserat appositas inuidiosa seras.

Ibidem: *Tota patet dempta ianua nostra sera.*

Nonius, Patibulum; *sera, qua ostia occluduntur, quod hac remota valuæ pateant.*

Pag.62.v.13. *Impune adspexit*] Ouid.

O sacros vultus Baccho, vel Apolline, dignos,
Quos vir, quos tuto fœmina nulla videt.

v.24. *Medicinam somno petij*] Suetonius; *E plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, sedentem pro tribunali adierunt, orantes opem Valetudini, demonstratam à Serapide per quietem: restituturum oculos, si inspuisset.*

Pag. 63. v. 4. *Iuuenili impulsi licentia*] Tacit. lib. 13. *quidam per iuuenilem licentiam, quæ tunc passim exercebatur, inanem motum fecerant.*

v. 14. *Torum meum press.*] Alibi, *Premebat illa resoluta marmoreis ceruicibus aureum torum.* Ouid.

Cum premeret mollem lassus ab hoste torum. &,
Vtq; torum pressit, ferrum Lucretia mecum est.

Item,

Cum pressus prior est interiorq; torus.

Pag. 62. ver. 10. *Complosis manibus in risum*] Leucipp. ἀνακροτήσας οὖν τὰς χεῖρας ἐξεγέλασε.

vers. 19. *Ideo vetui*] Simile fere quiddam Heliodor. ἐπεστείλασα πρότερον τὴν θυρωρὸν εἴ τις βούλοιτο παρεισιέναι μηδαμῶς ἐπιτρέπειν.

v. 24. *Frigidior hieme Gallica*] Seruius in illud Virgil. *& Frigora Rheni. Quæ amatorem* (inquit) *spernis, & Gallicana potes frigora sustinere.*

Pag. 65. v. 5. *Paria composueram*] Plinius: *Naturam spectaculum sibi ac paria componentem.*

Pag. 66. v. 20. *Extortis nos clunibus*] Arnob. *Lasciuia,* inquit, *deinde luxuriantis adsumpta, huc atque illuc clunes torquent.*

vers. 22. *Ballenatiam tenens virgam*] Hygin. *Nonnulli, cum faciunt caduceos, duos dracones implicitos virgula faciunt: quod initium Mercurio fuerat pacis. Eius exemplo & athletæ, & in reliquis huiusmodi certationibus virgula vtuntur.* Ser. in illud Virg. *Tum virgam capit. Hodieq;* (inquit) *tam athletarum quam gladiatorum certamina, virga dirimuntur: & præfecti gentium Maurorum cum fiunt, virgam accipiunt & gestant.*

ver. 24. *Infelicibus dari missionem*] Apul. *Grassare gnauiter & occide moriturus: hodierna pugna non habet missionem.*

Pag. 67.

Pag. 67. v. vlt. *Lucernæ quoque humore def.*] Lucernas non exstinguebant, sed eas sinebant languescere. Plin. Plutarch. Galienus Imp. Epithal.

Pag. 68. v. 2. *Duo Syri*] Martial.

Munera pergrandes octo tulere Syri.

v. vlt. *Eiusmodi carmina effudit*] Plaut. *Suauem cantionem occipito cinædicam, vt perpruriscamus vsque ex vnguiculis.*

Pag. 69. v. 4. *Molles*] Mart. *Mollem credere te virum volebam, Sed rumor negat te esse cinædum.* Vib. Sequest. *Salmacis Cariæ, ex quo qui bibit mollescit, id est, obscœnus fit.*

v. eod. *Veteres.*] Mart.

Vrbanus tibi Cæcili videris.
Non es crede mihi. quid ergo? verna es &c.
Quod bucca est vetuli dicax cinædi.

Sed & *Ceuetes* quidem molles & obscæni dicuntur: & vetus exemplar hoc loco habet *Vet, es.*

v. 6. *Me basio consp.* Catullus: *quod puræ impura puellæ, Suauia coniunxit spurca saliua tua.*

v. 9. *frustra moluit*] Hinc *moltus* in illo Catulli ioco.

Moltus homo es Naso, neq; tecum moltus homo: sed
Descendis Naso. moltus es & Pathicus.

v. 11. *Tantum erat cretæ*] Horat. ——*cum pene soluto*
Indomitam properat rabiem sedare: nec illi
Iam manat humida creta, colorq;
Stercore fucatus crocodili.

v. 16. *Embasicœtam*] Vet. lex. *Embasicœtas, qui vel quæ frequenter dat basia.*

Pag. 70. v. 8. *Mox manum demisit in sinum.*] Lucian. Ἔρωσι. ἡ δεξιὰ κατὰ κόλπου δῦσα, &c.

v. 10. *Rudi*] Catalect. *Sed lignum rude.* &, *vtetur veris vsibus hasta rudis.*

v. 11. *In promulside libidinis*] Apul. *Proluuium libidinis suscitaram.*

v. 15. *Nescio quid*] Catull.

Carum nescio quid lubet iocari.

Max. *Nescio quid Græco murmure dulce canens.*

Mart. *Nescio quid dominæ teneram qui garrit in aurem.*

v.18. *producta est puella*] Alibi, *Vt in platanona produceret dominam.* Donatus in illud Terent. *Produxi ac vendidi.*

ver. 24. *Nuptias fecerunt*] Musæus, ἀλλὰ λέχος στορέσασα τελέσσι γάμοισιν ἐν ἄρθροις. Erycius; εἰς γάμον σὸν ἀνέτοιμον.

Plautus:

Vltro ibit nuptum, non manebit auspices.

Idem,

Sed nuptias hodie quin facimus?

Pag. 71. v. 4. *Iunonem meam*] Tibull.

Hæc per sancta tuæ Iunonis numina iuro,
Quæ sola ante alios est mihi magna Deos.

Et:

Etsi perque suos fallax iurauit ocellos,
Iunonemque suam, perque suam Venerem.

v. 11. *Posse taurum tollere*] Ne pueri, ne tam spurca à teneris assuescite. Horat.

Nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.
Circa virentes est animus tuæ
Campos iuuencæ, nunc fluuiis grauem
Solantis æstum, nunc in vdo
Ludere cum vitulis salicto
Prægestientis.

Taurus etiam Græcis ac Latinis dicitur αἰδοῖον, sicut & *Vitulus.* Nequiter vero meretrix inflectit Prouerbiũ, *Posse aliquem taurum tollere, quem vitulum tulerit.* Phauorin. χραῦν τινὰ φασὶν μόσχον μικρὸν ἀραμένην καὶ τοῦτο καθ' ἡμέραν ποιοῦσαν λαθεῖν βοῦν φέρουσαν, Lucia. μηδὲ ἐλπίδα οὐχ' ὅπως ταῦρον ἔτι ἀράσθαι δυνάμενος. Quintil. li. 1. c. 15. *Milo quem vitulum assueuerat ferre, taurum ferebat.*

v. 14. *officium nuptial.*] Apul. *Nuptiane illæ fuerunt, an aliud celebratum officium, an conuiuium tempestiuum?*

Iuuenal. —— *officium cras*
Primo sole mihi peragendum in valle Quirini.
Quæ causa officii? quid quæris? nubit amicus.

Pag. 72. v. 12. *Pueros capillatos*] Martial. lib. 5.

Et pædagogo non iubente lasciui,

Pareregaudent villico capillati.

Ambros.6. Hexam.

Haud inscitum extat adagium, comatus nondum cinædus.

v.14.*Soleatus*] Martial.*referet lapsum de puluere follem, Et si iam lotus, iam soleatus erit.*

Eod.v. *Pila sparsina exerceb.*] Sido.Epist.*Student pilæ senes, aleæ iuuenes, armis Eunuchi.*

v.21.*Circuli*]Isidor. de pila, *dum ex circulo adstantium spectantiumque emissa.*

v.23. *Numerab.pilas*] Senec.*Si vero pilicrepus superuenerit, & numerare cœperit pilas.*

Pag.75.v.1.*Digitos concrepuit: ad quod signum matellam*] Martial. lib. 14. de matella: *Dum poscor crepitu digitorum, & verna moratur.*

v.3. *Aquam poposcit ad manus*] Alibi *tanquam aquam peteret.* Sidon. *Retrorsusque conuersus tanquam manibus aquam peteret.* Caper, *in manus aquam poscimus. Veteres autem manibus pedibusque dixerunt.*

vers.9.*Trimalcio*] fortasse *ter Malcio* ille de quo Val. Martial. Vt Varronis *sesqui-Vlysses* & *Trismegistus*, & *Triparcus*, Plaut.in Pers.Ad Trimalcionis vero cœnam pertinet Senec.Epist.47.& 57.

v.15.*præcedentibus faleratis curs.*] Cæsarius: ἀποκείσθαι ες. νὺν δὲ ὅσας ἐπὶ τῶν βασιλέων δεξιᾶς πέφυκε. φωνεῖ μὲν καὶ προηγεῖται ὁ θεῖος κοῦρσωρ ἐπὶ τὸν βασιλέα τινάς. ἐπειδὰν δ' ἐπὶ τῆς πύλης τῶν παλατίων παλατινῶν γένονται, ἀφίησι τοὺς κληθέντας ἐπὶ τῶν προαυλίων ἑστάναι, μέχρις ἂν μηνύσῃ τῷ βασιλεῖ τὴν αὐτῶν παρουσίαν.

v.16.*Deliciæ*] Cicero: *Amores autem & ea quæ deliciæ appellantur.*

v.25.*In aditu ipso*] Athenæus 4. δεῖ δὲ τὸν πρῶτον εἰς ἀλλοτρίαν οἰκίαν ἐρχόμενον μὴ γαστρισόμενον εὐθὺς ἐπὶ τὸ συμπόσιον χωρεῖν, ἀλλὰ τὰ δεῖναι πρότερον τῷ φιλοθεάμονι καὶ κατανοῆσαι τὴν οἰκίαν. οὐ δὲ γὰρ τοῦτο παρέλιπε ὁ ποιητής, αὐτοὶ δ' εἰσῆλθον θεῖον δόμον. οἱ δὲ ἰδόντες ἐθαύμαζον.

Pag.74.v.8.*Caue, caue canem*] Varro Eumenid. *Quod hodie mea est præbitio, in ianua caue caue canem inscribi iubeo.*

beo. Notum illud Caſſij apud M. Sen. 6. contr. *Si canem ad oſtium alligaſſes.*

verſ. 13. *Caduceum tenebat*] Athenæus lib. XII Sueton. Calig. *Plerumque vero aurea barba fulmen tenere aut fuſcinam, aut caduceum, deorum inſigne, atque etiam Veneris cultu conſpectus eſt.*

Pag. 75. v. 1. *Pixis aurea. &c. in qua barbam*] Suet. Neron. *Inter Buthyſia apparatum barbam primam poſuit, conditamque in auream pixydem, & pretioſiſſimis margaritis adornatam Capitolio conſecrauit.* Xiphilinus.

v. 7. *Procurator rationes accip.*] Plaut. Pſeudol. *Condus promus ſum, procurator peni,* &c. *Mihi hercle vero qui dies rationeſque heri Ballionis curo, argentum accepto expenſo.*

v. 10. *Embolum nauis*] τὸ χάλκωμα τὸ περιτιθέμενον κατὰ τὴν πρῶραν.

v. 13. *Lucerna Bilychnis*] Tertull. *Cur die læto non laureis poſtes adumbramus, nec lucernis diem infringimus? honeſta res eſt, ſolemnitate publica exigẽte, indicere domui tuæ habitum alicuius noui lupanaris.* Græco autem ſermone vſus eſt, ne vile aliquid intro ferret: vt Virgil. *Pendent lychni laquearibus aureis.*

Pag. 76. verſ. 11. *Natali meo*]
Martial.

Vt poſcas Clyte munus, exigaſque,
Vno naſceris octies in anno:
Et ſolas puto, tresve, quatuorve
Non natalitias habes Kalendas.

v. 22. *pueris Alexandri*] Capit. in Vero: *Adduxerat ſecum & fidicinas & tibicines, & hiſtriones, ſcurraſque mimarios, & praſtigiatores, & omnia mancipiorum genera, quorum Syria & Alexandria paſcitur voluptate.*

v. 23. *Aquam in ma. niuatam*] *Multa niue incluſam, vt rigore,* inquit Seneca, *refrigeraretur alieno.*

v. 25. *Inſequentibus ad pedes, ac paronyc.*] Ioh. Sariſber. ex antiquo, vt videtur ſcriptore: *Recumbentis pedes calamiſtratus comatulus excipit, nitorem inuidens meretrici, hiſtrioni habitum, cultum procis, virginibus ornatum, triumphalem quoque Principibus apparatum: & in aliorum conſpe-*

conspectu pedes, & ne plus dicam, teneris manibus tibias tractat.

Pag.77.v.13. *Oliuas in alt. par. albas*] Oliuarum albarum meminere Plinius & Celsus, nigrarum Diphilus.

v.19. *Tomacula supra crat. feruentia*] Mart.

Quod fumantia qui tomacla raucus
Circumfert tepidis cocus popinis.

v.24. *Ad symphoniam allatus est*] Sed & ad Symphoniam efferebantur à cœna. Seneca: *Pacuuius qui Syriam vsu suam fecit, cum vino, & illis funereis epulis se sepelisset, quasi sibi parentaret, sic in cubiculum ferebatur à cœna, vt inter plausus exoletorum hoc ad Symphoniam caneretur, βεβίωκε, βεβίωκε, nullo non se die extulit.*

v.16. *Pallio coccino adrasum incluser. cap.*] Idem de Mæcenate, *in omni publico loco sic apparuit, vt pallio velaretur caput, exclusis* vtrinque *auriculis.*

Pag. 78. v. 1. *Laticlauiam*] Sueton. *Etiam cultu notabiliorem ferunt. Vsum enim lato clauo ad manum fimbriato, nec vt vnquam aliter, quam vt super eum cingeretur.*

v.8. *velut stell. ferruminat*] Samothracium.

v. 10. *Lacertum armilla*] Athen. περὶ δὲ τῆς σαμίων τρυφῆς Δοῦρις ἱστορῶν παρατίθεται Ἀσίου ποιήματα, ὅτι ἐφόρουν χλιδῶνας περὶ τοῖς βραχίοσι.

v.13. *spina argentea*] Penna quoque dentes leuabantur. Martial.

----suggeritque ructanti
Pinnas, rubentes, cuspidesque lentisci.

Et,

Lentiscum melius, sed si tibi frondea cuspis
Defuerit, dentes penna leuare potest.

vers. 26. *Gallina erat lignea*] Arist. περὶ ζώων. ταῖς δ' ἀλεκτορίσι ὑποτιθέασιν αὐτῶν τὰ ᾠὰ ἐπῳάζειν οἱ τρέφοντες.

Pag.79.v.4. *Pauonina oua*] Athen. ἐπαινεῖ δὲ καὶ Ἡρακλείδης ὁ Συρακούσιος, ἐν ὀψαρτυτικῷ τῶν ᾠῶν, φησὶ πρωτεύειν τὰ ἢ τῶν ταῶν.

v.6. *Amici*] Alibi, *Amici, inquit, nondum mihi suaue erat in triclinium venire.* Vet. lap. *Amici dum viuimus viuamus.*

uamus. Tiberius apud Senecam; *Amici, inquit, omnia fallunt, nisi istum mulum aut Apicius emerit aut P. Petauius.* Titus apud Sueton. *Amici diem perdidi.*

v. 11. *Ouaque ex farina*] Sic & Polluci, χρῆπις ἐξ ἀλεύρου καὶ μέλιτος ἢ ἐνέχειντο ἀμπελίδες τινὲς ἢ συκαλίδες ὀπταί.

v. 18. *ficedulam piperato*] Martial.

Cærea quæ patulo lucet ficedula lumbo
Cum tibi forte datur, si sapis, adde piper.

v. 22. *Mulsum sumere*] More antiquo dixit: quia veteribus non in manus dabantur pocula, sed mensis apponebantur, vt hodie apud plures pocula in canistris argenteis apponuntur: quæ canistra, *siccaria*, dicuntur. Seruius.

ver. 23. *Cum subito sig. symph. datur*] Hippolochus de Carani cõuiuio: ἔννατον οὖν οἱ παῖδες εἰς εὐτυχεῖς σπυρίδας· ἕως ἐσάλπισε τὸ εἰωθὸς τοῦ τελευταίου δείπνου σημεῖον. In Romanis etiã castris buccina conuiuiũ dimittebatur. Tacit.

vers. 10. *Argentumque inter reliqua purgamenta*] Agatharchides narrat: ὡς οἱ ἑστιῶντες Ἀλέξανδρον τοῦ Φιλίππου τῶν φίλων τὸ μέλλον παρατεθήσεσθαι τῶν τραγημάτων περιεχρύσουν. ὅτε δὲ θέλοιεν ἀναλίσκειν περιέλοντες τὸν χρυσὸν, ἅμα τοῖς ἄλλοις ἐξέβαλον, ἵνα τῆς μὲν πολυτελείας οἱ φίλοι θεαταὶ γένωνται, οἱ δὲ οἰκέται κύριοι.

Pag. 80. v. 4. *Suam cuique mensam*] Cicero in Pison. *Nihil apud hunc lautum, nihil elegans, nihil exquisitum, &c. Græci stipati quini in lectulis sæpe plures; ipse solus.*

v. 13. *Cum hoc titulo*] Galenus alibi: Nec enim liber ad manum est.

Eod. vers. *Falernum Opimianum*] Cicero, *Vt siquis Falerno vino delectetur, sed eo nec ita nouo, vt proximis Coss. natũ velit: nec rursus ita vetere, vt Opimum aut Anitium Cons. quærat.* Sed cur titulo non admodum conuenienter additum est, ANNORVM CENTVM?

v. 17. *Diutius viuit*] Martial.

——*scelus est iugulare falernum:*
Conuiuæ meruere cui fortasse perire,
Amphora non meruit tam pretiosa mori.

vers. 22. *Laruam argenteam attulit seruus*] Herodotus de

de Ægyptiorum institutis: ἐν δὲ τῇσι συνουσίῃσι, τοῖς εὐδαίμοσι αὐτέων, ἐπεὰν ἀπὸ δείπνου γένωνται, περιφέρει ἀνὴρ νεκρὸν ἐν σορῷ ξύλινον πεποιημένον, μεμιγμένον ἐς τὰ μάλιστα καὶ γραφῇ καὶ ἔργῳ. μέγεθος ὅσον τε πάντη πηχυαῖον ἢ δίπηχυ. δεικνὺς δὲ ἑκάστῳ τῶν συμποτέων λέγει ἐς τοῦτον ὁρέων, Πῖνέ τε καὶ τέρπευ· ἔσεαι γὰρ ἀποθανὼν τοιοῦτος.

Pag. 81. v. 1. *Heu, heu nos mis.*] Eurip.

φεῦ, φεῦ, βρότειαι πημάτων ὅσαι τύχαι.

vers. 3. *Ergo viuamus*] χαίρωμεν ἕως ἔνεστι τὴν ψυχὴν τρέφειν. Sotion.

v. 8. *Duodecim habet signa*] Alexis.

——ἀλλὰ παρετέθη
ὕστερη φανεῖσ᾽ ἔχουσα τῶν ὡρῶν λοπάς
τοῦ τοῦ πόλου τοῦ παντὸς ἡμισφαίριον
ἅπαντ᾽ ἐνῆν τἀκεῖ γὰρ ἐν ταύτῃ καλά
ἰχθῦς, ἔριφοι διέτρεχε τούτων σκορπίος
ὑπέφαινεν ᾠῶν ἡμίσωμα, εἰς τοὺς ἀστέρας
ἐπεβάλομεν τὰς χεῖρας.

v. 10. *Structor.*] Seruius: *Struere, ordinare, componere, vnde & structores dicuntur ferculorum compositores.*

v. 11. *Cicer. ariet.*] Meminere Theophr. & Athenæus.

v. 13. *Testiculos ac rienes*] καὶ ὄρχεις ἤσθιον, οὓς καὶ νέφρους ἐκάλουν. Athen.

v. 21. *In medio fauum*] Ouid. *Et de purpureis collectæ vitibus vuæ, Candidus in medio fauus est.* Varro de re rustic. *Fauus venit in altaria, & mel ad principia conuiuij, & in secundam mensam administratur.*

v. 23. *Circumferebat Ægypt. puer*] Zenobius, ἐν τοῖς γάμοις ἔθος ἦν ἀμφιθαλῆ παῖδα ἀκάνθαις μετὰ δρυΐνων καρπῶν στέφεσθαι καὶ λίκνον ἄρτων πλῆρες περιφέρειν λέγειν, ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον.

Pag 82. v. 3. *Ad symphoniam*] Iuuenal.

Structorem interea, ne qua indignatio desit.
Saltantem spectes & Cheironomonta volanti
Cultello, donec peragat dictata magistri
Omnia, nec minimo sane discrimine refert
Quo gestu lepores, & quo gallina secetur.

vers. 7. *Scissor*] *Scindendi obsonij magister.* Senec. Mart.

Vnguen-

Vnguentum fateor bonum dedisti.
Conuiuis here, sed nihil scidisti.

v.19. *Hydraule*] Organario.

Pag. 83. v. 13. *Nunc nec quid nec quare*] Epigrammat. ἀγαπῶμαι.

τὶς δὲ καὶ ἧς, καὶ πῶς ἡ θεὸς οἶδε μόνη. &, τοδ' ἐκ τινὸς ἤ ποτε καὶ πῶς, οὐκ οἶδα.

v.14. *Trimalcionis topanta est*] Charicl. lib. 7. εἰμὶ γὰρ καὶ τῇ δεσποίνῃ τὰ πάντα. καὶ μόνον οὐκ ἀναπνεῖ μὲ καὶ ὁρᾷ, ἀλλὰ καὶ νοῦς ἐκείνη, καὶ ὦτα καὶ πάντα τυγχάνω. Leucipp. lib. 5. ὡς πάντα νομίζειν ἐκείνην αὐτῷ. & libro octauo: ὁ δὲ γύναιος ἔτος πάντα ἑαυτῷ γίνεται, δῆμος, βουλὴ, πρόεδρος, στρατηγός. Ouid.

Deseror amissis regno patriaq; domoq;
Coniuge. qui nobis omnia solus erat.

Pag. 84. v. 3. *Luxuriæ rictu*] Vetus Interpres Iuuenalis in illud sat. 11. *Si laudes siliquas. Ideo*, inquit, *siliquas posuit luxuria rictu.* Sic habet antiquissimum exemplar.

v. 8. *Crotalistria*] Io. Salisber. *Croton, &c. musicum notat instrumentum, quod in sono vocem ciconiæ imitatur. Nam ipsa apud Ægyptios Crotalus dicitur.*

v. 13. *Tollat pedes*] Plaut. *Sustolli solent.* Cic. ad Attic. eodem. *in strato Ind.* Vet. exemplar. duo, *in Sirato. Sira* in Gloss. τὸ αἰδοῖον dicitur.

v. 14. *Smaragdum ad quam rem*] Varro περὶ φῆ μενίππου. *Ad quam rem nobis confluuium, ad quam rem vrnarium.*

v. 19. *Prost. nudam in neb. lin.* Horat. *Cois tibi cernere pene est Vt nudam*——Dio: γυμνός τε ἀεὶ ἐπὶ τῆς θύρας αὐτοῦ ἑστὼς ὥσπερ αἱ πόρναι, καὶ τὸ σινδόνιον χρυσοῖς κρίκοις ἐξηρτημένον διαφανῶν. Lucia. ἔρωσι. Ouid.

Vellera mollibat nebulas æquantia tactu.

Pag. 86. vers. 21. *Qualis nox fuit illa Dij*] Apul. *Dij boni qualis ille, quamq; præclarus apparatus.*

v. 23. *Et transfundimus hinc &*] Phauorin. τί γὰρ ἄλλο ποιοῦσι οἱ τῷ σώματι φαύοντες συνάπτουσι τὰς ψυχάς. Eustath. καὶ ὅλην κατέδακνον, καὶ ὅλην ἀνερρόφων τοῖς χείλεσι. καὶ ὅλος ὅλῃ ὡς κιττὸς ξυνεῖχον κυπαρίσσον ξυνεπλεκόμην τῇ κόρῃ, ξυνερριζούμην αὐτῇ καὶ τὴν φύσιν ἐζήτουν κοινώσασθαι.

v. 25.

v.25.*Et ego ſic perire cœpi*] Martial.*Sic me viuere, ſic iuuat perire.*

pag.87.v.5.*Indormiuit alien.amplexib.*] Horat.Epod. *Indormit vnctis omnium cubilibus Obliuione pellicum.*

v.8.*Pertrectaui gaud.*]Auſon.Ephemeride:

——totum bene conſcia lectum,
Pertractat ſecura manus, probroſa recedit
Culpa tori.

v.9.*Si qua eſt amantibus fides*] Martial.*Si qua fides, vulnus quod feci non dolet, inquit.*

Ouid.*Si qua fides, (neque enim ficta mihi gloria voce Quæritur)* &c.

v.10. *Somnumque morti coniungerem*] Notum illud Gorgiæ, ἤδη μὲν ὁ ὕπνος ἄρχεται παρακατατίθεσθαι τ' ἀδελφῷ.

v.17.*Alium locum*] Sunt & qui impurum quid hic notant. Arnob.*Quæ cauſa ratioque monſtrabitur, cur inſigniti ſint his locis, quibus ſexus ſe ſolent libidinum propriarum admonitionibus recognoſcere.*

v.vl.*Intorto circa brach.Pall.*] Pacuuius, *Chlamyde contorta clypeat brachium.*

Pag.89.v.10. *Agit in ſcena mimum*] Iohan. Saliſber. *Ferè totus mundus ex Arbitri noſtri ſententia mimum videtur implere.* Et.*Fere totus mundus iuxta Petronium exercet hiſtrionem.* Pallad. σκηνὴ πᾶς ὁ βίος καὶ παίγνιον. Et alius, ἔοικεν βίος θεάτρῳ. Ful. *Beatinus augur dicere ſolitus erat, diuerſarum vrbium honores ſomnialiter peragi vrbicario mimologo, &c. Credo etiam quod de Theophili Philoſophi ſententia legerat* μίμος ὁ βίος.

v.12.*Ridendas incluſ.pag.partes*] *Exodiarius apud veteres in fine ludorum intrabat, qui ridiculus foret, vt quicquid lacrimarum atque triſtitiæ coegiſſent ex Tragicis affectibus, huius ſpectaculi riſus detergeret.* vetus interpres Perſii.

v.13.*Vera redit facies*] Seneca:*Nemo ex iſtis, quos purpuratos vides, felix eſt non magis quam ex illis quibus ſceptrum & chlamidem in ſcena fabulæ aſſignant, cum præſente populo elati inceſſerunt & cothurnati ſimul exierunt excalceantur, & ad ſtaturam ſuam redeunt.*

v.15.

v.15.*Anteſcholanus*] *Proſcholus, ſiue ſubductor.* Auſonio: vnde & *proſcholium* Doſitheo magiſtro. καὶ ἐν τῷ προσχολίῳ ἐπέθηκα βίῤῥιον, καὶ κατέψηξα τρίχας.

Pag.90.v.1.*In diuerſorio Græcæ vrbis*] Tacitus xv. Annal. de Nerone, *Romæ incipere ſcenas non auſus: Neapolim quaſi Græcam Vrbem delegit.* In vet.gloſſ. ex Petronio. *Satis conſtat eos niſi inclinatos non ſolere tranſire cryptam Neapolitanam.* Et hoc eodem Satyrico. *Non Troius hoſtis.*

Hac in claſſe venit decepti munus Atridæ.

Et in alio loco. *Siciliam modo ventus dabat, ſæpiſſime Italici litoris poſſeſſor Aquilo,* &c.

v.6.*Anni ad teſſeram*] Tale ferre illud Leucipp.l.8. αὕτη δὲ οὐχ' ὑπὸ σάλπιγγι μόνον, ἀλλὰ καὶ κήρυκι μοιχεύεται.

v.9.*Quid ille alter*] μέσον Verbum Ouid.

Tu quoq; nomen habes cultos Narciſſe per hortos.
Infelix quod non alter & alter eras.

v.10.*Qui ne vir eſſet*] *Fœmina cum non ſis, vir tamen eſſe nequis.*

v.13.*Poſtquam conturbauit*] Plaut.

Hodie hercle, opinor hic conturbabit pedes.

v.15.*Tanquam mul. ſecutuleia*] quæ amicum ſequitur. Virgil.——*tua cura Lycoris:*

Verq; niues alium perq; horrida caſtra ſecuta eſt.

Propert. *Et ignotum nonne ſecuta virum eſt?*

Pag.91.v.10.*Phocaſiati*] φαικάσιον, ὑποδήματος εἶδος γεωργικοῦ.

v.13.*Malo cauere*] Plaut. *Omitte Lyde, ac caue malo.* & *Caue malo ac tace tu.* Catalect. *Quare qui ſapiet, malo cauebit.*

Pag.92.v.6. *Super nos fortuna*] Senec. *iam fortuna ſupra te fuit.*

v.8.*Vbicunque dulce eſt*] Antiphon, ἔνθα τὸ ἡδύ ἐστι πλησίον που καὶ τὸ λυπηρόν.

v.14.*Non multum oportet*] Conuenit cum illo Menandri,

οὐ παντὸς ἀγαθοῦ, τὴν πρόνοιαν αἰτίαν
κρίνων ἂν ὀρθῶς ὑπολαβεῖν τις μοὶ δοκεῖ,

ἀλλ'

ἀλλ' ἐστὶ καὶ ταὐτόματον ἐνίοτε χρήσιμον,

v.23. *Monocremon*] Sic vet. non *Monochromon* aut *Monochromada*, quod Hygemoni cognomen tribuit Plinius, qui celebriores Apellis tabulas quatuor coloribus constitisse notat.

Pag.93.v.18. *Lycurgo crudeliorem*] fuerit Lycurgus crudelis Homero, Virgilio, aliis. Hæc tamen potius referenda ad illum Lycurgum, de quo postea: *Et quicquid Lycurgi villa grassantibus præbuisset.* quæ narratio deficit.

v.20. *exercitati vultus*] Caper, *Exercitus laboribus, Exercitatus studiis.*

Pag.94.v.3. *Quare ergo tam male vestitus*] Mart.

Tune es tune, ait ille Martialis:
Cur ergo, inquit, habes malas lacernas?

alibi, *Insanis: omnes gelidis quicunque lacernis.*
Sunt tibi, Nasones, Virgiliosque vides.

v.8. *Vilis adulator*] Menand.

Ἄνθρωπος ἐὰν ᾖ χρηστὸς, εὐγενὴς, σφόδρα
γενναῖος, οὐδὲν ὄφελος ἐν τῷ νῦν γένει.
πράττει δ' ὁ κόλαξ ἄριστα πάντων.

v.16. *Qui solas extruere*]Io.Salisber.ex hoc loco: *Qui solas diuitias congerere curant, nihil vita potius credi volunt via, quam ceteris prætulerunt.*

v.23. *Bonæ mentis sor.*] Menander, μακάριος ὅστις οὐσίαν καὶ νοῦν ἔχει

Pag.95.v.11. *Tam seuera tristitia*] Terent. *Tristis seueritas.*

v.17. *Prædator corporis*] Alibi, *Non frueris, inquit, hac præda.* Athen. τούτοις καὶ τὸν τοῦ σώματος κόσμον ὑπὸ τοῦ πάθους ἐξαγόμενοι καὶ σκωλεύοντες, ἑαυτοὺς ἀνατιθέασι. Heliodor. τὸ δὲ ἀναφρόδιτον νεὸς ὄντα καὶ καλὸς καὶ ἀκμαῖος γυναῖκα ὁμοίαν καὶ προεστήκαν ἀποθεῖται καὶ οὐχ ἅρπαγμα οὐδὲ ἕρμαιον ἡγεῖται τὸ πρᾶγμα.

v.25. *Domina Venus*] δέσποινα Ἀφροδίτη.
Alciphar. Achill. Alexandr. lib.8.

Pag.96.v.8. *si hunc tractauero*] Plaut. Casin.
Corpusculum mellitulum. Ol. mea vxorcula.

St. Quid est? Ol. institit plantam St. quasi iocabo,
Nebula haud est mollis atq; cutis huius est.
Aedepol papillam bellulam! Ol. *hei misero mihi!*
St. *Quid est?* Ol. *pectus mihi agit nunc hac cubito.*
St. *Quid tu ergo hanc quæso tractas iam?*
At mihi qui belle hanc tracto non agit.

Idem Bacchid. *Vide quæso ne quis tractet illam indiligens.*

v.26. *Coit, plenum*] Ouid.
Tunc plena voluptas,
Cum pariter victi, &c.

Et: *Gaudia ne dominæ pleno si corpore sumes.*
Te capiant ——

Maximian. *Quæ mihi gustanti basia plena daret.*

Tu vero lector quisquis es, falleris si de simplicibus verbis mores nostros spectas, feros quidem ista obsident, bonos præterlabuntur.

v.26. *Impleui lact. papill. manus*] Martial.
Fascia crescentes dominæ compesce papillas,
Vt sit quod capiat nostra legatq; manus.

Maxim. *Vrebant oculos duræ stantesq; papillæ,*
Et quas adstringens clauderet vna manus.

Plaut. *Nisi identidem manus ferat ad papillas, labra à labris nusquam auferat.*

Pag. 97. v. 1. *Omnia vota coniunxi*] Alibi, *Fruorque votis vsque ad inuidiam felicibus.* Ouid.
Gaudet & à pedibus tracto velamine, vota
Ad sua felici ceperat ire via,

Idem. *Et potitur votis, ingentique implet Achille.*

vers. 20. *Satisfieri sibi*] Ouid. —— *qui dicit multa puellæ,*
Probra, satisfieri postulat ille sibi.

v.23. *Aut dormi aut dicam*] Non omnino absimiliter vetus Persii interpres: *Nutrices infantibus vt dormiant solent dicere sæpe, Lalla, lalla, Aut dormi, aut lacte.*

v.25. *quod non improbitas extorq;*] Ouid.
Qui sapiens blandis non misceat oscula verbis?
Illa licet non det, non data sume tamen.

Pugnæ-

Pugnabit primo fortaßis, & improbe, dicet?
Pugnando vinci se tamen illa valet.
Et: *Quæcunque est Veneris subita violata rapina,*
Gaudet & improbitas muneris instar habet.
v. vl. *Male repugn.*] Tib. —— *rapias tum cara licebit*
Oscula, pugnabit, sed tamen apta dabit.
Rapta dabit primo, post offeret ipsa volenti.
Post etiam collo se implicuisse valet.
Pag. 98. v. 1. *Nequitia*] Martial. *Nequitias tellus scit dare nulla magis.*
Et:
Cuius nequitias vincere nulla potest.
v. 16. *Quod voluerat*] Idem. *Quod voluit fecit.*
Catullus: *Ibi illa multa tum iocosa fiebant,*
Auson. *Da fruar, & si non quod volo, quod volui.*
v. 17. *Gaudio lassus*] Alibi:
Nam quis concubitus, Veneris quis gaudia nescit?
Nemesian. *Venerisque immitis vterque.*
Tum primum dulci carpebant gaudia furto.
Mart. *Addideris super hæc Veneris si gaudia vera.*

Pag. 99. v. 9. *Hercula herbarum om.*] Mart. Capell. lib. 2. Satyrici, *Sed aduersum illa, quoddam Abderitæ senis alimma, cui multa lapillis surculisque permixtis herbarum etiam membrorumque concesserat, præparauit.* Et est de hac re epistola Hippo. nomine: & apud Plutarch. locus in simp. 7. sap. Sed quid si legamus *hortulo?* Diog. Laert. in Democrit. λέγει δὲ ὅτι τοσοῦτον ἦν φιλόπονος, ὥστε τοῦ περιελκήπου δωμάτιον τι ἀποτεμόμενος κατάκλειστος ἦν.

Pag. 100. v. 5. *Ac ne bon. quidem mentem*] Seneca: *Votorum tuorum veterum licet Diis gratiam facias, alia de integro suscipe. Roga bonam mentem, bonam valetudinem animi, deinde corporis.* Vide Iuuen. Satyr. de Votis.

v. 13. *Capitolio*] Sueto. Neron. *Barbam adornatam Capitolio consecrauit.*

Pag. 103. v. 21. *saxis ornabo*] Plaut. Pœnul.
Neque nos populus proceritis insectabit lapidibus.
Pag. 104. v. 4. *Si eiuras bil. hodie canab.* Mart.

Tolle tuas artes, hodie canabis apud me.
Hac lege vt narres mil Philomuse noui.

v 5. *Vna canabimus*] Iuuen. *Vna simus ait.*

v.24. *Inuado pectus ampl.*] Quid.
Occupat amplexus, lacrimasque per oscula siccat.

v.25. *Vultu meo contero*] Alibi, *basiis distriuit.* Martial.
Frustra blanditiæ venitis ad me
Attritis miserabiles labellis.
Seneca: *Alius eorum manus osculis conterit.*

v.11. *diu vocem neuter inu.*] Epod. Horat.
——*amantem & languor, & silentium*
Arguit & latere petitus imo spiritus.

Heliodor. καὶ εἴχοντο ἀλλήλων ἄναυδοι μὲν, ἀλλ' ὥσπερ ἠρώμενοι καὶ μικροῦ ἔδει ἀποθνήσκειν αὐτοὺς οὕτως. ἄρα καὶ τὸ χαρᾶς ὑπερβάλλον εἰς ἀλγεινὸν περιέστη πολλάκις, καὶ τῆς ἡδονῆς τὸ ἄμετρον ἐπίσπαστον λύπην ἐγέννησεν.

v.106.v.20. *Clamor. Gyt. flagitab.*] Plaut. Menæch. *Propterea illius nomen memini facilius, Quia illum vidi clamore flagitarier.* Idem Pseud. *Flagitare sæpe clamore in foro.*

v.24. *Cum plausu*] Martial.
Audieris in quo Flacce balneo plausum,
Mutonis illic esse mentulam scito.

v.25. *Ing. pondus*] Ouid. *Onus inguinis aufert.*

Pag.107.v.1 *Laboriosum*] Catal. *Deinde est difficile & laboriosum.*

Eod. v. *pridie incipere*] Idem: *Ibat vt inciperet longi deus Hellesponti.*

v.4. *Infamis*] Fortunatian. *Adulteros liceat occidere. Infamis fuit quidam in nurum.* Quintilianus Declamation. cui titulus debet esse, *Infamis in nurum: Torsi,* inquit, *filium meum. Breuiter iud. ratio reddatur, infamem. Quid refert an innocentem si aliud omnibus licet.* sic vet. ex.

v.9. *Nisi notorem dedissem*] Senec. *Qui notorem dat, ignotus est.*

Pag.108.v.12. *Seniori conuiciari*] Plaut. Pers. *Maledicis maiori. P E. prior promeritus perpetiare.*

v.17. *O felicem matrem*] Musæus, ὀλβίη ἥ τέκε μήτηρ.

v.24. *Etiam quo non iusseris sequar*] Epigramm,

εἰ καὶ τηλοτέρω μερόης τεὸν ἴχνος ἐρείσεις,
πτηνὸς ἔρως πτηνῷ κεῖσε τάχει με φέρει.
εἰ καὶ ἐς ἀντολίην πρὸς ὁμόχροων ἵξεαι ἠῶ,
πεζὸς ἀμετρήτοις ἕψομαι ἐν σταδίοις.

Pag.109. v.10. *Et ego iracund. sum. & tu libid.*] Plaut. Menæch. *Tu magnus amator mulierum es Messenio, Ego autem homo iracundus.*

v.16. *Adduxit rep. ostium*] Apul. 1. de As. aureo: *Ego vero adducta fore pessulisque firmatis.*

Pag.110. v.1. *Me vtraque manu impulsum*] Habet aliquid simile Apuleius: *Accepto*, inquit, *funiculo mortem sibi nexu laquei comparabat. Nec tamen latuit fidam vxorem casus extremus mariti, sed funestum nodum violenter inuadens manibus ambabus.*

v.25. *Cum parte cœnulæ*] Apul. *Abi*, inquit, *fatue, qui in domo funesta cœnas & partes requiris.* Et al. *caseum, atque alias prandij partes diuiserat.*

Pag.111. v.11. *Redditaque scordalo vice*] vet. Lexic. *Scordalus, ferox.* Seneca epist. 84. *Tullius Cimber erat in viuo & scordalus.*

Pag.115. v.3. *Maledic illam versib.*] Plaut. Aulular. *Bono animo es & benedic, nunc quæ res tibi & gnatæ tuæ Bene feliciterque vortat. Ita di faxint, inquito.* Et in Casina. *Benedice, dis sum fretus: deos sperauimus.* idem in Rudente, *Bene equidem tibi dico, qui vt te digna eueniant, precor.*

v.4. *Vt habeat pudorem*] Martial.

Facere in Lyciscam Paulle me iubes versus,
Quibus illa lectis rubeat, & sit irata. Catul.
Adeste Hendecasyllabi, &c.
Quod si non aliud potest, ruborem
Ferreo canis exprimamus ore.

v.14. *Accipiet nummos mille*] Apul. *Cedo præmium. mille, inquit, nummi deponentur tibi.* Fortunat. *Dixit daturum se denarios mille ei qui ad se seruum perduxisset.* Est & proclamationis eiusmodi exemplum apud M. Senecam VI. Controu.

Pag.114.ver.1.*Vniusquisque hominis vestig.*] Propert.

Apparent non vllo toro vestigia presso,
Signa voluptatis non iacuisse duos.

Pag.115.v.19. *Continuo ita sternut.*] Simile quiddam Apul. *Intercluso spiritu diffluebat, vtque est ingenium viuacis metalli, crebras ei sternutationes commouebat, &c. quod cum putaret ab ea profectum, solito sermone salutem ei fuerat imprecatus.*

Pag.116.v.2. *Elusus per popi.err.*]

Ego nolo Florus esse,
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas,
Culices pati rotundos.

Firmic. *Faciet popinarios, & qui alienarum voluptatum curam sollicitudinemque sustineant.*

vers. 13. *Hiberum inuad. mare*] *Hibernum.* Musæus: χειμερίην ἄπιστον ἀλυσκάζων ἅλα ναύτης. Apud Plaut. Arcturus: *Increpui hibernum, & fluctus moui maximos.* Glossator in illud Persij: *Hibernat, Sæuit, inquit, vel à nauigiis vacat.*

v.17. *Ego sic semper*] Horat. 1. epist.

Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.

Pag.117.v.15. *Propudium ignor.*] Nonnihil ad istum locum facere videtur, quod ex Turpilio refert Isidorus; *Quasi*, inquit, *cum ventus fert nauim in mari secundus, si quis propedon misit, si veli sinistrum.* Sane Seruius *podia* interpretatur funem, quo tenditur velum. sed quæramus.

v. 20. *Adoratis sideribus*] Eustat. καὶ δὴ περὶ τὸν λιμένα γενόμενοι, καὶ τὰς χεῖρας ὅλας πρὸς αὐτὸν ἀνατεινάμενοι τὸν λαμπρὸν οὐρανόν, Ζεῦ πάτερ, λέγοντες. &c. Leucipp. lib. 2. παιανισμὸς ἦν καὶ πολλή τις εὐχὴ, θεοὺς σωτῆρας καλοῦντες, εὐφημοῦντες αἴσιον τὸν πλοῦν γενέσθαι.

v.21. *Molestum est quod p. hosp. pl.*] Martial.

Quid rogo? quid scelus est mollem spectare ministrum?
Aspicimus solem, sidera, templa, deos.

Pag.118.v.6. *opus*] Amph. ὑπουργίαν. Martial.

Accessi quoties ad opus. &,

Post

Post opus & suas palaestras.

Pag.119.v.2.*Supra constrat. nauis*] ἐπὶ τοῦ καταστρώματος.

v.12.*super pectus meum*] Tale illud Leucipp. libro 5. ταῦτα ἔλεγε καὶ ἔκλαιεν, ἐπιθεῖσα μου τοῖς στέρνοις τὴν κεφαλήν. Eustath. ταῦτα εἶπε, καὶ περὶ τὸ στέρνον τοῦτο τοὐμὸν τὸ ὅλον, καταπεπιθεῖσα τὸ πρόσωπον κατέβρεχέ με τοῖς δάκρυσι.

Pag.121.v.1.*Portibus se curuat*] Seneca, *Ipso litore quod inter Cumas & Seruilij Vatiae villam curuatur.* Leucipp. initio libro 1. δίδυμος λιμὴν ἐν κόλπῳ πλατύς, ἠρέμα κλείων τὸ πέλαγος. ὁ γὰρ κόλπος κατὰ πλευρὰν ἐπὶ δεξιὰ κοιλαίνεται.

Sed & *curuum* notat Seruius quasi perpetuum litorum Epithetum.

Pag.122.v.8. *Interdiu noctisque*] *Quid noctis videtur*, apud Varronem.

v.19.*In duas pelles*] Segestria. Festus.

Pag. 123. v. 2. *Iniuriam facere*] Non dissimile illud Plaut. Poenulo. Co. *Fores hae fecerunt magnum flagitium modo.* Ad. *Quid est flagitij?* Co. *Crepuerunt clare.*

v.18.*A capillis vsque ad vngues*] Plaut. Epid. *Contempla Epidice, vsque ab vnguiculo ad capillum summum est festiuissima.*

v.23.*Circumcide nos*] Isidor. Origin. *Nonnullae etiam gentes non solum vestibus, sed & in vestibus aliqua sibi propria vendicant. Circumcidunt Iudaei praeputia, pertundunt aures Arabes, &c. Mauros habet tetra nox corporum, Gallos candida cutis.*

Pag.124.v.20.*Crines calamistro con.*] Tertull. *Simulque se mulieres intellexerunt, capillum vertunt.* Propert.

Quae mentita suas vertit inepta comas.

Pag. 125. vers. 9. *Et notum fugitiuorum Epigramma*] Φ F.

v. 26. *putes, inquit, vna*] Simile illud Leucipp. lib. 4. ὡς δ' ἤκουσα τὸ ὄναρ, ἀναμνήσκομαι προσόμοιον ἰδὼν ἐνύπνιον.

Pag.127.vers.1. *Triphon. somnium expiauit*] Sueton. *Quumque exterritus luce prima ad expiandum somnium, praemissis qui rem diuinam appararent, Tusculum excucurrisset.*

v. 10. *Neque capillos deponere*] Libanius, περὶ τῆς ἑαυτοῦ τύχης.

verſ.23. *Notæ quo.lit.non adumb.comar.pr.*] Diphilus:

κόμην τρίφων μὲν πρῶτον ἱερὰν τοῦ θεοῦ
ὥς φησιν, οὐ διὰ τοῦτο γ᾽, ἀλλ᾽ ἐστιγμένος
περὶ τοῦ μετώπου παραπέτασμ᾽ αὐτὴν ἔχει.

Pag.128.v.17. *Forma exarmauerat naui.*] Στησίχορος περὶ τὴν ἑλένην καταλεύειν μελλόντων φησὶν, ἅμα τῷ τὴν ὄψιν αὐτῆς ἰδεῖν αὐτοὺς, ἀφεῖναι τοὺς λίθους ἐπὶ τὴν γῆν. Sane πρὸς τὴν ἐράσμιον θέαν καὶ ἀπερόσφιλος ὀφθαλμὸς ἡμεροῦται. Heliod.lib.5.

v.20. *Giton eſt*] Gi. *Hic hic, quem quærimus hic eſt.*

v.26. *Nec faciem meam conſider.*] Martial.

Aſpicit nihil ſurſum,
Sed ſpectat oculis deuorantibus draucos. &c.

Pag.130.v.3. *quas in Herculis porticu*] Fuerunt & alibi porticus Herculis templi, veluti Tiburi. Suet. *Tibur, vbi etiam in porticibus Herculis templi perſapius dixit.*

Pag.131.v.1. *Liberos homines ire quo deſtinant*] Plaut.

Liber eſto, atq; abito quo voles.

verſ.22. *Vultum qui permutat*] Habet aliquid ſimile Philoſtrat. καὶ πάνυ δεῖ, inquit. δυσχεραίνειν τὴν φαρμασσομένην εὐμορφίαν ὡς πανουργίας ἔχθος.

Pag.132.v.8. *Qui ignotos lædit, latro*] Apul. *Crimine latrociniȷ in hoſpitem mihi chariſſimum poſtulabar. Quod crimen non modo latrocinium, verum etiam parricidium quiſque rectius nominaret.*

v.20. *ſuperuacuo pondere*] Porphy. ξυρώμενοι τοῦ σώματος περιττά.

Pag 133.v.3. *ſalamand.ſupercil. excuſ.*] τὰ δ᾽ ἔντερα αὐτῆς ψιλοῖ τὰς τρίχας. Scholiaſt. Nicand.

v.4. *Cui Deo crinem vou.*] Var. *Ambracia primum capillum puerilem demptum, item cirros ad Apollinem ponere ſolebant.* Statius:

Accipe laudatos iuuenum Phœbeie crines,
Quos tibi Cæſareus donat puer, accipe lætus.

ſed & ἔθος ἦν τοῖς ἀρχαίοις μετὰ τὸ παρακμάσαι τῆς νεότητος, τὰς κόμας ἀποκείρειν τοῖς ποταμοῖς.

v.12. *ſpongia vda facies*] Athen. ἡράκλεις ὦ σπογγιᾷ τις μου παρελθὼν τὸ πρόσωπον ἐκκαθαιρεῖσθαι μεμολυσμένον μαγγανείαις πολλαῖς.

Pag.134.ver.24. *Tot miſeriarum cauſ.*] Tale fere illud Arnobij: *Et ſub pinu arbore genitalia ſibi diſſecat, dicens: Tibi Acdeſti hæc habe, propter quæ motus tantos furialium diſcriminum concitaſti.*

Pag.135.v.8. *Tralatit.bell.*] al. *ſtlatarium*. Gloſſ. *ſtlatarius*, ἐργόμωκος, quam tamen graphiam non probat Caper: *Stalataris*, inquit, *ſine c litera ſcribendum eſt, à ſtlata rate piratica.*

v.9. *Caduceatoris more*] Heliodor. κηρύκειόν τε εἰς εἰρηνικῶν διαλέξεων σύμβολον ἀναδείξασα.

v.11. *protendit ramum*] Virgil.

Et vitta comptos voluit prætendere ramos.

Pag.136.v.20. *Aboleri oſculis*] Plaut. Pœnul. *Non ſum irata. Ag. da ergo, vt credam, ſuauium.*

Pag.137.v.10. *Extrema parte potion.* Epigram.

χθιζά μοι ἑρμώνασσα φιλακρήτους μετὰ κώμους
στέμμασιν αὐλείας ἀμφιπλέκοντι θύρας
ἐκ κυλίκων ἐπέχευεν ὕδωρ, &c.
ἐφλέχθην δ᾽ ἔτι μᾶλλον ὑφ᾽ ὕδατος, ἐκ γὰρ ἐκείνης
λάθριον εἶχε κύλιξ πῦρ γλυκερῶν στομάτων.

Amoris indicia fuere, & hæc inter pocula vt ſolerent οἱ ἐρῶντες, ὑπὲρ τῶν ἀγαπωμένων πλείονας κυάθους ἐπιχεῖσθαι, vt Scholiaſt. Theocr. notat. vel vt amatori reſiduum poculum darent. Plaut. Horat. & alij.

v.17. *Formæ decus*] Leucipp. lib.8. σεσύληται τῆς κεφαλῆς τὸ κάλλος τὴν κουρὰν ὁρᾷς.

v.18. *Vernanteſque comas*] Philoſtrat. κεφαλὴ γὰρ ἀνθοῦσα ἡδίων πολὺ τοῦ τῆς Ἀθηνᾶς φυτοῦ. Idem, τί ἔδει μαχαίρων ἐπὶ τὰς τρίχας οἷον θέρος ἐξέκοψας.

v.eod. *Triſtis abegit hiems*] Philoſt. πρὶν οὖν σου τὸ ἔαρ ἀπελθεῖν ὅλον καὶ χειμῶνα ἐπιστῆναι, δὸς αὐτὸ πρὸς ἔρωτος τῶν γενείων.

v.20. *Areaque attr.*] Martial. —— *nec vllus*

In longa pilus area notatur.

v.21. *Fallax natura deum.*] Tibull.

Crudeles diui: serpens nouus exuit annos:
Formæ non vllam fata dedere moram.
Solis æterna est, Phœbo Bacchique iuuenta:
Nam decet intonsus crinis vtrumque deum.

Pag.138.v.7.] *Supercilia profert è pyxide*] Mart.

Vt lateas centum condita pyxidibus:
Nec tecum facies tua dormiat, innuis illo,
Quod tibi prolatum est mane, supercilio.

ver.23. *Flaucor. corymbion*] *Flauum* fuisse corymbion opinor. Apul. *Flauum & inaffectatum capillitium.* Et *flauus crinibus vsquequaque conspicuus.* Ouid.

Forma placet niueusque color, flauique capilli.

Matronis quidem nunquam flaua coma dabatur, sed nigra. Interpr. Iuuenal. in illud: *Sed nigrum flauo: Crine* (inquit) *supposititio rotundo, muliebri capitis tegumento in modum galeæ facto, quo vtebantur meretrices flauo. nam nigro crine matronæ vtebantur.*

Pag.139.v.4. *Peregrina libidine*] Terentius, *Adeon est demens ex peregrina:* vbi Donatus, *Et bene, adeo: quia tam demens est quod amat ex peregrina.*

v.20. *Corpus custodire*] Papinian. *Titio centum relicta sunt, ita vt à monumento meo non recedat.* Tertullian. de anima, Lucian.

Pag.140.v.4. *Lumen renouabat*] Modestinus: *Vt monumento meo alternis mensibus lucernam accendant, & solemnia mortis peragant.*

v.13. *Ne quis ad sepulturam corp. detrah.* Tacit. lib.5. *Damnati publicatis bonis sepultura prohibeantur.* Augustus tamen corpora damnatorum cognatis se non negasse libro 10. de vita sua scripsit.

v.15. *Notasset sibi*] Ouid.

Oculisque notat sibi quisque puellam.

v.17. *Vitio gentis humanæ*] Sall. histor. 1. *Vitio generis humani.*

Pag.141.v.22. *Reuiuiscere*] Apud Io. Salisber. additur, *reluctantibus fatum extinctum.*

Pag.142.v.2. *Abstinentia sicca*] Catull.

Atqui corpora sicciora cornu,

Aut si

Aut si quid magis aridum est, habetis
Sole & frigore & esuritione.

Pag.143.v.2.*Cruciarii vnius par.*] Calpurn. Flacc. declamat.17. *Pædagogus cruciarius.* Et apud M. Senec.4. Controu.& Apul.

v.6.*Dum desidet*] vet. duo exempl. *dum residet.* Attius, *Residiuus somno.*

v.10.*Commodaret modo illa perituro locum*] Patercul. vol.II. *Manum morituro commodaret sibi.*

v.12.*Familiari ac viro*] Apul. *Tecum ipsa videris, quem sine meo consilio pigrum & formidolosum familiarem istum sortita es, qui & amoris languidi desidia tuos volentes amplexus discrutiat.*

Pag.144.v.11.*In gremio Gyton.pos.*] Sicut & noua nupta, nuptiali conuiuio. Apul. *Accumbebat summum thorum maritus, Psychen gremio suo complexus.* Iuuenal. *Sed & gremio iacuit noua nupta mariti.*

v.18.*Oscula vul.omn.blanditiæ*] Alibi,
Nec se reiiciebat à blanditiis.
Ouid. *Quas mihi blanditias, quam dulcia verba parabat!*
Oscula dii magni qualia quotque dabat!
Et mihi blanditias dixit, &c.
Et quæ prætereà publica verba iuuant.

Pag.147.v.1.*Tralatitia propinatione*] Lucian. καὶ εἴποτε πίοισα παρὰ δοίην τῷ Γανυμήδει τὸ ἔκπομα, οὐδὲ ἤτοι ἐν αὐτῷ ἐκείνῳ ποιεῖν, καὶ λαβὼν ἐφίλει μεταξὺ, καὶ πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς προσῆγε, καὶ αὖθις ἀφεώρα ἐς ἐμέ. ταῦτα ἤδη συνίην ἐρωτικὰ ὄντα.

v.14.*Quam sportam*] Gloss. *Sportellarius*, κοπρεξαίρετος.

v.eod. *Si vir fueris*] Apul. *Cominus in aspectum si vir es dirige.* Heliodor. ἀλλ' ὅπως ἀνὴρ ἔσῃ καταλάβε.

v.22.*Inhorruit mare*] Pacuuius, *Inhorrescit mare. Tenebræ duplicantur, noctuque & nimbum occæcat nigror, &c. Vndique omnes venti erumpunt.*

Pag.146.v.6.*Tam spissæ repente tenebræ*] Tale quiddam Leucipp. lib.3. ἀεὶ τὸν θάνατον προσδοκῶντες, καὶ ἦν ὡς εἰκὸς οὐ μακρὰν. περὶ γὰρ μεσημβρίας δείλην ὁ μὲν ἥλιος τέλεον ἁρπάζεται· ἑωρῶμεν δὲ ἑαυτοὺς ὡς ἐν σελήνῃ.

v.9. *Postquam manifesta conual.*] Forsitan reponendum, *postquam maris aestus conualuit.* Pacuuius: *Saui existunt turbines; Feruet aestu pelagus.* nisi quis legat, *postquam tempestas conualuit.*

v.26. *Ecce iam amplexus*] Conuenit cum illo Eustath. σῶσον ὑσμίνην τὴν σὴν πνεῦμα θρασὺ τῆς σῆς χειρὸς ἀφαρπάζει με. μέγα κῦμα θαλάσσης πῦρ ἐρωτικὸν ἐπικλύσαι φιλονεικεῖ.

Pag.147.ver.2. *At oscula ac vlt. hoc gaudium*] Simile illud Heliod. περισπᾶ φήρηται με καὶ τὰ πανδύστηνα περιβαλεῖν ἐσχάτων φιλημάτων καὶ ἀψύχων ἀπεστερήθην.

v.5. *Mea tunica contextus*] Epigramm. ἡδὺ δὲ καὶ ὁπόταν κρύψῃ μία τοὺς φιλέοντας χλαῖνα. Ouid.

Diripui tunicam, nec multum rara nocebat,
Pugnabat tunica se tamen illa tegi.

v.6. *Si coharentes*] Propert.

Atque vtinam harentes sic nos vincire catena
Velles, vt nunquam solueret vna dies.

v.9. *Si nihil aliud*] Simile quiddam Eustat. lib.7. Leucipp. lib.3. ἐλέησον, ἔφην, δέσποτα πόσειδον. εἰ δὲ ἡμᾶς ἀποκλεῖναι θέλης, μὴ διαφύσης ἡμῶν τὴν τελευτὴν ἐν ἡμᾶς κῦμα καλυψάτω. εἰ δὲ καὶ θηρίων ἡμᾶς βορὰν πέπρωται γενέσθαι, εἷς ἡμᾶς ἰχθὺς ἀναλωσάτω, ἵνα καὶ ἐν ἰχθύσι κοινῇ ταφῶμεν.

ver.12. *Tralatitia humanit.*] Suet. *Comitiali morbo & consuetudine correptum, apud conuiuas ementitus postero die raptim inter maximos imbres tralatitio extulit funere.*

v.13. *Lapidabit*] Dionysius Halicarnas. ἀλλ' οἱ παρόντες αὐτὴν ἐρριμένην ἐν ᾧ διεχρήσατο χωρίῳ λίθους ἐπιφοροῦντες καὶ γῆν ἐκήδευσαν ὡς πτῶμα ἔρημον κηδομένων.

v.14. *Arena componet*] Tacitus *Pisonem Vrania, vxor ac frater Scribonianus T. Iunium Crispina filia composuere.*

Pag.148.vers.4. *Bellua gemitum*] Senec. *Vocem nullius terrestris animalis, sed qualis esse marinis belluis solet, raucam & implicatam.* Dositheus magister: *Bellua marina*, κῆτος. Glossar. *Bellua* κῆτος κνώδαλον, Fest. *Balenã belluam marinam ipsam dicũt esse pistricem, ipsam esse cetum.* Glossar. κῆτος *Pistrix, de bellua.*

Pag.149.vers.5. *En homo quemadmodum natat*] Sumptum

ptum ex Plauto, vt & alia plura, *Hui homunculi quanti estis eiecti, vt natant.*

v.18. *Ite nunc*] Iuuenal. *I nunc, & ventis animam committe.* Propert. *I nunc, tolle animos.* Virgil. *I nunc, ingratis offer te irrisæ periclis.*

v.26. *Sed non sola maria*] Philemo: οὐ τοῖς πλέουσι τὴν θάλατταν γίνεται μόνοισι χειμὼν ὡς ἔοικεν.

Pag. 150. ver. 8. *Tanquam intersit*] Teles: τί διαφέρει ὑπὸ πυρὸς κατακαυθῆναι, ἢ ἀπὸ κυνὸς καταβρωθῆναι ἢ ἐπάνω τῆς γῆς ὄντα ὑπὸ κοράκων, ἢ κατορυχθέντα ὑπὸ σκωλήκων. Seneca de Fortuit: *Quid interest ignis me an fera consumat, an tempus omnium sepultura?*

v.14. *Imo hanc pœnam*] Senec. *Vtilem ac salubrem temperaturam, non hanc quæ nuper inuenta est similis incendio, adeo quidem vt conuictum in aliquo scelere seruum, viuum lauari oporteat. Nihil autem videtur interesse, ardeat balneum an caleat.*

vers. 25. *In montem sudantes*] Tale illud Apul. *Siluosi montis asperum permensi iugum, iam vespera tenebrante peuenimus ad quoddam castellum.*

Pag. 151. v. 8. *Post attrit. bell. ciuil. opes.* Alibi. *in regione bello attrita.* Tacit. *mox attritis opibus.* Sic alio loco Petr. *Sed inops & rebus egenus attritis.* vbi vet. quædam exempl. habent, *& rebus egenis attritus.* vt alibi, *libidinibus attriti.* Tacit. *Popinis & comessationibus & principis imitatione deteritur.*

v.24. *Omnibus prohibetur commodis*] Scæuola lib. 17. Digestor. *Idem quæsiit an & commoda & principales liberalitates, quas libertus ex eadem tribu vsque in diem mortis suæ consecuturus fuisset,* &c.

Pag. 152. v. 14. *Peram istam differrem*] Martial.

Ne mendica ferat barbati prandia nudi.
Dormiat & tetrico cum cane, pera rogat.

Pag. 153. v. 1. *Viri, vinciri*] Sacramentum est auctorantium se lanistæ apud Senec. epist. 57. & Tertull.

v. 12. *Causam lacrimarum cerneret*] Martial.

——seruos via perdidit omnes,
Et pecus, & fructus, non amat inde locum.

Pag. 155.

Pag. 155. v. 15. *Flum. litterar. inund.*] Timocles: Κόμποις παφλάζων ἠπίοις πυκνώμασι περιπανδύσεις ἔχει, μισθωτὸς ἄρδει πεδία τῶν δεδωκότων.

cod. v. *Effugiendum est ab omni verb. vilitate*] Seneca lib. I. Controuers. *De alia re longe recedendum est ab omni obscænitate verborum, & sensuum, quædamque satius est cum caussæ detrimento tacere, quam cum verecundia dicere.*

Pag. 156. v. 6. *Et fabulosum sentent. tormentum*] Fabius lib. x. de eodem, vt videtur, Lucano: *Lucanus*, inquit, *ardens & concitatus, & sententiis clarissimus, &, vt dicam quod sentio, magis oratoribus quam poetis annumerandus*. Seruius in I. Æneidos: *Quod diximus poetica arte prohiberi, ne aperte ponat historiam, certum est. Lucanus namque in numero poetarum esse non meruit, quia videtur historiam composuisse, non poema.*

Pag. 157. v. 5. *Tigris & aurata*] Pomponius Sabinus in Cirin Virgil. *Tigris velocissima omnium quadrupedum est. Q. Tuberone, Fabio Max. Coss. primus Romæ Tigrim ostendit diuus Augustus, in dedicatione theatri Marcelli: post eum diuus Claudius quatuor mansuefactas in caueis aureis, in circo: quarum meminit Petronius, cum ait:*

——& aurata tigris iactatur in aula
Vt bibat humanum populo plaudente cruorem:

quod tamen belli illius ciuilis ætati non congruit. & priora quidem Plinii sunt. quæ sequuntur ex Petronio, Sabini illius minorum gentium Grammatici.

v. 9. *Surripuere viros*] Statius 3. Sil. de Domitiano:

Nondum pulcra ducis clementia ceperat ortu
Intactos seruare mares, nunc frangere sexum,
Atque hominem mutare nefas, gauisaque solos
Quos genuit natura videt, nec lege sinistra
Ferre timent famulæ natorum pondera matres.

v. 14. *Et tot noua nom. vest.*] Plaut. Epid. *Quid istæ, quæ vesti quotannis nomina inueniunt noua?*

v. 18. *Et maculis*] Tertul. de pallio: *Heu quantis facultatibus æstimauere ligneas maculas.* Vide Plin. lib. 13. cap. 14. Plutarch. in Cicer. Lucanus de ead. re lib. 1.

men-

——*mensasque priores*
Aspernata fames—— &lib.9.
In nemus ignotum nostræ venere secures,
Extremoque epulas mensasque petiuimus orbe.

ver.21.*omniaque orbis Præmia*] Sulpicia. *Omnia bellorum terra quæsita marique Præmia.*

verſ.24.*Ingenioſa gula*] Mart. lib.13. de gallina altili: *Paſcitur & tenebris. Ingenioſa gula eſt.*

verſ.eod. *Siculo ſcarus æquore merſus.*] Fab.lib.5. Inſt. cap.10. *Nec helopem noſtro mari, aut ſcarum ducas.* Iuuenal. Satyr.5.

——*quando omne peractum eſt,*
Et iam defecit noſtrum mare, dum gula ſæuit
Retibus adſiduis.

Vide Plinium lib.9.c.17. Columellam lib.8.cap.16. A. Gell.lib.7.c.16. Macrob.lib...c.16.

Pag.158.verſ.14.*Ipſa ſui merces*] Florus lib.3. *Et miſera Reſp. in exitium ſuum merces erat.*

ver.23.*Hoc merſam cœno Rom.*] Idem Florus: *Illæ opes atque diuitiæ afflixere ſæculi mores, merſamque vitiis ſuis, quaſi ſentina Rempublicam peſſum dedere.*

Pag.159.v.22.*Quæ noua ſemper amas*] Menand.
ὡς μεταβολαῖς χαίρουσα παντοιαῖς τύχη.

Pag.167.ver.21.*intremuere iubæ*] Ex illis Virgilianis, lib.5. Æneid.

——*& diſcordia demens*
Viperium crimen vittis innexa cruentis.

Et VIII.

——*& ſciſſa gaudens Diſcordia palla,*
Quem conſanguineo ſequitur Bellona flagello.

v.24.*ſcabra rubigine dentes*] Ouid.
——*ſcabri rubigine dentes.*

Pag.168.v.17.*Epidamni nomina quære.*] Fuit hoc nomen ominoſum & infauſtum, ob idque in *Dyrrachium* mutatum, vt Plin. Auctor eſt. Alluſit & Plautus Menæchmis, *Ne mihi damnum in Epidamno duas.*

Pag. 170.v.4. *Quicquid meruerunt expectant*] Senec. *Conſcientia aliud agere non patitur, ac ſubinde reſpicere ad ſe co-*

se cogit. Dat pœnas quisquis expectat. quisquis autem meruit, expectat.

vers. 9. *Facies medicamine attrita*] Athen. ὥστε πρό τοι τὸ πρόσωπον ἐντριψάμενοι, καὶ προκόμια πρόσθετά τε λαβόντες.

vers. 11. *Incessus tute compos.*] Aristænet. βάδισμα πεπηγμένον. βραχὺ δὲ ὥσπερ κυπάριττος ἢ φοίνιξ, σειόμενον ἡσυχῆ.

v. 13. *Formam prostit. vt vend.*] Propert. *Quid iuuat.* &c. *Teq; peregrinis vendere muneribus.* Tibul.

Sit procul à nobis formam cui vendere cura.

v. 15. *Nec auguria noui*] Martial. *Non sum diuinus, sed scio quid facias.*

v. 21. *Beneficium debeam*] Non absimiliter Leucipp. εἰς μακρὰν ὁ Χαρμίδης εἶπε, δίδως τὴν χάριν. lib. 4.

ver. 26. *Aut statores altius cinctos*] Catalect. *Iam primum stator hic libidinosus* &c.

Pag. 171. vers. 13. *Flagellorum vestigia*] Vlpian. lib. 1. Regul. *Deditiorum numero sunt, quibus vestigia scripta fuerunt.*

v. 15. *In equestrib. sed.*] Martial. *Hectoreo quoties sederat vxor equo.* Senec. VIII. de benef. *Equestria omnium equitum Romanorum sedes.*

v. 20. *Humilitatem*] Senec. *Si quis nulla se amica fecit insignem, nec alienæ vxori amulum præstat, hunc matronæ humilem, & sordidæ libidinis & ancillariolum vocant.*

v. 22. *Platon. produc*] Martial.

Daphnonas platanos, ac aërias cyparissos,
Et non vnius balnea solus habes.

Pag. 172. v. 6. *Frons minima*] Martial.

Audi quem puerum Flacce, locare velim:
Lumina sideribus certent, mollesq; flagellent
Colla comæ: tortas non amo, Flacce comas.
Frons breuis, atque modus breuiter sit naribus vncis:
Pæstanis rubeant æmula labra rosis.

Lucian. Ἔρωσι. Arnob. *Imminuerent frontes nimbis.* Sic enim legendum videtur. Isidor. *Nimbus est fasciola transuersa ex auro assuta in linteo, quod est in fronte feminarum.*

v. 15.

v. 15. *Parium marmor*] Horat. *Vrit me Glyceræ nitor, Splendentis Pario marmore purius.*

v. vlt. *plenum os luna prof.*] Horat.

Simulac vaga luna decorum protulit os.

Pag. 173. v. 3. *Feminam hornam*] Apud Plaut. Philematium læna scorto. *Euentus rebus in omnibus, velut in horreo horna messis magni fit.* Lucillius, *Horno abstuleris te à viro.*

v. 4. *Concilio tibi*] Plaut. Milite.

Euenit tibi mea virtute super hac vicina, quam ego concilio tibi. Festus, Seruius.

v. 17. *sine quo non potes viu.*] Tale illud Alciph. ζῶ δὲ χωρὶς ἐκείνης μὴ δύναμαι.

vers. 18. *Ex cuius osculo pendes*] Non dissimiliter Leucipp. lib. 1. καὶ συνεστέναξεν ὁ κλεινίας, ὥσπερ ἐκ τῆς ἐκείνου ψυχῆς κρεμάμενος.

Pag. 174. v. 7. *Poly. Circ.*] Apud Hom. odys. μ. Vlyxes à Sirenibus πολύαινος appellatur. Vid. Ouid. el. 6. lib. 3. Am.

vers. 11. *Curiosum aliquem extimes.*] Martial. *Spectas nos Philomuse cum lauamur, &c. Padicant Philomule curiosos.*

v. 13. *Mollioribus pluma*] Mart. *Vincas mollitie tremente plumas.* Ouid. *Mollior cigni plumis.*

vers. 16. *Idaos quales*] Tale quiddam in Diris Val. Catonis.

v. 24. *Mille osculis lusimus*] Catull. *Multa millia ludi.*

Pag. 175. v. 7. *Regina*] Martialis:

Quem regem & dominum prius vocabam.

Et, *Sollicitus donas, dominum regemq; salutas.*

Hybrias, δεσπόταν, καὶ βασιλέα μέγαν φωνέοντι. Diogenes quidem τοὺς εὐμόρφους τῶν ἑταίρων ἐκάλει βασιλίσσας, πολλοὺς γὰρ πράττειν ἃ ἂν προστάττωσι.

v. 18. *vexatam vestem*] Martial.

A te vexatas malo tenere rosas.

Iuuenal.

Humida suspectis referens multicia rugis
Vexatasq; comas.

Pag.176.v.21. *Non tam intactus*] Alcib. ἐρωτικὸς γὰρ ὢν εἴπερ καὶ ὁ Σωκράτης, καὶ ὑπὸ μίαν Ἀλκιβιάδης αὐτῷ χλανίδα κληθεὶς οὐκ ἀπλῆξ ἀνέστη. Lucian.

v.13. *Non intelligo me virum*] Tertul. *Simulque se mulieres intellexerunt.*

v.14. *Non sentio*] Ouid. *Nec iuuenem nec me sensit amica virum.*

v.eod. *Pars illa corporis*] Alibi, *Cum illa parte corporis.* Ouid. *Quin istic pudibunda iace pars pessima nostri.*

v.20. *Chrysis*] Ouid. *Vna ministrarum, &c.*

Flaua comes aderat faciendis strenua iussis.

v.23. *Si libidinosa*] Αἲ αἲ τάλαν, exclamat Drose apud Lucianum, οὐδὲ τὸ χαίρειν προσέσχεσέ ψε.

Pag.177.v.7. *Ad tubicines mitt.*] Mortui ad tubam deducebantur Persius Saty 4. *Hinc tuba candelæ.*

v.12. *si triduo sine fratre*] In Peruigil. Veneris: *Ipsa vellet vt venires, si deceret virginem, Iam tribus choros videres feriatos noctibus.*

v.15. *nec speculum mihi, nec fama*] Theocr.

καὶ γὰρ θὴν οὐδ' εἶδος ἔχω κακόν, ὥς με λέγοντι,
ἦ γὰρ πρᾶν ἐς πόντον ἐσέβλεπον.

v.25. *Ex qua hora iniur. accep.* Heliodor. ἀ χρηστὴ, λέγουσα; καὶ φιλόνεικοι γυναῖκες ἀμείλικτοι γίνονται, καὶ βαρυμήνιδες ἀποτυγχάνουσαι, καὶ τοὺς ὑπερόπτας ὡς ὑβριστὰς εἰκότως ἀμύνονται.

Pag.178.v.3. *& adhuc iuuenis*] Epigrammat.

ἐλήλυθεν ἦλιπεν ἡ νεότης.

v.12. *Instrumenta*] Arnob. *Ergone Deum mater genitalia illa disiecta cum floribus, ipsa per se mærens officiosa sedulitate collegit, ipsa sanctis manibus, ipsa diuinus contrectauit & sustulit flagitiosi operis instrumenta fædique, abscondenda etiam mandauit terræ.*

v.14. *Paratus miles*] Catul. *Nam quamuis videar satis paratus.* Ouid. *At deus obscæna nimium quoque parte paratus.*

v.eod. *Arma non hab.*] Priap. *Hæc mei te ventris arma laxabant.* Sitrrius, *Mirrhinum mihi adfers, quo virilibus armis occurram fortiuscula.* Nicander.

τὸ δὲ

——τὸ δὲ πᾶν ἐπὶ μέσσοι ὀνειδ۞

ὄπλον βρωμήτοιο διεκπέλλον πεφάνθαι.

v.20.*per quod te habere potui*] Catull.

Quid tum si carpunt, tacita quod mente requirunt.

v.21.*Te habere*] ἔχειν. Aristot.

Pag.179.v.2.*Hausi parcius merum*] Martialis:

Interponis aquam subinde Rufe,
Nunquid pollicita est tibi beatam
Noctem Naeuia? &c. Arist.Proble.

v.10. *locum inauspicatum timeb.*] quasi omen haberet. Ouid.

Ire per hanc noli, quisquis es, omen habet.

v.18 *licium var. col.*] Ouid.

Scit bene quid gramen, quid torto concita rhombo
Licia——

v.22. *Ter me iussit expuere*] Plin. lib.28.c.4. *Torporem sedari quocumque membro in stupente, si quis in sinum exspuat, aut si superior palpebra saliua tangatur.* Vet.Interp. in illud Iuuen.*Conspuiturque sinus: Propter fascinum, inquit, verborum, ter sibi in sinum spuunt, & videntur fascinum arcere.* Scholiast. Theocr. εἰώθασι αἱ γυναῖκες ποιεῖν ὡς μὴ βασκανθῶσι, εἰς τὸν κόλπον ἐπτύειν τρὶς, τὸ νέμεσιν τὴν ἀποτρεπέσθαι.

vers.vlt. *Nerui paruerunt imp.*] οὐδὲν σ' ὀνήσει βολβὸς ἂν μὴ νεῦρ' ἔχῃς.

Ouid.

Quid vetat & neruos magicas torpere per artes.

Pag.180.v.4. *Quod alis lepor.excit.* Vet. Ex. *Aliis.*——Ouid.3.de A A.

Credula si fueris, aliae tua gaudia carpent,
Et lepus hic aliis exagitatus erit.

v.9.*Trepidanti vertice pinus*] Sept. Seuer.

Pinea brachia cum trepidant.

v.19. *Myrtoque florenti qui verb.*] Sic Calliope ludibundo palmulae tactu vaporans Fulgētij pectus poeticae pruriginis dulcedine spargit.

v.vlt.*Ecquid hodie totus venisti*] Apul.*Arctissime namque complexatum me prorsus, sed totum recepit.* Alciphr.

καὶ οὐχ ἡγησάμενος δεινὸν ἐντυγχάνειν τοῖς ἐμοῖς γράμμασιν ὅλη μοι ἐντυγχάνων.

Pag. 181. v. 7. *Pluribus osculis coll. lab.*] *Poppysma* Iuuenali. Tibull. ——*vt lenis negatur*

Spiritus, vt ne dent oscula rapta sonum.

v. 8. *Implicitæ manus*] Aristænet. καὶ τοῖς ἐκείνοις δακτύλοις τοὺς ἑαυτοῦ περιπλέξας. Eustath. ἡ δ᾽ ἀντιφίλει καὶ ἀντεφίλει με, καὶ κατὰ κιττὸν συνεπλέκετο, καὶ οὕτως ἡμᾶς μυρίαις περιεχόρευον χάριτες.

v. 14. *Me iubet catorogare*] Id est fortassis, *me iubet catomis cædi*. Scriptor passionis S. Viti: *Tunc iratus Valerianus iussit infantem catomis cædi*. Et in passione S. Afræ: *Catomis te cædi iubeam*. Subsequitur enim, *verberibus sputisque eiectus sum*.

v. 18. *Oppono ego manus oculis*] Ouid.

Virgineas oculis opposuisse manus.

v. 21. *Verberibus sputisque*] Sen. *Cum modo per populi leuatus manus, & obrutus sputis per forum traheretur*. Muson. πληγῆναι, ἐμπτυσθῆναι ὡς τὸ χαλεπώτατον πληγή.

Pag. 182. v. 1. *Hilarior fieret aut tristior*] Theognis: μηδέ σύ γ᾽ ἀπρήκτοισιν ἐφ᾽ ἔργμασιν ἄλγος ἀέξων, &c. μηδὲ φίλους ἀνία, μηδ᾽ ἐχθροὺς εὔφραινε.

v. 8. *Ter corripui*] Hippocrates de Scythis in lib. De aere, aquis, loc.

v. eod. *Terribilem*] Catalect.

Heu heu me miserum, quod ista lignum est,
Quæ me terribilem facit videri.

Et, *Huc adde quod me terribilem deum fuste.*

v. eod. *Bipennem.*] Martial.

Drauci nata sui vocat bipennem.

v. 17. *Erectus igitur in cubitum*] Fulgent. *Adstiti propter ego erectus in cubitum veneratus verbosam viraginem.*

v. 26. *Apodixin*] Apocham.

Pag. 183. v. 11. *Mox perfricata fronte*] περιτευσάμενος καὶ τρίψας τὸ πρόσωπον.

vers. 17. *Cum corde litigat*] στῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ.

Pag. 184.

Pag.184.v.4. *Ipſe pater veri*] Lucretius. *Tu pater & rerum inuentor.* Cicer. de finibus. *Inuentor ille veritatis.*

v.5. *Dixit habere telos*] Varro περὶ αἱρέσεων. *Porro inde ab vnoquoque compito ternæ viæ oriuntur è quibus ſingulæ extimæ exitum ac telos habent proprium. A primo compito dextram viam munit Epicurus.*

v.11. *vſque in iniuriam*] Sic alibi: *Acceſſit tentaturus an pateretur iniuriam.* Plaut. Aulul. *Ego me iniuriam feciſſe filiæ fateor tuæ, Cereris Vigiliis per vinum.*

v.12. *Vidua pudicaq; nocte*] Ouid.

Cur ego tot viduas exegi frigida noctes.

Pag.185.v.10. *Depoſito meo cauco*] Ouid.

Neſſoq; paranti fallere depoſitum.

v.17. *In trunco aut cadauer*] An, *in triuio*: Athenæus, τρίοδοι τινὲς αὗται πρὸς ἀλήθειαν ἐγένοντο πλήρεις πάντων ἀποκαθαρμάτων. Vnde ἱδρύοντο τὴν Ἑκάτην ἐν ταῖς τριόδοις. Plutarch. χθονία δὲ δεῖπνον Ἑκάτῃ πεμπόμενος εἰς τριόδους ἀποτροπαίων καὶ καθαρσίων ἐπέχει μοῖραν. Sane apud Suetonium in Veſpaſiano ſic habet optimus codex: *Prandente eo canis è triuio manū humanam intulit, menſaq; ſubiecit.* Auſon.

Abiecta in triuiis inhumati glabra iacebat
Teſta hominis nudum iam cute caluitium.

v.19. *Caball. in Cliuo.* Ouidius.

Principio cliui noſter anhelat equus.

Pag.186.v.12. *Die feriarum quo & lug. rid.*] Non abſimiliter Tacitus: *Vbi inter ſacra & vota, quo tempore etiam profanis abſtinere verbis mos eſt, vincla & laqueos inducat.*

v.14. *Hunc adoleſcentem quem vides*] Sic vet. ex. & eſt Antiptoſis: vt, *Vrbem quam ſtatuo veſtra eſt.* Virg.

v.16. *Bona ſua vendere*] Tibull.

Quid tenera tibi coniuge opus, tua ſi bona neſcis
Seruare, an fruſtra clauis ineſt foribus?

Plaut. Caſin. *Vt ego hodie Caſinam deoſculabor, vt mihi bona multa faciam clam meam vxorem.*

v.18. *Lorum in aqua, non inguina*] Martialis:

——madidoq; ſimillima loro

 Ingui-

Inguina —— Et,

Loro cum similis iacet remissus.

vers. 20. *Sine voluptate surrexit*] Lamprid. Heliogab. *Mulieribus vteretur & ipse & amici cũ iureiurando, quod efficerent voluptatem.* Apul. *& libidinem incitantes, & voluptatem integrantes.*

Pag. 187. vers. 16. *Socios mutauit Vlyxis*] Virgil.

Carminibus Circe socios mutauit Vlyssis.

vers. 24. *Inclinauit se in lectul.*] Apul. *Inclinatam dolio pronam vxorem fabri superincuruatus secure dedolabat.*

Pag. 188. v. 5. *Quadrato pallio*] Athenæus, τῶν δὲ ἄλλων ῥωμαίων οἱ μὲ θεῶν ἀγάλμασι περιπεπλώκασι, οἱ δὲ λοιποὶ μεταμφιεσάμενοι τετράγωνα ἱμάτια, τὰς ἐξ ἀρχῆς πατρίδας πάλιν ὀνομάζουσιν.

v. vlt. *Hinc molli stilla latus*] Leg. forsitan *lacus.*

Pag. 189. v. 12. *Bacchineas veteres*] Quidam eod. *Bacineas.* Plane hîc mendum est, cui purgando forsitan adiumentum ferer, quod Σῆμος ἐν δευτέρῳ δηλιάδος ἐν τῇ τῆς ἑκάτης φησὶ νήσῳ τῇ ἴριδι θύουσι Δήλιοι τοὺς βασυνίας καλουμένους. ἐστὶ δὲ ἑφθὸν πύρινοι σταῖς σὺν μέλιτι. Si modo recte nouus interpres Athenæi secutus fere antiquiorem: *Semus,* inquit *lib. 2. Deliadis scribit: Delios in insula Iride Hecatæ sacrificare placentas, quas vocant basynias. fiunt hæ ex farina tritici aqua subacta & cum melle cocta.* Nos nacti emendatiores codices, lectionem reddemus emendatiorem.

v. 18. *suo pondere deiectam*] Martialis:

Victa est pondere cum suo repente.

Pag. 190. v. 16. *Tales Herculea*] Est hoc ex Pisandri sententia, quam refert Pausan. lib. 8.

v. 17. *Pæneq; fluentes*] Videtur leg. *pennaque fluentes Harpyas cum Pen eo mad.*

Pag 191. v. 1. *Aceto diluo*] Plin. 23. 1.

v. 6. *Cum testo ignis pleno*] Ouid. *Hic ignem curto fert rustica testo.*

v. 12. *Tribus nisi potionibus è lege siccatis*] Cicer. *Iste enim Prætor seuerus ac diligens, qui populi Romani legibus num-*

nunquam paruisset, illis diligenter legibus, quæ in poculis ponebantur, obtemperabat.

v.26.*Complosis manibus*] Apul. *Suosque casus grauiter ingemiscens, depensis pro prandio lacrimis, vacuasque manus complodens.* Heliod. βαρύ δή τι πρὸς ταῦτα ἀνοιμώξας ὁ Ἀχαιμένης, καὶ τὼ χεῖρε διατρίψας.

Pag.192.v.20.*Cum impensa sacrificii*] Arn. *Quid cum pultibus deo sit, quid cum libis, quid diuersis cum fratribus confectionis iure multiplici atque impensarum varietate conditis?*

Pag.193.v.18.*Quiduis nummis præsentibus opta*] Menander:

ἐγὼ δ᾽ ὑπέλαβον χρησίμους εἶναι θεοὺς
τὸ ἀργύριον ἡμῶν καὶ τὸ χρυσίον.
ἱδρυσάμενος τούτους γὰρ εἰς τὴν οἰκίαν
εὔξαι ὅ, τι βούλει, πάντα σοὶ γενήσεται,
ἀγρὸς, οἰκίαι, θεράποντες, ἀργυρώματα,
Φίλοι, δικασταὶ, μάρτυρες. μόνον δίδου.
αὐτοὺς γὰρ ἕξεις τοὺς θεοὺς ὑπηρέτας.

v.vl.*Nec me fallebat*] Non omnino absimilis mos ille Palicæ apud Stephanum. ἔστι γὰρ ὅρκος ἅγιος αὐτόθι. ὅσα γὰρ ὀμνύει τις εἰς πινάκιον γράψας, βάλλει αὐτὸς εἰς τὸ ὕδωρ. ἐὰν μὲν οὖν εὐορκῇ, ἐπιπολάζει. ἐὰν δὲ μὴ εὐορκῇ, τὸ μὲν πινάκιον ἀφανίζεται, αὐτὸς δὲ πίμπραται.

Pag.194.verf.15. *Vrticæ trit.*]
Ouidius 2. de Arte am.

Sunt qui præcipitant herbas satureia nocentes
Sumere, iudiciis ista venena meis.
Aut piper vrticæ mordacis semine miscent,
Tritaque in annoso flaua pyretra mero.

v.19.*Cum abrotano*] Plinius:

v.21.*Infra vmbilicum*] Martialis:

Et prurit tamen vsque ad vmbilicum.

v.26.*Prehende furem Clam*] Leucipp. lib. 7. οἱ δὲ φυλάσσοντες ἐδίωκον, νομίζοντες ἀποδιδράσκειν, καὶ ἐβόων τοὺς ἐντυγχάνουσι λαβέσθαι.

Pag.195.v.10. *Tam petulantibus oculis*] Alibi, *Oculorum quoque mollis petulantia.* Rutilius Lupus ex Lycurgo: Cu-

go: *Cuius omnes corporis partes ad nequitiam, sunt appositissimæ: oculi ad petulantem lasciuiam.*

v.16. *Nec me contumeliæ lassant*] Epigram.
ὕβρεις ἔρωτας ἔλυσε. μάτην ὁ δὲ μῦθος ἀλᾶλται.
ὕβρεις ἐμὴν ἐρέθει μᾶλλον ἐρωμανίην.

v.20. *Torum frequen. tractatione vex.*] Ausonius:
Defectos sic fama viros, vbi cassa libido
Fœmineos cœtus, & non sua bella lacessit,
Irrita vexato consumere gaudia lecto.

Pag.196.v.3. *Hellespontiaci*] Sidonius Apollin.
Et te Massiliensium per hortos
Sacri stipitis Arbiter colonum
Hellespontiaco parem Priapo.

v.19. *Numquam finies hunc ign.*] Nõ absimiliter Leucipp. lib. 5. ἀρκεῖ μοι κἂν μία συμπλοκὴ μικροῦ δέομαι φαρμάκου πρὸς τηλικαύτην νόσον. σβέσον μοι ὀλίγον τοῦ πυρός. Eustath. ἀλλ' ὕδωρ αἰδοῦς ἔρωτος πῦρ οὐ κατέκλυσεν. Zeno οἰόμενος παύσειν τοῦτο τὸ πῦρ ὕδατι.

Pag.197.v.22. *Pigiaca sacra*] Non admodum dissimiliter Leucip. lib. 5. μυηθῶμεν οὖν, ὦ φίλτατε, τὰ σῆς Ἀφροδίτης μυστήρια.

Pag.198.v.11. *officium*] Ouidius:
At nuper bis flaua Clide, ter candida Pitho,
Ter libas officio continuata meo est. Propertius:
——*experta puella*
Officium tota nocte valere meum.

v.12. *Oscillatione ludebat*] Fest. *Oscillum Santra ait dici, quod oscillent, id est inclinent, præcipitesque in os ferantur. Oscillantes, ait Cornificius, ab eo quod os cælare sint soliti personis, propter verecundiam, qui eo genere lusus vtebantur.* Seruius.

v.17. *Automata*] Hesych. αὐτοματήσαντες ἀφ' ἑαυτῶν πράξαντες, αὐτομάτην τὸν σπέρμα ἀνδρός. Senecæ Epist. 89. *Pegmata.*

v.eod. *Per clostellum*] Seneca 7. de Benef. *Per clostrum qua se commissura laxauerat.*

Pag.199.v.3. *At ille pri. exhorr.*] Claudianus:
——*vinci patiare rogamus:*

Sic

Sic vxor, sic mater eris: quid lumina tingis?
Virgo crede mihi, quem nunc horrescis, amabis.

v.5. *Vtraque manu*] Martialis:
Hac vtraque manu complexuq; adsere toto.

v.17. *Leuatores*] Nullibi istud vocabuli legere memini, nec quod vetus Glossarium habet. *Silatarius*, πλάνος.

vers.19. *Sicut muta animalia*] Xenoph. κυρ. παιδ΄. τοῦτό γε τοιοῦτόν ἐστιν, οἷόν περ εἴ τις κύνας ἐν θήρᾳ ἀνακαλοῖτο ἀεὶ τῇ κλήσει.

vers.21. *Non caperentur spe*] Supra. *spe prædæ moratur in scopulo*. Seneca. *Et fera & piscis spe aliqua oblectante decipitur.*

Pag.200.v.23. *Centies sestertium comesse*] Martialis:
O quanta est gula centies comesse!

Pag.201.v.5. *Petauij*] De *Petilinis* Liuius lib.23. Polib.lib.7. Valer.Max.lib.6. De *Petauiis* aut *Petausis* nescio quis.

Pag.209.v.8. *Fallunt nos oculi*] Sext.Empir. ἀντιτίθεμεν δὲ ἢ φαινόμενα φαινομένοις, ἢ νοούμενα νοουμένοις, &c. φαινόμενα μὲν φαινομένοις ὅταν λέγωμεν, ὁ αὐτὸς πύργος πόρρωθεν μὲν φαίνεται στρογγύλος, ἐγγύθεν δὲ τετράγωνος.

Pag.211.v.17. *Et cæli summas*] Quid si legas, *Et Cilli summas aduocet auriculas?* κίλλος, ὄνος. Somniarunt enim Nationes caput asininum Deum fuisse Iudæorum: quod refutant Iosephus, Tertullianus.

IANI DOVSÆ NORDOVICIS, PRO SATYRICO PETRONII ARBITRI, viri consularis, *Scripsit Anno 1583.*

PRÆCIDANEORVM Liber III.

ANnos abhinc, nî fallor, iam factum est septem, quum tibi meane, an publica felicitas dicam nescio, eam cogitationem immisit, vt Batauiam nostram crebro reuisendo de præsentia nobis tua gratiam facere & velles & posses, mi suauissime DANIEL. quam

rem ſtudiorum meorum rationi opportuniſſimam feliciter aliquamdiu atque ex ſententia nobis ſub manus ſucceſſam, cupientiſſimiſque adeo ac lubentiſſimis animis vtrinque porro continuatam ac cultam, in ipſa pene (vt ſic dicam) Epitaſi inopinatus reuiuiſcentium armorum ciuilium clangor; patriæque infœlicis fortuna mediis peregrinationibus iſtis tuis ex tranſuorſo incurrens deſubito abrupit atque exſtinxit; ſummo adeo meo bonorumque omnium cum dolore, tum illorum hominum flagitio, qui tumultus hos nobis Tragœdiaſque conciuere. Me miſerum, tene (ô ROGERS) animo meo cariſſime: tene inquam iſta doctrina, fide, comitate, induſtriæque indole, & (quod rei caput eſt) iſta beneuolentia dico, tantum temporis, tam multa adeo millia à LIPSIO ac DOVSA tuo diſpretum, ſeiunctum, & quaſi abalienatum in externo ſolo vitam degere? Muſaſque ac ſtudia noſtra, ex cuius conſuetudinis ſolatio tantas voluptates haurire ac participare ſolita, ex eius diſtractione ac diſſidio tantos percipere luctus? Atqui paullo etiam præſentiæ tuæ deſiderium tolerarem facilius, ſi modo id ipſum mutua ſcribendi aſſiduitate lenire ac commitigare poſſemus. Nũc iſti malo hoc inſuper adiunctum eſt incommodi, quod ne per literas quidem interpretes colloqui inter nos confabularique liceat. ita vndique & terra & mari interceptus eſt commeatus,

Nec quicquam in Clario numine præſidij eſt.

Næ iam ego reapſe nimisquam verum eſſe experior Plautinum illud:

Tum denique homines noſtra intelligimus bona,
Cum quæ in poteſtate habuimus, ea amiſimus.

Itaque nec te mihi ſuccenſere, æquum arbitror, nec cauſſædictionem exſpectare, quod biennium prope iam totum literarum officio defuerim. Tantum rogo quæſoque, vt ſatisfactionem quam dico animo, quo decet, accipias; flectaſque mentem iuſtiſſima deprecatione lenitam. ea lege, vt bona fide pœnitentiam emendem, hoc eſt, ſuperiorum temporum veternum

noua

noua ac ſuccidanea diligentiæ vſura ſarciam porro atq; compenſem, ſimulatque primum per illos licuerit, quibus eſt ea res in manu. qua in re ſi tuæ fortunæ ſucceſſus opinioni ac votis reſponderit meis,

Rex ſum: Regem autem quid loquor? imo Deus,

Ac ne me iudices gratis aut ſine mercede hacce noxa exſolui velle; en tibi, mi Patrone, PETRONIVM hũc noſtrum, qui caduceatoris more inducias faciat tecum: ac ROGERTEM DOVSÆ tranquillet ſuo, reducemq;, vt antea, propitium concinnet nobis. Quid nî (inquies) eum dones Scriptorem mihi, cuius quidem à capite ad calcem curatiſſime deſcripti meo ſolius beneficio Exemplar indeptus primitus? iam tum, quũ Patriæ nomine ad Britannos meos Legatus miſſus Publicæ Auctoritatis munus ſuſtinebas. Fateor, ac præ me fero. Itaque redit (vt vides) ad te depoſitum tandem tuum: non quidem ſartum tectum, hoc eſt, inuiolatum modo; ſed vero, præter haud pœnitendam literarij fœnoris acceſſionem, noua inſuper politura refictum, ac DOVSIANIS denique COMMENTARIIS illuſtratum. & quidem poſt geminatas (vt ſcis) SATYRICI illius Editiones multo electiſſimas, LVGDVNENSEM ac LVTETIANAM inquio. quæ res in cauſſa fuit, vt publicationis iſtius propoſitum in hæc vſque tempora differre fuerim coactus. Accipies proinde (vt dixi) hanc PRÆCIDANEORVM TRIGAM: quibus hercule aliud nihil obfuturum intelligo magis, quam quod ARBITRVM auctorem habent. Noſti hoc ſæculum quibus moribus ſit:

Pergula pictorum: veri nihil, omnia ficta.

Id DOVSA curat ſcilicet. Et tamen ita res abibit, niſi mihi prȩſidium ipſe contra occupare propero in tempore. quod ne ab ipſo PETRONIO petam, ecqua cauſa eſt, iſtiuſmodi nobis ſic quaſi ex tripode Oraculum ſuggerente? *Nihil eſſe hominum inepta perſuaſione falſius, nec ficta ſeueritate ineptius.* Quod te per prætextatæ amicitiæ memoriam, per communia Muſarum Sacra, ac ſtudiorum noſtrorum ſocietatem obſecro obteſtor-

restorque; vt Salinarum Arbitri possessionem, tanquam legitimus procurator, defendundam suscipias: neu contra fas legemque Ciuem Patricium, & (quæ ratio maxima est) Consularem infibulari, multo minus euirari vlla porro ratione patiaris. quem non tralaticia ædepol deformitate insignitum, ac vix Massiliensibus suis cognitum MEMMIANA munificentia primit⁹ à Fatali adeo meta reuocauit ad lucem. Nam quod ad me attinet, nullã recuso inuidiam, quæ spem salutis modo aliquam ARBITRO nostro ostendat. Quod si vtique facinore opus est, cur non (quia bellissima est occasio) ipsimet Intestabiles fiant potius, qui tam seuera tristitia violari aures suas obscœno sermone palam ac publicitus assimulantes, suæ atque alienæ lubidini nihil nõ in secreto condonant? Scis, quos dicam. Quô maiore opere ex parte tua adnitendum, vt & Sectores omnes frustra sint, & SATYRICVS noster in patrocinio tuo ac fide tuto audeat conquiescere, ALBIMONTANI GENII Perennitate securus: vtique aduersus istos, qui nouam nobis Histrioniam commenti, aliorum simpliciter dicta in crimen raptare non cessant; ipsi adeo factorum innocentes, vt in eodem plane contubernio cum EVMOLPO PETRONIANO stipendia iam olim factitasse videri possint. cui generi ipsius hercule iampridem aduocatus venire cupio, si quî mea opera citius addici possint, MORBONIAM porro vt abeant rectâ viâ. *Vale ocelle noster, imo ocelle* MVSARVM. LVGDVNO BATAVORVM.

IVSTVS LIPSIVS ad Iuuentutem.

En PETRONIVS, *Arbiter Leporum,*
Et salsus pater & salax iocorum:
Quos nouit Latium, vetusque Roma,
Pædore obsitus impolitiaque
Dudum, nunc melior politiorque
In nouam properat venire lucem.
Non quidem magica recoctus arte,

Sed

Sed DOVSÆ *medica recoctus arte.*
DOVSÆ, *qui veterum arbiter Leporum est.*
DOVSÆ, *qui pater elegantiarum est.*
At tu nostra faue & caue Iuuentus.
Merum mel latet hic, latet venenum.
Probis mel merum, aut improbis venenum.

Idem Cent. I. Epist. LXX.

Dusa noster Commentarios ad Petronium scripserat, nunc totus in Historiâ concinnandâ suæ gentis.

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΟΓΙΜΟΥΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΑΝΕΙΣ ΠΕΤΡ. ΑΡΒΙΤΡΟΝ ΚΑΙ ΙΑΝΟΝ ΤΟΝ ΔΟΥΣΑ.

Ἐπίγραμμα διαλογιστικόν.

α. Εννεπε ξεῖνε τίς ἐσσί; β. Πετρώνιος, ὃν ποτὲ Ῥώμη
Τίμιον ὑπατικῇ βλέψεν ἐν ἀγλαΐᾳ.
α. Οἶδ' ἀπὸ Μασσαλίας τὸν ῥήτορα, τὸν σιχαοιδὸν
δίζυγος εὐεπίας ῥυθμῷ ἀγαλλόμενον.
Πῶς δ' ἔλαθες συνεχῆ τόσον χρόνον εἰνοχος ὄρφνῃ,
Ελλογίμοις, οὐδ' αὖ γνώριμος ὑμνοπόλοις;
β. Δήϊος, ἑσπερίης ἀπελάσσας πατρίδος αἴης,
Δηρὸν βαρβαρικαῖς ἐγκατέερξε πέδαις.
Ὀψὲ δὲ δή με φιλόφρονες εἰς φῶς φῶτες ἔνεγκον,
Καί ῥα δουλοσύνης λύτρα χαρισάμενοι.
Ἔνθα δὲ λυτρωθείς, κεκολουμένος αἶαν ἀμείβων
Πλάγχθην, οὐπιδανὸν λώπιον ἑσσάμενος.
Εἰσότε Δοῦσα μ' ἑοῖς φιλίως μεγάροισι κομίσσας
(Τοὔνεκα οἱ δοῖεν χάρματα πολλὰ θεοί)
Ῥωμαλέον προτέρην μετενέγκατ' ἐς ἀξιότητα,
Τὴν δ' ἐμὲ λαμπροτάτην τήβενον ἀμφιέσας.
α. Ὡς ἐτεόν γ' ἔπος ἐστίν, ὁμοῖον ὡς τὸν ὁμοῖον
Προσπελάειν μεγάλων αἰὲν ἕκητι θεῶν.
Μουσοπόλοι ξείνῳ συγχαίρετε, Δουσιάδῃ τε
Ἀμφότεροι, ξενίᾳ σπένδετε, καὶ λογίᾳ.

IANI

IANI DOVSÆ NORDOVICIS PRO SATYRICO PETRONII ARBITRI viri consularis Præcidaneorum Liber Primus.

CAPVT I.

Satyram Petronianam haud vnius quidem, sed vero complurium librorum opus fuisse. Dictorum factorumq; quasi papauere & sesamo sparsorum *ad ioci Plautini similitudinem accommodatio.* Frictam nucem, *pro cocta, siue tosta potius, tam apud Horatium, quam Plautum sumi oportere.* Madidum, *seu* Tepidum cicer, *pro fricto in Martiali. Dictionis Petroniana cum Octauiano eloquendi genere conlatio; adiecta suspectioris insuper alterius loci emendatione.*

SAtyricon istud Petronii Arbitri in libros plures diribitum, tributum ac dispartitum fuisse, satis magno argumento est nobis veteris Glossarii fiducia, quod apud literatissimum antiquæ fidei custodem Petrum Danielem nostrum in publicos potius, quam priuatos vsus adseruari intelligo. Inde enim sic quasi ex aumario depromta festiua illa ablectissimorum Fragmentorum symbola, de qua post omnes omniũ collectas nouissime ac recens nobis gratiam fecit is, qui Lutetianæ Editioni architectus cluit. Ibi igitur inter cætera & hoc exemplum sub Satyrici illius spicilegii exodium Petronianis amatoribus occurrit:

Excesissimus, dicitur à Petronio in I. *Satyrarum.* Vnde manifestum, hoc opus certo librorum ordine (vt dixi) à compositore suo distinctum & quasi interiunctum fuisse. quod quoniam in tanto eius scriptorum defectu compertioribus argumentis præstare haud facile est, ambagibus ac diuerticulis relictis de semita in viam me sistere approperabo; hoc est, in rem præsentem venire pergam: non vt œconomiam nouam hîc vllam instituam scilicet, sed vero vt ordinem mihi ab ipso auctore præscriptum ac præstitutum conser-

conferuem,ſtudioſe vtique ac ſedulo. Proinde ab Eucolpianæ Declamationis fragmento telam hancce auſpicato orſuri,poſt *rerum tumorem, & ſententiarum vaniſſimum ſtrepitum* in Arbitri noſtri arbitrio conquieſcere cogitamus, ſcæuam peruerſamque huius, (an illius?) ſeculi eloquentiam iunctis in vnum copiis, omnibuſque pariter cachinnis flagellaturi. nec *mellitos iſtos verborum globulos, & omnia dicta factaq; quaſi papauere & ſeſamo ſparſa vel vnius aſſis æſtimaturi: imo minoris etiam, quam vitrea fracta & ſomniorum interpretamenta Aſcyltos.*

Pag.48.v.6. Et quoniam *Papaueris ac ſeſami* nos in memoriam induxit Arbiter, haud alienum inſtitutó noſtro videtur Satyricam Petronianæ metaphoræ ſimilitudinem Comico Plautinæ vrbanitatis ſuffragio adiutum porro ire atque defenſum. Id exſtat Pœnulo in ioco non abſimili εἰρωνικῶς vſurpatum. cui etiam vtrumque tàm *Seſamum* iſtud, quam *Papauer* aſperſum reperitabis. verbi cauſſa:

AG. Obſecro hercle vt mulſa loquitur? MI. Nihil niſi laterculos,
Seſamum, papaueremque triticum & frictas nuces.

Ad exemplum Plautinum etiam Horatii illud ſpectare videtur ex Arte:

Nec ſi quid fricti ciceris probat, & nucis emtor.

Neque enim *Frictum* iſtud ad *Cicer* modo, quod præcedit, ſed verò etiam ad *Nucis* mentionem, quæ porrò ſequitur, pertinere autumo; hoc Plautino potiſſimum teſtimonio perſuaſus; interpretorque, *Coctum, ſeu toſtum Cicer.* adſtipulante nobis Martialis loco, quem libro Epigr. primo reperias huiuſmodi:

Quod otioſæ Vendit qui madidum cicer coronæ.

Item alibi: *Aſſe cicer tepidum conſtat & aſſe Venus.*

Madidum enim, ſeu *Tepidum* Martiali, quod Horatio *Frictum.* & ſcimus *Madidum* pro cocto vſurpatum antiquis, item Comico noſtro non ſemel; ſed & Vergilio:

Et quamuis igni exiguo properata maderent.

Vnde:

Vnde liquido dilucet error eorum hominum, qui *Frictum* pro nouello & recenti in Horatio positum sunt interpretati. Sequitur deinceps in eapse Declamatione illa, quam contra vmbraticos & præposteros sæculi sui Declamatores in nescio qua *Porticu* ab Eucolpio habitam palam deprehendimus, argutissima hæc similitudo.

v. 8. *Qui inter hæc nutriuntur, non magis sapere possunt, quam bene olere, qui in culina habitant*] V.C. vno verbo auctior, *Tantum.* interpositum habebat, hoc modo: *Qui inter hæc tantum nutriuntur.* neque id abhorret sententia.

v. 10. Legitur porro ex ordine. *Pace vestra liceat dixisse, primi omnem eloquentiam perdidistis. Leuibus enim atque inanibus sonis ludibria quædam excitando effecistis, vt corpus orationis eneruaretur & caderet*] Idem hoc ipsum de Asiatica ista tolutiloquentia Octauianus Cæsar: cuius (quantum quidem ex eiusdem Fragmentis est coniectare) vniuersam prorsus dictionis imaginem à Petronio nostro possideri, iampridem satis-acceptum est mihi. Scribit igitur ille in quadam ad M. Antonium epistola (Suetonium auctorem sequor) ludens malum & inconstans in eligendo genere dicendi ingenium eius: *Tuq; dubitas, Cimberne Annius, an Verrius Flaccus imitandi sint tibi? ita vt verbis quæ C. Sallustius excerpsit ex Originibus Catonis, vtaris? an potius Asiaticorum oratorum inanibus sententiis verborum volubilitas in nostrum sermonem transferenda?* Quibus mox item succinit Arbiter porro hic noster inquiens: *Nuper ventosa istæc & enormis loquacitas Athenas ex Asia commigrauit, animosque iuuenum ad magna surgentes veluti pestilenti quodam sidere afflauit.* Cæterum quod dixi Petronianum scribendi genus ad Octauianæ dictionis similitudinem examussim mihi conformatum videri, neminem demiraturum arbitror, qui quidem bona animi mente, hoc est, iudicio ac ratione vtatur; denique Suetonianum illud eiusdem loci de Augusto Principe testimonium memoriter commemine-

minerit ſatis : *Genus eloquendi ſequutus eſt elegans & temperatum : vitatis ſententiarum ineptiis, atque inconcinnitate, & reconditorum verborum (vt ipſe dicit) fœtoribus. Præcipuamque curam duxit, ſenſum animi quam apertiſſime exprimere. quod quo facilius efficeret, aut necubi lectorem vel auditorem obturbaret ac moraretur, neque præpoſitiones verbis addere, neq; coniunctiones ſæpius iterare dubitauit. quæ detracta adferunt aliquid obſcuritatis, etſi gratiam augent.*

Quæ quidem omnia ita graphice, & quaſi ad verum Petronianam nobis orationem ob oculos repræſentant, vt niſi de Auguſto ea memorata eſſe conſtaret nobis ex Hiſtoricæ fidei auctoritate, in alium potius neminem, quam in Arbitrum noſtrum conuenire ex animi ſententia iurati aſſeuerare poſſimus. Ita velut *Vno in ludulo erudituli ambo* ſirēpſe prorſus mihi, nec quicquam minus, quam publici ſaporis ſermonem habere videntur. Habes inter eiuſdem porrò indignationis argumenta.

v.15. *Nondum iuuenes declamationibus continebantur, quum Sophocles aut Euripides inuenerunt verba, quibus deberent loqui*] Placet legi, *Conterebantur*, Metaphora vere Petroniana.

CAPVT II.

Interrupta argumentorum aliquot recenſio carptim & quaſi per Satyram facta; rerumque ſub vno aſpectu poſitarum veluti Breuiarium quoddam; earum dico, quarum perpetuæ in Petronio narrationes (quantum quidem ex centunculis eius ſuperſtitibus exſculpere atque exterebrare potuimus) hac tempeſtate nequicquam deſiderantur. Græcæ vrbis *appellatione haud aliam quam* Neapolim *ſignificari. Id Corneliano quoque teſtimonio firmatum. Lutetianæ lectionis aſſertio.* Verba atroci ſtylo effodere, *quomodo intelligendum. Quandam Arbitri noſtri ſententiam de Horatio adumbratam videri.*

EVcolpicam Declamationem Agamemnonis interpellatione abruptam fuiſſe fidem nobis faciunt hæc verba.

Pag. 49. verſ. 15. *Non eſt paſſus Agamemnon me diutius declamare in porticu, quam ipſe in ſchola ſudauerat*] *Porticum* quam dicat neſcio, præſertim quum nec pes, nec caput Eucolpianæ diſſertationis, in tanta tamque deformi Satyrici iſtius decurtatione, vſpiam gentium compareat hodie. Nam nec de *Agamemnonis ſuaſoria* reliquũ nobis quicquam fugitiua obliuio fecit. Quid? quod maiorem inſuper ac meliorem *ſuperioris Declamationis* partem Petronio, imo vero nobis, amatoribus inquam eius, deperiiſſe credibiliter augurari poſſumus. Iam de *obſcœna illa, modiſque omnibus flagitioſa Eucolpij ſeruitute, eodemque ad arenam* (ſicuti apparet) *condemnato; de fuga eius, ac iudicio deluſo: de nocturna hoſpitis cæde: de vxore Lichæ corrupta, tum iniuriis eidem illatis, expilatoque contumelioſa migratione nauigio*, nec vola, nec veſtigium, quod aiunt. Quid *de damnatione Triphenæ; de exilio ac dignitate eius in concione proſcripta: de Lycurgi villa deſpoliata, ac rapinis communibus; de Menelao anteſcholano* loquar? quid vero aliud, niſi horum omnium nobis ac doctis omnibus nihil præter inaniſſimũ deſiderium reſtare? Sed & *de propudioſa illa, quamque ſtupro emeruerat, Gytonis manumiſſione, deque primis impudicitiæ eiuſdem tyrociniis, præpoſteraq; ac nefaria cum Eucolpio conſuetudine: de Aſcylto infamiæ notis cooperto, qui ne vir eſſet à matre perſuaſus. ipſo virilis Togæ die ſtola aſſumpta in muliebris patientiæ ſcortum tranſierat, opus etiam muliebre in ergaſtulo fecerat*: omnia hæc inquam in perpetuum euanuerunt, haud radicitus quidem, verum hercule eradicitus. Taceo *conturbationem Aſcylti, ſolique verſionem multo perditiſſimam*: taceo *fraternam cum Eucolpio ſub præceptoris vmbra initam ſocietatem; & viridarium fœdiſſimis vtriuſque voluptatibus inquinatum*: poſtremo, *quod ex turpiſſima lite in riſum iurgantes conuorterat, laudationem Poëtæ, cuius adeo ſubidiſſimæ recitationi cum auritis, imo vero dentatis plagis interfuerant ambo, neque id fruſtra: quippe quam vocatio etiam fuerit ſubſequuta, ex vtriuſque captatoris ſententia, paraſiticis potius, quam ſcholaſticis artibus quæſita*. Neque minor iactura

ctura facta in argumentorum sequentium amissione, *de pallio loquor per latrocinium harpagato, de tunicula Ascylti intactis aureis plena deperdita, eademque porro mox à rustico quodam in solitudine inuenta: de Sacro Priapi ante cryptam turbato, de nocturnis in sacello magni illius Dei religionibus inspectis, proditisque.* Ex quibus tum vniuersis, tum singulis facile est adfirmare, ipsa hęc tantula, quę reliqua etiamnum possidemus Fragmenta vix mehercules in decima eius Satyræ parte censeri posse, quam non sola carminum varietate mistam condidit Petronius noster, Varronis (vti arbitror) Menippæas sequutus. Atqui essent omnia faciliora, si vel in his ipsis, quæ de tanto corpore supersunt, reliquiis aliqua fabellarum cohærentia, seriesque continuatæ porro historiæ appareret. nunc protasi quasi, atque epitasi amissa; quarum potiorem adeo partem argumenta, quæ posui, olim occupasse videntur; catastrophen insuper centonis in morem virgatis vndiq; veluti pannis consutam, pessimeq; sane ac discorditer conciliatam habemus. Ita interrupta omnia, ac passim lacunis deformata, quarum vicem explent asterisci, quibus hercule ego lumbos adeo omnes defractos vellem, vt vel nouissimum Actum integrum saltem inuiolatumq; haberemus. cuius nunc, sicuti Aululariæ Plautinæ, nequicquam atque irritis votis exodium misere desideramus. Cæterum de *eapse Porticu* habes aliquanto etiam post, pagina 49. Nam ne de *Porticu Herculis Romæ à Philippo quondam extructa* dictum credam, cuius meminit pag. 130. obstat *Græcæ vrbis* mentio. *in cuius diuersorio se desertum iacere lamentatur Encolpius postea.* Addidisset saltem vrbis appellationem, cætera porro compertiora haberemus. Vtut est, gnarum hoc saltem nobis, *situm eius proximum littori fuisse.* & fortassis hæc fuerit, quam Satyricus ipse pagina 111. *Insulam M. Manicij* indigitat. vnde ductore Eumolpo naui aliquando conscensa Tarentum cogitantes, facto per tempestatem naufragio, Crotona adpulsi, de credula Coranorum ac hæredipetarum turba, hoc est, de prædonibus

ipsis prædam capturi, fœlicitate pleni, ne dicam ebrij, prioris fortunæ statum facile porro obliuiscantur. nisi forte tamen *Insula* id loci, pro domo publico priuatove circuitu cincta, eaque quę parietum communione careat positā interpretemur. qua notione nomen illud accipi haud raro solere, ex Cicerone nobis, Trāquilloq;, tum Petronianæ ætatis scriptoribus clarum. Commodum hæc sic scriptitaram, quum mihi huiusce controuersiæ caussa ad commune Academiæ nostræ oraculum profecto, ac vix primam dum hercule *Græcæ vrbis* syllabam eloquuto *Lipsius aurem*,

Vellit, & admonuit de loco Cornelij Taciti. vnde scitior factus sum tandem *nobilem illam Cumanorum coloniam, ac primariam Magnæ Græciæ ciuitatem,* (*Parthenopen, seu Neapolim dico*) peculiari *Græcæ vrbis* appellatione insignitam antiquitus credo, ob *Gymnicos ludos* maxime, tum *Musicum illud quinquennale certamen* magna Græcarum vrbium frequentia ibidem solitum celebrari. vel (quod vero proprius videtur) ob vetustissimam Græcæ prosapiæ iam inde ab ipso vsque Theseo ac priscis Atheniensibus (quorum coloni Calchidenses cluebant) repetitæ altius originationem. Locus, quem dico, Taciti lib. 15. Annalium hisce verbis conceptus exstat: estque sermo omnis de CL. Nerone contra decus Imperatorium Scenaturiente, vel Bacchanal factitante verius: *Nam adhuc per domos aut hortos cecinerat Iuuenalibus Ludis, quos vt parum celebres & tantæ voci angustos spernebat. Non tamen Romæ incipere scenas ausus, Neapolim quasi Græcam vrbem dilegit.* Ad illa *Agamemnoniæ dissertationis* verba aliquando veniamus paginæ 50. v. 18.

Quod si paterentur laborum gradus fieri; & studiosi iuuenes lectione seuera mitigarentur] Ita lego, proboque hanc lectionem præ veteri ac Lugdunensi illa: *Irrigarentur.* Persistit enim in metaphora Petronius noster, & *Maturitatem* istam, quam per verbum *Mitigari* exprimit, opponit *studiorum cruditati*, qua iuuentutem de parentum cōsilio obnoxiam laborare questus fuerat an-

rat antea, verbis illis: *Deinde quum ad vota properant, cruda adhuc studia in forum propellunt, & eloquentiam, qua nihil esse maius confitentur, pueris induunt adhuc nascentibus.* *Mitigari* ergo pro *Mitificari* (quo vocabulo vsus Gellius) hoc est, maturescere positum accipiemus. Sequitur exinde:

v. 20. *Vt sapientiæ præceptis animos componerent, vt verba atroci stylo effoderent.*] Idem cum Horatiano illo penissime:

> *Sæpe stylum vertas, iterum quæ digna legi sint,*
> *Scripturus, &c.*

Stylo enim (id quod à Turnebo, magno illo doctrinarum ac leporum omnium parente, sagacissime indagatum) in ceratis tabellis literas faciebãt, vel pangebant potius; cuius adeo styli cuspis, qua æquor illud cereum inarabatur, *Acumen* cluebat. vnde & M. Tullius: *Omnia sub acumen styli subeant necesse est:* Altera pars retusa erat, qua veluti transuerso calamo iugulabant, id est, inducebant, eradebantq; obliterantes, si quæ minus ex sententia videbantur: ipsamq; ceram illam denuo complanabant, sartam (vti prius) æquabilemq; concinnantes, ad nouam scripturam supponendam quasi succidaneam, veteri ac fugitiua illa expuncta scilicet. *Stylum* ergo *vertere*, est interpolare atque emendare quod scripseris: nec mucronem (vt antea) sed vero alteram styli partem, inuersam dico, atque ideo obtusiorem ad delendum adhibere. Præcipit proinde cum Horatius, cum Arbiter frequentes in scribendo lituras faciundas, verbaque (*quamuis inuita recedant*) *atroci stylo effodienda*, hoc est, crebro inuertendum graphium, nec stylo, aut ceræ parcendum, si quis digna modo posteritatis auribus conscribillare postulet sese. Vide exemplum Prudentij prudentissime apud eumse Turnebum illum Aduersar. suorum lib. 14. cap. 24. interpretatum in hanc, quam posuimus sententiam. Pergit narrare porro apud Petronium Agamemnon:

v. 26. *Nunc pueri in scholis ludunt: iuuenes ridentur in*

foro, & quod vtroque turpius est, quod quisque perperam discit, in senectute confiteri non vult.] Exprimere videtur voluisse dictum Horatianum. cuius quantopere studiosus fuerit Arbiter, testis est Elogium illud multo liberalissimum. quo *curiosam* in Poëta isto Biformi *felicitatem* idem admiraturus postea. Illud igitur Horatianum (vt dixi) exprimere voluisse videtur hic noster:

Vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt:
Vel quia turpe putant parere minoribus, & quæ
Imberbes didicere, senes perdenda fateri.

CAPVT III.

Liciniane improbitatis (*an*, Humilitatis, *potius?*) *in priuam, hoc est, in veterem suam sedem reductio* : Improbitate *illa* Luciana, *seu* Lucilliana *etiam* humilitate, *vna cum Turnebi Imperatoris sui præsidio ac propugnaculis, tam hic, quam in proximi Scazontis constitutione, de statu deiecta, infirmata, ne dicam subuersa funditus. Contrà,* Lucillianum nomen *postliminium Sidoniano carmini restitutum, Caluo, qui alienum temere vsurpauerat, pariter cum titulis suis gentilitijs iniusta possessione pulso deniq; ac deturbato,* Perditi, *quod genus vocitentur.* Addictus Histrioniæ. *Salisberiensis exempli integratio.* Mittere habenas.

PAg.51.v.3. *Sed ne me putes improbasse schedium Lucillianæ improbitatis, quod sentio & ipse carmine effingam.*] Ita nobis refert curatissima illa, ac Parisiensis Editio.

Turnebus, pater eruditionum,
Idemq; ARBITER *omnium Leporum;*
Non horum modo, sed quot aut fuerunt,
Aut posthac alijs erunt in annis,

priorum exemplariorum fidem sequutus non *Improbitatis*, verum *Humilitatis*, rescribebat. idque Petronianæ etiam sententiæ haud paullo accommodatius visum. Nam (sicuti idem argute subijcit) *Lucillius in Satyris interdum se ad humilitatem Iamborum demittebat; hodieque in Grammaticis quidam eius Iambici reperiuntur.*

vinntur. Alij non *Lucilliana*, ſed vero *Luciana improbitatis* potius maluere, & ita in contextu poſuerunt; haud quidem ſuo, verum hercle communi vitio in errorem imprudentes compulſi; inſcitia ætatis maxime, qua Petronium hunc noſtrum Luciano poſteriorem credidere. Quare venia digni: & fuit tempus, quũ & ipſe ſcripturæ eorundem veſtigijs inſiſtens ex *Luciana*, *Liciniana* concinnandum hariolarer. atque eo mehercules audacius, quoniam in codice quodam membranaceo, *Luciniana*, deprehenderam iam antea. quanquam quid graue, ſi de *Diſerto illo Catulli Salicippio*, ſeu *Salaputio* dictum accipiamus? Licinio inquam Caluo cognomine, qui multum & diu cum ipſo Cicerone, & quidem ambiguo certamine, de Eloquentiæ principatu contentiones exercuit. & cuius *Delicati verſiculi* paſſim à Catullo, familiari ſuo, de meliore ſane nota commendantur. quippe qui & oratione ſummum illum Oratorẽ (vti dictum eſt) æmulus, & Poëta inſuper non humillimi ſpiritus fuit. Nam (vt teſtis eſt Seneca) *carmina quoque eius, quamuis iocoſa ſint, plena ſunt ingentis animi.* Proinde *Improbitatis* iſtud non improbo; quam etiam in Poëmatibus eius agnouiſſe Ouidius videtur, quum ſcribit:

Par fuit exigui, ſimilisq; licentia Calui,
Detexit varijs qui ſua furta modis.

Hoc eſt, varijs modorum, ſeu numerorum generibus Epigrammati conuenientibus, ad exemplum Catulli ſcilicet. Quod ſi quis *Humilitatis* mordicus retinendum contenderit, ad Liciniani ſtyli mediocritatem & oratorium dicendi genus verbum iſtud accommodare debebit. quod an humile fuerit, haud facile dixerim. hoc compertum habeo tamen, Ciceroni ipſi & accuratum & exquiſitum viſum oppido: & cuiuſmodi non niſi abs ſummo Atticiſmi cultore manare potuiſſe eſt veriſimile. eundemque & *violentum & incitatum in dicendo* à Seneca perhiberi, etiam ſcio. neque aliter ſane de Orationibus eius Plinius Nepos. Sed enim *Humilitatem* hanc potius in Poëmata Calui cõuenire

crediderim, in quibus & priscæ illius Latinitatis imaginem examussim expressam, & simplicitatem Catullianæ æmulam, (cuius ætati suppar vixit) ad viuum oppido enituisse, & Epigrammatum ipsius Fragmenta, & residua de eo veterum testimonia fidem nobis abunde facere atque adstruere possunt. Cæterum vt hîc *Lucillius* pro *Licinio* perperam obiectus nobis, ita in versu quodam Sidoniano, quem Petronij Editor producit, contrarius admissus error, hoc modo:

Non Licinius hîc, Lucretiusq; est.

Quum eo loci haud dubie *Lucillij* nomen reponendum, tum ipsius sententiæ ratio, tum legitima Phaleuciorum dimensio commonefacere nos possint.

Paginæ eiusdem versu decimo hic porro Scazon se prodit:

Cliensq; cœnas impotentium captet.] Examussim optime. Neque enim Turnebi commentum probare possum, *Nepotentium*, audacissime rescribentis. Et vero, *Impotentium*, valde potentium interpretor. qua significatione hoc verbum Horatio alias familiare. Sequitur P.

V. 11. *Nec perditis addictus obruat vino*
Mentis calorem.] *Perditis*, id est, nequam & dissolutis hominibus, & quos *Asotorum*, ac *Nepotum* cognominibus pro dignitate insignire possis. Eo dico, quod animaduertam hanc etiam lectionem in controuersiam à Petronianis Correctoribus vocitatam fuisse, imo adeo præter omne meritum suum mala manu solicitatam. Sequitur etiam:

V. 12. *Neue plausor in scena*
Sedeat redemtus Histrioniæ addictus.] Quorum versuum explicationem Præcidaneis nostris Plautinis reseruabimus, Amphitruonis Prologo id omne, cuiuscunque modi videtur, de nostro gratificaturi. interim hocce pro tempore admonuisse contenti, ne quis porro Turnebo insistat credere, Tò *Histrionis*, hunc in locum magna cum fiducia inducenti; atque adeo, *Addictus* istud non participationem, sed voca-

bulum

bulum esse adseueranti: hæresi præpostera, nec tanti viri acumine condigna. quum *Histrioniam facere*, apud Plautum etiam iteratum offendas, & ipse Arbiter eadem voce alibi præterea vsus reperiatur, non quidem in his Fragmentorum ruderibus, sed vero in exemplo quodam, quod a Ioanne nescio quo Salisberiensi deprauate productum ita corrigendum plusquam Turnebica fiducia pronunciamus: *Non duco contentionis funem, dum constet inter nos, quod fere totus mundus, iuxta Petronium, exerceat histrioniam.* Nam & illic, & in postrema Lutetiana Editione, *Histrionem*, perperam hodie publicatum legitur.

v. 18. *Mox & Socratico plenus grege mittat habenas Liber, &c.*] *Mittere habenas* Petronio & Propertio idem, quod Ouidio *Immittere*: alijs *Permittere*, seu *Remittere*, I. laxare ac concedere habenas. Hinc paret hoc loco *Mittat*, non *Mutet* retinendum, quod tantopere tamen quibusdam complacitum.

CAPVT IV.

Notare sibi. Petronij complures loci aut correcti, aut nouo interpretamento illustrati, Mos in re trepida ac subitaria capitis operiundi. Nonariarum Cellæ, Distingui Titulis quæque suis solitæ. *Eas adeo* (cellas *dico*) *meritorias, stataque ac certa mercede, hoc est, asse vno parabiles fuisse. Res quasi* per nebulam, seu caliginem *videre. Omnes Gytonis mores ad subdolam ac fucatam vernilitatem facti oppido.*

PAg. 52. v. 3. *Dum hæc diligentius audio, non notaui mihi Ascylti fugam*] Phrasis Petroniana, quamque hic idem scriptor,

Tantum non in delitiis habuisse videtur:

Bis vtique vsurpatam postea, primum pag. 125. *Notauit sibi ad Lunam tonsorem intempestiuo inhærentem ministerio.* Iterum deinde pag. 140. *Proxima ergo nocte quum miles notasset sibi & lumen inter monumenta clarius fulgens, &c.* Seruandum itaque Pronomen, neque de hoc dictionis genere delibandum quidpiam.

Habes deinceps verſ. 4. *Et dum in hoc dictorum æstu motus incedo*] Præpoſitionem *In*, inducendam arbitror, at cætera retinenda : miror que, quid eos mouerit, qui, Tò *Motus*, loco mouere ſunt auſi. Sequitur porro :

v. 6. *Ingens ſcholaſticorum turba in porticum venit, vt apparebat ab extemporali declamatione neſcio cuius, qui Agamemnonis Suaſoriam exceperat*] *Suaſoriam* accipito, quam Agamemnon neſcio quis in Schola exſudauerat ſupra, pagin. 49. interim dum in Porticu declamat Eucolpius, eius, quam ibidem habuimus Declamationis particulam.

Pagina porro eadem, verſ. 13. legitur : *Sed nec viam diligenter tenebam, quia nec quo ſtabulum eſſet ſciebam.*] Videtur aliquantillum deſiderari ; & neſcio, an interponendum huiuſcemodi quidpiam : *Quia nec, quo iter ad ſtabulum eſſet, ſciebam.* Vel certe adiectandum, *Loco*, hoc modo : *Quia nec, quo loco ſtabulum eſſet, &c.* Sic enim idem pagina item ſequente : *Cum errarem per totam ciuitatem, nec inuenirẽ quo loco ſtabulum reliquiſſem.*

Pag. proxima 53. v. 3. *Tarde, imo iam ſero intellexi me in fornicem eſſe deductum*] In veteri Codice erat, *Tandem*, non *Tarde.*

Sequitur mox verſ. 5. *Exſecratus itaque aniculæ inſidias, operui caput : & per medium lupanar fugere cœpi in aliam partem*] De more operiendi capitis in re crepera & ſubita antiquitus frequẽtato diximus quiddã in Notulis noſtris ad Horatium plura (vti ſpero) dicturi ſuo loco ad Moſtellariam Plautinam. quo etiam referundum exemplum illud pag. 65. in hoc ipſo Petronio : *Operuerat Aſcyltos pallio caput, ammonitus ſcilicet periculoſum alienis interuenire ſecretis.* Sed tamen neque illud pigebit aſſcribere, quod apud Fabium lectũ nobis huic loco illuſtrando mirabiliter facit, libro 5. cap. 1. *Ita neque illum probauerim, qui, quum eſſet cruentus gladius eius ab accuſatore prolatus, quo is hominem probabat occiſum, ſubito ex ſubſelliis vt territus fugit, & capite ex parte velato quum ad agentem ex turba proſpexiſſet, interrogauit, an*

uit, an iam ille cum gladio recessisset. Fecit enim risum, sed ridiculus fuit.

Pag. eadem v. 23. *Iam pro cella meretrix assem exegerat*] Locum liberum designat, in quo homines venerei ac voluptuarii nequam faciebant clam (vt inquit Comicus) remotis arbitris. Hoc enim genus *Cellæ* dicebantur; easque à Lenis, siue etiam Lenonibus conduci mos erat, assis vnius (sicuti hinc paret) pretio. In eiusmodi ergo secretum se à patrefamilias perductum commemorare pergit Ascyltos: &, absque pertinacia sua fuisset, daturum pœnas, & quidem *penitas*, parato præsertim, imo promto peculio in rem præsentem. Facit eodem quoque Senecæ patris locus 11. Controuersiarum: *Deducta es in lupanar, accepisti locum, pretium est constitutum, Titulus inscriptus est.* Quo loco *Titulum* intellige, quem planius expressum reperias Satyra illa Iuuenalis, vbi de indomita Messalinæ *Induperatricis rabie, an tentigine dicã?* agit grauissimus publicæ luxuriæ castigator Satyricus, quem dixi, his verbis:

Intrauit calidum veteri centone lupanar,
Et cellam vacuam atque suam. tum nuda papillis
Constitit auratis, Titulum mentita Lyciscæ.

Adiice & Martialis ista:

Intrasti quoties inscriptæ limina cellæ,
Seu puer arrisit, siue puella tibi, &c.

Pergit porro Petronius:

Pag. 54. v. 1.* *Iunctis viribus molestum contemsimus*] * Ego, & Ascyltus scilicet. Intelligit autem pullipremonem, vel subulonem illum potius, patremfamilias dico, qui Ascylto paullo ante hillas cædere voluerat; eundem porro obstinate etiam persequutus. frustra; quippe *valentiorem nactus aduersarium*; iamque insuper occursu & quasi intercessione Eucolpii fratris nouis succenturiatum copiis, animisque ac viribus solidissime confirmatum.

Pag. eadem. v. 3.* *Quasi per caliginem vidi Gytona in crepidine semitæ stantem*] Plautus noster, *Per nebulam*, dixisset.

v.4.*Et in eundem locum me conieci*] Sic dictum, quomodo ab eodem alibi: *In aumarium memet conieci.*

v.7.*Consedit puer super lectum, & manantes lacrymas pollice expressit*] Ergo simulatas, atque ad ostentationem doloris comparatas modo, & velut vi quadam extritas; neque dissentaneas nimium illis Ouidianis, quas lib. 1. de Arte, amatorum delitiis vnicus ille Venerearum rerum magister præiuit hoc præcepto suo:

Si lachrymæ (neq; enim veniunt in tempore semper)
Deficiunt, vda lumina tange manu.

Vnde perspicere est, quam condigne ædepol, atque ex disciplinæ pullariæ regula personæ seruiat Gyton: quem nusquam non sui similem, hoc est, nequam malumque ac versipellem, & (vt vno verbo absoluam) pathicum & quasi Comœdicum inducit Petronius: prorsus; rota figulina vorsutiorem, & in quem meritissimo Horatianum istud conuenire putandum?

Verna ministeriis ad nutus aptus heriles.

& reliqua, quæ de argillæ vdæ imitatione ibidem ordine deinceps operæpretium sit lectitare.

CAPVT V.

Intentare, *siue* Intendere manus alicui, *vel* in aliquem. Inhorrescere. Nocturnus percussor, grassator, Aduocatus. Fortiter facere; Cum pura muliere pugnare, *quo sensu acceptanda.* Fratris nomen *in obscœnis vbique apud Petronium.* Vitrea fracta *solidata, ac pristinæ suæ integritati restituta. Eiusdem loci per se obscuri liquidissima declaratio.*

PAg.eadem, v.18. *Quibus ego auditis, intentaui in oculos Ascylti manus*] Ex hac nota est, quod ab eodem iteratur pag. 133. *Nec quicquam pro me deprecabar, sed intentans in oculos Tryphænæ manus.* Item 111. *Alius veru extis stridentibus plenum in oculos eius intentat*] Vsi quoque eadem phrasi Tacitus haud semel, Hirtius, Liuius, ipse Cicero denique. neque aliorsum trahenda *Digitorum intentatio* apud Senecam. Habes haud multo post:

v.21. *Inhorreſcere ſe finxit Aſcyltus*] Idem pag. 187. *Inhorrui ego tam fabuloſa pollicitatione conterritus.* Item alias plus vicé ſimplici, pro *Cohorreſcere*, & quaſi mente tota atque omnibus artubus contremiſcere,

Quod fit, vbi ſubito conrepunt membra pauore,
Arrectaq; horrore comæ, & vox faucibus hæret:
Genua tremunt, geliduſq; coit formidine ſanguis. Legitur mox ibidem:

v.26. *Non taces nocturne percuſſor?*] *Nocturnus graſſator*, eſt pagina 91. Etiam *Aduocati panè nocturni*, pagina 60. Quod vero idem mox ſubdit:

v.27. *Qui ne tum quidem, quum fortiter faceres, cum pura muliere pugnaſti*] Nouo, neque vſitato more dictum videtur; vtique mihi, qui, *Fortiter facere*, hac ſententia nullus alibi, quod ſciam, memini lectitare: poſitum (vt apparet) pro, *Muliebre aruum conſerere*, armiſque virilibus agere res mariti; atque in robuſta (vt idem loquuturus poſtea) hoc eſt, in maſcula hercule, non autem pathica voluptate deditum eſſe. *Pura* vero *mulier*, libera eſt immuniſque à fœditate *morbi Campani*, ac *luxu illo Capitali*, quem Nolanis aſſignat Auſonius, Lesbiis vſurpatum antiquitus: vnde & λεσβιάζειν. quod diſſimulanter innuere volentes Latini illi veteres Plautus, Varro, Seneca, Tranquillus denique: *Comprimere linguam*; *Offendere buccam*; *Ori ſeu Capiti cuiuſpiam illudere*: (quibus reſpondent; *Mergere caput*; *Comprimi*; *Ore alicui morigerari*) periphraſi multo honeſtiſſima circumſcripſere. Martialis lib. ix.

Improbius quiddam ridenſq rubenſque rogaui:
Pollicita eſt nulla luxurioſa mora.
Sed mihi pura fuit.

Vbi hoc quoque obſeruabis, non de nihilo eſſe, quod *Luxurioſæ* Epithetum attribuerit fellatrici. Item alia huius generis paſſim, at non eadem circuitione ſemper quo etiam referundum id quod antea Aſcylto tacite exprobrauerat Eucolpius dictis illis: *Cuius nec ſpiritus purus eſt.* Eodem quoque honeſtatis velamento in diuerſo * *Ligurum* genere, hoc eſt, Varronianis *Labdis*

* *Cunnilingorum.*

Labdis notandis vſa Latinorum verecundia: Exempli gratia: *Occultare ſe demiſſo capite, Perdere caput in aliqua. Molas lingere. Obligurire:* cuius rei infamia Tiberio quoque hircoſo ac olido ſeni clare & publicitus *Attellanico Exodio* exprobrata apud Suetonium hiſce verbis:

Hircus vetulus naturam Capreis ligurit.

Veniamus ad Petronianum illud paginæ ſequentis.

Pag. 55. v. 2 *Cuius eadem ratione in viridario frater ſui, quæ nunc in diuerſorio puer eſt*] Vnde apparet non Gytona modo, ſed vero & Aſcyltum puerili morigeratione, id eſt, pygiaco obſequio, quod Eucolpio iam olim in viridario officioſiſſime præſtiterat, *Fratris* appellationem iure quodam ſuo ex pathica diſciplina indeptum antea. Quam rem in priori huiuſce narrationis ſerie (quæ nunc ab ſtirpe interiit planiſſime) pluribus haud dubie Petronius noſter fuerat exſequutus. *Sed hæc prius fuere, &c.* Legitur eadem pagina.

v. 5. *Quid ergo homo ſtultiſſime facere debui, quum fame morerer? an videlicet audirem ſententias, id eſt, vitream fractam* (lege *Vitrea fracta*) *& ſomniorum interpretamenta?*] Agamemnonis diſſertationem intelligit de cauſis corruptæ Eloquentiæ paullo ante cum Eucolpio habitam. vnde quum ſe præter opinionem fratris, vel præceptoris potius (nam & hanc quoque appellationem ipſe ſibi Eucolpius attribuerat modo) ad Gytonem inforandum, ſtabulum vorſus, hoc eſt, in diuerſorium furtim & quidem curriculo volabundus ſubduxiſſet; vt hoc ſaltem colore aliquo probabili feciſſe videretur, dentes ſuos dentientes, ac lippientes fame fauces, ventriſque eſuritoris inanias callide, nec non rationabiliter obtendit. cui iampridem latranti explementum quæritare maius operæpretium fuiſſe cauillatur ſibi, quam tædium illud ſcholaſticæ auditionis deuorare diutius, in excipienda primum præceptoris ſui (Eucolpii inquam) Declamatione; deinde eampſe mox conſequutis Agamemnonis

mı̃onis ſermonibus, ſoluta partim, partim vincta oratione bifariam puta conceptis. Vnde & *Vitrea fracta*, & *Somniorum interpretamenta* appellat, multo vrbaniſſime: vt quaſi *Scopas ſolutas* dicas,

Inanes inquam Præficarum Nænias,
Plautique Mortualia.

CAPVT VI.

Ad vberiorem Petroniani loci intelligentiam curioſa fælicitate euaſum. De more locupletum Poemata ſua recitantium culto antiquitus, indidemque pullatæ ac pannoſæ multitudinis aſſenſum atque approbationem aucupantium & quaſi ementium ſibi; non quidem vlla Poeticæ facultatis virtute, aut ſcientiarum meritis, ſed vero gratuita cibi ac veſtimenti præbitione, Conlectanea accuratiſſima.

ORdinem continuare pergamus porro. Subiungit igitur Petronius v.9. *Multo me turpior es tu hercule: qui vt foris cœnares, Poetam laudaſti*] Odioſum aliquẽ recitatorem intelligit, cui frequentem aurium operam locauerat Eucolpius; non quidem carminum (quibus hercle nihil inuenuſtius) ſed vero multo validius Genio ipſius cœnæ illectus: ſecundum illud Martialis noſtri:

Quod tam grande Sophos clamat tibi turba Togata,
Non tu Pomponi, cœna diſerta tua eſt.

Cuius adipiſcendæ gratia à ſemet ipſus impetrauerat idem ille, quem dico, frater Aſcylti, vt præter animi ſui ſententiam inculta & male nata Poëmata plauſu etiam immeritiſſimo proſequeretur, *Sophocles ex Eucolpio, ex auditore Laudicœnus factus* ſubito. Hæc enim nomina in *Cœnipetas* vulgo detorquebant, id eſt, in cœnarum captatores, eoſque, qui (vt Catullus loquitur)

Quærunt in triuiis vocationes:

& qui deterius nihil, quam *domicœnia* odere. cuiuſmodi à Martiali plurimos adeo in Epigrammate graphice prorſus, omnibuſque ſuis coloribus depictos vi-

ctos videmus: præque cæteris *Selium* quendam, familiam eo in genere ſtrenuiſſime ducentem. Quid mirum vero? quum non deeſſent iis temporibus homines lauti ac locupletes, qui re nulla alia, quam carmina ſua vt recitarent, aſſidua cœnarum præbitione auditorum ſtudia emererētur: interdum lacernarum etiam, vel ſimilium rerum largitionibus gratiam eorundem ac fauentiam aucupantes. Exemplo fuerit nobis vnicus pro omnibus Ligurinus ille Martialis, de quo ita ſalſiſſimus Poëta:

Hæc tibi, non alia, eſt, ad cœnam cauſſa vocandi,
Verſiculos recites vt, Ligurine, tuos.

Neque omittenda illa Horatii, de ſemet in Epiſtolis prædicantis:

Non ego ventoſæ plebis ſuffragia venor
Impenſis cœnarum, & tritæ munere veſtis.

Qui mos etiam Perſio non intactus, ineptum ac diuitem recitatorem his dictis Satyrice compellanti:

Calidum ſcis ponere ſumen,
Scis comitem horridulum trita donare lacerna.

Quibus inſuper alterum quoque ab Horatio locum appingas licebit, qui in Arte legitur iſtiuſmodi:

Vt præco, ad merces turbam qui cogit emendas,
Aſſentatores iubet ad lucrum ire Poeta
Diues agris, diues poſitis in fœnore nummis.
Si vero eſt, vnctum qui recte ponere poſſit.

& cætera, quæ ſequuntur eôdem pertinentia, in Notis noſtris ad Horatium plus vno in loco liberaliſſime explicata. Huius proinde laudationis turpitudinem, ſiue indignitatem verius etiam hîc Eucolpio obiicit Aſcyltus. Neque alio me hercule referundum, quod idem haud multo ſane poſt: *Hodie (inquit) quia tanquam ſcholaſtici ad cœnam promiſimus, non perdamus noctem. Ad cœnam*, Poetæ illius ſcilicet, ab Eucolpio (vti diximus) cœnæ gratia collaudati. cuius haud dico verſus, ſed verò & nomen pariter cum meliore huiuſdem Satyrici parte (id quod ex ſuperioribus argumentis ſatis ſuperque antea nobis oſtenſum) vbi

ſint;

ſint; vtrum ſint, an non ſint, id vero Lethen ſcire oportet ſcilicet. Nam ne de Trimalcionis cœna, qui & ipſus Poeta videri volebat, aut perbelle certe amorem carminum ſimulabat, dictum credam, obſtat temporum ratio. Hæc enim, qua-de agitur cœna in hodiernam veſperam condicta; at altera illa triduo, an quatriduo poſt? indicio ſint (præter ea quæ ab ipſa vſque ſtirpe interciderunt) tot interiectæ in medio feſtiuiſſimæ narratiunculæ, in quibus dies, veſperas, noctesque aliquot abſumtas, ſuperſtites etiamnum reliquiæ atteſtantur. Arguta porro, atq; oppido prudens commonitiuncula illa.

v.25. *Non perdamus noctem*] Eam vero & Martialis noſter ſcitiſſime aliquoties expreſſit. vt:

Et nihil ex tota perdere luce voles.

Item: *Et nihil extremos perdidit ante rogos.*

Poſtremo: *Perdiderit nullum vita reuerſa diem.*

Quo etiam reſpexit Plautus noſter, quum ſcribit:

Diem perdidi optimum.

CAPVT VII.

Phraſeos Plautinæ cum Petroniana conlatio. Quæſticuli *in Arbitro, depulſo* Quæſtionum *frigore, certo potius, quàm arbitrario iure repoſiti.* Collidere cum aliquo, *ἀντὶ τοῦ* Confligere, *abſolute poſitum in Seneca.* Rumoribus differre. Habitationem ac ſedem proſpicere ſibi. Fraternitas Eucolpiana *quouſque debeat extendi.* Colluſio *in re voluptatum.* Veſtæ contubernium, *pro* Veſtæ contubernali, *felicis coniecturæ alite in Petronio reſtitutum. Addita & alterius loci emendatio.* Diuiſionis *munus inter nequitiæ vocabula, atque ad eos, qui Sectiones ambituriunt, ablegandum.*

VLterius in Petronio progrediamur. * *Rurſus in memoriam reuocatus iniuriæ, &c.*] Phraſis vetus, & qua Plautus etiam vſus in Perſa:

Ne ſuarum ſe miſeriarum in memoriam inducas.

Pergit Petronius v.16. *Ac paupertatem noſtram priuatis quæſtubus conemur expellere*] Ita nouiſſima illa Pariſienſis Edi-

ſis Editio, Aliæ, atque in his Lugdunenſis, *Quæſtionibus*. Quæ lectionum diuerſitas me adigit, vt *Quæſticulis* reſcribendum harioler, voce examuſſim probiſſima, & qua Lucillius, Varro, ipſe Cicero vſus denique. Probarem *Quæſtubus*, niſi idem vocabulum in proxima etiam linea repetitum viderem. Quæ iteratio an Arbitrum noſtrum condeceat ſatis, doctioribus arbitris arbitrandum porro ac diſcutiendum relinquimus. Eſt ſub eiuſdem pagellæ finem,

v.20. *Alioqui mille cauſſæ nos quotidie collident, & per totam vrbem rumoribus deferent.*] Sic Silius:

Concurſuſq; viros colliſerat acer.

nec non Papinius: *Gloria collidit fratres.* Abſolute vero Seneca in lib. de Diu. Prouidentia, quo loco de Catone diſſerit, Vticenſi dico: *Quem ſibi rerum natura delegit, cum quo metuenda collideret.* Quod ſupereſt, malim inibi *Different*, quam *Deferent*, vti hodie vulgo legitur. idque haud paullo (meo quidem animo) ſignificantius efficaciuſque. Ad verſum vſque ſequentem gradum porro capeſſamus:

v.25. *Cras autem, quia hoc libet, & habitationem mihi proſpiciam, & aliquem fratrem*] Proba, & Romana loquutio, qua nec refugit Liuius: *Qui ſedem* (inquiens) *ſenectuti veſtræ proſpiciunt. Fratris* vero cognominationem cum germana cognatione confundas, caue. Nihil enim abſurdius. & docuit iampridem, tertio Antiquarum ſuarum, vnico magis vnicus Lipſius noſter, nomen illud inter vocabula nequitiæ paſſim à veteribus celebratum. Et haud ſcio, an *Fraternitatem* iſtam ab Arbitro poſitam alio ſignificatu vſpiam in hoc opere ſis reperturus.

Pag. 56. v. 15. *Diſcuſſiſque fortiſſime clauſtris inuenit me cum fratre ludentem*] Honeſta ſane rei turpiculæ periphraſis ex eius ſæculi conſuetudine (vt apparet) nata, indidemque porro in vulgum recepta. quam in Seneca etiam Patre deprehendas lib. III. Controuerſiar. *Omnes infamauerunt raptæ patrem, quaſi cum raptore colludentem.* Item ſub eiuſdem Controuerſiæ finem: *Hermagoras*

tagoras solebat interdum diu schemata persequi, interdum breuiter & fortius attingere, sicut in hac sententia fecit, cum suspicionem facere vellet, inter rapta patrem & raptorem collusionis.

Eadem pag. v. 17. *Et quid agebas, inquit, frater sanctissime? quid vesticontubernium facis?*] Quod quidem Turnebus verbo iuncto venuste de iis dictum autumat, qui sub eadem veste cubant. Mihi non fit verisimile, suspicorq; duobus potius verbis rescribendum *Vestæ contubernium* per irrisum appellet eum, quem videri vult à Vestalium castimonia quam longissime abesse.

Habes ibidem, v. 20. *Et me cœpit non perfunctorie verberare, adiectis etiam petulantibus dictis: Sic diuidere cum fratre nolito*] Ita Editiones, quas quidem mihi vsque adhuc inspectare contigit. Cœterum haud placet hæc clausula, & pro *Nolito*, perlubenter hercule, *Cogito*, legerim. Latet autem spurcities, ne ipsi quidem Petronio dissimulata. Addit enim: *Petulātibus dictis.* Quamobrem autem? Id vero non iam meis, verum hercule Ciceronis ipsius verbis enucleare conabor tibi. Sic enim ille Epist. libro 9. ad Pætum suum: *Ergo in verbis honestis obscœna ponimus. quid enim? non honestum verbum est Diuisio? At inest obscœnum. cui respondet Intercapedo.* Vnde & Plautus Aulularia:

Me tu quidem hercle, hîc tam palam, non diuides.

Hinc etiam *Diuisores* dicti *Hillicidæ*, qui Pullariam facerent scilicet.

Pag. 57. v. 8. *Nec diu moratus rusticus quidam familiaris oculis meis, &c.*] Id est, quem vidisse aliâs videbar mihi, quique (cum Plauto dicam) oculis meis haud sane ignorabilis obijciebatur. Inuenias idem loquendi genus infra pagina 118. *Vox pæne auribus meis familiaris.* Hoc est (vti dictum modo) auribus antehac meis compluries vsurpata.

CAPVT IIX.

De Metus, *an* Motus *prærogatiua disputatum. Alterius*

loci enarratio. Mos priscus Fures, seu Latrones etiam deprehensos flagitandi, *ab hodierni sæculi consuetudine non abhorrens.* Inspicere querelam, Morbum. In controuersiam esse. *Manusc. Codicis lectio repræsentata. Fragmenti alterius Petroniani cum huius ipsius loci argumento conciliatio, per caussam* Cryptæ Neapolitanæ : *vnde Lipsiana quoque de* Græca Vrbe *suspicio validissime confirmetur. In* sacrum Quartillæ ante cryptam turbatum *Inquisitio paullo curiosior.* Manus inter se vsque ad articulorum strepitum contritæ *præsens animi stomachantis indicium. A Scaligeri sententia in Propertio discessum.*

VEntum ad pagellam 57. Eam vero sed & duas ordine consequentes tralaticia opera, hoc est, perfunctorie, & quasi vlterius properantes percursitabimus. Pergit casus proinde suos commemorare Encolpius: v. 15. *Ac ne ipse quidem sine aliquo metu hominem conspexi.* Ita est in editione nuperrima. & fortasse probe. in altera, *Motu.* quod si recipimus, quid restat aliud, quàm vt, pro leui animi commotiuncula desubito obiectâ, positum interpretemur?

Pag. 58. v. 7. *Exhilaratus ego, non tantum quia prædam videbam, sed etiam quod Fortuna me à turpissima suspicione dimiserat, &c.*] Id est, liberauerat, exsolueratque. Vnde paret, Ascyltum iam antea *tuniculam istam intactis aureis plenam* sibi non à Præmiatore aliquo ignoto, sed vero abs Eucolpio ipso astu manticulatam, manuque improba sublectam, falso sane persuasum habuisse. neque misero profuisse *Fraternum* illud *sanctum ac venerabile nomen,* quo minus in suspicione furti apud carissimum commilitonem, ac cõtubernalem suum immeritissimo poneretur.

Pag. 59. vers. 10. *Iniecit vtramque laciniæ manum, magnaque vociferatione Latrones tenere clamauit*] Si, *Tenere,* retineamus, subaudiendum videtur, *Se*; vt manifesta in noxia Latrones sese tenere significet, tanquam deprehensos. Alij tamen, *Tenete,* malunt potius. idque

ad no-

ad noſtri huius ſæculi conſuetudinem referre haud abſurde poſsis, quoties trium literarum homines in ipſo furto deprehenſos perſequimur ac reflagitamus, altiore voce conclamantes: **Hout den dief.** Cui opinioni ipſe quoque Arbiter hic noſter ſuccenturus poſtea pagina 194. vbi ſcribit: *Aniculæ, quamuis ſolutæ mero ac libidine eſſent, eandem viam tentant, & per aliquot vicos ſequutæ fugientem, Prehende furem clamant.*

Pag. 60. verſ. 5. *Ac poſtero die iudex querelam inſpiceret. Neque enim res tantum, quæ videretur, in controuerſia eſſe, &c.*] Eadem ratione dictum, qua apud Plautum: *Morbum inſpicere.* Quod reliquum eſt, vtraque manu Turnebi emendationem amplector, accuſandi caſum Petronio redonantis, reſcribentiſque: *In controuerſiam eſſe*, hoc loco, more loquendi Plauto, Ciceroni, ac veteribus illis perquam vſitato, qui, *In mentem fuit*, non vero, *In mente.* conſimiliter dictitabant.

Pag. 61. v. 17. *Et me deriſiſſe, inquit, vos putabatis? Ego ſum ancilla Quartillæ, cuius vos ſacram* (lege, *ſacrum*) *ante cryptam turbaſtis*] In veteri Codice: *Et deriſiſſe, inquit, vos me putatis?* plane & probe exaratum viſebatur: Ceterum hoc leue; illud aliquanto penſius, magiſque (vt quod res eſt dicam) κρύφιον, de *Crypta*: quod quidem ego de nulla ſane alia, quam Neapolitana illa accipiundũ, habeo perſuaſum mihi, Veteri P. Danielis Gloſſario inductus maxime, huiuſcemodi nobis Fragmentum ſubminiſtrante ex 1. Satyrarum Petronij: *Satis conſtaret eos niſi inclinatos non ſolere tranſire cryptam Neapolitanam.* ad cuius ipſiſsimum loci argumentum hæc ipſa quoque pertinuiſſe euidens ſuſpicio eſt mihi. Vnde magis etiam interpretationis eius auctoritas ſuffulcitur de Petroniana *Græcæ vrbis* commemoratione. quam eampſe vtiq; cum Neapoli fuiſſe, antiquiſsima, id quod ſupra oſtenſum, Græci generis colonia (vbi hæcce omnia, quæ Protaſi continentur, geſta ac patrata) nec Lipſianum nobis, nec Cornelianum oraculum mentitur. *Sacrum* vero nocturnum & penetrale in Sacello Priapi, (cuius *Genio Peruigilium deberi* mo-

net Quartilla postea) à sequiore sexu ex ritu & disciplina patratum intellige. Eius enim Dei sanctuarium *ac religionem iuuenes isti vrbani* interuentu suo vitiauerant scilicet. qui non contenti tanti Semonis mysteria, ceremonias, totque annorum secreta oculis profanis vsurpata dignissime contaminasse, etiam ante *Cryptam Neapolitanam* (vt diximus) turbellas dare sustinuerant insuper: alienissimo & loco & tempore vias publicas grassatura sua infestas habere ausi: nec secus quam *Præmiatores nocturni* viatorum loculis ac vestimentis insidias facere. Cuius rei testis *Pallium* fuerit, mala manu, hoc est, nefario latrocinio, ne sacrilegio dicam ab iis ipsis harpagatum antea. Quo item referendum, quod Eucolpio & Ascylto mox ab eadem Quartilla obiectari videmus: *Quænam est, inquit, hæc audacia? aut vbi fabulas* (*rapinas*, lego) *& antecessura latrocinia didicistis?*

Præcesserat ibidem pag. 62. v. 6. *Vt ergo tam ambitiosus detonuit imber, retexit superbum pallio caput, & manibus inter se vsque ad articulorum strepitum contritis: Quanã est, inquit, hæc audacia?*] Hoc ipsum inter alia commoti vehementius animi indicia recenset quoque Seneca lib. III. de Ira, his verbis: *Adiice articulorum crepitum, quum se ipsa manus frangunt.* Item ibidem cap. I. lib. I. *Horrent ac subriguntur capilli, spiritus coactus ac stridens, articulorum seipsos torquentium sonus, gemitus, mugitusque, &c.* Vnde liquet illustrissimi viri error, qui ad Propertianum illud:

Spirantisque animas, & vocem misit, at illi
Pollicibus fragiles increpuere manus:

interpretamenti vicem adiecit, eum proculdubio gestum fuisse componentium se ad dicendum, more etiamnum hodie plerisque familiari.

Pag. 63. v. 7. *Protendo igitur ad genua vestra supinas manus.*] Imitatio Horatiani illius:

Cœlo supinas si tuleris manus.

CAPVT

CAPVT IX.

Turnebicæ correctioni assensum. In certamine gladiatorio, Qui non iugulat, victorem abire, *quam potissimum ob caussam censuerit Arbiter. neq; aliunde natam emendationem illam, quam corruptissimo Martialis loco nos adolescentuli imputauimus iam olim, pro Coniunctione caussali Disiunctiuam Negationis particulam primitus substituere ausi. Tectioris sententiæ exploratio. Emendatus Petronij locus, non sine exemplorum tam à Plauto, quam Martiali festiuissimâ conlatione.* Mutare equum, *quid?* Horribilis secreti *enunciatio.*

PAg. 64. v. 8. *Nam sane & sapiens, cum tempus, iurgia flectit*; (ita enim haud dubie cum doctissimo Turnebo locus ille rescribendus) *Et qui nō iugulat, victor abire solet.*] Alludere autem videtur ad morem ac disciplinam gladiatorum, quorum sollertiæ, industriæ, peritiæq; vis omnis, ac præcipuum porro ad victoriæ consequutionem momentum, non inferiundo, aut etiam iugulando; sed vero habili quadam membrorum agilitate potius, modicoque corporis inflexu ac declinatione aduersarij petitiones, hoc est, ictus impetusque contra obiectos eludendo, exeundoque; atque ita tractim ac sedato nisu par suum dilassando fatigandoq; & quasi ad languorem dando positū id temporis putabatur. Vnde & recte inter alia gladiatorij artificij encomia illud etiam à Martiali haudquaquam præteritum, vel dissimulatum:

Hermes vincere, nec ferire doctus.

Quanquam eo loci perperam in omnib⁹ volgatis exemplaribus nullo sensu, *Sed ferire,* iam inde ab antiquo typis publicatum exstet. Vnam Iunianam editionem excipio modo, quæ correctiunculam hanc nostram, ex Petroniani loci conlatione & conceptam mihi & edolatam iam olim, paginarum margini adtextam præfert. Neque id adeo mirandum; quippe in qua adstruenda viuus ille bono sane atque obsequenti chirographo vsus fuerat exemplari. sed tū denique,

posteaquam eidem antea de fugitiua hacce, quam dico, lectione primulum certe aurem vellissem. quam ille porro tanti æstimasse visus, vt eam fastidiose etiam pro sua publici iuris facere neutiquam sit dedignatus.

Impetrabilis porro ac clemens illa paginæ sequentis supplicatio, qua non quidem mortem, sed (quæ morte ipsa intolerabiliora) tormenta à se, cruciatusq; corporis deprecatur Eucolpius noster:

Pag. 65. v. 12. *Rogo inquam, domina, si quid tristius paras, celerius confice. Neque enim tam magnum facinus admisimus, vt debeamus torti perire.*] Ita enim legendum. cui scripturæ Curtianum quoque illud adstipulari videmus: *Callisthenes quoque ante tortus interijt.*

v. 20. *Operuerat Ascyltos pallio caput, ammonitus scilicet, periculosum alienis interuenire secretis.*] Hoc enim & ipsius suo & Eucolpij periculo perdoctus fuerat iam antea, ob inexpiabile scelus, nec consilio, sed casu ab imprudentibus admissum, id est, ob sacrum Quartillæ in honorem Priapi institutum, (id quod supra planius ostensum nobis) nimium alieno tempore, adde oculis profanis, indignissime vsurpatum. Itaque iam inde cautiori facto placuit operire caput porro, ne quid in oculos denuo fortuitum incurreret, vnde periculum aliquod sibi in posterum crearetur. Prudenter vtique, atque ex disciplina præcepti eius, cuius Quartilla ipsum commonefecerat prius: *Neque enim impune quisquam, quod non licuit, adspexit.*

Pag. 66. v. 18. *Vltimo cinædus superuenit, myrtea subornatus gausapina, cinguloq; subcinctus modo extortis nos clunibus cecîdit, modo basiis olidissimis inquinauit.*] Huic consentaneum quod habes infra pagina 69. *Ab hac voce equum cinædus mutauit, transituque ad comitem meum facto, clunibus eum basiisque distriuit.* Sed videtur legendum potius in Fragmento illo priore: *Modo extritis nos clunibus cecîdit.* Ad exemplum Martialis scribentis:

Culus tritior Hædili lacernis.

Item Plauti ex Fragmentis amissarum Fabularum:

Cum extritis talis, cum todellis crusculis.

Quod si quispiam, *Extortis*, malit, referendum erit ad pygæ eiusdem macritudinem, ita porro à Martiali meo quasi penicillo expressam:

Habere amicam nolo, Flacce, subtilem,
Quæ clune nudo radat, & genu pungat:
Cui serra lumbis, cuspis eminet culo.

Cæterum quod *Equum mutasse Cinædum* prædicat, ea vero metaphora à Vertumnis, hoc est, equorum desultoribus, & (quod Propertius ait)

Traijcit alterno qui leue pondus equo;

desumta videri potest. De re taceo, quippe flagitiosa, & quam, nostri pudoris non est, explicare.

Pag. eadem v. 25. *Vterque nostrum religiosissimus iurauit verbis inter duos periturũ esse tam horribile secretum.*] *Horribile*, id est, sacrum, verendum, & quod hominum mentibus tacitam quandam à se religionem incutiat. Vnde & Catullus εἰρωνικῶς scilicet:

Dî magni horribilem & sacrum libellum.

Sic & Petronius postea: *Et Protogenis rudimenta cum ipsius naturæ veritate certantia non sine horrore tractaui.* Id est, non sine religione, metu, ac reuerentia, quæ rebus sacris potissimum ac diuinis debetur. Sic *Horrifice*, pro *Venerande* apud Lucretium: item *Religionem* pro *Metu*, & contra, plus semel positum inuenias. idque ipsum non sine æmulo ac riuali, Vergilio primum, cuius hoc de *Lauro* exemplum occurrit modo.

Multosq; metu seruata per annos.

id est, Religionis ergo. deinde & Valerio Flacco libro vndecimo de Sacris Bonæ Deæ in Samotracia institutis primulum:

Mane, sacrisq; metum seruemus opertis.

CAPVT X.

Veteris ludi mos, quo dormientibus ora fuligine oblinebantur, *ad Plauti, ac Petronij plenam solidumque exemplorum intelligentiam nunc primum Noniano in-*

dicio patefactus; accommodatusque ad ritus aui præsentis, & Regalium nostrorum festiuitates.

PAgin. 67.v.15. *Cum Ascyltos grauatus tot malis in somnum laberetur, illa, quæ iniuriâ depulsa fuerat, ancilla totam faciem eius fuligine longa perfricuit, & nõ sentientis labra humerosque sopitionibus pinxit.*] Spero me gratiam à Lectore non nimium ingrato initurum, si ex confragosa planam fecero loci huiusce interpretationem, retracto fugitiuo Ludi veteris more. neque id mediusfidius Petroniani magis, quam Plautini honoris gratia, meretricem Adelphasium inducentis in Pœnulo, forma ferocem, eoque nomine plus æquo blandientem sibi; non sine contemnifica sane, plenissimaque fastidij gloriatione: quã huiusmodi castigatiuncula retundit demum Antherastilis soror:

Stulta, soror, es magis quam volo, an vero pulcra videre obsecro,
Si tibi illic non os oblitum est fuligine?

Cæterum huiusdem loci sententiam, ad Petroniani exempli illustramentum mirifice facientem, fuliginea somniorum suorum nube solens nobis obleuit Lambinus. quam Marcelliana tandem spõgia abstersurus, Grammaticam eiusdem obseruationem huicce chartæ illinere non grauabor: *Subleuit, significat illusit, & pro ridiculo habuit, tractum à genere ludi, quo dormientibus ora pinguntur.* Vnde perspicue dilucet, hoc pigmenti genus per ioculum & ludum iis allini solere, quos aliis deridendos propinare volebant. idque turpiculis puellis potissimum, quas hoc contumeliæ genere à procaci iuuentute affici mos erat: credo, vt hac quasi Censione monitæ, deformitatis suæ in memoriam reuocarentur. Confirmat opinionem hanc nostram Adelphasium, quã ibidem ob amabilitatis successum hæc de semet satis gloriose prædicantem Comicus induxerat modo:

Certo enim, quod quidem ad nos duas
Attinuit, præpotentes, pulcræ, pacisque potentes, soror, fuimus.

Neque

Neque ab iuuentute ibi irridiculo habitæ, quod pol, soror,
Cæteris omnibus factum est.

Hinc mos ille, quasi per manus iam inde ab antiquo traditus nobis, dimanasse videri potest, quem in ioco & vino pridie Regalium, *optimo dierum* scilicet, vsurpare consuemus etiamnum hodie, Morionem sortito ex omni numero creandi ac deligendi, cui inter cætera veræne, an simulatæ stultitiæ commoda, etiam hæc quasi Prærogatiua data, vt triclinio in orbem lustrato, oculisq; quaquà vorsum circumactis, si quidpiam forte ab incurioso, maleque sedulo conuiua contra communis Regis (Dialis inquio) Edicta vel dicto, vel facto per incogitantiam (vt fit) titubatum animaduerterit, ei vero homini multam imponat illico; hoc est, carbone aliquo teterrimo, seu fuligineo potius medicamine (vt in Plauto & Petronio fit) os ei totam faciemque perfricatam denigret, cum ingenti accubantium plausu: quibus tamen pariter delinquentibus, Legesque communibus suffragiis latas migrantibus eadem porro decoloratio impendet, solo Rege excepto modo, quippe exlege & quasi sacro. Atq; hæc ipsa ad *Fuliginem* satis. Restat, vt *Sopitionibus*, quæ sequuntur, manum applicem: quas lubenter equidem, *Scipionibus*, commutarim, si tamen, quid id esse verbi dicam *Scipionibus*, satis pro comperto haberem. Nam in Catullo auxilij quæ specula, grauissimam adeo hâc pœnam puellæ suæ deprædatoribus interminante:

Namque totius vobis
Frontem tabernæ Scipionibus scribam.

Qua enim ratione *frons Tabernæ Scipionibus* conscribillari possit, nõ video: non vtique magis, quam condignus ille doctissimo Poeta Interpres Scaliger noster. cui secundas agere, & mendum potius tam hîc, quam in Catullo latere suspicari mauolo, quam enarrare, quæ non intelligo.

CAPVT XI.

Concrepare æra. Cymbalistria: Crotalistria. *Horatij ac Mar-*

ac Martialis locorũ ad ſententiam Petronianam adcommodatio. Vrbanitatis vernulæ *vera ac luculenta enarratio, correctuſque Arbiter, eademque Seneca locis duobus. Mancipiorum id genus in probris meditate funditandis liberrima atq; impuniſſima dicacitas. Alia quadam nota haud proletaria.*

PAg. 68.v. 19. *Cum intrans cymbaliſtria, & concrepans æra omnes excitauit.*] Eadẽ fere loquutio apud Propertium:

Cymbala Thebana concrepuere Deo.

Item Ouidium: *Themeſæaque concrepat æra.* Quod & Martialis ſequutus: *Et Tarteſſiaca concrepat æra manu. Cymbala* proinde ex ære. quemadmodum & Crotala (vnde *Crotaliſtria*, ſimili modo conformatum) Sed & *Siſtra*, inſtrumentũ tinnulum concauum Matris Deorum ſacris conſuetum adhiberi antiquitus.

Pag. 69.v. 10. *Perfluebant per frontem ſudantis acatiæ riui, & inter rugas malarum tantum erat creta, vt putares detectum parietem nimbo laborare.*] Similitudo aptiſſima, quo aptari etiam haud incommode ſane poterit Horatianum illud ex Epodis, de Vetula huic Cinœdo non nimium diſſimili:

Quis ſudor vietis, & quam malus vndique membris
Creſcit odor, quum bene ſoluto
Indomitam properat rabiem ſedare: nec illi
Iam manet humida creta, colorque
Stercoreque fucatus crocodili. Item Martialis:
Quam cretata timet Fabulla nimbum.

deque eadem alibi:

Craſſior in facie vetulæ ſtat creta Fabullæ.

Plura qui volet, Succidaneas ad Horatium Notas noſtras conſulito.

Pagina eapte, verſ. 16. *Comploſit illa tenerius manus, &: O (inquit) hominem acutum, & vrbanitatis vernulæ fontem*] Ego, *Frontem*, malim: εἰρωνικῶς. neque aliter ſane fuerat in manuſcripto. Cæterum *Vernula vrbanitas* quæ ſit, video quæri poſſe. Ego eam interpretor, quæ

quæ *Salibus* (vti est apud Iuuenalem) *natis intra pomœria constat*: quæque proprie, auctore Fabio, *Vrbanitas* perhibetur. qua idem notari vult sermonem præferentem in verbis, & sono, & vsu proprium gustum *Vrbis*, &c. cui contraria sit *Rusticitas*. Nisi potius tamen ad *Vernarum dicacitatem* allusum, quibus impunissime etiam in dominos iocularia funditare ius erat. sicuti & Morionibus quoque, Cinædisque, ac mancipiis denique eum in vsum præstinatis conciliatisque, quo initium videlicet ab ipso conuiuij præbitore facientes in conuiuas porro singulos scommata ac dicteria viritim euibrarēt. quibus tantum abest, vt perstricti offenderentur, vt etiam risu eaipsa prosequerentur ac plausu; in ioco quippe & vino vernaliter, hoc est, argute ac ridiculariter profusa. Probo istuc ipsum ex Seneca ita lib. 11. de Tranquillitate vitæ disserente: *Eadem caussa est, cur nos mancipiorum vrbanitas in dominos contumeliosa delectet, quorum audacia ita demum sibi in conuiuas ius facit, si cœpit à domino. Vt quisque contemptissimus, & vt maxime ludibrio est, ita solutissima linguæ est. Pueros quidam in hoc mercantur procaces, & eorum impudentiam acuunt, & sub magistro habent, qui probra meditāte effundant. Nec has contumelias vocamus, sed argutias.* Adde istuc ex eiusdem de Diuina prouidentia libro: *Itaque quum videris bonos viros, acceptosque Diis laborare, sudare, per arduum conscendere. malos autem lasciuire, & voluptatibus fluere, cogita filiorum hos* (emendo, *nos*) *modestia delectari vernularum licentia. Illos disciplina tristiori contineri, horū ali audacia.* (malim, *audaciam*.) *Idem tibi de Deo liqueat*. Hactenus liquidissime Seneca. Neque enim genus istud laxo imperio modo, verum soluto quoque; imo etiam *sub magistro* (vti ex eodem Seneca demonstratum modo) habebatur: quo videlicet præeunte nequitiæ omni, ac scurrilibus cauillis, Mimicisque dicterijs iam inde à prima ac tenella ætate assuefierent strenue. Vnde arbitror planum fieri, cur scripserit Martialis lib. 10.

Vernaculorum dicta, sordidum dentem,

Et

Et fœda lingua probra circulatricis.
Item 1. *Vrbanus tibi, Cæcili, videris.*
Non es, crede mihi, quid ergo? verna es.

Neque omittendum id hominum genus, *Vernas Equites*, ioculari, imo Satyrico conuicio indigitatos eodem Martiali, ac Iuuenali auctoribus. Proinde haud inscite Horatius:

Vernasque procaces
Pasco libatis dapibus. nec non Tibullus:
Consuescet numerare pecus, consuescet amantis
Garrulus in domina ludere verna sinu.

Ad Petronium denuo conuortamur: v. 22. *Per fidem, inquam, nostram, Ascyltos in hoc triclinio solus ferias agit?*] Sententia efflagitare videtur, vt, *Vostram*, rescribamus.

Pagin. 70. v. 12. *Hodie enim post asellum diaria non sumo*] Id est, Quoniam quidem ex sententia per diem totum robusta me voluptate expleui: ipsaque adeo vsque ad satietatem quinta Venerei nectaris parte, lepidissimo inquam illo Ityphalli flore à molitoribus meis onusta ac plena naui discessi, vltra igitur promulsidi locus non est, in satura præsertim ac saburrata probe. cras vero primo cum diluculo, simulatque integram famem ad ouum attulero, tum igitur gustatione hacce matutina primulum, sic quasi *Rude* aliqua *Velitari*, satis pol in tempore more porro meo initiabor solens.

CAPVT XII.

Rima improbe diducta *vnde, quomodoque interpretandum.* Acus *cognomento* Lasciuæ, *ex Martiali & Tertulliano declaratio.* Valgia *Petroniana fuse ac dilucide explicata. Turnebi expositio defensa; alia reiecta, vnà cum suffragatore suo Monstroiulensi.* Valga sauia *non pro meretricia collabellandi actione (vti volunt alij) sed vero pro ore ac labellis ipsis valgiter, hoc est, ad irrisum conformatis in Plautino Milite accipiunda.* Aliquem labiis ductare.

Pag. 71.

PAg. 71. v. 25. *Itaque, cum inclusi* (Sic & Persius: *Scribimus inclusi numeros ille, &c.*) *iacerent, consedimus ante limen thalami, & imprimis Quartilla per rimam improbe deductam applicuerat oculum curiosum, lusumque puerilem libidinosa speculabatur diligentia*] Placet lectio oræ Lugdunensis Editionis prætexta, in qua, *Per rimam improbe diductam:* legitur. Atq; istuc facit exemplum illud à Martiali lib. 11.

Oblinitur minimæ, si qua est suspicio, rimæ,
Punctaq; lasciua quæ terebrantur acu.

Vbi cur *Lasciua acus* cognominata Martiali in controuersiam vocari posse video. Mihi vero iam id ex Christianissimo scriptore Tertulliano planum facere est benignitas, in opusculo de Virginibus velandis præeunte nobis in hæc verba: *Simulque se mulieres intellexerunt, vertunt capillum, & acu lasciuiore comam sibi inserunt, crinibus à fronte diuisis apertam professæ mulieritatem.*

Pag 72. v. 5. *Et quia considerantium hæserant vultus,* (simile apud Ouidium: *Hæsit, & in vultu constitit usque tuo*) *quicquid à spectaculo vacabat, commouebat valgiter labra, & me tanquam furtiuis subinde osculis verberabat.*] Hoc est, Quoniam reliqui qui aderant aliouorsum mentes oculosque diuiserant suos, totique adeo in Gytonis ac nouæ nuptæ automatis per rimam libidinosa curiositate inspectandis, lusuque puerili exigendo dediti videbantur; Quartilla interim quicquid temporis nuptiarum spectaculo clanculum suffurari poterat, id porro omne oculissima in me contemplatione iniecta auide & quasi catillatim consumebat, oris habitu in lasciuiam conformato, hoc est, *obtortis valgiter labellis,* & quod Catullus *Micantibus* amat dicere, semihulcum sauium lingula leniter leuiterque protensa eminus amatori suo obiectans. Neque aliorsum spectat illud Aquinatis Satyrici:

Blandaq; deuexa iactaret basia rheda.

De motu oris ad fœdissimam patientiam comparato etiam Martialis libro 1.

Vna la-

Vna lauamur: aſpicit nihil ſurſum,
Sed ſpectat oculis deuorantibus draucos:
Nec otioſis mentulas videt labris.

Denique idem Iuuenalis Satyra ix.

Quamuis te nudum ſpumanti Virro labello
Viderit, &c.

Locum fuſius enarraui, mollium exemplorum cõlatione vti coactus, probiorum inopia. eo magis, quod videam in *Valgijs* hiſce Petronianis explicandis, valgiter nimis hallucinatum amicum quendam noſtrum, qui rem ſe factam habere eſt arbitratus, ſi eapſe illa cum *Valgis* Plauti *ſauiis* confunderet; non ſine grauiſſima Turnebi reprehenſione, quaſi valgiter, id eſt, praue Interpretis hicce officio functi. At ego aio recte, & Turnebum ab iniquiſſima calumnia libero: hactenus quidem, quod ad furtiuas iſtas Quartillæ oſculationes ſcilicet. Nam de *Valgijs* Plautinarum Meretricum prudentius conſuli potuiſſe, quis vero eſt, qui dubitet, qui quidem hæc viri illius verba aliquanto præſentiore animo ruminetur, VII. Aduerſar. libro lectitata: *Valga ſauia, obtortiones ſunt oris ad deriſionem. Nam ſuauium interdum eſt conformatio oris & labrorum ad ſuauiandum.* Sapienter ſane vſque adhuc. illa, quæ ſequuntur, non item: *Meretrices autem dum Glorioſum Militem ductabant atque captabant, per illuſionem tamen inter oſculandum os obtorquebant, valgumque reddebant, eum ex animo non baſiantes, atque ludificantes.* Neque mouet me ſententiæ eiuſdem ſuccidaneus Lambinus: quam hoc ipſo etiam Petronii exemplo confirmare adnititur. perperam, vti dictum ac doctum eſt modo. *Suauia* enim non pro ſuauiationibus (proinde vt vulgo ſolet) verum potius pro *Labijs* ipſis accipi oportere ipſa ſententia clamitat. idque diuinitus (vt omnia) à principe illo Scaligero animaduorſum. Non igitur de *Valgijs* inter baſiandum Militem à Meretricum turba per irriſum & contumeliã conformatis, ſed vero de *poſticis ſannis* intelligendum, ſine baſiatione: quibus faſtidioſæ illæ ac contemnificæ

Mili-

Militem abſentem, ſeu præſentem etiam, ſed auerſum tamen, atque (vt fieri ſolet) à tergo ludos faciebant aſſidue. quas quidem (*Sannas* dico) oris obtortione laſciuum morem adumbrare mos erat. indidemque interpretandum, id quod anteceſſerat modo.

Itaque meretrices labijs dum ductant eum.

Quod prouerbialiter dictum aliud ſignificare videtur mihi, quam quod ipſe mox porro explicat Comicus, *Valgus ſuauijs*, hoc eſt, praue diſtorto ore Militem ſubſannant ſcilicet, habentque miſerum & Glorioſum illum omnibus modis ludibrio ac deſpicatui.

CAPVT XIII.

Priſcæ beatulorum delitiæ, ſolo nutu, vel digitorum certe crepitu, ſi quid vellent, poſcendi ac ſignificādi. *Eam in rem Martialis, Tacitus illuſtrati.* Aquariæ prouinciæ Præfectura ad Eunuchos. De Linteorū in balneis vſu: *nonnulla item de* Mappis, *hodiernæ conſuetudini penitus aduerſantia.* Sellæ, *ac* Lecticæ *diſcrimen.* Curſores falerati. *Locus Tranquilli cum cura diſcuſſus, imo (vt ſpero) cum fructu.* Miniſtri Cathedralitii, *quod genus? Ioſ. Scaligeri coniectura* in Arcuma Feſti, Chiromaxio Petronii *interpretando ſubſcriptum.*

PAgin. 73. v. 1. *Trimalcio lautiſſimus homo digitos concrepuit, ad quod ſignum matellam ſpado ludenti ſuppoſuit*] *Concrepuit digitos*, ſic dictum: vt ſupra: *Concrepare* æra; & quod nos vulgo dictitare conſuemus: **Op zijn vingheren knippen.** Mos vtique ex Martialis diſticho libri XIV. planiſſimo planior, cui Lemma:

Matella fictilis:

Dum poſcor crepitu digitorum, ac verna moratur,
O quoties pellex culcita facta mea eſt!

Vnde & alterum eiuſdem Poëtæ locum in promptu ſit expedire:

Cum peteret ſeram media iam nocte matellam
Arguto madidus pollice Panaretus.

 A lau-

A lautioribus porro Eunuchos in delitiis habitos quis nescit? atque id genus Aquariæ prouinciæ præfultum potissimum, eiusdem quoque Epigrammatarij testimonio adstruere posse videor, in re & persona huic prorsus consimili, imo etiam cognomini ita more suo deliciantis:

Digiti crepantis signa nouit Eunuchus,
Et delicatæ suscitator vrinæ
Domini bibentis ebrium regit penem.

Huc accommodandum illud Taciti de superbia Pallantis lib. 13. pag. 459.

Respondit, nihil vnquam se domi, nisi nutu, aut manu significasse.

v. 9. *Iam Trimalcio vnguento perfusus tergebatur, non linteis, sed pallijs ex mollissima lana factis*] A lauatione enim tenuiores oleo, ditiores contra vnguento perfusos, pro re puta atque opibus vnosquosque, carbasinis velis, id est, linteis sudariisque setabis detergeri mos erat; quemadmodum & hodie: non autem palliis laneis. vnde hoc ipsum quoque inter quæsitissimas Trimalcionis elegantias lautitiasque ponit Arbiter noster. De Linteis Balneariis, quod dixi, confirmat Martialis libro x.

Lintea ferret Apro vacuus cum vernula nuper,
Et supra togulam lusca sederet anus.

Item alibi:

Lintea si sumas, niue candidiora loquetur,
Sint licet infantis sordidiora sinu.

Vnde hanc quoque ducere est coniecturam, eos qui lauandi causa balnea publica ingrediebantur, lintea, quibus extergerentur, secum prius domo adportare consueuisse. ne quis ea forte à balneatore subministrata opinetur. Quod mirum nemini videri debet, quando alienas etiam epulas adituri mappam quisq; suam abs se ad mensam adferre cogebantur. Eius moris testem facio eundem Epigrammatarium meum:

Ad cœnam Hermogenes mappam non attulit vnquam.
A cœna semper rettulit Hermogenes.

Nec

Nec *Mappam* modo, ſed vero & lagenam, indicio eiuſdem:

Sed mappa quum iam mille rumpitur furtis,
Roſos tepenti ſphondilos ſinu condit, &c.

Et mox: *Nec eſculenta ſufficit gulæ præda,*
Miſto lagenam repleu ad pedes vino.
Hæc per ducentas quum domum tulit ſcalas, &c.

Addatur fidei inſuper cauſa ex Lapithis Luciani de mappa, ſeu mantili in rem præſentem teſtimonium multo apertiſſimum.

Καὶ ἅμα λέγων, τὴν ὀθόνην περισπᾶν ἐπεχείρει, ἣν ὁ παῖς εἶχε τῆς Ζηνοθέμιδος, μεστὴν οὖσαν παντοδαπῶν κρεῶν. καὶ ἔμελλε, λύσας αὐτὴν μὲν, ἀποῤῥίπτειν αὐτὰ ἐς τὸ ἔδαφος, ἀλλ' ὁ παῖς οὐκ ἀνῆκε, καρτερῶς ἀντεχόμενος.

v. 13. *Hinc inuolutus coccina gauſapa lecticæ impoſitus eſt.*] Sicut hîc *Lecticæ* ſolius, ita *Sellæ* quoque mentio Lecticæ cõiuncta legitur apud Senecam libro de Breuitate vitæ: *Nec illos quidem inter otioſos numeraueris qui ſella ſe & lectica huc & illuc ferunt, & ad geſtationũ ſuarum, quaſi deſerere illas non liceat, horas occurrunt, quos & quando lauari debeant, &c.* Et mox: *Audio quendam ex delicatis (ſi modo delitiæ vocandæ ſunt, vitam & conſuetudinem humanam dediſcere) quum ex balneo inter manus elatus, & in ſella poſitus eſſet, dixiſſe interrogando: Iam ſedeo?* Vnde in *Sellis* ſeſſitare, in *Lecticis* vero reſupinos geſtari cubantium in morem ſolitos, prorſus perſuaſum eſt mihi. De cæteris Lipſianum Oraculum adeunto. cuius *Electa* non compilo. Subiungit deinceps Arbiter:

v. 15. *Præcedentibus faleratis curſoribus* IIII. *& chiramaxio, in quo delitiæ eius ferebantur, puer vetulus, lippus, domino Trimalcione deformior.*] De *Curſoribus*, qui in comitatu nobilium quondam viſebantur, & quidem (ſicuti hic) faleratis meminit etiam Tranquillus in vita Neroniana: *Nunquam carrucis minus mille iter feciſſe traditur, ſoleis mularum argenteis, canuſinatis mulionibus, armillata & phalerata cum Mazacum turba, atque curſorum.* Qui locus præter Egnatium & Glareanum

 etiam

etiam Phœnicem illum Europę, Turnebum dico, miserrimis modis exercitum, & quasi in equuleo tortum habuit. idque adeo haud mirandum, in tanto chirographorum Codicum dissidio, ac varietate. quorum alij; *Phalerata comazacum*; alij *Phalerata hamaxicorum*; sunt etiam, qui *Phalerata cum amaxicorum* nobis repræsentant. nec defuere, qui *Cymazacum* præferrent. Ex quorum omnium pariter lectionũ farragine, huiusce Petroniani loci fiducia maxime ac subsidio fretus, in Suetonio rescribendum præstare nullus dubitem, *Phalerata chiramaxicorum turba*, vel certe, *Chiramaxeorum*, *&c.* vt Rhedarios, Essedariosque intelligamus (*ἁμαξεῦς* enim quidnam aliud, quam *Essedarius?*) Eos dico, qui *Chiramaxijs* cum herili præerant imperio, & cælatorum vehiculorũ aurigationi quasi Præfecti cluebant: in quibus infælicium catamitorũ Pædagogia (quos Martialis meus *Cathedralitios ministros* indigitat) oblitá facie vectari consueuerant. vt ne sol videlicet, aut frigus teneram ac delicatam cuticulam perstringeret. cuius eximiæ cautionis commonefecit nos Seneca. neque aliena adeo visa, quæ huc per caussam infarciretur. Sic igitur ille libro Epistolar. XXII. *Omnes iam sic peregrinantur, vt illos Numidarum præcurrat equitatus, vt agmen cursorum antecedat.* Et mox lineis aliquot interiectis: *Omnium pædagogia oblita facie vehuntur, ne sol, ne frigus teneram cutem lædat. Turpe est neminem esse in comitatu puerorum, cuius facies medicamentum desideret. Sed enim* hoc nihil ad pompam & comitatũ Trimalcionis, quem haud longius sane, quam è balneo ad triclinium proficiscentem inducit Petronius, vno exoleto contentum modo, qui non *Lectica*, aut *Rheda*, sed vero *Chiromaxio* feratur. Atque equidem quid id esse dicam verbum *Chiramaxicum*, nescio. & pœnitet expositionis, qua id genus gestatorij cum *Rheda* aut *Essedo* confudisse videor prius. tametsi non ignorem *Essedis* etiam in *gestatione* locum fuisse æuo veteri: & *Gestatores* nominatos eiuscemodi gene-

ris vectores: indicium nobis præeunte Martiali versiculis illis libri I.

Illinc Æmiliæ, Salariaq;
Gestator patet essedo tacente.

Sed multo etiam certius, magisque Historica ex fide Suetonio Tranquillo, cuius narratio ista de Claudio mihi commodum hercule succurrit modo: *Solitus etiam in gestatione ludere, ita essedo alueoque adaptatis, ne lusus confunderetur.* Quocirca à Scaligero Principi hîc nostro satius esse duco subscribere; qui Festi *Arcumam, Chiramaxij* vocabulo interpretatur, pro modici plaustri genere, neque plurium, quam vnius hominis capaci: adde, à seruis, non à mannis trahi, ac prouehi solito: vnde & caussa nomini.

CAPVT XIV.

Agamemnon *quisnam apud Petroniũ?* Picæ Variæ *consideratio.* De adoptiuo Trimalcionis Prænomine *haud languidæ sane fidei coniectura.* Cœnatoria *cuiusmodi fuerint; &, an eadem cum* Vestimentis Cubitorijs *quæsitum.* Cautum Romanis olim Legibus fuisse, ne Quæstoribus, vel Prouinciam sortitis munera porrovlla accipere à Prouincialibus liceret. Trimalcionis Petroniani cum Martialis Malchione affinitas. *Habitus vtrorumque, ornatusque in persona Mecænatis à Seneca tanquam penicillo expressus.* Armillarum mollities *à fœminis paulatim ad viros quoque traduci cœpta.* Cochlearia *quid, & cui potissimum vsui apud Romanos? Eapse comesorum ouorum, tum Cochlearum maxime (vnde & etymon rei) calycibus perterebrandis, superstitionis ergo, seruisse antiquitus.* Pondus eorundem in Petronio expensum. *Dubius & controuersus Martialis locus Lucilliani testimonij similitudine defensus pariter, ac declaratus.*

E Ad. Pag. versu 22. *Sequimur nos iam admiratione saturi, & cum Agamemnone ad ostium peruenimus.*] *Agamemnon* hic Trimalcio non est; sed is, quem *Suaso-*

riam in schola habuisse nobis narrauerat antea, addita eiusdem insuper *de caussis corruptæ Eloquentiæ Dissertatione:* quam Eucolpianæ Declamationi consequam ac subiectam ibidem initio huius operis inuenias.

Pag. 74. v. 1. *Super limen autem cauea pendebat aurea, in qua pica varia intrantes salutabat.*] De hoc genere Plinius lib. x. cap. XXIX *Nuper, & adhuc tamen rara, ab Apennino ad Vrbem versus cerni cœpere picarum genera, quæ longa insignes cauda Variæ appellantur.* Nos patrio sermone, *Bonte exters*, nominitamus, famosa garrulitate amabiles. nec mentitus Martialis lib. 14.

Pica loquax certa dominum te voce saluto.
Si me non videas, esse negabis auem.

Pag. 75. v. 12. G. POMPEIO. TRIMALCIONI. VI. VIRO. AVGVSTALI. CINNAMVS. DISPENSATOR.] neque multo post: III. ET PRIDIE KAL. IAN. G. NOSTER FORAS COENAT. Repono vtrobique CN. vt *Gnæus* fiat denique, quem cognomentum etiam Pompeij ferre videmus. nec vero mirum cuipiam videri debet de Prænomine. cuius solius nota in hac nouissima Inscriptione Petronianus iste Trimalcio insignitur. In eo enim ingenuorum dignitas posita antiquitus. credo, quod serui generis homines inopiam Prænominum paterentur: & cognomine honestiores appellare familiarius, quam pro dignitate habebatur: contra ac nos hodie factitamus. Qua de re plura ac compertiora nosse qui volet, eum porro ego Aduersaria magni illius Turnebi accedere iubeo lib. II cap. XIX. ad huncce Horatij locum: *Quinte puta, aut Publi (gaudent Prænomine molles Auriculæ,) &c.*

Pag. 76. v. 10. *Vestimenta mea cubitoria perdidit, quæ mihi Natali meo donauerat cliens quidam Tyria, &c. Cœnatoria* appellitauerat supra: cuiusmodi patroni locupletiores, vel etiam aduocati ab anteambulonibus & clientulis suis quotannis muneri accipiebant diebus Natalitijs, ex more & disciplina munificentiæ Romanæ. Martial. lib. x.

Pugnorum reus, ebriaq; noctis

Cœnatoria mittat aduocato.
Vide, quæ notauimus ad illum Horatij locum:
Natales grate numeras, ignoscis amicis.
Quibus tamen & hæc quoque ex Plinio Iuniore adijci oportuerat insuper, per incogitantiam (vt fit) silentio nobis prætervecta id temporis, quæ libro Epistolarum eiusdem IV. de Iulio Basso, qui Bithyniam sortitus repetundarum reus redierat, ad hoc exemplum leguntur: *Multis enim, atque etiam Principi dixerat, sola se munuscula, duntaxat Natali suo aut Saturnalibus accepisse, & plerisque misisse.* Item paullo antea de eodem: *Hoc illum onerabat, quod homo simplex & incautus quædam à Prouincialibus, vt amicis* (Male enim in H. Stephani Editione; *vt amicus*; procusum exstat) *acceperat. nam fuerat in Prouincia eadem Quæstor. Hæc accusatores, furta ac rapinas, ipse munera vocabat. sed Lex Munera quoque accipi vetat.* Vnde hoc quoque præter alia docemur, Præsidibus, seu Procuratoribus Prouinciarum istud iuris vtique non fuisse, vt à Prouincialibus suis, quibus aut cum Principis, aut cum Populi præerant potestate, aliaque porro munera acceptarent; *ne Natali quidem suo, aut Saturnalibus, optimo dierum*: ab amicis tamen & familiaribus licuisse. Sed nos ad Petronium nostrum reueniamus denique: in quo credo fore, qui *Vestimenta* ista *Cubitoria* diuersa à *Cœnatorijs* fuisse asseuerabunt; & illa quidem *Cubicularibus*, hæc vero *Tricliniaribus Lectis* conuenisse ex vtriusque vocis etymo fidem haud dubie sunt facturi. neque ego huic sententiæ repugno. Sed quid diutius tricor? quasi vero Lis ista non abs Lipsio nostro in Saturnalibus suis publicitus decisa iampridem! Fateor: &, *Accubitoria*, literula in Petronio retracta, pro *Cubitorijs* reponenti meritissimo vtique ac lubens suffragatorium addo calculum.

Pag. 77. vers. 25. *Posituśque in ceruicalia minutissima,* (nostrarum Puerperarum in morem) *expressit imprudentibus risum. Pallio enim coccino adrasum incluserat caput, circaque oneratas veste ceruices Laticlauiam immiserat*

mappam] Huc ſpectat Martialis illud de Malchionis huius, pene dixeram, germano, & quidem gemino;

Iacet occupato galbanatus in lecto,
Suffultus oſtro, ſericiſque puluinis.

Caput vero *pallio incluſum* Mecænatico cultui reſpondet peniſſime; qui tamen non riſum, ſed iuſtam indignationem potius Senecæ ſtomachanti expreſſiſſe videtur. Teſtes hæcce ipſiſſima eius verba, lib.xx. Epiſt. cxv. *Hunc eſſe, qui in Tribunali, in Roſtris, in omni publico cœtu ſic apparuerit, vt pallio velaretur caput, excluſis vtrinque auribus, non aliter, quam in Mimo Diuitis fugitiui ſolent. Laticlauiam* etiam *Mappam* inter munuſcula alia Saturnalitia, & quidem viliſſima, pretiique minimi, à Piceno cliente muneri miſſam Sabello Cauſſidico commemorat ſalſiſſimus Poëtarum Martialis, lib.4. Epigram.46.

Et lato variata mappa clauo.

Pag.78.verſ.9. *Et ne has tantum oſtenderet diuitias, dexterum nudauit lacertum armilla aurea cultum, & eboreo circulo lamina ſplendente connexum*] *Armillæ* ſequiori ſexui antiquitus in vſu tantum, mox etiam gliſcente luxuria ad virorum ornamenta traductæ. Vide Plinium lib.xxxiii.cap.iii. Hiſtoriæ Natural. Eadem mollities in Caligula quoque notata à Suetonio ſcribente: *Sæpe depictas gemmataſque indutus penulas manuleatus & armillatus in publicum proceſſit.* Nec non à Seneca lib.ii. In ſapientem nõ cadere iniuriam: *Chareæ Tribuno militum Caius ſignum petenti, modo Veneris, modo Priapi dabat, aliter atque aliter exprobrans armato mollitiem. Hoc ipſe pellucidus, crepidatus, armillatus, &c.* Quo loco, *Aliter, atq; aliter*; vtraque Venere ſtudioſum, hoc eſt, modo *agentẽ*, modo *patientem* interpretor. Per *Priapum* enim, Diuiſorem; ſiue Admiſſarium; per Venerem, & mollem & impudicum deſignari res ipſa vociferatur.

Pag.79.verſ.10. *Accipimus nos cochlearia, non minus ſex libras pendentia, ouaque ex farina pingui figurata pertundimus.*] Hinc *Cochlearium* vſum apud veteres qui fuerit, planiſſime deprehendimus. neque hinc modo,

verum etiam ex Martiali, ita lib. 14. ſub Lemmate Cochlearis diſputante:

Sum cochleis habilis, ſed nec minus vtilis ouis.
Nunquid ſcis potius, cur Cochleare vocer?

Facit eodemque & locus Plinij ex libro 28. capite 2. *Defigi quidem diris deprecationibus nemo non metuit. Huc pertinet ouorum, vt exſorbuerit quiſq; calyces, cochlearumque protinus frangi, aut eoſdem cochlearibus perforari.* Cuius ſuperſtitionis manifeſtiſſima veſtigia noſtrarum etiamnum muliercularum animis firmiſſime impreſſa hodie eſt animaduertere; quibus prima huius quoque rei cautio eſſe conſueuit, vſque adeo, vt quoduis Venerium etiam Vadimonium deſerere præoptaturæ videantur prius, quam non poſt ouorum exſorbitionem teſtas eorundem ſiue adeo putamina pertuſum ire protinus, imo vero fruſtillatim comminuere. ne *Diris* illis *Plinianis* ſcilicet, id eſt, carminibus Deuotoriis Thyeſtæo ritu conceptis obnoxiæ factæ defigi, aut linguæ malignantis execrationibus faſcinari porro ab inuidis, vel maleuolis poſſint. Cæterum omnis *Cochlearium* virtus pro ratione ponderis, & argenti modo æſtimata. atque in hoc ipſo quoque pars aliqua elegantiæ poſita fuiſſe videtur. non quod ſingula apud Trimalcionem Cochlearia ſingulas ſex libras pependiſſe autumem (apage iſtam ponderis immanitatem, Tudiculæ, ſeu Truæ alicui magis, quam Cochleari conuenientem) ſed quod de plurium potius Cochlearium ſtrue, non autem de ſingulis Petronium fabulari perſuaſum ſit mihi. Et tamen malum *Cochlearis* pondus *Saturnalibus, optimo dierum*, dono miſſi ſibi in Poſthumiano exagitat Martialis, lib. 8.

Octauus (ſ. annus) *ligulam miſit ſextante minorem.*
Nonus acu leuius vix cochleare tulit.

Sic enim legendum autumo. quaſi diceret Poëta, vix dignum eſſe, quod *Cochlearis* nomine cenſeatur ad exemplum (ſicuti opinor) Lucillij, ita in re diſsimillima ὑπερβολικῶς argutantis:

Vix viuum hominem, ac monogrammum.

Vnde additum ab Epigrammatario: *Aculeuius*: ad rei vtilitatem more ſuo, hoc eſt, Poëtico magis magiſque etiam eleuandam. Ad Lucillianæ quoque Hyperbolæ imitationem Ouidianum illud non inſulſe comparatum iudices:

Si pæta eſt, Veneri ſimilis: ſi flaua, Mineruæ:
Sit gracilis, macie quæ male viua ſua eſt.

Ita enim poſtrema Pentametri eius particula reconcinnanda: neque iis aſſenſus commodandus, quibus nouæ loquutionis gratia ex huius loci interpolatione ingenioſe potius, quam *Veriſimiliter* quæſita, *Niſa*, pro *Viua*, auſis reſcribillare. deceptis (opinor) proletariæ illius ſcripturæ vanitudine, quæ maiorem fere ac meliorem exemplarium noſtrorū partem, impune & vindice nullo, ad hoc vſq; tempus perperam inſedit, hoc exemplo: *Macie quæ male viſa ſua eſt.* Nam (vt meus eſt animus) abſque illa lectione fuiſſet, coniectura iſta nata non foret.

CAPVT XV.

Promulſis, *vnde dicta.* Guſtatoria. *In veterum Cœnarum legibus fuiſſe, vt conuiuarum nemo ferculi ſui parte fraudaretur: quam haud modo in profundum condere, ſed domum etiam aſportare ius erat. Eam in rem Martialis pro teſtimonio adducta auctoritas.* Rectæ Cœnæ *obſeruatio. Eraſmus in Lucianici loci verſione notatus. De feſtiuiſſima Epigrammatis cuiuſdam, in fine laborantis, enarratione, Martialis Genio gratificatum.*

EAdem pag. 79. verſ. 20. *Iam Trimalcio eadem omnia luſu intermiſſo popoſcerat, feceratque poteſtatem clara voce, ſi quis noſtrum iterum vellet Mulſum ſumere.*] Hinc patefit etymon *Promulſidis*; & curnam ita dicta prior pars Cœnæ. Sequitur enim eueſtigio de *Guſtatoriis, à choro cantante pariter raptim ſublatis.* Quo etiam reſpexit Horatius noſter, ex diſciplina Catiana conuiuiorum ſtrategis hoc quoque inter cætera nepotinum præceptum Satyrice inſtillans:

Vacuis committere venis
Nil nisi lene decet. leni præcordia mulso
Prolueris melius.

Nec minus Seneca, lib.XXII. Epist. XII. de Spanio quodam è genere Lucifugarum, prorsus contra consuetudinem, ordinemque naturæ sic quasi ex professo viuentium: ideoque non ab octaua hora vespertina, sed à prima luce auspicantium cœnas: *Circa lucem discurritur. Pueri vocantur, cellarij, coqui tumultuantur. Quæro, quid sit? Dicitur, Mulsum & alicam poposcisse, à balneo exisse.* Postremo etiam Plinius Iunior lib. Epistol.I. de eadem ista *Gustatione*, siue adeo *Promulside* verba iaciens: *Paratæ erant lactucæ singulæ, cochleæ ternæ, oua bina, alica cum mulso & niue.* Quo etiam pertinebit illud à Martiali Distichon:

Nos alicam, mulsum poterit tibi mittere diues.
Si tibi noluerit mittere diues, eme.

Ad superiorem Arbitri locum aliquando reueniamus: è quo etiam ille mos declaratur non ita vulgo vulgatus, lautiores olim Dominos conuiuis suis voce clara potestatem facere solitos, in Cœnarum præsertim Rectarum exhibitione, poscendi quæ vellent, interdum etiam iterata. idque priusquam *Gustatione* sublata nouum mensæ ferculum inferretur. *Quadram* enim singulis, partemque suam palam flagitare ius erat: eamque non in ventrem ablatam modo, verum mappa madente conditam domum quoque asportare, si vellent. Clara omnia de Martiali. exempli gratia:

Nihil est miserius, nec gulosius Santra:
Rectam vocatus quum recurrit ad cœnam,
Quam tot diebus noctibusque captauit,
Ter poscit apri glandulas, quater lumbum,
Nec erubescit peierare de turdo.

& reliqua ad finem vsque. *Cœnam* porro *Rectam* eandem esse suspicor, quam Graij homines, τὸ ἐντελὲς ἢ πολυτελὲς δεῖπνον appellitant; in qua nihil desideres scilicet mensæ apparatui necessarium. Colligo ex Luciano narrante: Καὶ ἅμα εἰσεκεκόμιστο ἡμῖν τὸ ἐντελὲς ὀνομαζόμενον

ζέμβρον δεῖπνον. Quo loco Erasmus tamen, dum vim vocabuli Græci nequicquam exprimere satagit, *Absolutam cœnam*, reddidit inscitissime. Ex iis vero quæ dicere occœperam prius, alterius quoque in Martiali meo Epigrammatis sententia illustratur, quod lib. 11. in Cæcilianum quendam exstat huiusmodi;

Quicquid ponitur hinc & inde verris,
Mammas suminis, imbricemque porci;
Communemque duobus attagenam;
Mullum dimidium, lupumque totum,
Murenæque latus, femurque pulli,
Stillantemque alica sua palumbum.
Hæc quum condita sunt madente mappa,
Traduntur puero domum ferenda.
Nos accumbimus otiosa turba,
Vllus si pudor est, repone cœnam.
Cras te, Cæciliane, non vocaui.

Exemplum integrum adscripsi, non tam ioci facetia inductus, quam Iunianæ Editionis prauitate: vbi postrema hæcce clausula, in qua totius Epigrammatis consistit lepos, inficetissime concepta legitur, præterito in futurum perperam commutato, hanc ad faciem:

Cras te, Cæciliane, non vocabo.

Nihili enim istuc; nec tanto minus Exhibitore, quam Poeta ipso lectio indigna cuius hæc sententia fuerat iam olim: Si quando à nobis vocatus es ad cœnam forte, nullum ita nec facetum, nec lepidum mensæ nostræ ferculum inferri potest, quod non vixdum appositum ad te trahas illico, atque in mappam istam tuam harpagatim conuerras, domum porro à puero euestigio auferendum. haud secus, quam si non in commune obsonatum, sed vero quantum in lancibus est epularum ac scitamentorum, vni & soli tibi antepositum foret. Vnde relinquitur, vt ipse conuiuator ego, ac parochus, cæterique item, quantum est, conuiuæ mei dentibus dentientibus, Tantali in morem, ringentes ac famelici, maleque feriati accumbamus;

quum

quum tu vnus omnium nostrum pariter munus iniquissime fungaris; haud quidem ambabus malis expletis tuburcinans modo, verum etiam catillans insuper, mappaque ac manibus pariter gypsatissimis circumverrens vniuersa; oblitus Iuris humani, imo adeo contra communes Leges Cœnaticæ disciplinæ, quæ iubent partem cuique suam adsignari ex æquo. vt fiat Trimalcionis illud: *Equum Mars amat.* Quare, si quid ingenui etiamnum pudoris est tibi, cœnam istam, non tibi solum, sed vero mihi quoque in partem, reliquisque item conuiuis meis destinatam atq; instructam, fac de manibus tuis reglutines ac remittas aliquando: vt & nos de ea, non minus quam tu ô Cæciliane, bene esse possimus in commune. Quid enim? non in crastinum etiam, verum in hodiernam vesperam tantum esse te volui, atque expetiui conuiuam mihi. Salse, arguteque. quasi dicat: O bone Cæciliane, si hanc tecum rationem pergis instituere in posterum, vt mappam vsque tuam, ita vnctam effertamque ab alienis epulis redux domum porro comportare pertendas; faxo cras in totum etiam diem de obsonio abunde ampliterque cautum ac prouisum sit tibi, hoc est, vt ipse haud de vesperi hoc meo prandeas modo, verum laute adeo, atque opipare insuper cœnam facias postridie. Atqui te (si nescis) ego, non vt posterum in diem ventrem etiam domi saginares tuæ, saburraresque de meo, verum vti hoc vespero apud me pari cum cæteris iure hilarem conuiuam ageres familiariter vocitaui. Quid hac quæso vrbanitate vrbanius?

CAPVT XVI.

Signum ministrantibus symphonia dari solitum ad inferundam cœnam. Obiurgare colaphis. Lecticarius *de conuiuio abdicatus, suaque* Supellecticario *dignitas restituta. Arbiter correctus.* Carptores, Structores, Scissores, Chironomantes, *singuli pro* Cibicidis. Petronii cum Iuuenali, ac Martiali meo super Stru-

ctoris

ctoris munere *controuersia.* Structuræ *huiusce Magistros, & quasi Professores Publicos in pergulis prostare solitos Romæ, compluribus ac luculentis testimoniis demonstratum. Eadem Iuuenali larga diffusa lucis claritas de Senecæ luminaribus accensa.* Longe arcessere. Nummos metiri modio. Abire in cœlum.

EAd. pag. 79. v. 23. *Cum subito signum symphonia datur, & Gustatoria pariter à choro cantante rapiuntur*] Res omnis manifesta ex Seneca, lib de Breuitate vitæ: *Conuiuia me hercule horum non posuerim inter vacantia tempora, quum videam quam solicite argentum ordinent; quam diligenter exoletorum suorum tunicas succingant:* (quod postremum expressit Flaccus : *Vt omnes præcincti recte pueri, comtique ministrent*) *quam suspensi sint, quomodo aper à coco casus exeat, quanta celeritate signo dato glabri ad ministeria decurrant.* Item epistolarum eiusdem libro xv. *Transeo pistorum turbam, transeo ministratorum, per quos signo dato ad inferendam cœnam discurritur.*

Pag. 80. v. 1. *Colaphisque obiurgare puerum, ac proiicere rursus parapsidem iussit*] Vsus eodem loquendi genere & Persius:

Solea puer obiurgabere rubra.

Nec non Tranquillus: *Ferulis obiurgari.*

Sequitur deinceps v. 3. *Insequutusque est Lecticarius, argentumque inter reliqua purgamenta scopis cœpit verrere*] Inter tot res conuiuii multo electissimas *Lecticario* quis locus? Et certe (vt, quod res est, fabuler:)

Poterat cœna esse sine illo.

Sed deformatus haud dubie locus, & quem in decorem pristinum non aliter sane reponi posse arbitror, quam si in *Lecticarij* vicem *Supellecticarius* succedat. eum dico, istiusmodi supellectilem qui curet, quique prouinciæ adeo mundulæ præfectus iure optimo, suoque ipsius meritissimo cluat. ne videlicet abs Eucolpio & cæteris iniuriâ *laudatus ob elegantias Dominus* existimetur, Lecticarium argento admouere ausus,

ſus, ὅτου (quod dicitur) περὶ λύρων. quo quid abſurdius? Reſcribatur proinde: *Inſequutuſque eſt Supellecticarius.* Quam vocem & Pandectæ Veteres pro Romana identidem agnoſcunt; aſſeritque præterea probæ & antiquæ fidei, monetæque Gloſſarium illud multo elegantiſſimum, quod Rei noſtræ Literariæ in commune, præſertim Antiquariæ, gratificatus eſt non ita pridem induſtrioſiſſimus Typographorum Henricus Stephanus.

Pag. 81. v. 1. *Heu heu nos miſeros, quam totus homuncio nil eſt!*

(In V. C. pro *Totus*, *Cæcus* exaratum legebatur:)

Sic erimus cuncti, poſtquam nos auferet Orcus:
Ergo viuamus, dum licet eſſe bene.]

Verſus inſulſiſſimi, nihil adeo minus, quam Genii Petroniani. Itaque ſuſpicatus aliquando fui, Pentametri clauſula hoc modo interpolari poſſe, haud paullo concinnius:

Ergo viuamus, dum licet, eſtq; bene.

Id eſt, dum per occaſionem, perque valetudinem licet; *dumq; virent genua.* Nunc & me fruſtra fuiſſe, & Petronium Trimalcionis, hoc eſt, hominis omnium ſubidiſſimi *burras, quiſquilias, ineptiaſq;* in ioco & vino exprimere voluiſſe, video demum atque intelligo, hercle vero ſerio. Itaque recepta ſcriptura ſeruetur.

Pag. 82. v. 15. *Non minus & Trimalcio eiuſmodi methodio lætus*] *Methodium*, vt *Exodium*, pro *Methodo*, id eſt, fictione, ſeu ludificatione, eo dico, ne quis de Editionis Lugdunenſis ſententia, pro *Tranſitu*, porro interpretari pertendat. Clara explicatio hæc noſtra ex narrationis ſuperioris argumento. Sequitur:

v. 16. *Carpe, inquit. Proceſſit ſtatim ſciſſor, & ad ſymphoniam ita geſticulatus lacerauit obſonium, vt putares Darium,* (Quid ſi, *Daren*, vel *Dareta*, *legamus?*) *hydraule cantante pugnare. Ingerebat nihilominus Trimalcio lentiſſima voce, Carpe*] Proprie, atque oppido Latine Trimalcio. Ab eiuſmodi enim munere, *Carptores*, hoc genus dictitabantur. Iuuenalis: *Librarius, archimagiri, Carpto-*

Carptores. Carpere enim nihil aliud, quam quod Petronius, *Lacerare*, dixerat antea. neque aliter sane antiquissimos illos Romuli nepotes loquutos scito. argumento vtique est illud XII. Tabularum: MVLIER FACIEM NE CARPITO. Eò dico, vti ab errore insubido eos aliquando in viam reducam, quibus *Carpere*, & *Lacerare*, tantum non contraria esse persuasum video iampridem, Ouidiano illo testimonio subnixis: *Carpe cibum digitis.* Quos potius ad verbi istius composita mentem atque animum conuortere oportebat, puta *Concerpere*, ac *Discerpere*, eadem cum τῷ *Lacerare* significantia. Notandum porro, quem *Scissorem* hoc loco indigitat Petronius, eundem à Iuuenali non *Carptorem* (vt diximus modo, sed vero & *Structorem* simul, & *Chironomanta* Græco nomine perhiberi. quomodo & Martiali versu illo:

Et quæ non egeant ferro Structoris ofellæ.

contra mentem Petronii nostri, qui paulo prius *Structoris* meminens, eum non pro *Cibicida Lucilliano*, aut obsoniorum Diuisore, sed pro *Archimagiro*, & penes quem *patinariarum struicum* concinnatio; quo scilicet rite omnia ordineque fierent, gabatis & lancibus singulis apte ac suo loco dispositis, hoc est, pro artifici ferculorum mensæ imponendorum ordinatore, instructore, & quasi arbitro visus accipere. idq; (sicuti apparet) non sine ratione, & quidem (vti animus meus est) cumprimis probabili, si modo verbi ipsius etymon pressius aliquanto inuestigare velimus. Verum ad Iuuenalem reuoluamur, quo mos gesticulatoriæ istius, inter tam anxias rerum electissimarum lanienas, planior atque illustrior fiat. Scribit igitur ille Sat. 5.

Structorem interea (ne qua indignatio desit)
Saltantem spectas, & chironomanta volanti
Cultello, donec peragat dictata magistri
Omnia. nec minimo sane discrimine refert,
Quo gestu lepores, & quo gallina secetur.

Item XI. *Sed nec Structor erit, cui cedere debeat omnis*

Pergula,

Pergula, discipulus Trypheri doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus, atque aper, & pygargus,
Et Scythicæ volucres, & Phœnicopterus ingens
Et Getulus oryx, hebeti lautissima ferro
Cæditur, & tota sonat vlmea cœna subura.

Quæ tum vniuersa, tum singula lumen desiderant, alioqui per se nebulosa oppido; & (absque Seneca Interprete foret) Platonis numeris obscuriora. Proinde parentem illum Philosophiæ Romanæ audiamus VI. Epistol. libro has nobis explicationes præeuntem: *Cum ad cœnandum discumbimus, alius sputa detergit, alius reliquias temulentorum subditus colligit, alius pretiosas aues scindit per pectus & clunes certis (f. certisq;) ductibus circumferens eruditam manum in frusta excutit. Infelix, qui huic vni rei viuit, vt altilia decenter secet; nisi quod miserior est, qui hoc voluptatis caussa docet, quam qui necessitatis discit.* Vnde liquido edocemur, inter cæteras Romæ conturbantis lautitias, seu Luxuriæ verius probra, etiam doctores in pergulis prostitisse, qui dædalæ huiusce *Structuræ* scientiam profiterentur. ad quam item decuriam pertinere videntur *Popinæ Præfecti*, tum *Culinariæ Artis Magistri.* de quibus idem Seneca XV. Epistol. *Innumerabiles esse morbos non miraberis, coquos numera. Cessat omne studium, & liberalia professi sine vlla frequentia desertis angulis præsident. In Rhetorum ac Philosophorum scholis solitudo est. At quam celebres* (.i. frequentes) *culinæ sunt! quanta circa nepotum focos iuuentus premit.* Emendo, *Quanto circo*, vel certe, *circulo*, id est, quam spissa, ac frequente corona. Sic Martialis:

Nec calculator, nec notarius velox
Maiore quisquam circulo coronetur.

Rursus de Structoribus alibi Seneca: *Quare ars est apud te ministrare, nec temere, & vt libet collocatur argentum, sed perite seruatur* (corrige *Struitur*, vel mea, vel Lipsiana fiducia potius) *& est aliquis scindendi obsonij magister?* Idem de Breuitate vitæ loco antea laudato: *Quum videam quàm suspensi sint, quomodo aper à coco ca-*

ſus exeat, quanta celeritate ſigno dato glabri ad miniſteria decurrant, quanta arte ſcindantur aues in fruſta non enormia. His ſuperaddatur Plinianum illud, de Gallinis arte ſecandis: *Poſtea culinarum artes inuenerunt, vt clune ſpectentur, vt diuidantur in tergora, vt à pede vno dilatata repoſitoria occupent.* Ad Eucolpii narrationem regrediamur denuo.

Pag. 83. v. 3. *Non potui amplius quicquam guſtare, ſed conuerſus ad eum, vt plurima exciperem, longè arceſſere fabulas cœpi*] Idem loquutionis genus vſurpatum à Seneca Patre Controuerſiarum II x. *Hoc vt aliquando faciendum eſt, quum res patitur, ita ineptiſſimum eſt luctari cum materia, & longe arceſſere.* Nec non ipſe Petronius poſtea quoque: *Eumolpus autem dum Epigramma mortuo facit, oculos ad arceſſendos ſenſus longius mittit.*

verſ. 9. *Vxor, inquit, Trimalcionis, Fortunata appellatur, quæ nummos modio metitur*] Ad hoc exemplum ſcripſerat Horatius antea: *Diues, Vt metiretur nummos.*

Ibidem paulo poſt de eadem Trimalcionis vxore: v. 13. *Nunc nec quid, nec quare, in cœlum abijt.* Id eſt, vt rem ipſam vernaculo ſermone ſtrictim attingam modo: **Sy en tent haer ſcluen niet.** Cui loquutioni adfinis quoque illa Senecæ philoſophantis: *Subſilire in cœlum ex angulo licet.* Vide an & hinc Dialogi Fabiani de Oratoribus defectus ſarciri poſſit huiuſmodi explemẽto: *Tum mihi ſupra Tribunatus & Præturas & Conſulatus aſcendere videor, tum in cœlum abire.* Nam in libris noſtris lacuna eſt id loci aſteriſco inſignita.

CAPVT XVII.

In M. Tullij cum Publio Syro comparatione Trimalcionis iudicium ſuis, hoc eſt, Petronianis ponderibus examinatum. Eiuſdem Mimici ingenij acrimonia cum Senecæ, tum duorum Iuliorum, & quidem Cæſarum, Caij inquam Dictatoris, ad Scaligeri noſtri æternis præconiys cohoneſtata. Eius rei luculentiſſimum ſpecimen præbitum à Petronio. Publiani Genij elegantia, & eruditus luxus.

Pagina

PAgina 83. v. 22. *Et Poetarum cœpit esse mentio, diuq; summa carminis penes Mopsum Thracem immorata est* (ita enim Lipsius noster) *donec Trimalcio; Rogo, inquit, Magister, quid putes inter Ciceronem, & Publium interesse. Ego alterum puto disertiorem fuisse, alterum honestiorem. Quid enim his melius dici potest?*] Vide, & ride (mi Lector) præposterum inscitissimi conuiuatoris iudicium. nec vero Arbitrum nostrum, sed Trimalcionem nugas blatientem te audire existimes velim. quem quidem modis omnibus ridiculum ex professo vt faceret, Poëtarum commemoratione abrupta, nouum prorsus atque inexspectatum de M. Tullio sermonem subito iniectantem inducit; vt *Florem* scilicet.

Delibatum illum populi, Suadæq; medullam

cum Mimicis sordibus, & Publiana tolutiloquentia contenderet. quo quid ineptius, vel absurdius fingi possit, haud video sane; nisi (vt meus est animus) fieri non posse arbitror. At tu fortasse nouum istud atque insolens comparationis genus non ad prorsam Tullij dictionem, verum potius ad Poësin eiusdem, haud perinde quo merebatur plausu à posteris exceptam, pertinere cōtendes. cuius hercle sententię me subscripto rē minime es habiturus. Et tamē Trimalcioni nostro etiam aduocatus vt veniam, nullā mihi linguam esse fateor, qua horundem Publij Iamborū argutias, ac felicem verborum compositionem satis pro virtute prædicare possim. Nam (vt ne à Petronij imitatione recedam) *quicquid dixero, minus erit.* Ita publici saporis nihil, itaq; nouo vrbanitatis sale sparsa omnia, atque ad præstationem Elogij eius, quod de Syro hoc nostro testatum reliquit sanctissimus Romani Theatri Censor Seneca libro 1. de Tranquillitate vitæ, his verbis: *Publius Tragicis Comicisq; vehementior ingenijs, quoties Mimicas ineptias, & verba ad summam caueam spectantia reliquit, inter multa alia cothurno, non tantum siparijs fortiora & hoc ait:*

Cuiuis potest accidere, quod cuiquam potest.

Vbi tamen, *Sipario*, ad marginem adscriptum legitur,

idque verius. Eſt enim *Siparium genus veli, quo in ſcena Mimi vtuntur.* teſte Pompeio. Credo te iam exſpectare, vti & alteram quoque magni illius I. Cæſaris Scaligeri laudationem hìc imputem referamque expenſam tibi. Merito. Neque enim decere, aut vllo modo conuenire videtur nobis, vt tanti Herois Cenſuram minoris, quam ipſius Senecæ iudicium faciamus. Sic igitur ille libri primi Poëtices ſuæ, cap. x. de Mimographo hoc noſtro, Equitis Romani, Laberij dico, haud quidem æmulo ſolum, ſed & victore: idq; de Diui ipſius Iulij liberaliſſima ſententia: *Tranſlata in Italiam argumenta adeo ſalibus, ac dicacitate aucta ſunt, vt vnus Publius vniuerſam Græciam ea laude ſpoliarit.* Sed iam tempus, eius rei ſpecimen aliquod vt ſpeciamus, Arbitri noſtri beneficio maxime. Nam abſque illo foret, quid reliquum erat, quam vt ita lepidi ac venuſti Poëmatis inopiam in perpetuum porro pateremur?

Pag. 84. v. 5. *Luxuriæ rictu Martis marcent mœnia:*
Tuo palato clauſus pauo naſcitur, (*f. paſcitur*)
Plumato amictus aureo Babylonico:
Gallina tibi Numidica, tibi gallus ſpado:
Ciconia etiam grata peregrino hoſpita,
Pietaticultrix, gracilipes, crotaliſtria,
Auis exſul hiemis, titulus tepidi temporis,
Nequitiæ nidum in cacabo fecit meo.

Video Publio iſti idem, quod noſtris Scauris hodie, vſu veniſſe propemodum, qui grauiſſimi alienæ nequitiæ obiurgatores in propatulo viſi, ſibi ſuæq; lubidini nihil non in ſecreto condonant: nec cito, aut temere cuiquam, niſi ſcelerum ſuorum adminiſtro, vel conſcio, gratiam offenſæ alicuius facturi. Huic enim generi flagitium quoduis impune, modo occultum, ac ſine arbitris: nam *Teſtibus* non audeo dicere. credo, illam vt Plinianam ſententiam nobis veriſimilem faciant ſcilicet: *Multi famam, conſcientiam pauci verentur.* De Publiana vero inſolentia, (Ciceroniano more me loqui ſcito) ſeu verius elegantia, quam in alijs

alijs potius quam semetipso Mimus ille tanto dictorum acumine exagitasse videtur, ita Plinius: *Publij* (inquit) *Mimorum Poëtæ cœna, postquam seruitutem exuerat* (malim, *Seruitute exierat*. Sic enim & Cicero: *Exire ærumna*, pro liberari) *nulla memoratur sine abdomine, vocabulo etiam summis ab eo imposito.* Vt mirum non sit, eum etiam *Ciconiarum* meminisse; quas id primum temporis edules factas, nouamq; ex earundem conditura ὀψοποιΐαν Romæ institutam didicerat de Sempronio Rufo, auctoritatem eam haudquaquam vtique defugiente, & quidem Prætoriam. quo cognomento insignem ipsum Horatius facit. ad quem locum consule obseruatiunculas nostras. Adijce Fragmentum quoddam Cornelianum, Nepotis dico, apud Plinium maiorem, ita lib. x. cap. XXIII. disserentem: *Cornelius Nepos, qui Diui Augusti Principatu obijt, cum scriberet, Turdos paullo ante cœptos saginari, addidit Ciconias magis placere, quam grues, &c.* Cæterum *Thrax Poëta* iste qui fuerit, cui *summa carminis* in Trimalcionis conuiuio delata, diuinare non est meum. & scin', quid verear; ne pro *Eumolpo* scilicet præpostera sciolorum diligentia *Mopsum* obiectauerit nobis. *Eumolpo* inquam, de quo nō infrequentem sane, nec infestiuam in posteriore huius Satyrici parte mentionem habituri postea. qui an *Thrax* etiam fuerit, ignoro: hoc scio, non indignum, qui in principum Poëtarum lustro haud postremus censeatur.

CAPVT XIIX.

Margaritum inter faleras pelagias. Pedes tollere. Indomita. Stratū extraneum. Carbunculi vnde Carchedoniorū cognomento famigerati potissimum. *Eorum flagrantia, & quasi ignitus fulgor. Septuosioris cuiusdam loci in Publiano versu edissertatio.*

PErgamus auscultare Mimum porro publicæ Luxuriæ accusatorem:

Pag. 84. v. 11. *Quo margarita, cara, tribacca, Indica?*

An, vt matrona onerata faleris pelagijs
Tollat pedes indomita in strato extraneo?

Margarita, numero plurali posita accipio, vtpote generis neutri. quando, *Margaritum*, in singulari quoque veteres extulisse cōstat. Vel Mecænatis Fragmentum specta, in nuperis ad Horatium Notis integritati suæ primitus à nobis restitutum. In eo enim ita scriptum deprehendes:

Lugens te, mea vita, nec smaragdos,
Nec percandida margarita quæro, &c.

Adde quod eiusdem casus continuatio deinceps sequatur. argumento sunt ista:

Smaragdum ad quam rem viridem, pretiosum vitrum?

Cæterum vbi idem:

v. 13. *Tollat pedes indomita in strato extraneo?*]

dixerat modo, Mimica quædam sententiæ obscœnitas subesse videtur: vt, *Indomita* significet, necdum domita, vel satiata saltem tot ac tam assiduis libidinibus; haud quidem in lecto maritali, sed vero in strato extraneo, id est, apud adulterum, vel adulteros verius. quorum (id quod de Clodia sua Catullus.)

Nullum amat vere, sed identidem omnium
Ilia rumpit.

Nam *Tollere pedes* quid sit, operam interpretando si pergam sumere, nugas egero. Itaque, Scriptorum aliquot exemplis contentus, pausam facere properabo. *Nonius in Atellanarum Fragmentis:*

Mammeas teneas, pedes extollas, congenues, sauies.

Cicer. Epistolar. 11. ad Atticum: *Noli, inquam, de vno pede sororis queri, licet etiam alterum tollas.* Quibus addas, si voles, illa à Martiali:

Tolluntur q́; pedes. ô medicina grauis.

Item:

Ille pedem sustulit, hic tunicam.

Idem porro Græcis αἴρειν σκέλη valere, facete ab eruditissimo omnium Victorio obseruatum, hocce Aristophanis exemplo, ex Fabula, quam ἐκκλησιαζούσας vocauit, eam in rem producto examussim scitissime:

Ἐκεῖνο

Ἐκεῖνο δ᾽ οὐ πεφροντίκαμεν, ὅτῳ τρόπῳ
Τὰς χεῖρας αἴρειν κινημένου δυνάμεθα τότε;
Εἰθισμέναι γὰρ ἐσμὲν αἴρειν τὰ σκέλη.

Pergit Publius Romanas delitias flagellare porro huiusmodi castigatione:

v.16. *Quo Carchedonios optas ignes lapideos,*
Nisi vt scintillent? Probitas est carbunculus.]

Horum Senariorũ nemo (quod sciam) clarius, quam Plinius illustrationem præiuerit tibi. Ita enim ille lib. 37. cap. 7. *Principatum habent Carbunculi, à similitudine ignium appellati, cum ipsi non sentiant ignes, ob id à quibusdam Apyroti vocati. Horum genera Indici, & Garamantici quos & Carchedonios vocauere propter opulentiam Carthaginis magnæ*: & reliqua, quæ deinceps ibidem sequuntur. Quod vero subiungit Mimographus noster, v. 17. *Probitas, est carbunculus.* omnibus credo modis obscurum plerisque visum iri. Videor tamen facile à memetipsus impetrare posse, vt *Probitatem* pro Pudore, siue adeo pudicitia Matronali positam existimem. cui innuere videtur, scintillantibus gemmis exoticis, aut lapidibus pretiosis opus non esse: vt quæ, nullis etiam externis adminiculis adiuta, ipsa per se carbunculi in morem flagret, atque scintillet tamen:

Purpureum toto fundens de corpore lumen.

Sed monendus Lector, perperam nimis in nupera ac postrema illa, quam politissimę Lutetiæ debemus, Petronij Editione, *Carbunculos*, impressum residere. nisi si tamen *Carbunculos* id loci recto casu ἀντὶ τοῦ *Carbunculus* antiqua declinãdi forma positum existimemus.

CAPVT XIX.

Ternæ in Petronium correctiones. Gradum ad prælian- dum, *siue* statum præliantis componere. Eucolpius, ac Ascyltus non fortunæ modo, sed & vitiorum similitudine,

Par inter sese quam bene compositum?

Ex Lucianici exempli conlatione clarum Satyrico nostro lu-

men accensum: simul mendum sublatum. Breuis Eucopiorum scelerũ enumeratio, quasi tu Elenchum dicas. De eiusdem ab arena liberatione, ducta ex argumentorum fugientium signis non aliena sane, neque incredibilis coniectura.

PAg.86.v.1. *Itaque quum hora pene tota per omnes scirpos, gastarumque eminentium fragmenta traxissemus cruentos pedes, &c.*

Vidi oculis, vidi, ipse meis exemplar membranaceum, in quo liquido *Scruptos* expressum legebatur. vnde ipsius, *Scrupos*, concinnaui illico: arbitrorque porro pro *Gastrarumque, Glarearumque* reponendum, vt terræ petrosæ scruposæque calculi, seu lapilli intelligantur. cuiusmodi in ripis nostris spectare ac littoribus est frequentes, iter faciuntibus molestos. *Caricis* aliorum nullus moror.

Pag. eapte, ver. 15. *Et forsitan pernoctassemus in limine, ni tabellarius Trimalcionis inuenisset x. vehiculis diues.*] Restituo, *Interuenisset:* ita postulante sententia, manca alioqui, ac imperfecta. & vidi librum, qui fidem faceret, haud aliter verba hæcce ab auctore concepta. Porro, *x. vehiculis diues,* sic dictum, vt:

Diues agris, diues positis in fœnore nummis.

Pag. 87. vers. 26. *Idem ego ex altera parte feci, & intorto circa brachium pallio, composui ad prœliandum gradum.*] Simile illi, quod habituri postea, pagina 111. *Alius furca de carnario rapta statum prœliantis componit.* Vtrique etiam consentaneum Plautinum illud Milite:

In statu stat senex,
Vt adoriatur mœchum manifestarium.

Quod quidem pudentissimæ tralationis genus ab Cladiatorum pugnaturientium positura ductum qui nescit, næ illi Lipsianis Saturnalibus quantum potest conuentis, imo vero intellectis potius, quam pellectis est opus. in quibus omnia, maxima, minima, ad *Statum* istum quæ faciant, non Pœna sed Græca fide, vel Romana potius, sigillatim tradita atque excussa.

Pag. 89. vers. 1. *Egreditur superbus cum prœmio (i. præda) A-*

da) Ascyltos, & paullo ante chariſſimum ſibi commilitonem, fortunæque etiam ſimilitudine parem in loco peregrino deſtituit abiectum.] Recte, atque ex argumento. vterque enim fugitiuus, hic (*Eucolpius ſcilicet*) *obſcœnus gladiator, arenarius & homicida:* alter (puta Aſcyltos) *ergaſtularius, impudicus,* tum *conturbator.* Quæ omnia ex inſequenti Eucolpij querimonia atque indignatione, in iis, quæ priore Satyrici huius parte deſiderantur, Petronium noſtrum perſequutum, ſatis acceptum eſt mihi. idque à nobis etiam ſuperius indicatum. Quod vero ſubiicit Eucolpius, *In loco peregrino deſtitutum ſe & quaſi abiectum ab Aſcylto,* id vero aliquanto etiam planius explicat nobis poſtea, vbi eiuſdem Aſcylti, tum Gytonis opera potiſſimum, *mendicum ſe atque exſulem in diuerſorio Græcæ Vrbis deſertum iacere, lamentatur.* cui loquendi modo conſonat Propertianum illud:

Deſertum Eoa paſſa iacere domo eſt.

Pag. eadem, verſ. 10. *Grex agit in ſcena mimum, pater ille vocatur,*
Filius hic, nomen diuitis ille tenet.
Mox vbi ridendas incluſit pagina partes,
Vera redit facies, diſſimulata perit.

Grex, proprie. etenim *Gregem Hiſtricum* (vt Plautus meus loqui conſueuit) hoc eſt, & Chorum, & Cateruam Hiſtrioniam faciuntium deſignat. Quod ſupereſt, videor fidem meam hoc loco obſtringere quamuis audacter poſſe, atque aſſeuerare legendum: *Aſſimulata,* nō *Diſſimulata.* & ſententiam ipſius Epigrammatis appello. quam etiam in Necromantia ſua expreſſit Lucianus, haud alia ſane vſus ſimilitudine. Sic enim inibi: Οἶμαι δὲ καὶ ἐπὶ τῆς σκηνῆς πολλάκις ἑωρακέναι τοὺς τραγικοὺς ὑποκριτάς, τούτους πρὸς τὰς χρείας τῶν δραμάτων ἄρτι μὲν Κρέοντας, ἐνίοτε Πριάμους γιγνομένους, ἢ Ἀγαμέμνονας. καὶ ὁ αὐτός, εἰ τύχοι, μικρὸν ἔμπροσθεν μάλα σεμνῶς τὸ τοῦ Κέκροπος, ἢ Ἐρεχθέως σχῆμα μιμησάμενος μετ' ὀλίγον οἰκέτης προῆλθεν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ κεκελευσμένος. ἤδη δὲ πέρας ἔχοντος τοῦ δράματος, ἀποδυσάμενος ἕκαστος αὐτῶν τὴν χρυσόπαστον ἐκείνην, καὶ τὸ προσωπεῖον ἀποθέμενος, καὶ

καταβὰς, ἀπὸ τῶν ἐμβατῶν πένης, καὶ ταπεινὸς περιέρχεται, οὐκ ἔτι Ἀγαμέμνων ὁ Ἀτρέως, οὐδὲ Κρέων ὁ Μενοικέως, ἀλλὰ Πῶλος χαρικλέους σουνιεὺς ὀνομαζόμενος, ἢ Σάτυρος ὁ Θεωγείτονος Μαραθώνιος.

Pag. eadem, verſ. 26. *Aufugi, iudicium harenæ impoſui, hoſpitem occidi, vt inter audaciæ nomina mendicus, exſul, in diuerſorio Græcæ Vrbis iacerem deſertus.*] Eleganter *Nomina audaciæ* appellat, *aufugiſſe à domino, operam arenæ inter Gladiatores, & quidem obſcœnos* (id quod Eucolpio, pag. 6. ſupra obiectauerat Aſcyltos) *auctoratum locaſſe; hoſpitem per fidem necaſſe.* vnde ibidem quoq; *Nocturnus percuſſor* ab eodem commilitone ſuo, iure optimo indigitatus. Cæterum ſubdubito, an locum totum reſcribere potius, atque interpungere auſim hoc modo:

Effugi iudicium, harenæ impoſui, hoſpitem occidi, &c.

Quid enim? an non ita Horatius quoque?

Sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud
Fugerit.

Vtut eſt, aqua mihi hæret vtrobique. & videtur haud obſcure ſignificare, ſe ſuam illam ad gladios locationem ſeu caſu fortuito (Deo ſcilicet, id quod in Prouerbio eſt, ἀπὸ μηχανῆς opitulante ſibi) ſeu calido, callidoque neſcio quo commento, atque effugio ludificatum, incolumem ac ſine noxa euaſiſſe; eaque ratione ſalutem peperiſſe inſperatam ſibi. Quo ét ſpectat, quod idem ſucceſſus ipſe ſuos miſeratus fuerat modo querimonia huiuſmodi: *Ergo me non ruina terra potuit haurire?* Itē exprobratio illa Aſcyltica paginæ ſextę: *Nō taces gladiator obſcœne, quē de ruina arena dimiſit?* Quanquam hæc ex Lipſij Epiſtolicis iam nota. Vt videatur ruina fortaſſe penſilis neſcio cuius Theatri, momento aliquo luxatis machinis, arena elapſus fuga porro conſuluiſſe ſibi Eucolpius, & (quod Plautus inquit) exercuiſſe ſe protenus ad curſuram. eodemq; fortean pertinuerit Fragmentum illud extra operis huius ordinem, è veteri doctiſſimi P. Danielis Gloſſario, Satyrico noſtro attributum: & inter alia Petroniana exempla

empla sub Lutetianæ Editionis finem ab eruditissimo Collectore relatum huiusmodi: *Petauroq; iubente* (*iuuante*, malim) *modo superior.* Nec non alterum quoque istud à Turnebo emaculatum ad hanc faciem: *In automatium* (*aumarium* est in exemplaribus nostris) *me conieci.* quod quidem τοῦ *Petauri* mentionem antecessisse sane verisimile fit mihi. Scin, quid suspicer: ad *Automati forte alicuius*, siue *Pegmatis ruinam*, coagmentis inter se nimio machinamentorum pondere elisis ac solutis scilicet, hanc Eucolpiani effugij imposturam quam dicit, pro argumenti ratione probabiliter accommodari posse. vnde turbella aliquanta, nouaque (vti in re subita solet) concurrentis, inuicemq; se collidentis exorta populi spectatoris trepidatione, versipellis ille, atq; in omnes furtorum occasiones intentus, (ne dicam ipsis pene mechanicis ac scansilibus illis, in quæ impositus fuerat, Tabulatis versatilior) lubricitate sua, quasi anguilla, ac pressantis (vt dixi) multitudinis beneficio, per turbam tacite, ac latenter vt fit, inuisus atque ignorabilis dilapsus, hoc est, fugitiuos imitatus inflexa pedum pernicitate salutem porro pepererit sibi.

CAPVT XX.

Macula vna, altera, eluta è Petronio. Mutuis libidinibus attriti. *Inter* Sicyonia, *ac* Phæcasia *discrimen, & vtriusque generis æstimatio. Quæstioni acceptus Seneca. Additum nonnihil præterea de colore calceatus Romani.*

PAg. 90. vers. 3. *Et quis hanc mihi solitudinem imposuit? Adolescens omni libidine impurus, & sua quoque confessione dignus exilio.*] Apage *Exilium* istud. Leuius hoc enim, quam pro delicto Gytonis, vel etiam iusta ac seria Eucolpij indignatione. Itaque nihil dubito, quin, *Exitio*, scripserit Arbiter. Hoc enim est illud quod pagina 28. manifesta pro noxia commeritum semet Gyton ipse professus fuerat prius, Fratrum duorum fatali rixæ intercedere ausus, atque ita sese quasi medium

facere,

facere, hac personata deprecatione proclamās: *Quod si vtique facinore opus est, nudo ecce iugulum, conuertite huc manus, imprimite mucrones ego mori debeo, qui amicitiæ sacramentum deleui.* Quæ Deprecatio non *Exilij*, sed *Exitij*, & quidem præsentarij res erat. neque alio vtiq; Gytonis hæcce confessio referunda.

Pag. eadem, vers. 9. *Quid ille alter? die qui tanquam togæ virilis stolam sumsit; qui, ne vir esset, à matre persuasus est; qui opus muliebre in ergastulo fecit.*] Scriptura non dubie transposita, & vide, an huiusmodi additamento spes sit restitui posse concinnius: *Quod ille alter? qui ipso inquam togæ virilis die stolam sumsit, &c.* Nisi si cui forte Lectionem hanc Lipsianam potius animatum est sequi: *Quid ille alter, ô Dij! qui tanquam togæ virilis, &c.* Videtur proinde Ascylto idem quod *Græcorum primo* (vt cum Crispo hoc dicam) Achilli euenisse. quem parens fati præscia, quod filium ad Pergama, *Troiæ sub mœnibus altis*, oppetiturum prædidicisset, periculi huius declinandi, ægre ab eodem vixque maternis tandem precibus obtinuerat, vt assumpto habitu virginali in Scyro insula tantisper inter lanificas occultatus falleret, dum decennale bellum cum Troianis obsessis positum esset denique. Sed ille virum se esse masculo facinore Deidamiæ serio aliquando approbauit: Ascyltos contra, accepta semel muliebris patientiæ lege, intercutibus probris vsque & vsque flagitatus porro, post fœdissimas adeo Diuisiones, ne capite quidem suo iniuriam abstinuisse videtur. Scires & auersum & aduersum pariter impudicum fuisse, hoc est, *per caulas corporis omnes* (vti apud Carum est) lubidinem alienam sine vlla exceptione excepisse. Paret hoc ex superiore quoque illa Eucolpij increpatione, qua eumpse inclamauerat prius: *Quid dicis inquam, muliebris patientiæ scortum, cuius nec spiritus purus est?* Pergit secum porro Eucolpius stomachari.

vers. 17. *Iacent nunc amatores obligati noctibus totis, & forsitan mutuis libidinibus attriti derident solitudinem meam.*] Eandem in suspiciosissimo amore solicitudinem,

nem, multis magnisque experimentis percognitam, etiam expressit Propertius, Cynthiam suam probri, stupri, dedecoris manifesto visus insimulare:

Quin etiam multo duxisti pocula risu.
Forsitan & de me verba fuere mala.

Adumbrauit & popularis noster, delitiæ meæ, nulli Poëtarum secundus tenerrimo hocce disticho?

Forsitan & de me teneros motura cachinnos
Miscetur vestris fabula nequitiis.

Notanda porro phrasis illa: *Mutuis libidinibus attriti*, etiam Propertio familiaris, de virosissima Cleopatra istiusmodi nobis Elogium perhibenti:

Et famulos inter fœmina trita suos.

Denique ipsi quoque Petronio infra pagina 26. *Vtcunque igitur inter anhelitus sudoresque tritus, quod voluerat accepit.* Ad *anhelitus* istos etiam referendum Iuuenalis illud: *Nec quæritur, quod*
Et lateri parcas, nec quantum iussit anheles.

Pag. 91. vers. 10. *Age ergo* (inquit ille) *in exercitu vestro Phœcasiati milites ambulant?*] Ita enim princeps nobis hunc locum restituit Turnebus. Rite, atque ex disciplina Romana. *Militem* enim non *Phœcasiatum*, sed *caligatum* esse conueniebat. Neque iis assentior tamen, qui *Phœcasia*, muliebre calceamenti, seu solearum genus fuisse volunt, ac tantum non cum Sicyoniis confundunt. Perperam. *Sicyonia* enim leuioris pretij, tametsi Lucretius reclamare videatur, ac duarũ drachmarum opus: *Phœcasia* vero bis tanti. Et illud quidem doceo ex Dialogis Meretriciis Luciani:

Δω. Εὖγε ὦ Μυρτάλη, λογισώμεθα. ὑποδήματα ἐκ Σικυῶνος τὸ πρῶτον δύο δραχμῶν. Alterum ex Seneca de Beneficiis VII. cap. XXI. ita rem istam computante: *Pythagoricus quidam emerat à sutore Phœcasia (rem magnam) non præsentibus nummis.* Et paullo post de eodem ad tabernam Sutoris interdiu occlusam nominis expediundi gratia nequicquam reuorso: *At Philosophus noster tres, aut quatuor donarios (non inuita manu) domum retulit, subinde concutiens. Rem magnam*, subdit

Sene-

Seneca, εἰρωνικῶς, & suo more argutias faciens. credo, quia pretiosiores fortasse, quam pro persona Philosophi videbantur; quem *Crepidis* potius, vel *Baxeis* calceatum incedere conueniebat. Et tamen idem ille, quem dico, Romanæ sapientiæ antistes, lib.xx. Epist. 1 ipsus à sese hac quidem in re seorsum mihi sentire videtur, quo loco monet: *Puto quædam esse, quæ decent phœcasiatum, palliatum.* Vnde in communi etiam omnium Philosophantium vsu fuisse videri possunt, haud aliter, quam amictui *Pallium*, peculiare huic generi gestamen: cum quo, *Phœcasia*, coniunxit (vt vides) Seneca. Vtut est, Græcanicū genus, ex Plutarcho; ex Appiano coloris etiam candidi fuisse condiscimus. *Albis* certe *calceis* Romanos quoque in publico vsos de Martiali cognoscas, ita in Cinnam quendam ludente, more suo:

Sordidior cœno quum sit toga, calceus autem
Candidior prima sit tibi, Cinna, niue, &c.

Et fortasse Phœcasiatum voluit dicere.

CAPVT XXI.

Insperata ex trauerso fieri. Vita truditur. Protogenis rudimenta cum Naturæ ipsius varietate certantia. Lycurgus *quisnam fuerit, de cuius* crudelissima societate *Eucolpius secum & cum animo suo conqueritur.* Literarum studia & odio, & molestiæ semper iam inde ab antiquo fuisse opum ac diuitiarum structoribus. *Mēdum è Petronio submotum. Alia haud pauca explanata. De* Pinacothecarum positura *quiddam non protritum.*

PAg.91.v.26. *Nemo cœlum putat, nemo iusiurandum seruat, sed omnes opertis oculis bona sua computant.*] Frequens hæc apud probos omnes tam veteres, quam nouos scriptores querimonia. neque dissentanea Ouidianæ illi ex libris Tristium.

At reditus iam quisque suos amat: & sibi quid sit
Vtile sollicitis computat articulis.

Et de-

Et deinceps interposita lacuna Arbiter:

Pag.92.v.3. *Quod hodie non est, cras erit: sic vita truditur.*

Ad exemplum credo istius Horatiani: *Truditur dies die, &c.* Sententiolæ porro istæ, interiectis passim asteriscis, lacunasque explentibus dispositæ vsque ad postremam illam:

Non multum oportet consilio credere, &c.

Ad Eucolpii derelicti personam pertinere videntur, semetipsum demum consolantis de vi atque iniuriis, imo contumeliis ab Ascylto illatis sibi, deque perfidia ac dissidio pulli sui, Gytonis. Habes ibidem:

v.5. *Quod non expectas ex transuerso fit, & super nos Fortuna negotium curat*] Sic & Seneca quoque loquutus deprehenditur lib. de vita beata: *Morbos dico, funera, debilitates, & cætera ex transuerso in vitam humanam incurrentia.* Est itidem apud Plautum: *Ex transuerso incedere.*

v.17. *In Pinacothecam perueni vario genere Tabularum mirabilem*] De *Pinacothecis* consulendus Plinius lib. 35. cap. 2.

v.20. *Et Protogenis rudimenta cum ipsius naturæ veritate certantia non sine quodam horrore tractaui*] Quamuis τὸ *Veritate*, non alienum huic loco, ego tamen assentationem in eam partem flecto, vt *Varietate* potius rescribendum existimem. Consule eundem Plinium super Protogene, Statuariæ non minus, quam Picturæ artibus famigerato.

Pag.93.v.15. *Et hos Fabulæ quoque habuerunt sine æmulo complexus*] Non vt ego inuenustus, infœlix, desertusque, cuius amores ad se per summam iniuriam translatos æmulus Ascyltos interuortit. vnde abs eodem subiungitur statim.

v.17. *At ego in societatem recepi Lycurgo crudeliorem*] Atque hic *Lycurgus* ille fuisse videtur, de quo mentio pagina 73. cuiusque adeo *villam à se dispoliatam, vestesque latrocinio harpagatas*, ipsius apud Eumolpum postea indicium professurus Eucolpius. eo dico, ne quis teme-

temerarium Thracem illum Dryantis filium, Liberi patris osorem,

Vesanumq; noua nequicquam in vite Lycurgum; aut Legum etiam Lacedemoniarum latorem *ex transuerso* somniet nobis.

v.22. *Sed cultu non proinde speciosus, vt facile appareret eum hac nota literatum esse, quos odisse diuites solent.*] Confer cum his sententiam illam multo argutissimam Epistolæ Plinianæ libri VII. de Cornelio Minutiano: *Natus splendide, abundat facultatibus, amat studia, vt pauperes solent.* Vnde apparet, iam inde a Plinianis temporibus, humanitatem ac literas odio semper diuitiarum amatoribus fuisse. proinde non esse, quod nostri modo sæculi fastidium ac contemtum tantopere miremur. nec quicquam expediendo huic loco accommodatius inuenies. qui tamen ad veterẽ hancce formam interpolandus videtur:

V.24. *Vt facile appareret eum ex hac nota literatorum esse, &c.* Qua phrasi itidem infra vsurus, pagina 171. *Ex hac nota domina mea est, &c.* Igitur Eumolpum interrogare properat Eucolpius:

Pag. 94. v. 3. *Quare ergo, inquio, tam male vestitus es?*

Sic Martialis quoque in re prorsus huic simili, ne dicam gemina, & quidem ipsus de se:

Cur ergo, inquit, habes malas lacernas? &c.

Nec Satyrice minus magnus ille Auruncæ alumnus:

Scit ποιητικὸν esse, videt tunicam, & toga quid sit.

Quæ sequuntur porro, cum iis desiderantur, in quorum vicem asterisci vacuas lacunas explentes successere, ea vero omnia partim astricta numeris, partim soluta oratione concepta, ex persona Eumolpi prolata videntur, fortunam casusque suos Eucolpio cõmemorantis. in quibus exsequendis binas propemodum horas insumtas, ex castigatione illa Eucolpiana, quam habituri sumus infra pagina 103. ducere audere videor coniecturam. Sic enim inibi: *Minus quam duabus horis mecum moraris, & sæpius Poetice, quam humane loquutus es.* Vbi *Humane*, pro, Hominum more ac ritu,

ac ritu, simpliciterque capiundum, & quod nos patrio sermone dictitamus, **Menschelycker wys.** quasi vero duo ista, *Humane* inquio, & *Poetice loqui*, contraria inter se ac pugnantia forent. Ridicule. & iocus omnis (vt vides) ex nouitate dicti atq; insolentia quæsitus. Ex quibus tum singulis, tum vniuersis apparet, Eumolpum istum Petronianum narrationem institutam longius insuper producturum fuisse, nisi eampse abrupisset subito *hominum in Porticibus spatiantium; nec verba, verum lapides loquentium*, odiosa interpellatio: qua ille *aduentitia*, interim dum *Halosim Troiæ* recitat, exceptus, plausu ingenii sui cognito, caput operuisse, extraque templum curriculo sese proripuisse inibi inuenietur. Vnde item manifesto docemur, Pinacothecas templis fere ac Porticibus publicis annexas, seu continuatas fuisse. credo, quo augustiores intrantibus scilicet, maioremq; adeo religionis speciem habere viderentur: simul, ad frigus in vmbra captandum, animi causa (vt fit) sub iisdem inambulare volentibus, æstiuis præsertim caloribus.

CAPVT XXII.

Leonum *in* Lenones *commutatio. Locorum aliquot expositiones.* Indelectatus. *Illustramentum sententiæ Plinianæ.* Tropica *Petronii dilucide enarrata. De verbo* Audere, *pro* Velle, *tum Arbitro, quam Plauto noui interpretamenti gratia facta.*

PAg. 94. v. 16. *Deinde, qui solas exstruere diuitias curant, &c.*] Proprie, & antique. id quod ad illud Horatij planum fecimus:

Et exstructis in altum
Diuitiis potietur hæres.

Vide Festum in dictione *Struere*.

Pagina eadem v. 26. *Nunc veteranus est latro & ipsis leonibus doctior*] Quid si, *Lenonibus*, legas? *genus quod improbissimum est*, siquidem Plauto credimus.

Pag. 95. v. 15. *Iam ergo cœperam ephebum in gymna-*

 sium

ſium deducere, ego ſtudia eius ordinare, ego docere ac præcipere,&c.] Ex œconomia ſequentium ſatis ſuperque apparet legendum : *Iam ego cœperam, &c.* Ita enim haud paullo concinnior fuerit ter iterata Pronominis repetitio. Pag. 96.v.17. *Vt tertia nox licentiam dedit, conſurrexi ad aurem male dormientis*] Idem pag. proxima:

Irrepſi tamen, & male repugnanti gaudium extorſi,

Id eſt, ſimulate repugnanti, ſiue obluctanti potius. idque ex diſciplina adeo puellari, cui reſpondet Ouidianum iſtud:

Quæ cum ita pugnaret, tanquam quæ vincere nollet,
Victa eſt non ægre proditione ſua.

Etiam Horatii illud Odarum primo:

Pignuſue dereptum lacertis,
Aut digito male pertinaci.

Pag.97.v.6. *Et præter hoc etiam timebam, ne tam grande munus ſuſpectam faceret humanitatem meam*] Hoc eſt, ne me munificentia largitaſque tam profuſa in aliqua probri poneret ſuſpicione apud pathiciſſimi pueri, mei inquam diſcipuli , parentes. Adfine illi, quod iam inde ab initio fuerat profeſſus pag.95. *excogitaſſe ſe nouam rationem* ſcilicet, qua non eſſet patrifamiliæ ſuſpectus amator.

Pag.98.v.1. *At ille non indelectatus nequitia mea, &c.*] Nota nouitatem verbi, *Indelectari.* Nec enim apud alium ſcriptorem Romanum temere compoſitionem eam reperias, condignam mehercule venuſtiſſimo ingenio Arbitri noſtri.

v.26. *Simulq; cauſſam deſidiæ præſentis excutere, quum pulcerrimæ artes periiſſent, inter quas Pictura ne minimum quidem ſui veſtigium reliquiſſet*] Eadem fere de inſipiētia ſæculi ſui atque infacetia apud Plinium conqueſtio lib.xxxv.cap.11.& quidem pæne toto : *Ita eſt profecto, artes deſidia perdidit, & quoniam animorum imagines non ſunt, negliguntur etiam corporum. Animorum imagines,* id eſt, quoniam omnes, qui nunc ſunt, homines communi hac diuinæ auræ particula ad ignauiam

uiam & voluptates corporis præpostere abutentes, animorum veluti inopiam pati, sensusque prorsus ac rationis expertes videntur; *Nil nisi Cecropidæ, &c.*

Pag.99.v.3. *Pecuniæ, inquit, cupiditas hæc tropica instituit*] Hoc est, vmbras rerum atque imagines tantum, & simulacra quædam inania, surdo figurarum discrimine. Qua de re superius Plinii caput, qui volet consulito.

v.23. *At nos vino, scortisq; demersi, ne paratas quidem artes auemus cognoscere*] In peruulgatis hoc loco, *Audemus*, antea lectitabatur. quo magis subit admirari eorum hominum audaciam, ne imperitiam dicam, qui principes illud in *Auemus* commutare instite-runt. quo in numero Burrhum nostrum nollem equidem fuisse. frustra: quippe sero, ac depugnato iampridem prœlio. Sed hoc beat saltem, quod ita coniectura ductum de ingenio, (quo suprà Sicambrum præditus) ipsius se restituisse inficias non eat. nam (ita me Deus amet) à blattariis Codicibus male metuebam miser. quos ille, quoties videtur, perpetuos auctores habet, & quidem in mundo; ne apud Parthos, aut Armenios censeas. Cæterum in rem præsentem. *Audemus*, inquam reuocandum censeo, & retrahendum è fuga. atque eo audacius, quo compertius mihi, verbum istud notione longe diuersa priscis illis, quam nobis hodie in vsu atque in consuetudine fuisse. Argumento, quod dico, abunde fuerit Plautinum illud Menechmi:

Ecquid audes de tuo istuc addere?

Hoc est, Numquid sustines addere istuc insuper aliquid de tuo? vel: Nunquid nam abs tete impetrare potes, vt præterea de tuo istuc vel corollarii vicem addas quidpiam? Item alibi?

Nunquid audes gratiam mihi aliquam facere hîc (scribo: *hinc*) *argenti?*

Sic, *Sodes*, eidem pro *Si audes*, Comico more toties celebratũ. an vero aliud, quam *Sis* notare censeas, quod pro *Si vis*, antique positum capiunt Literatores?

Pag.100.v.12. *Ipse Senatus, recti boniq; præceptor, mille pondo auri Capitolio promittere solet*] *Promittere* in Votis, id est, addicere, seu Vouere. Sic Tibullus:

Interea nigras pecudes promittite Diti.

Cæterum de sollenni Promissionis huius ritu, quem tangit Arbiter, nihil aliunde extrico, hactenus quidem, quod ad Senatum. nam, ad Imperatores ipsos, non ausim dicere. inter quos Augustum memorat Suetonius; *in cellam Capitolini Iouis xvj. millia pondo auri, gemmasque ac margaritas quingenties* LLS. *vna donatione contulisse.* Quo item referri poterit Horatianum illud ex lib. Carm. III. Oda XXIV.

Vel nos in Capitolium,
Quo clamor vocat & turba fauentium:
Vel nos in mare proximum
Gemmas, & lapides, aurum & inutile
Mittamus, &c.

CAPVT XXIII.

Halosis Ilii. Suspectiorum aliquot locorum *restitutio, partim ab ingenio, partim à Manuscriptis.* Ferus, *pro Equo positum, substantiue: indidemque &* Semiferus, *pro* Lapitha ac Centauro *conflatus, etiam* Semifer. IANI PANNONII, *& Pontificis, & Poetæ* Quinqueccleſienſis *meritissimum Encomium. Fugitiuæ nonnullæ Lectiones retractæ; retractatæ aliæ.* Correctionum Triga, *vel quadriga verius.*

PAg.100.v.20. *Sed video te totum in illa hærere Tabula, quæ Troiæ halosin ostendit:*] Etiam *Halosin Ilij* dixit Suetonius in Nerone.

Pag.101.v.1. de Equo Durateo: *Cæsi vertices*
Idæ trahuntur, scissaq; in molem cadunt
Robora] Vidi Manuscriptum, in quo *Spissaque*, non *Scissaq;* plane & probe exaratum habebatur. Et dubitamus adhuc, vtri scripturæ adhæreamus potius? Legimus ibidem:

v.5. *Huc decenni prælio Iurata virtus abditur*] Mihi valdius

lius arridet, *Iurata virtus*, id est coniurata: Simplex pro composito. Nec multo post:

v. 8. *Hoc titulus fero*
Incisus, hoc ad fata compositus Sinon
Firmabat, & mendacium in damnum potens.]

Ita enim ablectissima illa Parisiensis Editio, quomodo & nos ante decennium emendaueramus iam olim: examussim optime. vt sit sensus: *Hoc Titulus Equo durio inscriptus, hoc ipsum & Sinon Troiæ proditor confirmabat.* Itaque pro *Hæc*, quod est in aliis, *Hoc* repetendum; tum vero postrema copula ante τὸ *Mendacium* inducenda: eiusque vicem, *Hei*, siue etiam, *Heu*, rescribundum cum hac interpunctione:

Firmabat. hei mendacium in damnum potens:

Id est, detrimentosum Iliensibus, imo calamitosum oppido: sensu manifesto, atque etiam pereleganti. quod cur de nostro alius adscriberet sibi, caussa non erat. Sed tamen credo fore, qui *Mendacium* istud, accusandi casu positum interpretabuntur, coniunctéque cum superioribus construendum: vt intellexerit Arbiter, Sinonem tum ad *Fata*, hoc est, ad implendum Fatum, (*nouissimum illud de tribus dico, quo Portæ Scææ limen superum scinderetur*) tum ad *Mendacium* pariter *in damnum potens*, id est, Troianis (vt diximus) calamitosum, siue exitiale & funestum potius, docte meditateque instructum atque compositum fuisse. Neque ego sane huic sententiæ repugno. pax sit potius: & sequi ipse malo adeo, quam trahi; vel rei tantillæ caussa contentionis funem ducere, cum aduersario præsertim valentiore. Et quoniam in mentionem *Feri*, pro *Equo* positi, occasione oblata potius, quam quæsita incidimus, etiam ad partes vocitetur Prudentii locus è libro περὶ στεφάνων, Hymno XI. qui Hippolito Martyri inscriptus legitur:

Postquam composito satis instruxere paratu
Martyris ad pœnam verbera, vincla, feros:
Instigant subitis clamoribus atq; flagellis. 11

Sic enim hunc locum ex Vet. Cod. doctissimi Giselini

 primi-

primitus restituit Gisanius noster, quum *Feras* antea in Prudentio imprudenter excusum serio cum Antiquariis stomacharemur. Quod vt ita esse mihi cum amico conueniat meo, ita seorsum rursus ab eodem sentire necessitas subigit me, in verborum simul ipsorumque versuum constructione. quam quidem continenter ipsus atque coniunctim constituendā censeo, eosdemque huncce in modum interpungendos:

Martyris ad pœnam verbera, vincla, feros
Instigant subitis clamoribus atque flagellis.

Feros enim pro *Equis* antiquitus vsurpatos haud Catulli modo, Virgilijque auctoritatibus confirmare possis; sed & liquidius multo eius Epitheti contemplatione, quod Hippocentauris Lapithisque omnes vno ore contribuunt Poëtæ. Etenim genus istud *Semiferos* indigitant, non quidem à *Feritate* vocabuli eius etymologia petita, sed vero à forma ipsa, qua *Feros* (vt diximus) hoc est, Equos dimidiata sui parte assimulasse finguntur. Vnde illorum hominum error castigandus pariter, quibus in compositione ista, τὸ *Ferus*, adiectiuum potius, quam substantiuum esse, falso quidem hactenus, sed tamen serio fuerat persuasum. quorum offensa tamen non minus tolerabilis, quam felix illorum hominum audacia laudanda, qui rectum eius verbi casum admutilantes nouissimæ sillabæ detruncatione bimembre hoc genus *Curto* Horatij *Mulo* prorsus adsimile reddiderunt, ita vt *Apellæ* propemodum videantur, *Semifer*, pro *Semiferus*, nobis trisyllabum nominatiuum commēti. Vtq; non mendice, sed plena manu tecum porro agere perseuerem, mi Lector, etiam recens quoddam superioris sæculi exemplum istuc pertinens in commune hoc loco proponam, a Poëta vno omnium elegantissimo IANO PANNONIO petitum, in cuius Elegiarū opere versus istiusmodi exstare inuenitur:

Nec nisi duratum Lambro thoraca volebam,
Nec nisi ferrato ferreus ire fero.

V. 25. *Ecce alia monstra, celsa qua Tenedos mare*

Dorso

Dorso repellit, &c.] Lectio & proba & plana. at in Lutetiana Editione, *Repleuit*, legitur. non recte, neq; ad disertissimi Poëtæ Genium.

Pag. 102. v. 14. De geminis Lacoontis filijs in Vergiliano illo anguium totidem improbo atque inexplicabili nexu satagentibus laborantibusque:

Neuter auxilio sibi,
Vterque fratri transtulit pias vices.

Ita Editiones Gallicanæ. Mihi tamen nescio quo pacto Antuerpiensis scripturæ interpunctio arridet impensius, ea ipsa inquam, quam Clarissimi Sambuci Bibliothecæ debemus. in qua ita hæc distincta obseruauimus iam olim:

Neuter auxilio sibi;
Vterque fratri. transtulit pietas vices.

v. 27. *Tentant in armis se duces, ceu vbi solet*
Nudo remissus Thessali quadrupes iugo
Ceruicem, & altas quatere ad excursum iubas.]

Placet scriptura libri veteris, in quo diserte calamo exaratum legebatur:

Tentant in armis se duces, ceu solet vbi,

Neque istud satis, nisi versus item proximus in pristinum tandem decorem me porro coniectore reponatur hoc modo:

Nodo remissus Thessali quadrupes iugi
Ceruicem, &c.

Nam & hæc quoque correctio à nobis erat; verum anteuortit nescio quis, qui eampse in rationum suarum Tabulas referre sustinuit non ita pridem; expensi, haud accepti inquio; *oblitus Iuris humani.*

Pag. 103. v. 4. *Hic graues alius mero*
Obtruncat, & continuat in mortē vltimam Somnos.]

Sic & paullo prius pagina 87. *Et dubitaui an vtrumque traijcerem gladio, somnumq; morti iungerem.* Malim tamen in Petroniana Troiæ Halosi, *Noctem*, legi. Nam quanti obsecro est illud, *Mortem vltimam?* An vero mors vlla (naturalis inquio) homini euenire possit, quæ vltima non sit?

v.12. *Timui ego, ne me Poëtam vocarent.*] Ita enim malo, quam (quod omnes vsq; adhuc Editiones insedit) *Vocaret* legere, vt ad Eumolpi Lapidatores referatur, non ad Eumolpum ipsum, eo quod in comitatu eius Eucolpium vidissent antea; ex persuasione Parœmiæ illius coniecturam ducentes, qua vulgo dictitare consueuimus, *Aues concolores vna fere volitare scilicet.*

v.16. *Rogo inquam, quid tibi vis cum isto morbo? Minus quam duabus horis mecũ moraris, & sæpius Poetice, quam humane loquutus es.*] *Humane* & *Poetice* opponit. Facete, ad exemplum opinor sententiæ illius Horatianæ:

Surge, & inhumanæ senium depone Camœnæ.

Qui locus, quantus est, huic Petroniano explicando mirabiliter facit. Vide Notulas nostras in biformem Poetam illum Venusinum. Habes ibidem;

v.26. *Imo quoties Theatrum, vt recitem aliquid, intraui, hæc me aduentitia excipere frequentia solet.*] Rescribe: *Hac me aduentitia, &c.* Argute. Etenim ad *Cœnæ* præbitionẽ quæsita allusio, quæ *Aduentoria* Martiali, Plauto *Viatica* indigitatur. & persistit in Metaphora semel instituta Eumolpus subiectans porro è vestigio: *Cæterum ne & tecum quoque habeam rixandum, toto die me ab hoc cibo abstinebo.*

CAPVT XXIV.

Illustramentum Historiæ Petronianæ. De Linteis, ac Strigilibus balnearijs *cum cura & fide dissertum.* Tergeri, Fricari, *item* Destringi, *peculiaria iysce rebus vocabula.* Gyton quid Ascylto? *De* Gutto, *atque ampulla nonnihil. Vestimentis asseruandis cautio cuiusmodi in balneis publicis adhiberi solita antiquitus.* Capere experimentum. *Obscurioris argumenti declaratio. Hominum quorundam importunitas, nulla aut loci, aut temporis habita ratione, frequentes, imo assiduas alienis auribus Poematum suorum recitatione argutias, hoc est, molestias exhibentium. Idonea eiusce rei exempla ab Horatio, & Martiali. Ambigua alterius loci interpolatio.*

Pag. 104.

PAg.104.v.7. *Video Gytona cum linteis & strigilibus parieti applicitum, tristem confusumque. Scires non libenter seruire.*] f. Ascylto. Ergo in balneo erat Gyton, quum hæc acciderent. vnde statim ab Eucolpio extractus, atque inde in hospitium porro, interim dum carminum suorum recitationi intentus Eumolpus, corporis vero lauationi Ascyltus dans operam, non notat sibi fugitiuam fratris harpacitatem. Quæ mox caussa etiam fuisse videtur, cur ostreosus ille palā vestimentis circumductus magna clamoris indignatione reflagitatum puerum vestigiis fuerit persequutus: cuius dilapsu ac perfugio tantam porro iacturam fecisset miser. quam æquiore animo tamen laturus videbatur. siquidē pro veste modo inuestem sibi pullum recipere contingeret. Facit huc locus Iuuenalis Satyræ III.

Et sonat vnctis
Strigilibus, pleno componit lintea gutto.

Item Flacci:

I. Puer, & strigiles Crispini ad balnea defer.

Denique Epigrammatarij illud:

Lintea ferret Apro vacuus quum vernula nuper,
Et supra togulam lusca sederet anus.

Illustris enim *Strigilium, Linteorumque*, ad desquamandum, fricandum, exsaniandum, purgandumque corpus, in balineis vsus temporibus illis. haud paulo illustrior futurus tamē Pliniani huius loci commonstratione libri Epist. III. de Plinio auunculo: *In secessu solum balinei tempus eximebatur. Cum dico balinei, de interioribus* (id est, quæ in secreto sine arbitris fieri solent) *loquor. Nam dum destringitur tergiturque, audiebat aliquid, aut dictabat.* Vbi diserte rem vtramque sic quasi indice digito designari videmus. *Destringitur* enim ad *Strigilum* (vnde & etymon nomini) *frictionem*; *Tergitur* vero ad *Lintea*, & sudariorum post balnea abstersionem referundum. Adde, fidei caussa, ex magni illius Turneb. Aduersar. lib. 26. cap. 20. *Apud Senecam lib. 22. Epist. 123. Elegantissime, Destringere, est sudorem strigilibus siccare & detergere. Vt (inquit) sudorem quem mouerunt po-*

tionibus crebris & feruentibus, subinde destringant. *Et apud Plinium lib.* 34. *cap.* 8. *Se destringentem*, ἀποξυόμενος, *qui strigilibus se defricat, & sudorem sordesque deterget.* Et hactenus quidem ille. Nunc ad Gytona inuite atque ingratiis (quæ quidem somnia de nihilo sibi fingit Eucolpius) hero suo seruientem remigremus denuo: qui vtrique vtique huic ministerio ab Ascylto (cui etiam pro culcitella erat, omnibus & horis & locis officium faciundo suum) præfultus fuisse à nobis existimatur, quo videlicet lauanti domino præsto esse posset, *pleno gutto* (id quod ex Iuuenali docuimus supra) hoc est, ampulla vase olearione, an aquario potius ad abluendas infusione sordes; *linteis componendis, strigilibusque*, ad detergendum delicatissimum sudorem prompte parateque, quum vsus posceret, *expediendis.* simul, vti malas balneariorum furunculorũ sinistras vestimentis herilibus (quomodo anus illa Martialis, quã *Cinnana in Togula præsidentem* induximus prius) curiosa obseruatione prohibitum iter ac defensum. Quæ tamen omnia perfidia eiusdem & transfugio maxime, Ascylto contraria, ac præter omnem exspectationem etiam flagitiosa euenerant. Sequitur in Petronio.

vers. 10. *Itaque vt experimentum oculorum caperem, &c.*] Eadem loquendi ratione non indelectatus Plinius: sed & Seneca *Remed. fortuit.* *Ægroto: venit tempus, quo experimentum mei caperem.* Habes deinceps ex ordine Petroniano:

vers. 11. *Conuertit ille solutum gaudio vultum, &, Miserere, inquit, Frater: vbi arma non sunt, libere loquor.*] Blanda & amatoria præteriti metus simulatio. Hoc enim dicit Gyton, se tandem sine cura ac corde libero contra consistere, cominusque & ex propinquo magis Eucolpium compellare audere, quoniam inermem eum ac sine telo obuiam occessisse videt sibi, quem armatum ac districto gladio ferocem pueriliter nimis expauerat antea. Vel referundum certe ad delenimẽta illa Satisfactionis Gytonicæ, quam proxime consequente pagina habituri. idque verius puto, cæterum

rem vi-

rem vide: *Equidem fateor, & præ me fero, quum duos armatos viderem, ad fortiorem confugi.* Vt significet Gyton, se iam primum denique, remoto armorum metu, atque Ascylto maxime, fidem amoremque suum aduersus Eucolpium libere atque ex animo depromere audere scilicet: quem præsente, & (quæ ratio maxima) armato Ascylto nimis hercule præter animi sui sententiam dissimulare fuerat coactus; seque in fidem eiusce patroni tradere, quem minime voluisset, præsertim fortioris. *Delitiæ pueri.*

Vers. 20. *Relictoque Eumolpo (nam in balneo carmen recitabat) per tenebrosum, &c.*] Aduerte mirificam obseruationem decori in homine *nimis* Poëta, & quem ita totum recitandi cacoethes, vel morbus potius penissime occupatum tenet, vt nullo non & loco & tempore hominum auribus molestias argutiasque vel ad fastidium vsque, ne languorem dicam, versuum suorum prælectione exhibeat. Quod genus etiam à Flacco vrbanissime in Satyra perstrictum:

Non recito cuiquam nisi amicis, idque coactus:
Non vbiuis, coramve quibuslibet. in medio qui
Scripta foro recitent, sunt multi, quiq; lauantes.
Suaue locus voci resonat conclusus. inanes
Hoc iuuat, haud illud quærentes, num sine sensu,
Tempore num faciant alieno.

Lauantes inquit, hoc est, in balneo ac circa solium sedentibus carmina sua vel ingratijs ad nauseam vsque ingerentes. ad exemplum credo Eumolpi Petroniani, cui etiam *in vicinia mortis, lethiq; modo non limine in ipso* carmen facere vacabat, sicuti narrabitur postea: item Ligurini illius, de quo apud Martialem meum festiua mentio lib. 3. Epigram. 44. Eius tibi hîc etiam gustum aliquantum dabo.

Et stanti legis, & legis sedenti;
Currenti legis, & legis cacanti:
In thermas fugio, sonas ad aurem:
Piscinam peto, non licet natare.
Ad cœnam propero, tenes euntem:

Ad cœ-

Ad cœnam venio, fugas sedentem:
Lassus dormio. suscitas iacentem, &c.

Vnde præterea, mi Lector, ea quæ ad superiorem Horatij iocum suo in loco adnotauimus. Pagina eadem Petronius porro:

v. 24. *Inuado pectus amplexibus, & perfusum os lachrymis vultu meo contero.*] Quid si vero nobiscum legas? *Contergo.* tametsi cum recepta lectione faciat locus superior, quem retro habes pag. 16. de vno exoletorum omnium insulsissimo Embasicœta: *Transituque ad comitem meum (s. Ascyltum) facto, clunibus eum basiisque distriuit.* Nec non venustissimus ille Venerum omnium ac Leporũ pater Aristænetus in Epistolis suis vere Eroticis: Τοὶ γὰρ οὖν ἐκβακχευθεῖσα τῷ ἔρωτι, ἀνίκλασέ τε πρὸς ἑαυτὴν τὸν αὐχένα, καὶ πεφίληκεν. οὕτω προσφῦσα μανικῶς, ὥστε μόλις ἀποσπάσαι τὰ χεῖλη. καὶ κατέτριβε μου τὸ στόμα.

IANI DOVSÆ NORDOVICIS PRO SATYRICO PETRONII ARBItri, viri Consularis, Præcidaneorum Liber Secundus.

CAPVT PRIMVM.

Draucos, *hoc est, grandioris petulij homines in balineis publicis communi pariter lauantium plausu exceptari solitos & Petronij & Martialis indiciis patefactum: eadem alter eiusdem Epigrammatarij locus per caussam explicauit. Lucillij versus tentati; correctusque Arbiter.*

ET nuptis & prætextatis verbis vsurus hoc Capite, veniam hercule (*Prudenter simul, ut puto, ac pudenter*) antea præfabor mihi: Socratemque imitatus, *in re mollicula & parum seuera*, caput operire insistam, Arbitri nostri arbitratu maxime, ita scriptitantis.

Pag. 106. vers. 23. *Illum autem frequentia ingens circumuenit cum plausu & admiratione timidissima, &c.*] Ascyltum refert plausu & admiratione secundissima à fauente vndique circumstantium corona exceptum,

quos

quos commendata ſupellectilis eius bonitas ad grauiſſimum ſibi ſpectaculum (Romanè loqui me ſcito) in rem præſentem porro frequenteſque ac conglobatos exciuerat. nemine non Votorum conceptione tacita, hoc eſt, timidiſſimo murmure (quæ illius ſæculi mollities fuit) rutabulum iſtiuſmodi in poſtfurnium ſuum oculis deuorantibus muliebriter exoptante. fruſtra: quandoquidem non niſi in Equeſtribus ſedere ſolitus Aſcyltos, omnes porro à ſe admiſſarios ſpernere ac ſegregare quam longiſſime: neque quenquam tanta fortuna dignum iudicare, præter Equitem Romanum iſtum, Ordinis ſui dehoneſtamentum; qui eumpſe veſte diſpoliatum, tunicaq; & pallio circumductum, ſimulque improbiſſima clamoris indignatione Gytona flagitantem miſeratus, ſuis ſibi ipſe exuuiis nudum deſtitutum circumdedit; atque in penates, imo in cubile tranſtulit ſuum. credo, ne diutius ſine integumento circa balneas expalliatus erraret miſer, homo Equeſtri tantum culcitella dignus. quippe à peculio ac penſilibus ita baſilice opipareque inſtructus, vt non cum ſui ſæculi Draucis modo, ſed & cum Hercule illo Goropiano de vaſorum luculentitate in ambiguum certamen deſcendere poſſet. Atque hinc, veluti de plano, cuiuis illuſtre iam tandem factum confido, in quam ſententiam à Celtibero Poëta ſcriptum fuerit:

Audieris in quo, Flacce, balneo plauſum,
Mathonis illic eſſe mentulam ſcito.

Neque aliunde, quam ex hocce Arbitri loco verſuum iſtorum explicationem commodius peti poſſe exiſtimo, mire alioqui frigentium. Quanquam quiſnam adeo in Re Antiquaria hoſpes obſecro, vt neſciat, Equites iſtiuſmodi ſeſſorem pati ſolitos; hocque morbo vſque ad infamiam laborantes, Magiricis, vel *Saliis* potius domeſticis non contentos, emiſſarios inſuper habuiſſe, qui impenſa mercede oſtreoſos vndique ac bene vaſatos conquirerent ſibi, ad ſe eueſtigio domum perducendos ſuam; quo videlicet fortuna tam

magna ſoli porro, ac ſine æmulo potirentur. Atque is delectus, eaque Cenſio in balineis publicis exigebatur potiſſimum, vbi loturos omnes, quaſi Venales, inſpectare, palamque ac cominus, & veluti oculato die pretium pro virtute, atque *ad menſuram inguinis* (vti apud Iuuenalem eſt) vnicuique facere erat copia. Probo ex Seneca lib. 1. Natural. Quæſt. *de diuite neſcio quo obſcœnitatis vſque in Scenam producta, & per vtramque cauernam* (id quod Auſonius ait) *moli conſueto.* Sic enim inibi : *In omnibus quidem balneis agebat ille delectum & aperta menſura legebat viros.* Et reliqua, quæ ſequuntur Etenim pudet ac piget adſcribere. Quod vero ſubdit Arbiter:

V. 25 *Habebat enim inguinum pondus tam grande, &c.*] Nam illa Martialis loquutione germanitus conſentit, qua ait lib. 7.

Sed meus (vt de me taceam) Lecania, ſeruus
Iudæum nulla ſub cute pondus habet.

Vbi curnam *Iudæum pondus* dicat, in controuerſiam vocari poſſe video. nec quicquam à Domitio auxilii; qui *Inguina Iudæa, id eſt, circumciſa & aperta, (vt Iudæus eſt) Epithetum iſtud Ponderis interpretatur.* quaſi intellexerit Martialis, *Seruum ſuum Iudaicæ ſuperſtitioni addictum; ideoq; quamuis ex gentis illius Lege præputiis circumciſis, ſine ſcorteo tamen ſubligaculo, multo minus theca aliqua (quam Fibulam appellitabant) ahenea munitum palam atque in publico lauari.* Seu cum *Gutto* potius, & *Linteo* ad herilem ſudorem deſtringendum extergendumque, *Strigileſque* (vti docuimus) expediendos domino coram lauanti adſiſtere, media etiam parte corporis nuda. Neque enim aliam ſententiam vllam commodiorem ex ipſius verbis elicere poſſum. Vtut eſt, *ſolennia inſanit Domitius*, & quidem ſolens. Non enim hoc vult Poëta noſter: ſed *Iudæum pondus* vocat ſalſiſſime partem eam, qua viri ſumus, non quidem *teſta Samia circumciſam*, tanquam hominis recutiti, & cui Sabbatarium in morem decorticata fuerit pellicula illa verendorum ſcilicet; verum glandem

potius

potius præputio suo vi tentiginis retectam, suaque sponte magis, quam Iudaicæ circumcisionis adminiculo denudatam. vnde & vocabuli *Verpa* originatio deducta: & τὸ *Verpus*, nunc contumeliose pro Apella, id est, curto ac recutit Iudæo; nunc vicissatim pro eo, cui αἰδοῖον ἀποψωλημένον, ϗ ἐσκολυμμένον, quasi tu λεποδερμὸν dicas, vsurpatum antiquitus. eadem nimirum ratione, qua apud Catullum Lesbia

Glubit magnanimos Remi nepotes.

Quaque Pœnum illum Plautinum in Fabula sibi cognomine, inter alia Militaria opprobramenta, *Deglupta* quoque *Mena* cognomento insigniri videmus. Quo etiam ψωλὸς, & ἀπεψωλημένος Aristophanis; tum delicatissimi illi Lucillij versus pertinere iudicandi, à Iunio nostro apud Marcellum restitui primitus ad hanc faciem:

Cum poclo bibo eodem, amplector labra, labellas
Fictrices compono, hoc est, tum (lego, *cum*) ψωλοκοπτοῦμαι

Malim tamen, ita vt antea legebatur, priorem partem relinquere, huiuscemodi interpunctione scilicet:

Cum poclo bibo eodem, amplector, labra labellis
Fingens (*f. figens*) *compono, hoc est, cum* ψωλοκοπτοῦμαι.

Idque haud paullo simplicius. vt nouissimum O, τοῦ *Compcno* dico, in numerorum dimensione nullum exteratur. Cæterum deinceps quo loco in Petronio legitur:

Pag. 107. v. 2. *Itaque statim inuenit auxilium. nescio quis enim Eques Romanus, vt aiebat, infamis, &c.*] Ecquis vero homo tam matula, qui hîc statim, *Aiebant*, rescribendum non videat: vti subaudiatur, *Vulgo, atque in turba scilicet.* Neque enim ad Hellenismum illum Catullianum apte satis accommodari posse opinor, quo idem in Phaseli vsus Dedicatione,

Ait fuisse nauium celerrimus.

CAPVT II.

Officium Petronio factum in noua, imo vero antiqua, τοῦ

Officio-

Officiosi,*enarratione. Vestimentorum in balneis depositorum custodia cuiusmodi hominum fidei delegata antiquitus.* Notores *eam quoque in rem cautionis loco dari atque adhiberi solitos. Ei generi fulcimentum, fidei caussa, à Seneca petitum, atque impetratum: Iunii, tum Rhenani coniecturis (tam hic, quam in voce* Iuratores *apud eundem Senecam) in perpetuum porro explosis, atq; eiuratis deniq;.*

PAg.107.v.7. *At ego ne mea quidem vestimenta ab officioso recepissem, nisi Notorem dedissem, &c.*] *Officiosum* qua notione hoc in loco accipi velit, necdum satis etiam liquere mihi pronuncio lubens: hillas abs se cæsas fortasse significat ei, apud quem, tantisper dum lauatur, vestimenta sua deposuerat Eumolpus. Hoc enim cognomentum, paullo ante Petronii ætatem primitus, impudicis atque inforari solitis inditum qui nescit, is certe Senecæ Patris Controuersias vel nullus legisse; vel, si oblitus, legisse quasi per nebulam modo; caliginemque mentis potius, quam corporis luminibus infestam habuisse videtur. Loquitur autem de Aterio Declamatore libro earundem Controuersiarum IV. hisce verbis: *Memini illum (quum Libertinum reum defenderet, cui obiiciebatur quod patroni concubinus fuisset) dixisse: Impudicitia in ingenuo crimen est, in seruo necessitas, in liberto officium. Res in iocos abiit: Non facis mihi officium; &, Multum ille, hic in officiis versatur. Ex eo Impudici, & obscœni aliquamdiu Officiosi vocitati sunt.* Cæterum hoc verisimile non est: videorque potius eam in partem assentationem flectere debere, vt *Seruum Capsarium* hîc notari existimem, penes quem erat vestimentorum custodia, eorum videlicet qui in balineis publicis calida macerabant sese; quo elixi potius, quam assi suauiores existerent scilicet. At hoc ipsum haud sine mercedula, inquiet aliquis. Fateor. atque ideo tenuioris notæ homines vernam ad pedes, vel vetulam certe aliquam peculiarem secum ductabant: quibus eius rei cura potissima incumbe-

cumbebat, operam obſeruationi vt darent, ne quis rurſum grauior aut propenſior, quam adueniſſet, domum è balineo ſe receptarent, Corniculæ illius Æſopicæ in morem furtiuis lauantium plumis haud decore exornatus, fures balnearij vt conſueuere.

Lintea ferret Apro vacuus quum vernula nuper,
Et ſupra togulam luſca ſederet anus.

Quo magis demiror Eumolpum iſtum non Coracem mercenarium ſuum huic negotio præfulſiſſe. verum is fortaſſe, quam hæc fierent, alio quopiam ablegatus fuerat antea. niſi eumpſe autumemus tamen in ſtrigilibus, linteis, atque olei ſtilla, hero, ſeu potius conductori ſuo ſubminiſtrandis deditum atque occupatum fuiſſe. quod non arbitror. & paret ex ſequentibus Eumolpum ſolum poſtea ſine aſſecla aliquo, aut pediſſequo ad hoſpitium Eucolpii, cui cœnulam condixerat, plena ſe demum nocte recepiſſe. quoniam ob importunam recitationem de balneo, tanquam de theatro, eiectus fuiſſet. Vnde & nobis inſuper, quorſum lauatio iſta pertinuerit, clare ac perſpicue dilucet. nimirum ad morem illum tam Græcienſibus, quam Italicis hominibus frequentatum, quo non niſi munditer prius eloti ac lixati probe ad cœnas itare condidicerant, iam inde ab antiquo. Quod vero addiderat Eumolpus: *Niſi notorem dediſſem.* nihil potuit feſtiuius: ſignificatque, omnes iampridem ſeſe furum balneariorum mores experimentis certiſſimis prouiſos probe antea atque exploratos habuiſſe. ac propterea de veſtimentis ſuis ſolicitum, priuſquam eaipſa exuta *officioſo* illi aſſeruanda concrederet, cautionem iſtam conſulto abhibuiſſe, vt *Notorem* depoſito apponeret ſuo: hoc eſt, præſentium aliquem teſtem, & quidem oculatum vt faceret, qui porro ſeſe poſtea (ſiquidem vſus veniret) & Eumolpum res ſuas vindicantem probe cognitum habere aſſeueraret: eidemque, quantum pote, ſuffragio ſuo aduerſus veſtirapos omnes, tricones nempe atque iniciatores lentiſſimos, in partem præſto foret illico;

conuinceretque caussa vtique liberali Eumolpi esse spolia, qua Harpax ille balnearius possideret. Hoc adeo genus hominum *Notores* dicebantur. cui rei firmandæ *Notorem* quoque à me Senecam Philosophũ dabo; ita in Ludo de morte Claudiana, ex eiusdem conclamati persona Herculis Fidem appellitantis, iocose & lepide cauillantem: *Ego te, fortissime Deorum Hercules, speraui mihi adfuturum apud alios; &, si quis à me Notorem petisset, te fui nominaturus, qui me optime nosti.* Quid igitur? vincone iam argumentis *Notorem* retinendum in Seneca? neque Iunium nostrum audiendum, qui Petroniano *Notore* destitutus, ac singulari vocabulo non contentus binas ex vna nobis dictiones exsculpsit; in quas, si in alias vllas, Plautinum illud conueniat penitissime: *Nec pes, nec caput.* Sic enim vult legi: *Et si qui à me noto rem petisset, &c.* Descensurus alioqui (id quod ipsus de se fatetur) in multo absurdiorem Rhenani sententiam: & cum eodem quamuis audacter auxilium etiam à Græcis petiturus huiusmodi: *Et si quis ἀμύντορα petisset, &c.* Nodum in scirpo. Quanquam vtriusque Manibus ignoscẽdum, qui abs se porro *Iuratores* exigi vetuere: quos vna cum *Notoribus*, quos dixi, ab eodem Senecæ Ludo exclusissimos fecerunt: *ἀντὶ τοῦ Iuratores* castigationem multo inscitissimam, ac parissimam priori illi, quam posuimus modo, à se substituere ausi ad hoc exemplum:

Quis vnquam ab Historico iurato res exegit?

Nec satis, accessit etiam tertius, qui nescio quo iure (more tamen Correctoribus nostris nõ insolito; qui, si quid ignorant, statim de vicino mutuantur) *Iure auctores*, in Seneca scriptitandum pronunciauit. quasi vero *Iuratores* omni Romanæ Ciuitatis iure expertes, imo extra numerum Quiritibus illis fuerint. Vides, Plautinæ Latinitatis inscitia scriptoribus priscis quãtum detrahat gratiæ: quantum denique emendandi rationi noua hæc, qua vulgo vti consueuimus, Hypercritici acuminis insolentia: quicquid auribus nostris minus familiare obijcitur, statim extra Romanam

Decu-

Decuriam exigentes, quaſi aut Barbarum, aut exoletum, vt nunc quidem Antiquitati facimus nomina. Neque pol aduortimus, nobis id ipſis vitium hærere, cuius alios inſimulamus: imperitiamq; ac ſordes noſtras cauſſam eſſe, quo minus munditias illas germanas, ac meras Latinæ linguæ Veneres (quibus architectus Plautus) ſagaciter adorari, ac perſentiſcere valeamus. Nam niſi a Plautinæ Scenæ facetijs ac feſtiuitatibus homines, quos dixi, manum ſic quaſi iurati abſtinuiſſent; nunquam ædepol ita madida memoria, adeoq; ſubleſto iudicio fuiſſent, vt non meminiſſent *Iuratores* hoſce, pro *Iuratis teſtibus* accipi oportere; quos *Sacramentum adigi*, ſolenne etiam hodie.

CAPVT III.

Emaculatus Arbiter. Idem enarratus. Exhibita veteris libri ſcriptura. Formoſis olim pueris Tonſorium quoq; miniſterium ab heris impoſitum, ex Petronij, & Martialis auctoritatibus fides facta. Pauoris *proprietas excuſſa. Mendum exſtirpatum.* Coctores, *pro Cocis.* Mulcare *à* Multare *diuerſum.* Conſidit, *pro* Conſedit *repoſitum. Petronianæ metaphoræ illuſtratio à Plauto.* Rixa, *ex definitione Iuuenalis. Vnius, alterius loci de Manuſcripti Codicis ſententia reſtitutio.* Scrutatores.

PAgina 107. v. 10. *Tanto magis impedit inguina, quam ingenia fricare.*] Elegans in re turpicula παρήχησις, ſi tamen *Expedit*, pro *Impedit* reſcribatur. Enimuero hocce colliculi genus frictionibus vel ad ruptionis periculum vſque grandiri, aiunt qui ſciunt. eo impenſius, ſiquidem tractatrix accedat. ſcin, cuiuſmodi? haud dico amplius.

v. 19. *Ales Phaſiacis petita Colchis,*
Atque Afræ volucres placent palato,
Quod non ſunt faciles, &c.] Hoc eſt, facili, vili, ſeu minuto pretio parabiles: eodemque plane ſenſu, quo Horatius ipſe de ſe prædicat:

Namque parabilem amo Venerem, facilemque.

Pag. 110. v. 6. ex perſona pathiciſſimi Gytonis: *Ego, ſi te non inueniſſem, periturus per præcipitia fui.*] Ita in Gallicanis Editionibus. at in manuſcripto, quod mihi oculis vſurpare contigit: *Petiturus præcipitia fui.* diſerte exaratum legere memini iam olim.

verſ. 18. *Rudis enim nouacula, & in hoc retuſa, vt pueris diſcentibus audaciam tonſoris daret, inſtruxerat thecam.*] Mollitiem ſæculi illius perditiſſimi conſidera. Homines enim elegantes haud contenti olim Catamitis ad pocula, calonibus ad Lecticam forma & patientia conſpicuis ex lubidine ſua ad omne ludibrium ac flagitium impuniſſime abuti; etiam Tonſores inſuper in miniſterijs, imo in delitijs habebant. quorũ frequenti opera non in tondenda coma, pilisq; vellendis modo; aut barba raſitanda, æquandisque ſimul atq; expungendis genis; ſed vero & pygiacis ſacris Cinædice, ne nefarie dicam, de nocte adminiſtrandis vtebantur. Cæterum quoniam *mortalium nemo* (vt in Prouerbio eſt) *artifex naſcitur*, antequam artis experimentum caperent, collumque nouaculæ ſubmitterent, ſtrictim, aut per pectinem attondēdi; impuratos iſtos veteranis tonſoribus in magiſterium prius ac diſciplinam tradebant; qui eoſdem & præceptis ſuis, & quotidiano operæ eius vſu exercitatos porro, idoneoſque in poſterum redderent herili occipitio tradundo. videlicet, ne quid per imperitiam (vt ſolet) titubarent, *tanquam virum tonderent*. Martialis libro 11x.

> *Tonſorem puerum, ſed arte talem,*
> *Qualis nec Thalamus* (Lipſianam correctionem ſequimur) *fuit Neronis* (malim Neroni)
> *Druſorum cui contigere barbæ, &c.*

Proinde quum res ea à periculo non abeſſet, Tyrocinium artis acie nouacularum retuſa auſpicabantur. (id cum ex hocce Petronij loco, tum vero ex ſequentibus manifeſto docemur) quo videlicet audaciores redderentur: nec ad ſtrictum ferramenti mucronem, animo non minus, quam corpore effœminati) pueriliter, an muliebriter dicam?) de nihilo expaueſcerent.

Vnde

Vnde non inſcite ex argumento ſubtexitur porro:

v.21. *Itaque nec mercenarius ad raptum ferramentum expauerat, nec Eumolpus interpellauerat mortem mimicam.*] Proprie: *Expauerat. Pauor* enim (vt quidẽ Fronto interpretatur) *puerilis eſt.* Sic Horatius 1. Odarum de Cleopatra virilis audaciæ Heroina diſſerens:

Quæ generoſius
Perire quærens, nec muliebriter
Expauit enſem, &c.

Item Suetonius de muliebris ignauiæ Imperatore Claudio: *Quaſdam inſidias temere delatas adeo expauit, vt deponere Imperium tentauerit.*

Pag. 111. v. 17. *Fit concurſus familiæ, hoſpitumq; ebriorum frequentia.*] Reſcribo, *Hoſpitum ebriorum*; commate, copulaque inductis. aberatque eadem etiam à M S. vt *Frequentia* auferendi caſu accipiatur.

ver. 23. *Interim coctores, inſularijq; mulcant excluſum.*] *Coctores*, coquos interpretor, ac pro eo hominum genere, qui (vt noſter fabulatur Comicus) *non machæra ad Legionem, ſed vero veru in culina acres bellatores cluunt.* Etiam *Mulcant* (vnde Mulciberi quoque appellationem deriuant Grammatici) ſignificantiſſime vſurpauit: vti idem Comicus ſæpe, item Liuius, Tacitus, denique ipſuſmet infra: *Et harundinem ab oſtio rapuit, iterumq; nihil reſpondentem mulcauit.* Quod propterea viſum eſt ponere, ne quis verbum iſtud cum *Multare*, confundere de communi porro ſententia inſiſtat. Habes ibidem:

v.15. *Et ille flens quidem conſedit in lecto.*] *Lectum*, habebat V. C. vnde fit, legendum vt ſuſpicer, ſed ſuſpicer tantum; haud certa inquam, verum arbitraria ſententia potius: *Conſidit in lectum.* præteritum iſtud verbi perfectum non à *Conſideo*, verum à *Conſido* deflectens. Idem eadem:

v.17. *Iniuriamq; Eumolpi, aduocationemq; commendabam, & veluti quodam cibo me replebam.*] Sæpe eſt apud Plautum, *Iſtuc mihi cibus eſt, quod fabulare.* Item: *Qui pro cibo habeas te verberarier.* & alia talia. Sequitur:

vers. 21. *A duobus lecticarijs in mediam rixam perfertur.*] Proprie, ac signate *Rixam* vsurpat; siquidem *Rixa est*, ex Satyrica illa Iuuenalis definitione,

Vbi tu pulsas, ego vapulo tantum.

Quod tamen non ex mea, sed ipsius persona dictum postulo. Nihil enim est tanti. Sequitur subinde:

Pag. 113. v. 2. *Contubernalis mea mihi fastum facit. Ita, si me amas, maledic illam versibus, vt habeat pudorem.*] Nota verbum *Male dicere*, cum accusandi casu coniunctum. cui respondet *Bene dicere*, eidem casui a Tibullo copulatum versu illo:

Sed bene Mesallam sua quisque ad pocula dicat.

v. 6. *Intrat stabulum præco cum seruo publico, aliaq; sane modica frequentia.*] Concinnior sane veteris libri lectio, quæ negationem interpositam ostēdit, hoc modo: *Aliaq; sane non modica frequentia.*

v. 22. *Extentus infra grabatum scrutantium eluderet manus.*] Huc refer *Scrutatorum* nomen apud Tranquillum in Claudio.

Pag. 114. v. 7. *Publicus vero seruus insertans commissuris secures, claustrorum infirmitatem laxauit.*] *Firmitatem*, erat in Chirographo. idq; haud paulo opportunius ad sententiæ concinnitatem facere nobis visum.

CAPVT IV.

De Pertica ostiarij, *siue* harundine *foribus præfigi solita, quadam monetæ non protritæ. indidemque Propertiani loci obscuritas in partem discussa, atq; illustrata.* Ritum bene sternutantibus dicendi, *solennem nobis etiamnum hodie, multo vetustiorem esse, quā vulgo existimetur: neque aliunde, quam à religiosa illa Gentilium consuetudine natum primitus, propagatumque in hæc tempora. Id superstitibus tam Plinianis, quam Petronianis testimoniis liquidissime demonstratum.*

PAg. 114. vers. 25. *At non seruus publicus tam languide agit, sed raptam cauponi harundinem subter lectū mittit, omniaq; etiam foramina parietum scruatur.*] Harundinem

dinem ostio appensam affixamque intellige: de qua planius idem infra quoque pagina 185. *Et harundinem ab ostio rapuit, iterumque nihil respondentem mulcauit. ac nisi primo ictu harundo quassata verberantis impetum minuisset, forsitan etiam brachia mea, caputque fregisset.*

Ea *Virga* appellatur Senecæ, Ianitoris, siue ostiarij gestamen, lib. 11. de Tranquillitate vitæ: *Ille pusilli animi est, qui sibi placet, quod hostiario libere respondit, & virgam eius fregit, &c.* Vide, quæ cultissimo Poëtarum Tibullo in Præcidaneis nostris imputauimus nuper. Neque aliouorsum Propertianum illud attinere facile ipsus persuaserim mihi, quod libro IV. ex persona Cynthiæ defunctæ Poetæ amatori obiectum legitur:

Nec crepuit fissa me propter arundine custos,
Læsit & obiectum tegula curta caput.

vers. 17. *Dum hæc ego iam credenti persuadeo, Gyton, collectione spiritus plenus, continuo ita sternutauit, vt grabatum concuteret. Ad quem motum Eumolpus conuersus, Saluere Gytona iubet.*] Vnde disertissime apparet etiam hunc in vsu antiquitus fuisse morem, vt *sternutantibus*, si qui in re præsenti forent, bene comprecarentur, ac salutem subinde ingererent, conceptissima illa voti formula dicentes: *Salue.* Qui ritus à Paganis ac Gentilibus illis ad nos, qui Christiani cluimus, deuolutus, & quasi per continuas successorum manus traditus porro, vsque in hunc etiam diem sanctissime simul, ac religiosissime custoditur. Argumento est sollenne illud, quo vulgo *sternutantes* afficere consueuimus, bene ominatis verbis vernaculam phrasim vsurpante: **De Here wil v segenen.** quasi si Latine dicas: *Seruet, aut sospitet te Deus.* quod quid quæso aliud fuerit, quam *Salutatio* ista priscorum: *Seruari* enim, item *Saluere*, *germana inter se, ne dicam pæne gemella.* vtrunque *in Deo* positum, Salutis omnis ac conseruationis auctore. Vnde & ab Arnobio verissime iuxta, ac augustissime *Sospitatoris* cognomento insignitus. Neque vero sublestæ illorum fidei fides habenda, qui Precationis istius glo-

riam priscis illis Latinis adimentes, eam in nuperos ac nouitios auctores transtulerunt; antiqui moris inscitia maxime. quibus propterea errationem istam, vt cætera quoque, haud grauatim condonamus. tantum peruicaces esse desinant; amentque condiscere aliquando, quod nesciunt. quo in numero etiam Plinianum illud esse comperient, ad hanc ipsam (quam dico) consuetudinem, si quod aliud, accommodatum cumprimis, è lib. XXIIX. c. II. Histor. Natur. *Cur sternutamentis salutamur? Quod etiam Tiberium Cæsarem, tristissimum (vt constat) hominum, in vehiculo exegisse tradunt. Et aliqui nomine quoque consalutare, religiosius putant.* Hactenus ille. Nec abhorret à vero huius item *religionis* (ne *superstitionis* dicam) *ceremoniam in sternuente Gytone salutando* adhibuisse callentissimum sane Eumolpum: eundemque nomine etiam suo caute consultoq; ac meditate compellitasse scilicet; & quidem ad hoc exemplum: SALVE GYTON. Quod & ipsum consequa Petroniana narratio aperte ac palam indicare videtur, qua scribitur: *Saluere Gytona iubet, &c.*

CAPVT V.

Veteris cuiusdam medicinæ obseruatio ad præsentis æui consuetudinem accommodata. Copulæ inductio. Periphrasis Zelotypiæ. Auxilium Petronio opportune latum: eademque tam Tibulliano quam Iuuenalis loco,

Per caussam, lucis copia facta nouæ.

Trium, quatuor mendorum purgatus Arbiter. Idem variis interpretamentis illustratus. Circumamictus somnio. *Iterum emendatus Satyricus noster.* Adducere laciniam. Constratum puppis, *quid?* Fulminatus. *Macula quæ Patissonij Editione infuscauerat, deleta: non sine nebulosioris loci declaratione.*

PAg. 116. vers. 3. *Gyton longe blandior, quam ego, primum araneis oleo madentibus vulnus, quod in supercilio erat, coartauit.*] *Araneas*, pro textricibus ipsis, caue interpreteris hoc loco, potius est, vt Vescas earundem

telas (quam *Vietam aranei vestem* indigitat Lucretius) Arbitrum intellexisse credamus. Et vero, quum recogito, eandem quoque & nos medicinam vulgo factitare consuemus, si quando digitulum forte, aliudve quod membrum temere (vt fit) atque imprudentes incidimus nobis.

verf.12. *Vtinam me solum inimicus ignis hauriret, & vtinam hibernum inuaderet mare.*] *Hibernum* placet, præ quod in Parisiensi Editione legitur, *Hiberum*. tantum copula inducenda ante secundum, *Vtinam*. neq; aliter Patissonius.

verf. 22. *Neque enim in amantium esse potestate furiosam æmulationem.*] Eleganter amentium potius, quam amantium zelotypiam hacce circuitione describit, seu potius circumloquitur.

Pag.117.verf.7. *Vt scias, inquit Eumolpus, verum esse quod dicis, ecce etiam osculo iram finio.*] Ex prisca amoris post offensiunculas (vt solet) integrandi consuetudine. quo idem quoque respecturus postea pagina 136. *Et ne residua in animis etiam post iusiurandum ira remaneret, præterita aboleri osculis placet.*

Pag.118.verf.4. *Vnus, & senex non erit grauis: etiam, quum voluerit aliquid sumere, opus anhelitu perdet.*] Placet legi, *Prodet*. neque id sine auctore sane, Editione inquam Lugdunensi; nec non MS. Codice toties à nobis laudato. quibus etiam sententiæ ipsius ratio astipulari videtur cumprimis. Senes enim (vt scimus) astmatici, hoc est, anheli. Spiritus autem timide reducendus tam in reddendo, quam recipiendo anhelitu, illud *reciprocando* volui dicere: præsertim si furti res fuat. Vnde de semet cautissime multis magnisque experimentis hac quoq; in parte firmus ac prudens cognitus Tibullus noster:

Nota Venus furtiua mihi est, vt lenis agatur
Spiritus, vt nec dent oscula rapta sonum

Aliter Iuuenalis Satyra VI. quum scribit:

Nec queritur, quod
Et lateri parcas, nec quantum iussit, anheles.

Ibi enim de obſtinatione ac perſeuerantia in re voluptatum eſt ſermo. hic vero de collectione ſpiritus tantum, quem niſi intra pulmones penitiſſimos ſuſpenſum retro pertinaciter inhibeas, cum ſonitu erumpere neceſſe ſit, teque ipſum manifeſta in noxia, veluti ſoricem, tuopte indicio deprehenſum perire.

Pag. 117. verſ. 15. *Haud mora, omnes conſurgimus.*] In Rogertiano Codice, *Hac*, pro *Haud*, viſitabatur. cæterum quum copulam negatiuam flagitet ſententia, labor, vt *Nec*, ex *Hac* concinnandum harioler.

Pag. 118. verſ. 6. *Hoc vt infra fiduciam poſui, fraudauiq; animum diſſidentem.*] Quid ſi, *Diffidentem*, ſcribas? Sequitur:

verſ. 8. *Cœpi ſomnum obruto tunicula capite mentiri.*] *Obruto* non placet, & fortaſſe, *Obnupto* legendum, hoc eſt, velato, obtectoque, antique.

verſ. 12. *Ergo me deriſit?*] Licæ ſermo abruptus de iniuria Eucolpij, tanquam abſentis (quippe quem in naui, hoc eſt, in poteſtate ſua eſſe neſcibat) apud Tryphenam cum iuſtiſſima indignatione conquerentis. Et mox:

V. 17. *Et, Si quis Deus manibus meis, inquit, Gytona imponeret, quam bene exſulem exciperet!*] Scilicet me Triphenam. Recte ergo erit, *Exciperet*: niſi ſi quis *Accipe-ret* malit, ac Plautū ſequi potius. Itē ſub paginæ finem:

verſ. 22. *Ego præcipue, quaſi ſomnio quodam turbulento circumamictus, diu vocem collegi.*] Loquutio vere Poëtica, atq; ad exemplum (vti apparet) illius Tibullianæ:

Et cum te fuſco ſomnus velauit amictu,
Vanum nocturnis fallit imaginibus.

Atq; huiuſcemodi tranſlationibus efferta fere omnia Poëtarum volumina. Sequitur e veſtigio:

verſ. 23. *Tremuliſque manibus Eumolpi iam in ſoporem labentis laciniam duxi.*] Ambigo de lectionis veritate eo magis, quod in Editione Lugdunenſi aſteriſcus ad poſtremam vocem adpictus. & credo reponendum: *Adduxi*, id eſt, vorſus me attraxi adprehenſam laciniam. proprie, ac ſignificanter.

Pag. 119.

Pag. 119. verſ. 1. *Et, Hoc, inquit, placuerat tibi, vt ſuper conſtratum nauis occuparemus ſecretiſſimum locum, &c.*] Sic idem quoque eloquutus antea: *Eiuſmodi vox ſuper conſtratum puppis congemuit.* Videtur autem *Foros*, ſeu *Tabulata* potius intelligere. Vnde *Conſtratæ*, & *Contectæ naues* dictæ ſcilicet.

ver. 8. *Intremui poſt hoc fulmen attonitus.*] Eodem Metaphoræ genere vſus fuerat & ſupra: *Fulminatus hac pronunciatione, &c.* Sequitur deinceps:

verſ. 9. *Aliquando, inquam, totum me Fortuna viciſti.*]. *Aliquando*, pro *Tandem*: quomodo & Plautus Rudente: *Aliquando oſculando, vxor, melius eſt pauſam facere.* Item M. Tullius: *Collegi me aliquando.* Compluries tamen hæc duo in vnum cōiuncta, & quaſi inter ſe conciliata repetias: puta, *Tandem aliquando*, vel, *Aliquando tandem.* C'c.

verſ. 25. *Quæ autem hic inſidiæ ſunt? (inquit) aut quis nobis Hannibal nauigat?*] Emendabis de Lugdunenſis Editionis ſententia: *Aut quis nobiſcum Hannibal nauigat?* Videtur ad Punicam calliditatem Hannibalis alluſum a Petronio: qua veteranus Imperator ille, *omnib. Pœnis pœnior*, inſidias theſauris ſuis furtim comparatas vaferrimo commento traditur eluſiſſe: non quidem ex *Harpacum theſaurariorum* manibus elapſus modo, ſed vero eos ipſos etiam probe atque ex animi ſui ſententia vltus oppido. Vitam vide, reſq; eiuſdem geſtas ac patratas apud Plutarchum & Æmilium Probum.

CAPVT VI.

Petroniani exempli integratio. Alia explicata. Crura in orbem pandere, *ex Martiali meo interpretatum. Quatuor plus minus locorum reſtitutio, partim ex chirographa fide, partim ex coniectura.* Manus literalis.

PAg. 122. v. 6. *Præterea illud miror, Eucolpi, tibi non ſuccurriſſe, vnum nautam ſtationis perpetuæ interdiu noctiſque iacere in ſcapha.*] Quis tam ſtipes, vel plumbeus, qui non videat reſcribendum eſſe? *Interdiu noctuq;, &c.*

V. 12.

v. 12. *Nam quod ad meum quidem comitatum attinet, nullum recuso periculum*] Nouo more dictum, vel perantiquo potius, pro societate, seu communione periculi mei cum vestro. Cicero: *Societas & Comitatus alicuius.* Item alibi: *Abstrahere se ex comitatu amplissimorum virorum.* Ibidem sub finem:

Pag. 123. v. 3. *An tanquam eos qui sternutare non soleamus, nec stertere? an quia hoc genus furti semel mihi fœliciter cessit?*] De Sternutamento Gytonis, cuius indicio proditus fuerat Eumolpo, subter grabatum absconditus, diximus antea ad paginam 115.

Pag. 124. v. 9. *Age nunquid & labra possumus tumore teterrimo implere?*] In Chirographo exemplari hæc postrema transposita legebantur hunc in morem: *teterrimo implere tumore?* Et paullo post:

v. 12. *Nunquid & crura in orbem pandere? nunquid & talos ad terram deducere?*] Poplites diuaricatos, craraque Lunæ diuiduæ in morem, sic veluti in cornua extrorsum sinuata intellige. infra coëuntibus talis: vitium Æthiopum genti (ad eos enim spectat hæc oratio) proprium ac genuinum. qui maximam fere partem diuersas, seu displicatas habent suras, prauis & vitiosis talis subnixi. quo fit, vt cancros, siue etiam lacertos in incessu imitari videantur. cuiusmodi genus hominum *Valgos* Plauto indigitatos reperimus. Talem & Phœbum quendam omnibus Poëticis coloribus depictum proposuit Epigrammatarius nobis lib. 11.

Cum sint crura tibi, simulent quæ cornua Lunæ,
In Rhytio poteras, Phœbe, lauare pedes.

Rhytium enim vasis genus pandum, incuruum, ac simillimum cornui. vnde & à nonnullis κέρας, hoc est, cornu vocitatum. Quod quidem Martialis Epigrammation loco huic explicando vniter vniceque comparatum videtur.

v. 17. *Audite, quid timenti succurrerit*] Chirographæ membranæ manifesto, *Dementi*, repræsentabant: neque aliena mehercules ab hocce loco sententia, si quidem

quidem ad loquendi rationem popularibus nostris in consimilibus rebus vsitatam respicere nos postulemus, qua vulgo dictitare soliti: **Degghet/dat het v een dwaes gheseyt heeft.** quum tamen diuersum prorsus, & contra quam verba hæc sonant, intelligi volumus.

v. 27. vl. *Sequar ego, frontes notans inscriptione solerti, vt videamini stigmate esse puniti*] Puto restituendum, *Stigmate esse puncti*. neque aliter Cicero, *Notis compunctum*, pro Stigmatico vsurpans. Sequitur exinde:

Pag. 125. v. 2. *Ita eadem litera & suspicionem declinabunt quærentium, & vultus vmbra supplici tegent*] Quid si, *Supplicij* legamus?

v. 7. *Impleuit Eumolpus frontes vtriusque ingentibus literis, & notum Fugitiuorum Epigramma per totam faciem liberali manu duxit*] Epigramma quod dicit, reperies infra pagina 116. inter reliquias eas, quæ extra opusculi istius ordinem leguntur in lectissima illa Patissonii Editione, quam vni omnium eruditissimo Pithæo memores sane ac grati acceptam ferimus meritissimo. Cæterum commonendus Lector exemplar manuscriptum hoc loco non *Liberali*, sed *Literali*, diserte adeo, ac sine litura vlla repræsentasse. neque aliter sane Petronium scripsisse, animus induci potest. *Literalis* ergo, vt *Virginalis, Verbalis*, alia apud vnum Plautum infinita, ad eandem speciem conformata atque composita. Vnde & *Literatus*, pro Inscripto, ac Stigmoso apud eundem Comicum. ad quod ipsum Arbiter etiam noster haud dissimulanter allusisse videri debet.

CAPVT VII.

Bini Petronii loci (quorum alter interpunctionis, alter superfluæ negationis vitio laborabat) opinione correcti. Facere sibi auspicium. Plagas imponere cuipiam. Mille hominum. Tutelæ naualis expiatio. *Inuicta Laconicæ iuuentutis ad flagellorum ictus sufferendos fortitudo. Facile, quod quisque vult, credit. Alterius loci castigatio.* Porticus Herculis, *vbi gentium? Aliorum exemplorum collatione Petronianæ Historiæ lumen accensum.*

Pag. 125.

PAg.125.v.18. *Non dissimulata nauseantis deuotione, ad ordinem tristitia redimus*] Emendo, *Nos dissimulata, &c.* mecum faciunte sententia, ac receptam lectionem contumaciter repudiante. Legitur subinde:

v.23. *Videbatur mihi secundum quietem Priapus dicere: Eucolpium quem quaris, scito à me in nauem tuam esse perductum*] Ita enim hæc legenda ac distinguenda: credoque esse verba Licæ somnium suum Triphenæ, ac Eumolpo narrantis.

Pag.127.v.18. *Ego (inquit Eumolpus) hoc iussi, nec non eodem futurus nauigio, auspicium mihi feci*] Sic Horatius:

Cui si vitiosa libido
Fecerit auspicium, &c.

Pag.128.v.4. *Itaque vt Tutela nauis expiaretur, placuit quadragenas vtrisque plagas imponi*] Antiquus & vetus loquendi modus, quippe à Lucillio, in cuius Fragmentis hic Senarius inuenitur:

Cui sæpe imposui mille plagarum in diem.

Appone ex Propertio: *Imponitque notam collo.*

Mille vero *plagarum*, sic dictum, quomodo *Mille hominum* apud Quadrigarium: nec non apud Horatiũ, *Mille ouium*. Vide Agellium libro Noctium I.

v.1. *Aggrediuntur nos furentes nautæ cum funibus, tentantque vilissimo sanguine Tutelam placare*] *Vilissimo sanguine*, id est, seruili, & (quod vilius etiam) Fugitiuorũ: vt quidem de compacto perbelle ab Eumolpo assimulabatur: phrasi & Suetonio & Tacito perquam familiari. *Tutelam* vero *nauis placare*, est *Expiare*, quomodo ipsusmet prius interpretatus fuerat modo.

v.10. *Et ego quidem tres plagas Spartana nobilitate concoxi*] Nota enim Spartanorum animi firmitudo ac tolerantia in sufferendis plagis: quibus à teneris etiam in ore, hoc est, in conspectu parentum adsuefacta tantum non occalluerat iuuentus Lacedæmonia. Seneca de Diuina Prouidentia cap. IV. *Numquid tu inuisos esse Lacedemoniis liberos suos credis, quorum experiuntur indolem publice verberibus admotis?* (al', *admotos*) *Ipsi illos patres ad-*

tres adhortantur, vt ictus flagellorum fortiter perferant, & laceros ac semianimes rogant, perseuerent vulnera præbere vulneribus. Vnde merito Horat. Odar. I.

Me nec tam patiens Lacedæmon.

Nec non Martialis noster:

Vel non cæsus adhuc matre iubente Lacon.

Habes subinde in Arbitro:

v. 22. *Deflectit aures Triphena, iam sua sponte credentes, &c.*] Quemadmodum vsu venire solent in rebus, quas cupienter nimis, atque auariter obtingere nobis desideramus, Galla credulitate tumidi. Merito. *Quis enim* (vti vere à Poeta Hispano scriptum) *damnet sua vota libenter?* Sed & Ouidio:

Cur ego non votis blandiar ipse meis?

Pag. 129. v. 3. *Miretur nunc aliquis, Vlyxis nutricem post vicesimum annum cicatricem inuenisse, originis indicem, cum homo prudentissimus, &c.*] Non equidem dubito, quin scribendum sit, *Pudentissimus.* Hoc enim Elogio eundem supra quoque honestum fecerat Eumolpus pag. 119. quum diceret: *Licas Tarentinus homo verecundissimus.*

v. 26. *Volebat Triphena misereri, quia non totam voluptatem perdiderat*] Malim, *nondum totam.* Sequitur subinde.

Pag. 130. v. 1. *Sed Licas memor adhuc vxoris corruptæ, contumeliarumque, quas in Porticu Herculis acceperat, &c.*] Ergo facinora hæc in Vrbe, terrarum dominâ, patrata ab Eucolpio. Romæ enim Porticus Herculis, quam Æde eiusdem Dei instaurata Martius Philippus exstruxerat, Augusti vitricus. Vnde & Philippi apud Martialem titulo insignita libro Epigr. v.

Vites censeo Porticum Philippi:
Si te viderit Hercules, peristi.

Cui vrbanæ iniuriæ altera quoque ab eopse Eucolpio Licæ Tarentino per summam contumeliam illata, sic quasi succidanea, subiungitur postea pagina 144. *Non dubie redierat in animum * edile, expilatumque libidinosa migratione nauigium.* Quo item referri debere

videtur

videtur, quod habes pagina 146. ex persona ipsius Licę in propinquo naufragii articulo suppliciter prolatū: *Et tu (inquit) Eucolpi, succurre periclitantibus, id est, vestem illam diuinam, sistrumque redde nauigio. Per fidem, miserere, quemadmodum quidem soles.* Ex quibus verbis liquido est coniectare, antea item eodem quoque Licæ nauigio vectum cum Gytone Eucolpium: sed enim vtrumque maritumis moribus cum illo, ac Triphæna expertum, furtim inde se subduxisse, abacta insuper præda (cui *Sistrum* istud, *vestemque diuinam* infuisse est verisimile) & compilato per fidem Lica, quasi Fugitiuos, & quibus in odium bona sua venissent. id quod paullo superius iisdem exprobratum à misericordissima fœminarum Triphæna scilicet. Ait ibidem Licas.

v. 12. *Quod ad me attinet, non sum crudelis, sed vereor ne quod remisero patiar*] Superstitiosus hic quidem est, vera prædicat. Euenit enim, cuius metuens fuerat maxime; scilicet, vt in profundum, hoc est, in maximam malam crucem ipse nauigii dominus pessum ac præceps sine viatico diuorsus abiret miser; piscibus in alto (opinor) pabulum præbiturus: captiui contra salui ac superstites in sospitale littus eiecti ex inimici manibus per tempus sane elaberentur.

CAPVT IIX.

Ciceronis locus cum Petroniano collatus. Interuortere pecuniam. *Enucleatus Arbiter, idemque correctus.* Pharmacus, *pro scelesto.* De Triphenæ damnatione *non nulla.* Vti viribus suis. *Alterius loci integratio.* Pelagiæ volucres. *Petronius ope Propertiana illustratus.*

PAg. 130. v. 24. *Nisi forte putatis iuuenes casu in has plagas incidisse, cum omnis vector nihil prius quærat, quam cuius se diligentiæ credat*] Verisimiliter vtique, atque ex solenni nauigantium consuetudine. Vnde & Cicero Tyroni suo consuadet, vt nō nisi caute atq; explorato itineri committat sese. Quo enim alio spectent quæso cautiones illæ toties iteratæ? verbi causa Epist.

ſa Epiſt.lib.16.*Reliquum eſt, vt te hoc rogem, & à te petam, ne temerè nauiges. Solent nautæ feſtinare quæſtus ſui cauſa. Cautus ſis, mi Tyro: mare magnum, & difficile tibi reſtat. Si poteris cum Meſſinio (caute is ſolet nauigare) ſi minus, cum honeſto aliquo homine, cuius auctoritate nauicularius moueatur.*

Pag.131.v.11. *Si mehercules interuertiſſent pecuniam veſtram, ſi fidem proditione læſiſſent, &c.*] In Manuſcriptis membranis erat, *Pecunia.* vnde ſuſpicor deſiderari, *Vos*, aut aliud aliquid, affine huic quod ſit, hoc modo: *Si mehercule vos interuortiſſent pecunia, veſtram ſi fidem proditione læſiſſent.*] Et tamen, *Interuortere*, cum accuſandi caſu in Plauto offendas haud ſemel, exempli gratia: *Interuortere argentum.* Item Aſinar. *Vnde ſumam, quem interuortam?* Nihil ergo immutandum.

Pag.133.v.1. *Quanquam quid attinet veritatem per interpretem quærere?*] ſ. tete, qui vicem Interpretis ſuſtinens, pro deprehenſis ac conuictis cauſam audes dicere, tanquam ſi ipſi pro ſemet loqui non poſſent? Pergit tinnire Licas:

v.3. *Quid dicis tu latro? quæ ſola ſalamandra ſupercilia tua extuſſit?*] Corrigendum, *Exuſſit*; atque interpretandum ex Plinio, ita libro x.cap.LXVII.ſcribente: *Salamandræ ſanie, quæ lactea ore vomitur, quacunque parte corporis humani contacta, toti defluunt pili; idq; quod contactum eſt, colorem in vitiliginem mutat.*] Reſpexit haud alio ſane Epigrammatarius Celtiber:

Hoc Salamandra notet, vel ſæua nouacula nudet,
Vt digna ſpeculo fiat imago tuo.

Subdit deinde cum ſtomacho Licas iſte Petronianus:

v.4. *Cui Deo crinem vouiſti? Pharmace reſponde.*] *Pharmace*, id eſt, ſacrilege, ſceleſte, piacularis, ſacer. Vtitur voce ea in βατράχοις ſuis Ariſtophanes:

Καὶ πονηροῖς κ' ἀκπονηρῶν εἰς ἅπαντα χρώμεθα,
Ὑςάτοις ἀφιγμένοισιν οἷσιν ἡ πόλις πρὸ τοῦ
Οὐδὲ φαρμακοῖσιν εἰκῆ ῥᾳδίως ἐχρήσατ' ἄν.

Sed & Hipponax ille: Βάλλοντες ἐν χειμῶνι, κὴ ῥαπίζοντες
Κράδῃσι, κὴ σκίλλαισιν, ὥςε φαρμακόν.

T Sub ſi-

Sub finem eiusdem paginæ:

v. 25. *Sed intentans in oculos Triphenæ manus, vsurum me viribus meis clara liberaq; voce clamaui, ni abstineret à Gytone iniuriam mulier damnata, &c.*] Multa enim exilio Triphena: vnde & supra lamentata fuerat misera, *se non minus, quam Licam, grandi iniuria vexatam; quippe cuius pudoris dignitas in concione fuisset proscripta.* idq; Eucolpij istius potissimũ, tum Gytonis opera ac comitate euenisse ex argumento ipso posse videor coniectare. Cæterum, quod Triphenæ interminatur Eucolpius, *viribus suis sese vsurum* tandem, ea forma dictum, qua Senecæ illud de Diuo Augusto apud Pollionem cœnitante: *Fuit Cæsari sic castigandus amicus; bene vsus est viribus suis.*

Pag. 135. v. 19. *Sed contemtus amor vires habet, &c.*] Ex persona Triphenæ, secundum Maronianum illud:

Spretaq; iniuria formæ.

Quo pertinent & illa paginæ 118. *Ergo me derisit?* & quæ sequuntur.

Pag. 136. v. 26. *Alius exsultans quærebat fuscina pisces.*] Probior (meo quidem animo) Lugdunensis Editionis scriptura, quæ non *Piscatorem*, sed *Pisces exsultantes* facit, quomodo & Martialis noster.

Et piscem tremula salientem ducere seta.

Fuscinam vero cum Cicerone appellat, quam *Tridentem* Plinius, pro instrumento, quo pisces, aut anguillæ confodiuntur. nota etiamnum nostris hominibus captura, qui hoc genus, *Elgers*, patrio sermone indigitant, terna dentium serie insigne. Et mox:

Pag. 137. v. 2. *Ecce etiam per antennam pelagiæ consederant volucres, quas textis arundinibus peritus artifex tetigit.*] Frequens Epithetum istud apud Iunium Columellam, etiam *Pelagicus.* Sed & in Senariolis illis Publianis supra an non disertim lectum?

An, vt matrona onerata faleris pelagijs, &c.

Ouidius noster *Volucres Marinas* appellitat. quinimo & Propertius versu illo in Pætum naufragio præreptum sibi:

Sed tuæ

Sed tuæ nunc volucres astant super ossa Marinæ.

Etiam *Arundinum* mentionem ex hoc Propertiano explices licebit:

Sed arundine sumta,
Faunus plumoso sum Deus aucupio.

CAPVT IX.

Binæ ex vno disticho maculæ elutæ. Calliblephara, Corymbion. *Compluris emendationum cumulus.*

HAbes subinde ab Eumolpo capillorum Elegidarion multo hercule festiuissimum: cuius primum distichon hunc in more typis diuulgatũ exstat:

Pag. 137. vers. 17. *Quod solum formæ decus est, cecidere capilli,*
Vernantesq; comas tristis abegit hiems.

Ratio peruerse nimis, improbeque subducta. Neque enim omne puerilis formæ decus in sola positum cæsarie. Miror proinde hoc mendum tanto iam tempore insedisse exemplaria nostra. Itaque tollatur quamprimum, haud quidem mea, verum manuscripti Codicis fiducia maxime, in quo diserte, *Summum*, non *Solum* exaratum legebatur; sententia aptissima, nec sine quadam ambiguitatis gratia, quæ voculæ huic subest, quam *Præcipuum*, tam *Supremum* pariter significanti. Videturque inquam ad *Capitis posituram* allusum, quæ in homine pars summa. Repono etiam deinceps, ab eodem exemplari veluti manu in hanc correctionem inductus:

Tristis adedit hiems.

In illo enim, *Adegit*, comparebat planissime. vnde nuperi *Abegit*; priores, *Ademit*, exsculpserant. Neutrum ad Bacchum. Accessit tamen tertius, qui coniecturam hanc nostram in * Racemationes transtulit suas, dissimulato vnde acceperat, nomine.

* *Palmerium notat in Spicileg.*

Pag. 138. v. 7. *Imo supercilia etiam profert de pyxide, sciteq; iacturæ lineamenta sequuta, totam illi formam suam reddidit.*] *Calliblephara* designat, quibus supercilia ad

ornatum denigrant mulieres interpoles. quod genus medicaminis tetigit etiam Iuuenalis in Satyra:

Ille supercilium madida fuligine tinctum
Obliqua producit acu.

Nec non Martialis meus lib. IX.

Nec tecum facies tua dormiat; innuis illo,
Quod tibi prolatum est mane, supercilio.

Deniq; disertissimus Christiani generis scriptor Tertullianus de habitu muliebri, quo loco de Angelis, quæ ad fœminas hominum se penetrarunt, agitat: *Illi* (inquit) *proprie & peculiariter fœminis instrumentum istud muliebris gloriæ contulerunt, lumina lapillorum, quibus monilia variantur, & medicamenta ex fuco, quibus lanæ* (*f. malæ*, vel certe *Genæ*) *colorantur, & illum ipsum nigrum pulverem, quo oculorum exordia producuntur.* Sed & ibi fortasse *Ciliorum exordia* (nisi si cui, *Exodia*, arrident potius) ex altero Petronij loco emendandum; quem habes pagina 172. his verbis conceptum: *Supercilia vsque ad malarum scripturam currentia, & rursus confinio luminum pæne permixta.* Vide Plinium præterea, non vno in loco *Calliblephara* ista sequiori sexui concinnantem. Ait ibidem Arbiter:

V. 22. *Imo commendatior vultus enituit, quia flaucorum corymbion erat.*] In Codice MS. duabus literulis minus, quam *Flaucorum* referebatur, ad hoc exemplum: *Flaucor.* Vnde nos *scripturæ vtriusque lineamenta sequuti totam Gytoni formam suam reddere posse* videmur, hac leuicula commutatione rescribēdo scilicet: *Glaucum.* nisi forte Germanicæ cuiusdam gentis nomen reponendum, *Cauchorum* puta, aut simile aliquod: vnde tanquam à victis deditisque sibi flaua potissimum capillamenta petere gaudebant Romani, iuxta illud Nasonis:

Iam tibi captiuos mittet Germania crines.
Culta triumphatæ munere gentis eris.

Qui mos apud Poetas, tum Historicos ita tritus atque obuius passim, vt in re nota plura nos verba deperdere pudeat pigeatque.

Pag. 141.

Pag 141. v. 12. *Donec ancilla vini certe ab eo odore corrupta, &c.*] Ita nouiſſima quidem Editio. Lugdunenſis autem, *Incertum habeo.* Quæ verba inſiticia videntur. certe à manuſcripto, quo ego vſus, aberat vtrumque; legebaturque hoc modo, & quidem probiſſime: *Donec ancilla vini odore corrupta, &c.* Niſi fors ſcripſerit Arbiter: *Vini adeo odore corrupta.* Omiſſo τοῦ *Certe.* quod quaſi gloſſema quoddam fuiſſe videtur τοῦ *Adeo*, à ſtudioſo aliquo (opinor) extra lineæ ordinem ſuperne collocatum. vnde poſtea in contextum ipſum ab Exſcriptoribus relatum denique.

v. 25. *Ipſum te iacentis corpus commouere debet, vt viuas.*] Quid ſi? *Commonere.* *Admonere* enim eſt in Editione Sequanica. Sequitur;

v. 26. *Nemo inuitus audit, cum cogitur aut cibum ſumere, aut viuere.*] Omnia mira ſunt, niſi ad illam forte Trogi Pompeij ſententiam reſpexerit, quam de Poro Indorum Rege hoſtium potito commemorat nobis abbreuiator eius Iuſtinus libro XII. *Qui victum ſe adeo doluit, vt quum veniam ab hoſte accepiſſet, neque cibum ſumere voluerit, neque vulnera curari paſſus ſit: ægreque ſit ab eo obtentum, vt vellet viuere.*

Pag. 142. verſ. 15. *Quid diutius moror? ne hanc quidem mulier partem corporis abſtinuit.*] Membranæ calamo exaratæ: *Ne hanc quidem, &c.* Cæterum non nauci illud; vti nec iſtud, quod apponam inſuper;

v. 21. *Vt quiſque ex notis ignotisq; ad monimentum veniſſet.*] Quo loco liber idem, *Quiſquis*, nobis repreſentabat. tametſi haud ignorem alterum interdum pro altero, & quidem promiſcue ſumi. Videtur &, *Notis, agnatisque*, non incommode reſcribillari poſſe.

Pag. 143. v. 14. *Nec iſtud, inquit, Dij ſinant, vt eodem tempore duorum mihi cariſſimorum hominum funera ſpectem.*] *Hominum*, in Chirographo non erat. & credo ab aliquo Librariorum Arbitro condonatum.

Pag. 144. v. 5. *Non dubie redierat in animum * edile, expilatumque libidinoſa migratione nauigium.*] *Mœchile* legendum puto, monuimus ſupra, pro *Mœchimonio*, vt

quidem loquitur Lacerius. vt referatur ad *uxorem Licæ corruptă.* qua de re vide retro paginam 130. Ibidem: ver.16. *Sed obliquis trucibusq; oculis vtrumque spectabam.*] Hinc & Flaccus: *Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam Limat.*

Item Ouidius: *Obliquo lumine cernit.*

Pag.146.v.5. *Et quod omnibus procellis procellosius* (sic enim & V.C. alij, *Periculosius*) *erat, tam spissæ repente tenebræ lucem suppresserant, vt ne proram quidem totam gubernator videret.*] Huic non dissimile Curtianum illud ex libro Histori.IIX. *Deinde momento temporis repressus est imber. Cæterum adeo spissæ intendere se nubes, vt conderent lucem, vixque colloquentium inter ipsos facies noscitaretur.*

CAPVT X.

Propertio duobus in locis ex Petronij collatione lumen prælatum. De religiosa priscorum pietate, vt corporibus inhumatis ac sepulturæ honore carentibus de puluere glebaq; ter iniecta, gratia à prætereuntib. fieret, religiosissime dissertum. Diæta magistri. Diætarij. *Obscurissimi loci declaratio, alterius etiam correctio.* Eumolpus mentem iussus habere bonam. *Superfluentis pronominis exstirpatio. Verbi cuiusdam reuocatio de manuscripti Codicis dissensione nata primitus.* O mi hospites, *sic dictum, quomodo* Mi dulcis anus, Mi fidus. SVOS HÆREDES habere. Commoda, *quid? Bina maculæ fugatæ de Petronio.*

PAg,146.v.15. de Lica pelagiis fluctibus per tempestatem absorpto: *Et illum quidem vociferantem in mare ventus excussit, repetitumque infesto gurgite procella circumegit atque hausit.*] Atque hoc illud est, quod in consimili casu nobis iteratur à Propertio.

Tu Pætum, ad Pharios tendentem lintea portus,
Obruis insano terq; quaterq; mari.

Pag.147.v.12. *Aut præteriens aliquis tralaticia humanitate lapidabit; aut, quod vltimum est,* (ita enim distinguo at-

guo atque interpungo) *iratis etiam fluctibus imprudens arena componet.*] Hoc ex veterum religione, vel superstitione potius; Iurisque adeo Pontificij cautionibus prædicat. Fraudem enim plusquam capitalem, ne Piaculum dicam sibi capitique suo accersere censebatur, si quis naufrago, seu cadaueri alioqui insepulto, temere fortuitoque (vt fit) in via obiecto sibi, de glebæ, seu pulueris iniectione, & quidem ter repetita (quam *lapidationem* hîc vocat Arbiter) gratiam facere quasi per contemptum neglexisset. Vnde rite etiam Horatius 1. Carm. ex persona naufragi ad nautam præteruehentem:

At tu nauta, vagæ ne parce malignus arenæ
Ossibus, & capiti inhumato
Particulam dare, &c.

Nec non sub eiusdem Odæ exodium:

Quanquam festinas, non est mora longa, licebit
Iniecto ter puluere curras.

Iam quod de *Imprudentis arenæ Libitinariæ opera* subiungitur à Petronio, explicat nobis Propertianum illud libri III.

Reddite corpus humo, positaque in gurgite vita
Patum sponte tua vilis arena tegas.

Pag. 148. v. 2. *Audimus murmur insolitum, & sub diæta magistri, quasi cupientis exire belluæ gemitum. Persequuti igitur sonum inuenimus Eumolpum sedentem, membranæque ingenti versus ingerentem.*] *Dietam* pro Cænatione hoc loco, an cubili potius, in quo nauicularius, hoc est, nauigij magister conquiescit, sumere videtur. Vnde & *Dietarij apud Iurisconsultos, qui in nauibus custodiæ caussa præponuntur.* Lege 1. §. *Et sunt quædam.* De *Belluæ* porro *gemitu* nescio quid è Senecę Ludo mihi de morte Claudiana videor electasse. & credo Eumolpum significari, alienissimo tum loco, tum tempore, quippe in ipsa mortis vicinia, Poetantem: imo & cum mugitu quodam versus suos, naucleri Diætæ tanquam Musæo incusum, ridicule ingerentem membranæ. Idem enim propemodum illîc de stupore illo Cæsare, oui-

cula mera, Cordubensis noster Philosophus: *Tum Hercules, primo adspectu sane perturbatus est, vt qui etiam non omnia monstra timuerit* (lego, *domuerit*) *vt vidit noui generis faciem, insolitum incessum, vocem nullius terrestris animalis, sed qualis esse marinis belluæ solet, raucam & implicatam, putauit sibi tertium decimum laborem venisse.* Adiuuat suspicionem nostram haud timide sane quod sequitur, de eodem Eumolpo lepidissime confictum *Iniicio ego frenetico manum, iubeoque Gytona accedere, & in terram trahere porcam mugientem.* Siquidem & ille forte *Phocam*, ἀντὶ τοῦ *Porcam* rescribendum, vt *Belluæ* (quod præcesserat) *gemitui* omni ex parte respondeat.

v. 8. de eodem: *Extraximus clamantem, iubemusque bonam habere mentem.*] Id est, sanam & validam; quasi dicas, ad pristinam sanitatem redire. Sic & supra pag. 49. *Et (quod rarissimum est) amas bonam mentem.* Nec minus pagin. 194. *Nescio quo modo bonæ mentis soror est paupertas.* Item 100. *Ac ne bonam quidem mentem, aut bonam valetudinem petunt.* Vbi postremum τὸ *Bonam* puto abundare. Sed & Propert. lib. 3. *Mens bona, si qua Dea es.* denique passim alibi Ouidius.

Pag. 149. v. 1. *Aut patrem vtique reliquit aliquem, cui proficiscens osculum dedit.*] *Aliquem*, aberat à Manuscripto. & sine illo vtique per se constat sententia.

Ipsa suis pollens opibus, neque Pronominis alicuius indiga.

Pag. 150. v. 1. *Illum Diis vota soluentem penatium suorum ruina sepelit.*] Variare hoc loco ex Chirographi Codicis auctoritate liceat mihi. Namque in eo non *Sepelit*, verum *Cœperit*, memini lectitare. Vnde & mihi scripturæ huiusce lineamẽta quasi vestigiis persequuto visum est emendare: *Cooperit.* Nec tamen (vt ne loc quoque dissimulem) hac manuscripta deterior causa lectio. Habes ibidem:

v. 7. *At enim fluctibus obruto nõ contigit sepultura Tanquam intersit periturum corpus quæ ratio consumat, ignis, an fluctus, an mora. Quicquid feceris, omnia hæc eodem ventura sunt. feræ tamen corpus lacerabunt. Tanquam melius* ignis

ignis accipiat.] Totam fere huiusce loci sententiam ab Arbitro mutuatus Minut. Felix, quum scribit: *Inde videlicet & exsecrantur rogos, & damnant ignium sepulturas. quasi non omne corpus, etsi flammis subtrahatur, annis tamen & ætatibus in terram resoluatur: nec intersit, vtrum feræ diripiant, an maria consumant, an humus contegat, an flamma subducat: quum cadaueribus omnis sepultura, si sentiunt, pœna est, si non sentiunt, ipsa conficiendi celeritate medicina.*

v.18. *Et Licam quidem rogus inimicis collatus manibus adoleuit.*] s. meis, qui paullo antea cum eodem inimicitias, & quidem capitales, ingratiis vtique, nimisq; adeo aduorsus animi mei sententiam exercere fueram coactus.

Pag.151.v.9. *O mi (inquit) hospites, si negotiatores estis, &c.*] *Mi*, singulari pro plurali posito, antique. quomodo sæpicule Plautus noster, vt vel Cistellaria:

Mi homines, mi spectatores, &c.

Nec minore insolétia Apuleius neutro genere, & quidem numero singulari, eundem vocatiuum efferre ausus Apologia prima in lepidissima illa Platonici Epigrammatis versione:

Astra vides: Vtinam fiam (mi sidus) Olympus,
Vt multis sic te luminibus videam.

Quomodo & fœminino Tibullus lib.1.

Viue diu, mi dulcis anus, &c.

Quod quidem vni omnium sollertissimo Castigatori Ios. Scaligero assentior lubens. Nam absque illo foret, *Mî*, pro *Mei* à Plauto vsurpatum poteram suspicari, virtute contractionis scilicet: sicuti *Dî* quoque pro *Dei*, seu *Dÿ*, monosyllabum pro dissyllabo scriptitatum animaduertimus.

v.21. *In hac vrbe nemo liberos tollit, quia quisquis suos hæredes habet, &c.*] Notũ apud I C. quid sit, SVVS HÆRES. Sequitur exinde:

v.22. *Nec ad scenas, nec ad spectacula admittitur, sed omnibus prohibetur commodis.*] *Scenæ, & Spectacula*, quanam inter se nota distingui possint, haud sare video:

 suspi-

ſuſpicorque non *Scenas*, verum *Cœnas* ſcriptitaſſe Petronium. eas dico, quas & orbis & locupletibus maxime ſenibus aſſidue ingerebant turpilucricupidi captatores, hæreditates aliorum animis auidis præcipientes, atque inhiantes vulturinum in morem. *Commodis* porro, I. honoribus atque immunitatibus. pro quêis nos *Priuilegia* (opinor) diceremus.

Pag. 152. v. 8. *Genuſque diuinationis ſibi non diſpicere confeſſus eſt.*] *Diuitionis* habebat exemplar Manuſcriptum. Vnde nos, *Ditationis*, exterebrare auſi fuimus.

CAPVT XI.

Largior, *ſeu* laxior ſcena. Scema, *fœminino genere. Gloſſema, quod in contextum irrepſerat, ſubmotum. Pithaanæ coniecturæ ſubſcriptum.* Familiæ, *nec non &* Familiaris *ſignificatio haud ſane familiariter accepta. D[illegible]næ explementum.* Tribus locis redintegratus Arbiter.

PAg. 152. v. 12. *Vtinam quidem ſufficeret largior ſcena, id eſt, veſtis humanior, quæ præberet mendacio fidem.*] Ita enim lego, inductis ſuperfluis illis è gloſſemate, vt apparet procuſis: *Veſtimentum latius.* Verum tempeſtas memini quum quondam fuit, quum *Scema* reponendum arbitrarer, motus cum Veterum auctoritate, tum Comici noſtri cumprimis, apud quem & *Scema, Scemæ*, hoc eſt, genere fœminino prolatum mimineram lectitaſſe. vt Amphitr.

Quod ego huc proceſſi ſic cum ſeruili ſcema.

Pro veſtimenti genere. Nunc Plinianæ potius ſententiæ accedo, Nepotis dico, ita Epiſt. lib. VII. argumentantis: *Nonne quum ſurgis ad agendum tum maxime tibi ipſe diffidis? tum commutata, non dico plurima, ſed omnia cupis: vtique ſi latior ſcena, & corona diffuſior.* Suſpicorque de comitatu ſuo loqui Eumolpum, quem ampliorem, id eſt, frequentiorem, minuſque adeo æſtiue viaticatum ſibi, tum cultius aliquanto exornatum deſiderare prædicat ſeſe. ne videlicet ſimulatas diuitis domini partes, & quaſi Mimicam perſonam actitare videatur.

deatur.tametsi non ignorem, sumi quoque interdum pro loco ipso, vbi quispiam se ostentat, suique specimen facit. Vnde, *In Scenam prodire*, μεταφορικῶς. quomodo & ipse Arbiter aliquāto post pag. 154. in eodem adhuc argumento versans: *Et ne quid scenæ deesset*, *&c.* Sequitur:

v.14. *Non me hercules pœnam istam differrem, sed continuo vos ad magnas opes ducerem*] Ita Editiones, quas correctissimas nobis exhibuit Gallia. pro quo vnus atque vnicus ille Pithæus noster, *Peram*, restituit. cui etiam Codex Chirographus toties à me ob probitatem laudatus hac vtique in parte assentabatur. Cuius vicem haud inscite mihi supplere videtur posse Græca dictio, in hunc locum (si qua alia) conuenientissima; πεῖραν inquio, hoc est, tentamentum, siue adeo Experimentum, atque id quod Gallico, *La preuue*: vernaculo sermone, **Een proeue**/perhibere vulgo solemus, facta à gustatu in alienum migratione. Neq; aliam sane Pithęi mentē super hocce loco fuisse, persuasum mihi.

Pag. 153. v. 20. *Nam familiam quidem tam magnam per agros Numidiæ esse sparsam, vt possit vel Carthaginem capere*] Proprie *Familiam* dicit. neque enim alio Titulo seruæ conditionis homines censi antiquitus, nimirum à *Famulando* auctoribus I. Ctis & Vlpiano in L. I. ff. *de vi, & vi arma.* Vnde & *Gladiatorum Familiæ* apud Ciceronem. Cuius rei caussam hanc reddit Seneca lib. VI. Epistol. XLVII. *Ne illud quidem videtis, quam omnem inuidiam maiores nostri dominis, omnem contumeliam seruis detraxerint. Dominum, Patremfamiliæ appellauerunt, Seruos (quod etiam in Mimis adhuc durat) Familiares.* Confirmat hoc ipsum Plautus Amphitr. *Aduenisse familiares dicito.* Item Epidico; *Quis properantem me reprehendit pallio?* TH. *Familiaris.* Denique alibi compluries.

Pag. 154. v. 2. *Sedeat præterea quotidie ad rationes, Tabulasque testamenti omnibus * renouet*] Videtur desiderari, *Horis*, vel aliquid tale ad lacunæ explementum. Ibidem:

v.24. *Ridebat contumaciam Gyton, & singulos strepitus eius pari clamore prosequebatur*] Malim *Clangore*: idque Petronianæ sententiæ haud paullo accommodatius.

Pag.155.v.13. *Neque concipere, aut edere partum mens potest, nisi ingenti flumine literarum inundata*] Ita quidẽ rectissime postrema Editio, quum in prioribus omnibus, *Inundante*, antea legeretur. Vtitur ea ipsa Metaphora solens Petronius. vt vel paullo prius: *Inundatus hac Eumolpus inuidia.* Item initio: *Vino etiam Falerno inundabamur.*

v.25. *Cæteri enim aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut versum timuerunt calcare*] Scio, cuiusmodi sententiam ex hocce loquendi genere nobis exculcauerit Turnebus, receptæ scripturæ vanitate deceptus: quæ mihi ipsa *Via* illa, quam & Homerum principem, sequurosque mox Lyricos, ac Romanum Vergilium cum Horatio legitime institisse vult credi Arbiter, asperior ac petriciosior videtur. Quis enim *bonæ mentis* ad hunc quidem modum loqui se postulet? *Versum calcare*? Non ego: nam quod ad me attinet, sane nolim. Proinde magna cum fiducia reponendum pronuncio atque edico: *Non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut visam timuerunt calcare.* Idque non mihi, sed vero Lectioni manuscriptæ credi, atq; acceptum referri cupio.

CAPVT II.

De Lucani coætanei sui Pharsalia, ab Arbitro hoc nostro, haud arbitrario, sed certo Censoriæ animaduersionis præiudicio notata, grauissimæ suspicionis coniectura. Iniquissima amborum inter se commissio, fati similitudine parium potius, quam laudis. Inops audacia tuta est, *ad confinem quandam Sallustianæ Historiæ sententiam opportunissime traductum: in eaque enarranda quantum Glareani acies caligauerit, ostensum. Locorum aliquot cum Martialis, tum aliorum festiuissima cum Petronianis collatio.* Simplex, *pro Composito: simul* Peragere, *pro* Perora-

Perorare *positum. Totidem quot ego, ac tu sumus (mi Lector) menda de Petronio sublata.*

PAg.156.v.1. *Ecce belli ciuilis ingens opus quisquis attigerit, nisi plenus literis, sub onere labetur. Non enim res gestæ versibus comprehendendæ sunt, quod longe melius Historici faciunt, quam Poëtæ, &c.*] Aut frustra sum ego, aut ad Lucanū Poetam, notissimum illum Ciuilium bellorum compositorem, trahendum hanc digressionem, qua Satyrice eiusdem Pharsaliam perstringit hic noster; ἀνωμεὶ quidem, & quasi ex trauerso, veram ita tamen; vt eum ipsum veluti digito indicare videatur. In quo Petronium quantum a corrupto, & quidem communi ætatis suæ iudicio abfuerit, haud obscure est animaduertere. quo tanti æstimatus Lucanus, vt non defuerint illis, sequutisque temporibus viri doctrinæ nomine cumprimis celebres, atque in his Papinius, & Martialis illi conterraneus fere, qui eum & Vergilio (si Diis placet) & Homero ipsi parem facere ne dicam anteponere, haudquaquam dubitauere. qua fiducia sufflatus ipse virtutis suæ etiam præconiū facere, atque in has iniquissimæ contentionis inanias erumpere veritus non est:

Et quantum mihi restat ad Culicem?

Iuuat opinionem hanc nostram Censoria illa, quam ibidem præmiserat Eumolpus, principum Poëtarum commemoratio, non vltra *Romanum Vergilium, & curiosam Horatij* fœlicitatem à Petronio extensa. Subdit enim, *Cæteros* (Lucanum, vt dixi, & totam illam Poetarum manum haud dubie designans) *aut non vidisse viam, qua iretur ad carmen, aut visam timuisse calcare.* idque mihi Oraculi instar; & (si mei arbitrii res fuat (vnam mehercule à Petronio *Eumolpicam Troiæ Halosin*, aut hanc ipsam potius vere Poeticam belli ciuilis vaticinationem multo mauelim mihi,

Quam vel trecenta Cordubensis illius
Pharsalicorum versuum volumina.

Quod ipsum & Quintilianus circumspecte considerans,

rans, Oratoribus, quam Poëtis potius hunc Cæsariani belli scriptorem censuit adnumerandum. Vtut est, σύγχρονοι certe Lucanus ac Petronius noster. indidéque fortasse in contentione studiorum communium aliquanta æmulationis simultas. Vtrique enim, imperante crudelissimo Nerone, tum vitæ, tum Genii similitudine dispares, parem vitæ exitum sortiti. sed hic (Arbitrum dico) vertente anno post C. Suetonio; L. Telesino Coss. quum alter Annęus ille Silio Nerua, & Attico Vestino Coss. anno qui præcesserat modo, ab V.C. DCCCXIIX. eiusdem Principis iussu fatalia Parcarum fila venis ante diem incisis abrupisset scilicet.

v.26. in descriptione belli ciuilis: *Atque Arabum populus sua despoliauerat arma*] Quis vero mente vsque adeo exsensa, vt *Populis*, statim emendandum non videat? Et mox:

Pag. 157. v. 8. *Persarum ritu, male pubescentibus annis Surripuere viros, exsectaque viscera ferro In Venerem fregere*] Cuius sententiæ acrimoniam in animo habuisse videri potest sanctissimus Martyr Cyprianus lib. Epistol. II. ad Donatum, de exossi ac Cinædica illa Histrionum saltatione condignos homine Christiano sermones differens: *Videte contra fœdus iusque nascendi patientiam incestæ turpitudinis elaboratam. Euirantur mares: omnis honos & vigor sexus, euirati corporis dedecore emollitur, plusquam* (lego *plusq;*) *illic placet, quisquis magis virum in fœminam fregerit*. Sequitur in Petronio:

v. 10. *Atque vt fuga mobilis æui Circumscripta mora properantes differat annos, Quærit se natura, nec inuenit*] Huc spectat capitalis illa Legis pœna Constantio & Constante auctoribus perlatæ, quam Variarum suarum ex Codice *ad L. Iuliam de adult.* laudat nobis exactissimæ eruditionis Censor Durant. Casellius, ex veteri quadam membranula, noua hacce forma à sese interpolatam primitus: *Cum vir nubit in fœminam viris porrecturam quid cupiatur, vbi sexus perdidit locum? vbi scelus est id quod non proficit scire? vbi Venus mutatur in alte-*

in alteram formam? vbi amor quaeritur, nec inuenitur? Quum in libris, quantum est, formulariis: *Vbi amor quaeritur, nec videtur?* perperam inibi vulgo procusum exstet. Legitur ibidem:

v.14. *Et laxi crines*] Pro quo ego *Fluxi*, lubenter reposuerim, ad illud Martialis mei accommodandum: *Mollesque flagellent Colla comae.* vel certe *Lixi* rescribendum; id est, lixiuio (quam *Causticam* seu *Batauam spumam* idem Poëta appellitat) loti atque imbuti crines. verbi caussa:

Et mutat Latias spuma Batava comas.

Nisi si tamen, *Laxos*, pro solutis interpretari malimus.

Pag.158.v.22. *Inops audacia tuta est*] Sententiam mehercule scitam oppido, argutamque ac breuem. nec minore adeo elegantia a Principe illo Historicorum in consimili paene Catilinariae coniurationis argumento expressam quasiq; enarratam dicto istiusmodi: *Nam semper in ciuitate quibus opes nullae sunt, bonis inuident, malos extollunt: vetera odere, noua exoptant: odio suarum rerum mutari omnia student: turba atque seditionibus sine cura aluntur, quoniam egestas facile habetur sine damno.* Quam tamen sententiam haudquaquam fueram laudaturus, nisi in luce mera misere caligasse hoc loco Glareani aciem aduorterem, qui tam argutae clausulae intellectum ignotum sibi, ac supra captũ esse fateatur suum; nisi post, *Habetur*, distinctioni locus fiat, ac postea inferatur ἀσυνδέτως *Sine damno.* Ridicule, & vere adeo *Nodus* (quod dicitur) *in scirpo.* Habes eadem porro apud Petronium pagina:

v.26. *Tres tulerat Fortuna duces; quos obruit omnes*
Armorum strue diuersa feralis Enyo.
Crassum Parthus habet: Lybico iacet aequore Magnus:
Iulius ingratam perfudit sanguine Romam.
Et, quasi non posset Tellus tot (ita v.c.) *ferre sepulcra, Diuisit cineres*] In membranaceo Codice:

Tres dederat Fortuna duces

liquido referebatur. A reliquorum vero versuum argutia Epigrammatis vnius acumen Martialis noster

mutua-

mutuatus videri potest, quod Magni Pompeii, eiusq; filiorum Manibus merito hercule ac lubens à se suaque Musa imputandum censuit hoc exemplo:

Pompeios iuuenes Asia atque Europa, sed ipsum
Terra tegit Lybia, si tamen vlla tegit.
Quid mirum, toto spargitur orbe? iacere
Vno non poterat tanta ruina loco.

Quid mirum verò? qui vel acutissimum etiam Hemistichium illud ex hoc ipso Poemate ad alterius item Epigrammatis conclusionem transscripserit sibi:

Ingeniosa gula est.

Alterum præterea quoddam à D. Hieronimo, in Epist. ad Demetriad. de virginitate seruanda, Arbitro, non Martiali auctori condonatum:

Non bene olet, qui bene semper olet.

Quem tamen versum nulla sui parte minutum, aut immutatum, apud Martialem reperias etiamnum hodie lib. II. Epigram. XII.

Pag. 160. v. 24. *Vota mihi cedunt*] Ita Editio Lugdunensis. Ego tamen Parisiensi potius, tum Chirographo Codici meo subscribendum autumo: in quo, *Vota tibi cedent.* disertissime legebatur, id est, succedent, euenietque tibi ex sententia, quæ vouisti omnia.

Pag. 163. v. 23. In eodem Poëmate ex persona Cæsaris iam Dicta furientis: *Certe mea caussa peracta est*] Hoc est, *perorata.* Quomodo apud Callimachum illum Romanum: *Caussa perorata est. Agere* enim siue *Orare caussas*, germana, imo gemina esse,

Nec pueri ignorant, nisi qui nondum ære lauantur.

Pag. 164. v. 4. *Fortior omnibus mouit Mauortia signa Cæsar, & insolito gressu prior occupat ausus.*] Aliis, *Haustus*, placet: neutrum mihi, verum istuc potius quod ponam:

Et insolito gressus prior occupat ausu.

v. 10. *Mox flumina montibus altis*
Vndabant modo nata. sed hæc quoque missa putares.] Quo loco alij, *Spissa*, legunt: at Rogertis mei Codex calamo exaratus, *Iusta*, habebat. Vnde nouissima Editio, *Ius-*

tio, *Iussa*, nobis concinnasse videtur. Mihi vero, si quis in tanta dissentientium scripturarum varietate coniecturæ locus est reliquus, *Stare*, stat restituere. idque proxime sequentis versus causa maxime, quem in optima illa Parisiensi Editione hac forma conceptum memini reperitare:

Stabant, & vincta fluctus stupuere pruina.

Pag. 168. v. 14. *Quid porro tu Diue tuis cunctaris in armis?*] Apostrophe Poetica ad Diuum Iulium, infesta patriæ signa inferre satagentem.

CAPVT XIII.

Maculæ binæ, quæ Petronium inquinabant, deletæ. Alterum huiusdem Satyrici locum ad Tibullianæ sententiæ similitudinem conformatum videri. Libidinem concitare. Obosculari. *Turnebicæ opinioni assensum.* Digiti gubernantes vocem. Conciliare, *quid?*

PAg. 169. v. 15. *Cæterum ego, etsi quotidie magis magisq; superfluētibus bonis saginatum corpus impleueram, putabâmq; à custodia mei remouisse vultum fortunam: tamen sæpius tam consuetudinem meam cogitabam, quam caussam.*] Non mehercules intelligo (de clausula postrema loquor) nisi porro (mi Lector) negatiuæ particulæ des locum, ante τὸ *Tam*, collocandæ, hocce exemplo scilicet: *Tamen sæpius non tam consuetudinem meam cogitabam, quam caussam.*

v. 26. *Totamq; fallaciam inuidiosa proditione detexerit.*] V. C. *Ambitiosa proditione.* in ipso contextu præferebat planissime.

Pag. 170. v. 6. *Quia nosti Venerem tuam, superbiam captas; vendisq; amplexus non commodos.*] Rescribo, atque interpungo: *Vendisq; amplexus, non commodas.* ipsa adeo sententia hanc nobis cōiecturam præeunte. quam & Lipsio pariter nostro in mentem venisse gaudeo, gratulorque merito mihi; etiam sequenti insuper ratione corroboratam; hoc inquam non inani argumento, quod mox ab eaipsa ancillula amatrice obii-

citur Polyæno: *Siue ergo nobis vendis, quod peto; mercator paratus est: siue (quod humanius est) commodas, effice vt beneficium debeam.*

v. 11. *Quo incessus tute compositus?*] Quid est, *Tute?* Nihil id quidem, atque adeo Petronio indignum. cui porro commodare vt pergam, pro *Tute, Arte,* de opinione restituere haud grauabor. Habes inibi:

v. 16. *Vides me? nec auguria noui, nec Mathematicorum cœlum curare soleo: ex vultibus tamen hominum mores colligo; &c. cum spatiantem vidi, quid cogites, scio.*] Eadem de se fere Tibullum promittentem operæ pretium fuerit auscultare lepidissimis versiculis illis:

Nec mihi sunt sortes, nec conscia fibra Deorum;
Præcinit euentus nec mihi cantus auis.
Ipsa Venus magico religatum brachia nodo
Perdocuit multis non sine verberibus.

Sub eiusdem paginæ finem:

v. 24. *Quædam enim fœminæ sordibus calent: nec libidinem concitant, nisi aut seruos viderint, aut statores altius cinctos.*] *Libidinem concitant*, ea forma vsurpatum, quo Poëtarum Deus; *Martemque accendere cantu*: Martialis vero:

Inde lego; Musasq; cio, Phœbumq; lacesso,

dictitare ausi.

Pag. 171. v. 13. *Viderint matronæ, quæ flagellorum vestigia osculantur.*] In M S. exemplari: *Obosculantur*, visus sum legere. sic fere dictum, quo-modo, *Obligurire*, apud Suetonium. Et mox:

v. 20. *Procedentibus deinde longius iocis, rogaui vt in platanona produceret dominam. Placuit puellæ consilium. itaque collegit altius tunicam, flexitq; se in eum daphnôna, qui ambulationi hærebat.*] Ita est in Editione Gallicana, & quidem vtraque. in prioribus vero: *Vt platea noua duceret*, lectum hactenus. Vnde fuit tempus, quum, *In prata noua*, emendandum hariolarer. nunc Turnebi potius sententiæ accedo, lectione nouissime procusam auctoritate sua stabilientis, docentisq; porro, *Platanôna*, itẽ *Daphnôna*, nihil aliud quicquam, quam

loca Platanis, ac Lauris consita significare, Latinæ Ciuitatis iure, haud sane repugnantibus Græcis, donata iam olim; & quidem ab antiquo. Addo fidei caussa bina à Poëta Celtibero testimonia. vt:

Exornant picta quà Platanôna feræ:

Item: *Disposuit daphnôna suis Torquatus in hortis.*

Pag. 173. v. 1. *Mox digitis gubernantibus vocem, &c.*] Argute, de actione, seu gesticulatione digitorum veriùs, nimium illecebrosa, concinnaque, ac prorsus meretricia. cui non multum absimile, in dissimili licet argumento, illud Tibulli nostri:

At postquam fuerant digiti cum voce loquuti.

Subiungitur deinceps à Circe:

vers. 2. *Si non fastidis, inquit, fœminam ornatam, & hoc primum anno virum expertam, concilio tibi, ô iuuenis, sororem.*] Proprie, *Concilio*, in re lenocinij vsurpat Petronius. Sed enim & Ouidius, non minus vrbane de Tithoni nuptijs apud Auroram expurgans sese:

Cur ego plector amans, si vir tibi marcet in armis:
Non me nupsisti conciliante seni.

Vnde & *Conciliatrix*, pro *Adductrice*, id est, lena, seu stupri sequestra (quod genus nos patrio sermone Coppelerssen / vulgo hodie indigitamus) Plauto, Comicisque antiquitus frequentata.

CAPVT XIV.

In amoris curiositatem seueræ seriaque habitæ quæstiones; productis eius rei à Plauto, Horatio, Ouidio auctoritatibus. Cultores, *pro amatoribus. Diuûm suspectæ fidei locorum repurgatio. Item de* Fascino *nonnihil.*

PErgit delitias porro Polyæno dicere Circe:

Pag. 173. ver. 5. *Habes tu quidem & fratrem; neque enim me piguit inquirere.*] Nequiter sane, atque ex præscripto disciplinæ Lenoniæ, ita in Menechmis adumbratæ à Plauto; vbi quum herus admirans dixisset:

Sed miror, quî ille nouerit nomen meum:

Ecce seruus non paulo sapientior;

Minime hercle mirum: (inquit) *morem hunc meretrices habent;*
Ad portum mittunt seruolos, ancillulas:
Si qua peregrina nauis in portum aduenit,
Rogant, cuiatis sit, quid ei nomen siet.
Post illa (scribo, *Post illa) extemplo se adplicant, agglutinant.*
Si pellexerunt, perditum amittunt domum.

Quo etiam applicare possis Ouidianũ illud, ex ipsius Helenes persona benignius sane, quam necesse fuerat probæ, ad captiosissima Paridis blandimenta rescriptum:

Nec tamen ipse negas: & nobis omnia de te
Quærere, si nescis, maxima cura fuit.

Ain vero, mi Helena? tantumne à re domestica operæ otijque fuisse tibi, vt oblita pudicitiæ tuæ matronalis, ac Genialis thori immemor, res omnes relictas habuisse te fatearis, præ istorum facinorum cognitione, quæ Paris iuueniliter per anteactam vitam bene, an sequius, turpiter certe ac libidinose patrata designarit? Cui bono autem? quidve curatio istæc ad Menelai coniugem, de Barbaro & alieno adolescentulo ita anxie isse inquisitum singula? quo nisi vti per literas quoque interpretes turpitudinem ipsa denudes tuam? tibique inuicem res amationesque Iliensis hospitis curæ atq; adeo solicitudini haud minori, quam illi tuas fuisse tuopte manifesta indicio ostendas, vtque ex insano insaniorem Alexandrum tuum cõcinnes scilicet, quem sic tu amas, quemadmodum ille te vult: cuiusque adeo pulcritudinis propius ac penitius percognoscendæ multo cupientior videris, quam puellæ Horatianæ Barri illius formosi, quem lib. Sermon. I. Sat. VI. à Satyrico illo huiuscemodi coloribus depictum habemus:

Vt, si qui ægrotet, quo morbo Barrus, haberi
Et cupiat formosus: eat quacunque, puellis
Injiciat curam quærendi singula; quali
Sit facie, sura quali, pede, dente, capillo, &c.

v.10. *Imo inquam, ego per formam tuam te rogo, ne fastidias hominem peregrinum inter cultores admittere.*] Nota *Cultores* pro Amantibus positos, tralatione verecunda. à qua haud longe ſane abludere videtur, quod nos, ſeruile hoc hominum genus Gallico ſermone deſignare volentes, pro *Amatorculis, Sernos*, ſeu *Famulos* perhibere conſuemus. ſicuti & puellas quoq; in delitijs habitas, non quidem *Amicas*, ſed *Dominas* eâdem ratione vulgo appellitamus; loquendi forma (credo) ab ipſis vſque Latinis accerſita. Sed enim hîc non ad *Culturam*, quæ Reges, Dominosque, id eſt, potentiores amicos ſequi fere, & quaſi comitari ſolita; verũ potius ad neſcio quam Religionis ſpeciem, Numinum magis, quam hominum venerationi debitam (quæ *Cultus* nomine proprie ac ſignate Romanis exprimitur) vocabuli huius virtus referunda. cuius Metaphoræ continuandæ porro, *Religioſam* etiam *Adorationem*, & neſcio quid de *Templo* inſuper ſubiungit Polyænus. neque id adeo iniuria; quippe qui & *Deæ*, & *Reginæ*; non ſolum *Dominæ* titulo mactam, auguſtamque factam Circen aduenerаturus poſtea.

v.16. *Quid nî, inquit illa, donas eum mihi, ſine quo non potes viuere: ex cuius oſculo pendes: quem ſic tu amas, quemadmodum ego te volo?*] Delitiæ meretricis. Sed videtur emendandum: *Quid? inquit illa, donas eum mihi, &c.* Neque aliter ſane fuerat in manuſcripto, niſi quod, αὐτὶ τοῦ, *Eum mihi, Mihi illum*, tranſpoſitum inibi legebatur. Quid? quod *Dones* potius, quam *Donas*, reſcribendum videtur? ſi tritam lectionem retinere porro, mordicuſque defenſitare velimus. In eodem exemplari pagina ſequente huiuſcemodi viſitabatur ſcriptura:

Pag. 174. v. 1. *Non ſum quidem ſolis progenies, nec mea mater, dum placuit, labentis mundi curſum detinuit.*] Quæ placet; vtique præ ea, quę exſtat in impreſſis omnibus: *Dum placet*. impenſius etiam placitura, ſiquidem, *Cum placuit*, reſcribatur: hoc eſt, quotieſcunque matri meæ aut viſum, aut cõplacitum fuit. ad exemplum (opinor) Tibulliani illius in materia huic prorſus pariſſima:

Cum libet, hac tristi depellit nubila cœlo:
Cum libet, æstiuo prouocat orbe niues.

Denique Ouidij quoque ex libro Amorum I.

Quum voluit, toto glomerantur nubila cœlo.
Quum voluit, puro fulget in orbe dies.

vers. 10. *Sume ergo amplexum, si placet: neque est, quod curiosum aliquem extimescas: longe ab hoc loco frater est.*] De hac ridicularia veterum superstitione, qua nimiæ fœlicitatis successum, certumque ac præfinitum bonarum rerum numerum *Fascino* obnoxium opinabantur, consulendus æui nostri Phænix Ios. Scaliger, ad Votum illud Basiaturientis Catulli;

Tam te basia multa basiare
Vesano satis & super Catullo est,
Quæ nec pernumerare curiosi
Possint, aut mala fascinare lingua.

CAPVT XV.

Loca non pauca de opinione correcta, plura interpretata.

Quasillariæ. *Immoderata muliebris libidinis intemperantia, ne dicam importunitas in* Tribunatum *quasi* Verberalem *erumpere denique: atque in insontis famulitij terga languorem siculæ maritalis expiare solita antiquitus: ne quis nunc censeat.* Frons constricta.

PAg. 175. ex persona Polyæni, *Militis quidem pransi parati,* sed nec arma, nec rem (vbi re cumprimis opus) habentis in mundo: *Lorum*, quod dicitur, *in aqua, &c.*

V. 4. *Perfusus ego rubore manifesto, etiam si quid habueram virium perdidi, totoq; corpore velut laxato, &c.*] Eundem *Languoremne*, an *Paralysin* dicam, sibi in Corinna quoque alias obuenisse tota Elegia v. libri Amorum III. secum post irritas minas lamentatur Ouidius:

Huc pudor accessit facti: pudor ipse nocebat.
Ille fuit vitij caussa secunda mei.

Etiam de *Veneficio*, & cæteris quæ sequuntur, eandem Nasonis Elegiam consulas licebit. Ea enim, quanta quan-

quanta eſt, haud alio ſane, quam ad hæc Arbitri explicanda, nata mihi prorſus, ac compoſita videtur.

v.15. *Rapuit deinde tacenti ſpeculum, & , poſtquã omnes vultus tentauit, quos ſolet inter amantes riſus frangere.*] *Riſus*, huic loco quid faciat, nobis necdum in mentem venire potuit. itaque mihi quoque *omnes vultus tentanti, Niſus*, tandem viſum eſt emendare, pro eo, quod ſupra ſcilicet, *Furtiuam molitionem*, appellitauerat, interpretandum. Sequitur porro:

v.18. *Excuſſit vexatam ſolo veſtem, &c.*] *Vexatam*, inquit, quod nos opinor, **Ghecreuckt**, diceremus; ſcilicet ſuperiori illa in gramine volutatione, malo aſtro, Deaque Perſica non fauente, hoc eſt, ſine *robuſtæ* adeo *voluptatis* effectu, præter ſpeciem, ætatem, atque vtriuſq; ſententiam denique, cum Polyæno amatore ſuo tentata ſiue inchoata potius, quam ad *Patratum* perducta. Et mox:

verſ. 20. *Ego contra damnatus, & quaſi quodam viſu in horrorem perductus, &c.*] Quid, ſi hoc potius eſt, vt, *Viſo*, reponatur, pro *Spectro*, & quaſi ſomnio quodam turbulento? proinde vt idem loquutus ſupra pagina 50. *Viſa*, certe, pro *Inſomniis* poni quis neſcit, qui Muſæas fores vel primis digitis impulerit modo?

Pag. 177. v.2. in Epiſtola illa multo vrbanitatis ſale cumulatiſſima: *Narrabo tibi adoleſcens, paralyſin caue. Nunqnam ego ægrum tam magno periculo vidi.*] Eadem loquutionis forma vſus quoque ad Ciceronem ſuum M. Cælius; de abſoluto Meſſalla ſcribens: *Itaq; relictus Lege Licinia, maiore eſſe periculo videtur.*

Pag. 181. verſ. 15. *Nec contenta mulier tam graui iniuria mea, conuocat omnes quaſſitarias, familiaq; ſordidiſſimam partem, ac me conſpui iubet.*] Ita eſt in Editione Lugdunenſi; in Lutetiana vero, *Quaſſillarias*: vnde nos, *Quaſillarias*, extricaueramus iam antea: hoc eſt, genus ancillularum omnium ſpurciſſimum ſimul ac deſpicatiſſimum: quas *Robuſtum* ad *Codicem* detruſas, inibiq; herilibus penſis in perpetuum damnatas interpretabamur ex Plauto, Tibullo, Propertio, Ouidio, Iuue-

nali denique. vnde & *Codicariarum* cognomento insignitæ antiquitus. Hactenus hęc scripseramus, quum ecce potiorem eiusdem item sententiæ fundum nobilissimum Ios. Scaligerum esse percepimus deniq;, qui ad locum illum Albianum:

Sit tibi cura togæ potior, pressumq; quasillo Scortum, &c.

Hoc ipsum Petronij exemplum, (quod inani strepitu aures Turnebi verberauerat iam olim) ita vt nos emendauimus, Lectori porro arripiendum reliquit. Rescribo deinceps:

v. 18. *Oppono ego manus oculis meis, multisque precibus effusis, quia sciebam quid meruissem, verberibus sputisque extra ianuam eiectus sum.*] Male enim in omnibus Editionibus, *Nullisque precibus*, hodie cusum comparet: nostraque correctio ista non audacis ingenij curiositatem, sed vero Chirographum optimæ & notæ & fidei, Rogertinum inquam Codicem auctorem habet. Pergit narrare porro:

v. 22. *Eiicitur & Proselenos, Chrysis vapulat, totaq; familia tristis inter se mussat, quæritque quis dominæ hilaritatem confuderit**] Ridicule; sed tamen ex eius sæculi consuetudine stolatis pariter ac togatis mulieribus recepta: quæ libidine indomita atque inexstincta ad furorem vsque prurientes, nihil peius adeo deteriusq; metuebant sibi, quam ne vir suus, vel adulter vtique haud paullo virilior vidua pudicaque contentus nocte fundum familiarem, hoc est, officium suum colere negligens parcusque existeret:

Neu tenuem texens riualis aranea telam
Deserto in Veneris hortulo opus faceret.

Ideoque (quæ illius temporis insolentia fuit) quoties euenisset forte, vt admissarius suus virum se esse quodammodo quasi oblitus videretur, parte illa corporis funerata scilicet, quam potissimam in nobis fœminæ appetunt sibi; reliquum erat, vt in seruorum ancillarumque insontium gregem herilis expeteret culpa; hoc est, vt *Caudicariæ* omnes cum librariis, ac ornatricibus, cæteraq; familiæ pars multo sordidissima, piaculares

culares ob alienam ignauiam fierent: vtque tot ministeriorum infœlicium terga capitis vnius lentitudini, haud secus vtique quam succidanea, subderentur. Cui disciplinæ etiam lux fœneranda à Iuuenali meo, hanc ipsam matronarum impotentiam, atque insatietatem ad hoc exemplum Satyricè castiganti, *Censione* diço, non *bubula*, sed *papyrina*, vt vides:

Est operæpretium penitus cognoscere, toto
Quid faciant, agitentque die si nocte maritus
Auersus iacuit, periit libraria; ponant
Cosmetæ tunicas; tarde venisse Liburnus
Dicitur, & pœnas alieni pendere somni
Cogitur. hic frangit ferulas, rubet ille flagellis,
Et scutica. sunt, quæ tortoribus annua præstent.
Verberat, atque obiter faciem linit, audit amicas,
Aut latum pictæ vestis considerat aurum:
Et cædens longi relegit transuersa diurni.
Et cædit, donec lassis cædentibus; Exi,
Intonat horrendum, iam cognitione peracta, &c.

v. 26. *Itaque pensatis vicibus animosior verberum notas arte contexi, &c.*] *Vibicibus*, edendum esse tam scio, quam me amare Petronium.

Pag. 183. v. 24. *Quid me spectatis constricta fronte Catones?*] Id est, adducta, seu contracta, & quasi caperata fronte. Vsus eodem loquendi genere & Martialis, libro decimo:

Et numeras nostros adstricta fronte trientes.

Nec minus Propertius libro Elegiarum II.

Differet hæc nunquam, nec posces garrula, quæ te
Astrictus ploret sæpe dedisse pater.

Adde huc *Adductus*, ex Cornelio Tacito, pro seuero, tetricoque ac superciliosо, cuiusque frons semper adeo matutina, id est, striata, seu corrugata Catonianam quandam, ac plusquam Censoriã præferat grauitatẽ. Quærit in eodem Epigrammatio Arbiter noster:

Pagin. 184. vers. 1.

Nam quis concubitus, Veneris quis gaudia nescit?
Quis vetat in tepido membra calere thoro?]

Ita repono, itaque reposui iam olim, antequam certe *Pictorius nescio quis hac ipsa, quam quidem à me acceptauerat, coniectura Racemationes porro suas auctiores facere instituisset. Sequitur;

*P. Victorius.

v. 4. *Ipse pater veri doctus Epicurus in arte*
Iussit, & hoc vitam dixit habere telos.]

Perpera hæc Sequanicæ Editionis scriptura, quam ex Lugdunensi partim, partim ex ingeniosis cum meis, tum alienis suspicionibus, ita porro me præeunte in pristinum honorem restituas licet;

Ipse pater veri doctos Epicurus amare
Iussit, & hanc vitam dixit habere Deos.

Qua lectione nihil verius, nihil adeo argutius. Scias, è Petroniana officina profectum bonum pedem ad nos porro Gallobelgas attulisse.

CAPVT XVI.

Fidei Tutamen *appositum*. Volenti neque vim, neque vllam iniuriam fieri. Res attritæ. Culina mortualis, siue bustuaria. *Locorum alia explanata, alia refícta, ad incudem dico Petronianam. De* Clauo numerali, annorum indice, *prisca quadam ac monetæ Romanæ.* Fortuitum, Gratuitum, Pituita *denique, penultima producta enunciari debere: ideoque hæc, aliaque talia trisyllaba fieri, quoties in Hexametris occurrant.* Tegilli Plautini *consideratio.*

PAg. 184. v. 8. *Hac declamatione finita Gytona voco, & Narra mihi, inquam frater, sed tua fide, &c.*] Quid vero est? *Tua fide.* Apage tam frigidum schema à Petronianis facetiis, & quidem quam longissime. nihil enim indignius. Mihi certe dubium non est, quin pro *Tua, Tuta fide,* debeat emendari, hoc est, quæ ex sese nihil incommodi tibi, tuæque adeo existimationi in posterum sit paritura: quippe arcano dicturo, atque ei, qui culpis tuis & veniam simul & silentium præstare condidicerit solens.

v. 13. *Tetigit puer oculos suos, conceptissimisque verbis iurauit,*

rauit, sibi ab Ascylto nullam vim factam] Nihil hoc mirum; quippe cupienti omnia Gytoni facta; neq; quicquam adeo graue, vel præter animi sui sententiam passus. Sic supra idem de Ioue:

Et peccaturus in terris, nemini tamen iniuriam fecit.

Festiue; atque ex opinione nostris etiamnum ICtis celebrata, qui, *Volenti nullam fieri iniuriam,* serio nobis ac vero vultu asseuerant. Habes eâdem pagina:

v.26. *Sed inops, & rebus egenis*
Attritus, facinus non toto corpore feci.

Lego: *Et rebus egenus Attritis, &c.*]

Phrasi Poëtis omnibus vsitatissima; item Liuio Historico, qui *Attritas opes*, alibi dictitasse inuenitur: quomodo & ipse Petronius antea: *Post attritas bellis frequentibus opes, &c.* Et tamen recepta lectio vel Plauti auctoritate defendi posse videtur, qui, *Res dubias, egenas,* coniunxit non semel. Denique quid vetat Arbitrum nostrum obscœnitatis (vt solet) latebram sub honestissimæ translationis sipario quæsiuisse?

Pag.186.v.10. *Quid vos, inquit, in cellam meam tanquam ante recens bustum venistis?*] *Culinam* his verbis circumscribere videtur, vnde & *Inquilini* etymon deductum. Ita enim *Loca quædam sub Vrbe inopum funeribus destinata, vbi ferales, siue sepulcrales Epulas comburi mos erat, antiquitus indigitata*, ex Festo, & Aggeno Vrbico docuit nos omnium doctissimus Ios. Scaliger. Quasi innuat Enothea, Eucolpion, & Proselenon ex hac esuritorum nota esse, *quos cibum è flamma petere posse*, vrbane sane cauillatur Terentius: hoc est (vt Catulli quoque interpretamento in rem Petronii vtamur) *in sepulcretis*, tuburcinandi causa, quamuis *semiraso vstore* prohibente, *ipso carpere è rogo cœnam.*

v.24. *Et ne putetis perplexe agere, rogo vt adolescentulus mecum nocte dormiat, nisi illud tam rigidum reddidero, quam cornu*] Eadem similitudine in Fauni quoque Satyriasmo vsus Ouid. vbi narrat:

Et tumidum cornu durius inguen erat.

Verum huiusmodi commentanti venia præfanda fuerat prius,

rat prius, caputque Socratico exemplo operiundum.

Pag.187.v.17. *His ego callens*
Artibus, Idæo frutices in gurgite sistam,
Et rursus fluuios in summo vertice ponam.]

Ita Editio Parisiensis. malim tamen cum Lugdunensi, *Latices*, in *Fruticum* locum reponere; tum *Ægæo* potius, quam *Idæo* legere, ex coniectura. Male est ibidem in Editione postrema:

v.22. *Ergo exclamat, o Enothea, imperio parete.*] Reuocanda enim priorum Editionum scriptura, quę, *Imperio para te*, liquido nobis antea repræsentabat.

Pag.188.v.21. *Non Indum fulgebat ebur, quod inhæserat auro*] Fallor? an ad Horatianum illud spectauit Arbiter libri Carm.II.

Non ebur, neq; aureum
Mea renidet in domo lacunar, &c.

Pag.189.v.2. *Et paries circa palea satiatus inani,*
Fortuitoque luto: clauus numerabat agrestis.] *Clauos* proculdubio emendandum, distinguendumque hoc modo:

Fortuitoq; luto clauos numerabat agrestes.

Vt de *Clauis Annalibus* loquatur, qui pangebantur, id est, figebantur in parietibus sacrarum Ædium, per annos singulos, vt per eos numerus colligeretur annorum. qua de re Festum, qui volet, adito, in dictione *Clauus annalis*. Adde ex Liuii lib.VII. *Volsiniis quoq; clauos indices numeri annorum fixos in templo Nursciæ Etruscæ Deæ diligens talium monimentorum auctor Cincius adfirmat.* Plura darem, istius nisi quantula coniecturæ Gloriola est, alio nuper migrasse viderem: opera inquam, & comitate hominum eorum, qui Aduersariis nostris per fidem inspectis, partem horundem diutius sub signo esse, atque intra Vestæ penetralia

Versari æquo animo non potuere pati.

credo, non parum in largiendo prothymi, parumue munifici viderentur, de alieno præsertim. nam quanti id refert? modo Lectori constet, *omnia inter amicos communia esse debere*, iure familiaritatis maxime: quo quidem

quidem hoc genus, vel ad plagiorum vſq; infamiam, illiberaliſſime abuſi. Quod ſupereſt, illud indictum nobis abire non debet, *Fortuîto*, hoc loco trium in ſe ſyllabarum numerum habere, non quatuor: quomodo & *Pituîta*, apud Horatium. Fallunt enim, atque adeo falluntur ipſimet, qui verbum illud, quotieſcunque auferendi Caſu poſitum occurrit, aut ex Ionico minore, aut ex Choriambo cõſtare ſic quaſi pro comperto confeſſoque (vt contra ſi quis ſentiat, nil ſentiat) perſuaſum habent ſibi: priorem quidem ſyllabam pro verſificantis arbitrio communem, tertiam vero vbique breuem facientes; ſola (ſicuti apparet) pronunciatione ſeducti: qua nos hodie ſane praue nimis ac præpoſtere vti, omnium Poëtarum teſtimoniis conuincimur: in verbis præſertim hoc exemplo formatis, *Gratuîtum, Fortuîtum*, aliiſque talibus: quæ omnia terciis ſyllabis correptis publica exprimit conſuetudo, quum ex trauerſo tamen debeant produci. Indicio fuerit hoc ipſum, quod inter Petronianos Hexametros laudauimus modo. clarius vero Horatianum illud ex II. Carminum Oda XV.

Nec fortuitum ſpernere ceſpitem
Leges ſinebant, &c. Sequitur verſu interiecto:
V. 5. *Præterea quæ fumoſo ſuſpenſa tigillo*
Conſeruabat opes humilis caſa, mitia ſorba
Inter odoratas pendebant texta coronas].

Pithæanæ Editionis ſcripturam vides: in qua nihil deſideres vtique, niſi forte ſingularis literæ ſuppoſitionem in prouocabulo *Quæ*, E. ſcilicet in S. commutata, ad hanc faciem:

Præterea quas fumoſo ſuſpenſa tigillo
Conſeruabat opes humilis caſa, &c.

Vt *Mitia ſorba*, & *Veteres*, quæ mox ſequuntur, *Thymbras, vuamq; non ſine paſſis racemis, pariter inter odoratas coronas pendentia*, appoſitione decentiſſima appellet *Opes Tugurii iſtius paupertini*: quas ego ſane (ſi quidem optio vtriuſq; eueniat mihi) adipatis Regum Epulis, omnique Perſico apparatu recuſem commutare;

Sat,

Sat, ô, beatus vnicis Camœnis.

Atque ita, *Humilis casa ista fumoso suspensa tigillo* aptissime congruet: eademque Plauto meo opera commodabitur, ita in Aulularia argutanti:

Quin Diuûm atq; hominum clamat continuo fidem,
De suo tigillo fumus si qua exit foras.

Qui quidem totus super triparca Euclionis auaritia inter Coquos, seruumque Megadori ceditur sermo. Plura enim hîc à nobis eam in rem exspectes, caue; hoc vnum didicisse contentus, *Tigillum* istud haud aliunde, quam à *Tigno* formatũ, quasi tu *Diminutiuum* dicas: quod ego pro *Transtillo*, hoc est, longurio transuerso; vnde Lardum, Tomacula, Succidias, alia id genus ad diuturnitatem vsus in carnario salita suspendere solemus: lubentissime hercule interpretaret, si tamen istiusmodi annonæ aut apud sordidissimum Euclionem, aut in prisci illius sæculi consuetudine locum omnino vllum faciundum existimarem. Tibullus quidem pro *Transuersarijs*, aut *Perticis* certe; quibus ex more, pectinata villarum pergularumque culmina inniti, fulciri, & quasi suffundari solent, *Tigilla* accepisse videtur, quum de primis illis rusticis, ac Saturniis architectonibus prædicat:

Illi compositis primum docuere tigillis
Exiguam viridi fronde operire domum.

Catullus vero pro Hyperthyro, cui generi, *Liminis superi* nomen inditum à Plauto. verbi caussa:

Dixerit hic aliquis: Qui tu istæc, Ianua, nosti?
Cui nunquam domini limine abesse licet:
Nec populum auscultare, sed huic suffixa tigillo
Tantum operire soles, aut aperire domum.

Quocirca non etiam defuturos arbitror, qui *Tegillum* in Plauto conscribillandum pronunciabunt, pro *Tecti genere exiguiore,* vti apud Varronem explicat nobis Marcellus; quem sirempse hoc verbum in mente habuisse, suspicari quid vetat? quum alterum illud, *Ligellum* inquam suum, pro *Tuguriolo, ac domicilio breuiore perperam nobis suppositum ire ausus.*

CAPVT

CAPVT XVII.

Locorum aliquot obſcuriorum illuſtratio. Libare limen, *Attico quoque Ariſtophanis patrocinio defenſum.* Penſio, *pro* Penſatione. *Anſer, Priapi pariter, ac Matronarum delitiæ. Eius rei aliqua rationum veriſimilitudo quæſita, relataque ad* Verecundiæ *notam ſcilicet, qua præ cæteris hoc* pennipotentum genus *vulgo inſignitum nobis continnat Plinius. Additum præterea de Cenſoria cibatus Anſerini locatione, eidem animanti omniū ſacerrimo* OB MERITVM, *ac Capitolij defenſionem antiquitus decreti, præbitique ex publico.*

PAg. 190. v. 21. *Iam reliqui* (ſ. anſeres) *reuolutam, paſſimque per totum effuſam pauimentum collegerant fabam, &c.*] *Effuſam* Menſæ euerſione ſcilicet: cui, oblitus anilium edictionum, purgandique leguminis cura ad tempus ſepoſita, (haud quidem prælıandi ſtudio, neque quò pugnaciſſimo animali vllum capitis periculum crearet; ſed vt ſemetipſum potius, tum folliculum ſuum à rabioſo impetu, ferratiſque Trigæ iſtius Anſerinæ morſibus ſartum tectum præſtaret) pedem, opinor, tertium extorſerat Polyænus. ita vt de *Tripede*, iam *Bipes* reddita videretur, ad exemplum illud Martialis mei:

Ibat tripes grabatus, & bipes menſa.

Veterem Menſulam illam dico; quam, Enotheæ Sacerdotis opera maxime, binis etiam carbonibus impletam, poſitamque ſacrificii cauſſa in medio item altari, habuimus ſupra pagina 99. Ex quorum ſingulorum pariter conſideratione planum de confragoſo omnibus iam concinnatum opinor locum pagellæ ſequentis, vbi Enothea denuò in cellam ſuam reuorſa; *quidnam ſe abſente Faba factum ſit*, ſcitari pergit ex Polyæno, *Faba* inquam, cuius nec volam adeo, nec veſtigium vllum reliquum inibi notabat ſibi. neque mirum; vt quæ è Sacra Menſa illa (quam tertii pedis defectu perculſam ſubuerſamque memorauimus modo) in terram vniuerſa reuoluta exciderat. vnde in procli-

procliui adeo Anſeribus fuit, partem illam leguminis temere humi diſperſam, paſſimque per totum pauimentum effuſam in profundum ilicet, hoc eſt, in voracem ventrem condere, ſibique auferre porro, & quidem cum ipſis folliculorum quiſquiliis, quos periphraſi multa feſtiuiſſima *Muſcarum imagines* ſupra indigitauerat Petronius.

Pag. 191. v. 4. *Necdum libaueram cellulæ limen, &c.*] Ita in vtraque Gallicana Editione probiſſime cuſum exſtat. Proinde, an Turnebus apud ſe fuerit, dubito: quum pro *Libaueram, Superaueram*, obiectare auſus eſt nobis. quaſi vero nõ ſirempſe Metaphora iſta aliquot ante Petronium ſeculis, & quidem Athenis Atticis,

Vſus item in Ranis priſcus Ariſtophanes?

Verbi gratia, Οὐ μὴ διατρίψης, ἀλλὰ γεύσῃ τῆς θύρας.

v. 17. *Et, ne diutius triſtis eſſet, iactura penſionem anſerem obtuli, &c.*] *Penſionem*, pro *Penſatione* poſuiſſe videtur. qua voce idem quoque vſurus poſtea pagi. 200. *Sequetur imperium, ſi promiſeris illi pro vnius horæ faſtidio multorum bonorum penſationem.* Ibidem porro.

v. 26. *At illa comploſis manibus, Scelerate, inquit: & loqueris? Neſcis quam magnum flagitium admiſeris. Occidiſti Priapi delitias, anſerem omnibus matronis acceptiſſimum*] Cur vero *Matronis anſerem acceptum* prædicat? an *Verecundiæ* cauſſa fortaſſe, quam animanti huicce antiquitus tributam, vnicus ille Naturalium Rerum ſcriptor memorat nobis Plinius lib. x. cap. xx. quo loco Pauonina pariter ingenia deſcribit? *Ab auctoribus non glorioſum tantum animal hoc (pauo) traditur, ſed & maleuolum: ſicut & Anſer verecundum: quoniam has quoque quidam addiderunt notas, &c.* Credo equidem. neque enim aliud quod dicam, habeo in mundo. an potius, quoniam Iſidi hoc alitum genus peculiariter ſacratum? quam Deam curatiſſimis vtique ceremonijs colebant Stolati ordinis Matronæ: nimis quidem aduerſus animi Propertiani ſententiam. vtpote quem votiuum illud Puellæ ſuæ in Caſto Iſidis Peruigilium, ac Decemnoctialis ſecubitus in iſtiuſmodi contraria

ſane

ſane vota, ne dicam Thyeſtæas preces ſtomachoſum amatorem coegit erumpere:

Atque vtinam, Nilo, pereat, quæ ſacra tepente
Miſit matronis Inachis Auſonijs.

Sed quum *Priapi* etiam *delitias*, idem pugnaciſſimum iſtud animal appellitet Petronius, haud ſine cauſſa ſuſpicari poſſit aliquis, improbius neſcio quid ſub Matronalis ſchematis integumento occultari. nec alio fortaſſe accommodandum, quam quod auis eiuſce lingua in cibo, vel potione certe aſſumta, fœminarum libidinem concitare, maximumque adeo pruriginis muliebris ſuſcitabulum eſſe credatur. Ego tamen priori ſententiæ meæ, à nemine hactenus tentatæ, acquieſcere tantiſper cogito, donec aliquid veriſimilius ſeſe obtulerit mihi. Vtut eſt, Anſeres iſtos ſacros fuiſſe, ac propterea alimenta *ob meritum* ſibi decreta accepiſſe ex publico (ſicuti in Prutanio Athenis bene de Re Populi meritis fieri ſolet) ex priore Arbitri pagina didicimus iam antea. illud non item, cibaria horundem locare publicitus rem Cenſoriæ inprimis curationis fuiſſe. idque in fide Flaminum, ac Sacerdotum potiſſimum. quo fiebat, vt hocce *Ganſarum* genus nemini coquo in ius vocare ius eſſet; id quod de Lydis piſcibus prædicat Varro. De Locatione vero alimentorum ita Plinius lib. x. cap. XXII. *Eſt & anſeri vigil cura Capitolio teſtata defenſo, per id tempus canum ſilentio proditis rebus. Quamobrem cibaria Anſerum Cenſores inprimis locant.* Adde ex Arnobij lib. VI. *Cur canes in Capitolio paſcitis? cur anſeribus victum alimoniamq; præbetis?* Cæterum hoc ipſum Romæ, quum hæc omnia Crotone geſta: vbi an ritus idem obtinuerit, vel Petronium interrogato, ne quæras foris.

CAPVT XIIX.

Aliquammulti loci apud Petroniũ luſtrati correctique. Mero ac libidine ſolutus. Regnum Neptuni pauit Vlyſſes, *quo pacto oporteat interpretari.* Effectus *pro* Patratu *in re nuptiarum.* Cloſtellum. Dei Lampſacij

 numen

numen *Licæ pariter ac Tryphenæ propitium: Polyæno contra terra marique iratum infestumque.* Eucolpium, & Polyænum *pro vna eademque persona indiscriminatim sumi debere.* Carnis Etymologia, *eiusdemque vocis proprietas, Donato maxime adminiculante, excussa.* Pseudogalli, tum nostrorum hominum Latinitas non ferenda: *simul eorundem in vocabuli istius vsurpatione insolentia atque impuritia detecta.*

PAg. 192. v. 25. *Itaque tædio fatigatus: Rogo, inquam, expiare manus pretio licet.*] Ecqua vero caussa est, quin, *Liceat,* hunc in locum restituere liceat nobis?

Pag. 193. v. 21. *Infra manus meas camellam vini posuit, & cum digitos pariter extensos porris apioque lustrasset.*] Id est, hoc Piamenti genere februatos expiasset, siue repurgasset, quippe impiatos, consceleratosque ac pollutos anserina cæde scilicet. Habes exinde:

v. 23. *Auellanas nuces cum precatione mersit in vinum: & siue in summum redierant, siue subsederant, ex hac coniectura dicebat: nec me fallebat, inanes scilicet, ac sine medulla ventosas nuces in summo humore consistere, &c.*] Et ego quoque quamuis nec superstitiosus, nec hariolus cluens, coniecturam tamen ex his Arbitri ipsius verbis ducere haud dubitanter ausim, locum qui in medio est hoc modo repurgandum: *Ex has coniecturam ducebat, &c.* Cæterum quod hic de *Nucibus* Petronius, id ipsum de *Ouorum* ingenio refert M. Varro in lib. Rei Rust. verbi gratia: *Ouum inane natat, plenum desidit.*

Pag. 194. v. 9. *Epulasque etiam lautas, paullo ante (vt ipsa dicebat) perituro parauit.*] Recte, atque ex fide argumenti superioris. Etenim *malam Crucem* Polyæno interminata fuerat Enothea.

v. 23. *Aniculæ, quamuis soluta mero ac libidine essent, eandem viam tentant, &c.*] Vsus eadem phrasi & supra pag. 86. *Nam cum solutus mero amisissem ebrias manus, &c.* Item 180. *Premebat illa resoluta marmoreis clunibus* (ita enim cum Lipsio legendum) *aureum thorum.* Nec non

Ouid.

Ouid. *Turpe iacens mulier multo resoluta Lyæo.* Idem in Arte: *Sentiat ex imis Venerem resoluta medullis Fœmina.* Neque aliouorsum illa quoque alterius loci improbitas trahenda:

Odi concubitus, qui non vtrinque resoluunt, &c.

Pag. 195. v. 7. *Ipse Paris Dearum libidinantium iudex, &c.*] Quid, *Libidinantium*, faciat hoc loco, sane non video. Quocirca frustra eos haudquaquam futuros arbitramur, qui *Litigantium* se legere nobiscum potius sunt præoptaturi; vel certe *Licitantium*, cum Lipsio. Subdit porro Polyænus:

v. 9. *Si hanc in comparatione vidisset, tam petulantibus oculis, &c.*] Ab eodem habitu sidera quoque ista plus quam Circeia commendauerat & supra pag. 170. *Et oculorum quoque mollis petulantia, &c.*

Pag. 196. v. 1. *Gemini satiauit numinis iram*
Telephus, & regnum Neptuni cauit Vlysses.]

Restituo, *Pauit*, à *Pauendo*, imo vero hercule à *Pascendo*; ne quid mentiar. nimirum, quod (vti Plautus autumat) piscibus in alto pabulũ præbuerit toties cum suis, tum sociorum naufragijs apud Homerum:

Nobilis, ac nusquam non famigeratus Vlysses.

vt non iniuria de ipso Romanus Philetas prædicasse iudicetur:

In mare cui soli non valuere doli.

Quæ coniectura eo firmior videtur mihi, quoniam, *Satiauit*, video etiam antecessisse, Metaphoram sequenti huicce tantum non confinem ac geminam.

Pag. 197. v. 7. *Ea ergo ad Eumolpum venit, & commendare liberos suos eius prudentiæ, bonitatique credere se & vota sua.*] Prouocabulum *Suos*, aberat à Manuscripto: potestque etiam à libris nostris salua sententiæ integritate abesse.

Pag. 198. vers. 8. *Cum ergo res ad effectum spectaret, &c.*] Hoc est, Quum gaudia sua (Lucretiana saltem circuitione vti vt liceat mihi) toto corpore præsagiente, in eo iam Venus esset, vt hortũ virginalem, & muliebria arua aspergine seminali consitum iret Eumol-

pus. Per *Effectum* enim plenam *voluptatis robustæ*, reiq; Veneriæ, consummationem honestissimi vocabuli ambage circumloquitur: *Patratum* dico: idque ex Diui ipsius Isidori definitione obseruatum pol memoriter mihi.

vers. 16. *Dum frater sororis suæ automata per clostellum miratur, &c.*] *Clostellum*, diminutiũu à *Claustro*: eâdem formatione cum *Plostello*, *Mostello*, *Castello*, *Rastello*, quorum origo adeo in promtu, atque in confesso. Et mox:

vers. 19. *Nec se reijciebat à blanditijs doctissimus puer, sed me numen inimicum ibi quoque inuenit.*] Videlicet *Implicabilis illa* (*Licæ vltrix, anne Triphenæ?*)

Quæ me per terras, per cani Nereos æquor
Hellespontiaci sequitur merita ira Priapi.
Præsens heu nimium vindex in partibus illis,
Quas sinus abscondit. nam nec puero, nec amicæ,
Nec mea Fratri in Pygiacis bona vendere possum.

nedum vt Eumolpo, velut antea, totũ approbare me postulem. De Triphena, ac Lica addidi: qua vero coniectura adductus? inquies. hac scilicet, quod in superiore illa Eucolpij cum Gytone & Eumolpo nauigatione aurem in somnis Licæ à Priapo vulsam commeminerim iam antea: eumque serio cum Triphena per quietem admonitum, Eucolpium quem quærebant, eiusdem Dei opera ac consilio maxime, in nauim suam esse perductum, quæ quidem res & iram vltoris Numinis aduorsus hunc nostrum, contra in Tarentinum negotiatorem illum, eiusque vectricem omnium fœminarum (vel Eumolpo teste) formosissimam studium diuinum præsens; ac propitiam voluntatem nobis, velut in tabella, plenissime simul ac planissime ostentat. Quid enim? Caue Polyænum istum diuersum esse ab Eucolpio illo priore existimes: nec mirere, si vnum fugitiui caput aliter atque aliter pro tempore & loco duarum personarum munus partesq; sustineat pariter. Ita enim rem natam intelligas velim, vt Scenæ seruiendum fuerit, vetusq; illud & quasi

quoti-

quotidianũ nomen ſuum Eucolpio commutandum. Cui bono? inquies. Nimio vero. quo integra videlicet ſimulatio ſeruaretur, vtque fallere facilius inter ignotos poſſet: quippe cuius rebus minime conducebat, anteactæ vitæ ſuæ flagitia Crotoniatibus innoteſcere, latrociniaque ac cædes, & inquietem illam obſcœnæ ad arenam damnationis, tum fugæ, ac tot adulteriorum infamia cõſcientiam diſpaleſcere in vulgum: fallaciamque ex præſcripto conſilij communis callidiſſime inſtitutam inuidioſa proditione à peregre aduentantibus denudari: atque ita inchoatam Tragœdiam perſonis capiti detractis indigniſſime ſubuerti. Cuius adeo rei periculum non erat, quam diu quidem Eucolpius mutato nomine Coranis illis, Galla credulitate tumidis, pro ſuppoſititio neſcio quo Polyæno, quem perbelle ſeſe eſſe aſſimulabat,

Et Titulo, & ſpecie ignorabilis obijceretur.

Pag. 200. v. 6. *Apud quaſdam gentes ſcimus adhuc legem ſeruari, vt à propinquis ſuis conſumantur defuncti, adeo quidem vt obiurgentur ægri frequenter, quod carnem ſuam faciant peiorem.*] De Lege iſta, & Gentibus, quarum exemplum Coranis ſuis, hoc eſt, Captatoribus Eumolpus imitandum proponit, plenius conſulendus Solini Polyhiſtor capite LV. Quod reliquum reſtat igitur, in *Carnis* vocabulo ſummam Latinitatis rationem à Petronio habitam, defunctorio ictu reſoluendum non eſt. Etenim probe & ſignate verbum rei conuenientiſſimum vſurpaſſe, fidem abunde facturus nobis Donatus illa ad Terentianam Heautontimorumenon explanatione: *Caro dicta eſt, eo quod careat anima, & Caro proprie dicitur mortuorum. vnde & Excarnificare deductum, item Carnifex, pro eo qui Carnes ex homine facit.* Hactenus Donatus. Vnde animaduortas licet barbariem ac ſordes neſcio cuius Maximiani, qui vſque adhuc tamen pro principe illo Elegiographo Cornelio Gallo, non dico mihi,

Nec bardo iuueni, neque naris obœſæ,

ſed ſtolidæ imperitorum turbæ obtruſus. in cuius impuriſſi-

purissimis, Carminibusne, an criminibus dicam? hic quoque inter cætera Pentameter occursurus est tibi:

Carnis ad officium carnea membra placent.

Vt enim *Carnea membra* ista, pro carnosis & succiplenis auctoritate Martialis, qui *Carnarius sum*, eodem fere significatu princeps visus procudere, defensitare facultas sit nobis: illud tamen qua ratione ferri possit, non video, *Carnis officium*, pro Veneria corporis oblectatione, reque Voluptatum positum esse apud eos vtiq;, qui Latine, quam Barbare loqui potius, vel scriptitare se student:

Quêis hæc (cum Flacco dicam) sint qualiacunque
Arridere velim: doliturus, si placeant spe
Deterius nostra. Beleago, teque Gotalsi
Morosophorum inter iubeo plorare cathedras.

IANI DOVSÆ NORDOVICIS PRO SATYRICO PETRONII ARBITRI, VIRI CONSULARIS, PÆCIDANEORUM LIBER TERTIUS.

CAPVT PRIMVM.

Multum esse in re aliqua; *inibique emendatus Macrobius.* Saurea Plautinus *sexui quodammodo suo restitutus apud Fulgentium.* De Albutia Petroniana, *anne eadem* cum Albutilla Taciti, *quæsitum, ac pronunciatum denique. Narrationum complurium, de incertis Arbitri atque extraordinariis Fragmentis in vnam veluti struem congestarum, Doûsica desideratio.*

HActenus quasi per scrupos Petronianos, atque (vt ipsus loqui amat) *glarearum eminentium fragmenta* semicalceatos traximus pedes, myrmico & molesto incessu auctoris lineamenta atque ordinem paginarum persequuti. quæ quanquam interrupta oppido, nobis tamen ad callem musteum quodammodo inuestigandum, præeunte clarissimo Pithæo, ac veluti faculam ad spississimas tenebras euincendas non sine succus-

ſuccuſſu, vel potius ſucceſſu cominus prælucente, ſemitam aperire viſa. nam abſque illo manuductore fuiſſet,

Nox cæca ante oculos, nec Numinis vlla vialis
Copia, nec miſero Lucifer vllus erat.

Itaque parum abfuit, qui cum *Depontano illo Catulli Municipe,*

Præceps peſſum ierim in lutum per caputq; pedeſq;.

idque imprudentia locorum maxime, etiam interdiu obſcura. Reliquum eſt, vt quæ præterea à Veteribus paſſim in exemplum adducta eiuſdem nobis monſtratio, fumoſam magis quam lucidam facem quaſſantis, extra Satyræ huius ordinem liberaliſſime præiuit, ſuſpenſis per timorem veſtigiis caſabundi porro attentemus; haud quidem continenti ſerie (vt antea) ſed vero ſaltuatim potius: ne non reapſe videlicet ſic quaſi per Satyram graſſari iudicemur, ad deſtinatum finem properantes deniq;: qui quô eueniat, Diis etiamnum in manu eſt.

QVOD IGITVR FAVSTVM, FOELIX, AC FORTVNATVM FVAT *cum Editori, tum ſpectatoribus,* vel (ſi mauoltis) *Arbitris,* locum quendam Macrobianum, ab eopte, quẽ dico, laudatiſſimo Tædigero noſtro in rem præſentem laudatum, præmittere ſtat ſententia; in quo perexiguam, imo duarum modo literularũ Præpoſitionem ſoleo deſiderare, recte, necne, viderint doctiores, atque in primis ille, cuius nomen (Sanctum nobis in perpetuum futurum) ediſſertauimus modo, inter Arbitri noſtri Arbitros,

Quantum eſt, aut erit, aut fuit priorum,

citra controuerſiam conſultiſſimus. namque vt nunc legitur: *Auditum mulcent* (de fabularum ratione inſtitutus hic fuerat ſermo) *velut Comœdiæ, quales, Menander eiusve imitatores agendas dederunt: vel argumenta fictis caſibus amatorum referta, quibus vel multum eſſe Arbitrum, vel Apuleium nonnunquam luſiſſe miramur.* ferri quî pote? At vero modica tantum Præpoſitionis acceſſiuncula fiat, iam omnia in procliui exiſtent. Sed

rem vide: *Vel argumenta fictis casibus amatorum referta, in quibus vel multum esse Arbitrum, &c.* Nam & in Cicerone; *Multus in eo fuit,* siue, *in ea re:* & Sallustio; *Multus in opere,* etiam cum fauentia lectitamus: & Græcos, τὸ πολὺς consimiliter vsurpantes,

Haud veniam modo, sed laudem meruisse fatemur.

Monendus Lector eadem pagina, in notabili illa Fulgentij Censura, Plautinum Sauream, ne vir esset, præpostere à Lutetiano Librario persuasum. Sic enim inibi:

Pag. 201. v. 15. *Scilicet Petroniana subit Albutia: hac enim adludente & Plautina Saurea dominatus obdormit.*] *Saurea* autem *Seruus dotalis* in Asinaria apud Plautum, quem de communis dominæ sententia domino ipsi suo dominantem more suo concinnat Comicus. Vnde merito hercule *Dominatus* eius à Fabio Planciade haud obscure incessitur. Proinde è fœmina in marem, me vindice, denuo tandem transire vt possit *Dominator* iste *Atriensis Demaneti,* iterum dico omnibus, generis rationem ante omnia commutandam: ne, exemplo Petroniani Ascylti, à sexu ipse suo fugisse videatur scilicet. Cæterum quæ hîc *Albutia* vocitata Petronio, Eandem cum Albucilla Taciti esse (nisi & illic forte, *Albutillam,* ὑποκοριστικῶς scribillandum) facile adducor vt credam, ob has notas maxime, quibus ipsam Historicus ille insignem magis, quam honestam facit, ita scribens sexto Annali suo: *Dein multorum amoribus famosa Albutilla, cui matrimonium cum Satrio Secundo coniurationis indice fuerat, defertur impietatis in Principem. connectebantur vt conscij & adulteri eius, Gn. Domitius Vibius Marsus, L. Arruntius, &c.* & quidem hoc ipso facilius, quod Sallustianam Semproniam, eiusdem pene farinæ matronam, statim porro ibidem subiungat Mythologicus ille scilicet. Mirum vero in vniuersa hac Fragmentorum Farragine nec vestigium, quod aiunt, nec volam elegantiæ illius (quam in eapse muliere tantopere ab amatoribus expetitam agnoscere videtur Planciades) imo ne nomen quidem, quod minimum

nimum fuerat, vſpiam locorum comparere. Sed profecto verum erit, id quod iam inde ab initio *Præcidaneorum* meorum conqueſtus ſum prius; vix decimam miſcelli huius operis partem in manus noſtras perueniſſe. nam quî pote? quum neque de *Cerbero illo latratore Trifauci*, quem *Cauſidicum*, ſeu *Rabulam Forenſem fuiſſe*, facile fidem nobis (expertis inquio) facturus erat Arbiter: neque de *tot Regiis illis manubiarum ſtruicibus penes fugitiuum* (Aſcyltumne an Eucolpium?) *repertis*: de *Allucitis eundem moleſtantibus*: aut *quinam Longuriones illi fuerint, quos niſi inclinatos non ſolere tranſire cryptam Neapolitanam*, ex veteris Gloſſarij Petri Danielis relatu cognoſcimus, reſiduum nobis quicquam publicæ calamitatis iniuria fecerit. vt de *Petauri* interim *circumactu* nil dicam: de *Tullia*, neſcio quam *Regiam* ſignificante: de *Definitione Doli, & Mali, apud Iudices*, (vti apparet) & quidem legitime inſtituta: de *Aumario, in quod ſemetipſum coniecerat Eucolpius*: de *Myrrhino poculo, quod quidem ad libidinis concitamentum epotum ſibi, profeſſus fuerat Satyricus noſter*: de *Sacerrimo illo Maſſilienſium ritu, in Pharmaci vnius verbenis veſtibuſque ſacris ornati, eoque cultu per totam ciuitatem circumducti deuotum ac ſuccidaneum caput vniuerſam peſtilentiæ publicæ contagionem à ſe deſpuentium atque exſecrantium quam longiſſime: poſteaquam ille inopia ac neceſſitate* (*quas venter ærumnas creat*) *ad extrema compulſus, in ſaginam ſe coniicere non dubitaſſet; alendum antea, quaſi in πρυτανεῖῳ, publicis & purioribus cibis, & quidem per annum integrum, offerens locanſque ſeſe: atque inde Piacularis Victimæ in morem depromendum ad lanienam porro, aut ſaxo deturbandum in maximam malam crucem.* vt fiat illud: *Vnum pro cunctis dabitur caput.* cui ritui ea quoque conſona, quæ libro XIIX. de Carthaginienſibus narrantur à Iuſtino. quemnam deniq; *Furentem illum* fuiſſe ſuſpicabimur, *qui ad periculum vſque* (id quod ab Acrone refertur) *pollicem arroſerat ſibi.* de quibus omnibus ſingillatim in extraordinariis Fragmentis iſtis mentio non infeſtiua, & quaſi guſtus quidam præbitus nobis, ſi tamen

Gustum appellare possis, minuta nescio quæ Analecta (quorum nec pes, nec caput in tanta vspiam vastitudinem compareț) & quasi ramenta quædam Petroniana de copiosissimis Epulis residua nobis modo; quæ Passerini prandij reliquias vix æquare posse videantur.

CAPVT II.

Pithœanæ coniecturæ de ætate Petroniana confirmatio. Eidem Satyrico nostro maculæ aliquot insigniores detersæ. Hallucitæ, *quid? indidemque verbi* Hallucinari *originatio deflexa. Vera* Manubiarum *significatio ostensa.* Excelsissimus. Ducere contentionis funem.

EX D. Hieronymo in Epist. ad Demetriad. de Virginitate seruanda:

Pag. 204. v. 6. *Cincinnatulos pueros, & calamistratos, & peregrini muris olentes pelliculas, de quibus illud Arbitri est. Non bene olet, qui bene semper olet: quasi quasdam pestes ac venena pudicitiæ virgo deuitet.*] Hæc Hieronymi citatio doctissimi Pithæi coniecturam de ætate Arbitri nostri validissime confirmat; ipsum nempe Martialis tempora antecessisse, imo plane eundem esse, quem inter paucos familiarium Neroni assumptum, tanquam *elegantiæ* ARBITRVM, testis est Tacitus. nam nisi ita esset, Martialem, non Petronium Pentametri istius auctorem laudasset Hieronymus. quemadmodum & Papinium (vti opinor) Fulgentius lib. 1. Mythol. in sequentis Hemistichij relatione, vtrique Poëtæ communis:

Primus in orbe Deos fecit timor.

si tamē Papinio, de Placidij Lutetij Statiani Interpretis sententia (qui Hemistichium istud ab ipso Statio mutuatum Arbitrum vanissime hariolatur) ætate posteriorem iudicasset hunc nostrum, qua persuasione nihil absurdius vtique, aut stolidius.

Habes ibidem protinus, nempe pag. 110. Fragmentum eiusdem ab Isidoro Hispalensi Episcopo prolatum, paullo aliter quam in Etymologici illius contextu hodie cusum legitur, exempli gratia:

Pag. 213.

Pag. 213. v. 21. *Quid est iudicis dolus? Nimirum vbi aliquid factum est, quod Legi dolet. Habetis Idolum, accipite nunc malum.*] At nobis receptam potius Isidori Editionem, consilium est sequi; in qua ad ipsos *Iudices* directus hic sermo, & *Dolum*, pro *Idolum*, disertissime publicatum hoc exemplo: *Quid est, Iudices, Dolus? &c.*

Pag. 204. vers. 11.

Qui vultur iecur vltimum pererrat,
Et pectus trahit, intimasque fibras,
Non est, quem lepidi vocant Poetæ;
Sed cordis mala, liuor atque luxus.

Ita lepidissima illa Parisiensis Editio. contra Bap. Pio placebat, *Tepidi*, hoc est, insuaues, insipidi, nō inflammantes ardenter, lacertose, nec omnibus neruis rei scopum attingentes. qua lectione nihil mehercule tepidius: ita vt in ipsum Pium potius, nec cœlum, nec terram, nedum scopum Petroniani acuminis attingentem, *Insuauitas ista eneruis*, quam in *Poetas Fabulatores* conuenire videatur. Quid mirum? quum neque ipse Scaliger (at quantus iaculator!) satis εὐστόχως nobis hoc loco vel oculos, vel manum collimasse censeri posit, qui *Timidi* legit. quam scripturam Editio quoque Lugdunensis amplexa,

Haud timide, vt tanto tibicine suffundatam.

Ego vero post tot tantasque pugnantium opinionum sententias, si quis correctioni quartæ locus est reliquus, nihil equidem addubito, quin ad istuncce modum:

ver. 13. *Non est, quem Tityum vocant Poetæ, &c.*] clausulam hanc suam conceperit Petronius. Atque hanc coniecturam mihi diuini illius Scaligeri hariolatio haud timide suggesserat iam olim. quam quum postea ad horum versuum marginem iure, & quidem optimo, pro mea [vti res erat] solens adtexuissem: ecce ab ipsis vsque Vipsaniensibus vulturem tibi, qui Tityum nostrum vsu facere ausus est suum, non quidem iecur illi, sed mihi coniecturam inuolans meam. qua in re singulari sum fato, meapte culpa maxime, qui per fidem to-

dem toties iſtiuſmodi Laconibus libros meos pertra-ctandi fecerim copiam.

Repono ibidem in Furii Comœdiarum ſcriptoris exemplo, ita Gliconem Meretricem (ſi qua Planciadi fides) loqui facientis:

v.16. *Myrrhinum mihi adfer, quo virilibus armis occurſem fortiuſcula.*

Nam in Editione Patiſſonii, *Adfers,* legitur; ſed perperam. In verſibus illis vero:

Pag. 209. v. 5. *Concepit nam terra ſonum, calamiq; loquentes.*

Inuenere fidem, qualem narrauerat index.

nodum in ſcirpo mihi videntur quæſiuiſſe, qui lectionem hanc ipſam examuſſim probiſſimam in dubium vocare auſi. digniſſimi vtique, quorum calida commenta non niſi apud auritos Midas inueniat fidem.

Pag. 205. v. 8. *Allucinari, dicitur vana ſomniare. tractum ab Allucitis, quos nos Conopas dicimus. Petronius:*

Nam centum me vernali allucitæ moleſtabant.

Aut plane hallucinor ipſe, aut aliter reſcribendus hic locus, & fortaſſe interpolandus ad hoc exemplum:

Nam centum me vernæ hallucitæ moleſtabant.

Protinus ibidem legitur:

verſ. 14. *Manubiæ dicuntur ornamenta Regum. vnde & Petronius Arbiter ait: Tot regii manubiæ penes fugitiuum repertæ.*

Credo *Eucolpium,* vel certe Aſcylton ſignificari. Etenim (vt ille ait) *maculæ pares vtriſque.* Quid? quod de amborum *Manubiis* etiam habuimus ſuprà, pag. 87. vbi de ſemet, & Frarerrimo illo Fratre ſuo narrat Eucolpius: *Non repugnauit Aſcyltos, ſed poſtquam optima fide partiti manubias ſumus, &c.* Proprie, ac ſignate oppido. *Manubiæ* enim à *Manu* etymon ſuum ſortitæ; quaſi *Spolia* dicas furtim, aut per vim, hoc eſt, per latrocinia, ſeu rapinas quæſita: ſed vero magnifica ea, atque opulenta, &, proinde vti hinc diſcimus, Baſilica prorſus. neque aliter Cicero: *Qui manubias ſibi tantas ex L. Metelli manubiis fecerit.*

Citatur

Citatur indidem porro ex Veteri Gloſſario P. Danielis:

Pag.99.v.14. *Excelſiſſimus, dicitur à Petronio in 1. Satyrarum.* Credo non alium locum Gloſſarii huiuſce Auctorem in animo habuiſſe ſibi, quam quem nos in Petronio habuimus prius pag.99. *Eudoxus quidem in cacumine excelſiſſimi montis conſenuit, &c.* Ita enim malo, quam quod in Mamertina Editione ſpectatur: *In cacumen excellentiſſimi montis conſenuit.*

Pag.204.v.26. ex Ioannis Salisberienſis Policratico: *Non duco contentionis funem, dum conſtet inter nos, &c. Ducere cōtentionis funem,* eſt velitari, ſiue altercari, iurgiaque cum aliquo exercere ſuper re quapiam cōtrouerſa. Quo etiam Horatianum illud perlubenter traxerim:

Tortum digna ſequi potius, quam ducere funem.

vtiturque eapſe metaphora alibi Tertullianus.

CAPVT III.

De Feſta *Palmerianæ correctioni ſubſcriptum, enarrationi non item.* Caſæ Romuli *à Seneca ac Dionyſio Hiſtoricæ ſubſtructionis ſtatumen quæſitum.*

PAg.207.v.1. *Vilis ſeruus habet Regni bona: Cellaque capti*

Deridet feſtam, Romuleamque caſam.

Probe, & ſincere omnia, ſi *Feſtam* excipias tamen: pro quo Ianus Palmerius emendandum coniiciebat *Feſtram,* poſitum videlicet pro re quauis antiqua & vili; quoniam de *Feſtra* Ant. Gnipho integrum librum ediderit olim. vbi (vt cognoſcimus è Macrobio) de pleriſque id genus, quibus vetuſtas cludebat, ſatis pòl curioſe diſputauerat. vt non magis ad ipſam *Feſtram,* quam ad eum librum Gniphonis (quem cum ipſo auctore, & quicquid caſca illa Antiquitas exoletum habuerat irrideri autumat Palmerius) reſpexerit Arbiter. Et hæc quidem mens, ſicuti apparet, Melleri noſtri. Ego

ſtri. Ego autem ingenioſi adoleſcentis coniecturam, prout debeo, amplector, hactenus quidem, ad vocabuli *Feſtra* reſtitutionem quod attinet. nam enarratio iſtiuſmodi (dicam libere) haud placet, qui ſeorſum à capite amico ſentire audere, nullum piaculum eſſe deputo: arbitrorque Arbitrum noſtrum ſæculi ſui inſolentiam ſumtuſque intolerabiles more ſuo ſugillare, imò criminoſe, & quidem palam ac publicitus inceſſere; atque hoc velle ſignificare, eo iam luxuriæ ventum, atque in tantum à maiorum ſuorum moribus degeneraſſe ſuæ ætatis ingenia, vt viliſſimum quamuis mancipium, mediaſtinus puta, aut cellarius alioqui & catenatus Ianitor, non quidem *Gniphonis librum de Feſtra* (vti Palmerio placet) *aut rancidas omnino Antiquitates*, ſed vero *Feſtram ipſam potius, hoc eſt, Oſtium illud in Sacrario Romano minuſculum, ac vetuſtiſſimam Romuli Regiam*, tanquam caſam, aut gurguſtium aliquod præ tegete & tegillo ſuo contemnificus ac faſtidii plenus naſo ſuſpendat adunco: nauſeans propemodum ad Saturniam ſimplicemque illam priſcæ Reipub. continentiam ac frugalitatem paruiſſimo contentam. neque id adeo iniuria: quippe quem Cella laxiore, ne anguſtiore dicam temporibus noſtris (ex Arbitri perſona diſputo) pandiculari, lumboſque ac neruos ſuos exporrigere videmus, quam *Aula* quõdam Vrbis noſtræ Conditoris fuerit ſcilicet. id quod facile crediturum ſcito, qui modo loci illius apud Iuuenalem, & ipſum corruptiſſimos ſæculi ſui mores perpetuo deteſtantem, meminerit memoriter:

Ipſe (ſ. Curius) *focis breuibus ponebat oluſcula, quæ nunc*
Squalidus in magna faſtidit compede foſſor,
Qui meminit, calidæ ſapiat quid vulua popinæ, &c.

Sed hoc ad malaciam, ſeu faſtidia eduliorum plebeiũ ſapientium. nunc vero *Regiam* iſtam *Quirini Caſam* cuiuſmodi fuerit, propius aliquanto conſideremus. Tradit igitur Seneca Pater II. Controuerſiar. *Inter hæc tam effuſa mœnia, nihil eſt humili caſa nobilius, faſtigiatis*

giatis supra templis auro puro fulgens prælucet Capitolium. potes obiurgare Romanos, quod, quum humilitatem suam obscurare possint, ostendunt. De eadem insigne quoque testimonium habes Fastor. III. vbi Romuli patrem, Martem ipsum inquio, ita loquentem inducit Ouidius:

Quæ fuerit nostri si quæris Regia nati,
Aspice de canna straminibusque domum.

Item. I. *Dum casa Martigenam capiebat parua Quirinum,*
Et dabat exiguum fluminis vlua thorum.

Denique efferti argumento isto, quantum est, Poëtarum libri. Quibus tamen singulis fœneranda lux ab Historica illa Dionysii Halicarnassæi narratione, quæ est libro Antiquit. I. in Romuli & Remi fratrum mentione scilicet, à Scriptore Græco verbis huiuscemodi veluti penicillo abumbrata:

Βίος δ' αὐτοῖς ἦν βουκολικὸς, καὶ δίαιτα αὐτουργὸς, ἐν ὄρεσι τὰ πολλὰ πηξαμένοις διὰ ξύλων καὶ καλάμων σκηνὰς αὐτορέφους, ὧν ἔτι καὶ εἰς ἐμὲ ἦν τις ἐκ τοῦ παλλαντίου ἐπὶ τῆς πρὸς τὸν ἱππόδρομον στρεφούσης λαγόνος, Ῥωμύλου λεγομένης, ἣν φυλάττουσιν ἱερὰν οἷς τούτων ἐπιμελὲς, οὐδὲν ἐπὶ τὸ σεμνότερον ἐξάγοντες. εἰ δέ τι πονήσειεν ὑπὸ χειμῶνος ἢ χρόνου, τὸ λεῖπον ἐξακούμενοι, καὶ τῷ πρόσθεν ἐξομοιοῦντες εἰς δύναμιν.

CAPVT IV.

Vni, item alteri Emendationi manus iniecta; caussaque liberali postliminium auctori sua res vindicata. Inops audacia tuta est. *De duorum, qui perperam diremti fuerant, locorum reconciliatione, coniectura. Sententiam quandam Petronianam de Ennio adumbratam videri*

Pagina 208. v. 9. *Nam nihil est, quod non mortalibus adferat vsum.*
Rebus in aduersis, quæ iacuere, iuuant.

Quæ iacuere, Id est, quæ despicatui, & quasi derelicti nobis, nulloque in honore aut pretio fuerant anteà, tunc quum eorum vsu facile carere poteramus.

V. 12. *Sic*

v.12. *Sic rate demersa vulsam deponderat aurem;*
Remorum leuitas naufraga membra vehit.
Cum sonuere tubæ, iugulo stat diuite ferrum:
Barbara contemni prœlia pannus habet.

Alterum prioris Hexametri Hemistichum hoc modo emaculandum: *Fuluum deponderat aurum:* indicauere ante nos alii, posteaquam id ipsum à nobis, & quidem in re præsenti præmoniti fuissent prius. quemadmodum nouissimi item Pētametri clausulam, quem hoc exemplo corrigendum ad oram Editionis Lugdunēsis papyro interposita in Aduersariis meis notaueram planissime:

v. 15. *Barbara contemtu prælia pannus habet.*

Quam tamē restitutionem nostram idem ille, quem dixisse me sentio, in ipsissimi huius Petroniani Epigrammatis per caussam à se laudati contextum nullus referre veritus: auctoris sui nomine per fraudemne, an contemtum maligne dissimulato. Cæterum quod dixit Petronius, *Pannum* (quo pannuceam, hoc est, pannis centonibusque obsitam ac sorditatam Plebeculam designat) *barbara prælia habere contemtui*, id est, bellicorum tumultuum vnice securum degere, nec barbariem præliorum curare, quasi nihil ad se attinentium; haud inscite (meo quidem animo) applicare possis ad Hemistichii illius sententiam, quam habes pag. 158. in Carmine illo Belli Ciuilis longe omnium ingeniosissimo:

Inops audacia tuta est.

cuius nos hancce inibi ex Sallustio rationem reddidimus: *Quoniam egestas facile habetur sine damno.* Cui illud quoque ab Aquinate Satyrico succenturies licebit:

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Hoc enim dicto *Viatoris vacui securitas* multo facetissime exprimitur, qui etiam coram immanissimo viarum insessore, ac sicario publico in ipsa mortis vicinia constitutus cantillare, & quidem fidenter ac sine noxa sustineat. *Pannus* igitur in Petronio, pro eo, cui depre-

deprehenſo nihil præter pannum, id eſt, ſciſſam ac ſordidam tuniculam auferre poſſis. Quis enim ita immanis obſecro, aut barbarus, detrahere vti nudo veſtimenta ſe poſtulet? In diuite vero, atque opulenter viaticato ornatoque, ratio prorſus diſpar; *in cuius iugulo ferrum ſtare*, hoc eſt, ſicas in vnius caput vndiq; ac mucrones diſtringi:

Claroq; & caro potius, quam ſanguine vili,
Noxia Bellonæ tela tepeſieri,

intelligit Petronius noſter.

Sequitur porro Poëtici ſtyli, imo ſtimuli, ab exemplo Ductoris Ithaci ad longinquas peregrinationes exhortatio:

v.17. *linque tuas ſedes, alienaque littora quære,*
O iuuenis; maior rerum tibi naſcitur ordo,
Ne ſuccumbe malis. te nouerit vltimus Iſter, &c.

ſuſpicorque hanc APERTÆ ipſius DICTIONEM fuiſſe, hoc eſt, Reſponſum ex Tripode, & Apollinis perſona ei datum ſcilicet, qui Delphicum Oraculum conſulerat, tanquam Tireſiam Horatianus Vlyſſes, quibus artibus atque vndenam potiſſimum opes ac diuitias ſibi parere vel corruere poſſet, huiuſcemodi captioſæ quæſtionis argutiola graſſatus: Pag. 215. v. 6.

Nunc ſi nos audis, atq; es diuinus Apollo,
Dic mihi, qui nummos non habet, vnde petat?

Quam lepidiſſimi Epigrammatii clauſulam vna cum Tetraſticho præcedenti, ac feſtiuo Petronianorum verſuum auctario, imo Theſauro boni, de Blattariorum Codicum penu depromtam, ac gypſatiſſimis Veſpillonum manibus opportune præreptam, alîus neminis quam Claudii Bineti doctrinæ, comitati, iudicio, ac diligentiæ debemus. Sed de toto hoc genere proximo Capite ſingillatim videbimus, vnam prius Poematii ſequentis ſententiam excuſſuri, quam de Enniano penu peniſſime adumbratam quamuis audacter auſim dicere. Ea vero hæc eſt:

v. 25. *Nam citius flammas mortales ore tenebunt,*
Quam commiſſa tegant.

Nunc Ennianam, si videtur, audiamus, lib. II. de Oratore relatam à M. Tullio: *Dicere aiunt Ennium flammã à sapiente facilius ore in ardente opprimi, quam bona dictã teneat.*

CAPVT V.

In Petronianam Cl. Bineti Symbolam seriæ ac seueræ habitæ quæstiones: nouusq; ac Censorius quidam velut delectus adhibitus. Eius exempli primum Epigramma (quod & ἀκέφαλον esse demonstrauimus) de Prisciani ac Fulgentij Auctoritatibus pristino tandem nitori restitutum: auctumq; vnius insuper Hexastici supplemento: quod à reliquo corpore suo diuulsum facile ex rei ipsius conijcias argumento. Alia quædam.

RECeperam superiori Capite, proximè me aliquid de Cl. Bineti Collecta dicturum. Id reapse aliquando vt præstem & res & locus pæne dixeram efflagitare, non tantum postulare videntur: ipse inquam Arbiter Petronius noster, cuius liberalissimo Genio quin maior meliorque Epigrammatum istorum pars debeatur.

Relligio sane est addubitare mihi.

In eo proinde assensum Editori nostro haud grauatim videor commodaturus. vnum è primoribus excipio, quod ne Petronio assignem ipsa constructionis totius inuenustas in caussa, nihil minus quam Petronium resipientis. à quo vitio structorẽ hunc nostrum abesse quam longissime, cognitum habent omnes, quibus aut palatum, aut pectus sapit, ad Genium inquio, sed Petronianum. Scin', quod dicam? Epigrammatium illud Martiæ nomini inscriptum, super pomis & castaneis à delicata illa muneri missis nescio cui, Versificatori huic scilicet

Pleno ruris, & inficetiarum.

Eius hoc est initium:

Pag. 214. v. 19. *Aurea mala mihi, dulcis mea Martia, mittis,*
Mittis & hirsutæ munera castaneæ.

Quod

Quod ipſum tamen cum Tetraſticho ſequenti aliqua ratione tolerabile videri poterat, niſi concluſio Gallica hieme illa Petroniana frigidior,

Hei, cor pane mihi finderet, ac cerebrum.

Quid enim iſtis languidius obſecro, vel incõcinnius?

At ſi diſſimulas multum mihi cara venire,
Oſcula cum pomis mitte: vorabo libens.

Verum de hoc ſatis: ad primum Epigramma conuortamur, cui ædepol principium deeſſe, videre qui nequeat, næ vere cœcum illum, haud luſcitioſum eſſe oportebit: commonefaciundum inſuper prioris Hexametri cõtextum, virtute Lectionis margini aſſcriptæ, ex Priſciani ipſius ſententia, ac Fulgentij laudatoris fide celeriter repurgandum, ita nobis Petronium enucleantis: *Solus Coruus contra rerum naturam in medijs æſtiuis feruoribus ouiparos pullulat fœtus. vnde & Petronius:*

Pag. 210. v. 13. *Sic contra rerum Naturæ munera nota*
Coruus maturis frugibus oua refert.

Iam quod ad finem eiuſdem attinet, is vero (me iudice) haud abſurde adeo agglutinari poſſe videtur ad alterum Poëtæ noſtri Hexaſtichon quoddam de Catalectis magni illius Scaligeri depromtum, atque indidem porro inter Petronianæ cænulæ reliquias, extra Satyræ ipſius ordinem tamen, ab obſonatore Lugdunenſi relatum primitus, cũ Lemmade iſtiuſmodi;

De vitando fastidio.

Id enim omni ſane ex parte huius, quo de agitur, Carminis argumento reſpondet peniſſime: quod ipſum clarius adeo vt liqueat, Epigrammatis prioris exordio ſequentis auſim ſub vno quaſi aſpectu lecturis proponere:

v. 21. *Non vino contenta valet Natura tenore,*
Sed permutatas gaudet habere vices.
Nolo ego ſemper idem capiti ſupponere coſtrum,
Nec noto (id Mellero placebat) *ſtomachũ conciliare mero.*
Taurus amat gramen mutata carpere valle, &c.

Sequitur deinceps in Editione Bineti Epigrammatium multo argutissimum, *Psittaci* (vti apparet) *honori consecratum.* quod quia obscuritatis nihil habet, elegantiæ plurimum, glossematis meis corrumpere supersedebo: tantum ab ipso contextu manum abstinere Lectorem velim, vbicunque alterius ad marginem adscriptæ Lectionis suppetierit copia. Ea enim optima ac Petronissima esse persuasum tibi habeas, mi Lector, (generatim, hoc est, de toto opere in vniuersum prædico) quæ singulis paginarum oris prætexta aliquem scripturæ variantis præferunt Titulum.

ET HOC PVTA VATEM DIXISSE.

Nec minor tertij Carminis luculentitas, quam in prioris tamen Hexametri particula cogimur desiderare. Nam quanti obsecro pretij est illud?

v.24. *Naufragus eiecta nudus rate, &c.*

Ego certe (si & fidei & notæ priscæ Codices auctores in mundo haberem mihi) lubenter adeo emendarem:

Naufragus euersa nudus rate.

Neque enim, *Eiecta* quid siet, hoc vtique tempore diuinare possum.

CAPVT VI.

De controuersæ Lectionis veritate in versu Petroniano παραδόξως, *varie, atque in omnes partes disceptando certatum. Quid Romanis* Orea. Aras, *pro* Cancellis, *quos, Priscorum Quiritũ exemplo, patrio sermone* Kaios *vulgo nominitamus*; Auricolas, *pro* Nubiculis *positos videri. Locis aliquot laborantibus suppetiæ latæ.*

AD octauum Epigramma saltuatim porro transeamus. etenim reliquis, in medio quæ sunt, abunde Binetus ipse medicinam fecit. Id adeo in *Curtos Iudæos*, (genus apud Romanos quod contemptissimum erat; vnde & *Recutitorum*, *Verporum*, *Apellarum*, *Sabbatariorum* inditis ex re cognominibus per summam contumeliam appellitati) detortum apparet. Quid enim?

Pag.211.

Pag. 211. v. 17. *Iudæus licet, & porcinum Numen adoret*
Et cœli summas aduocet auriculas;
Ni tamen & ferro succiderit inguinis aram,
Et nisi nodatum soluerit arte caput, &c.

Ita enim est in contextu. vnde Binetus, *Arram*, nobis extricauit scilicet, quod *Circumcisio* (vel Scriptura teste) sit velut *Arrabo* quidam nationi Iudaicæ. sed &, *Oram*, id eadem ora adcusum legimus. *Ego vero quid sequar, aut quem?* Ipsum me potius, atque hocce porro quod apponam denique.

v. 19. *Ni tamen & ferro succiderit inguinis oream, &c.*] pudētissima translatione, pro pellicula glandis sphæram cooperiunte; quod ea sit veluti frœnum, siue lupatum potius (hoc enim *Orea* est) ijs dico, qui recutiti vel circumcisi non sunt. idque ipsum eo fit verisimilius nobis, quod Metaphoram inchoatam porro cōtinuare voluisse videatur Petronius; nec, quod semel prospere sub manum atque ex sententia cessit, relinquere, præsertim quum de *Nodato capite* continenter atque è vestigio subiungat. Quid vetat & pro *Labio*, *Oream* interpretari hoc loco, figura nō absimili? quod *Præputium* glandi nihil aliud, quam *Labrum*. quippe quod duplici seu bipartito Bifrontis Dei cognomine nunc *Clusium*, nunc *Patulcium* pro re nata possis indigitare. *Oreas* vero ab *Ore* sic dictas, ac vtramque quam proposui significationem habere tam Latinis, quam Græcis (qui *Labra* etiam χαλινοὺς vocant) gnarū nobis ex Festo, principis illius Ios. Scaligeri Commentarijs, vti ipsus Illustris est, illustriore reddito, *Quam solis radij esse, olim cum sudum est, solent.* Nec tamen vel *Oram*, vel (si malis) etiam *Aram* in Petronio defensari posse abnuerim. sed pro *Ara inguinis Iudaici*, sic tanquam pro Aris & focis patrijs, vorsis gladijs depugnare velle, id vero æquum sane haud arbitror:

Neque illi, qui faciunt, mihi placent, plane loquor.

animo tamen æquiore hoc ipsum passurus, si præliatores istos modo, vel Pugiles potius, quanam ratione *Ara* hoc loco locū habere possit, satis pol cognitum

atque exploratū habere cognouero prius, quod quidem persuaderi mihi ipse vix posse opinor. Ego igitur huic generi tanquam in tempore auxiliaris venturus, aio asseroque *Aram*, siue *Oram Iudæo inguini* non minus apte mehercule, quam *Oream* illam nostram cōgruere. vt videlicet primum illud (*Aram* inquio) *pro Cothone Seruiano*, hoc est, pro margine, labro, seu crepidine aggestu terræ in altum editius aliquanto exstructa, *qua flumina* (vti Carus loquitur) *oppilantur*, ad vndarum exæstuantium impetus potissimum coercendos, dictum interpretemur. Quod quidem genus nos populari sermone *Kaios*, indigitare consueuimus iam inde ab antiquo. quam Romanæ item notæ vocem esse, ab eodem Sermone illo quem dixi, edocti fuimus iam olim. *Caiare* enim apud Quirites Priscos illos, *Comprimere, coartare, compescere.* vnde & *Caieta pro ætatis coartrice*; *&* *Caiatio, coercitio.* Ita siquidem me malo, quam *Puerilem cædem* cum Fulgentio interpretari; *Qui capite ipse suo instituit vestigia retro.*
Vtut est, eleganter mehercules *Aram* appellat pelliculam illam, cuius Apellæ, id est, Iudæi ex disciplina maiorum, ac patriæ Legis necessitate inopiam quodammodo patiuntur: quasi si *Labrum*, seu *Crepidinem* dicas, supremam struthei partem integumento suo probissime adeo ac pudicissime velantem. Idem fere de lectione illa altera, τοῦ *Oram* scilicet, dictum cupio; quod proinde vt vestimentorum extremitas *Limbus*, vel *Instita*; sic & folliculus, seu membranula illa peniculamenti instar fimbriata ac laciniosa fascinum circumquaque ambire: imo vero coronæ, siue causiæ in morem, vel cuculli potius capitellum ipsum prætexere videatur. Cæterum ecquidnam Pentametro illo sibi voluerit Petronius:

v.18. *Et cœli summas aduocet auriculas:* non mediusfidius intelligo: nisi si rescribendum forsitan:

Et cœli summos aduocet auricolas: pro Aurarum, hoc est, ætheris ac nubium cultoribus: idq; ex sententia illius, quod in Iudæos detortum prædicat Iuuenalis:

Nil præ-

Nil præter nubes, & cœli numen adorant.

Pergit eoipso in Carmine de eadem gẽte porro commemorare Petronius noster:

v.21. *Exemtus populo Graia migrabit ab vrbe, &c.*

Neapolim significari opinor periphrastice. Huic siquidem *Græcæ Vrbis* cognomentũ peculiariter & quasi speciatim antiquitus tributum de Varrone nostro, Lipsio inquam, didicimus nuper. Vide quæ ad locum illum superiorẽ paginæ 31. notata à nobis antea: *vbi mendicum exsulem in diuersorio Græcæ Vrbis desertum sese ac desolatum iacere, secum lamentatus Eucolpius:* Habes Editionis eiusdem pagina quinta:

Pag.217.vers.10.

Vidi ego me tecum falsa sub imagine somni:
Somnia tu vincis, si mihi vera venis.

quo loco, *Vinces*, rescribi malim. Et mox altero ab hoc Epigrammate:

v.21. *Iam veteres iras Venus, & Tritonia ponat.*

pro quod, *Ponit* inibi iam lectitatur. Denique tertij, hoc est, sequẽtis Tetrastichi initio, *Intertexta*, coniunctim scribendum. Sed hoc vilius, quam pro monentis, aut legentium etiam dignitate: quemadmodum & alterum illud in venustissimis illis oppido, ac vere Eroticis Hexametris nescio cuius amatoris Poetæ, quos inuenias pag. 13.

Pag.202.vers.15.

Guttura nunc alia magnisve monilibus ornent,
Aut gemmas aptent capiti, &c.

Illic siquidem, *Magnis monilibus*, palam hodie procusum exstat, repugnante initialis syllabæ mensura, & quidem contumacissime, in dictione *Monilibus*. Nec minus leuiculum illud Disticho, cui *Cæsaris* præmissus Titulus, pag. 7. in honorem (vti apparet) Lucani Cordubensis:

Mantua da veniam fama sacrata perenni, &c.

vbi, *Fama*, potius placet. tametsi non ignorem receptam lectionem vel Tullij ipsius præsidio atq; auctoritate defendi posse, scribẽtis: *Consecrare aliquem omni*

genere monumentorum. Illud vero magis nugas etiam, quod pro *Arte, Ante* repoſuimus hocce Pentametro paginæ 14.

Pag. 222. v. 9. *Fit moriens ludus, qui fuit arte pauor.*

CAPVT VII.

Poema quoddā Madaurenſis Philoſophi, de Menandro conuerſum; longe illud quidem omnium venuſtiſſimum, cæterum plæriſque ignotum inuiſumque hactenus: ideoque post nuperam Bineti Editionem formis recudi iuſſum denuo. Loca in eo non pauca explicata, correcta, vel illuſtrata.

EXemplum hocce Capite Phœnicis illius Iuſti Lipſij imitari decretum eſt mihi: atque vt ille PERVICILIVM VENERIS ab eruditiſſimo I C. Pithæo ſubminiſtratum ſibi ablectiſſimis ELECTIS ſuis inſeruit nuper: item & ego alterum quoddam haud minoris elegantiæ Poematium non lectum antea, non viſum, doctis (vti ſpero) ac bonis omnibus cupientiſſimis, imo cum ſumma adeo ipſius Bineti (ab eo enim hic argenti riuus) voluntate, gratiâ, fauentiâ in publicum adoptabo mihi. Dabo hocce primum Romanæ Poeſeos ac communium ſtudiorum cultoribus: dabo etiam Genio ipſius meo: dabo denique, imo merito lubens redonabo Auctori ſuo ſcilicet, quem quum antehac dilexerim ſemper, nunc etiam,

Ob vnici huius Carminis facetiam,
Dignum Latinis, haud Batauis auribus,
Et amare capior pariter, & admirarier.

Is autem L. Apuleius cluit, Philoſophus ille Madaurenſis nobiliſsimus: atque ab illo architectone Poema iſtud, quod dico, exſtructum. in cuius partibus aliquot ſingillatim caſtigandis, ne opera noſtra largiores eſſe, neue induſtriam apud Lectorē oſtentare velle videamur, Carmen integrum, præmiſſa antea inſcriptione, antelogio huic noſtro protinus ſubiiciemus: non quidem vti hoc ipſum in Editionis ſuæ cōtextum

retulit

retulit Binetus, sed quomodo nos partim ex variis eiusdem Lectionibus ad oram libri attextis; partim ex priui ingenioli coniectura vniuersum porro illud rescribendum existimamus. Exemplum vide.

Pagin. 227. vers. 25. L. APVLI Ἀνεχόμενος EX MENANDRO.

Amare liceat, si potiri non licet:
Fruantur alij: non moror: non sum inuidus.
Nam sese excruciat, qui beatis inuidet.
Quos Venus amauit, facit amoris compotes.
Nobis Cupido velle dat, posse abnegat.
Olli purpurea delibantes oscula
Clemente morsu rosea labella vellicent;
Malas odorent ore & ingenuas genas.
Et pupularum nitidas geminas gemmulas.
Quin & cum tenera membra molli lectulo,
Cum pectora * *adhærent Veneris glutino;*
Libido quum lasciuo instinctu suscitet
Sinuare ad Veneris cursum femina, fœminæ
Inter gannitus & subantis voculas,
Carpant papillas atque amplexus intiment:
Arentque sulcos molles aruo Venerio:
Thyrsumque pangant hortulo in Cupidinis;
Dum crebros ictus combibent lumine,
Trepida in decursu Venere, & anima fessula,
Eiaculent tepidum rorem niueis laticibus.
Hæc illi faciant, queis Venus non inuidet.
At nobis casso saltem delectamine
Amare liceat, si potiri non licet.

Nunc quid in his ipsis potissimum variatum sit, videamus, correctionum nostrarum rationes in loco atque in tempore reddituri.

Cum pectora * *adhærent, &c.*

Lacunam in medio vides; sed vero modicam eam, & cui explendæ sesquipedali verbo neutiquam sit opus. Itaque statim auxilium à Bineto inuenit: *vna*, interponere auso. huc ipsa illum manu quasi ducente sententia. Mihi vero idem iuris istuc ab Hypercriticis no-

ſtris ſi tribuatur, quid vetat, quo minus *Arte*, ſiue *Arcte*, αὐτὶ τοῦ *Vna*, in vacuum porro venire Veneris glutino agglutinatum iubeam?

Libido quum laſciuo inſtinctu ſuſcitet
Sinuare ad Veneris curſum femina, &c.

Ita reſtitui, ac diſtinxi, niſi me animi mens fallit, ἀδίσταχως. Neque vero eſt, quod quenquam nouitas eius loquutionis offendat:

Suſcitet ſinuare femina ad Veneris curſum:

qui modo in tractatione Poetarum ingenij aciem ac neruos ſubactos habeat probe: pro *Incitet*, *ſeu ſolicitet ſinuare*, hoc eſt, ad lunanda implexu ſinuoſo, & quaſi pectinatim conſerenda, atque *flexipedum hederarum in morem* contortiplicanda inter ſe femora, ſiue adeo *femina*, amantes vt ſolent. quod *Congenuare*, vel etiam *Congenulare* caſca dictitabat Latinitas. Quod ſi quis Bineto ſubſcribere ſeſe maluerit potius, emendanti, præmiſſo commate:

Sinuent ad Veneris curſum, &c.

ecce hîc etiam ſecundas agere paratum Doûſam. hoc enim ſatius conſultiuſque eſſe deputo, quam in ambiguam litem deſcendere, aut in diuidiam porro venire cum homine ignoto:

Atque amplexus intiment.

Nouiter dictum, at rationabiliter tamen. eſtq; , *oſcula* (vti apud Ouidium meum eſt) *linguis lactantia*,

Valgiter obtortis alte inſinuare labellis:

& (quod Plautus perhibet) *proſerpentem beſtiam facere, duplicem vt habeas linguam.*

Thyrſumque pangant hortulo in Cupidinis;

Latine, ac ſignate oppido, ſi modo eorum hominum acumini credendum, qui à *Thyrſo* iſto non Bacchico, ſed Ithyphallico vernaculum illud noſtrum, quod hodie fœminis præcipue ad quemuis ſubitum caſum, puta ſi pedem offenderint, aut teſtum forte manibus prolapſum confregerint, temere ac muliebriter proclamantibus, vulgo in ore eſſe cõſueuit. haud quidem iis To-

iis Togatis dico, aut vili de plebe modo; sed vero his Stolatis etiam,

Queîsque tegit medios instita longa pedes:

hoc est, de summo Matronis loco ac ordinis primarij, multo in speciem honestissimis. Neque id adeo mirandum, quum *Thyrsus* nihil aliud, quam *Scapum*, siue *Caulem* in morem columnæ supinatum ac subrectum Latinis hominibus designet. Sed neque minor proprietas in verbo *Pangant*, pro *Figant* posito. qua ratione & *Plantæ*, & *Taleolæ pangi, vel depangi* dicũtur, quum inhumantur, hoc est, deseruntur aut defiguntur in terram. Vnde & Strategus ille Poetarum Mantuanus noster:

Pange ordine vites.

Vide Festum. De *Hortulo* vero *Cupidinis*, metaphorice adrem voluptatum translato, quod eodem addit Apuleius, posteaquam Venerei arui arationi *Vim illam Lucillianam*, id est, satum genitalem rite atque ordine subiecisset, consulendus flos ille Belgarum vnicus Lipsius noster Antiq. Lectionum libro III. Sequitur deinceps:

Dum crebros ictus combibente lumine,
Trepida in decursu Venere, & anima fessula, &c.

Ita enim emendare potius visum nobis, quam retinere id quod in contextu est modo: *Conhibente lumine*, aut quod ad oram à Bineto adtextum legitur: *Conniuente.*

Combibere porro ictus lumine.

tralatio omnium elegantissima: à quo etiam Lucretianum illud alienum videri non debet:

Sic igitur & Veneris qui telis accipit ictum,
Siue puer membris muliebribus hunc iaculatur,
Seu mulier toto iaciens è corpore amorem
Vnde feritur, eo tendit, &c.

Sic, *Amorem bibere*, Virgilius: *Ignem totis ossibus, imo medullis bibere, aut vorare.* Ouidius, Papinius, & cæteri omnes, quicquid est Poetarum. Apuleius hîc igitur, *Putres in Venerem, fractosque ac vere patrantes* oculos denotare vo-

tare volens, eorum exprimit habitum, *qui validis Veneris compagib. hærentes* (vti apud eumpse Carum nostrum legimus) *sollicitant spatium decurrere amoris.* hoc est, quum res ad effectum iam spectat, Poetæ Sulmonensi haud ignarum. Sic enim ille II. de Arte:

Aspicies oculos tremulo fulgore micantes.
Vt sol in liquida sæpe refulget aqua.

Sed & Iuuenalis:

Oculosque in fine trementes.

Ad superiorem Lucretij *Decursum*, illa etiam sequentia opportune possis accommodare:

Trepida in decursu Venere, & anima fessula, &c.

Quæ quidem restitutio fœliciter (vti spero) nata nobis sub manu; quum in Bineti Editione:

Trepidante cursu, Venere & anima fessula, &c.

illepida hercule, ac coacta nimium constructione legatur. Etiam, *Laticibus*, scripsimus, contextum potius, quam succidaneam, quę margini adhæret, Lectionem sequuti. ea vero, *Lactibus*, refert. quod vti barbarum ac inuenustum, hoc vtique significatu, nec ipsa quidem Amorum mater aut nobis, aut Apuleio vnquam opinor persuaserit.

CAPVT VIII.

Alterius item lepidissimi Poematij Exemplum, Carminum Horatianorum genera omnia ac modos singulis versibus complexi: nuper à Cruquio primum, mox à Bineto, tertio nunc denique à nobis editum, & plenius & emendatius: non sine curiosa difficillimorum locorum explanatione.

PErgam officium meum exsequi porro, & quando semel iam exorbitare institi, alterum quoddā Poetæ quidem incerti, cæterum venustate & vetustate nihil (vti spero) priori illi Apuleij Poematio concessurum, in commune proponam. Promulgatum id non ita pridem, & quidem bis eodem anno iterata Editione, primum dum comitate atque industria liberalissimi Cru-

mi Cruquij noſtri; iterum ab vnico ſuperiorum Carminum Editore Cl. Bineto: non ſine lituris, mendis, ac lacunis aliquot, quas tamen facta vtriuſque exemplaris conlatione nos & exſarcire & integrare poſſe confidentia eſt. ita alterum alterius auxilio eget. Argumentum ex Titulo haud ignotum. Ipſe candidiſsime mi Lector, conſideres licet.

Pag. 230. ver. 16. PASIPHAÆ FAABVLA EX OMNIBVS METRIS HORATIANIS. *Exſtat apud Rufinum de Metris.*

Filia Solis
Æſtuat igne nouo,
Et per prata iuuencum,
Mentem perdita, quæritat.
Non illam thalami pudor arcet,
Non Regalis honos, non magni cura mariti.
Optat in formam bouis
Conuertier vultus ſuos:
Et Prœtides dicit beatas;
Ioque laudat, non quod Iſis alta eſt,
Sed quod iuuenca cornua in frontem leuat.
Si quando miſeræ copia ſuppetit
Brachiis ambit fera colla tauri,
Floreſque vernos cornibus illigat,
Oraque iungere quærit ori.
Audaces animos efficiunt tela Cupidinis:
Illicitiſque gaudet
Corpus includi ſtabulis, ſe faciens iuuencam.
Et amoris pudibundi maleſuadis
Obſequitur votis, & procreat (heu nefas) bimembrem
Cæcropidæ iuuenis quem perculit fractum manus,
Filo reſoluens Gnoſſiæ triſtia tecta domus.

Reſtituimus (vt vides) *Et per prata iuuencum*, legitimam Bineti lectionem præ Cruquina illa ſubditicia: *& perpetrata iuuencum*, merito hercule ac perlubenter amplexi. Atque vt hîc Pictauienſis illa Antuerpianæ, ita contra Antuerpiana Pictauienſi ſeptimo abhinc verſu multis millibus mea quidem ſententia antiſtat, in hocce exemplo:

Ioq;

Ioq; laudat, non quod Isis alta est, &c.

Etenim in Editione Bineti defectus hoc loco, quem ex Cruquiana suppleuimus, antiquo Memphiticæ Deæ nomine retracto è fuga. Etiam *Iuuenca* ibidem, ἀντὶ τοῦ *Iuuencæ*, restituere ausi, huiuscemodi interpretationis fiducia maxime: *Pasiphaë suis felicitatem* non cessat prædicare ac magnificare præ sua, laudibusque in cœlum vehere assidue; non eo quidē nomine, quod primaria Ægypti Dea, ac quasi Præsestrix, nouo præterea Isidis cognomento insignis cluens; verum potius, quod vaccina forma, lacteoque candore notabilis cornua superbe ac gloriose elata atque in frontem subrecta gerere conspiciatur. Quid vero? annon cornuta vtrobique Inachis,

Siue iuuencam illam, siue Deam facias?

Iuuencam, quod de puella omnium formosissima in candidæ iuuencæ faciem ob furiosam Iunonis æmulationem conuersa primitus: *Deam* autē, quod, quum ipsius Isidis personam omnemque imaginem gerit, non alius cœlestis Numinis, quam Lunæ nobis habitumque ac personam repræsentet: quæ candida est, & cœrula, hoc est, humida, maximeque diebus primis corniculata. At Pasiphaë hanc ipsam non vt Isidem lunatis atque in frontem eleuatis cornibus conspicuam; sed vero vt patalem bouem laudibus in cœlū tollit; ac Iuuencæ potius, quam Deæ similem fieri exoptat sese: quo non homini, sed tauro adultero suo, vaccina scilicet specie totam approbare se possit. Reliqua in libris Formulariis bene se habent vsque ad Distichon illud:

Illicitisq; gaudet

Corpus includit stabulis efficiens iuuencam.

Ita enim est in vtrisque. idque ex diuini illius Scaligeri castigatione maxime, quam nos pæne integram sequuti sumus; excepto, quod pro *Includit*, postrema exclusa litera, *Includi*; pro *Efficiens*, transpositis sic quasi per μετάθεσιν prioris syllabæ elementis, diuisim, *Se faciens iuuencam*, Fatali huic monstro probabiliter condona-

donauimus: hoc est, assimulans sese, quasi reuera Iuuenca fiet. Nota enim prodigiosæ quidem, sed antiquæ fidei Historia, qua abiegnæ bouis Dædali artificis simulacro fallaciter inclusa, ac bouillo integumẽto velata indomita hæc Minois vxor ductori Regii armenti inforandam se præbuit, ex cuius compressu grauida facta non hominem, sed Minotaurum in gremium currucæ mariti profuderit denique. Possit & lectio constitui ac reconcinnari hoc modo:

Illicitisque gaudens
Corpus includit stabulis, &c.

vt Participium τὸ *Gaudens*, accusandi, haud nominandi Casu acceptum, ad vocẽ *Corpus*, non vero ad ipsam *Pasiphaën* referamus, eadem permanente sentẽtia scilicet. τοῦ *Stabulis*, vero etiam ambiguitas nõnulla subesse videri posit. & fortasse ad penitiorem *Stabulorũ* significationem allusum, vnde & *Prostibula*, & *Prostibulæ* deriuatæ; quasi *pro stabulis prostantes* ad capturas emerendas exigundasque à prætereuntibus. de prostitutis loquor, ac Togatis hisce, quæ meretricium quæsti sui gratia in propatulo facere condidicerunt scilicet: quod genus vniuersum ita graphice verisque ac genuinis coloribus expressum ab vnico illo Comicorum principe habes in Pœnulo:

Prosedas, pistorum amicas, reliquias halicarias,
Miseras, schœno delibutas, seruilicolas sordidas.
Quæ tibi olant stabulum statumque, sellam & sessibulum merum,
Quas adeo haud quisquam vnquam liber tetigit, neque duxit domum.
Seruolorum sordidulorum scorta Diabolaria.

Sed & *Præsepim*, siue adeo *Præsepium* apud eundem pro mansiuncula meretricia, hoc est, pro fornice, lustroque ac loco libero vsurpatum reperias non semel, nec apud Plautum modo, sed vero apud Varronem quoque, & ipsum M. Tullium, *Omnia enim loca clausa & tuta Præsepia vocitata antiquitus*, teste Nonio. Neque aliouorsum Iuuenalis illud, mea quidem sententia,

inter-

interpretandum: *Qui bona donauit præsepibus, &c.* Porro ne quis postremum Hemistichium istud ita vt posuimus modo, legere addubitet nobiscum, loquutionis fortasse insolentia offensus; eum vero ego à Latinorum Comicorum Principe melius Latine addiscere, indidemque has phrases in animum suum immittere, ac fideli memoriæ commendare iubebo: *Bardum, Vilem, Gloriosum, Facetum atque magnificum virum facere sese:* interdum omisso etiam Pronomine, quomodo *Ferocem facere,* in Mostellaria. id quod nostris quoque Idiotismis consentit planissime, queis vulgo dictitare soliti: *Faire la pretieuse, le braue,* Den pracchert/ ofte den haen maken. Nam quod in Pictauiensis Editionis contextu, *Effigies iuuenca,* quasi per appositionem, superiori sententiæ connexum appensumque legitur, quid vero ad emendationem hanc nostram? quæ tamen si cui obæsioris naris Lucumoni arriserint minus, poterit, me quoque hoc ipsum præeunte sibi, *Effigie iuuencæ,* hoc est, sub mendaci iuuencæ ligneæ velamento, falsoque adumbrata vaccinæ personæ specie ac simulacro extrinsecus, contentus, sibi potius approbare, quam mihi. nam ipsus sane ad me quod attinet, à prioris sententiæ statu haud facile dimouebor.

Habes subinde:

Et amoris pudibundi malesuadis, &c.

Pudibundi, non in laude, sed in vitio positum videtur, pro pudendi ac merito erubescendi amoris morbo scilicet. quod silentio prætereundum haud quaquam putauimus.

Versu vero antepenultimo, qui sequitur, geminam in Pictauiensi exemplari lacunam Cruquij nostri comitate expleuimus: cui hostimentum par pari de alieno aliquando vt redderemus, manuductore Bineto in proximo Sapphico synarteto vicissim auxilio fuimus, primum pro recto patrium, deinde pro auferendi casu rectum in extremo substituentes: hoc amplius, deleto commate, quod versus sententiam in medio contur-

conturbare vtrobique ac destruere visum hactenus. Eleganter vero *Bimembrem*, hoc est, biformem, seu bicorporũ vocat portentosum Pasiphaes partum: quem cum ingeniosissimo Poetarum Ouidio,

Semibouemque virum, semiuirumq; bouem,

rite possumus interpretari.

CAPVT IX.

De Vitri flexilis temperamento *Tiberij Principis temporibus reperto. Eius adeo rei caussa quatuor Scriptorum Auctoritates producta atque inter se conciliata mutuo. Dictorum aliquot Io. Salusberiensis Arbitro auctori suo* (*illuc vnde bonum pedem attulerant*) liberali ac literali caussa *assertorum enumeratio.*

PEtrus Crinitus, magni illius Politiani auditor ac discipulus, inter cætera industriæ atque ingenii sui facinora libros nobis complures HONESTÆ DISCIPLINAE Titulo honestos reliquit. In iis, præter Grammaticæ rei ac verborum veterum tractationem, multa item ad Historias reconditiores pertinentia passim lectitantibus occurrunt, quibus Sallustianum illud iure optimo occentari possit: *Fides sit penes auctorem.* Ea excipio modo, vbi non abs semet, sed vero ex certorum monumentorum relatu casci æui ritus, vel res etiam interdum gestas, curiosa fœlicitate cõquisitas, recenset. quo in numero illud quoque (vti spero) memoria haud sane indignum videri poterit, quod idem de *Vitri ductilis*, seu *flexilis* inuentione, ea qua à Scriptoribus priscis acceperat fide, nobis porro examinandum proponit. quæ res quoniam miraculo affinis, eademque nostro quoque Arbitro digna æstimata, quam conuiualibus Trimalcionis sui festiuitatibus interponeret, ne nobis quidem aliena videri debet, quam paullo altius fusiusque repetitam adductis vndique in vnum testimoniis afferamus atque corroboremus in posterum. & quidem eo hercle curiosius, quod de gestæ rei veritate ipse Plinius *Ad pagin. 84. v. 21.*

nonnihil vtique viſus ſubdubitare. Sic enim vnicus ille ac fideliſsimus Naturæ arcanorum ſcrutator lib. xxxvi.cap.xxvi. *Ferunt Tiberio Principe excogitatum vitri temperamentum, vt flexibile eſſet: & totam officinam artificis eius abolitam, ne æris, argenti, auri metallis pretia detraherentur. eaque fama crebrior* (reſtituo, *celebrior*) *diu, quam certior fuit.* Vbi clare Imperatoris nomen, ſub hoc ipſum acciderit, habes expreſſum, id quod vnum modo, culpa Exſcriptoris puto, in Petroniano exemplo deſideratur. Sed & Græcis verbis eiuſdem Hiſtoriæ narrationem aliquanto adſtrictius à Dione pertractata operæpretium fuerit cognoſcere. eo magis, quod nulla Hiſtorici eius mentio apud Crinitum. Tradit igitur Caſſius iſte, ſed quaſi pro comperto: Κατὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον καὶ στοὰ μεγίστη ἐν τῇ ῥώμῃ, ἐπειδὰν ἑτεροκλινὴς ἐγένετο θαυμαστὸν δέ τινα τρόπον ὠρθώθη. ἀρχιτέκτων γάρ τις, οὗ τὸ ὄνομα οὐδεὶς οἶδε. τῇ γὰρ θαυματοποιΐᾳ αὐτοῦ φθονήσας ὁ Τιβέριος οὐκ ἐπέτρεψεν αὐτὸ ἐς τὰ ὑπομνήματα ἐσγραφῆναι. οὗτος οὖν ὅς τίς ποτε ὠνομάζετο, τούς τε θεμελίους αὐτῆς πέριξ κρατήνας, ὥστε μὴ συγκινηθῆναι, καὶ τὸ λοιπὸν πᾶν πόκοις τε καὶ ἱματίοις παχέσι περιλαβὼν, σχοίνοις τε πανταχόθεν αὐτὴν διέδησε, καὶ ἐς τὴν ἀρχαίαν ἕδραν ἀνθρώποις τε πολλοῖς καὶ μηχανήμασιν ὠσάμενος ἐπανήγαγε. τότε μὲν ὁ Τιβέριος καὶ ἐθαύμασεν αὐτὸν καὶ ἐζηλοτύπησε, καὶ διὰ μὲν ἐκεῖνο, χρήμασιν ἐτίμησε, διὰ δὲ τοῦτο, ἐκ τῆς πόλεως ἐξήλασε. μετὰ δὲ ταῦτα προσελθόντος οἱ αὐτοῦ, καὶ ἱκετείαν ποιουμένου, κἀν τούτῳ ποτήριόν τι ὑαλοῦν καταβαλόντος τε ἐξεπίτηδες, καὶ θλασθὲν πως, ἢ συντριβὲν ταῖς τε χερσὶ διατρίψαντος, καὶ ἄθραυστον παραχρῆμα ἀποφήναντος. ὡς καὶ συγγνώμης διὰ τοῦτο τευξομένου, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτόν. Meminit & Iſidorus lib.xvi.cap.xv. his verbis: *Fertur autem ſub Tiberio Cæſare quendam artificem excogitaſſe vitri temperamentum, vt flexibile eſſet & ductile. Qui, dum* (*ſ. cum*) *admiſſus eſſet ad Cæſarem, porrexit phialam Cæſari. Quam ille indignatus in pauimentum proiecit. Artifex autem ſuſtulit phialam de pauimento, quæ complicauerat ſe, tanquam vas æneum: deinde malleum de ſinu protulit, & phialam correxit. Hoc facto Cæſar dixit artifici: Nunquid* (lego *Num-*

Numquis) alius scit hanc condituram vitrorum? postquam ille iurans negauit alterum hoc scire, iussit eum Cæsar decollari, ne, dum hoc cognitum fieret, aurum pro luto haberetur, & omnium metallorum pretia abstraherentur. pro quo, *Detraherentur*, antea dixerat Plinius. & mirum, ni ita corrigendum in hoc Isidori loco. Omnium vero disertissime Ioannes Salisberiensis, quamuis ab exemplis supra dictis in partem nonnihil dissentiens, libro *de Nugis Curialium* IV. cap. V. qui *Policraticus* inscribitur, non quidem de suo, ne quid erres, sed vero de alieno (id quod Corniculæ isti cum fartoribus illis semipriscis, Solino puta, Macrobio, Isidoro, atque aliis eiusdem farinæ mangonibus commune) solens vtique, præsertim de Satura Arbitri nostri, quam ex hac eiusdem edissertatione auctiorem porro instructioremq; suo loco, hoc est, Trimalcionis cœnæ reddas licebit: *Apud Petronium Trimalcio refert fabrum fuisse, qui vitrea vasa faceret tenacitatis tantæ, vt non magis, quam aurea vel argentea frangerentur. Cum ergo phialam huiusmodi de vitro purissimo, & solo, vt putabat, dignam Cæsare fabricasset, cum munere suo Cæsarem adiens admissus est. Laudata est species muneris, commendata manus artificis, acceptata est deuotio donantis. Faber vero vt admirationem intuentium verteret in stuporem, & sibi plenius gratiam conciliaret Imperatoris, petitam de manu Cæsaris phialam recepit, eamq; validius proiecit in pauimentum tanto impetu, vt nec solidissima & constantissima æris materia maneret illæsa. Cæsar autem ad hæc non magis stupuit, quam expauit. At ille de terra sustulit phialam; quæ quidem non fracta erat, sed collisa, ac si æris substantia vitri speciem induisset. Deinde martiolum* (lege, *marculum*) *de sinu proferens, vitrum correxit aptissime; & tanquam collisum vas æneum crebris ictibus reparauit. Quo facto se cœlum Iouis tenere arbitratus est, eo quod familiaritatem Cæsaris & admirationem omniũ se promeruisse credebat. Sed secus accidit. Quæsiuit enim Cæsar, an alius sciret hanc condituram vitrorum. Quod cum negaret, eum decollari præcepit Imperator, dicens, quia si hoc artificium innotesceret, aurum & argẽtum*

vilescerent, quasi lutum. Et vt palam demõstret, se quoque supradictæ Historiæ fidem, non minus quam Plinium, suspectam merito ac cõtrouersiam habere, subiungit suis verbis protenus: *An vera sit relatio & fidelis, incertum: & de facto Cæsaris diuersi diuersa sentiunt.* Quaternas (vt vides) Auctoritates produximus, Crinito duorum testimoniorum suffragijs superato. idq; Petroniani honoris causa maxime. cuius an Salisberiensis iste pro rei merito, aut scriptoris etiam dignitate rationem habuerit satis, prudentioribus porro ingenijs considerandum relinquo: hoc vnum præstare cõtentus modo, priorem huiusce narrationis partem auctori suo Arbitro acceptam referundam videri, non qua ad sententiam tantum, sed vero qua etiam addictionis simplicitatem, ipsumq; verborum ambitum, tametsi stellis multo candidissimis nebulam à Britanni illius fullonia aspersam non negauerim: sed ita tamen, vt pannum in purpura positum haud obscuris vtique indicijs deprehendas. quemadmodum & libro *Policratici* VII. cap. XV. sub finem, vbi aliam quandam sententiam tacite ac dissimulato auctoris nomine in vsus accommodat suos. verbi gratia: *Nam, vt dici solet, amor ingenij nunquam hominem diuitem fecit.* pro quo in Satyrico nostro inuenias:

Pag. 94. v. 5. *Amor ingenij neminem vnquam diuitem fecit.* Denique initio capitis sequentis quis obsecro non videt latibulum furti quæsitum verbis illis: *Qui solas diuitias congerere curant, nihil in vita potius credi volunt via, quam cæteris prætulerunt:* qui quidem Petronianum istud memoriter commeminerit modo?

Ibid. v. 16. *Deinde, qui solas exstruere diuitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, quam quod ipsi tenent.* Pæne præterieram immemor, quod prius monitum oportuit, ad *cœnam quoque Trimalcionis* alterum eiusdem Centonum sarcinatoris exemplum pertinere, à Fragmentorum Arbitri Editore, per incogitantiam credo, silentio prætermissum. Id vero libro IIX. cap. IIX. *Policratici*, quem dico, reperitabis huiusmodi:

Pag. 83.

Pag.83.v.17. *Cœnam Trimalcionis apud Petronium, si potes, ingredere, & porcum sic grauidari posse miraberis, nisi forte admirationem multiplex, ignota & inaudita luxuria tollat.* Ad quam *Cœnam* etiam retrahendum autumo Fragmentum minutulum, quod à Fulgentio Grammatico sub Petronij nomine citatur his verbis:

Pag.205.v.11. *Postquam ferculum allatum est.*

ODA.
IN EDITORIS OPERISQVE COMMENDATIONEM.

Ergóne Doûsæ sic totiens reus
Inertis oti murcidus arguar?
Surdaq; suspensam Vacunæ
Æde chelyn paries habebit?
Vox nulla vocem, non sonus hinc sonum
Ciebit? ecquid languidulis situ
Grauis veterni oppressus vsque
Spiritus in numeris fatiscet?
Non hoc Apollo, non cupiant nouem
Camœnæ; amœna olim mihi numina:
Non Horæ, & vda transmarino
Rore Venus, Charitumq; Triga.
Hoc illa nolit, quæ miserum in rota
Me versat Æglis vsque Cupidinis,
Lepore quæ cessura nulli,
Nulli adeo Charitum secunda,
Ipsam pol ipsam prouocat æmula
(PRÆFISCINE *hoc, lux ô meã, dixerim*)
Forma Dionem; apta vna nobis
Exanimes animare versus.
Age ergo toto, Calliope mea,
Te literarum flumine prolue:
Quâ leniter crepante lympha
Aonidas beat Hippocrene;
Quâ succulenta Apollineûm ebrie
Vatum tumescunt pectora; quos stupes

Ferire nubes, intumosque
Iam penetrare poli recessus.
Quos vnus cum inter Doûsa, velut iubar
Thaumantiæ almum, supra Amathusidos
Elatus orbem, dio atrocem
Præripit ingenio ruinam:
Lucesq; Phœbi flammeus obruit:
Victum vnde iam se Tyndareus stupet
Nitor, decore inusitato
Astra noui feriuntis ignis.
O ille fœlix bis ter & amplius,
Cui, Doûsa, lucem fax præeat tua,
Cœloq; donet, imminentis
Fati abolens timidam querelam.
Plaude ô Salusti, si quis adhuc super
Sensus relictus morte obita est tibi:
Catulle, & Albi plaude, fœlix
Tuq; tuis numeris Horati:
Eruderatis queîs iterum licet
Clarum sereno ferre caput polo;
Nunc & per ora obambulare
Omnium, & omne, duce hoc, per æuum.
Plaude elegantis nequitiæ pater,
Atque eruditæ luxuriæ Arbiter,
Qui vix tibi notus tuisve
Quam miser, hei, misere peribas?
En redditus pæne ipse tibi; & simul
Detersa toto corpore, quæ lues
Diducta corruptos per artus
Vitam adeo fugientem alebat.
Laus hæcce Doûsæ debita, qui tibi
Vnus salutarem applicuit manum:
Iam iamq; sub duro iacentem
Limine te reuocauit Orci.
Qui te putri dum vindicat à situ,
Ipse horridis met se eripuit rogis.
Fallorné? an hæc Apollo Deli
Creditur intonuisse ab arce?

Tu Dôusa viues (macte) tuo ARBITRO.
Viuesq; Dôusâ (macte) tuo ARBITER:
Nec iuris in vos quidquam habebunt
Funeris imperiosa fata.

Hadr. Blyenb. Scobb.

CONRADI RITTERSHVSII IC.

NOTÆ,

IN PETRONII ARBITRI SATYRICON.

PAg. 48. v. 11. *Primi omnem*] G. S. *primum omnium*. for. *primi omnium*.

verſ. 8. *inter hæc nutriuntur*] Leg. ex vet. cod. *hæc tantum nutr.*

v. 15. *Nondum iuuenes*] hoc dicit: multos præſtantes olim poetas & oratores euaſiſſe, etſi non ita declamationibus exercerentur.

v. 16. *continebantur*] fort. *conterebantur.*

v. 20. *deleuerat*] fort. *dolauerat.*

v. 23. *neque Platona, neque Demoſthenem*] fort. *neque Plato, neque Demoſthenes ad h. g. ex. acceſſiſſet. nam grand.*

Pag. 49. v. 22. *Nimirum in his*] I. G. *minimum.*

v. 24. *Cum inſanientibus furere*] quia ὁ τοῖς μαινομένοις μὴ συμμαινόμενος, οὗτος μαίνεται.

v. vlt. *ficti adulatores*] vide Plautum, vbi Paraſitus inſpicit librum ſuum, vt vnum de dictis melioribus inde depromat.

Pag. 50. v. 8. *moratur in ſcopulo*] I. G. *molitur.*

verſ. 9. *Quid ergo eſt? parentes*] vide ſimilem modum apud Cuiacium in Paratitl. Cod. in præfatione.

v. 17. *induunt*] S. *indunt.*

v. 20. *ſapientiæ præceptis*] vt viuerent ſecundum præcepta melius.

Pag. 51. v. 1. *Quod quiſquis perperam diſcit*] Horatius ſimiliter.

v.4.*Luciniana*] fort.*Liciniana*,

ibid. *humilitatis*] Legend. ex vet. cod. Pitth. *improbitatis*.

v.6.*amat*] Leg.*hamat*, ex Nonio, Giph.

v.18.*mittat habenas*] I.G.*mutat*.

Pag.52.v.4.*in hoc dictorum æstus motus*] τὸ *in* περίληψει, vt mox, *in cursu fatigatus*.

v.14.*quia nec quo stabulum esset*] S.*qua*, id est, vbi.

vers.13.*diligenter tenebam*] τὸ *diligenter*, proprie & eleganter vsurpat.

v.23.*putabam at subinde*] leg.*putabam : & subsequor. inde vt in locum secretum*.

Pag.53.v.22.*prolatoque peculio*] vulgo, *pecuo*. quidam coniicit, *peniculo*. sed *peculium* est optimum. nam *peculium* est τὸ αἰδοῖον vt & infra, & apud Plautum; *Peculium quod femina summa sustinent*,

Pag.54.v.25. *de ruina arena*] S. *arena ruina dimisit*.

Pag.56.v.8.*bona fide*] τὸ *fides*, venerium. infra; *per fidem miserere, quemadmodum quidem soles*.

v.vlt. *quarum fidem male ambulantem*] id est, furtiuæ & mala fide possessæ.

Pag.58.vers.15.*Quid faciant leges*] hos versus ita aliquando imitatus sum;

Quid faciant leges, vbi vis aut gratia regnat,
Aut vbi præstinguunt munera iudicium?

ver. 20. *qui sedet*] Iudicium est proprie *sedere*, deinde nota, Equites solitos esse iudicia exercere.

Pag.59.v.25.*videamus*] Leg. *videmus*.

Pag.60, v. 18.*ad constitutum*] putat S. hîc nonnulla desiderari.

Pag.61.v.1.*ridere acumen*] ironia.

Pag.62.v. 4.*expectauimus*] for.*spectauimus*.

v.5.*lacrymas*] lacrimæ puto exoratæ.

Pag. 63.v.9. *risumque facere*] puto omissum esse, publicum.

v.11.*mille vix*] al.*vix nulli*.Sch.*vix vlli*.

v. 14. *concussa*] Schop. *confusa*.infra; *confusus hac denuntiatione*. Et alibi; *perfusus puluere multo*.

v.22.*pe-*

v.22.*periculo nostro*] fort.*peculio*, vt supra.

v.24.*spissius*] id est, crebrius. Sic infra, *spissare officium*, id est, frequentare, densare: *Exhortabatur Coraca, vt spissaret officium,*

Pag.64.v.8.*flectit*] fort.*plectit*, id est, nectit, vt Ouid. 2.Amor.*nectere iurgia* dixit.

Pag.67.v.13.*in mente est*] fort.*in mentem est.*

Pag.68.v.1.*extremum lumen*] id est, minimum.

v.15.*olim dormientes*] id est, iamdiu.

Pag.81.v.3.*Ergo viuamus*] *Amici dum viuimus, viuamus.* ἐν ἐδαφίῳ marmor Narbone.

ibid. *esse bene*] γενικῶς omnem vitam voluptuariam complectitur. Plautus, Bacchid. & Captiu.

Pag.84.v.3.*Luxuriæ rictu*] Publij versus.

Pag. 89.v.2. *cum præmio*] *præmium* pro præda, sicut supra loquebatur.

v.10.*agit mimum*] sic infra *componere mimum* dixit; *Quid ergo, inquit Eumolpus, cessamus mimum componere.*

Pagin. 90. vers.22. *ne infirmitas militiam perd.*] fort. *malitiam.*

Pag.91.vers.20.*Tantalus infelix, quem sua*] hoc sic in thesi accipiendum monuit Matth. Bergius;

Tantalus (infelix quem sua vota premunt)
Diuitis hæc facies, &c.

Pag.92.v.10.*Semper hac in re qui vincitur, vincit*] Recte. nam

Si iurgiis prouocet te, da manus:
In iurgiis est victor is, qui vincitur.

Pag.94.v.14.*inspicere*] fort.*insistere.*

v.22.*Nescio quomodo bonæ mentis soror*] vide Aristotel. Probl.4.sect.29.

Pag.95.vers.8.*Quotiescumque enim in conuiuio, &c.*] Sic fit, teste Victore in Augusto; *Cumque esset luxuriæ seruiens, erat tamen ocij & vitij seuerissimus vltor; more hominum, qui in vlciscendis vitiis, quibus ipsi vehementer indulgent, acres sunt.*

Pag.99.v.14.*Eudoxus quidem*] Eudoxus is, qui Græcis annum constituit.

Pagin. 100. verſ. 13. *Capitolio*] fort. *Capitolino*, ſcilicet Ioui.

Pag. 101. verſ. 3. *ingens antrum*] al. *caſtrum*. fort. *clauſtrum*.

v. 18 *ictuſq;*] al. *latuſque*. vnde Schop. *luſuſq;*. malim, *laſuſq;*.

Pag. 103. v. vl. *hac me aduenticia*] Leg. *hac me aduentitia*, ſcilicet cœna.

Pag. 104. v. 2. *habeam rixandum*] phraſis Pliniana. vide lib. 1. epiſt. 7.

Pag. 106. v. 2. *grabatum reiecit*] Schop. deiecit. Higin. *molli demiſſa grabato*.

verſ. 25. *inguinum pondus*] vide Lexicon Iuris in *Pondus*.

Pag. 107. v. 20. *Afra volucres*] Horat. *Non Afra auis deſcendit in ventrem meum*.

Pag. 113. v. 10. *puer in balneo*] forma præconij.

Pag. 123. v. 25. *increta facies*] *incretare faciem*, eſt creta illinere vel pingere.

Pag. 124. v. 17. *tementi*] fort. *dementi*.

v. 18. *praligemus veſtibus*] Sic Damaſippus Horatianus 2. Satyr. 3. -*Cum vellem mittere operto Me capite in flumen*- De velationibus capitis vide Iac. Scheckhium.

Pag. 125. v. 2. *puniti*] fort. *puncti*.

Pag. 133. v. 3. *quæ ſola Salamandra*] τὸ *ſola* videtur abundare. Salamandra crines excutit. vide Serenum.

v. 4. *excuſſit*] fort. *exuſſit*.

Pag. 137. v. 13. *ſtigmoſoſq;*] fort. *erginoſoſq;*. *Ergini cani* prouerbio quoq; noti. vel fort. *Silanoſq;*, vt Plaut. Rudent. *Recaluum ac Silanum ſenem*, Giphan.

v. 17. *Quod ſolum formæ*] v. c. *ſummum*.

Pag. 138. v. 6. *Corymbioq;*] *Corymbium* eſt ornamentum capitis muliebre, deminutum à *corymba*, vt τραπέζιον à τράπεζα, &c.

v. 8. *iacturæ lineamenta*] fort. *naturæ* vel *facturæ*, vt apud Agellium.

Pag. 139. v. 8. *ſi vellemus audire*] ſollemnis etiam noſtris aniculis præfatio fabulæ: *Narrabo vobis fabulam, ſi vultis*

si vultis audire. Ick weet ein meercken/will gy se hôren/ ick will se ju seggen.

v.10.*Matrona quædam*] lepidissima fabula de leuitate muliebri.

v.15.*funus passis*] al.*funeris officium.* vide Seruium in Virgil.

v.17.*Conditorium*] Seneca epist.61. & 83. *conditiuum* vocat, id est sepulchrum, monumentum, *μνημεῖον.*

Pag.140.v.2.*commendabat lugenti*] fort.*commodabat.*Giphan.legit *commundabat lugenti*, vt Columella loquitur, & Vlpian. l.14. D. de sumpt. fun. vbi vulgo male *commendandum.*

v.4.*monumento lumen*] de huiusmodi luminibus Lucianus, Dio, Persius, &c.

v.12.*proxima ergo*] v.c.*autem.*

v.15.*notasset sibi*] fort.*ibi.*al.*ibi sibi.*

v.17.*audisset*] v.c.*audiret.*

ibid.*vitio gentis humanæ*] id est, curiositate.

v.22.*substitit*] al.*subsistit.*

Pag.141.v.3.*gemitu pectus diduceret*] sic dicimus *ilia ducere*, & *ilia suspendere.* Lucanus lib.4.

Pectora rauca gemunt, quæ creber anhelitus vrget,
Et defecta grauis longe trahit ilia pulsus.

Statius;——*Nec tam integer illis*
Impetus, & longi suspendunt ilia fletus.

v.7.*illa ignota*] fort.*inopinata.*

v.21.*Id cinerem*] Virgil.4.Æneid.

Pag.142.v.13.*Placitone*] Virgil.4.Æneid.

v.21.*vt quisq;*] id est, quisquis vel quicumque.

Pag.143.v.4.*supremoq; mandauerunt officio*] id est, sepelierunt.

v.16.*Nec istud, inquit, Dij sinant*] *Ne istuc Dij sinant*, Das wolte Gott nicht/da sey Gott für.

v.20.*ex arca*] id est, loculo. Græcis *σορὸς.*

Pag.146.v.19.*prope iam*] I.G.*properam*, id est, propere, vt *protinam* & *protinus*, *promiscuam* & *promiscue.*

Pag.154.v.9.*quod bene feliciterq; eueniret*] Cicero pro Muræna.

Pag.155.v.1.*Multos,ô iuuenes*]vide Horatium.

v.12. *Cæterum neque generosus*] quid requiratur in Poeta.

v.26.*versum timuerunt*]for. *visam tim.*Goler.

Pag.170 v.3.*Dij Deæque quam male*] NB.mala conscientia.

Pag.171.v.15.*in equestribus sedeo*] *Equestria*, locus in scena Equitibus destinatus.vide Senecam.

Pag.172.v.1.*simulacris emendatiorem nulla vox est quæ formam*] *Forma emendatior* etiam à Nazario dicitur in Panegyr. *Nullam matronarum, cui forma emendatior fuerit, boni sui piguit.*

Pag.173.v.7.*sororem*] *Frater* & *soror* amatoria.

Pag.174.v.3.*Cursum detinuit*]vt scilicet mater Herculis Alcmena.

Pag.175.v.8.*veneficio contactus sum*]id est,frigidus & maleficiatus.

v.25.*perluit ora*]al.*proluit artus.*

Pag.177.v.7 *licet ad tubicines mittas*] id est, perieris totus tubicines arcescebantur ad exequias.

v.26.*verbaq; codicillis*]NB.*Codicilli.*

v.vl.*Polienos*]al.*Olienos.*

Pag.178.v.13.*paratus miles arma*]fort.*parata.*

v.vl.*mox cibis validissimis*] cibi libidinem irritantes.

Pag.179.v.13.*hesterno die*]id est,pridie.

v.14.*Comitem aniculam*]al.*comitem proselenon aniculam*,id est,antelunarem.

Pag.181.vers.16. *quasillarias*]Turn.*quæsitarias.*fort. *quæstuarias.*

Pag.183.v.9.*ad cognitionem*]fort.*cogitationem.*

Pag.185.v.4.*Et quandoq;*]id est, quandocunque.

Pag.187.v.20.*Inhorrui ego*]al.*ergo.*

Pag.188.v.22.*calcato*]v.c.*falcato.*

v.26.*actu*]v.c.*astu.*

Pag.189.v.10.*Hecates*]al.*Hecale.* & mox pro *Bacchineas,Battiadæ.*Hecales anus Atticæ cœnam terrestrem Theseo appositam *Battiades*,id est,Callimachus,celebrat.vide Plinium.

v.23.*Ex-*

v.23. *Excitato tinere*] fort. *cinere* vel *puluere.*

Pag.190. verſ.3. *diaria exigere*] Horatius; *Serui diaria poſcunt.*

Pag.193. v.9. *Quiſquis habet nummos*] Horat. libr.2. Sermon. Satyr.3.

——*Diuina humanaq; pulchris diuitiis parent.*

verſ.15. *paret, non paret*] verba deſumpta ex formulis Iuriſconſultorum. vide Feſtum.

Pag.197. verſ.26. *periclitabatur euertere*] Græciſmus, ἐκινδύνευε περιτρέπειν, id eſt, parum aberat, quin euertiſſet.

Pag.198. verſ.12. *oſcillatione*] *Oſcillatio* quid ſit, vide Auſon. lect. Scalig.

v.23. *Mercurius qui animas ducere*] ἑρμῆς ψυχαγωγός.

Pag.199. v.7. *Socrates Deorum hominumque*] ſcilicet *teſtimonio* vel *iudicio ſapientiſſimus habitus, gloriari,* &c.

v.16. *vnde plani*] id eſt, deceptores. verbum Plinianum & Horatianum.

Pag.200. v.1. *omnes qui in teſtamẽto*] exemplum condicionis turpis legato adſcriptæ.

IANI DOVSÆ FILII IN PETRONII ARBITRI SATYRICON, Spicilegium.

PAg.47. v.10. *nunc & rerum tumore*] alii *verborum tumore.* Simile in Seneca lib.2. de Benef. quamuis diſſimili notione: *Quid opus arrogantia vultus, quid tumore verborum?*

v.11. *& ſententiarum vaniſſimo ſtrepitu*] Quid ſi *inaniſſimo* legas? ſic poſtea: *Leuibus enim atque inanibus ſonis ludibria quædam exitando.* Auguſtus Cæſar apud Suetonium : *an potius Aſiaticorum oratorum inanibus ſententiis verborum volubilitas in noſtrum ſermonẽ transferenda.*

Pag.48. v.22. *Et ne poetas quidem ad teſtimonium citem*] Macrob. Saturn.1. cap.4. *Et vt ipſos quoque Grammaticos in teſtimonium citem.*

Pag.53.

Pag.53.v.8. *Occurrit mihi æque lapſus ac moriens Aſcyltos*] forte, *laſſus.*

Pag.54.v.21. *cuius nec ſpiritus purus eſt*] Cicero v. in Verrem: *Apronium hominem vix liberum, contaminatum perditum, flagitioſum, qui non modo animum integrũ, ſed ne animam quidem puram conſeruare voluiſſet.* Vbi licet notes hallucinationem viri magni, qui animæ facultatem hic innui exiſtimat animi appellatione. Quod in Tuſculana clarius dixerat: *Animis anima continetur.* Etenim lõge aliud & flagitioſum quiddam atque ἄῤῥητον intelligitur per animæ impuritatem.

Pag.63.v.9. *Quæ mille vix homines nouerunt*] alii: *quæ vix nulli homines nouerunt*, malim, *vix vlli.*

Pag 64.v.14. *Omnia nimio riſu exſonuerant*] Apuleius Metam.10. *Interim conuiuium ſummo riſu perſonabat.*

Pag 67.v.vl. *Lucernæ quoque humore defectæ*] Paulus Silentiarius Anthol.7.

———οὐδὲ τρίτος ἄρχεται ἤδη
λύχνος ὑποκλάζειν ἠκὰ μαραινόμενος.

Pag.76.v.7. *Superbus ille ſuſtulit vultum*] quid ſi legas: *Superbum?* ſic ſupra dixerat, *retexit ſuperbum pallio caput.*

Pag.81.v.20. *Super capricornum, locuſtam marinam*] Locuſtam marinam capricorno ideo videtur aſſignare, quod id genus aduerſis cornibus inter ſe dimicet arietum modo Plin.lib.IX.cap.30. *Locuſtæ reptantium modo fluitant: ſi nullus ingruat metus, recto meatu, cornibus, quæ ſunt propria rotunditate præpilata ad latera porrectis: iiſdem erectis in pauore oblique in latera procedunt. Cornibus inter ſe dimicant.*

Pag.86.v.22. *Et transfudimus hinc & hinc labellis Errantes animas*] Similis affectus quamuis à diuerſa cauſa apud Manil.lib.v.

Pernocteſq; patres cupiant extrema ſuorum
Oſcula, & in proprias animam transferre medullas.

Pag.92.v.20. *Protogenis rudimenta cum ipſius naturæ veritate certantia*] Cicero in Bruto. *Quis enim eorum qui hæc minora animaduertunt, non intelligit Canachi ſigna rigidio-*

rigidiora esse, quam vt imitentur veritatem? Calamidis dura illa quidem, sed tamen molliora quam Canachi. Nondum Myronis satis ad veritatem adducta, tum tamen quæ non dubites pulcra dicere.

Pag. 99. v. 17. *ter elleboro animum detersit*] Quod hîc de Chrysippo Petronius, idem de Carneade Academico scripturo aduersus Zenonis Stoici libros tradunt Gellius lib. XVII. cap. XV. & Valerius Maximus lib. IIX. cap. VI.

v. vl. *Vbi est dialectica? vbi astronomia? vbi sapientiæ consultissima via*] Primum ad Chrysippum, secundum ad Eudoxum, tertium ad Democritum refertur, quem magni in philosophia nominis fuisse constat, quemque aliis omnibus etiam Platoni ipsi in opinione quadam præfert Aristoteles lib. 1. cap. 2. de Ortu & Interitu.

Pag. 102. v. 8. *Consentiunt luminibus; fulmineum iubar*] Elisio hæc consonantium durior illius sæculi auribus atque insolentior facit vt legendum potius credam: *igneum iubar.* sic Virgil de iisdem;

Ardentesq; oculos suffe suffecti sanguine & igni.

Theocritus idyll. XXXIV. de anguibus Herculi immissis: ἀπ' ὀφθαλμῶν δὲ κακὸν πῦρ

ἐρχομένοις λάμπεσκε.

Pag. 103. vers. 5. *& continuat in mortem vltimam Somnos.*] malim *vltimos*, aut sane *noctem vltimam*, quod idem erit cum morte.

Pag. 108. v. 17. *O felicem matrem tuam, quæ te talem peperit*] Homerus:

τρὶς μάκαρες μὲν σοί γε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ.

Pag. 119. v. 8. *Intremui post hoc fulmen attonitus.*] Emendandum hinc illud Sallustij Fragmentum Histor. I. *Sic vero quasi formidine attonitus, neque animo neq; auribus aut lingua competere.* Cum enim locutio sit figurata, legendum sane est: *quasi fulmine.* Apuleius Metamorph. IIX. *Sed Charite vocem nefandam & horruit & detestata est; & velut graui tonitru procellaque sideris, vel etiam ipso Diali fulmine procussa, corruit corpus & obnu-*

bilauit

bilauit animam. Latinus Pacatus in Panegyrico: *Hinc reorum vsque ad damnationem metus, postea attonitus stupor.* Cæterum de animi consternatione seorsim habes apud Senecam Natur. Quæst. lib. 2. cap. 27. De aurium autem stupore Ammianus Marcellinus lib. 17. *In Tagetis Thusci libris legitur Veiouis fulmine tangendos adeo hebetari, vt nec tonitrum, nec maiores audire possint fragores.* Item Q. Curtius lib. 8. *Erat prope continuus cæli fragor, & passim cadentium fulminum species visebantur, attonitisque auribus stupens agmen nec progredi nec consistere audebat.*

Pag. 123. v. 18. *A capillis vsque ad vngues.*] Plautus Epidico: *Vsque ab vnguiculo ad capillum summum est festiuissima.* Posidippus Anthol. 7. Ἐκ τριχὸς ἄχρι ποδῶν ἱερὸν θάλος, Horatius Epist. l. 2. ep. 2. *talos à vertice pulcher ad imos.* Cicero pro Roscio Comœdo: *Nonne ab imis vnguinibus vsq; ad verticem summum, si quam coniecturam adfert hominibus tacita corporis figura, ex fraude, fallacijs, mendacijs totus constare videtur.* D. Hieronymus in quadam præfatione: *Contuli cum eo à vertice, vt aiunt, vsq; ad extremum vnguem.* Apuleius Metamorph. 3. *Ab imis vnguibus sese totum ad vsque summos capillos perlinis.* Lucianus in Asino: ἐκ τούτου λαβοῦσα χρίεται ὅλη ἀπὸ τῶν ὀνύχων ἀρξαμένη τῶν κάτω. Callistratus in Descriptionibus: πῶς δὲ ἦν ὁ καιρὸς ἡβῶν ἐκ κεφαλῆς ἐς πόδας ἐπανθῶν τὸ τῆς ἥβης ἄνθος.

Pag. 136. v. 24. *Exsonat cantibus totum nauigium.*] Sic supra dixerat: *omnia nimio risu exsonuerant.*

Pag. 172. v. 7. *Supercilia vsque ad malarum scripturam currentia, & rursus confinio luminum pene permixta.*] Anacreon:

Τὸ μεσόφρυον δὲ μή μοι
Διακόπτε, μήτε μίσγε.
Ἐχέτω δ' ὅπως ἐκείνη
Τὸ λεληθότως σύνοφρυν
Βλεφάρων ἴτυν κελαινήν.

Aristenætus: Τὸ δὲ μεσόφρυον ἐμμέτρως τὰς ὀφρῦς διορίζει.

Pag.173.v.23. *Vt putares inter auras canere Sirenum concordiam.*] Idem in Fragmentis : *Sirenum cantus & dulcia plectra Thaliæ Ad vocem tacuisse reor.* Agathias Anthol.7. ἤματι γὰρ σέο φέγγος ὁμοῖιον, ἀλλὰ τὸ μὲν που ἄφθογγον, σὺ δέ μοι καὶ τὸ λάλημα φέρεις, κεῖνο τὸ σειρήνων γλυκερώτερον. id est:

Quippe tuo iubare exæquas, diem. at ille soni expers
Iuncta est clariori blanda loquela tuo,
Sirenum illa sua superans dulcedine nectar.

Aristænetus : ἡνίκα δὲ φθέγγεται, βαβαί, ὅσαι τῆς ὁμιλίας αὐτῆς αἱ σειρῆνες. Cæterum ad Agathiæ versus alludit & illud quod sequitur : *Itaq; miranti & toto mihi cælo clarius nescio quid relucente.*

Pag.174.v.16. *Idæo quales fudit de vertice flores*] Philostratus in Epistolis : καὶ τῷ Διὶ ὅτε ἐκοιμᾶτο ἐν τῇ ἴδῃ τῷ ὄρει, αὕτη ἡ γῆ ἀνῆκεν λωτὸν καὶ ὑάκινθον καὶ κρόκον.

v.25. *Mille osculis lusimus quærentes voluptatem robustam,*] Tacitus Annal.14. *Iamque lasciua oscula, prænuntias flagitij blanditias annotantibus proximis.*

Pag.177.v.14. *Nec speculum mihi nec fama mentitur.*] Lucillius: ψευδὲς ἔσοπτρον ἔχει Δημοσθενίς.

Pag.182.v.21. *Hoc de te merui, vt me in cælo positum ad inferos traheres.*] Pallades Anthol.7. εἰς τύχην. Τοὺς δ' ἀπὸ τῶν νεφελῶν εἰς ἀΐδην κατάγει.

Pag.183.v 13. *Si dolorem meum naturali conuitio exoneraui.*] Aristænetus : ἅπας γὰρ δή ὁπουῦν ἀχθόμενος τὴν ψυχὴν τὸ λυποῦν ἐκκαλῶν, ἐπικουφίζει τῇ διανοίᾳ τὸ βάρος: &, vt Seneca ait ; *Omnis aduersa fortuna habet in querelis leuamentum.*

Pag.184.v.5. *Et hanc vitam dixit habere telos.*] Athenæus lib. 12. Ἐπίκουρος ἐν τῷ περὶ τέλους φησί, τιμητέον τὸ καλὸν καὶ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ τοιουτότροπα ἐὰν ἡδονὴν παρασκευάζῃ.

v.15. *Iurauit sibi ab Ascylto nullam vim factam.*] Suspicor hic inserẽdos versus qui leguntur in Fragmentis : *Naufragus eiecta* &c. sed nihil adfirmo.

Pag.188. verſ.19. *Miserabile quidem paupertatis ingenium.*] Forte hîc interponendum Epigramma illud

ex Fragmentis: *Omnia quæ miseras possunt finire querelas.*

Pag. 192. vers. 8. *Inimicus sacerdotio pellat.*] Post hæc verba commodissime inferentur hi versus:

Hæc ait, & tremulo deduxit vertice canos,
Consecuitque genas. & quæ sequuntur.

Pag. 195. v. 5. *Quid huic forma habuit aut Ariadne aut Leda simile?*] Similis huic locus alibi apud Nicetam Choniatem, qui iam non succurrit.

v. 18. *Modo redire in gratiam liceat.*] Vix dubito, quin & hic interponendi sint illi versus è Fragmentis:

Candida sidereis ardescunt lumina flammis.

Nam omnino, idem eos dicere cum eo quod Petronius hic vult, manifestum est.

Pag. 196. vers. 15. *Teneo te, inquit, qualem speraueram.*] Apul. Metam. 10. *Teneo te, inquit, teneo meum palumbulum, meum passerem.*

Pag. 198. v. 2. *Vt sederet supra commendatam bonitatem.*] lego: *commodatam bonitatem.* Quod explicandum ex his duobus locis: *Vendusque amplexus, non commodas:* quod supra dixerat. Item: *Nam neque puero neque puellæ bona sua vendere potest.*

Pag. 199. v. 17. *Vnde lenatores viuerent.*] Vetus Poeta:

Gracile consueta lenandi callidus arte.

Pag. 202. v. 14. *Nulli sternuntum*] Forte; *sternuntur,* aut *tanguntur.*

Pag. 204. v. 1. *Triplici vides vt ortu.*] Videtur eo alludere, quod Lunaris motus periodus triplex sit, vnde & Lunaris mensis triplicis generis. dicitur enim aut περίπατος seu περίοδος σελήνης, aut σύνοδος, aut φάσις.

v. 11. *Qui vultur iecur vltimum pererrat.*] Non alludunt hinc ista Eustathij in Odyss. α. Ματρέας ὁ ἀλεξανδρεὺς κατὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀθηναίου ἔλεγε πρὸς αἴνιγμα θηρίον τι τρέφειν ὅπερ αὐτὸ ἑαυτὸ ἐσθίει, ὡς καὶ ζητεῖσθαι φησὶ μέχρι τοῦ νῦν τὸ ματρέου θηρίον, τὸ δὲ ἢ θυμὸν ἴσως ἢ φθόνον δηλοῖ, ἢ λύπην, ἢ καί τι κωμικώτερον ἐμπαθές. Quæ magis etiam illustrando Petronio fecerint, si legatur in vltimo versu: *liuor atque luctus.* non *luxus.* Alia quædam ad hunc locum diximus in Notis ad Tibullum.

Pag. 208.v.21. *cernuntque iacentem.*] Forte: *cadentem.* Manilius: *Quaq; cadit Phœbus.*

Pag. 209.v.8. *Fallunt nos oculi*] Sextus Empiricus in libro contra Mathematicos ſcribens ex opinione Epicuri: Οὕτως οὐκ ἂν εἴποιμι ψεύδεσθαι τὴν ὄψιν, ὅτι ἐκ μακροῦ μὲν διαστήματος μικρὸν ὁρᾷ τὸν πύργον καὶ στρόγγυλον, ἐκ δὲ τοῦ σύνεγγυς μείζονα καὶ τετράγωνον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀληθεύειν ὅτι καὶ ἔτε φαίνεται μικρὸν αὐτῇ τὸ αἰσθητὸν καὶ τοιουτόσχημον, ὄντως. (for. interponendum ἐστὶ) μικρὸν καὶ τοιουτόσχημον τῇ διὰ τοῦ ἀέρος φορᾷ ἀποθραυομένων τῶν κατὰ τὰ εἴδωλα περάτων. Tertullianus de Anima cap. 17. *Item vt turris habitus eludat, interualli conditio compellit in aperto, æqualitas enim circumfuſi aeris pari luce veſtiens angulos, obliterat lineas.* Similis fere ratio & à Lucretio redditur lib. 5. Meminit vero huius rei idem Empiricus Pyrrhon. Hypotheſ. lib. 1. cap. 13. Notandum etiam in Petronio *rotatur* poni pro rotundatur.

Pag. 211.v.9. *Pugnantis ſtomachi compoſuere famem*] lego: *Pungentis.*

Pag. 213. verſ. 12. *Cerberus forenſis erat Cauſidicus.*] Lucill. Anth. 2.

Οὐ δέχεται μάρκον τὸν ῥήτορα νεκρὸν ὁ Πλούτων
εἰπὼν, ἀρκείτω κέρβερος ὧδε κύων.

Varro Atacinus: *latrant fora, claſſica turbant.* Tertullianus de Pallio: *Iura non conturbo, cauſſas non elatro.* Hinc *canina facundia* Appio & Prudentio, *caninũ ſtudium* Columellæ lib. 1. *canina contentio* Firmico lib. 4. dicitur hoc *forenſe litigium.* Similia quædam habes apud Marcellinum libro 30.

IOANNIS A WOVWEREN HAMABVRGII
IN
PETRONII ARBITRI SATYRICON
ANIMADVERSIONES.

In quibus leuia quæque, aliis inuiſa aut contempta.

VIRO ILLVSTRI
IOSEPHO SCALIGERO IVL. CÆSARIS FIL. IOAN. à Wouweren,
S. D.

FAMA ſublimis, eruditione nobilis, nobilitate Illuſtris Ioſephe Scaliger, Ariſtippum ſaltare coactum in purpurâ dixiſſe ſcribit Laërtius: *καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν ὁ νοῦς ὁ σώφρων οὐ διαφθαρήσεται.* Putabat nimirum probum & virtuti addictum nullis lenociniis delectari, aut corrumpi poſſe. Quam vellem hanc vocem preſſius aduertiſſent triſtiores iſti, qui hunc ſcriptorem, quem damus, non tantum infamem fecerant, ſed perpetuis tenebris æternæque obliuioni damnârant, præpoſtero mehercles pietatis obtentu. Atqui vtinam ille ignis intepuiſſet! nunc grauius eſt incendium per omnes regiones ſparſum diffuſumque, vt nec mare huic exſtinguendo: ſunt enim ſeuerioris notæ homines, quibus ſatis non eſt, ne quidem ad cognitionem hunc ſcriptorem admittere; ſed renatum ex parte, nonnulli monſtrum clamare, more maiorum comburendum aut diis ſacrandum. alij porro proſcribere, vinctum in ergaſtulum & carnificinam dare, imo quem euirârant, prorſus occidere, adeo vt plura parata ſupplicia, quam membra. periiſti, miſer periiſti, vel indicio tuo, vel illorum præiudicio. Iacet præterea

terea atque occiſa libertas. Quis enim quæſo tantis ceruicibus qui contra tendat? Quis tantis humeris Atlas, qui tot malorum montes ſuſtineat, vt ſaltem tralaticiâ humanitate languentẽ erigat? Quanquam præclari viri, poſtquam conuertiſſent mentem ad Arbitrum omnis elegantiæ, nullum recuſarunt periculum, quod ſalutis ſpem oſtenderet. itaque in carcerem & ergaſtulum datum vindice dextrâ veræ libertati aſſeruerunt, confoſſum togatorum ſpiculis, velut ex inferis reduxerunt. equidem, denuo audere facinus dignum Cenſorum notâ, imo tunicâ moleſtâ merito eſt: nunquam enim inauditum & indefenſum Petronium diriſſimâ triſtiorum conſpiratione damnari patiar. Itaque vt decretoriis armis pugnem, quid in eo accuſent dicant quæſo clarius. Opus nouæ ſimplicitatis, ſeu, vt illi malunt, nequitias & accuratam ſpurcitiem? Velim ſane tam candide ad mentem admittant, quam ſimpliciter ab eo ſcriptum ſit, magiſque accuſent libidinem principis, cuius flagitia ſub nominibus exoletorum fœminarumque perſcripſit. Demodocus apud Phæacas Martis & Veneris colluſiones cantabat, non quod vitiis adularetur, ſed vt cauterium adhiberet libidini, ſimilia eorum moribus ingerebat. credo vel ſolo recogitatu improbos mores erubuiſſe. Atqui quid cauſſæ cur Iuuenalem, diligentiſſimum luxuriæ interpretem non accuſent, qui eadem & ſæpe grauius proſecutus? Quid dicam? hunc non ſolum legi, ſed in ſinu geſtari, ne iraſcuntur quidem. Ariſtophanem, Anacreontem, Catullum, Martialem, totamque illam cohortem publice proſtitui, tum pueris in ipſis Mineruæ ſacrariis præcantari patiuntu r. Quæ ergo dementia eſt huic ſalutem negare, cum iis vitam concedamus? Sane neſcio quis fatalis morbus veteres tenuerit, vt pudicitiæ ſacra multoties profanare ipſis ſuaue: taceo quam frequentes ſcopuli in Poetarum ſcriptis, quos caſtæ mentes facile declinant, improbæ minime; taceo quam obuiæ cantiones, haud diſſimiles illis, quas Vliſſes niſi alliga-

tus præteruehi noluit, ad quas iam olim proborum aures occalluerunt; improbi vero non facile sonum istum excutiunt, imo prosequitur & diutius hæret; haud aliter affecti, quam ij qui symphoniam audierunt, in quorum animis durat illa modulatio, atque ex interuallo recurrit. Solonem petulantes versus scripsisse, Platonem amatorie lusisse, D. Hadrianum versu lasciuum fuisse refert Madaurensis Philosophus, qui, cum eiusdem criminis insimulatus, aiebat se in vita philosophum, in epigrammatis amatorem. At arguunt & vrgent iudiciorum spiculis reum Petronium, eius nequitiam palam prostare nudam. facinus me hercles dignum proscriptione. Sed crimen excuso, vt ille olim Platonis versus petulantiores, scilicet tanto pudicitius composuisse, quanto apertius; *Namque id genus omnia occultare peccantis, promulgare ludentis est.* Quanquam quid attinet veritatem per interpretem quærere? Si verum amamus, multa in his scriptis, quæ menti impudicæ proluuium ad omne genus nefandæ libidinis. Sed vt apes ex omnium arborum satorumque floribus liquamen confingunt dulcissimum, araneæ venenum: ita probis, in quorum animis ne minimum quidem sui vestigium relinquit hæc scriptio, mel; improbis, quibus inhæret, venenum. Quid vtilitatis ex huiusmodi scriptoribus capiendum, viri sancti iam olim monuerunt. Viderit si forte qui hîc omnino nudas ineptias putabat, quas proprias poetarum affirmat philosophia, qui solas aurium delicias profitentur, & dulces nectere fabulas anne frustra sit. Sane in scurrilibus his iocis præcepta sapientiæ, non solum in vita vtilia, sed necessaria. Iam vero quis tam superciliosus, quem tot amabiles lusus, ioci, & vrbanitas tota non flectat? *Magna pars*, ait Plinius, *studiorum amœnitates quærimus.* Suadeo deduce oculos atque huc diuerte, peream nisi omnia tam venuste docta, vt non tantum ingenium alant, sed infinitam voluptatem & iucundissimum adferant oblectamentum. Denique quem non capiet oratio ista pudica, non ma-

non maculosa, non turgida, sed naturali pulcritudine exsurgens, ornata hoc ipso, quod ornamenta neglexerit, quam tam facilem, tam probe temperatam in toto Latio frustra quæras, is mihi omnino mortuus, aut elephanti corio circumtectus videtur. Dicam, ne eius manes obmussitent. Quam alti sublimisque spiritus poeta, specimen reliquit, cupiens probare posteritati, se nouisse viam qua iretur ad carmen, imo se in Heliconem venisse ingenti flumine literarum inundatum. Sed vt in gemmis & lapidibus sæpe næui, nec proinde omnino viles: ita in hoc scriptore labes haud paucæ, quæ tamen totum minime deturpant. Bene olim Naso, qui aiebat decentiorem esse faciem, in qua aliquis næuus. Cæterum dic mihi quis tam improbæ mentis, qui spurcitiem istam non palam damnet? ego sane hoc aio, hoc testor, id potius animi cum aliis fuisse, elegantiæ & omnis lepôris, non Neronis nequitiæ Arbitrum edere, tantum vt omnes religiose caueant, ne quod deliquium morum integritas ex frequenti huius tractatione patiatur serio hortor. Sed profecto nimis multa oratio est. Neoptolemus Ennianus malebat paucis philosophari. Quidquid ergo est, tibi Vir Ill. Iosephe Scaliger, cuius incomparabilem eruditionem, ingenium supra mortales prius defessi sunt homines laudando (vsurpabo illud Salustij ad Cæsarem) quam ipse gloria digna faciundo, Petronium Arbitrum à me recognitum, & animaduersionibus illustratum dicare libuit. Pompeius, cui ex virtute cognomentum Magni accesserat, cum theatrum, arcem turpitudinum, extruxisset, veritus memoriæ suæ censoriam animaduersionem, Veneris ædem superposuit: ita ego illustris nominis tui titulo damnatum hoc opus prætexui; atque haud fallit augurium. viuat viuat diutius per æternum hoc nomen. Tu vero Vir Ill. patere exiles quasdam stricturas tui splendoris Petron. illuminare: nam & sol radios suos in loca deformia defert, nec inquinatur. Te quidem in excelso fastigio generis & eruditionis posi-

 tum,

tum, relligiose adiri debere scio. Verum & diis lacte sit, nec putem vlli vitio fuisse eos colere, quoquo modo posset. Itaque ne toties ad hoc templum gratis accedam, laborem tenuem & exiguum obfero, veri legitimique muneris obsidem, quod meæ quidem temeritati haud recuso accedere; tamen si non prorsus fastidias votoriam hanc tabellam nominis tui templo dicatam, in cœlum abire videor. Vale Vir Illustr. Lugduni Batauorum CIƆ IƆ XCV.

AD LECTOREM

CVRANTI mihi nouam Petronij editionem, animus principio fuit haud pauca adiicere, quo noua luce hunc auctorem suffunderem, nescio qua leui ductus insania; cum iam laboraret in fine opus, contenderemque quid alij ante me (nam Parisiensis Edit. sero nimis in manus meas venerat) nihil mihi residui, præter exiles quasdam ineptias, quæ vel cuiuis in facili congerere continuo seuera obiurgatione me reprehendens cœpi velle refragari, consilium mutare, imo prorsus abiicere; tum demum illam vocem oraculi existimans, quam toties alij insusurrassent; actum me scilicet acturum, commentaturus in scriptorem traductum tot tantorumque ingeniis. Equidem fatebor tibi simpliciter, serio pœnituit stultitiæ meæ, tandem nonnulli instantiâ vrgere, exoluerem quod inconsulta pollicitatione promisissem; compulsus denuo adgredi, quod ex desperatione deserueram. Itaq; *quod adsolet apud prudentes viros esse, in operibus elaboratis iudicatio restrictior, in subitariis vena prolixior* : idem hîc spero. totum enim hoc proxima & repentina fœtura natum, quod vereor, monstrum. Tethys ipsa iurabit haud ablui posse omnibus vndis. Cæterum nullius hortamina tantum apud me potuissent, vt auderem hoc facinus, nisi dulce cum plerisque qui ante me in hoc campo *difficiles habere nugas*, dicam quod sentio, in quibusdam illorum vix risum, in quibusdam vix somnum

Apuleij verba initio de Deo sent. Similiter loquitur Mellerus spicileg. IO. *præfat.*

mnum teneo: satis non fuit illis nihil dicere, sed etiam lacera pleraque & disrupta religare pro nefas infelicissima & fallaci manu; adtexere præterea nescio quas carminum quisquilias, ne ineptissimis dignas, pro quis me hercles, si in auctione venirent, neque Afranius nauci daret; ea Petronij adseuerare, quid aliud quis dixerit, quam insaniam? tamen parum abest, quin audeant pallidi isti & ieiuni concinnatores. Credite, hoc artificium vobis periit. Lector, ignosce ridenti. Atqui vtinam vere errarent. qui calumniantur hoc scriptionis genus. Pace quorundam liceat dixisse, studij huius dignitatem perdiderunt; miris enim artibus suis effecerunt, vt totum eneruaretur & caderet. Primum genus illorum, qui circa litterarum apices digladiantur, quibus litterulæ immutio triumphus, fastidiosa natio. si quid tale etiam aliis in mente, clamant furta, plagia, & tot nomina criminum grauiorum. si quid forte imprudentius exciderit (vt maxime lubricum hoc scribendi genus, nec scio an quis vnquam sine lapsu euaserit) conqueruntur vt de vi publica, delictum vsque ad mortem. si quid in medio relinquas, ne vel hac via offensam incurras, quod omnia præripueris, protinus paratum illud Velleij: *Quid aliud quam nimium occupatum dicam, quem vel mendum vocis fefellit, aut hoc vel illo loco somnus obrepsit?* Iam tot ambitus sermonem per sententiam tormenta, verba ipsa calamistrata tam apte posita, vt iurares de singulis illos iuisse in consilium. Dic mihi, anne fanaticus iste medicus, qui dum vrit & secat lentis ductibus agit? simplex illa mundicia, quæ sine cerussa & fuco, tum cõstricta breuitas propria huius materiæ, vbi res contenta doceri. Si qua nota melior, quanto præfamine illa exprimitur, parturiunt quod peperere, *habens artificium quo prius persuadeant, quam edoceant*; primo cum audieris, haud ante gnarus quid nascatur, grande aliquid animo voluas: at cum offenderis, deus bone, ridebis illico fastum: litterulæ mutatio est, aut sillabæ transpositio. Sunt qui diaria texunt actuum, qui elo-

quentiam oſtentant in alienis laudibus. Porro in profligandis aduerſariis vſque ad faſtidium & inuidiam nimij. non tanti conſtitit Pompeio victoria. de ſubattrectatione alienæ ſcientiæ, vt ait Plinius, famam ſibi aucupantur; quibus inſtar mortis ſi videant alibi clarum oriri ſidus, pleroſque figuratis perſtringunt laudibus: nouum maliciæ genus, laudare quod accuſes, haud oſtendunt vulnera, ſed infligunt ſcriptorem, cui manus commodabunt, ſi alius tangat, iniuriam ſuam putant, cum ipſi vix decem annis abortum faciant; miramur, quod horum libri lectorem inueniant. nam legentium contumelia ſunt, quos putant optimi cuiuſque conuitiis gaudere. Reliqua ſino præterfluere, ne in faſtidium adducta videantur; ſatiuſque mea tegere, quam aliorum vicia indagare. *Accuſamus ſæpe quod facimus, & contra nos diſerti in vitia noſtra inuehimur*, ait D. Hieronymus. Sane his moribus medicinas dicere, cum ventis litigare arbitror: Hippocratis potius fomentis, quam monitis aliorum indigent. Nos exequemur reliqua propoſiti. Pleriſque is morbus familiaris, vt tanta in operibus ſuis promittant, propter quæ merito vadimonium deſeri poſſet. At cum intraueris, dij deæque quam nihil in medio inuenies. Non eſt quod te ante rem ſuſpenſum teneam, aut vana ſpe ductem: nihil damus niſi friuola quæque & leuia aliis contempta potius quam non viſa. ita ſane oportuit poſt tam curioſæ diligentiæ viros, qui vberem meſſem ex hoc agro collegerunt. idem nos voluiſſe, licet non adſecuti, abunde pulcrum atque magnificum, omnis hic triumphus illorum, nos armillis & haſta donari ſerio recuſamus. Itaque legendi modum hic ponas licet, aut huic

——exarationi
Diſtrictum bonus applicare theta.

Vulnera coacta prorſus, quæ vt ſcopuli aliorum quoque acumina fregerunt, reſcindere non libuit, ne nouas plagas incuterem. Quæ ordini obſtreperent, lectoriſque intentionem diſpargerent malui differre, dum ple-

dum plenius in hunc ſcriptorem, melius nactus exemplar; Itaque fraudi non erit ſi intacta multa relinquã. equidem *ſi bonus eſt Lector, quæ omiſi non oblita nobis, ſed prætérita exiſtimet.* At mihi nunc aggreſſuro venia opus erit (ſæua enim & infeſta virtutibus tempora) quam vt benigne indulgeas obteſtor. Indubie ſæpius peccaturus, quippe qui homo & adhuc iuuenis. Cæterum *placebo tibi, ſi me culpam emendare permiſeris.* Hoc te rogo lector.

Pag. 47. v. 2. *Declamationes*]. *Declamatio iudiciorum imago.* Quinctil. lib. I. cap. x. *Forenſium actionum meditatio.* lib. IV. cap. II. Eumenius Rhetor: *Neque enim tantum me aut negligentia aut confidentia tenet, vt neſciam, quanta ſit inter hanc aciem fori & noſtra illa ſecreta ſtudiorum exercitia diuerſitas. Ibi armantur ingenia, hîc præliantur; ibi præluſio, hîc pugna committitur.* Seneca: *Ita arbitratum eſt ſcholam quaſi ludum, forum quaſi arenam eſſe.* Acceſſere ad hoc exercitationis genus perſonæ principes. Suetonius Nerone Cap. x. Spartian. Seuero, Capitolinus Gordiano: *In Athenæo controuerſias declamauit.* Cicero I. Tuſcul. Quæſt. *Declamitabam cauſſas,* lib. IX. Epiſt. ad Pætum: *Hirtium & Dolabellam dicendi diſcipulos habeo, cœnandi magiſtros. Puto te audiſſe, illos apud me declamare, me apud illos cœnare.* hos innuit Seneca Controuerſ. procem. *Potuiſſem audiſſe* (Ciceronem) *in illo atriolo, in quo duos grandes prætextatos ait ſecum declamare ſolitos.* cuius iudicium fecit Suetonius libr. de Claris Rhetor. Cicero Bruto: *Commentabar declamitans cum M. Piſone, aut cum aliquo quotidie.* hinc *quotidiana declamatio.* lib. XVI. ep. XXI. *& quotidiana,* commentarij puerorum in quos ea, quæ aliis declamantibus laudata erant, regerebant, vt ait Quintil. libr. II. Colloquiis priſcis: βιβλίον ἔλαβον, ἔγραψον καθημερινά. Sero declamandi exercitatio ad Romanos, prorſus diuerſum iter ad eloquẽtiam antiquitus. Auctor dialogi de Oratorib. Quinctil. lib. II. c. IV. *Fictas ad imitationem fori materias apud Græcos dicere circa Demetrium Phalerea inſtitutum. Latinos dicendi præceptores extremis*

L. Craſſi

L. Crassi temporibus cœpisse Cicero auctor. Quem vide lib. III. de Orat. Suetonius de L. Plotio. *Cicero refert: Memoria teneo pueris nobis primum Latine docere cœpisse L. Plotum.* Ergo quæ circa Demetrij Phalerei tempora in scholis frequentari cœperunt exercitationes, postea Romanis Cicerone puero vsurpatæ, Caussæ seu Controuersiæ dictæ. Seneca Controuers. *Declamabat Cicero non quales nunc controuersias dicimus, nec tales quidem quales ante Ciceronem, quas Theses vocabant. Hoc autem genus materiæ, quo nos exercemur, adeo nouum est, vt nomen quoque nouum sit. Controuersias nos dicimus, Cicero caussas vocabat.* Nam veteres ex morali parte materias petebant, vt virtutum vitiorumque laudes & vituperia. Sueton. de claris Rhet. *interdum Græcorũ scripta conuertere, ac viros illustres laudare ac vituperare. Quædam ad vsum communis vitæ instituta, dum vtilia & necessaria, dum perniciosa & superuacanea ostendere. Quod genus* θέσεις & *ἀνασκευὰς καὶ κατασκευὰς Græci vocant, donec sensim ad Controuersiam ventum est.* Dialogo de Oratorib. *Ad hæc efficienda veteres intelligebant opus esse, non vt fictis controuersiis linguam modo & vocem exercerent, sed vt his artibus pectus implerent in quibus de bonis & malis, de honesto, de turpi disputatur.* Seneca libr. II. Controuers. III. *Declamabat Naso controuersias ethicas.* Itaque aut ex mortali parte, *veteres controuersiæ aut ex historiis trahebantur, ex veritate aut ex re, si quæ forte recens accidissent, eas Græci συντάξεις vocabant.* Sueton. de claris Rhetor. Post ingenia fastidire consueta, diuersa à forensibus causis tractare, imo ad mera nugamenta deflecti; quo pertinet hæc Petronij indignatio. Ridet eandem insaniam Quinctil. multis locis. Synesius περὶ ἐνυπνίων, & eius Scholiastes. Huius generis vero controuersiæ Senecæ, Quinctiliani Declamationes, & passim apud Rhetores Græcos. Et quamuis recta declamandi ratio ita celebrata, vt plerisque ad formandam eloquentiam videretur vel sola sufficere. Quinctil. lib. II. c. X. tamen L. Crasso & Domitio Censoribus ludum impudentiæ claudere iussi sunt. Auctor Dialogi

Dialogi de Oratoribus S.C. forma apud Gellium lib. xv.Cap.xi.Sueton. de claris Rhetor. Atque hæc illustrando huic loco, non rei.

v.3. *Hæc vulnera pro libertate publ.excepi*] Quinctil. lib.7.cap.1.

v.10. *nunc & sententiarum vanissimo strepitu*] p.7.*an audirem sententias, id est, vitrea fracta & somniorum interpretamenta.* Quinctil.lib.ix.cap.v. *Lumina præcipue in clausulis posita sententias vocamus. Quæ minus crebra apud antiquos, nostris temporibus modo carent.* Hieronymus ad Pammach. *More puerorum argutas sententiolas in clausulis struis.* Idem ad Nepotianum: *Ne à me quæras pueriles declamationes, sententiarum flosculos, & per fines capitulorum acuta quædam breuiterque conclusa.* Sueton. Aug.cap.LXXXVI.

v.11. *Vt cum in forum venerint, putent se in alium terrarum orbem delatos*] Seneca lib.11.Controu. *Agedum produc istos declamatores à schola in forum, cum loco mutabuntur, velut in assueta classe, & dilecta vmbra, corpora sub dio stare non possunt. Non enim imbrem ferre, non solem sciunt, vix se inueniunt. Assueuerunt enim suo arbitrio diserti esse. cum in forum ventum, aut deficiunt, aut labant.*

v.16. *Quia nihil ex iis quæ in vsu habemus aut aud. a. vid.*] vide Dialogum de Corrupta eloquentia.

Pag.48.v.1. *Sed piratas cum car.in lit.stantes, & tyrannos edicta scribentes*] Huius thematis Controu. IV. apud Senec. libr.IX. alludit Sidonius ep.VIII.ad Lupum.

Nunc flammant Satyræ: & tyrannicarum
Declamatio controuersiarum.

v.4. *responsa in pestilentiam data*] Illust.Scaliger L. *res. in pestilentia d.* Quinct.lib.11.cap.x. *Sint ergo & ipsæ materiæ quæ fingentur, quam simillimæ veritati. Nam magos, & in pestilentia responsa, aliaq; magis adhuc fabulosa frustra inter sponsiones & interdicta quæremus.* Ita potius scribo; non vt vulgo: *& pestilentiam & responsa.*

v.5. *Vt virgines tres à pl.immolentur*] Quintilianus Declam.CCCXXCIV. *In pestilentia responsum est virginem*

immo-

immolandam, sorte ductam pater virginem negauit, magistratus immolauit. non finiebatur pestilentia. iterum sortiti sunt, altera immolata est. vide Declam. CCCXXVI.

v.7. *sed mellitos*] v. & *mell.*

v.8. *sesamo sparsa*] recte. Quidam codices *sansuco*, id est, sampsycho. Scal.

v.11. *primi omnem eloquentiam perdidistis*] Quinctil. lib. 11. cap. x. *Eo quidem res ista culpa docentium recidit. vt inter præcipuas quæ corrumperent eloquentiam caussas, licentia atque inscitia declamantium fuerit.* Ill. Scal. ex V. L. *Primi omnium.*

v.12. *Leuibus enim atque inan. sonis*] Omnino allusum ad prouerbium: *Fluctus in simpulo excitare.* Scaliger.

v.15. *caderet*] Seneca Controuers. IX. *Præmium pulcerrimæ rei cecidit.* Lactant. lib. IV. cap. I. *in totum sapientia ceciderat.*

v.17. *Cum Sophoc. aut Eurip. inueni verba*] vide Cicer. de Orat.

v.19. *vmbraticus doctor*] scholasticus. videntur enim in vmbris erudiri, cum nunquã in forum procedant. apud Senec. *In exercitationibus scholasticis ingenia tam delicata enutriuntur, vt cœlum pati nesciant.* Plin. lib. IX. Epist. II. *Volumus scholasticas atque vmbraticas litteras mittere* Iuuenalis Saty. VII. *Ad pugnam qui rhetorica descendit ab vmbra.* Seneca apud Tacit. Annal. lib. XIV. *Ego quid aliud adhibere potui, quam studia, vt sic dixerim, in vmbra educata?*

v.20. *Nouemque Lyrici*] Senec. ep. XXVII. in Hygini Mytholog. nudum lemma. *Septem Lyrici:* quod falsum est. Ausonius gripho ternarij numeri:

Et Lyrici vates numero sunt Mnemosynarum.

Pag. 49. v. 1. *naturali pulcritudine exsurgit*] Seneca lib. IX. Controuers. *omnia vsque ad vltimum tumorem perducta, vt non extra sanitatem, sed extra naturam essent.*

vers. 2. *Nuper ventosa istac & enorm. loq. Athen. ex Asia comm.*] Cicero passim lib. Orator. Quinctil. lib. x. c. x. Emporius, alijque. Iulius Seuerianus: *An sequenda Atticorum actio, qui breues astrictique sunt & acres? An imitanda*

tandiu nobis Asianorum licentia, qui vagi, ac fusi? Hieron. ad Rusticum: *Asianũ tumorem Attico siccabant sale.*

v. 5. *pestilenti quodam sidere afflauit*] Nonnunquam quasi ex ipsis stellis ignes defluunt, qui fulminũ modo animalia ferire solent, & arbusta, videntur ipsæ stellæ decidere aut transilire, quod tamen putidum existimare, nam infra istas hæc nascuntur. huc sane respexit Petron. Apuleius Milesf. VIII. *Velut graui tonitru procellaque sideris, vel ipso Diali fulmine percussa.* Martialis lib. VII. epig. XCIII.

Hoc opus est subito fias vt sidere mutus.

Libro II. epistola 86. *Sidere percussa est subito tibi. Zoile lingua.* Hi autem, qui perculsi, *siderosi*. Glossæ: *Siderosus* ἀστροπλὴξ, ἐπιληπτικὸς. In arboribus *sideratio*: Plin. lib. VII. cap. XXIV. Auctor γεωπονικῶν, libr. X. Ἀστρόπληκτα δένδρα μύρῳ ποτιζόμενα ἀναζήσει. Quanquam *sideratio* etiam τὸ θέμα τοῦ ἀνθρώπου. Firmicus. lib. IV. cap. XIII. lib. VI. cap. XXIX.

v. eod. *afflauit*] de fulminibus proprie. Spartian. Adriano: *Fulmen decidens hostiam & victimarium afflauit.*

v. eod. *semelque cort. eloq. reg.*] L. *semelque cor. el. r. stetit & obtinuit.* seu: *simulque.* quod rectum insequentia probant. Adi Senecæ Controuers. l. 1. procem. *eloquentia regula* vt Martial. lib. VI. ep. *regula morum.*

v. 11. *Vsque ad senectutem*] ad iustam senectutem perdurare. apud Cicer. lib. 1. de Leg. *Canescet seclis innumerabilibus.*

v. 15. *Compendiariam*] Gloss. *Compendiaria*, συντομία. Varro: *Hoc dico, compendiaria sine vlla sollicitudine ac molestia dicundi ad eandem voluptatem perueniri posse.* Seneca ex XXVII. *Hanc compendiariam inuenit.*

v. 17. *Quam ipse in schola*] L. *Qua ipse.*

v. 20. *amas bonam mentem*] Seneca ep. XVII. procem. lib. 3. Natural. Quæst.

Pag. 50 v. 9. *parentes obiurgatione digni*] Tacitus de orator. multis.

v. 14. *cum ad vota properant*] Vide Sueton. Orbilio Pupillo, Pers. Saty. 2.

v. eod.

v.eod. *cruda adhuc studia in forum propellunt*] Theon Sophista: οἱ μὲν παλαιοὶ τῶν ῥητόρων, οὐκ ᾤοντο δεῖν ἐφικέσθαι τρόπον τινὰ τῆς ῥητορικῆς, πρὶν ἁμωσγέπως ἅψασθαι φιλοσοφίας. νῦν δὲ οἱ πλείους τοσούτου δέουσι τῶν τοιούτων ἐπαΐειν, ὥστε οὐδὲ τῶν ἐγκυκλίων καλουμένων μαθημάτων ὁτιοῦν μεταλαμβάνοντες ἅπτουσιν ἐπὶ τὸ λέγειν. καὶ τὸ πάντων ἀγροικότατον, ὅτι οὐδὲ οἷς προσῆκόν ἐστιν ἐγγυμνασάμενοι, ἐπὶ τὰς δεκανικὰς καὶ δημηγορικὰς ἵενται ὑποθέσεις.

v.19. *Vt studiosi iuuenes lectione seu. mitigarentur*] Seuerianus: *Veteres Oratores legendi sunt, & praesentes audiendi. Super haec frequenter scribendum, agendum & declamandum.* vide Tacitum de Orator.

Pag. 51. v. 1. *Quod quisquis perperam discit, in senect. confiteri non vult.*] Claudianus Mamertus lib. 1. de statu animae: *Tenellis adhuc infantiae quondam suae persuasionibus in senectute putrescunt.*

v. 7. *Frugalitatis lege p.e.*] Iul. Seuerianus. *Oratoris artibus nemo instrui potest, nisi cui ingenium, & frequens studium. Primum animi sit quaedam naturalis potentia. Tum vox, latus, decor, frugalitas, laboris patientia.*

v. 13. *Sedeat redemptus histrion. add.*] Tacitus de Orat. *Iam vero propria & peculiaris huius vrbis vicia pene in ipso vtero matris mihi concipi videntur. histrionalis fauor, & gladiatorum equorumq; studia, quibus occupatus animus quantulum loci bonis artibus relinquit.*

v. 16. *det primos versibus annos*] Lucianus Lexiph. ἀρξάμενος δὲ ἀπὸ τῶν ἀρίστων ποιητῶν, καὶ ὑπὸ διδασκάλοις αὐτοὺς, ἀναγνοὺς, μέτιθι ἐπὶ τοὺς ῥήτορας, καὶ τῇ ἐκείνων φωνῇ συντραφεὶς, ἐπὶ τὰ Θουκυδίδου, καὶ Πλάτωνος ἐν καιρῷ μέτιθι. Seuerianus: *Necessaria orationum frequens lectio, & Historiarum & Carminum.*

Pag. 52. v. 6. *scholasticorum turba*] Pag. 55. *tanquam scholastici ad coenam promisimus. Scholastici* sunt declamatores, qui & *sophistae*. Antonius Imperator lib. de vita sua: καὶ τὸ μήτε αὖ, τινα εἰπεῖν, μήτε ὅτι σοφιστὴς, μήτε ὅτι οἰκογενὴς οὐερνάκλος: μήτε ὅτι σχολαστικὸς, ἀλλὰ ὅτι ἀνὴρ πέπειρος. & *Rhetores*. Lucianus Rhetor. praecept. ἐρωτᾷς, ὅπως ἂν ῥήτωρ γένοιο, καὶ τὸ πάνδημον ὄνομα σοφιστὴς εἶναι δόξης.

δόξης. Tacitus de orator. *Adolescentuli nostri deducuntur in scenas scolasticorum, quos rhetoras vocant.* Ideo cõiungit Tertull. de pallio: *Primus informator litterarum, Grammaticus, & rhetor & sophista,* Marius Victorinus Comment. ad lib. I. Ciceronis de Inuent. ita definit: *Rhetor est, qui docet literas, atque artes tradit eloquentiæ. Sophista est apud quem dicendi exercitium discitur.* Aduocati etiam *scholastici.* L. 11. Cod. Theodos. de concuss. aduoc. L. Præter. Cod. de lucr. aduocat. Scholasticis vero omnis virtus in sola sententiarum verborumque cultura; quod stringit Petronius pagina prima: *sed mellitos verborum globulos, & omnia dicta factaque,* &c. adeo, vt communi conuicio *scholastici,* quibus omnis oratio sola verborum virtute staret. Suetonius de Albutio: *Declamauit modo, splendide atque ornate, tum ne vsquequaque scholasticus existimaretur, circumcise & sordide, ac tantum non triuialibus verbis.* Saluianus lib. I. *Non id facere adnisi, vt salubres & salutiferi; sed vt scholastici ac diserti haberentur.* Hieron. ad Nepotian. *Calentibus adhuc rhetorum doctrinis, quadam scholastico flore depinximus.* Vegetius de re veterinaria lib. 3. *Collegi, pedestrique sermone in libellum contuli: cuius erit præcipua felicitas, si eum nec scholasticus fastidiat.*

v. eod. *in porticum venit vt appareb. ab extemporali declamatione*] Quia porticus loco vbi recitabant adiuncta Plinius lib. XXXVI. cap. V. apertum ex his Martialis lib. III. Epig. XX.

An ociosus in schola Poëtarum
Lepore tinctos Attico sales narrat,
Hinc si recessit porticum terit templi.

Colloquijs puerilibus: προσῆλθον καλῇ κλήδονι, ἀκολουθοῦντός μοι παιδαγωγοῦ ὀρθῶς διὰ τῆς στοᾶς, ἥ τις ἦγεν εἰς τὴν σχολήν. Tertul. aduersus Hermogenem cap. XI. Petron. pag. 103.

v. 9. *suasoriam*] Auctor Dialogi de Oratorib. *Duo genera materiarum apud Rhetoras tractantur, suasoriæ & controuersiæ: ex his suasoriæ pueris delegantur, controuersiæ robustioribus assignantur.*

v.14. *nec quo loco stabulum esset*] pag. 52. *quo loco stabulum reliquissem.* est cauponium, seu diuersorium. Apul. Miles. 1. *Quod ingressu primum fuerit stabulum.* Cyprian. ad Stephanum: *stabula in itinere appetunt tutiora.* eâ notione Tertull. Apolog. cap. XLII. August. lib. 21. de ciuitate Dei. apud D. Lucam cap. 10. ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον. recte vertit Euseb. Emissenus: *Duxit eum in stabulum.* hinc *stabularius.* *caupo* πανδοχεύς. in Glossis. *Stabularij qui cauponam & stabulum exercent,* ait Vlp. D. Nautæ Caup. stab. Seneca de beneficijs lib. 1. cap. XIV. *Nemo se stabularij hospitem indicat* Apul. Miles. *Mansionis pretio stabulario persoluto,* hoc est, locario soluto. Varro IV. de Lingua Latina: *Locarium, quod datur in stabulo & taberna vbi consistant.* apud D. Lucam: δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ. Interpr. *Duos denarios dedit stabulario.* Stabulum πανδοχεῖον exponunt Glossæ, quæ vox cauponis & meretricis domum notat. ergo non οἰκίαν aut σταθμὸν tantum, sed lupanar. ita vsurpat Plautus Pœnulo: *Quæ tibi olant stabulum.* nam in hospitijs etiam meritoria. Glossæ Isidori: *Meritoria, loca tabernarum vbi adulteria committuntur.* nec perperam *stabularij* lenones dicuntur. hinc *prostibulum.* Nonius. *Prostibulum, quod ante stabulum stet quæstus diurni ac nocturni gratia.* Scholiastes. Aristoh. in Equitib. Κασαλβάδες ἑταῖραί εἰσιν, αἱ ἀεὶ ἐπὶ τῶν οἰκημάτων ἑστῶσαι, ἐπὶ μισθῷ παρέχουσι τοῖς βουλομένοις. *Stabulum* ergo, vt Varro, quod inibi consistant, vti & *statio,* & *stare* recte de lupis. Horat. —— *nullam nisi olenti in fornice stantem.* apud Senecam Controu. *Meretrix vocata es, in communi loco stetisti. stetisti puella in lupanari, stetisti cum meretricibus.* Tertull. Lupanar, *consistorium libidinum.* III. ad vxorem: *Procedat de ianua laureata & lucernata, vt de nouo consistorio libidinum publicarum.* Tamen etsi non semper steterint meretrices; interdum enim sellis insidebant. vnde Plautus Pœnulo:

Prosedas, seruilicolas, sordidas,
Quæ tibi olent stabulum, statum, sellam & sessibulum merum.

Vbi vtrumque notari vides: in V.C. leg. *cellam*, haud mal. Iuuenalis Saty. III.

Et dubitas alta Chionem deducere sella.

Comment. *Inde sellariæ dicuntur. vnam meretricum à sella sua abducere cunctaris, cum alij adulteri ement.* Vide Festum.

vers. 19. *Rogo, inquam, mater*] solemne videtur compellantibus matres salutare, Apuleius Miles. I. Plautus Rudent. alij.

v. 23. *Diuinam ego putab.*] Fatidicam. Martial. *Non sum diuinus, sed scio quid facias.* Seneca de vita beata, cap. XXVII. *Cum aliqua per viam genibus repens vlulat, laurumq; linteatus senex præferens clamat iratum aliquem deorum, concurritis & diuinum esse affirmatis.* Apuleius lib. I. *parce in fœminam diuinam.*

vers. 25. *centonem anus vrbana reiecit*] al. *iniecit*, quasi velit Eucolpium induere legitimum habitum eorum, qui in lupanari, scilicet vt intelligat se in fornicē deductum. Nam moechi, & ij qui lustrabantur, obnupto capite esse ex Sueton. & Caligul. notum. Capitolinus Vero: *In tantum vitiorum Caianorum & Neronianorum fuisse æmulum, vt vagaretur nocte per tabernas & lupanaria obtecto capite cucullo vulgari.* C. Fortunatianus lib. I. Rhetor. *Inuenit filius adulterum obuoluto capite, nec eum occidit.* Et hoc ritu forte Næuius, apud Gellium lib. VI. cap. IX. —— *eum suus pater cum pallio ab amica abduxit.* Vide Isidor. lib. XIX. cap. XXVI. huc respexit Seneca de vita beata cap. XIII. *Non timide nec obscure luxuriatur etiam inoperto capite.* Imo & meretrices obnuptæ. Iuuenal. Satyr. VI.

Sumere nocturnos meretrix Augusta cucullos:
Sed nigrum flauo crinem abscondente galero,
Intrauit calidum veteri centone lupanar.

Tertull. de cultu fœminarum cap. XII. *Thamar illa, quia se expinxerat, idcirco Iudæ suspicione visa est quæstui sedere, adeo quia sub velamento latebat, habitus qualitate quæstuariam mentiente.* &c. multa Petronij ex hoc ritu exaudienda, quæ tamen interpretes ad alia trahunt.

Pag. 53. v. 2. *nudasq; meretrices*] Tacitus Annal. lib. XV. *Scorta visebãtur nudis corporibus.* Cyprianus de spect. cap. VI. *Per prostitutarum nuda corpora.* Artemidorus lib. II. ἡ δὲ ὅλη γυμνὴ, (ἀφροδίτη) ἑταίραις καὶ μόναις ἀγαθὴ, καὶ ἐργασίας σημαντική. Philemon;

στῆσαι πελάμβον γυναῖκας, κατὰ τόπους
κοινὰς ἅπασι, καὶ κατεσκευασμένας
ἑστᾶσι γυμνάς.——

v. 23. *cella*] οἴκημα, in cuius aditu scorta prostabant; titulis inscriptum. ideo Martialis *inscriptæ limina cellæ.* In Senecæ controu. lib. I. *Superpositus est cellæ tuæ titulus.* Tertull. de Pudic. lib. I. *Sub ipsis libidinum titulis.* Iuuenalis Satyr. VI. *Intrauit——cellam.* Interpres: *non sellam. quoniam in cellis nomina meretricum suprascripta erant.* vnde apparet, quid *tituli* appellatione notent, nimirum stupri precium, & nomen meretricis. Seneca lib. I. Controu. *Nomen tuum pependit in fronte, stetisti cum meretricibus.* Inscriptionum insigne exemplum in Historia Apollonij Tyrij: *Puella prosternit se ad pedes: Miserere virginitatis meæ, ne prostituas hoc corpus sub tam turpi titulo. Leno vocauit villicum puellarum, & ait: Ancilla exornetur, scribatur ei titulus: Quicumque Tarsiam deflorauerit, mediam libram dabit, postea populo patebit ad singulos solidos.* vide Senec. l. I. Controuers. II. Πορνεῖα, seu vt Plautus, *lustrales cellæ* arcuatæ erant. Isidorus libro X. *Fornicatrix est cuius corpus publicum. Hæ subarcuatis prosternebantur, quæ loca fornices dicũtur.* Glossæ: *Fornicaria,* πόρνη ἀπὸ καμάρας ἥ ἵνται. Hinc Martial. *monumenta,* quod adinstar hypogæorum. lib. I. ep. XXXV.

A Chione saltem vel Laide disce pudorem.
Abscondunt turpes hæc monumenta lupas.

Quanquam loca ædilem metuentia remota & aditus obscuri. Petron. pag. 24. *ac subinde vt in locum secretiorem venimus.* pag. 25. *per anfractus obscurissimos in hunc locum perduxit.* Isidorus lib. X. *Ganeo, luxuriosus, & tanquam in occultis degens, quæ ganea Græci vocant.*

v. eod. *assem exegerat*] Iuuenal. Saty. VI.

Excepit blanda intranteis, atque æra poposcit.

Seneca

Seneca lib.I.Controu. *pretia stupri accepisti.* Notandum illud Tertull. *Ipsa etiam prostibula publicæ libidinis hostiæ in scena proferuntur, locus, stipes, elogium etiam quibus opus non est prædicatur.*

v.vlt. *satyrion*] Hesychius: σατύριον πόα τις συνεργὸς πρὸς τὰς ἀφροδισίας ὁρμάς. Cælius Aurelianus lib. III. *Satyriasis est vehemens Veneris appetentia. Vocatur autem ab herbæ virtute, quam satyrion vocant. Hanc enim accipientes in Venerem prouocantur, cum tentigine genitalium partium. Sed antecedentis istius passionis sunt epota medicamina ob vsum Venereum excitandum, quæ satyrica vocant, quæ sunt acria atque incentiua, & neruis improba.*

Pag.54.v.3. *Quasi per caliginem*] V.C. habet interiectum nomen ENCOLPIVS. quasi quæ sequuntur sint ex persona Encolpij. Scal.

v.18. *Intentaui in oculos Ascylti manus*] Sueton. Cæsare c.14. *Strictos gladios vsque eo intentans.* Virgil. III. Æneid. *Præsentemque viris intentant omnia mortem.* Pacuuius Acalanta: *Mortem intentant, regno expellunt, consanguineam ne esse abdicant.* Ita L. apud Nonium *Abdicare.*

v.16. *Cum ego proclamarem*] Apul. *Poteras saltem proclamare suppetiatum.* Vlp. L.4.§. Idem Diuus. ad L. Corneliam de sicar. *Plane si ipsi, qui hanc iniuriam passi sunt proclamauerint, audire eos præses Prouinciæ debet.* Atque ita proclamare *Quiritare* dicitur, hoc est, Quiritium fidem inuocare, vt Petron. pag.66. Tertull. aduersus Valentin. cap. XIV. *Vt etiam inclamarit, quasi Porro Quirites aut fidem Cæsaris.* Lucianus: ἐπεὶ δὲ πολλάκις ὦ Καῖσαρ, ἀναβοῆσαι ἐπεθύμουν, ἢ ὠγκούμην, καὶ τὸ μὲν ὦ ἐβόων, τὸ δὲ Καῖσαρ οὐκ ἐπηκολούθει. Sed hæc vulgatissima. Inde *proquiritare legem*, promulgare, verbum decemuirale. Sidonius lib. VIII. ep. VI.

v.20. *muliebris patientiæ scortum*] Vide Ausonij epig. CXXIII. Firmicus Astr. lib.3. c.7. *Patiantur quæ mulieres pati consueuerunt, præposteris libidinum ardoribus.*

v.21. *Cuius ne spiritus purus*] propter fellationem, aut oris stuprum, vt loquitur Arnob. l. II. Minut. Oct.

Qui medios viros lambunt, libidinoso ore, inguinib. inhærescunt. Seneca de ira l. II. c. 8. *Raptus ad stupra, & ne os quidem libidini exceptum.* Petron. pag. 7. *Quine tum quidem conformiter faceres, cum pura muliere pugnasti.* *Non pura mulier,* est fellatrix. Catull.——*pura impura puella Sauia comminxit spurca saliua tua.* Iuuenalis Satyra x. ——*quot longa viros absorbeat vno Maura die.* Comm. *Hanc ostendit ore fuisse impuram.* eandem innui puto à Firm. lib. 3. cap. 7. *Erit impure libidinosa.* Adde Martial. lib. VII. ep. 66.

v. VI. *fortiter facere*] *Fortiter facere,* pugnare, frequens apud Rhetores. Senec. lib. I. Declam. 8. *Qui ter fortiter fecit, militia vacet.* probe vero, vt multa à re militari: Apul. *præliabor fortiter & ex animo.* ego, *fortiter facere*, seu, *fortiter prœliari,* ἀφροδισιάζειν.

Pag. 55. v. 2. *viridario*] *Viridaria,* ἄλση, loca graminibus arbustisque consita. Pl. l. V. ep. VI. Macr. Saturn. l. I. c. IV. in Pandecto Florentino L. 13. §. 4. D. de vsufruct. *viridia.* L. 79. §. vlt. D. de verb. signif. *viridia.* ciuiliu

v. 23. *tanquam scholastici ad cœnam promisimus.*] Declamatores, vt auditorum laudibus, & probationum signis disertissimi haberentur, cœnas exhibebant, aut sportulas aut nummos dabant. v. 6. *cum fame morerer, an videlicet audirem sententias.* Plinius ep. XIV. lib. II. *Sequuntur auditores actoribus similes, conducti & redemti mancipes, cõuenitur in media basilica, vbi tam palam sportulæ, quam in triclinio dantur. Ex iudicio in iudicium pari mercede transitur. Inde iam non inurbane* σοφοκλεῖς *vocantur: ijsdem Latinum nomen impositum est laudicæni: Heri duo nomenclatores mei ternis denarijs ad laudandum trahebantur: tanti constat, vt sis disertissimus.* vide integrum locum. Hunc morbum etiam poetas tenuisse ex Hor. Mart. alijsque notum: quo respexit Petronius pagina 193.

Quisquis habet nummos, secura nauiget aura,
Fortunamque suo temperet arbitrio.
Carmina componat, declamet, concrepet omneis
Et peragat caussas.

Vide

Vide Iuu. Satyr. VII. eo ventum, vt auditores, & locum conduxerint. Tacitus dial. de Orator.

Pag. 56. v. 22. *adiectis petulantibus dictis: Sic diuidere*] *Petulātia dicta*, verba ad omne genus nequitiæ accommodata, quale illud *diuidere*, quod inter iurgia & obscœna. Pla. Aul.

> ST. *edixit mihi*
> *Vt dispartirem obsonium hic bifariam,*
> COG. *Me tu quidem hercle, dicam palam, non diuides.*
> ST. *Bellum & pudicum vero prostibulum popli.*
> *Post si quis vellet te, haud non velles diuidi.*
> *Atque ego istuc Anthrax aliouorsum dixeram.*
> *Non istuc quod tu insimulas.*

Pag. 57. vers. 5. *laciniam extremam*] *Lacinia extrema*, est extimum seu extrema ora vestimenti. Glossæ: *Lacinia κράσπεδον.* Idem Glossarium: *Instita ἀκροζώνη*, non *Istita. Fimbria, limbus, instita κράσπεδον.* ergo hęc eadem. certe nihil aliud, quam fasciæ vestimentis adsutæ ad ornatum. at instita licet adsuta vesti non sit, recte fasciola quæuis appellatur, non autem lacinia aut limbus. itaque pág. 65. *duas institas protulit de sinu, alteraq; pedes alligauit.* in V. Gloss. *protulit de sura.* quod indubie rectius. interpretor fascias crurales; vt est apud Vlp. L. 25. §. 4. D. de aur. & arg. leg. Horat. *Quarum subsuta talos tegat instita veste.* Acro: *Instita dicitur περιπόδιον, quod stolæ subsuebatur, qua matronæ vtebantur. erat enim tenuissima fasciola, quæ prætextæ adiiciebatur.* Sed & Gloss. *Limbus, περιπόδιον.* insuitur enim ea parte quæ pedes tangit. vnde Ouid. de arte amandi l. I. *Quæque tegit medios instita longa pedes.* Isidorus. *Limbus est quam nos ornaturam dicimus: fasciola contexta aut ex filis, aut auro, adsutaque extrinsecus in extrema parte vestimenti.* Vlp. l. Vestis. §. 2. D. de auro & arg. leg. *Institæ, picturæ clausique, quæ vesti insuuntur picturæ*, Isidoro *ornaturæ*, hoc est, limbi. Sane Lutacius ad illa Statij lib. VI. Theb. ——*picto discingit pectora limbo, Limbus*, inquit, *fascia picta dicitur.* in Isidori Gloss. *Limbus, clauus in veste regia.* adeo vt limbus,

non tantum quod oræ vestis, sed quod ornatus caussa assuitur notet.

v.9. *Familiaris oculis meis*] in vet. exemplari erat, *oculis temnis*. puto: *oculis teneris. vt* μύωπα intelligat, & luscitiosum; qui propterea oculos propius admouebat ad inspiciendum pallium. Scalig.

P.58.v.5. *Intactis aureis*] Horat. lib.3. od. XXIV. *Intactis opulentior thesauris Arabum.*

vers.11. *Iure ciuili*] *Interdicta* non sunt iuris ciuilis, sed iuris prætorij. At Petronius prætorium ciuile ius facit, opponens ei scilicet ius naturale vel gentium.

v.13. *Ad interdictum veniret*] pag.93. *Si venturum ad interdictum Herculem credidisset. Ad interdictum venire*, est iure ordinario agere. Frontinus de limitibus agrorum: *De possessione controuersia est, de qua ad interdictum, hoc est, iure ordinario litigatur.*

v.17. *traducunt tempora cena*] v.c. *sera*. fortasse, *secta*. quod valde placet Scalig.

v.18. *vendere verba solent*] Mart. lib.5. c.17. *Sollicitisque velim vendere verba reis.* Seneca, Herc. Furente:

Hic clamosi rabiosa fori
Iurgia vendent improbus, iras
Et verba locat.

v.20. *Atque eques in caussa qui sedet*] Consilium innuit. Vlp. fragment. tit. 1. *In consilium adhibentur Romæ quinque senatores, & quinque equites Rom. in prouinciis viginti recuperatores.* Theoph. Gr. interpr. κονσίλιόν ἐστι συνέδριον φανερῶν ἀνδρῶν. *Recuperatores*, quia per eos ius suum quisque recipiebat. proprie itaque pag. 60. *recuperato vt putabamus thesauro.* Vide Fest. Gloss. δικαστής, *Iudex recuperator.* Plautus in Bacch. *Prætor recuperatores dedit.*

Pag. 59. v.1. *præter vnum dipondium*] Recta lectio aliorum codicum, *præter vnum, dipondium sicilicum, quibus lupinos.* id est, dipondium cum sicilico. ita loquebantur. vel sine dubio legendum, *præter dipondium sicilicumque, quibus lupinos.* Scaliger.

v. eod. *Dipondium*] Glossarium: *Dipondium* διπλοῦς

χίον-

χρύσινος, ἤγουν ὀβολός. Διώβολον, *Dipondius. Depondium,* δίνουμμον. hinc contemtim viliores, *dipondij*. Sen. cont. 1. lib. 10. *Itane peribunt decem iuuenes propter dipondios tuos.*

v. eod. *Sicel*] Glossæ, *Sicilicum* οὐγκίας τέταρτον. D. Eucherius l. 11. Instruct. *Sicel, qui corrupte siclus, unciæ pondus habet, scrupula decem,* Vide Volusium Metianum.

v. 3. *Ne interim præda discederet*] Optimus Codex habebat, *ne viritim*. Luxata autem hæc sunt suo loco. Continuentur igitur cum superioribus ita; *quam in ambiguam litem descendere, ne viritim præda discederet*. id est; ne præda diuideretur ex euentu litis. Hæc Ill. Scal. quæ quidẽ certa & indubitata esse quisquis sane mentis fateatur oportet.

v. 5. *Addicere*] proprium in emptionibus. Sueton. Iulio cap. 1. *Amplissima prœlia nummo addixit*. passim apud I C. Firmicus: *Pudorem suum quotidianæ pecuniæ gratia lenoni addicent.*

v. 17. *nullo genere*] nullo modo, οὐδενὶ τρόπῳ. Cicer. ad Atticum, *Quod optimo genere facere non licuit.*

v. 22. *Pannuceam*] Pers. Satyr. VI. *Dum ne deterius sapiat panucea Baucis.* Mart. lib. 11. epigr. 47.

Pag. 60. vers. 2. *Aduocati iam pene nocturni*] Tacit. seu Quint. de Orat. *Hinc leges assiduæ, hinc conciones magistratuum pene pernoctantium in rostris, hinc accusationes potentium reorum.*

v. 8. *in vtraque parte*] L. *in vtra parte.*

vers. 12. *Qui solebat & caussas agere*] al. *& ad c. a.* al. *ad caussas agere.* dictum vt Propertio: *Pastorem ad baculum.* Scal.

v. 16. *Vestis inter prædones strangul.*] L. *veste, is inter pr. stran.* Scal.

Pag. 61. v. 8. *Gitonis*] Hoc nomen non est Græcum. Legend. *Cnython.* Γνύθων. Nam semper vetus exemplar habet *Gniton.* Scal.

vers. 9. *Ostium non satis*] Videtur negatiua, *non,* abundare.

v. 15. *Mulier erat operto capite, quæ cum rustico steterat*]

pag.10. *mulier aperto capite, quæ cum rustico steterat*, aut glossema est, aut leg. *operto capite*.

Pag.62.vers.1. *vna comitata virgine*] Iuuen. Satyr.6. ——*comite non amplius vna*. non prodibant sine pedissequis. in Plauti Casina Murrhina ait:

Sequimini comites in proximum me huc.

Myron apud Rutilium Lupum: *Ornatus eius opibus abundabat, magnus ancillarum, quæ sequebantur comitatus. nunc graui casu afflicta, vix mediocris ancillæ dignitatē retinet*. ne meretrices quidem. Lucian. ἑταιρ. διαλ. ἀλλὰ νῦν ὁρᾷς, οἷα περίεισι, χρυσὸς, ἐσθῆτες εὐανθεῖς, καὶ θεράπαιναι τέσσαρες.

v.7. *imber*] Catull.——*tristique imbre maducre gena*. Seneca Troad.

——*irrigat fletus genas,*
Imberque victo subitus à vultu cadit.

Statius Silu.lib.v.——*oculis vxorius instat Imber.*

vers.8. *manibus inter se vsque ad articulorum strepitum contritis*] Videtur moris fuisse, vt huiusmodi signis dicturi audientiam pararent. Hieron. ad Rusticū: *Testudineo Grannius ad dicendum incedebat gradu, & per internalla quædam vix verba carpebat. Et tamen cū mensa posita, adducto supercilio, contractis naribus, duobus digitulis concrepabat. hoc signo ad audiendum discipulos prouocans.*

vers.10. *aut vbi fabulas*] Vet. cod. *Aut vbi fabulas etiam antecessuras latrocinia didicistis*. Ita omnino leg. Scalig.

v.24. *medicinam somno petij, iussaque sum vos perquirere*] Per quietem à diis monstrata medicina. Xiphilinus: τυφλόν τε τινὰ καὶ ἕτερον σὴν ἀρτίχειρα, προσελθόντας, οἱ ἐξ ὄψεως ἐνειρώτων, ὑγιεῖς ἀπέφηνε. Itaque ægrotantes in templo Æsculapij cubare solebant, vbi somniantibus medicina indicata. Philostratus de Vita Apollonij Tyan.lib.1. ὑδέρῳ δὲ ἄρα εἴχετο, καὶ μέθῃ χαίρων, αὐχμοῦ ἠμελεῖ. ἠμελεῖτο δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ διὰ ταῦτα, καὶ οὐδὲ ὄναρ αὐτῷ ἐφοίτα. Vide Plaut. Curcul. Sc. *Migrare*. hinc fortassis apud Artemid.lib.1. ἐν ἱερῷ δὲ καθεύδειν, νοσοῦντι ὑγείαν προαγορεύει. Antoninus Imp. τὸ δι' ὀνειρώτων βοηθήματα

μαζῷ διαθλῶσαι ἄλλά τε καὶ ὡς μὴ πλύειν αἷμα, καὶ μὴ ἰλιγγιᾶν. Herod.lib.4. ἠπειχθη εἰς Πέργαμον τῆς Ἀσίας, χρήσασθαι βουλόμενος θεραπείαις τοῦ Ἀσκληπιοῦ. ἀφικόμενος δὴ ἐκεῖ, καὶ ἐς ὅσον ἤθελε τῶν ὀνειράτων ἐμφορηθεὶς, ἧκεν εἰς Ἴλιον.

Pag63.v.8. *Ne nocturnas religiones iocum risumq; fac.*] Græcismus: ὕθλον καὶ παιδιάν. Porro connecte his Horatiana:

Inultus vt tu riseris Cocytia
Vulgata, sacrum liberi Cupidinis. Illust. Scal.

v.11. *quæ mille vix homines norunt*] rescribo: *quæ mystæ vix omnnes norunt.* Nam licet initiati, non tamen simul omnia sacra tradebãtur, nec arcana promiscue omnibus patebant, sed reducta, & in intimo sacrario clausa. Seneca Natur. Quæst. l. vii. c. xxxii. *Non semel quædam sacra traduntur. Eleusina seruat, quod ostendat reuisentibus.* Tertull. aduersus Valentin. cap. 1. *Nam & illa Eleusinia, hæresis & ipsa Atticæ superstitionis, quod tacent pudor est. Idcirco & aditum prius cruciant, diutius initiant, quam consignant, cum & portas ante quinquennium instituunt, vt opinionem suspendio cognitionis ædificent.* Quæ sane vel doctissimos non intelligere arbitror, nisi L. *cum epoptas ante q. inst.* ita omnino Tertull. scripsisse contendam. Hoc tu me docuisti Ill. I. Scal. qui per incõparabilem eruditionem facilius ad quæuis è re nata respondes, quam nos interrogamus. Quid autem ἐπόπται, & ἐποπτικὰ in sacris, neminem ignorare puto.

v.25. *descendentes ab aure capillos*] παρωτίδας. Pollux lib. 11. Varro παπιάπαππω, περὶ ἐγκωμίων: *Ante aures modo ex subolibus paruuli intorti dimittebantur.* Hieronymus de vitando suspecto contubernio: *Capilli vel in frontem, vel in aures defluunt.* Sidonius ep. lib. 1. *Aurium legulæ, sicut mos est gentis, crinium superiacentium flagellis operiuntur. Legulæ* vel *Ligula aurium,* sunt quæ Arnobio *lamnæ.* lib. 11. *laminas pertunderent aurium.* Glossar. λοβὸς ὠτίου. *Lamna.*

v.26. *tentata manu*] L. *lentata manus,* id est, γναμπτή. Scalig.

Pag.64.

Pag. 64. vers. 24. *frigidior hieme Gallica*] Tale illud Theocriti:

Πᾶσα μ' ἐψύχρου χίονος πλέον.——

Eunapius: ἀνυπόδητος τρυφῆς περιουσίαν ἐπίθετο τοὺς Γαλατικοὺς χειμῶνας.

Pag. 65. v. 4. *præcincti certe altius eramus*] Parati ad pugnam. Seruius ad Virg. IX. Æ. *discinctos Afros. Discinctos, inhabiles militiæ. nam omnes qui militant cincti sunt.* Fest. Isidor. Horatius: *altius ac nos præcinctis.* hoc est, expeditioribus, Rufinus: *Militiæ cingulum non dari, nisi immolantibus iussit,* hoc est, ius militandi: nam apud Herodianum lib. XXI. vbi milites exauctoratione puniuntur, στρατιώταις κελεύω ἀποζῶσαι τε ὑμᾶς. & passim apud eundem ἀπέζωσεν exauctorauit. Hieronymus epitap. Nepot. *Quod alteri militauerit & ad hoc habuerit cingulum vt miseris subueniret.* Sane & Græcis εὔζωνος strenuus, & ἐνδῦναι τὰ ὅπλα οἱ παλαιοὶ ἐκάλουν, ζώσασθαι.

v. 5. *paria composueram*] proprie de gladiatoribus. Horat. lib. I. Sat. VII.

——*Bruto prætore tenente*
Ditem Asiam, Rupili, & Persi par pugnat, vti non
Compositus melius cum Bitho Bachius.——

Minut. Felix: *Hic eorum paria composuit.* Seneca lib. VII. Contr. I. *Componis in domo par.*

v. 19. *sollicitauit inguina mea*] Mar.——*inguina saltem Parce futurici sollicitare manu.* Ouidius III. Amor. *molliter admota sollicitare manu.* Horatius lib. IV. od. 13.
——*Cupidinem lentum sollicitas.*

Pag. 66. v. 2. *& apposui quidem adoles.*] L. *& Apposui quidem adolescens. Solus tamen medicamentum ebibisti.* Sine dubio vera lectio. Apposui, inquit, potionem, quam tu totam obduxisti.

vers. 13. *acu comatoria*] Apul. *Acus crinalis* libr. VIII. Mil. *Acu crinali de capite prompta.* Martiano Capell. *crinalis spica.* Varii vsus hæ aciculæ: nam acu caput scalpebant. Festus *Cnasonas, acus qua mulieres scalpunt caput.* Acu crines fingebant, quæ καλαμὶς. Iuuenalis Saty. III.

Ille su-

Ille supercilium madida fuligine tinctum
Obliqua producit acu, pingitque trementeis
Attollens oculos——

vide Ouid. Amor. lib. I. Eleg. 14. In Isidori Glossis: *Acus, calamistratorium.* Xiphilinus: βελόνη, ἡ τὰς τρίχας ἀνῆρεν. Martialis lib. VI. epig 66.

Vnus de toto peccauerat orbe comarum
Annulus incerta non bene fixus acu.

Isiderus lib. XIX. *Acus sunt quibus in fœminis ornandorum crinium compages retinetur, ne laxius fluant.* Lucill. *discerniculum.* Tertull. *Cedo acum crinibus distinguendis.* Hieronymus aduersus Rufinum: *Fecerunt hoc & Fuluia in Ciceronem, & Herodias in Ioannem, quia veritatem non poterat audire, & linguam veriloquam acu discriminali confodiebant.* ergo acum discriminalem innuit Xiphilinus, qui de eadē Fuluia: καὶ ταῖς βελόναις, αἷς ἐς τὴν κεφαλὴν ἐχρῆτο, κατεκέντησε. Acus illas gemmis ornabant. Vlp. L. Argumento. D. de aur. & arg. leg.

ver. 19. *gausapa*] Glossar. *Gausapa* βαρβαρικὸν παλλίον. Martial mappa: *Nobilius villosa tegant tibi gausapa citrum.* Horat. Sat. 8. l. 2. *Gausape purpureo mensam pertersit.* Sed hoc pueri norunt.

vers. eod. *cinguloque succinctus*] Seneca de breui. vitæ cap. XII. *Quam diligenter exoletorum suorum tunicas succingunt.*

Pag. 67. v. 2. *legitimo perfusos oleo refecerunt*] al. *lecyti.* *L. lecythino perfusos oleo*, id est, balneari. λήκυθος, vas olearium. Gloss. Isidor: *Lecythus, ampulla olearia.* Scholiastes Theocriti: ὄλπαν. ἴσως τὴν λήκυθον. τὴν ἔχουσαν τὸ ἔλαιον ἐχρῶντο ἐν ταῖς παλαίστραις.

Lecythi istæc forma: Hac figura in veteribus monumentis & lapidibus conspici, indicium fecit illustris Scaliger. Quod oleo vncti dimicaturi, Scholiastes, Theocriti: λιπαρὰν δὲ λέγει παλαίστραν, ἐπεὶ οἱ παλαίοντες, ἐλαίῳ πρότερον ἠλείφοντο, εἶτα ἐπάλαιον. Huius moris ratio apud Clement. Alex Pædag. lib. II. cap. 11. Καὶ τὸ ἔλαιον αὐτὸ ταῖς μελίτταις, ἢ τοῖς ἐντόμοις ἐστὶ πολέμιον ζώοις; ἀνθρώπων

θράπων δὲ, τοὺς μὲν ὤνησεν, ἔστι δὲ οὓς εἰς μάχην ἐξεκαλέσατο, καὶ τοὺς πρότερον φίλους ἀληλιμμένους τοῦτο ἐν τοῖς σταδίοις ἐκτρέπει εἰς τὸ τῆς ἀγωνίας πάμμαχον. Seruius ineditus ex Annalib.citat. *Confricati oleo, ientati, paratique ad arma*, quod Liui. *pransi paratique ad pugnam.* Nam pugnaturi cibis vires excitabant. Petron. p. 33. *Ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires.* Pollio Gallienis: *Militare prandium, quod dictum ab eo, quod milites ad bellum paret.* Iuu. S. XI. *Sic veniunt ad miscellania ludi.* Comment. *Miscellania cibus gladiatorum, id est, vltima cœna.*

v. 9. *gustatione mirifica*] Porphyrio ad illud Hor. lib. II. sat. XI. *Ab ouo vsque ad mala. Ab initio cœnæ ad finem. Ouum enim hodie initium cœnæ, quippe cum in gustu statim à balneis offeratur.* Apul. lib. IX. *Vt primum antecursoriam potionem, & inchoatum gustum extremis labiis contigerat. antecursoria potio*, vt Ammianus libro XXII. *libamenta præcursoria*, est autem πρόπομα. Athen. libr. II. πρόπομά τι πρὸ τοῦ δείπνου προεφέρετο, καθὼς εἰώθει τὸ πρότον.

v. 13. *Priapi genio peruigilium deberi*] Peruigiliis deos colebant. Plautus Curcul. *Veneri peruigilare vouisti.* Aulul. *Qui illam stuprauit noctis Veneris peruigiliis.* Gell. lib. II. cap. 23. *In peruigilio vitiata est.* Suet. Calig. cap. IV. Arnobius lib. V.

v. 34. *iacebant*] Varro apud Seruium ineditum: *In lecto temulentos iacere, ebrios cubare consuescere.*

Pag. 68. vers. 3. *dumque inter argentum auid. rixantur*] id est, inter argentea vasa. Horat. *Hunc capit argenti splendor.* Interp. *argentea vasa delectant.* Cicero in Verrem IV. *Exponit multum argentum, non paucula pocula ex auro.* Auctor Rhet. ad Herenn. libr. IV. L. Quæsitum, §. 28. D. de inst. vel inst. leg.

v. 5. *cecidit etiam mensa cum argento*] Mensæ, quæ abaci, positæ, in quibus omnis generis, præclarique artificij vasa, aurea, argentea, crystallina exposita, ad vsum simul & splendorem. Lucianus Lexiph. ποτήρια δὲ ἔκειτο παντοῖα ἐπὶ τῆς δελφινίδος τραπέζης, &c. Sidonius ep. lib.

ep.lib. I. *Non ibi impolitam congeriem liuentis argenti mēsis sedentibus suspiriosus minister imponit.* Quæ in Ms. ita leg. *Non ibi politam c.l.a.m. cadentibus.* Hæ mensæ *delphicæ* dicebantur. Martialis l.x.II. ep. 69.

Aurum atque argentum non simplex delphica portat, Glossæ: *Abaci, delphica,* μλυισέελον, ὡς Ιυβενάλιος. In iisdem alibi: *Deluca* μλυισέελον. L. *Delphica.* Iuuenalis Saty. III. —— *vrceoli sex Ornamentum abaci.* Comment. *Quod nos delficam dicimus.* Horatius —— *& lapis albus, Pocula cum cyathis duo sustinet.* Acro: *Lapis albus, mensa marmorea, quam nos delphicam dicimus.* Paul. libr. III. Sent. §. instructa domo. t. de vsufr. leg. Procopius: ἐν παλατίῳ τῷ ἐπὶ ῥώμης, ἔνθα συνέβαινε σιβάδας τοῦ βασιλέως εἶναι. τρίπους ἐκ παλαιοῦ εἱστήκει, ἐφ᾽ οὗ δὴ τὰς κύλικας οἱ βασιλέως οἰνόχοοι ἐτίθεντο. Δέλφικα δὲ τὸν τρίποδα καλοῦσι ῥωμαῖοι, ἐπεὶ πρῶτον ἐν δελφοῖς γέγονε. Quem locum suggessit mihi Ill. Scaliger, vir per omnia diis, quam hominibus similior.

V. 14. *Tricliniarches*] διαιτάρχος. V. inscriptio: M. VLPIO. AVG. LIB. DIVI. TRAIANI AVG. A POTIONE. Item: A. LAGVNA. TRICLINIARCH.

V. 17. *pueri detersis oculis red. ad minist.*] Apul. libr. II. Mil. *Perfrictis oculis, & obarmatis ad vigilias.* Cleomedes lib. II. ἔτι. ὅτε καὶ τὰ ὄμματα ἐντρίβονες.

V. 24. *Intrat cinædus homo omnium ins.*] Clemens Pæd. lib. II. ἀνδρογύνων συνουσίαις ἥδονται παρεισρέουσιν δὲ ἔνδον κιναίδων ὄχλοι ἀθυρόγλωσσοι, μιαροὶ μὲν τὰ σώματα μιαροὶ δὲ τὰ φθέγματα, εἰς ὑπουργίας ἀκολάστους ἠνδραπόδισμένοι, μοιχείας διάκονοι, κιχλίζοντες καὶ ψιθυρίζοντες, καὶ τὸ πορνικὸν ἀναίδην εἰς ἀσέλγειαν διὰ ῥινῶν ἐπιψοφοῦντες ἐπικιναίδισμα, ἀκολάστοις ῥήμασι καὶ σχήμασι τέρπειν πειρώμενοι, καὶ εἰς γέλωτας ἐκκαλούμενοι πορνείας πρόδρομον, &c. Quæ mirifice hæc Petronii illustrant.

V. 26. *qui vt infractis manibus congemuit*] Scio hoc trahi ad habitum componentium se ad dicendum, quamquam in conuiuiis digitis crepantes luserint. Lucianus Lexiph. ὁ μέν τις ἐπὶ τὴν κατήλιφα. ἀναρριχησάμενος, ἐπιφόρημα ἐζήτει, ὁ δὲ ληκίνδα ἔπαιζεν ἄλλος, ἐρρικνοῦτο σὺν γέλωτι

γέλωτι τλῶ ὀσφήν. Quid innuat τὸ *congemuit*, ex Clement. verbis hauriendum.

v. vl. *eiusmodi carmina effudit*] Introducebant cinædos aut alia mancipia huic operi destinata, qui lasciuis carminibus impudico corporis motu, Venerem excitarent, aut psaltrias, quæ numeris obscœnis motibus respondebant. Arnobius libr. II. *Et simphonicas agerent & fistulatorias artes, cantionibus vt præirent obscœnis numerositer, & scabillorum concrepationibus sonoris, quibus animarum alia lasciuiens multitudo incompositos corporum dissoluerentur in motus, & ad vltimum clunibus & coxendicibus subleuatis lumborum crispitudine fluctuaret.* Sed hæc proprie de lasciuia mimorum. Iuuen. Sat. XI. *——vt caditana canoro*

Incipiant prurire choro, plausuque probatæ
Ad terram tremulo descendant clune puellæ
Irritamentum Veneris languentis.

Pag. 69. v. I. *spatalo-cinædi*] Glossæ: *Delicatus*, σπάταλος, ἀπὸ τῶ σπαθᾶν. vnde & *spathalium*. Tertull. *manus spathalio circumdari solito. spata locinœdi*, qua licentia Lucill. *machocinœdi*.

v. 3. *clune agili*] Arnobius lib. II. *Lasciuia deinde luxuriantis adsumpta, huc atque illuc clunes torquet.* Iuuen. Sat. II. *Et de virtute locuti Clunem agitant.* Comm. *Ad patiendum stuprum.*

v. 4. *Molles*] Glossæ: *Mollis, effeminatus, aut qui barbam non habet.* Iuuen. Sat. 6. *Medullina crissantis.* Interp. *Crissare mulierum: ceuere virorum est. Hinc Ceuetes molles, & obscæni vocantur.* Tertull. aduers. Valent. c. XV. *Et Salmacis inde se soluerit, quæ masculos molles facit.* Vitruu. lib. II. cap. VIII. *Salmacidis fons putatur Venereo morbo implicare eos, qui ex eo biberunt.* &c. *Non enim molles & impudicos ex ea fieri aqua.*

v. eod. *Veteres*] Exoleti. Vide Lamprid. in Elagab.

v. 7. *basio conspuit*] Lucret. lib. V. *Adfigunt auide corpus, iunguntque salinas oris.*

v. 9. *Perflueb. per frontem sudantis acaciæ riui*] Eubulus apud Athen. lib. XIII.

Μὰ δί

Μὰ δι' ὐχὶ περιπεπλασμέναι ψυμμιθίοις,
ὐδ' ὥσπερ ὑμεῖς συκαμίνῳ τὰς γνάθους κεχριμέναι,
Κἂν ἐξίῃς τοῦ θέρους, ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὑδρορρόαι
δύο ῥέουσι μέλανος, ἐκ δὲ τῶν γνάθων
ἱδρὼς ἐπὶ τὸν τράχηλον ἄλοκα μιλτώδη ποιεῖ.

Vide Xenophont. Oeconom.

v. 11. *tantum erat cretæ*] Mulieres terra Chia se incrustabant. Plin. lib. 35. cap. 16.

v. 12. *detectum parietem*] tectorio solutum. Quod fit cum nimbo perpluit. *Tectoria*, κονιάματα, τῶν τειχῶν παραχρίσματα. id est, fiebat calce macerata. Vitruu. lib. VI. cap. II. III. Plin. l. XXXVI. cap. XXIV. At tectorum etiam parietes incrustare, imo quodcumque ad politionem perficere. Vitruu. l. VI. c. III. IX. VI. L. Si seruus. D. ad leg. Aquil. hoc opus albarium dicitur. Vitruu. l. 5. c. X. Palladius l. c. XIV. *& album opus*. Vitruu. l. 8. c. 3. κονιάται *Albini*. L. Architecti. C. de exc. artif. & albarij tectores. Tertull. *Scit albarius tector & tecta sarcire & tectoria inducere, & cisternam liare, & cymatia distendere, & multa alia ornamenta parietibus incrustare.* Forte L. *cisternam litare*. nisi quod in Apicij lib. V. c. I. *permisces, & lias vt quasi succus videatur*. κυμάτια verò αἱ ὑπεροχαὶ παρὰ τέκτοσι καὶ λιθοποιοῖς, ait Hesychius.

v. 19. *Vrbanitatis vernulæ*] L. *vernilia*. *Vernilius*, vernilis, *vulgarius*, vulgaris Scal.

Pag. 70. v. 11. *in promulside libidinis militabit*] Apul. lib. II. Mil. *Gladiatoriæ Veneris antecœnia* Seneca Controu. *pararium libidinis*.

v. 17. *deuirginetur*] Glossæ: *Deuirginare*, διαπαρθενεύειν. Higinus Mytholog. *Medeam noctu in antro deuirginauit*. Paul. l. vlt. D. de offi. præsid. Laberius *depudicauit*. Gell. lib. XVI. cap. VII. Pollux lib. III. τὸ δὲ παρθενίας ἀφελέσθαι διακορῆσαι λέγουσιν, καὶ διαπαρθενεῦσαι Ἡρόδοτος εἶπε. Homerus Il. λ. λῦσε δὲ παρθενίην ζώνην. Glossæ αὐτὶ τοῦ διεπαρθένευσεν. optime. nam zonam, qua præcincta noua nupta, soluebat maritus. Catull. Fest. Varro apud August. *Virgini vxori zona soluitur*. Plutarch. ἔλυσε τὴν ζώνην ὁ νυμφίος. quod Theocrit Idyll. X. λῦσε μίτρην.

vt Musæus: — ὁ δ' αὐτίκα λύσατο μίτρην. Interpres Historiæ, quæ Apollon. Tirio contigerunt, vertit; *nodum virginitatis soluit*.

v.18. *producta est puella*] pag.94. *rogaui vt in platanona produceret dominam*. Iuuenalis Satyra VI. *Filiolam turpi vetulæ producere*. Comm. *Producere meretricem*. hinc *productor* προαγωγός. Gloss. προαγωγός, πορνοβοσκός, *Lenocinator*. Asconius in III. contra Verr. *Lenones sunt scortorum, perductores etiam inuitarum personarum, & in quibus stupra exercita legibus vindicantur*. Tertull. Apolog cap. XLIII. *Lenones perductores, aquarioli*. Itaque *perductores*, aut *productores* dicas rectum est, nam *per* & *pro* vt Græci περὶ & πρὸ vtuntur.

Pag.71. ver.3. *cum primum virum passa sum*] Tertull. exhort. ad Castit. cap. XIII. *Inuita alium virum passa est*.

v.14. *consurrexi ad officium nuptiale*] Frequens huic rei verbum. Suetonius Calig. cap. XXV. *Liuiam Orestillam L. Pisoni nubentem cum ad officium & ipse venisset, ad se deduci imperauit*. Apul. VI. Metam. *Speciosus adolescens nuptias officio frequenti cognatorum stipatus, ædibus publicis nuptias parabat*.

v.15. *inuoluerat flammeo*] Scholiastes. Iuuenalis Satyra VI. *Flammeum genus amicti, quo se cooperiunt mulieres die nuptiarum. Est enim sanguineum propter ruborem custodiendum*. Tertull. aduersus Valentin. cap. XXXVI. Festus. Plinius, lib. XXI. cap. IX. Glossæ: *Flammeum manorte virginale*. *Maforte* posterior ætas quoduis operimentum capitum mulierum vocat. Glossæ Isidori: *Mauorte operimentum capitis muliebris*. In gestis Collat. Cæcilij & Felic. *Tunicæ muliebres* XXCII. *mafortea* XXXVIII. Nonius: *Ricinium, quod nunc mafurtium dicimus*.

v.16. *Embasicœtas præferebat facem*] Plinius lib. XVI. cap. 18. Apuleius l. IX. Milesiarum: *Faces nuptiales suos illuminarunt thalamos*. lib. X. *Velut nuptiales epulas obituræ dominæ prælucebant facibus*. Seneca libro VII. Controuersia VI. *Cum infelici face ad dotalem suum noua nupta deduceretur*. Heliodorus libro II. ὁ δᾳδοῦχος, αἱ τὸ γαμήλιον

μήλιον ἐκλάμψασαι φῶς. &c. Faces præferebant patrimi & matrimi pueri: qui ἀμφιθαλεῖς, hoc eſt, Interpr. Zoſimo hiſtor. lib. II. ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς ἔχοντες περιόντας. vti & Sybilla apud eundem, & Heſychius. Sed apud Græcos nubentium matres. Apollonius Argonaut. lib. IV.

——αὐτὴ δὲ σέλας χείρεσσιν ἀνέσχεν
νυμφίδιον κείνης ἀγανόφρονος εἵνεκα τιμῆς.

Scholiaſtes: ὅτι τὸ παλαιὸν τὰς μητέρας τῶν γαμούντων ἐν τοῖς γάμοις δᾳδουχεῖν, ἔθος ἦν, καὶ Εὐριπίδης ἐν Φοινίσσαις φησίν: Ἐγὼ δὲ οὔτε σοι πυρὸς ἀνῆψα φῶς νόμιμον ἐν γάμοις, ὡς πρέπει μητρὶ μακαρίᾳ. Plutarchus Quæſt. Roma. xx. auctor quinq; faces præferri ſolitas. reperio tamen nonnunquam quatuor adhibitas. Lapis Patauinus:

C OS. AVG. PVBL. CLAVD. QVÆS. ABR. ANTONINAM. VOLVMNIAM. VIRGINEM. VOLENT. AVSPI. E. PARENT. SVIS. COEMIT. ET. IIII. FAC. IN. DO. DVXIT.

v. 17. *longum agmen plaudentes fecerant*] Artemid. lib. II. καὶ γὰρ τὰ αὐτὰ ἀμφοτέροις συμβαίνει, τῷ τε γαμοῦντι καὶ ἀποθνήσκοντι, οἷον παραπομπὴ φίλων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν. Hieronymus ad Demetriadem: *Quam habitura pronubam, quo deducenda comitatu? Stridor Punica lingua procacia tibi Feſcennina cantabit.*

ver. 18. *thalamumque*] Scholiaſtes Pindari: θάλαμος κυρίως ἐστὶν οἶκος, ἐν ᾧ κατακλείονται αἱ νυμφευόμεναι. Lucianus Æthiop. θάλαμός ἐστι περικαλλής, καὶ κλίνη νυμφική. Ambroſius lib. de Viduis: *Cum accenſis funalibus nox ducitur, nonne pompa funebris exequias magis putat, quam thalamum præparari?* θάλαμος Latinis *lectus Genialis.* Seneca lib. VI. Controu. VI. *Verſæ ſunt in exequias nuptiæ, genialisq; lectus mutatus in funebrem.* Iuuenalis Satyra x. ——*Sedet illa parato Flammeolo, Tyriusq; palam Genialis in herbis Sternitur.* Struebatur autem in atrio exaduerſum ianuæ, vnde *lectus aduerſus* Propertio, hinc quæ ſternunt thorum. *Ianitrices* Græcis θαλαμηπόλοι. Pollux lib. III. Gloſſæ: *Ianitrices* δύο ἀδελφῶν γυναῖκες σύννυμφοι. probe vero. nam horum munus ſternere lectum genialem. Non auſculto Iſidoro lib. IX.

Duorum inter se fratrum vxores innitrices vocantur, quasi eandem ianuam terentes, vel per eandem ianuam iter habentes. quod sane ridiculum.

vers. 19. *incesta exornauerant veste*] Ill. Scal. L. *ingesta.* Lucanus: *Stat thorus, & picto vestes discriminat auro.* Arnob. lib. II. *Cum in matrimonium conuenitis, toga sternitis lectulos.*

v. 25. *Itaque cum inclusi iacerent*] Nuptias facientes includebantur, vt restinctus omnis pudor, quem forte præsentia aliorum incuteret. Apul. lib. X. *Nec dominæ voluptates diutina sua præsentia morati, clausis cubiculi foribus facessunt.* Itaque & diligenter cellarum fores occludebant. Seneca lib. I. controu. II. de sacerdote prostituta. *Quid inclusa feceris nec quærere debemus nec scire possumus.* vide Martial. lib. XI. epig. XLVI.

v. 26. *consedimus ante limen thalami*] An ex more veteri, quo receptum vt quispiam, ex sponsi amicis considerет, qui compesceret mulieres nouæ nuptæ conclamantes? Pollux libro III. *καλεῖται δέ τις τῶν νυμφίου φίλων καὶ θυρωρὸς, ὁ ταῖς θύραις ἐφεστηκὼς, καὶ εἴργων τὰς γυναῖκας βοηθεῖν τῇ νύμφῃ βοώσῃ.* Ideo autem acclamabant ne nouæ nuptæ patientis vox audiretur. Scholiastes Theocriti: *τὸ δὲ ἐπιθαλάμιον ᾄδουσιν αἱ παρθένοι, περὶ τοῦ θαλάμου, ἵνα τῆς παρθένου βιαζομένης ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἡ φωνὴ μὴ ἐξακούηται.*

Pag. 72. v. I. *oculum curiosum*] Apul. lib. II. Mil. *Cuncta curiosis oculis arbitrabar.* & passim alij.

v. 7. *commouebat obiter labra*] al. *valgiter labra.* quod non improbo. Quid autem sit *valgiter osculari* exprimit Lucianus: *ἑταιρ. διαλ. ἐφίλουν μὲ τὸ πρῶτον, ὥσπερ οἱ ἄνδρες, οὐκ αὐτὰ μόνον προσαρμόζουσαι τὰ χείλη, ἀλλ' ὑπανοίγουσαι τὸ στόμα.* atque ita valgiter osculantes collisione linguarum ludebant. Apul. Miles. VI. *Accepturus ab ipsa Venere septem sauia, & vnum blandientis linguæ adpulsum longe mellitum.* Idem lib. II. *Artius eam complexus cœpi sauiari, iamque patientis oris inhalatu cinnameo, & occursantis linguæ illisu nectareo prona cupidine adlubescente.* Tibullus: *Et dare anhelanti pugnantibus humida lingu*

linguis Oſcula———hoc graphice Cn. Matius: *Columbatiq; labra conſerens labris.* vnde Mecænas: *Si quis fœminæ cirro criſpatæ labris columbatur.*

v. II. *tunica veſt. ruſſea*] vide Chariſium lib. I.

v. 12. *inter puer. capil. ludentem pila*] Hiſt. Apoll. Tyrij: *Cum rex ludum ſpæræ cum ſeruis ſuis exerceret.*

v. 16. *pila ſparſiua*] Artemidorus lib. IV. φιλονείκως γὰρ οἱ σφαιρίζοντες, παίζουσιν. ὁσάκις δ' ἂν λάβωσι τὴν σφαῖραν, τοσαυτάκις ἀντικρούουσι.

v. 21. *In diuerſa parte circuli*] Plinius ep. lib. v. *Apodyterio ſuperpoſitum ſphæriſterium, quod plura genera exercitationis, pluresq; circulos capit.*

v. 22. *Matellam argenteam*] Abominanda luxuries, quam merito ridet Clemens Pæd. lib. II. c. II. χλεύη γὰρ, καὶ γέλως, πλατεῖς, οὐροδόχας ἀργυρᾶς, καὶ ἀμίδας ὑελᾶς ἐπιφέρεσθαι τοὺς ἄνδρας.

v. vlt. *Trimalcio*] Vetus inſcriptio: C. ASINIVS. MALCHIO. CONIVGI. Martialis lib. III. ep. XXC.

Hos Malchionis patimur improbi factus.

Malchio, eſt mollis. Gloſſæ: *Malchio* ἀηδής. *Trimalcio*, vt tricorpor, triparcus.

Pag. 73. v. 2. *matellam ſuppoſuit*] Hi dicebantur laſanophori, à laſano vaſculo. Horatius libro I. Satyra VI.

———*quinque ſequuntur. Te pueri laſanum portantes œnophorumque.* Puta autem ſordidum & vile hoc miniſterium. Arian. Diſſert. Epict. l. I. c. 3. Epicrates: τί γὰρ ἔχθιον ἢ παῖ παῖ καλεῖσθαι παρὰ πότοις, καὶ τὴν ἀμίδα φέρειν.—

v. I. *digitos concrepuit*] Tibullus: *Et vocet ad digiti me taciturna ſonum.* Clemens Pæd. lib. II. ποππυσμοὶ δὲ καὶ συριγμοὶ, καὶ οἱ διὰ τῶν δακτύλων ψόφοι τῶν οἰκετῶν οἱ προσκλητικοὶ, ἄλογοι σημασίαι οὖσαι, λογικοῖς ἀνθρώποις ἐκκλιτέον.

v. 3. *aquam popoſcit ad manus*] Latini manus lauaturi, *aquam in manus* dicebant, vti & Græci Ariſtoph. Veſpis: ὕδωρ κατὰ χειρὸς μετὰ τραπέζας εἰσφέρειν. Plutarchus lib. πῶς ἄν τις διακρινεῖ τὸν κόλακα τοῦ φίλου. Ἀλλὰ μὴν τοὺς σαυτοληκύθους τούτους λεγομένους, καὶ τραπεζέας, καὶ μετὰ τὸ κατὰ χειρὸς ὕδωρ ἀκουομένους κόλακας νομίζομεν. Athenæus lib. IX.

παρὰ γὰρ τοῖς παλαιοῖς τὸ μὲν περὶ ἀρίστου καὶ δείπνου λέγεσθαι κατὰ χρέος, τὸ δὲ μετὰ ταῦτα ἀπονίψασθαι.

v.6. *Itaque intrauimus balneum*] Antiqui poſtquam ſe exercuiſſent, ad balnea. Plaut. Sticho: *Poſtea ibi lauatum à pila.* à balneis ad cœnas, quæ impreſſe ingerit Petr. Artemidorus: νῦν δὲ οἱ μὲν, οὐ πρότερον ἐσθίουσιν, εἰ μὴ λούσαιντο. οἱ δὲ, καὶ ἐμφαγόντες, εἶτα δὴ λούονται μέλλοντες δειπνήσειν, καὶ ἔστι νῦν τὸ βαλανεῖον οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὁδὸς ἐπὶ τροφήν.

v.7. *ſudore calefacti ad frigidam eximus*] Inſolens locutio; niſi leg *madefacti*. pag.3. *ſudore madens.* Tres ædes ſeu cellæ in balneis; Prima eſt caldaria, τὸ λακωνικόν. Vitruu. l.5. c.x. Dioni lib. LIII. πυριατήριον. Senec. *ſudatorium*, nam ſicco calore in eo ſudorem eliciebãt. Secunda eſt media, quæ & tepidaria. Tertia eſt frigidaria. num ergo Petr. à ſudatoriis ſtatim ad frigidaria exiiſſe, an potius prouocato tantum ſudore frigidâ perfuſos? Seneca ep. LXXXIV. *Ab hac fatigatione in frigidam deſcendi.* nam frigida καὶ ἔλειψιν, frigida aqua. Seneca Nat. Quæſt. libro IV. *Animo relictos frigida ſpargimus.* Plin. ep. *poſt Solem frigida lauabatur.* Itaque lucem ei pete ex Celſi lib. I. c.4.

v.9. *Trimalcio vnguento perfuſus*] ἐλαίῳ ἐχρίοντο οἱ λουσάμενοι. Nonnunquam vncti lauabantur. Plaut. Poen. Sc. Iam iſtuc: *Quid multa verba faciam vbi tu laueris, ibi vt balneator faciat vnguentariam,* Celſus lib. I. c.II. *Exercitationem recte ſequitur modo vnctio, modo balneum.*

v.10. *tergebatur non linteis*] Apul. lib. I. Mil. *oleum vnctui, lintea terſui, profer.* Iuuenal. Satyra III. ——*iam ſonat vnctis Strigilibus, & pleno componit lintea gutto.* Vide Lucian. Lexiph.

v.12. *iatraliptæ*] Plinius lib. XXXIX. cap. I. vertit *vnctores medicorum.* puto deſignari vnctores Trimalcionis. nam homo lautus eos adhibuit, qui cum curâ & ex arte. alioquin vngendi officio ſerui functi, qui Aliptæ. Senec. Iuuenal. Satyr. 6.

v. 15. *faleratis curſoribus*] Antiqui in comitatu curſores ſeruos habuerunt. Martial. lib. III.

Hac feriatus ibat ante carrucam,

Sed tu-

Sed tuta fœno cursor oua portabat.

v.16.*chiramaxio*] χειραμάξιον, quod manu ducebatur proprium pueri gestatorium.

v.eod. *in quo delicia eius fer.*] Plutarchus Anton. ὁ δὲ σπέρμαλ@ ἦν τῶν καίσαρ@ παιγνίων παιδαρίων, ἃ δηλίκια ῥωμαῖοι καλοῦσιν. Senec. ep.XII. *Ego sum Philositi villici filius deliciolum tuum factum.* Virgil. *Alexin Delicias domini*——

v.17.*puer vetulus*] Exoletus. vide Senec. ep. XCVI. hi *Catulastri* dicebantur. Gloss. *Catulaster* βούπαις. à Catuliendo. Catulire, incitari ad Venerem, ostendere se velle maritari. Varro lib.11. de re rust. τοῦτον πάθ@ καλεῖται σκυζᾶν ἐπὶ κύνας. Aristoph. κυναμίζειν. ἄλλαι δὲ κυναμίζουσιν αὐτῶν.

v.19.*cum minimis simph. tibiis accessit*] Cicero pro Milone: *Milo, qui numquam, tum casu pueros simphoniacos secum ducebat & ancillarum greges; ille qui semper secum scorta, semper exoletos ducebat, tum neminem.*

Pag.74.v.2.*pica varia*] Quam Galli *Gaium*, Itali *Picam glandariam* vocant.

vers.eod. *Intrantes salutabat*] Martial. lib.7. epist.86. *Pica salutatrix si tibi Lause placet.* libro 9. epist. 56. Et in distichis: *Pica loquax certa dominum te voce saluto.* De his picis accipiendum illud Persij:

Quis psittaco expediuit suum χαῖρε,
Picasque docuit verba nostra conari?

v.6. *hostiarij*] Seruus qui ad limen obseruabat Ianitor, aut ostiarius: is erat in cathenis. Columella lib.1. *An putem fortunatius à cathenato repulsum iri ianitore?* Sueton. L. *Otacilius seruisse dicitur, atque etiam hostiarius in cathena fuisse.* idque prisco instituto, quod ex Ouid. Fastor. l. claret. ille apud Plautum Trinum. ostiarium alloquitur: *heus ecquis foribus tutelam gerit.* hoc enim eius munus, quod Ouid. ——*egressus introitusque videt.* Idem ostiarium innuit lib. III. Amor.

Excubui clausam seruus vt ante domum.

vers.eod. *hostiarij cella*] πυλωρεῖον, οἴκημα πυλωροῦντ@. Poll. lib. 1.

verſ. eod. *canis ingens cathena vinctus*] Antipater: ἐπὶ θυραίοις. Εν ποσὶν οὔτε κύων ἐν προθύροις δέδεται. huiuſmodi canes, Senecæ de Ira li. III. c. XXXVII. *cathenarij canes, Græcis* δέσμιοι. Artemidorus lib. III. τῶν μὲν κυνῶν ὁ μὲν ἐπὶ θύραν τρέφονται, οἱ δὲ ἐπὶ φυλακῇ τῶν κτημάτων, οὓς οἰκουροὺς καὶ δεσμίους λέγομεν.

v. 8. *Quadrata littera*] *Quadratas literas*, vulgo capitales vocamus. Sed illis priſcis ſeculis nullę aliæ erant literæ, præter quas vocamus capitales. Quas ergo *quadratas literas* vocat, quæramus. Scalig.

v. 14. *Mineruaque duc. tenia.* intrab.*] Forte L. *M. d. teniâ intr.* inducto aſteriſco. Videmus delicatiores præhenſis laciniis duci.

v. 17. *curioſus pictor reddiderat cum inſcriptione*] Is mos erat vt adiicerent, quid pictura notaret, maxime rudi & impolito ſeculo. Ælianus lib. x. var. ὅτε ὑπῆρχεν ἡ γραφικὴ τέχνη, οὕτως ἄρα ἀτέχνως εἴκαζον τὰ ζῷα, ὥστε ἐπιγράφειν αὐτοῖς τοὺς γραφέας, τοῦτο βοῦς, ἐκεῖνο ἵππος.

v. 26. *ædicula*] θήκη ſimulacri. Tertul. de Idol. c. VIII. *Nec enim differt an extruas, an exornes, ſi aram, ſi templum, ſi ædiculam eius inſtruxeris.*

Pag. 75. v. 1. *pixis aurea non puſil. in qua b. e. cond.*] Lucianus de dea Syria. τοῖσι δὲ νέοισι πλοκάμους ἱροὺς ἐν γενετῆς ἀπιᾶσι, τοὺς ἐπεὰν ἐν τῷ ἱρῷ γένονται, ταμοῦσί τε, καὶ ἐς ἄγγεα καταθέντες, οἱ μὲν ἀργύρεα, πολλοὶ δὲ χρύσεα ἐν τῷ νηῷ προσηλώσαντες, ἀπίασι, ἐπιγράψαντες ἕκαστοι τὰ οὐνόματα.

verſ. 4. *quas in medica pict. hab.*] L. *quas in media p. hab.* Gloſſæ: *Tullia, media vel regia.* hoc eſt, aula vel atrium, in quo tabulæ pictæ exponebantur; ideo ex atrienſe quærit. Verum Ill. Scaliger *Medicam* vocari putat porticum inſtar στοᾶς ποικίλης Athenis, quæ ita potuit vocari à pictura Medorum, id eſt, à pictis Perſis à Miltiade deuictis——*braccatis illita Medis Porticus.*——

v. 5. *Iliada & Odyſſ.*] vide Philoſtr. Icon. Scamandri.

v. 10. *embolum*] Scholiaſtes Pindari: ἔμβολον δέ φησι τὸ ξύλον, ᾧ ἀναδεσμοῦσι τὴν ἄγκυραν. Gloſſarium: *Roſtra* ἔμβολαι. Falſus Gyraldus, qui libello de re Nautica, c. XI. arbitratur embolum L. x. C. de ſacroſ. Eccl. eſſe genus na-

nus nauis velociſſimæ, cum ſit ſtata illatio ſpecierum, cuius ſit mentio in Edict.Iuſt.13.cap.7.L.de nauib.excuſ.Nouel.163.

v.12. VI VIRO AVG.] Sæpe in Inſcriptionibus,

PVBLIVS ANTHVS
VI VIR AVGVSTALIS.
FAVSTVS.
VI VIR ET AVGVSTALIS.
QVI INTER PRIMOS
AVGVSTALES
A DECVRIONIBVS
AVGVSTALIS FACTVS EST.

verſ.15. *lucerna de camera pendebat*] Quia catenis ſuſpenſæ. In Geſtis purgationis Cæciliani & Felicis: *Lucernæ vndecim cum catenis ſuis.* has catenas innuit Statius Thebaid.lib.1.

Aſt alij tenebras, & opacam vincere noctem
Aggreſſi, tendunt auratis vincula lychnis.

Arrian.diſſ.Epict. ἔρχεται εἰς οἶκον, εὑρίσκει λύχνους ἀπτομένους.

v.23. *diſtinguente bulla notab.*] Bullatos clauos intelligit, quibus portæ configuntur, vnde *bullæ oſtiorum* apud Plautum. Clauis autem in oſtio fixis annos & dies notari ſolitos teſtis obſeruatio antiquitatis de Dictatoribus clauo pangendo creandis.

ver.26. *rogare cœpit vt ſe pœna eriperemus*] Inter legitimos modos, quibus ſerui pœna liberabantur, is fuit, nempe ſi alij intercederent, vt remitteretur eis pœna, qui deprecatores. Terent. *Nec tu aram tibi, nec precatorem pararis.* L.Bouem.§.7.D. de æd.edict. Tertul. Apolog.cap.XL. *deprecatores dei eſſe cœperunt.*

Pag.76.ver. 2. *ſubducta ſibi veſtimenta in balneo*] Quia mire frequentes in balneis fures, qui veſtimenta ſubripiebant. Plautus Rud.—— *qui it lauatum in balneas, ibi cum ſedulo ſua veſtimenta ſeruat, Tamen ſurripiuntur*—— Hi *fures balnearij*, Gloſſ. *Fur balnearius*, βαλανοκλέπτης. Tertul. de fuga in perſec. *Inter tabernarios &*

fures balneariorum. Apolog.cap. XLIV. *Quis illic sicarius, manticularius, aut lauantium prædo.* Vide D de fur.baln. ideo adducebant seruos, qui vestes seruarent, Græcis *ἱματιοφύλακες*. cui muneri inseruit hic dispoliatus. Lucian. Hippia: *τί ἂν σοὶ τὸ ἐπὶ τούτῳ λέγοιμι, παλαίστρας, καὶ τὰς κοινὰς τῶν ἱματιοφυλακούντων κατασκευάς.* Latinis *Capsarij*: Paull. L. 3. de off. præf. vigil. Quos nonnunquam mercede conducebant. nec capsarij tantum vestimenta seruant, sed variis balneaticis muneribus funguntur; puta, fricant & vngunt, si vera sunt, quæ scribit Comm. in Iuuenal. Satyr. III. *Gutto ab eo quia guttam mittit, quos habent capsarij.*

v.5. *dispensatoremque*] Inscriptio: CN. CORNELIO. CAPITOLINO. NEPOTI. DVLCISS. AVG. N. VER. DISP. VIX. AN. VI. M. VI. D. VI. Dispēsator. *ἐστὶν ὁ οἰκέτης, ὃς εἴωθεν ἐκδανείζειν τὰ δεσποτικὰ χρήματα.* ait Græcus interpres Inst.lib.III. tit. De mandato. Cicero Hortens. *Cum rationem accipis à dispensatore.* Suet. Galba: *Dispensatori breuiarium rationum offerenti.* Macrob. Satyra lib. II. cap. III. Glossæ Isidori: *Arcarius, dispensator.* quod verum existimo. Glossarium: *Arcaria τραπεζιτική.* V. Inscript. D. FABIO D. F. ARCARIO, L. Thais §.17. D. de fideicomm, libert. *Stichus arcarius probante domino nomina fecit.* ex quibus recte interpretatum Theoph. liquet. nam & Petron. *aureos numerantem disp.* adeo vt minime putem dispensatoris munus his finibus conclusum fuisse, seruis cibaria mandare, quod tamen adserit Clariss. I. C. Actores vero in multis eiusdē functionis, sed digniores. Theophilus actorem, *διοικητὴν πάσης οὐσίας.* h.e. vt Plaut. Asinar. *cui omnium rerum herus summam credidit.* Arcarij vero etiam *λαρνακιοί*. Glossæ: *Arcarius βηχάνημα.* Fortasse: *μηχανηματοποιός.*

v.6. *in precario*] L. *prætorio.* Auson. *alternas comunt prætoria ripas:* quod me mouit Ill. Scaliger. Tertull. de Idol. *Voluptati deseruientia prætoria,* ad Scapul. cap. III. & passim apud I.C. Glossæ: *Prætoria, domuncula in naui.*

v.8. *Non tam iactura me mouet*] Catull.

Quod

Quod me non mouet æstimatione,
Verum est mnenosynum mei sodalis.

v.12. *Tyria sine dubio, sed iam semel lota*] Quasi tanti non æstimet ac si dibapha; ideo facilius culpæ ignosci. ea mens scriptoris. semel lota, vt notet dibapham non esse, de qua Virgil. Culice.

Si non Assyrio fuerint bis tincta colore.

Plin. lib. IX. c. XXXIX.

v.22. *Pueris Alexandrinis*] Deliciæ veterum. Lucianus περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων: Ἰωνικὸν ξυνείρων, Ἀλεξανδρεοτικὸς ἀνθρωπίσκος.

v.23. *puer. Alexandr. aquam in man. niuatam inf.*] Delecti huic muneri ætate grandiores, sed καλοῦνται παῖδες οἱ δοῦλοι, κἂν ὦσι πρεσβύτεροι, ait Pollux. Ministratores plene describit Philo περὶ βίου θεωρητ. καὶ πορείας ἐπισημονικῶν ἀνδρῶν ἠκολουθημένα διακονικὰ ἀνδράποδα εὐμορφότατα, καὶ περικαλλέστατα. τούτων οἱ μὲν παῖδές ἔτι ὄντες οἰνοχοοῦσι, ὑδροφοροῦσι δ' οἱ μὲν βούπαιδες λελουμένοι, καὶ λελειασμένοι, τά τε πρόσωπα ἐντρίβονται καὶ ὑπογράφονται, καὶ τὰς τῆς κεφαλῆς τρίχας εὖ πως διαπλέκονται σφηκούμενοι, βατυχαῖται γὰρ ἐστιν. ἢ μὴ κειρόμενοι, &c. Quæ commodum illustrant illa pag. 72. *inter pueros capillatos.* Impendio enim curabant, vt haberent calamistratos in ministerio, Seneca epist. CXX. *Si pertinere ad te iudices, quam crinitus puer poculum tibi porrigat.* Hieronymus ad Sauinam: *Non ambulet iuxta te calamistratus procurator.* Apuleius de deo Socratis: *Familias calamistratas.* Quod præter Iuuen. Lucian. Apul. Hor. quoque libr. II. Saty. VIII. —— *vt omnes Præcincti pueri recte comtique ministrent.* Cæterum quod Petr. p. 20. *Nec tam pueri nos, quanquam erat operæ precium, ad spectaculum duxerant.* & Iulianus Misop. οὐ κρεῖττον ἦν ὀδωδέναι μύρων τὴν ἀγορὰν βαδίζοντός σου, καὶ παῖδας ἡγεῖσθαι καλούς, εἰς οὓς ἀποβλέπουσιν οἱ πολῖται. Alebant enim prisci cœtus puerorum, quos *Pædagogia* dicebant. Vlp. L. Quæsitum. §. 32. D. de inst. vel instrum. leg. Deligebant elegantes & eximia specie; sane quam sollicite eos habuerint, Seneca epist. CXXIII, quanta cura culti idem epist. CXI.

Hinc

Hinc puerorum perſpicuos cultus atque formæ greges. De vita beata: *Quare pædagogium precioſa veſte ſuccingitur.* vide de Tranq. vitæ lib.I. cap.I. epiſt. cxx. xcvi. Apul. Mil.lib.II.Erant autem deliciæ dominorum, ad varia miniſteria, imo illicita. Pædagogiani pueri etiam miniſtratores. Vlp.dict.l.Cicero II. de finibus: *Adſint etiam formoſi pueri qui miniſtrent.* Lucianus Aſino: *καὶ παῖδες ἡμῖν παρειστήκησαν οἰνοχόοι καλοί.* Gell.libr.XI. c. XII.Clem.Alexand.Pædag.lib.III.Cap.IV.Iuuen. Saty.IX ——— *pueram te Et pulcrum & dignum cyatho* —— Tertull.de ieiun.cap.IX. *Fratres eius potum præferentes œnophoris regiis, atque exinde formoſiores, ne qui de ſpecie quoque corpuſculi metuat.* Legimus & puellas miniſtraſſe. Apul. Mil.II. *puellæ ſcitulæ miniſtrantes.* Hieron. ad Ruſtic. *Simul inire conuiuia, ancillas iuuenes habere in miniſterio.* Pherecrates:

κόραι δ' ἐν ἀμπεχόναισι τριχύφοις ἀρτίως.
ἡβυλλιῶσαι, καὶ τὰ ῥόδα κεκαρμέναι.
πλήρεις κύλικας οἴνου μέλανος ἀνθοσμίου
ἤντλουν διὰ χώνης τοῖσι βουλομένοις πιεῖν.

v.24. *alijſque inſequ. ad pedes*] Veteres accubituri manus pedeſque lauabant. Fab.Pictor: *Aquam manibus pedibuſque dato.* vtrumque hic factum Petron. innuit, nam *pedibus* & *ad pedes*, vt *manibus* & *ad manus aquam dare* dicebant veteres.

v.25. *paronichia*] Gloſſarium: *παρωνύχια redubiæ.* vide Feſt.

Pag.77.verſ.6 *pantomimorum non patrisfamil.*] Antiquorum epulis varia adhibita oblectamenta, vt cantorum, ludionum, & id genus. Manilius:

Ille dabit cantus inter conuiuia lætus.

Seneca de vit.beata cap.XI. de Apicii & Nomentani luxu: *Vides hos è ſuis lectis ſpectantes popinam ſuam, aures vocum ſono, ſpectaculis oculos oblectantes.* Idem ep. *In comeſſationibus noſtris plus cantorum eſt, quam in theatris ſpectatorum,* lib.IX. Controu.II. *Si tribunal conſcenderit conuiuiali veſte, ſi cum claſſicum canere debet, ſymphoniam canere iuſſit.* Sidonius lib.I. ep.II. de Theodorici conuiuijs:

uiuijs: *Sic tamen quod illic nec organa hydraulica sonent, nec sub phonasco vocalium concentus meditatum acroama intonat. Nullus ibi lyristes* &c. L. ex v. c. *vocalium concentus medietatum.* In hoc conuiuio nihil nisi symphonia strepente agitur. Serui cantores, *symphoniaci*: Macrob. lib. II. c. IV. *Delectatus inter cœnam pueris symphoniacis.* Cicero in Pison. & pro Milone. Ludionum vero varia genera. Capitol. Vero: *Adduxerat secum & fidicines, & tibicines, histriones, scurrasque mimarios & præstigiatores, & omnia mancipiorum genera, quorum Syria & Alexandria pascitur voluptate* Sidonius ep. II. libro I. Sane intromittuntur inter cœnandum mimici sales, ita vt nullus conuiua mordacis linguæ felle feriatur. Clemens Pæd. lib. III. c. IV. Καὶ συνανακλίνονται τοῖς φορξοῖς παίζουσι, σκίννοις τέρασι γαννύμενοι, καὶ τὸν μὲν Θερσίτην ἀκούουσι, γελῶσιν. Thersiten appellat mancipium. quod scommatis & dicteriis ludebat. nam Pæd. libr. II. c. VI. καὶ γὰρ αὐτῇ τῇ φωνῇ δικαιοσύνης μεταδοτέον, τοὺς τε κερκώπτας ἐπιστομιστέον. ταύτῃ γὰρ ἄν, τὸν Θερσίτην πληγαῖς ἠκίσατο ὁ σώφρων Ὀδυσσεύς. Nec tantum dicaces serui adhibiti, sed etiam alij, quorum ars mordaci sale ludere. Seneca ep. CXXIII. *Varus eques Romanus, cœnarum bonarum assectator, quas improbitate linguæ merebatur.* talis ille apud Iuuen. Saty. IX.—— *conuiua ioco mordente facetus Et salibus vehemens.*—— Huiusmodi autem cœnarum affectatores, *Assecula.* Iuuen. Sat. IX. Gloss. Isidori: *Assecula, buccellarius.* Iuuen. Saty. III. *bucca.*

Perpetui comites, notæque per oppida bucca.

Isidorus in gloss. *Scurra, parasitus, bucellarius.*

At Orig. lib. X. *Iscurra, qui caussa cibi quemlibet consectatur.* Græcis τρίβαλλος. vide Hesych.

v. 10. *cui locus nouo more primus*] Vide Plutarch. l. I. Quæst. Conu. Quæst. III.

vers. II. *in promulsidari*] *promulsidario.* Glossæ Isidori: *Pransorium, promulsidarium.*

v. 12. *Asellus erat Corinthius*] *Asellus* vas vt apparet gestans promulsidem, siue gustationem. De quo supra, *post*

pra, *post asellum diaria non sumo*. id est, post opiparam gustationem non opus est mihi cibarijs seruilibus. Scaliger.

v.13. *oliuas in altera par. alb. in altera nig.*] Ouidius I. Metam.

Ponitur hic biculos sincere bacca Mineruæ.

Varro de Re rust. lib. I. c. 66.

vers. 15. *in quarum margin. nomen Trim. insc.*] Lucian. Hermotimo. Plaut. Rud. *Nam hæc* (vrna) *literata est, ab se cantat cuia siet*. ita & pocula litterata Græcis γραμματικὰ ποτήρια, vt Athenæus tradit.

vers. 28. *glires*] Ammian. Marcell. lib. XXVIII. Var. de re rust. libro III. cap. 15. Apicius de re culinar.

v.19. *melle & papauere spars.*] Vide Athen. lib. III.

v.eod. *tomacula*] Iuuen. Saty. X. *tomacula porci*. Com. *pinguia viscera*. Martial. lib. 14.

v.20 *craticulam argent.*] Clemens Pæd. lib. II. cap. III.

v.26. *pallio coccino adras. incl. caput*] Nonnumquam palliati accubuere. Spartianus Hadrian. *Aut pallio tectus discubuit, aut toga submissa.* Seuero: *Cum rogatus ad cœnam Imperatoriam palliatus venisset, qui togatus venire debuerat.*

Pag. 78. v. 4. *habebat in minimo digito grandem*] Mirum, quod in minimo digito grandem habuerit, cum Pollux scribat lib. V. περὶ δὲ τῷ σμικρῷ δακτύλῳ ἐφόρουν, ὁ ἀκριβὲς ἐκάλουν διὰ σμικρότητα. sed ideo tribuit, quia notat hominem lautissime diuitem: nam & Lucianus de huiusmodi ἑταίρ. διαλ. εἶχε δὲ καὶ αὐτὸς Παρμένων δακτύλιον ἐν τῷ μικρῷ δακτύλῳ μέγιστον, πολύγωνον, καὶ ψῆφος ἐνεβέβλητο τῶν τριχρωμάτων, ἐρυθρὰ δὲ ἦν ἐπιπολῆς.

v.6. *extremo vero articulo*] Clemens Pæd. l. 3. c. 11. ἀλλὰ δὲ καὶ τὸν δακτύλιον οὐκ ἐπ' ἄρθρῳ φορητέον τοῖς ἀνδράσι. γυναικεῖον γὰρ τοῦτο. εἰς δὲ τὸν μικρὸν δάκτυλον, καὶ τοῦτο εἰς τοὔσχατον καθιέναι. *Multitudo annulorum*, inquit Acro ad illa Horatii Sat. lib. 2. *sæpe notatus. Cum tribus ancillis, eius vitiosa.* Seneca Nat. Quæst. lib. 7. c. 31. *Exornamus anulis digitos, & in omni articulo gemma disponitur.*

v.8. *fer-*

v. 8. *ferreis velut stellis*] vide Plin. lib. 33. cap. 1. Eiuscemodi annulos aureos stellis ferreis ferruminatos in manibus Abrah. Gorlæi Vltraiecti, item Massiliæ aliquot vidisse se testatur Ill. Scalig. Stellis autem ornatus caussa etiam alia insigniri solita, hinc apud Trebell. Poll. in Galie. *Aureos constellatosque baltheos rapuisse dicitur.*

vers. 10. *lacertum armilla aur. cul.*] hinc arbitror in Gloss. *ψέλιον ἀνδρὸς, Brachionarium.*

v. 11. *eboreo circulo lamina spl.*] Tertull. de habitu mul. cap. 11. *Circulos ex auro, quibus brachia artantur.*

v. 13. *spina argentea dent. perf.*] Omnia hic ad luxum comparata, nam alii lentisco aut penna dentes lauabant. Martialis dist. Lemmate, *Dentiscalpium.*

v. 25. *repositorium allatum est*] Vide Fauorinum apud Gell. lib. 15. c. 8.

Pag. 79. v. 6. *pauonis oua gall. iussi supponi*] Athen. libr. 11. Plin. lib. x. c. LIX.

v. 13. *proieci partem meam*] Sueton. Calig. c. 18. *Equiti Romano auidius vescenti, partes suas misit.* Apul. lib. VII. Mil. *Partesque subreptas & pragustatas portiones offerebat*, ita Græcis *μοίρας*. Homerus Odyss. θ. *Οἱ δ' ἤδη μοίρας τ' ἔνεμον, κε ἐρῶντό τε οἶνον.*

v. 21. *si quis nostrum iterum vellet mulsum sumere.*] In Antecæna mulsum, aut mel cum vino ad conficiendum mulsum ponitur; deinde etiam in mensa secunda: ideo adiecit, *iterum*. Cato: *Nunc in conuiuiis poni vides sal & mel.* Varro de Re rust. lib. III. *Mel ad principia conuiuij, & in secundam mensam administratur.*

ver. 23. *cum subito signum datur*] Seneca: *Aderit ministrorum turba linteis succincta, per quos signo dato ad inferendam cœnam haud obstrepenter discurritur.* vide epist. XCVI. de breu. vitæ: Cap. XII.

vers. 24. *à choro cantante rapiuntur*] Ad symphoniam quoque illata cœna. Serenus Sammonicus apud Macrob. Saturn. l. 3. c. 16. *Quippe qui dignatione vestra cum intersum conuiuio sacro, animaduertam hunc piscem à coronatis ministris cum tibicine introferri.*

Pag. 80.

Pag. 80. v. 1. *Colaphis obiurgare*] Cicero libro II. epist. I. ad Attic. *molli brachio obiurgare.* Suetonius Calig. cap. 21. *Nisi ferulis obiurgari maluissent.* Othon. cap. II. *Ut sæpe flagris obiurgaretur.* Mira sæuities dominorum in seruos ministrantes impolite. Plutarchus περὶ ἀοργησίας. Seneca de Ira lib. II. cap. XXV. Nec contenti colaphis obiurgasse, in aquam præcipitârunt. Lucian. Saturna. καὶ διακονουμένων τοὺς μὲν ἄλλους ἐς τὸ ὕδωρ ἐμπεσεῖν, τοῦτο γὰρ τοῦ ἐπιτίμιον τῆς ἀδεξίου διακονίας.

v. 5. *scopis cœpit verrere*] huic ministerio inseruientes proprie *scoparij*, hoc est, μεσαύλια σαροῦντες. vt interpr. Græci. vide L. 8. D. de inst. vel instr. leg.

v. eod. *Laudatus propter eleg. dominus*] Infra; *Laudationem ferculum insecutum.* Seneca de breu. vitæ, cap. 12. *Quanta arte scindantur aues in frusta non enormia, quam curiose infelices pueri ebriorum sputa detergant. Ex his elegantiæ, lautitiæque fama captatur, & vsque eo in omnes vitæ successus mala sua illos sequuntur, vt nec edant nec bibăt sine ambitione.* Plin. lib. II. epist. v. *Nam & in ratione conuiuiorum, quamuis à plerisque cibis singuli temperemus, tamen cœnam omnes laudare solemus.* Philo περὶ βίου θεωρ. multis. Lucianum περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντ.

v. II. *amphoræ vitreæ*] Horat. I. Satyr. ——— *astat Echinus vilis.* Interpres. *Echinum dixit vas salis in modum echini marini, alij ampullam vitream, alij lignum dicunt cum vncinis in quo ponuntur calices, alij ampullam scorteam, iuxta illud Lucilij. Echinus chinabam infectus* L. *Echinus cinnabari infectus.* Diuersa vasa effigiata fuere in formam echini, vnde & passim *echini*, vascula varij vsus, ita vasa in quæ ἀσφαλίσματα coniiciebantur ἐχῖνοι. Aristoph. Vespis: ——— μή φασὶ γ' ἐν συβαρεῖ γυνή ποτε Κατεαξ' ἐχῖνον. Scholiastes: ἄγγος τι χαλκοῦν, ἢ καὶ ἐκ κεράμου, εἰς ὃ καθιᾶσιν οἱ διαιτηταὶ τὰ γραμματεῖα τῶν μαρτυριῶν, ἅ τινες ἐμαρτύρησαν, &c. quæ etiam in Suida legimus, & sæpe in Demosthene, vt in Orat. κατ' Ὀλυμπιοδώρου: τὰ δὲ ἀντίγραφα ἐμβάλλεσθαι εἰς τὸν ἐχῖνον. Moschopulus: ἐχῖνος σκεῦός τι παρ' Ἀττικοῖς χαλκοῦν τῆς δικαστικῆς τραπέζης, ἐν ᾧ τὰ γραμματεῖα ἀπετίθεσαν. Hesychius vero σκεῦος μαγειρ-

γυιελικόν: quem vide. Scorteas ampullas *pilascas* vocabat posterior ætas. Isidori glossæ: *Pilasca, vas vinarium ex corio.* Græcis ὄλπαι. Scholiastes Theocr. Pharm. ὄλπη χυελίως, ἡ δερματίνη λέκυθος. Hinc lucem do Plauto Rud. Sc. Exi è fano:

Nisi erit tam sincerum, ut quiuis dicat ampullarius
Optimum esse operi faciundo corium. ———

Varro apud Non. Cupas: *Antiquissimi in conuiuiis vtres vini primo, postea tinas ponebant.* L. in Lucill. apud Non. Cuia. *terginus calix,* non *troginus.* D. Matth. cap. IX. οὐδὲ βάλλουσι οἶνον νέον, εἰς ἀσκοὺς παλαιούς. Apul. l. 7. Mil. *vinarios vtres ferentes.* Artemidorus lib. V. ἀπὸ νεκρῶν σαρκῶν ὁ ἀσκὸς γίνεται, καὶ ὕδωρ ἐστὶ δεκτικός. & Polluci ἀσκός inter vasa vini conditoria. tametsi sacco vsi ad eliquanda seu percolanda vina.

- vers. eod. *diligenter gypsata*] Gypso vasa illita. Auctor γεωπονικῶν. Horat. Carm. l. 1. od. 30. ——— *Græca quod ego ipse testa Conditum leui.* Porphyrio: *Dicit hoc vinum per semet ipsum inueteratum. leuisse ergo se gypso vtique vult intelligi.* Marcellus de Medicam. *Operculo supersito & clauso, vel gypsato diligenter de argilla.*

v. 12. *Pittacia erant affixa*] Glossæ: πιττάκιον, *Pittacium, Breuis.* Glossæ Isidori: *Pictacia epistola breuis & modica.* quid vero breuis, expressit Iuuenalis Satyra VII. ——— *magno comites in fasce libelli.* Com. *Breues, intellegit. Pittacia* Lamprid. in Alex. Seuer. λευκώματα. *album* Senecæ. Petron. scedium affixum ampullis, cui inscripta ætas vini. Horat. *notas* vocat lib. 1. Sat. X. *Vt Chio nota si mista Falerni est.* Acro: *Nota: Ideo quod aut vina notantur in lagœnis aut consules.* Plautus appellat *literatas epistolas* Pœnulo Sc. satis spectatum.

Ibi tu videas litteratas fictiles epistolas
Pice signatas, nomina insunt cubitum longis litteris,
Ita vinariorum habemus nostræ delectum domi.

v. 15. *Dum titulos perleg.*] Iuue. Saty. V.

Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de
Setinis, cuius patriam titulumque senectus
Deleuit, multa veteris fuligine testæ.

v.17. *Verum est vinum Opimianum præsto*] L. *Verum esse v.o. præsto.* id est, ἐγγυῶμαι. Scalig.

v.18. *heri non tam bonum posui*] Martialis:

Potaui modo consulare vinum.
Quæris quam vetus atque liberale?
Ipso consule conditum; sed ipse
Qui ponebat erat Seuere consul.

v.22. *laruam argenteam*] Plutarchus ἑπτὰ σοφ. συμπ. ὁ δὲ Αἰγύπτιος σκελετὸς, ὃν ἐπιεικῶς εἰσφέροντες εἰς τὰ συμπόσια προτίθενται, καὶ παρακαλοῦσι μεμνῆσθαι τάχα δὴ τοιούτους ἐσομένους καὶ περὶ ἄχαρις, καὶ ἄωρος ἐπίκωμος ἥκων, ὅμως ἔχει τινὰ καιρὸν, εἰ μὴ πρὸς τὸ πίνειν, καὶ ἡδυπαθεῖν, ἀλλὰ πρὸς φιλίαν προτρέπεται, καὶ παρακαλεῖ τὸν βίον μὴ τῷ χρόνῳ βραχὺν ὄντα, πράγμασι κακοῖς μακρὸν ποιεῖν. Quæ vnice Petr. illustrant. Ioannes Tzetzes:

Ὁ συγγραφεὺς Ἡρόδοτος ὁ παῖς ὁ τοῦ Ὀξύλου
Τοῖς αἰγυπτίων ἱστορεῖ δείπνοις τελεῖσθαι τόδε.
Οἰκέτης ξύλινον νεκρὸν τοῖς δείπνοις περιφέρων.
Ἀνακειμένους σύμπαντας οὕτω πῶς σωφρονίζει
Βοῶν, πρὸς τοῦτον βλέποντας, καὶ τρώγειν χρὴ καὶ πίνειν.

Et hoc ritu Lucianus περὶ πενθ. vbi de vario modo sepeliendi: ταριχεύει δὲ ὁ Αἰγύπτιος, οὗτος μέν τοι λέγω δὲ ἰδὼν, ξηράνας τὸν νεκρὸν, σύνδειπνον καὶ συμπότην ἐποιήσατο.

Pag. 81. v. 10. *structor*] Lamprid. Elag. *Vt quacunque coqui de diuersis eduliis exhibuissent, vel structores, vel pomarij, illi de lactariis exhiberent.* Iuuen. Sat. VII. ——*quæ fercula docte Componat.*—— Comm. *Structura, vt cocus.* hinc Plauto, *struices patinariæ*: Lucill. *exstructa mensa.* Columel. lib. 1. *fercula struentes.* Structor Athen. τραπεζοκόμος, Clementi & Polluci τραπεζοποιός. nam vt idem Pollux τραπέζας ἐκάλουν καὶ τὰ σιτία τὰ ἐπ᾽ αὐτῶν τιθέμενα. vti & Latinis, in Virgil. III. Æneid. *absumere mensas.* Hesychius vero τραπεζοποιὸς, οὐχ ὁ μάγειρος, ἀλλ᾽ ὁ τῆς πάσης περὶ τὰ συμπόσια παρασκευῆς ἐπιμελούμενος.

v.12. *bubale frustum*] L. *bubulæ fr.* Scalig.

vers. 15. *super virginem stericulam*] Etsi variæ adduci possent coniecturæ, vt desperatissimo loco medereretur, veluti si L. *rusticolam*: quæ ex perdicum genere.

Martial.

Martial. Diſtic. 76. vel quod in gloſſ. Iſidori: *Suericulum, edule.* vel *hiſtriculum,* quia de virgine ſermo. notat autem puerum grandiorem. tamen deſipere puto his ſomnijs veram lectionem quærere; erui poteſt ope MS. Satius eſt illud quoq; ignorare, *ſuper ſagittarium odopetam,* ne nihil agam, L. *otopetam.* Gloſſæ: *Auritus* ὠτοπετής. vt canem venaticum innuat. quia is competens ſagittario. ſed per fidem nugæ & ineptiæ meræ.

verſ. 19. *Super capricornum locuſtam marinam*] Gloſſæ: *Locuſta marina* κάραβος. Cur autem locuſta marina capricorno conueniens, eſt apud Ariſtotelem de hiſtoria Animal. libro VIII. cap. II. μάχονται δ' οἱ κάραβοι πρὸς ἀλλήλους, ὥσπερ οἱ κριοί, τοῖς κέρασιν, ἐξαίροντες καὶ τύπτοντες. ὁρῶνται δὲ μετ' ἀλλήλων πολλάκις καὶ ἀθρόοι, ὥσπερ ἀγέλη.

v. 21. *duos mulos*] L. *mullos.*

v. 23. *Ægyptius puer.*] Æthiops. Feſtus: *Ægyptiacos, Æthiopas.* Pueri Æthiopes veteribus in delicijs Autor ad Herenn. *Vt ab auunculo rogetur Æthiops, qui ad balneas veniat.* Athenæus. πᾶσι δὲ λαμπτηροφόρους παῖδας Αἰθιόπων παρέστησεν. Mart. lib. 4. ep. 42.

v. 24. *clibano arg.*] Moſchopulus: Κλίβανος σκεῦός τι σιδηροῦν, ἐφ' ᾧ τοὺς ἄρτους ὀπτῶσιν πῦρ ὑποκαύσαντες, καὶ πυρακτώσαντες αὐτόν.

verſ. 25. *teterrima voce*] L. *tenerrima.* nam Ægyptiaci pueri ſuauitate cantionum commendantur. Martial.

Cantica qui Nili, qui Gaditana ſuſurret.

v. 26. *minio canticum extorque*] L. *mimo.* Scal. ex V.C.

Pag. 82. verſ. 10. *Marſyas quatuor ex quorum vtriculis*] puto intelligendum de perſonis ſeu ſigillis quorum mentio apud Vlp. L. Fundi, §. Item conſtat, D. de action. emp. & vend. Quæ perſonæ ſeu ſigilla, ex quorum roſtris aut alia parte corporis aqua ſalite ſolet varie efficta. Aut enim Marſyas fingeb. vti hic, aut Satyros, vnde in Gloſſ. *Siluanus, fons, tubus.* Feſtus *Silanus* ſcribit, quem vide in *Tullios.* & Celſ. l. 2. c. 19. aut Atlantes, de quibus eſt apud Martial. lib. 6. epig. 79. aut Chirones. de quis Iuuen. Saty. 3. aut Hermas. Cicero

ſæpe epiſt. ad Attic. Iuuen. Saty. 8. L. autem in Petrō-nio. *ex quorum veretillis*, aut, *veretriculis*. Nam ſigilla in fontibus & puteis, quæ putealia appell. ita fieri videmus, vt ex eorum roſtris aut verendis aqua fluat. Huiuſmodi ſigna in theatro fuiſſe ad ſparſiones croci, colligere eſt ex his Luciani lib. IX.

Vtq; ſolet pariter totis ſe effundere ſignis
Corycij preſſura croci.——

Niſi quiſpiam aſſerat Marſyas in modum aſcaularum effigiatos fuiſſe.

v. II. *garum*] Quid *garum*, diuidiæ inter ſcriptores. Strabo lib. 3. Dioſcor. l. 2. c. 31. Artemidor. lib. 1. ἔστι γὰρ οὐδὲν ἄλλο ὁ γάρος, ἢ σηπεδών. probe vero Manil. lib. V.

Hinc ſanies precioſa fluit, floremq; cruoris
Euomit, & miſto guſtum ſale temperat oris.

Seneca ep. XCVI. *Garum, precioſam malorum piſcium ſaniem.* Cur *precioſam ſaniem* vocarint, Plinius docet libro XXXI. c. III. hinc Martialis, *nobile garum & faſtoſum, garum* autem *piperatum*; quia condiri ſolitum aromatis alijsque pro ratione cibi videtur, nam in Gloſſario legitur ἐλαιόγαρον *Oleum & liquamen.*

v. 12. *ſuper piſces*] Garo piſces conditi. Lucian. Aſin. λοπάδας, ἰχθῦς. τούτους μὲ γάρῳ καὶ ἐλαίῳ κατακειμένους, Horat. Sat. 8. l. 2.

Affertur ſquillas inter muræna natantes,
His miſtum ius eſt oleo, quod prima Venafri
Preſſit cella, garo de ſuccis piſcis Iberi.

addo & oua Martial.——*ſcombri temperet oua liquor.*

v. eod. *in Euripo*] de Euripo & eius fluxu Plin. Strabo, alij. ab eo quemuis riuum Euripum vocat. Plin. epiſt. nam & lacus ſeu foſſæ, quibus ad munimentum arena circumcata Euripi. Suet. Cæſ. c. 39. Tertull. aduerſus Hermog. *Ciuitas exſtruxit theatrum, ſcena erat talis, & ſtatua ſuper Euripum* &c. Ita feſtiue Petr. *Euripum* appellauit, latiorē repoſitorij ſeu patinæ fundū.

ver. 14. *res electiſſimas*] Apul. *Partes electiores ſurripuit.* Idem: *partes electibiles comparere nuſquam.* Plau. Moſtel.

Vino & victu probo, piſcatu electili.

In eadem

In eadem fabula Sc. Exi. *Neque tam facetis quam tu viuis victibus*, repono ex V. C. Florentino: *Neque tam selectis.*

v.16. *eiusmodi methodio*] L. *metodio.* μετῳδείῳ, id est, interiecto cantico.

v.17. *processit statim scissor*] Clemens Pæd. lib. III. c. 2. φεύγοντες γὰρ αὐτουργίαν, καὶ αὐτοδιακονίαν, ἐπὶ τοὺς θεράποντας καταφεύγουσιν, ὀψοποιῶν καὶ τραπεζοποιῶν, καὶ τῶν ἐντέχνως εἰς μοίρας κατατεμνόντων τὰ κρέα. Lucianus περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντ. τεμνομένου μὲν γὰρ ἐν τῷ μέσῳ συὸς ὑπογαστρίου χρὴ ἐκ παντὸς τὸν διανέμοντα ἵλεων ἔχειν. Vbi perperam vertunt, *structorem.*

Pag. 83. v. 1. *Carpus*] Iuuen. Sat. 9. ——— *archimagiri, Carptores.* Comm. *Infertores, qui inlata carpunt.*

v.10. *Nummos modio metitur*] Prouerb. ἀργύριον μεδίμνῳ ἀπομετρεῖν. Lucian. ἑταιρ. διαλ. τὸ μὲν γὰρ ἀργύριον μηδὲ ἀριθμῷ ἄγειν, ἀλλὰ μεδίμνῳ. Horat. libro I. Satyra I. ——— *diues Vt metiretur nummos.* quod Plaut. *æris aceruos ruit.* imitatur Horat. l. 2. Sat. 5. *Tu protinus vnde Diuitias, ærisque ruam dic augur aceruos.*

v.14. *Tapanta*] Quinctil. *Principes in Cæsaris amicitia agunt, fueruntque cuncta.* Lucian. περὶ τῆς Περεγρίνου τελευτῆς. Προφήτης, καὶ θιασάρχης, καὶ ξυναγωγεύς, καὶ πάντα μόνος αὐτὸς ὤν. ἑταιρ. διαλ. ἀνήρ, δεσπότης, πάντ' ἦν ἐγώ.

v.22. *poetarum cœpit esse mentio*] Vide Perf. Satyr. II.

v.25. *Rogo, inquit, Magister*] Alloquitur Grammaticum, aut censorem quendam poetarum. nam & Eumolpum compellat ita Eucolp. pag. 116. *Omnem scabitudinem animo, tanquam bonarum artium magister, deleret sine cicatrice.* Aut βασιλέα συμποσίαρχον, qui Varr. modimperator: nam & is *magister.* Lamprid. Elagab. *Præfectum vrbi ad bibendũ vocabat, adhibitis & præfectis prætorio, vt si recusarent Magistri eos cogerent.* Martial. lib. XII. *magister cœnæ.*

Pag. 84. v. 5. *Plumato am. aur. Babylonico*] Tertull. de pallio. *Pauo pluma vestis, & quidem cataclitis, imo omni conchylio depressior, qua colla florent, & omni patagio inauratior, qua terga fulgent.* proprie igitur cum de aue. At

 delica-

delicatioribus etiam vestes, ex variis plumis contextæ. Senecæ epist. xci. *Non auium plumæ in vsum vestis conseruantur.* & graphice Prudent. Hamartig.

——hunc videas lasciuas præpete cursu
Venantem tunicas, auium quoque versicolorum
Indumenta nouis texentem plumea pennis.

hinc ipsi textores *Plumarij*. Varro de liber. educ. *Nulla, quæ non didicit pingere, potest iudicare, quid sit bene pictum a plumatio.* Firm. lib. 3. Astron. *Linteones aut Plumarij, vel cororum inuentores.* cap. 13. *Linteones, vel tunicarum textores, tum plumarios.* & Constant. Imp. in L. 1. de excus. artif. Quamquam aliter Glossæ: *Plumarius* πλιλοβάφος.

vers. eod. *Babylonico*] Glossæ: *Babulonicum* ψιλὴ πολύμιτος. Martial. *Babylonica picta superbe texta.* Nobiles enim hoc artificio Babylonij. Tertull. de habitu mulier. *Phryges insuerent & Babylonij intexerent.* Clem. Alex. Pæd. lib. 12. cap. x. *aureo Babyl.* quia auro picta varie ea opera. Hieron. ad Lætam: *in quibus non auri & pellis Babylonicæ vermiculata pictura.* Hipparchus Comicus: —— δαπίδιον ἐν ἀγάπητον ποικίλον Πέρσας ἔχων, καὶ γρῦπας —— vnde Plaut. —— *Alexandrina belluata consutaque tapetia.*

v. 6. *Gallina Numid.*] Mart. lib. 3. epig. 58.

v. eod. *Gallus spado*] capo. Mart. ibid. & dist. 63.

v. 7. *Ciconia etiam*] Plin. lib. x. cap. xxiii. Horat. lib. ii. Satyr. ii.

v. eod. *hospita*] ita Varro apud Arnob. lib. vi. *hirundines hospitas* vocat.

v. 8. *pietaticultrix*] Plin. Cicero, aliique complures. multis Philo περὶ τ δέκα λόγων. Aristot. de histor. Anim. lib. 6. cap. 13.

v. 9. *Auis exul hiemis*] Plin. lib. x. c. xiii. Arist. de histor. Anim. lib. viii. c. 15.

v. 10. *Nequitiæ.*] Luxuriæ.

v. eod. *cacabo*] Gloss. *Cacabum* χύτρον. Vas quod igni appositum. hoc ex multis Scribonij Largi locis colligere est. hinc lucet, vnde Tertul. de Ieiuniis: *Apud te agape*

agape in cacabis feruet, fides in culinis calet. Paul. L.18.D. de instruct. vel instrument. leg. *Nec multum refert inter cacabos & aenum quod supra focum pendet: his aqua ad potandum calefit, in illis pulmentarium coquitur.* ex quis verum eius vsum haurimus. Isid. *Enulum, caldarium.* Gloss. *Æneum* λέβης. L. *Aënum.* Ad eandem rem miliario vsi: Athen. τὸ μιλιάριον καλούμενον ὑπὸ ῥωμαίων τὸ εἰς θερμοῦ ὕδατος κατεργασίαν κατασκευαζόμενον. Gloss. *Miliarium* θερμηρόν. & alibi τέρμιστρον, L. θερμηστρον. Comm. Iuuen. *Cacabum patinam* interpretatur, & Satyr. XI. *bascaudas, vasa vbi calices lauabantur, & cacabos.* minus recte.

v. 11. *tribacca Indica*] L. *cara tibi, bacca Indica.* Scalig. *Bacca*, vnio. Horat. lib. 2. Sat. 3. *diluit insignem baccam.*

v. 13. *Tollat pedes*] Mart. lib. 11. epist. 72.

Protinus accedunt medici, medicæque recedunt,
Tolluntur que pedes: ô medicina grauis!

v. 16. *ignes lapideos*] Manil. —— *Phœbais certantia lumina flammis, Gemmarumque illi radiantes lucibus ignes.* Claud. paneg. in IV. Hon. Cons.

Quis iunxit lapides ostro? quis miscuit ignes
Sidonij rubrique maris? ——

Hieronym. ad Demetriad. *Ardentes gemmæ redduntur scriniis.*

v. 17. *probitas est carbunculus*] vt Theogonetus: σοφία δὲ κρύσταλλος. & ipse Publius: *Frugalitas est inserta famæ bonæ.* nam *inserta*, ἐμβλήματα, emblemata vero quæ ex auro & gemmis argento infixa. vt apud Xiphilinum Tiberio: ἐκ ἀργυρίου χρυσοῦν τι ἔμβλημα ἔχοντα. Paull. lib. 7. Sententia. tit. 6.

v. 18. *Æquum est induere nupt. vent. text.*] Quia id meretricum. Horat. lib. 1. Satyr. 2. *Altera nil obstat; Cois tibi pene videre est, Vt nudam* — Propert. lib. 4. eleg. 2.

Indue me Cois, fiam non dura puella.

Ventum vero pro tenui veste, etiam Tibull. lib. tertio, Eleg. 2.

Post hæc carbaseis humorem tollere ventis.

vers. 19. *nudam in neb. lin.*] Plinius lib. 11. de Coa: *Vt*

 denudet

denudet feminas vestis. Hieron. ad Lætam: *Vestimenta paret, quibus pellatur frigus, non quibus vestita corpora nudentur.* ad Heluid. *Ingrediuntur expolitæ libidinum victimæ, & tenuitate vestium nudæ oculis ingeruntur.* meminit etiam in Marcellæ vid. epitaph. Seneca 2. contr. 6. *Vestem nihil in matrona tecturam concupiuit.* cotrou. 8. *Vt tenui veste perspicua sit.* Philemon apud Clement. Alex. ἱμάτια διαφαίνοντα. Tibul. Senec. *pellucida.* Tertul. Pal. *Textu pellucido tegendo nudauit.*

v. eod. *in nebula linea*] Fulgentius Mythol. lib. 1. *Astiterant itaque syrmate nebuloso lucidæ terna viragines.*

Pagin. 86. v. 2. *per omnes scriptos gastrarumque*] L. *per omnes scrupos gastrorumque eminent frag. Gaster vas fictile* rotundum. Aristoph. *gasterium.*

v. 24. ——*valete curæ Mortalis*] ita distingue.

Pag. 87. v. 9. *Si qua est amantibus fides, dubitaui an v. q. t.*] Arell. Fuscus apud Senec. VII. Controu. *Cum traditus esset mihi frater, imperatumque vt sumerem supplicium, si qua est fides, tentari me putaui, an facerem parricidium.*

vers. 17. *locum*] Putant innui partem inhonestiorem. Cæl. Aurel. acut. passionum lib. 3. *Indecenter ipsa in loca manus mittunt, prurientibus verendis.* Tertul. de Anima: *Fœtus in locis matris tumultuatur.*

v. vlt. *intorto circa brachium pallio*] Liuius lib. XXV. *Paludamento circum læuum brachium intorto in hostes impetum fecit.*

Pagin. 88. v. 1. *compos. ad præliandum gradum*] pag. 49. *statum præliantis componit.* Pugnaturi ita se constituebant, ne aduersarius statum conturbare posset. Sene. Cons. ad Polyb. *Vtrumne percussus arma submiseris, an in statu & gradu steteris.* allusit Hieron. ad Demetr. *Quasi in procinctu & acie stemus semper ad pugnam. Vult nos loco mouere hostis, & de gradu decedere, sed solitanda sunt vestigia.* Lucifer. Caralit. *Hoc tu putasti de gradu pellere, hoc prosternere.* Idem: *Vouimus Christiani nec prosperis nec aduersis de gradu dimoueri.* vt Laber. *mouere potuit de statu* Sene. lib. 2. de tranq. vitæ, cap. 9. *Sane tantæ curæ fuit in gradu*

gradu constare, vt contenderint casi eundem obtinere locum. Plaut. Amphitru.

Quisque vti steterat iacet obtinetque ordinem.

Sall. coniur. Catil. *Quem quisque viuus pugnandi locum ceperat, eum amissa anima corpore tegebat.*

vers. 24. *Fulminatus hac pronun.*] Heliodorus lib. VI. ὥσπερ βέλει τῷ ῥήματι βληθείς.

Pag. 89. vers. 12. *ridendas inclus. pag. p.*] In fine fabularum mimi risum mouebant salibus & facetiis; eaque dicteria, *exodia* dicebantur; scurra qui intrabat, vt ridiculus foret *exodiarius*. Iuuen.

Vrbius exodio risum mouet Attellanæ.

Apul. Florid. lib. II. *Si mimus est riseris: si comœdia, faueris.* ergo *ridendas partes*, extremas. Glossæ Isidori: *Exodium cantio in theatris ludicra & scurrilis.* at in aliis Glos. *Exodium, officium. Exodiarius, impositor officii.* de quîs hercle impræsentiarum ampliandum censeo.

vers. eod. *pagina*] Scena. Ruffinus de metris Terent. *Est in Eunucho Terentii statim in prima pagina hic versus trimetrus: Exclusit, reuocat, redeamne?* &c.

v. eod. *partes.*] Asconius ad illa Cic. in Verr. *Sæpe illum, qui est secundarum, & tertiarum partium. Comœdia quinque actus habet. Est ergo persona primarũ partium, quæ sæpius de actis regreditur. & quæ subnectit.* Varro de Re rust. lib. 2. *Cum accepissem conditionem, vt meæ partes essent primæ.* Horatius: *partes mimum tractare secundas.* Iuuenalis Satyra IV. *est mihi sæpe vocandus ad partes.* Commentar. *Metaphora à Comœdia, quia scenici ad partes suas solent reuocari.*

Pag. 90. v. 1. *Græcæ vrbis*] Iuuen. *non possum ferre Quirites Græcam vrbem.*

v. 9. *die qui tanqu. togæ virilis stolam sumpsit*] Qui eo die, quo adolescentes prætextam ponunt, pro toga stolam induit, vt naturam concuteret, & cum sexu luctaretur.

v. 10. *qui ne vir esset à matre persuasus*] Allusit ad fabulam Achil. Notum Achil. suasu & sollicitudine matris in virginem mutasse.

v.11. *Qui opus muliebre in ergast. fecit*] vt Hercules captus amore Omphales. quo allusit.

v.13. *Postquam conturbauit*] *Conturbare*, decoquere. Serui, qui dominorum pecunias interuerrunt, *conturbare* dicuntur. L.5. §. Idem Labeo. D. institor. L.16. D. de in rem verso. Et apud Mart. *Conturbator Aper.* hinc ducta locutio.

vers.17. *Iacent.*] Propert. *Nunc iacet alterius felici nixa lacerto.*

v.20. *Nam aut vir ego*] Apul. lib.5. Metamor. *Nec sum mulier ego, nec omnino spiro, nisi eam pessum de tantis opibus deiecero.*

Pag.91. v.4. *siue ille planus, siue nocturn. grassator*] *Planus*, qui discurrit sine noxa aliorum. *Grassator*, qui cædem molitur vel ex lubidine vel propter præmia. vnde proprie, prædones nocturni, *præmiatores*: Nonius. de his Manil. lib.4.

Sed pecorum membris media grassentur in vrbe,
Et laceros artus suspendant fronte tabernæ,
Luxuriæque parent cædem, mortesque lucrentur.

Vide Plautum Amphitr. Sc. 1. Arnob. lib.2. Apul. Mil. libro 2.

Pag.92. v.4. *sic vita truditur*] Inscriptio:

VIXI. VT. VIVIS.
MORIERIS. VT. SVM. MORTVVS.
SIC. VITA. TRVDITVR.

v.14. *Non oportet consil. cred.*] Sallust. ad Cæs. *Sæpe praua magis, quam bona consilia prospere eueniunt, quia plerasque res fortuna ex consilio suo agitat.*

v.17. *In Pinacothecam*] *Pinacotheca* seu *tablinum*, locus vbi tabulæ pictæ positæ. Varro de Re rust. libro 1. c.2. *Cum spectatum veniunt villas, vt videant pinacothecas.* vide Fest.

vers.18. *Nam & Zeuxidos manus vidi*] Sinesius epist. CLIV. καὶ παραδεικνύντα τι τῆς ἀρχαίας χειρὸς, ὥσπερ τῶν ἀνδριάντων λέγειν εἰώθαμεν.

v.21. *cum natura veritate*] Plin. lib.33. *Accessit ars picturæ. Didicit homo naturam prouocare.* Cicero libro II. de Inuent.

de Iuuent. *Prabete ex istis formosissimas, dum pingo quod pollicitus sum vobis, vt mutum in simulacrum ex animali exemplo veritas transferatur.*

v.23. *Quem Graci monocremon*] L. *monocnemon*. Vt intelligatur pictura Apellis, in qua ἄνθρωπος μονόκνημος, id est, pictura λίσση. Ita longe corruptiss. locum, recte emendat Scaliger.

Pag. 93. v. 19. *cum ventis litigo.*] Haud absimile apud Paullum ad Corinth. cap. 14. εἰς ἀέρα λαλοῦντες. Lucret. lib. 4. ——*ne ventis verba profundam* Propert. libro I. Eleg. 16. *At mea nocturno verba cadunt Zephyro.*

v. 20. *exercitati vultus*] Vide comm. Iuuen. Sat. VII. *vt dignus venias hederis & imagine macra.*

v. 22. *promittere*] προσδοκίαν παρέχειν. Iuuen. Sat. VI. ——*dura per brachia seta promittunt atrocem animum.*

v. eod. *cultu*] vestitu. Plaut. *Exerce vocem, per quam viuis, & colis.* Lucanus X. Pharſ.

Diuitias Cleopatra gerit, cultuque laborat.

Tertull. de pallio? *Scytalosagittipelliger ille, qui totam epitheti sui sortem cum muliebri cultu compensauit.*

v. 25. *quos odisse diuites solent*] Horatius lib. I. Sat. IV.

Pag. 94. v. 1. *si quid coronis credendum*] Sueton. Nero. Cap. XII. *Instituit & quinquennale certamen primus omnium Roma more Graco triplex, Musicum, Gymnicum, Equestre.* In iis certaminibus oratores, poëtæ, & omne genus artificum de coronis contendebat, vti & in agonibus Capitolinis, qui exemplo ludorum Olympicorum à Domitiano instituti. Sueton. cap. IV. Vetus Inscriptio: L. VALERIO. PVDENT. HIC. CVM. ESSET ANNORVM. XIII. ROMAE. CERTAMINE. IOVIS. CAPITOLINI. LVSTRO. SEXTO. CLARITATE. INGENII. CORONATVS. EST. INTER. POETAS. LATINOS. OMNIBVS SENTENTIIS. IVDICVM. Tacitus Annal. XVI. *Senatus, propinquo iam lustrali certamine, vt dedecus auerteret, offert Imperatori victoriam cantus, adijcit facundia coronam, qua ludicra deformitas velaretur.* Idem refert Sueton. Neron. cap. XII. Quo forte ille morsus: *Quas nonnumquam ad imperitos gratia deferre solet.*

v. 8. *Vilis*

v.8.*Vilis adulator*]Lucianus de Parasito: ὁ μὲν βίος τοῦ παρασίτου κρείττων ἐστὶ τοῦ τῶν ῥητόρων, καὶ τῶν φιλοσόφων.

v.13.*rectum iter vitæ*] Firmic.lib.3.c.1. *vt rectum iter vitæ mortalitas ingressa.*

v.14.*inspicere*]Legendum,*insistere*.

Pag.95.v.23.*timidissimo murmure votum feci*]Superstitio veterum, qua semper taciti aut murmurantes vota faciebant.Iuuen.Sat.x.

Formam optat modico pueris,maiore puellis
Murmure,cum Veneris fanum videt anxia mater.

Pers.Satyra 2.

Haud cuiuis promptum est murmur tacitosque susurros
Tollere de templis,& aperto viuere voto.

vid.Senec.ep.x.

v.25.*Domina Venus*]apud Lucia. Amoribus δέσποινα Ἀφροδίτη.Ouid.lib.1.de Arte amandi.

Pag.96.v.1.*Audito volupt.precio*] Confer Iuuen. Satyra v.

v.9.*Gallos pugnacissimos*] Varro de Re rust.*In certamine pertinaces,& ad pugnandum maxime idonei.* Philo περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον. Οἱ γοῦν ἀλεκτρυόνες. οὕτως εἰώθασι φιλοκινδύνως ἀγωνίζεσθαι, ὥστε ὑπὲρ τοῦ μὴ εἶξαι καὶ παραχωρῆσαι,κἂν ἡττῶνται ταῖς δυνάμεσιν,οὐχ ἡττῶνται ταῖς εὐτολμίαις, ἄχρι γὰρ θανάτου παραμένουσιν. quem si lubet vide.Plin.lib.x.c.xxi.Ælian.Variar.hist. libro 11.

v.22.*Asturconem*] Mart.distich.Plin.l.8.c.42.Suet. Ner.c.46.

v.26.*primum impl.lact.papillis manus*]Ineptiæ amantium. Ouid.1. Amor. *Forma papillarum quæ fuit apta premi.*Lucian.ἑταιρ.διαλ.καὶ περιέβαλλον,καὶ τοὺς μαστοὺς ἔθλιβον,καὶ ἔδακνε μεταξὺ κατα φιλοῦσα.eadem Plaut.coniungit Pseud:

Teneris labellis molles morsiunculæ,
Papillarum horridularum oppressiunculæ.

v.vl.*Lactentibus papillis*] Catull.*lactantes vincta papillas.*

Pag.97.vers.21.*libido distenta*] tumens.nam *tumere*

Tibull.

Tibull. ὀργᾷν. & *tumor.* in Priap. *Et inquietus inguina adriget tumor.* Horat. l. II. Sat. II. *tument. tibi cũ inguina.* Interpr. *libidine inflammantur.* apud eundem, *nolis tentigine rumpi.* Interpr. *tentigine, id est, distentione membri virilis.*

Pag. 98. v. 10. *Plenæ maturitatis*] ἐν ἀκμῇ.

vers. 11. *annis ad patiend. gestientibus*] ὀργῶσι. *Gestire ad patiendum,* πασχητιᾷν, Latinis *subare.* Horat. XII. Epod. ——*subando Tenta cubilia, tectaque rumpit.* Hieron. lib. 2. aduersus Iouian. *Subantem in hortulis inter adolescentulos.* Ipsi vero ἔφηβοι hoc est, παῖδες ἐν τῇ ἀκμῇ, *Hirquitalli,* seu *Irques,* vt auctor Glossarii, & quod Aristoteles τραγίζειν, antiqui *hirquitallire.* Censorinus de die Natali cap. XIV. Fest. *Hirquitallus.*

v. eod. *ad patiendũ*] Infra *Accessi tentaturus an pateretur iniuriam.* Firmicus lib. 3. *Patiantur, quæ mulieres pati consueuerunt.* Seneca Natur. lib. 1. cap. 16. *Toto corpore patiente spectabat nefanda.* Idem: *Obscœnitas mea patientiam suam miratur.* omnino frequens in hac re scriptoribus.

v. 19. *Quare non facimus*] Iuuenal. Saryra VI. *Et lateri parcas.* Commentator: *Si parum feceris, non irascitur vt uxor.*

Pag. 99. v. 9. *Itaque hercule Democritus*] Lucian. Philopseu. Laërtius eius vitâ.

v. 13. *Eudoxus in cacumine excels. montis*] Strabo Geograph. libr. XVII. δείκνυται γὰρ σκοπή τις πρὸ τῆς ἡλιουπόλεως, καθάπερ καὶ πρὸ τῆς Κνίδου, καθ' ἣν ἐσημειοῦτο Εὔδοξος τῶν οὐρανίων τινὰς κινήσεις.

v. 20. *Myron*] Cicer Bruto. Lucianus Hermoti. Strabo lib. XIV.

v. 23. *At nos vino scortisque demersi*] Sen. Nat. Quæst. lib. 7. c. 32. Plin. lib. 25. c. 1.

Pag. 100. v. 5. *Ac ne bonam quidem mentem*] Omnino sententia Persij, Sat.

Haud cuiuis promtum est murmur, humilesque susurros
Tollere de templis, & aperto viuere voto.
Mens bona, fama, fides, hæc clare & vt audiat hospes

Illæ

Illa sibi introrsum, & sub lingua murmura: ô si
Ebullit patrui præclarum funus: & ô si
Sub rastro crepet argenti mihi seria dextro,
Hercule! pupillumve vtinam, quem proximus hæres
Impello, expungam.——

Iuuen. Saty. x. *Prima fere vota——Diuitiæ crescant & opes.*——

v. 12. *Mille pondo auri Capitolio promittere solet*] Vide Lips. ad Tacit. Annal. l. xv.

vers. 14. *Iam decuma mœstos*] Virgil.——*tot iam labentibus annis Instar montis equum——Ædificant.*——

v. 27. *cæsi vertices Idæ*] Statius:——*vertice sacro Dindymon, & cæsis decreuit frondibus Ida.*

Pag. 101. v. 3. *Aperitur ingens antrum*] Ingens omnino moles fuit equi Duratei, vnde, *Qui castra caperent*. nam Scholiast. Lycophr. εἰς τὸν Δούρειον ἵππον πεντήκοντα, ἢ τρισχίλιοι, ἢ κατ᾽ ἐμὲ κγ᾽ ἄνδρες ἐλθόντες Ἕλληνες ἐνεκάθηντο. Petron. *Roborea moles.* Homer. μέγαν ἵππον. Virgil. *Et molem mirantur equi——immensam attollere molem.* Seneca, *dona molis immensæ.*

v. 5. *Irata virtus*] Ipsi Achiui. forte, vt Horat. *Virtus Catonis. Virtus Scipiadæ & mitis sapientia Læli.* Virgil. *Huc delecta virûm sortiti corpora furtim Includunt cæco lateri.*——Homerus:

Δουράτεον μέγαν ἵππον, ὅθ᾽ εἵατο πάντες ἄριστοι
Ἀργείων.

v. eod. *stipant graues equi recessus*] h. e. grauidos. Virgil. *scandit fatalis machina muros Fœta armis*——Ouidius III. Fast. *Iacet ipsa grauis.* Gratius: *vltroque grauis succedere Tygri Ausa canis, maiore tulit de sanguine fætum.*

v. 8. *fero*] Manil. *Quadrupedum medicas artes in membra ferorum Nouerit*——innuit mulomedicum. Arnob. lib. II. *Saturnus in adulterio comprehensus, induit formam feri.*

v. 11. *Iam turba portis libera*] Virg. *Nos abiisse rati.*——*Ergo omnis soluit se Teucria luctu. Panduntur portæ: iuuat ire.*——

vers. 14.

verſ.14. *Neptuno ſacer*] Virgil. *Laocoon, ductus Neptuno ſorte ſacerdos.*

v. 23. *iuuentus capta*] Horat. *Græcia capta ferum victorem cepit.*

v. 26. *Dorſo repellit*] Stat. *Iſthmos, & à terris maria inclinata repellit.*

Pag. 102. verſ. 3. *Pulſumque marmor*] Mare. Virgil. 1. Georg. *Et quando infidum remis impellere marmor Conueniat.*

verſ. 4. *angues orbibus geminis*] Virg. *immenſis orbibus angues.*

v. 7. *liberæ pontem iubæ*] L. *liberæ mento iubæ.* Scalig.

v. 10. *infulis ſtab. ſacri*] vide Feſtum.

v. 11. *Phrygione cultu*] Tutulati. Fulg. de priſco ſerm.

v. eod. *gemina nati pignora*] Statius: *gemino natorum pignore fultus.*

v. 18. *Infirmus auxiliator*] Virg. *Poſt ipſum auxilio ſubeuntem, ac tela ferentem, Corripiunt.* ———

v. 23. *Iam plena Phœba*] Senec. Agam. *Vidimus patriam ruentem nocte funeſta.* Virgil. *Vertitur interea cœlum, ruit Oceano nox, &c.*

v. 25. *ſepultos nocte & mero*] Virgil. *Inuadunt vrbem ſomno, vinoque ſepultam.*

v. 26. *relaxant clauſtra*] Virg. *Laxat clauſtra Sinon.*

v. vl. *Tentant in armis ſe duces*] πείρεϑεν ἢ ἐκαστος.

Pag. 103. v. 1. *Nudo remiſſus*] V. *Duro r.*

v. 8. *Ex his qui in porticib. ſpatiab.*] Vide, ſi tanti, quæ prius adduximus.

v. 9. *lapides in Eumolp. recitant. coniecerunt*] An id moris obtinuit recitantes inſectari lapidibus, ſi quid parum probe, aut ad mentem audientium? apud Senec. III. Controu. *Pueri ſcholas frequentant; hi Ciceroni Caſtium præferrent, niſi lapides timerent.* An ceritos lapidibus obruebant, vt hunc poëtam, quem à ſe exiiſſe putabant?

verſ. 22. *Vt quotieſc. cœp à te exire ſang. a cap. mittam*] Quia furentibus vena incidi ſolet, vt docet Celſus, & Iuuenal. Saty. v.

v. vl. *ad-*

v.vl.*aduenticia*] Sueton.Vitell. *Famosissima super cæteras cœna ei data aduenticia à fratre.*

Pag.104.v 5.*Vna cœnabimus*] Martial. *Octauam poteris seruare: cœnabimus vna.*

v.7.*Strigilibus*] His vsi ad fricandum veteres, vnde nata vox *distringendi.* Seneca ep.88. Marcell.de medidicam. *Cum locum perunxeris, cito destringas.* Comment. Iuuen.Sat.111. *Strigil est, quem Xystra dicunt, quo oleum deteritur.* ita hunc locum legimus. Strigilem graphice describit Apul. Floridorum lib.11. seu potius libr.1. Nam, vt in transcursu moneam, in horum librorum distinctione peccatum. sane initium lib.11. annectendum libr.1. in facili cognoscere vel ex ipsa orationis ἀκολουθία. itaque scribo, & distinguo: *Plura enim extant mea in Camœnis, quam Hippiæ in opificiis. (operibus)* induco, vt spurcum. *Quid istud sit animo attendatis, diligentius & accuratius disputabo. Hippias è numero sophistarum.* & quæ sequuntur. Exordium lib.11. *Sol qui micantem candido curru.*——*Strigileculam, recta fastigatione clausulæ, flexa tubulatione ligulæ, vt & in manu capulo moraretur, & sudor ex ea riuulo laberetur.* Strigiles autem, & reliqua vtensilia, serui aliptæ ad balneas deferebant, quod ex Luci. Lexiph. alijsque claret. Spartianus Hadriano: *Publice & cum omnibus lauit, cum vero veteranum quendam dorsum, & cæteram corporis partem vidisset sibi atterere, percontans cur se marmoribus destringendum daret, vbi hoc idcirco audiuit fieri quod seruum non haberet; & seruis eum donauit, & sumtibus.* Sciendum huic ministerio addictum Gytonia. hinc Artemid.lib.1. Στλεγγίδας, καὶ ξύστρα, καὶ κατεμάγεια, θεράποντας σημαίνουσιν.

Pag.105.v.6.*Postquã amari se sensit, superc, sustulit*] Lucian. ἑταιρ. διαλ. πλὴν ἀλλ' εἴγε χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, σὺ διέφθειρας αὐτὸν ὑπεραγαπῶσα, καὶ τοῦτο ἐμφαίνουσα. ἐχρῆν δὲ μὴ πάνυ αὐτὸν ζηλοῦν. ὑπερόπται γὰρ αἰσθανόμενοι γίγνονται.

v.7.*supercilium sustulit*] Pollux libro 2. ὀφρῦς αἴρων ὁ ὑπερήφανον.

v.10.*siccatoque auide poculo*] ita loquitur Martialis l.6.ep.91.lib.7.ep.70.

v. 21. *Et me quidem pueri imit. petulantiss. deriserunt.*] Artemidorus lib. III. Μαίνεσθαι ἀγαθὸν τοῖς παιδεύειν βουλομένοις· ἐπειδὴ καὶ παῖδες τοῖς μαινομένοις ἀκολουθοῦσι.

Pag. 107. vers. 8. *ab officioso.*] Malim ex Paul. l. 3. D. de praef. Virg. §. vlt. capsarium interpretari, quam ex Seneca impudicum. sane quemuis ministrum *officiosum* indigetari posse nihil prohibet. Interp. historiae Apollonij: *Accepto ceromate doctâ manu circumleuit ei, deinde in solio fouit, & exeunte rege ab officio discessit. Rex vero respiciens ad famulum ait: Iuuenis ille qui mihi officium fecit, vide quis sit.*

v. 15. *cenae ordinem explicui*] Dominus conuiuij praenunciare solebat ordinem coenae, hoc est, quae ordine, & quid vltimum coquus missurus. Hac propter domino exhibitum scedium, quod descripta ordine obsonia habere, apud Athen. legimus. Cum itaq; ordinem coenae explicuisset, respondet Eumolp. vid. Erhard. not. fol. 66r.

v. 19. *Ales Phasiacis*] Manilius:

Quomodo militiae Numidarum pascimur oris,
Phasidos & damnis, arcessitur inde macellum,
Vnde aurata nouo conuecta est aequore pellis.

Clemens Paedag. lib. 2. cap. 1. ὄρνεις ἐπὶ τούτοις συνωνοῦνται τοὺς ἀπὸ Φάσιδος, ἀτταγᾶς, αἰγυπτίας. Hieron. ad Saluinam: *Procul sint à conuiuijs tuis Phasidos aues, Attegen Ionicus.* Martial. l. 7. ep. 57.

v. 20 *Afrae volucres*] Horat. Epod. Carm. 2.

Non Afra auis descendat in ventrem meum,
Non Attagen Ionicus.

Acro: *Afra auis: gallina Numidica.*

v. 13. *vltimis ab oris Attractus Scarus, atque arata Syrtis*] Horat.

Non me Lucrinis iuuerint conchylia,
Magisve Rhombus, aut Scari,
Si quos Eois intonata fluctibus,
Hyems ad hoc vehat mare.

Arata Syrtis, vt Virgil. Aeneid. 3. ——*nullum maris aequor arandum.*

Pag. 108. vers. 1. *Quicquid quaeritur*] Lucian. Cynico:

πῦσι χρῆσθαι ἀξιοῦντες, καὶ τοῖς ἀπολαύειν μὴ ὅτις παρ᾽ ὑμῖν μόνον, οὐ γῆν, οὐ θάλασσαν τὴν καθ᾽ αὐτοὺς αὐτάρκη νομίζοντες, ἀλλ᾽ ἀπὸ περάτων γῆς ἐμπορευόμενοι τὰς ἡδονάς, καὶ τὰ ξενικὰ τῶν ἐπιχωρίων ἀεὶ προτιμῶντες, καὶ τὰ πολυτελῆ τῶν εὐτελῶν, καὶ τὰ δυσπόριστα τῶν εὐπορίστων. Seneca ep. XCI.

v. 8. *ſub eadem cauſſa*] Elogio, ſeu titulo.

v. 23. *Ego pædag. & cuſtos, etiam quo non iuſſeris, ſequar*] Pœdagogi ſequebantur pueros. Horat. Saty. lib. 1.

——veſtem, ſeruosq́ ſequenteis
In magno populo ſi quis vidiſſet, auita
Ex re præberi ſumtus mihi credere illos,
Ipſe mihi cuſtos incorruptiſſimus omnes
Circum doctores aderat.——

Manilius——*teneros etiam qui nutriet annos,*
Et dominum dominus prætextæ lege ſequatur.

vide Vlpia. l. 15. §. Comitem. D. de iniurijs. Colloquijs pueril. μετὰ ταῦτα γραφεῖον ἐπεζήτησα καὶ σωμάτιον, καὶ ταῦτα παρέδωκα ἐμῷ παιδί. Ἐπορευόμεθα οὖν εἰς πάντα παρηκολουθοῦντος μοι παιδαγωγοῦ. παῖδα dicit *capſarium*, qui eunti ad ſcholam libros portabat. Iuuen.

Quem ſequitur cuſtos anguſtæ vernula capſæ.

Pag. 109. verſ. 12. *Puta igitur me furioſum eſſe, cede inſaniæ*] dixerat: *ego iracundus ſum.* Seneca vſquequaque iram inſaniam eſſe diſputat. Horat. *Ira furor breuis eſt.* Senec. lib. 1. de Ira c. 1. *Hic totus concitatus, & in impetu eſt doloris, armorum, ſanguinis, ſuppliciorum minime humana fruens cupiditate.* L. ex V. C. *furens cupid.* Furit, inquit, minime humana cupiditate. idem Seneca adſerit, iram ſpeciem eſſe furoris minimi. Philemo: μαινόμεθα πάντες ὁπόταν ὀργιζώμεθα. Apollonius Macedo: τῆς ὀξυθυμίας τὸ ἄχθος μανία. vide Cicer. lib. III. Tuſcul. Quæſtion.

verſ. 22. *ſemicinctio ſtanti*] Locus deſperatus, quales complures in hoc ſcriptore, adeo vt in ſingulis trepidemus, nec magis certi ponere pedem, quam ij qui in tenebris. Fateor multa intacta nobis abiiſſe, quorum tamen tam ardua difficultas, vt aliorum quoque acumina hebetarint.

Pag.110.vers.25.*diuersitor*] πανδοχεὺς *Diuorsoriarius.* Glossar.

Pag.111.ver.4.*ne mercedem cellæ*] ἐνοίκιον, seu σεγανόμιον. Poll.lib.1.

v.15.*ligneum candelabrum*] Cæcilius: *Memini ibi candelabrum ligneum ardentem.* Mart.Apophor.

v.23. *Insularijq;*] L.203. L.166.D.de Verb. signif.

vers.26.*carnario*] *Carnarium* κρεμαςήριον. Vide Non. *Dolia.*

Pag.112.v.1.*soleis ligneis*] Autor Rhet.ad Heren. *Pedibus soleæ ligneæ inductæ sunt.* Gloss. *Solea* σανδάλιον. Item: σανδάλιον *Gallicula*, quæ vox etiam in Gloss. Isidori: *Calces gallicæ militum.* Idem Glossarium: *Gallicula* τροχάς. Hesych. τροχάδες αἱ σανδάλια ἀπὸ αἰγείου δέρματος. ita L. hunc locum. Soleæ igitur ligneæ, sunt, Gallicæ, aut sculponeæ. nam & ita recte appellantur, licet aliter Fulgentius exponat, vtrumque vocabulum retinent Vascones. à gallicula, *gallicularius.* Glossæ Isidori: *Gallicularius, cerdo.* etsi minus proprium hoc interpretamentum.

v.14. *stricto acutoque articulo percussi*] Κονδυλίζω. hoc est, κονδύλοις πλήγω: Suidas. Mart.Capella lib.1. *Iisdemque quibus fuerat eblandita ictibus crebris verticem complicatisq; in condylos digitis vulnerabat.*

v.17. *iniuriamq; Eumolpi aduocation. comm.*] Locus sine dubio corruptus. Fortasse: *Iniuriaque Eumolpi aduocationem commodabam.* Id est, fauebam. Sequentia declarant. Scalig.

Pag.113.ver.2.*Contubernalis*] Quippe Bargates seruus. inter seruos autem matrimonium non est, sed contubernium. L. Quæsitam. §.33. D. de instr. vel instrum.leg. *Contubernales* quoque seruorum, id est vxores. Vlp.l.14. §. Seruiles, D. de ritu nupt. & fragm. titu. de Tutel.

v. eod. *fastum facit*] id est, despicit & repellit. *Fastus*, repulsa. Propert.lib.II. Eleg.XIV.

Nec mihi iam fastus opponere quærit iniquos,
Nec mihi ploranti lenta sedere potest.

Nemesianus: *Quisquis amat pueros: ferro præcordia duret,*
Perferat & fastu. ———

v.3. *maledic illam*] Vide Martial. lib 4. epig. 17.

ver.7. *cum seruo publico*] Artemid lib. v. Iuliano in Epist. δοῦλος δημόσιος. Frontinus de Aquæductibus: *Lictores binos, & seruos publicos, & scribas habeant.* Plinius lib. x. Epist *Quidam vel in opus damnati vel in ludum publicorum seruorum officio funguntur.*

v.9. *hæc proclamauit*] Is est legitimus ritus fugitiuos perquirendi, Græci vero σάλπιγγα admouerunt. Apollodorus lib. III. de deor. Orig. Ὀδυσσεὺς δὲ μηνυθέντα περὶ Λυκομήδους ζητῶν Ἀχιλλέα σάλπιγγι χρησάμενος εὗρε. ex hoc ritu interpretor Artemid lib. I. σαλπίζειν δοκεῖν σάλπιγγι τῇ ἱερᾷ, ἀγαθὸν τοῖς βουλομένοις συγγενέσθαι τισι. καὶ τοῖς ἀπολελωκόσιν ἀνδράποδα, ἤ τινας τῶν οἰκετῶν.

v.16. *indicium*] Apul. lib. IX. *Indicina*, præmium, μήνυτρον, εὕρετρον.

v.20. *institis, quibus sponda culcitam fereb.*] Lecti funibus tenti Martial. lib. v. ep. LXIII.

Nulla tegit fractos, nec inanis culcita lectos,
Putris & abrupta fascia reste iacet.

Fasciæ quibus lectus tenditur, *instita*. Gloss. Isidori: *Instita, grabati resticulæ.* Horat. epod. 12.

Iamq; subando
Tenta cubilia, tectaq; rumpit.

Comment. *Cubilia: lectum intortis funibus, vel fasciolis tentum tectaque: coopertoria lectuli stragula.* Iuuen. *Cadurcum* nominat & institam. Locus est Satyra 6.

Magnaq; debetur violato pœna cadurco.

Comment. *Membrum mulieris intelligitur. cum sit membri velamen, vel vt alij, est instita, qua lectus intenditur.* Vnde ait Sulpitia:

Ne me cadurcis destituam fascijs
Nudam Calœno. concubantem proferat.

Quamuis idem Scholiastes Saty. VII. *Cadurcum dicunt cucullum candidum: propter hiemes & niues comparatum, alij tabernaculum, aut tentorium, quibus merces protegere consueuerunt.*

Pag.114.verſ.4. *cum viatore*] Columella libro 1. *illis temporibus proceres ciuitatis in agris morabantur, & cum conſilium publicum deſiderabatur, à villis arceſſebantur in Senatum. Ex quo qui eos vocabant viatores nominati ſunt.* Sunt fere ijdem cum lictoribus. Lat. Pacatus: *Nec ocioſa viatoris manus plebem verbere ſubmouebat.* Sane ſubmouendi munus lictorum notum. Lego in V. inſcrip. etiam *Viatrices* fuiſſe.

v. 7. *Publius vero ſeruus inſertans comm.*] Notanda ſunt illa in geſtis Collat. *Curator Reip. Boui ſeruo publico dixit, Intra, quære, ne plus habent. Seruus publicus dixit, Quæſiui & non inueni.*

v. 15. *Quo enim ſecures attul.*] Seneca lib. 4. Contr. 7. *Tulit ſecum gladium, ſic enim occiſuri veniunt.*

Pag. 115. v. 3. *ſcyniphes*] Ea vox Exodi VIII. Origenes *muſcas minutas, ſed acerbiſſimo terebrantes ſtimulo* ait, vti & Eucherius lib. 2. Inſtruct. *culicum genus aculeis permoleſtum.* Forte Petr. nomen animalis effigiati in lecto. Quid ſi L. *ipſos ſcimpodes.* Heſych. σκίμπους, κράβϐατος. Schol. Ariſtoph. τὸν κράϐατον σκίμποδα, λέγουσιν ἀττικοὶ. Quanquam alij σκιμπόδιον, lectum tricliniarem, vt apud Gell. lib. 19. cap. 10. & Heſych. σκιμπόδιον εὐτελὲς κλινίδιον. alij lecticam.

Pagina 116. verſ. 4. *araneis oleo madentibus*] Seren. Sammon.

Si vero caput infeſtus colliſerit ictus,
Ex oleo necti veſtis debebit Arachnes,
Neſciet hac illic niſi cum ſanarit abire.

Quod exſcripſit Marcellus de Medicam. cap. 1. *Fracto capiti tela aranei ex olea & aceto impoſita non recedit, niſi ſanauerit.*

Pag. 117. v. 20. *in altum compono*] V. ſced. m. S. *ad altum comporto.*

v. eod. *adoratis ſideribus intro nauigium*] Puto Caſtorem & Pollucem. Propertius nauigaturus deos maris inuocat. lib. 3. Eleg. 19.

Ergo ego nunc rudis Adriaci vehar æquoris hoſpes.
Cogar & vndiſonos nunc prece adire deos.

Plaut. Trin. Sc. *Salsipotenti*] apud Apol. Argon. lib. I. ingressuri mare Apollini Embasio faciunt. vide Schol. Imo & fluctibus ipsis faciebant. Cicero III. de Natura deorum. *Nostri duces mare ingredientes immolare fluctibus hostiam consueuerunt.*

v. 24. *Sol omnibus lucet*] Ouid. VI. Metam.—— *vsus communis aquarum est, Nec solem proprium natura nec aera fecit, Nec tenues vndas.*——

Pag. 118. v. 6. *fumere.*] inter verba nequitiæ. Martial. lib. X. epist. XVIII.

Cum duo venissent ad Phyllida mane fututum,
Et nudam cuperet sumere vterque prior.

Nemes. *sic gaudia sumet.*

vers. 18. *constratum nauis*] στέγη, Fulgent. de prisco sermone. hinc Cicer. in Verr. *nauis constrata*, quæ Cæsari *tecta*, in Gloss. *Casana σκέπη πλοίου.*

Pag. 119. v. 8. *post hoc fulmen attonitus*] Florus lib. 2. c. 12. *Regem attonitum tanquam subito malo stupentem.* Celsus lib. III. c. XXVI. *Attonitos quoque videmus quorum corpus & mens stupet.* Fit interdum ictu fulminis, interdum morbo, vide Senec. Natur. Quæst. lib. 2. cap. 27. Glossæ: *Attonitus ἐμβρόντητος, ἐμβροντηθείς. Attonitus ἐμβροντηθείς, ἐκ εργιαρίους.* locus corruptus. *egregiarius* forte ἀγελάρχης. Glossa: *ἀγελάρχης, armentarius, gregarius, dux gregis.* transposita vox, nam verbum *attonitus*, minime interpretatur. Xenophon ἑλληνικῶν VI. πίπτει κεραυνὸς εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ οἱ μὲν τινες πληγέντες, οἱ μὲν ἐμβροντηθέντες ἀπέθανον.

Pag. 120. v. 6. *Vecturam*] Varro lib. IV. de lingua Lat. Hinc *vecturæ* quas soluebant ij, qui ratibus transibāt. Plaut. Mostel. Sc. Melius: *Tris minas pro illis duobus præter vecturam dedi.*

v. 22. *in vltimis esse*] Seneca lib. 2. controu. 5. *Cum subito nunciatum est in vltimis esse filium.* Saluianus ad Ecclesiam: *Vel moriens & in vltimis situs.*

Pag. 121. ver. 1. *portibus se grauatim insin.*] Seneca epistol. LIV.

v. 25. *Vtique gubernator, qui peruigil.*] Saluianus lib. I.

Guberna-

Gubernator & auras captans, & saxa vitans, & astra suspiciens. Theon: κυβερνήτην δὲ ἡ τῆς νεὼς ἀρχὴ βλέπειν ἐπαναγκάζει πρὸς τὰ ἄστρα. Idem de gubernatore: ὄμματα στήσας ἀκριβῶς πρὸς τὰ ἄστρα.

Pag. 122. v. 5. *funis, qui scaphæ custod. gerit*] Maioribus nauigiis scaphæ & id genus minora alligata, quæ hinc ἐφόλκια. Hesych. ἐφόλκια, μικρὰ πλοιάρια, παρὰ τὸ ἕλκεσθαι ὑπὸ τῶν μεγάλων πλοίων, idem tradit Scholiast. Aristoph.

v. 11. *interrog. audaciam*] Seneca Controu. 8. lib. 2. *An exhaustis viribus perierit, interrogate rumorem.*

vers. 12. *nam quod ad meum comitatum*] Forrass. *conatum*. Scal.

ver. 15. *spiritum impendere*] Seneca libro 11. Controu. *Facilius potes carere eo qui spiritum debet, quam eo qui impendit.*

vers. 1. *solidos*] id est, ναστούς. Plinius *concretos* diceret. contrarium vacuo. Scal.

Pag. 123. v. 2. *quibus non sol. venter iniur. f.*] v. c. *soleat ventus*. recte Scal.

v. 5. *semel mea*] τὸ *Mea*, redundat. Scal.

v. 12. *statuarum ritu pannos patiem. & vin.*] Velaminibus & pannis simulachra induta. Lactant. lib. 2. cap. 4. *His peplos & indumenta preciosa, quib. vsus velaminis nullus est.* Comment. ad Iuuen. Sat. x. *Tunicam Iouis togam palmatam dixit auro confectam.* hinc in Firm. Astron. lib. 3. c. 12. *Prophetas, & vestitores diuinorum simulacrorum.* Verum quod Artemid. lib. IV. ὁ ἐν μαγνησίᾳ δόξας χαλκᾶ ἱμάτια περικεῖσθαι, ὀρθῶς ἀπέθανεν. ἦν γὰρ αὐτὸν τὰ περιέχοντα ἀκίνητα, οἷα τοῖς ἀγάλμασι περιτίθεται. Quia sæpe aurea, aut argentea, vel ærea auro inducta hæc amicula. Lactant. *Cum Ioui Olympio aureum amiculum detraxisset, lanium iussit imponi* Iuuenal. Sat. XI. ——*nullo violatus Iuppiter auro.* Interp. *Cum nec dum auro tectus esset, sed tota fictilis Iouis compago.*

v. 24. *pertunde aures*] Arnob. *laminas pertunderent aurium.* hoc est, perforarent. Familiare Iudæis, Pœnis, aliisque qui Romanis barbari, aures perforare; vnde

Plautus Pœnulo : *incedunt cum anulatis auribus.* Cæterum hoc proprium insigne Arabum fuisse quis veterum tradat adhuc quæro : nam quod apud Isidor, legitur ex Petr. descriptum.

v.25.*in creta fac.*] Amm.Marcel.lib.xvi. *Candidi pene Galli sunt omnes.* D.Eucher.Instruct.lib.2.cap.4. *Galli à candore corporis primum Galatæ appellati.*

Pag.124.v.9.*numquid & labra*] Auctor Moreti:

Afra genus tota patriam testante figura,
Torta comam, lauroque tumens, & fusca colore,
Pectore late iacens mammis, compressior aluo,
Cruribus exilis, spaciosa prodigia planta.

vers.10.*crines calam.inuert,*] Quippe Æthiopes sunt crispi capilli. Vel vt Martial. *retorto crine.* Aristot. de histor.Animal.lib.v.c.3. Αἰθίοπες οἱ ἐν τοῖς θερμοῖς, οὐλότριχες, ξηροὶ γὰρ οἱ ἐγκέφαλοι, καὶ ὁ ἀὴρ ὁ περιέχων.

vers.13.*crura in orbem pandere*] Aristoteles Problem. Sect.14.Quæst.4. Διὰ τί Αἰθίοπες καὶ οἱ Αἰγύπτιοι, βλαισοί εἰσιν, ἢ διότι ὑπὸ θερμοῦ ὥσπερ καὶ τὰ ξύλα διαστρέφεται, ξηραινόμενα, οὕτω καὶ τὰ τῶν ζώων σώματα. δηλοῦσι δὲ αἱ τρίχες, οὐλοτέρας γὰρ ἔχουσιν. ἡ δὲ οὐλότης ἐστὶν, ὥσπερ βλαισότης τῶν τριχῶν.

vers.18.*præligemus vestibus capita.*] Horat. lib. II. Satyr.III.

Nam male re gesta, cum vellem mittere operto
Me capite in flumen.

Capitibus velatis mori consueuisse videtur, si morte violenta aut voluntaria. Lucanus de Pompeio:

——*vbi vidit cominus enses,*
Inuoluit vultus, atque indignatus apertum
Fortunæ præbere caput.——

Quod etiam Plutarch. Pompeio. vide Sueton. Iulio c. XXCII.

ver.25.*radat vtriusque non solum capita*] Viliores seruos per ignominiam semirasos habebant. Apul.lib.9. de iis qui in pistrinis: *Frontes litterati, & capillum semirasi, & pedes anulati.* ex hoc ritu capio Iuuenal. licet interpr. aliter visum, Satyr.v.——*pulsandum vertice raso*

præbe-

prabebis quandoque caput, nec dura timebis Flagra pati— Noui equidem ex Plauti Amphitr. ſeruos dum manumitterentur capita raſos fuiſſe, imo & mento raſo. Lucianus dial. qui Timon: ἢ καταπύγων οἰκέτης ἐκ παιδικῶν τίμιος, ὑπεξυρημένος ἔτι τὴν γνάθον. & loquitur de ſeruo cui libertas teſtamento data. Tonderi certe & radi apud pleraſque gentes ignominioſum. Philoſtratus de Vita Apol. Tyan. lib. VII. ἄρχεται τὸ ἐνθένδε τῆς ἐς τὸν ἄνδρα ὕβρεως, γενείων τε ἀποκείρας αὐτὸν, καὶ χαίτης, ἐν τε τοῖς κακούργοτάτοις δήσας. adeo vt κουρὰ ſeu ἀποκάρσεις pœnæ nomine adhibita; potiſſimum in iis, quę ad ignominiam. Nicolaus Damaſcenus: τὸν δὲ μέγιστα ἀδικήσαντα ὁ βασιλεὺς κελεύει κεῖραι, ὡς ἐσχάτης οὔσης ἀτιμίας. Harmenopulus lib. 6. tit. 6. §. 18. τυπτόμενος καὶ κουρευόμενος ἐξοριζέσθω. tit. 5. §. 8. tit. 7. §. 10. titul. 8. §. 7. & paſſim. Hæc pœna etiam adulterij. Harmenop. lib. 6. tit. 2. §. 20. οἱ μοιχοὶ τυπτόμενοι, καὶ κουρευόμενοι ῥινοκοπείσθωσαν. §. 25. γυνὴ μοιχευθεῖσα τυπτομένη καὶ κουρευομένη, &c. Hoc etiam in Taciti German. Cedreno, L L. Langobard. aliiſque lectum.

verſ. 26. *ſed etiam ſupercilia*] Non tantum caput vult radi, contentus vulgari ignominiâ, ſed etiam ſupercilia, vt viderentur grauius puniti. nam & hoc cumprimis ignominioſum. Herodianus lib. VIII. γυμνοὺς ἐξέλκουσι, παίοντες καὶ ἀποσκώπτοντες. γενείων τε καὶ ὀφρύων σπαραγμοῖς, καὶ πάσαις ταῖς τοῦ σώματος λώβαις ἐμπαροινοῦντες. Supercilia in luctu raſa Artemidorus auctor, lib. I. ἔθος παλαιὸν ἐπὶ πένθει τὰς ὀφρύας ψιλοῦσθαι.

ver. vlt. *Frontes notas inſcript.*] Iuuenal.——*inſcripta ergaſtula.* Plinius lib. 18. cap. 3. *inſcripti vultus.* recte autem, *notans*: nam *notæ*, ſeu vt Caius I C. *indicia* ſunt στίγματα. Auſon. Epiſt. XV. *Ergo notas ſcripto toleraſti Pergame vultu. notare* igitur *inſcriptione*, γράφειν στίγματα.

Pag. 125. v. 8. *Impleuit frontes ing. litteris*] Val. Max. lib. 6. c. 8. *Seruus ab eo vinculorũ pœna coercitus, inexpiabiliq́ litterarum nota per ſummam oris contumeliam inuſtus.* Scribon. Largus: *Ponemus quo ſtigmata tolluntur. In ergaſtulo deprenſum, & litteras habentem.* Quid autem illę

litteræ continerent, docet ipse Petr. *notum fugitiuorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit.* vere, *totam faciem*: inscriptæ enim litteræ & verba toti vultui. I. Lipsius, amor & delicium generis humani, cuius feliciter curiosâ doctrina, & polite accurata diligentia nihil nobis residui in hac refecit, ex Zonaræ Annal. III docet Elect. I. Theophilum facies Monachorum compunxisse, & Iambicos versus atramento infuso expressisse. Non falso igitur epigramma liberali manu duxisse ait, quamuis Suidas: πάντα τὰ ἐπιγραφόμενα τισὶ, κἂν μὴ ἐν μέτροις εἰρημένα, ἐπιγράμματα λέγεται. Solenni itaque ritu inscriptæ literæ, imo verba, quæ caussam crimenq; ostenderent compunctionis. Columel. Hortulo: *Delectura diu fronti data signa fugarum.* *Signa fugarum*, h.e. fugitiuorum epigramma. etsi vir magnus L. *focorum*, doctiss. sane interpretatione. Plato de LL. libro 8. ὃς δ᾽ ἂν ἱεροσυλῶν ληφθῇ, ἐν τῷ προσώπῳ καὶ ταῖς χερσὶ γραφεὶς τὴν συμφορὰν, καὶ μαστιγωθεὶς, &c.

Pag. 126. vers. 1. *quod Baistor asylo notau.*] Puto: *quod Baiis cestro ac stylo natauerám.* Scaliger.

vers. 4. *Epicurum hominem diuinum*] Tertull. de anima cap. XLVI. *Vana in totum somnia Epicurus iudicauit, liberans à negotiis diuinitatem.* Vide Lucian. Pseudom. Propertius:

Ibat & hinc castæ narratum somnia Vestæ,
Non sibi, neve mihi, quæ nocitura forent.

vers. 15. *Quicquid luce fuit, tenebris agit*] πεφύκασι γὰρ πῶς αἱ καθ᾽ ὕπνον φαντασίαι, ὡς τὰ πολλὰ ἀπηχήματα εἶναι τῶν μεθημερινῶν φροντίδων. ὁποῖα γὰρ ἂν ᾖ τὰ κατὰ τὸν βίον ἡμῶν ἐπιτηδεύματα, τοιαῦτα ἀνάγκη εἶναι καὶ τὰ ἐνύπνια.

Pag. 127. v. 1. *Triphana somnium expiauit*] Varia superstitio expiandi somnia. Rem diuinam faciebant. Tibull.

Ipse procuraui ne possent sæua nocere
Somnia, ter sancta deueneranda mola.
——omina noctis Farre pio placant.

Aqua lauabant. Pers. Sat. 2. —*& noctem flumine purgas.* Propert. l. 4.

Sæpe

Sæpe illa immeritæ caussata est omina lunæ.
Et sibi tingendas dixit in amne comas.

Plutarch. idem tradit περὶ δεισιδαιμονίας. Non autem omnia tantum aqua expiabant, sed omni lustrationi adhibebant. Dion. l. 39. πρός τε ὕδωρ ἀφικνεῖσθαι, καθαρμόν κἀν τούτῳ τινα σφῶν ποιεῖσθαι. Seruius ineditus Æn. lib. XII. *Pura vestis, qua vti consueuerant ad sacrificandum. Ea autem purpurea. Purpura enim maris vicem ad piandum præbet.* Sane quæuis scelera aqua expiabant. Varro Rer. humanar. lib. x. *Iuxta Rhegium fluuij sunt continui septem, in his à matris nece dicitur purgatus Orestes.* Idem Cato refert Orig. III. apud Prob. ad Virg. Vide Tertull. de Baptis. cap. 5. Virg. Æneid. VI. & inibi Seru. Lact. l. v. c. 20. Sene. Herc. Furent. Apul. Mil. lib. VI. Dion. lib. 48. Eurip. Taur. Sed & lustratio quæ per aquam, varia forma modoque peracta; aut enim parte aliqua immersi aut aspersi tantum. Cum parte aliqua, aut caput, aut manus abluebant. Quod caput Pers. Sat. 2. Iuu. S. 6. Apul. lib. x. Mil. Fulg. libro. 2. Mythol. Theoph. Char. περὶ δεισιδαιμονίας. Quod manus, Scholiastes Soph. ἔθος ἦν τοῖς παλαιοῖς, ὅτε ἢ φόνον ἀνθρώπου, ἢ ἄλλας σφαγὰς ἐποίουν, ἀπονίπτειν τὰς χεῖρας εἰς κάθαρσιν τοῦ μιάσματος. Matth. c. 27. λαβὼν ὕδωρ ἀπονίψατο τὰς χεῖρας, λέγων, ἀθῶός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου. Quo forte illud quod Hesychius: χερνίβιον τὸ ἁγνισθῆναι, δι' ὕδατος ἔχοντος κρίθας καὶ ἅλας. Notâ dignum quod farris & salis iniectione aquam piatricem pararint. Menander: ὕδατι περιρράναι, ἐμβαλὼν ἅλας, φακοῦς. vide Clement. Alexandr. Stromat. lib. 7. Cur salem adiecerint ratio in procliui; nam Proclus in Platon. auctor, aquã marinam purificare propter igneam portionem; tanto igitur magis ignis, quod verum est, iccirco veterib. frequens in omni lustratione. Varro apud Charis. *Fax adhibetur propter purgationem.* Vide eundem apud interp. Persij Sat. 1. Diphil. apud Clem. Alex. li. 7. Strom. Et quia sacra nisi caste tractari non poterant, lauabant manus antequam facerent. Tibull.

Casta

Casta placent superis, pura cum veste venite,
Et manibus puris, sumite fontis aquam.

Ita hic locus disting. Plaut. Amph. *Inuocat deos.——Manibus puris*——Pol. l. I. Sed de his latinus alibi. Pompon: Haruspice: *Fac puriter bucco vel pectore rustico. Vti tractes laui iamdudum manus.* Emendo:

Fac puriter vacca, vel pecore rustico
Intacto, laui iamdudum manus.

Haruspex hortatur vt faciat, se iamdudum paratum. *Facere vacca.* Virgil. Eccl. 3. *Cum faciam vitu a pro frugibus.* Vacca autem Proserpinæ sacra fiebant. Virg. Æneid. VI.——*sterilemque tibi Proserpina vaccam.* Atqui vt hic perperam *pectore* pro *pecore*, ita quoque apud Varro. *pecora* pro *pectora.* Non *Pull.* Varro sesquiulysse. *Vbi nitide Phœbi veste pulla candidi modeste amictus pascunt pectore.* L. *Vbi n. Ph. v. p. c. Modeste amicti pascunt pecora. Intacto pecore,* puto, impolluto. Quare huiusmodi victimas postularint, abunde Philo. περὶ ζώων τῶν εἰς θυσίας, καὶ τίνα τῶν θυσιῶν εἴδη. Virg. VI. Ænei. *Nunc grege de intacto septem mactare iuuencos Præstiterit.*—— Siue potius: *intactum pecus*, quod iugum nō sensit. Fulgent. *Mineruæ iniuges boues sacrificari*, id est, iugum nunquam ferentes. qui caussam addit. vide Fest. hinc lucem do Senec. Agamem.——*ad tua coniux Candida tauri delubra cadit, Nescia aratri nullo collum subacta iugo.* Silius lib. 13. *Caditur Ætnea casta ceruice Mineruæ. Casta ceruice*, iniugi, intacta. Virg. Georg. IV. *intacta totidem ceruice iuuencæ.* Nisi potius in Pompon. L. *fac..... rustico vti mactes.* Denique quod nonnunquam sola aspergine vsi: Cicero. II. de LL. Incestum atque aspersione tolli.

Iustinus martyr Apol. II. Καὶ τὸ λουτρὸν δὴ τοῦτο ἀκούσαντες οἱ δαίμονες διὰ τοῦ προφήτου κεκηρυγμένον ἐνήργησαν καὶ ῥαντίζειν ἑαυτοὺς τοὺς εἰς τὰ ἱερὰ αὐτῶν ἐπιβαίνοντας, καὶ προσιέναι αὐτοῖς μέλλοντας λοιβὰς καὶ κνίσας ἀποτελοῦντας. τέλεον δὲ καὶ λούεσθαι ἀπιόντας πρὶν ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ἱερὰ ἔνθα ἵδρυνται ἐνεργοῦσι. Quæ quidem expiatio ad victimas ipsas. Dionys. Halicarn. l. 8. χερνιψάμενοί τε γὰρ αὐτό, καὶ τὰ ἱερὰ καθαρῷ περιαγνίσαντες ὕδατι. Aspergeb. autem potissimum

mum caput, quod fuse Ouidius Fastor. libr.v. Sed hæc plene tractanda suo iam nouimus titulo, pauca quidem tanquam in gustum data occasione, interspersi, licet hoc votiuum nobis non fuerat. Plutarchus vero de more expiandi somnia, περὶ δεισιδαιμονίας. Horribilibus spectris turbati postquam surrexerint, inquit, ὑπεξεξαπατῶσιν ἑαυτοὺς, καὶ δαπανῶσι, καὶ περιτρέχουσιν εἰς ἀγύρτας ἐμπεσόντες, λέγοντας: Ἀλλ' εἴτ' ἔνυπνον φάντασμα φοβῇ, χθονίας θ' Ἑκάτης κῶμον ἐδέξω, τὴν περιμάκτριαν κάλει γραῦν, καὶ βάπτισον σεαυτὸν εἰς θάλασσαν, καὶ καθίσας ἐν τῇ γῇ διημέρευσον. De reliqua superstitione expiandi somnia Clariss. Isa. Casaubonus, immortale sæculi nostri decus Comment. ad Theoph. Char. περὶ δεισιδαιμ.

v.9. *Non licere in naui neque vngues*] Ad vitandum videlicet omen, nam salsugo maris vngues consumit, quod ex Solino colligere est, Polyhist. c.4. *Cum salsiores escas edit grauida, vnguiculis caret partus.*

v.11. *neque capillos, nisi cum ventus mari irascitur*] p. 125. *naufragorum vltimum votum.* quod verum esse Lucian. περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. καθάπερ ναυαγίαν τινὰ, καὶ σωτηρίαν διηγουμένων. οἷον εἰσὶν οἱ πρὸς τοῖς ἱεροῖς ἐξυρημένοι τὰς κεφαλάς. Hermotimo: δοκῶ δέ μοι οὐκ ἀλόγως ἂν καὶ ξυρήσασθαι τὴν κεφαλὴν, ὥσπερ ἐκ τῶν ναυαγίων ἀποσωθέντες. Radebant autem caput, non vt mortem effugerent, sed naufragium. ξύρεσθαι δὲ δοκεῖν τὴν κεφαλὴν, πλέουσι ναυάγιον σημαίνει, πλὴν οὐκ ἀποθανεῖν. ναυαγήσαντες μὲν γὰρ, ἢ ἐκ μεγάλης σωθέντες νόσου, ξυρῶνται.

v.20. *horridos nocentesque capillos*] Sordidus & passus capillus reorum. Plin. l.7. ep.27. *Reis moris est submittere capillum.* Idem Panegyr. Iuuen. Comm. *Cum rei tenemur, capillos demittimus:* Gell. l.3. c.4. Prudent. 1. aduers. Symmach. Nec tantum rei sordidi, h. e. solito cultu reorum, capillo nimirum promisso & veste obsoleta. Cicer. pro Cluent. sed etiam eorum propinqui. Mart. lib.1.

Si det iniqua tibi tristem fortuna reatum,
Squallidus harebo, pallidiorque reo.

Quinct.

Quinct.lib.8. Imo ipsi accusatores, sordidati, ne rei habitu inuidiam facerent, & facilius iudices flecterentur. Cic. in Verr. *Aspicite squallorem sociorum.* sæpe inspersus crinis, quo miserabiliores. Apul. libr.7. *Ambabus manibus trahens cinerosam caniciem.* Milesf. l.x. & ix. Virg. Æn.x. obuium in S. scriptura. Tertull. de ieiunijs c.16. *Cum stupet cœlum & aret annus, ritu annuo saccis velati & cinere conspersi idolis inuidiam supplicem obijciunt.* Apol. c.1.x.

Pag 128.v.4. *tutela nauis*] Nauium proris effigiata aut picta deorum, quibus se mancipabant signa imposita, idque *tutela* Latinis. Gloss. *Tutela* παράσημον τῆς πλοίου recte. nam & nauigio nomen imponebat. Lucian. Nauig. τὴν ἐπώνυμον τῆς νεὼς θεὸν ἔχουσα, τὴν Ισιν. Statius Thebaid.8.

——*solus stat puppe magister*
Peruigil: inscriptaque deus qui nauigat aluo.

Lutacius: *Tutelam nauis intelligimus cum gubernatore nauigare. habent enim pictos præsules, quorum nominibus nuncupantur & naues.* hos intellexit Artemid. cui hinc facem præfero, lib.2. οἶδα τινὰ ναύκληρον, ὃς ἔδοξε τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ θεοὺς ἱδρυμένους ἀπολωλέναι. Persius Sat.VI.—— *iacet ipse in littore, & vna Ingentes de puppe dei.* Gloss. *nauium tutelam dicit, quam in puppibus habent vel pingunt.* Procopius in Esaiæ cap.12. ἐπιβῆναι τέ φησιν Παῦλον ὁ Λουκᾶς ἐν πλοίῳ Αλεξανδρινῷ παρασήμῳ διωσκόροις. ταῖς γὰρ πρῴραις ἀεὶ θεῶν εἰκόνας ἐνέγραφον, ὡς καὶ νῦν ἁγίων μαρτύρων. Lucæ verba in Actis Apost. c.28. vide Fest. in Europa. Obseruo non semper deorum signa imposita, sed etiam animalium. Lactant. libro 1. c.XI. *Nauis in qua impositus tutelam habuit in aquila figuratam de anseris effigie.* Lucian. Virgil. Æne.x. *ærata princeps secat æquora Tygri.* Seruius: *Cuius rostrum erat in similitudinem tygridis; namque solent naues nomina accipere à tutelarum pictura.* quæ verba valde corrupta leguntur. Licæ nauis tutelam forte habuit effigiem Palladis manu ramum oleæ tenentis, quod ex sequent. p.64. claret. nam ἐλαία φυτὸν τῇ Ἀθηνᾷ ἀνακείμενον Artemid. libro.v. v.5. *qua-*

v.5. *quadragenas vtrisque plagas imponi*] Nota quod plagas numerarint. Paullus 2. ad Corinthios capite 11. ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον, Zonaras Tom. 3. τοῖς δὲ λοιποῖς ἐκκόψας τὰ ὄμματα, καὶ περιχαράξας ὀδοὺς συγκλείσας αὐτοὺς ἔνθα καθ' ἐνιαυτὸν τῆς πέμπτου ἐκ τοῦ βουνοῦ ἐρείς ἤκιστεν ἕκαστον. sæpe in LL. Georg. tit. περὶ φονῶν ζώων: λαμβανέτω μάστιγας ζ. ibid. λαμβάνων μάστιγας ιβ. verbatim LL. Boioariorum tit. 18. *Si quis mulieri potionem dederit, vt abortum faceret, si ancilla est, CC. flagella suscipiat.*

v.8. *vilissimo sanguine*] Seruili. ita capio apud Senec. de Clem. lib. 1. c. 1.

v.10. *tres plagas Spartana nobilit. concoxi*] Cur Spartana nobilitate? Tertull. ad Martyras c.4. *Nam quæ hodie apud Lacedæmonas sollennitas est maxima,* διαμαστίγωσις, *id est flagellatio, non latet. In quo sacro ante aram nobiles adolescentes flagellis adfliguntur.* Quod illud sacrum, quæ solennitas? Plutarchus: οἱ παῖδες παρ' αὐτοῖς (Lacedæ.) ξαινόμενοι μάστιξι δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ὀρθίας Ἀρτέμιδος, μέχρι θανάτου πολλάκις διακαρτεροῦσι, ἱλαροὶ καὶ γαῦροι. &c. καλεῖται δὲ ἡ ἅμιλλα διαμαστίγωσις. Vide eundem Lycurgo. Lucian. Icaromenip. Arrian. Diss. Epict. l. 1. c. 2. Cuius instituti originem rationemque apud Philostr. libro VI. vbi Apollon. τὸ δὲ μαστίγων ἔθος, τῇ Ἀρτέμιδι τῇ ἀπὸ Σκυθῶν δρᾶται, χρησμῶν φασὶν ἐξηγουμένων, ταῦτα οὐ σοφοὺς ἔφη τοὺς τῶν Ἑλλήνων θεοὺς εὑρηκας, εἰ μαστίγων ἐγίγνοντο ξύμβουλοι τοῖς τὴν ἐλευθερίαν ἀσκοῦσιν. οὐ μαστίγων εἶπεν ἀλλὰ τῷ αἵματι ἀνθρώπων τὸν βωμὸν ῥαίνειν. ἐπειδὴ καὶ παρὰ Σκύθαις, τούτων ἠξιοῦντο. σοφισάμενοι δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸ ἀπαραίτητον τῆς θυσίας, ἐπὶ τὸν τῆς καρτερίας ἀγῶνα ἥκουσιν, ἀφ' ἧς ἐστι μή τε ἀποθνήσκειν καὶ ἀπάρχεσθαι τῇ θεῷ τοῦ σφῶν αὐτῶν αἵματος.

v.17. *mirabili forma exarmau. nautas*] Plane est illud ex Helena Eurip. p. ——ἐκκεκώφωται ξίφη. Heliodorus lib. V. τῶν δὲ ἐπανελθόντων ἐπανετείναντο μέν τινες ὡς πατάξοντες. ὡς δὲ ἐπιβλέψαντες οἱ νέοι κατηύγασαν τοὺς ἐπιφερομένους, ὤκλαζεν αὐτοῖς ὁ θυμός. καὶ παρεῖντο αἱ δεξιαὶ

τοὺς

τοὺς καλοὺς καὶ βάρβαροι χεῖρες ὡς ἔοικε δυσωποῦνται, καὶ πρὸς τὴν ἐρωτικὴν θέαν ἀπρόσφιλος, ὀφθαλμὸς ἡμεροῦται. Lib. VI. κάλλους ὄψις λῃστρικὸν ἦθος οἶδεν ὑποτάττειν.

v.eod.*exarmauerat*] arma excusserat. Lamp.Elagab. *exarmati leones.* Paul.L. 2.§.1. D.L. Rhod. *Nauis si quid exarmauerit.* Senec.controu.*exarmata nauis* ep.30. *Etsi exarmauit, tamen reliquias nauigij aptat ad cursum.* Sic *dearmare.* Apul.lib.5.Metam.*Pharetras explicet, & sagittas dearmet.* L.*phar.expilet.*

v.22.*Deflectit aures sua sponte cred.*] Optime expressit adfectum amantis. ἃ γὰρ ἐπιθυμεῖ ψυχὴ, καὶ πιστεύειν φιλεῖ: vt ait Heliodor.

Pag.129.v.8.*confusis lineamentis*] Calp.Flaccus Decl. 7. *Ita confusis lineamentis proiici iussit, vt ne pater agnosceret.*

v.11.*stigmata credeb.impressa*] Caius instit.lib.1.tit.1. *Dedititij qui post admissa crimina suppliciis subditi, & publice pro criminibus cæsi sunt: aut in quorum facie quacunque indicia aut igne aut ferro impressa sunt, & ita impressa sunt, vt deleri non possint.*

v.15.*in supplic.durassent*] Quinct.decl.279.*Non omnium animos durare ad sanguinem.*

Pag.131.v. 6.*deditit. hostibus parcimus*] Grat. *O quisquis misero fas vnquam in supplice fregit.*

Pag.132.v.10.*Resoluit*] Verbum Rhetorum.Quinct. lib.5.cap.13.*resoluere diuersa dicta difficile.*

Pag.133.ver.3.*salamandra supercil.excussit*] Proba lectio. Sammonicus:

Seu salamandra potens, nullisque obnoxia flammis
Eximium capitis tactu deiecit honorem.

v.4. *cui Deo crinem vouisti*] Capillum diis consecrabant aut fluminibus. Pollux: ἔτρεφον δέ τινες κόμην ποταμοῖς ἢ θεοῖς. Diis Herculi & Apollini. Herculi vulgus Atheniensium, vt ex Hesych.eruditiss.Casaub.docuit. Apollini fortis maioris. Plutarchus Thes. μεταβαίνοντες ἐκ παίδων ἐλθόντες εἰς δελφοὺς ἀπάρχεσθαι τῷ θεῷ τῆς κόμης. Callimach. εἰς δῆλον. Quod fluminibus, Scholiastes Pindari: τοὺς μὲν γὰρ πρεφόντας κόμην τοῖς ποταμοῖς ἀποκεί-

ἀποκείρεσθαι, σύμβολον τ' ἐξ ὕδατος εἶναι πάντων τὴν αὔξησιν. Homerus Iliad.ψ.eiusque interpr. Voluebant autem sacrum crinem prima constitutione infantis super terram, aut cum nomina imponebantur. Lucian. de dea Syria: τοῖσι δὲ νέοισι, πλοκάμους ἱεροὺς ἐκ γενετῆς ἀφιᾶσι. Tertul. de Anima, cap. XL. quem suadeo videas. Seruius ad Vir. Æn. IV. Stat. Thebaid. lib. VI. Quin addo in nuptialibus sacris comarum primitias Iunoni, & Dianæ obtulisse virgines. Pollux. lib. III. Καὶ τῆς κόμης δὲ τότε ἀπήρχοντο ταῖς θεαῖς αἱ κόραι. Nec virgines tantum, sed iuuenes quoque. Lucianus de Syria dea: τῇσι παρθένοισι καὶ τοῖσι νέοισι νόμον ἐποιήσατο μὴ μὴν ἄλλως γάμον ἰέναι, πρὶν Ἱππολύτῳ κόμας κείρασθαι.

Pag. 134. v. 19. *sine morte*] v. c. *semimortui.*

Pa. 135. v. 9. *Caduceatoris more*] *Caduceator*, κήρυξ ὁ ὑπὲρ εἰρήνης ἀποστελλόμενος, καὶ τὸ κηρύκιον φέρων.

v. 12. *protendit ramum olea*] Hic habitus supplicium & pacem rogantium. hinc Stat. Theb. lib. 12. *supplicis arbor oliua.* & —— *ramos olea vittasque precantis Tradit.* Virgil. Æn. XI. *Velati ramis oleæ, veniamque rogantes.* lib. 12. *Paciferaque manu ramum prætendit oliuæ.* Liuius: *Legati Locrensium ramos oleæ valamenta supplicum porrigentes.* Idem lib. 4. dec. 5. Apul. Mil. 3. Heliodor. lib. 9. ἀθροισθέντες οὖν πᾶσαν ἡλικίαν καὶ κλάδους εἰς ἱκετηρίαν ἀναλαβόντες, κήρους τε καὶ δᾷδας ἁψάμενοι,

verf. 19. *contemptus amor vires habet*] Propert.

Irritata venit quando contemnitur ipsa,
Nec meminas iustas ponere læsa minus.

Pagin. 137. verf. 4. *rectis arundin.*] Martialis libro 9. epigr. 56.

v. 10. *extrema parte potionis*] Sane & κοτταβίζειν antiquitus amantium, auctor Athen. libro X. & prægustata vina exhibere aut residuum poculum. Heliodor. lib. καὶ τὴν φιάλην ἐπιτήδες σὺν ἐκπίνουσαν. ἀλλὰ σὺν τέχνῃ καὶ διὰ μικροῦ τ' λειψάνου τῷ θεαγένῃ προπίνουσαν.

v. 12. *Dicta*] ioca. Martial. lib. 1. epist. 5. *Materiam dictis nec pudet esse ducem.* Cicer. ad Attic. lib. 11. *Hominem petulantem modestum reddo, non solum grauitate orationis,*

 sed hoc

sed hoc genere dictorum. It aque cum ipso cauillor & iocor. nisi fortasse an leg. *dicta voluit in caluos stigm. iocularia.* Lactant. lib. 2. *Sacrilegia sua iocularibus dictis prosequebatur.* apud Sueton. Ner. c. 42. *Iocularia carmina lasciueque modulata.*

v. 15. *capillorum elegidarion*] Synes. φαλακ. ἐγκωμ. ἐλεγεῖα ποιῶ θρηνῶν ἐπὶ τῇ κόμῃ.

v. 17. *Quod solum formæ decus*] Clemens Alexand. τρίχες κόσμος τοῦ σώματος. & calui ἀκοσμοι, teste Polluce libro 11. Late hoc prosequitur Apuleius Milesiarum 2.

Pag. 138. ver. 1. *Vt mortem citius venire credas, scito iam capit. per. p.*] Verticem eorum qui in vicinia mortis, credebant veteres radi à Proserpina: Ad hanc superstitionem allusit hîc Petronius. Virgilius Æneidos IV. difficiles ait obitus Didonis, quia

Nondum illi flauum Proserpina vertice crinem.
Abstulerat, Stygioque caput damnauerat Orco.
Ergo Iris croceis per cœlum roscida pennis
Deuolat; & supra caput astitit, hunc ego Diti
Sacrum iussa fero; teque isto corpore soluo:
Sic ait, & dextra crinem secat. ——

Seruius: *Traxit hoc de Alceste Euripidis, qui inducit Mercurium comam secantem, quia fato peribat mariti.* Cui suffragatur Macrob. Sat. lib. v. c. 19. Quanquam is Orcum non Mercurium ab Euripide induci auctor. verba Euripidis.

Ἱερὸς γὰρ οὗτος τῶν κατὰ χθονὸς θεῶν.
ὅτου τόδ' ἔγχος κρατὸς ἁγνίσῃ τρίχα.

Scholiastes ὡς ἔθους ὄντος τὸν θάνατον τοῦ μέλλοντος ἀποθνήσκειν τὴν κόμην τέμνειν. Stat. II. Siluar. de Glaucia, quæ in confinio mortis: *Iam complexa manu crinem tenet infera Iuno.* Notandum quod Apul. cadauer hominis mortui ita describat Miles. II. *Et cũ dicto iuuenem quendam linteis amiculis intectum, & adusque mentum deraso capite producit in medium.*

vers. 7. *supercilia profert*] Artemid. lib. I. ὀφρύες δασεῖαι καὶ εὐαυξεῖς, πᾶσιν ἀγαθαί, μάλιστα γυναιξίν. αὗται γὰρ ὑπερ

εὐμορ-

εὐμορφίας, καὶ μέλανι χρίονται τὰς ὀφρύας. Tertul. de habitu mul. cap. II. *Nigrum puluerem, quo oculorum exordia producuntur.* de cultu fœmin. cap. v. *Oculos fuligine collinunt.* Menander τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπογράφεσθαι. Alexis apud Athen. lib. 15. τὰς ὀφρῦς πυῤῥὰς ἔχει τις, ζωγραφοῦσιν ἀσβόλῳ. vide Clemen. Alexand. Pæd. lib. 2. cap. x. Cypr. de bono pudicit. c. xi.

v. 8. *de pyxide*] Pyxides in mundo muliebri. Paul. lib. Sent. tit. 6.

v. 21. *decoro exornauit capillamento*] Solebant crinem fastigiare, seu in summum verticẽ adstringere in modum galeri, aut turris, vnde Iuuenal. Satyr. 6. ——*tot adhuc compagibus altum Ædificat caput.* —— conuoluti isti crines ad verticem capitis, *tutuli* Romanis. Varro 4. de ling. Lat. Fest. hoc appellauit Tertull. de Pall. *comam struere.* & lib. de cultu fœm. *structores capillaturæ.* Hieronym. Epist. ad Demetriad. *Ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem struere.* vt Lucianus: *Turritamque gerens frontem* —— & Nazianz. Μὴ κεφαλὰς πυργοῦτε νόθοις πλοκάμοισι γυναῖκες. Ex quibus haurimus, adscitos crines insuisse, quibus promissi non erant, Quod verum est. Apul. lib. xi. Mil. *Adtextis capite crinibus fœminam mentiebantur.* Habebant insuper adulterinorum crinium sutiles quasdam formas, has capiti vt veras adponebant; idque *capillamentum.* Sueton. Calig. cap. xi. Græcis πηνήκη Scholiast. Aristoph. φενάκη κυρίως ἡ περίθετη καὶ ἐπιτηδευτὴ κόμη ἀπὸ τοῦ κατερρυκαιῶν γυναίκων, καὶ οὕτως ἀπατουσῶν διὰ τὸ ἐπείσακτον τῆς κόμης. Lucian. ἑταιρ. διαλ. ὑπέῤῥεον γὰρ αὐτῇ αἱ τρίχες. νῦν δὲ καὶ τὴν πηνήκην ἐπέθετο. Idem Pseudoman. Manilius:

Illis cura sui vultus, frontisq; decoræ,
Semper erit, tortosq; implexum ponere crines,
Aut nodis reuocare, & rursus vertice denso
Fingere, & appositis caput emutare capillis.

Firm. Astr. l. 8. c. 7. *Appositis alienis crinibus fictam pulcritudinem mentiantur.* Tertull. de cultu fœm. *Adfigitis nescio quas enormitates sutilium capillamentorum, nunc in galeri modum: nunc in ceruicem retro suggestum.* Interp.

Iuuenal. *Crine supposititicio rotundo in modum galeæ facto.* Artemidor. lib.1. ἀλλοτρίαις τρίχιν αἱ γυναῖκες χρῶνται. Clem.Alex. Pæd.l.2. c.xi. ἀλλοτρίων δὲ αἱ προσθέσεις τριχῶν, &c.Xiphil. Neron. & libro 24. eadem refert de quodam Nectareo.

v.23. *quia flaucorum erat corymb.*] Corymbion flauum, & ideo commendatior vultus. Flauum enim capillitium commendat Apul. in Saluia Milesi.ii. Tibull. in amica sua Eleg.v.lib.1. Valer.Flac. lib.v. *Tum nouus impleuit vultus honor, ac sua flauis. Reddita cura comis*— adeo, vt quibus ingenio flaui crines non essent, arte acquirerent. Tertull. de cultu fœm. c.6. *Video quasdam capillum croco vertere.* Hieron. ad Lætam: *Ne capillum irrufes.* Menand. apud Clem. Alex.——οὐ δεῖ τὰς τρίχας ξανθὰς ποιεῖν. hoc inuentum Plin. Galliarum adserit. cæteroquin auri ramentis illuminabant. Capitol. Vero: *Dicitur tantam habuisse curam capillorum flauorum, vt capiti auri ramenta inspargeret, quo magis coma illuminata flauesceret.* Lamprid. Commodo. Matronarum tamen capillitium nigrum. Virgil. *Nondum illi flauum Proserpina crinem.* Seruius: *Matronis nunquam flaua coma dabatur, sed nigra. Didoni ergo dat vt turpi.* Quid si L. *fabiorum erat corymb.* Glossarium *Fabius* παῖς. Schol. Thucydidis: κρώβυλος εἶδος πλέγματος τῶν τριχῶν. ἐκαλεῖτο δὲ τῶν μὲν ἀνδρῶν κρώβυλος, τῶν δὲ γυναικῶν κόρυμβος, τῶν δὲ παίδων σκόρπιος. igitur *corymbion* non est puerorum. Sane Hesychius Κρίβυλος, ὁ ὀμφαλὸς τῶν παίδων. Cum itaq; varie exponant, liquet indiscriminatim scriptores vsurpasse. Pollux: ἐκαλεῖτο δὲ (κορύμβη) πηνήκη καὶ προκόμιον προσθετόν, οὐ γυναιξὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνδρῶν, &c. hoc stabilimentum lectionis nostræ: ergo corymbion est capillamentum, hoc est, προκόμιον προσθετόν.

Pag.139.v.14. *extulisset*] Donatus in Terent. Andr. A.1.S.1. *Efferri proprie cadauera mortuorum dicuntur.* Quinct. lib. 8. cap.5. *Infelicissima fœmina nondum extulisti filiũ, & iam ossa legisti.* Sen. ad Alb. cap.2. Petron. p. 81. Senec. de morte Claud. *Mathematici, postquam princeps factus, cum singulis mensibus efferunt.*

V.16.

v.16. *nudatum pectus in consp. freq. plangere*] *Planctus* dicitur omnis collisio: ait Lutatius. est autem hic gestus acriter lugentium. Q. Sulpit.

Mœret & ad cineres plangit sua pectora palmis.

Apul. Mil. 4. *Quid canitiem scinditis, quid pectora tunditis?* l. 7. *eiulans tunsis uberibus.* lib. 8. & 9. Lucian. ἐπτῦρ διασπάραττε τὰς κόμας, καὶ τὰ στέρνα ἐτύπλετο, καὶ ἐπένθει. Virgilius Æneid. ——*tristes & tunsæ pectora palmis.* Firm. *Qui dolore perculsi caput plangant, & pectora pugnis obtundant.* Martial. lib. 2. epist. 65. At quod ait *nudatum pectus.* Propert. ——*plangas pectora nuda.* Ouid. 4. *Fast. & feriunt mœsta pectora nuda manu:* hoc innuisse puto Silium. l. 12. ——*sparsæque solutis crinibus exulant matres atque vbera nudant.* Iuuen. *laceratis ipsa capillis Nuda humeros Psecas, nudisque papillis.*

v.19. *positum in hypogæo Græco more*] Miror equidem cur *Græco more*: nam ex Homero aliisq; constat, Græcos combussisse cadauera, & impresse Lucianus; περὶ πένθ. ὁ μὲν Ἕλλην ἔκαυσεν. Obtinuisse tamen hunc morem sepeliendi, cognoscere est ex Phlegonte Trall. περὶ θαυμασίων καὶ μακροβίων: ἀνοιχθείσης δὲ ὑφ' ἡμῶν τῆς καμάρας, εἰς ἣν πάντες οἱ οἰκεῖοι μεταλλάσσοντες ἐτίθεντο, ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων κλινῶν ἐφάνη τὰ σώματα κείμενα. τῶν δὲ παλαιτέρων τετελευτηκότων τὰ ὀστᾶ.

vers. 20. *Corpus custodire*] Vlpian. lib. 14. D. de relig. & sumpt. Firmicus lib. 3. cap. 9. *Pollinctores ac funerarios, mortuorum cadauerum custodes, ac sepulcrorum faciet ianitores.* lib. cap. 26. *Monumentorum faciet custodes, vespillones.*

vers. 22. *mortem inedia persequentem*] Lugentes cibis abstinebant. Lucianus: καὶ πάρεισιν οἱ προσήκοντες, καὶ πείθουσι γεύσασθαι, ὡς οὐκ ἀηδῶς, οὐδ' αὐτοὺς ἀναγκαζομένους, ἀλλ' ἤδη ὑπὸ λιμοῦ τριῶν ἑξῆς ἡμερῶν ἀπηυδηκότας. Eurip. Medea Act. 1. Sc. 1.

κεῖται δ' ἄσιτος, σῶμ' ὑφεῖσ' ἀλγηδόσι
τὸν πάντα συντήκουσα δακρύοις χρόνον.

Vide Apul. Metamorph. libro II. & VII. Homerus Iliad. Ω.

v.24.*propinqui*]Luciano προσήκοντες. περὶ πένθ. κ. πάρεισιν οἱ προσήκοντες, καὶ τοὺς γονέας παραμυθοῦνται τοῦ τετελευτηκότος. Cicer.*necessarij*. Lactant.lib.6.cap.12. *Non patiemur figuram dei iacere feris in prædam, sed reddamus id terræ, & quamuis in homine ignoto necessariorum munus implebimus.* Horum lugentes amicos consolari. Seneca de Consol. ad Mart. *Fatigatæ allocutiones amicorum, auctoritates affinium tibi virorum.* nam *alloqui* παραμυθεῖσθαι. Seneca: ——*parentes alloqui in luctu decet.*

Pag.140.v.2.*lacrimas commend.lugenti*] Plutarchus παραμυθητικῷ πρὸς τὴν ἰδίαν γυναῖκα. οὐκ ἂν φοβηθείην γυναικῶν εἰσόδους, καὶ φονὰς, καὶ συνεπιθρηνήσεις, αἷς ἐκτρίβουσι καὶ παραθήγουσι τὴν λύπην.

ver.4.*positum in monum.lumen renou.*] Pers.Satyr.III. *Hinc tuba, candelæ: tandemque beatulus alto Compositus lecto* —— Modestinus Basilικῶν XLVIII. tit.3. *Serui mei sint liberi, si in monumento meo solemnia manere fecerint.* V.Interpr. *Saccus seruus meus, & Irene & Eutychia ancillæ meæ. omnes sub hac conditione liberi sunto, vt monumento meo alternis mensibus lucernis accendant, & quæ fieri consueuerunt peragant.*

v.6.*pudicitiæ exemplum*] Inscript.

FÆMINÆ. RARISSIMÆ.
SINGVLARIS. EXEMPLI.
PVDICITIÆ.

Item: GRAXIÆ. ALEXANDRIÆ. INSIGNIS. EXEMPLI. AC. PVDICITIÆ.

v.9.*Imperator prouinciæ*] Cic. in Pisonem: *Appellatus est hic vulturius, si dis placet, Imperator prouinciæ.* Pag. 144.*Præses prouinciæ.* Sic *rector prouinciæ*, lib. 5. c. in quibus caus.pig.vel hypoth.tract. collat. ita semper in gestis Collat. inter Catholicos & Donatist. coram Marcellino.

vers.10.*latrones crucibus adfigi*] Latrones in crucem acti. Firmicus lib. 6.c.31. *Homicidam, latronem efficiet: istis facinoribus comprehensus patibulo suffixus in crucem crudeliter erigitur.* lib.8. c. 22. *latrones faciet crudeliter feritate grassantes; hi in crucem tollantur.*

v.cod.

v.eod. *ſecundum illam eandem caſulam, in qua recens cadauer matr. deſt.*] Caſulas & ædificia monumentis ſuperponi præter hunc locum expreſſe indicat V. Inſcr. M. AVRELIVS. ROMANVS. ET. ANTISTIA CHRESIME. VXOR. EIVS. FECERVNT. SIBI. LIBERTIS. SVIS. POSTERISQVE. EORVM. MONVMENTVM. CVM ÆDIFICIO. SVPER POSITO. &c. Elicitur præterea ex L. libertis, §. vlt. D. de alim. leg. & L. Titio centum. §. 20. D. de conditio. & demonſtr.

v. 17. *vitio gentis humanæ concup. ſcire*] Apul. Flor. 4. *propius acceſſit, vt etiam cognoſceret more ingenij humani quisnam eſſet.*

verſ. 24. *faciemque vnguibus ſectam*] Artemid. lib. I. ἐν τοῖς πένθεσι, λωβῶνται τὰς παρειὰς οἱ ἄνθρωποι. Gloſſæ: *Præfica* ἡ περὶ τῆς κλίνης ἐν τῇ ἐκφορᾷ κοπτομένη. Æneid. XII. —— *flauos Lauinia crines, Et roſea lacerata genas* —— Virgil. Æneid. 3. *Inferimus tepido ſpumantia cimbia lacte, Sanguinis & ſacri* —— Seruius ineditus: *Varro dicit mulieres in exequiis & luctu ideo ſolitas ora lacerare vt ſanguine oſtenſo inferis ſatisfaciant. quare etiam inſtitutum eſt, vt apud ſepulcra victimæ cedantur.* hoc Var. fragmentum apud Lutac. quoque ſi recte leg. Statius Theb. VI. —— *mollem feminarum brachia planctum.* Lutac. *Non percuſſionem manum ſignificat. Planctus enim dicitur omnis colliſio, Varronis opinio. Ideo mulieres ſolitas in luctu ora lacerare, vt ſanguine oſtenſo inferis ſatisfiat.* Diſtinguo: *Planctus e. d. o. colliſio.* reliqua annecto iis verbis, quæ præcedunt v. 8. hoc modo. verba Statij, in quis imitatus Virg.

Spumanteſq; mero pateræ verguntur, & atri
Sanguinis: & rapti gratiſſima cymbia lactis.

Lutac. *Et atri ſanguinis. Duas res mittit. Vnam qua nutrit animam, id eſt, lac. alteram, qua conſtat, id eſt, ſanguis. Nec mirandum quia ſanguinem ad inferos placandos intulerit: nam ſanguis proprie videtur eſſe animæ poſſeſſio, vnde exangues mortuos dicimus. Varronis opinione ideo mulieres ſolita in luctu ora* &c.

v.25. *desiderium extincti*] Cice. *Ipse amore ardens, confirmabat quod desiderium tui dissidij ferre non posset.*

Pag. 141. vers. 8. *lacerauit vehement. pectus*] Artemid. γυναῖκες ἐν πένθει τοὺς μαζοὺς λωβῶνται.

vers. 9. *ruptosq; crines super pectus iacentis impos.*] τρίξὶ δὲ πάντα νέκυν καταείνυον, ἃς ἐπιβάλλον κειρόμενοι——Statius Thebaid. l. VI.

——*tergoq; & pectore fusam*
Cæsariem ferro minuit, sectisq; iacentis
Obnubit tenuia ora comis——

Præterea ἔθος ἦν τέμνειν τὰς κόμας, καὶ ἐπιτιθέναι τῷ τάφῳ, ἵνα διὰ τούτου πένθους ἵλεως αὐτοῖς ὁ νεκρὸς ᾖ. Euripides Iphigenia Taurica:

Τύμβον τε χῶσον, κἀπίθες μνημεῖά μοι,
Καὶ δάκρυ, ἀδελφή, καὶ κόμας δότω τάφῳ.

Statius Epiced. in patrem, *crines Pone super tumulum*, hinc est quod de Achil. Sines. τρίχας ἱεροῖς ὁσιωθείσας ἡρώοις ἀπάρξασθαι. Vide Homerũ Iliad. ψ. eiusq; interpr. Interdum in rogum proijciebant, aut impositos cadaueri cremabant. Homer. στὰς ἀπάνευθε πυρῆς ξανθὴν ἀπεκείρατο χαίτην. Herodian. lib. IV. πανύ τε ὁ φιλοκόρσης, πλόκαμον ἐπιθεῖναι τῇ πυρᾷ (rogo Festi liberti) ζητῶν ἐγελᾶτο. Atqui hac sectione crinium inferias faciebant. Heliodorus lib. 6. ὦ μόνη μοι γλυκεῖα φροντίς. εἰ μὲν τέθνηκας, τὰς ἐπιφέρω χοὰς καὶ ἅμα ἔτιλλε τὰς τρίχας, καὶ ἐπὶ κλίνῃ ἐπέβαλλε. in absentis locum, quasi in iacentem ipsum Theagenem; l. VII. ἀλλ᾽ ἰδοὺ σοι τροφεῖα σῶτερ, ἔνθα γοῦν ἔξεστι καὶ ὡς ἔξεστιν, ἀποσπένδω τῶν ἐμαυτῆς δακρύων, καὶ ἐπιφέρω χοὰς ἐκ τῶν ἐμαυτῆς πλοκάμων. καὶ ἅμα ἀπεσπάραττεν ὡς ὅτι πλείστας τῶν ἑαυτῆς τριχῶν.

Pag. 143. v. 2. *cruciarij*] Seneca Contr. III. lib. VI. *Fecit se similem seruis, sororem raptis, libertum cruciarijs.*

v. 4. *supremoq; mand. officio*] Curt. lib. III. *Apparatum funerum quo Persæ suprema officia celebrarent.* Hieron. epitaph. Paulæ: *Sacrilegium putabat, qui non tali fœminæ vltimum reddidisset officium.* Apul. l. 8. Mil. *officia feralia.* l. 9. *peractis feralibus officijs tradunt sepulturæ.*

vers. 20. *tolli ex arca*] Glossæ: *Arca & Arcela* Κιβωτὸς, σωρὸς,

πυρὸς, κάμπτρα, λάρναξ. L. *Arca & arcula* κ.σ. κάμψα. vide Hesych. Frontin. de limit. agr. l.1. *In campis statuerunt terminos quadratos, & interiectis locis arcas & monumenta.*

Pag.145.vers.15. *Si vir fueris*] Apul. *Cominus in aspectum, si vir es, dirige.* Heliodor. Ἀλλ᾽ ὅπως ἀνὴρ ἔσῃ καταλάβε.

vers.22. *inhorruit mare*] Seneca l.8. Contr. vlt. *Subito fluctibus inhorruit mare, ac discordes in perniciem nostram flauere venti. Dimissa est nox cælo, & tantum fulminibus dies redditur.* Vide eund. libro 7. controuers. 1. Senec. Agamemnone.

v.24. *Discurrunt nautæ ad offic. trepidantes*] Seneca Agam.——*omnis officio stupet Nauita relicto*——

Pag.146.vers.1. *quo destinaret cursum magister sciebat*] Lucanus:——*nescitque magister Quam frangat, cui cedat aquæ.*—— Seneca: *Nil ratio nec vsus audet, ars cessit malis.*

v.2. *Siciliam modo vent. dabat*] Musæus:

> Αἰθέρι μίσγετο πόντος, ἀνέρχετο πάντοθεν ἡ γῆ,
> Μαρναμένων ἀνέμων. ζεφύρῳ δ᾽ αὖ τε πνέεν εὖρος,
> Καὶ νότος ἐς βορέην μεγάλας ἐφέηκεν ἀπειλάς.

Vide Senec. Agam.

Pag.147.v.3. *fatis properantibus*] Propertius: *Quod si forte tibi properarent fata quietem.* Vopiscus Probo: *Fatalem properauit necessitatem.*

v.12. *tralatic. humanitate lapid.*] Sacrum & execrabile, cadauer hominis mortui prægredi, nec sepelire: Schol. Sophocl. οἱ γὰρ νεκρὸν ὁρῶντες ἄταφον, καὶ μὴ ἀναμηστάμενοι κόνιν, ἐναγεῖς εἶναι ἐδόκουν. Ælian. Var. hist. l. v. c. 14. Νόμος καὶ οὗτος Ἀττικὸς ὃς ἂν ἀτάφῳ περιτύχῃ σώματι ἀνθρώπου, πάντως ἐπιβάλλειν αὐτῷ γῆν, θάπτειν δὲ πρὸς δυσμὰς βλέποντας. Hoc maxima religione seruatum apud omnes gentes. Hieron. ad Sabin. *Fossam humum lapidibus construentes, ex more tumulum parant.*

v.14. *imprudens arena comp.*] Seneca Contr. 4. l. 9. *Omnibus natura sepulturam dedit. naufragos idem fluctus, qui expulit sepelit.*

v.eod.*Comomponat*] Horat.l.1.Sat.9.——*haud mihi quisquam Omnes composui.* Acro: *in vrnis condidi, & sepeliui.* Tacit. de Vita Agric. *Paucioribus hominum lacrimis compositus es.*

Pag.148.vers.2. *Audimus murmur*] Fulgent. de Allegor. librorum Virgil. *Quales vatum imagines esse solent, dum adsumptis ad opus conficiendum tabulis, stupida fronte arcanum quoddam latranti intrinsecus tractu submurmurant.* Stat. Sylu.3. ad Vxorem:

——tu procurrentia primis
Carmina nostra sonis: totasq; in murmure noctes
Aure rapis vigili.——

vers.3. *diæta*] *Diæta* habitatio in hortis. Plin. ep. l.v. *Contra mediam fere porticum zeta recedit, quæ quatuor platanis inumbratur.* L.55. §. Lignis, D. de leg. III. *diæta sunt hypocausta,* Plin. *vaporaria. Diæta* est quæ alijs cœnatio. Sidon. *Ex triclinio in diætam siue cœnatiunculam fit transitus.* Seruius ad Virg. Æneid.1.——*vocemq; per ampla volutant Atria*—— ex Catone adserit veteres in atrio epulari solitos. At *atrienses,* principes serui tricliniares. Plaut. Pseud. *Condus promus procurator peni.* HA. *Quasi te dicas atriensem.* PS. *Egoṫimo ego atriensi impero.* hinc liquet cur in Glossis: *Atriensis διαιτάριος, διαιτάρχης. diætarij* meminit Vlp. L. Quæsitum, §. Idem. D. de instr. vel instrum. leg. Paulo Sent. lib.3. tit. de Legat. *zetarij,* vt Plin. *zeta & zetula,* diæta, diætula. In quo hallucinatus vir doctus, qui adserit *zetam ἀπὸ τοῦ ζῆν,* vt *diætam ἀπὸ τοῦ διαιτᾶν.* Nihil enim aliud, nisi scriptionis mutatio, vt apud Phœbadium contra Arrian. in principio: *Nisi illam zabolicæ subtilitatis fraudem viderem.* pro diabolicæ. Ergo omnis mansio appellari potest *diæta.* Petron. *οἴκησις μετὰ τῶν πεύμενων.* hinc forte *diætarij.* Vlpian. L.1. §.3. D. Nautæ caup. stabul. vt rec. rest. qui custodiæ gratia nauibus præponuntur.

v.eod. *magistri*] Gloss. *Magister, gubernator.* Glossarium: *Magister ἐπιστάτης*: Hesych. Gloss. *Magister nauis, κυβερνήτης.* L.3. de Naufr. l.37. de Nauic. C. Theod. Virgil. Æn.v. Valer. Flacc. l.8. *Puppe procul summa vigilis post terga magistri.*

v.4. *belluæ*] Suet. Ner. cap. 12. *Exhibuit naumachiam marinis aquis, innantibus belluis.*

verſ. 15. *porcam mugientem*] Optimus codex, *portam mugientem*. L. *poëtam mugientem*. Scal.

v.25. *maris fidem*] Hiſtor. Apoll. *Intuens mare tranquillum, ait: O maris fides!* adduco interpr. Tertull. de Pall. *Sic & mari fides infamis, & flabris æque mutantibus, de tranquillo probum, de fluſtris temperatum, & extemplo de decumanis inquietat.*

Pag. 149, v. 2. *cui proficiſc. oſculum dedit*] Sueton. Ner. c.37. *Neque proficiſcens quenquam oſculo impartiuit.* Stat. Theb. l.12. *Iam nec coniugibus ſuprema, nec oſcula natis Iungit*——Plaut. Mercat. lib. III. Regum cap. XIX. Ouid. Triſt. I.

v.14. *nempe piſc. belluiſq; expoſ.*] Plaut. *Piſcibus in alto credo præbent pabulum.* Apul. libro V. *Per ſaxa cautium membris iactatis, alitibus beſtiiſq; obuium ferens pabulum.* Martius vates apud Li. l. 25. *Piſcibus feriſq; fiat eſca caro tua.*

v.26. *Sed non ſola maris mortal. hanc fidem præſt.*] Seneca lib. 7. Controu. 1. *Multas rerum natura mortis vias aperuit, & hæc eſt conditio generis humani, quod naſcimur vno modo, multis morimur: laqueus, gladius, præceps locus, venenum, naufragium? mille aliæ mortes inſidiantur miſeræ huic animæ.* Firmic. Aſtron. l. 1. c. 4. *Quidnam de mortium* (L. *mortalium*) *vario exitu dicemus? Ille cogente fato ſuſpenditur laqueo, at ille gladio percutitur, ille mari fluminibuſq; ſubmergitur, ille ſæuientibus flammis igniq; traditus in cinerem fauillaſq; conuertitur: ille per præcipitia iactatur, ille cadentium tectorum ruina comprimitur;* & quæ ſequuntur. Vide locum. Simonides, Anacreon apud Stobæum, Stat. Theb. lib. IX.

v.8. *Tanquam interſit*] Lucifer. Caralit. lib. Moriendum eſſe pro Dei filio: Quantum ad exitum nihil intereſt, clauo an lancea moriar, &c.

v.14. *Immo hanc pœnam grauiſſ. cred. vbi ſeruis iraſc.*] L. Capitalium. §. Igni cremantur. D. de pœnis. recte autem *pœnam grauiſſimam*. Summa ſupplicia ſunt,

crux,

crux, crematio, decollatio. Mediocrium delictorum pœnæ, metallum, ludus, deportatio. Minimæ, relegatio, exilium, opus publ. vincula, inquit Paul. Sent. lib. v. de abolit. quos gradus pœnarum constituit etiam Callistr. lib. Capitalium. D. de pœnis. At inter summas pœnas grauissima viuicrematio. Paul. lib. v. Sent. Ad l. Cornel. de sicar. & venef. *Magicæ artis conscios summo supplicio affici placuit, id est, bestiis obijci aut cruci suffigi. Ipsi autem magi viui exuruntur.* Grauius crimen magum esse, quam magicæ artis conscium. ideo magi grauissima pœna puniuntur, nempe igne, vti & aruspices: L. nullus, C. de Malef. & Math. At magicæ artis conscij summo quidem supplicio afficiuntur, id est, bestijs subijciuntur, aut cruci suffiguntur, sed nō grauissimo, id est, vt Tertull. de anima, viuicomburio. Petron. p. 38. *Conclamabo seruos pœnam grauiorem timentes præcipitasse se in mare.* Per *pœnam grauiorem*, aut crucis, aut ignis, aut bestiarum supplicium innuit.

v.16. *omnia facere*] Græci ἅπαντα δρᾶν. de irrito conatu, vt docuit Ill. Scal. Martial. lib. 2. ep. 14. *Omnia cum fecit, sed renuente deo.* Idem: *Vt peccare velis cum feceris omnia, falli Non potes*——Seneca ep. cxxv. *Quid formam colis? Cum omnia feceris, à multis animalibus vinceris.*

v.20. *dum Epigramma mortuo facit*] Lucian. περὶ πένθ. χώματα μὲν γῆς, καὶ πυραμίδες, καὶ στῆλαι, καὶ ἐπιγράμματα πρὸς ὀλίγον διαρκοῦντα. Id Dipsad. Athen. l. 2. Iuuenal. Sat. 3, *tituli.*——*titulo res digna sepulcri.* ita semper V. inscrip.

vers. 23. *Hoc peracto officio*] Lact. l. 7. c. 12. *Vltimum & maximum pietatis officium est, peregrinorum & pauperum sepulturam.*

PAg. 151. v. 2. *Crotona vrbem antiquiss.*] Strabo Geogra. li. vi. Cicero lib. ii. de inuent. *Crotoniatæ, quondam cum florerent omnibus copiis, & in Italia inprimis numerarentur.* Iustinus lib. xx.

v. 25. *Qui vero nec vxores vnquam duxer.*] Ammianus Marcell. libr. 14. *Vlia omnia existimant præter orbos & cœlibes; nec credi potest qua obsequiorum diuersitate colantur*

tur homines, sine liberis. Plutarch. περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα φιλοστοργίας: ἀτέκνους οἱ πλεῖστοι δειπνίζουσιν, οἱ ἡγεμόνες θεραπεύουσιν, οἱ ῥήτορες μόνοις τούτοις προῖκα συνηγοροῦσιν. &c.

Pag. 152. v. 22. *mimum componere*] Sueton. Oth. c. 22. *Ne pœna acrior omnem mimum diuulgaret.* ita passim apud scriptores.

Pag. 153. v. 3. *tamquam legitimi gladiatores domino corpora animasque religiosiss. addicimus*] *Legitimus gladiator* est auctoratus, id est, αὐθαιρέτως εἰς δοῦλον ἑαυτὸν βάλλων. erant enim hi liberi: itaque cum sponte libertatem penitus vendidissent, seruili hoc sacramento obstringebantur, corpora animasq; addicentes. apte igitur Petron. cum seruiliter hîc omnia fingantur. alioquin damnati ad ludum auctoramento non obstricti, nec qui bestias depugnare locabant, aut sponte in arenam descendebant. nam quod bestiis conficiendis operas suas locabant, desperata quidem audacia quæstus gratia manus arena locab. tantum, at auctorati seruiliter, totos se ludo vendebant. Glossæ Isidori: *Auctoratio, venditio.* nam sub auctoratione sunt gladiatores qui se vendunt. Manil.——*caput in mortem vendunt & funus arenæ.* vide Comm. Iuuen. ad Sat. XI. *Scripturus leges & regia verba lanistæ.* Itaque & Vlp. apud Rufinum. Collat. LI. Mosaic. & Roman. t. 8. *Qui depugnandi,* inquit, *caussa auctoratus erit, quiue bestias depugnare locauerit*: distinguit auctoratum ab eo qui bestias depugnare locauit, quorum mentio L. Siue ingenua, §. Qui operas, D. ad SC. Tertyll. L. Testium fides, parag. 5. D. de testib. Ergo destinati arenæ, damnati, serui, captiui, & liberi. Qui damnati ad bestias, seu vt Tertull. de spect. c. x. ad ludum serui pœnæ efficiebantur. Tertull. Apol. c. XLI. Sen. ep. 10. 71. ἐπιθανάτιοι Paulo I. ad Corinth. c. 4. vt docuit Ill. Scaliger: προσδόκιμοι τοῦ ἀποθανεῖν, ait Suidas. De Seruitijs & Captiuis notum; dati enim ad ludũ libidine impp. & dominorum. Tert. de spect. c. 10. Liberi aut precio inducti, aut sola libidinè pugnandi. Qui precio inducti, h. e. οἱ διὰ πόρον εἰς ἀγῶνα κατιόντες, vt Græcus in-

terpr.

terpr. ſunt auctorati, aut qui manus arenæ locant tantum de quibus diximus. recte ergo Firmicus libr. ſeptimo: *Gladiatores efficiet, ſed qui damnati ad hoc exitium transferantur.* diſtinguit damnatos ad beſtias, ab ijs qui ſe vendunt, aut locant manus arenæ, aut ſpōte pugnant. Idem Firm. l. 8. c. 13. *Qui ſe ob alienæ gratiæ voluntatem nundinati ſanguinis iactura ad mortis ſpectaculum vendant. Si vero Saturnus hic fuerit, in ludum ſententia iudicantis adducuntur.* Quanquam hæc de alijs etiam intelligi poſſe, haud nego. De ingenuis qui adfectatione pugnandi in arenam, Tertull. Cyprian. alij complures. Aſin. Pollio ad Cicer. *Qui eum ludum bis gratis depugnaſſet.* Quę quidem à me huic fini adducta, vt plene Petron. caperemus. haud inficior quæpiam alijs tacta, non tamen, vt ait ille, omnia vulgata.

v. 13. *acceſſiſſe proximum naufragium, &c.*] Theophr. περὶ ἀλαζονείας, ὁ δὲ ἀλαζὼν. τοιοῦτός τις οἷος ἐν δείγματι ἑστηκὼς διηγεῖσθαι ξένοις ὡς πολλὰ χρήματα αὐτοῖς ἐστὶν ἐν τῇ θαλάττῃ καὶ περὶ τῆς ἐργασίας τῆς δανειστικῆς διεξιέναι, ἡλίκη, καὶ αὐτὸς ὅσα εἴληφε.

v. 19. *nominibus*] h. e. poſitis in fœnore. Aſcon. *Tituli debitorum nomina dicuntur, præſertim in ijs debitis in quibus hominum nomina ſcripta ſunt, quibus pecuniæ commodatæ.* Nomina igitur debitorum tabulis inſcripta. hinc Apul. *tabulis flagitari*, Apolo. *Pater eius plurimis creditoribus defœneratus dum vndique tabulis flagitaretur.*

v. 24. *vt plurimum tuſſiat*] Hoc potentiorum erat, vti & procul ſpuere. vide Caſaub. ad Theoph. Char. περὶ δυσχερείας.

verſ. 25. *Vt ſit modo ſolutioris ſtomachi*] Lucian. Chronoſol. οἴνου τοῦ αὐτοῦ πίνειν ἅπαντας μηδ' ἔστω πρόφασις τῷ πλουσίῳ, ἢ στομάχου, ἢ κεφαλῆς ὀδύνη, ὡς μόνον δι' αὐτὴν πίνειν τοῦ κρείττονος.

Pag. 154. v. 4. *ſcenæ*] Apul. l. 8. *Omnemque ſcenam ſceleris illuminat. ſcena feralium nuptiarum.* paſſim alij.

v. 5. *quotieſcunque aliquem noſtr. voc. vellet, &c.*] Auctor Rhet. ad Heren. libr. 4. Notatione oſtentatoris

pecu-

pecuniosi: *Cum puerum respicit hunc vnum quem ego noui, vos non arbitror nouisse, alio nomine appellat, deinde alio atque alio, heus tu, inquit Sannio, ne quid isti barbari perturbent, vt ignoti qui audient. vnum putent eligi de multis.* Seneca de breuit. vitæ: cap.17. Horat. libr. I. Sat.3.

vers.13. *Corax detractator ministerii*] Antiquitus mos fuit, vt iter facientes seruum comitem secum traherent, qui sarcinas seu φορτία aut σκεύη ὁδοιπορικὰ ferret. Sarcinæ autem loris constrictæ. Catull. *Aptis sarcinulis.* Festus *Apex: Comprendere vinculo antiqui aperte dicebant.* Proba igitur lectio Apul. de Mundo: *Soluta compage simulac totius incolumitas interiret. Ad hoc instar Mundi salutem tuetur deus apta & reuincta sui numinis potestate.* Ennius: ——*si quando vinclis venatica velox Apta silet canis*—— Petron. p.147. *Patior vinculum, ac veluti lecto funebri aptatus.* hinc Græcis sarcinæ στρωματοδέσματα. ea inuoluta stragulis aut pellibus. Petr. p. 58. *Ego vos in duas pelles conijciam, vinctosque loris pro sarcinis circumferam.* De seruo qui sarcinas ferebat Lucianus Asin. ἵππος δέ με κατῆγε, καὶ τὰ σκεύη: καὶ θεράπων ἠκολούθει. Apul. Mil. I. *Thessaliam ex negocio petebam, puero vnico sequente.* Dixi etiam vasa reficiundo corpori necessaria circumtulisse. Apul. I. Miles. *Ac simul profer oleum vnctui, linteum tersui, & cætera huic vsui. Nihil rerum istarum, inquam, quæ vbique itineris nos comitantur.* Memorab. ἀκόλουθος ἠκολούθει φέρων τὰ στρώματα καὶ τἄλλα σκεύη. &c. adi locum. Hinc liquet hos seruos ab officio ἀκολούθους appellasse. Huic ministerio inseruit Corax. Vide Petronium. pag. 54.

vers.23 *strepitu obscœno*] honesta locutio. *Strepitus obscœnus* est πορδή. Glossæ: *Peditus, peditum,* πορδή. vid Pl. Curcul. [illegible]

Pag.155 v.2. *Vt quisque versum pedibus instruxit*] Hier. ad Eustoch. ex Fabio: *Poetam non potest nosse, nisi qui versum potest struere.* sic, *poema extrui posse.*

v.7. *ad carminis tranquillitatem tanq. ad port.*] Vide Plin. lib.9. ep.7.

v.15. *Effugiend. est ab omni verb. vilitate*] Iuue. Sat.7.

Sed

Sed vatem egregium cui non sit publica vena,
Qui nil expositum soleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triuiale moneta.

Pag.156.v.11. *etsi nondum recepit vltimam manum*] Quinctil.lib.1. *summam eloquentiæ manum imponerent.* Auson.Paullino. *Quamuis per te summa manus contigerit.* hinc Seneca ep.12. *Deditos vino potatio extrema delectat, quæ ebrietati summam manum imponit.* Inscriptio Viennæ. *Ad summam manum perduxerunt perfectiones.*

v.13. *Orbem iam totum*] Florus in eadem hist. *Iam pene toto orbe pacato, maius erat imperium Romanum, quam vt vllis externis viribus extingui posset.*

v.14. *si qua foret tellus*] Galgacus apud Tacit. Vita Iul. Agric. *Romani raptores orbis postquam cuncta vastantibus defuere terræ, & mare scrutantur: si locuples hostis est, auari; si pauper, ambitiosi.*

v.24. *Numidæ crustas*] Seneca ep.87. *Pauper sibi videtur ac sordidus, nisi parietes magis & preciosi orbibus refulserint, nisi Alexandrina marmora Numidicis crustis distincta sint, nisi illis vndique operosa & in modum picturæ variegata circumlitio prætexatur.*

v.eod. *noua vellera Seres*] Plin.lib.6.c.17.

v.vl. *Ecce aliæ clades*] Seneca: *O fata, victus Herculem peremit Lycas: Ecce alia clades, Hercules perimit Lycam.*

Pag.175.v.1. *Quæritur in siluis Mauri fera*] Saluianus l.vi. *In spectaculis primum deliciarum genus est mori homines; impleri ferarum aluos humanis carnibus cum circumstantium voluptate, & conspicientium lætitia. Atque vt hoc fiat orbis impendium est. Adeuntur loca abdita, lustrantur inuii saltus, peragrantur siluæ inexplicabiles: Et vt deuorari possint homines, non licet naturam rerum habere aliquid secretum.*

v.8. *Persarum ritu male p.a.*] Claudianus:

——seu prima Semiramis astu
Assyriis mentita virum, ne vocis acutæ
Mollities, leuesque genæ se prodere possent,
Hos sibi coniunxit similes: seu Persica ferro
Luxuries vetuit nasci lanuginis vmbram.

v.9.*Surripuere viros*] Arnob.l.1. *Attyn spoliatum viro.* lib.v. *Attys virum sibi abstulit.* ita Græcis αὐνὴρ, & αὐδροτέμνεσθαι, euirare.

v.12.*Quærit se natura*] Clem.Pæd.l.3.c.11. πάντα μεταμεκίνηκεν ἡ τρυφὴ, κατῄσχυνε τὸν ἄνθρωπον. ἀβροδίαιτος περιεργία πάντα ζητεῖ, πάντα ἐπιχειρεῖ, βιάζεται πάντα, συνέχει τὴν φύσιν. τὰ γυναικῶν οἱ ἄνδρες πεπόνθασιν, καὶ γυναῖκες ἀνδρίζονται παρὰ φύσιν. &c.

v.13.*fractique eneruì corpore gressus*] Manil.l.v.

Fœmineæ vestes nexæ sine tegmine plantæ,
Et species fictique placent ad mollia gressus.

v.15.*Ecce Afris eruta terris*] Stringit insanam luxuriam Romanorum. Sunt autem hæc aliquantisper turbata, & forte manca. Quis vsus ostri ad has mensas quæro. χειρόμακτρα posuisse coccoclauata, ex Vopisc. Tacito liquet: Lamprid. Alex. Seuero: *Conuiuium summi nitoris fuit, ita tamen vt pura mantilia mitterētur sæpe coccoclauata.* an oblique petit luxum instruendis lectis triclinaribus. illi enim magnifice picti & conchyliatis Virgil. *stratoque super discumbitur ostro.* recte vero, *a maculis mutatur vilibus aurum.* Plin.l.13.cap.15. *Atlas mons peculiari proditur silua.* Confines ei Mauritani, quibus plurima arbor cedri, & mensarum insania, quas fœminæ maritis contra margaritas regerunt.

v.18.*maculis*] Senec. de Tranq.c.1. *Placet minister incultus, & mensa non varietate macularum conspicua.*

vers.19. *Quæ sensum turbant*] Mire variat scriptio. L. "*Quæ turbant censum, hostile ac male nobile lignum.* h. e. "Quæ exhauriunt & lancinant facultates, seu vt Ta- "cit. opes proluunt. Quid autem *turbare*, ostendimus. *male nobile*, vt Terent. Eunuch. *male conciliate.* Donat. *Male significat magno.* Plaut. Amph. *Scorto conducto malo.* Pseud. *male habiti, male conciliati.*

v.20. *lignum*] Seneca de Benef. *Video istic mensas, ac lignum æstimatum senatorio censu.* Tertull. de Pall. *ligneas maculas.*

Pag.159.v.14. *ferali cupressu*] Ouid. *ferali cincta cupressu.* Sammon. —— *feralis fronde cupressi.* Horat. ——

cupressus funebris. Acro: *Inferis cõsecratas & funeri aptas, quia funeribus adhibebantur: nam vt cupressus recisa numquam repullulat, ita mortui non redeunt ad vitam.* hinc Stat. Theb *cupressus Intexit plorata latus.* Lutacius: *Apollo misertus Cyparissi, vertit eum in arborem sui nominis, de qua Virgil. Funesta fronde coronat. Hæc caussa est quare cupressus diuitum funeribus adhibetur. Lucanus: Et non plebeios luctus testata cupressus. Quia incestatas familias Romani hac notabant. Quidam volunt ad hoc electam arborem, quia infructuosa apta defunctis, vel quod in tutelam dixerint inferorum.* L. *funestatas famil.* nam quod *incest. fam.* eâ notarint, nullibi lectum. Seruius ad Virg. 4. Æn.——*fronde coronat Funerea.* Seru. Roman. *moris fuit, vt potissimum cupressus, quæ excisa renasci non solet, in vestibulo mortui poneretur, ne quis sacram rem facturus imprudens domum introeat.* Antiquissimus cupressi vsus in funerib. sed apud alias gentes diuersus. Legimus arcas confecisse ex cupressu. Theodor. Serm. 8. de Martyr. καὶ ὁ Θουκυδίδης τὸ ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ τετελευτηκότων διηγεῖται τὸ γέρας, &c. ἡλίκην δὲ τοῖς ἥκιστα εὑρεθεῖσιν ἐμηχανῶντο τιμὴν κατὰ παρελοσίνας μὲν κατασκευάζοντες λάρνακας· κοινῇ δὲ πάντες, οἱ μὲν ἡγέμθοι, &c.

Pag. 160. v. 3. *Ædificant auro*] Manil.——*tricliniæ templi.*

Concertant, tectiq; auro iam vescimur aurum.
Ac ne materies tali sub munere desit,
Quærere sub terris aurum, furtoque latentem
Naturam eruere omnem, orbemq; inuertere præda
Imperat—— Apul. de Deo Socrat.

v. eod. *sedesq; ad sidera mittunt*] Seneca libro 2. Controu. *Sedes ipsas in tantum extruxere, vt domus ad vsum, & munimentũ paratæ sint nunc periculo non præsidio: tanta altitudo ædificiorum est, tantaque viarum angustiæ, vt neque aduersus ignem præsidium, neque ex ruinis vllum effugium sit, ad delicias dementis, luxuria lapis omnis eruitur, caduntur que gentium siluæ: æris ferriq; vsus, iam auri in extruendis domibus.*

Pag. 162. v. 5. *iamque Ætna voratur Ignibus insolitis*] Hoc

Hoc inter portenta citat Xiphilin. *καὶ τὸ τῆς Αἴτνης πῦρ πλεῖστον ῥύεν, καὶ πόλεις λυμηνῆ ἄμθρον.*

v.7. *Ecce inter tumulos*] Lactant. l. 2. c. 2. *Vulgus existimat mortuorum animas circa tumulos, & corporum suorum reliquias oberrare.* Sed eadem inter ostenta numerat Ouid. 2. Fast.

Pag. 165. v. 5. *Et Bellona minax*] Virgil. Æneid. lib. 8. Stat. Theb. 1. Seneca de ira lib. 2. c. 35.

Pag. 168. v. 12. *Tu legem Marcelle tene*] Suet. Iul. c. 28. Dion. lib. 40.

v. 13. *Curio*] Hic C. Curio violentissimus Tribunorum pleb. quem sibi inimicum ingenti mercede Cæsar defensorem parauit. de huius seditionibus & turbis, Suet. Iul. Dion. lib. 40.

v. 25. *heredipetarum*] *Hæredipetæ κλῆρον θηρῶντες.*

Pag. 169. ver. 4. *opes suas in Eumolp. congesserunt*] Hoc Mart. appellat *mittere munera in hamo.* Vide lib. 6. epig. 36.

Pag. 170. v. 6. *Quia nosti Venerem tuam*] *τὴν ἀφροδίτην πρὸς σοῦ εἶναι.*

v. 9. *medicamine attrita*] Iuuenal. ——*inducitur atque fouetur Tot medicaminibus.* Tertull. *Cutem medicaminibus vngunt.* Antipater: *ψιμμυθίῳ τὰς παρειὰς ἐντριβόμεθα.* Artemidorus l. 1. *ἔδοξε καταχρίεσθαι τὸ πρόσωπον, ὥσπερ αἱ γυναῖκες.*

v. 11. *Quo incessus compositus, & ne vest.*] Senecæ *incessus compositus*, qui Ambros. 3. de Virg. *sobrius.* Vetus inscript. *incessus commodus* ep. 69. *modestus incessus ac compositus, ac probus vultus.* At Petr. fictus ad molitiem. Apul. Mil. *superfluo incessu fœminam mentiebatur.* Hieron. ad Eustoch. *solutis genibus fractus incessus.* aduers. Heluid. *gressum frangere.* Idem: *ludentibus pedibus incedunt.* Seneca Natu. Quæst. l. 7. c. 31. *Tenero & molli incessu suspendimus gradum.* Fir. l. 8. c. 7. *Molliter ambulant, vestigia sua cum delicata quadam moderatione suspendunt.* Sen. ep. 15. Clem. Alex. Pæd. l. 2. c. 11. Philo, *περὶ τοῦ μίσθωμα πορνῆς εἰς τὸ ἱερὸν μὴ προσδέχεσθαι.*

v. 15. *Mathemat.* Gellius l. 1. c. 9. *Vulgus quos gentilitio*

vocabulo Chaldæos dicere oportet, Mathematicos dicit.

v.26. *ſtatores*] Puto innui ſeruos, qui præſentes dominis ad cuſtodias, eorumq; nutus & iuſſa exſequendos: atqui vt apparitores ab apparendo, ita ſtatores à ſtando. Certe Ciceroni ſunt magiſtratuum nuncij. Epiſt. lib. II. epiſt. XVII. *Litteras à te mihi ſtator tuus reddidit.* Plancus lib. 10. ep. 21. *Statores* ſerui qui *latrones*, quod vt ait Varro VI. de Lingua Lat. circum latera erant regum, aut quod ad latera habebant ferrum. hoc expreſſit Ouid. *Quando non fixus lateri ſpatiantis adhæſi, Ipſe tuus cuſtos*—— Sen. ep. 22. *Nudum erit latus? Incomitata lectica?* hinc liquet cur δουλεύειν *laterare.* hos poſtea ſtipatores à ſtipando appellatos. idem Varro auctor. Horat. ——*nec te quiſquam ſtipator ſectabitur.* Gloſſ. *Stipator, ſatelles,* σωματοφύλαξ, δορύφορος. Sidonius l. 1. ep. *Circumſiſtit ſellam comes armiger: pellitorum turba ſatellitum ne obſit admittitur, ne obſtrepat eliminatur.* L. ex M S. Suidas: *ne abſit adm.* Suidas: δορύφοροι, φύλακες, ὑπηρέται βασιλέως, ὁπλόφοροι. Antoninus Imp. ὅ,τι δυνατόν ἐστι ἐν αὐλῇ βιοῦντα, μήτε δορυφορήσεως χρῄζειν. Ariſtot. περὶ κόσμου. οἱ μὲν ἀμφ' αὐτὸν βασιλέα δορύφοροι. & Apul. interpr. *Ante fores viri fortes ſtipatoresq; regalium laterum, tutela peruigili cuſtodiam per vices ſortium ſuſtinebant. Erant inter iſtos diuiſa officia, in comitatu regio armigeri,* &c. Plaut. Caſ. quem mox armigerum ſeruum ſcutigerulum vocat. Sidonius quoque & plerique eius ætatis ſcriptores, qui eoſdem quos Tacit. *excubitores armatos regiæ domus.* ep. l. 1. *Armati regiæ domus adſiſtunt aditibus, quibus horæ primi ſoporis vigilabuntur.* Firmico dicuntur *ſcutarij.* Aſtron. l. 3. c. 4. *Facies ſcutarios vel Imperatorum protectores, vel qui proprio excubitu principibus ſalutem ſeruent.* Zoſimus lib. 3. συναποκλιν αὐτῶν αὐτῷ καὶ τῶν ἀμφὶ τὸν βασιλέα δύο ταγμάτων, οὓς σκουταρίους προσαγορεύουσιν. Quamquam & gladiatores qui ſcutarij. Antoninus Imper. de Vita ſua παρὰ τοῦ τροφέως, τὸ μήτε πρασιανὸς, μήτε βενετιανὸς, μήτε παλμουλάριος ἢ σκουτάριος γενέσθαι. Sueton. ſpeculatores Claud. cap. 34. *Neque conuiuia inire auſus, niſi vt ſpeculatores cum lanceis*

circum-

circumstarent. Suidas: σπεκουλάτωρες, τοὺς δορυφόρους. At qui Ammiano lib. 14. *scutariorum rector*, forte is posterioribus σκρίβων. Suid. σκρίβων, ὁ τῶν σωματοφυλάκων ὑπερφερόμενος.

v. vlt. *altius cinctos*] succinctos, h. e. velociores, magis expeditos; vt Acro ad Hor. *Serui veterum cincti*. Philo περὶ βίου θεωρ. ἄζωσται δὲ καὶ καθειμένοι τοὺς χιτωνίσκους εἰσίασιν, ὑπηρετήσοντες ἕνεκα τοῦ μηδὲν εἴδωλον ἐπιφέρεσθαι δουλοπρεπεῦς σχήματος εἰς τοῦτο τὸ συμπόσιον.

Pag. 171. v. 1. *aut perfusus puluere multo*] h. e. luctator. Palæstritæ puluere se aspergebant post vnctionem, vt firmius lubricos alioquin artus tenerent. Plutarch. Sympos. probl. l. 2. quæst. 4. κεκλῆσθαι γὰρ ἀπὸ τῆς πάλης τὰς παλαίστρας, οὐχ ὅτι πρεσβύτατον ἐστι τῶν ἄλλων, ἀλλ' ὅτι μόνον τῶν τῆς ἀγωνίας εἰδῶν πηλοῦ καὶ κονίστρας καὶ κηρώματος τυγχάνει δεόμενον. Idem: αἱ μὲν γὰρ παλαιόντων ἐπιβολαὶ καὶ ἕλξεις κονιορτοῦ δέονται. apud Heliod. lib. 10. vbi Theagenes parat se luctæ: καὶ ἅμα κόνιν ἀνελόμενος, καὶ ὤμοις τε καὶ πήχεσιν ἔτι πρὸς τῆς βοηλασίας ἱδρῶτι νενοτισμένοις ἐπιχεάμενος, προβάλλει τε ἐκτάδην τὼ χεῖρε. Tertull. de pall. *Studia palæstræ male senescentia, & lutea vnctio, & puluerea volutatio.* Apul. libro 9. Mil. *In modum pugilum, qui puluisculo perspersi dimicant.* Lucia. περὶ γυμνασίων. Isid. Orig. l. 15. c. 2.

v. eod. *aut histrio*] Iuuenalis Sat. 9.

v. 13. *flagellorum vestigia*] σημεῖα τῶν πληγῶν. Tertull. de Pall. *vestigia cestuum viria occupauit.* Ouidius 3. Amor.

Cerne cicatrices veteris vestigia pugnæ.

vers. 21. *Rogaui ancillam, vt produceret dominam*] Has ancillas honestius habebant vtpote conscias non solum libidinum, sed consiliorum & mentis dominæ: dicebantur autem *Fabiæ*. Gloss. *Fabia* παιδίσκη. Talis illa apud Plautum Milite:

Quasiq; hunc anulum Famesæ ancillæ dederit, ea porro mihi
Militi vt darem.

Ita V. E. Florentina. L. *Quasique hunc an. fabiæ suæ d.* apud Iuuenalem Satyra 6. —— *& flauam cui det mandata*

data puellam. Fortassis an leg. *& fabiam cui d. m. p.*

Pag. 172. v. 2. *Nulla vox est quæ formam eius p. compr.*] Heliod. οὕτως οὐκ εἶναι τοῦ κάλλους ὑπερβολὴν, οὐδὲ αὐτῷ δυνατὸν εἶναι τῷ λόγῳ φράζειν.

v. 3 *Quicquid dixero minus erit*] Hieronym. epitaph. Nepotia: *Vincitur sermo rei magnitudine & minus est omne quod dicimus.*

v. 4. *ingenio*] Gloss. *Ingenium* εὐφυΐα, φύσις. Næuius: *Ingenio arbusta consita.* Sallust. *Ingenium loci.* Tertull. de habitu mul. c. 2. *Herbarum ingenia traduxerant.* ita *ingenuus* αὐτοφυής. vt Aus. *Ingenui fontes. Crines ingenio flexi,* sponte aut natura flexi, Apul. *inaffectatum capilliium.*]

vers. 5. *flexi*] *Quorum inflexi crines totqueantur in ostro.* Flectebant autem calamistro. Varro IV. de Ling. Latin. *Calamistri heis calefacteis in cinere capillus ornatur.* forte: *tornatur.* Hieron. ad Eustoch. *Crines Calamistri vestigio rotantur,* hinc finxit Iuuenal. Sat. 6. ——*taurea punit continuo flexi crimen facinusq; capilli.*

vers. eod. *per totos se humeros effuder.*] Heliod. libro 3. ἡ κόμη δ' οὔτε πάντη διάπλοκος. οὔτε ἀσύνδετος· ἀλλ' ἡ μὲν πολλὴ καὶ ὑπαυχένιος, ὤμοις τε ἐνώτοις ὑπεκέχυτο μάλιστα. Apul. Mil. X. *crines sensim intendi, per colla passim dispersi.* multis hoc in Fotide describit lib. II. Tertul. de cultu fœm. 6.

v. 12. *osculum*] Ouid. 1. Metam. — *videt igne micantes Siderib. similes oculos, videt oscula, quæ non Est vidisse satis.*

v. 4. *pedum candor intra auri gracile vin.*] περισκέλιον. Manil. *Et pedibus niueis fulserunt aurea vincla.* Plin. lib. 33. cap. 3. *Habeant fœminæ* (aurum) *in armillis* (L. *armis*) *digitisque totis, collo, auribus, spiris: discurrant catenæ per latera & inserto margaritarum pondera è collo dominarum pendeant: etiamne pedibus induitur?* Catenæ aureæ, si in collo, *monilia* & *torques*: si in laceretis, *viriæ, armillæ,* & *brachionaria*: si in cruribus *periscelides*. Glossæ: *Periscelides, ornamenta vel circuli aurei crurum muliebrium.* Tertul. de cultu fœm. *Nescio an crus de periscelio in neruum se patiatur artari.* Senec. Hippol. *Crura distincto religauit auro.* Chares Mytilenæus apud Athen. lib. 3. θηρεύεται κατὰ τὴν Ἰνδικὴν θάλασσαν. τὸ δ' ἐστὶν ἀδρὸν καὶ περιμήκες, ἔχων

ἐν αὐτῷ

ἐν αὐτῷ σάρκα καὶ μεγάλην καὶ λευκήν, ἐξ ὧν ἐξαιροῦντες ὀστᾶ λευκά, περιστρογγύλουσι μὲν μαργαρίτην, κατασκευάζουσι δὲ ἐξ αὐτῶν ὁρμίσκους τε καὶ ψέλλια περὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Cyprian. de habitu Virg. cap. 16. *Nec brachia includat aut colli de armillis & monilibus catena precioſa ſint à compedibus aureis pedes liberi.* F. rectius ex veſtigiis V. ſcripturæ: *Nec b. includantur armillis. nec colla monilibus, catena precioſa ſ. à c. aureis p. liberi.* Clemens Alexandr. Pæd. lib. 2. c. 12. πέδας δὲ περισφυρίους τὴν περὶ τοὺς πόδας ἀκοσμίαν τῶν γυναικῶν; Φιλήμων ἐν Συνεφήβῳ προσεῖπεν. Ἱμάτια διαφαίνοντα, καὶ πέδην τινὰ χρυσῆν, &c. Ariſtoph. etiam πέδας χρυσῆς. verbatim Cypr. *compedes aureos.*

v. 15. *Parium marmor*] Scholia. Pindari. πάριος δὲ λίθος, ὁ καλούμενος λύγδινος. Hunc *candidiſſimum* Seruius ait ad Virg. Æneid. 1. hinc Anacr. λύγδινος τράχηλος. Arnob. libro quarto: *Vlnarum niuei marmoreique candores.*

Pag. 173. ver. 4. *virum expertam*] Horat. lib. 3. od. 14.

——— *& puella Iam virum experta.*

Pag. 175. v. 2. *nunquid alarum negligens ſudor?*] V. *ſudoris.* Gloſſæ: *Ala* ἔξεδρα, Εἴλεμα, Σχάλη, Πτέρυξ ὄρνιθος. L. *Ala* ἔξεδρα, ὅσδη μασχάλη. π, ο. Item: Μάλη ἀνθρώπου *Subraco, Subalo.* L. Μάλαια. *Subbrachia, Subalæ.* Iſidor. lib. XI. cap. I. *Alæ ſubbrachia ſunt,* &c. Fœtor ſub alis naſcitur, qua parte pilant, iis quis per ætatem licet cum mulieribus rem habere, grauior ſi ſæpius, ſi corpore ſudoro. fœtor iſte Græcis τράγος, Latinis *hircus.* Horat. 12. Epod. —— *hirſutis cubet hircus in alis.* apud Plaut. Pœn. *Sine pennis volare haud facile eſt, mea alæ pennas non habent.* MI. *Nolito ædipol deuelliſſe iam duobus menſibus Volucres tibi erunt hircinæ.* Firmicus lib. 6. cap. 31. *Quorum corpora hircini odoris triſtem eluuiem, deſudatis grauibus ſudoribus euaporent.* Gloſſæ: *Hircoſus quod ſit ore & corpore fœtido.* Marcel. de medicam. *Ad hircos & alas fœtentes remedium.* Itaq; φιλόκαλοι, vt odorem abigerent vellebant alas pice aut reſina, quod Clemens Pæd. lib. 3. cap. 2. πιπλοῦσθαι. Martial. lib. 2. *Et ſplendent vulſo brachia trita pilo.* Tertul. de Pal. *Vnde apud hirtos & hirſutos*

tam rapax ab ala resina, tam furax à mento volsella. Iuuenal. Satyr. XI. Capitol. Pertin. Vasa calefactandæ resinę diuellendis hominibus. hinc *δεδρωπακισμένοι*, *resinati.* Iuuen. *resinata iuuentus.* Volsi leuigabantur punicib. vnde *φιλοκάθαροι*, qui Senecę *Volsi & expoliti*, Plinio *pumicati.* Manil. *Pumicibus cauis horrentia membra polire.* Horat. Epod. *Horrens capillis:* Apul. Apo. *Capillus horrore implexus. & horripilare*, hoc est, *ὀρθοτριχεῖν*, quæ vox in Gloss. & Apuleio, Isidoro in Gloss. *Horripilatur, horret.* Vegetius lib. I. cap. III. de Molumed. *Fit gracilis horrentibus pilis.* apud eundem: *pilus erectus & horridus.* Fest. *Hircipili duorum pilorum homines.* l. *Horripili φριξότριχες*, id est, *ὀρθοῦντες τὰς τρίχας*, vt Suid. interpr. vel potius: *Hirtipuli durorum. p. h.* Plin. lib. XI. *Pili à cute exeunt crassa hirti.* nam quod ingerunt de hircorum setis, sententia est. *Hirtus; hirsutus, hispidus, αὐχμηρός.* Ergo Iuuen. *hispida membra δασεῖα.* Sane τὰς μασχάλας θηριώδεις καὶ δασείας ἔχειν ἄχρι ἐπὶ πολὺ τῶν πλευρῶν, inter signa τῆς δυσχερείας à Theophr. refertur.

v. 10. *Dic Chrysis nunquid indecens?*] Puellas habuerunt in ministerio tũ ornatrices, tum quæ velut à consiliis formæ; quod stringit Iuuen. Sat. 6 7.

> *Est in consilio materna, admotaque lanis*
> *Emerita quæ cessat acu; sententia prima*
> *Huius erit, post hanc ætate atque arte minores*
> *Censebunt, tanquam famæ discrimen agatur,*
> *Aut animæ: tanta est quærendi cura decoris.*

Hieron. *Crines disponebant ancillæ.* edoctæ autem certis magistris ad hoc ministerium, velut ad artificium. L. 65. §. Ornatricibus. D. de leg. III. Dicebantur *Ornatrices* ab officio, vti & Græcis *κομμώτριαι*. Hesych. *κομμώτρια κοσμοῦσα τὰς τρίχας.* Clemen. Pæd. libro 3. cap. 2. *κομμωταὶ δὲ καὶ κομμώτριαι περὶ τὰς γυναῖκας ἄμφω λοῦσιν αἱ μὲν τὰ κάτοπτρα εἴτηχε κρυφάλου βάλλαι τοὺς κτένας.* Lucian. *μισθωτῷ δὲ δεσποίνης κομμωτῇ.* Iuuenal. Sat. 6. ——*ponunt Cosmetæ tunicas.* Interpr. *Eos dicit qui ornamentis præsunt, non tamen & ornatrices.* Ego proprie *ornatrices*, quæ crines disponebant. Sueton. Claud. cap.

40. *Hæc*

40. *Hæc matris meæ ornatrix fuit.* V. Inſcript. CINERIBVS. HAMILLÆ. ALPIONIÆ. QVINTÆ. ORNATRICI. FESTVS. M. SEPTIMI. GALLI. DISPEN. CONTVBERNALI. B. M. F. Iuuenal. Ornatrici nomen *Pſecæ* ab arte impoſuit. nam ψεκάζειν Græci dicunt quando minutum ſiue rarũ pluit. Ornatrices igitur componentes rarum ac paruum aquæ ſolent mittere, ac velut ψεκάζειν. vt eſt apud Interpr. Gloſſæ: κοσμήτρια *ornatrix.* Item: *Ciniſlones ornatrices.* Acro ad orat lib. 1. Sat. 2. *Ciniflones & cinerarij, eadem ſignificatione apud veteres dicebantur ab officio calamiſtrorum, qui acus & veruta flando calefaciebant, quibus matronæ capillos criſpabant.* Varro 4. de ling. Lat. *Qui calamiſtros calefactos in cinere miniſtrabat, à cinere Cinerarius eſt appellatus.* Gloſſæ: *Cinerarius* δοῦλος ἑταίρας. Chariſ. l. *A Cinere cinerarius, muliebre miniſterium.* Cato in Orig. *Mulieres capillum cinere vngebant, vt rutilus eſſet crinis.* vbi ſane quia diuerſum eorum munus, diuerſa origo. Senec. de Tranq. Vitæ cap. 14. Tertul. 2. ad vxor. Gloſſæ: *Cinifo,* ἐμπλέκτης. Item, γυναικῶν κοσμητὴς *Cimnifo.* L. *Ciniflo.* Plaut. Aulul. Sc. Narraui amicis: *Caupones, patagiarij, induſiarij.* L. omnino vt V. E. Florent. *Ciniflones,* p. 1. Sciendum itaque Ornatrices puellas, quæ compoſuere capillum, Ciniflones & cinerarios, qui acus calefactas ſubminiſtrarunt ornatricib. quamuis Gloſſ. pene confundant.

v. 15. *rapuit tacenti ſpeculus*] Propertius:

Delitiæque meæ Latris, cui nomen ab vſu eſt,
Nec ſpeculum dominæ porrigat illa nouæ.

Pag. 177. v. 7. *licet ad tibicines mittat*] id eſt, cogites de exequiis. nam tibicines in funeribus canebant. Statius Thebaid. v. *Cum ſignum luctus cornu mugit adunco Tibia*—&c. vide Lutacium. Seneca de morte Claud. *Et erat omnium formoſiſſimũ Claudij funus, vt ſcires deum efferri; cornicinum, tibicinum tanta turba.* Xiphilin. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι περὶ τὴν κλίνης περιίειμον, καὶ τινες ἐκόπτοντο, ἑτέρων πενθιμων ἐπαυλούντων. Artemidor. lib. 1. αὐλεῖν δὲ πενθικοῖς αὐλοῖς, πένθος σημαίνει. Reſpondebant autem

 plan-

planctu præficæ aliæque lugentes mulieres lamentabili tubæ clangori. Lucian. περὶ πενθ. τὶ δὲ μοι ὁ κωκυτὸς ὑμῶν ὀνίνησι, καὶ ὁ πρὸς τὸν αὐλὸν αὕτη στερνοτυπία, καὶ ἡ τῶν γυναικῶν περὶ τὸν θρῆνον ἀμοτρία. Non. Præfica. Dicuntur autem θυμβαῦλαι. qui Apul. Flor. *monumentarij ceraulæ*, proprie *siticines, quod apud sitos canere soliti, h.e. vita functos & sepultos.* Gell. libro vicesimo, capite 2. D. Matth. cap. 7.

v. 14. *nec speculũ mentitur*] Tertul. de habitu mul. c. 1. *Iam & speculo tantum mentiri liceret.*

Pag. 178. v. 5. *Habes confit. reum*] Ambros. lib. 5. epist. 28. ad Theod. *Quid mandas in absentes indicium? Habes præsentem, habes confitentem reum.*

vers. 8. *arma*] Propert. *Osculaque admota sumere & arma manu.*

v. 20. *te habere potui*] Lucian. ἑταῖρ. διαλ. Κερκάλη δύο τάλαντα αἰτήσασα εἰ βούλεται μόνος ἔχειν αὐτήν. Terentius Adelph. Scena Disperij. *Eho an domi est habiturus.* Donat. *Haberi vxor* (L. *habere vxorem*) *& vir dicitur & haberi mulier cum coit.* Aristot. λέγεται δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ γυναῖκα ἔχειν καὶ ἡ γυνὴ ἄνδρα. Idem Donatus: *Habere stuprare intelligimus.*

Pag. 129. v. 1. *bulbus*] Alexis:——βολβοὺς, κοχλίας, ᾠά, Τοσαῦτα τούτων αὖ τις εὗρεν φάρμακα Ερῶντι.—— apud Athen. l. 2. οἱ βολβοὶ δὴ ἀστεῖοι μὲν εἰσι, διεργητικοὶ τ' ἀφροδισίων. ἡ δὲ παροιμία φησὶν, οὐδέν σ' ὀνήσει βολβὸς αὖ μὴ νεῦρ' ἔχῃς. Mart. l. 3. ep. 74. & passim apud eundem.

v. 2. *hausique parcius merum*] Sammon. *Languidus antiquo curatur penis Iaccho.*

v. 14. *comitem amiculam trahens*] Sic Græci Heliod. lib. 1. συνεφείλκετο τὸν νεανίσκον.

v. 18. *Illa de sinu protulit licium*] Lucian. ἑταῖρ. διαλ. εἶτα ἐκ τοῦ κόλπου προκομίσασα ῥόμβον ἐπιστρέφειν ἐπῳδήν τινα λέγουσα ἐπὶ τρόχῳ τῇ γλώσσῃ βαρβαρικὰ ὀνόματα.

v. eod. *Licium var. col. filis intortum*] Liciorum vsus ad magica nobilis poetarum locis.

Virgil. Pharm. Ceiri. Nemesian.

Hæc eadem nobis, quæ versicoloria fila

Et mil-

Et mille ignotas Mycale circumtulit herbas.

Quanquam inguinum morbos ligaturis curarint. Plin.l.28.c.4.

v.20.*turbatum ſputo pulu.* &c.] Proper. *Aut nomas arcanas tollat verſuta ſaliuas.* Plin.l.28.cap.11.cap.4.

v.22.*Ter me iuſſit expuere*] Tib. *Ter cane, ter dictis deſpue carminibus.* Sane latiſſimi vſus hæc ſuperſtitio. *terna deſpuere deprecatione in omni medicina mos eſt,* ait Plin. Marcell. de medicam. *Varulis remedium tale facies. Annulos digitis eximes, & digitis tribus oculum circumtenebis, & ter deſpues.* Idem: *Quum hæc dixeris, tribus digitis terram tanges, & deſpues, idq; ter.* Ad cædes expiandas ter deſpuebant. Apollon. Argon. IV.

ἥρως δ' Αἰσονίδης ἐξάργματα τάμνε θανόντος,
τρὶς δ' ἀπέλειξε φόνου, τρὶς δ' ἐξ ἄγος ἔπτυσ' ὀδόντων
ἣ θέμις αὐθέντῃσι, δολοκτασίας ἱλάεσθαι.

multis. Schollaſt. quem vide. Quod vero Iuuen. interpr. *propter faſcinum verborum ter ſibi in ſinum ſpuunt.* Theocr. Idyll.6. eiuſque Scholiaſt. item Idyll. VII.

γραῖα τε παρεῖν Ἀπις ἐπιφθύσδοισα, τὰ μὴ καλὰ νοσφίξ' ἐρύκει etiam Callim. τὶ κόλποισιν ἐπιτρύουσι γυναῖκες. Hanc vim ſputi etiam ex Æliano haurimus, qui de columbis, l.1.c.15. ἐκ διαδοχῆς φασὶν ἐπῳάζειν τὰς περιστερὰς. εἶτα τῶν νεοττῶν γινομένων, ὁ ἄρρην ἐμπτύει αὐτοῖς ἀπελαύνων αὐτῶν τὸν φθόνον, ἵνα μὴ βασκανθῶσι. Nec tantum ad faſcinum arcendum, ſed etiam omnia expuere familiare, quo forte alluſit Senec. Conſol. ad Mart. c.9. *Quis non ſi admoneatur vt de ſuis cogitet, tanquam dirum omen reſpuat, & in capita inimicorum abire illa iubeat?* imo ad omnia quæque dira, horribilia aut auerſanda, vt ſi rabioſum, ſi comitiali morbo correptum vidiſſent. Theophr. Char. περὶ δεισιδαιμονίας. μαινόμενον τε ἰδὼν ἢ ἐπίληπτον, φρίξας εἰς κόλπον πτύσαι. Plin. l.28. c. IV. *Deſpuimus comitiales morbos, hoc eſt, contagia regerimus.* Plautus Capt. Sc. Quo illum.

v.23.*terque lapillos conijcere*] Lapidum in magicis vſus varius. Philoſtr. de vita Apoll. Tyan. l.7. αὕτη γὰρ ἡ τέχνη τοὺς ἐρῶντας μάλιστα. νοσοῦντες γὰρ εὐπαράγωγοί εἰσιν ὑπὸ

νόσου

νόσον ὡς καὶ παιδίοις ὑπὲρ αὐτοῖς διαλέγεσθαι, θαύμαστον οἴμαι οὐδὲν πράττουσι προσιόντες τοῖς σοφισταῖς τούτοις, οἱ κέστοι τε αὐτοῖς φέρειν δώσουσιν, καὶ λίθους, τοὺς μὲν ἐκ τῶν τῆς γῆς ἀπορρήτων, τοὺς δὲ, ἐκ σελήνης τε καὶ ἀστέρων

Pag. 180. v. 18. *aureum thorum*] καλὸν. Vt Virg. *aurea Venus.*

Pag. 181. v. 13. *ad vltionem decurrit, vocatque cubicularios*] Lucian. Aſino καὶ καλεῖ ἤδη εὐθὺς τοὺς οἰκέτας, καὶ κελεύει μετὰ τῶν νώτων μετεώρων, καὶ μισθοῦσθαι ἔξω τῆς οἰκίας. Nam & hic turbarat dominæ hilaritatem.

v 14. *catorogare*] al. *catamolidiare*. L. *catamidiare*. h. e. ludi. Spart. in Hadriano. poſſemus vel alio modo ſanare hanc vomicam, ſed ſilere optimum. nam huiuſmodi deſperatiſſimis locis medelam coniecturis quærere, Andabatarum more digladiari arbitror.

v. 21. *Verberibus ſputiſque eiectus ſum*] Summum contumeliæ genus verberari & conſpui. D. Marcus c. 14. καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ καὶ πελαφίζειν αὐτὸν. cap. 15. καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ Lucian. καταπλ. καὶ κατὰ κόρρης ἔπαιε. καὶ καταπτύσας μου. Conuiu. ſeu Lapith. προσέπτυσέ τε τοῦ Ζηνοθέμιν, καὶ ἔμελλε παίσειν κατὰ κόρρης. Idem Aſino: ἐπειδὴ οὐδέ με πάντα ἀνθρώπινα ἔχοντα, προσεπτύσατό μοι. &c. Seneca libro. Quod in ſap. non cadat iniu. lib. 3. de Ira, c. 28. Xiphil. Auguſto.

Pag. 182. v. 8. *terribilem*[Columella lib. x. *Arboris antiquæ numen venerare Ithyphalli Terribilis membri.*

v. eod. *bipennem*] Iuuenal. Sat. 6.

Hoc tantum refert quod Tyndacis illa bipennem
Inſulſam & fatuam dextra leuaque tenebat.

v. 9. *coliculi*] Gloſſ. *Coliculus* κραμβία, καυλία.

v. 17. *Erectus igitur in cubitum*] Lucian. περὶ πενθ. πρὸς δὲ ὃς δ' ἂν λέγῃ ταῦτα ὁ νεκρὸς ἐπιστραφεὶς, ἀνακλίνας αὐτοῦ ἐπ' ἀγκῶνος.

v. 26. *apodixin defunctoriam*] ἀποδεῖξαι. eſt I. C. proteſtari: & ἀπολιπτικὴ ἀπόδειξις, eſt ἀποχὴ ſeu cautio receptæ pecuniæ *Apodixis defunctoria*, libellus quo oſtendit quiſpiam ſe defunctum eſſe; quod eſt; profiteri defunctoriam.

Pag 183.v. 1:*Illa solo fix*] Suprà.*illa metu frig.* Arnob. *Priapum circumferentem res illas præliorum expeditione paratas.* Catull.

——*vnde foret neruosius illud.*

v. 8 *cum ea parte corporis*] Cæl.Aurel.acutor.pass.l.5. *Pati eas partes, quarum vsu congressus Venerius celebratur.* Ouid.II.de Arte amandi: *Inuenient digiti quid agant in partibus illis, In quibus occulte spicula tingit amor.* Arnob.l.v. *Partem illam corporis, per quam sexus fœmineus sobolem solet prodere.*

v.9. *quam ne ad cogn. quidem admittere s.n.h.s.*] Arnob.lib.v. *Propudiosa corporum monstratur obscœnitas, obiectanturque partes illæ, quas pudor communis abscondere: quas naturalis verecundiæ lex iubet: quas inter aures castas, sine venia nefas est, ac sine honoribus appellare præfatus.*

vers. 11. *Mox perfricata diut. fronte*] apud Lucia. quispiam de re simili verba facturus. ὁ δὲ δεξιᾷ τὸ πρόσωπον ἀνατρίψας, ἡσυχῇ τε μικρὸν ἐπισχὼν, ἄρχεται δ' ἔπη σὲ δέσποινα Ἀφροδίτη, &c.

Pag.184.v.1.*gaudia*] Lucret.l.4. *Denique tum membris collatis flore fruuntur Ætatis, iam cum præsensit gaudia corpus.* Catull.nupt.Manl.Cato Dir.& alij.

Pag.185.v.8.*Spumabit pateris hornus liquor*] Hieron. ad Heliod. *Non est tantum in eo seruitus idoli, si quis duobus digitulis thura in bustum aræ iaciat, aut haustum pateræ poculo fundat merum.* Varro 4.de Ling.lat.

v.eod. *Et ter ouantem circa del.g.f.ebria p.* Herodian. lib.v.Virg.VII.Æn.Callina. εἰς Δῆλον.

v.11.*intrauit anus laceratis crinibus, nigraque veste deformis*] Hic habitus miseriarum, vt loquitur Arnob. apud Cic.Tusc.Quæst. *Scindens dolore identidem intonsam comam.* Apul.Mil.2. *Genialem canitiem reuellens senex.* hoc obuium passim. Sed de veste quæ luctum & miserias vestit, haud mediocres diuidiæ inter scriptores, de quîs plene I.Lipsius ille ingenij, & omnis politioris doctrinæ princeps, comm. ad Annal. Taciti l.2. Apule.Mil.2. *Matronem flebilem fusca veste contectam.*

Macrob.

Macrob.l.3. *Mortuam atratus tanquam filiam luxit.* Græcos atratos in luctu minus ambigimus. Xenophon de Athenienſ. qui parentes lugeb. μέλανα ἱμάτια ἔχουσι. Euripid. in Iphig.Aulid. vbi moritura ad matrem:

Μήτ' οὖν γε τὸν σὸν πλόκαμον ἐκτέμῃς τριχὸς,
Μήτ' ἀμφὶ σῶμα μέλανας ἀμπίσχῃ πέπλους.

Artemid.lib.1.τὸ δὲ μέλαν ἱμάτιον σωτηρίαν προσημαίνει. οὐ γὰρ οἱ ἀποθανόντες, ἀλλ' οἱ πενθοῦντες τοὺς ἀποθνήσκοντας τοιούτοις χρῶνται. At Lucianus obtendit, Philoſp. νεκρικῶς ἐσθῆτα μελαίνη. Pollux vero lib.4. οἱ δὲ ἐν δυστυχίαις ὄντες ἢ κοινὴν δυσπινῆ εἶχον, μάλιστα οἱ φυγάδες, ἢ μέλανα, ἢ γλαύκινα.

v.16.*quod purgam.calcaſti in triuio*] καθάρματα in triuia proiecta aut fluenta. Suidas: ὀξυθυμία, ὅσα καθαίροντες τὰς οἰκίας ἀθηναῖοι, νύκτωρ ἔθος εἶχον ἐν ταῖς τριόδοις τιθέναι. quem vide & Heſych. Sed & ἐν τῇ τριόδῳ Ἑκάτης δεῖπνον κείμενον, vt ait Lucian. mortuorum dial. Schol. Ariſtoph. Pluto: κατὰ δὲ νουμηνίαν οἱ πλούσιοι ἔπεμπον δεῖπνον ἑσπέρας ὡς θυσίαν τῇ Ἑκάτῃ ἐν ταῖς τριόδοις: ἱδρίοντο γὰρ τὴν Ἑκάτην ἐν ταῖς τριόδοις, ὅτι ἐπὶ τῶν καθαρμάτων καὶ μιασμάτων ἡ θεός. ait Scholiaſt. Theocr. & ὅρκος παρὰ Κόλχοις, ἡ Ἑκάτη ταῖς φαρμακίσι εὑρετὶς γὰρ τῶν φαρμακῶν ἡ θεὸς, ait Scholiaſtes Apollon. Huc pertinet quod Burchardus Decret.lib.10.c.11. *Perſcrutandum eſt ſi aliquis ſubulcus, ſiue venator vel cæteri huiuſmodi dicant diabolica carmina ſuper panem aut ſuper herbas, aut ſuper quædam nefaria ligamenta, & hæc aut in arbore abſcondat, aut in biuio aut in triuio proijciat, vt ſua animalia liberet à peſte & clade, & alterius perdat.* Plato l.11. de LL. vbi de veneficis: ἂν ποτε ἄρα ἴδωσι που κήρινα μιμήματα πεπλασμένα εἴτ' ἐπὶ θύραις, εἴτ' ἐπὶ τριόδοις. Vide Horat. libro 1. Sat. VIII. Quod in fluenta Homerus: —— καὶ εἰς ἅλα λύματ' ἔβαλλον. Nemeſianus:

Quid prodeſt quod me pagani mater Amyntæ
Ter vittis, ter fronde ſacra, ter thure vaporo
Luſtrauit, cinereſque effudit in amnem,
Incendens viuo crepitantes ſulphure lauros.

Claudia-

Claudianus:

Trans caput auersus manibus iaculatur in altum
Secum rapturas cantata piacula tædas.

Vide locum plenissime vero Theocritus Idyll. xxv. quem operæ inspexisse.

v. 17. *aut cadauer*] An δημοσίους φαρμακοὺς intelligit? δημοσίους δὲ τοὺς λεγομένους φαρμακούς, οἵπερ καθαίρουσι τὰς πόλεις τῷ ἑαυτῶν φόνῳ ἢ τοὺς δημοσίᾳ, καὶ ὑπὸ τῆς πόλεως τρεφομένους. ἔτρεφον γὰρ τινὰς Ἀθηναῖοι λίαν ἀγεννεῖς καὶ ἀχρήστους. καὶ ἐν καιρῷ συμφορᾶς τινὸς ἐπελθούσης τῇ πόλει λοιμοῦ λέγω ἢ τοιούτου τινός, ἔθυον τούτους ἕνεκα τοῦ καθαρθῆναι τοῦ μιάσματος, οὓς ἐπωνόμαζον καθάρματα. Schol. Aristoph. Equit. Quæ illustrant illa pa. 117. *Massilienses, quoties pestilentia laborabant* &c. Quanquam ominosum mortuum tangere, imo domum funestam ingred, adeo vt mirum quã formidârint busta aut sepulchra. Theophr. Char. περὶ δεισιδαιμ. καὶ οὔτε ἐπιβῆναι μνήματι, οὔτε ἐπὶ νεκρὸν ἐλθεῖν. Gellius l. x. c. xv. *Locum in quo bustum est nunquam ingreditur: Mortuum numquam attingit.* Apul. Apolog. *omnia noctium occursacula, omnia bustorum formidamina, omnia sepulcrorum terriculamenta.* Ammian. lib. 31.

v. 21. *deos iratos extricasti*] L. *excitasti.*

Pag. 186. v. 12. *die feriarum quo* & l. r.] Plut. περὶ εὐθυμίας· παίζων καὶ γελῶν, ὥσπερ ἐν ἑορτῇ τὸν βίον διετέλεσε.

v. 14. *malo astro natus*] Isidorus lib. 10. cap. 1. *Astrosus ab astro dictus, quasi malo sidere natus.*

v. 18. *lorum in aqua*] Mart. lib. 1. epig. 61. l. 7. ep. 59. l. 10. ep. 55.

vers. 26. *nisi illud tam rigidum redd. quam cornu*] C. Aurel. Acut. pass. l. 3. *Tensionem autem veretri fuisse nimiam, vt cornu putaretur.*

Pag. 187. v. 1. *Quicquid in orbe vides*] Prorsus his gemina apud Tibul. l. 1. eleg. 2.

vers. 8. *mihi flumina parent*] Apoll. Arg. libro 3. de Maga.

καὶ ποταμοὺς ἵστησιν ἄφαρ κελαδεινὰ ῥέοντας,
ἄστρα τε καὶ μήνης ἱερῆς ἐπέδησε κελεύθους.

v. 11. *Lu-*

v.11.*Lunæ descendit imago Carm.d.m.*] Lucian. Philopseud. καὶ τὴν Ἑκάτην ἐναργῆ παρεστὰς, καὶ τὴν σελήνην κατασπῶν. Horat.v.Epod. Apul. Mil.11. Stat.——*Thessala victrix. Ridet anhelantes audito carmine bigas.* Τινὲς δὲ τὰς ἐκλείψεις ἡλίου καὶ σελήνης καθαιρέσεις ἐκάλουν τῶν θεῶν, τὸ παλαιὸν ᾤοντο αἱ φαρμακίδες τὴν σελήνην καθαιρεῖν. Cleomedes: ὁπόταν ἐκλείπῃ ἡ σελήνη, ὅτι φαρμακίδες εἰσὶν αἱ καθαιροῦσαι αὐτήν. Ideo tinnitu æris & clamoribus defectum lunæ adiuuabant. Ouidius.

Et quamuis aliquis Temesæa remouerit æra,
Numquam luna suis excutietur equis.

Seneca Hippol.

At nos solicitis lumine turbido,
Tractam Thessalicis carminibus rati,
Tinnitus dedimus, tu fueras labor.

Quia multis in locis Græcorum vetustissimi æris sonos tanquam rem validissimam adhibere soliti. Macr. Saturn. lib. v. cap. 19. quem vide.

v.18.*Ideo frutices, in gurg. sist.*] Nemesianus:

Cantant quod luna timet, quo rumpitur anguis,
Quo currunt scopuli, migrant sata, vellitur arbos.

Claud. libro 1. in Ruf. Virgil. Æneid. Lucan. libro 6. Manil. lib. 1.

v.26.*mensem veterem*] ἐσχάραν Tertull.

——*festas extruet alte Cespitibus mensas*——

Lusit Ouid. de arte amand. *Tange manu mensam, tangunt quo more precantes.* optime Festus, quem vide. Aristoph. Ἀχαρ. τὴν ἐσχάραν καὶ δέδρα καὶ τὴν ῥιπίδα. Schol. ἐσχάραν τὴν νῦν καλουμένην ἄβακλαν. Prudent. contra Symmach.

Omnibus ante pedes posita est sua cuique vetusta
Arula——

Vocatur & *altarium*. Glossæ: *Altarium* ἐπιβωμός. Auson. Ephem.

Foculumque viui cespitis
Vanis relinquo altaribus.

Nam & *foci* ἐσχάραι, vt Glossæ exponunt. Ouid. lib. 4. Metam. ——*focos totidem de cespite ponit.* Stat. 4. Theb.

ara pro-

ara profunda Erigitur Cereri. Lutacius: *Tria sunt in sacrificiis loca, per quæ piationem facimus. Scrobiculo facto inferis aris tribus sacrificamus, cælestibus, extructis focis, vnde etiam nominata sunt altaria, ad quæ sacrificantes manus porrigimus in altum.* L. *Scrob. f. inferis, aris terrestribus sacrificamus, cælitibus e. f.* hæc vera est lectio, quam nos eruimus. Festus: *Altaria ab altitudine dicta sunt, quod antiqui dijs superis in ædificiis à terra exaltatis sacra faciebãt, dijs terrestribus in terra, dijs infernalibus in effossa terra.* Sane hoc veteres sollicite seruasse ex Homero apparet. Heliod. lib. 9. Lucian. Necromant. Apul. Mil. lib. 1. *Deuotionibus sepulchralibus in scrobem procuratis.* l. 12. de Pag. sacrif. C. Theod. *Redimita vitis arbore vel erecta effossis ara cespitibus.* Iuuenalis Satyra 12. Horat. Sat. libro 1. Ecl. 8.

Pag. 188. v. 3. *camella lignea*] Sacrificijs lignea vasa adhibita vel hinc lucet, tum quod Festus: *Patella vasa picata sacrificijs apta.* Frequens vsus vasorum Samiorum in sacris. Plaut. Capt. *at ea non tantum operis figlini, sed lignea.* Cic. ad Q. Fr.

v. 5. *quadrato pallio*] Tertull. de pall. c. 1. *Nec iam calcato radiab. marm. terra.* Senec. epist. 16. *vt terram marmoribus abscondas, nec tantum habere tibi liceat, sed calcare diuitias.*

v. 9. *Hinc molli stella latus*] Nõ libet meminisse quid alij dixere. restituo ex vestigijs veteris scripturæ: *Hinc mollis stillæ lacus.* Varro 4. de Ling. Lat. *Lacus, lacuna magna, vbi aqua contineri potest.* Glossæ: λάκκος *lacuna, lacus, cisterna.* hinc *laccarij* λακκόποιοι, qui in ijsdem Glos. *lacunarij.* Innuit Petr. prisca ætate non fossis inducta fuisse maria, nec tantis impensis piscinas habuisse, sed contentos lacuna, qualem stillæ confluuia fecerant. Incredibile quanta luxuria piscinas habuerint, quem luxum festiue increpat Seneca lib. 2. Controu. 1.

Pag. 189. ver. 2. *At paries circa pal. sat. inani*] Vereor ne frustra sint, qui hic subtile acumen exercent. Vitruuius leg. 2. c. 1. vbi de priscorum hominum vita: *Furcis*

erectis, & virgultis interpositis, luto parietes texerunt. Alij luteas glebas arefacientes, struebant parietes, materia eos tegumentantes, vitandoq; imbres & æstus, tegebant arundinibus & fronde. Plin. l. 35. c. 14. *illini quidem crates parietum luto, & lateribus crudis exstrui quis ignorat?* Seneca epist. XCII. *virgeam cratem texuerunt manu, & vili obliuerunt luto.*

v. 3. *clausus numerabat agrestis*] Si recte aduertas proba etiam hæc lectio. In V. C. *Clauis numer. agr.*

v. 4. *Et viridi iunco gr. p. ar.*] Prisca ætate tecta arundinea aut straminea. Seneca: *stipula aliisq; siluestribus, operuere fastigium, & pluuiis per deuexa labentibus, hiemem transire securi.*

vers. eod. *Pendebat*] Seneca epist. 91. *Vt lacunaria penderent.*

Pag. 190. ver. 2. *tres anseres sacri*] p. 109. *occidisti Priapi delicias anserem omnibus matronis acceptissimum.* Laudo, quæ alij curiose indagarunt his interpr. sed fallor, aut nouam facem præfero ex Artemid. lib. 4. γυνὴ ἐν γαστρὶ ἔχουσα, ἔδοξε χῆνα τετοκέναι. ἐκρίθη, εἰ μὲν ἱερέως εἴη ἡ γυνὴ, τὸ τεχθὲν ζήσεσθαι ἱερὸν γὰρ οἱ χῆνες, καὶ ἐν ναοῖς ἀνατρεφόμενοι. εἰ δὲ μὴ θήλυ εἴη, ζήσειν μὲν, ἐπαιρικῷ δὲ χρήσεσθαι βίῳ, διὰ τὸ περικαλλὲς τῶν χηνῶν.

v. 7. *vincula calceamentorum*] Fasciæ, quibus in calceatu vtebantur. Plin. lib. 9. cap. 57. Pollux libro 2. Menander apud Theodoret. Serm. 6.

ὑποδέμενος τὸν ἱμάντα τῆς δεξιᾶς
ἐμβάδος διέρρηξε. ——

Plutarch. συμποσ. προβλήμ. διακινδυνεῦσαι τῶν ὑποδημάτων τοὺς ἱμάντας.

Pag. 191. vers. 12. *tribus nisi potionibus è lege siccatis.*] Horatius l. 2. Sat. *Siccat inæqualeis calices conuiua, solutus Legibus insana.* —— Plutarch. Symp. problem. lib. 3. quæst. 9. οἱ περὶ τὸν Διόνυσον ἁρμονικοὶ τρεῖς κατεῖδην ὅρους συμφωνίας πρὸς ὕδωρ διὰ πέντε. καὶ διὰ τριῶν, καὶ διὰ τεσσάρων, οὕτω μὲν λέγοντες καὶ ᾄδοντες, πέντε πιεῖν ἢ τρία, ἢ μὴ τέσσαρα, &c. Hesych. τρίτος κρατήρ. σωτῆρος. συνοχλῆς ναυτλίᾳ καταπλέοντι. ἐν ταῖς συνουσίαις ἐκεράννυντο κρατῆρες τρεῖς, καὶ

τὸν μὲν

τὸν μὲν πρῶτον διὸς ὀλυμπίου καὶ θεῶν ὀλυμπίων, ἔλεγον τὸν δὲ δεύτερον, ἡρώων. τὸν δὲ τρίτον σωτῆρος. ex his claret cur Ausonius hanc bibendi legem *mysticam* dixerit.

v.26. *At illa complosis manibus*] *Complodere manus* solent, quos ira possidet. Seneca de Ira.l.1.c.1. *Articulorum seipsos torquentium sonitus, complosæ sæpius manus, & pulsata humus pedibus.*

Pag.192.v.26. *expiare manus pret. licet, etiamsi homic. fecisſ.*] Tertull. cap.5. de Baptismo. *Penes veteres quisquis se homicidio infecerat purgatrice aqua se expiabat.* Seneca Herc. fur. *Et tota Thetis per meas currat manus, hærebit altum facinus*——vide si tanti, quæ pag.345.

Pag.193.v.9. *Quisquis habet nummos*] Horat. lib.2. Satyr.——*omnis enim res,*

Virtus, fama, decus, diuina humanaq; pulcris
Diuitiis parent: quas qui construxerit, ille
Clarus erit, fortis, iustus, sapiens ve etiam, & rex
Et quicquid volet.——

Pag.194.v.5. *extraxit iecur*] Notissimum ex iecoris forma diuinasse. Iuuen. Sat.v. Plin.l.x. c.22. Apul. Mil. 2. Cicero 1. de diuina.

v.13. *scorteum fascinum*] φαλλόν, Suidas: φαλλοί, μόρια δερμάτινα. αἰδοῖον σκύτινον. ὕστερον δὲ ἐκ δερμάτων ἐρυθρῶν.

v.20. *vrticæ*] Iuuen. Sat.xi. *Irritamentum Veneris languentis, & acres Diuitis vrticæ*——hinc Sat.2. *Hæc tetigit Gradiue tuos vrtica nepotes.* id est, hæc prurigo.

Pag.195.v.16. *Quod verberatus sum nescio*] Ouid.2.de arte amandi: *Nec maledicta puta, nec verbera ferre puellæ Turpe*——

v.20. *frequenti tractatione*] Mart.l.xi.c.30.

Pag.196.v.16. *Amplexu eff. & Teneo te*] Totidem prope verbis Heliodor. προσδραμοῦσα τε τοῦ Θεαγένει, τοῦ αὐχένος ἐξηρτῆτο, καὶ ἡ μὴν, ἔχω σε Θεάγενες. Apul. Mil. lib.8. *Charitem non tenebis, non frueris nuptiis.* lib.2. *Nequeunti tenere Totidem.*

v.17. *Tu desiderium, tu voluptas*] D. Hieron. ad Nepotianum: *Mel meum, lumen meum, meum desiderium, omnes delitias & lepores, & risu dignas vrbanitates, & ca-*

teras ineptias amatorum, in comœdiis erubeſcimus, in ſeculi hominibus deteſtamur.

Pag. 197. v. 4. *anus floris exſtincti*] Apul. Apol. *Noua nupta flore exoleto.* Philo Iud. ἀπομαρανθείσης ὥσπερ τινῶν ἀνθρῶν τῆς ἀκμῆς.

v. 22. *Pigiciaca*] Πυγησιακὰ.

Pag. 198. v. 12. *oſcillatione ludeb.*] Seru. ad Virg. Georg. 2. Erat autem luſus, quo impoſiti, tranſuerſo tigno de arbore ſuſpẽſo, alternis ſe mutuo ſubmittebant. hinc Tertul. de Pall. *oſcillum penduli impetus.* Græcis αἰώρα. Heſych. Hyginus Mytholog. cap. cxxx.

v. 17. *ſororis ſuæ automata*] *Automata* ſunt confixa, aut confixiles machinæ, vt Apul. quæ ſua ſponte mouentur. vel, vt Seneca, tabulata per ſe ſurgentia. Dioni ἴκρια. Petron. hunc motum puellæ automata indigitat, quia dum eam mercenarius commouendo ſubleuat, αὐτομάτως, h. c. ſua ſponte & per ſe videtur ſurgere. Sane αὐτόματα, quæcunque ſponte & per ſe facta. vt αὐτοματήσαντες, ἀφ᾽ ἑαυτῶν πράξαντες. & αὐτόματον, αὐτοφυὲς. Philo. Iconium libro 11. οὔτε ἐφύτευσαν, ἀλλὰ αὐτόματα ἡ γῆ σφίσιν ἀναπέμπει ταῦτα.

v. 18. *tentaturus*] vt in illo Tibul. *Illis Iunonem tentare Ixionis auſi* &c.

v. 22. *Dij maiores*] Seru. ad illa Virg. lib. 3. Æn. *Cum ſocio natoq; & magnis dis*, Macrob. Satur. lib. 3. cap. 4. Schol. Apollon Arg. lib. 2. Sect. 25. Sed de his alias.

v. 23. *Mercurius qui animas duc. & red. ſolet.*] Hora. de Merc. *Tu pius lætas animas reponis Sedib.* Hinc Græcis πομπαῖος. apud Eurip. Aiax, vbi ſe interimere geſtit: ——καλῶ δ᾽ ἅμα πομπαῖον Ἑρμῆν χθόνιον εὖ με κοιμίσαι. Artemid. lib. 2. νοσοῦντας δὲ ἀναιρεῖ (ἑρμῆς) διὰ τὸ ψυχοπομπὸς νενομίσθαι. Luc. dial. mortuor. Lutacius ad Stat. Theb. 4. Phornutus lib. 4.

Pag. 199. v. 20. *homines non caperentur ſpe*] Tibull. libro 2. Eleg. 6.

Pag. 200. v. 6. *Apud quaſdam gentes*] Tertul. Apolog. c. 9. *Aiunt apud quaſdam gentiles Scytharum defunctum quemque à ſuis comedi.* Lucian. περὶ πενθ. Solin. Similis

imma-

immanitas Maſſagetarum. Tertull. libro 1. aduerſus Marcionem. Hieron. aduerſus Iouian. 2. *Maſſagetæ miſerrimos putant qui ægrotatione moriantur, & parentes, cognatos, propinquos cum ad ſenectam venerint iugulatos deuorant.* Theodoretus Sermone IX. qui eſt de LL. Strabo libro 2.

Pag. 201. verſ. 3. *Saguntini*] *Seneca Controu. Neceſſitas magnum humanæ imbecillitatis patrocinium eſt. Hæc excuſat Saguntinos quod patres occiderint.* Iuuen. Satyra 15. eiuſque interpres.

v. 25. *ornatus verbenis*] Harum vſus vulgatiſſ. in ſacris. Apul. Apol. *Si poſueris donum aliquod, ſi ſacrificaueris, ſi verbenam ſumſeris.* Eurip. Alceſt.

v. eod. *veſtibus ſacris*] Infulis. nam eæ & hoſtiarum & ſacerdotum. Feſt. Gloſſæ Iſid. *Infula, ſacerdotalis vitta.* in ijſdem: *Infulat, propiciat.* Emporius de loco communi: *Inſpiciendi ſunt perſonarum habitus, vt ſacerdotis vitta & infula.* hinc Senecæ Agam. *Sacratæ infulæ.* Florus lib. 4. *Quæ omnia velut infula in deſtinatam morti victimam congerebantur.* Sueton. Calig. c. 27. *Alterum qui ſe periturum pro ſalute ſua vouerat, cunctantem pueris tradidit, verbenatum infulatumque, qui votum repoſcentes per vicos agerent quoad præcipitaretur ex aggere.*

Pag. 203. v. 14. *Tinctus colore noctis*] Ægyptius tibicen, qui in delicijs. Iuuen. Sat. xv. *ede virorum Saltatus nigro tibicine.* Apul. libro 1. Florid. de Indis: *in corpore colore eſt noctis.*

v. 15. *Manu puer loquaci*] Luc. περὶ ὀρχήσεως. ἀκούω ἄνθρωπε, ἃ ποιεῖς, οὐχ ὁρῶ μόνον, ἀλλά μοι δοκεῖς ταῖς χερσὶν αὐταῖς λαλεῖν. Cyprianus de ſpect. *Loqui digitis elaborat.*

Pag. 204. v. 6. *Non bene olet, qui ſemper olet*] Cic. ad Attic. *Mulieres ideo bene olere, quia nihil olent.* ita ſæpe ludunt, vt Varro: *Bellaria maxime mellita, quæ mellita non ſunt.*

Pag. 205. v. 17. *cryptam Neapolitanam*] Seneca. epi. LVIII. *A ceromate nos apte excepit in crypta Neapolitana. Nihil illo carcere longius, nihil iſtis faucibus obſcurius, quæ nobis præſtant, non vt per tenebras videamus, ſed vt ipſas.*

 v. 19. Pe-

v. 19. *Petauroq; iubente modo superior*] optime interpr. Manil. lib. v.

> *Corpora, quæ valido saliunt excussa petauro,*
> *Alternosq; cient motus, elatus & ille*
> *Nunc iacet, atq; huius casu suspenditur ille.*

Pag. 207. v. 2. *Romuleamque casam*] Vitruu. *Item in Capitolio commonefacere potest, & significare mores vetustatis Romuli casa in arce sacrorum stramentis tecta.*

Pag. 209. v. 10. *Nam turris prope quæ quadrata surgit*] Lucret. lib. IV.

> *Quadratasq; procul turres cum cernimus vrbis,*
> *Propterea fit, vti videantur sæpe rotunda,*
> *Angulus obtusus quia longe cernitur omnis.*

Isidor. Orig. lib. 15. c. 2. *Turres quamuis quadratæ aut latæ construantur, procul tamen videntibus rotundæ existimantur, ideo quia omne cuiusque anguli simulacrum per longum aeris spatium euanescit atque consumitur, & rotundum videtur.*

EIVSDEM PRÆFATIO IN VARIORVM IN P. ARBITRVM * OBSERVATIONES AB SE DIGESTAS.

** Quas nos omnes & singulas in* SYMBOLAS *nostras cõtulimus.*

† Scripta hæc est epistola anno 1595.

ANni fere † XXCV. postquam renatus Petronius, sed prô nefas tam ruptus & multifariam truncatus, vt potius informe pecus ex matris visceribus excisum, quam legitimus fœtus. Itaque docti viri, publico bono nati, continuo dilaniata & dispersa eius membra cum cura conquisiuerunt, fracta & luxata obligarunt: quorum acumen, & feliciter curiosas manus expertus Arbiter, vt anguis, conuertit corium & æuum. Quam damus, editio septima est, ea vt purior & amplior prodiret, imo ne quid omnino deesset, votum & animus mihi fuit. Quidquid igitur emendationum & explicationum ad Petronium pertinentium, apud nostri æui præclaros viros sparsum, excerpsimus, digessimus, & hoc fasciculo comprehendimus, quo in promptu essent, & velut sub vno oculorum ictu. Selegimus autem

autem necessaria; nam omnia adiicere nec libuit, nec per formam libelli licuit.

GASP. BARTII IN PETRONII ARBITRI SATIRICON Racemationes.

NOB. CLARISSIMOQVE MELIORI Goldasto ab Heiminsfelt. *S. P. D.*

PEtronium Arbitrum gaudeo tandem à te percensitum. V C I. & amicissime. Multa in eo olim ego disputaui, multa in aliorum Animaduersiones animuerti. Omnia nunc dispunxi vsque ad mancas has Notas, quas tibi iugulandas mitto, potius ne promisso meo desim, quam vt operæprecium in iis me fecisse arbitrer. Gratulor autem & Tibi famam & Iuuentuti Egregium suum, quod genuino nitori tandem abs te restitutus lepidissimus scriptor in ora virum exibit. Ego nihil pro tempore quæro, nisi vt nomen meum expungam, quod in tabulas relatum, & à claritate nominis tui splendorem adulescentiæ meæ mutuor. De reliquis tu videris. Qui ab immortali hoc Charitum pullo numquam perituram Famam habebis. Salue ab eo qui tibi commendatus esse cupit, teq; admiratur.

GASPARE BARTHIO.

PAg. 47. vers. 1. *num alio genere furiarum Declamatores inquietantur*] à nocturnis lemuribus & Empusis traductum. Sallustius; *animus impurus, diis hominibusque infestus neque vigiliis, neque quietibus sedari poterat*. Egesippus lib. 1. cap. VII. *tanti sceleris immanitas mentem exulcerabat, non somnus oculis, non quies animo dabatur.* Vide D. Hieron. in vita Ioan. Mon. Horat. Epod. v. & eius Comment. Sueton. Neron. XXXIV. Ouid. in Ibin.

v. 11. *vanissimo strepitu*] Dusa F. *inanissimo.* Ouid. lib. v.

Raucaque garrulitas, studiumque inane loquendi.

ita M S. & male Ciof. qui mutat.

vers. 10. *rerum tumore*] pessime mutant. Focas in vit.

Virg. *quis tantum eloquij potuisset ferre tumorem.* Seneca Pat. *tumor & obundantia Sermonis.* Quintilian. lib. IX. c. IV. *Itaque vbi est necesse, etiam tumorem adfectamus.* Minut. Felix. *Sententiam non eloquentiæ tumore, sed rerum ipsarum soliditate libremus.* Fulgentius Myth. *nec immemor cuius verbosas fabulas propter scholaribus rudimentis tumidas ferulis gestauerim palmas.*

vers. 11. *strepitu*] Horat. IV. Carm. III. *testudinis aureæ strepitum* dicit. Virgil.

——*argutos inter strepere Anser olores.*

Pag. 48. v. 4. *In pestilentiam*] non corrigend. *pestilentia.* vt voluit vir Ill. Nam & hoc genus phraseos probum bonis & idoneis imitari auctoribus. Vel in iure nostro quoties comparet? l. II. §. XXXI. de O. Iur. L. IX. de Acquir. Poss. l. XIV. de Probat. L. XXXV. de O. & A. L. XL. de Adopt. L. III. de suis, & leg.

v. 6. *verborum globulos*] à genere cupediarum, quod describit Cato de R R. c. LXXIX. vnde ductum Chiani quod de papauere & melle hic dicitur. Mirum hoc nemini obseruatum.

v. 7. *omnia dicta quasi papauere & sesamo sparsa*] Cato: *eos melle vnguito, papauer infriato, ita ponito.* Addi & Luciani locum, Græci Petronij. Lexiph. μὴ δὲ σε θελγέτωσαν αἱ ἀνεμῶναι τῶν λόγων, ἀλλὰ κατὰ τὸν τῶν ἀθλητῶν νόμον ἡ στεῤῥὰ σοι τροφὴ συνήθης ἔστω. Litem tamen de discrimine Anemonæ & papaueris non faciamus.

v. 12. *leuibus sonis*] forte, *læuibus.* vt *volubilitas & tolutiloquentia* Neuij fiat: Sic D. Augustus ad Antonium: *an potius Asiaticorum oratorum inanibus sententiis verborum volubilitas in nostrum sermonem transferenda?* Exstant in Suet. cap. LXXXVI. & ipse Cæsar fungit inane & volubile serm. genus.

ver. 15. *caderet*] Sen. Pater. *nec dij tantum mali permittant, vt cadat Eloquentia.* Priscian. præf. Gramm. *cadentibus studiis litterarum.*

v. 26. *Pudica oratio*] Sic *castitatem arrogantiæ,* (vt Petr. *granditatem & pudicitiam*) opponit Vitruu. lib. I. cap. I. de Impudicâ oratione Orator. de causis Corr. Eloq.

adeo

adeo melius oratorem vel hirta toga induere, quam fucatis & meretriciis vestibus insignire, Neque enim oratorius iste, nec virilis quidem cultus est, &c. Is scriptor ex professo docet quæ Petron. aliud agens tangit.

v. vlt. *maculosa*] contra *puram* dicit Cæsar apud Sueton. vita Terentij.

Pag. 49. v. 6. *Eloquentiæ regula*] Iuunal. Sat. VII. *vt præceptori verborum regula constet.* Sic *morum regula.* Manil. lib. II. *Iuris regula.* Cic. I. de L L. *recti regula.* Minut. Felix. Similia & in Theognide.

v. 9. *carmen sani coloris*] forsan: *caloris*: nam is proximus insaniæ, de qua loquitur. Ouid.

Est deus in nobis agitante calescimus illo.

Stat. I. Thebaid.

Pierius menti calor incidit.

Nec minus tamen & illud bonum quare non sollicitamus.

v. 10. *eodem cibo pasta*] Eunapij similem locum notauit Iunius Adagiis.

v. 12. *pictura quoque*] ea solita iungi artibus liberalibus. Pacatus panegyr. *recte profecto germana illa Pictorum Poetarumq; commenta victoriam finxere pennatam.* Lucianus de Imaginibus: καί τοι παλαιὸς οὗτος ὁ λόγος αὐθάδεις εἶναι ποιητὰς καὶ γραφέας. Horat. art. Poet.

vers. 23. *necesse habet cum insanientibus furere*] Horat. libro II.

———pudor, inquit, te malus vrget,
Insanos qui inter vereare insanus haberi.

Symposius œnig.

Insanos inter sanum non esse necesse est.

v. vlt. *cœnas captant*] Martial.

Capto tuam, pudet heu, sed capto, maxime, cœnam,

ibid. *tamquam piscator*] sic aliquoties Martial. munera piscationibus componit. lib. v. epist. XIIX. *imitantur hamos dona.* lib. VI. c. LXIII.

Munera magna tamen misit, sed misit in hamo,
Et piscatorem piscis amare potest?

Pag. 50. v. 9. *moratur in scopulis*] Oppian. III.

ἔνθα δ᾽ ἔπειθ᾽ ὁ μὲν αἰὲν ἐπημύων ποτὶ πέτραν.
ſimile quid in eiuſdem Cynog. II.

v. 13. *ſpes ambitione donant*] quid ſi, *domant*.

v. 18. *Laborum gradus*] vt paulatim comprendi poſſent, à ſcutis deductum. Hilarius:

Progenies ſequitur, gradibus per crimina creſcens.

Paterculus lib. II.

v. 21. *atroci ſtilo*] inclementi. Non memini alibi obſeruare hoc vocabulum tam clementi ſignificatu. In Plauto tamen, *atrox aſtutia*, pro inſigni Capt. Actu 3. Scena 4.

Pag. 51. ver. 6. *Artis ſeueræ ſi quis amat effectus*] Mirum tam diu hæc non probabili ſaltim coniectura tentata. L. *artis ſeuere ſi quis ardet affectu*. Vel ſane *effectus* retineatur, quod pro ſumma ſcientiæ poſitum. Vitruu. libro I. c. I. *non tantum Architecti non poſſunt in omnibus rebus habere ſummum effectum*. Sic *ſalutis effectus* apud Boeth. lib. III. de Conſ. proſ. X.

v. 7. *prius more*] lego, *prius morem*.

Frugalitatis lege calleat exacta.

de *Moris* vocab. alibi.

verſ. 3. *hiſtrionia*] alia quam vulgo fortaſſis hæc *hiſtrionia*. Sic *hiſtrionales modos* agnoſcit in Oratore auctor Dial. quem vide multis.

verſ. 14. *armigeræ rident*] leg. *arrident*. Athenæ, *πόλις παλλάδος Rurip.*

v. 17. *fontem*] omnis enim ab eo Poetarum poſteritas. nude *Pater vatum* Claudiano. Vide Manil. lib. II. Quintil. lib. x. c. I.

v. 18. *mittat habenas*] *effranata Eloquentia* apud Fulgent III. Myth. x.

verſ. 20. *Demoſthenis arma*] Sic *arma Eloquentiæ* auct. Dial. Seuerus apud Senecam, de Cic.

Publica vox cuius æternum obmutuit armis.

verſ. 25. *Fortuna celeri diſtincta*] omnino L. *diſcincta*. Libera.

v. 26. *epulas & bella*] quæ in Poetis grandioribus totos libros faciunt.

v. vlt.

v.vlt. *minentur*] *minari* promittere. Comm.Horatij lib.II.Sat.III.

Pag.52.v.2. *Pierio defundes pectora verba*] & hac hactenus male habent. Lege *pierio defundes nectare verba*. *Defundere*, *diffundere*, vt *decernere discernere* apud Frontin.I.de aquæ duct. Nectar autem carmen quam suauiss. Paulinus:

Referensque paucos de tuis scriptis logos,
Quasi labra melle sparserit,
Sic de fauorum mihi tuorum guttulis
Dulcissimum gustum offerens, &c.

Calpurn.Ecl. IV.

Tam liquidum tam dulce canit, vt non ego malim
Quod Peligna solent examina, lambere nectar.

Seneca in Epigram.

Cuius cecropio pectore melle madent.

Germana autem verba apud Varron. Atacin.

Pierio liquidam perfundis nectare mentem.

Qui versus de correctione Petronij vix sinit dubitare. Sic Græci sæpe. Aristinæt. Heliod. Achill. Tat. Lucian. imag. καὶ τὸ γλυκίων ἀπὸ τῆς γλώττης περὶ αὐτοῦ μᾶλλον ἢ περὶ τοῦ πυλίου γέροντος ἐκεῖνον ὁ Ὅμηρος ἂν εἴρηκε. Hesiod. Theogon.

——ὃ δ᾽ ὄλβιος ὅντινα μοῖσαι
φιλεῦνται, γλυκερή οἱ ἀπὸ στόματος ῥέει αὐδή.

Theocritus:

μολπὰν τὰν μοῦσαι καὶ ἀεὶ ποθέοντι δέδοικεν
τὰν γλυκερὰν μολπὰν——

Lucret.lib.I. *& quasi Musæo dulci cõtingere melle.* Nectar autem, quia omnium suauissimum putabatur, ad cantus dulcedinem translatum. Pindarus Olympionic. VII.

καὶ ἐγὼ νέκταρ χυτὸν μοισᾶν δόσιν ἀθλαφόροις
Ανδράσιν πέμπων γλυκὺν καρπὸν φρενός.

Theocritus Thalysiis:

οὕνεκα οἱ γλυκὺ μοῖσα διὰ στόματος χέε νέκταρ.

Schol. αἱ μοῦσαι αὐτὸν γλυκύτατον σχεδὸν ἐποίησαν. δηλοῖ δὲ διὰ τοῦ νέκταρος ὑπερβολικὴν τὴν μελιχρότητα, ἢ
τὴν γλυ-

τὴν γλυκυφωνίαν, &c. Sic è Latinis alij non pauci. Capel. a lib. XI. de Musica. *post hos honoratior fontigenarum virginum chorus Pegaseæ vocis nectare diffluebat.* Licentius ad Augustin.

> *Scripta salutiferi sermonis, & illa priorum*
> *Æquiparanda fauis, reputans quæ pectora in alto*
> *Conceptum in lucem vomuisti nectareum mel.*

Sic transfertur & ad odorem vt notauit Gifan. & addo locum Marij Victoris, lib. I.

> *Vnum ex diuerso nectar permiscet odore.*

v. 10. *dum ergo iuuenes sententias rident.*] Scribo: *iuuenis.* Enim de illo declamatore sermo est.

v. 11. *infamant*] conuiciantur, explodunt, Vincentius Lirinensis: *quæ silentio sepeliri oportebat rediuiua opinione diffamant.* Hieron. Hilarionis vita: *Aduersarius hoc ipsum irridens diffamauerat.*

v. 23. *diuinam*] vatem, diuinatricem: Iuuenal. Sat. X.

> *Exta & candiduli diuina tomacula porci.*

Querol. *Secreta queroli ac familiaria tamquam diuinus loquitur.* Arnob. lib. VI. *Apollo diuinus.* Idem. lib. V. *res diuinæ.* Claud. *diuinum pectus,* &c.

v. 26. *reiecit*] eum scilicet centonem quo amictus erat Eucolpius. Itaque postea refugiens ait, *operui caput.*

Pag. 54. ver. 14. *cæpit velle pudorem extorquere*] Higyn. cap. IV. *cæpit velle filios eius necare.*

v. VI. *fortiter faceres*] à militari disciplina, vbi audens aliquid magnanimum, *FORTITER facit.* Martial. lib. XI.

> *Fortiter ille facit qui miser esse potest.*

Seruius ad illud IV. Georg. *Cæsar ad altum Fulminat Euphraten bello. fortiter facit.* Quintil. Decl. CLXXXVII. CCXCIII. CCXCIV. CCCIII. Rufinus Hist. Eccles. lib. XI. c. XXXIII. Ammianus libro XXXI.

Pag. 55. v. 2. *qua nunc in diuersorio puer est*] fugit hanc Scripturam Ratio. Non enim tam humiliter de se sentit bene peculiatus iste furcifer. Legam, vni ea littera transposita, & paullum immutata: *qua nunc in diuersorio*

uerſorio pueri es. Sic digna exibit hominis arrogantiæ ſententia.

Pag. 56.ver.1.*tardum eſt differre*] ſimilis ſententia in Polyb.lib.IV.Senec.Agam.

v.4.*cuſtodem*] Iuuen.*quis cuſtodiet ipſos*
cuſtodes? cauta eſt & ab illis incipit vxor.

verſ.6.*rationem diducerem*] Pacat.*cum ductam chiam rationem ipſorum videamus annorum.* Martial.libr.XII. *accipe rationem.* Sen.I.de clem.

v.10.*votis vſque ad inuidiam felicibus*] Egeſipp.libr. I.cap.XVII. *in multis apud Magnum ſupra libertorum modum vſque ad inuidiam excellens.*

v.15.*ludentem*] ne quam vox, vt obſeruatum doctis. Adijce iſta.Maximian.

Cum media tantum dilexi ludere forma.

Iuppiter apud Lucian. *ἔτι γὰρ οὐ μέμνησαι ἐκείνων, ἔτι ἐγὼ ἔπαιξα εἰς τὴν γῆν κατελθών.* Sulpicius Seuerus Sacræ Hiſt.lib.I.

verſ.18.*veſticontubernium*] veram huius vocis lectionem & interpretationem adhuc quæro. *Contubernium* quidem pro concubitu apud Sueton. Calig. cap.XXVI. L. XXIII. C.Iuſt.ad L. Iul.de Ad. Legere memini. Alias militantium proprie cohabitatio. Apul.Sulpic.Seu.de vit. Martin. Alij.Et pag.XXXII. *Commilitonem* ſuum eumdem vocat.

v.21.*perfunctorie*] Egeſippus lib.I.c.XVII. *non perfunctorie itaque in ipſo prœlio iuuit hoſtes ſuorum.* Vincentius Lirinenſis. *ſed hæc forſitan perfunctorie prolocutus eſt. Perfunctoria ſalutatio* Optat. Afer.libro.IIII.

v.22.*Diuidere*] ſane non adeo hic impium vt volunt, ſed vt Seneca lib.I.de Ben. cap.XIV. *meretrix ita inter multos ſe diuidit vt nemo non aliquod ſignum familiaris animi ferat.*

Pag. 57.verſ.14. *examinatus conticuit*] vt ſolemus in magno & inſperato caſu. Valerius Flaccus.V.Arg.

attonito quamuis pauor ore ſilentem
Exanimat? Apollonius.III.Argonaut.
ἄνεῳ δ᾽ εἰς ἀλλήλους ὁρόωντο.

Minut.

Minut. Felix Octau. Claud. III. de Rapt. Pros. Sym. Epist.

Pagin. 58. vers. 11. *circuitu agendum*] Martial. lib. XI. epig. XVI.

nec per circuitus loquatur illam.

vers. 18. *vendere verba*] vide quæ ad Manil. in libb. Ablegm. Incertus Poeta.

Ius ruit, ordo perit, sceleri placet ora manusque
vendere———

Pag. 59. v. 1. *Sicel.*] vide Rhemnium de Pondd. Cæterum in hac periodo illustre mendum, cui exstirpando nunc non sumus.

v. 13. *nihil agere*] ociosi esse. Demosthen. ἐκ τοῦ μηδὲν ἤδη ποιῆσαι λήσεσθε πάντα ταῦτα. Vide si tanti, quæ ad Claud. in Eutrop. notamus.

Pag. 61. v. 9. *ostium non satis audaci strepitu*] τὸ *Non* officere sensui recte vidit doctiss. WoW. itaque id delet: Ne tam audaces simus l. *Ostiolum satis.*

v. 11. *Cum & ipsi ergo pallidi*] f. *cum & ipse & ego palladi.* Nam de nemine hactenus timente locutus est.

Pag. 62. v. 4. *Expectauimus lacrymas paratas*] contrariantia hæc, f. *exputauimus.* vt de lacrymis Quartillæ non suis & socij loquatur iuuenis, quas scilicet non ad dolorem, sed eius friuolam ostentationem dixerit paratas.

v. 6. *detonuit imber*] quia *AMBITIOSVM* dixit, placuit viro docto: *DETVMVIT* quod verbum quamquam eodem modo in Prudentio, Statio, Plinio, Gellio, lectum, hic tamen non recipimus. Quis enim nescire potest socia esse imbres & tonitrua?

v. 11. *vbi fabulas & antecessura latrocinia didicistis*] latet aliquid propter fractum Satyricon hoc, suspiciendum nō sciendum. At dubio procul: *dedidicistis.* Minatur enim in hominibus paulo ante perditæ audaciæ tantam iam pusillanimitatem. Leg. *ante secura latrocinia dedidicistis.* Sic Sulpicius Lupercus.

Ante feri ceruis submittent corda leones
Sæuaque dediscet prœlia toruus aper.

v. 13. ne-

v. 13. *neque enim impune quiſpiam quod non licuit adſpexit*] Callimachus.

κρόνιοι δ᾽ ὧδε λέγουσι νόμοι
Ὅς κε τιν᾽ ἀθανάτων, ὅκα μὴ θεὸς αὐτὸς ἕληται,
Ἀθρήσῃ μισθῷ τοῦτον ἰδεῖν μεγάλῳ.

viderant autem Priapi ſecretum in cryptâ iſti. *Vexare* eſt inter Nupta. Ouidius.

Parcius Andromachen vexauit Achaia victrix.

Latro in Catil. *cædes ciuium, domorum incendia, vexationes virginum.* Idem. *ſeruate pudicitiam neceſſitudinum veſtrarum à teterrimis vexationibus.*

Pag. 63. v. 1. *maior in præcordiis dolor ſæuit*] Silius lib. 1. de Annib.

Romanum ſæuit puerili in pectore bellum.

v. 7. *Supinas manus*] Virgil. IV. Æn.

multa Iouem manibus ſupplex oraſſe ſupinis.

Apollon. Arg. 1.

πολλὰ μάλ᾽ ἀθανάτοισιν ἐς αἰθέρα χεῖρας ἀείρων
εὐξάμενοι. vide Ariſtotelem & Apul. *περὶ κόσμου.*

v. 10. *traducere*] diffamare. ſic. XXXIX. & CIX. Martial.

Quæ tua traducunt manifeſto carmina furto.

v. 11. *quæ mille vix homines norunt*] vera lectio, firmatur à Martial. I. LXVI.

Secreta quære carmina & rudes curas,
Quas nouit vnus.

v. 13. *gemitibus concuſſa*] Capella lib. 1. *tanta gratulatione alacritateque concutitur.*

v. 26. *dentata manu*] recte qui ita legit.

Pag. 64. v. 6. *Contemni turpe eſt*] Pacatus. *cuius quidem ita maiores noſtros ſemper pertæſum eſt, vt grauiorem putauerint ſeruitute contemtum.* Cæterum epigramma optime emendauit magnus Turneb. Clauſula eſt. *victorem etiam eum haberi & palmam referre certaminis, qui non iugulet ſtatim vt ſuperarit aduerſarium*: Par quodammodo ſententia in epigrammate Senecæ.

Deſere confoſſum, victori vulnus iniquo,
mortiferum inpreſſit mortua ſæpe manus.

v. 11. *in riſum effuſa eſt*] Sueton. Caligul. XXXII.

V. 14.

v.14.*omnia mimico risu exsonuerant*] Pacatus. *cuncta cantu & crotalis personabant.*

v.24.*Ego autem frigidior*] Ouid.

Sanguis abit, mentemq; calor corpusq; relinquit,
Inque nouo iacui frigida facta toro.

Pag.65.v.11. *attonitus*] rei nouitate. Sen. Apoc. *stupebant omnes nouitate rei attoniti.*

v.eod. *mors non dubia*] Ouid. *Non dubia est Ithaci prudentia.*———

Pagin.66.vers.5. *Satyrij*] vide P. Æginet. libr. 1. cap. XXXVI.

v.13. *acu comatoriâ*] Quintil. lib.11. cap.v.

v.vl. *horribile secretum*] sacrum & sanctum. M. Victor. lib.III.

attonitum venerabilis attrahit horror. Claud. VI. Conf.x. *Et sacer horror aquis*———Lucan. III. *arboribus suus horror inest.*———

Pag.69.v.3. *clune agili*] vide Arnob. lib. quinto.

v.4. *molles veteres*] l. *molles, ceuetes*, Schol. Iuu. Sat. VI. *ceuetes molles & obscœni appellantur.*

vers.11. *cretæ*] Martial. lib.11. ep. XLI. libr. VIII. ep. XXXIII.

v.18. *hominem acutum*] Roman. Aquila. *inuentio cum acutis hominibus communis est.*

ver.19. *vernulæ*] Iuuenal. XI. *ad quod lasciui ludebant ruris alumni.*

Pag.71.v.16. *thalamum ingesta veste*] Claudian. II. de Raptu. ———*alii prætexere ramis*
Limina & in thalamum cultas extollere vestes.

Pag.72.v.20. *res nouas*] ante non visas. Prosper.

Insolitum si quid labentia tempora promunt.
Hoc mirum mundus dicit, habetq; nouum. Eurip. ἄπισ" ἄπιστα καινὰ καινὰ δέρκομαι.

v.vl. *Trimalcio lautissimus homo*] an ista postrema nō glossemata.

Pag.73.v.15. *cursoribus*] Sen. Epist. LXXXVII.

v.23. *admiratione Tutori*] Plautus prol. Pseudoli. vel quisquis auctor.

v.25.

v.25. *Ostiarius*] ianitor, catena Solitus ostio alligari. Sueton. Clar. Rhetor. Ouid. I. Amor. Nonius *tinnire*.

Pag. 74. v. 6. *canis ingens catena vinctus*] catenarius canis Sen. III. de irâ. XXXVII.

v. 13. *Ipse Trimalcio capillatus caduceum tenebat Mineruaque ducente * tenia intrabat*] asteriscum exstirpa: teniæ autem solennes in imaginibus, ita hominẽ teniâ comprehensum introducebat Dea. Pausanias Att. ἀπόλλωνα ἀναλέμβρον ταινία τὴν κόμην. Lucianus Philopseude, *de statuâ Pelichi*: ἀναλέμβρον τὴν κεφαλὴν τῇ ταινίᾳ. Paulo post εἶδόν τινα ἐπὶ τῇ δεξιᾷ τοῦ κρηνοῦ ταινίας καὶ στεφάνους ξηροὺς ἔχοντα. Ælianus Poicil. lib. IX. c. XXXIX. vbi adolescens amans statuam bonæ fortunæ: ἀναδήσας πολλαῖς ζωνίαις καὶ στεφάνωσας τὸ ἄγαλμα ἑαυτὸν ἀπέκτεινε. Sic amatores Athenis amasia ternis incinxisse, iudicio adfectus ex eo more clarum, quem ad Theocritum illustrat D. Heinsius. ὁ θαυμάσιος.

vers. 20. *capiebat*] L. *rapiebat*. Fulgent. Myth. *sequax si fueris celeriter raptum ex mortali cœlestem efficient.*

v. 22. *aurea pensa*] rebus lætis ea Parcis dabant. Sidon. Senec. Apocol. Tristibus autem pulla. Horat. Martial.

v. 26. *ædicula*] pretiosioribus effigierum ædiculas faciebant Pausan. Corint. ἑρμοῦ δ' ἐστιν ἀγάλματα χαλκοῦ μὲν καὶ ὀρθὰ ἀμφότερα. τῷ δὲ ἑτέρῳ καὶ ναὸς πεποίηται. Herodot. Euter. τὸ δὲ ἄγαλμα ἐὸν ἐν νηῷ μικρῷ ξυλίνῳ κατακεχρυσωμένῳ προεκκομίζουσι. Tibullus.—*paupere Cultu*

Stabat in exigua ligneus æde Deus. Iuu. S. VIII.

Ipsi deinde lares, si quod spectabile signum,

Si quis in ædicula Deus vnicus.

Pag. 75. v. 4. *quas in * medicâ*] lege: *quas in porticâ picturas haberent. Iliada & Odyssæam respondit.*

v. 26. *ante pedes*] ritu supplicum.

ante pedes supplex similisq; roganti concidit. Mart. Spect.

Pag. 76. v. 5. *precario*] *Sacrarium* in ædibus suis agnoscit Auson. Ephem. Puto idem esse. Cicer. Fam. libr. XIII. ep. II.

v. 13. *Sine dubio*] Portius Latr. *Atheniensibus vrbi sin dubio doctissima.*

v. 19. *ad summam*] συλλήβδην. Vitruu. lib. VII. *ad summam mors eius vt parricidij damnati varie narratur.*

v. 25. *ad pedes*] vetustiss. mos ante epulas pedum lotio. Genes. XLIII.

Pag. 77. ver. 6. *pantomimorum*] conuiuatum ad Symphoniam clarum post alijs not. ex Heliodoro. lib. III. Lucian. περὶ Ορχ.

v. 24. *positus*] *ponere* conuiuale verbum. Iuuen.

—quanta est gula quæ sibi totos Ponit apros—Idem. XI.

—natalicium conuiuis ponere nardum. Tale *MITTERE* apud Apic. & *missus* pro ferculo. quod & *PATINAM* idem vocat.

Pag. 79. v. 9. *Si adhuc*] *si* valet *an*. Prop. lib. II. Eleg. vlt. Gratius Cyneg.

Pag. 80. v. 1. *colaphis obiurgare*] l. *obiurgari*

v. 17. *verum Opim.* pro miro, cum sua ætate iam non fuisse dicat Velleius. II.

Pag. 81. v. 3. *esse bene*] Catullus

est pulcre tibi cum tuo parente.

Pag. 82. v. 13. *damus plausum*] Horat. *datus in theatro cum tibi plausus.*

v. 14. *res electissimas*] cibos. Iuuen. XI.

conuiuam caueo qui me sibi comparat & res despicit exiguas——Publius.

Bonarum rerum consuetudo pessima est.

Non aliter hoc exponendum. quod crux fuit nupero Criticorum perduelli.

Pag. 83. v. 11. *genius tuus*] Apul.

Carmina dono tibi serta tuo genio.

v. 14. *Trimalcionis Topanta est*] valeat cum *Sycophanta* alter, Lipsij lectio probissima τὰ πάντα est. Eius Exemplis ista adijce. Auson. Grat. Act. *senatus, curia, vnus mihi omnia Gratianus.* Plin. Paneg *omnia pariter ac statim factus.* Heliodorus lib. VII εἰμὶ γὰρ τοι τῇ δεσποίνᾳ τὰ πάντα, καὶ μόνον οὐκ αὐτὴ πνεῖ με καὶ ὁρᾷ ἀλλὰ καὶ νοῦς ἐκείνῃ καὶ ὦτα καὶ πάντα τυγχάνω. Lucianus ἑταιρικοῖς. ἐρώμενος, δεσπότης πάντ

τῆς παντ

τις, πάνθ' ἦν ἐγώ, Achilles Tatius libro v. πρὸς γὲ τὴν μαγδύεσαν οὕτως ἔχειν ὡς πάντα νομίζειν ἐκείνην αὐτῷ. Lucan. lib. III. *Omnia Cæsar erat.* Prosper contra Ingratos.

Dum nulla sibi tribuit bona, fit Deus illi
Omnia———

Macrob. III. Sat. XI. *at hic vester, flamen, & pontifex & omnia.* Paterculus libro. II. *id vnum dixero, quam ille omnibus omnia fuerit.* Sic Trismegistus etiam in Pœmandro.

v. 22. *Pactarum esse cœpit mentio*] Persius:———

Ecce inter pocula quærunt
Romulidæ saturi quid diu poemata narrent.

Iuuenal. S. VI.

Eum discumbere cœpit, Laudat Virgilium———

In carmine Publij notata quæpiam alibi publicauimus.

Pag. 84. v. 12. *faleris pelagijs*] Hieron. *vt taceam de inaurium precijs, candore margaritarum, rubri maris profunda testantium. Smaragdorum virore, Cerauniorum flammis, Hyacynthorum pelago, &c.*

v. eod. *pelagiis*] Manil. lib. v.

Vix quisquam est locuples, oneratur terra profundo.

v. 13. *indomita*] ob libidinem equæ indomitæ similis. Horat. de eadem libidine.

Indomitam properat rabiem sedare.

Attius apud Non. *Tereus indomito more atq; animo barbaro Compexit in eam Amore vecors flammeo.*

v. 16. *ignes lapideos*] fulgores gemmarum. Claudian.

———*acies stupet igne metalli.*

Martial.

Miratur Schyticas virentis auri
Flammas Iuppiter.

Lapides, gemmæ. Ouid.

Elapsusq; caua fingitur aure lapis.

Manil. lib. IV.

Nec lapidum pretio pelagus cœpisse pigebit.

Pag. 86. v. 2. * *gastrarumq; eminentium.*] f. *grumorumque.* vide Nonium.

v. 23. *& transfudimus hinc & hinc labellis errantes animas*] Deliciæ compotum Amoris ἐρωτῶν. Theocrit. Oarist. εἶτ' αὐτὰν δυνάμαν καὶ τὰν ψυχὰν ἐπιβάλλειν. Bion. Epit. Adon. τοσοῦτον μὲ φίλασον ὅσον ζώει τὸ φίλαμα, Ἄχρις ἀπὸ ψυχῆς ἐς ἐμὸν στόμα κ' εἰς ἐμὸν ἧπαρ πνεῦμα τεὸν ῥεύσῃ. Sic Aristenæt. Heliodor. Tatitus, Apuleius. Manil. lib. v.

Oscula, & in proprias animum transferre medullas.

Vide Platonis versus apud Gellium (ab ipso fortassis) interpretatos lib. xix. c. xi. Macrob. ii. Saturn. ii.

v. 25. *perire cœpi*] hoc est, *perij*, vel *pereo*. Sallust. *sæuire fortuna ac miscere omnia cœpit*. Phædrus fab. ii. *Sed quoniam graue omnino insuetis onus, & cœpissent queri.* Hoc genus hic Pithæo in Phædro doctiss. Rigaltio notatum. Ita Græci. Diodorus Siculus lib. xi. ἤρξατο δὲ ναυπηγεῖσθαι κατὰ πᾶσαν τὴν παραθαλάττιον, &c.

Pag. 87. v. 3. *volutatus*] in ἀῤῥήτεις hoc verbum. Lucilius. xxx. *Quid tu istuc curas vbi ego oblinar atque voluter.* Cic. 2. de Republ. *cupido autem & libenti, & libidinoso, & volutabundo in voluptatibus.*

v. 17. *alium locum*] Subtiles sunt, qui hic quid nequius imaginantur. *Loci* tamen talis intellectus creber apud Medicos. Prudent. Peri steph. xiv. Columell. l. 8. c. 7. l. 7. c. 3. l. 6. c. 27. &c.

v. 24. *solus incumbis.*] Vt draco ille in fabulis. Phædrus lib. 4. Sulpicius Seuerus lib. i. sacr. histor. *inhiant possessionibus, prædia excolunt, auro incubant.*

v. 25. *contentus*] mire dictum, ac si dixerit in continenti, vno impetu. Germanicus Cæsar.

Subsequitur rapido contenta canicula passu.

Rutilius lib. i.

Voluitur ipse tibi qui continet omnia,
Phœbus.——— id est, contento cursu emetitur.

v. vlt. *intorto circa brachium pallio*] Cornific. iv. ad ad Herenn. Appian. Mithr. Liu. lib. xxv.

Pag. 88. v. 1. *composui gradum*] à Gladiatoribus Sen. de Prou. *Ignominiam iudicat gladiator cũ inferiore componi.* Lucan. lib. iii. de Argonaut.

Primaq;

Primaq; cum ventis pelagiq; furentibus vndis
Composuit mortale genus.——

v.3.*tangebat genua*] supplicium more Eurip. Hecub. ἥψω ϑ γενάτων τῶν ἐμῶν, πέπτον ὤν;

v.5.*par.*] à gladiatoribus, quorum paria dicuntur componi. Sidon. lib. II. epist. IX.

v.23. *ab extrema parte verbi*] Aristenæt. lib. II. epist. VII. ἄμα ἔπος ἅμα ἔργον. Vide CVM DICTO. Ind. Apul.

v.24. *fulminatus hac pronunciatione*] Similiter Heliod. lib. I.

Pag. 89. v. 6. *nomen amicitiæ*] ipsa quæ per nomen indicatur. Sic XXXIII. *reliquit veteris amicitiæ nomen.* Augustin. de ciu. lib. I. c. XV. *multo minus nomen criminandum est Christianum.* Statius VI. Theb.

——*quorumq; ingentia tellus*
Aonis & Tyriæ suspirant nomina matres.

Arnobius lib. I. *postquam nomen in terris Christianæ religionis occæpit.* Stat. Achill. I.

——*meq; inter prisca parentum*
Nomina cumq; suo memorat Amphione Thebæ.

lib. II. *Illic ingentia certant Nomina*——

vers. 8. *cum fortuna manet*] vid. Ouid. Tristium I. & VIII.

v. 13. *vera redit facies*] Vincentius Lirinensis. *Cum actor Tragicus sacerdotem effingit aut regem, non est sacerdos aut rex. Nam desinente actu, simul & ea quæ susceperat persona, desinunt.*

eod. *dissimulata*] optime rescribunt *assimilata.*

v. 17. *collegi sarcinulas*] Iuuenal. *collige sarcinulas dicet libertus & exi.*

vers. 21. *verberabam planctibus pectus*] Sic Q. Cicero *verberare aliquem conuiciis.* fallitur qui solemnem lugentibus pulsum pectoris putat.

v. 26. *aufugi iudicium*] pro effugi. Cicero strat. *Andromeda aufugiens adspectum mœsta parentis.*

Pag. 90. v. 7. *tanquam puellam*] videtur leg. *puellum.*

vers. 10. *togæ virilis stolam sumsit*] vtut ista maculosa, non dubium tamen quin respexerit ad Cic. Philip. II.

Sumsisti virilem togam, quam statim muliebrem stolam reddidisti.

eod. *qui nec vis esset*] plane Eunuchum hic circumloquitur.

v. 11. *à matre*] statim à natiuitate. Iuuenal.

——& adhuc à matre rubentem.

eod. *opus*] ἀῤῥητον. Lucian. Dea Syr. ἐσθῆτα δὲ οὐκ ἐπ' ἀνδρίην ἔχεσι, ἀλλὰ καὶ εἵματά τε γυναικεῖα φορέουσι καὶ ἔργα γυναικῶν ἐπιτελέουσι. Longus Poem. IV. ἐς μιτυλήνην αὐτὴν ἄγειν ἐπὶ γυναικῶν ἔργα σπουδάζει.

Pag. 91. v. 5. *nocturnus grassator*] horum mentio apud Festum, Focam Virg. vita Caton. apud Gell. lib. XI. c. II. Ausonium periculi. Iliad. X.

vers. 4. *notauit me miles*] sæpe ita loquitur Pag. VIII. p. XX. p. XXV. Pag. XXIX.

ver. 21. *diuitis hæc magni facies erit*] Paulinus Natali. IX. Fel.

——vrit

Defectus miseri metus & miser ardor habendi,
Atque ita & inter opes inopes, quasi Tantalus ille
Inter aquas sitiunt nec habent quod habere videtur.

ibid. *omnia cernens qui timet*] vid. Higenum fab. LXXXII.

v. 26. *nemo cælum putat*] Deum. Claud. *prouidus æther.*

Noluit humano titulos aufferre labori.

v. vlt. *nemo Iouem pluris facit*] adhibendus est gestus vt intelligas γνωμολογῶντα. Sic in illo Publij.

A morte semper homines tamtumdem absumus.

Ita in sacris litteris. Esaiæ LI. ver. VI. οἱ δὲ κατοικοῦντες ὥσπερ ταῦτα ἀποθανοῦνται.

vers. 5. *quod non exspectas*] Eurip. Alcest. & Androm. πολλὰ δὲ ἀέλπτως κραίνουσι θεοί. Heliodor. lib. VII. ἐπειδὴ πολλὰ καὶ παράδοξα πολλάκις αἱ κατ' ἀνθρώπους τύχαι καινουργοῦσι.

v. 6. *Fortuna negocium curat*] Demost. Olynthiaca II. μᾶλλον δὲ ὅλον ἡ τύχη παρὰ πάντ' ἐστὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα. Philostr. Heliod.

v. 8. *apes ideo pungunt*] Claud. Fescenni.

Non

Non quisquam fruitur veris odoribus
Hyblæos latebris nec spoliat fauos
Si fronti caueat, si timeat rubos,
Armat spina rosas, mella tegunt apes.

v.12. *nemo nostrum non peccat, homines sumus*] Xenophon. παιδ. έ. τὸ γὰρ ἁμαρτάνειν ἀνθρώπους ὄντας οὐδὲν οἶμαι θαυμαστόν. lib. VI. ὁρῶ γὰρ τῶν ἀνθρώπων οὐδένα ἀναμάρτητον διατελοῦντα.

v.18. *Zeuxidos manus*] Schol. Pindari. Olymp. χεῖρες αὐτὰ πράξεων.

Pag.93.vers.6. *pictorum amantium*] melius fortassis: *diuorum* am.

v.5. *modo nato flore*] Hyacintho. Elegantissime Coluthus de Rapt. Hel.

v.10. *nemini tamen*] l. *talem.* cæteroqui falsissimum docent omnes fabulæ.

v.20. *Exercitati vultus*] ob vigilias in studio, ita pictos poetas auctor. Schol. Iuu.

Pag.94.v.6. *magno se fœnore tollit*] ita loquitur Cassius Parmensis.

Non leuis adscensus si quis petit ardua, sudor
Plurimus hunc tollit.———

v.7. *præcingitur*] militare verbum: militiam sequitur auri amore.

v.9. *sollicitat nuptas*] hinc *sollicitatoris* Paullo ICto. v. Sent. IV. §.

v.13. *rectum iter vitæ inspicere*] forte: *insistere.*

v.20. *quacunque ratione possunt*] L. *quacunque rationes poscunt.*

vers.14. *propter morum differentiam*] vide Boeth. de Cons. lib. I. pros. III.

v.22. *nescio quo modo*] Q. Cic.

Nescio quo pacto res mala facta bona est.

v.23. *bonæ mentis soror est paupertas*] vid. Apuleium Apolog. Æneam Gazæum alios.

Pag.95.vers.9. *vsu formosarum*] Ouid. *ipsoque fit vtilis vsu.* Saluianus lib. VII. de Gub. *Quis credere aut etiam audire possit, conuertisse in muliebrem tolerantiam viros,*

non vſum ſuum tantum atque naturam, ſed etiam vultum,&c. Saxo Grammat. lib. v. Dan. Hiſt.

v. 11. *triſticiæ*] ſeueritate. Arnobius lib. vi *formas quæ cuiuis triſti eſſe poſſint deriſui*. Impp. in præf. Cod. Theod. Pacatus pan. *ſeueri patres his quos plus diligunt, triſtiores ſunt.*

v. 17. *prædator corporis*] felis pullaria. Sic xxxv. *Hylam Nymfa prædata eſt.*

Pag. 96. v. 15. *ingurgitaui*] Longus lib. ii. γευσάμενος τῆς ἐν φιλήμασι τέρψεως, ἀπλήστως ἐνεφορεῖτο τῆς ἡδονῆς.

v. 18. *male*] ad Nequitiam. Ouid.

Et ſi quis male vir quærit habere virum.

Pag. 97. v. 12. *domine*] ita appellati pędagogi diſcipulis. Manil.

Et dominum dominus prætextæ lege ſequatur.

v. 26. *irrepſi tamen*] ignaro quaſi aut inuito. Terentianus:

Quæ potui tamen obrepens incœpta peregi.

ibid. *inter quas pictura*] Plin. xxxv. c. 1.

Pag. 99. v. 2. *veſtigium*] iudicium Claud. *veſtigia magnæ Indolis agnoſco* — Pacatus. *nullum toto terrarum orbe ſuperbiæ, libidinis, crudelitatis, exſtare veſtigium.*

verſ. 6. *artes ingenuæ*] Ouid. *ingenuas didiciſſe fideliter artes.*

v. 9. *hercula*] non dubito veram lectionem quam in epiſt. Criticâ ad Apul. Sciceradus olim repoſuit. *arculâ.* de *arcâ.* vide Vitru. lib. v. c. xii.

v. 12. *ætatem*] vixit annos C. Laert. ix.

verſ. 21. *hominum animas*] vide epigramm. Eueni & aliorum ab Auſonio interpretata in Buculam Myronis.

v. 23. *vino demerſi*] German. *nec iam Semina virtutum vitiis demerſa reſiſtant.*

v. 24. *paratas artes*] quæ in facili. ſupra, *nec victoria mî placet parata.*

Pag. 100. v. 5. *Bonam mentem aut valetudinem*] Iuuen.

Orandum eſt vt ſit mens ſana in corpore ſano.

v. 9. *Extulerit*] morticinum. Manilius:

Ex ipſis

Ex ipsis quidam elati rediere sepulcris.

v.11. *Senatus recti bonique praeceptor.*] XII. Tabul. IS. ORDO. VITIO. VACATO. CETERIS. SPECIMEN. ESTO.

v.21. *Troiae Halosin.*] Anacreon:

σὺ μὲν λέγεις τὰ Θήβης, ὃ δ' αὖ
Φρυγῶν ἀϋτὰς, ἐγὼ δ' ἐμὰς ἁλώσεις. Suet.Ner.

v.24. *ancipites metus*] Statius:

Anceps nutus ad maiora tulisset.

Silius:——*ancipiti mentem labefacta timore.*

v.26. *atro metu*] C.M.Victor. *Ecce niger terror.* Valer. *Aruaq; nigro vasta metu.*

v.vlt. *Cari vertices idae trahuntur*] Sidonius. *decrescens cui Dyndimon reciso fertur vertice texuisse classem.* Stat. Eq. M.

Pag.101.v.1. *in molem cadunt*] Claud. *in ciuem rubuere genae.* Sidon.

In tua lucra ferus exarmat guttur alumnis.

Minut.Fel. *Æsculapius vt in Deum surgat fulminatur.*

v.eod. *molem*] Centones Virgiliani hi Iambi.

Quo molem hanc immanis equi statuere?

v.5. *irata virtus*] ipsi Danai. Empedocles apud Laert. lib. VIII. ἄξεις δ' ἐξ ἀΐδαο καταφθιμένου μένος ἀνδρός. Sic crebro Apollon. Orpheus Arg. Catul. Epit. P.

v.eod. *graues*] recte expon. *grauidos.* Virgil.

Marte grauis geminam partu dabit Ilia prolem.

v.7. *ô patria*] Virg. *ô patria ô diuum domus.*

v.13. *gaudium lacrymas habet*] Claud.

Singultus varios, lacrymosaque gaudia miscent.

Orosius lib. II. c. XVII.

ver.15. *crinem solutus*] propter luctum patriae: Tibull. *& fleat effusis ante sepulcra comis.* vel ritu antistitum aut de Calasiri Hesiodor. lib. VII.

v.22. *roborea moles*] Virg.

hanc tamen immensam calchas attollere molem
Roboribus textis cœloque attollere iussit.

ver.26. *dorso repellit*] Oros. lib. I. cap. II. *angustum terrae dorsum.*

Pag. 102. v. 1. *silenti nocte*] Virg.

Tacitæ per amica silentia Lunæ.

Silius lib. VIII. *sub nocte silenti irrupere feræ.* lib. XVII.

Arderent cum bina in nocte silenti Castra.

Valer. Flacc. lib. II.

Altæ per opaca silentia noctis.

M. Victor lib. III. *de nocte silenti,*

v. 3. *marmor.*] pelagus. Manil.

Perfudit liquido Perseus in marmore corpus.

vers. 7. *libere pontem iuba*] an dicit Dracones iubis vt ponte vsos? Non credo. Et latet aliquid. L. *liberæ ponto iub.*

Pag. 103. v. 1. *Thessali quadrupes*] Claud. *& gens exercita campo Thessala.* Apud eundem similis comparatio libro de Nupt. Hon.

v. 5 *Continuat in mortem vltimam somnos*] Statius lib. X. *somnique & mortis anhelitus voluitur.* ———

v. 8. *in porticibus speciabuntur*] Propert.

Nec tu Pompeiâ speciabere lentus in vmbra.

v. 22. *à te exire*] lib. II. epist. 68.

Reges & dominos habere debet,

Qui se non habet.

Pag. 104. v. 3. *cibo*] Sic Psalmogr. Regius. *lacrymas cibum suum* dicit & Plaut. similiter, *amatori cibum copiam amatæ.* sic. p. 75.

v. 16. *tua voluntate.*] Virgil.

Feras solatia mortis ad vmbras

AEneæ magni dextra cadis.

Quem allusit Petr. Ouid. lib. XII.

Solamen habeto ———

Mortis ab AEmonio quod sic iugulatus Achille.

Attius apud Macrob.

Pag. 105. v. 4. *quid dicis*] ita pag. 6.

Pag. 106. v. 7. *Ascylti partem*] l. *parem.* Sidon.

Hellespontiaco parem Priapo.

v. 26. *pondus*] Querolus. *suscipe Paphiru, Cytheren, Brisaiden sed cum pondere Nestoris.*

Pag. 107. v. 4. *vt aiebat*] L. *aiebant.*

v. 9. *im-*

v.9.*impedit*] salsa ironia hîc latet, quare Dusæ correctio, *Expedit*, auerruncande.

v.20. *Afræ volucres*] Pacat. *horum gulæ angustus noster orbis, namq; appositas dapes non sapore sed sumptu æstimantes, illis demum cibis acquiescebant, quos extremus oriens, aut positus, extra Romanum Colchus imperium aut famosa naufragiis maria misissent, quos inuitæ quodammodo reluctantique naturæ hominum pericula rapuissent.* Iuuen. Satyr. xi.

Schyticæ volucres & Phœnicopterus ingens. Idem:
Nec frustum capreæ subducere nec latus Afræ.
Nouit auis noster tirunculus.——

v.22. *pictis anas enouata pennis*] in Catal. Scal.

Et pictis atagen opaca pennis.

Neutrum satis arridet. An:

Et pictis anas incoata pennis.

Vt non perfectam formam anatis dicat.

v.24. *arata Syrtis*] nõ est vt aliam pro hac lectionem amplectamur. Auson. Mosel.

Quod sulcata leui crispatur arena meatu.
Inclinata tremunt viridi, quod gramina fundo.

Idem, si satis bene memini, *nouales* in aqua agnoscit.

v. vlt. *cinnamum veretur*] Iuuen. Sat. xi.

Nil Rhombus nil damma sapit, putere videtur.
Vnguenta atque rosa——

ibid. *quaritur*] Sallust. *vescendi caussa terra marique omnia exquirere.*

ibid. *errores lentus*] fort. *lenitus.*

Pag. 108. v. 12. *negauit recte facere*] Alibi: *nequaquam recte faciet qui cito credet.* Horat.

Si recte facies hic murus aheneus esto. Sæpe I C.

v. eod. *negauit*] Al. *negaui circuitu agendum.*

v.20. *raram facit mixturam*] Claud. *quem vultus honestat dedecorant mores.*——

v.25. *iniurium Eucolpius accipit, alium amat*] omnino scribendum: *animum amo.* Philosophicum nemini ignotum, & hic talis. Vel sane melius. —*animum amas.* Altera ex his coniectura res ipsa est.

Pag.109.22.*semicinctio stanti ad parietem*] leg.*hianti.* nam interserebat collum, facilis lapsus, correctio legitima. Similia apud Apul.lib.I. Met. *Spondam* autem pedibus subdebat, qua mox depulsa, penderet furcifer.

Pag.111.v.23.*mulcant*] Gloss.Isidor.*mulcat, percutit.*

v.26.*carnario*] auctor Moreti.

Pag.112.v.2. *imposita*] vt notet senilis facinoris impotentiam,

v.26.*tu eras*] Terent.Ad. *ehem mi pater, tu hic eras.*

Pag.113.v.2.*fastum*] Firmicus. *mulieris diuitis ac reginæ suæ amorem, qua fastus amati adolescentis tyrannice voluit vlcisci.*

v.4.*habeat pudorem*] Iuuen.Sat.II. *habeat iam Roma pudorem.*

versu.II.*mollis*] effœminati. Ouid.IV.Met. ——*tactis subitæ mollescat in vndis.* Velleius lib.II. *molliciis pene vltra fœminam fluens.* Macrob.2.Saturn.IX.Martial.libro V.epist.XLII.

Pag.114.ver.8.*claustrorum*] valuarum.Germ.*foribus reducit vincula claustri.*

Pag.115.vers.5.*irrumpit perturbatus*] omnino l.*perturbaturus.*

v.9.*propositione*] Gellius lib.I.cap.V.de Hortensio: *maledictis appellationibusque propositis iactatus est.* Quare superuacuum viri docti: *proditione.*

Pag.116.v.II.*incipe velle seruare*] supra notauimus ex Higen. Hieron. *vita* Iohann.Mon. *cœpimus velle ab eo proficisci.*

v.18.*tamquam non redituram*] Dion.Cato.

Cum dubia incertis versetur vita periclis
Pro lucro tibi pone diem quocunque laboras.

Pag.117.v.13.*barbis horrentibus*] German. *Horrentesq; iubas & fuluum cerne Leonem.* Isidor. lib.X. *hirsutus ab eo quod sit hirtus & pilis horridus.* Apul. *capillus horrore implexus atque impeditus.* Solin.cap.XXII.*villosos habent armos, & menta promissis hirta barbis.*

v.14.*moraris, inquit*] de nautarum talibus conuitiis Martial.lib.X. c.IV. *Hæc sunt, iam tumidus vocat magister, ca-*

ſter, caſtigatque moras & aura portum laxauit melior, vale libelle, Nauem ſcis puto, non moratur vnus. *Sermo* autem hic τὸ πρέπον nautæ ſeruat ideoque turbatior eſt atque ſolet.

ver. 15. *haud mora*] medium nautæ ſermonem interrumpit, vt properans.

v. 20. *adoratis ſideribus*] male vir d. hinc colligit noctu rem geri. Nam & diu ſidera poſſunt nocere nauigantibus. Sic pacem eorum nauigaturo Maroni precatur Horat. Placabant autem & fluctus ipſos. Vide talia apud Catull. Faſelo. Lucret. lib. v. Pacat. panegyr.

v. 25. *Luna innum.*] toti huc narrationi conuenit Epigr. xxvi. l. ix. Mart.

Pag. 118. v. 25. *per fidem*] L I I. *per fidem Eumolpe reduc puerum.*

Pag. 119. v. 17. *commoda manu*] χεὶρ χεῖρα νίπτει. Senec. Apocol.

Pag. 120. ver. 6 *cui vecturam debemus*] L. *inuidemus.* omnino ex ſententia. Lapſus facilis: *vecturam debemus.*

Pag. 122. v. 4. *à quorum regione*] Higen. Aſtron. lib. III. cap. II.

v. 16. *rem vacuam*] vacantem, nullius precij. Capell. *præſcire deis vacuum eſt.* Horat. *ſemper vacuam ſemper amabilem ſperat.* Sic pag. CVI.

Pag. 123. v. 2. *venter*] male in Catalectis, *ventus.*

v. 13. *adhuc aliquod*] l. *adhuc alius Aliquod.* vetus ſcriptura, *Adhuc* ALIQVOD.

v. 24. *pertunde aures vt imitemur Arabes*] de Lybibus hoc Macrob. lib. VII. cap. 3. Dio in Macrino. de Mauris. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τὸ οὖς τὸ ἕτερον κατὰ τὸ τοῖς πολλοῖς τῶν μαύρων ἐπιχώριον διετέτρητο. Iuuenal. & Schol.

v. 26. *Gallia*] Galli enim candidi facie. Manil. lib. IV.

Gallia vicino minus eſt infecta rubore.

Iſidor. lib. XIX. cap. XXIII. Dionyſ. Alex. λευκά τε φῦλα νέμονται ἀρειμανέων γερμανῶν.

Pag. 124. v. 8. *accerſito*] ita CXII.

v. 9. *tumore*] vide Sulpic. Luperc. lib. I. Veterum epigramm.

v. 10. *cri-*

v.10.*crines calamistro conuertere*] Capell. lib.IV.

Pag.125.ver.1.*inscriptione solerti*] l.*solenti*. sic vocat *notum epigramma*, infra.

v.18.*non dissimulata*] melius: *nos diss.*

v.24.*quod quaeris*] sępe ita & *Quod*. Plaut. Apul. de crocodilo: *nam quod est ore amplo & elingui & plerumque in aqua reclusa multa arundines dentibus implectuntur.*

v.27. *una nos dormiisse*] LXXIII. *iacuerunt ergo una non tantum illa nocte.*

Pag.127.v.3. *diuinae mentis.*] Virg. *totamque infusa per artus mens agitat molem, Deus est animus:* Cato. Capella lib.VI. ad Mineruam, *mens & solertia fati ingenium mundi.* Vide Leontium in fine Sphaerae Arateae.

vers.5.*furtum*] omne quod clam fit. Sic Manil. lib.I. *mundum furto clepere*, pro clam eum cognoscere.

v.19.*Auspicium mihi feci.*] omnino scrib. *auspicium nihili feci.* caeterum nihil laetum aut delicatum in nauigio faciebant Achilles Tatius libro.v. πολλάκις ἤκουσα παρὰ τῶν ναυτικωτέρων καθαρὰ δεῖν ἀφροδισίων εἶναι τὰ σκάφη, τάχα μὲν ὡς ἱερὰ, τάχα δὲ ἵνα μή τις ἐν τηλικούτῳ τρυφᾷ.

Pag.128.v.10.*Spartiana Nobilitate*] celebris Spartanorum Patientia. Pacatus paneg. *ad hoc aulam omnem Spartanis gymnasiis duriorem, laboris, patientiae, frugilitatis exemplis abundantem.* Aristinaet. lib.II. epist. XVII. τὴν ἀνδρίαν μιμήσομαι τῶν λακώνων. Maximus Tyrius Serm.35. Διὰ τοῦτο ἡ σπάρτη ἐπὶ πλεῖστον ἐλευθέρα, ὅτι οὐδὲ ἐν εἰρήνῃ σχολὴν ἔχει. μάστιγες αὐταὶ καὶ πληγαὶ λακωνικαὶ, καὶ ἔθη κακῶν ταῖς ἀρεταῖς ἀναμιγνύμενα. Nicolaus ἐθνικοῖς. οἱ δὲ παῖδες νομίμως περί τινα βωμὸν περιιόντες μαστιγοῦνται, ἕως ἂν ὀλίγοι λειφθέντες στεφανωθῶσιν. vide Plura apud Stob. serm.XLII. Ista Nicolai haud dubio animo habuit Petronius.

Pag.129.v.26.*voluit Triphana misereri*] nota τὸ *Misereri* παθητικῶς positum.

Pag.130.vers.25.*omnis vector*] videntur Interpp. VECTORIS vocabulum hic non recte satis accepisse. Significat *eum qui vehitur*, non *Locatorem* nauigij. Sic

pag.

pag. LXVI. *vnus alterque infirmissimus vector,* pro sodalibus in vectura suis. Sic l. I. §. vlt. l. III. in pr. D. Nautæ caup. Stab. &c.

Pag. 131. v. 15. *seruitia*] seruos. Sallust. *Catilina credebat seruitia vrbana posse sollicitari.*

v. 27. *incidisse noxios in plagas*] Ouid.

Incidit in casses præda petita meos.

Pag. 132. ver. 9. *latro, parricida*] Eadem crimina iunguntur l. V. D. ad L. Pomp. de Parr.

Pag. 133. vers. *quæ sola salamandra*] quid est *quæ sola?* f. *quo oleo Sal.* Dioscorides lib. II. c. LIV. auctor Salamand. conditam oleo crines exstirpare. De eâ vid. Plin. lib. X. c. LXVII. Nicand. Ther. & Alex. Arist. Hist. An. lib. V. c. XIX. Dioscorid. libr. VI. cap. IV. Antigonum Admirand. c. XCI. Cassiodor. libr. III. epist. XLVII. Philen Iambis. Constantin. Geopon. lib. XV. cap. I. &c.

v. 4. *cui Deo crinem vouisti*] præter eos qui laudati ab Interpp. vid. Herodotum lib. II. Herodian. lib. IV. Euripid. Oreste. Silium lib. IV. Martial. I. Ep. XXXI. Valer. Flacc. lib. I.

Ibid. *seruitia*] Seruos. Sallust. *Catilina credebat seruitia vrbana posse sollicitari.*

vers. 5. *Pharmace*] venefice. Ita venenorum nomine contra medicamenta quoque veniunt. Gaius I. C. L. CCXXXVI. de V. S. sic *medicamenta* pro venenis nociuis Varro περὶ ἐξαγωγῆς. *quærit ibidem ab Annibale cur biberit medicamentum? Quia Romanis me Prusiades tradere volebat.* vide Quintilian. Declam. CCXLVI. venenum pro medicamento apud S. Augustinum libr. XVIII de Ciu. D. cap. XVIII. huic vbi nocens illud significatur, adijcere solent. *Malum Venenum.* vid. l. VII. ad L. Pomp. de Parricid. &c.

Pag. 134. v. 10. *familia*] serui & ancillæ. Cato de R R. cap. V.

Pag. 135. vers. 10. *data acceptaq; fide*] Virg. *accipe daque fidem.*

ver. 12. *Ramum oleæ*] oleæ ramus, insigne pacis præsentissimum. Val. Flaccus lib. V. Statius II. Theb. Ap-

pian.

pian. Punico. Silius libr. XIII. paciferam hinc indigitant vates Christiani Hilarius, M. Victor, Alcimus Auitus libro IV. Drepanius Florus &c.

ibid. *tutela nauigij*] plurimi iam de hac scripserunt. vide Illust. Scal. ad Euseb.

v. 24. *hæsit acies*] virg.

Hectoris Æneæq; manu victoria Graium Hæsit. Claud.

Nullus victoria Nodis Hæsit.——

Pag. 139. v. 9. *Venere constrictum*] Anechom. *compectorata adhærent Veneris glutino.* Sic *nodi Veneris* Lucret. lib. IV.

Pag. 137. v. 12. *dicta*] Scommata, Salsa conuicia recte exponunt. Augustinus Vet. Epig. lib. I.

Quisquis amat dictis absentem rodere vitam.
Hanc mensam vetitam nouerit esse sibi.

ver. 14. *vrbanitati*] vrbanitas quædam iocandi cum felle festiuitas, sic *Vrbanum Lucilium* vocat M. Tullius.

v. 17. *Solum formæ decus*] Serenus *capitis honorem* vocat capillos. Achill. Tat. l. 8. τὰ δὲ λευκίππης ἐμῶν μείζονα, πέπραται, δέδεικται δοκεν, γλῶ ἔσκαψεν, σεσύληται τῆς κεφαλῆς το κάλλος.

v. 20 *area*] vide Celsum libro VI. cap. IV.

v. 18. *vernantes comas*] Prudent. *vernantes flore iuuentæ.* vt *aream* Petron. ita *campum* vocat Martial. l. x. ep. LXXXIII.

——*latum nitidæ, Marine, caluæ*
Campum temporibus tegis comatis.

v. 21. *fallax natura Deum*] interpretare vt illud vet. Poet.——*Saturnia sancta Dearum.* Vel *Natura Deorum*, ipsi omnes Dij. Sic *Natura crinis* apud Virg. Ceiri v. CXXIV. vide ibi Not.

v. 22. *ætati*] *iuuentuti.* Sen. ad Helu. c. XVI. Cæcil. apud Gell. lib. II. c. XXIII.

Pag. 138. vers. 23. *flaucorum*] l. *flauicomum*: Nam flaui capilli tam in fœminis, quam viris decentissimi putabantur. Theocrit ξανθοκόμος πτολεμαῖος ἐπιστάμενος δόρυ βάλλειν. Idem, ξανθότριχι παρ μενελάῳ. Catullus de Iasone

ſone in Epith.Pel.Silius lib. iv. Capitol.Vero.Herod. Commod.De fœmellis omnia notiſsima.

ver. 24.*aduocatus*]Vid.Cuiac.parat.in lib.ii.Cod.& iv. Obſ.xl. *Aduocare*, patrocinio expoſcere.Beda & Agroct.de Orth.vt hodie vulgo dicunt, pro præſtare patrocinio videtur vſus Lucil. lib.xxix. *amicos hodie audiuimus cum improbo illo Lucilio aduocaſſe.* fruſtra ibi eſt Nonius.

ver. 27.*muliebrem leuitatem*] Q.Septim.lib.vi.de B. Troi.*mobile ſuapte natura ingenium muliebre.*

Pag. 139.v.5.*auerteretur*] ab officio puta.Sic ſup.p.

Vernanteiſq; comas triſtis abegit hiems.

quod magno piaculo mutat acutiſſ.iuuenis. Traductum enim ab hieme, & ita Nicetas Choniates Andronici Conueni caluitiem *arida quercui* comparat. lib.ii.de eius Imp.

eod.v.*vſq; ad furorem*]ſic ſup. *vota vſque ad inuidiam felicia* dixit:Boeth.*Sirenes vſque ad exitium dulces.*De Amore & furore vide Menandrum & Archilochum apud Stob.Serm[illegible].xii.

v.14.*extuliſſet*] Manil.

Ex ipſis quidam elati rediere ſepulcris. lib.iv. Lamprid. Commod.*Antonirius quadrimus eſt elatus.*Auguſtinus de C. D. libr. i. c. xii.*extulerunt in marmoreum tumulum.*

v.15.*funus paſſis proſequi crinibus*] Vita S. Sebaſtiani MS.*aduenit ergo mater & ſoluto capillo, ſciſſiſque veſtibus, & vberibus obtunſis aiebat; ô prædulces filii.* &c.

v.16.*nudatum pectus plangere*]Orpheus.Arg.

τοῦ δ' ὡς κλῦε σύγγαμος αἰνὴ
Στήθεα δρυπτομένη λίγ' ἐκώκυεν, ἀμφὶ δὲ δειρῆς
ἀψαμένη μήρινθα βρόχῳ ἀπὸ θυμὸν ὄλεσσε.

v.19.*Græco more*]at a Græcis combuſta funera clarum, Thucid.l.ii.Parthen.Erot.c.vi.

ver.20. *corpus cuſtodire*]quod certis alioqui perſonis morientes demandabant. Modeſtinus IC. l.xliv. de Manumiſſ. Teſt. Papinian. l. lxxi. de Condic. & demonſtrat.Propert.lib.iii.El.xiv.

Afferet huc vnguenta mihi, sertisq; sepulcrum
Ornabit, custos ad mea busta sedens.

Id inuehitur Antonin. lib. VIII. τῶν εἰς ἑαυτόν. μήτι νῦν παρακάθηται τῇ τοῦ κυρίου σορῷ Πάνθεια, ἢ Πέργαμος; τί δέ τῇ Ἀδριανοῦ Χαυρίας, καὶ Διότιμος; γελοῖον. &c.

Pag. 140. v. 5. *in tota ciuitate fabula erat*]
Hæc erat in toto notissima fabula cœlo. Ouidius.

ver. 2. *commendabat*] f. *commodabat*. vt aduocatum præsentia sua commodare alicubi dicit Ascon. Pæd.

v. 17. *vitio gentis humanæ*] Eutyches Gram. *curiositas humanæ familiaris Naturæ.*

ver. 21. *quodam monstro*] fieri hoc solet monstris nocturnis visis, vide Phlegontis Tralliani fabulam. I. quæ ei historia est.

v. 25. *ratus quod erat*] Sulpit. Seuer. lib. I. S. H. *ratus id quod erat, aquas decedere* sæpius Apul.

v. 26. *desiderium exstincti*] Horat. *quis desiderio sit pudor aut modus Tam cari capitis.*

Pag. 141. v. 7. *percussa*] Horat. I. Carm. VII.

v. 5. *domicilium*] Acheruntic[illegible].

v. 18. *viuam sepelieris*] D. Hier. in vit. Ioan. Mon. *tamquam viuens sepultus de inferno iam quodammodo mugitum cordis, gemitumq; reddebat.*

ver. 26. *audit*] obtemperat. Virgil. *nec audit currus habenas.*

Pag. 142. v. 15. *ne hanc quidem mulier partem corporis*] adhuc quærimus interpretem huic loco.

Pag. 143. v. 6. *desidet*] Iuuen.
Principis angusta Caprearum in rupe sedentis.

Pag. 144. v. 23. *corrumperet*] Auson.
Corrumpit totum qui puerile secus.

Pag. 145. v. 20. *conceptissimis verbis*] Sen. *conceptis verbis iurauit se non indicaturum, etiamsi in medio foro hominem vidisset occisum.*

v. 22. *inhorruit mare*] Virgil. lib. v. *& inhorruit vnda tenebris.* Boet. lib. II. prof. II.

Pag. 146. v. 17. *repetitumque*] Ex Virg. lib. I. *illum ter fluctus ibidem*

Torquet

Torquet agens circum & rapidus vorat æquore vortex.

v.19 *prope iam*] for. *properam*.

Pag.147.v.2.*ad oscula dum licet*] Pariter Bion. Tapho Adonid.

ἔρχεο τυτθὸν ἄδωνι, τὸ δ' αὖ πύματόν με φιλάσαν,
τοσοῦτόν με φίλασαν ὅσον ζώει τὸ φίλαμα.

v.20 *Non arbor erat relicta non gubernacula*] paria in fragmento Alexi. *τὸ μὲν γὰρ ἔνθεν κῦμα κυλίνδεται, τὸ δ' ἔνθεν: ἄμμες δ' ἂν τὸ μέσον ναῒ φορήμεθα σὺν μελαίνᾳ χειμῶνι μοχθεῦντες μεγάλῳ μάλα· πὰς μὲν γὰρ ἄντλος ἰστοπέδαν ἔχει λαῖφος δὲ πᾶν ἄδηλον ἤδη καὶ λακίδες μεγάλαι κατ' αὐτὸ χαλᾶσι δ' ἄγκυροι.*

Pag.148.verf.15. *porcam mugientem*] sine caussa hoc mutarunt viri doctiss.

Pag.150.v.6.*Si bene calculum ponas*] Boeth. *vis cum fortuna ponere calculum?*

Pag 152.verf.12.*largior scena*] quæ sequuntur quid glossæ olent.

Pag.153.v.24.*plurimum tussiat*] Hor.lib.II.Sat.v.

Pag.154.v.16.*cum onere*] f. *cum vno onere*. Vetus Scriptura. *cum onere*. Cum integro sane non poterat, qui vix incedere ob eius grauitatem.

Pag.155.v.22.*intecto*] leg. *intexto*.

v.27.*Calcare*] contemnere. ait eos limæ pepercisse. nec potuisse auersa styli vti parte. sic vsitatiss. *Calcandi* verbum Ind.Apul.docemus.

Pag.156.v.12. *vltimam manum*] Supremam & exactissimam Censionem. Virgil.libr.VII. *Nec minus interea extremam Saturnia bello imponit Regina manum.* Solinus præfat. *opusculum impolitum prius in medium dederunt quam incoata rei summa manus imponeretur.* Prudent.Psych. *sola duello impositura manum nequid iam triste supersit.* Boeth.lib.II.prof.VII. *hoc vnum est quod præstantes quidem natura mentes, sed nondum ad extremam manum virtutum perfectione perductas, allicere solet.*

verf.13.*Orbem iam totum*] Sallust. *ea tempestate mihi imperium P.R. multo maxime miserabile visum est. Cui*

cum ad occaſum ab ortu Solis omnia domita armis pare-rent domo otium atque diuitiæ adfluerent, &c. Latinus Pacatus, de Imp. Rom. *quia gentibus adoratur cui toto* ORBE *terrarum priuata & publica vota redduntur.* Hinc *ORBIS ROMANVS* Vlpiano l. XVII. de Stat. Hom. Lucan. lib. VII.

Haud multum terræ ſpacium reſtabat Eoæ.
Vt tibi nox tibi tota dies, tibi curreret æther,
Omni atque errantes ſtellæ Romana viderent.

Rutilius lib. I. Itin. *ipſe videtur,*

Quem ſibi ROMA facit purior eſſe dies.

Pari Ambitióne. Vet. Epigr lib. II.

Sol citra noſtrum flectitur imperium.

Sic *Romana dies* apud Stat. I. Silu. I. Mart. lib. IX. ep. II. vid. Egeſipp. lib. II. c. IX. Claudian. IV. Conſ.

v. 14. *Sidus*] Sol. *vtrumque*, oriens, & occidens. Rutilus lib. II.

Quâ fert atque refert Phœbus vterque diem.

Virgil. Cul.

Tendit ineuectus radiis Hyperionis ardor,
Lucidaque æthereo ponit diſcrimina Mundo.
Quâ iacet Oceanum flammas in vtrumq; rapaces.

v. 16. *grandis freta pulſa carinis*] Manilius libro V.

Prudentem & cæco raptabit in æquore piſcem
Cumq; ſuis domibus concha valloque latentes,
Protrahit in morſus nihil eſt audere relictum
Quæſtus naufragio petitur, corpuſq; profundo
Immiſſum pariter quam præda exquiritur ipſa, &c.

v. 19. *Hoſtis erat*] Salluſt. Iug. *paulo ante Carthaginenſes, item Regem Perſen, poſt vti quiſque opulentiſſimus videatur, ita Romanis hoſtem fore.* vide eum epiſtola Mithridatis ad Arſacen ex lib. IV. Hiſtor.

eod. *Fatis Paratis*] Feliciter rebus ſuccedentibus, quocunque etiam iure.

verſ. 21. *vſu plebeio*] nudo vſu, nihil ad voluptatem. Virg. Cul.

O bona paſtoris ſi quis non pauperis vſum
Mente prius docta faſtidiat.

v. 22. *Aſ-*

v.22. *Assyria concham*] audacissime ita ad suum sensum interpolauit acumen Palmerij. *Assyriarum gemmarum* mentio apud Sidonium paneg. Maior. Purpuræ ex eadem Regione Maro Culice.

Si non Assyrio fuerint bis lauta colore
Attalicis opibus data vellera.

eod. *miles*] forte huc facit illud Manil. *Luxuria quoque militia est.* lib. IIII.

v.24. *Numadæ crustas*] Sidon.

Iungitur his Synnas Numadum lapis additur istis
Antiquum mentitus ebur.——

v.25. *Seres*] vid. Pausan. Eliac. β.

v. 27. *Ecce alia clades*] Iuuen. XII. *genus ecce aliud discriminis, audi Et miserere.*

ibid. *læsæ vulnera pacis*] quasi constupratæ, hoc enim *Lædendi* verbum. Tertullianus in Sodoma.

Antequam vel Circæa nouas per pocula formas
Sumere, quam læsum Sodomis amittere sexum.

Pag. 157. v. 1. *in siluis Mauri*] Iuuen. XI.

Dentibus ex illis quos mittit porta Syenes
Et Mauri celeres & Mauro obscurior Indus.

ibid. *humanum cruorem*] Prudent.

Funditur humanus Latiali in munere sanguis.

v.7. *prodere fata*] *fata* hic verba signant μύθους, non μοίρας. Ita *famina* alijs vsurpantur.

v.8. *male pubescentibus*] Ouid. lib. IV. *quare male fortibus vndis Salmacis eneruet.* Idem.

Et si quis male vir quærit habere virum.

v.9. *viros*] virilem potentiam. Iuuen. *plenusq; Nerone propinquo.* Ouid. *& melior matre fuisse soror.* Sic Arnobio *vir* pro crepundijs illis Pyrgopolinicæis.

v.10. *In Venerem fregere*] Pacatus. *nisi æstiua in gemmis capacibus glacie Falerna fregissent.* Eadem translatio.

v.12. *quærit se natura*] Tale illud Ouid. lib. 8. *inq; epulis epulas quærit.* Stat. II. Theba.

Iam trepidi sese quærunt numerantque.

Martial. lib. II. ep. 83.

Et se, qui fuerant prius, requirunt

Trunci naribus auribusque, vultus.

eod. *quærit se naturâ*] de pari portento Cypr. siue Tertull. Sodoma.

Pulsabant cælum inuidiâ connubia mixta
Incestu parili generis natura rebellis
In sese, læsumq; viri cum corpore nomen.

v.13. *Scorta*] adolescentes exsecti. Sic pag. VI. & pag. XXXIII. quod hactenus non obseruatum.

v.14. *laxi crines*] impudicitiæ aut luxuriæ argumentum. Iul. Firm. *Exornant muliebriter nutritos crines & delicatis amicti vestibus vix caput lassa ceruice sustentant.*

v.15. *virum quærunt*] Ouid. lib. I. de Arte Aman.

Et si quis male vir quærit habere virum.

Firmicus.

Dic mihi, hoccine est quod in viro fœminam quærunt. Mox: *deinde cum se alienos à viris fecissent.* Lucian. Pseudolog. ἡ βελτίστη ἐκείνη γυνὴ, σὺ κἂν περιστείμων, ἔφη, ἄνδρα καὶ αὐτὸν ἀνδρὸς δεόμενον. Manil. lib. v.

Atque odisse virum sterilesq; optare lacertos.

v.18. *maculis*] vid. Plin. lib. XXXV. cap. I.

v.19. *sensum*] optime acutiss. & amiciss. Wow. *censum.* Vt alibi *Conturbatores.* Quomodo Ennius.

——*Magnam peruertet opum vim.*

eod. *hostile lignum*] fortasse huc facit locus Æliani lib. XII. ποικ. cap. I. μετὰ γὰρ τὸ ἐμπλησθῆναι τροφῆς οἱ πέρσαι τῷ τε οἴνῳ καὶ ταῖς προπόσεσιν εὖ μάλα ἀποσχολάζουσιν, οἷον εἰ πρὸς τὸν ποτὸν ὡς πρὸς ἀντίπαλον ἀποδυόμενοι. Optime autem Wow. *hostile ac male Nobile.*

v.24. *mersus*] f. *versus.* Horat. *Scari.*

Si quos Eois intonata fluctibus
Hyems ad hoc vertat mare.

vers. 26. *vendunt conchylia cænas*] totarum cænarum pretijs conchylia comparantur. mira est phrasis.

v.27. *Per damna*] omnino allusit huc Diuus Hieronymus ad Nepotianum de vita Clericor. *noui & genera & nomina piscium. In quo littore concha sit lecta, calleo, saporibus auium discerno prouincias, ciborum me raritas ac nouissime damna ipsa delectant.*

Pag. 158.

Pag.158.v.3. *in campo*] *Martio* vbi Comitia æmulatur Lucanum, apud quem ambitiosæ querelæ de suffragijs corruptis libro I. Pharsal.

v.4. *ad prædam*] auctor declam. in Sallust. *Ita igitur egit vt nihil non æquum ac verum duxerit, quod ipsi facere collibuisset, neque aliter vexauit ac debuit, si quis præda locum accepisset magistratum.* Male ibi Manut. *vexandi* verbum in *viuendi* commutat.

v.5. *Venalis populus*] simillime Appian. ἐμφυλ. β.

v.6. *libera virtus*] *Libertas.* Sic *prouida virtus* pro *prudentia* apud Prudentium Psychom.

v.7. *sparsisq; opibus*] vide Florum lib. III. c. XII.

eod. *potestas*] magistratus. Claud. *potestates priscus discriminat ordo.* Sic Arnobio Angeli potestates cælestes. Optatus Afer. lib. III. *potestatibus & regibus iniuriam facere.* Saluian. lib. VII.

v.9. *tristior*] Seuerior. *Tristis Cato.* Boeth.

v.11. *Quorum ruina*] Saluianus libro VI. *quid in aliarum longe sed prope eiusdem magnificentiæ ciuitate? nonne eadem & rerum ruina & morum?*

v.12. *qui vicit*] L. *quos.*

v.14. *ipsa sui merces erat*] Sallust. Or. Lepidi. *plebis innoxiæ patrias sedes occupauere pauci satellites, mercedem scelerum.* Merces præmium, Apul. lib. I. Manil. lib. V.

Hic dedit Andromedæ cælum stellisq; sacrauit
Mercedem belli. ——

v.16. *vsus*] notandum pro *vsura.* obtinent enim locum fructuum vsuræ. l.34. ff. de vsur.

v.17. *certa domus*] nullius domus certum dominium fœneratoribus omnia obtinentibus.

v.20. *latrantibus*] vide Fest.

v.21. *detrita*] consumta, exstincta. Prosper.

Nec iam illis possunt attriti illudere fures.

v.22. *inops audacia tuta*] exemplum apud Horatium lib.2. Epist.2.

v.23. *inuersam cœno*] vitiorum. Saluian. lib. VII. *ingressos hac loca Wandalos quis non putet omni se vitiorum & impuritatum cœno immersisse.* Cyprianus de Vanitate

 Idolo-

Idolorum. *Spiritus sordibus terrenis immersi.* Germanicus.

Ærea sed postquam proles terris data, nec iam
Semina virtutum vitijs demersa, resistunt.

Seneca de Breu.vit. cap. II. Alij.

v.26. *Tres*] Pompeius, Crassus, Cæsar. vide Lucan. libro I.

Pag.159.v.I. *strue*] à lignis, vide Charisium lib. I.

v.5. *non posset tot tellus ferre*] Martial. de Pompeiis.

Quid mirum toto si spargitur orbe? iacere
Vno non potuit tanta ruina loco:

lib.v. ep.LXXVI. vid.lib. III. vet. Epigr.

v.10. *Spiritus*] Virg.——*sæui spiracula ditis.*

v.II. *æstu*] pestilenti calore. Vide Thucyd. II.

v.14. *virgulta loquuntur*] Manil.lib.III. *totumq; canorâ Voce nemus loquitur.* Longus.I. Parmen. εἴκασεν ἄν τις καὶ τοὺς ποταμοὺς ᾄδειν, ἠρέμα ῥέοντας, καὶ τοὺς ἀνέμους συρίττειν, ταῖς πίτυσιν ἐμπνέοντας.

v.21. *fors cui nulla*] hunc versum totum omisit Scaliger in Catalectis.

v.22. *mox*] f. *vix.* Sed non opus.

Pag.168. v.I. *censumq; in damna*] supra 84. Seneca epist. XCVI. *memini quondam fuisse nobilem Æsopi patinam, in quam quicquid solet apud lautos diem ducere properans in damnum suum popina congesserat.*

vers. 4. *mare nascitur aruis*] Sen.v. Controu. *alunt in summis culminibus mentita nemora, & nauigabilium piscinarum freta.*

eod. *aqua saxis*] ad viuum Papin.I. Silu. III.

v.5. *mutata rerum statione*] contra naturam. Sen. epist. CXXIII.

eod. *rebellant*] qui? vide ad Cirin. Claudianus de Laud.Stil.lib. II. *quis deuius esset*

Angulus aut regio qua non pro numine vultus
Dilectos colerent.——— Non addit: *populi.* Ingenio patactos aliquis leg. *rebullat.* vt sequenti flammis. ita hoc versu nudis componat Fortunam scilicet.

v.7. *insanis*] Vsque ad miraculum magnis. vide Amicum

cum noſtrum, incomparabilem Caſaub. ad Athen. libro XIII. c. V.

v. 27. *Romanis arcibus*] Romæ ſupplicia: *in freta Sicaniæ & Carthaginis exijt arces.*

Pag. 161. v. 5. *cerno equidem*] Enthuſiaſmus Poeticus. Stat. I. Ach. *video iam mille carinis Ægæum Ioniumque premi.* Horat. I. Carm. XV.

v. 9. *trepidantes*] ita alibi *timidiſſimam admirationem* dixit.

v. 8. *Libyæ gementia*] Statius. *cui luget complexa ſuos?* Lucr. *tibi rident æquora Ponti.*

v. 10. *Apollinis arma*] alludit Virgil. lib. VIII.

GEORGII ERHARDI FRANCI SYMBOLÆ

ANNOTATIONVM ET OBſeruationum,

IN T. PETRONIVM ARBITRVM.

T. PETRONII ARBITRI] ita legit Lambinus. Comment. ad Lucret. lib. 4. in vulgatis quibuſdam editionibus legitur, C. PETRONII ARBITRI, apud Scaligerum in Catalect. C. PETRONII ARBITRI AFRANII. Iuſt. Lipſius ad lib. 16. Annal. Tacit. *De C. Petronio*] *Quē viri docti eum cenſent, cuius fragmenta hodie puriſſimæ impuritatis. De quo etiam delibero: ſicut & de prænomine, quod apud Plinium lib. 37. cap. 2.* TITVS *eſt, itemque Plutarchum,* &c. Lambinianam lectionem, vt veriorem, comprobat atque confirmat Dn. Goldaſtus. Porro de Petronio ſcribit Scaliger in Priapeia diuerſor. Poetar. *Scripſerunt huius argumenti poematia plures veterum, Catullus, Tibullus, Ouidius, Petronius Arbiter, alij. Itaque ex illorum Epigrammatis totus hic liber concinnatus eſt, & conflatus ab eo, qui Epigramma libro præpoſuit,* &c. *Sane Petronium huiuſce argumenti & nominis quædam luſiſſe auctor Sidonius:*

Et te Maſſilienſium per hortos

Sacri stipitis, Arbiter, colonum
Hellespontiaco parem Priapo.

SATIRICON] *Satira dicitur genus lancis, id est, discus vel clarnus, multis ac variis frugum generibus plena, quæ sacrificiis Veneris consueuit inferri, dicta à saturitate, id est, abundantia, vel eo quod sit plena conuitiis & reprahensionibus hominum, & nulli parcat.* hæc Sæbius Ianens vetus Persij Interpres, quem in membrana scriptum nobis ex copiosa & festiua sua Bibliotheca nobilissimus simul & eruditissimus Goldastus commodauit. *Satyricon appellatur, in quo quasi per Satyram varia argumenta vario ac multiplici stili genere pertractantur, cuiusmodi sunt Petronij Arbitri, Marciani Capellæ, & Boethij de Consolatione Philosophiæ libelli:* vt scribit Scioppius præfat. in Element. Philosoph. Stoic. moral. Sidonius Apollinaris lib. 8. epist. 11. *Nunc flammant Satyræ*——— & lib. 1. epist. vlt. *Paznius exarsit, cui Satyricus ille morsum dentis igniti impresserat.* Ennius Satyr. lib. 3.

Enni Poeta salue, qui mortalibus
Versus propinas flammeos medullitus,

id est, mordaces & satyricos. Sisenna lib. 2. *Non dignus, in quem debeam satyram calente vi adingerere.* Interpres Iuuenal. *Lucernam dicit, quia Satyrici ad omnium vitia, quasi lucernam admouent, & vt adurant, & vt ostendant crimina,* &c.

Hæc Sauaro Notis in Sidon. lib. 8. epist. 11. *Petronij libellus mera est satura Varroniana, vt suo loco dictum, ipse tamen Saturicum sius Satiricon maluit inscribere: quomodo Commentarium dicitur pro Commentario libro; Apologeticus pro Apologetico libro. At qui Satyricon titulum Petronij libris imposuerunt, ij sine dubio Græcam vocis Satiræ originem spectant; cuius rei numquam auctori venisse in mentem pro certo habeo:* verba sunt Casauboni de Satyra lib. 2. cap. 4. *Petronius Arbiter cur opusculum suum, quo Neronis & aliorum Procerum flagitia horrenda, non minore flagitio publicauit, Satiricon potius quam Satiram inscribere maluerit, frustra fortasse quæsierimus: neque est tanti:* vt ait idem d. lib. 2. c. 2. In hoc Satiricon epigrammate

lusit

lusit quidem Iulius, quod exstat pag.7. Id antequam porro pergamus, nobis obiter emaculandum erit. legitur;

Pag.7.ver.12. *Quo iuuenum mores arguit atque senum*] Musa ad Martialem:

At tu Romano lepidos sale tinge libellos:
Agnoscat mores vita, legatque suos,

quos tamen ita describit, vt parcat personis, exponat vitia. Hoc Petronius fecit, petulantius tamen. Raderus Comment. in Martial. lib. 8. epigr. 3.

Ead. pag. v. 13. *Quare ille * præsa*] leg. *illo pro se gaudet,* &c. Putschius. Vel,

Quare illi in prosa gaudet lasciua puella,
Et quoque delicias, &c.

Verum est, Petronij carmina omnia, fere exceptis epigrammatis pauculis, virorum & iuuenum circa Rempubl. errata castigant, vt illud præcipue quod sub nomine Eumolpi specimen belli ciuilis decantandi esse iussit: at prosa oratio integra pene in exoletorum & scortorum, anuumque decrepitarum narrandis Veneriis expeditionibus, occupatur. Barthius Ablegmin. Criticor. lib. 2. cap. 16.

Ead. pag. v. 15. *Nam * iter duri*] leg. *Nam vitam diri scripsitque Neronis amictum:* Putscius. Vel,

Illam instar diri, scripsitque Neronis amictu,
Arbiter arbitrio dictus ab ipse suo.

Prosam omnem, vt instar quoddã & simulacrum Neronis proponeret, consumpsit. reliqua enarrat Corn. Tacitus, Barthius Ablegmin. Criticor. lib. 2. cap. 16. pro *amictu* Binetus reponit *amicus*, testaturque in Vaticano cod. pro *iter* scriptum esse *rbter*. an leg. *rector d. s. N. amicus?* an vero *dexter?* scripsit dexter amicusq; arbiter diri Neronis. *Dexter*, ideo, quia sine ambagibus & circumscriptione libere cuncta eloquitur.

Pag. 47. v. 2. *Declamatores inquietantur*] assidue enim in scholis Rhetorum auditores, declamationib. caussisque fictis exercebantur. quibus Rhetoribus hoc loco irascitur Petronius, quod missis necessariis inutilia

conse-

consectarentur, genusque dicendi nimis pomposum & turgidum, & à forensi consuetudine alienum affectarent. Iustæ exercitationis vsum, vtilitatem, necessitatem exponit Fabius, Iuuenal. &c. Raderus ad Martial. lib. 70. epigr. 60.

ibid. *inquietantur*] id est, (vt verbo minus Latino explicem) circumamiciuntur. Sciopp. Element. Philosoph. Stoic. moral. cap. 132.

vers. 7. *succisi poplites*] Sidon. carm. 5. *Pars poplite secto Mortis ad inuidiam viuit,*——Sauaro in Notis.

v. 9. *ad eloquentiam ituris*] Infra; *Ceteri aut non viderunt viam qua iretur ad carmen, aut visam timuerunt calcare.* Sueton. de illustrib. Grammat. cap. 11. *Visus est peridoneus præceptor maxime ad poeticam tendentibus.* Porro *viam facerent*, id est, viam consequendæ eloquentiæ ostenderent.

v. 10. *& rerum tumore, & sententiarum vanissimo strepitu*] sublime dicendi genus etiam *grande* dicitur. Persio vero in vitio ponitur hæc vox, & orationis ideam non vere grandem denotat, sed vægrandem, id est, tumidam & falsa specie sublimitatis blandientem. quia enim apex facultatis dicendi, seu versu seu prosa, est magniloquentia, atque, vt Longinus ait, ἀκρότης καὶ ἐξοχή τις λόγων ἐστὶ τὰ ὕψη: ideo multi Petronij & Persij ætate, non quod magnarum virium sibi essent conscij, sed auiditate gloriæ eum characterem affectabant. Recte autem Quinctilianus iudicat, cum pronuntiat: *quo quisque ingenio minus valet, hoc se magis attollere & dilatare conari*: vt statura breues in digitos eriguntur & plura infirmi minantur. Casaubon. Comment. in Persium. Ab hoc studio dicendi videtur Martialis carpere Mathonem caussidicum, qui suum studium referebat eo, non vt bene, sed vt belle diceret, quod quid sit, ostendit Persius Sat.——*crimina rasis:*

Librat in antithetis doctas posuisse figuras
Laudatur bellum hoc: hoc bellum?——

Bellum, inquit Pers. hoc putant Oratores, cum schemata oratoria & antitheta, figurasque oratorias & senten-

ſententias oſtentant, & nihil de cauſſa dicunt? non eſt bellum, non eſt. Idem factitabat Matho, qui conabatur belle dicere, artem Rhetoricam, & artis omnia lenocinia expromere, Martialis ait hoc *belle* non bene fieri. *Dic aliquando* non *belle*, ſed *bene*, de re nempe propoſita, nec artem ſemper, ſed rei naturam inſpice. *Dic male*, neglige artis fucos & præcepta, quod ipſum eſt nonnunquam bene dicere, cum tali ratione male dicis. Sicut in ipſo neglectu quidam cultus eſt, & in contemptu artis artificium. Hæc eſt vera Martialis mens, quam illuſtrat hoc loco Petronius. Rader. ad Martial. lib. 10. epigr. 42.

Ibid. *ſententiarum vaniſſimo ſtrepitu*] ſic infra; *Audirem ſententias, id eſt, vitrea fracta & ſomniorum interpretamenta.* Item; *Fabuloſum ſententiarum commentum.* Iuuenal. lib. 3. Satyr. 8.

Quod modo propoſui, non eſt ſententia, ſed verum eſt. Interpres vetus; *Nõ ſunt nuda verba.* P. Pithoeus Notis in Iuuenal. Adde & hoc Petronij; *Dum ergo iuuenes ſententias rident.* ſimiliter & iſtoc; *Credentes facilius poema exſtrui poſſe, quam controuerſiam ſententiolis vibrantibus pictam.* Douza F. corrigit, *inaniſſimo ſtrepitu.* quod non placet. Quod ad rem, Bucerus in Matth. cap. 5. v. 11. in fin. *Ridiculum eſt, ſi nos quicquam de ſalute, citra rationem, eamque ductam ex verbis Dei, quippiam ſtatuamus; & non paulo plus ridiculum, quam ſi in rebus aliis puer aut adoleſcentulus iudicet in dicendo, & quodammodo præcipiat, hoc eſt, creber ſit in ſentẽtiis, id quod Quintilianus non ferendum putat. Nam vti ſententiis decet eos, in quibus eſt authoritas, vti rei pondus etiam perſona confirmet: iam nullus puer eſt vel adoleſcentulus; qui in grauiſſimis etiam ſeculi rebus, non plus veri teneri poſſit, quam ſapientiſſimi quique in rebus Dei.* Hæc ille.

ver. 11. *hoc tantum proficiunt*] Cicero ad Attic. *Qui vt nihil aliud, hoc tamen proficiet, dedit ei dolorem.*

v. 12. *vt cum in forum venerint, putent ſe in alium terrarum orbem delatos*] vide Hieronymi Groſloſij epiſtolam, ad Iac. Lectium I C. quæ exſtat Philolog. epiſtolar. Cen-

lar. Centur. I. & de nostrorum Iuris interpretum vitioso ac ab ipsis Imperatoribus interdicto docendi modo Goldasti præfatione in Rationale Constitut. Imperial. eleganter Seneca Pater libro II. Controuerſ. in procem. *Velut ex vmbroso & obscuro prodeuntes loco clara lucis fulgor obcæcat, sic istos à Scholis in forum transeuntes, omnia tamquam noua & insitata perturbant.* De caussidicis Mathonianis pulcherrimus hic Petronij locus, & totæ paginæ primæ sunt intelligendæ, in quibus mirifice exagitatur declamatorum, atque tota Rhetorum natio. Raderus ad Martial. libro 14 epigr. 66. & lib. 10. epigr. 49.

v. 14. *Et ideo ego adolescentulos existimo in scholis stultissimos fieri*] quia consueta fastidiuntur, diuersa à forensi rerum vsu tractantur, imo ad mera nugamenta antiquitatũ & sophismatum deflectitur. Nonne enim & hodie disputationes nostrorum Academicorum pari eodemq; modo iuuenum animos ad magna surgentes deterunt atque corrumpunt? *Ne in sutoria quidem*, inquit Caselius, *magister tyronẽ ferat sibi obloquentem: quin dicto sibi audientem esse iubet: interrogandi forte ei potestatem faciat, si humanior sit. In paulo honestioribus, diu docent, diu exercent alumnos: nec iis iudicij partes infimas permittunt, vbi tamen in sensus incurrunt omnia. Pythagoras idem fecit. Hinc disputationes tyronum non minus ridiculæ videntur, quam instructa acies gruum & Pygmæorum, de qua Poetæ fabulantur: ac male nouitiis consulunt, qui eos in acie disputationum collocant, quasi egregia facinora designaturos, qui nec clypeum tenere, nec hastam librare, ac ne pedibus quidem firmiter consistere valeant.* in Παιδιδασκάλῳ: vbi per omnes artes progrediens docet, de quam paucis possit disputari, idque tantum inter seniores. Declamatores quoque nostri iuueniles nonne eundem errorem cum antiquis istis Petronianis errant? Videte mihi & Iunij themata, & Iesuitarum gymnasmata, & Classicorum exercitia, in quibus fere nihil ex iis, quæ in vsu habemus, aut legitur, aut videtur, aut auditur. In Logicorum siue

siue Dialecticorum λεπτολογίας (hoc est, Ramistarum syllogisticationes) & Scholasticorum Doctorum ineptias, quibus generosa ingenia velut pestilenti quodam sidere afflauerunt, iam olim scripsit Felix Faber Monachus Dominicanus Histor. Sueuor. libro primo, cap. 11. vbi inter cætera; *Vniuersitatibus*, inquit, *nostris oratoria & poetica penitus incognita est, & omne studium iuuenum in elenchis est vanisque cauillationibus. Sic periit à nobis ornata oratio, & habundat vana & sterilis cauillatio, qua nihil solidum, nihil delectabile, nihil verum apparet, etiamsi sit verissimum.* De Criticorum leuibus atque inanibus studiis, quibus ludibria quædam excitando hoc tantum proficiunt, vt cum anni ad tesseram venerunt, nullam ad rem bonam apti atque idonei habeantur. De quo hominum genere non iniuria illud Ciceronis de Amicit. vsurpauero; *Nihil altum, nihil magnificum ac diuinum suscipere possunt; qui suas omnes cogitationes obiecerunt in rem tam humilem, atque contemptam.* Porro de praua Scholasticorum & Ludimagistrorum institutione, quam hoc loco Petronius perstringit, eleganter agit Goldastus in Notis ad Hieroclis Ἀςεῖα, quem consule.

Pag. 48. v. 4. *in pestilentiam data*] Auctor de Orator. *Sic fit vt tyrannicidarum præmia, aut vitiatarum electiones, aut pestilentiæ remedia, aut incesta matrum, aut quidquid in schola cottidie agitur, in foro vel raro vel numquam, ingentibus verbis persequantur.* Quintilian. lib. 11. cap. 10. *Sint & ipsæ materiæ, quæ finguntur, quam simillimæ veritati. nam magos, & pestilentiæ responsa, aliaque magis adhuc fabulosa, frustra inter sponsiones & interdicta quæremus.* Curt. Pichena Notis ad Tacitum de Orator. num. 44.

v. 6. *mellitos verborum globulos*] Eleganter à gustu ad auditum suauitas mellis trahitur. Barth. ad Claudian. n. 1339. *Mellitos*, i. e. suaues dulces. Aristophan. Auibus, μελιγλώσσων ἐπέων, id est, *mellitorum carminum*, vt Horat. dixit *poetica mella*, & Tertullian. de Anima *mella facundiæ*. ad quam conditionem μελίθρυς κύκνος, & μυ-

& μελίζγεες Σοφοκλῆς in Epigrammat. appellantur. μελίφθογγοι, qui voce sunt mellita & dulci. γλυκυμείλιχος, dulcissimus. Homer. Iliad. α.

Τοῦ ϗ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐτή. Cic. de Senect. *Ex eius lingua melle dulcior fluebat oratio.* μελιγάρυες ὕμνοι, id est, dulcisoni, Pindar. Olymp. ια. An inde μέλος pro Cantico modulato, ab eius carminis suauitate ac dulcedine? Ita videtur Goldasto. Quos Petron. *mellitos globulos*, Cic. lib. 1. ad Attic. dixit ληκύθους, quasi dicas, vncta verba & oleo sparsa. & nescio quis ληκύθους λόγων. *Globuli* autem Placentulæ erant ab orbiculari figura vocatæ. Muret. Var. lect. l. 17. c. 15. *melliti*, melle & saccaro conditi, Zuckerknödlin.

v. 7. *Papauere & sesamo sparsa*] Ouid. 4. Fastor.

Nec pigeat tutum niueo cum lacte papauer,
Sumere, & expressis mella liquata fauis.

Rob. Titius Assertio. l. 9. c. 14. Villiomarus Animaduers. l. 9. animad. 17. Antiqui videntur operibus præsertim dulciarijs, & placentis interdum palati gratia sesamum aspersisse. Homerus Batrachomyom.

Οὐδὲ πλακοῦς τανύπεπλος ἔχων πολλῷ σησαμίδα.

Turneb. Aduersar. l. 19. c. 6. *Sesamum principem locum inter bellaria obtinuisse*, ex hoc Petronij loco, Athenæo & Polluce notissimum est. Muret. Var. lect. l. 17. c. 15. inter condimentarias herbas papauer & sesamum non postremum locum tenebant. Multa de vario esu papaueris Galenus libr. 7. de facult. simpl. medic. Ideo cum aliquid studiose politum significare vellent, σησαμόειδες & *papauere ac sesamo sparsum* dicebant. Casaub. Animaduers. in Athen. l. 3. c. 27. Plautus Pœnulo; *Sesamum papaueremque tritum.* vbi valde cæcutit Lambinus de *sesamo*. Rectè tamen Muretus dicto loco. Iungermannus. Ipse Petronius infra de cœna Trimalcionis; *Glires melle & papauere sparsos.* Adde I. Dalechampij annotat. in Plin. l. 22. c. 25.

v. 10. *quam bene olere, qui in culina habitant*] Ioannes Sarisberiensis Episcopus de Nuque. Curial. l. 3. c. 10. in fin. *Vnum tamen certum est illis, qui huic vitio dediti sunt,*

ſunt; non magis placere virtum, quam illos, beneolere, qui in culina habitant. Iſidorus Gloſſ. *Culina, latrina, ſeceſſum.* Scaliger caſtigat. ad Feſtum. *Culina,* eſt priuatum & ſella familiarica. Gloſſ. ἀπόπατος, *culina. Culinæ* tetrum odorem vt plurimum exhalant. Palladius de Re ruſt. tit. 37. *Ab apium caſtris longe ſint omnia odoris horrendi, balneæ, ſtabula, coquinæ, fuſoria.* Sidon. lib. 8. ep. 11.

Et claudens geminas ſubinde nares
Propter fumificas gema in culinas.

Hinc Plautus Moſtellar. de vetulis incruſtatis & interpolibus;

Vbi ſe ſudor cum vnguentis conſociauit,
Itidem olent quaſi quom vna multa iura confuderit coquos.

Sauaro Notis ad Sido. l. 8. ep. 11.

v. 14. *vt corpus orationis eneruaretur & caderet*] omnia, quæ ab ordine & conſtantia vacillant, aut degenerãt, *cadere* dicuntur. Priſcianus; *Cadentibus ſtudijs literarũ.* Seneca præfat. Controuerſ. *Nec Dii tantum mali permittant, vt cadat eloquentia.* Barth. ad Claudian. n. 2824.

v. 16. *declamationibus continebantur*] Rittershuſ. corrigit, *conterebantur.* ſic *in cauſis conteri,* apud Cic. eſt ne faire autre choſe quæ plaider, & en eſtre quaſi tout vsè. *Oratione aliquem conterere,* ennaxer de parolles. Robert. Stephanus in Dictionario Latino Gallico. adde eundem in Theſauro Ling. Lat. Vulgatam lectionem comprobare imitatione videtur Eryc. Puteanus Suad. Auſpic. orat. 4. quem non audimus.

verſ. 19. *Vmbraticus doctor*] ſic *vmbraticum negotium* Gellio l. 3. c. 1. *vmbratilis miles* Ammiano lib. 18. *vmbratile imperium* lib. 21. *vmbratilis conſul* Adoni Vienneñſi in Chron. Sauaro Not. ad Sidon. l. 2. ep. 10. *Vmbraticus doctor,* ſcholaſticus, pedãto. Senec. in procem. Controuerſ. lib. 11. *Vſque eò ingenia in ſchola exercitationibus delicata enutriuntur, vt clamorem, ſilentium, riſum, cœlum denique pati neſciant.* Et paulo infra; *Velut ex vmbroſo & obſcuro prodeuntes loco, claræ lucis fulgor*

obcœcat, ſic iſtos à ſcholis in forum tranſeuntes; omnia tamquam noua & inuſitata perturbant. Plin.epiſt.2.lib. 9.*Volumus ſcholaſticas tibi atque (vt ita dicam) vmbraticas litteras mittere.* Tacit.lib.14.Annal.*Studia (vt ſic dixerim) in vmbra educata.* pro *vmbra* ſcholam declamatorum intelligit. Pichena Not.ad Tacit.num.97.

v.21. *Homericis verſibus canere timuerunt*] Infrà; *aut non viderunt viam qua iretur ad carmen, aut viſam timuerunt calcare.*

v.22. *ad teſtimonium citem*] Macrob.l.1.c.4. *Et vt ipſos quoque grammaticos ad teſtimonium citem.* I S Pontanus Not.in Macrob.

ibid. *Certe neque Platona, neque Demoſthenem ad hoc gen.exercit.acceſſiſſe. Ideo grandis*] ita vett.editt. *Certe* cū infinitiuo, vt *ſcilicet, videlicet, fortaſſe.* Schoppius Veriſim.l.1.c.16. Sed prauato deceptus codice *acceſſiſſe video* primus reſtituit Turneb. quum in Memmij cod. reperiſſet, *acceſſiſſe & ideo*, Aduerſar.l.19.c.6.

verſ.25. *Grandis &, vt ita dicam, pudica oratio*] Infrà; *Iam illa grandis oratio haberet maieſtatis ſuæ pondus.* Et paulo poſt;

Grandiaque indomiti Ciceronis verba minetur.

Pag.49.v.1. *ventoſa iſthæc & enormis loquacitas*] ἀερολέσχης, ſublinúloqua, & in dicendo ſuperba, vt cum quis [illegible]

Proijcit ampullas & ſeſquipedalia verba.

Suidas; Ἀερολέσχης, ὑψηλὸς ἐν τῷ λέγειν. Themiſtio ὑψηλογεῖσθαι & βρενθύεσθαι. in Sophiſta; Ἀκούετέ τινος τῶν ἐμῶν ἐπιτηδείων ὑψηλογουμένους καὶ βρενθυομένους ἐπὶ τοῖς συνωνύμοις καὶ ὁμωνύμοις in *Sophiſta*, inquam, id eſt Scholaſtico ſiue Rhetorico declamatore, de quibus hoc loco Petronius.

ver.3. *animoſque iuuenum ad magna ſurgentes*] Sidon. carm.7.

Surgentes animi Muſis formantur.

v.5. *ſidere afflauit*] vide Raderum Comment. in Martial.l.7.epigr.75. Barth.ad Claudian. n.2440. Bucer. Comment.in Matth.v.24.

verſ.6.

verſ.6.*Corrupta elquentiæ regula*] Sic Nouatiano de Trinit.in princ. *regula veritatis*. Chriſtoph. Pflugius pro *corrupta*, legendum cenſet *correpta*; quam cenſuram non admittimus. Iungerman. malit, *ſimulque correptâ eloquentiæ regula*, in ablatiuo caſu, vt verba, *ſtetit & obtinuit*, ad *loquacitas* referantur.

v.7.*Quis poſtea ad ſummam Thucididis*] *ſummam* abſolute vſurpat pro perfectione & conſummatione & abſolutione. quod nouitate quidem blanda conciliatrice placet intelligenti: non attendenti ſurdum & inane vocabulum eſt. Turneb. Aduerſar.l.19.c.6. Iuretus ad Symmachum. l.3. epiſt.40. Infra Petron. *Diuque ſumma carminis penes Mopſum Thracem memorata eſt.*

v.9.*ne carmen quidem ſani coloris*] *Sanum* appellabant quicquid rectum, moderatum, caſtigatum & ſincerum. Quo ſenſu Cicero de Clar. Orat. dixit; *Aſiaticos oratores nimis redundantes, Rhodios ſaniores.* Et alio loco; *Atticos oratores ſanos & ſiccos.* Iuret. ad Symmach. l. 8. ep. 48.

v.12.*Pictura quoque*] Ariſtol. Problem. cap.10. εἴ τις ἐπὶ τῶν ἀρχαίων γραφέων καὶ ἀνδριαντοποιῶν σκοπεῖ τὰ ἔργα. οὐ γὰρ ἦν πώποτε οὔτε μὴν γραφὴ σπουδαία, οὐδὲ ἀνδρίας. φαῦλα δὲ ἦν. Ipſe Petronius infrà: *Conſulere prudentiorem cœpi ætates tabularum, ſimulq; cauſam deſidiæ præſentis excutere, cum pulcherrimæ artes periiſſent, inter quas pictura ne minimum quidem ſui veſtigium reliquiſſet. Tum ille, Pecuniæ, inquit, cupiditas hæc tropica inſtituit.* & quæ ſequuntur. Felix Faber Monachus Vlmenſis in Hiſt. Sueuor. l.1.c.8. *Reuixit in Germania ſcientia & eloquentia, & ex conſequenti quæque ingenioſæ artes, vt picturæ & ſculpturæ. Amant enim ſe artes hæ ad inuicem. Ingenium pictura expetit; ingenium eloquentia cupit non vulgare, ſed altum & ſummum. Mirabile dictu eſt, dum viguit eloquentia, viguit pictura, ſicut Demoſthenis & Ciceronis tempora docent. poſtquam cecidit facundia, iacuit & pictura. Videmus picturas & ſculpturas ac ſcripturas ducentorum annorum nulla prorſus arte politas, nec hominum ſed monſtrorum portentorumque facies. Scripta illius ætatis rudia ſunt,*

 inepta,

inepta, incompta. priscis vero seculis Apellem, atque Zeusim, Pollicretum, Phidiam, & Praxitelem magnos fuisse comperimus. & de statuariis, sculptoribus & pictoribus Dorem Liddum, &c.

v.15. *Compendiariam*] Philoxenus Gloss. *Compendiaria, συντομία.* Cyrillus Gloss. *συντέμνω, concido, compendio.* Tertullian.lib.4. aduersus Marcionem; *Compēdiatum est nouum testamentum.*

ibid. *Non est passus Agamemnon*] imitatur aperte Lactantius Instit. diuin. l.1. c.1. *Non est passus hominem Deus lumen sapientiæ requirentem diutius oberrare.*

v.16. *Agamemnon*] Agamemnona Regem prædicat Homerus corporis proceritate, omnes heroas Græcos antecelluisse: tum oratione grauem fuisse & vehementem. Hinc personam Agamemnonis inducebant Declamatores vt magni & constantis patroni: quod ex nostro Arbitro licet colligere, & Varronis Virgula diuina. Aus. Popina Coniectan. ad Varron. Frequens apud optimos auctores, vt sub personis Homericis alios intelligant. Læu. Torrentius in Suetonij Tiber. cap.61. De hoc etiam mediæ ætatis vetera nomina adsciscendi more quodam notauit Hen. Canisius Antiq.lect.tom.1.in Not.ad Alcuini epist.3. & 46. & Goldastus in Sueuicar.rer.scriptorib. de Velleio Gallo. Sic infra. *Et cum Agamemnone ad ianuam peruenimus.* Et alibi; *Recepi hospitem Ligurgo crudeliorem.* Iterum; *Quicquid Ligurgi villa grassantibus præbuisset:* ad Lycurgi crudelitatem respiciens.

v.17. *declamare in porticu, quam ipse in schola sudauerat*] habuit enim in auditorio orationem suasoriam. Ergo non idem *porticus* ac *schola*, vt interpres putat locum istunc, qui bene habet, emendans. *Schola* est auditorium, in quo fiunt ἀκροάσεις & recitationes: *Porticus* ante scholam, vt in Academia Altorphiana. Sueton. in Tiberio cap.11. Infra; *ingens scholasticorum turba in porticum venit ab extemporali declamatione nescio cuius, qui Agamemnonis suasoriam exceperat.* in schola scilicet. Auctor Dialog. de Orat. *Non vt Rhetorum scholis de-*

lis declamarent. Wouw. corrigit, *qua ipse in schola.* Pflugius, *quia ipse in schola litigarat.* vterq; contra mentem auctoris. Nec ante scholas tantum, sed & ante pinacothecas *porticus* habebant. Infra; *Ex his qui in porticibus spatiabantur, lapides in Eumolpum recitantem miserunt.* Christiani etiam ante templa, quas Scriptores Ecclesiastici *ambitus* vocant, nos Creutzgang.

v. 22. *Nimirum in his exercitationibus doctores peccant*] L. *Minimum in his.* Nihil, ait, aut minimum peccare magistros: plurimum parentes. nam sequitur; *Quid ergo est? parentes obiurgatione digni sunt.* Gulielmius Plaut. quæst. in Epid. cap. vlt. vel leg. *Non mirum si in his,* ex sequentibus. Iungermannus. sed profecto neutrum dum concoquere possum.

v. 23. *doctores peccant*] multitudinis iudicio impulsi, ea quæ plurimis placuerant, maxime adfectamus, & parentum præceptis imbuti ad illorum instituta & errores deducimur; qui præpostera ambitione & præcipitatis votis, pueris adhuc locis matrum inuolutis, ampla patrimonia, prætextas ac trabeas promittunt. Hos secuti præceptores, ne artificium periret, suum quoque furorem insaniæ seculi adiecerunt, omnisq; bonæ mentis & optimarum artium, quarum institutores esse debebant, institores esse maluerunt. Animis teneris insidias tendunt, & quos incontaminatos acceperant, inficiunt & flectunt ad communes errores, ac parentum improba vota, &c. Wouwer. in Polymath. cap. 30.

v. 24. *nisi dixerint, quæ adolescentuli probent*] quid hoc aliud, quam quod apud Agellium Taurus Philosophus cōqueritur, legem discipulos dare, qua discant? *Alius, ait, hoc me primum doce: item alius, hoc volo, inquit, discere, istud nolo. Hic à symposio Platonis incipere gestit propter Alcibiadis comessationem: ille à Phædro propter Lysiæ orationem.* Putean. Suad. Auspic. Orat. 2.

v. 26. *vt ait Cicero*] al. *Cicio.* sic pag. seq. pro *Ciceronis* in 3. MS. constanter legitur *Titionis*, menda ex com-

 pendio

pendio scribendi nata. Sunt enim hæc Ciceronis verba in Orat. pro Cœlio.

v. 27. *Sicut ficti adulatores cum cenas diuitum captant, nihil, &c. quam quod putant gratissimum auditoribus fore.*] Adducitur hic locus à Thoma Hibernico in Floribus Patrum ex Cassiodori Epistolis, legiturq; hunc ad modum; *quam illud quod putant grat. aud. fore. nam nec aliter impetrabunt quod petunt, nisi quasdam insidias auditoribus fecerint* &c. Quæ eodem pacto & in quadam Hildeberti Cenomanensis Episcopi Epistola leguntur. Iacobus Magni Sopholog. l. 4. c. 13. *Qui sapiens est, adulatoribus minime credat. Fictis enim sermonibus adulantur homines, sicut prætextu pabuli hamo capiuntur pisces. Vnde Petronius: Adulatores ficti cum cenas diuitum captant, nihil prius vel posterius meditantur, quam id quod grauissimum adulatoribus putant fore.* Sidon. in Epist. libro 3. *Sectator epularum laudabilem profert sententiam, non de bene viuente, sed de bene pascente. Tales enim cum aliquid volunt, prius laudant, postmodum postulant.* Seneca epist. 123. *Varus eques Romanus, cœnarum bonarum sectator, quas improbitate linguæ merebatur.* Adde Auson. Popmam in Varronem pag. 159.

Pag. 50. v. 6. *eam imposuerit hamis escam*] τὸ δέλεαρ τῷ ἀγκίστρῳ περιπθέναι, *hamo escam corrumpere*, prouerbialis est locutio, pro, insidijs aliquem circumuenire, & blanditijs verborum in errorem inducere. Hadrian. Iunius in Adag.

v. 8. *moratur in scopulo*] variant mire libri. alij enim, *moriatur*, alii *moritur*, nescio an vlli *moratur*. Vide ergo si remotius verbum excidit, & fortasse fuit, *sine spe prædæ in scopulo molitur.* Moliri enim operari, & industrie aliquid conari, aut tractare est. Sic Virgil. in Georg. dixit *moliri insidias auibus*, ita videlicet vt hîc Petron. piscibus. Vtitur iterum inferius pari venustate; *Si gratiam à legato moliebantur*, &c. Gulielm. in Epidic. cap. vlt. ego cusam lectionem improbare nondum audeo.

v. 9. *parentes obiurgatione digni sunt*] à doctoribus eloquentiæ in patres culpam transfert. qua de re videndus Ca-

dus Caſaubon. in Perſium Satyr.1. Iuſtinianus Imp. in conſtit. ad Anteceſſores diſcipulis definit quinquennium, quo ſcil. dent operam audiendis profeſſoribus, & perlegendis libris conditorum iuris. Erat definitum quadriennium. nec niſi qui probaſſet tantum ſe temporis legum ſtudiis impendiſſe, admittebatur in numerum aduocatorum, l. *iubemus pro tempore*, l. *petitiones*, C. de aduocat. diu. iud. ſi quinquennium vel quadriennium illa ætate, qua mores & iura & verba ciuilia ſane erant notiora aut facilia perceptu, quid non erubeſcimus iſta, qua horrere ſpinis omnibus videntur omnia, quæcunque de iure ab antiquis prodita ſunt, vix tamen in eis nos tranſigere triennium, plurimum vitio parentum, qui, vt hoc loco Petronius ait, *cum ad vota properant* &c. Cuiac. Obſeruat. l. 12. c. 20. Adi eiuſdem præfat. in Paratit. Cod.

v. 13. *ambitione donant*] L. *ditant*. Gruter. Suſpicion. lib. 2. c. 10. ſed admodum inepte.

v. 17. *pueris induunt adhuc naſcentibus*] Sic Claudian. *triumphis induit*. Barth. n. 2335. Deinde L. aut *lactentibus*, aut *dentientibus*, aut *vagientibus* & poſtremum illud proxime accedere videtur ad vulgatæ ſcripturæ literas pronuntiationemque. Gruterus Suſpic. l. 2. c. 10. Acumen Criticum! Leg. *paſcentibus*, ita omnino imbibi exaratum Arbitro. *naſcentibus* enim enormis eſſet figura ac oppido intempeſtiua, quod aliis quoque viſum. deinde literæ *p*. facilem & crebrum eſſe deflexum in *n*. annotaui aliquot locis in veterũ ſcriptis. Iſ. Pontanus Not. in Macrob. l. 7. cap. 16. imo leg. *naſcentibus*, quod nihil aliud eſt, quam quemadmodum dixit Arnobius lib. 1. *Cui non ſit ingenitum, imo ipſis pæne in genitalibus matris non impreſſum*. Meurſius Crit. Arnobian. l. 2. c. 8. vel, adhuc locis matrum inuolutis. Wouwer. in Polymath. cap. 30.

v. 18. *Quod ſi paterentur laborum gradus fieri*] vt recte Hierocles Pythagoræus; τὰ δὲ μικρὰ πρὸ τῶν μεγάλων ἰτέον ἐν τάξει τοῖς ἀνιοῦσι: ita nec Philoſophia de plano adiri poteſt, per gradus ad illam enitendum eſt, & quod

Synesius in Dione, ὁδὸν παρασκευάζεσθαι, καὶ κλιμακηδὸν ἀνιέναι. Ardua & excelsa non petimus aditu expedito. Augustinus de Ordine lib. 2. *Hinc se illa ratio ad rerum diuinarum contemplationem rapere voluit. Sed ne de alto caderet, quæsiuit gradus, atque ipsa sibi viam per possessiones molita est.* Ita in ipsis artibus certi gradus. Wouwer. in Polymath. cap. 26. quem vide sis.

v. 19. *mitigarentur*] Sic Plato dixit in fi. lib. 3. de Repub. loquens περὶ τῶν ἐπικούρων suæ Reipub. quos & φύλακας appellat: ὁ μέν τοι ἄρτι ἐλέγομεν ἄξιον (διϊσχυρίζεσθαι) ὅτι δεῖ αὐτοὺς τῆς ὀρθῆς τυχεῖν παιδείας, ἥτις ποτέ ἐστιν, εἰ μέλλουσι τὸ μέγιστον ἔχειν πρὸς τὸ ἥμεροι εἶναι αὐτοῖς τε καὶ τοῖς φυλαττομένοις ὑπ' αὐτῶν. Et Ouid. de Ponto lib. 2.

Adde quod ingenuas didicisse fideliter artes
Emollit morrs, nec sinit esse feros.

Et alibi;

Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura est,
Pectora mollescunt, asperitasq; fugit.

Hen. Stephanus Schediasmat. l. 3. c. 11.

v. 21. *atroci stylo effoderent*] Stilo scribebant in cerata tabella, cuius stili pars, qua scribebant, *acumen* dicebatur. Cic. *Omnia sub acumen stili subeant.* Altera pars erat obtusa, qua in cera quæ non placebant, verba delebant, ac ceram rursum complanabant, vt est in Prudent. περὶ στεφάνων, hymn. 10. Hinc Horat. Satyra 10. lib. 1. *Sæpe stilum vertas. Vertit stilum,* qui cum ante eius acumine scriberet, vertit, & alteram ad delendum partem adhibet. Turneb. aduersar. l. 14. c. 24.

ver. 23. *sibi nihil esset magnificum*] L. *ibi nihil.* Pflugius vet. ed. *iam sibi nihil.* quod forte interponendum, aut leg. *sibiq; nihil,* vel *vt sibi nihil.*

Pag. 51. v. 3. *schedium Lucilianæ humilitatis*] ita correxi. olim legebatur, *studium Lucinianæ hum.* in aliis editur, *Lucianæ improbitatis. Lucillius* in Satyris interdum se ad humilitatem iamborum demittebat, hodieque in Grammaticis quidam eius iambici reperiuntur. Turneb. Aduersar. l. 19. cap. 6. & Scalig. Auson. lect. lib. *Schedium* est inconditum exemplar & inelabora-

boratum. Sidon. l.8.ep.3. *Apollonij Pythagorici vitam, non vt Nicomachus senior è Philostrati, sed vt Tascius Victorianus è Nicomachi schedio exscripsit.* Sauaro in Not. ad Sidon. Vide tamen Casaubo. de hoc loco lib. 2. de Satyr.cap.3.In v.c.Pithœ. legitur, *Lucilianæ improbitatis.* An accipiendum pro *inhumanitate,* eo sensu, quo Horat.dixit;

Surge & inhumanæ senium depone Camœnæ?

ver.6. *Actis seueræ*] sunt iambici:& est protrepticon. Scalig.in Catal.

ibid. *si quis amat*] al. *si qui hamat.* sic infra in v. cod. legitur,

Hos inter fluctus qui raptis euocat armis?

pro,*quis raptis.*Et supra in M S.cod.Bongarsiano, *Qui postea ad summam Thucydidis,*&c. pro, *quis.*

ibid. *amat effectus*] L. *hamat adfectus,* vt Cicer. apud Nonium, *adhamare honores.* Scalig.ad Catal.

v.7.*prius more*] L. *morem.* & dein *pellat* mensura versus postulat,nec improbat sententia. Turneb.Aduersar. l.19. c.6. ita & Scalig. ad Catalecta, & interpretatur, morem luxus pellat noua frugalitate. Leg. *more Frugalitatis lege polleat exacta. More*, est vitæ quadam honesta ratione atque instituto. Horat. l. 4. Odar. *Mos & lex maculosum edomuit nefas.* Varro apud Macrob. lib.3. Saturn. *Mos est in iudicio animi, quem sequi debet consuetudo*, id est, cultus moris. Edict. Dioclet. & Maximiani Cæs. *si cunctos sub imperio nostro agentes castam in omnibus more colere perspexerimus vitam.* Pet.Pithæus Not. ad Collat. Mosaic. & Rom. leg. tit. *de Nuptiis.* Leg.

Artis seueræ si quis amat effectus,
Mentemq; magnis aptat, prius amore
Frugalitatis legem pellat exactam.

Et videtur idem voluisse Poeta Venusinus ad Mœcenatem;

Fastidiosam desere copiam.

Legem enim *exactam*, dętę exactum illud siue plenum, vt ita dicam, dimensum intelligo. Meminit etiam ali-

bi Petron. *Vellem tam innocens esset frugalitatis meæ hostis.* sed aptissime huic loco Romanæ philosophiæ Siren Seneca; *Non potest studium salutare fieri sine frugalitatis cura.* I S. Pontan. Not.in Macrob.libro 7.cap.3. Leg.——*prius morem*

Frugalitatis, lege calleat exacta.

morem pro virtute aut disciplina posuit. Barthius in Ceir. Virgil. num. 10. & ad Claudian. num. 1129. Richardus legit iuncto verbo, *prius-more*, hoc est, more prisco & veterum poetarum, vt infra, —*prius-vestigia lusit*, id est, priora. & alibi, *Contubernali-modo*, si vera est eiusdem Richardi emendatio, de qua dubitare licet. sic *prope-vicinus* in Catull. Priapo:

Vicinus prope diues est,——

Et §. 2. Instit. de donation. *retro-principis*, id est, superiores vel anteriores.

v. 10. *impotentium*] L. *nepotentium*. Turneb. Aduers. lib. 19. cap. 6. Vel,

Cliensve cœnas impotentiam captet. Aut:

Cliensque cœnas ne impotentiam captet.

Nam in v. c. est:

Cliensque cœnas impotentium ne captet.

Repugnante versu.——

Impotens esse videtur ad inuidiam potens, ἀδιάζετης, vt & Donatus docet. Crotius in Februis ad Capellam, lib. 5. pag. 137. Imo *impotentium*, id est. valde potétium, quemadmodum obseruauit Sosipater Charisius lib. 2. vbi admonet præpositionem IN esse modo derogatiuam, modo adiectiuam. Seruius 1. Æn. *Impotens, & satis, & nimis, & nihil potens. Impotentissimi Principes* M. Tullio lib. 10. epist. 1. Exempla multo plurima notarunt Iuretus ad Symmachum lib. 1. epist. 95. Sauaro ad Sidonium lib. 5. epist. 12. Ach. Statius ad Catul. epig. 36. Sic *inutilis* pro valde vtili: Interpres Sapientiæ cap. 13. *Diligenter fabricet vas inutile in conuersationem vitæ.* quod siue Philo siue Septuaginta dixerant χρήσιμον σκεῦος. Lyranus vetustissimis codd. eam lectionem esse adserit, sed in eo errauit, quod diuellendam vocem existi-

existimarit: cuius auctoritate falsus Dionys. Richelius exposuit *intus vtile.* Fr. Lucas in Notationib. testatur quidem, se in vetustissimis & optimis libb. reperisse, *inutile*, & à Glossematis exponi, *valde vtile*, recipere tamen dubitauit. Per me nunc licet confidentiam sumat, & Interpreti suam sibi vocem redonet, quam nè quidem Auctor Mammotracti ausus fuit damnare; cogitetque ad eandem faciem Tertulliano *inbonum*, Ciceroni *infractum*, aliis alia esse dicta. Huguitio: *Imprudens, non prudens vel valde prudens: in quo sensu raro inuenitur. Virg. in Georg. Numquam imprudentibus imber Officit.*

v. 11. *Ne perditis addictus*] ita Memmij liber sine dubitatione eleganter & integre scribit. vulgo *per dictis addictus*. Turneb. Aduers. lib. 19. c. 6.

v. 12. *neue plausor in scena*] apertum hoc fiet ex Plauti prologo Amphitr. docente Douza in Centurion. libro 1. cap. 1.

v. 13. *histrioniæ addictus*] al. *histrionis addictus*. ita lego magna fiducia, cum in Memmiano repererim, *histriones addict. Addictus* autem non participatio, sed vocabulum erit. Turneb. Aduersar. lib. 19. cap. 6. An *histrioniæ addictus* est studiosus & amans, vt dicimus *doctus histrioniæ, litterarum*, &c. quemadmodum Goldasto placet? an vero leg. *additus*, id est, præsens & molestus? Lucil. apud Gellium; *Si mihi non prætor siet additus.* Ascon. in 2. Verrin. *Adsiduum, molestum, additum.*

vers. 14. *Tritonidis arces*] Athenas, quarum Minerua conditrix & tutela. Barth. ad Claudianum num. 2644. Auson. *Præses Tritonia bellis.* Claudian. de Minerua in Raptu Proserp. lib. 2.

Et Pandionias quæ cuspide protegit arces
——— tristibus aspera bellis — Tritonia casside fulua
Cælatum Typhona gerit———

Arces antiqui Mineruæ consecrauerunt, quod eam mundi mentem atque in summo capite sedem habere credebant: siue quod ratio, quæ per eam designatur, Respublicas & Vrbes amplificet, vt ait Capella. Plato scribit,

ſcribit, in mediis editiſque locis oppidi ſolitos ædes ponere Ioui, Veſtæ, Mineruæ, ſub quorum tutela credebant vrbes eſſe. Ian. Parrhaſius Comment. in Claudian. de Raptu Proſerpin. Virgil. Eclog. 2.—*Pallas, quas condidit arces, Ipſa colat* —— vbi Seruius; *Ideo dea arcium Minerua dicitur, non quia de capite Iouis nata eſt, ſed quia dea eſt artium & ingenij, ideo iſta finguntur. Nihil enim eſt excellentius ingenio, quippe quo reguntur vniuerſa.* Locum adſcripſi, vt a Goldaſto eſt reſtitutus. Probus; *Pallas primum ædificationem inueniſſe ſcribitur.* Idem 6. Eclog. *Templum in arce Mineruæ conditum.*

v. 16. *det primos verſibus annos*] Hic erat ordo veteris inſtitutionis, vt primum poeticam auſpicarentur, à poetica ad Rhetoricam, à Rhetorica ad Hiſtoriam gradus eſſet. Videatur tamen Eryci Puteani Suad. auſpical. orat. 1. ſiue Panegyr. 1. ad Senatum Mediolanenſ. vbi de ſtudiorum inſtituto ad iuuentutem agit.

v. 18. *Mox & Socratico plenus grege mittat hab.*] Leg. *Mox & Socratico plenas immittat habenas.* Præceſſit enim;

Mæoniumque bibat felici pectore fontem.

Itaq; ἀπὸ κοινοῦ repetitur ὁ *fonte:* mox & Socratico fonte plenus. Adſcripſerat quidam ad marginem *Græce;* id abiit in *grege.* Palmerius in Spicileg. quem tacito nomine perſtringit Gulielmius legitque ex Sambuci cod. *mutet habenas.* Mutare habens iubet adoleſcentem philoſophia imbutum, & è curriculo poetarum in Oratorium tranſcendere. Plaut. quæſt. in Epid. cap. vlt. Sed *mittat habenas*, verum eſt & elegans, vt apud Corn. Seuerum in Ætna, *flexit habenas.* metaphora eſt à re equeſtri, & prouerbialis quædam locutio. Scalig. Comment. in Ætnam. Sicut Petron. retinendæ eloquentiæ & *immittendæ habenas* commentus eſt, ita eius exemplo Fulgentius *effrænatam loquacitatem.* Mythol. lib. 3. cap. 10. dixiſſe viſus. Barth. Animaduerſ. ad Claudan. num. 966.

v. 20. *Demoſthenis arma*] quibus vel petebat vel defendebat. *Arma* dicuntur, quod iis inſtructa cauſa neceſſita-

ceſſitatem quandam cognoſcentibus afferat, vt pro
is iudicent, hinc *exarmare accuſationem* dixit Plin. lib.
. Franc. Polletus hiſt. Fori Rom. lib. 4. c. 14. Symma-
chus libro 7. epiſt. 9. *Quatere arma facundiæ.* vbi Iuretus
n Miſcellan. Alanus Anticlaudiano lib. 2. —*noſtri De-
moſthenis iras.* Sido. lib. 4. epiſt. 3. *vt Demoſthenes iraſci-
ur.* vbi Sauaro.

verſ. 21. *Hunc Romana manus circumfluat*] Ordinem
tudiorum Petronius hunc facit, vt poetice initium
it; tunc philoſophia; mox oratores Græci; dehinc
ad eloquentiam Latinam veniatur; vbi aut verti de
Græco, aut controuerſias componi cenſet. ea ſenten-
ia eſt in his verſibus. tamen ita potius leg. *Hunc R. m.
ircumſtruat,* hoc eſt, Romani coronam faciant. Pal-
marius in Spicileg. Minerna non ducente tenia.

v. 25. *Et fortuna ſonet*] Leg. *Et cortina ſonet.* Cortinam
heatri dixit Seuerus in Aetna. *Cortinam* Tacitus lo-
cum in quo dicatur; *Cum vix in cortina quiſq; adſiſtat,
uin elementis ſtudiorum imbutus.* Palmer. in Spicileg.
arum læto Apolline.

Pag. 52. v. 1. *ſic flumine largo plenus Pierio defundes pe-
tore verba*] Leg. *mox f. l. plenus, P. diffundes nectare v.* Bar-
hius ad Claudian. n. 1248. & n. 1328.

ver. 3. *non notaui mihi Aſcylti fugam*] elegans phraſis,
notare ſibi. ſic infra; *Notauit ſibi ad lunam tonſorem in-
empeſtiuo inhærentem officio.* Item; *Proxima nocte cum
miles notaſſet ſibi & lumen inter monumenta clarius ful-
ens,* &c. Agellius l. 17. c. 2. *Hæc verba, quæ meminiſſe po-
ui, mihi notaui.* Sic ibi ex v. Cod. legendum eſt.

v. 4. *in hoc dictorum æſtu*] Iuſtinus lib. 23. *In hoc æſtu pe-
iculorum tutiſſimus portus.* Ammianus lib. 15. *In hoc æ-
ſtu mentis ancipitis* (ſic leg. Goldaſtus) *ad effectum ten-
dens conſilium occulta ſcrutabamur indagine.* quod an-
notare libuit aduerſus Douſæ interpalationem.

verſ. 5. *motus incedo*] v. ed. *in hortis.* Bartholom. Scho-
pinger emendabat, *immotus*, præ ſtupore ſcilicet, id
eſt, cogitabundus. In Ioach. Vadiani codice ad margi-
nem ſcriptum repperi, *intortus*, i. e. nullam in partem

me fle-

me flectens. Io. Sichardus legebat, *insors*, αὐτὶ τοῦ solus. Barthius, *totus incendor* : quod omnes adfectus æquiperentur ignibus. in Ceir. Virgil. num. 436. Palmer. *totus incedo*, vt Horat.

Nescio quid meditans nugarum totus in illis.

in Spicileg. quod quidem non est sententia, sed verum est. Sic enim & infra loquitur Petron.

Atq; in præterita se totus imagine versat.

vers. 6. *scholasticorum turba*] Augustin. lib. 6. Confess. *Ecce adolescens quidam ex numero scholasticorum*, &c. In Passione S. Valentini Episcopi Interamensis; *Athenienses quidam nobiliter nati, Proculus, Ephebus & Apollonius, scholastici viri, apud Græcos Latina studia desiderantes, apud Cratonem ciuem suum, oratorem vtriusque linguæ, in vrbe Roma hospitabantur, cuius & magisterio & hospitio fouebantur. Factum est autem, vt vnicus Cratonis filius, Cheræmon nomine iuuenis scholasticus*, &c. Ergo *scholastici* proprie Rhetores dicti. hinc *Epiphanius Scholasticus*, *Euagrius Scholasticus*, &c. Apud Græcos veteriores etiam *sophistæ*, i.e. λογογράφοι καὶ ῥήτορες: vt *Theon Sophista*, &c. Reperio tamen & aduocatos dici *scholasticos*. Isidorus Gloss. *Iuraticus, scholasticus, legisperitus*. Postrema ætate, id est, ante annos CCCC. præter propter, *scholastici* dici cœpti sunt sapientiæ & philosophiæ professores ac doctores, vnde nata illa nomina, *Theologia scholastica*, *Philosophia scholastica*, *Doctores scholastici*, quorum auctor atque princeps Petrus Lombardus fuit, vulgo *Magister sententiarum* dictus. Nam & *Magistri* vocitati. Hinc Petrus Comestor, *Historiæ Scholasticæ* auctor, κατ' ἐξοχὴν *Magister* dicitur, propter illam historiam, vt puto, id est, Commentarium in sacra Biblia, quo sensum S. Scripturæ historialem persequitur, *Commentum Scholasticum* nonnulli appellant. vnde & *Commentatores* appellati philosophi scholastici, opinor quod nihil de suo excogitarent, sed Aristotelem tantum & Lombardum commentarentur. Nec apud Latinos modo, verum etiam Arabas, quibus Aben-roes siue (vt imperitum vulgus

vocat)

vocat) Auerroes secundum excellentiam *Commentator* nuncupatur. Apud Hebræos vero, qui nobis Doctores & Magistri scholastici, nominantur *Rabbini*, quos διδασκάλους reddiderunt Græci, & exempla Euangelistæ exhibent. Quin *Rabboni* ita in Synagoga Iudæorum inoleuerat, vt honoris & dignitatis ergo hac compellatione salutari gauderent, non aliter atque in Vniuersitate scholasticorum Christianorum *Magister noster*. Ioannes Euangelii cap. 20. v. 17. *Conuersa illa dicit ei; Rabboni, quod dicitur Magister:* Ex recepta nimirum vulgo consuetudine. Tantum de his.

v. 7. *in porticum venit, vt apparebat, ab extemporali declamatione*] ὕστερον πρότερον σιωπητικόν, pro eo quod dicere solemus, *ab extemporali (vt apparebat) declam.* Talis constructio est & apud Cic. in Paradox. *Nec non sæpe laudabo sapientem illum Biantem, vt opinor, qui numeratur inter septem sapientes.* pro, *qui numeratur (vt opinor) inter, &c.*

Ibid. *ab extemporali declamatione*] D. Hieronymus præfat. in librum Ester; *Quem librum editio vulgata laciniosis hinc inde verborum finibus trahit, addens ea, quæ ex tempore dici poterant & audiri, sicut solitum est scholaribus disciplinis sumpto themate excogitare, quibus verbis vti potuit, qui iniuriam passus est, vel qui iniuriam fecit.* D. Augustinus lib. 6. Confession. *Cum medio die Alypius cogitaret in foro quod recitaturus erat, sicut exerceri scholastici solent.* Iacobus Gaudensis lib. 3. Ærarii aur. Poet. *Extemporales dicebantur Oratores, qui responderunt ac si meditati essent.* Ergo *Extemporalis declamatio* est αὐτοσχεδιαστική. videndus Cellarius in Lexica.

v. 13. *Cursim Ascylton persequi cœpi*] sic infrà; *cœpit me præcedere.* vbi adeundus Fr. Pithœus in Collectan. Samato Not. ad Sidon. l. 4. c. 24. Rigaltius Not ad Phædrum fab. 2. Iterum Petronius; *per medium lupanar fugere cœpi*, id est, fugi. Sic Plaut. Bacchid. a. 2. sc. 3. *Inficias ire cœpit filio*, i. e. inficiatus est. Schopp. in explanation. Hoc genus loquendi nec Ebræis est insolens. Esdras Iunior lib. 2. (qui vulgo 4.) cap. 4. *Quam magnam a-*

rcam

ream incipient facere. & cap.6. *Cœperunt dominari nostri.* & cap.9. *Inchoaui dicere coram Altissimo.* Lucas in Act. Apostol.c.1. ὧν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν: Latinus, *Quæ Iesus cœpit facere & docere*, h.e. quæ fecit & docuit. Tale videtur & illud eiusdem Esdræ d. l. cap. 8. *Initium verborum Esdræ*, h. e. sequuntur verba Esdræ, quorum initium hoc erit. Et illud Marci 1. ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου, *initium Euangelii.* vbi Seb.Castalio in Annotation. *Incipere* pro facere vsurpat, vt *inceptum* est factum Virgilio. Sic Sallust. *sæuire Fortuna ac miscere omnia cœpit.* Barthius in Ceir. Virg. num.456.

v. 14. *quia nec quo loco stabulum*] L. *nec qua stabul. Qua* pro vbi. Schopp. Verisim. l. 1. c. 16. & in Arte Crit. Non placet. Notat in nonnullis codd. omitti τὸ *loco.* Si quid ergo mutandum sit, malim legere, *nec quo stabulum esset.* Beda de Orthographia; *Quo aliquando pro vbi ponitur. Augustinus; inuenis domum famosam, quo boni habitant: id est, vbi habitant.* Sed nihil necesse est interpolatione.

ibid. *stabulum esset*] diuersorium, πανδοχεῖον. Chr. Colerus Parerg. cap. 8. *Stabulum* non solum significat receptaculum equorum & iumentorum, vt vulgo dicitur, sed etiam pro caupona & hospitio accipitur, à stando. Stuckius Antiquitat. conuiual. l. 1. c. 28. quod ante eum annotarunt Henr. Bebelius de Abusion. ling. Lat. cap. 24. & Iac. Pamelius Annotat. in Cyprian. epist. ad Stephanum. Baccharius de Recipiend. laps. *Magister noster à latronibus vulneratum non solum cura dignum iudicat, verum etiam ad stabulum suum restituit, ac datis stabulario duobus denariis, maius ei præmium pollicetur.* ita Goldastus emendauit istum locum, qui vulgo pessime interpunctus & interpolatus legebatur. σταθμὸς Græcis eodem sensu vsurpari docebit te Suidas.

vers. 15. *quocumque ieram, eodem reuertebar*] idem accidit Cnemoni apud Heliodorum li. 5. in domo Nausiclis sibi ignota.

v. 18. *accedo aniculam, quæ agreste olus vend.*] quam *foraciam*

raciam dixere. Calepinus in Dictionario; *Foracia, à foro, mulier villatica, quæ fructus villæ venales, vt pullastros, pipiones, poma, nuces, olera, & huiusmodi in forum defert.* Porro locum hunc transtulit & expressit Lud. Viues in exercitat. ling. Lat. dialog. 4.

v. 19. *&, Rogo, inquam, mater, numquid scis*] Leg. *Te rogo, inq. mater ecquid scis.* Formula blande adeuntium est, *Te rogo*, cum quid exquisituri veniunt. Gulielm. Plaut. quæst. in Pseudol. cap. 4. Plaut. *Ecquem in angiportu hominem nouisti, te rogo?* nihil tamen in Petronio mutandum est.

vers. 23. *diuinam ego putabam*] præsagam. Barth. ad Claudian. n. 2361. quæ sciret omnia, Pflugius. Dicit enim se existimasse eam scire diuinitus. Turneb. Aduersar. l. 19. c. 6.

v. 24. *at subinde vt in locum secret.*] al. *& subinde.* fort. *& subsequor. inde vt* &c. Guliel. Plaut. quæst. in Epid. cap. vl. tametsi nihil admodum affirmet.

vers. 25. *Centonem anus vrbana iniecit*] Leg. *reiecit*, i. e. sublatum reiecit à tergo, vt intraremus. Hispane, *hecho la antepuerta.* Martial. l. 1. epig. 34.

At meretrix abigit testem veloque seraque.

Et l. 11. ep. 46.

Intrasti quoties inscriptæ limina cellæ,
Seu puer arrisit siue puella tibi:
Contentus non es foribus veloque seraque.

Hoc *velum* ex centonibus conficiebatur, & *cento* appellabatur: erantque plurimi centones in lupanari, tam in quaque cella, quam in ipsa maiori lupanaris ianua. Disco id ex veteri Iuuenalis scholiaste ad illum locum Sat. 6. v. 121.

Intrauit calidum veteri centone lupanar.

Veteri, inquit, *centone, vt velo ex pannis facto.* Legerem ibi, *veteri velo ex pannis f.* Suffragabatur hic Petronij locus. Eiusmodi velis cubiculorum ianuæ tegebantur, & eo ponebantur, ne sc. per forium rimas inspicere possent curiosi quid intus ageretur. Iuuenal. Sat. 9. v. 105. ——*Claude fenestras,*

Vela tegant rimas, iunge ostia, tollite lumen
E medio———

Ramirez Hypomnem ad Martial.l.1.epig.35.n.5. An *Centonem reiecit*, est quod infra dicit de Psyche, *Retexit pallio caput*. Feminæ enim in publico obnuptæ apud Orientales gentes. in Genesi c.24.v.65. de Rebecca; *At illa tollens cito pallium, operuit se.* qui mos durat hodieque apud Turcas & Persas. nec honestæ tantum matronę ac virgines, verum etiam meretrices. Ibidem cap.38.v.15. de Thamare ad viam prostante; *Quam cum vidisset Iudas suspicatus est esse meretricem: operuerat enim vultum suum.* Fingit autem Petronius, hæc in vrbe Græca contigisse & Græci moris.

Pag.53.v.1. *inter titulos*] in v.c.reperi, *internuculos*, vt & apud Apuleium de Deo Socrat. *Internuculos recens cognitos.* Sed vtrumque locum corruptum existimo. P. Pithæus Subsec. siue Aduersar.l.2.cap.10. Sic dicebant impudicos. omne enim medium *nucleum* vocabant. *Internuculi* ergo impudici, impudicati, intercutibus stupris flagitati, intercutiti, stuprati. Scalig. ad Priaper. Censeam potius duabus vocibus; *inter nuculos* leg. & meritorios significari pueros, cócubinos, qui nondum reliquere nuces, sed etiamnum inter eas versantur. Nam à Catullo in epithal.Iul.& Mallij scribitur; *Concubinæ da nuces.* Turneb.Aduersar.l.21.c.28. Forte legen. *quosdam Tirunculos.* Coluius Not.ad Apule. de Deo Socrat. sed titubaudi animo. Leg. *inter Scitulos*, id est, pueros. pueri enim *Sciti* dicuntur. Pflugius v.c. *quosdam, inter titulos, nudasq; mer.* ita esse restituendum asserit idem Pithœus. Fornices enim titulis inscriptæ, vt ex Iuuenali & Seneca notum: in Not. ad Collat. Mosaic.& Rom.leg. lib. de *Falso testim.* & cellæ nominibus meretricum. Tertull.de Pudicit.l.1. *sub ipsis libidinum titulis.* Ramirez Hypomnem ad Martial. l. 1. epig.35.n.5. Quid si legamus, *quosdam intercutulos?* vt intellegat παιδικα vel scorta mascula, qui se intercutiri patiuntur. Balbus Catholico; *Cutitus, stupratus, corruptus.* Isidorus in Gloss. *Subcus, subcutaneus, subcutatus*,

tatus, intercus, intercutaneus, intercutatus. subtercus, subtercutaneus.

ver. 4. *in fornicem*] lupanarium. Bernartius Schol. ad Statium lib. 1. Theb. Haymo Halberstadensis in epist. ad Rom. cap. 1. *Fornicatio à fornicibus, id est, arcuatis domibus dicitur, quæ fornices appellantur, vbi publicæ meretrices prosternebantur.* Erant autem loca abdita & occulta. Euagrius Hist. Ecclesiast. l. 3. cap. 39. *Impositum fuit cum aliis compluribus, qui quæstu victum sibi quærebant, tum meretricibus, quæ corporis pulchritudinem habebant venalem, & effuse ac libidinose stupris in abditis & occultis locis ciuitatis, id est, ganeis, se dedebant, tum præterea omnibus, quos scortari non pudebat.* Apostolus Paulus vocat *cubilia: Non in cubilibus* &c. ad Rom. 13.

v. 5. *Operui caput*] Balbus Catholico; *Ludix quædam vestis est, & dicitur à ludo, & dicuntur ludices vestes à ludis theatri. Quum enim egrediebantur de ludi prostibulo iuuenes, harum velamento tegebant caput & faciem ne cognoscerentur: quia solebat erubescere, qui lupanar intrauit.* Euagrius Hist. Ecclesiast. l. 1. c. 21. de Monachis Palæstinæ; *Adeo etiam sine delectatione cibum capiunt, atq; ea re tam austeram exercēt disciplinam, vt siue ad cauponam, siue ad lupanar eos diuertere cogat necessitas, nec locum refugiant, nec operiant faciem, nec quidquam prorsus erubescant.* Aimoinus de Gest. Francor. l. 3. c. 71. *Quin potius operto, ne agnoscaris, capite festinus siluam pete.* De ritu veterum velandi & operiendi se propter subitam, creperam & desperatam aliquam rem, vide Iac. Schegkium Præmessor. cap. 10. Gul. Ranchinum variar. lect. l. 1. c. 3. Taubmannum ad Plaut. captiu. act. 3. scen. 1. Barth. ad Claudian. n. 1208.

v. 8. *lapsus ac moriens*] Leg. *lassus ac moriens.* Palmer. in Spicileg. Barth. ad Claudian. n. 210. vel, *lassus ac madens.* quia sequitur; *sudorem ille manibus detersit.* Meursius Animaduersion. miscell. l. 3. cap. 7. *Lassus ac moriens* est fessus & lassitudine confectus & tabescens. Idem Barthius in Ceir. Virgil. nu. 236. & ad Claudianum nu. 62. Quare hunc locum non bono exemplo mutauit

Laur. Ramirez de Prædo Commentar.in Martialem.

v.48. *Putares ab eadem anicula esse deductum*] ita eleganter secunda persona vtuntur, cum quid generatim de omnibus exprimunt. Sic infra. *Video puerum parieti applicitum: scires non libenter seruire.* Schopp. Explanat. in Plaut. Mostell. a. 1. sc. 3. Micch. Piccartus epist. ad Goldastum. & Pericalor. Criticorum cap. 8. Iterum Petronius; *Pantomimorum non patris familiæ triclinium crederes.* Valer. Maximus l. 5. c. 1. de Pisistrato conuitijs Thrasippi inter cœnam lacerato; *Ita & animam & vocem ab ira cohibuit, vt putares satellitem à tyranno male audire.* Sulpitius Seuerus in Vita S. Martini l. 2. cap. 3. *Iamq; se malum serpentis per omnia membra diffuderat, cerneres omnibus venis inflatam cutē.* Guilhelmus Malmesburiensis in lib. de Pontificib. *Terra omnis frugum opima, &c. vt quemuis tædiosum prouocet ad laboris illecebram, vbi centuplicato fœnore respondeat copia. Cernas tramites publicos vestitos pomiferis arboribus.*

v. 18. *accessit ad me paterfamilias*] al. edit. & MS. *pater familiæ.* ad quam conditionem & infra de Trimalcione; *Ipse paterfamiliæ,* &c. Et post illa; *Pantomimorum non patrisfamiliæ triclinium.* Puto tamen hoc loco Graiam inflexionem à Petronio seruatam συμφωνίας ἕνεκα.

v. 21. *egressus*] L. *ingressus.* Iungermannus vulgatæ lectioni fauet, quod infra legitur, *per tenebrosum & sordidum egressum extraho Gnythona.*

v. 22. *prolatoq; peculio*] *peculium* etiam ad eam rem vsurpatur à Plaut. in Pseud.

Meo peculio empta. BA. nempe quod feminæ summa sustinent.

Lamprid. in Heliogab. *Homines bene vasatos & maioris peculij.* Qui *pulchre peculiati* in Priape. Scalig. in Catalect. ad Priap. *Peculium* inter Romana nequitiæ vocabula vsurpatum antiquis, testimonio est illud è Carmine libero;

Pulcre pensilibus peculiati:

vbi de vasatis probe ac mutoniatis est sermo. Duza Centurion. l. 4. cap. 9. *Peculium proprie dicitur id quod*

viri ſumus. Schopp. Explanat. in Moſtell. a. 1. ſc. 3. *Prolatoq; peculio*, i. e. mentula. hinc *peculiare* aliquem pro ſtuprare dixit Plaut. Perſa. & *peculiati* ſunt peculio inſtructi ſiue mentulati in Priap. carmine 52. vbi idem Schopp. in Comment.

v. 23. *pro cella*] camera lupanari, in quam ſe à pulli-premo quodam Aſcyltos deductũ ait, vbi pœnas penitas, promto præſertim in rem præſentem peculio, daturus fuerat. porro talibus cellis eius, qui eas conduxerat, nomen, quem *titulum* vocat Sen. inſcribebant, vt docet Douza. Schoppius in Miſcellan. In aliis legitur, *iam pro ſella meretrix.* vnde Briſſonius *iam proſeda mer.* ex Plauti Pœnulo; lib. de Iure connub. cap. 6. Poteſt etiam retineri *procella* iuncto vocabulo, vt dicatur ſicut *proſtibulum*, quod ante ſtabulum ſtet, ita *procella* quod ante cellam: quemadmodum & *ancillam* dictam volunt, quaſi ante cellam. In ſcriptis Patrum ancillas obſeruamus concubinarum munia ſubiiſſe: ſed & *ancillam* pro meretrice poſitam. Symphoſianus in Hiſt. Apollonij Tyrij; *Leno vocauit villicum puellarum, & ait: Ancilla exornetur, ſcribatur ei titulus: Quicunque Tarſiam deflorauerit* &c. Nihil tamen muto.

ibid. *meretrix aſſem exegerat*] Infra; *Ne mercedem cellæ daretis.* Hinc *multiuolæ* dictæ meretrices. Ieſus Sirachides cap. 9. *Ne reſpicias mulierem multiuolam ne forte incedas in laqueos illius.*

v. vlt. *Satyrion bibiſſe*] ad libidinem eſſe incitatos & inflammatos è vi illius herbæ. Turneb. Aduerſ. l. 19. c. 6. Petronius infra; *Illinc puella penicillo quod & ipſam ſatyreo tinxerat, Aſcylton opprimebat.* Theodorus Priſcianus lib. 2. Logico: cap. 11. *Satyriaſis, gonorrhœa vel priapiſmus, quibus ſimilis eſt ſub immoderata patratione moleſtia: his accidentibus diſterminantur. Gonorrhœa ſine veretri extenſione vel vſus venerij deſiderio, ſpermatis affluentiſſima ſub effuſione corpora debilitat, & per chronica tempora producitur. Satyriaſis vero ex certa corporis incommoditate, quæ etiam mulieribus aliquando contingit, quam metromaniam aliqui appellauerunt, & deſiderium inſatiabi-*

tiabile, & tensionem particulæ cum assidua patratione facit. hanc passionem priapismum aliqui appellauerunt. Apuleius Medicus de Herbis cap. 15. *Græcis dicitur satyrion, Itali priapiscon, alij torminalem, alij testiculum leporinum nominant.* An igitur ex herba ista potus eiusmodi confectus, quo frigentibus ad officium virile membris mederentur? An ipsius herbæ expressus succus ei rei faciebat? Idem Apuleius ibidem; *Si quis mulierem subagitare non poterit, herbæ priapisci radicem, id est, testiculum dextrum, quia maior est* &c. Vide omnino Isidor. Etymolog. l. 17. c. 9.

Pag. 54. v. 3. *quasi per caliginem*] V.C. habet hîc præpositum nomen ENCOLPIVS. Sed Encolpij persona in toto hoc Satirico loquitur sub auctoris facie, sicut Asinus in Milesiis sub Apuleij.

v. 4. *in crepidine semitæ*] Vgnitio; *Crepido ponitur quandoque pro cauerna, vbi viæ conueniunt, in qua solent pauperes latitare vel mendicare.* Vnde Iuuenal. *Nulla crepido vacat.*——Sed hoc loco *crepido* est locus excelsior. In Historia Iudith cap. 7. *Et venerunt per crepidinem montis vsque ad apicem, qui respicit super Dothain.* Hinc & *crepidæ* dictæ soleæ eminentiores.

v. 6. *nunquid*] v.c. *num quid*, recte, dispessis nimirum vocibus, pro, num aliquid.

v. 8. *manantes lacrymas pollice expressit*] Scio quid interpretamenti adferant Scholiastæ; sed fortasse non absurde à Terētio lucem accipiet, sc. 1. act. 1. Eunuch.

——Vna mehercule lacrymula,
Quam, oculos terendo misere, vix vi expresserit:

Adrian. Brehotius Apophoret. lib. 3. cap. 14. Leg. *Pollice extersit*, quod puerorum esse quisque nouit. Piccartus Periculor. Crit. cap. 17. Hinc totum effictum est illud Martialis epigramma:

Sæpe mihi quæritur non siccis Castus ocellis,
Tangi se digito Mammuriane tuo.

Ant. Barthenius in Catulli epigr. ad Aurelium.

v. 9. *perturbatus ergo habitu fratris*] Leg. *ego. Habitu* dixit, modo loquendi Romano, qui *habitum* corporis

&c vni-

& vniuersi corporis dispositionem vocant. Puteanus in Genial. serm. & Piccartus Pericul. Crit. c. 17.

v. 13. *in conductum*] in hospitium. Sidon. lib. 5. epist. 17. *Placuit ad conductorium Syagrij Consulis ciuium primi coire. Conductor*, hospes & stabularius. Rutilius;

Hospite conductor durior Antiphate.

Sauaro Notis ad Sidon.

v. 14. *accucurrit*] al. *aucucurrit*. fort. *obcucurrit*. Lucret. lib. 4. ——*Nobis obcurrit imago.* Virg. 3. Æn.

Vittis & sacro redimitus tempora lauro

Obcurrit —— pro, accurrit. *ob* pro *ad* poni notum est.

vers. 16. *Proclamarem*] L. *porro clamarem*. Volebat Eucolpius quiritare siue Porro Quirites clamare, sed impetu Ascylti interueniente priorem tantum dictionem absoluit. *Porro Quirites*, clamabant opem Quiritium seu ciuium Romanorum implorantes. Schopp. Verisimil. lib. 1. cap. 16. sed inepte. vide Wouwer. hoc loco, & Coler. in Parerg. (vbi tacito nomine Schoppium flagellat) & Scip. Gentilem in Apuleij Apolog.

ver. 18. *intentaui in oculos Ascylti manus*] Infra; *Veru extis stridentibus plenum in oculos eius intentat.* Alibi; *Intentans in oculos Tryphænæ manus.*

v. 20. *Muliebris patientiæ*] sic vocat extremæ mollitiȩ arguens. Sic Claudian. Eunuchum vocat *feminam* à mollitiæ, non sexu. Sic *femineas querelas*, quæ non deceant virum, Statius dixit. & similia, quæ congessit Barth. ad Claudian. n. 1478. Petron. infra;

Quæque virum quærunt.——

v. 21. *Cuius ne spiritus purus est*] propter fellationem scilicet. ita intellego quod infra de cynædo ait; *basiis olidissimis inquinauit.* hinc fellatores dicuntur homines *malæ linguæ*, id est, fœtidæ & male olentis, Martiali & Minutio. *Spiritus* & *anima* pro oris habitu & odore. Plaut. Mercat. *Iam plenus ætatis, animaque fœtida senex hircosus.* Tertullian. de Spectac. *Harenarios illos amantissimos, quibus viles animas feminæ, aut ipsa etiam corpora substernũt.* Flagitium ipsum spurcidicum & im-

memorabile quidem, expressit tamen Arnobius lib. 2. *Nihil pati renuentes, ad oris stuprum paratæ.* Et eius discipulus Lactantius lib. 6. cap. 23. *Quorum teterrima libido & execrabilis furor ne capiti quidem parcit.* vide Wouwerij Not. ad Minutium, Elmenhorst. ad Arnobium, Ramirez Hypomnem ad Martial. libro 2. epigramm. 61. num. 6.

v. 23. *longe maiore risu clamauit*] legend. *nisu*, hoc est, conatu, impetu vehementiore. Gulielm. Plaut. quæst. in Epid. cap. vlt.

v. 25. *quem de ruina arena dimisit*] pegmata machinæ è ligno, quibus vsus in theatris, in quibus varia inuenta & stupendi lusus ingeniorum crescebant in sublime: subsidebant eadem, quin interdum chasmate & ruina subita dehiscebant, siue tota pegmata, siue homines, qui impositi, de hominibus hic Petronij locus. Significat enim aperte, fugitiuum illum in arenam damnatum, & cum fœda muliere aliqua commissum, ruina pegmatis præter spem euasisse. Lips. de Amphitheatr. cap. 23. Leg. traiectis voculis, *de arena ruina dim.* Pegmatis impositi si forte præcipitati essent, & incolumes euasissent tamen, vitam cum libertate quodam populi fauore dono quasi acceperint. talem Eucolpium hunc fuisse ait Ascyltus. Schopp. Verisim. lib. 1. cap. 16. Vide tamen Scalig. ad Manilium, & quæ infra adscribimus ad illa verba; *Ergo me non ruina terra potuit hauriri?*

v. 26. *nocturne percussor*] Alibi Petron. *Notauit me miles, siue ille planus fuit, siue nocturnus grassator.* Plinius panegyr. Traian. *Vidimus delatorum iudicium quasi grassatorum, quasi latronum*, Phocas in vita Virgilij; — *Quem mox armabat in vmbris Grassari solitum — Grassatores sunt λωποδύται.* sic optime explicat Glossarius; *λωποδύτης, grassator. λωποδυσία, grassatio, grassatura.* Fr. Lindenbrog. Not. in Catalect.

Pag. 55. v. 1. *cum pura muliere*] immuni à morbo Lesbio, qui deinde Campanus, postea Hispanus, tũ Neapolitanus, nunc Gallicus dicitur, Frantzosen / Petro

Herpo'

Herpo Monacho Dominicano in Chronico Francofurtens. *malfranzosa*. Goldastus. Imo *puram mulierem* vocat quam ipse non irrumasset. Ramirez ad Martial. lib.2.epigr.61.n.6.

v.2.*in viridario*] pro prato distinctis florum & arborum coloribus variegato Lustgarten/Columellę quoque, Plinio, Spartiano & Capitolino. Barthius ad Musæum num. 60. *Viridaria*, quæ & *viridiaria*, & *viridia*, *ἄλση*, loca graminibus arbustisque consita. Brisson. de verb. signific. lib.19. Gothofred. ad l.26. in princ. D. de instruct. & ad l.79. §. vlt. D. de V.S.

v.3.*subduxisti te à præceptoris colloquio*] vt Pistoclerus apud Plautum Bacchid. act. 1. sc. 2. quam vide sis, quia oppido ad hunc Petronij locum facit illustrandum.

ver.6. *Cum fame morerer*] hinc prouerbialis locutio, *pro pane rogare aliquam*, id est, de stupro compellare, apud Bebelium in Facetiis, vbi hi versus non nuperi, sed antiquitus facti leguntur;

MONACHI.

En sumus hîc nos tres, vos tres pro pane rogantes;
Nos sumus ex illis, qui trudimus illud in illis.

MONIALES.

Adsumus & nos tres, vos tres supponite nos tres:
Nos sumus ex illis, quæ cludimus illud in illis.

v.7. *vitrea fracta*] ita lepide & vrbane legitur. Res nihili friuolæque, & nugæ, perquam scite à veteribus dictæ sunt, *vitrea fracta*: & adhuc hodie moris est Gallis, de neglectis dicere, *Non darem vitreum fractum*. Martial.

——*sulphurata fractis permutat vitreis.*

Turneb. Aduersar. lib.19. cap.6. Gilbert. Cognatus in Adagior. *συλλογῇ*; Raderus Martial. lib.1. epigr. 35. & lib.10. epigr.3.

vers.10. *qui vt foris cœnares, poetam laudasti*] corrogabant Romani auditores, & impensis cœnarum suffragia illorum redimebant, quod & in causidicis notat Iuuenal. Satir. 13. Vide Casaubon. Comment. in Persij Satir. 1. De Poetarum recitationibus, auditoribus &

acclamationibus, de recitationum origine, vsu, & cõsuetudine tam apud Græcos quam Romanos fuisse ad hunc locum dissertat Raderus Commentat. in Martial. lib. 10. epig. 60. quem vide.

v.12. *Rursus in memoriam reuocatus iniuriæ*] Iustinus lib. 7. *Reuocatus in memoriam oraculi.* Idem lib. 1. *In memoriam somnij responsiq; reuocatur.*

v.14. *intellego nobis conuenire non posse*] Modestin. tit. pro Socio; *Dissociamur renunciatione.* Huius formula hic apud Petronium & Apuleium Milesiar. lib. 10. *Si tibi societas ista displicet, possumus omnia quidem cætera fratres manere, ab isto tamen nexu communionis discedere.* Sic amicitia renuntiabatur, & inimicitiæ denuntiabantur. Durantius Var. lect. lib. 2. cap. 11. Lipsius ad Taciti Annal. li. 2. Vide infr. ad illud; *Res tuas ocius tolle.*

Ibid *nobis conuenire*] Infra; *Vide quam non conueniat his moribus.* Et inferius; *Si perirem, conueniret inimicis.* Sic Martialis dixit; *Miror, non bene conuenire vobis.* Rader. ad Mart. l. 8. epig. 35.

v.17. *priuatus quæstib. temptemus expellere*] *priuatis*, id est, seorsis, singuli suis, quod veteres dicebant *priuis*, vt docet Festus. Papias; *Priuus, priuatus, vel proprius. Priuatim, proprie, singulatim, ad verb. discretiuum.* Cic. 3. de Finib. *verbis in dicendo quasi priuatis vtuntur & suis.*

vers. 19. *aliquid aliud promittam*] qui professores sunt artium, *promittere* dicuntur: id est, aliquam aliam artem pollicebor. Turneb. Aduersar. lib. 19. cap. 6. imo, profitebor, ne, si & ipse literas doceam, lucro tuo obsim atque officiam.

vers. 21. *collident*] id est, committent inter nos. vide Douzam.

v.22. *rumoribus different*] *vt venti nubes.* Pflugius. Orasius lib. 3. c. 1. *Differt vt proditorem.* Bongarsius Not. in Iustinum lib. 6. ante Pithœum.

Pag. 56. v. 5. *veterem cum Gytone meo rationem*] Infra idem Encolpius *vetustissimam consuetudinem*: & alibi, *veteris amicitiæ nomen*, Gnithonis sui familiaritatem appellat.

v. 6. *rationem deducerem*] quod Plutarchus in Agesi-o dixit, *συνεξάρας καὶ ἀλλάξας τὰς ἀμφιλογίας*. Wou-er. in Polymath. cap. 6.

v. 8. *bona fide*] i. e. sine fraude.

vers. 9. *artissimis amplexibus*] Apul. lib. 2. *Artius in amplexus compingantur*, &c. in Priapeiis;

Prendam te tamen, & tenebo prensam,
Totamque hanc sine fraude, quantacunque est;
Tormento citharaque tensiorem,
Ad costam tibi septimam recondam.

v. 10. *fruorque votis usque ad inuidiam felicibus*] Hesy-ius Illustrius; *ὅπως αὐτοῖς χρῷτο ἀεὶ ἀκμάζουσι*. Pro-ert. lib. 2.

Fruar, ô, solus amore meo.

Lucretius lib. 4.

Denique cum membris conlatis flore fruuntur
Ætatis ——— Barth ad Claudian. nu. 1548.

infra in lusu cum Circe; *Totoq. corpore in amplexum eius immissus, non precantis usque ad satietatem osculis fruor*. Consimilis est Eumolpi nequitia cum discipulo; *unum omnia vota coniunxi.*

ver. 11. *nondum omnia erant facta*] prouerbialis locu-o. sic infra; *Quid ita omnia fecisti, ut, quos tuebaris, ab-uderes.* exempla plurima collegit Barthius in Ceir. Virgil. num. 188.

v. 15. *Cum fratre ludentem*] *συμπαίζοντα*. Quo signi-atu & infra dicit; *lusumq. puerilem libidino a speculatur diligentia*, i. e. congressum & *συμπαιδιὰν* Gnythonis cum Pannychide. Galienus Imp. in Epithalamio;

Ite, agite, ô iuuenes: pariter sudate medullis
Omnibus inter vos. non murmura vestra columbæ,
Brachia non hederæ, non vincant oscula conchæ:
Ludite, sed vigiles nolite exstinguere lychnos, &c.

Maximianus Etruscus Eleg. 4. de amica ad venerem -itante amatorem;

Quin potius placito noli, inquit, parcere ludo;
Parcite tristitias & renouate iocos.

Sic accipe in Sardanapali epitaphio;

Ede,

Ede, bibe, lude, post mortem nulla voluptas.

Et in illo Monastico versu barbaro, quem referunt Gardinerus & Neander in Prouerbijs antiquis;

Ludere cum schellis res est pergrata puellis.

Vetus Interpres Bibliorum pro eo dixit *iocari*. Genes. 26. v. 8. de Isaaco; *Prospiciens Abimelech Rex Palæstinorum per fenestram, vidit eum iocantem cum Rebecca vxore sua. Et accersito eo ait; perspicuum est, quod vxor tua sit: cur mentitus es eam sororem tuam esse?*

v. 18. *vesticontubernium*] verbo iuncto de ijs, qui sub eadem veste cubant. Turneb. Aduersar. l. 19. c. 6. aut etiam super eadem veste. Ouidius;

Veste subiniecta dulce peregit opus.

Goldast. In Peruigilio Veneris, quod à nobili ac docto adolescente Hieronymo Groslotio Lislæo integrum aliubi in Gallia extare comperi;

Nemo tentis mentulis det, nemo neruis otium
Ecce passeres salaces, ecce rauci turtures
Hac super virente myrto nos amoris admonent
Cum puellis dulce inire vesticontubernium.

Hoc quid sit, explicat Epigrammatarius Græcus;

Ηδὺ δὲ καὶ ὁπόταν κρύψῃ μία τοὺς φιλέοντας
Χλαῖνα.———

Dousa F. Comment. in Peruigil. Veneris Catulli Vrbicarij.

v. 21. *non perfunctorie*] accurate, non obiter.

vers. 22. *adiectis etiam petulantibus dictis*] de quibus consule Cuiacium Obseruat. l. 8. c. 7. & l. 13. c. 3. Contium ad L. *si duo*, §. vl. D. de iureiur. & Gothofredum ad L. 16. C. ex quib. caus. infam. irrogat. Inter cædendum enim præco pœnæ causam dicere solebat. quem morem obseruauit Ascyltos.

v. 23. *diuidere cum fratre nolito*] latet spurcities, inquit Douza. sed Ciceronis verba ab eo adducta prorsus aliter interpretatur Scaliger, cuius vide Castigation. in Catull. Leg. *diuidere fratrem voluisti?* spectat ad id, quod præcessit, ob iniuriam Ascylti communes cum eo sarcinulas partiri voluisse. Itaque, hoc erat, inquit,

nquit, quod diuidere tu volebas? *Diuidere* autem, quod Laberi. *cædere hillas*. Palmer. in Spicileg.

v. 24. *Veniebamus in forum deficiente iam die*] puto rerum furtiuarum forum intellegi, quæ in Saburra, deficiente iam die, venales proponerentur. Horat. libr. 1. Sat.

Fallacem circum, vespertinumque pererro
Sæpe forum——

quod interpretes de Saburra maiore accipiunt, in qua vesperi furtiuæ res venundabantur. hinc Plaut. *vesperi suo viuere*, pro furtis suis vitam sibi parare. ea de caussa Propert. *vigilacem Saburram* dixit. Durantius Var. lect. l. 1. c. 5.

v. vl. *quarum fidem male ambulantem*] Leg. *quarum furem*. Meursius Animad. misc. l. 4. c. 6.

Pag. 57. v. 5. *in quodam angulo*] v. edit. *in remoto angulo*. quod omnino displicet, si alicuius scripti codicis auctoritate confirmetur.

ibid. *laciniam extremam*] *lacinia*, ora siue extimum vestis aut panni, κρᾴσπεδος Cuiac. Obseruat. l. 12. c. 24. Quæ fortean in hoc pallio ex auro vel purpura, seyden oder gülden pasament Porten. nam infra vocatur *pretiosissima vestis*. Heluetij vocant *plegam*, quam Latini *laciniam*, à verbo (vt opinor) belegen. Ergo *concutere laciniam* est concutiendo puluerem detergere, atque ærugine discussa splendorem induere.

v. 7. *si quem forte emptorem splendida vestis*] al. *splendor vestis*, quod magis arridet, & sensus exigit.

v. 9. *familiaris oculis meis*] i. e. quem vidisse alias videbar mihi, quique oculis meis haut tunc ignorabilis obijciebatur. Infra; *Vox pœne auribus meis familiaris*, h. e. non ignota. Nam ibidem mox sequitur; *notissima voce*. & post ibi; *familiari sono*. Ergo *familiaris* hoc loco est γνώριμος, nec audimus Scaligeri emendationem.

v. 10. *Diligentius considerare pallium*] *Considerare* dicitur pro diligentissime aspicere. Schopp. Explanat. in Epidic. a. 5. sc. 1.

v. 11. *inuicem iniecit contemplationem*] *inuicem* hîc dicitur

citur pro, ex altera parte. Plaut.eodem modo verbo *viciſſim* vtitur. Idem in Moſtellar.a.5.ſc.2. Petronius iterum; *Specta inuicem.quod me ſpectare voluiſti.*

verſ.20.*prius tamquam emptor propius acceſſit*] ſimile quid apud Martialem legere memini.

verſ.vl. *depoſitum*] tunicam, quam apud Eucolpium depoſuerat:vnde nata erat ſuſpicio,quæ ſequitur.

Pag.58.verſ.4. *de quo querebar*] *queri* verbum iuris, eſt pro agere,accuſare.vnde *querela*, pro actione,accuſatione.Infra; *poſtero die iudex querelam inſpiceret.* Et mox; *& liberatos querela iuſſit pallium deponere.* Eſt autem *queri*, quod Gallis *complaindre*. vnde *complaignant* & *complaincte* pro actore & actione.

v.11.*iure ciuili*] atqui tribuuntur *interdicta* iuri Prætorio. Sed Petron.ius ciuile pro Prætoris ordinario iure vſurpat,vt M.Tullius pro Cæcinna. Cuiac.Obſeru.l.5.c.17.

v.13.*ad interdictum veniret*] bene,Latine etiam, pro in ius ad Prætorem. Turneb.Aduerſar.l.19.c.6.

v.15.*Quid faciant leges*] in auaritiam & pecuniæ ſtudium. Scalig. in Catalect. Gualtherus Alexandreid. lib.1.

Munus enim à norma recti diſtorquet acumen
Iudicis, & tetra inuoluit caligine mentem.

Item; *Peſtis auaritiæ,quæ ſola incarcerat omnes*
Virtutum ſpecies,ſpreto moderamine iuris
Curritur in facinus,nec leges curia curat.
Ligatur iuſtus, abſoluit curia mendax
Iniuſtos, &c.——Et lib.7.—*Cenſor iniquus*
Auertit ſurdas à cauſa pauperis aures,
Et fouet iniuſtam corruptus munere cauſſam.

Iacob.Magni Sopholog.lib.5.cap.3. Porro principium huius epigrammatis petitum eſt ex imitatione Virgilij in princip. Georg. *Quid faciat lætas ſegetes.*&c.

verſ.17. *Ipſi qui Cynica*] verſus eſt in primis elegans, quo quidem eos ſignificari puto, qui miſere viuunt, vt ſiliquis & leguminibus, quique viliſſimis cibariis ſe tolerant atque ſuſtentant. nam talis erat Cynicorum

rum Philoſophorum victus, quod è Luciano in Dialog. mortuorum intellegi poteſt. Turneb. Aduerſar. lib. primo, cap. 15. Hinc *Cynice viuere* in prouerbium abiit de iis, qui miſere victitant. Gilbert. Cognatus in Adagior. ſylloge.

v. 19. *Ergo iudicium*] Corrupta Romanorum iudicia taxat, vt & Martialis hoc verſu,

Et iudex petit, & petit patronus, &c.

Raderus ad Martial. lib. 2. epig. 11. notat iudices leues & iniquos, qui non iudicant ex præſcripto iuris & legum, ſed corrupti munerib. iudiciorum relligionem, quaſi mercem, vendunt: de quibus etiam Varro in Sexageſ. Auſon. Popma in Coniectan. Vide Sariſberienſem de Nug. Curial. lib. 5. cap. 16. & Iac. Magnum Sopholog. lib. 8. cap. 1. *Non poſſum neque debeo ſilentio præterire auiditatem ingluuiemque quorundam leguleiorum, quo iura venditant, quo pauperes opprimunt, inopis cauſam derelinquunt, cum iudice corrupto clam coniurant, & palam conſentiunt, apud egentes & nil æris habentes ſe mutos reddunt, occupatos ſe clamant, collum faſciis obſtringunt, morbum Demoſthenis fingentes, aduerſus hanc corruptelam Petronius cecinit Arbiter. Amore iuſtitiæ nequaquam excitantur ad operam, ſed talpis ſegniores virtutis vexillum vt deſertores fugiunt Vbi autem lucrum apparuerit, ſplendor auri doloſuſque nummus refulſerit, vbi ſapor vini & precioſi muneris adorea narium fores pulſarit, non ſolum codices & chartas, ſed & pedes, manus, os, linguam, totamque corporis ſubſtantiam promittunt*, &c. Iacobus Locher Philomuſus præfat. in Vdalrici Tengleri Speculum Laicorum, (Layenſpiegel) vernacula lingua confectum.

v. 20. *Atque eques in cauſa*] *Cauſa eſt* δικαστήριον, locus, in quo iudices ſedent ac ius dicunt; quem ᾠδεῖον dici Suidas annotauit. Hinc forte capiendus Xenephon Hellen. 2. ἐξεκάθευδον δὲ καὶ οἱ ἱππεῖς ἐν τῷ ᾠδείῳ.

Ibid. *qui ſedet empta probat*] id, vt alia huius ſcriptoris, mutuauit Cyprianus epiſt. ad Donat. *Iudex? ſed ſententiam vendit. qui ſedet crimina vindicaturus, admittit*. I S. Pontan. Analect. lib. 2. c. 17.

v. 25. *paruo ære recuperare*] apud Iac. Magni Sopholog. l. 5. c. 3. legitur; *Tutius est paruo ære rem perditam recuperare, quam ius ambiguæ præbere liti.* Videndus Iuretus in Symmach. l. 7. epist. 129.

Pag 59. v. 1. *præter vnum dipondium, ſicel, lupinosq;*] in antiquitus cusis, *vnum deſponendum ſicel:* ſed tamen nō minus falſa eſt iſta ſcriptura, quam lupinaria moneta: ac ſi coniecturæ conceditur venia, legendum crediderim, *vnum dupondium ſcilicet lupinosque.* Lupinos autem ex Horatio Plautoque alibi docuimus veros aſſimilare nummos, id quod & hic locus confirmat. Turneb. Aduerſar. l. 19. c. 7. *Dipondium* à vilitate, quod penderet drachmas duas, ita per contemptum *Dupondij* appellati, primo anno noui auditores iuris. Hieronym. *Qui te oro dupondij ſupputabit?* Seneca epiſt. *dupondio ſatur,* id eſt, exiguo ſumptu. Cuiac. obſeruat. l. 12. c. 40.

verſ. 2. *mercari*] nota proprietatem huius verbi, pro negotiari vel lucri cauſa merces emere, quæ deinde carius diſtrahantur.

v. 8. *mulier aperto capite*] omnino leg. *operto,* vt infra, *Mulier autem erat operto capite, illa ſcilicet, quæ paulo ante cum ruſtico ſteterat.* Feminas in publico opertas fuiſſe dixi ſupra.

v. 10. *iniecit vtramque laciniæ manum*] *Iniicere manum* proprio antiquo verbo iuris eſt quoties nulla iudicis exſpectata auctoritate rem nobis debitam, aut etiam noſtram vindicamus: quod Tertullianus dixit, *manu iniecta detinere.* Andr. Hoyus in Prouerbial. Tertulliani formulis, cap. 123.

v. 13. *ne videremur nihil agere*] ſæpe in *nihili* vocabulo antiquorum luſum fecit ingenioſitas. Vetus eſt; *Nihil agendo homines male agere diſcunt.* Terentius; *Valde occupatus in nihil agendo.* Arnob. lib. 6. *Vni tantummodo exauditi abeant ſoli, nihil egerint cæteri.* Auſon. *Vt, quũ agis nihil, hæc legas; &, ne nihil agas, defendas.* Quæ omnia in ſpeciem tantum *nihil* illud præferunt, cum & is, qui otioſus ſit, non poſſit nihil agere, nec qui irritis conati-

conatibus orauit, non orauit minus, nec qui legit, quod friuolum est, minus legit. Barth. ad Claudian. n. 1590. Idem tamen alibi notauit, *nihil agere* Petronio vsurpari pro affluentia otij, Ablegmin. Critic. l. 2. c. 8.

v. 15. *eadem inuidia*] sic statim; *nostram, scilicet de more, ridebant inuidiam. Inuidia* plerumque apud Petronium est, virulenta quædam publici priuatique odij concitatio. Sic Tacit. lib. 4. Annal. *Profusis diu ac per silentium lacrymis, mox inuidiam & preces orditur.* Pichena Not. ad Tacit. 3. Annal. nu. 62. Familiaris hæc Petronio phrasis. Quintilian. declam. 279. *Non vociferatione saltem inuidiam facere apud populum conatus est. vociferari* dixit, quod Petron. *proclamare.* Sauaro Not. ad Sidon. l. 1. epist. 7. Infra; *Amolitur Ascyltos inuidiam, & se vero nihil aliud quam fugitiuũ suum dixit quærere,* &c. Et inferius; *Inundatur hac Eumolpus inuidia, iurat per deos deasq; se neque scire quid acciderit,* &c.

v. 20. *quod pro illa parte vindicabant*] *quod,* id est, eo quod, ideo quod, propterea quod. est particula Comica Plauto ac Terentio familiaris.

v. 22. *pannuceam*] vide Pet. Perrenonium Animaduers. & var. lect. l. 1. c. 13.

v. 24. *pene risum discussit*] Iungermannus leg. *bene risum,* optime.

v. 25. *Videamus, inquit, suam cuique rem*] Idem censet leg. *videmus.* quod & ipsum comprobo.

Pag. 60. v. 2. *aduocati tamen iam pene nocturni*] leg. *bene nocturni,* id est, qui iam sero & multam in noctem ambulant. est enim αὐξητική hæc particula. Schopp. Verisim. l. 1. c. 16. *Nocturnos* pro furibus dixit, quod & noctu grassantur fures, & atrociores fures nocturni habentur. id de aduocatis dicit, qui vestes auertere conabantur. Hoc autem eo est lepidius & vrbanius, quod iam aduesperauerat, vt ambiguitatis sensus duplici gratia augescat, & aduocatorum nocturnorum & nocturnorum furum. Turneb. Aduersar. l. 1. c. 7. Vide Scaligeri Castigation. ad Catull.

v. 6. *querelam inspiceret*] id est, cognosceret.

v.7.*in controuersia esse*] leg. ex Memmij cod. *in controuersiam esse*, pereleganter Ciceronisque modo, pro controuersum esse & litigiosum. Turneb. Aduersar. libro 19. cap.7.

v.10. *iam sequestri placebant*] vide L. *sequester* 110. D. de verb. sign. & Iuris interpretes. Est hoc elegans exemplum sequestrationis conuentionalis, de qua in L. *si soluturus*, 39. D. de solution. L. *interesse*, 39. D. de acquir. vel amitt. possess.

ibid. *placebant*] sc. rustico & mulieri, ex vna: postea sequitur, *idem plane & nos volebamus*, hoc est, & nobis quoque sequestri placebant, ex altera parte.

vers.11. *ex concionibus*] ex hominibus, qui ad concionem & turbam confluxerant. Paulo ante; *Conciones quæ ad clamorem confluxerant*. Et paulo infra; *Ridere acumen non minus concionum, quam calumniantium cœpimus*. Ad eum modum, quo *seruitia, ministeria, officia, virtutes*, & sexcenta tanta, pro seruis, ministris, officiosis, virtuosis, ab aliis frequentantur.

vers.12. *solebat aliquando & causas agere*] al. *ad causas*: per contemptum. nam *agere ad causas* minus est quam *agere causas*.

v.17. *vestis inter prædones strangularetur*] id est, abderetur & reconderetur, sicut *strangulare diuitias in arca* apud Statium 2. Siluar. est perpetuo clausas seruare. Schopp. verisim. lib.1. c.16. vide Bernartij Comment. in Stati. ad d. lib. 2. in Surentino Pollij. Excusa namque lectio optima est. nec adsequor, quid velit sua emendatione Scaliger. Iungermannus.

v.17. *metu criminis*] id est, propter commissum crimen vel pœnam criminis. Sic *crimen* pro pœna dixit Iustinianus Imp. in Const. de confirmat. Digest. §.19. *nisi temerator velit falsitatis crimini subiectus*, &c. quod §.22. *eandem pœnam falsitatis constituimus* &c. Est vero Græcorum *κρίμα*, quod *ἀντὶ τοῦ κατάκριμα* siue *ποινῆ* poni, obseruauit Goldastus.

v.18. *non veniremus ad constitutum*] id est, vt vadimonium desereremus. P. Pithœus Subsec. siue Aduersa. l.1. cap.18.

cap.18. *Constitutum*, pro conflictu aut litigatione forensi, Tertulliano *constitutio*, de Præscript. aduersus Hæret. vbi caussam reddit cur cum hæreticis non sit disputandum; *Hoc de consilio diffidentiæ, aut de studio aliter ineundæ constitutionis induxerim, nisi ratio constiterit, inprimis illa, quod fides nostra obsequium Apostolo debeat prohibenti quæstiones inire, Hæreticum post vnam correptionem conuenire, non post disputationem.* Petronius infra, *Facio inducias vobiscum, & à constituta lite dimitto.*

v.22. *centonem exhibendum*] vide tit. Digest. *ad exhibendum.*

v.24. *iussit pallium deponere*] id est, sequestrare. vide tit. D. *Depositi & contra.*

v.25. *& recuperato*] Putschius leg. *Ergo recuperato.*

Pag. 61. v.5. *Nolo quod cupio*] quomodo potiundum sit. Scalig. in Catalect. vide Iac. Magni Sopholog. lib. 5. c.5. Barth. ad Claudian. n.870.

v.6. *victoria parata*] facilis & parabilis. Barthius ad Claudianum Commentar. n.2339.

v.8. *Gitonis*] Scalig. legit, *Gnythonis.* Sane Lexicographi habent, Γυθίσιον, Διορύσιον. Iungerm.

v.10. *exsonuit*] Infra, *Omnia nimio risu exsonuerat.* Et alibi; *Exsonat cantibus totum nauigium. exsonuit,* ἐξήχησε, vel ἐξήχηται, quo verbo in eadem notione Chrysostomum vti animaduertit Car. Perrotus in suis ad eum Annotationibus.

v.13. *Dum loquimur*] Infra; *Dicto citius nerui paruerunt imperio.* quo pacto & Apuleius amat loqui, vel *cum dicto.* Alibi Petron. *Dum loqueris, leuis pruina dilabitur.* Sic Marci cap.1.v.42. de Iesu leprosum sanante; *Ait illi; Volo mundare. Et cum dixisset, statim discessit ab eo lepra*: hoc est, vt alibi loquitur Petronius, statim ab extrema parte verbi discessit &c. Vide quæ notamus ad illud infra; *Ab hac voce.*

ibid. *sera sua sponte delapsa cecidit*] sic videntur antiquorum seræ fores occlusisse, vt exemptiles essent, & quoties fores reserarentur, seræ remouerentur, libe-

rarentque è catena pendentes: cum non ita, vt nunc, impagibus ostiorum vncis adfixæ ferreis hærerent. Ouid. 1. Amor. eleg. 6. *Excute poste seram.* Hoc eo admonendum duxi, ne iuuenes, cum legerent, mirarentur & obstupescerent attoniti, cum ad veteris non ad huius temporis consuetudinem & memoriam ista reuocanda sint. Turneb. Aduers. l. 19. c. 7. Mihi Petronius videtur notare. sagam istam sacerdotem, quæ magico artificio & incantamento seram remouerint. Ergo venefica fuit Quartilla, & ad conciliandam sibi auctoritatem religionis hoc artificio vsa est. Respexisse etiam ad illud Virgilij videtur, ——*sponte sua patuere fores.* Homerus Iliad. ε. Αὐτόμαται δὲ πύλαι μύκον οὐρανοῦ.

v. 19. *cuius vos sacram ante cryptam turbastis*] *Crypta* est costa, in qua Priapi sacra abdita. κρύπτειν enim est abdere & recondere. Iam vero Deorum quorundam sacra mystica erant, nec cuiquam ea fas enuntiare, sicut Horat. de Baccho lib. 1. od. 18. Sic in libro Sapientiæ cap. 14. v. 23. de gentili impietate; ἢ κρύφια μυστήρια ἄγοντες. Mystica autem & arcana Priapi quoque sacra fuisse, infra docemur. Dicit ergo ancilla, Encolpion & Ascylton turbas ante cryptam illam sacram dedisse. *Turbastis* enim absolute dictum, pro turbas dedistis, excitastis. Schop. Verisim. lib. 2. cap. 2. Num audiemus sententias, id est, vitrea fracta & somniorum interpretamenta? vbi etiam Germanius Interpres, cuius auctoritatem laudat, est Lutherus, quem nominare profanis istis nefas.

ver. vlt. *assentationem*] sincerius arbitror, *assensionem*. Gulielmus Plaut. quæst. in Epid. cap. vlt. imo *assentationem* dixit pro assensione. Sic *assentari* pro assentiri vsurpauit Plaut. Mostel. act. 1. sc. 3. vbi Schopp. contra Lambin. qui pro *assentari* apud Plaut. semper *assentiri* substituit: pessime, vt etiam Douza ostendit. Quo verbo & Tertullian. in eo sensu vtitur, & in lib. aduersus Hermogen. *assentator mali*, est qui malo consentit, vt recte ibi adnotauit Rhenanus. Sic Anonymus, sed vetus au-

tus auctor de Origine Sueuor. *Huic assentationi quidam Anshelmus intererat*, id est, consensui Procerum. Et post; *Nil ei posse respondere, nisi Principum suorum assentatione.* Ad eandem faciem statim Petron. *ostentationem doloris*, pro ostensione dixit.

Pag. 62. v. 4. *exspectauimus lacrymas*] vt in nimia consternatione oboriri solent. Barth. ad Claudian. num. 2796. Leg. *aspectauimus.* Gruterus Suspicion. lib. 8. c. 8. at nihil necesse esse interpolatione Goldastus docet.

v. 6. *detonuit imber*] L. *detumuit*. Similitudo est à fluminibus, quam aliter prosequitur alibi; *Inundauere pectus lacrimæ dolore paratæ.* Gruter. Suspicion. lib. 8. cap. 8. Imo tralatio est, à tempestate, quum imber sequitur tonitrua. Hieronymus Stridonens. *Et tum persecutionis detonaret procella, in villam remotiorem secessit.* Nota est fabula de Socrate, qui ab vxore rixosa perfusus; *Sciebam*, inquit, *post tantum tonitru venturam pluuiam.*

vers. 8. *manibus inter se vsque ad articulorum strepitum contritis*] Infra; *Vt infractis manibus congemuit.* Gestus erat componentium se ad dicendum. Propert. —*at illi*

Pollicibus fragiles increpuere manus.

Scalig. ad lib. 4. Propertij. Ex more veterum, qui huiusmodi signis siue crepitibus audientiam dicturi præparabant. Idem iisdem, imo & nobis istud signum frequens & in procliui ad indicandum, vocandum, aut reuocandum. sic apud hunc nostrum infra; *Trimalcio lautissimus homo digitos concrepuit, ad quod signum matellam spado ludenti supposuit.* Puteanus in Genial. serm. Malim autem legere, quod in aliis est, *constrictis*. Laertius in Socrate; πολλάκις δὲ βιαιότερον ἐν ταῖς ζητήσεσι διαλεγόμενον κονδυλίζεσθαι καὶ παρατίλλεσθαι, τὸ πλέον τε γελᾶσθαι καταφρονούμενον. An id est, αὐλωλάζειν apud Hesychium? Signum autem, quo ad audiendum vocabant, non erat constrictio digitorum vtriusque manus, sed duorum digitorum vnius concrepatio. Hieronym. ad Rusticum; *Duobus digitulis concrepabat, hoc signo ad audiendum discipulos prouocans.* Silentium autem & fauentia auditorum extensione manus conciliabatur.

Lucas in Actis Apostor.cap.19.vers.33. *Alexander autem manu silentio postulato, volebat reddere rationem populo.* vbi Græcus codex; κατασείσας τὴν χεῖρα, ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ. Ibidem cap.26.in princip. *Agrippa ad Paulum ait; Permittitur tibi loqui pro temetipso. Tunc Paulus extenta manu cœpit rationem reddere.* Cap.12.ver.17.de Petro; *Annuens eis manu vt tacerent, narrauit,* &c. Cap.13.v.16. *Surgens autem Paulus, & manu silentium indicens, ait,* &c. Cap.21.in fin. *Rogo te permitte mihi loqui ad populum. Et cum ille permisisset, Paulus stans in gradibus, annui manu ad plebem, & magno silentio facto, allocutus est lingua Hebræa, dicens,* &c. Adde Fr.Raguellum Indice des droicts Royaux & Signeuriaux, verbum, *Bouche.*

v.11. *vbi fabulas & antecessura latrocinia didic.*] vbinã ista mendacia & furta didicistis, de quibus supra? Quare leg. *& antecessa ea latroc. Antecessus* pro eo qui antecessit. Schop.Verisim.lib.2.cap.2. Nobis legend. constat; *vbi ante exercita latrocinia dedidicistis?* Barthius ad Claudian. num.2438.

Ibid. *latrocinia*] sic Sallust.in Iugurth. *Furtum & per latrocinia potius, quam bonis artibus ad imperia & honores nituntur.*

v.15. *tam præsentibus plena est numinibus*] Mox statim; *Deorumque consilia proferatis in publicum.* vide Den. in Dissertatione de idolo Hallensi Iusti Lipsij, pag.50. & Goldastum in præfation. Decretorum Imperiali de Cultu Imaginum.

ver. 20. *Imprudentes enim, vt adhuc puto*] id est, ignorantes & inscij. Infra; *Accedebat ebrietas & imprudentia locorum, etiam interdiu obscura.* Et inferius; *Imprudentes noxios in nostrum induxere nauigium.* Sic alibi de Trimalcione; *Posit usque in ceruicalia minutissima expressit imprudentibus risum:* id est, nobis ignaris, qui non prius videramus. Sic Terentius: *Peccatum imprudentia est.*

vers.24. *Medicinam somno petij*] Suetonius in Vespas. *Orantes opem valetudini demonstratã à Serapide per quietem, re-*

tem, restituturum oculos si inspuisset. Vide Aristophanem Pluto, idque Scholiasten & Interpretes.

v.26.*monstrata subtilitate*] fort.*vtilitate.*

Pag.63.v.4. *iuuenali impulsi licentia*] Tacitus Annal. lib.13. *Per iuuenilem licentiam, qua tunc passim exercebatur.* Pichena Not.n.83.

v.9.*iocum risumque faciatis*] Itali dicunt, *diuentar fauola & riso del mondo*, id est, dar dir & dar rider à tutti, *abire in ora hominum*, dicit Liuius. Pflugius. vide Goldasti Not. in Basilij Ammonitiones, part.1. Paræneticor.veter.

v.10.*traducere velitis tot.an.secreta*] id est, ne manifesta faciatis secreta & in pompa palam irridenda ducatis. metaphora à damnatis ducta, qui *traduci* dicuntur, cum populo spectandi ignominię caussa exhibentur. Ramirez ad Martial. Amphitheatr. epigramm. 4. num. 1. Infra? *deceptum se & derisum, traductumque inter discipulos.* Et alibi, *Histrio scenæ ostendatione traductus.* Matth.1.vers.19. de Iosepho D. Mariam virginem sibi desponsatam & de Spiritu sancto grauidam relicturo; *Cum esset iustus, & nollet eam traducere,* &c. vbi adeundus Theod. Beza in Annotat. maioribus eruditissime de hoc verbo dissertans.

v.11.*quæ mille vix homines nouerunt*] legend.*mystæ vix omnes nou.* Scaliger. verissime. Interpres Iuuenal. Satyr. 6.*Sacerdotes siue mystæ.* Ibidem; *Sic enim Symmistæ quando Osirim quærunt.* Sidon. carm.19. Sacerdotes Bacchi vocat *mystas*, vbi videndus Sauaro. *Mysta* etiam Seneca Tragœdo pro sacerdote vsurpatus. Petronio sunt sacerdotes Priapi. *Secreta* autē sunt, quæ aliis *mysteria*, id est, sacra. Sic enim ipsemet interpretatur post paulo; *neque sacra quemquam vulgaturum.* Itaque recte Leunclauius Notator. lib.1. cap. 1. pro illis verbis in L.2.C. de summa Trinit. *Nullus hæreticis ministeriorū locus*, legit *mysteriorum.* Et qua Græci Christiani vocant μυστήρια, Latini reddiderunt *sacramenta.* Dicta autem *mysteria*, quod oporteat μύειν τὸ στόμα. huc respexit Petronius.

v.12. *Secundum hanc deprecationem*] *secundum*, pro, post. Infra; *Secundum hanc formulam imperamus Eumolpo*. Salluſt. in Iugurth. *Secundum ea*, i. e. poſt ea.

v.17. *bonum animum habere*] Sic infra; *Iubemuſque bonam habere mentem*. Itali dicunt, *hauer buon animo*, id eſt, buona ſperanza, confidere animo & bene ſperare. Pflugius. Etiam Germani, **gut Hertz haben**.

v.21. *Deus illi monſtraſſet*] Æſculapius ſcilicet.

ibid. *adiuuaturos*] pro, adiuturos.

verſ.22. *diuinam prouidentiam*] V.C. *prudentiam*. Lactantius l. 2. c. 9. *cum eſſet Deus ad excogitandum prudentiſſimus, ad faciendum ſolertiſſimus*, &c. ita V.C. vulgo *prouidentiſſimus*.

v.23. *poſt hanc pollicitationem*] vide tit. D. *de pollicitationibus*.

v.25. *deſcendentes ab aure capillos*] ante aures demittebantur capilli paruuli, velut cincinni, intorti ex illis capillis, qui in ima parte temporum iuxta aures adnaſcuntur. Hos vocabant *ſoboles*, à ſtolonibus ſumpta metaphora, quos veteres ſolebāt criſpare: quemadmodum etiam hodie plerique Germaniæ & Belgiæ populi faciunt. *Antias* vocant Feſtus, Philoxenus, & Iſidorus. Auſ. Popma in Varron. Ab aure pronos & pendulos capillos veteres demiſerunt. Senec. Natur. quæſt. l. 1. c. ult. *Coniugum manu crinis ille, quem effundere olim mos viris fuit, attrectabatur*. Quæ Wouwer. hîc affert ex Varron. de mulierum cirris & ſenis capillis intelligenda ſunt, non de virorum cincinnis ab aure pendulis. Sauaro in Sidon. l. 1. ep. 2.

v.26. *temtata manu duxit*] al. *lenta manu traxit*; quod eſt, manu tenaci & hærente, vt apud Flaccum Epod. od.15.

Lentis adhærentes brachiis:

quod eſt, ſequacibus, inhærentibus. At ab Flaua libr. 1. Satyr. 9.

Et preſſare manu lentiſſima brachia——

valet, pigra, tarda, ſurda, ſegnia, nihil commota meo preſſu, vt ab Ouid. epiſt. 1. ſcriptum eſt; *Aut vbi lentus abes*

abes

abes —— Veteres tamen interpretes pro *lentissime*, quod erit tenacissime & pressisse, audiunt, nomine adverbij vicario. Turneb. Aduersar. l. 1. c. 15. Leg. *dentata manu duxit*, i. e. in modum pectinis dentatim formata. Lipsius Antiquar. lect. l. 1. c. 8. Elegans est emendatio ista. nam pectinis & dentis metaphora est reciproca, quorum alterum de altero mutuo dicitur. Zinzerlingus Miscellan. Critic. l. 2. c. 14. Rader. ad Martial. l. 14. epig. 22. Ego vero illud, *lenta manu dixit*, quod quidam codd. præferunt, aio elegantius esse ac probius, h. e. molli & blandiente, non dura, sed studiose & suauiter composita. Auctorem dabo ipsum Petronium. *Perfusisque inguinibus*, inquit, *meis viridis vrticæ fascem comprehendit, omniaque infra vmbilicum cœpit lenta manu cædere.* Et alibi de hac ipsa Quartilla ait Eucolpius; *Me quoque ad idem spectaculum lenta manu traxit.*

Pag. 64. v. 2. *annuissetis de hac medicina*] Leg. *adiuuissetis*. Scalig. Castigat. in Catull. Sic apud Plautum prolog. Amphitr.

Hæc vt me voltis approbare, adnuere
Lucrum vt perenne vobis semper superet,

Merula ad Ennium ex V. C. reponit *adnuuere*. vnde postea Schoppius exædificauit suum bellum illud *ac duuere*. At vide an non multis partibus præstabilior sit Goldasti nostri emendatio, *approbare, adiuuere*. Quamuis apud Petronium pro *adiuuissetis* malim scribere adnuissetis, dictante ac iubente cum sententia loci tum vsu sermonis Latini.

vers. 6. *legem donare, superbum*] L. *Regem donare*. q. d. summæ esse superbiæ Regi quid donare, & hoc dono eius sibi amicitiam comparare velle. videtur versus sequens id ipsum confirmare, in quo tamen legerim, *quo possum q. i. v.* vt dicat illud se solum amare, quod ad impetrandum facile sit. Schopp. Verisim. l. 2. c. 14. qui si ineptiat suasim facit scilicet. Leg. *legi damnare*, pro lege, ἀρχαϊκῶς. Barthius in Ceir. Virgil. num. 189. vel, *legem damnare*. Iungermannus. quod placet impendio.

v.7. *Hoc amo quod possum qualibet ire via*] Leg. *æqualiter ire via*. vel commodius, *vtralibet ire via*. Piccartus Pericul. Crit. c. 17. Aliter quam bene. Marq. Freherus putat id dici ex formula manumissionis, *Liber esto atque abito, quo voles*, de qua Cuiac. Obseruat. l. 14. c. 27. vt innuat scilicet se liberam esse. Sic infrà; *Patimini liberos homines ire sine iniuria, quo destinant.*

v.8. *Nam sane & sapiens*] L. *sane sapiens. Sane sapere*, pro, saniter & vt homines sani solent. quale illud Plauti; *Sane sapio & sentio.* Schopp. Verisim. l. 2. c. 14. Alcuinus Caroli M. Imperatoris magister in Grammat. *Quis sanum sapiens, hæc esse transitoria ignorat?* Hellenismo oratio propior, est σωφρονῶν. Henr. Canisius Antiquæ lect. tom. 5. part. 2. pag. 989.

ibid. *contemptus iurgia flectit*] Bonam nō interpretatur sententiam, credo ob scripturæ vitium. Quod si, *cum tempus*, scribatur, nemo (vt opinor) de sensu merito queretur. Turneb. Aduersar. l. 19. c. 7. *Tempus* pro occasione. Barthius in Ceir. Virgil. num. 336. Quod quidem vt verum est, ita hic locus sane sapit, nec vllum vitium patitur.

v.9. *Et qui non iugulat*] i.e. contentus vicisse, sanguine abstinet. Freherus in Cecropistromachia.

v. 19. *in hoc diuersorio quemquam admitti*] dictum, vt illud in LL. XII. Tab: *in eo pecuniaque eius potestas esto*. pro, in eum, &c. Piccartus Pericul. Crit. c. 18. Sic infra Petron. *Ad reficiendum ignem in vicinia cucurri.*

ver. 24. *frigidior hieme Gallica*] elegans prouerbium. Gallia enim, quæ ad Septentriones tota pene vergit, horridiorem & sæuiorem experitur hiemem. Turneb. Aduersar. l. 19. c. 7. Gilb. Cognatus in Adagior. sylloge. Imo Galliam hic intellegit eam Galliarum partem, quæ tum potissima, si qua Cæsari fides, Heluetia dicta, nunc Suetia siue Suicia, regio frigidissima.

vers. 25. *nullum potui verbum emittere*] Apollonius lib. 3.

——καὶ ἄναυδοι εἰς ἀλλήλους ὁρόωντο
Ἄτῃ ἀμηχανίῃ τε κατηφέες—— Minutius Felix;

Cum

Cum Octauius perorasset, aliquandiu nos ad silentium stupefacti, intenti vultus tenebamus. Similia apud Claudianum notauit Barthius in Animaduersion. n. 2797.

vers. 26. *verbum emittere*] fort. *emutire*, vt apud Plautum.

Pag. 65. v. 2. *scilicet nos, si nil aliud virilis sexus esset*] Miror non visum esse, quod subest. Leg. *scilicet contra quas, si nihil aliud v. s. esset.* Piccartus Pericul. Crit. c. 17.

v. 4. *Et pracincti certe altius eramus*] lasciuientes, parati ad opus, alticincti. Sic infra; *Cinadus superuenit myrta subornatus gausapila, cinguloque succinctus.* Ibidē; *Quartilla alte cincta iussit infelicibus dari missionem.* Artemidorus lib. 4. Ἔδοξέ τις ἀνασειλαμένην τὴν γυναῖκα ἐπιδεικνύειν αὐτῷ αἰδοῖον. Rigaltius Not. ad Phædrum l. 2. fab. 36.

v. 10. *Excidit omnis const. attonito*] Symphosianus in Histor. Apollonij Tyrij: *Excidit illi pietas.* Petronius infra sub nomine Eumolpi de bello ciuili;

———*Senibus quoque libera virtus exciderat*———

v. 13. *cœpit obducere*] Putschius leg. *abducere*, vt habēt q. codd.

v. 15. *vt debeamus torti perire*] leg. *torti abire*, id est, mori. petit, ne diu se torquere velit. Fest. *Abitionem antiqui dicebant mortem.* Schopp. Verisim. l. 2. c. 14. & in Arte Critica: An *torti*, i. e. in tortura? an ex v. c. qui habet *tenti*, leg. est *lenti*, vt opponatur τῷ *celerius*, quod præcessit? Deinde apagesis, Schoppi, cū tuo *abire*, aut abi in malam crucem. *Perire* est mori, sed morte violenta. Docet nos Plautinus iste versus;

Qui per virtutem peritat, pol non interit.

v. 17. *lodiculam in pauimento extendit*] cubilia quippe antiquorum vestibus & tapetibus solum sternebantur. Multa passim exempla, quæ suo loco illustrabuntur. Barth. ad Claudianum n. 1173.

ver. 19. *sollicitauit inguina*] verbum proprium in hac incitandi ad Venerem notione. Martial. l. 6. epig. 71.

Tendere quæ tremulum Pelian, Hecubæque maritum
Posset ad Hectoreos solicitare rogos.

Rami-

Ramirez ad Martial. l.3.epig.75.n.3. Maximianus Etruſcus Eleg.4.

Contrectare manu cœpit flagrantia membra,
Meque etiam digitis ſollicitare ſuis.

verſ.20.*mille iam mortibus*] *Mortes* capio pro mortis generibus. Et ad hunc locum reſpexit Sarisberienſis lib.6.de Nug. Cur.cap.3. *Et quiſque mortes mille circa tempora ſua erraſſe gloriatur.* Zinzerling. Miſcellan.Critic.l.5.c.4.Leg. *mille iam motibus,* proprio militiæ Venereæ verbo. Ouid.l.2.eleg.10.

At mihi contingat Veneris langueſcere motu.

Ramirez Hypomnem.ad Martial.l.3.epig.75.n.3.Imo *mortibus,* id eſt, coitibus, ſtragibus Venerijs. Sic infra eadem tranſlatione vſus inquit; *Vulnerata eſt pars illa corporis, qua quondam Achilles eram,* i. e. inutilis ad Venerem reddita. Martial.l.3.epig.75.

Sic quoq; non viuit ſollicitata Venus.

ibid.*Frigida*] vide titulos iuris canonici *de frigidis & maleficiatis.*

v.23.*duas inſtitas*] *inſtitas* dicimus ſegmenta & limbos, ſiue ſint aſtuti veſtibus, ſiue nō ſint, vt Scribonius Largus dixit *ventrem conſtringendum inſtita bona.* Et Hieronym. *Lazarus inſtitis vinctis iacuerat in ſepulchro.* Cuiac. Obſeruat.l.12.cap.24. Iohannis cap.11. *Ligatus manus & pedes inſtitis.* Irenæus Lugdunenſis l.4. c.49. *Exiuit mortuus colligatus pedes & manus inſtitis.* Papias; *Sunt paruæ linteolæ, quæ morbum inuoluunt.*

v.24.*protulit de ſinu*] legunt aliqui: *de ſura:* ſed male: non enim diceret Latiniſſimus auctor, *protulit de ſura,* ſed, *ſoluit.* Infra; *Illa de ſinu licium protulit varij coloris, filis intortum, ceruicemq; vinxit meam.* Multa in ſinum condebant, quæ ſecum portare erat neceſſe. Ramirez ad Martial.l.2.epig.6.n.4.

verſ. vlt. *Quid ergo, inquit, non ſum dignus*] fort. *Quid ego.*

Pag.66.v.1. *comploſit manus*] Supra; *Comploſis deinde manibus.* Infra; *Comploſit illa tenerius manus.* Iterum; *Comploſit Trimalcio manus.* vbi male alias, *compoſuit.*

Ceſtus

Geſtus eſt aliquid dicturi aut orationem orſuri.

v. 8. *vltimo riſum tenuit*] *vltimo*, id eſt, tandem, denique.

v. 13. *acu comatoria*] acus ad crines diſtinguendos in mundo muliebri. Coluius Notis ad Apulei. 8. Metamorph. qua ornatrix vtitur. Cuiac. Obſeruat. l. 11. c. 16. Claudianus de Rapt. Proſerp. l. 3.

Illi multiplices crinis ſinuatur in orbes
Idalia diuiſus acu———

Iuuenal. *Emerita quæ ceſſat acu*———id eſt, ab officio coſmetæ & ornatricis, quæ crines acu concinnat. Parrhaſius in Claudian. Vide Bernartium in Statii Siluar. l. 1. epithal. Stellæ & Violantillæ, Scalig. ad Feſtum, Rader. ad Martial. l. 14. epig. 21.

v. 14. *inuocare Quiritium fidem*] Cum in extrema calamitate conſtituti, populi opem & auxilium implorare vellent, clamabant, *Porro Quirites.* cuius rei exempla protulit Turneb. in Aduerſar. & Theod. Canterus var. lect. l. 1. c. 3.

v. 16. *penicillo, quod*] dicitur enim *penicillis & penicillum*, in vtroque genere flexionis ſecundæ.

v. 18. *myrtea ſubornatus gauſapila*] Horat. *Murrhæum nodo cohibere crinem.* Porphyrio; *Colorem mirteum in crinibus hodie quoque dicunt, qui medius eſt inter flauum & nigrum.* non autem in crinibus ſolum dicebatur, ſed in aliis quoque rebus. Scalig. in Catull. *Myrtea* dicitur de colore fructus myrtei maturi. *Myrteus* etiam color in equis à Palladio l. 4. c. 13. numeratur. Iſidor. l. 12. cap. 1. explicat *colorem preſſura in purpura.* Turneb. Aduerſar. l. 19. c. 7.

verſ. 19. *ſubornatus*] ornatus eſt inſtructus. Cic. 1. de Legib. *Homo à natura ſubornatus in vitam venit.* Tertullian. de Præſcript. aduerſus Hæret. *Ipſæ denique hæreſes à Philoſophia ſubornantur.*

ibid. *gauſapila*] Iungerman. legit, *gauſapina*, vt apud Martialem. Putſchius, *gauſapa*, quod apud Priſcianum reperitur. illi adſtipulantur vet. q. codd. & Iacob. Gaudenſis lib. 3. Ærar. aurei; *Gauſapina, penula.* huic ipſe

Petro-

Petronius de Trimalcione; *inuolutus coccina gausapa.* Quoddam exemplar etiam habet *gausapia.* Priscianus lib. 4. *Antiquissimi & hic gausapes, & hæc gausapia, & hoc gausape, & plurale neutri hæc gausapa, quasi à nominatiuo gausapum, protulisse inueniũtur.* Huguitio in Dictionar. *Gausape, pis, neut. gene. mantile, & inuenitur pro quodam genere pallij. & quum deberet regulariter facere ablatiuum in i, frequens vsus habet vt faciat in e tantum: & ab isto ablatiuo fit plurale gausapa. nam à gausapi gausapia deberet esse & non gausapa.* Vide mihi imperitiam & barbariem iam illius sæculi.

ibid. *cinguloq; succinctus*] in Gestis Romanorum, quę vocantur, cap. 60. de Rosimunda cursatrice; *Abibas ante eam, zonam de serico proiecit. Quam cum vidisset, inclinauit se & eam leuauit, se succinxit.* Allusit Gregorius Magnus in Moral. *Succingite lumbos vestros in castitate.*

v. 26. *extortis nos clunibus*] quidam libri habent, *extectis.* puto leg. *exertis.* Putschius.

v. 21. *basiis olidissimis*] propter oris stuprum & fellationem. Martial. l. 12. epigr. 59. *Hircoso premit osculo.* Petron. infra de altero cynædo; *immundissimo me basio conspuit.* Dixi supra.

v. 22. *ballenatiam tenens virgam*] al. *balenatam t. virgam,* quæ (vt opinor) è cartilagine balenæ fit, qualia videmus calatorum Ecclesiæ commentacula, vt veteres appellabãt. Turneb. l. 19. c. 7. Mos iste athletarum, & gladiatorum certamina virgis dirimendi hodieque durat. vide Sauaronem in Sidoni. l. 2. ep. 2.

v. 24. *iussit infelicibus dari missionem*] *Missio* ad victos gladiatores pertinebat. illius effectus, vt ab imminenti periculo, & in eum diem duntaxat liberarentur. Liuius; *Gladiatores dando, modo vulneribus etiam, modo sine missione.* Hinc apud Apul. lib. 2. Fotis; *Hodierna pugna non habet missionem.* in re simili. Petron. infra; *Inhibuit Triphæna facinus, non dissimulata missione.* Lipsius Saturnal. l. 2. c. 21. Florus l. 3. c. 20. de bello aduersus Spartacum seruilis motus ducem; *Et quod sub gladiatore duce oportuit, sine missione pugnatum est.*

Pag. 67.

Pag. 67. v. 2. *legitimo perfusos oleo refecerunt*] vnguento. nec perfundi tantum vnguentis, sed & leniri conuiuæ solebant. Vide Bezam in Annotat. ad Marc. 14. v. 3. & Luc. c. 7. Petron. infra; *Apud communem amicam consumpserunt pecuniam meam, â qua illos proxima nocte extraxi mero vnguentisque perfusos.*

vers. 4. *Cœnatoria repetimus*] *Cœnatoria*, sunt vestes, quibus in cœna antiqui vtebantur; vt & apud Martia. lib. 10. epist. 87. *Cœnatoria mittit aduocato.* Turneb. Aduers. lib. 19. cap. 7. Lips. Saturnal. lib. 1. c. 2. vestes epulares. Sauaro ad Sidon. lib. 1. epist. 11. Pomponius in L. 33. tit. 2. lib. 34. Dig. imo *cœnatoria*, id est, *δειπνιτίδας*. Rader. ad Mart. lib. 10. epig. 73.

v. 5. *in proximã sellam ducti sumus*] l. *cellã*, Rader. loco.

v. 8. *gustatione mir. initiati*] *gustatio*, seu vt Martial. *gustus*, prima pars cœnæ, quæ aliis *antecœna*. Turneb. Aduersar. lib. 19. cap. 7. Lipsius Antiq. lect. lib. 3. Stuckius Antiquit. conuiu. lib. 3. c. 1. Hæc erat potio in principio mensæ, quæ Apuleio *antecursoria potio*, Metamor. lib. 9. Colulus in Not.

v. 11. *cum laberemur in somnum*] L. *dum lab.* id est, vsque dum. Schopp. Verisim. lib. 2. cap. 14. nugæ. Hoc dicit; cùm lassitudine veneris & satietate cibi dormitamus, tum ad nos conuersa Quartilla inquit, &c. Scis, Schoppi, & experientia doctus didicisti, quî humanam lassitudinem & satietatẽ tentare somnus soleat: & quam verum sit verbum illud patrium, **Bey leerem Bauch ist nicht gut schlaffen.**

v. 14. *Priapi genio peruigilium deberi*] *Peruigilium*, *παννυχίς*. Henr. Stephanus in Thesaur. ling. Græc. Huius peruigilij magna pars desideratur. Debebatur & Veneri, quam Plautus facete, *Noctu vigilam* appellauit, triduanum: Petrus Pithœus Not. in Peruigil. Vener. Elmenhorst. Not. in Arnob. libro 5. Taubmannus in Plaut. Curcul. act. 2. sc. 1. Petronius Afranus in Epigr.

Cum me suauis amor prensum sursumque capillis
Excitat, & lacerum peruigilare iubet.

v. 17. *totam faciem eius longa fuligine perfricuit*] videatur Bu-

tur Budæus Annotat. in Pand. & Alciatus lex Plaut. in *Sublinere.* De his autem iocosis in dormientes contumeliis Ramirez. Hypom. ad Martia. lib. 3. epig. 42. n. 2.

v. 18. *fuligine longa*] leg. *larga.* Iungermannus. *Longus* pro multo & copioso, vt μακρὸς αὐτὶ τοῦ πολύς. Aristotel. in Politic. οἱ μακρὰς οὐσίας κεκτημένοι. videndus Suidas & Etymologus. In Iuuenal. Sat. 5. —— *Multa veteris fuligine teste.* Ad rem est, quod infra legitur; *Omnia lineamenta fuliginea nube confudit.*

Ibid. *non sentientis labra*] quia ebrij. Infra de Gnythone in lectum Ascylti translato; *siue non sentiente iniuriam, siue dissimulante.* Genes. 19. vers. 33. de Loti filiabus; *Dederunt patri suo bibere vinum nocte illa: & ingressa est maior, dormiuitque cum patre, at ille non sensit, nec quando accubuit filia, nec quando surrexit.* Et statim vers. 35. *Dederunt & illa nocte patri suo bibere vinum, ingressaque minor filia, dormiuit cum eo: & ne tunc quidem sensit quando concubuerit, vel quando illa surrexerit.*

v. 19. *sopitionibus tinxit*] L. *sopitis titionibus*, vt *sopiti titiones* contrarij sint ardentibus & vigilantibus. Gruterus Suspic. l. 2. c. 3. vel, *sopiti titionibus.* τὸ TI, quod ter scribendum erat, bis à librario neglectum loco depravando fuit. Humeros *sopiti* siue dormientis Ascylti ancilla carbonibus pinxit. Catullus; *Frontem tabernæ titionibus scribam*, i. e. elogiorum carbonibus implebo. Schopp. Verisim. l. 2. c. 14. Recte Gruterus. *sopiti titiones* sunt carbones. Ramirez Hypomnem. ad Martial. l. 3. epig. 42. n. 2.

v. 26. *Lucernæ quoque humore defectæ*] eadem narratio de eadem re apud Propert.

Sed neque suppletis constabat flamma lucernis,
Decidit inque suos mensa supina pedes.

Scaliger ad Propertium. *Humore*, id est, oleo.

Pag. 68. v. 1. *extremum lumen spargebant*] *extremum*, id est, minimum. Schopp. Verisim. l. 1. c. 18.

ver. 4. *diductam*] i. e. in duas partes ductam. Infra, *per ruinam improbe diductam.* Pulmannus in Horat. carm. l. 3. od. 28.

v. 5. *men-*

v.5. *mensa cum argento*] *mensa* est abacus, buffet, dressoir. Iac. Lectius.

v.7. *Caput fregit*] nihil est mutandum. Locutio hæc Plautina est ac elegans, Terentio quoque & alijs visitata; Marcellus de Medicam. c.1. *Fracto capiti tela aranei ex olea & aceto imposita non recedit, nisi sanauerit.* Petron. infra; *Nisi primo ictu harundo quassata verberantis impetum minuisset, forsitan etiam brachia mea caputque fregisset.* Quod quid sit, explicat alibi hisce verbis; *ego sinum meum saxis onerabo, vt sanguinem tibi à capite mittam.* Hinc illud Plauto familiare, *væ capiti tuo.* Ergo caput frangere est vulnerare. Habet autem prouerbij speciem, Gallis nostris non ignotam, apud quos minitantes dicere solent; *ie te romperay la teste.* Cuius originem ex nouo orbe traxit Ioan. Lerius Hist. nauigat. in Brasilium ca.15. vbi hunc ad modum scribit; *Nonnunquam inter colloquendum mactator, qui præsto adest, claua lignea vtraque manu in altum sublata, orbiculo extremo captiui caput totis ferit viribus, adeo vt paucissimo sanguine effuso altero ictu non sit opus. Hinc prouerbium illorum, quod iam apud Gallos nostros erat in vsu, Confringam tibi caput, pro eo quod solent altercantes milites aduersario minitari his verbis, Ego te confodiam.* sed falso, vt ea, quæ commemorauimus, edocent.

v.12. *secundum lectum conciderunt*] *secundum*, id est, iuxta. Infra; *secundum illam eandem casulam.* Liuius; *Vulnus secundum aurem accepit.* vide Priscianum.

v.15. *tanquam olim dormientes*] *olim*, pro diu. Infra; *Mercenarium suum iam olim dormientem exire cum sarcinis iubet.*

v.16. *lucernis occidentibus oleum infud.*] eleganter notat Scalig. veterum superstitionem, qui ignem, velut animatum quid, exstinguere, religionem ducebant, sed oleo infuso saturitate, cum volebant, obruebant, elidebantq; quasi spiritum flammæ. Barthius in Ceir. Virgil. num.344. Adde Weitzium Indic. in Dracontij Hexaem. *Flamma moritur, resurgit.*

vers.20. *concrepans æra*] *concrepare* eleganter vsurpa-

tur de instrumentis tinnulis. vide quæ notauit Douza.

v. 21. *rursus Quartilla ad bibendum reuocauit*] τὸ *rursus* videtur abundare. Giphanius in Obseruat. ling. Lat. vel leg. *inuitauit* pro *reuocauit*. Pflugius. *Rursus reuocare* eleganter dictum, sicut *rursum recipere, rursus repetere, rursus rescribere, rursus reticere*, & similia. Schop. Explanation. in Bacchid. a. 3. sc. 3. & ante eum Casaubon. in Sueton. Petronius ante; *Rursus in memoriam reuocatus iniuriæ.*

v. 24. *cinædus homo omn. insulsissimus*] *cinædi* dicti sunt apud veteres saltatores vel pantomimi, ἀπὸ τοῦ κινεῖν τὸ σῶμα, vt vult Nonius, vel, vt Bulengerus mauult, ἀπὸ τοῦ κινεῖν τὴν αἰδῶ, vel τὰ αἰδοῖα, quod pudenda commouerent, de Theatro l. 1. c. 43.

Pag. 69. v. 1. *Huc huc conuenite*] lusus Sotadicus. Scalig. in Catal. sic in Carm. libero Priapis;

Huc huc, quisquis es, in Dei salacis
Diuerti graue ne puta sacellum.

vers. 3. *manu procaces*] an leg. *procace*, vt sit cum illo, quod in fragmentis legitur;

Manu puer loquaci?

an *procaces*, vt in primo carmine libero;

Carminis incompti lusus lecturæ procaces.

id est, lasciuos & impudicos? an vero intellegit libidinantes, id est, λεσβιάζοντας & masturbantes, de quibus apud Catullum Martialem & in Priapeijs. Ioan. Antonius Campanus Episcopus Interamnensis epigram. ad Graualonum mastupratorem;

Non damnosa mihi gratis manus ipsa placebit,
Inque meis digitis hermaphroditus erit.

O pudicum Episcopum & Romano scorto dignum! At lusit, inquis, in nequam illum fututorem. At non decebat, inquio, grauitatem Episcopi, cuius est officij, seueritatem in castigando adhibere, non risum iocumque facere. An nesciuit, quod vniuersa Theologorum natio dictat, huiuscemodi *manu procaces* ab Apostolo *molles* vocari? neque etiam quid idem illis minetur? *Neque molles*, inquit, *regnum Dei possidebunt.* 1.

Corinth.

Corinth. 5. v. 9. vbi *molles* Syrus Paraphraſtes, interprete Eman. Tremellio, exponit, *corruptores ſui ipſorum.* Quo eodem dictum quoddam Salomonis trahere videtur. S. Epiphanius in lib. aduerſus Valeſios, qui ſeipſos caſtrabant, vbi infit; *Salomon reprimens Eunuchorum turpitudinem dicit; Beatus eunuchus qui non operatur in manu ſcelus, neque cogitat malum aduerſus Dominum.* Loquitur de eunuchorum titillanti laſciuia & impudicitia apud Anaſtaſium Nicænum quæſt. 79. in Scripturam. Adde Vincentium Beluacenſem Epiſcopum in Speculo Naturali. Et quoniam ſemel occœpi, pergā exſequi, & aliquid addere de ciuili pœna, quod non paucos fugere videtur, qui hoc flagitium eleuare, quod in ſe eſt, ſtudent. Angel. Aretinus in tract. de Maleficijs, nu. 53. cenſet eum, *qui propriis manibus fallit, pœna capitis afficiendum*, ſuffragante etiam M. Antonio Delcio in Miſcellan. ad L. *cum vir nubit*, Cod. ad L. Iul. de adult. Ioan. Gerſon in tract. de confeſſion. molliciei ſcribit, *leges publicas pœnam ignis infligere.* B. quoque Bernardus Claræuallenſis Abbas, cum eoq; idem Gerſon. ſermon. in ſolennit. omn. Sanctor. mittunt *ad latrones ad latrones, ad ignem ad ignem.* Mitius tamen cū illis agendum Iodoc. Damhouderius, magnus ille quondam maxmi Cæſaris Caroli V. Conſiliarius, cenſet, dum ſcribit; *Primam ſpeciem Sodomiticam committunt, quicunque ſecum Venerea ſecreto exercent, quod crimen Apoſtolus mollitiem vocat, Latini vero magis proprie maſtuprationem nominant. Hos itaque maſtupratores damnant propter fœdam enormitatem aut exilio aut alia pœna extraordinaria:* in Prax. rer. criminal. c. 96. n. 5.

v. 4. *Molles*] Cynœdi, qui propritim *molles*. Barth. ad Claudian. n. 1485. pathici ſeu (vt Petronius loquitur) muliebris patientiæ ſcorta. Benedictus Magiſter in Grammat. *Mollis à mollio deriuatur, quia vigorem ſexus eneruati corporis dedecorat, vt quaſi mulier emolliatur.* Arnobius lib. 5. *Euirati iſti mollesque.*

ibid. *veteres*] interpretantur exoletos. neſcio quomodo hoc conueniat epitheton ſuperioribus: *Pede*

tendite, &c. *Femore facili.* Perpende sis mecum, an locum habere non possit, *teretes*, id est, rotundi, cuiusmodi homines agiles, in vulgus iam notum. Horat.

Brachia & vultum teretesq; suras

Integer laudo—— Virgil. 6. Æneid. *teretes circumdare humeros.* Mansit illud linguæ nostræ. Commendaturi enim hominem viribus moribusque, etiam forma, egregium, dicere solemus, **das ist ein runder Kerle.** Piccartus Pericul. Crit. c. 17.

ibid. *Deliaci manu recisi*] *Deliaci* fuere mercatores, qui Delum frequentabant, vbi nobilissimus erat mercatus. Sic Cic. pro Cornelio scripsit; *Neque vero ornamenta ista villarum, quibus L. Paulum & L. Mummium, qui rebus his vrbem Italiamque omnem referserunt, ab aliquo video perfacile Deliaco aut Syro potuisse superari.* Fortasse igitur ex iis molles multi fuerunt: sed verius sit, illic etiam venditos fuisse eunuchos & molles. *Deliacorum* etiam *gallinariorum*, Columella meminit l. 8. c. 2. & Cic. in Lucullo; *An tibi quærendus annullarius aliquis, quoniam gallinarium inuenisti Deliacum illum, qui oua cognosceret.* Turneb. Aduersar. l. 19. c. 7. quem tacito nomine repræhendens Scaliger scribit; *Deliaci manu recisi* sunt spadones. Nam capones Deliaci manu castrantur. *Deliacus* enim pro curatore gallinarum. Plinius lib. 10. *Gallinas saginare Deliaci cœperunt.* ad Varron. de Re rust.

v. 5. *immundissimo me basio conspuit*] Catull.

Suauia comminxit spurca saliua tua.

Et alibi; *Tamquam commincta spurca saliua lupæ.* Scaliger ad Catull. epig. 79.

v. 7. *recusantes*] omnino ex vet. cod. legen. *recusantem* scilicet me.

vers. 8. *diu multumq;*] particulæ à Plauto mutuatæ Mostell. A. 1. Sc. 2.

Recordatus multum & diu cogitaui.

v. 9. *frustra moluit*] *Molere*, subagitare. Horat. *Alienas permolere vxores*—— Auson.

Deglu-

Deglubit, fallat, molitur per vtramque cauernam.
Lucill. Scalig. in Auson. lect. Palmerius in Spicileg. Petronius infra; *Quid sibi vult tam furtiua molitio.* Petrus Comestor, vulgo Magister dictus, in Hist. Scholast. ad illa libri Iudic. verba; *Samsonem clausum in carcere molere fecerunt: Molere,* inquit, *fecerunt, quasi opere seruili eum affligentes. nam molere est terere, sicut triticum vel aliam annonam. Hebræi tamen tradunt, quod Philistæi fecerunt eum dormire cum mulieribus robustis, vt ex eo prolem robustam susciperent. nam molere etiam est subagitare vel coire. & est tracta hæc significatio à prædicta. qui enim coit, quasi molere & terere videtur.*

v. 10 *perfluebant per frontem sudantis acaciæ riui.*] Sidon. l. 4. epist. 8.

Nam cum dignatur regina hic tingere vultus,
Candor in argentum mittitur in faciem.

vbi Sauaro in Notis. Felix Fabri Hist. Sueuor. l. cap. 9. *In aliis regionibus feminæ fucis vtuntur, dealbant & colorant facies,* &c. *Fucus* proprie est color, quo panni & lanæ inficiuntur, L. 1. C. quæ res vend. non poss. Hinc pro medicamento seu colore illo ponitur, quo facies pingitur, vt speciosior videatur. Ab Hebræis appellatur *puc*, à verbo *haphac*, quod est inuertere vel immutare. Et sane vera & elegans est etymologia; quoniam huiusmodi picturis vultus & facies vertuntur ac immutantur, cum longe aliæ appareant, quam sint naturali constitutione. Græce autem generali vocabulo hæc appellantur καλλωπίσματα, quod faciunt ad ornamenta & mundum muliebrem. Dicunt etiam φῦκον, vnde Latinis *fucum* deductum arbitror: non autem ἀπὸ τοῦ φυγεῖν, vt quidam opinati sunt. Speciatim vero *Cerussam* vocant ψιμμύθιον & στίμμι, quod nos *stibium* nominamus: *Purpurissam* vero ἀνδρίκελον *calliblepharum*, cuius meminit Plinius lib. 23. cap. 4. necnon Tertull. lib. de Cultu femin. inde dictum, quod palpebras & supercilia venustet. Finis horum lenociniorum est, conciliare pulchritudinem, ac faciem immutare, quo videatur ornatior, & tegatur vitia, vel inducatur melior

forma, quam à natura habetur. Colores vero præcipui ſunt, aut albor, quem præbet *Ceruſſa*: aut rubor, qui *purpuriſſo* quæritur: vel nigror, vſitatus ad palpebras & ſupercilia, quem præbet *ſtibium*. Petr. Martyr Locor.commun.tom.1. Claſs.2.loc.11.num.58.& ſeq. De Ceruſſa ergo accipiendus hic Petronij locus. De ſtibio autem illa verba Cypriani ſerm.5.de Lapſis; *Nigro puluere lineamenta oculorum pingis, cum te Deus aliter fecerit.* Et forte etiam hic Petronij locus, quoniam dicit *per frontem*. Ridiculum autem eſt, quod de Americanis feminis narrat Lerius. neque enim me piget locum appingere. *Faciei*, inquit, *hunc adhibent cultum. Accerſita ad hoc miniſterium ſocia vel vicina circulum penicillo in media gena delineat, in cochleæ vero formam fucum cæruleum, flauum, rubrum tantiſper circumducit, dum vniuerſum faciem colorib. illis diſtinxerit ac variarit. quin etiam palpebrarum ac ſuperciliorum locum* (*quod feminas parum pudicas in Gallia factitare audio*) *penicillo oblinit.*

v.11.*tantum erat cretæ*] vtilem eſſe ad hoc *cretam* docent etiam alij quod fieri ſolebet &*tomento*, vt eſt apud Martial.lib.3.epigr.42.*Tomento rugas vteri*, &c. Ramirez in Hypomnemat.

v.12. *detectum parietem nimbo laborare*] perflui tecto rimato. Plaut. Moſtel.act.1.ſc.2.

Venit imber, lauit parietes, perpluunt
tigna——Salomon Ecclesiaſt.10.cap.17. *In infirmitate manuum perſtillabit domus.*

v.20. *cinædam Embaſicœtam vocari*] ἐμβατεύειν, idem quod ἐμβαίνειν. vnde ἐμβασικοίτης, incubus, quod nomen cynædo huic, & in eo iocus, quod promiſſo incubo repræſentetur cynædus, cui id nominis, ſicut in Carpo ſciſſore infra. Nam cynædi ſane alij ab incubis. Ioſ. Mercerus Not. ad Ariſtænetum, lib.2.ep. 22. ἐμβασίκοιτοι, aut ἐμβασικοῖται, à verbo βῆναι, pro quo Latini *perambulare*. Catul. *Perambulabit omnium cubilia.* Scalig. ad Catullum. Athæneus lib.11. ἔφηβος, τὸ καλούμενον ποτήριον ἐμβασικοίταν οὕτως φησὶ καλεῖσθαι Φιλήμων. Euſtathius legit, ἐμβασιλύταν, quod ſum miratus.

nam

nam & membranæ & excerpta, & hoc loco Petronius ἐμβασικοίταν tuentur. Causabon. Animaduers. lib. 11. cap. 5. ἐμβασικοίτης dicitur quod faciat ἐμβαίνειν εἰς τὰς κοίτας, & ad libidinis concitamentum adhibetur. Ianus Kottericius. Dictus vt ἀρσενικοίτης. Ioann. Lerius Hist. nauigat. in Basiliam, cap. 17. de Americis; *Memini eos nonnunquam inter rixandum, conuitium hoc, Tyuire, hoc est, ἀρσενοκοίτα, mutuo sibi obiicere solitos, ex quo coniicere est, flagitium illud apud eos locum habere.*

v. 25. *Ab hac voce equum cyn. mutauit*] Infra; *Statim ab extrema parte verbi consurrexit.* vide quæ supra notauimus ad illud, *Dum loquimur.*

v. 26. *equum cynedus mutauit*] obscœnitas summa à solentibus autoribus, *equis* adsimilatur. Martialis;

Hectoreo quoties sedeat vxor equo.

Hinc, *inequitare* obscœnum Arnobio. & multa talia ab equis ad res Veneris tralata apud Barthium Animad. in Claudian. n. 3119.

Pag. 70. v. 1. *Stabat inter hæc Gyton*] leg. iuncta & vna voce, *interhæc*, sicut *interea* pro interim, *posthæc, posthac, postilla, propterea*, &c.

v. 9. *pertractato vasculo tam rudi*] Leg. *& protracto vasculo; Tam rude hoc, inquit, belle. Vasculum,* ea pars, quæ inter res serias nominari non debet. Plaut. Pœnul.

Facio quod manifesti mœchi haud solent,
Refero vasa salua.

Lipsius Antiq. lect. lib. 1. Græcorum imitatio: nam apud medicos ea pars σκεῦος. Scalig. ad Priap. Leg. *rude hac, inquit, belli cras in prom. Rudis* lanistarum ac gladiatorum est, qua illi gladiorum vicem ad pugnam exercebantur. ergo *vasculum* illud, *rudem* vocat, qua in primo coitu, libido ceu pugna irritaretur. Palmer. in Spicileg. *protracto vasculo, Hoc tam rude, inquit.* Ludit in promulsidis voce nimiũ argute Scortillum, quæ protracto peculio pueri Gytonis, significat illum pueri peniculum paruum quasi anteludium sibi fore ad robustam libidinem concitandam. Stuckius Antiquitat. conuiuial. lib. 3. c. 1.

v. 11. *in promulside libidinis nostra militabit*] significat pueri vasculum minutum, quasi in antecœnam sibi fore, ad libidinem robustam concitandam. *Promulsis* autem antecœna, ideo quod daretur ante mulsum. Lipsius Antiq. lect. lib. 3. Stuckius Antiq. conuiuial. libro 3. cap. 1. Rosinus Antiquitat. Romanar. lib. 5. cap. 29. Simili tralatione Andreas Hierosolymitanus sermon. εἰς τὸν εὐαγγελισμόν; Εντεῦθεν ἡ ἀνθρώπου φύσις χαρᾶς προοιμία δέχεται.

v. 12. *post asellum diaria non sumo*] vide Palmerium in Spicileg. *Aselli* enim bene peculiati. Rigaltius ad Phædrum fab. 29. *Diaria*, diurna cibaria. Hadr. Iunius in Nomenclat. Isidorus Glos. *Diaria, cibus vnius diei*, quorum dimensa seruis & ancillabus assignabantur, prout se fidos præstabant. Beza in Matth. cap. 24. vers. 51. Iocus ergo est in ambiguitate verbi *asellus*. Glossæ vet. ὀνίσκος, ἰχθύς, *asellus*. & in delitiis maxime erant *aselli Pessinuntij*, vt scribit A. Gellius. Hoc itaque dicit, se post tam lautum ferculum viles istos & minutos, cibos non desiderare, **auff ein guten Salmen schmecken keine Schneiderfisch**. Aliter Scal. hæc interpretata apud Wouwer. ad illud infra, *Asellus erat Corinthius*.

v. 17. *deuirginetur*] depudicetur. vtitur & I C. in l. 21. D. de off. Præs. & D. Hieronymus. Alb. Gentilis de Latinitat. vet. Biblior. versionis. *Deuirginare* dicitur pro virginitatem eripere. Nam non augendi solum vim, sed & minuendi τὸ DE habet. Bernartius Schol. ad Statium lib. 1. Achilleid. & Christian. Becmanus de Originib. Lat. ling. verbo *Plenus*.

v. 18. *producta est puella*] *produci* verbum est nuptiale. Barth. Animaduers. ad Claud. n. 450.

ver. 19. *qua non plus quam septem annos habere videbatur*] immaturior scil. quam hodie sint Mombasię puellæ, quæ ante decimum ætatis annum ad viros nō producuntur, sed eo anno deuirginatæ deinceps cū quouis voluptari libere audent. Lectum id à me in Historia nauigationis in Indiam Gallice ab anonymo instituta, libro 1. cap. 14. de Nairorum (ita Æthiopes Indi

suos

ſuos Nobiles appellant) filiabus; *Hæ poſtquam annum attigerunt decimum, & iam eius ætatis eſſent, vt muliebris patientiæ legem poſſent accipere, cognati ad adoleſcentem quempiam extra fines regni habitantem mittunt, qui eum multis & donis & precibus exorent, vt cognatam ſuam velit deuirginatum venire. Qui cum venit, multis geſtibus multaque lætitia accipitur. Puellæ, quam deflorauit, egregium quoddam & pretioſum relinquit clinodium, quod illa de collo ſuſpenſum omnem vitam ſuam ſuperbe & oſtentabunde circumgeſtat. eſt enim inſigne licentiæ, qua corpus ſuum proſtituere cui libet, licet. Nam hoc ritu non peracto, coniungi homini nato nemini poteſt.*

ver.24. *nuptias fecerunt*] Alibi; *Iacuerunt vna non tantum illa nocte qua nuptias fecerunt. Nuptias* facere, τὸ συνουσιάζειν. inde Feſto *nupta verba*, obſcœna. Lipſius Antiquar. lect. lib. 2. cap. 9. Barthius Commentar. in Musæum. Eodem ſenſu Germanis brauten obſcœnæ dici cœpit, cum verbum eſſet multo honeſtiſſimum. Saxo Grammaticus in Hiſtor. Danor. de informi vrſi cuiuſdam cum puella congreſſu; *Nuptiarum deformitatem feminis aptitudine coloraret.* In Proteuangelij Iacobi; Τὴν παρθένον, ἣν παρέλαβεν ἐκ ναοῦ κυρίου. ἐμίανεν αὐτὴν, καὶ ἔκλεψε τοὺς γάμους αὐτῆς. Hinc partum D. Mariæ Deiparæ Semper-virginis, Methodius Iconij Epiſcopus vocat. εἰς λόχον ἀπειρόγαμον, hom. εἰς ὑπαπαντήν.

Pag. 71. v. 1. *muliebris pratientiæ legem poſſit accipere*] Supra, *Muliebris patientiæ ſcortum.* Infra, *Annis ad partiendum geſtientibus.* Iſidor. Etymolog. l. 11. c. 2. *Virgo ab incorruptione, quaſi vir ago, quod ignoret fœmineam paſſionem.*

verſ. 3. *Cum primum virum paſſa ſum*] *primum virum pati* dicitur puella, quum deuirginatur. Infra; *Feminam hornam & hoc primum anno virum expertam.* Contra *virum facere* puella, quæ prima ſui corporis copiā illi præſtat. Martial. *Et quæ te faciet prima puella virum.*

Itaq; Pannychis Gythonem & primū virū paſſa eſt, & primum virum fecit. Schoppius in Miſcellan. Inepte: nam *cum primum* particulæ ſunt aduerbiales Pe-

tronio familiares, pro, quando primum, postquam primo. Supra; *Cum primum ergo explicuimus mercem*, i.e. simulatque. Alibi pro eo *vt primum* dicit; *vt primum beneficio Gytonis præparata nos impleuimus cena.* Sed & ἁπλῶς τὸ *primum* aduerbialiter amat ponere. quo modo accipiendum est in illo ipso ab Schoppio adducto: *Hoc primum anno virum experta.* Et hac pagina; *Ea ipsa, quæ primum cum Quartilla in cellam venerat nostram. Vir* autem dicitur non tantum maritus, aut is qui venit ad virilem ætatem, sed omnis, etiam puer, qui virilia cum femellis facit. Petronius infra; *Quem tamquam puellam conduxit, etiam qui virum putauit.* Augustinus serm. de Decem chordis; *Si quis existat, qui dicat se castum, non facere adulterium; notum autem sit, quod non faciat, erubescit accedere ad illos non sui similes, ne insultent, ne irrideant, ne dicant non esse virum. Ad hoc delapsa est humana peruersitas, vt vir habeatur victus à libidine, & vir non habeatur victor libidinis. Triumphantes exultant, & non sunt viri; iacent prostrati, & viri sunt?* Balbus Catholico; *Puber*, i.e. *puer pubem iam habens vel emittens, sc. qui generare potest. hic vir incipit esse à quatuordecim annis: sed femina incipit esse viripotens ab annis duodecim.* Insuper is etiam *vir* dicitur, qui habet id, quo viri dicimur & sumus, de quo inferius. Benedictus Magister in Grammat. *Vir discernit sexum, vt quum dicitur, Dubium est an iste sit vir an femina.* Versus antiquus apud Balbum in Catholico & Gardinerum in Prouerb. vet.

Vir notat ætatem, sponsum, sexum, probitatem.

v. 4. *Iunonem meam iratam habeam*] Iunonem Genitalem, quæ sexui illi sequiori lucis primum tuendæ copiam dedisse censebatur; non pudicitiæ tantum matronali Præstes ac Præses, sed etiam meretriciæ libidini. Douza Præcidan. pro Tibull. cap. 18. Videndus Politianus Miscellan. cap. 89.

vers. 5. *si me vmquam meminerim virginem fuisse*] Adi Val. Guil. Forsterum in Obseruat. cap. 15. & Alber. Gentilem in Virgil. lect. cap. 11.

v. 6. *Cum*

v.6.*Cum paribus*] σὺν ἡλικιώταις, cum æqualibus. In Priapeijs carm.50.

Totam cum paribus, Priape, nostris
Cingemus tibi mentulam coronis.

ita enim illic Schopp. legit & interpretatur in commentar.

verſ.11. *Poſſe taurum tollere quæ vitulum ſuſtul.*] Adagium in fornice natum, vti videtur, ſed quod ad vſum verecundiorem commode torqueri poſſit, ſi quando ſignificabimus, maiora peccaturum adultum, qui puer vitijs minoribus aſſueuerit. Non abſurdum videtur, adagium ad Milonis Crotoniatæ factum referri, qui quotidie vitulum aliquot ſtadijs geſtare ſolitus, eundem taurum factum citra negotium geſtaſſe legitur. Atque ita quadrat in eos, qui Paulatim rebus etiam maximis aſſueſcunt. Eraſmus in Chiliad. adag.

v.14.*ad officium nuptiale*] Ouid.Amor.3.eleg.6——

Ter
Libas officio continuata meo eſt.

Barthius ad Claudian.n.1551.

v.15. *puellæ caput inuoluerat flammeo: iam Embaſicoetas*] in vet.ed. *flammeo iam embaſico.ætas præf.* vnde leg. *flammeolum baſicum.Oetas*, &c. Rob. Titius Loc. Controuerſ.l.9.c.19.quem repræhendit Yuo Villiomanus Animàduerſ.l.9.c.21.cum quid *baſicum* ſit, & quod animal *Oetas* à Titio non explicetur. Defendit ſe Titius Aſſertion.l.9.c.19.ſed ita vt oſtendat, quam difficile ſit pertinaciter à mendacio ſtare contra veritatem. Huguitio; *Flameum à flama dicitur vitta ſiue infula nuptiarum tenuis & rubea, qua vtebantur nubentes ad deſignandum pudoris læſionem, operientes vultum cum ea.* vnde Lucanus in 2.

Lutea demiſſa velarunt flamea vultus.

Sulpitius Seuerus Sacræ hiſt.lib.2.de Nerone; *Poſt etiam Pythagoræ cuidam in modum ſolemnium coniugiorum nuberet, inditumque Imperatori flammeum, dos & genialis thorus, & faces nuptiales, cuncta denique quæ vel in*

foemi-

fœminis nō sine verecundia conspiciuntur. Quidam codd. habent *flammeclo* apud Petron. & recte puellulæque conuenienter. Iuuenal. Sat. 10.

——*Sedet illa parato Flammeolo*——

Prudent. Psychom.

Flameolum, strophium, diadema, monile.

Adde Brissonium Select. antiquitat. l. 2. c. 18. Tiraquellum de Ritu nuptiar. Rossinum Antiquitat. Rom. l. 2. c. 37.

ver. 16. *iam Embasicoctas præferebat facem*] nouæ nuptę faces, quæ nuptiales recte dicuntur, quoniam nocte virgo deducebatur ad sponsum, nuptiæq; fiebant; matres olim solere præferre, multis è locis tum Græcorum tum Latinorum ostendi potest, quamquam Catullus paullo sensit aliter. Quocirca quod in V. C. *embasico atas præf.* ita propemodum ausim corrigere, *è basilico mater præf. fac.* Ac *basilicum* dicere videtur, quam alij *basilicam:* cum respondet Græcorum *prytaneum.* Gul. Canterus Nouar. lect. l. 3. c. 14. Faces nuptiales, *νυμφικαί.* Heliodor. lib. 2 *τοιαύτας ἐπί σοι λαμπάδας ἀντὶ τῶν νυμφικῶν τοῦ δαίμονος ἅψαντες.* Et libr. 4. *τὴν πρώτην μὲν καὶ γνησίαν, ὡς ἴστε θυγατέρα ταῖς νυμφικαῖς λαμπάσι συναπέσβεσε.* Item *δᾶδες γαμήλιοι* eidem Heliodoro lib. 10. faces in nuptijs prælatæ. Achilles, Tatius lib. 1. de nuptiarum *παρασκευῇ; βόμβος αὐλῶν, διχαλίδων κτύπος, πυρσῶν δᾳδουχία.* Ibidem sponsum Chariclem triste pereuntem deflens pater; *τάφος μέν σοι, τέκνον, ὁ θάλαμος. γάμος δὲ ὁ θάνατος. θρῆνος ὁ ὑμέναιος. ὁ δὲ κωκυτὸς τῶν γάμων οὗτος ᾠδαί: ἄλλο σοι, τέκνον, προσεδόκων πῦρ ἀνάψαι*, &c. *ἡ νυμφική σοι δᾳδουχία ταφὴ γίγνεται.* Ioan. Sarisburiensis lib. 1. Polycrat. c. 4. *Legitima amoris gaudia sollemnes lucis suæ præferent tædas.* Has faces videtur pater sponsi vel sponsæ accendisse. Balbus Catholico: *Quia tæda & faces solebant fieri ardentes ante nubentes; ideo tæda ponitur sæpe pro nuptiis vel coniugio.* Pamphilus de Amore eleg. 27. *Res vt testatur, Galathea tæda paratur.* Achil. Tatius de Clitoph. lib. 2. vbi Hippias filio suo filiam ex alia vxore desponsans habet triste

ἐνύπνιον;

ἐνύπνιον; ἔδοξεν, ait, ἄγειν ἡμῶν τὰς γάμους, ἤδη δὲ ἅψαντος αὐτοῦ τὰς δᾷδας ἀποσβεσθῆναι τὸ πῦρ, &c. Iungermannus Claudian. de Raptu Proserp. l. I.

Iam vicina toro, plenis adoleuerat annis
Virginitas, tenerum iam profuga flamma pudorem
Sollicitat——

Idem lib. 2. de nuptijs Plutonis & Proserp. vocat *festas tædas*;

Ac festas alio succedunt lumine tædas.

Parthasius in Comment. vide Euagrium Hist. Eccles. l. 6. c. I. vb. de Mauritij Imp. nuptijs. Adde Muretum ad 5. Catull. Anton. Hotomannum de Ritu nuptiar. cap. 15. Beat. Rhenanum in Tertullian. libr. aduersus Valentin. cap. 32. Bern. Brissonium de Ritu nuptiar. Tiraquellum de Nupt. Rosinum Antiq. Rom. l. 2. c. 37. Barth. ad Claudian. n. 878.

vers. 18. *thalamumque incesta exorn. veste*] L. *ingesta*. Thoros nuptiales purpureis olim vestibus consterni solitos multis exemplis clarum est. Barth. ad Claudian. n. 1793. & n. 2733.

vers. 25. *inclusi iacerent*] ex verecundia humanitatis communis. & more nuptiali, quem tangit D. Augustinus de Ciu. Dei l. 13. c. 18. *Quid concubitus coniugalis, qui secundum matrimonialium præscripta tabularum, procreandorum fit causa liberorum? Nonne & ipse quanquam sit licitus & honestus, remotum ab arbitris cubile requirit? Nonne omnes famulos, atque ipsos etiam paranymphos, & quoscumque ingredi qualibet necessitudo permiserat, ante mitti foras, quam vel blandiri coniunx coniugi incipiat*, &c. Vide Historiam S. Eugeniæ.

Pag. 72. v. 5. *considerantium hæserant vultus*] sc. Quartillæ & meus, qui iunctis capitibus nouos nuptos per eandem rimam considerabamus.

v. 7. *Commouebat obiter labra, & me tanquam furtiuis subinde osculis verb,*] al. *oculis*. Hic commouet *labra*, qui lasciui oris motu ad amorem allicit, & sic conformat os, vt basiari velit. Nam & talis oris habitus *suauium* dicitur, cum ita figuratur labris promissis, aut lingua prola-

prolata, vt cum mulieres suauiantur amatores. Vnde & Plaut. in Asin. sc. *agedum istum ostend.* scripsit;

——Nec sic tussiat
Vt cuiquam linguam in tussiendo proferat.

Iterum ibidem; —— *Tu labellum abstergeas,*
Potius quam cuiquam suauium faciat palam.

id est, quam sic comparet & formet, vt ad basiandum aliquem inuitet. Quod tamen Petroni. scribit, esse videtur potius signum innuentis, & inuitatiunculam amoris significantis, quam ad basium vocantis. Turneb. Aduersar. l. 1. c 15 Leg. ex Fulgent. *commou. valgiter labra.* Palmerius in Spicileg. Plautus Milit.

Itaque hic meretrices labiis dum ductantem,
Maiorem partem videat valgis suauiis.

Quod nescio quis apud A. Gellium dixit *semihiulco suauio suauiari.* Meursius Animaduers. miscel. l. 3. c. 12.

v. 8. *furtiuis subinde osculis*] sic furi osculantem suam amicam componit Agathias libr. 7. Antholog. sic Ouid. *furtiua voluptas.* sic γαμοκλοπέειν pro furtiuo concubitu frui, dixit Phocylides. Barthius in Musæum num. 182.

vers. 11. *Videmus senem caluum*] infra vocat *ad rasum; Pallio coccino ad rasum incluserat caput.* Videndus Rader. ad Martial. l. 8. epig. 46. Ad hanc vero Trimalcionis historiam illustrandam facit inscriptio antiqua apud M. Velserum in Monumentis Augustę Vindel. vltima, vbi inter cetera;

Vrsumq; canite voce concordi senem
Hilarem, iocosum, pilicrepum, scholasticum, &c.

v. 12. *tunica vestitum russea*] Gloss. Græco Lat. πυῤῥὸς, *russeus, rubeus, rufus.* Apul. lib. 2. Metamorph. *russea fasciola.* Coluius ibidem in Notis. Anton. Thylesius de Colorib. cap. 6. putat rusticam esse vocem, vrbanis ignotam: dicique *russeum*, qui plane rufus non sit, sed aliquanto minus ruboris habeat. Al. *russa.* & placet. verbum est vetus & probum. Apul. *Dentem atque russam pumicare gingiuam.* Schopp. in Miscellan.

ibid. *inter pueros capillatos*] sic vocat impubere siue

eos, qui

eos,qui ad generationem inepti. Nam pueri olim nō radebantur, ſed comam alebant, ſignum impubertatis. ſic infra; *Digitoſque paullulum aſperſos in capite pueri terſit.* Martialis;

Et pædagogo non iubente laſciui
Parere gaudent villico capillati.

Perſius; ——*Quibus indetonſa iuuentus*
Inuigilat ſiliquis, & grandi paſta polenta.

indetonſam vocat *iuuentutem*, haut dubie impuberes aut proximos pubertati. Putean. in Genial. ſerm. Ramerez Hypomn. ad Martial. lib. 2. epig. 57. num. 4. Satyrice Trimalcioni illudit, quod ſenex caluus inter pueros ludat pila. nec enim ſenum eſt exercitium pilæ luſus, ſed iuuenum. Sauaro Not. in Sidon. l. 1. ep. 8.

v. 16. *ſoleatus*] deſcribit ſenem omnia inſolenter, & præter hominum morem facientem, & inter alia hoc ipſum, nempe ſoleatum pila luſiſſe poſt lotionem. Erat enim inſolens negotium poſt lauationem aptatis ſoleis iterum ludere. nam luſus pilæ erat ante lauationem. Martial. l. 7. epig. 31.

Non pila, non follis, non te paganica thermis
Præparat——

Et quidem in ipſis thermis, vbi lauabantur, exercebantur etiam pila, vt ex Martiali & Papinio notum. A balneo autem cum ad cœnam pergerēt, ſoleas aptaſſe pedibus, & ſoleatos è balneo exiuiſſe probat aliquot locis idem Martialis, de quibus adeundus Ramirez in Hypomnemat. ad l. 3. epig. 50. nu. 1. & de luſu pilæ in balneo ante lauationem ad l. 4. epig. 8.

ibid. *pila ſparſina*] Leg. *ſparſiua.* videndus Hieron. Mercurialis de Arte gymnaſt. l. 2. cap. 5. An *pila ſparſiua* fuit *trigonalis*, quæ parua erat, non triquetra figura, ſed à loco trigono, vel à numero, figura, ſitu ludentium: ſtabant enim tres eo ordine, vt trigonum ſeu triangulum redderent; vt ex nummis M. Aurelij Antonini apud Byzantios percuſis apparet, quorum figuram in libris poſuit Mercurialis. Raderus ad Martial. l. 4. epig. 14.

v. 18. *con-*

v. 18. *contingerat*] Leg. *contigerat*.

v. 22. *matellam tenebat argenteam*] luxum tangit & Aristophan. in Acharn. Κἄχεζεν ὀκτὼ μῆνας ἐπὶ χρυσῶν ὄρων, *in aureis lasanis.*

v. 24. *quæ inter manus luxu expellente vibrabant*] Leg. *quas i. m. lusu expellentes vib.* Iungermannus. Tria sunt, in ludo pilæ notanda. Raptim ludere, quod fit quum cadentes pilæ è puluere rapiuntur, & postquam solum percussere & saltu assurrexere, reuocantur, quod Lucanus in Paneg. dicit *reuocare cadentem pilam. Tum Datatim ludere*; quando inter multos in corona vel choro ita luditur, vt alius alij pilam det, & sæpe fallat. nam cum gestu significet se alicui iacere, iacit alij, qui securus est in choro. Idem Lucanus dicit, *reddere fugientem non sperato gestu*, id est, quando videtur pila præteruolatura ludentem, eam reddere eo corporis gestu & membrorum positione, quam nemo suspicaretur aut speraret. Deniq; Expulsim ludere, quod erat, quando iacta pila se inuicem lusores, ne eam possent rapere, expellebant: Lucano *geminare volantem pilam*, id est, reddere dum ipsa volat, nec adhuc decidit. Varro apud Nonium; *Purgatum scito, quoniam videbis Romæ in foro ante lanienas pila expulsim ludere*. Quod narrat de Lacedæmoniis in theatro ludentibus. Lucianus in Anacharsi: sub Solonis persona, & Iul. Pollux lib. 4. onomast. meminit huius ludi. Hinc est quod IC. Alphenus in L. *si ex plagis*, 52. §. vlt. D. ad leg. Aquil. sic casum quendam deciderit; *Cum pila complures luderent, quidam ex his seruulum, cum pilam recipere conaretur, impulit, seruus cecidit, & crus fregit. Quærebatur an dominus seruuli lege Aquilia cum eo, cuius impulsu ceciderat, agere posset. Respondi non posse: cum magis casu quam culpa videretur factum.* vbi nota illam impulsionem de ludi ratione fuisse, casu autem fregisse crus, & non culpa impellentis, cum qui expulsim luderent, & lege ludi se inuicem impellerent. Sed Trimalcio iste præ mollicie rapere nolebat decidētes pilas. Ramirez Hypomnem. ad Martial. l. 4. epig. 19. n. 7.

v. vlt.

v.vlt. *Trimalcio*] ſic appellatus, quemadmodum *triſur, triſcurrium, tricongius*. In Gloſſ. *Malchio, ἀηδής*. Eſt vero Syriaca vox, & Regem proprie deſignat. Meurſius Animaduerſ. miſcel. l. 1. c. 11. An ſic etiam *Terconſul* in vetere inſcriptione apud Velſerum;

Sum victus, ipſe fateor, à Terconſule

Vero patrono, &c.? Sic *Tertullius* apud Tacitum? vnde *Tertullianus*.

Pag. 73. v. 1. *digitos concrepuit*] nota verbum *concrepo* cum accuſandi caſu. Putean. in Genial. ſerm. Crepitu digitorũ poſcebant Domini vilius aliquid imperantes. Rader. ad Martial. l. 6. epig. 64. Ramirez ad eundem l. 3. epig. 82. n. 8.

v. 3. *aquam poſcit ad manum*] *poſcere* proprium & vſitatum in hac re verbum. Sauaro ad Sidon. lib. 1. ep. 11. Rader. ad Martial. l. 8. epig. 63.

v. 5. *Longum erat ſingula excipere*] ſic infra; *conuerſus ad eum vt plurima exciperem, longe arceſſere fabulas cœpi*.

v. 7. *& ſudore calefacti*] in Caldaico ſc. quod Thalmudicis Iudæorum מרחשה, à verbo רחש, id eſt, feruet & ebullit. Bucerus in Pſal. 45. v. 2.

v. 8. *momento temporis*] Daniel. cap. vlt, v. vlt. *intromiſit in lacum, & deuorati ſunt in momento coram eo*: id eſt, ſtatim, illico. Infra Petron. *Vt ſolum hoſpitem vidi, momento recepi*, Et alibi; *Non eſt moratus Gnython imperium, momentoque temporis inſeruit vinculo manus*.

ibid. *ad frigidam eximus*] veteres poſt caldariam, in frigidariam cellam deſcendere ſolebant, vt corpus ſolidarent. Plin. lib. 5. ep. 6. *In proximo puteus, ex quo poſſis rurſus adſtringi, ſi pœniteat teporis*. Sidon. carm. 9.

Intrate algentes poſt balnea torrida fluctus,

Vt ſolidet calidam frigore lympha cutem.

Sen. ep. 86. Auſon. Moſella, Cor. Celſus de re med. lib. 1. c. 4. idem Sidon. lib. 2. ep. 9. vbi Sauaro.

v. 9. *vnguento perfuſus*] Sozomenus Hiſt. Eccleſ. l. 1. c. 13. de S. Antonio; *Oleo vngi, balneis & ſimilibus rebus vti recuſauit, quippe corporis firmitudinem, eiuſmodi rebus humidis in mollitiem mutari ſolere cenſuit*.

v.10.*tergebatur nō linteis, sed palliis*] sed infra; *Video Gitona cum linteis & strigilibus.* Apul. lib. 1. Metamorph. *E promptuario oleum vnctui, & lintea tersui.* Coluius in Notis. Ammianus lib. 28. de balneari æui sui luxuria; *Cum è Siluani lauacro vel Mammeæ aquis ventitant sospitalibus, aut quisquam eorum egressus tenuissimis se terserit linteis, solitis pressoriis vestes luce nitentes arbitra diligenter explorat, quæ vna portantur sufficientes ad iuuandos homines vndecim: tandemque electis aliquot inuolutus, receptis anulis, quos ne violentur humoribus famulo tradiderat, digitis vt metatis abit.*

v.11. *palliis ex mollissima lana*] Ergo *pallium* proprie ex lana. Balbus Catholico; *Dicitur pallium à pellibus, vnde fiebat prius: sed modo dicitur pallium quoddam genus panni ex serico, & quilibet mantellus.*

v.14. *lecticæ impositus est*] de earum vsu, forma, discrimine, Lipsius Elector. l. 1. c. 19.

v.15. *phaleratis cursoribus*] *cursores*, serui vocabantur, qui in itinere faciendo vel deambulando per vrbem, rhedam vel equos, pedites præcedebant in comitatu, quos Galli *Laquarz*, & inde nos Hispani *Lacaios*, vocamus. Ramirez Hypomnem. ad Martial. l. 3. epig. 47. n. 9. Petronius paulo post; *Notaui in porticu gregem cursorum cum magistro se exercentem.* Germanis **Lackeyen.** Balbus Cathol. *cursor à currendo, vt cursor Domini Papæ.*

v.16. *chiramaxio*] videtur esse genus modici plaustri, quo homo tantum gestari poterat, & à seruis, non à mannis trahebatur. vnde vocabatur *chiramaxion.* Scalig. ad Fest. *Arcuma.* In tali vehiculo catamiti oblita facie, vt Seneca loquitur, id est, masques, vectari consueuerunt, ne sol aut frigus teneram ac delicatam cuticulam perstringeret.

ibid. *deliciæ eius*] παιδικὰ, παίγνια; pueri amati. Socrates Hist. Ecclesiast. l. 3. c. 19. interprete Epiphanio Scholastico; *Adrianusq; ipse Antinoum, suas delicias, in deos reposuit.* in Cassiodori Tripartita Histor. Cicero; *Amores autem & quæ deliciæ appellantur.* Recte, *Amores*, qui Græcis ἐρώμενοι, amasij, τὰ παιδικά.

v.18. *Cum*

v.18. *Cum ergo afferretur*] Leg. *efferretur*, ſcil. ex balneo. Putſchius. vulgatam comprobat ipſe Petron. in eo, qui ſequitur, loco; *In his eramus lautitiis, cum ipſe Trimalcio ad ſymphoniam allatus eſt.*

verſ. 19. *Cum minimis ſymphoniacis tibiis*] Sueton. de Caligulæ luxuria, c. 37. *Fabricauit & de cedris liburnicas, &c. quibus diſcumbens de die inter choros ac ſymphonias, litora Campaniæ peragraret.* prorſus vt in Euangelio D. Lucæ c. 15. *Audiuit ſymphoniam & chorum.* Sariſberienſis pag. 165. *Recumbentis pedes calamiſtratus comatulus excepit, & teneris manibus tibias tractat.* Quid ſunt autem *minimæ ſymphoniacæ tibiæ?* an leg. *mimicis?* ſic enim infra de pueris in miniſterio cantillantibus; *Pantomimorum non patrisfamiliæ triclinium crederes.*

v.20. *acceſſit*] improprie de eo qui vehitur.

v.22. *cantauit*] ſcil. tibiis.

v.25. *hoſtiarius praſinatus*] in circo erant factiones, diuiſæ in partes coloribus diſtinctas. Caſſiodor. var. l. 3. ep. 51. *Tranſit praſinus, pars populi mœret; procedit venetus, & potior turba ciuitatis affligitur.* vbi haud dubie leg. *procidit venetus*, pro, occumbit. Hinc aurigæ nomina ſortiti, vt illi dicantur *praſinati*, hi *venetiani.* Nec in circo ſolum, ſed in ſcena quoque factiones iſtæ. Exſertim Caſſiodor. l. 1. ep. 2. 27. & 33. vbi inquit, *Partis praſini* (leg. *praſinæ*) *inſinuatione comperimus ſeditiones turbulentas imitari, & cauſam lætitiæ publicæ ad furoris certamina prorupiſſe. Quapropter &c. à vobis praſinis pantomimus conſtituatur.* Et Antoninus Imp. in vita ſua; τὸ μητὲ πρασιν⁊, μητὲ βενετιανὸς, μητὲ παρμȣλάριος. intelligit eos, qui factioni ſtudebant praſinæ aut venetæ. Fuiſſe Neronis praſinum agitatorem ſcribit Sueton. in Neron. cap. 22. & Spartianus, qui eum inſuper praſinæ parti fauiſſe tradit. Satirice ergo Petronius Neronẽ ſub Trimalcionis nomine perſtringit, quod vel extra ludum & circum ſeruos haberet praſinatos, qui à ſe videtur addidiſſe cerasinum cingulum, id eſt, ruſſeum, ſtudio, opinor, innouandæ factionis à ſe Claudianæ dictæ.

v.26. *Cerasino succinctus cingulo*] Anto. Thylesius de Colorib. cap. 7. *Vini genus est quoddam inter ruffum albumque, nulli non cognitum; quod quoniam cerasi colorem refert duracini, cerasolum aliqui dicunt Italiæ populi.* Alamannis Schiler. Ergo vt *prasinatus* est à Græco πράσον, ita *cerasinus* est à κέρασος. vtrumque à colore eius fructus: illo viridis, hoc russeus notatur.

v.vlt. *pisum purgabat*] sic infra; *partem leguminis super mensam effudit, iussitq; me diligenter purgare.*

Pag. 74. v. 1. *Cauea pend. aurea*] Rader. ad Martialem l. 14. epig. 68.

v. 2. *pica varia*] Douzæ dicitur famosa garrulitate nobilis: sed puto sic dici, vt apud Lucret. plerumque *variæ volucres*, vel *dissimiles*, vel *varij coloris*. Plin. l. 10. c. 29. *picarum genera, quæ longa insignes caudæ, variæ appellantur.* Interpretes hoc loco confundunt *picam variam* cum *gaio*, nisi fallor, perperam. *Pica varia* est, quæ Alamannis *agersta*, Francis Orientalibus *alstera*, Occidentalibus siue Gallis *agassa* vel *agacha*. de qua est capiendus versus ille Monasticus apud Gardinerum in Prouerb. antiq.

Nomen abest picæ, nisi quid varij tenet in se.

Et ille alter apud Balbum in Catholico;

Nigrior vna pice, pars altera candida pica.

Videndus Dialogismus de pica in Epigram. vete. lib. 4. pag. 128. Vincentius Beluacens. in Spec. nat. Albertus Magnus, Rob. Constantinus in Supplem. ling. Latin. Conrad. Gesnerus in Hist. auium, & diligentissimus harum rerũ & omnis antiquitatis perscrutator Vlix. Aldrouandus in Ornitholog. *Gaius* à sono vocis sic dictus, quem Galli hodie *gay*, Latini *graculum*, Germani Heer nuncupant. Quem enim Alamanni gey vel gay appellant, est ex genere larorum pectora rubicantium, capita superius nigricantium: quo de accipiendus Eucherius Lugdunensis in Interpret. nom. Bibl. c. 11. scribens; *Larus in Pentateucho, gauiam significat. Picus martius* Gallis est *pimart: picus viridis, piuerd*, Grunspecht.

Specht. nam & Specht nostrum à Latino *picus* originem habet. Igitur illa.

ibid. *intrantes salutabat*] Isidorus Gloss. *Chare Cæsar, amicos.* Corrigit Goldast. *à psittaco*, vt sit illud Martialis; *Hoc didici per me dicere, Cæsar aue.* & illud in Philom. Ouidij: *Atque suo domino Chare valeq; sonat.* & illud Persij; —— *expediuit suum χαῖρε.* Benedictus Magister apud Balbum; *Picæ verba in discrimine vocis exprimunt, vt homo, & si linguas in sermone explicare nequeunt, sonum tamen humanæ vocis imitantur.* Vide Phil. Camerarium Horar. succiuar. Centur. 3. cap. 71. Pierium in Hieroglyph. Raderum ad Martial. l. 14. epig. 67.

v. 6. *hostiarij cella*] cellam atriensem dicit, vbi vinctus ianitor custodiam ianuæ gerebat. Rader. & Martial. libro 9. epig. 55. Memoria opinor lapsus. non enim seruus vinctus seruabat, sed canis: ipse seruus liber à vinculis erat, vt ex Plauto discimus.

ibid. *canis ingens catena vinctus*] Senecæ *catenarius*, Artemidoro δέσμιος, Phædr. *à catena collum detritum canis.* Rittershus. in Not. More veterum canes ad ostiũ non viui modo, sed & sculpti, vt in regia Alcinoi;

Χρύσειοι δ' ἑκάτερθε καὶ ἀργύρεοι κύνες ἦσαν
Δῶμα φυλασσέμεναι. ——

vel picti in pariete, vt hic in Petronio. Auson. Popma ad Varron. vide Douzæ Præcidan. pro Tibul. c. 1. Casauboni Comment. ad Theophrasti Character.

vers. 8. *quadrata litera*] Petronij & ante temporibus iam inuentæ erant aliæ literarum formæ, teste Quintiliano lib. 1. cap. 7. inter quem & Petronium non adeo multum æui interfuit, vt non earundem literarum formis vti potuerint: quæ formæ erant quadratæ Meursius Animaduers. misc. libro 3. cap. 18. Vide tamen Cuiacium.

Ibid. *Caue, caue canem*] vinctos canes ad ædes habebant, vt & tabernas. Ianuæ autem vel parietes inscribebantur, vt caueret si quis introiret, hac formula, *Caue, caue canem.* Ch. Colerus Parerg. cap. 16. Rader. ad Martial. lib. 11. epigram. 17. Titus Popma de Oper.

 seruor.

seruor. verbo, *Hostiarij*. Quem morem antiquum tangit etiam Puteanus principio Genialium serm. Alioqui teneretur lege Aquilia Dominus, cuius canis damnum fecisset, argum. l. *si quis foueas*. §. vlt. & l. *si putator*. D. ad legem Aquil. vbi Doctores. Sic & equitantes *debent cauere & admonere gentem, alta voce clamando*, CAVE, CAVE, vt scribit Vitallinus de Malefic. tit. Damno dato, num. 45. & Geminianus in cap. si duo, & cap. sæpe, distinct. 50. scribit, *quod ita debet acclamare, quod euitari possit*. Hippolytus Bonacossa tractat. in Mater. Equor. quæstion. 178. Varro; *In ianua, caue canem, inscribi iubeto*, & titulus Mænip. *Caue canem*. Hoc vti conueniet, quoties monebimus, cauendum ab homine maledico & obtrectatore, vel ab hospite inhumano. Auson. Popma ad Varron.

v. 12. *Venalitium titulis pictum*] *venalitium* vocat δουλοπρατήριον. *tituli* autem non solum in venalitio pingi soliti, sed etiam collo aptari vendundi mancipij. Propertius:

At quorum titulus per barbara colla pependit,
Calati medio cum saliere foro.

Scalig. ad Propert. Ranchinus Var. lect. lib. 1. c. 4,

Ibid. *Pictor cum inscriptione reddiderat*] vide Plinium in epist. fol. 176.

vers. 22. *Parcæ aurea pensa torquentes*] Sidon. carm. 7.

Aurea concordes traxerunt fila sorores.

Sauaro in Notis. Alludit autem ad disciplinam Hetruscorum. Germanus Valens Guel. Pomp. ad Virgil. Eclog 4. *Aurea pensa* sunt felicia Parcarum omina. Sidon. carm. 15.

——probat Atropos omen
Fuluaque concordes iunxerunt fila sorores.

Rader. ad Martial. lib. 6. epigram. 2.

v. 26. *ædicula*] sacello, sacrario, larario, quæ in Magnatum domibus fuisse notauit Barth. ad Claudian. num. 480.

Pag. 75. v. 2. *In qua barbam ipsius conditam*] vulgaris ac notissima veterum consuetudo deponendæ barbæ multis

nultis testimoniis confirmata à Criticis nostris. Lipsio ad Tacitum. Annal. lib. 14. Torrentio ad Sueton. Neron. cap. 12. Alexandro Neapolitan. Genial. dier. lib. 5. cap. 18. Tiraquello ibidem in Addition. Radero ad Martial. lib. 3. ep. 5. Ramirez Hypomn. ad Martial. lib. 3. epig. 6.

vers. 4. *quas in medica picturas haberent*] Leg. *in media*, scilicet porticu. Moris erat apud Romanos, historias, fabulas, & alia multa porticibus depingere, subscriptis Poetarum versibus, quos deinde otiosi solebant spatiantes relegere. Ramirez ad Martial. libro 3. epigram. 20. num. 5.

7. *Procurator rationes accipiebat*] Pag. seq. *Dispensatorem in precario aureos numerantem.* Ex quo videtur Petronius *Dispensatorem* alium facere à *Procuratore*. *Dispensator* est, quem nos hodie *thesaurarium* vel *camerarium* dicimus, toti fisco dominico præpositus: *Procurator* autem, quem nos *fiscalem* & *rationalem*, Rechenherr vnd Zahlmeister. Matth. 2. *Dicit dominus vineæ procuratori suo: voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouissimis vsque ad primos.* Sic infra; *procurator insulæ Bargates*, qui seruus fuit insulæ siue domus administrator. Petrus Diaconus in vita B. Gregorij Papæ; *cũ ergo Gregorius ei sex argenteos dari fecisset, & abiisset, eadem die iterum rediit*, &c. *Sed Gregorius cum à procuratore sui monasterij didicisset nihil dandum* (leg. *tandem*) *præter scutellam argenteam, quam mater sua cum leguminibus mittere solebat, in monasterio remansisse, illam statim dari præcepit.* vide §. *nihil autem*, 43. Institut. de rer. diui. De *dispensatore* Papias scribit; *Dispensator, cui creditur administratio pecuniarum: quia prius, qui dabant pecuniam, non numerabant, sed appendebant eam.*

10. *in postibus triclinij fasces cum securibus erant fixi, quorum vnam partem*] Leg. *imam partem*. *Fasces*, bacilli aliquot teretes, loro colligati in modum fascis. *Securis & fasces* insignia magistratus, quibus à lictoribus prælatæ. Duumuiris autem, Ædilibus Quinquennalibus, Sexuiris (qui magistratus municipales) lictores præibant:

bant: non cum fascibus, sed nudis virgis aut bacillis. ideo miratur adolescens, quia insolens & præter morem. Lipsius Elect. lib. 1. cap. 23. Moris autem adfigi fasces postibus liminum Magistratus, de quo Barth. ad Claud. num. 480.

verf. 11. *quasi embolum nauis æneum*] id aduncum erat. Hinc in Catalect. — *Puppis adunca cucurrit.* Propertius, Statius, & alij, *curuam nauem* dicunt. Et propterea *rostrum* à Latinis scriptoribus vocatur. Petronius Græcam vocem retinuit. Ex hac forma *Rostrum* in foro ἔμβολον nominant. Appianus; καὶ αὐτὸν ὁ Σύλλας ἐν ἀγορᾷ περὶ τῶν ἐμβόλων ἔθηκε. Lindenbrog. Not. in Catalect. Adde Bayfium de Re nauali.

v. 15. *lucerna balychnis de camera*] Candelabrorum, priscis in cœnis, nullus vsus. Noctis tenebras lucenis pensilibus dispellebant. Bernart. Scholiis, Stat. lib. 1. Thebaid. Sidon. lib. 9. ep. 13.

Laquearibus coruscis
Cameræ in superna lychnus. Sauaro in Not.

v. 21. *Stellarumque* v 11.] pro *planetarum.*

v. 23. *distinguente bullo*] non in ostro, vt vult Wouw. sed tabula affixa, vt nos hodie *Fastos nostros*, id est, Calendaria solemus, illa quæ perpetua vocantur, & distinguente bulla notari amant.

Pag. 76. verf. 2. *subducta vestimenta sibi dispensatoris à balneo*] quas in apodyterio, vbi vestes lauaturi reponebant, negligenter custodiebat. Fuisse apodyteria iuxta balneas, ipse vsus etiam hodie docet. Rader. ad Mat. lib. 12. epig. 58.

verf. 8. *Non tam iactura me mouet*] Sic in Priapei. carmin. 55.

Non mouet amissi tam me iactura pudorque
Quem prabent iustos, &c.

Schop. in Comment.

verf. 10. *vestimenta mea cubitoria*] Leg. *accubitoria*. Romanis alia vestis domestica, alia forensis. inter domesticas cænatoria, quam non vas videre publicã lucem. Martial. lemm. *Cænatoria*;

Nec fo

Nec fora sunt nobis, nec sunt vadimonia nota:
Hoc opus est, pictis accubuisse thoris.

Lipſ. Saturnal. lib. 1. cap. 2. At Petron. *cubitoria* voluit, vt Plaut. Aſin. & identidem *cubare* pro *accubare*. *Cubitoria veſtimenta*, vt *cænatoriæ veſtes*, Capitolino in Maximin. *tricliniaria*. Theod. Marcilius ad Perſ. Sat. 1. vide Bayſium de Re veſtiaria.

v. 12. *Tyria ſine dubio*] veſtis triclinaris mollior & coloris exquiſiti argumentum eſt ſolutorum morum. ſatis conſtat ea ætate, qui elegantiores videri volebant, cœnatoria & vniuerſam veſtem tricliniarem ſplendiſſimam habuiſſe. In dibapha igitur purpura, & in coccinis aut hyacinthinis diſcumbebant. Caulab. Comm. in Perſium Sat. 1.

v. 13. *ſed iam ſemel lota*] Leg. *ſed haud ſemel lota*, vt dibapha ſignificet. Lipſ. Saturn. lib. 1. cap. 2. Ita ille mutat. contra Petronianus iſte nugo vult. Tyria quidem eſſe, non tamen dibapha. Et intellige, *ſed iam ſemel*, id eſt, *ſed tamen*, vt L. Senec. ep. 6. *Intelligo Lucili non emendari me tantum ſed transfigurari. Nec hoc promitto iam aut ſpero, nihil in me ſupereſſe quod mutandum ſit*, &c. pro, *nec hoc promitto tamen*, &c. Extenuat diſpenſator iſte rem ciuiliter: itaque & ſequitur; *Quicquid ergo eſt, dono vobis.* Marcilius ad Perſ. ſatyr. 1. *Sed iam ſemel lota*, id eſt, non bis tincta murice ſeu purpurâ. Barthius exploſa Lipſiana emendatione ad Claud. n. 1958.

ver. 20. *vinum dominicum*] Inſcriptio Romana apud Velſerum in Monument. Auguſtæ; —*Merum profundite*
Nigrum Falernum, aut Setinum, aut Cæcubum,
Vino ac volenti de apotheca dominica.

verſ. 22. *pueris Alexandrinis*] Ægyptiis, quos infra vocat, Æthyopibus. vide Goldaſti Animaduer. ad Winsbeck. par. 1. Parænetic. vet.

v. 23. *aquam in manus niuatam*] id eſt, vt loquitur Senec. *multa niue incluſam, vt frigore refrigeraretur alieno*: vel ex niue coctam. Decoquebat veterum luxuria niues, eaſque percolabat. vnde *niuarium colum* Pomponio in L. *in argent.* D. de aur. & argent. leg. & Martiali

lib.14. lem. 103. eidemque *niuarius saccus*, lemm. 104. quibus niues attenuabant. Plinius lib. 19. cap. 4. *Decoquunt alias (niues) quas mox & illas hiemant.* Decoctas quippe niues, & spissis vimine qualis inclusas, aut infusas vitro, rursus in niuem mergebant. vnde *decocta* dicta aqua niuata, quæ Martiali *niuea cocta.* Est autem Neronis inuentum. Plin. lib. 31. c. 3. *Neronis principis inuentum est, decoquere aquam, vitroque demissam in niues refrigerare.* quem sub persona Trimalcionis Satyrice irridet Petronius. Sauaro ad Sidon. lib. 2. c. 2. And. Baccius de Vinor. histor. lib. 6. Rader. ad Martial. lib. 14. ep. 107. & 108. In vsu lauatio fuit olim, & iam est: etsi diuerso atque alio ritu. Nos ante mensam lauamus, sed tantummodo manus: antiqui (ni quidem in balneis fuissent, tunc enim non lauabant) in ipso quoque conuiuio, atque etiam pedes. Putean. in Genial. sermon. Vtriusque lotionis exempla in sacris. Videndus Petr. Ciacconius in lib. de Triclinio & Fulu. Vrsinus in Notis ad eundem lib. Veratius in Pontificali; *Cum iam manus pransores lauarent.* Pharisæi manus suas lauabant ad cubitum vsque, quod Marcus cap. 7. vers. 3. vocat, πυγμῇ, & Theophrastus exponit, ἄχει τοῦ ἀγκῶνος. quam expositionem reiicit Beza, vsque summo studio affectatas fuisse istas ablutiones à Iudæis, vt facere solent, qui manum manui affricant, & pugnum inserunt alterius palmæ. cui adsentitur Syrus Interpres, qui πυγμῇ vertit דבטילאית *dabbetilaith*, id est, sedulo & accurate. Munsterus Annotat in Deuteron. cap. 8. ex Hebræo Centum Benedictionum libro; *Tradunt manus primum abluendas & tergendas, alioqui panis qui comeditur, immundus iudicatur.* Et mox: *Fundenda est aqua tribus vicibus super manus: in prima fusione sunt digiti sursum leuandi, in posterioribus demittendi sunt manus simul lauandæ, non vna post alteram. denique opus est, vt in ablutione manuum, sinistra tamquam famula subseruiat dextræ.* Nec solum ante promulsidem & antecænium, sed etiam per singulos missus abluebant manus. Lips. Saturn. lib. 2. c. 1. Sauaro Not. ad Sido. lib. 1. ep. 11.

V. 24.

v.24. *alijsque insequentibus ad pedes*] sc. pueris aquam in pedes infundentibus. Sic enim & supra loquitur; *Aquam poposcit ad manus*, sc. infundendam. Caper de Verb. dubijs.

ver. 25. *paronychia*] παρωνυχία. Paul. Aegineta lib. 3. ἡ παρωνυχία ἀπόστημά τι ἐστὶ περὶ τὴν ῥίζαν τοῦ ὄνυχος συνιστάμενον. Balbus Catholico; *Pedora, pedum vel aurium sordes*. vide Hen. Stephanum in Thesau. L. G. pag. 1345. tom. 2. Huius ministerij exempla habes in antiquis monimentis apud Ianum Foissardum in libb. Antiquit. Roman expressa.

v. 26. *Ac ne in hoc quidem tam molesto tacebant officio, sed obiter cantabant*] Receptum hoc ab antiquo fuit, vt delicatiorum conuiuijs cantatores & symphoniaci interessent. Claudian. de Laudib. Stilicon. lib. 2.

——Nullo citharæ conuiuia cantu
Non pueri lasciuia sonant——

Vide Clementem Alexand. Pædag. l. 2. c. 4. Nec solum in hoc eorum luxus stetit, imo etiam fercula ad symphoniam inferre mos erat. Petronius infrà; *subito signum symphonia datur, & gustatoria pariter à choro cantante rapiuntur*. Serenus Sammon. in fragmentis apud Macrob. Lindenbrog. Not. in Catalect. Dicam infra.

Pag. 77. v. 4. *non minus me acido cantico excep.*] fort. *acuto cant.* Martianus Capella; *Vox aut acuta est aut grauis. Sonus grauis est, cum ex intimo spiritus trahitur: acutus, cum ex superficie oris emittitur*. Statius 6. Thebaid. Sonus gravis et acutus.

Et lituis aures circumpulsantur acutis.

Sic infra, vbi legitur; *Ægyptius puer, atque ipse etiam teterrima voce de laserpiciario mimo canticum extorquet*: censeo corrigendum, *tenerrima voce*, pro, gracillima, qualis esse puerorum solet, quod & Wouwerum notasse video.

v. 6. *pantomimorum*] Rigaltius Not. ad Phædrum l. 5. fab. 88. Adeo vero prisci illi symphoniaci pueri in delitijs, vt etiam nomen proprium inuenerint. Glossæ vett. *Fabiarii, cantores*.

vers. 7. *gustatio valde lauta*] alijs *gustus*, est exordium

cœnæ ſeu antecæna. Rader. ad Martial. l. 11. epig. 16. Roſinus Antiquitat. Roman. l. 5. c. 19.

v. 10. *Cui locus nouo more primus ſeruab.*] Regio ſc. & Imperatorio more. Feſtus; *In conuiuiis ſolus Rex ſupra omnes accubat.* Ditmarus Merſpurgenſis in Othone Imp lib. 4. Chronic. vide Sauaronem ad Sidoni. l. 1. ep. 11.

v. 11. *in promulſidari*] i. e. in guſtu. Rader. ad Martial. l. 11. epig. 16. Deſcribitur hîc guſtationis laterculum ſiue προπόματα. vide Caſaubon. Animaduerſ. in Athenæ. l. 2. c. 17. In al. *in promulſide danda.* Leg. *in promulſidariis.* Vlpian. L. *etſi non ſunt*, §. *argento*, D. de aur. & arg. leg. *promulſidaria vaſa* appellat. hic *promulſidaria* intelligit cibos, qui in guſtu. Lipſ. Epiſtol. quæſt. l. 5. ep. 2. Vlpian. autem vaſa, quibus cibos vel promulſidem apponebant. Bayfius. Leg. *in promulſidare.* eo exemplo, quo poſtea; *Cenemus: hoc eſt in ius cenæ.* Græca forma. Gell. l. 9. c. 2. *Petit ſibi dari εἰς ἄρτυς.* Palmer. in Spicileg.

v. 12. *Aſellus erat*] vix adſentior Scaligero, aſellum fuiſſe vas. ſequentia verba Petronij aliud mihi dicunt. Iungerman.

ibid. *Corinthius cum biſaccio poſitus*] L. *Corinthiis. Corinthia* autem pro vaſis Corinthijs, vt *ferum, Numidicas, Africanas*, concreta pro abſtractis dicimus. Palmer. in Spicileg. Perperam. *Aſellus Corinthius* eſt ex ære Corinthio factus, à forma ſic dictus, onuſtus duobus hinc & inde ſaccis, quibus ferculorum lances & parapſides in menſa imponebantur. Cuiuſmodi eſt, quam nos Germani *geiſam*, h. e. capram, ſimiliter à forma dicimus, propter cornuum bigam, quaſi δίκερον. Apud Heluetios eidem vſui deſtinatum vas, Biſuſz dicitur: interim etiam Biſack/plane vt hoc loco apud Petronium, *Biſaccium* intellexit Ouid. 1. Metamorph. in re gemina germana;

Ponitur hic bicolos ſinceræ bacca Mineruæ.

Gallis hodie & Alamannis Biſack etiam dicuntur aſſuti vtrimque more noſtro ſacci manicarum & femoralium. Salomo Conſtantienſis Epiſcopus, vel potius Iſo Ma-

Iso Magister Sanctgallensis, Salomonis (vt Goldastus noster in Alamannicis docuit) præceptor, in Lexico; *Mantica, bargila, visaccia.*

vers. 20. *tomacula*] Martialis lib. 14. Platina Cremonens. lib. 6. *hisitium* appellat, quod cum descripsisset, subiicit; *Tomacula hæc vulgus appellat, quæ fortasse melius omacula, cum inuoluta omento fiant, dicerentur, vel tomacula, vt Martial. placet.* Sed non placet *omacula* pro tomaculis dico: Raderus ad Martial. l. 1. epig. 35. Item Martialis l. 14. epig. 191.

Parua tibi curua craticula sudet ofella.

Ofellas pro tomaculis potuit, quæ craticulis imponuntur torrenda. Idem Rader. in Comment.

v. 21 *Syriaca pruna*] quæ olim Latinis Græcisque, & Gallis hodie *Damascena.* Rader. ad Martial. l. 13. epig. 29.

v. 23. *In his eramus lautitiis, cum ipse Trimalcio, &c.*] More Octau. Augusti, de quo Sueton. cap. 74. *Conuiuia nonnumquam & serius inibat, & maturius relinquebat: cum conuiuæ & cœnare inciperent priusquam ille discumberet, & permanerent digresso eo.*

v. 25. *positusque in ceruicalia minutissima expressit imprudentib. risum*] quia vulgo vno tantum puluinari vtebantur. Apuleius libr. 7. *Et in summo puluinari locatus, cœna & poculis magnis inaugurat.* Quod & *Capitale.* In Vitis Patrum lib. 4. *Videns eum Ægyptius vestitum mollibus rebus, & mattam de papyro & pellem stratam sub ipso, & modicum capitale sub capite eius.* Si Encolpius hodie ad Sueuos Algouios & Heluetios Turgouios veniat, apud quos tenuissima subtilissimaque texuntur lina, quid putas quæso dicturus sit, vbi videat in lectis struem minutissimorum ceruicalium sex, octo, decem, interim etiam plurium, ad ostentationem lautitiarum paratorum? Iacobus Gaudensis Monachus in Aerar. aureo Poetar. *Analectides dicuntur modici cussini, ad exaltandos humeros apti.*

vers. 26. *Pahio coccino adrasum incluserat caput*] Græci Romanique capite intecto: qui delicatiores, capite incede-

incedebant palliolato, non sine suspicione luxus. Senec. de Mæcenate; *Hunc esse, qui in omni publico cœtu sic apparuerit, vt pallio velaretur caput, exclusis vtrimque auribus.* Plutarchus superbiam Demetrij taxans; *Domino stante,* inquit, *ipsius accumbebat,* ἔχων δ' ὤτων κατὰ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον. Lips. de Amphith. c. 20.

Pag. 78. ver. 1. *Circaque oneratas veste ceruices laticlauiam immiserat mappam*] *Claui*, quibus honoris caussa vtebantur senatores vel tribuni vel equites, non erant consuti vesti, sed supra eam demissi in pectus vsque, alij arctius, alij latius, vt recte Horatius dixerit;

——*Latum demisit pectore clauum.*

Acro ad illa verba; *Prætextam & latum clauum. Latum clauum purpuram dicit, quæ in pectore extenditur senatorum. Græci* τὸν πλατυσῆμον *vocant. vsum eius retinent Principes, iniicientes vesti à ceruice ad pectus indumentum ex purpura, vel pellibus preciosis muris Pontici, vel aliis, dum regio habitu prodeunt in publicum.* Cuiac. Obseruat. l. 12. c. 39. *Claui* non tunicis solum adsuebantur, sed & supellectili, præsertim triclinari. Linteorum toralium, duos clauos habentium latissimos, meminit libr. 16. Ammianus. Linteorum & mantilium clauatorum in Alexandro Lampridius. facitque duo genera cocco vel auro clauatorum fiebant enim claui, qui accessionis loco vestibus cedebant, vt scribit Vlpianus, è cocco vel purpura vel auro. Hieronym. in Esaiam libr. 1. *Tunicam* μεσοπόρφυρον, *id est, clauatam purpura.* Casaubon. in Ael. Lamprid. Martialis l. 4. epig. 46.

Et lato variata mappa clauo:

i. e. clauis purpureis vel aureis variegata. *Claui* in veste vel *lati* vel *angusti*. vnde *latus clauus* Senatoria, *angustus* Equestris vestis: & *latus clauus*, pro Senatoria dignitate, & *angustus clauus* pro Equestri. Hinc irrisorie Noster *laticlauiam mappam* dicit Trimalcioni fuisse lautissimo & superbissimo diuiti, quasi non ei homini competentem, sed Senatori. Ramirez Hypomnem. ad Martial. l. 4. epig. 46. n. 7. Alij aliter scripserunt. vide Torrentium ad Sueton. Ad Manutium N. de Quæsit. per

sit.per epistol.l.2.c.2. Sigonium lib.3.de iudicijs, Rosinum Antiquit.Roman.l.5.c.31.

v.2.*immiserat*] pro, strauerat, non communi notione, vt apud Æl.Lampridium in Alexand. Seuer. *Conuiuium neque optimum neq; nimis parcam, sed nitoris summi habuit.ita tamen, vt pura mantilia mitterentur, sæpius quoque clauata, durata vero numquam.* Ramirez d. loco.

ver. 4. *in minimo digito sinistræ manus annulum*] Apud Iul.Pollucem l.2.c.1. annulus, qui minimo gestatur, vocatur ob paruitatem ἀκαρὲς: sicut κορίαννον, quo index ornatur.

v.11.*eboreo circulo lamina splendente*] L. *splendens*, quæ videtur Capitolino dici *costula*, in Maximinis; *Dextrocherium cum costula de hyacinthis quattuor.* Casaubon. in Lamprid. *Splendente* refertur ad *circulo* non ad *lamina*, quæ videtur fuisse aurea. *Ebur* namque auro subornari solitum discimus ex versu illo, quem non procul à fine huius Satirici habes;

Non Indum fulgebat ebur, quod inhæserat auro.

v.13.*Spina argentea dentes perfodit*] Raderus ad Martial. l. 14.epig.19.

vers.15.*absentinus essem*] al. *absentius essem.* Leg. *absens diutius essem.*

v.17.*Permittitis tamen finiri lusum*] inter cœnam ludebant alea. Sueton. August.c.71. *Inter cœnam lusimus γεροντικῶς & heri & hodie.* vbi de aleæ lusu, qui senum est. vnde Cic. de Senect. *Nobis relinquat talos & tesseras.* Sauaro ad Sidon.l.1.ep.8.

v.18.*Cum tabula terebintina*] *tabula* erat alueolus, in quem calculos siue tesseras iaciebant. Sauaro ad Sidon.l.5.ep.17.& l.8.ep.12.

v.19.*Crystallinis tesseris*] *Latrunculi* quoque fiebant vt plurimum ex vitro. Lucan. in Panegyr.

——Vitreo peraguntur milite bella.

Martialis; *Vitreo latrone clusos.* Fr. Lindebrog. Not. in Catalect.

v.24.*gustantibus adhuc nobis*] dictum sicut *ientantibus, prandentibus, cœnantibus.*

v.25.re-

v. 25. *repositorium allatum est*] sic statim; ***Repositorium rotundum*** XII. *habebat signa*, &c. Plin. lib. 18. extremo; *Nec non & conuiuiis mensisque nostris, vasa quibus esculentum additur, sudorem repositoriis linquentia, diras tempestates prænuntiant.* Græcis dicitur ἐγγυθήκη, vt Callixeno apud Athenæum. Glossæ antiquæ; *Enceteria, machina lignea, qua amphora sustinetur.* Videntur vsi voce Græca, *engetheca*, quæ hic leuiter corrupta. Romani prisci vocabant *incitegam*, vt ad Festum suum obseruauit Scaliger. Iauolenus ϛάπιν in L. 10. D. de legat. III. Casaubon. Animaduers. in Athenæ. l. 5. c. 13.

Pag. 79. ver. 1. *quæ incumbunt oua*] mutant in *incumbant* sine lege Dictatoris. Cuius audi edictum infra propositum; *Non frueris hac præda, super quam solus incumbis.*

vers. 10. *non minus sex libras pendentia*] Leg. *se libram pend.* Gruterus Suspicion. l. 2. c. 10. Fort. *sexquilibros*, pro *sesquilibras.* quin verum puta, *non minus sc libras pendentia.*

vers. 13. *pene proieci partem meam*] portionem meam. Ciborum κλάσματα, μερίδες, *partes* dici notum. Rigaltius Not. ad Phœdrum fab. 5. singulis conuiuis distribui solitas. Piccartus Pericul. Critic. c. 19. *Partes* sunt fercula, quæ vnicuique apponuntur in conuiuio sigillatim vt in conuiuio Καράνου, quod Athænæus describit, vocatque μερίδας. Dicuntur etiam δαῖτες. Moyses Genes. 43. v. 33. de conuiuio Iosephi, quo imprudentes fratres in Aegypto excepit; *Et mirabantur nimis; sumptis partibus, quas ab eo acceperant: maiorque pars venit ad Beniamin, ita vt quinque partibus excederet.* Samuel 1. Reg. 1. v. 4. de conuiuio immolatitio Elconæ; *Deditque Phenennæ vxori suæ, & cunctis filiis eius, & filiabus partes: Annæ autem dedit partem vnam tristis, quia Aeram diligebat.* Nec præsentibus tantum, sed & absentibus, *partes* mittebantur. Plutarchus in Agesilao; Ἅμα δὲ αὐτὸς ἔθυσε εὐαγγέλια, καὶ διέπεμψε μερίδας τοῖς φίλοις. &c. Esdras Iunior lib. 2. (qui vulgo 3.) cap. vlt. v. 52. *Digressi ergo manducate pinguissima quæque, & bibite dulcissima*

quæq;

quæq; & mittite munera his, qui non habent: hoc est, partes. Hermas lib. 3. Pastoris cap. 5. *Conuocatis amicus paterfamilias misit de cœna sua seruo illi partes cōplures. quas cum accepisset ille, sustulit ex eis quod sufficiebat sibi, reliquum autem conseruis suis distribuit.*

v. 15. *Hîc nescio quid boni debet esse*] verbum *debet* eleganter vsurpauit, pro necesse est vt insit. Sic & Lucret. crebro vsurpat, vt Plautus verbum *oportet.* Schopp. Explanat. in Mostell. a. 4. sc. 2.

v. 17. *pinguissimam ficedulam piperatam*] Martialis l. 13. epig. 5.

Cerea quæ patulo lucet ficedula lumbo
Cum tibi forte datur, si sapis adde piper.

sine pipere enim fatui est saporis. *Ceream* dicit, quam hoc loco Petron. *pinguissimam*, μετωνυμικῶς. pinguia enim cerea videntur & mollia. Rader. in Comment. ad Martial.

v. 19. *Iam Trimalcio eadem omnia lusu intermisso poposcerat*] fors est vt rectius legatur, certe elegantius, *alia omnia.* quæ locutio prouerbij speciem habet, vt ab aliis est obseruatum.

v. 20. *feceratq; potestatem clara voce, si quis nostrum iterum vellet, mulsum sumere*] mutant in *sumeret*, imperite. *fecerat potestatem sumere*, est Græcismus, pro *sumendi.* Sic loquitur & Iustinianus Imper. siue potius Trebonianus in Instit. Iuris l. 2. tit. 7. *de Donation.* §. 2. in fi. *Licentiam præstitimus certis ex causis eas reuocare.* Et tit. 9. *Per quas person. cuiq. acquir.* §. 2. *Vt etiam esset eis licentia alij filio, vel extraneo donare, vel vendere, vel quocumque modo voluerant, adplicare.* Et ibidem; *Tertiam partem retinere licentiam habebat.* Et tit. 10. *de Testam. ordin.* §. 10. in fin. *Nec hæredi, neque aliis personis licentiam concedimus, sibi quodammodo testimonia præstare.*

v. 23. *cum subito signum symphonia datur*] Symphoniæ signo dato inferebatur & auferebatur cœna. Sammonicus Serenus ad Seuerum Principem; *Cum intersunt conuiuio sacro, animaduerto hunc piscem à coronatu mini-*

ſtris cum tibicine introferri. Sauaro Not. ad Sidon. l. 1. ep. 2. Dixi ſupra.

v. 26. *parapſis*] adi Sauaronis Not. ad Sidon. l. 2. ep. 9. Rader. ad Martial. l. 11. epig. 16. Argenteas fuiſſe parapſides patet ex L. 19. §. 3. D. de aur. & arg. leg.

Pag. 80. v. 3. *lecticarius*] *ſuppellecticarius* alij legunt. Rader. ad Martial. l. 14. epig. 72.

v. 4. *argentumq; inter reliqua purgamenta ſcopis verrere*] ſcopis pauimenta ſeu aſſarota negant verri, quod ex Iuuenali & Plinio refutat Domit. Calderinus. Sed Calderinum refellit Alexander Neapolit. l. 4. cap. 21. Verior tamen Calderini ſententia, pro quo apertus eſt hic Petronij locus. Rader. ad Martial. l. 14. epig 72. Gruter. ad Senec. epiſt. 27.

v. 9. *minorem nob. æſtum ſua frequentia facient*] Monſtri ſimile, vt æſtate media triclinium frigeſiat hominum multitudine. L. *ſua infrequentia.* ſcilicet ſeruos aliquot exire iuſſerat Trimalcio, mitigandi æſtus: quē conſtat intendi ſpirituum illa indiſcreta copia. Gruter. Suſpic. l. 5. c. 12. Alias legitur, *ſublata frequentia.* neutrum probe: & puto vulgatam lectionem intellegi & tolerari poſſe.

v. 11. *amphoræ vitreæ diligenter gypſatæ*] nuce, pice & reſina oblita & clauſa, amphoræ ſeu teſtæ ſeu lagenæ picabantur, ne anima vini reconditi exſpiraret, vinumq; fugeret. Rader. ad Martial. l. 11. epig. 14.

v. 12. *pittacia erant affixa*] Balbus Catholico; *Pictacium, epiſtola breuis & modica: item ſcedula de membrana exciſa.* Iſidorus Gloſſis; *Pictaciuncula. membranula.* Britto in Vocabulario.

v. 13. *cum hoc titulo*] amphoris titulos appoſitos, vel Iuuenal. verſibus Sat. 3. ſatis liquet;

Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de
Setinis, cuius patriam titulumque ſenectus
Deleuit, multa veteris fuligine teſtæ.

Eorum formulam prodit hîc Petronius. Briſſonius libro 8. de Formal. in quibus Galeno teſte, ſcripta erat ætas, id eſt, quo tempore quibusve conſulibus vinum

esset conditum. Brodæus Miscel. lib. 1. cap. 3. Rader. ad Martial. l. 9. epig 74.

v. 14. *Falernum Opimianum*] L. Opimio Cos. V. C. DCXXXIII. vini optimi copia prouenit; quod diffusum & conditum dictum est Opimianum cuiuscunq; generis esset. Rader. ad Martial. l. 1. epig. 24. & l. 7. epig. 65. & l. 13. epig. 106. quod est de *Falerno*.

v. 16. *ergo diutius viuit*] *viuere* dicitur *vinum*, vt contra *iugulari, mori, & veneno necari*, per metaphoram. Ramirez Hypomnem. ad Martial. l. 1. epig. 19.

v. 18. *heri non tam bonum posui*] *ponere vinum* etiam Martial. dixit l. 4. epig. 56.

Tu Setina bibis semper, vel Massica ponis.

Raderus in Commentar. Pocula enim vino plena in mensis vnicuique conuiuæ apponebantur: nec vini tantum, sed frequentissime ferculorum appositionem apud Martialem hoc verbum significat. Ramirez Hypomnem. ad Martial. l. 1. epig. 44. nu. 4. & lib. 2. epig. 1. nu. 4.

v. 22. *laruam argenteam*] quo sensu Apul. *sceletum* dixit, qui & ipse *larualem formam* appellat, & *laruam*. Et vet. Glossæ; Σκελετὸς, *larua, sceletus*. Sed & hominis nihili, *larua*. Scip. Gentilis Comment. in Apul. Apolog. nu. 613. Erat *oscillum* sigillariolum sic aptum & coagmentatum, vt articuli vertibulæque, quibus commissum erat, in omnem partem flecterentur, & figuras omne genus exprimerent. Id in conuiuium inferebatur, quo breuitatis vitæ monerentur. Bulengerus de Theatro l. 1. cap. 31. & c. 35. Ausonius; *Simile vt dicas ludicro isto, quod Græci στομάχιον vocauere, oscilla ea sunt. Ad summam quatuordecim figuras geometricas habent. Sunt enim æquilatera, vel triquetra, aut rectis angulis vel obliquis, vel isopleura: orthogonia quoque, vel scalena. Harum vertibularũ variis coagmentis simulantur species mille formarum, &c.* Huiusmodi laruæ in medium conuiuium iaciebantur, & ex illis eas figuras rex conuiuij exprimebat, vt mutationis & breuitatis vitæ commonefaceret, & propterea bibendum, vt nihil de fructu

huius vitæ periret. Nam alioqui ſemper in conuiuiis mortis mentionem inijciebant, & caput mortui, vbi laruæ copia non erat, in menſa apponebant, vel è triclinio ſuſpendebant. Epigramma Græcum;

> ἡ πλαχῶν χαρίεσσα πανόπλιη, ἀρτολάγυνος
> αὕτη, καὶ δροσερῶν ἐκ πετάλων στέφανος,
> καὶ τοῦτο φθιμένοιο προσάσιον ἱερὸν ὀστεῦν,
> ἐγκεφάλου ψυχῆς πεῦελον ἀκρότατον.
> πῖνε λέγει τὸ γλύμμα, καὶ ἔσθιε, καὶ περίκεισο
> ἄνθεα. τοιοῦτοι γινόμεθ' ἐξαπίνης.

quæ ad verbum interpretantur Petronium. Scaliger. Auſon.lect. l.2.c.25. Et Ægyptij ceream in conuiuio circūferebant mortis imaginem, vt conuiuæ de morte admoniti largius ſe inuitarent, genioque ſuo benigne facerent, quod animam vna cum corpore putarent nonnulli interire, vt eſt apud Herodotum de Ægyptiorum inſtitutis. Idem in hoc conuiuio Trimalcio obſeruauit. Raderus ad Martial.l.2.epig.43. Antiqui hoc ritu ad mollitiem & voluptatem inuitabant, qui laruas quaſdam in menſam inferre ſoliti, ſic aptas vt articuli vertebræque, qui commiſſæ erant, in omnē partem flecterentur, variasque figuras exprimerent; vt hac ratione conuiuæ breuis vitæ celeriſque mutationis commonefacti in ſolutam hilaritatem irent, omnibusque, dum liceret, delitiis adfluerent. ſic impii illi in libro Sapientiæ, *Vmbra tranſitus eſt tempus noſtrum, & non eſt reuerſio finis noſtri. Venite ergo & fruamur bonis quæ ſunt, & vtamur creatura tamquam in iuuentute celeriter. Vino pretioſo & vnguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis. Coronemus nos roſis antequam marceſcant: nullum pratum ſit quod non pertranſeat luxuria noſtra. Nemo veſtrum exſors ſit luxuriæ noſtræ: vbique relinquamus ſigna lætitiæ: quoniam hæc eſt pars noſtra, & hæc eſt ſors noſtra.* Vbi vero laruæ eius copia non erat, cranium in menſa apponebant, & manibus verſabant, vel è triclinio ſiue ſtibadio ſuſpendebant in eundem illum finem. Nos aliter imbuti, vt non ad luxum & voluptatem mortis memoria duci debeamus; ſed

multo

multo magis absterreri. Lætari tamen in tempore etiam suadeo, nec subtrahere corpori delitias penitus, sed temperare: edere, bibere, ludere, sed intra continentiæ sanctissimæ fines. Puteanus in Genial. sermon.

v. 23. *articuli eius vertebræque*] Lucilius apud Festum;

Hæret verticulis adfixum in posteriore
Parte, atque articulis, vt nobis talus, genusque est.

Vertebræ generaliter dixit pro σπόνδυλοι. Titius Assertion. l. 2. c. 22. Sic & Auson. *vertibulas* vocat vel χαστηρίαν, vel simile quid, in eleganti oscillorum descriptione; *Harum vertibularum*, inquit, *variis coagmentis simulantur species mille formarum: elephantus bellua, aut aper bestia, anser volans,* &c. Casaub. Animaduers. in Athenæ. l. 4.

vers. 26. *& catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret*] eiusmodi, simulacra vocantur αὐτόματα & αὐτοκίνητα a Græcis, quorum vel singula vel vniuersa membra certis neruis vel fidiculis vel catenulis in hanc vel illam partem cum quadam venustate & conuenientia, sua sponte mouebantur. De quibus Herodotus in Euterpe; Αντὶ δὲ φαλλῶν ἄλλα σφὶ ἐστὶ ἐξευρημένα ὅσον τε πηχυαῖα ἀγάλματα νευρόσπαστα, τὰ περιφορέουσι κατὰ κώμας αἱ γυναῖκες. Et Lucian. de Dea Syria; φαλλοὺς Ἕλληνες τῷ Διονύσῳ ἐγείρουσιν, ἐπὶ τῶν καὶ τοιόνδε τι φορέουσι, ἄνδρας μικροὺς ἐκ ξύλου πεποιημένους, μεγάλα αἰδοῖα ἔχοντας. καλέεται δὲ τάδε νευρόσπαστα. Ergo αὐτόματα sunt νευρόσπαστα ἀγάλματα, de quibus & Horatius l. 2. sat. 7.

Tu mihi qui imperitas, aliis seruis miser atque
Duceris vt neruis alienis mobile lignum.

Qui eiusmodi simulacra ostendebant, νευροσπάσται dicti. Aristotel. de Mundo; Καὶ οἱ νευροσπάσται μιᾶς, μήρινθον ἐπισπασάμενοι, ποιοῦσι καὶ αὐχένα κινεῖσθαι καὶ χεῖρα τοῦ ζώου, καὶ ὦμον, καὶ ὀφθαλμόν. ἐστι δ' ὅτε πάντα τὰ μέρη μετά τινος εὐρυθμίας. Apuleius de Mundo; *Etiam illi, qui in ligneolis hominum figuris gestus mouent, quando filium membri, quod agitare solent, traxerint, torquebitur ceruix, nutabit caput, oculi vibrabunt, manus ad ministerium præsto erunt, nec inuenuste totus videbitur viuere.* Budæus

in Commentar. L. Græc. Hen. Stephanus in Thesaur. L. Gr. Vulcanius ad Apul. de Mundo.

Pag. 81. v. 1. *Heu heu nos miseros*] hos tres versus ita etiam iunctim citat Iac. Magni in Sopholog. l. 7. cap. 1. quem vide.

ibid. *Sic erimus cuncti*] In Sophologij d. loco legitur, *Nil erimus*: mendose. Scalig. putauit deesse versum pẽtametrum, itaque interposuit asteriscos hoc modo;

Heu heu nos miseros, quia totus homuncio nil est.
* * * *

Sic erimus cuncti, postquam nos auferat Orcus.
Ergo viuamus, &c.

in Catalect. contra fidem antiquorum codicum & consensum constantissimum.

vers. 3. *Ergo viuamus*] hoc sermone lacessebant lætitiam. Inscript. *Amici, dum viuimus, viuamus.* Lipsius in Saturnal. Hac dictione *viuamus* vtimur, quoties aliquem ad fruendas nobiscum voluptates cohortamur: eaque poetis est perfamiliaris, & inter pocula vsitatissima, pro, genialiter viuamus. & *vitam* eam demum vocant poetæ, quæ voluptuaria est. Gilb. Cognatus in Adag. Apud Hebræos vero *viuendi* vox pro beate viuendi per antomasiam ponitur. Esaias 26. *Morientes non viuant, gigantes non resurgant. gigantes* vocat homines violentos & tyrannos, quos ad beatam vitam ait non resurrecturos. Zuinglius Apolog. Complanat. Isaiæ cap. 26. Hic autem extremus versus non est Petronij: quem multi sequius accipiunt, quam auctori suo scriptum est, illi in bonam & piam partem, hic in deterrimam vertit. Nam *viuere* poetis est, genio, voluptatibus, cõmessationibus, potationibus assidue vacare & indulgere. vt exemplis Catulli, Cæcilij, Lucillij, Varronis, Anacreontis & Amphidis docet Raderus ad Martial. lib. 1. epig. 15. & lib. 2. ep. 43. Adde Ioan. Brodæum in Annotat. ad Antolog. lib. 1. epigram. Palladæ εἰς πλωχὸς. & Vincent. Obsopœum ibidem. Anto. Parthenium, Pallad. Fuscum, Muretũ, Achil. Statium ad Catul. epigr. 5.

Ibid.

Ibid. *dum licet esse, bene*] male interpungitur vulgo, & plane tollenda ὑποστιγμὴ post *esse*, —*dum licet esse bene. Bene esse*, γενικῶς, vitam omnem voluptuariam complectitur. Origo formulæ, quod cui omnia secunda vellent, ei precarentur, *bene esse*. Gulielm. Plaut. quæst. in Epidic. cap. vlt. Etiam apud Hebræos Dauid Psalm. 16. in princip. *Præter te non est mihi bene*: id est, sine te nihil mihi volupe est, non possum viuere.

vers. 4. *ferculum insecutum est*] *ferculum* pro missu carnium. Stuckius Antiquit. conuiuial. lib. 3. cap. 1. Duobus ferculis instructum erat conuiuium, vnum iurulentarum carnium, alterum assarum. Cato; *Et in atrio, & duobus ferculis epulabantur antiqui.* Sidon. lib. 2. ep. 9. *Conuiuium per edulia nunc iurulenta, nunc assa varietur.* Seruius in lib. 1. Æn. Portunianus apud Salisberiens. in Polycrat. lib. 8. cap. 7. Sauaro Not. in Sidon. lib. 2. epig. 9.

ver. 5. *plane non pro exspectatione magnum*] Infra dicit; *tristiores ad tam viles accessimus cibos.*

ver. 7. *Repositorium erat rotundum*] *Repositorium* idem quod *gustatorium*, in quo gustus seu antecœna apponebatur. Supra; *Cum subito signum symphonia datur, & gustatoria pariter à choro rapiuntur. Gustatoria* cupillà sunt: *Repositoria* pro quauis mensa accipiuntur; struicesque patinarum ædificabantur in eisdem. Rader. ad Martial. lib. 14. epig. 78.

v. 8. *in orbem disposita, superque conuenientem*] Legend. *in orbem disposita, super quæ conuen.* sc. signa. Casaub. in Sueton. An est tmesis, construendumque *superimposuerat*, vno verbo, quod & alibi legisse memini?

v. 10. *materiæ*] edidiorum.

Ibid. *structor imposuerat cibum*] *Structores*, qui fercula puerorum manibus allata commode disponunt. Iuuen. sat. 6.

Structorem interea, ne qua indignatio desit
Saltantem spectas——

Lipsius Saturnal. serm. lib. 2. cap. 2. Rader. ad Martia. lib. 10. epig. 44. Tutus Popma de Oper. seruor. Am-

mianus lib. 16. *Mensamque operimentis paribus tectam, anteriorem chlamydis partem vtraque manu vehens, intrinsecus structuram omnem, vt amicus adornauerat, principalesque res euertit.*

v.12. *bubale frustum*] Scalig. legit, *bubula.* illud vero & Casaub. retinet. Balbus Catholic. *Bubalus & Bubalis in eadem significatione, sc. ad bubalum pertinens, vel de bubalo existens.* Inepte. Vetus Interpres Regum libro 12. cap. 6. *Assaturam bubalæ carnis vnam.* Strabus Glossator; *id est, frustum bouis assatum.*

v.13. *super cancrum, coronam*] Martial. lib. 13. ep. 51. de turdorum corona;

Texta rosis fortasse tibi vel diuite nardo.
At mihi de turdis facta corona placet.

vers. 14. *super leonem, ficum Africanam*] hinc illustrari multa auctorum loca possunt, qui *feras Africanas* absolute ponunt, contra interpretum varias sententias. Certum est enim, nullas alias feras, quam leones intelligi debere. Phil. Pareus in Notab. Palatinis.

v. 17. *Scriblita*] Leg. *scribilita*, vt apud Plautum & Catonem. nam κατὰ συγκοπὴν *scriblita* à Poetis metri caussa dicitur. alij legunt, *stribilita*, ἀπὸ τοῦ στρεβλεῖν, quod est torquere: ideo quod in circuitu torqueatur restis in modum. vnde nos *tortam* dicimus. Ramirez ad Martial. lib. 3. epigr. 17. num. 1. Vera scriptura est *striblita*, est enim στρεπτὸς ἄρτος, quem Græci στρέμμα, nos hodieque **strible** vocamus, voce siue Græca, siue Latina vtcumque retenta.

v. 18. *super sagittarium, odopetam*] est *odopeta*, quę lampetra vocatur. aurita enim est lampetra, & auribus foraminata. Sauaro ad Sidon. lib. 8. cap. 12. Pro *odopetam*, constanter *otopetam* lego. nec frustra Glossæ; *Auritus*, ὠτοπέτης. Leporem autem hîc intellego, qui *Auritus* dicitur Germanico, Phœnominis:

Auritum leporem sequitur canis, & fugit ille.

Nec inconcinne *super sagittarium.* Hic enim instar Centauri pingitur, nisi quod cum arcu: at Centaurus è thyrso dependentem gerit leporem, in Hygini ima-

gini-

ginibus. Nisi tamen magis arrideat *otopetam* de oto vel otide intelligi, de qua aue Athenæus lib.9. φασὶ δ' αὐτὸν καὶ τὴν τροφὴν ἀναμηρυκᾶσθαι, ἥδεσθαί τε ἵππῳ. εἰ γοῦν τις δορὰν ἵππων περίθοιτο, θηρεύσει ὅσους ἂν θέλει. προσίασι γάρ. Plane ad sagittarium, cuius maxima pars equina. Sed ne *auriti* vocabulum requiramus, talis Otus, & hinc dicitur. Idem Athenæus, & ibidem, ex Aristotele; ἔχει τε παρὰ τὰ ὦτα πτερύγια διὸ, καὶ ὦτος καλεῖται. Pariter Plinius lib. 10. cap. 23. *Otus bubone minor, noctuâ maior, auribus plumeis eminentibus: vnde & nomen illi.* Addit: *Quidam Latine asionem appellant.* Annon ab auribus sic exertis? Gesnerus adnotauit. Iam vero quam ad fercula hæc auis faciat, pauca item Athenæi verba docent: τὰ δὲ κρέα αὐτῶν ἡδέα ἐστίν. Eryc. Puteanus epist. ad Goldastum.

vers. 19. *super capricornum, locustam marinam*] *Locustæ* sunt pisces marini è genere cancrorum, ab illis cauda distantes. Plinius lib. 9. cap. 31. vbi *carabi* dicuntur ex Græco. Glossæ; *Locusta*, κάραβος. Aristot. de Natur. animal. libro 8. cap. 2. Sidon. lib. 8. ep. 12. vbi Sauaro in Not. Castronus Cretensis in Lexico secundum stichea; Κάραβος, *locusta piscis*, ἔδεσμα. Balbus Catholico; *Locusta, dicitur, quia pedibus sit longis sicut hasta: vnde & eam Græci tam maritimam quam terrestrem astaton appellant.* Vide Robert. Constantinum in Supplement. ling. Lat.

v. 20. *super aquarium, anserem*] *Anser* veteribus inter ea vocabula, quæ sine præfatione honoris vix nominata. vnde infra Petron. *Occidisti Priapi delicias, anserem omnib. matronis acceptissimum.* Et ideo super *aquarium* arbitror *anserem* impositum, quod ille nō tam aquarius ab aqua pura, quam incesta, Iouis sc. pullus. Plane *Anserem* scorta dicta docet Artemidorus lib. 1. cap. 73. item lib. 4. cap. 85. curque id nomen sortiti sint, prodit idem lib. 1. cap. 21. & 17. Gruterus apud Taubmann. ad Plaut. Bacchid. act. 1. sc. 1.

vers. 25. *de laserpiciario minio canticum extorquet*] Legend. puto, *de laserpitiario mimo canticum extorq. Mimus*

autem *laserpitiarius*, qui tibiam ex caule vel radice laserpitij habebat voci expurgandæ. *Laserpitium* enim, vt Dioscorides scribit lib. 3. cap. 94. *veteribus faucium scabritiis opitulatur, grauem subditoque irraucescentem vocem dilutum aqua sorbitione confestim expedit*. Eryc. Puteanus epist. ad Goldastum.

Pag. 82. vers. 6. *videmus infra, scilicet in altero fercula*] Legend. *ferculo*. Supra, *laudationem ferculum insecutum est*. Primum scilicet: sub quo erat alterum isthoc. Romani namque vetustissimi, vt modo dictum, epulas magnificas binis ferculis distinguebant, non singularibus patinis, vt perperam existimauit Stuckius, sed panerum struicibus. Eam frugalitatem Cato prædicat: cuius æuo iam tum luxuriæ rictu Martis marcebant mœnia. De Augusto scribit Sueton. c. 74. *Cœnam trinis ferculis, aut, cum abundantissime, senis, præbebat, vt non nimio sumptu, ita summa comitate.* Ergo *ferculum*, quod hodie in Aulis **Eingang**. *Primum ferculum*, **der erst Gang**. *Alterum ferculum*, **der ander Gang**. apud plebeios etiam **ein Aufſſtall**. Ex quo paret, quantula particula tantum de luxuriosissima ista Trimalcionis cœna supersit, quippe cuius præter gustationem & bina illa fercula nihil reliqui habeamus. Numerosa autem fuisse apposita haud dubie credentibus persuaderi facile potest, & Sarisberiensis omnem scrupulum eximit.

ver. 12. *pisces qui in Euripo natabant*] Sidon. carm. 22.

Fusilis Euripus propter: cadit vnda superne
Ante fores pendente lacu, venamque secuti
Vndosa inueniunt nantes cœnacula pisces.

Est ergo Euripus, ductus & conceptaculum aquarum. ita vsurpauit Cicero, Vitruuius lib 7. c. 5. Frondinus de Aquæduct. lib. 2. Ammianus lib. 22. *Vetus inde fons Euripus prægelidus.* Sauaro Not. ad Sidon. Recte ergo Hesychius. εὔριπος, δοχὴ τῶν ὑδάτων.

v. 17. *processit statim scissor*] *Scissor*, quem post *Carpum*, Iuuen. *carptor*, qui, vt Sidonius, eundem *chironomanta* cur dixerit Saty. 5, —— *& chironomanta volanti Cul-*

tello, indicat hic locus Petron. & alter Senecæ libr. Epist. 6. *Cum ad cœnandum discumbimus, alius sputa detergit, alius pretiosas aues per pectus & clunes certis ductibus circumferens eruditam manum in frusta excutit.* eos ipsos *diribitores* Apul. l. 2. Lipsius Saturnal. l. 2. c. 2. eumque secutus Titus Popma de Oper. seruor. verbo, *Structores.* Quos perstringens Ios. Mercerus de *chironomis* hũc ad modum scribit; Translati isti artifices à theatro ad conuiuium, vbi ad numerum saltarent, & mouerent sciſſorium illum gladium; quod Petron. hoc loco dixit, *ad symphoniam gesticulatus lacerabat obsoniũ.* Imposuit viro magno locus Iuuenalis, quasi *structor* dictus fuisset etiam *Chironomon.* At in eo scriptum est, —*Saltantem & Chironomantia* συνωνύμως, non structorem & chironomonta: quod nomen Carpo huic Petroniano non magis adstruit Iuuenalis ille locus, quam Sidonij ille alter, quem addit, *Inter Apicios & Byzantinos chironomontes.* Nam & ibi nihil aliud quam saltantes. Not. ad Aristænetum l. 1. ep. 26. eidemque subscribens Ramirez Hypomnem. ad Martial. l. 1. epig. 39. n. 1. Iuuenalis verba imitatus est Ioh. Sarisberiensis l. 1. cap. 4. *Suum habet opificem chironomanta ioculanti cultello.* Balbus Catholico; *chironomanta, ioculator quilibet, qui manibus suis ludit mouendo eas cum cultellis. Inuenitur & in eodem sensu chironomon, qui dictus est ioculator proprio nomine quasi per excellentiam leccacitatis & ioculationis.*

verſ. 21. *lentiſſima voce*] apud Ramirezium in Hypomnemat. ad Martial. l. 1. ep. 51. legitur, *tentiſſima.* an leg. *leniſſima?* Sed illud magis congruit imperanti, cuius vox esse solet clara & intentior seu vehementior.

Pag. 83. v. 1. *Carpus vocatur*] similis plane lusus est in *Mistylli* nomine apud Martialem, quod Aemilianus coco & sciſſori suo imposuit, vt quoties vocaret cocum, imperaret etiam vt secaret vel scinderet obsonia: videndus Ramirez Hypom. ad Martial. l. 1. ep. 51.

v. 10. *nummos modio metitur*] *modius,* mensuræ genus maxime capax, in prouerbij consuetudinem venit, vt

modio

modio dimensa dicantur, quæ large copioseque præbentur. Aus. Popma Coniectan. in Varron.

v. 12. *noluisses de manu eius panem accipere*] quod nos dicere solemus, **Es het kein Hundt ein stück Brodt von jhr genommen.**

vers. 13. *Nunc nec quid nec quare, in cœlum abiit,*] Leg. *Nunc nequit negari, in cœlum abiit.* Hoc dicit, ante fuisse pauperculam, nunc beatam & quasi in cœlo collocatam, ipsumque adeo maritum Trimalcionem ex lubidine sua ludificari. Schopp. Verisim. l. 2. c. 14. Gerræ Siculæ. Huic, *in cœlum abiit*, confine est, *in cœlo esse*, pro eo, quod est supra modum fortunatum esse ac gloriosum. M. Tullius ad Attic. libr. 2. *Bibulus in cœlo est, nec quare scio: sed ita laudatur, quasi vnus homo nobis cunctando restituat rem.* Idem alibi ad eundem: *Si vero quæ de me pacta sunt, ea non seruantur, in cœlo sum.* Erasm. in Chiliad. adag. Vide infra ad illa verba, *in cœlo positum ad inferos traheres.*

v. 14. *topanta*] Leg. *sycophanta*, ex ijs quæ modo diximus. Schoppius d. loco. vel, *hierophanta*. IS. Pontanus in Macrob. l. 2. c. 3. Nugæ. Leg. *Trimalcionis τὰ πάντα est,* Varro Sesqui-Vlysse; *Hic omnia erat, item sacerdos, prætor, parochus.* Demosthen. πάντ' ἐκεῖνος ἦν αὐτοῖς. Lucian. καὶ οἱ πάντα Κόρυβαντος ... Lipsius epistol. quæst. l. 3. ep. 2. Tapanta. Das fac totum, vt Germanicum verbum habet.

vers. 15. *mero meridie si dixerit illi tenebras esse*] contra Plaut. Bacchidib. a. 4. sc. 4.

CH. Quid dixit? MN. si tu illum solem, sibi solem esse dixeris,
Se illam lunam credere esse, & noctem qui nunc est dies.

vers. 17. *Cœnam Trimalcionis*] Ioh. Sarisberiensis de Nug. Curial. l. 8. c. 7. *Sed quod sine rubore fidelium dici vel audiri non potest, infidelibus (teste Macrobio) plura turpia & luxuriosa videbantur, quæ sæculo nostro placent, & obtinente luxu magnifica appellantur. Nam Titius in Suasione Legis Fanniæ obiicit sæculo suo, quod porcum Troianum mensis inferant; quem illi ideo sic vocabant, quasi aliis in-*

his inclusis animalibus grauidum, sicut Troianus ille equus grauidus armatus fuit. Cœnam Trimalchionis apud Petronium, si potes, ingredere, & porcum sic grauidari posse miraberis: nisi forte admirationem multiplex ignota & inaudita luxuria tollat. Et multa quidem, quæ nos vsu vel abusu edocti non miramur, visa sunt admiranda, imo & stupenda maioribus. Nam & porcum non iam Troianum, sed domesticum dicimus, & in hunc modum farciendo quam plurima facimus esse Troiana.

v.24 *Mopsum Thracem*] al. *Morsum.* Sunt qui legant *Marsum*, & intelligunt *Domitium Marsum*, cuius Ouid. & Sueton. meminere, & de quo Martialis est versus;

Quam leuis in tota Marsus Amazonide.

Conr. Gesnerus in Bibliothecæ Epitoma.

ibid. *memorata est*] Leg. *immorata est.* Lipsius Epistol. quæst. l.3. ep.2. Fort. *remorata est*, vt habet V. C. probo sensu.

vers.25. *Rogo, inquit, Magister*] indubie alloquitur Grammaticum Criticum. nam Grammaticos *Magistros* & *Professores* appellari solitos docent veteres inscriptiones, & illa apud Sueton. de Illustr. Gram. in Palæm. *Vis tu magister, quoties festinantem aliquem vides, abligurire?* Et in Probo; *Numquam ita docuit, vt magistri personam sustineret.* Wower. Polymath. cap.4. Adeo vt inde etiam cognomina illis cesserint, vt dicerentur, *Dositheus Magister*, *Thomas Magister*, *Benedictus Magister*, &c. quorum libri circumferuntur. Nec *Magistri* tantum, sed etiam *Grammatici*: vnde disertissimus Daniæ Historiographus, *Saxo Grammaticus*, nomen inuenit. Qui hodie dicantur *Magistri*, notum est: de cuius nominis origine supra aliquid retulimus, vt & de *scholasticorum*, de quibus multa valde eleganter Goldast. in Not. ad Hieroclis Facetias.

Pag. 84. v.1. *honestiorem*] elegantiorem, meliorem, tersiorem, nitidiorem. Columbanus—*sermonis honesti.* vbi Goldastus in Notis.

vers.3. *Luxuriæ rictu*] Publij Syri Mimi in luxum Ro-

mano-

manorum. Scalig. in Catalect. Inuehitur in Romæ luxus. H. Iunius Animaduers. l. 6. c. 15. Iuuenalis; *Quis fecit istas*

Luxuriæ? quanta est gula quæ sibi totos
Ponit apros, animal propter conuiuia natum!
Pœna tamen præsens, cum tu deponis amictus
Turgidus, & crudum pauonem in balnea portas.
Hinc subitæ mortes, atque intestata senectus,

Hinc Varro quoque Satyram περὶ ἐδεσμάτων scripsit. Puteanus Genial. sermonum libro.

ibid. *Martis marcent mœnia*] nemo ex interpretibus vidisse videtur *mœnia* veteri scriptura munia hoc loco significare, vt queratur Publius, Martis munia, Romanis antehac decus & gloriam patientia, luxuriæ viribus proruta torpere. Cuius generis querelæ ex Satyra Sulpitiæ, Gratij Cynegetico. Iuuen. Sat. 6. Sulpitio Seuero & Claudiano notæ. Si tamen illud vulgare magis placet, *Martis mœnia* nulli dubium, quin Romam significet, quam & Erinna Lesbia hoc versu adloquitur:

Χαῖρέ μοι Ῥώμα θυγάτηρ Ἄρηος.

Et Iuuenal. in eadem materia dixit Sat. 6. — *Paupertas Romana perit*. Barthius Ablegmin. Critic. l. 2. c. 18. cuius posteriorem explicationem comprobamus.

v. 4. *Clausus pauo pascitur*] L. *lautus pauo nascitur*. Scalig. in Catalect. vel, *Samius pauo p.* Cum de iis sermonem instituerit Publius, quæ procul allata deque longinquis regionibus accersita, luxuriam Romanorum instruebant, conuenienter *Samium pauonem* nominat. eos autem ab Samo petitos facile fidem fecerit Varro de R. R. lib. 3. c. 6. Barthius Ablegmin. Critic. l. 2. c. 18. acutius quam probabilius. Nam pauones olim caueis inclusi, vt hodie anseres in Germania, pascebantur: quos cum Romani in delitijs quidem, sed extra cibum, initio haberent, vt nos hodie papageios & psittacos, primus mensæ inferre ausus est Hortensius. Tertullian. de Pallio; *Præcidam gulam, qua Hortensius Orator primus pauum cibi causa potuit occidere.* In Iudæá ex India

ex India primus induxit Salomo Rex, de quo 3. Reg. 3. sic legitur; *Classis Salomonis deferebat aurum, argentum, dentes elephantorum, simias & pauos.*

ver. 5. *Plumato amictus aureo Babylonico*] L. *aulæo Bab.* optime. cum quid *aureum Babylonicum* sit ne Sphinx quidem cum suo Oedipo sit coniectura. De *Babylonicis tapetibus* plurimi. Martial. l. 8. epig. 28. *Plumato* autem amictum pauonem elegantissime dixit, cum nihil illi desit ad exprimendum *aulæum*, præter quod plumis vestitus sit, veteribus etiam vsitatas docet hoc loco Wouwer. Barthius Ablegm. Critic. l. 2. cap. 18. & Animaduers. ad Claudian. n. 1530. *Plumatas* vestes innuit, quarum artifices *Plumarios* vocant qui ex plumis auium vestimenta conficiunt, aut acu variegatim pingunt. Pancirolus de Magistratibus municipal. cap. vlt. Weitzius Not. in Prudentij Hamartig. vers. 294. *Aureum* pro pulchro & splendido sumi iam pueri norunt, & docebunt te Apuleij interpretes. etiam χρυσοῦν apud Græcos. vnde χρυσῆ Ἀφροδίτη, *aurea Venus.* Si oculi tui nihil credunt, nisi quod vident, inspice sodes pauonem, & resplendebit tibi splendorem plane aureum, aurumq; maxime fuluum imitantem. Et *aureum* esse paui epitheton ex Officina Rauisij Textoris didicimus. Totum Petronij versum explicat hisce elegantissimis verbis Tertullianus de Pallio; *Pauo pluma* (Leg. *plumen*) *vestis & quidem cataclitis, imo omni conchylio depressior, qua colla florent, & omni patagio inauratior, qua terga fulgent.* Quibus verbis nihil ad rem afferri aut dici poterat accommodatius.

v. 6. *Gallina tibi Numidica*] videndus Vlysses Aldrouandus Ornitholog. lib. 14. c. 4.

Ibid. *Gallus spado*] capus. Hadr. Iunius in Nomenclat. Sunt qui *barbur* Hebraicam vocem capum interpretentur; sed hi capum cum gallo confuderint, vt alij etiam nonnulli parum Latini fecerũt, cum tamen, teste Varrone, in gallinaceo genere villatico *capi semimares* dicuntur, quod sunt castrati. Quare inepte ab Isidoro scriptum est, *gallum à castratione* vocari. Nititur

titur autem eo solum argumento, quod veteres ab-scissos vocarent *Gallos*, vel ex male intellecto Martia-le, qui ait;

Ne nimis exhausto macresceret inguine gallus,
Amisit testes: nunc mihi Gallus erit:

hoc est, castratus. vt erant Cybeles sacerdotes, *Galli* appellati. Vnde idem rursus;

Succumbit sterili frustra gallina marito,
Hanc matris Cybeles esse decebat auem:

hoc est, hanc potius Cybelæ dicare decebat, nempe castratum. cuius castrati etiã essent sacerdotes, quam gallum: non autem, vt Ornithologus (videtur Gesne-rum notare) exponit, hæc potius & proprie debebat vocari *Gallus*. Nam quod capus hîc à Petron. *gallus* di-citur, fit cum additione *spadonis*. Vlyss. Aldrouandus Ornithol. lib. 14. cap. 17. Posterius enim vocabulum tollit prius, sicut quum dicimus, *virgo corrupta*, *num-mus adulterinus*. Papias; *Capo vel capus, ex gallo gallina-cio fit castratus*. Balbus Catholico; *Capo, gallus castratus*. Marbodeus de Lapidib. pretios. cap. 4. ex Euacis libro ad Neronem;

Ventriculo galli, qui testibus est viduatus,
Cum tribus vt minimum factus spado, vixerit annis

v. 7. *Ciconia etiam grata*] Scalig. in Catalect. edidit *Græca* quod quale sit ego non capio, nisi quod ad sim-plicitatem priscam dictum, quæ omnia transmarin *Græca* putabat. placet vulgaris lectio. Barthus Ableg Critic. l. 2. c. 18.

ibid. *peregrina hospita*] sic & Phædrus vocat cico niam *peregrinam volucrem* l. 1. fab. 26. quam Varro *ad uenam* dicit de Re rust. l. 3. c. 5. Rittershus. in Not. Bar thius Ableg. Crit. l. 2. c. 18. Leg. *grata peregrino, hospita* Rauis. Textor in Epithet. vel sine distinctione, *grat peregrino hospita*. Crinitus de Honest. discipl. l. 4. cap. 1; Douza hoc loco, Rob. Titius Assertion. l. 7. c. 5. pror sus inepte.

v. 8. *Pietaticultrix*] Leg. ex lib. vulg. *pietatis cultrix*. H Junius Animaduers. l. 6. c. 15. Rauis. Textor in Epithe

Rectiu

Rectius, *pietaticultrix*, ſicut *nemoricultrix* Phædro, *ſilui-cultrix* Catullo. Rittershuſ. Not. in Phædr. De pietate ciconiæ S. Epiphanius Phyſiolog. cap. 25. τὸ γὰρ ὄρνεον τοῦτο τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ εὐσεβείᾳ θαυμασίᾳ γηροβοσκεῖ. & Philes in Iambis. Barthius Ablegm. Crit. l. 2. c. 18. Non deſunt apud veteres, qui referant, ipſam ciconiæ imaginem exculpi olim ſolitam ſuper ſceptris Regum, quo eorum pietas atque iuſtitia iudicaretur. Illud enim vetus ἀντιπελαργεῖν vulgatum eſt, de ingenio atque pietate ciconiæ erga parentes: quod etiam D. Ambroſius confirmat, qui, *Romanorum*, inquit, *vſu alitem hanc pietatis nomine honeſtatam*. Crinit. de Honeſt. diſcipl. l. 4. c. 13. Adde Cœl. Rhodiginum l. 23. c. 34. Ambroſij verba ſunt lib. 5. Hexamer. *Romanorum vſu pia auis vocatur: & quod vix vni Imperatori conſulto ſenatus delatum dicitur, hoc iſtæ aues in communi meruerunt*. Balbus Cathol. *Scias quod hæc auis à quibuſdam appellatur pia auis, propter pietatem, quam erga parentes oſtendit*.

ibid. *gracilipes, crotaliſtria*] antea legebatur, *gracilis pes è tota liſtria*. Leg. *choraliſtria*. Crinit. de Hon. diſc. l. 4. c. 14. Rauiſ. Textor in Epithet. vel, *glotoriſtria*, aut (vt Crinit. mauult) *choraliſtria*. H. Iunius Animaduerſ. l. 6. c. 15. *choraliſtria, id eſt ioculatrix*. Iacob. Gaudenſis lib. 3. Ærarij aur. Poetar. Vulgo *coraliſtria* ſcribitur, quod quid ſibi velit, nullo modo aſſequor. *Crotaliſtria* emẽdandum exiſtimaui, à crotalis, quorũ ſtrepitum imitatur *crepitante ciconia roſtro*, vt Poeta Ouid. 6. Metamorph. ſcribit, & Iuuenal. ſatyr. 1.

Quæque ſalutatio crepitat Concordia nido.

Nam etſi mihi non placent eorum inuenta, qui à Politiano c. 67. Miſcel. diſſentiunt: cornicem enim Concordiæ imaginem Politianus cenſet, tamen auſim affirmare à Satyrico Poeta ciconiam intelligi, vt illi interpretantur. Exiſtimo autem ætate Iuuenalis, in faſtigio templi. Concordiæ nidum ciconiarum fuiſſe: vt & hac ætate in quibuſdam templis aliquando Lutetiæ vidimus, nec ſenſum aliquem exquiſitiorẽ & ſub-

 ilio-

tiliorem hoc in versu latere censeo. Ita cum obuiam sententiam non amplectimur, in auia auferimur & rapimur, multumque nobis molestiæ creamus. Videte autem quorsum prorumpat audacia mea. audeo enim affirmare in Propertio etiam *coralistria* male scriptum esse pro *crotalistria*, l. 4. eleg. 9. hoc versu;

Nile tuus tibicen erat, crotalistria Phyllis.

Turneb. Aduersar. l. 8. cap. 18. *Crotalistriam* longe elegantissime vocat, quod crotalum quoddam glocitando, si ita loqui licet, vel *glotorat*, vt auctor Philomelæ loquitur, quod verbum cū hoc epitheto Publij & re ipsa optime congruit. Barthius Ablegm. critic. lib. 2. cap. 18.

vers. 9. *Auis exul hiemis*] Leg. *exulhyemis*, nominandi casu, vt ciconiam appellarit *exulhyemem* vna dictione, qua facie & *pietaticultricem* dixit. Crinit. de Honest. disc. l. 4. c. 14.

ibid. *titulus tepidi temporis*] ita Iunius emendauit, cum antea esset, *trepidi temporis*; Animaduers. l. 6. c. 15. Veris nuncia ciconia est. Ambros. Hexamer. l. 5. c. 14. Cassiod. l. 2. ep. 14. Claudian. Mamercus de statu animæ l. 1. c. 21. Sidon. l. 2. ep. 14. vbi Sauaro. *Titulum* pro indicio siue gloria posuit. Sic Cremutius Cordus apud Senec. Suasor. 6. de Cicerone; *Breui ante princeps senatus, Romanique nominis titulus, tum pretium interfrectoris sui.* Quare remittimus de calore veteris nostræ coniectatiunculæ, qua *vitulum* longis multisq; ambagibus hîc reponere annitebamur. Barthius Ableg. Crit. lib. 2. cap. 18. *Titulus*, id est, index, nec opus vllo ambitu.

vers. 10. *Nequitiæ*] luxuriæ in victu: alias in venere, vt inferius dicetur.

ibid. *nidum*] Rob. Titius Assertion. l. 7. c. 5. contra Turnebum & Yuonem Villiomarum siue Scaligerum docere conatur, ciconias in altis turribus nidum ponere, non consueuisse. Quare? quia Petronius hîc ait;

Nequitiæ nidum in cacabo fecit meo.

Belle vero, vt solet, argumentatur. Ciconias Romani in lu-

in luxum pauerunt: Ergo ciconiæ nidos non habuerunt in turribus. Hunc παραλογισμὸν Aristot. vocat σόφισμα παρὰ τὸ ἑπόμενον. Auctor Philomelæ, qui nonnullis Ouid. Phil. dicitur;

Gloterat immenso de turre ciconia rostro.

non apud Germanos tantum & Gallos, verum ipsos etiam Italos tuos, Titi. Iuuencus Cælius Calanus Dalmata in Hist. de Attila Hunnorum Rege; *Conspexit ciconias aues, quæ in altis vrbis turribus nidificauerant ex more naturæ, exportantes pullos suos de nidis earum foris ciuitatem ad loca campestria, & in arboribus nidos contra morem extruere.* Et mox ibidem; *Aues, quarum natura est summis in vrbium mœnibus nidificare,* &c. I nunc Titi, & perge summates virorum per imperitiam tuam petulcam impetere. Et sicubi audimus aut legimus, ciconias in arboribus nidificasse, scilicet fecisse defectu turrium aut fastigiorum, aut cum depressa fastigio superantur ab arboribus. Nam & Psaltes l. 4. Psal. 104. v. 16. canit: *Satiantur arbores Iehouæ,* (id est, ingentes & maxime excelsæ, sicut omnia magna *diuina,* dicuntur) *Cedri Libani quas plantauit. quod ibi nidificent volucres, ciconiæ quarum domus abietes*: & in Heluetiis Alpibus, earumque radicibus, vbi humilia sunt ædificia, ciconias in arboribus nidos ponere, & quidem nuciferis, confirmauit mihi *αὐτόπτης* & quotidianus arbiter Goldastus. Consule gentilem tuum Vlyssem Aldrouandum in Ornitholog.

ibid. *Cacabo*] Huguitio; *Cacabus, lebes à sono feruoris dictus est: feruendo enim exprimit hunc sonum, ca ca ca.* Papias; *Cacabus vas de terra, & etiam de æramento.* Perperam: nam *cacabus* proprie ex ære; *Olla* ex terra vel luto. Sirach. cap. 13. *Quid communicabit cacabus ad ollam? quando enim se colliserint, confringentur.* In Vitis Patrum lib. 4. de Abbate Machario; *Adducentes ad vicum appenderunt in collo meo cacabos & ollas & ansas vasorum, & miserunt me circumire in vico illo per viam* &c. *Cacabatus,* fuligine nigratus. Eodem lib. de Abbate Moyse, qui erat Indianus & Æthiops; *Bene tibi fecerunt cinerose*

& cacabate: quia cum homo non sis, quare se in medio hominum dare præsumpsisti?

ver. 11. *margarita*] nam circa margaritas ardebat insana mulierum superbia. de qua re Rigaltius ad Phædram l. 3. fab. 51.

ibid. *tribacca*] quæ tribus baccis vnionibusque in auri insertis constabat. Plin. l. 10. c. 35. *Hos digitos suspendere, & binos ac ternos auribus feminarum gloria est.* At *baccarum* appellatio pro vnionibus vel in illo Vergilij elucescit;

——Colloque monile Baccatum.

Had. Iunius Animaduers. l. 6. c. 15. Alcimus Auitus de Consolat. laude castitatis;

Nec tibi transfossis fixerunt auribus aurum,
Quæ compensarent pendentes vulnera, baccæ.

Barthius ad Claudian. nu. 2402. multis. Papias; *Inuenitur etiam bacca pro gemma pretiosa. & inde baccatus, id est, baccis lapidibus adornatus.* Auienus vel (vt est in vetustis codd.) Auianus in Fabul.

Quid nitido pretium cortice bacca daret?

v. 12. *faleris pelagiis*) marinis. Infra; *per antemnam pelagiæ consederant volucres.*

v. 16. *Quo carchedonios optas*] *Quo*, id est, cur Barth. ad Claudianum nu. 115. imo *Quo*, valet, ad quam rem, in quem finem.

v. 17. *Nisi vt scintillet?*] Leg. *scintillent?* scil. ignes lapidei Carchedonij.

ibid. *probitas est carbunculos*] idem Publius apud Macrobium;

Frugalitas inserta est rumoris boni.

IS. Pontanus in Macrobium lib. 2. cap. 7. Nam *inserta*, ἔμβλημα, vt hoc loco Wouwerius annotauit, tacito auctoris, vnde dicit, Scaligeri nomine, quemadmodum Scaliger de ipso queritur in suis ad Publ. Syrum Mimum Notis.

v. 18. *ventum textilem*] vestem ventosam & tenuissimam, æquantemque propemodum subtilitate ventos. Turneb. Aduersar. l. 1. c. 15. quod seq. vers. dicit *nebulam*

bulam lineam, id eſt, linum ſeu linteum tenuiſſimum. Irenæus Peliander apud Taubmannum Diſſertat. de ling. Latin. *ventum* ea notione extulit quoque Tibullus lib. 3.

Poſt hæc carbaſeis humorem tollere ventis.

Et Propert. lib. 1. eleg. 6.

Oſculaque oppoſito dicat ſibi didita vento;

id eſt, veſte ſiue velamine tenui. I S. Pontanus Analect. lib. 3. cap. 9.

verſ. 19. *nebula linea*] pro tenui amiculo lineo, quod nec panni crebritatem nec telæ denſitatem, ſed nebulæ tenuitatem æmuletur pellucidam. Turneb. Aduerſar. lib. 1. c. 15.

Pag. 85. v. 11. *martiolum*] al. *marculum*; quo modo legend. eſt, vel *martellum*, quod in Gloſſ. Benedicti σφυρα: vel, *malliolum*, pro, *malleolum*. Iungermannus. Probo, *martillum*. nam *martellus*, *mediocris malleus* exponitur à Papia. & in Gloſſar. Franco Lat. *Martel*, *martellus*. Hinc & Karolo Karoli Magni Auguſti auo nomẽ *Martello* fuit, quod hoſtes ſuos in prœlio, vt ferrum faber in incude, domaret. Goldaſt. Alamannicar. rer. tom. I. in Gloſſario ad Burckhardi Sanctgallenſ. Caſus. c. 14.

Pag. 86. v. 17. *inueniſſet*] Leg. *interueniſſet*. Putſchius & Pflugius.

Ibid. X. *vehiculis diues*] Recte. iungitur enim cum genitiuo & ablatiuo. Horat. *Multarum diuite rerum*. Idem; *Diuite me ſc. artium*. Schop. in Miſcellan.

verſ. 20. *per eandem terram*] Legend. *ſerram*: Pflugius. vel, *feſtram*. *Feſtra* eſt oſtium minutum. Schopp. Veriſimil. l. 2. c. 18. Nihil verius vel apud Sagram.

v. 21. *Dij Deæque*] formula admirandi, vel etiam exclamandi, quomodo etiam *ô Dij*, &, *Dij immortales*, dicunt. Schopp. Explanat. in Epidic. act. 5. ſc. 1. Terent. *Dij boni, boni quid porto!* ———

verſ. 23. *Et transfundimus hinc & hinc labeliis Errantes animas*] Recte; quia ita amanteis in fruitione mutua depinguntur adfecti, vt mutuis orib. ſi fieri poſſit ipſarum animarum fierent commercia. Barth. ad Clau-

dian.num. 875. Infra de Polyæno & Circe; *Iam alligata mutuo ambitu corpora, animarum quoque mixturam fecerunt*, &c. Catullus de puero Theotimo;

Aufugit mi animus: credo, vt solet, ad Theotimum
Deuenit.——— Apuleius ad Critiam;
Quod si animum inspires, dona iam carmina.—

Vide Laberij carmen ex Platone, quod inter Pseudographa Petronij legitur, pagin.229. Ouidius siue potius Leo Protonotarius Bizantinus de Vetula, libro I. cap.13.

Iamque viderentur animas efflare vicissim
Alter in alterius faciem.———

Similia his apud Aristenætum in Epistol. Theocritum Eidyil. 28. Bionem Adonide, Macrobium Saturnal. libro 2.c.2. Gellium lib.19.c.11.

v.27. *solutus mero*] Sic infra; *Eumolpus & ipse vino solutus.* Et inferius; *Anicula soluta mero ac libidine.* Alibi; *Quid proderit tibi, si soluta inediâ fueris*; hoc est, si te inedia ingrugitaueris & inebriaueris, vt alij cibo & potu. Vt enim dicimus, *ebrius curis, fortuna, diuitiis, ægritudine*, cuius rei exempla refert Muret. Var. lect. lib.5.cap. 16. & Nathan Chytræus Scholiis in Buchanani Psal. 84. ita *solutus* quoque eleganter ad alia transtulit Petronius. Infra de Gnythone; *Conuertit ille solutum gaudio vultum*; hoc est, plenum. In vita S S. Iuliani & Basilissæ: *Venit ergo dies, quo vicini inuitabantur ad nuptias. plateæ sericis ornantur: & aures omnium sonis musicorum & cantilenis virginum oblectabantur: ita vt si homo etiam ferreus esset, luxuria solueretur.* vide Douzam lib.2.c.18. Pari eademque figura infra Petron. *Totoque corpore citra summam voluptatem me ingurgitaui.*

Pag.87.v.6. *Oblitus iuris humani*] id est, iurisgentium, quod gentes humanæ sibi ipsæ constituerunt, §. 2. Institut. de iur. nat. gent. & ciu. Vlp. L.1. §. vlt. & Hermogen. L.5. D. de iust. & iur. §.11. Instit. de rer. diuis. *Ius humanum* dicitur à Liuio lib.1. Senec. lib.3. de Benef. Tacito lib.19.

v.15. *Quoniam fidem scelere violasti*] Encolpius pædicator

cator Aſcylto ſocio in ſtrupro fratris Gytonis, id eſt, Cynedi ſiue pulli ſui, deprehenſo, quaſi nuntium remittit & diuortium facit. Durantius Var. lect. libro 2. cap. 11.

v. 16. *Res tuas ocius tolle*] Hæc verba videntur eſſe ſolemnia in rumpendis & diſſoluendis eiuſmodi impuris & flagitioſis ſodalitiis. Vt contrahendæ ſocietatis, ſic etiam diſſoluendæ ſunt quidam modi. Modeſtinus; *Societatem coire & re, & verbis, & per nuntium poſſe nos dubium non eſt. Diſſociamur renuntiatione, morte, capitis diminutione, & egeſtate.* Equidem renuntiatione rumpitur, puta ſi quis cognitis ſocij dolis & circumſcriptionibus, vel damnoſæ ſocietatis tædio, ſocietatem renuntiet. Exſtat velut quædam diſtrahendæ ſocietatis formula ſupra; *Aſcylte, intellego nobis conuenire non poſſe. Itaque communes ſarcinulas partiamur,* &c. Et alia apud Apuleium Mileſiæ fabulæ, lib. 10. At vero vt ſocietas; ſic etiam amicitia renuntiabatur, & indicebantur capitales & immortales inimicitiæ. Mos quoque fuit Romanorum, ſi alicuius ſuſpectam & inuiſam haberent amicitiam, renuntiare. Et qui renuntiabant amicitiam, domo interdicebant; idque erat ex ſolemnibus dirimendarum amicitiarum. Durantius Var. lect. lib. 2. c. 11. Vide ſupra ad illud; *Intellego nobis conuenire non poſſe.*

v. 17. *alium locum, quem polluas, quære*] *Locus* hîc pro turpi & obſcœna illa corporis parte accipitur, in qua maſculam auerſamque Venerem ſubagitarent. Ita in carmine libero manifeſte accipitur;

Quod virgo prima cupido dat nocte marito,
Dum timet alterius vulnus inepta loci.

Ex his quoque verſibus conſtat *locum* veteres pro muliebri vſurpaſſe natura, vt è Græcis τόπος. Durantius Var. lect. lib. 2. c. 11. Apud Græcos ſic vſurpauit Ariſtot. lib. 6. Animal. Galen. lib. 1. de Locis affect. Dioſcor. lib. 1. cap. 59. Theodorus Priſcianus lib. 2. Logico, cap. 11. *Quibus vt ætatis vergentis defectione, aut morbis locis reſidentibus, veluti partes frigentes vſus Venerij officium pernegarint.*

garint. Vtuntur Moſchion, Cleopatra, Trotula ſiue is Eros ſit, Albucaſes, alij.

verſ. 24. *ſuper quam ſolus incumbis*] hinc & *incubi* dicti pædicones. Papias; *Incuba, qui vel quæ ſemper incumbit vel incubat*. Plaut. Perſa act. 2. ſc. 4.

Video ego te, iam incubitatus es. PÆ. ita ſum. quid id attinet ad te?

At non ſum ita, vt tu, gratis. ——

Puer & ſeruus inuicem raptant pro illa re, quæ intellegi debet, & de qua apud Comicos conuicia ſumere ſerui ſolent in ſeruos. Ingenio Critico abutuntur, qui aliud ibi verbum de ſua liberalitate comminiſci ſtudent.

Pag. 88. v. 7. *familiaritatis clariſſimæ*] malim, *kariſſimæ*. Ita enim paulo poſt; *paulo ante cariſſimum ſibi commilitonem.*

v. 24. *Fulminatus hac pronuntiatione*] ſententia. dixerat enim; *commiſſique iudicem litem*, cuius proprium eſt *pronuntiare*. Non abſimiliter Iuſtinus lib. 1. *Hac denuntiatione Optimates territi*, &c. Et infra Petron. *Confuſus hac denuntiatione Eumolpus.*

verſ. 25. *ſicut eram ſine gladio*] quippe incinctus. paulo ante, *Inhibuimus ferrum*. Infra, *gladio latus cingor.*

ver. 26. *attuliſſem mihi damnatas manus, ſi non inimici victoriæ inuidiſſ.*] Plaut. Caſina;

Si nunc me ſuſpendam, meam operam luſerim,
Et præter operam, reſtim ſumpti fecerim,
Et meis inimicis voluptatem creauerim.

Gruterus Suſpic. lib. c. 11.

Pag. 89. v. 2. *præmio*] præda, vt paulo ante; *Non frueris hac præda*, &c.

v. 6. *Nomen amicitiæ*] *In tot circulis ſæculorum, in tanto ætatum lapſu, in tanta multitudine & differentia perſonarum, vix (vt ait Lælius) tria inueniuntur aut quatuor paria in amore. Hoc ipſum Arbiter noſter ingemiſcit, etſi alterius videtur induiſſe perſonam. Ait enim; nomen amicitiæ.* &c. Iohan. Sariſberienſis Policrat. lib. 3. c. 7. Huc pertinet illud Pindari in Nem. ὠδ. ί.

Οἴχεται

Οἴχεται τιμὰ φίλων τατωμένῳ
Φωτὶ παῦροι δ᾽ ἐν πόνῳ πιστοὶ
Βροτῶν καμάτου μεταλαμβάνειν.

Et illud Senecæ in Hercul. Oetæ.

Nam rara fides, vbi iam melior.

Delrio Aduerſar. in Senec. num. 602. Horum verſuum hæc eſt ſententia: ſi amicitiam vtilitate potius metiri quam honeſtate volumus, hominum profectò vita ſimilis erit ludo calculorum, & calculi inter ſe armare videbuntur. Nam in ludo tabulæ ſic diuiſi ſunt calculi in duas factiones, vt inter ſe quidem velut amici ſint, quidam hoſtes. Vnde Martial. lib. 14. epigr. 20. ſcripſit;

Gemmeus iſte tibi miles & hoſtis erit.

Quatenus autem vtile eſt ludo, iſtam calculi amicitiam ſeruant inter ſe. Igitur ſi emolumentis amicitiam ponderamus, amicitiam, cuius tanta dignitas eſt & pretium, putemus exercere calculos in tabula, & nobile opus tuendæ amicitiæ ducere. Turneb. Aduerſar. lib. 1. c. 15. Syrach c. 37. *Omnis amicus dicit; Et ego amicitiam copulaui: ſed eſt amicus ſolo nomine amicus. Nomen amicitiæ* pro ipſa amicitia, ſermo eſt elegans, nec Latinis tantum, ſed Græcis quoque & Hebræis vſurpata. Infra Petron. in carm. de bello ciuili;

——Imperij deſerto nomine fugit.

Dionyſius Cato in Diſtich. *Inimicum nomen amici*, id eſt, inimicus amicus, φίλος ἄφιλος. Dauid Pſalmo 20. *Protegat te nomen Dei Iacob.* Et nuſquam non in Sacris Literis. Videndi Bucer. Enarrat. in Matth. c. 7. verſ. 22. Scalig. in Catalect. ad Val. Catonis Diras, & Notis ad Dionyſ. Catonis Diſticha, Rittershuſ. in Not. ad Gunther. lib. 1. Lindenbrog. Comment. ad tit. Cod. ſi quis Imp. maledixer. Barth. ad Claudian. n. 2221.

v. 8. *Cum Fortuna manet*] citat & illuſtrat Iac. Magni Sopholog. lib. 4. c. 8. De vertumnis iſtis, qui amicitias vtilitate probant, neq; indignum putant ſe fieri comites inſtantis in orbe Deę. Venuſte Ouidius 2. de Ponto eleg. 3.

Diligitur nemo, niſi cui Fortuna ſecunda eſt:
Quæ ſimul intonuit, proxima quæque fugat.

Huc etiam facit illud Bœthij de Conſolat. lib. 3. proſ. 5. *Quem felicitas amicum fecit, infortunium faciet inimicum.* vbi Sizmannus in Not. n. 677.

v. 10. *Grex agit in ſcena mimum*] ita Pithœus Subſec. lib. 1. c. 17. Nam mendoſe vulgati. Pindarus; *Perithonos viro, qui priuatur amicis, paucique mortalium in ærumna ſunt fideles, ita vt ſint participes laboris.* Noti huic rei confirmandæ Ouidiani loci lib. 1. Triſt. & libro 6. de Ponto, Iſocratis in Parænesi, & Ariſtotelis lib. 7. Moral. ad numer. 602. *Gregis* nomine ludionum iuxta ac mancipiorum manipuli comprehenduntur, catastorum præſertim ac venalitiorum. Douſa Centurion. l. 1. c. 1. In q. edit. & apud Sariſberienſ. legitur, *agit nimium*, perperam, & ipſo etiam quoque Epiſcopo refragante. Sic enim eiuſdem libri cap. 8. hunc & ſeqq. verſus explicat; *Et quidem eleganti vtitur ſimilitudine; quia fere quicquid in turba profanæ multitudinis agitur, Comœdiæ quam rei geſtæ ſimilius eſt.* Vide totum locum, & de mimicis actoribus Bulenger. de Theatro libro 1. cap. 41. de aliis quæ huc faciunt Gulielmi. Plaut. quæſt. in Epid. cap. vlt.

verſ. 12. *Mox vbi ridendas*] apud Lindenbrog. legitur; *Poſt vbi ridendas.* *Riſus* nempe in comœdiis frequens. Obſeruat. var. lect. in Papinij Statij Siluar. lib. 3. epig. in Claudiam.

v. 13. *Diſſimulata perit*] malim cum Douza, *aſſimulata perit.* Bulenger. de Theatro lib. 1. cap. 41. An leg. *deſimulata*, vt *deformo, depingo, defiguro*, & talia? Pontan. in Macrob. lib. 1. cap. 7. Forte, ſi τὸ De accipiatur vt *αὐξητικὸν*, vt non *στερητικόν*. Barthius tamen veretur vt hoc nimis ſit ingenioſum, malitque ſcribere, *aſſimilita*, vt apud Plaut. *aſſimilate amare.* Animaduerſ. ad Claudian. numer. 269.

ver. 24. *Ergo me non ruina terra potuit haurire? non iratum innoc. mare? aufugi, iudicium harenæ impoſui*] *Ruina* pro terræ hiatu. Rob. Titius Aſſertion. l. 9. c. 17. Apul.

8. Meta-

8.Metamorph. *In profundam ruinam Cupidinis sese paulatim nescius præcipitauerat. Ruina,* ὀρχαϊκῶς, locus præcipitandi & ruendi, vt *labina*, locus labendi. Villiomarus Animaduers. l.9.c.20. Leg. *ausugi iudicium, harenæ impos.* Tangit præteritas suas historias, *iudicium* intellegit de adulterio, qua vxorem Lichæ corruperat. *arenæ imposui,* quia damnatus ad ferrum, nescio qua fortuita ruina euasit. de qua antea; *Non taces gladiator obscœne, quem de ruina arena dimisit.* Certe ad hanc terræ ruinam etiam ista pertinent. Lipsius Epist. quæst. l.5. ep. 19. Leg. *non etiam innoc. mare aufugi? An fugi iudiciū, arenæ imposui, hosp. occidi?* Schopp. Verisim. l.2.c.18. neque vere, neque verisimiliter. *Aufugere iudicium* dixit etiam Valerianus Cimelensis, vetus & probus auctor, serm. de bono disciplin. De *ruina* vide quæ supra adscripsimus ad illa verba; *quem de ruina arena dimisit.*

Pag.90.v.2. *Græcæ vrbis*] *Neapolim* intellegunt. atqui *Ancon* quoque *Græca vrbs* Stratoni, Plinio & Solino, quæ *Dorica* Iuuenali, quod idem valet. Est autem & Ancon in litore maris. Vide Pighium in Herc Prodic. & Fra. Schottum in Itinerario Italiæ lib. 1.

v.3. *Et quis hanc mihi solicitudinem*] alij leg. *solitudinem*. nimis multo rectius.

v.4. *Adolescens omni libid. imp.*] sc. Ascyltos.

v.6. *cuius anni ad tesseram venerunt*] Leg. *venierunt*. Lips. Epistol. quæst. l.3.c.19. *Ad tesseram venerunt,* explicare ausim *ad libertatem*, siue eam ætatem qua tesseris ludere mos sinebat. Nam puerorum & adolescentum nuces: virorum autem & senum tesseræ, id est eorum, qui iuris sui erant, nucesque reliquerant. Etenim *nuces relinquere* prouerbium apud Persium, de ijs qui virum adfectant adspirantque ad maturæ vitæ libertatem. Quid si etiam ætas togæ virili matura intelligatur, qui annus erat XVIII? Nam tribus olim tesseris ludebatur, & iactus felicissimus summusque, *ter sex*, id est XVIII. Sane de *stola togæ virilis* mox sequitur. An rescribi potest; *Cuius anni ante cellam venierunt?* vel etiam, *cuius arma ante cellam venierunt*, pro

obscœ-

obſcœnis? Explicari hoc ipſum ex alio Petronij loco poteſt; *In hunc locum me perduxit, prolatoq; peculio cœpit rogare ſtuprum. iam pro cella meretrix aſſem exegerat.* An huc facit locus ille Macrobij libr. 1. Saturn. c. 10. *Ferunt enim regnante Anco edituum Herculis per ferias otiātem Deum teſſeris prouocaſſe, ipſo vtriuſque manum tuente; adiecta cõditione, vt victus cœna ſcortoſque multaretur?* Eryc. Puteanus epiſt. ad Goldaſtum.

v. 9. *Quid ille alter*] ſc. Gnython puer.

ibid. *Quid ille alter? die qui tanquam toga*] Leg. *Quid ille alter, ô dii? qui tanq.* Lipſii Epiſt. quæſt. l. 5. c. 19. Veriſſime. Plaut. Aulul. *Perii, ô diei*: antiquè pro *dij*. Gulielm. Plaut. quæſt. in Aulul. cap. 4.

verſ. 11. *Opus muliebre in ergaſtulo fecit*] Sic ſæpe circumloquuntur nequitias ſuas. Muſæus, *κύπριδος ἔργα*. Longus lib. 4. Poemen. *ὃς ἐς μιτυλήνην αὐτὸν ἄγειν ἐπὶ γυναικῶν ἔργα σπουδάζει*. Barthius in Muſæum nu. 141.

ver. 13. *libidinis ſuæ ſolum vertit*] *Solum*, locus qui aratur: etiam pro *αἰδοίῳ*. eodem pacto ſupra luſit in ambiguitate verbi *Locus*. Sic *aruum* quoque & *ſulcus* dicuntur muliebria, vt è contra *vomer* virilia. Coluius, Douza, Schoppius ad Apuleij Anechom. Schickerath in Epiſt. Critic.

v. 15. *mulier ſecutuleia*] quæ virum appetat & ſectetur; ſi recta lectio eſt. Quamquam & reſpectus forte aliquis ad rem gladiatoriam, quia hi fugitiui, quos inducit Arbiter, olim in arena. Lipſ. Saturn. ſerm. l. 2. c. 7. de ſecutore. At non Gnython puer in arena fuit, de quo hic ſermo. Quare Fr. Pithœi explicatio magis eſt.

v. 16, *vnius noctis tactu omnia vendidit*] Leg. *vnius noctis pacto*. Apul. *Cum ipſo de vxoris noctu paciſcuntur*. Macrob. *Vnius pretium noctis*. Pontanus Notis in Macrob. l. 2. c. 2. Pro *tactu, pacto*, malim, & *paciſci noctes* mos & locutio vetus ſolebant. Er. Puteanus Epiſt. ad Goldaſtum. Ne longius à vulgata ſcriptura abeamus, an leg. *pactu?*

v. 18. *mutuis libidinib. attriti*] ſic infra de Eumolpi o-

pere

pere Venerio cum puero;*inter anhelitus sudoresque tritus. Attriti libidinibus*,λισσόπυγοι. Pollux.libr.2.οἱ δ' ἐνδεῶς πυγῶν ἔχοντες, λίσσοι, καὶ ὑπολίσσοι καλοῦνται, καὶ λισσόπυγοι nimirum nimia Veneris patientia atque affrictione detritas nates habentes: Horatio *Depuges*, Iuuenali *Depyges*.Papyas; *Marisca, proprie vesica, quæ circa podicem marium ex nimio fricatu & vsu agendi opus Zodomiticum solet eructuare. Vnde Iuuenalis:*

——Si podice leni

Scinduntur tumidæ medico ridente mariscæ.

Pag.91.v.4.*notauit me miles, siue ille planus fuit*] *Planus*, erro. Hinc *planoperipatetici*, ab Lactantio dicuntur Philosophi Aristotelici, propter inconstantiam disserendi, & eorum erraticam ambulationem. Gulielm. Plaut. quæst. in Menæchm. c. vl. Infra vocatur *vagus miles*,——*Miles vagus exstruit armis*. *Planus* ergo miles vagabundus & erraticus seu erroneus, quales sunt quos hodie vocamus Gardeknecht/quasi dicas, milites guardianos, qui guardiam, i.e. præsidia quærunt. quorum fraudes & imposturæ locum tralationi dederunt, vt *planus* pro nebulone & impostore dici cœperit.

v.5 *siue nocturnus grassator*] Abdias Propheta v.5. *si te fures, si nocturni grassatores inuasissent*. ita Seb. Castalio expressit hunc Petronij locum imitatus. Sic Gell.l.20. c.1. *qui vesperi suo viuit*, ait Plautus. Philoxen. ἡμερόκοιτος, *dormitator, fur nocturnus*. Hinc Sidon.l.1.ep.8. *vigilant fures, dormiunt potestates*. In Altercatione Hadriani Augusti & Epicteti; *Quid est nox? Laboranti requies, grassanti lucrum*. Sauaro ad Sidon.l.1.ep.8.

v.7. *constantissime*] intrepide, ohnerschrocken.

v.10. *phocasiati*] Leg. *phœcasiati*. Turneb. Aduersar.l. 1.c.15. Calcei albi *phæcasia*. Appian.libr.5. Senec.7. de Benefic.c.21. apud quem emit *phæcasia* Pythagoricus vt σεμνά. Hinc & insolens, miles *phæcasiatus* Petronio, vbi male *phocasiatus* aut *phœcasiatus*. Hæc veriora quam quod Hesych. *phæcasium* esse ait tegimen pedis rusticum. Appiani verba; ὑπόδημα ἦν αὐτῷ λευκὸν Ἀττικὸν, ὃ καὶ Ἀθηναίων ἔχουσιν ἱερεῖς καὶ Ἀλεξανδρέων, καὶ καλοῦσι

φαικά-

φαικάσιον. Marcilius ad Persium, Satyra quinta; v.11. *vultu atque ipsa trepidatione*] perinde atque Atreus apud Senec. testatur, Thyest. v. 329. *Multa sed trepidus solet detegere vultus* Eludant igitur qui volunt & susque deque habeant leges scriptas; dummodo conscientiæ non imponant, & eius stimulos subsannent; cuius intimos cruciatus proditor vultus enunciat. Quod asserit & Pelignus Vates Metamor. l. 2. v. 447.

Heu quam difficile est, crimen non prodere vultu!

Weitzius Not. in Prudentij Psychomach. l. 1. v. 702.]

v.13. *ponere iussit arma*] Hinc colligimus tantum milites arma portasse, ceteros inermes per vias incessisse. Et si qui cum armis à milite deprehensus fuerit, ab eo spoliatum & arma ponere iussum. Infra de hoc eodem grassatore ait Encolp. *Profuit etiam Eumolpo miles ille, qui mihi abstulit gladium.* Videtur autem hæc grassantium & raptorum formula fuisse; *Pone arma, & malo caue.* Fortassis etiam apud Germanos, de quibus id innuere videtur Ratpertus Turegiensis in Casib. Mon. S. Galli, vbi Gold. in Gloss. tom. 1. Alaman. script.

Formula raptorum.

v.18. *Non bibit inter aquas*] in auaritiam & pecuniæ studium. Scalig. in Catalect. Vide Boethium de consolat. Philos. l. 3. metr. 12. ibique Thomam Aquinat. & Natalam Comitem in Mytholog.

ibid. *poma aut pendentia carpit*] al. *nec carpit pendula poma.* quod mihi quidem magis arridet.

v.21. *Diuitis hac magni*] Catho;

Dilige denarium, sed parce dilige, formam.

Illi enim parce denariorum formam diligunt, qui pro sola necessitate quærunt. Sed formam illi desiderant, qui denarios vendicant non pro necessitate, sed pro superflua auiditate, quod faciunt diuites, iuxta illud Petonii;

Hoc magis sitiens erit omnia cernens
Qui timet & sicco; &c.

Iacobus Magni Sopholog. l. 6. c. 18.

v.24. *Nequaquam recte faciet qui cito credit*] al. *Numquam recte facit, qui cito credit.* Iesus Sirach c. 19. *Qui cito credit, leuis est corde.* Calixtus P P. ad Episcopos Galliæ;

Inno-

Innocens dum credit facile, cito labitur. Plura consignarunt Sauaro ad Sidon.l.8.ep.11. & Goldastus ad Columban.cap.7.v.40. Plancus lib.10.Epistol. famil.ad Cicer. *Credulitas error est magis quam culpa.* Iustinus lib 11. *Quicquid in eo sit, credulitatis, non perfidiæ, culpam esse, cuius tamen iam magna se supplicia pependisse.* Iacobus Magni Sopholog.l.5. c.11. post Petronij verba; *Prudentis est vt de facili non credat, cum non petat maturitas leuitatem congruens prudentibus. Namque qui cito credit, cito fertur inconsultus.itaque sapienter non viuit. Prudentis igitur credulitas nec suspicionis modum habeat, sicut opinio; nec certitudinem mox accipiat, sed more medio se gerat: quia, teste Varrone in suis Sententiis, fides est media & opiniones & scientiæ, neutrum attingens. Prudens igitur de facili non credat*, &c.

v.26. *Nemo cœlum putat*] i.e. fata & prouidentiam diuinam, quæ cœlitus destinantur. Infra; *Habeo tamen quod cœlo imputem, si nos fata coniunxerint.*

Pag.92.v.1. *omnes opertis oculis bona sua computant*] Iac.Magni Sopholog.l.5.c.13. *Nec solum homines peccata propria non intelligunt, sed etiam bona quædam si fecerint, sublimare valde contendunt: iuxta illud Petronii;*

Omnes apertis oculis bona sua computant. Verior tamen lectio est, *opertis.*

ver.5. *Quod non exspectas ex transuerso fit*] Similis sententia apud Plaut. Mostell.a.1.sc.1.in fi.

——*Sed vnum hoc scito, nimio celerius*
Venire quod molestum est, quàm id quod cupide petas.

vbi Lambinus in Comment.

v.9. *Vbicumque dulce est, ibi & acidum inuenies* Claudian. *mella tegunt apes.* vide Boeth. l.3. metri 7. Barth. ad Claud. n.869. Similis sententia apud Gregorium M. in Moralib. Et vulgo dici amat; *Vbi mel, ibi fel,* ex Apuleio. *Acidum*, i.e. amarum, λυπηρὸν, saur. Infra; *Siccatoque auide poculo, negat sibi vmquam acidius fuisse.*

v.12. *Nemo nostrum non peccat, homines sumus non Dii*] Terent. *Homo sum, humani à me nihil alienum scio.* Iustinianus Imp. in L.2.§.14.C.de vet. iur.enucl. *Penitus in-*

nullo

nullo peccare, diuinitatis magis quam mortalitatis est: quod & à maioribus dictum est. Et in l.3.§.13.eodem tit. *In nullo aberrare seu in omnibus irreprehensibilem seu inemendabilem esse diuinæ vtique solius, non autem mortalis est constantiæ seu roboris, quemadmodum & à maioribus dictum est.* Dictum illud maiorum forte tale fuit; μηδὲν ἁμαρτεῖν ἐστὶ θεῶν καὶ πάντα κατορθοῦν. Petronius infrà; *Fateor me sæpe peccasse: nam & homo sum, & adhuc iuuenis.* Constantinus M. Imp. Orat. ad Sanctorum cœtum cap.vl. *Humanum videtur aliquando errare: at in humanis erroribus Deus est omnino expers culpæ.* Simonides; πάμπαν δ' ἄμωμος οὔτις. Dionysius Cato in Distich. ——*Nemo sine crimine viuit.* B.Iacobus Apostolus in Epist.

v.18.*Zeuxidos*] de hoc Cicero, Plinius, Plautus Pœnul. Festus in *Pistor*, Val. Maximus.l.3.c.7.

v.19.*manus*] i.e. picturas. Sic dicitur χεὶρ Ἀπελλοῦ, χεὶρ Πολυκλείτου, apud Pollucem. *Manus* etiam pro scriptura: quia nimirum γράφειν Græcis & pingere notat & scribere.

vers.21.*naturæ veritate*] Douza leg. *varietate*: aliter quam bene. *Veritas* opponitur rei fictæ; qualia Protogenis *rudimenta* Opponuntur enim inter se *veritas*, id est res ipsa, & *rudimentum*, id est imago & simulacrum. Vnde Cicero pro Q.Roscio; *Quod est veritate falsum*: h. e. reipsa. vide Castalionem in Annotat. ad cap.1.Ioannis Euangel.

Pag.93.v.1.*Aquila ferebat cœlo sublimis Deum*] sc. Ganymedem. In Priapeijs;

Quodque Ioui dederat, qui raptus ab alite sacra
Miscet amatori pocula sacra suo.

ver.9.*Iuppiter in cœlo suo non inuenit quod eligeret, &c.*] Similia apud Terentium in Eunucho.

v.10.*peccaturus* adulteraturus, scortaturus. hæc est propriissima notio huius verbi *peccare* pro pellicari, h. e. scortari, mœchari. Balbus Catholico; *Peccare dicitur quasi pellicari. & inde peccator; quod nomen antiquitus tantum flagitiosos & libidinosos significabat: sed postea transiuit*

transiuit in appellationem omnium iniquorum: & dicitur peccator quasi pellicator. Hinc *peccatrix* pro meretrice. Auctor ad Cornel. Papam de Passione Christi; *Filio prodigo reuertenti non improperas luxum: mulieri adulteræ non opponis prostibulum: peccatricis publicæ non recusas seruitium.* Hinc & in sacra Scriptura *peccatores* dicti præuaricatores diuinorum præceptorum, quod spreto & relicto thoro Christi cum alienis Dijs adulterentur, & castitate Ecclesiæ prostituta cum carne, mundo & Diabolo libere voluptentur.

v. 15. *& omnes fabulæ* &c. *complexus*] v.c. *& hos fab.* Fort. *& suos fabulæ.*

v. 18. *Ligurgo crudeliorem*] Referunt interpretes ad eum Licurgum, de quo infra legitur; *Quidquid Ligurgi villa grassantibus exhibuisset.* Non recte, quomodo mihi persuadeo. Nam illa grassatio multo tempore post accidit, quam hæc fierent. Quare nihil dubito de Lycurgi illius crudelitate interpretari, quod & Ammianus lib. 22. *Iudicibus Cassiis tristior & Lycurgis.* Et lib. 30. circa fin. *Iudices nunquam consulto malignos elegit: sed si semel promotos agere didicit immaniter, Lycurgos inuenisse se prædicabat & Cassios.*

v. 19. *Cum ventis litigo*] prouerbialis locutio, omnibus linguis & gentibus vsurpata. Iob cap. 6. *Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, & in ventum verba profertis:* hoc est, inania, φαῦλα, sine pondere & effectu. Coluthus in Helenæ raptu;

Ὣς ἡ μὲν πολύδακρυς ἐς ἠέρα φωνήσασα,
Μητέρα μαστεύουσα μάτην ἐπλάζετο κούρη.

Hepidannus Iunior Sanctgallensis de Vita S. Wiboradæ lib. 1. c. 25. *Ille afflictum clamitans cum cognouisset se preces in ventum fundere, surrexit.* Aleonora Angliæ Regina in Epist. ad Cælestinum Papam apud Petrum Blesens. epist. 145. *Sed quid talibus immoror? curro in incertum, & aera verbero, atque in ventos nostri gemitus euanescunt.* Aul. Sabinus Eleg. 2. sub persona Demophontis ad Phyllidem;

Nunc venti mea verba ferant, qui verba tulerunt.

 id est,

id eſt, euaneſcant, & nihil apud te proficiant. Suidas; Ἀνέμῳ διαλέγῃς, ἐπὶ τῶν ἀνηκόων. Cui ſimile & iſthoc apud eundem; Ἀνέμους γεωργεῖς, in caſſum niteris, fruſtra laboras. Sic dare verba in ventos dixit Ouid. Et *ventoſus* dicitur is, cuius promiſſa pro ſpiſſo eueniunt, aut in ventum abeant, qui multa promittit, & pauca præſtat. Dionyſius Cato in Diſtich.

Ne ſis ventoſus, dum vis vrbanus haberi.

item vanus & mendax. Oſeæ cap. 9. v. 7. *virum ſpiritualem*, hoc eſt, ventoſum. Loquitur autem de vanis Prophetis.

v. 20. *ſenex canus & exercitati vultus*] ita vocat poetæ pallidum & macilentum vultum. Hinc & imagines Poetarum macræ pingebantur. Iuuenal. ſaty. 7.

Vt dignus venias hederis & imagine macra.

De pallore poetarum, & ſtudioſorum hominum, eiuſque cauſſa vide Rader. ad Martial. l. 7. epig. 4.

v. 21. *qui videretur neſcio quid magnum promittere*] accipi poteſt *promittere* de vultu, quaſi eius vultus aliquam eruditionem promitteret, hoc eſt, præ ſe ferret. Rittershuſius Not. in Phædrum.

verſ. 24. *eum ex hac nota literatum eſſe, quos odiſſe, &c.*] ipſo vultu Eumolpum ex eo genere hominū adgnoſcit, quod odiſſe diuites ſoleant, ſcil. Poetam. Barthius in Ceir. Virgil. nu. 1. Leg. *eum ex hac nota literatorum eſſe*, intelligit Poetas. *Ex hac nota*, id eſt, talis, phraſi Petroniana. Schopp. Veriſim. l. 2. c. 18.

Pag. 94. verſ. 1. *ſi modo coronis aliquid credendum eſt*] Philoſophi coronati in theatro. Syneſius ad Pæon. οὗτοι μὲν, οὓν ἔσων λαμπροὶ, καὶ τοῖς θεάτροις στεφανοῦσθαι. Iungerman. Sed hic locus de coronis poeticis capiendus eſt, ſuper quibus multa P. Faber in Agonoſtic. Iacob. Pontanus ad Virgil. Eclog. 7. Claudius Minos ad Alciati Emblema 204. Raderus ad Martial. l. 8. epig. vlt.

v. 3. *Quare ergo, inquis*] al. *inquit*. Pflug. *inquio*. Sed nihil mutandum: eſt enim præoccupatio.

v. 5. *Amor ingenij neminem vmquam diuitem fecit*] Sic mox; *Neſcio quomodo bonæ mentis ſoror eſt paupertas*. Cuius rei

ius rei caussam inquirit Aristotel. Problem. 4. sect. 29. Rittershusius ad Phædr. ——*Virtus laudatur & alget*. Tilemannus in Discursu Philolog. de Historicor. delectu, pag. 200. Dicta in hanc sententiam vetusta congessit Taubmannus Commentar. in Plautum Stich. a. 2. scena 1.

vers. 4. *Qui pelago credit*] in tenuis fortunæ homines. Scalig. in Catalect.

v. 7. *præcingitur auro*] eleganter: quia in zona res pretiosæ, vt aurum, argentum, &c. Sueton. Vitell. *Zona se aureorum plena circumdedit*. Hinc Egesippus l. 5. c. 24. *auro & argento succinctos* dixit. Perrenonius Animaduersion. & var. lect. l. 1. c. 13.

v. 8. *vilis adulator*] Sarisberiensis de Nugis Curial. l. 3. c. 13. Rauis. Textor in Epithet.

ibid. *picto iacet ebrius ostro*] Innuit, parasitos & adulatores ad amplissimas fortunas Principum stoliditate euectos, priorum vitæ sordium non amplius memores, reliquos præ se despicere rerum successu elatos. Ita enim ebrius interdum metaphorice capitur pro dementato & mentis ob rem aliquam nimio immodicam haud compote, quia *ebrietas* mentem alienat & expectorat ob immodicum potum. H. Iunius Animaduersion. l. 3. c. 6. & fusius Gilb. Cognatus in Adagior. sylloge.

v. 10. *pruinosis*] hanc lectionem agnoscit & Puteanus, Epistolar. fercul. secund. ep. 3. Ammianus lib. 22. de Scythis; *Squalentes & pruinosus ferarum tetro ritu vescuntur*. id mox declarat; *Aquilone cæditur & pruinus*.

v. 12. *Non dubio ita est*] al. codd. *Non dubie*, vt infra; *Haud dubie credentibus indicauimus*.

v. 14. *propter morum differentiam odium habet*] in eundem sensum Boethius de Consolat. Philosoph. lib. 1. pros. 3. *Quod nostris moribus instituti, studiis improborum dissimillimi videbantur*. vbi Sitzmanus in Notis nu. 70.

vers. 17. *qui solas exstruere diuitias curant*] pari elegantia Phædrus *exaggerare opes*, & Cicer. *exaggerare rem familiarem*. Rittershusius ad Phædrum. Dicuntur autem

pulcherrime *incubones*, ἐπικεκυφότες, qui toti in opes & diuitias incumbunt.

v. 23. *bonæ mentis soror est paupertas*] quæ Apuleio in Apolog. *philosophiæ vernacula*: Chrysostomo in Acta Apostol. hom. 16. *mater sanitatis*. Scip. Gentilis Comment. in Apul. Apolog. nu. 243.

v. 27. *ipsis lenonibus doctior*] astutior, fraudulentior. verbum Comicum Plauto & Terentio perpetuum. videndus Schopp. Explanat. in Mostellar.

Pag. 95. v. 9. *de vsu formosorum*] qui vsum sui dent viris. Sic Hieronymus quoque in Vita Ioannis Monachi, Val. Maximus, Plautus, atque alij *vsum* in muliere eodem modo accepere. Barthius Ablegmin. Critic. lib. 2. cap. 1. Pamphilus ad Galatheam apud Maurilianum;

En lasciua Venus nos ad sua gaudia cogit,
Inque suos vsus non iubet ire simul.

Plautus pro *vsu* dixit *vsuram*. vnde *vsurarius*, cuius vsuram capimus, vel quo vtimur, ad eam faciem, sicut *commodatarius*, *mandatarius*, &c. In Prolog. Amphitruon. de Ioue adultero;

Alcumenam vxorem cepit vsurariam.

de qua vide Goldastum docte eleganterque dissertantem contra interpretum nugas Plautin. lection. lib. 1. capite 4.

v. 11. *tam seuera tristitia*] Argumentum huius fabulæ, siue historiæ verius, quale est satyræ 2. apud Iuuenal. in principio. videlicet oretenus & pallio philosophari hypocritas, aut scientiam rerum præferre memorabilium: postmodo cum soli sint, facere paria Cybeles apud Apuleium Gallis, aut Petroniano huic Eumolpo. Barth. ad Claudian. nu. 3120. *Seuera tristitia*, id est, tristiore & pædagogico vultu, siue (vt hodie dicere licet) Monastico, hoc est, hypocritico. Sueton. Nerone c. 37. *Pæto Thraseæ* (sc. mortis caussa fuit) *tristior & pædagogi vultus.* De cuiusmodi simulatoribus Sidonius Apollinaris l. 3. ep. 13. *Facilius obtingit, vt quispiam seria loquens viuat obscœne, quam valeat ostendi, qui pariter exi-*

ter existat improbus dictis, & probus moribus. Theobaldus Episcopus in Physiologo, de Syrene loquens;

Vtpote sunt multi, qui de virtute locuti
Clunibus indulgent.——— Ex illo Iuuenal. sat. 2.
———*Et de virtute locuti*
Clunem agitant.———

v. 12. *violari aures meas obscœno sermone nolui*] Leg. *dolui.* Gruter Suspicion. l. 5. cap. 12. Improbe. imitatur enim Varronem Agathone; *Virgo de conuiuio abducatur ideo, quod maiores nostri virginis acerbæ aures Veneris vocabulis imbui noluerunt.*

v. 13. *tamquam vnum ex philosophis*] bene cum genere humano ageretur, si Eumolpus postremus fuisset eorum, quibus philosophia in ore. nunc hodie plerosque numeres,

Qui Curios simulant, & Bacchanalia viuunt.

Gruter. Suspic. l. 5. c. 12.

v. 17. *prædator corporis*] adtemptator pudicitiæ. sic supra dixit; *Egreditur superbus cum præmio Ascyltos:* hoc est, præda, scil. Gnythone.

v. 20. *ludum arctauerat*] scil. literarium.

ibid. *pigritiamque recedendi*] otium, vt apud Martialem l. 12. epigr. 4.

Tu facis ingenium, tu, si quid posse videmur,
Tu das ingenuæ munera pigritiæ.

id est, otio liberali, à quo literati dicuntur *Scholastici* & *Otiosi.* Petronij sententiam Germanicis verbis optime exprimimus, **Als wir faul vnd müdt waren/vnd der Jung schlaffen begert.**

v. 21. *recedendi*] Leg. *recitandi.* Iungermannus. Puto *recedendi*, intelligi & tolerari posse, Putean. epistola ad Goldastum.

v. 24. *timidissimo murmure votum feci*] qui cupide & ardenter aliquid à Diis petebant, tacitos ac murmurantes vota facere solitos ab aliis annotatum est. Eius rei exstat exemplum & in Sacra Historia 1. Reg. 1. v. 10. & seqq. de Anna Elcanæ vxore votum in templo pro apertione vuluæ suæ faciente: & quidem vers. 13. sic le-

gitur; *Porro Anna loquebatur in corde suo, tantumque labia illius mouebantur, & vox penitus non audiebatur* &c.

v.27. *pars columbarum*] apposite. nam *columba* & *palumbes* Veneri sacræ Rader. ad Martial. l. 8. epig. 28. sed & inter obscœna & nequam vocabula. Gruter. apud Taubmann. ad Plaut. Bacchid. act. 1. sc. 1.

Pag. 96. v. 14. *totoque corpore me ingurgitaui*] Ouid.

——*ingentique imples Achille.* Freherus.

v. 18. *ad aurem male dormientis*] *male*, id est, simulanter. Sic infra; *irrepsi tamen & male repugnanti gaudium extorsi.*

Pag. 97. vers. 1. *in vnum omnia vota coniunxi*] *vota* in verbis nuptis. Supra; *Fruorque votis vsque ad inuidiam felicibus.* Inscriptio sepulchralis Romana;

Incrata Veneri spondebam munera supplex,
Erepta coniux virginitate tibi.
Persephene votis inuidit pallida nostris,
Et prematuro funere te rapuit.

Omnia dixit, vt infra; *Forsitan dum omnia concupisco, voluptatem tempore perdidi.* Sensus est prætextatus & nequam.

v. 13. *vbi est asturco*] Iacob. Spiegelius Schol. ad Ric. Bartholini Austriad. lib. 9. Rader. ad Martial. lib. 14. ep. 176. An leg. *Astur?* Volaterranus lib. 25. de accipitribus; *Astorgios Pausanias ponit, quos Italici Astores dicunt, Astures alij vocant.* videndus Æmar. Ranconetus au liure de marine, venerie & faulconnerie, & Ioan. Nicotius au Thresor de la langue Francoise.

v. 26. *irrepsi tamen*] *Irrepere est clanculario & fraudulenter capere.* Barth. ad Claud. num. 1439. Tralatio à serpentibus. Strabo Epigrammatarius lib. 1. in adolescentem pathicum nomine Draconem;

Ἐστὶ Δρακών τις ἔφηβος· ἄγαν καλός. ἀλλὰ δράκων ὤν,
Πῶς εἰς τὴν τρώγλην ἄλλον ὄφιν δέχεται;

Hinc mollitiei pœnam diuinam legimus, inguinis in serpentem μεταμόρφωσιν. quam refert de libidinoso Clerico Thomas Brabantinus, ex narratione Bonifacij Lausannensis Episcopi, lib. 2. de Propriet. apum, vbi in-

vbi inter cætera; *Vbi hoc ſemel, vt erat ſolitus, attentaret, manu inter crura loco virilis membri colubrum apprehendit.*

v. vlt. *gaudium extorſi*] *gaudia* ſunt, quę propinat γλυκύπικρος illa Dea. Propert.

Quanta ego præterita collegi gaudia nocte.

Calpurnius Eclog. 1.

Dum negat amplexus nocturnaque gaudia nobis.

Nemeſianus Eclog. 2.

——Veneriſque imbutus vterque
Tum primum dulci carpebant gaudia furto.

Barthius ad Claudianum, num. 1552.

Pag. 98. v. 1. *indelectatus*] pro, delectatus, cuius generis contrarias notiones huius præpoſitionis annotauit Alb. Gentilis de Latinitate vet. Biblior. verſ.

ibid. *nequitia mea*] delitiis & fracta mollitie. Barth. ad Claudianum num. 1491. Papias; *Nequam, qui nequit ſe continere à ſceleribus. item nequam dicitur luxurioſus, quia incontinens eſt.* Huguitio; *Nequicia, malicia & luxuria.* Hermas in Paſtore lib. 1. cap. 1. *Quando tibi turpe verbum aliquod locutus ſum? Tunc illa ait; in corde tuo aſcendit concupiſcentia nequitiæ.* Et cap. 2. *Sed etiam nunc adiecerunt peccatis ſuis libidines, & commaculationes nequitiæ.* Hinc capiendus & interpretandus veteris Poetæ verſus;

Nequitia eſt quæ te non ſinit eſſe ſenem.

Et Siracidis Interpres cap. 9. verſ. 1. *Non celes mulierem ſinus tui, ne oſtendat ſuper te malitiam doctrinæ nequam.*

v. 4. *ſenſum meum*] voluntatem, promiſſum, vel affectum & beneuolentiam, qua in eum vtar. vt nihil opus ſit emendatione.

v. 10. *plenæ maturitatis*] eſt deſcriptio ephœbi. Virgil. lib. 7. *Iam matura viro, iam plenis nubilis annis.* Claudia. *plenis adoleueras annis*, Barth. n. 2538.

v. 11. *annis ad patiendum geſtientibus*] Puellæ ἐν τῇ ἀκμῇ dicuntur *Catullæ*, & *Catullire* Latinis: ὀργᾷν, σφεγᾷν, τραγίζειν Græcis. Hippocrates de iuuenibus; ἐπὴν ἀφροδισιάζειν ἄρξωνται ἢ τραγίζειν. Ariſtot. Hiſtor. animal.

mal. lib. I. c. 7. Didius nomine Ciceronis in ea in Sallust. *Et ætas tua iam ad ea patienda, quæ alteri facere collibuisset, exoleuerat.*

ver. 19. *Quare non facimus*] turpi etiam verbum Ouidio, Martiali, aliis. & desumitur origo à Græcis, qui ποιεῖν dicunt. idem est *perficere*, vt in Iul. Capitolino, & hoc Ouidij loco;

Sed sensim tarda perficienda mora.

Et elegans est iocus apud Martial. lib. 3. ep. 79.

Rem peragit nullam Sertorius, inchoat omnes,
Hunc ego cum futuit non puto perficere.

Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. I. epigrammat. num. 2.

v. 23. *Erectus his sermonibus*] Butschius leg. *Experrectus*. quod non placet. *Erectus*, id est, consolatus sermonibus Eumolpi.

Ibid. *cum pulcherrimæ artes periissent*] Legen. *cur pulch.* Schop. Verisim. lib. 2. c. 18.

Pag. 99. v. 4. *tropica*] conuersiones, mutationes. Dan. Heinsius in Satyr. Hercules tuam fidem, siue Munstero Hypobolim. *Quis Deus tropica hæc induxit? aut quæ hæc est commutatio.*

v. 9. *Itaque* * *hercula omnium herbarum succos*] num, è *pergula?* vt à Democrito contemptum patrimonium, & paupertinam domum significaret. Lucianus quidem in Philopseude scribit, Democritum in monumento clusum fuisse, atque ibi admirãda illa scripsisse. Lipsius Antiq. lect. lib. I. c. 8. Leg. *Itaque argilla herb. omnium succos*. id est, in testa seu vase argillaceo coxit. Schopp. Verisim. lib. 2. c. 18. in qua tamen coniectura valde nutat: non item in Arte Crit. vbi affirmanter ex veteris scripturæ vestigiis *arcula* fecit *argilla*. Al. *harcula*. Leg. *arcula*, id est, prætorio. Euphormio Lusininus siue Guilhelmus Barclaius Pater in Satyrico. Leg. *harcula*. Nemo fuit qui daret significatum ignotiori vocabulo. Fuere qui emendarent. At ego ex Victruuio euidenter demõstrabo, *arcam* esse machinam, qua marinus fluctus à portu reprimitur, & inde diminutum *arcula*,

arcula, machina qua humor alicũde exprimitur. Schickerath in Epiſt. Critic.

verſ. 13. *Eudoxus quidem*] al. *quidam*. peſſime. *Quidem* particula eſt affirmandi, pro, certe, profecto.

v. 17. *ter helleboro*] Lucian. βι. πϱ. meminit. alludit & in 2. Verar. vbi ἠκούομεν δὲ περὶ Χρυσίππου, ὅτι οὐ πρότερον αὐτῷ ἐπιβῆναι τῆς νήσου θέμις, πρὶν τὸ τέταρτον ἑαυτὸν ἐλλεβορίσῃ. Idem de Carneade Academico tradit Plin. li. 25. c. 5. Pro Chryſippo etiam eſt Tertullianus de Anima, c. 6. vbi prouerbialis eſt locutio; *Tales in puteum, Chryſippus ad elleborum.* vide Eraſmum in prouerb. *Bibere elleborum*, Chil. 1. cent. 8. adag. 51.

verſ. 20. *Myron*] huius meminere Cic. 6. in Verr. & in Bruto, Strabo, lib. 14. Victruuius præf. lib. 3. Statius 2. Sylu. Quintilian. lib. 3. Symmach. lib. 1. ep. 25. Iuretus ad Symmachum, lib. 1. ep. 23.

v. 24. *Paratas quidem artes*] *paratas*, i.e. iam inuentas ac traditas, nedum vt noui aliquid indagemus.

Pag. 100. verſ. 5. *ne bonam quidem mentem aut valetud.*] Stoici tria potiſſimum à Diis rogabant, bonam mentis, bonam animi valetudinem, tertio corporis. ex Iuuenali,

Orandum eſt vt ſit mens ſana in corpore ſano.
Fortem poſce animum, mentis terrore vacantem,
Qui ſpatium vitæ extremum inter munera ponat,
Naturæ qui ferre queat quoſcumque labores.

v. 9. *ſi theſaurum effoderit*] mortes ſuorum & inuentio theſauri, inter exempla votorum hominis auari ſolent iungi. Dio Chryſoſtomus in 4. de Regno; τοὺς δὲ θεοὺς τέλεον οὐκ εἶναι λογίζεται, ὅτι μὴ πολλοὺς αὐτῷ μηδὲ μεγάλους θησαυροὺς παραδεικνύουσιν ἢ θανάτους τῶν οἰκείων τινῶν καὶ συγγενῶν, ὅπως ἔχοι κληρονομεῖν. Caſaubon. in Perſ. Satyr. 2.

verſ. 11. *Ipſe Senatus recti bonique præceptor*] vide Broſſæum in Caſſiodorum Variar. lib. 4. epiſt. 4. Iuretum ad Symmach. lib. 1. ep. 46.

ver. 15. *Iouem quoque peculio exorant*] Sulpicius Seruaſtus epig. in Auaritiam;

Hoc cœlo iubeas vt petat, inde petet.

Lindenbrog. Notis in Catalect. Præclare Persius;

Quid iuuat hoc, templis nostros immittere mores?

stultos esse probans, qui frustra Diis pretiosa dona offerant, qui diuitiis nec capiuntur nec vtantur. *Quid iuuat*, id est, in quem finem in hoc facimus, quod corruptelam morum nostrorum inferimus in res religiosas? nam quia luxuria & auaritia animos nostros occupant, ideo sic erga Deos nos gerimus, quasi & illi essent luxuriosi & auari. Casaubon. in Pers. Sat. 2.

vers. 21. *Troiæ halosin*] Tryphiodorus scripsit Ἰλίου ἅλωσιν.

v. 22. *Opus versibus pandere*] *Opus* pro carmine etiam Ebræis. Psalm. 44. v. 2. *Dico ege opera mea Regi.* Bucerus.

vers. 25. *messis*] annus. sic & *aristas* pro annis posuit. Virgil.

vers. 26. *atro dubia*] Iungermannus leg. *atrox dubio.*

Ibid. *Pendebat*] dubia erat. Barthius ad Claudianum. 460.

vers. vlt. *Delco præfante*] Leg. *profante. Profari* verbum est oraculo Delfico & Vatib. suum quasi & proprium. Lucret. lib. 6.

Pythia quæ tripode ex Phœbi lauruque profatur.

Schopp. Verisim. lib. 2. c. 18.

Pag. 101. v. 1. *scissaque*] al. *spissaque.*

v. 2. *Robora*] quercus. Non multo post;

Roborea moles spirat alieno metu. Virgilius;

Hanc tamen immensam Calchas attollere molem.
Roboribus textis, cœloque educere iussit.

Rob. Titius Assertion. lib. 1. c. 25.

v. 5. *Irata virtus*] pro, irati viri, hoc est, milites, abstractum pro concreto, & semper de militibus hominibusque bellicosis accipitur. Explanat ipse se Petronius infra hoc versu;

Danai relaxant clostra, & effundunt viros.

Esdras Iunior lib. 1. cap. 4. v. 10. de Regis potentia; *Et omnis plebs & virtutes eum obaudiunt:* id est, tam plebeij, quam milites & potentes. Est autem modus hic loquen-

loquendi Hebræis quam familiarissimus, de quo videndus Beza Annot.in Apocal.c.13.v.10.

Ibid.*graues Equi recessus*] *graues recessus* bene Wouwer. interpretatur grauidos, ad exemplum Virgilij, qui *machinam fœtam armis* appellauit. Zinzerl. Miscel. Critic. lib.2.c.5. Sarisb.lib.8.c.7. *Porcum Troianum ideo sic vocabant, quasi aliis inclusis animalibus grauidum, sicut Troianus ille equus grauidus armatis fuit.* Ennodius in Epist. *Ita dotatus liberalibus institutis bonam mentem cura grauidam ad spem germinis melioris attollit.*

v.6.*in voto latent*] dignus vindice nodus, quid sit, *in voto latere.* Scio non male posse dici, illos iam inclusos vnice huic intentos voto, vt dolus dextre succederet. Sed alio collimasse & in tropo perstitisse Arbiter mihi videtur: vt videlicet quemadmodum in voto spem hominis siue embryonem esse dicimus; ita & inclusos equi Duratei aluo dicat in voto latere. Zinzerling. Rectius alij *in voto interpretantur,* i.e. in equo votiuo.

v.7.*O patria*] Plaut. Bacchid. act.4. sc.9.

O Troia, ô patria, ô Pergamum, ô Priame.

Adi Lambinum.

v.8. *hoc titulus fero incisus, hoc ad fata compositus Sinon*] v.c. *hæc ad fata.* Leg. *Impositus, hoc ad fata comp. Sinon*, *Ferum* appellat equum Troianum Virgilij & Catulli exemplo. *Titulus* autem huic impositus erat voti. Vnde paullo ante dixit; *Stipant graues Danai recessus.... & in voto latent.* Gul. Canterus Nouar. lect. lib.3.c.14. *Fero.* id est, equo. Hinc *ferinus* pro equino apud Virgil. Vnde Centauri *semiferi*, quod dimidiata parte equos repræsentarunt, dicti. Prudent.

Feros instigant subitis clamoribus atque
Flagellis.—————————Virgil.
Inque feri curuam compagibus aluum.

Gifan. Ind. Lucret. Schopp. in Miscel. Barth. ad Claud. num. 943.

v. 10. *& mendacium in damnum potens*] Leg. *en mendacium.* Stewechius ad Apulei.

verf. 11. *Iam turba portis libera*] Portas enim & mœnia quoque

quoque ipſa, diruerunt Troiani, quo equum admitterent. Simmias Rhodius in Securi; Εὔπας.—

Επειὸς πέλεκυν, ὁπ πόλιος πύργων,
Θεοδμήτων κατέρειπεν αἶπος.

ita enim ibi legend. ex certiſſima Scaligeri emendatione.

ver. 12. *In vota properant*] Iungerman. leg. *In fata properant* fortaſſis: & *Fata* vocare videtur illas res, quæ fatum Troiæ portenderent & interitum. Plaut. Bacchid. act 4. ſcen. 9. *Dum ibi exquirit fata Iliorum.* Ipſe Petronius ſtatim poſt; — *Fata ſed tardant manus.* v. c. habet, *Iam vota properant*, ſcil. turba Troiana ſeu ciues Iliénſes. *Properare vota*, id eſt, equum, quem Graij vouerant, eſt feſtinare in vrbem admittere. Iudica, Lector, & arbitrare Aribitro ſuum ſibi honorem.

ver. 14. *namque Neptuno ſacer*] Iungermann. leg. *Iamque.* veriſſime.

v. 15. *Laocoon*] v. libb. *Laucoon:* ſicut *Laudice, Laumedon, Boudicea*, pro Laodice, Laomedon, Boodicea. Bongarſius Not. in Iuſtinum lib. 13. ſic infra *Lauconte*, pro Laocoonte. ſic *Lautumiæ*, non laotomiæ. Senec. *Laudicea*, pro *Laodicea.* Plin. epiſt. Scal. ad Feſt. *Alumento.*

v. 16. *mox reducta cuſpide Vterum notauit*] Virgilius;

———ſacram qui cuſpide robur
Læſerit, & tergo ſceleratam intorſerit haſtam.

Rob. Titius Aſſertion. l. 1. c. 25. *Reducta*, i. e. nudata, ex vagina, in quam ducta ſiue condita erat, diſtricta. Mopſ. eodem ſenſu dicit, *Gladios retractant.*

v. 17. *vteri notauit fata, ſed tard.*] Virgil. 6. Æneid.

Cum fatalis equus ſaltu ſuper ardua venit
Pergama——— Senec. Agamemn.
Fatale munus Danaum traximus noſtra
Creduli manu———

Delrio in Aduerſar. ad Senec. Trag.

v. 22. *Roborea moles*] al. *Robora.* fort. *Robuſta*, vt *robuſta materia.* Catoni & Varroni, pro, robuſtea.

ibid. *ſpirat alieno metu*] ſuſpirat, gemit præ metu, qui non ſe, at alios tangebat.

v.25. *celsa qua Tenedos mare*] *Qua* pro vbi. cuius notionis elegantiam & probitatem aduersus Giphanium euincit Schopp. in Verisimil.

v.vl. *Vndaque resultat scissa tranquillo minor*] explico, *Vnda minor resultat, quæ scissa tranquillo est.* Tertullianus de Pallio; *Sic & mari fides infamis, dum & flabris æquæ mutantibus de tranquillo probum, de fluctibus temperatum, & extemplo de decumanis inquietat.* Puteanus epist. ad Goldastum.

Pag.102.v.2. *Longe refertur*] *Longe,* i.e. è longinquo.

v.4. *angues*] serpentes vel dracones marini. Amos. c. 9. v.3. *Et si celauerint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti, & mordebit eos.* quamuis ibi pro leuiathane seu balæna à quibusdam accipiatur.

v.10. *infulis stabant sacri*] *sacri,* i. e. sacerdotes. Paulo prius de eodem Laoconte; *Neptuno sacer.*

vers.15. *Vterque fratri transtulit pias vices*] V.C *pictas.* Leg. *pietas.* &, *vtrique.* Lindenbrog. Var. lect. in Catal. Non placet.

v.19. *Iam morte pasti*] al. *In morte parci,* Fort. *Iam non reparci.* vide Gifan. Ind. Lucret. & Iuretum in Symmach.

v.22. *Peritura Troia perdidit primum Deos*] Credebant Genios vrbes expugnandas vel sponte deserere, vt de Troia significat hic noster, & Sen. in Troad. v.53. vel solemni prece euocatos; vt de Veiis tradidit Liuius l. 1. decad. 1. & de prece istius euocationis sumendum illud sequitur de Græcis;

Contraque Troas Troia inuocant sacra.

Formulam ex Sammonico Sereno proponit Macrob. lib.3. Saturn. c.9. Consule Var. lect. Mureti & libr.14. Aduersar. Turnebi, Guellium Poinpontium in 2. Æneid. & Brissonium libr.1. de Formul. pag. 70. & seqq. Delrio Comment. in Senec. Troad. n.53.

v.vl. *Temptant in armis se duces*] infra in eiusdem Eumolpi carm. de bello ciuili;——*sumite bellum Et temptate manus*——Sallust. in Iugurth. *Arma atque tela temptare.*

Pag.103.

Pag.103.v.3.*Commouent orbes manu*] vibrant gyrando gladios.

v.5.*Continuat in mortem vltimam somnos*] Leg. cum Patre, *noctem vltimam*, i.e. mortem. Douza F. ad Catull. epig.5. Legend. aut *vltimos somnos*, aut *noctem vltimam*, i.e. mortem. eligat lector alterutrum. Lindenbrog. Not. in Catal. Eligendum censeo neutrum. nam *continuare in noctem vltimam*, est dormientes ita obtruncare, vt vna absoluant vitam plaga. Supra dixit, *Somnumque morti iungerem.* qui locus opportune admodum huic nostro consentit. *Mors vltima*; quia omnium rerum finis. Dionys. Cato lib.1. Distichor.

Ne timeas illam, quæ vitæ est vltima finis.

Et Ouidius alicubi:

——*Mors vltma linea rerum.*

Dicitur & *mors suprema* eidem Dionysio Catoni in Distich. vt *fata suprema*: *vltimum* vel *extremum supplicium* apud ICtos.

vers.7. *Contraq; Troas Troia inuocant sacra*] fuit enim sua & fatalis quædam vis ruenti huic vrbi. Aspexit & Senec. Tragoed. Troad v.53.

Et quoddam sacrum regni iacentis.

IS. Pontanus Analect. l.2.c.9.

vers.8. * *Ex his qui in porticibus spatiabantur*] delendus asteriscus. nam nihil deest: subauditur autem, *nonnullis*, vel, *aliqui*. Erat autem ista porticus pinacothecæ iuncta; in qua carmen hoc recitabat Eumolpus, audientibus istis ambulonibus.

v.9. *lapides in Eumolpum recitantem miserunt*] vt poetam & recitatorem molestum. Ex more theatrorum, vbi mali poetæ saxis petebantur, sicut boni iaculo floris serti & soluti honorabantur. Ad quem alludit iocus ille in malum citharoedum; Πολύκτορος δὲ τοῦ κιθαρῳδοῦ φακλὸν ῥοφοῦντες, καὶ λίθον μασσωμένου, ὦ ταλαίπωρε, ἔφη, καὶ ἡ φακῆ σε βάλλει: *Cum Polyctor citharoedus in lenticulæ sorbitione lapidem manderet: O miser, ait, etiam lens te lapidat.* Lapidationis theatralis exempla multa apud veteres, præsertim Lucianum. Casaubon. Animaduers.

aduerſ.in Athenæ. l. 6. c. 11. Raderus ad Martial. l. 3. epig. 33. in Ligurinum eodem vitio, quo hic Eumolpus, laborantem.

v. 18. *ſæpius poetice quam humane locutus es*] Poetæ fingunt ſe diuinitus afflatos ad carmina rapi canenda, verbaque effari non ſua, id eſt humana, ſed diuina, h. e. Apollinis & Muſarum, vt docet Lucianus ἐν Διαλέξει πρὸς Ἡσίοδον. Hinc Lucanus, licet à noſtro Satirico vt nimium humanus notetur, lib. 5. ſcripſit;

——Artus
Phœbados irrupit Pæan, mentemque priorem
Expulit, atque hominem toto ſibi cedere iuſſit
Pectore—— Et Claudian.
Iam furor humanos ſenſus Expulit—

Barth. in Animaduerſ. n. 2448. Eodem modo Apul. l. 5. *Inhumanæ menſæ lautitias* vocat dapes cœleſtes. Gruter. Suſpic. l. 8. c. 4. Ἀπροσδιονύσως & inepte ad hunc locum. *Humane* pro hominum more ac ritu. Et notandum eſt, quod *poetice* & *humane loqui*, quaſi pugnantia collocentur. Schopp. in Miſcellan. Apud Strabonem in Phœnicide ait paterfam. de coquo verba effante obſcura & inaudita;

Πάλιν ἱκετεύω γ' αὐτὸν ἤδη μεταβαλεῖν,
Ἀνθρωπίνως λαλεῖν τε—— Sic apud Hieronym. accipe *humanum ſonum*, cum in Apolog. in Rufinum φράσιν hanc illius exagitans, *quæ mihi ad ſuſpicionem veniebant*, ita loquitur; *Compeditam putes linguam eius, & inextricabilibus modis ligatam, vix in humanum ſonum erumpere.* Caſaubon. Animaduerſion. in Athen. l. 9. c. 7.

verſ. 22. *à te exire*] furere. Claudiano *obliuiſci ſui*, Boëthio ex ſe exſtirpari, Apuleio *ſuum non eſſe*, Martiali *ſe non habere*. Barth. ad Claudian. n. 1477. vide infra ad illud, *tamquam inſanum*.

Pag. 104. v. 2. *habeam rixandum*] nota loquendi genus ex Græco fonte. Tacit. lib. 4. Annal. *An in penatibus iiſdem tolerandum haberet.* Et lib. 14. *Si nunc primum ſtatuendum haberemus.* Plin. l. 1. ep. 8. *Cum enitendum habere-*

haberemus. Pichena Not. ad Tacit. l. 3. Annal. numer.44.

v.4.*si eiuras hodiernam bilem*] Pithœus Aduersar. siue Subsec.l.2.c.8.Leg.delcto asterisco;*si eiuras hodiernam bilem, vna cœnabimus.mando ædiculas custodi cœnulæ officium. Ædiculas* ἑλληνικῶς pro *ædiculæ*.Ramirez Hypomnem.ad Martial.l.1.epig.100.n.6.

v.5.*ædicularum custodi*] an ianitrici?hæc mulier fuit, vt infra vocatur in his verbis, *mulierque cœnæ mandata curauerat:* & quidem vidua. nam super eadem capiendum est illud,quod postea sequitur;*Faxo sciatis non viduæ hanc insulam esse,sed M Mannicii:*q.d.non huius viduæ,quæ vobis cœnam parauit,sed heri eius M. Mannicij.

v.7.*Cum linteis & strigilibus*] Senec.epist.95. *Vetemus lintea & strigiles Ioui ferre, & speculum tenere Iunoni.* vide Coluium in Apul.l.1.Metamorph. &lib.2.Floridor. Turnebum Aduersar.l.26. c.20. Philandrum ad Vitruui.l.5.c.11.Mercurialem Var.lect.l.1.c.8.Rader. ad Martial.l.14.epig 47.

v.8.*parieti applicitum*] affixum.Val Max.l.2.c.1.*Iuuenes aliquem ex patrib.conscriptis ad curiam deducebant, affixique valuis exspectabant, donec reducendi etiam officio fungerentur.*

ibid.*tristem confusumque*] Infrà;*Confusus hac denuntiatione Eumolpus.*Iterum;*Confusus ille & consilii egens:* i.e.contristatus.Sic *confusio* pro tristitia. Idem Petron. *Poteris hanc simulationem & lacrymis & vultus confusione obumbrare.* Vide Goldasti Notas ad Valerianum Cimelens.

v.9.*scires non libenter seruire*] pro scire & videre inde quis posset.sic etiam *putares* supra posuit. Schopp. in Miscellan.Dixi supra fusius.

v.15.*pœnitentiam iudicis tui puni*] de quo supra, cum Ascyltos peteret Gnythoni arbitrij libertatem concedi,vt sequeretur quem vellet,inquit Encolp.*Conditionem præcipiti festinatione rapui,commisiq; iudici litem.* Huc vidit hoc loco Gnython. *Pœnitentia* pro facto pœni-

pœnitendo, *μετανοητέω, ἀξιοποίνω*. Mox ſtatim; *Si bona fide pœnitentiam emendas. Pœnitentia* eſt etiam actio pœnitudinis. Infra; *Aut fallor, aut Fortuna communis cœpit redire ad pœnitentiam ſuam.* Sueton. Octau.c.12. *Et quo magis pœnitentiam prioris ſectæ approbaret, Nurſinos extorres egit oppido:* i.e. oſtenderet, quam ſe pœniteret, quod priorem ſectam ſecutus erat. Quintilian. l. 9.c.3. *non pœniturum, pro non acturum pœnitentiam.*

v.17. *cecidiſſe*] mirum, ſi *παθητικῶς* poſuit pro cæſum eſſe, h.e. vapulaſſe.

v.25. *perfuſum os lacrimis*] præ gaudio ſc. Claudian.— *gaudia pæne mouerunt lacrymas* ——— Exemplũ talium lacrymarum eſt & apud Diodorum Sicul. & Oroſium l.2.c.17. Barth. ad Claudian. n.1565. & n.2238. Alibi Petron. *Mentiſque pauidæ gaudium lacrymas habet.*

Pag.105.v.5. *peregrini amoris conceſſio*] pro amaſio, qui alteri conceſſus. *Optio*, qui optatur. Plaut. Aſinar. *Sume optionem Leonidam.* Sic Bibaculo Orbilius, *literarum obliuio*, quod ſcil. literas oblitus eſſet. Palmer. in Spicileg. *Peregrini amoris conceſſio*, i.e. qui alienum ſecutus es, eique te conceſſiſti. Nam *conceſſio* pro eo dicitur, qui conceditur; ſicut *fruſtratio* pro eo qui fruſtra habetur apud Plautum. Schopp. Explanat. in Moſtell. a.5.ſc.2. *Conceſſionem* vocat ipſum Gnythonem, peregrino ſc. amori conceſſum & obſecutum. Talia apud auctores exſtant quamplurima, vbi ſic adiunctorum quid pro ſubſtãtia perſonæ ponitur. Barthius in Ceir. Virgil. nu.89.

v.6. *Poſtquam ſe amari ſenſit, ſupercilium ſuſtulit, nec amoris arbitrium ad alium iudicem tulit*] ita legend. deleto aſteriſco. cuius rei explanationem affert Plin. l.11. c.37. Frons & aliis; ſed homini tantum triſtitiæ, hilaritatis, clementiæ, ſeueritatis index. In aſcenſu eius ſupercilia homini, & pariter, & alterne mobilia: & in iis pars animi. Negamus, annuimus. Hæc maxime indicant faſtum. Superbia alicubi conceptaculum, ſed hîc ſedem habet. In corde naſcitur, huc ſubit, hîc pendet. Douza P. Præcidan. pro Catull. cap.6. Ariſtænetus

in Epist. *ὡς ἐρωμένος, αὐθαδέστερον ὑπεραίρῃ, καὶ πεφρονηκὼς μέγα, καὶ σοβαρώτερος γέγονας τὴν ὀφρῦν.* Douza F. ad Catull.

v. 10. *si bona fide penitentiam emendas*] an simul spurcum quid latet in pœnitentia, vt supra in verbis *Locus & Solum*? Balbus Catholico; *Pœnitentia dicitur quasi punientia, dicta eo quod ipse homo in se puniat pœnitendo quod male admisit, & scribitur per œ diphthongum pœnitentia: sed quando dicitur penitentia quasi penis tentio, quod penem, i. e. priapum, sc. virile membrum, tendat, scribitur per simplex e.* Vide Rigaltii Notas in Phædrum.

v. 13. *fidem memoriæ tuæ appello*] Phædrus l. 4. fab. vl. *Exhibe vocis fidem.* Rigaltius in Not.

v. 25. *rimam foris*] i. e. ostij.

Pag. 106. v. 7. *in contubernium recepissem Ascylti partem*] Leg. *Ascylti parem*, pro, comparem. in Diris; *Tuque eris isti par*——Sidonius;

Hellespontiaco parem Priapo.

Quamuis in Petronio quidem malim, *Ascylti par.* Sic enim solebant, hunc illius *par* dicere, cum geminum moribus significabant. Plaut. Rud. *Et erat hospes, par illius, Siculus senex*——Palmerius in Spicileg.

v. 11. *negat sibi vmquam acidius fuisse*] i. e. sibi peius fuisse, quam toto eo die, quo tot mala pertulerit.

v. 13. *quia conatus sum circa solium sedentibus carmen recitare*] Phœdrus; *Poetæ sunt molesti.* sc. recitationibus suis, quibus frequentissimis fere enecabant homines. Nam, vt Horatius ait,

Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.

Tales Martialis describit tum alios poetastros, tum Ligurinum lib. 3. Talis Eumolpus iste, qui in triuijs, balineis, in conuiuijs sua hominibus quibuslibet carmina recitauit. Rittershusius ad Phædrum.

ibid. *circa solium sedentibus*] *solium* non erat vas, in quo totum corpus submergeretur; sed fiebat ad crura solum lauanda, sedentesque recipiebat, pertingente aqua vsque ad genua. *Circa solium*, i. e. in circuitu solii. Ramirez ad Martial. l. 2. epig. 42.

v. 18. *Ex*

v.18. *Ex altera parte iuuenis nudus*] sc. Ascyltos Atqui sub veste veteres lauabantur. Celsus; *Sub veste primum in balneo insudare, ibi vngi, tum transire in calidarium.* videndus Artemidorus de Somnijs. Velabantur autem obscœnæ partes. Ambrosius Offic. l. 1. c. 18. *Licet plerique se & in lauacro, quantum possunt, tegant, ne vel illic, vbi nudum totum est corpus, huiusmodi intecta portio sit.* Augustin. de Ciuit. Dei lib. 14. *Omnes gentes adeo tenent in vsu pudenda velare, vt quidam barbari illas corporis partes nec in balneis nudas habeant.* Sauaro ad Sidon. lib. 2. ep. 2. Sed Petronius describit simul & perstringit impudentiam æui sui Neroniani.

v. 21. *tamquam insanum*] lymphatum, & ceritum & furiosum, quales Poetæ & Vates vulgo dicebantur. Symmach. in Epist. *Videor vobis mentis insipere, atque adeo in Poetas nomen dedisse.* Etiam Prophetæ apud Hebræos. Oseæ cap. 9. v. 7. *Scitote Israel stultum, prophetam insanum, virum spiritualem.* Sed & *prophetare* nihil aliud fuit, quam insolentia loqui, vt enthusiasmo acti solent. Vnde & qui bono Dei Spiritu afflati, de diuinis rebus differebant, carnalibus hominibus insani habebentur. Sic de eo, quem Elisæus ad vngendum in Regem Iehu miserat, dicebant, qui cum Iehu erant; *Quid venit insanus iste ad te?* id est, arreptitius. Sic & Paulum *insanire* Festus putabat, diuina differentem, Act. 26. Insanum enim caro iudicat, quidquid suum captum excesserit. Bucerus Enarrat. in Matthæ. 11. in fine.

v. 24. *cum plausu & admiratione*] de quo plausu mutoniatis fieri solito Ramirez ad Martial. l. 1. epig. 24.

v. 25. *inguinum pondus tam magnum*] vulgo *grauidinem* appellant, à grauitate oneris. Augustin. lib. vlt. de Ciuit. Dei cap. 8. *Quidam ab informi pondere genitalium saluus effectus est.* In Querolo; *Da mihi Psaltrias & concubinulas.* LAR. *Sume Paphien, Cytheren, Breseiden, sed cum pondere Nestoris.* Iuuenal. *herniam* appellat libro 2. Satyra vi.

—— *Quibus iam incendi frigidus æuo*

Laomedontiades, & Nestoris hernia possit.

Arnob.lib.7. aduersus Gent. *Ingentium herniarum magnitudine ponderosi.* Et Moses Leuit. 21. vbi describit quales esse deceat ministros Dei; *Nec accedet*, inquit, *ad ministerium Dei, si fuerit ponderosus.* ita enim habet antiquus quidam interpres in veteri cod. M S. pro quo vetus versio vulgata *herniosus.* *Hernia* igitur *pondus* dicitur propter rapturam pondere factam, cum intestina rupta tunica descendunt in vesicam. *Pondus* etiam pro testiculis vsurpauit Catullus:

Deuoluit ipse acuto sibi pondera silice.

Et Martial. lib. 7. Epigram.

Iudæum nulla sub cute pondus habet.

Idcirco testiculos *bilibres* appellat loco citato. Ouid. autem pro pondere, *onus inguinis* dixit li.4. Fastor. Pet. Daniel Not. in Querolum. Vbi tamen Martialis versum non recte de testiculis interpretatur, qui de inguinibus loquitur. Iudæi enim non testiculos, sed inguina decutire solebant, quæ vocant *præputia.* De inguinum pondere graphice Plaut. Casin. act. 5. sc. 2.

Quicquid erat, calamitas profecto attigerat numquam.

Et Xiphilinus in Auito; πολὺ πάντας τῷ τῶν αἰδοίων μεγέθει ὑπεραίρων. Adde Barth. in Claudian. nu. 1533. Super eodem pondere Polyænus infra circa finem Dijs gratulatur. in tanto beneficio granditatem partis huius posuere.

v. 26. *vt ipsum hominem laciniam fascini crederes*] *fascinum* est mentula. Hinc *fascinosus*, id est, mentulatus. Schopp. in Priape. carm. 27. Ergo hæc verba sic intellige: Erat tantus Priapus, vt homo ipse appendix eius, vel lacinia esse videretur. id est, multo breuior esse videretur. id est, multo breuior erat homo, quam suus ipsius fascinus. Ramirez ad Martial. l. 1. ep. 24. Balbus Catholico; *Fascinus etiam dicitur Priapus, quia quibusdam fasciis solebat olim inuolui, quum carerent bracis.* Augustin. de Ciuit. Dei l. 6. c. 9. *Sed quid hoc dicam, cum ibi sit & Priapus nimis masculus, super cuius immanissimum & turpissimũ fascinum sedere noua nupta iubebatur more*

honestiß.

honestissimo & religiosissimo matronarum &c. Porro *fascinum* dicitur non à *fasciis*, sed à Græca voce βάσκανος, tralatione inde ducta, quod Priapi pro amuleto appendebantur pueris. *Lacinia* autem est vestis assumentum redundans, & quod ornatus tantum gratia adijcitur. quod quia grauare interdum magis quam honestare solebat, ideo dixit Tertullian. lib. 4. aduersus Marcion. *Compendiatum est nouum testamentum, & à legis laciniosis oneribus expeditum.* vid. [illegible]

derivat. Fascini.

Quid lacinia

Pag. 107. v. 3. *nescio quis enim eques Romanus*] sub persona huius Equitis, molles & effœminatos sui temporis homines taxat, qui bene vasatos è balneis ad conuiuia; è conuiuiis ad lectum educebant, fiebatq; strenuorũ huiuscemodi militum in balneis delectus. Senec. Quæst. natur. l. 1. c. 16. de Hostro quodam profligatissimæ obscœnitatis homine: *In omnibus balneis agebat ille delectum, & aperta mensura legebat viros.* Ramirez ad Martial. l. 1. epig. 24.

vers. 4. *vt aiebat*] Iungerman. *aiebant*. bene, & ita pridem Goldastus diuinauerat.

v. 8. *ab officioso recepissem*] *Officiosi*, qui in balneis vestimenta seruabant, *capsarij* dicti Paulo in L. 3. §. vlt. D. de Off. Præf. vigil. & Interpreti Iuuenali Sat. 3. ad illa, *& sonat vnctis Strigilibus* quos habent capsarij. Sauaro ad Sidoni. l. 4. ep. 20. Leg. *ab officio solus recepissem. Ab officio* interpretor post officium siue lauationem. Qua voce vsus ita alibi & sæpe Petronius. Sed diserte Interpres Historiæ Apollonij Tyrij in re pari; *Accepto ceromate docta manu circumleuit ei, deinde in solio fouit, & exeunte Rege ab officio recessit.* I S. Pontanus Analect. l. 2. c. 16. Imo leg. *ab officio recepiss.* nempe balneatorio siue balneatoris. *Officia* pro officialibus, *ministeria* pro ministris. Marcilius ad Suetonij Vespasianum. Vide Goldasti Notas ad Dositheum.

vers. 9. *noterem dedissem*] *Notor*, qui notitiam rei aut fortunæ profitetur. vnde *notoria* est indicina, per quã res occultæ notescunt. Vide Marcilium ad Suetonij Vespasian.

ibid. *tanto magis impedit inguina*] vt hoc intelligatur, ait Eumolpus, Ascylton, quod bene vasatus esset, facile inuenisse vestes: se vero doctum & literatum suas non recepturum, nisi notorem dedisset: additque, *tanto magis impedit*, id est, tantū præstat, peculio pensili quam ingenio docili præstantē esse. Scopp. in Miscellan. Legen. *tanto magis expedit*. Wouwerius, Putschius, Pflugius. vel, *tanto magis impedit ingenia quam inguina*. Iungermannus. Quid si legamus, *tanto magis impendit*, id est, prodest, præstat, vt accipiatur substantiue?

v. 14. *Vtcumque tamen, tanquam non agnoscerem fabulam, tacui*] Ramirez legit & distinguit; *Vtrumque tamen tamquam non agnoscerem, fabulam tacui*; Hypomn. ad Martial. l. 1. ep. 100. nu 6. Fortassis non inepte, vt τὸ *vtrumque* referatur ad illa duo, *iniuriis—commodis*. Et *fabulam*, id est, rem inter nos gestam.

vid Wolf. Not. fol 433. v. 15. *cœnæ ordinem explicui*] *explicare cœnas vocat* ita struere, vt ea quæ complicauerat & asseruauerat ante explicaret, & promeret in iis. Martial.

Explicat & cœnas vnica mensa duas.

eadem dicendi formula alibi dicit *explicare conuiuia*. Ramirez Hypomnem. ad Martial. l. 1. ep. 100. nu. 6.

v. 17. *Vile est quodlicet*] videntur esse verba Encolpij gaudentis iniuria Ascylti.

vers. 18. *animus errore lentus*] an *lentus*, id est, tardus propter errorem, & pro *vile* leg. *vtile*, deletis asteriscis? an ex vet. cod. leg. *lenitus*, vt infra; *Flectite mentes satisfactione lenitas?*

v. 19. *Ales Phasiacis*] in luxum Romanorum. Scalig. in Catalect. Sicut Agellius ait, mensas nobis occupant *Pauus è Samo, Phrygia Attagena, grues Melicæ, hœdus ex Ambrachia, Pelamis Chalcedonia, muræna Tartesia, aselli Pessinuntij, ostrea Tarentina, pectunculus Chius, elops Rhodius, scari Cilices, nuces Thasiæ, palma Ægyptia, glans Iberica.* Puteanus in Genial. serm. Vide de his elegantissimis versibus, vt gula omnes terras omniaque litora peragrauit, Scip. Gentilem Comment. in Apul.

Apolog.

Apolog. nu.419. Namque temporum suorum luxum notat, quibus copiosiores, conuiuia sumptuosa pararent, illudque melius & delicatius censeretur, quod carius plurisque venderetur. Rader. ad Martial. l. 13. epig. 71. De Phasiacis auibus etiam infra Petronius meminit; —— *iam Phasidos vnda*

Orbata est auibus: multoque in litore tantum

Solæ desertis adspirant frondibus auræ.

Raderus ad Martial. lib. 13. epigr. 67. Aldrouandus in Ornitholog. An hinc propter similitudinem nomen acceperunt nostrates *Phasiani*, quorum frequentia in alpibus Heluetiorum & Rhætorum, vt tradit Stumpfius in Chron. Heluetiorum, & Simlerus in Comm. de Alpibus?

v. 22. *anas*] prima longa, quod obseruandum. Taubmannus in Dissertat. de Ling. Lat.

Ibid. *enouata*] fort. *enotata*. Iungermann.

v. 23. *plebeium sapit*] *plebeius*, id est, vilis, vt Cic. *plebeios* vocat *philosophos*: & Propert. *amictum plebeium* dixit, Lucret. *vestem plebeiam*. Gifanius Indic. Lucret. Infra Petron. — *non vsu plebeio trita voluptas*. Martialis;

Imbue plebeias Clusinis pultibus ollas.

Casaubon. in Pers. sat. 3.

v. 24. *Attractus scarus est, & Afra Syrtis*] aliæ editt. habent: *atque arata Syrtis*. *Arata Syrtis*, vt Mæcenas apud Senec. *Vide vt alueum lintribus arant*. Pertinent autem huc Horatij versus;

Non me Lucrinis iuuerunt conchilia,

Magis ve rombus aut scari,

Si quos Eois intonata fluctibus

Hyems ad hoc vehat mare.

Et egregie Latinus Pacatus Panegyr. Theod. Aug. dicto; *Illis demum cibis acquiescebant, quos extremus oriens, aut positus extra Romanum Colchus imperium, aut famosa naufragiis maria misissent, quos inuitæ quodammodo reluctantique naturæ hominum pericula rapuissent*. Lindenbrog. Notis in Catalect.

v. 26. *nullus iam grauis est*] Carus. Sallust. lib. 3. Hist.

Cum per omnem prouinciam infœcunditate biennij proximi graue pretium fructibus esset. vide Nonium. Cui opponitur *facilis* pro vili & bene parabili. Paulo ante; *Quod non sunt faciles.*

vers.vlt. *rosa cinnamum veretur*] ne scil. ab eo expellatur.

Pag.108. v. 1. *Quicquid queritur*] multo magnoque labore acquiritur. Barth. ad Claudian. numer. 175.& num.1711.

v.6 *qui in eodem synœcio potant*] de quibus infra; *Fit concursus familiæ, hospitumque ebriorum frequentia. Synœcium,* συνοίκιον, quæ & συνοικία. Philoxenus Gloss. *συνοικία, conclauum, conclauia, insula.* Æschines contra Dimarch. ὅπου γὰρ πολλοὶ μισθωσάμενοι μίαν οἴκησιν, μελόμενοι ἔχουσιν, συνοικίαν καλοῦμεν. Ergo *vicinia* hîc non significat coniunctas in eadem Platea habitationes atque ædes, sed coniuncta in eadem domo conclauia, quas supra *ædiculas* dixit. eæ singulatim inquilinis locabantur, præponebaturque mulier, quæ earum curam gereret, & supra *ædicularum custos* dicitur. Ipsa domus vocabatur *cœnacularia*, interim etiam *insula*, vt paulo post à Petronio hæc ipsa domus. Itaque falsus Budæus in Commentar. ling. Græc. & Henr. Stephan. in Thesaur. ling. Græc.

v.8. *sub eadem causa*] Iungermann. legit, *casa. sub eadem causa*, est, propter eandem causam, ob idem elogium, quasi sc. & nos omnes fureremus. sic *caussa* pro elogio siue titulo ponitur Matth.27.v.37. quæ Mar.15. v.26. *titulus causæ*, Lucæ 24. v. 38. *subscriptio*, Iohan.19.v. 19. *titulus*. videndus Beza in Annotat.

v. 14. *quam humanitate posuissem*] liberalitate & benignitate. supra; *Ne tam grande munus suspectam faceret humanitatem meam.* Infra; *Porrexit ad humanitatem inuitantis victam manum.* Sic capio & interpretor illud; *Scitis quid temtare plerumque soleat humanam satietatem:* Infra, liberalem & meliusculam. Iterum Petron. *siue quod humanius est, commodas, effice vt beneficium debeam.*

v.15. con-

v. 15. *contumelia tollerem*] hinc *contumeliosa humanitas*, apud Senec. epist. 4. quid sit, intelligi debet.

vers. 17. *O felicem, inquit*] ex illis, quæ sequuntur, *non quæsiit iracundiæ caussam*, colligo, aut paucissima, aut nulla hoc loco desiderari. Nam cum Gnythonem audiuisset obiurgantem & pro se loquentem, hæc verba adiecit Eumolpus.

v. 18. *O felicem matrem tuam*] Homer.

Τρισμάκαρες μὲν σοί γε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ.

Barth. in Musæum num. 138. & ad Claudianum num. 56. Luc. 11. v. 27. *Beatus venter, qui te portauit; & vbera, quæ suxisti.*

v. 20. *Raram facit mixturam cum sapientia forma*] Iac. Magni Sophولog. lib. 10. c. 8. addit; *quia scilicet pulchritudo nihil facit ad sapientiam.* vide locum: Et——*quem vultus honestat, Dedecorant mores*, vt ait Claudian. numer. 1764. Ἀφορᾶν οὖν δεῖ εἰς τὸν νοῦν, καὶ μὴ εἰς τὴν ὄψιν, dicebat ad herum suum Æsopus apud Planudem, & Marculphus ad Salomonem. vide multis notantem Rittershus. ad Phædrum. Veteres tamen cum puellas laudant, semper sapientiam cum forma iungunt: quod & Petronius vbique in suo Gnythone obseruat. Barth. in Musæum num. 33.

vers. 23. *Ego pædagogus & custos*] vide Colerum in Parerg. & Bern. Martinum Var. lect. l. 2. c. 15. Alb. Gentilem Lect. Virg. ca. 9.

Pag. 109. vers. 4. *extra cellam processit, tamquam aquam peteret*] hoc est, tamquam vesicam exoneraret. Veteres vero honeste *aquam pro vrina* posuerunt; & veteres dicebant, *sumere se aquam*, cum ibant ad secessum. Ouid.

Sumenda detur cum tibi tempus aquæ;

id est, cum tibi detur tempus ad exonerandam vesicam. vide Scalig. ad Propert. lib. 3.

v. 12. *Puta me furiosum esse*] sic infra; *Neque in amantium esse potestate furiosam æmulationem. Amantes* enim furiosis æquiperantur. qua de re videndus Andr. Gail fuse differens Obseruat. lib. 2. cap. 110. num. 23. & pas-

ſim Poetæ *Amorem* inſanum & furioſum vocant. Dixerat, *ego iracundus ſum*. Hinc Horat. lib. 1. c. 1. *Ira furor breuis eſt.*——

v. 16. *adduxit repente oſtium cellæ*] al. *obduxit*. nō male.

v. 20. *Incluſus vero*] Putſchius leg. *ergo*: perperam.

v. 22. *iam ſemicinctio ſtanti ad parietem ſpondam iunxeram*] Leg. *ſpondæ me vinxeram*. *Semicinctium* eſt. Zona minus lata. Meurſius Animaduerſ. miſcel. lib. 3. cap. 7. Rectius forte, quam Rader ad Martial. libro 14. epigram. 139.

v. 23. *Ceruiceſque nodo condebam*] Virg. 12. Æn.

Et nodum informem letho trabe nectit ab alto.

Ambroſ. de Thob. cap. 2. *Informis laquei nodum ſtringitis.* Sedul. Carm. Paſachal. lib. 4.

——*Nodatis faucibus angens*

Infelicem animam laqueo ſuſpendit ab alto.

Iuretus in Symmach. lib. 4. ep. 51.

Pag. 110. ver. 3. *ſi putas contingere poſſe*] exturbandum *contingere*: nam ſententiæ officit. Palmer. in Spicileg.

verſ. 6. *periturus per præcipitia fui*] al. *petiturus præcipitia*.

v. 8. *querentibus mortem*] ſcribe, *quærentibus*.

v. 10. *mercenario Eumolpi nouaculam rapit*] Eſaias c. 7. *Radet Dominus nouacula, trans flumen mercede conducta, Rege Aſſyriorum*. LXX. verterunt *nouaculam ebriam*; falſi ambiguitate Hebraicæ vocis. Hieronym. autem *nouaculam acutam*, cur verterit, non video: niſi per *mercedem*, ductus ſit ad *acumen*. Nos, quum Græcis & Latinis videamus *mercenarios* & *mercede conductos* appellari milites, qui Carum more vitam pro ære venalem habent, adducti ſumus, vt Prophetam credamus ἀνθρωποπαθῶς Deo tribuiſſe mercenarij militis conductionem, hoc ſenſu; *Conducet Dominus nouaculam trans flumen, Regem Aſſyriorum*. en notam allegoriam. *Nouaculam* autem pulchre fecit eum, qui gentem Iudaicam vel cum minimo pilo, hoc eſt, cum puluiſculo è ſua terra *abraſit*, hoc eſt, deportauit. Zuinglius Apolog. Complanat. in Eſa. c. 7.

Pag. 111

Pag. 111. v. 10. *potionibus liberum vrceolum*] vacuum & inanem. sic intelligendus versus iste supra relatus;

Iam turba portis libera, ac bello carens.

v. 21. *redditaque scordalo vice*] in V. C. L. Memmij cod. *scardalo* scribitur, vt existimo, perperam. *Scordalum* interpretor velut *scoradalum*, id est, hominem alliatum & illuuie squaloreque fœdum & sordidũ & impurum, vt de quodam seruo apud Plaut. in Mostel.

Germana illuuies oboluisti allium.

Talis enim cum balneas inibat, & in elegantes lautosque inciderat, magno clamore & vociferatione excipiebatur: nisi forte ab immunditia & fœtore excrementorum alui nomen habet. Hoc verbum etiam exstat apud Senec. ep. 57. *Adiice nunc sordalum & furem deprehensum.* Et ep. 84. *scordalum* appellat, quam veriorem scripturam esse reor. *Tullius*, inquit, *Cimber & mimus erat in conuiuio & scordalus.* Est & hodie Græcis *scordalus* morbus in oculis equorum, in angulo crescente caruncula. Turnebus Aduersar. lib. 6. cap. 4. Ramirez magis probat, Scortillo ad Martial. lib. 1. epigr. 107. num. 2.

v. 22. *& cella vtor & nocte*] familiaris Latinis dicendi modus, *promittere noctem*, *negare noctẽ*, *pacisci noctem*, *vti nocte*, vt honeste concubitus significetur. Ramirez Hypomnemat. ad Martial. l. 1. ep. 107. n. 2.

Pag. 112. v. 7. *ansa ostioli rupta*] in aliis libb. *ausa hostialis rupta*. Leg. *ansa ostii disrupta.* Had. Iunius Animaduers. l. 6. c. 15.

ver. 21. *in mediam rixam perfertur*] Leg. *med noxam.* & annotandum, quod hodie in Gallia iurgium ac dissidium vocatur *noise*, id à *noxia* detortum esse. Ausonius;

Sæpe in conuiuiis fit noxia, si nimia est dos.

Noxiam & *noxam* idem esse vult Seruius in Virg. Scalig. in Catalect. ad Priap. Fallit ergo Giphanius, qui *noxam* pro iurgio, rixa aut contentione apud veteres reperiri negat; in Obseruation. ling. Lat.

verſ. 25. *poetarum disertissime*] hinc sumpsit Iac. Henrichman-

richmannus, qui ante annos plus centum vixit, quum initio Institut. Grammaticar. ad Bebelium scriberet; *Quis te non iure laudabit Poeta disertissime?*

Pag. 113. v. 2. *mihi fastum facit*] me contemnit despicitque. Tacit. l. 4. Annal. in fin. *iuxta, gratiam aut fastus ianitorum perpetiebantur.* Pichena Not. ad Tacit. l. 2. Annal. nu. 1.

v. 3. *maledic illam*] *Maledicere aliquem* veteres dicebant, quod nos vulgatius, *alicui.* Sic *benedicere.* Barthius in Ceir. Virgil. num. 85.

v. 6. *Intrat stabulum præco*] *Furtum*, quod à lictore aut viatore licio præcincto, ipso aut alio quolibet comite indicium & fidem in lance præferente, siue hoc priuata siue publica ex auctoritate magistratus perquisitum inuentumque est, *per lancem & licium conceptum* videtur. huius rei amissæ perquirendæ & concipiendæ ratio etiam apud Plaut. Mercat.

Certum est præconium iubere iam quantum est conducier,
Qui illam inuestigent, qui inueniant: post ad prætorem illico
Ibo, orabo, vt conquisitores det mihi in vicis omnibus.

Extant & alia præconii huius exempla, quæ collegit Pet. Pithœus Aduersar. & subsec. l. 1. c. 2. & l. 2. c. 19. Brissonius Antiquitat. l. 2. Marq. Freherus Parerg. l. 2. c. 20. Theod. Marcilius in Interpret. leg. XII. Tabb. c. 7. P. Coluius Not. in Apul. Metamorph. l. 6. & l. 9. Cuiacius Obseruat. l. 16. Vitus Amerbachius epist. De furto per lancem & licium concepto, M. Tatius Alpinus epist. ad Wolfgang. Hungerum De furto per lancem & licitum. Nec apud Romanos modo; sed olim quoque apud Germanos, maxime Danos, rei furtiuæ publica per domos inquisitio fuit, de qua est in Legib. Scaniæ c. 2. lib. 7. *Si scutinium negatum fuerit.* Et hodie nostris moribus furti perquisitionem Christianus apud Iudæos cum seruo publico siue lictore instituere potest, quod vulgo **Schulbandt** appellatur.

v. 17.

v.7. *aliaq; ſane modica frequentia*] Leg. *ſane non modica*. Pithœus Aduerſar. & Subſec. l. 1. c. 2. quod non placet.

v.11. *annorum circa* XVI.] al. *circiter*. Pithœus d. loco. Annus decimusſextus, legitima ephœbi ætas. Ioſephus Antiquitat. Iudaic. l.15. c.2. de Antonio Ariſtobulum Alexandri Iudæorum Regis formoſiſſimum filium in amores & delitias concupiſcente, & Herodi Regi, vt mitteret, mandante; *Herodes haud iudicauit forma & ætate florentem Ariſtobulum (erat enim annorum ſexdecim) & genere præſtantem, mittere ad Antonium, hominem libidini deditum, & voluptates inuerecunde conquirentem*.

v.15. *amictus diſcoloria veſte*] apud veteres, qui in domo alterius rem furtiuam quærere volebat, nudus eam quærere cogebatur, licio tamen, quo pudenda tegebat, cinctus erat, & lancem, quæ patina erat rotūda & ampla, ante oculos tenebat, propter matrumfam. aut virginum præſentiam. Ioh. Borcholten ad §. *furtorum autem*, Inſtit. de obligat. quæ ex delict. naſc. imo quæſitor licio cinctus fuit, & manu lancem tenuit, in qua pretium inuentionis ſiue indicium eſſet, vt ex hoc loco probat Giphanius ad §. *conceptum*, Inſtit. eod. tit. *Diſcoloriam veſtem*, vt Iuris auctores *verſicoloriam*, Vopiſc. *coloriam*. Diſcoloria autem veſte vti ſolitos, qui quid publica auctoritate facerent, teſtimonio eſt Conſtit. Cod. Theod. tit. *de habitu quo intra vrbem vti oportet*. Pithœus Aduerſar. l.1. c.2. Forte colore publico eius ciuitatis inſigni, in qua tale quid fiebat. qui mos hodieque in Germania, & maxime omnium Heluetia, obſeruatur, vt viatores & præcones in actibus publicis diſcoloria vtantur veſte. Recte autem Balduinus à Borcholten repræhenditur, quod in Legib. XII. Tab. c.12. furta per lancem & licium ea fuiſſe tradiderit, quæ ſacerdotes licio amicti, & panem Oëtite lapide conditum in lance circumferentes depręhendebant, cum is panis à fure deuorari non potuiſſet. ei enim præter Platonem, Feſtum, Gellium.

lium; manifeste repugnat hic Petronij locus.

ver.16.*indicium & fidem*] *Indicium* pro præmio, quod indicibus datur. Ait enim, Ascylton, qui famulum suũ amiserat, cum præcone circumiuisse, & in lance indicium prætulisse, i.e. pecuniam, quam daturus esset illi, qui sibi fugitiuum suum indicaret. Cic. de Diuinat. *Quapropter si tibi indicium postulas dari, quod tecum vna feceris*, Vlpian. L.4.§.vl. D. de condict. ob turp. caus. Sic & *nuntium* & *euangelium* in Cic. ad Attic. dicitur præmium nuntij & euangelij.

vers.19.*insititis, quibus sponda*] lectos funibus tentos fuisse docet etiam Herodot. Calliope in fin.

Pag.114.v.1. *vniusque hominis vestigium*] Aristænetus l.2.ep.22. καὶ τὴν στρωμνὴν ἐνετάραξε, παντελῶς συγχέουσα τὸ ἔρεισμα τοῦ δευτέρου σώματος. Propertius;

Apparent non vlla toro vestigia presso,
Signa voluptatis non iacuisse duo.

Mercerus in Not. ad Aristænet.

vers.6.*quod diligentius*] al. *quo diligentius*. non paullo rectius.

ver.23.*quem post fatalem rixam habuit carissimum*] de qua pag.54. nam post illam rixam reconciliati fuerũt, vt patet pag.55. quæ reconciliationis narratio desideratur.

ver.25.*raptam cauponem harundinem*] L. *cauponis*. harundinem ostio appensam intellige. infra; *& harundinem ab ostio rapuit*. ea virga Senecæ, ianitoris gestamen l.2. de Tranquillit. Douza Præcidan. pro Tibull. c.1.

v.vl.*omniaque etiam foramina parietum scrutatur*] solebant veteres in perquisitione furti vel minutissima quæque quamuis obsignata perscrutari & excutere. Plato de Legib. l.12. Apul.9. *Immissis itaque lictoribus cæterisque publicis ministris angulatim cuncta perscrutari iubent*. P. Pithœus Aduersar. l.2.c.19.

Pag.115.v.2.*reducto timidissime spiritu*] Ammianus l.19. de nocturnorum militum insidiantium silentio; *Atque ipsum spiritum reprimentes.*

v. 19. *continuo ita fternutauit,* &c. *faluere Gnythona iubet*] Mos eft antiquiffimus, fternutantibus bene precandi. Schopp. Verifimil. l. 4. cap. 12. Barth. ad Claudian. n. 1432. Præter Plin. Apuleius lib. 9. Titianus l. 3. Epigram. eleganter. Non ergo propter inguinariam luem inftitutus fuit, vt fcribunt Paulus Monticaffinus & Guilermus Mimatenfis, quæ multo poft tempore Romæ ita graffata eft, vt ofcitantes ac fternutantes efflarent animam. Sauaro ad Sidon. l. 7. ep. 1. Eadem confuetudo apud Hebræos, vt fternutanti dicatur אסותא *afuthà*, i. e. falus, vel רפואה, *repuáh*, i. e. medicina. Fingunt enim Rabbini, morbum initio mundi fuiffe, qui אסברא *afcerá* à verbo סבר *fecár*, i. e. ftrangulare, primumque pueros, poft id adultos corripuiffe, atque ftrangulaffe temporis puncto, ita vt cum fternutamento fpiritus fimul omnis auolaret. qua de re Elias Leuita in Thisbithi. Cafp. Waferus de Antiquis nummis Hebræor. lib. 2. fed more fuo folentes fuauiter fabulantur Rabbini. Sternutationem ad malum omen refert Frontinus Stratag. c. 12. ad bonum Xenoph. Anabaf. libr. 3. Ex quo procedit etiam nofter hodiernus mos, vt arripientes velut omen falutare, fternutantem faluere iubeamus. Barthius d. l. cui cauffa eft cur non affentiamur.

Pag. 116. v. 7. *amplexufque iam mitigatum*] al. *iam mihi gratum.* Leg. *iam mihi iratum*: Sc. Eumolpum. Gruter. Sufpic. l. 6. c. 15. vel, *amplexuque iam mitig.* Iungermannus neutrum placet. Gnython amplexus Eumolpum iam mitigatum, fc. fibi, nondum autem Encolpio, vt ex fequentib. planum fit.

v. 16. *Conueniret inimicus*] fort. *amicis.*

v. 17. *vt vltimam quamque lucem*] ex præcepto Philofophorum. Horat. lib. 1. ex. ad Albinum. *Mufonius*: οὐκ ἔστι τὴν ἐνεστηκυῖαν ἡμέραν καλῶς βιῶναι, μὴ προθέμενον αὐτὴν ὡς ἐσχάτην βιῶσαι. apud Stobæum ferm. 1. Antonium in Meliffa & Maximum Monachum ferm. 51. Auianus Boetus de Moribus; *Omnis dies velut vltimus indicetur.* Vide quæ confignauit Goldaftus Not. ad

Colum-

Columban. cap. 7. Alius Poeta; *Viue memor lethi, &c. Extremumque tibi semper adesse puta.*

v. 26. *omnem scabitudinem animo*] Leg. *scabritudinem.* Neurs. Animad. misc. l. 4. c. 6. *scabredinem* dixit D. Hieronymus in vita Hilarionis.

Pag. 117. vers. 2. *aratro domefacta*] dixit, quemadmodum Corn. Seuerus in Ætna;

——Domitis nemo Cererem iactaret in aruis.

Lindenbrog. Not. in Catal. ad Ætn.

v. 5. *in pectorib. ira considit*] Attius Achille; *cum seruat pectus iracundia.* Claudian. *Iram sanguinei regio sub pectore cordis.* Est vero hoc Platonicum, qui iram sub corde locat. vide Alcinoum cap. 17. εἰσαγωγῆς. Barth. ad Claudian. n. 608.

vers. 10. *expedite sarcinulas*] Catull. *Aptis sarcinulis & expeditis.* Douza F. ad Catull. epigr. 28.

v. 13. *barbis horrentibus nauta*] pro, barba horrida, id est, hispida. Figura est solens bonis scriptoribus, numerum pluralitatis pro singulari abutendi. Apul. l. 4. *Barbis cœrulis hispidum Portunum.* Prudent. *Hirsuta barbis soluitur sensim cutis.* Barth. in Ceir. Virg. nu. 302. *Barbis horrentibus,* id est, θριξὶν φριοσούσαις.

v. 18. *exire cum sarcinis iubet*] hi ministri, *sarcinatores.* Gloss. σκευοφόρος, *vafifer, sarcinator.* Infra de hoc mercenario; *Corax detrectator ministerij, posita frequentius sarcina &c.* vide Planudem in Vita Æsopi.

v. vlt. *in publico tamen manant*] omnibus animalibus communes sunt. Prudent. lib. 2. contra Symmach. *Nostros potant animalia fontes.* Weitzius in Not. ver. 877. Adde L. 2. §. 1. D. de diuis. rer. & qual. §. 1. Instit. de rer. diuis. & ibi Interpretes Iuris.

Pag. 118. v. 1. *solus amor furtum potius quam præmium*] vrbane furto commisit præmium; quod alterum dolo clam, alterum vi palam capiatur. Iam pueri norunt, *prœmiatores* esse, qui de nocte *præmia* extexant, id est, prædas. Gulielm. Plaut. quæst. in Menæchm. c. 1.

vers. 4. *vnus & senex non erit grauis*] vult idem, quod versus isti Monastici à Gardinero relati;

Dactylus

Dactylus antiquus non est mulieris amicus,
Flectitur vt stramen, cum venerit ante foramen.

vers. 6. *opus anhelitu perdet*] al. *ante id perd.* Leg. *anhelitu prodet.* Wouwer.

v. 7. *fraudauique animum diffidentem*] Leg. *diffidentem.* Meurs. Animad. misc. l. 4. cap. 6. quod ante eum & Douza monuit.

vers. 8. *somnum mentiri*] pro, simulare. Horat. *Ille non inclusus equo Mineruæ sacra mentito.* Virgil. ——*Discet mentiri lana colores.* Idem; ——*clipeos mentitaque tela Adgnoscunt*—— Schopp. in Miscellan.

v. 15. *eadem indignatione*] pro, pari, simili, quod alij iunctim solent dicere, *pari eademque.*

vers. 16. *mulier lacerata*] Infra de muliere Ephesina; *ignota consolatione percussa, lacerauit vehementius pectus.*

v. 22. *circumamictus*] Sciopp. hoc verbum vt minus Latinum Critico notauit obelo, in Element. Philosoph. Stoic. moral. cap. 132. satis pro imperio barbarus Potitius.

v. 25. *&, per fidem, inquam*] id est, dic per fidem. sanctissimum erat iusiurandum, de quo Heraldus Aduersar. l. 2. c. 3.

Pag. 119. v. 2. *super constratum nauis*] non sub constrato nauis, sed super dormiuisse, ex hoc loco probat Casaubon. in Pers. sat. 5.

vers. 6. *Licam Tarentinum*] MS. semper *Licham*, vt & apud Martialem. *Lichas* seruus Herculis erat, quem Echalia in potestatem redacta Hercules ad cõiugem Deianiram nuncium victoriæ misit. Huic Lichæ Deianira vestem Nessi Centauri sanguine imbutam eo animo ad Herculem ferendam dedit, vti Hercules nõ amaret Iolem pellicem. Nessi enim sanguis vires amoris habebat. Hercules indutus tunicam, igne sacro & furore correptus Lycham in flumen ad Thermopylas præcipitauit, ipse in rogum se cõiecit. Rader. ad Martial. l. 19. epig. 48.

vers. 18. *nisi per se licet*] Legen. *per te non licet.* Iungermannus.

v.21. *nec vllum dolum malum*] est enim dolus alius bonus, alius malus. Cic.lib.3. Offic. de qua doli distinctione est in l. 1. §. *non fuit*; D. de dolo malo. Gratiosus Epidaurita in Notis; D. M. M. L. *dolum malum multatur leges*. ybi Goldast. monet esse legend. *multant leges*.

vers. 26. *qui nobis Hannibal nauigat*] Legen. *nobiscum*. Wouwer. *Annibalem* pro ferocissimo & capitali hoste, vt *Cyclopem* pro Archipirata. Durant. var. lect. lib. 1. capite 13.

Pag. 120. v. 4. *conducit*] al. *conduxit*. quod & Heraldo video placuisse. Hinc in Gloss. *Ductor nauis*, τριήραρχος.

v. 15. *antrum Cyclopis intrasse*] Sidon. l. 7. ep. 14. *Vt specum Polyphemi hospes exhorruit*. vide Hyginum ex Homero c. 125. Sauaro Not. ad Sidon.

vers. 2 *indulgeat tibi*] veniam det. ex Corn. Nepote Pflugius. *indulgere*, est octroyer, willfahren.

Pag. 121. ver. 1. *Portibus se curuatis insinuant*] Lege *se grauatim ins.* Lips. Epist. quæst. l. 3. ep. 2. vel, *portibus se curuatis non insinuant*. Kottericius.

v. 3. *Officij causa*] per cortesia. Pflug.

v. 4. *quis non dare manum languentibus volet*] notaui hunc morem in hoc solo lectum, vt languentibus darent manum, præsertim capite opertis. an forte legen. *Quis non adire manum l. vo.* quomodo Plautus, sc. officij causa & humanitatis communis testandæ? Piccartus Pericul. Critic. c. 17.

v. 16. *& per funem*] calati. Pflug.

v. 23. *adiuuerit casus*] id est, Fortuna.

v. 27. *custodit*] id est, obseruat.

Pag. 122. v. 7. *vnum nautam stationis perpetuæ interdiu noctuq;*] diuidebantur vigiliæ non minori cura in nauibus, atque in vrbibus & militia. Quod & ex Legum Naualium Rhodiorum verbis intelligitur, in quibus Præfecti vigilum mentio fit, quem βιγλίων φρουρὸν vocant. vnde & ἡμεροβίγλιον apud Curopalatam ἀπὸ τῆς βίγλης, ex Latio, qui eius seculi mos erat, sumto vocabulo. Verba legis hæc sunt; εἰ δὲ καὶ ὁ ἀρμενιστὴς ἀμελήσας, καὶ ὁ βιγλίων, φρουρὸς ἀποκοιμηθῇ ὡς διαβρόχεις ἀπώλετο ὁ

ἀρμενι-

χερθρίζων, ἢ ὃν χρύσῃ ἀζήμιος φυλαττέσθαι. Vocabantur huiusmodi vigiles *Noctiani* antiquis. Gloss. Græco lat. *Νυκτόφυλαξ, noctianus, nocte custos, vigilis.* Hi autem, qui in nauibus excubabant, etiam ναυφύλακες & *dietarii* Vlpiano L. 1. §. 3. D. Naut. caup. stab. Paulo l. 3. tit. 7. Sent. *Zetarii* (quomodo *Zabulon* pro diabolon) vocantur, nimirum à diœta, quæ erat custodum non solum in nauibus, verum & domibus. Lindenbrog. Not. in Catal. ad Cirin. Glossæ; Νυκτοφυλακίαι, *excubiæ, singulare non habet.* Philoxen. Gloss. *Vigil*, ἐγρηγορητής, ἄγρυπνος. à Petronio appellatur *custos.*

v. 13. *Nam quod ad meum quidem comitatum attinet*] id est, ad me, qui in vestro sum comitatu, hoc est, quod ad illud, quod Encolpius dicebat, se nolle me in communionem periculi arcessere. *Comitatus* pro societate: & *comites* pro sociis. supra; *mente simplicissima & vera fide in nauigium comites induxisse.*

v. 26. *tamquam rem vacuam*] pro vilem & inutilem.

v. 19. *vos in duas iam pelles coniiciam*] de hoc genere *pellium* Paullus L. 5. D. de suppellect. leg. Cuiac. Obseruat. l. 10. c. 12. Sic Pers. sat. 5. *pellem* dicit pro mantica & inuolucro vestis, supellectilis aliorumque vtensilium & sarcinarum. Turneb. Aduersar. l. 14. c. 3. Harum pellium mentio & apud D. Hieronym. in Vita Hilarionis. *Pellis*, Germanice Fellis vel potius Phellis / τοῦ P. in digamma more nostro mutato.

Pag. 123. v. 5. *semel mea feliciter cessit*] probo aliorum codd. lectionem. *semel mihi fel.*

v. 7. *Quid ergo si diutius*] *ergo* pro autem, particula hoc loco est aduersatiua, de qua vide quæ notauit Goldastus ad Valerianum. Edit. Roueriānæ.

vers. 11. *& cartæ alligatæ*] chartæ & schedulæ alligatæ sarcinis erant, quæ indicarent cuius essent.

v. 16. *tanquam literarum studiosus*] supra; *tamquam bonarum artium magister.*

v. 18. *à capillis vsque ad vngues*] speciem adagionis habet hæc locutio, & à Plauto est Epidico. Plutarchus de virtute Alexandri; Ἀλεξάνδρου δ' εἰ μηδὲν ἄλλο, τὸ σῶμα

ἰδὲ κατατετρωμένον ἐξ ἄκρας κεφαλῆς ἄχρι ποδῶν διακέκηπλαι. B. Ambroſ. Officior.l.2. *A veſtigio pedis vſque ad verticem*. Apul.li. 3. Metamorph. & ibi Coluius, Schop. Explanat. in Epidic. act. 5. ſcen. 1. Moyſes Deuteron. c. 28. v. 35. *Sanarique non poſſis à planta pedis vſque ad verticem tuũ*, Iob c. 2. v. 7. *Percuſſit Iob vlcere peſſimo à planta pedis vſque ad verticem eius*. Eſaias c. 1. v. 6. *A planta pedis vſque ad caput non eſt in iſto corpore integritas*. In lib. de Vita Adæ & Euæ cap. 9. *Inducam corpori tuo ſeptuaginta plagas de diuerſis coloribus, ab initio capitis vſque ad vngulas pedum*. Nec in doloribus tantum, ſed & amoribus erat adagio huic locus. Samuel 2. Regum 14. v. 25. *Sicut Abſalom vir non erat pulcher in omni Iſrael, & decorus nimis: à veſtigio pedis vſque ad verticem non erat in eo vlla macula*. Ammianus lib. 25. de Iuliano Imp. *Ab ipſo capite vſque ad vnguium ſummitates liniamentorũ recta compage*. Rudolphus Baro de Rotenburg, qui ante annos CCCCL. in Aula Philippi Imp. vixit, his verbis amaſiam ſuam deſcribit;

Von dem Houpte vnz vf den Fuos
Des wirt niemer Buos
Beide rot vnd wis
Alſo hat der Natur flis
Gemachet is wengel var
Vnd hat da bi ze wunſche gar
Geſtalt ir nimmeriche mund.

v. 19. *Ita tanquam ſerui Æthiopes, & preſto tibi erimus ſine tormentorum iniuria hilares*] Leg. *erimus in tormentorum iniur.* Confundit Æthiopas, qui Melanoſyri, cum Cappadocibus, qui Leucoſyri: de quibus Interpres Perſii Sat. 6. *Cappadoces dicebantur habere naturale ſtudium ad falſa teſtimonia proferenda: qui nutati in tormentis à pueritia, equuleum ſibi facere dicuntur, vt in eo ſe inuicem torqueant, & cum in pœna perdurarent, ad falſa teſtimonia ſe bene venundarent*. Meurſius Animad. miſc. lib. 3. cap. 7.

v.22. *Quid tu, inquit Gython*] Leg. *Quid? tu, inq.* Iungerman. vel, *Quid tum, inq.* Pflug.

v.24. *pertunde aures, vt imitemur Arabes*] al. *Arabas.* [naures baccatas & viri olim veteres, vt hodieque nostri, gestabant perforatis auriculis; sed more externo, & ab Arabib. accersito, vt ex hoc loco paret, & Iuuenali Saty. 1. & Dione Cassio lib. 88. de Macrino Mauro. Libybus tribuit Macrobius lib. 7. c. 3. Lydis Xenophon Anabas. lib. 3. Barthius ad Claudian. nu. 2402.

v.25. *increta facies, vt suos Gallia ciues agnoscat*] Gallos facies incretasse indicare videtur: sed hoc ego ad natiuum potius Gallorum candorem referendū censeo: sicut & *Gallicus vultus* apud Tertullian. de Virgin. Pithœus Aduersar. l. 1. c. 11. Lindenbrog. Obseruation. in Ammian. lib. 15. pag. 60.

Galli à candore corporis primum Galatae appellati

Pag. 124. v. 8. *non accersito ferrumine*] non adhibito induramento & solidante glutine. Gloss. *στομῶ, ferrumino. στόμωμα, ferramen.* Legen. *ferrumen. στομωτής, indurator.*

v. 9. *labra possumus tumore teterrimo implere*] Propria hæc facies Æthiopum, quam & Septimus Serenus in Moreto tangit;

Torta comam labro quasi tumens——

Quo etiam pertinet illud Plautinum; *Totam te faciam pugnis vt sis morula.* Lindenbrog. Notis in Catalect. ad Moret. Leg. *humore teterrimo.* Pflugius: quod quid sibi velit æque illum cum imperitis arbitror intellegere. Ramirez de cicatricibus exponit, quibus interdum irati domini seruos deformabant, ad Mart. lib. 2. ep. 29. n. 5. meo animo, non recte.

ver. 20. *Nec istud Dij hominesque patiantur*] Infra; *Nec istud, inquit, Dij sinant.* Alibi, *Nec hoc Dij sinant.* Plaut. dicit, *Ne Dij sirint,* &, *Dij prohibessint.*

vers. 27 *frontes notans inscriptione*] hinc *nota* de seruis inscriptis. *Extrema nota* de pessimo seruo dixit Vlpian. lib. 15. §. 43. D. de iniur. Giphan. Obseruat. ling. Lat. qui tamen in eo fallitur, quod formulam illam *de meliori nota* putat à nobis istis, quæ seruis inurebantur, tra-

ctam: cum notæ istæ semper infamiam importarint.

Pag. 125. v. 1. *stigmate esse puniti*] Leg. cum Douza, *puncti. stigmate punctus*, est *στιγματίας*, seruus compunctus notis, Cic. 2. Off. *stigmaticus*. Plin. ep. 5. *cicatrice stigmosus*. Val. Maxim. *inustus*, Plaut. in Cas. *literatus*. Mart. *inscriptus*, videndus Lipsius Elector. lib. 2. c. 15. Rader. ad Marti. lib. 2. ep. 25. in fi. & lib. 8. ep. 70. Titus Popma de Oper. seruor. verbo, *Literatum*.

v. 2. *Cadem litera & suspicionem*] Iungerman. legit, *eadem*, quod & rectum est.

v. 4. *vmbra supplici tegent*] Leg. *supplicij*. Iungermannus: bene, & sic ante eum Douza. *vmbrâ supplicij*, vt infra; *nota literarum non adumbrata*. & iterum, *adumbrata inscriptione derisi*.

ver. 9. *Notum fugitiuorum epigramma*] quale fuerit illud, aliis inuestigandum relinquo. Brisson. de Formul. lib. 8. Fugitiui compungi solent notis vel literis, quibus dignoscuntur, & deprehenduntur, L. 2. D. de fugit. Quintilian. *Si quis fugitiuo stigmata scripserit*. Clemens Alexandr. *τὸν δραπέτην στίγματα δείκνυσι*. Cuiac. Obseruat. lib. 7. cap. 13. Ramirez Hypomn. ad Mart. lib. 2. ep. 29. num. 5. Titus Popma de Oper. seruor. verbo, *Fugitiuum*.

v. 11. *ex vectoribus*] *vectores*, qui naui vehuntur, vt & infra, *cum omnis vector nihil prius quærat, quam cuius se diligentiæ credat*. & iterum, *vnus alterque infirmissimus vector*. *Vehere* enim & *vectare* dicuntur nauigantes. Petron. *Cuius hæc nauis est, aut quos vehat*. Hinc *vectura*, *φόρετρον*, *ναῦλον*, in Lexico Græco Lat. Petron. *cui vecturam debemus*. Heraldus Aduers. lib. 1. c. vlt.

v. 12. *acclinans lateri nauis exonerabat stomachum nausea grauem*] sic statim; *Non dissimulatæ nauseantis deuotione*. Senec. ep. 63. *Vt primum stomachum, quem scis cum mari nauseantem confligere, collegi*. I S. Pontanus Analector. lib. 1. c. 5.

v. 14. *intempestiuo inhærentem ministerio*] Pag. seq. *nocte intempesta*. Ergo *intempestiuus* est ab *intempestus*, vt *intempestiua conuiuia* proprie sint, quæ nocte celebran-

tur, aut

tur, aut in multam continuantur noctem. vid. q notavit Taubm. ex Liv. in Plaut. Asin. A. 4. scen. 2. ad illud de die.

verſ. 18. *deuotione*] exſecratione & dirarum deuotatione.

Pag. 126. v. 6. *eiuſmodi ludibria*] *ſpectra* vocat Lucretius, i. e. nocturna ſomnia.

v. 27. *dat. adultera munus*] Douſa *numos* legit.

P. 127. v. 1. *ſomnium expiauit*] id quod vini aſperſione fiebat, aut aquæ lymphatæ. Rader. ad Mart. lib. 7. epig. 47. & præfat. lib. 8. Douſa Centur. lib. 3. c. 9. Adde Heliodor. lib. 7. p. 320. Narraſſe aëri ſomnia docet Euripid. in Iphig. & Taur.

v. 9. *Audio enim non licere cuiquam mortalium in naue neque vngues, &c. deponere*] Propert. lib. 4.

Huic fluctus viuo radicitus abſtulit vngues.

Hoc verum eſt, naufragis & vngues à cute recidere, & extremitates labeſcere. Quod cùm videret ſuperſtitioſa antiquitas, tanquam naufragium deprecari vellet, quo ſcilicet ſciebat vngues radicibus auelli, ſolebat ſibi vngues præſecare, quoties turbaret mare, vt ex hoc loco patet. Ergò irato mari capillorum reſectione naufragium deprecabantur, vt euaderent vnguium præſectionem, ne enecarentur in mari. Scalig. ad Propert. lib. 4.

v. 11. *neque capillos deponere*] Paulo ante; *Notauit ſibi ad lunam tõſorem intempeſtiuo inhærentem miniſterio, execratuſque omen, quod imitaretur naufragorum vltimum votum.* Gentiles vrgente tempeſtate, ac nulla ſalutis ſpe affulgente, capillos ſoliti tondere. Nonius; *Qui liberi fiebent, eâ cauſâ calui erant, quod tempeſtatem ſeruitutis videbantur effugere, ſicut naufragio liberati ſolent.* Eam ob cauſam Iuuenal. ſat. 12.

Tunc ſtagnante ſinu gaudens ibi vertice raſo,
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.

nautam vertice raſo, quem in mari ſæpiſſime pericula & naufragia inueniſſent. Ad hunc morem videtur alludere Paulus Act. Apoſt. c. 17. vbi deiectos metu naufragij vectorum animos conatur erigere; οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς πεσεῖται. Durantius Variar. lect.

lib.2.cap.9.Kirchmannus de Funerib.lib.2.cap.14.

ver.20.*sed quia nocentes horridosque*] scrib.*sc.*pro,*scilicet.* Iungermannus. sordidus enim, squallidus & productus capillus reorum. Sisenna lib.3.Histo. Plutarch. Rer.Rom.c.14.Oros.lib.5.cap.17.Cic.4.inVerr.Liuius lib.2.decad.2.& lib.4.dec.5. Val. Maxim.lib.1.c.7.& libro 6.c.4. Iustinus lib.36.sub fi. Fortunatus de S.Martino,lib.4.

—Et longa cathena reorum Accrescente coma—

videndi Wouwerius & Sauaro ad Sidon.

Pag.128.v.3. *Ad summam*] Salust.*Adpostremum, Denique,* Pflugius.

v.5. *placuit quadragenas vtrisque plagas imponi*] vtpote seruis. nam verbera,*pœnæ* sunt *seruiles* Petron. Bongarsius Not. in Iustinum lib. 1. *Quadragenas*, inquit: nec enim olim arbitrio carnificis, sicut hodie fit, flagellabantur condemnati ad flagra aut fustes, quod ex sacra Scriptura & Legib.gentium constat. Fr. Pithœus Gloss. Legis Salic. tit.13. Deuteronom.25.v.3.*Si eum, qui peccauit, dignum viderint plagis,prosternent, & coram se facient verberari. Pro mensura peccati erit & plagarum modus, ita duntaxat, vt quadragenarium numerum non excedant, ne fœde laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus.* Sed & hodie apud Hispanos qui esculenta in macello coemit, vt Carius vendat, 25. qui annonam frumentariam flagellat, 100. ictibus à carnifice fustigatur.

vers.10.*Spartana nobilitate*] id est, summa patientia. Pflugius. vide de Lacedæmoniorum animositate & tolerantia. Fr. Iureti Miscel. ad Symmach. lib.2.ep.46. Ioseph. Stephani Demonstrat. politic. Henric. Steph. Append. ad Dicæarch. Nicol. Cragij Commentar. de Republ. Lacedæmon. Bernartij Commentar. ad lib. 8. Thebaid. Statij.

Pag.129.v.15. *in hoc suppicium durassent*] adeo destinatæ fuissent, vt potuerint perseuerare. Lucret.lib.5.

Atque opere in duro durarent membra manusque.

Rigaltius Not. in Phædr. lib.2. in fi. *Durassent*, pro, durauis-

rauissent, id est, occalluissent, hoc est, inhumanæ & insensibiles factę essent ad tantam crudelitatem. Goldastus. Hoc verbum varię significationis fuit apud Latinissimos. Vegetius; *Corpus, membra, ad laborem durare.* I C. *Durare corpus in tormenta.* Stewechius ad Veget. Tacitus lib. 1. Annal. de Augusto; *In nullius vmquam suorum necem durauit.*

vers. 20. *tamquam vulnera*] pro, quasi vero vulnera, &c.

v. 22. *hac se inscriptione frontis*] Leg. *hacce inscr. frontes.* Iungerman.

v. 23. *maculassent*] i. e. variassent. Pflugius.

v. 27. *quia non totam*] male Douza. *non* pro nondum, Stewechius.

Pag. 130. v. 10. *Ita vide vt prosit*] an hic leg. est, *vtrum:* an, *vt,* tantum valet? ἐπέχω. certe sic apud Symmach. etiam video vsurpari ep. 27. lib. 6. *Diu mecum ipse contendi vt ad vos pignus commune dimitterem.* Piccartus Periculor. Critic. cap. 15. At in hoc Petronij loco τὸ, vt videtur esse extensiuum, positumq; ἀντὶ τοῦ *quam*, quo vsus est supra in sermone gemino germano; *Vides quã valde nobis expediat vltro dominum ad fugitiuos accedere.*

v. 18. *Cuius pudoris dignitas*] prouocabulum *cuius* refertur ad Tryphænam.

vers. 21. *Me vt puto hominem*] Leg. *me vtpote hom.* Eam caussam adfert, cur ipse electus sit patronus miserorum, quoniam vsu & familiaritate coniunctior sit, & fidei iam perspectæ. Gulielm. Plaut. quæstio. in Epid. cap. vlt.

Pag. 131. v. 1. *satisfactione lenitas*] Leg. *lentas,* sicut supra, *animus errore lentus.* Iungermannus. ad eum locum vide quæ notauimus.

v. 10. *familiaritate vobis aliquando coniuncti*] turpi illa & non dicenda. Iustinus lib. 27. *Opera cuiusdam meretricis adiutus, quam familiarius nouerat.*

v. 11. *si interuertissent pecuniam vestram*] Leg. *interuertissent vos pecunia, vestram si fidem prod.* Palmerius in Spicileg. Tamen Plautus, *interuertere argentum.* Wou-

 werius,

werius. *Interuertere* pro fraude ab aliquo auferre. apud Plaut. *interuertere aliquem argento & argentum*. Schop. in Miscell.

ver. 18. *Noli caussam confundere, sed impone singulis modum*] elegantissime exprimit Græcum verbum. ἀφόρισον, διόρισον, dic designate & præcise. Nam ἀφορίζειν, quod Cicero *præcidere* dixit, est designare quotum quemque articulum, quotum quodque caput oppugnare velit litigator, ne in vniuersum admissus licenter tergiuersari, & identidem euariare possit.

v. 24. *à legato*] pro, per legatum. sic contra *per*, pro *ab* paullo post; *Quid attinet veritatem per interpretem quærere?* hoc est, à te, qui eorum interpres es.

Pag. 132. v. 3. *ingenuos honestosque clamando*] Cæsar; *se libera ciuitatis esse*. Pflugius. Sic Apostoli in Actis.

v. 6. *ad pœnam confugiunt*] id est, expetunt, poscunt. Iungerman.

v. 15. *incidisse*] casu, non prudentia. Pflugius.

Pag. 133. v. 5. *Pharmace*] Lactantius Placidus Comment. in Statij Thebaid. lib. 10. *Lustrare ciuitatem humana hostia Gallicus mos est. nam aliquis de elegantissimis pelliciebatur præmiis, vt se ad hoc venderet: qui anno toto publicis sumptibus alebatur purioribus cibis; denique certo & solemni die, per totam ciuitatem ductus ex vrbe, extra pomeria saxis occidebatur à populo.* Hoc de Massiliensib. proprie ex Petronio refert Seruius ad 3. Æn. Obseruatum illud ipsũ apud Athenienses, qui φαρμακοὺς illos vocabãt. Hesychius, Suidas, Harpocratio in Lexic. vnde hic Petronij locus interpretandus: qui eum, qui partem corporis quasi deuouerat, *pharmacũ* vocat, respiciens ad illos, qui totos se deuouebant. Lindenbrog. Obseruat. var. lect. in Lactantij Comment. vide Budæum in Comment. ling. Græc. & Annotat. poster. in Pand. Sic & apud Plautum *Venefice*, conuicij verbum est in homines improbos. Schopp. Suspect. lect. lib. 1. epigr. 10. Adde Goldasti Notas in Hieroclis à se Latinitate donati Facetias.

v. 7. *in re manifestissima*] i. e. manifesto deprӕhensa.

v.18.*contra fas legemq;*] Leg.*contra ius fasque*, i. e. leges humanas & religiosas. Nam *fas ad religionem, iura ad homines pertinent*, ait Seru. 1. Georg. idque velut adagio cessit. Sauaro ad Sidon. l.2.ep.13. Nihil tamen apud Petronium mutandum esse, inuitis omnibus scriptis cusisque libris, docuit Goldastus ad Columcan.

v.19.*interpellatque non solum voce, sed & manibus*] *interpellare manibus*, καὶ τῇ χειρὶ σιγῶς.

Pag.134.v.7.*turbam diducit in partes*] factiones aduersas. Lucanus lib.7.

Prima velim caput hoc funesti lancea belli,
Si sine momento rerum, partisque ruina.
Casurum est, feriat——

Barthius ad Claudianum n.1896.

vers.10.*nudas expedit manus*] *nudas*, h.e. inermes, **mit blossen/truckenen fäusten.**

vers.13.*vno tantum gubernatore*] Ergo alius *patronus* nauis, alius *gubernator*. *Patronus* est dominus, qualis Lycas: *Gubernator* summus nautarum, à patrono naui præfectus, qui & *Magister*. vtraque vox Petronio frequens. Sic alius est *Exercitor*, qui est dominus nauis; alius *Magister*, qui ab exercitatore præpositus est naui, §.2. Instit. Quod cum eo qui in al. potestat. L.1. & L.4. D. de exercit. act. Reusnerus ad Brachylog. l. 4. cap. 25. §.5.

v.19.*sine morte labuntur*] Leg. *sine mora lab.* Pflugius. Malim ego, quod in V.C. legitur, *semimortui lab.*

v.24.*abscissurum tot miseriarum causam*] latet simul quid spurci, & ad *caudam* alluditur. Scribend. autem est, *abscisurum*. quod ἐνεργητικώτερον quam illud alterum. Balbus Catholico; *Cado componitur cum am, quod est circum, & dicitur ancido, m. mutata in n. id est, circumcirca cadere: & cum abs, & dicitur abscido: item cum ad, & dicitur accido, i.e. iuxta vel valde cado.* D. Vigilius libr.1. contra Eutych. *Aut quibuscumque aliis membrorum abscisionibus multaretur.* Ibidem; *Cum hominis manus absciditur.* ita vtrimque legit Goldasti MS. Recte itaque Calepinus illud Ioannis 18. *Abscidit auriculam eius*

dextram,

dextram, ad præſens *abſcido*, non *abſcindo* fecit quum retulit: Calepinus ille verus & vetus, non qui hodie ſub eius veſte circumfertur.

Pag.135.v.8.*tralaticium bellum*] Sic Phædrus, ſic IC. loquuntur. videndus Rittershuſius Notis ad Phædr. Al.*ſtatarium*. vt *ſtataria pugna* Ammiano, quando ex vtraque parte acies ſtant, & *ſtatarium prandium* Mamertino, quod ſtantes milites capiebant. Sauare ad Sidon.l.2.ep.2.

v.11.*data acceptaq; patrio more fide*] formabam, *pacis amore*; ſed inutili coniectura. *Patrium morem* ſimpliciter hîc capio pro bono & priſco, & maioribus vſurpato. Puteanus epiſt.ad Goldaſtum.

verſ.14.*Quis furor, exclamat*] expoſtulatio. Scalig.in Catalect.

v.15.*non Troius hoſtis*] i.e. Paris.

v.17.*decipti pignus Atridæ*] Helenam Agamemnonis filiam, Menelai coniugem.

Pag.136.v.2.*queis hæc formula erat*] ad fœderum formulas belle alludit, quas habet & recenſet Briſſon.de Formul.l.4.

v.20.*præterita aboleri oſculis placet*] Petrus Rauennas ſerm.93.*Oſcula ſunt reconciliationis indicia*. Petron.infra; *Ecce etiam oſculo iram finio*. Et iterum; *Exoſculatus pectus ſapientia plenum, inieci ceruicib. manus*, &c. Plaut. Pœnul. *Non ſum irata. AG. da ergo, vt credam, ſuauium*. Sidon.l.4.ep.23. *Cum paternis pedib. affuſus, ex illo ore læſo, ore terribili conuicium expectant, oſculum exceperit*. Artemidorus l.2.c.2.de Somn. Sauaro ad Sidon.l.4. c.23.

v.21. *odia detumeſcunt*] Plaut. *Nunc in fermento tota eſt, ita turget mihi*. Gruter. Suſpic.l.8.c.8. Barth. ad Claudian.n.611.& n.1761.*Tumidus* pro irato. Et odia dum gliſcunt, dicuntur *intumeſcere*: cum ſedantur, *detumeſcere*.

v.22.*epulæque ad certamen prolatæ*] *ad* pro poſt. Turſellinus de Particul.ling.Lat. An *ad certamen* eſt, cum certaturi vel prœliaturi eramus? quia pugnaturi cibum ca-

bum capiebant ad reficiendas corporis vires. Suprà; *Ne infirmitas militiam perderet, largioribus cibis excito vires.*

ver. 23. *conciliant hilaritate concilium*] Leg. *conuiuium.* Iungermannus. *Concilium* pro turba, conuentu, cœtu. Val. Maximus l. 5. c. 1. exempl. 5. de L. Paulo, qui Persen Regem, *introductum in tabernaculum, lateri suo proximum in concilio sedere iussit, nec honore mensæ indignum iudicauit.* Ieremiæ 6. v. 11. *Effunde* (sc. bilem Dei) *super paruulum foris, & super concilium iuuenum simul.* Petronius infra de Socrate; *Nec vllius turbæ frequentioris concilio oculos suos crediderat.*

v. 24. *Exsonat cantibus totum nauigium*] V.C. *exonerat cantus tot n.* Leg. *exsonat cantu t. n.* Sic supra; *Omnia nimio risu exsonuerant.* Gruter. Suspic. l. 6. c. 15. nimis otiose.

Pag. 137. v. 17. *Quod solum formæ decus est*] Synesius in Hymn.

Ἑτέρῳ δ᾽ ἄγαλμα χαίτη
Κατασειρῴη τενόντων.

vide H. Iunium de Coma c. 11. Rader. ad Martial. l. 10. epig. 71. Ambrosius Hexaem. l. 6. *Comam,* inquit, *esse reuerendam in senibus, venerandam in sacerdotibus, terribilem in bellatoribus, decoram in adolescentibus, comptam in mulieribus, dulcem in pueris. Tolle arboris comam, arbor ingrata est: tolle humani capitis capillum, tota pulcritudo flaccescit.* Ph. Camerarius Horar. subcisiu. cent. 3. c. 96.

ibid. *cecidere capilli*] tota hac periocha caluos vocat, qui tantum rasi, & promiscue Poetæ *raso* pro caluo, & vicissim vtuntur, etiam Petron. de Trimalcione. Yuo Villiomarus Animaduers. in Rob. Titium libro 3. capite 17.

v. 18. *Vernantesq; comas*] in Peruigil. Veneris;

Vere concordant amores, vere pubent alites;

i. e. vernant. Pontanus in Macrobi. l. 7. c. 16.

ibid. *tristis abegit hiems*] quæ desertos venustate agros facit. Barth. ad Claudian. nu. 14. 24. Leg. *adedit.* Palmer. in Spicileg. quod placet impendio. sic Ouid.

5. Meta-

5. Metamorph. dicitur *Tempus edax rerum*: vide Calepinum in *Vetustos*.

v.20. *Areaque attritis ridet adusta pilis*] Martialis l.5. epigr.48. ad Labienum;

Nudum est in medio caput, nec vllus
In longa pilus area notatur.

vt areæ domorum graminibus, ita calui carent capillis. Raderus ad Martial. l.5. ep.48. Leg. *nidet ad.p.* Læuia enim & glabra quæ sunt, nident. Palmer. in Spicileg. *Ridere* est nitere, vel lætum hilaremque esse, vt apud Horat. *Ridet argento domus.* quod de rasis siue ψιλωνοῖς vsurpat Petron. 9. Rob. Titius Locor. controuers. l.3. c.17. *Ridere* non est nitere, sed potius Græcorum σεσηρέναι. quo verbo vtuntur pro denudatione. & tamen σεσηρέναι proprie est rictum diducere. Villiomarus Animaduers. in Rob. Titium l.3. c.17. Defendit se Titius Assertion. l.3. c.17. sed Villiomari expositio magis est: nisi si forte ex V.C. legend. *aret. adusta.* quæ lectio singularem habet emphasin, *area aret adusta*, i.e. arefacta & glabrata. q. d. ξηρὰ ξηραίνεται ξηρανθεῖσα. hinc & ξηρασία dicitur vitium illud capillorum, cum propter alimenti seu humoris defectum defluunt: species nimirum τῆς ἀλωπεκίας, de qua Alexander Trallianus in princ. libri; Ἀλωπεκία πάθος ἐστὶ, τριχῶν μάδησις. aliter tamen de ξηρασίᾳ Auctor Definition. medicinal.

v.23. *Infelix modo*] ita hos vrbanos & disertos versiculos in ordinem redegit Turnebus. quo sensus eorum enitescat, caluus comparatur æri, & tuberi hortorum rotundo, nullaque lanugine villoso. Antea vitio librariorum transpositus & conturbatus erat ordo hoc modo;

Infelix modo crinibus nitebas.
At nunc leuior ære vel rotundo
Ridentes fugis & times puellas;
Phœbo pulchrior & sorore Phœbi:
Orti tubere quod creauit vnda,
Vt mortem citius venire credas,

Scito

Scito iam capitis perisse partem.

Aduersarior. l. 4. c. 19.

v. 25. *lauior aere*] Cui simile est illud Apuleij; *Cucurbita glabrior.* & illud Martialis; *Lauior & conchis Galle Cytheriacis.* H. Iunius de Coma c. 11.

v. 26. *horti tubere*] Martialis;

Laeta suburbanis mittuntur apyrina ramis,
Et vernae tuberes: quid tibi cum Lybicis?

Pontanus Notis in Macrob. de Somn. Scip. l. 2. c. 6.

Pag. 138. v. 3. *ineptiora praeteritis*] i. e. præmissis & antecedentibus.

v. 6. *corymbioque dominae pueri exornat caput*] *corymbus* sic redimiculum muliebrium comarum, vt *crobylus* virorum; *scorpius* puerorum intelligitur: à grammaticis Græcis implicatio comarum in acutum desinens explicatur.——*Crines nodantur in aurum*, Cum Maro canit Æn. 4. Seruius *crobylon* interpretatur. Sed hîc comæ sunt adpostitiæ, quales flauas plerumque mulieres mentito decore formam quærentes, præsertim in Aulis, sibi adiiciunt. Nam cui circumponitur *corymbion*, is rasus nouacula fuerat. Turneb. Aduersar. l. 4. c. 19.

v. 7. *supercilia profert de pyxide*] calliblephara intelligit, de quibus Marcellus Virgilius in Dioscorid. & Pamelius in Tertullian. de Cultu femin. cap. 5. n. 23.

v. 21. *decoro exornauit capillamento*] is quoque rasus fuerat, cui capillamentum est inditum. vt autem *corymbion* feminarum diximus, ita *capillamentum* virorum affirmamus. Turneb. l. 4. c. 19. Apud Suetonium tamen in Calig. c. 11. *Et ganeas & adulteria capillamento celatus, & veste longa noctibus ambiret*: quispiam credat esse non quamcunque appositam comam, sed prolixiorem, longiorem, similemque prope femineæ. nam *capillus* ~~est coma paulo longi~~or, vt cum virilis etiam promittitur. Iuuen. Sat. 5.

Ille capillato diffusum Consule potat.

Vestem ergo longam gessisse Caligulam censeret, ve stolam mulier solet ad pedes demissam, ne agnosceretur.

retur, & capillamentum sumpsisse virili longius, simileque muliebri, aut Maurorum, & Hispanorum promissis crinibus. Nam hi populi capillati erant. sic *capillare* vocat *vnguentum, quo capillos vngunt feminæ,* Martial.l.3.ep.40.& *capillata arbor* apud Plin.l.18.c.24.ad quam capillus Vestalium ferebatur. vt sit *capillamentum* velut τρίχωμα.Idem l.1.c.17. De capillorum & comæ structura, quod ad hunc locum, vide Zinzerling. Miscellor. Critic.l.5. c.27. In hoc tamen Petronii loco *capillamentum* non est virile, sed muliebre adæque, à domina Triphena subministratum. Vnde & Fortuna vocatur *capillata* à Dionysio Catone in Distich.

Fronte capillata, post est occasio calua.

v.22. *Commendatior vultus*] gratior, elegantior, pulchrior. Infra; *mulierem omnibus simulacris emendatiorē.* Flauus enim capillus, vt niger, commendatur in puellis. Herc. Ciofanus Obseruation. in Ouid.l.1. epist.19.

vers.24. *periclitantium aduocatus*] *Aduocatus* differt à *patrono*. nam *aduocatus* is olim dicebatur, qui tantum vt amicus assistebat, gratia & auctoritate aliquem in iudicio adiuuabat. Et ita semper eo vtuntur Plaut. Ter. Cic. alii antiquiores. Schopp. in Miscellan.

v.25. *præsentis concordiæ auctor*] an leg. *actor*? nam *agere* verbum est aduocatorum. Nepos in vita Attici de Atheniensibus. *Hunc in omni procuratione Reip. actorem auctoremque habebant.*

v.26. *ne sileret sine fabulis hilaritas*] pro, hilare concilium, hilares conuiuæ & combibones: abstractum pro concreto.

v.27. *in muliebrem leuitatem*] Ioan. Sarisberiensis l.8. c.11. quod inscribitur; *De molestiis & oneribus coniugiorum, & de pernicie libidinis, de mulieris Ephesinæ & similium fide:* inter cætera refert; *In muliebrem leuitatem ab auctoribus passim multa scribuntur. Fortasse falsò interdum: nihil tamen impedit ridentem dicere verum, & fabulosis narrationibus, quas philosophia non reijcit, exprimere quid obesse possit in moribus. Ex his enim liquet, quam facile ament,*

le ament, quanta oderint leuitate, quam cito obliuiſcantur affectuum, & naturæ immemores interdum in filios armentur, interdum in viſcera ſua. ſunt aliquæ pudiciſſimæ, licet Satyricus dicat, quoniam

Rara auis in terris, nigroq; ſimillima cygno,

mulier exactæ caſtitatis. Et Tragicus, nullam eſſe feminam tam pudicam, quæ non peregrina libidine vſque ad furorem incendatur. Matrona quædam, referente Petronio, &c.

Pag.139.v.4. *peregrina libidine*] ſupra; *Peregrini amoris conceſſio.* Hinc *mulieres peregrinæ* in ſacris literis pro meretricibus & adulteris. *Peregrinæ* autem libidini opponitur *domeſtica*.

v.8. *quam expoſiturum ſe eſſe, ſi vellemus audire*] reſpicit ad morē veterem, quo recitaturi fabulam ſolemni velut præfatione ſibi audientiam parabant: qui mos hodieque in vulgo Saxonico remanet; **Ick weet ein Meercken/ will gy ſe hören/ ick will ſe zuſeggen.** Ritterſhuſ. ad Phædrum.

v.10. *Matrona quædam Epheſi*] Hanc hiſtoriam vere contigiſſe auctor eſt Flauianus apud Sarisberienſem. Eadem carmine reddita eſt à Romulo Grammatico veteri, Fabular. Æſopiar. cap.48. vbi videndus Commendator. Sed fuſius & integrius refertur in Hiſtoria, quæ de *Cæſare Diocletiano, eius Filio & VII. Sapientibus* inſcribitur, & Germanorum manibus iam annos ſupra ducentos verſatur, ex Latino in noſtrum conuerſa ſermonem. Cuius Latini codicis vetuſtum & membraneum exemplar apud R. P. Iohannem Muntzenbergium Priorem Carmelitarum in hac noſtra Vrbe vidimus; Græcum alicubi Bibliothecarum exſtare ſcribit Velſerus præfat. in Apollonij Tyrij Hiſtoriam. Franc. Modius I C. qui de veteri exemplo nihil inaudire potuit, Latinum fecit ex Germanico, nomina perſonarū mutauit, noua de ſuo confinxit, typisque Feyrabendianis edidit hoc titulo; *Ludus Septem Sapientum de Aſtrei Regij adoleſcentis educatione, periculis,* &c. Cui lubido, adire poteſt & *Septimum Zamolxis exemplum* legere. Hebertus Clericus carmine Gal-

lico reddidit circiter A. N. C. CIↃ CC. & Latinum illud exemplar ad Ioannem Monachum Altisiluanum auctorem refert. Sic enim scribit au Roman des Sept Sages de Rome;

Li bon Moine de bonne vie
De Haute-selue l' Abbeie
A l' estoire renouuelee,
Par bel Latin l'a ordenee;
Hebers la vieut en Romans trere,
Et del Romans vn liure faire.

apud Claudium Fauchetum in libro, quem Gallice & eleganter instituit atque inscripsit, *Recueil de l' origine de la langue & poësie Françoise, Ryme & Romans: plus les noms & sommaire des oeuvres de CXXVII. Poëtes François, viuans auant l' an MCCC.* quem magna ex parte in Bibliothecam Francicam Anton. Verderius Vallispriuatæ Baro transcripsit. Porro Romani illius de Septem Sapientibus Romanis exemplar membraneum quam vetustissimum, sed prose scriptum, extat in Bibliotheca Goldasti nostri. Latinum illud antiquum exemplar secutus est Auctor libri, qui *Gesta Romanorum* vocatur, & moralisationibus, quas ipse dicit, hoc est, monitis ethicis & præceptis moralibus illustrauit. Asserum Angliæ Regem hanc historiam in Anglicam linguam transtulisse auctor est Commẽtator Romul. in principio Comment.

v. 14. *Cum virum extulisset*] *Efferre* est mortuum hominem ad sepulturam exportare. Nam, vt Donatus in Andr. Terentij monuit, *efferri proprie cadauera mortuorum dicuntur.* cuius verbi frequẽtissima est apud Classicos autores mentio. Kirchmannus de Funerib. Roman. l. 2. c. 1. Lambin. ad Plauti Asin. a. 3. sc. 3. Nota est formula indictiuorum funerum; L. TITIVS VIXIT. L. TITIO EXEQVIAS IRE CVI COMMODVM EST, IAM TEMPVS EST. OLLVS ECFERTVR. Turneb. Aduersar. l. 9. cap. 17. *Efferre* Galli dicunt *colporter.* Frecherus.

v. 15. *funus passis prosequi crinibus*] *prosequi*, verbum funebre,

funebre, defuncti corpus, quod effertur, sequi: Æchylo προπέμπειν. Heraldus Aduersarior. l. 1. cap. 6. Vt omnia ad mœrorem & tristiciam essent composita, veteres capillamento quoque luctum præ se ferebant. Ac in fœminis quidem crines solutos ac circum colla fluitantes obseruare licet, vel ex hoc loco Kirchman. de Funer. l. 2. c. 12.

v. 16. *nudatum pectus in conspectu frequentiæ plangere*] habitus lugentium. Infra; *Non tenui diutius lachrimas, immo percussi semel iterumque manu pectus*. Goldastus. Ouid. Metamorph. lib. 6. circa fin.

——passos laniata capillos,
Lugenti similis, cæsis plangore lacertis.

sparsos capillos cum laniasset Philomela intelligitur. Lacerare autem crines in mœroribus solent mulieres. Raph. Regius Enarration. in Ouid.

v. 17. *Conditorium*] subterraneum sepulcrum, *conditiuum* Senecæ ep. 60. *conditi* pro sepultis Arnobio lib. 1. Sauaro ad Sidon. l. 5. ep. 17. Nam condere verbum est mortuale vel sepulchrale. Rittershus. ad Phædrum. Id sepulchrum, etiam *requietorium* dicitur in vet. inscrip. Kirchman. de Funer. l. 3. cap. 10. Veteribus Christianis *cimiterium*, quod Græcis κοιμητήριον, non vnum sepulchrum, sed *sepulchretum* dicebatur, vt & nobis hodie.

v. 19. *hypogæo*] *hypogæorum*, id est, cellarum, pro condendis mortuis extra vrbem origo est Græca, quod satis etiam declarat Phlegon Trallianus, quem post Wouwer. adducit Meursius Animaduers. misc. l. 3. c. 20. De qua custodia mortuorum etiam putem sensisse Vlpianum L. 14. D. de religios. & sumpt. fun. & Apul. lib. 2. Metamorph. Coluius in Not. Quoniam sepulcra erant plerumque subterranea ædificia, arcuato opere extructa, pauimentis strata ac parietibus circumsepta, in quæ tanquam in cellas quasdam per gradus aliquot descendebatur, foribus conditorij clausis vel apertis, prout vsus requirebat. Indicat clarissime Petron. verbis seqq. *Descendit in conditorium*, quod hîc Græca voce *hypogæum* vocat. Ianuas autem habuisse,

docet idem aperte paulo post, vbi ait, militem, qui cruciarios custodiebat, nuptias fecisse cum ista matrona, *praclusis conditorij foribus.* Kirchmann. l. 3. cap. 15. ὑπόγαιον apud Græcos in hac notione nondum reperio, sed ὑπογαίδιον, quod Hesych. exponit ὑπόγειον τύμβον. alioqui ὑπόγαιος idem quod ὑπόγειος. Tertullian. de Anima c. 28. de sepulchro Pythagoræ, *Respice ad hypogeum eius, & , si capit, crede.*

ibid. *Græco more*] quo de videatur Kirchmannus de Funer. Rom. l. 1. c. 1. Dauid Chytræus de morte & vita æterna. Apud Romanos non condebantur corpora mortuorum, sed comburebantur: contra Græcorum more fiebat, apud quos consuetudo ista tum inoleuisse videtur, postquam à Philosophis animarum persuasa immortalitas, & circũ cadauera volitatio, quam illi ab Ægyptiis didicerunt: Ægyptij porro ab Hebræis. Atqui apud vtrosque istos vetustissimum esse condendi & sepeliendi morem præter Sacram Scripturam etiam Herodot. auctor est in Euterpe. vide Bezam in Annotat. ad Matth. 26. v. 12. & Act. Apost. c. 5. v. 6. & cap. 6. v. 6. Suidas auctorem Græci moris refert Primum quendam Cerealium, scribens; Πρῖμος δὲ Κερεάλιος, (apud Phauorinum Camert. legitur, Πρίαμος ὁ Κερ.) ἐς τὴν Ῥωμαίων ἐσέβαλον, (Phauorin. ἐσέβαλε, & rectius) πρῶτον μὲν ἐς λάρνακας, μετὰ τῶν νεκρῶν, δι' ἀγγέλων τινῶν, καὶ ἐς ἀῤῥίχους ὀπώρας ἐχούσας, ἢ καλάμους ὀρνιθευτῶν, τὰ γράμματα ἐμβαλόντες. Eusebius Hist. Eccles. l. 7. c. 21. *Vbi sanctorum corpora supinis manibus ac sinu exceperunt, oculos depresserunt, ora clauserunt, vnanimes & parietes affecti strictim complexi sunt, lauarunt, & ad sepulturam ornarunt,* &c. Hæc ablutio inter sanctos olim erat futuræ resurrectionis pignus, & tessera superstitibus: sed degenerauit in superstitionem. Beza in Act. Apost. c. 9. v. 37. Ablutionibus autem & vnctionibus mortuorum vsi sunt Hebræi ab omni æuo. qui ritus postea à plerisque populis & præsertim Ægyptiis profanatus est, & exenteratione & operosissimis condituris auctus, vt videre est Genes. 50. v. 26. vbi vtitur Moyses

Moyses verbo הנט *hanat*, pro ἐνταφιάζειν. Beza in Matth.d.l. Adde Polydor. Virgil. de Inuent. rer. l.3.c. 10. Boemum de Morib. gent. l.2. Zwingerum in Theatro vitæ hum. volum. 28. lib.3.

v. 26. *singularis exempli femina*] Ennodius in Vita S. Epiphanij c.17. *Fœmina stupendæ sanctitatis & singularis exempli*. Sauaro ad Sidon. l.6. ep.3.

Pag. 140. v.2. *lacrimas commendabat lugenti*] Legen. *commundabat*. Radulph. Fornerius Rer. quotidianar. l.3.c.19. vel, *lacinias commendabat lugentis*. *Commendare* pro *commaculare* etiam Silius posuit. Scriuerius. vel, *lacrumas commodat lugenti*. Vt præficæ lacrimas suas & planctum suum alienis mortuis locabant mercede; sic istam fidissimam ancillam dicit heræ suæ lacrimas commodasse: id est, in gratiam eius fleuisse vna, vt ita ipsius alleuaretur dolor. Rittershusius Not. in Phædrum. Ingeniose, & fulcitur auctoritate Donati, qui Terētianum illud in primore Andria *collacrumat*, interpretatur, *alienis lacrimis suas commodabat*. Kirchmannus de Funer. l.4.c.4.

v.3. *& quotiens defecerat*] apud Sarisberiens. *& quotienscumque def.* in MS. Cod. Nobilissimi & Amplissimi Bongarsij, *& quotiensque def.* pleonasmo etiam aliis elegantioribus vsurpato.

vers. 4. *positum in monumento lumen*] Rad. Fornerius Rer. quotidian. l.3. c.19. Kirchmannus de Funer. l. 4. c.4. Zuingerus in Theatro vit. hum. Tom. 12. lib.4. & volum. 28. lib.3.

ver. 9. *Imperator prouinciæ*] Præses vel Proconsul. Salust. in Iugurth. in Orat. Adherbalis; *Me, quem vos imperatorem Numidis posuistis*. Ad deuitandum odium & beneuolentiam conciliandam noluit se vocare Regem; sed P. R. Præsidem in regno Numidiæ. Mox enim; *Regno Numidiæ, quod vestrum est*. Vide Ph. Berterij Pithanon diatrib. 1.c.9.

v.10. *latrones iussit crucibus affigi*] Cruci latrones affigi solitos ex sacris prophanisque docent Petr. Faber Semestr. l.2.c.10. Lipsius de Cruce l.1. cap.13. Sauaro

Not.in Sidoni.l.4.ep.23. Talentonius Var.rer.l.2.cap. 9. Celsus Adornus lib.2. cap.23. Gretserus de Cruce Tomo 1.

v.13. *qui cruces asseruabat, ne quis ad sepulturam corpora detraheret*] Romanorum mos fuit, vt facinorosos, quorum pœnæ ad exemplum pertinebant, supplicio affectos honore sepulturæ prohiberent. itaque custodes adhibiti, donec putrefacta cadauera. Petr. Faber Semestr.l.2.c.9. Lipsius de Cruce l.2.c.16. Beza Annotation. in Matth.c.27.v.54. Talentonius Var.rer.l.2. c.9. Celsus Adornus epist.ad Talenton. l.2.ca.23. Guilielm. Fornerius Not.in Cassiodor. l.2.epist.22. Gretser. de Cruce Tom.1. Hodie nostris moribus in exemplum relinquuntur, sine custodibus tamen, cadauera suspensorum, rotæ supplicio affectorum, veru affixorum, & similium. contra quos mores Petrus Rauennas I C. vt improbatos inuehitur in fi. Compendij Iuris Canon. & in Dictis notabil. extrauag. in princ. quē duobus libris confutat Hochstraten Prouincial. Monachor. Prædicator. in Iustificatorio Principum Alaman. Augustus tamen Imp. corpora damnatorum cognatis se & amicis non negasse lib. 10. de Vita sua scripsit. ad sepulturam scilicet: vnde nec Ioseph Arimatheo & Nicodemo corpus Christi negatum. vide L. 1. & L. vlt. D. de cadauer. punitor. Porro pro *asseruabat*, vet. cod. habet *seruabat*. quod non displicet, & Plautina vestigia sectatur.

v.15. *notasset sibi & lumen*] elegans phrasis, *notare sibi*, & veteribus non infrequens. Cato de Re rust. cap. 158. *Si vis bene tibi deijcere*. Meursius in Not.

v.17. *vitio gentis humanæ concupiit scire*] Salustius Iugurth. *More humani ingenii cupido ignara visundi animum vortit*. Val. Maxim. l. 1. c. 7. in Annibale; *Humani ingenii prona voluntate vetita scrutandi pone respiciens*, &c. Colerus Not. ad Valer. Puthscius ad Sallust. Apul. l.4. Florid. *Propius accessit, vt etiam cognosceret more ingenii humani quisnam esset*. Suetonius Claud. capite 10. *Latentem discurrens forte gregarius miles, animaduersis*

pedi-

pedibus, è ſtudio ſciſcitandi quiſnam eſſet, agnouit.

v.21.*quaſi quodam monſtro*] id eſt, ſpectro. hinc *Moſtellaria* Plauti. Hymnus Eccleſiaſticus in Dedicat. Eccleſiæ;

Dæmonis ſæua perit hic rapina,
Peruicax monſtrum pauet, & retenta
Corpora linquens fugit in remotas
——Ocius vmbras.

ver.24.*faciemque vnguibus ſectam*] ſolebant fœminæ maritis mortuis parentare genarum lacerationibus, quæ vnguibus fiebat. quod legib. Solonis & XII. Tab. vetitum. Kirchman. lib. 2. c. 11.

Pag. 141. v.3.[*nihil profuturo gemitu pectus diduceret*] Leg. *diducere*. Iungermannus. Dinamius epiſt. ad Diſcipul. *Plus lugent, qui plus diligunt; & dum auxilium præſtare nequeunt, pugnis pectora & lacerta tundunt; illi tamen, qui ſepulchro cōditur, nihil præſtaturi.* Supra Petron. p.89. *Verberabam ægrum planctibus pectus. Pectus diducere*, quo pacto ſupra dixit de Gythone; *riſu diſſoluebat ilia ſua.*

verſ. 5. *& cætera*] quod Saluſt. dicere ſolet, *& alia.* Pflugius.

v.9.*ruptaſque crines ſuper pectus iacentis impoſuit*] euulſos ac tonſos raſoſq; crines in funebri luctu ſolebant mortuis offerre, & ſuper ipſorum pectora vel tumulos ponere parentandi gratia. Kirchman. l. 2. c. 15.

v.12.*vini certe ab eo odore corrupta*] Leg. *incertum an ab odore corr.*] Putſchius. ſed illam lectionē optimus Bongarſij codex comprobat. *Ab eo*, ſc. milite.

v.21. *Id cinerem aut manes*] integer Virgilij verſus ex 4. Æn. quem tribuit Annæ ad ſororem Didonem ſeſe affligentem ob coniugis mortem.

Ibid. *Curare*] Plaut. *Id Dij curant ſcilicet.*

v.26. *Nemo inuitus audit*] *audit*, id eſt, obœdit, paret, obaudit.

Pag. 142. v.6. *humanam ſatietatem*] Hinc D. Hieron. *Venter gulæ proximus.* Et Dionyſ. Cato in Diſtich.

Cum Venere & Baccho lis eſt & iuncta voluptas.

Contra Terent. *Sine Cerere & Baccho friget Venus.*

v.13. *Placitone etiam*] Versus sunt Annæ ad Didonem 4. Æneid. Nec enim non errore lapsus Georg. Thomsonus, qui ad Petronium primum auctorem refert in Vindice Veritat. aduersus Iust. Lipsium lib. 2. cap. 2. pagin. 92. & Episcopo Andegauensi non Petronij Satyricon, sed Æneida Virgilij in manibus fuisse scribit auctor fide dignus Petron. Matthæus Histor. Francor. libro 2. narrat. 3. in princip.

v.15. *ne hanc quidem mulier partem corporis*] quæ scil. honeste nominari nequit. Infra, *cum ea parte corporis, quam ne ad cogitationem quidem admittere seuerioris notæ homines solent.* Ouidius;

At Deus obscœna nimium quoque parte paratus.

In Priap. *Quod partem madidam mei videtis,*
Per quam significor Priapus esse.

Theodor. Priscianus lib. 2 Logico, c. 11. *Tunc ipsis partibus duras superaddimus fricatione manuum vel sabanorum paulo asperiorum.* Ibidem; *Quibus partes frigentes visus Venerij officium pernegarint.* Et paullo prius; *Et tensionem particulæ cum assidua patratione facit.*

vers. 16. *abstinuit*] alludit simul abstinentiam, quam mulier vouerat, & iam quinque dies seruarat. *Abstinere* cum accusatiuo rei haut temere apud quosvis reperias.

vers. 21. *vt quisque ex notis*] *quisque*, pro quisquis, quicumque. Vet. tamen Cod. exertim scribit, *quisquis*, vt supra; *Quod quisquis perperam discit*, &c. Et infra; *Quia quisquis suos hæredes habet, nec ad scenas, nec ad spectacula admittitur.*

v.22. *ex notis ignotisque*] Douza emendat, *Agnatisque.* non ex mẽte Arbitri. *Noti* sunt amici & cognati; *Ignoti*, peregrini, cum quibus multa nobis consuetudo. Supra; *Ignota consolatione percussa.* Equidem huc pertinere arbitror, quod supra dixit; *Vicinarum quoque gentium fœminas ad sui spectaculum euocaret.*

Pag. 143. vers. 2. *Cruciarij*] *Cruciarius* dictus is, qui in cruce, vel qui ea dignus. Calpurn. Flaccus in Declam.

Pæda-

Pædagogus Cruciarius, *peregrinus Cruciarius*; De his qui appenſi in cruce. at qui ea digni, per conuicium ſic nominati. Iſidor. *Cruciarius eo quod cruce dignus.* Lipſius de Cruce lib. 1. c. 3. Coluius Not. in Apulei. Metamor. lib. 10. Barthius Ablegmin. Critic. lib. 2. cap. 9. Balbus Catholico; *Cruciarius, qui eſt cruce dignus, vel qui fert crucem ad ſuum diſpendium, vel ad officium ſuſpendij.* Ammianus lib. 29. *Longum eſt, qua cruciarius ille conflauit.* quem paullo poſt vocat, *perdictum nebulonem.*

v. 5. *miles circumſcriptus*] vett. libb. *circumſpectus.* Leg. *circumpectus. Circumpectere*, ſignificat defraudare, circumuenire, & malum aut infortunium alteri dare. Gulielmus Plaut. quæſt. in Bacchid. cap. 2. Putſchius emendat, *circumſpecus*, vel, *circumſpectans.* Magis eſt Gulielmiana lectio.

v. 19. *Corpus mariti ſui tolli ex arca*] *arca* fuit loculus ſiue feretrum, in quo corpus ſiue cadauer integrum condebatur. vide Marcian. L. 39. D. de relig. & ſumpt. fun. ac Caium L. 7. D. eod. quorum hic diſerte quidem ſepulchrum ab arca diſtinguit; ille vero mobiles fuiſſe arcas iſtas non obſcure ſignificat: Kirchman. lib. 3. c. 15. Ab *arca* eſt noſtratis vox Sarck/ cuius vis in mundo. Græcis σορός. Hesychius; σοροὶ, σαρκοφάγοι γίνονται ἰσχναίνουσαι τὰ σώματα. vide Ariſtophanis Interpret. item λάρναξ. erat autem vel ex ligno, vt apud Ioſephũ περὶ Ἁλώσ. Δύο λάρνακας, ὡς εἰς ἐκκομιδὴν νεκρῶν παρεσκευασμένην: vel ex lapide, vt auctores ſunt Plutarch. in Numa, de ſepulchro Numæ Regis, & Dioſcorides lib. 5. cap. 142.

v. 21. *Vſus eſt miles ingenio*] *ingenium* pto calliditate, aſtutia & promptitudine aliquid machinandi. Balbus; *Ingenium, aſtutia, calliditas, prudentia, ſubtilitas.*

v. 24. *Riſu excepere fabulam*] Sariſberienſis lib. 8. cap. 11. *Tu hiſtoriam aut fabulam, quod his verbis refert Petronius, pro libitu appellabis. ita tamen ex facto accidiſſe Epheſi, & Flauianus auctor eſt, mulieremque tradit impietatis ſuæ & ſceleris parricidalis & adulterij pœnas dediſſe. Non quidem ſolus eſt in mulierum ineptiis ridendis aut exprimendus*

mendis Petronius: scribit B. Hieronymus, &c. Ad Imperatore siue Præside Prouinciæ capite plexam fuisse, traditur in libro illo de Septem Sapientibus.

Pag. 145. ver. 12. *amici quærebat obsequium*] sc. Lycas. *Obsequium* in rebus nequam & turpibus, vt apud Plautum *obsequi*, & *morigerari* patientes in Venere dicuntur. vide Schop. Explanat. in Mostellar.

ver. 13. *Si quid ingenui sanguinis habes*] hoc est, si quid in te virilis roboris maneret. Casaubon. in Pers. Sat. 1.

v. 14. *Sportam*] Leg. *scortum*. Putschius.

vers. 15. *Si vir fueris*] Porcius Latro in Catilin. *Si viri estis, declinatura,* &c. Sallust. in Catilin. *Quis mortalium, cui virile ingenium est, tolerare potest?* Hoc autem loco simul obscœni quid latet. Infra Polyænus frigidus & maleficiatus; *Non intelligo me virum esse, non sentio.* vnde *virile officium*. Theodor. Priscianus lib. 2. Logico, c. 31. de rebus inflantibus vel erigentibus membra virilia; *Quæ per potiones accepta virile semper officium reparant.*

Ibid. *ad spuitam*] Leg. *sportam*. Casaubon. in Pers. sat. 1. vel, *spurcam*. Putschius.

vers. 18. *homo dicacissimus*] iocosissimus, mordacissimus.

v. 26. *Certos fluctus*] Leg. *certus*. Iungerman. Bene, & *fluctus* accipe in accusandi casu.

v. 27. *ventus impulerat*] dum enim cœlum nubes adducit, aura prior turbatur, & incerta nunc in hanc, nunc in illam regionem se conuertit. cuius rei exemplum hîc Petron. exhibet. Lindenbrog. Obseruat. var. lect. in Statij Thebaid. lib. 5. epigr. in Priscillam.

Pag. 146. vers. 9. *Postquam * manifesta conualuit*] Leg. *postquam tempestas manifesta c.* deleto asterisco. Putschius. vel, *postquam maris æstus inualuit*. Meurs. Animaduers. misc. lib. 4. c. 6.

vers. 12. *vestem illam diuinam, sistrumque*] linteam vestem sacerdotalem intelligit, qua in sacrificiis induti Isidis Sacerdotes. *Sistrum* iidem Sacerdotes quatiebant in sacris, quæ manu ferebant, vt Apollonius aliique

que scribunt. videndi Hugo Grotius in Februis Marciani Capellę libro 2. Raderus ad Martial. lib. 12. epigram. 25.

v. 19. *prope iam fidelissimi*] Leg. *properam*, antique pro, propere, sicut *promiscam* & *promiscue*, *protinam* & *protinus*, *perperam* & *perpere*, *palam*, sexcenta alia. Gulielm. Plaut. quæst. in Epid. c. vlt.

v. 21. *abduxere certissimæ morti*] Leg. *abduxere. Ego certissimæ morti applicitus.* Putschius.

Pag. 147. vers. 2. *ad oscula dum licet*] Leg. *da oscula*, vel, *age da osc.* Iungermannus.

v. 3. *fatis properantibus*] sic in Institut. Iuris lib. 4. cap. vlt. *Si quis parentis fata properauerit.* Cuiac. in Not.

ver. 9. *iuncta nos mors feret*] al. *iunctos nos m.* Wouwer. Supra dixit, *vt nos sola morte coniungerent.* Auianus Bœthus de Moribus; *Multos vitam differentes mors iuncta preuenit.* Goldast. in Notis. Sic apud Plaut. Asin. act. 3. sc. 3. Philenium ad Agrippum;

——*Certe enim tu vita es*

Mihi. complectere. A G. facio lubens. P H. Vtinam sic efferamur!

ver. 11. *præteriens aliquis tralatione humanitate lapidabit*] ex communi humanitatis iure atque officio terram homini mortuo etiam ignoto sepeliendi caussa iniicimus. Quintil. Declam. 5. *Hinc & ille venit adfectus, quod ignotis cadaueribus humum congerimus.* Vbi sub *affectus* vel affectionis nomine misericordia, humanitas, mansuetudo, pietas intelligitur, sine cuius intentione cadauer alienum nemo funerat. Quamobrem qui de pietatis generibus scripserunt; primum locum in sepultura voluerunt. Multis P. Faber Semestr. lib. 2. cap. 1. & ex eo Waramundus de Erenberg, siue potius Eberardus à Weihe in Meditam. pro Fœderibus lib. 2. num. 9. Adde Tobiæ cap. 1. & Baccharium in epist. de Recip. laps.

vers. 14. *imprudens arena*] inscia, nescia. Plaut. Pseud. *Emit hospitalem is filium imprudens senex.* Schop. in Miscellan. Propert. lib. 3. eleg. 6.

Reddi-

Reddite corpus humo, positaque in gurgite vita
Patum sponte tua vilis arena tegat,
vbi Duosa P. in Not. reliquis.

v.15. *componet*] sepeliret, condet. Tacit. in Agricol. *Paucioribus tamen lachrymis compositus est.* Pichena in Not. num. 101.

Pag. 148. v. 2. *Audimus murmur insolitum*] Non absimile est, quod de semetipso Statius ad Vxorem, lib. 3. Syluar.

——Tu procurrentia primis
Carmina nostra sonis, totasque in murmure noctes
Aure rapis vigili—— Isa. Pontanus in Glossario Gallico, verb. *Baritus* de Bardis Poetis Gallis.

vers. 4. *bellua*] balenæ, quæ *bellua* vocatur. Claudian. lib. 2. in Eutrop.

Sic ruit in rupes, amisso pisce sodali
Bellua.——
Sauaro ad Sidon. lib. 5. epigram. 13.

v. 15. *in terram trahere porcam mugientem*] Leg. *orcam.* est piscis apud Plin. lib. 9. c. 6. & quidem ex belluarum genere. Iungerman. An leg. *phocam?* Glossæ; φώκη, *vitulus marinus. In terram trahere* phrasis est piscatorum. *Mugientem*, id est, χρώνον, apud Hesych.

v. 18. *cibisque naufragio corruptis*] Prochorus Hist. de S. Iohanne Euangel. πάντων οὖν ἡμῶν ἐξελθόντων ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, καὶ καταικειμένων, καὶ μὴ δυναμένων πρὸς ἀλλήλους λαλῆσαι ἀπὸ τῆς ἀσιτείας, καὶ τοῦ φόβου, καὶ τοῦ κόπου, ἐποιήσαμεν ἀπὸ ὥρας ἕκτης ἕως ὥρας ἐννάτης κείμενοι, καὶ εἰς ἑαυτοὺς ἐλθόντες εἰσήλθομεν Σελεύκειαν, καὶ ὡς ναυάγιοι περιπεσοῦντες ἠτήσαμεν ἄρτους. λαβόντων δὲ ἡμῶν, καὶ φαγόντων, καὶ εἰς ἑαυτοὺς ἐλθόντων, &c.

v. 23. *leui vertite*] Leg. *vortice.* Iungermann.

v. 24. *vitentibus oculis*] Iugerman. legit, *diligentibus*, Putschius, *liuentibus.*

v. 25. *maris fidem*] sic Plinius Panegyr. Infra; *Non sola mortalib. maria hanc fidem præstant.* Freh.

Pag. 149. v. 17. *De tam magno naui ne tabulam quidem naufragus habes. Ite nunc mortales & magnis cogitationib.*

pectora

pectora implete Vetus Poeta in Catalect. de Fortunæ inconstantia;

Ite nouas toto terras conquirite mundo,
Nempe manet magnos paruula terra Duces.

Raderus ad Martial. l. 5. epigr. 71.

v. 21. *proxima luce*] proxime anteacta. *Proximus* propritim de præterito dicitur; vt *primus* de futuro. Supra; *& prima statim nocte in monumentum ferebat.* Infra; *Accessisse huic tristitiæ proximum naufragium.*

Pag. 150. v. 6. *si bene calculum ponas*] Plinius Secund. l. 2. ep. 14. *Hic quoque in conditionibus deligendis ponendus est calculus.* Boeth. l. 2. prof. 3. de Consol. *calculum ponere.* Sitzmanus in Not. n. 58.

v. 8. *Tamquam intersit periturum corpus*] pie nos D. Cyprianus ita monet; *Nostra nihil interest, aut à quo, aut quando perimamur, mortis & sanguinis præmium à Domino recepturi.* Ph. Camer. Horar. succis. Cent. 3. cui adde Waremundum de Erenberg siue Eberhardum à Weihe in Definit. Fœderis noue repexa, libr. 2. nu. 99. 105. 106.

v. 10. *ignis, an fluctus, an mora*] Leg. *mare.* sicut suprà; *Vtinam me solum inimicus ignis hauriret, vtinam Hiberum inuaderet mare!* Putschius. Sed quia *fluctus* meminit, nihil videtur mutandum. nomine *mora* intellegit mortem naturalem.

v. 12. *fera tamen corpus lacerab.*] Sallust. in Iug. *Feralis pestis absumat* Pflug.

vers. 14. *pœnam grauissimam credimus vbi seruis irascimur*] vide L. 28. §. *igni,* D. de pœn. Harmenopul. l. 8. tit. 12. in princip. Basilικῶν lib. 60. l. 51. c. 29. & libr. 6. Ecloga. 6.

ver. 16. *omnia facere*] genus loquendi non vulgare in vtraque lingua: quod fere dicebant de irrito conatu. Scalig. in Catalect. comment. in Culic. vbi congessit exemplorum copiam. Vsus & supra Petron. *Quid ita omnia fecisti, vt quos tuebaris, absconderes.*

v. 19. *adolebat*] comburebat.

Pag. 151. v. 2. *Crotona esse cognouimus*] de Crotonien-

sium

ſium priſtina virtute, qua *aliquando fuit Italiæ prima*; vt ait hic Petron. præter Strabonem, lege M. Ciceronem 2. Rhetoric. de luxuria autem & vitæ genere poſt attritas bellis frequentibus vires, de quibus inde ab hoc loco vſque ad calcem libelli Petron. vide Iuſtinum Epit. lib. 20. Bongarſ. in Not. Non de Crotona, ſed Roma potius in Crotona Arbiter intelligendus. Nihil in vrbe ſincerum ait; nec ſincero locum. Martialis eadem omnia de Roma l. 4. epig. 5. vbi iiſdem argumentis, quibus hic ruſticus, Fabianum ab vrbe deterret. Raderus in Comment. Adde Ramirez Hypomnem. ad Martial. l. 4. epig. 56. in princ.

v. 8. *poſt attritas bellis frequentib. opes*] *Atterere* pro abſumere. Apul. l. 11. *Nam & viriculas patrimonii peregrinorum attriuerant impenſæ.* Sic & *conterere* pro conſumere. Schopp. in Moſtell. a. 4. ſc. 2. Infra; *Detritaque commoda luxu.*

v. 12. *ſuſtinetis ſemper mentiri*] *ſuſtinet* cum infinitiuo eſt, audet, in animum inducit. Schopp. in Priap. carm. 47. Iuuenal. idem de Roma Sat. 3. *Quid Romæ faciam? mentiri neſcio—Cedamus patria.* Raderus ad Martial. l. 4. epig. 5.

verſ. 20. *Nam aut captantur aut captant*] Martial. ad Marianum, cuius hereditas petebatur;

Scis te captari; ſcis hunc, qui captat, auarum:
Et ſcis, qui captat, quid, Mariane, velit? &c.

Venari dixit Horatius viduas auaras. Rader. ad Martial. l. 6. ep. 44. Quinetiam & apud IC. vulgatiſſimus de captatoriis inſtitutionibus & voluntatibus locus. Ramirez Hypomn. ad Martial. l. 4. ep. 56. in pr.

v. 22. *ſuos heredes habet*] *Alieno vti nihil moror.* Pflug.

v. 23. *nec ad ſcenas, nec ad ſpectacula*] ne idem bis dicat, leg. *nec ad cœnas.* Bongarſ. Not. in Iuſtin. l. 20.

Pag. 152. v. 5. *niſi cadauera quæ lacerantur, aut corui qui lacerant*] auariores diuitibus ægris per ſpeciem conſolationis aſſidebant, vt ſcriberentur heredes. Quos Petron. vocat *coruos*, alii *vultures*, qui cadauera expectat, vt illi heredipetæ mortem diuitum & orborum. Senec.

nec epist.95. *Aerico ægro aliquis assidet, probamus: at si hoc hereditatis caussa fecit, vultur est, cadauer expectat.* Talem fuisse Regulum Plinius scribit in Epist. talem & Oppianum Martialis,&c. Ergo vt olim Iberis vultures fuisse sepulchri loco, Silius refert, ita hi heredipetæ sunt diuitum vultures, quorum bona deuorent. Rader. ad Martial.l.6. epig.43. Hinc Hieroglyphicè mortuorum bona captantes vulture cadaueri insidente declarant. multis Pierius libr. 18. Hieroglyphic.

ver. 8.*genusque diuinationis*] Leg. *diuitationis*, h.e. quo quis ad diuitias peruenire possit. vox deriuata à *diuito*, quod inuenire est in Accii Astyanacte. Gruter. Suspicion.l.1.c.12. Sine dubio rusticus illis recensuerat aliquot genera, quib. Crotone homines ditescerent.

v.12.*largior scena, id est, vestis humanior, vestimentum latius*] Leg. *largior schema, qua præber.* illa enim, *id est vestis humanior, vestimentum latius*, manifesto è glossa. Palmer.in Spicileg. vel, *largior scena, id est v.h. v. lautius.* cui lectioni iam argumenta dicentur. Gulielm. Plaut.quæst.in Epidic. c. vl. Mihi videtur nihil mutandum, præterquam *τὸ scena* in *schema* cum Palmerio. Etenim Petronius proprietatis obseruantissimus distinguit inter *vestem* & *vestimentum*, vt *vestis sit strictior & elegantior*, *vestimentum laxius & negligentius*: *vestis*, qua corpus induitur, *vestimentum*, quod vesti superinijcitur. Eodem pacto in hoc Satirico distinguit inter *plumas* & *pinnas*, inter *odium* & *iram*, inter *petere* & *velle*, & id genus similia.

v.13.*præberet*] Leg. *prabiberet*. Gulielm.d.l.

v.14.*pœnam istam differrem*] Leg. *peram istam. pera* est Græcorum *πήρα*. non, inquit, differrem experiri. Palmer.in Spicileg. cui adstipulantur Pithœus, Gulielm. alij.

v.22.*cessamus mimum componere*] perseuerat in eadem tralatione, quam ceperat ante: *Vtinam quidem sufficeret*, &c. Adhæc verba cum Eucolpius respondisset adesse *scenam*, subiicit senex; ergo quid cessamus

mimi-

mimicam fabulam componere? quam illico componunt, & in Eumolpi verba iurant, & in ſeruilem modum ficti dominum eum ſalutant, tum quæ ipſe proponit de opulentia & orbitate ſua, vt legitima verba mimi, condiſcunt. Gulielm. Plaut. quæſt. in Epid. c. vlt.

v. 27. *in verba Eumolpi ſacramentum iurauimus, iuri, &c.*] duplex genus inter gladiatores, *Coacti* & *Voluntarii*. *Coacti*, ſerici, damnati, captiui: *Voluntarii*, liberi quique pretio ſe addicebant. Hi proprie *auctoritati*. Gloſſ. *Auctoratus*, ὁ δι' αὐθαιρέτως εἰς δοῦλον ἑαυτὸν βάλλων, καὶ μονόμαχος. Gloſſ. Cyrilli; πιπράσκω εἰς μονομαχεῖον, *auctur* Goldaſtus legit, *aucturo*. præceſſit enim, πιπράσκω καὶ ὑπερθεματισμόν, *auctoro*. Manil. l. 4. Aſtron.

Nunc caput in mortem vendunt, & funus hàrenæ.

Hi autem quia liberi, iuramento ſolemni interpoſito fiebant. iurabatque nouitius gladiator, ſe omnia paſſurum, auſurumque quæ legitimum gladiatorem ius mos eſſet: hoc eſt, vſtionem, verbera, necem. nam in hæc tria iurabant. Iuramenti in auctoratione forma in his petronii, cuius meminit Horat. l. 2. Sat. 7.

Quid refert vri, virgis, ferroque necari,
Auctoratus eas?——

Acro; *Gladiatores ita ſe vendunt, & cautiones faciunt, vri flammis, virgis ſecari, ferroque necari.* Hæc breuiter ex Scalig. Comment. ad Manil. lib. 4. Aſtron. Turneb. Aduerſar. l. 2. c. 20. P. Fabri Semeſtr. l. 2. c. 11. P. Pithœi Not. ad tit. 9. Collat. LL. Moſa. & Rom. Barn. Briſſonii de Formul. lib. 8. Iureti Miſcellan. in Symmach. l. 2. ep. 46. Durantii Variarum lection. l. 1. c. 8. Palmerii Spicileg. Lipſii Saturnal. ſerm. l. 2. c. 5. Ramirezii Hypomnem. ad Martial. l. 2. præfat. num. 7. Waremundo de Erenberg. Definition. Fœderis lib. 2. n. 133.

Pag. 153. v. 1. *verberari, ferroque necari*] Leg. *virgis ferroque necari*. Turneb. d. l. eumque ſecutus Durant. d. l. Ego nihil muto: & vulgatam lectionem fulcio hiſce Helenii verbis; *vri flammis, virgis ſecari, ferroque necari.* vbi Goldaſtus putat verba eſſe tranſpoſita, reponendaque

daque hoc modo, *virgis necari, ferroque secari:* aut certe leg. *virgis verberari, ferroque necari.*

ver. 6. *seruiliter ficti*] in modum & habitum seruilem formati.

ver. 7. *dominum consalutamus*] cuius hæc formula apud Plautum; *Patrone salue.* Mostell. act. 3. sc. 2.

v. 8. *Condicimus*] Leg. *condiscimus.* docet enim fabulam poeta, vt hîc Eumolpus, discunt actores, & discũt simul, dum actionem periclitantur. Gulielm. Plaut. quæst. in Epidic. c. vl.

v. 16. *destitutum ministerio*] pro, ministris.

v. 24. *vt plurimum tussiat, vt sit modo solutioris stomachi*] τὸ *modo* deest Casaubono in Comment. ad Theophrasti Character. Consimiliter de Carino captatore testamentario Martialis l. 5. epig. 40. ——— *aut semel fac illud, Mentitur tua quod subinde tussis.* id est, morere, vt tandem aliquando hereditatem tuam cernamus.

v. 27. *fundosque mendaces* [infructuosos & spem agricolarum fallentes.

Pag. 154. v. 3. *omnib.* renouet*] Leg. *omnibus horis* (vel *diebus renouet.* Putschius. Sic Carinus apud Martialem mutauit sæpe conditum à se testamentum, vt illiceret captatores ad ferenda munera, quibus spem faciebat hæreditatis.

Supremas tibi tricies in anno
Signanti tabulas, Carine, misi, &c.

Carinus elusit captatorem, vt Fabius Labienum apud eundem Martialem l. 7. epig. 65. videndus Senec. l. 6. Benef. 38. Raderus ad Martial. l. 5. epig. 40. & l. 6. epig. 44.

v. 17. *me iumentum putatis esse aut lapidariam nauem*] hac formula vbi possumus, cum volumus innuere, nos illiberaliter haberi. Pflug.

v. 19. *hominis operas locaui*] *Locare suas operas* est seruire alicui pro mercede. Schopp. in Obseruat. ling. Lat.

v. 22. *tollebat subinde altius pedem, & strepitu obscœno*] dum præ lassitudine & angore pederet. Sic Germani

dicimus, Er soll vor Angst in die Hosen scheissen. Facetus in Catone;

Heres post mortem pedit amore suo.

i.e. præ amore eius defuncti: Et versus Scholasticus;

Credimus esse pedis strepidum, cum turgide pedis.

Minutius in Octau. *Strepitus per pudenda corporis expressos.* vnde liquet cur *obscœnum* dixerit Petronius.

Pag. 155. vers. 5. *in Heliconem venisse*] quamplurimos tum Romæ res familiaris domi angusta impellebat, audere aliquid in literis. multi ad forum se conferebant: plures cum agere caussas nescirent, aut nimis laboriosum putarent, ad poetices studium tanquam in portum confugiebant. Ad istos falso creditos poetas referenda sunt hæc Petronii verba, & Persii versus in prolog. Nã quod illi impudentes iactabant, somniasse in Parnasso, & ab ipsis Musis fuisse doctos; id Pers. refellit, veram afferens caussam, quæ misellos ad templa Musarum tamquam ad egestatis suæ asylum compulisset. vide Casaubon. Comment. in Pers. prolog.

vers. 6. *forensibus ministeriis exercitati*] videtur notare Sicilium Italicum, de quo Martial.

Proq; suo celebrat nunc Helicona foro:

vti & Lucanum, qui relicto foro ad Heliconem transgressi, pro caussis carmina Apollini quam Themidi operari elegerunt. Rader. ad Martial. l. 7. epig. 53.

v. 15. *Effugiendum est ab omni verb. vilitate*] quem locum ex Senec. 1. Controu. adducit in Collect. Fr. Pithœus, scias ἀπροσδιόνυσον esse. Loquitur enim Petron. de vili & abiecto nimisque humili dicendi genere, nec proprio aut accommodato.

v. 19. *Odi profanum vulgus*] versus est Horatij carm. l. 3. od. 1. Alludit ad Eleusiniorum mysteriorum solemnem morem, vnde exesse per præconem iubebantur profani. is & ad alia sacra extenditur, vt in *mirabili ignis prodigio* apud Gratium Cyneget. Orphei illustres versus huc alludunt à Tatiano, Cyrillo, Clemente Alexandrino, Iustino Martyre, & Eusebio in testimonium citati. Vide de hoc more late scribentes B. Bris-

sonium

Sonium de Formul. lib. 1. P. Gregorium Syntagm. Iuris l. 31. c. 8. Barthium Animaduerſ. ad Claudian. n. 2446. *Profanum vulgus* dixit proprie & eleganter. Nam vulgaria ſunt profana. Hinc Ezechiel. cap. 42. v. 14. ſacerdotes iubet extra depoſitisque ſacris veſtibus tractare *vulgaria*, id eſt, profana, quod vetus interpres imperite reddidit, *procedere ad populum*. Zuinglius in Cõpilat. De vulgo ab eruditis hominibus contemnendo nonnulla notauit. Scalig. ad Catull. Briſſonius d. lib. Rittershuſius ad Phædrum.

v. 26. *aut verſum timuerunt calcare*] pro, terere, vt à via trita translatio ducta ſit, quæ eadẽ calcatur. Nam & Ariſtoph. in Auib. dixit; ὐδ' Αἰσχύλον πεπάτηκας, id eſt, *Æſchylum non bene calcaſti*: quod eſt, eum non triuiſti, nec diligenter frequenterque peruolutaſti, ſed quæ ſenticoſa ſunt & ſpinoſa aculeisque horrentia, veſtigio premere timemus. Turneb. Aduerſar. l. 4. c. 19. *Calcare*, pro, contemnere, proterere. nam eos poetas ſeu verſifices, potius tangit, qui hodie ſunt frequentiſſimi, quorum animi impotentes ſunt carminum, nec poſſunt contemnere quod ſordidum & vulgare eſt: omnia enim eodem ingenij aut caloris æſtimant examine. Barth. ad Claudian. nu. 1141. *Timuerunt*, id eſt, nõ auſi fuerunt. Auctor de Orig. gent. Rom. *Quam opinionem ſequi metuit noſter Maro.* Recte autem Douza *viſam* reſtituit, pro *verſum*, cui Putſchius, Freherus, alij adſtipulantur.

v. 27. *Ecce belli ciuilis ingens opus*] tangit Lucanum, in cuius vt æqualis inuidiam hoc carmen fecit, & quem è poetarum numero excludit etiam Quintilian. l. 10. c. 1. Seru. in 1. Æn. & Iornandes in Hiſt. Gothor. reclamante tamen Sidonio Apollinari l. 2. ep. 10. Sauaro in Not. Rader. ad Martial. l. 14. epig. 171. Gyraldus Dialog. 4. Barth. ad Claudian. n. 2227.

Pag. 156. verſ. 1. *plenus literis*] ſic *plenus ſcientia* dixit Claud. Mamertus l. 2. cap. 10. *omni ſcientia refertus*, Eucherius ep. ad Valerian. Sauaro ad Sidon. l. 4. ep. 22. Sic

infra Petron. *Eumolpus felicitate plenus.* Et iterum, *Oratione blandissima plenus.*

v. 8. *vt furentis animi vaticinatio appareat*] *Furor* est ἐνθουσιασμὸς ille diuinus, quo cœlitus adflata Poetarum natio ad carmen decantandum rapitur. Plato in Ione. Orpheus in Argonaut.

Νῦν δ᾽ ἐπεὶ αἰεροφοιτος ἀπήπλατο δήιος οἶςρ☉.

Impetum vocat Ouid. lib. 1. Fastor.

Est Deus in nobis, agitante calescimus illo,
Impetus hic sacræ semina mentis habet.

In tali ἐνθουσιασμῷ constituti Hesiodus & reliqui antiquissimi Poetæ, à Musis sua se carmina accepisse commenti sunt. vide Lucian. ἐν Διαλέξει πρὸς Ἡσίοδον. Barth. ad Claudian. nu. 2448. Porro de furore Poetico lege Corn. Agrippam lib. 3. de Occult. Philosoph.

v. 10. *tamquam si placet hic impetus*] Putschius legit *tangam.* inepte. particulam *tamquam* sic absolute & supra posuit; *& me tamquam furtiuis subinde osculis verberabat.* Et iterum; *qui tamquam togæ virilis stolam sumpsit.* Marius Victorinus de Art. Grammat. libro 4. *Hoc genus metri maxime desiderat separari in duas clausulas, tamquam*

Super alta vectus Atys:

dehinc, Celeri rate maria. Sic vocula ὡσεὶ non tantum similitudinem significat, sed etiam veri speciem, vt Iohan. 1. *Vidimus eum tanquam vnigenitum.* hic ὡς habetur, cui æquipollet ὡσεὶ apud Lucam 22. vbi scribitur: *Factus est sudor eius tanquam guttæ sanguinis decurrentes in terram.* quod non sic accipiendum sit, quasi dicere voluerit, Seruatorem emisisse sudorum similem guttis sanguinis, vt ipse tamen sanguis non fuerit: sed intelligendum est, sudorem decurrisse sanguineis guttis. Bucerus Annotat. in Matth. c. 26. v. 39.

v. 13. *Orbem iam totum*] Satyra, in qua vitia Romanorum reprehenduntur. Bruschius in Annotat. De mutatione Reipub. Romanæ. Scalig. in Catalect.

v. 14. *sidus currit vtrumque*] Sic Claudian. de Roma;
—*Ad Solem victrix vtrumque cucurri.* Orientem videlicet

licet & Occidentem. Petronius *ſidus* vocat Solem, vt Græcis eſt ἀστὴρ. Scholiaſt. Pindari Olymp. 1. τὰ γὰρ ἐκ πολλῶν συγκείμενα ἄστρων ζώδια, ἄστρα λέγονται. ὁ δὲ ἥλιος ἀστὴρ. Barth. ad Claudianum nu. 1048. & prius n. 490. Ad rem eſt Pet. Matthæus Hiſtor. Francor. lib. 1. nar. 1. num. 11.

v. 16. *grauidis freta pulſa carinis*] grauidis, i.e. onuſtis.

verſ. 19. *Hoſtis erat*] Similia Claudian. lib. 1. in Rufin. ——*Rufino populandus erat*. Barth. ad Claudianum num. 169.

v. 22. *Aſſyria concham*] al. *Æſopyreum*. Leg. *Ac ſeſe pictum laudabat miles in vnda*. Turneb. Aduerſ. l. 4. c. 19. vulgo, *Æs pyreum conlaudabat miles in vnda*. Reſtituendum puto; *Æs Ephyreum conlaudabat miles in vda* (ſeu *ima*) *Quæſitus tellure*—— Nam *vda* in *vnda* migrauit non raro, Gifanius Ind. Lucret. Totum locum ita emendo;

Æs Ephyreæum l. miles: in vda
Quæſitus t. n. c. oſtro;
Hinc Numidæ lapides——
E. a. c. & læſæ v. pacis:
Q. i. ſ. Mauris fera: & v. H.
Excutitur——
Ad mortes precioſa: fames p. a. claſſes:
Tigris & a. g. iactatur in aula,
Vt b.——
H. p. effari, pariturąq; prodere ſ.

Æs Ephyreæum, eſt Corinthium. Iuuen. *Ephyræum*. Virgil. *Ephyreium*. Queritur æs Ephyræum eſſe in amore militi, quod armis non faciat; illud quod faciat, non eſſe. Palmer. Spicileg.

ver. 24. *Numidæ cruſtas*] Leg. *Numidæ accurrant*, Turneb. Aduerſar. l. 4. cap. 19. *Numidas lapides*, vocat columnas & marmora Numidica contemtim. illud, *Numidæ accuſant*, vnde Turneb. *accurant*, alia occaſione ſubrepſit, cum ſcriptum eſſet, *Numidæ lapides*; id ne quis arbitraretur nominandi caſu eſſe, fuerat qui ad oram adſcriberet, accuſatiuum eſſe, hoc modo, *ac-*

 cuſat.

cusat. Palmer. in Spicileg. *Numidæ crustas*, id est, marmora. Senec. ep. 87. hinc *crustæ marmoreæ*. L. 17. §. *quæ tabul.* D. de action. empt. Isidor. l. 19. c. 13. Plin. l. 36. c. 6. Sidon. l. 2. ep. 2. *Iam si marmora inquiras, non illic Paros, Charystos, Proconissos, Phryges, Numidæ, Spartiatæ, rupium variatarum posuere crustas.* Sauaro ad Sidon. d. l. Weitzius indic. in Dracontij Hexaem. *crustæ.*

verſ. 27. *Ecce aliæ clades*] *clades* quoduis infortunium notat. Barthius in Ceir. Virg. nu. 283.

ibid. *læsæ vulnera pacis*] elegantiſſime. Sic Claudian. *vulnere famæ*. Barth. nu. 1972.

Pag. 157. v. 1. *in siluis Mauri*] al. *Mauris*, vt ſolet Horat. dicere, *Maura vnda, Maurus ſerpens, Mauris iaculis.* Georg. Fabricius Caſtigat. Odar. Horat. l. 1. od. 22. Palmer. in Spicileg.

verſ. 4. *fames premit aduena claſſes*] Claſſe ex Ægypto Romam commeatus portabatur. At Imperatores eo dementiæ venerant, vt annonaria claſſe feras ac circo arenam peterent. Suet. Nerone. Palmer. in Spicileg.

v. 5. *Tigris & aurata gradiens*] an quia vngues eius inaurati? Claudian. de Rapt. Proſerp. de Baccho;

——*quem Partica tigris*
Velat, & auratos in nodum colligit vngues.

Statius lib. 11. de Liberi ſacerdote;

——*quem diſcolor ambit*
Tigris & auratis aduerberat vnguibus armos.

Virgil. Æneid. 5.

——*Tergum Getuli immane leonis*
Dat Salio, villis onerosum atq; vngibus aureis.

ibid. *vectatur*] etiam apud Pompon. Sabinum legitur, *iactatur* male: aduecta namq; ex Hircania. Barth. ad Claudian. nu. 2817.

v. 7. *perituraq; prod. facta*] Leg. *paritura fata*. Iam pridem fata perniciem parturiebant Romanis nunc paritura. Palmer. in Spicileg.

v. 8. *Perſarum ritu*] vide Rigaltium Not. ad Phædr. l. 3. fab. 50. Barthium ad Claudian. num. 1396. & num. 1520. male.

ibid.

ibid. *male pubescentibus annis*] *male*, pro, vix, vixdum, pro quo supra dixit, *adhuc: pueris adhuc nascentibus*. Sic fors est vt & Alcimus vsurpauerit ad Lesbiam;

Horreo sanguineo male mora rubentia succo.

v. 9. *exsectaq; viscera ferro*] *viscera*, pro, testiculos, coleos. Dicit id, quod in Notis Gratiosi Epidauritæ legitur; A. T. A. *adulescenti testiculos abscidit*: & quod apud Martialem; ——*exsecuisse mares.*

v. 10. *In Venerem fregere*] emolliuerunt. Statius;

——*iam frangere sexum*

Atque hominem mutare nefas——

Barthius ad Claudianum nu. 1492. & nu. 1885.

ibid. *vt fuga mobilis aui*] Claudian.

——*Nasci lanuginis vmbram*

Seruatoq; diu puerili flore &c.

Arte retardatam Veneri seruire iuuentam.

Barthius ad Claud. nu. 1522. & nu. 1524.

v. 12. *Quærit se natura, nec inuenit*] vide L. *cum vir nubit*, 31. C. ad Leg. Iul. de adult. ibiq; interpretes.

v. 13. *scorta placent*] scil. mascula. loquitur enim de maribus exsectis.

ibid. *fractiq; enerui corp. gressus*] emolliti & extreme delicati. Saluianus de Prouident. lib. 5. *Cum muliebrem habitum viri sumerent, & magis quam mulieres gradum frangerent.* Barth. ad Claudian. nu. 1492. Catullus;

Turpe incedere myrmice ac moleste

Ridentem catuli ore Gallicani.

Leg. *mimice*, id est, cynædice. Cynædorum exossa & eneruata plane in ingressu mollitia, quam in Embasicœta mire expressit supra Petronius. P. Pithœus Aduersar. vel subsec. l. 1. c. 17.

v. 15. *Quæq; virum quærunt*] quem videbant mollem, victu, ore, vestitu, de eo dicebat, *Hic virum quærit*. idem olim de Pompeio Magno dictum, qui cum omni corporis habitu & incessu mollitiem præferret, hoc effugere non potuit. ita enim à Cinna poeta perstrictus fuit;

Fascicolis qui crura tegit, digito caput vno

Scalpit: quid credas hunc sibi velle? virum.

Scalig. Auson. lect. l. 1. cap. 27.

v. 16. *citrea mensa*] Martial. l. 14. epigr. 89. cuius lemma, *Mensa citrea*;

Accipe felices Atlantica munera siluas,
Aurea qui dederit dona minora dabit.

Videndus Rader. ad Martial. lib. 12. epigram. 54. & lib. 14. epig. 79.

vers. 19. *Quæ sensum turbant, hostile ac mobile lignum*] Legen. *censum turbant, host. ac nobile lignum*. Putschius. Malim cum Wouwer. *Quæ turbant censum, hostile ac male nobile lignum. Hostile*, in hostis terra quæsitum. Supra;

Si qua foret tellus, quæ fuluum mitteret aurum,
Hostis erat———

Eodem spectat & illud;

———*& læsa vulnera pacis.*

vers. 21. *Turba sepulta mero*] Est hoc genus loquendi Poetis vsitatum, quasi prouerbiale, *vino somnoq; sepulti*: Virgil. lib. 2. Æn.

Inuadunt vrbem vino somnoq; sepultam.

Lucret. lib. 1. ———*morbo affectis somnoq; sepultis.*

Petronius supra;

Cum inter sepultos Priamidas nocte & mero.

Gilbert. Cognatus in Adagior. syllog.

v. 24. *Ingeniosa gula est*] ex Petronio citat Iac. Magni in Sopholog. l. 6. c. 12. *Eruditam gulam* alius appellitat. Omnia luxuriæ instrumenta condimentaq; proceres gulæ inuenere. Rader. ad Martial. l. 13. ep. 6.

ibid. *Siculo scarus æquore mersus*] supra; *vltimus ab oris Attractus scarus est*. Martial. l. 13. epig. 79.

Hic scarus æquoreis qui venit obesus ab vndis.

Ennius piscem hunc appellat cerebrum Iouis: *Scarum*, inquit, *præterij cerebrum Iouis*. Plin. l. 32. cap. vl. *Scarus, qui hodie principalis est*. Rader. Comment. in Mart.

v. 25. *atq; Lucrinis eruta litorib. condunt conchylia*] è lacu Lucrino, qui in Campania est. Erythrei & quorundam aliorum sententia, *Lucrinus* lacus mare mortuum

tuum appellatur, vnde ferebantur oſtreæ nobiliſſimæ, quæ hîc conchylia vocat; lautorum menſæ apponebantur. Martial.l.13.epig.77.

Ebria Baiano veni modo concha Lucrino,
Nobile nunc ſitio luxurioſa garum.

Raderus in Commentar.ad Martial.

v. 27. *Renouent per damna famem*] Similiter Claudianus, vbi Barthius in Animaduerſ. nu.1709.

Pag.158.v.1.*mutoq; in litore tantum Solæ deſertis*] Leg. *litore cantum Solæ.* Lepide. auræ aſpirant cantum frondibus, vt Lucret. *canere*, Virgil. *loqui ſiluas.* Palmer. in Spicileg. De hoc concentu, quem folia vento inſpirante edere ſolita, Barth. ad Claudian. nu.847.

v.3. *Nec minor in campo furor eſt*] idem notat Varro in Sexageſi; *Sumptum comitia habebant, ibi nunc fit mercatus.* Auſ. Popma in Coniectan. Eadem Claudianus quoque in Panegyr. ad Honorium Aug. vbi Barthius in Animaduerſ.nu.2307.

v.4. *Ad prædam ſtrepitumq; lucri*] Leg. *Ad ſonitum ſtrepitumq; lucri ſuffragia vendunt.* Henr. Bebelius de Abuſione ling.Lat.cap.12. & cap. 24. & ante eum ſic legebatur apud Laur. Vallam in Elegant. ling.Lat.lib.4.

v.5. *venalis curia patrum*] pecuniæ cauſſa omnia cõceduntur. Nam ſi quis pecunioſus à Senatu aliquid optat, pecuniam ſenatoribus exhibendo, ſtatim quod vult conſequitur. Hinc M. Cato apud Saluſtium in Catil. *pecuniæ ſeruitis.* Ibid. *Quibus omnia honeſta atque inhoneſta comparare mos erat:* id eſt, qui per fas & nefas pecuniam comparare ſtudebant. Ipſe quoque Petronius ſupra;

Quid faciant leges, vbi ſola pecunia regnat? &c.

Gilbert. Cognatus in Adag. *omnia venalia habet.* vide eundem de Romanæ Curiæ venalitate in Adagio;

Proſtat & in quæſtu pro meretrice ſedet.

Apud Iac. Magni Sopholog.lib.5.cap.3. & lib. 8. cap. 6. legitur, *curia primum.* mendoſe.

verſ.6. *Eſt fauor in precio*] Leg. *En fauor.* Stewech. ad Apule.

v. 8. *Ipsaque maiestas auro corr.*] apud eundem Magni lib. 8. cap. 6. legitur, *Iam quoque maiestas auro corrupta iacebit*. sed lib. 5 .c.3. *latebit*. Quoad rem, vide Barth. ad Claudian. num. 2306.

v. 14. *Ipsa sui merces*] præmium. L. Florus; *Respublica in exitium suum merces erat*. Barth. ad Claudian. nu. 737. & num. 1340. & num. 1472.

ver. 15. *gemino deprensam gurgite prædam*] metaphora ex retraducta in mari periclitantibus conuenientissima. Douza Præcidan. pro Catul. cap. 6. *gemino gurgite*, id est, auaritia & prodigalitate seu luxu, de quibus Romanorum vitiis Sallust. in Catil. & Iugurth. Lucan. lib. 5. & lib. 7. alij, quos allegat P. Brossæus Animaduer. in Cassiodor. lib. 12. ep. 39.

v. 16. *Fœneris illuuies*] Leg. *ingluuies*. Palmer. in Spicileg. Papias; *Ingluuies, voracitas. Ingluuiosus vorax. Fœnus* vsurpatur, vt supra;

Qui pelago credit, magno se fœnere tollit.

Ibid. *vsusque exederat æris*] *vsus* pro vsura vsurpatur. Douza Præcidan. pro Catull. cap. 16. Methodorus apud Magnum in Sopholog. *Ingratus est, qui beneficium reddit absque vsu.*

v. 17. *nulla est certa domus*] *certa*, id est, certum dominum habet. Sallust. *incertas domos habere.*

v. 20. *curis latrantibus errat*] loquitur de Romanæ iuuentutis effusione & ære alieno, nulli aiens patrimonium suum relictum, sed vt tabem æs alienum in omnes defluxisse. Itaque commodire legetur, *hiris latrantibus*. Notum est, *hiram* esse intestinum ieiunum; quod vt inane & vacuum semper est, ita isti gumiæ saziabantur nunquam, sed hiabant luxu & auaritia semper. Semper autem famelicorum intestina à bonis scriptoribus *crepare* aut *latrare* dicuntur. Guliel. Plaut. quæst. in Mostell. c. 4.

v. 22. *inops audacia tuta est*] prouerbialiter. idem alio loco; *Quisquis inops peccat, minor est reus*—— Cognatus in Adagior. syllog.

Pag. 159. v. 1. *ferialis Enyo*] al. *Erynnis*. vt infrà;

horri-

—*horrida Erynnis, Et Bellona minax*—
sed *feralis Enyo* etiam Apollonio Collatio in Excid. Hierosolymor. vt notauit Goldast. ad Valerianum, & Barth. ad Claud. num. 1481.

v. 2. *Libyco iacet æquore Magnus*] Mart. lib. 5. ep. 71. de Pompeio & Pompeij filiis;

Pompeios iuuenes Asia, atque Europa, sed ipsum
Terra tegit Libyes: si tamen vlla tegit.
Quid mirum toto si spargitur orbe? iacere
Vno non poterat tanta ruina loco.

Pompeium Magnum ad Pelusium, quod in Libya ad Nili ostium, qua oppidum excurrit, occisum, & sepultum esse plerique tradunt. vide Rader. ad Martial. lib. 5. ep. 71. & lib. 3. ep. 65. & Andr. Schottum in Not. ad Auctorem de Viris illustribus, numer. 77. Lucanus libro 8.

Pompeio raptim tumulum Fortuna parauit,
Ne iaceat nullo, vel ne meliore sepulchro.

Petrus Comestor in Scholast. Histor. *Pompeius Hyrcano fauens contra Aristobulum, Ierusalem templum obsedit, profanauit, in porticibus equos stabulauit. Vnde numquam postea fuit fortunatus, qui prius erat fortunatissimus, & occisus diu iacuit inhumatus.* Adi Iosephum Matthatriadem in Antiquit. Iudaic. & Gorionidem in Epitom. & Conradum Thuricensem in Fabulario.

v. 5. *Et, quasi non posset tot tellus ferre sepulchra, Diuisit cineres*] in Catalect. exstant epitaphia Pompeiorum, in quorum quarto; —*Diuisa ruina est.*
Vno non potuit tanta iacere solo.
Lindenbrog. in Not.

v. 6. *hos gloria reddit honores*] hoc hemistichium videtur παρῳδίζειν Dionys. Cato in Distich. —*quos gloria vexat inanis.*

vers. 8. *Parthenopen*] in MS. Bongarsiano glossatur, *Neapolim* & statim ad illa, *Dicarchidos arua) Cumarum.*

v. 14. *Mollia*] *flexibilia, lenta, mobilia.*

Ibid. *discordi strepitu virgulta loquuntur*] Musicæ rationis hoc est. Nam vt quæque procerior ac mollior

arbor

arbor est, eo magis vento acutum reddit sonum, auctore Capella. Ausonius;

Est & harundineis modulatio musica ripis,
Atque arguta suis loquitur coma pinea ventis
Incubuit foliis quoties leuis Eurus acutis.

Claudianus de Rapt. Proserp. lib. 1.

Stridula coniferis modulantur carmina ramis.

vbi Parrhasius in Comment. & Barth. in Animaduers. num. 847. & num. 2566. Quo retulerim & illud, quod paullo prius in hoc carm. legitur;

Orbata est auibus, mutoque in litore tantum
Sola desertis adspirant frondibus auræ.

v. 15. *nigro squalentia pumice saxa*] de spiraculo Ditis contra nigrum pumicem hoc dicit. Barth. ad Claudian. num. 2684.

v. 17. *Ditis pater*] *Ditis*, recto casu. In vet. Gloss. *Ditis pater*, πλούτων. Scalig. in Catal. ad Ætnam. Adde Goldastum in Parænetic. ad Columban.

v. 20. *Diuinarumque potestas*] *Potestate cœlestes* pro superis non semel eruditissimus Arnobius dicit. Barth. ad Claudian. n. 965. & n. 1657.

vers 21. *Fors*] Fortuna, Huguitioni, Papiæ, Balbo, Buttoni.

Pag. 160. vers. 8. *varias lapis inuenit vsus*] Leg. *Parius lapis in. vs* Palmer. in Spicileg. Immo leg. *Varius lapis*, vt apud Horat. li. 2. Sat. 4. vbi male Glareanus & Erasmus *Parios* substituunt. Dousa Comm. in Horat. *Varius lapis*, marmor, quod est varij coloris. Vitruuius lib. 7. cap. 5. *Ex eo antiqui, qui initia expolitionibus instituerunt, imitati sunt primum crustarum marmorearum varietates.* Sauaro ad Sidon. lib. 2. ep. 2. Potest tamen & vulgata lectio non incommode retineri. Ait Pluto; dum lapibus, quorum cottidie nouos vsus inueniunt, & nouis inuentionibus adhibent, cædendis & eruendis montes & valles excauantur, metuere se ne terra penitus excisa & inferis apertis animæ inclusæ euolēt & ad cœlum tendant.

v. 10. *sperare iubentur*] pro, sperant: est enim hoc verbum

bum nonnumquam cum actione coniunctum. Iuuenal. satyr. 6.

——minus ergo nocens erit Agrippina
Boletus: siquidem vnius præcordia pressit
Ille senis, tremulumque caput descendere iussit
In cœlum—— hoc est, coegit Claudium mori. Virgilius lib. 2. Æneid.

Hectoris ad tumulum Troiæ sub mœnibus altis
Iussa mori—— hoc est, iussu occisa. Est autem Hebraismus, de quo multis Castalio Annotatio. ad Psalm. 138.

v. 13. *Romanosque cie*] classico excita. Plaut. Amphitr. Virgil. *Aere ciere viros.* Infra; *—& tuba Martem*
Sideribus transmissa ciet——.

v. 15. *sitientes perluit artus*] Sic infra; *sudor quoque perluit ora.*

vers. 24. *Vota tibi cedent*] alt. *mihi.* quod recte explosum est.

ibid. *minor ira rebellat*] Leg. *rebullat.* Definire videtur voluisse iram. Est enim ea fretum (feruorem dicunt, siue rebullitionem) sanguinis circa cor. Palmer. in Spicileg. Quid si, *rebullit?* quod non metuam in textum recipere.

vers. 27. *Romanis arcibus*] Leg. *artibus.* Putschius & Pflugius.

Pag. 161. vers. 2. *Idem, qui posuit, moles Deus*] Fortuna. *Deus* quandoque ἐπικοινῶς vtrumque sexum complectitur.

Ibid. *& mihi cordi*] al. *est mihi cordi.* quod & verum esse puto.

v. 3. *sanguine pascere luxum*] explere, & in eo voluptatem meam capere. Optatus Afer lib. 2. *Neque enim Ecclesia dici potest, quæ cruentis morsibus pascitur, & Sanctorum sanguine & carnibus opimatur.* vide Barth. ad Claudian. num. 1860.

v. 5. *strictos Marte Philippos*] Leg. *structos morte Ph.* Palmer. in Spicileg.

v. 9. *Iam fragor armorum*] Legendum;

Iam f. a. crepitantum personat auras,
Et Libyen cerno, & tua Nile gementia claustra.

neque vero trepidabant aures Fortunæ eo armorum fragore, quæ eum sibi volenti esse non dissimulet. Palmer. in Spicileg.

v. 12. *animas accerse nouas*] Leg. *arcesse.* Stewech. ad Apul. lib. 7. de Asin.

Ibid. *nauita Protheus*] inferorum portitorem vocat *Protheum*: verum omnes Poetæ Arbitro repugnāt. Ant. Delrio Aduersar. in Senec. Hercul. fur. act. 3. sc. 2. v. 770. Leg. *Porthmeus*, & Charontem intellige, quem Diodorus sic appellatum contendit, quoniam transmittit animas defunctorum. Baptista Pius Annotat. poster. c. 48.

v. 14. *simulacra virum*] pro, virorum, animas hominum: quas pag. seq. vocat *vmbrarum facies.* & hac pag. *pater vmbrarum* dicitur Plauto, i. e. animarum.

Ibid. *traducere cimba*] Pedo Albinouanus Eleg. de morte Drusi;

——Omneis exspectat auarus
Portitor, & turba vix satis vna ratis.

Lindenbrogius Not. in Catalect.

ver. 23. *Ore cruento Deformis Titan*] sic legendum esse vidit Ianus Passeratius. nam vulgo sic legitur; *Deformis titubans.* Cui simile est illud Virg. 1. Georg.

Cum caput obscura nigrum ferrugine texit:

Lambin. Comment. ad Lucretium lib. 4. *Titan* pro Sole. Barth. ad Claudian. nu. 2659. An quia in M S. Bongarsiano legitur *ora*, totus locus ita erit cum Colladonio componendus?——*namque ora cruentus*
Deformi Titan vultus caligine texit:

Vulgatam tamen lectionem defendit vet. Poeta apud Orosium lib. 7. c. 5. vbi de Furore; —*Fremit horridus ore cruento.* Sunt autem notanda hoc loco ostenta, omina & præsagia futurorum bellorum, de quibus vide Barthium Animaduers. ad Claudianum num. 1432. num. 1635. num. 1639. num. 2638. vbi varia horum versuum loca explanantur.

vers. 27.

verſ.27. *rupta tonabant*, &c.] *rupta*, pro, diſrupta, ſciſſa.

Pag.162.v.1. *verticibus laſſis montis iuga*] Leg. *v. lapſis m.i.* Labes enim ſignificatur & hiatus, quæ ipſa quoq; in oſtentis numerata ſunt. Palmer. in Spicileg.

ver.2. *nec vaga paſſim Flumina per notas ib. morientia r.*] ſcribe, —*nec. vaga paſſim*, *Flumina per notas ibant morientia ripas.* non aliter quam dicit Macrob. in Somn. Scipion. lib.2.cap,8. Familiariter *per* pro inter ponere ſolet. nec audio qui in nuperis notis, morientibus hiſce fluminibus mederi conatur, ſed veriſſimum eſt, quomodo poſui ego & interpunxi, non manebant, inquit, intra ripas ſuas flumina, paſſim vaga. Et ne hæſitet quiſpiam porro, ponam Manilianos verſus, lib.4. Aſtron. quos hîc adumbrauit Petronius;

Donec in Ægyptum redeant curuata per vndas
Littora, Niliacis iterum morientia ripis.

Quod autem ait, *ibant morientia*, aſpexit quodammodo Claudianus, ——*naſcentes ibant in ſecula libri.* Pontanus Not. in Somn. Scip. lib.2.c.8. eleganter, *morientia*, pro, exareſcentia, vt apud Claudian. malim autem, *latas* quam *notas*. quia decreſcente flumine. *lata* ſeu *laxa* fiunt ripæ. Barth. & Claudian. num.62 Qui tamen ſui oblitus numer.1043. ſcribit; Notas ripas excedentem *vagum*, dicunt etiam Horat. & Seneca. Et diuerſa loqui videtur, *vaga* & *morientia* eadem vocans, nec ſufficere videntur, quæ Pontan. produxit. Sed omnis elegantia in τῷ *morientia* ſepulta eſt. Dicit enim mori flumina, quæ ex vberantia ſpeciem ſuam perdunt & confundunt. Mors enim reſolutio formæ eſt.

ver.3. *Martem ſideribus tranſmiſſa ciet*] leg. *tremefacta ciet.* Sidon. carm.5. *Et Venerem Martemque cient.* Sauaro in Not.

ver.10. *Sanguineoque recens deſc. Iup. imbre*] Hunc verſum Claudianus expreſſit, *Sanguineo rubuiſſe Iouem*: ex Ouid. lib.15. & Heſiodo in Clypeo Herculis, Barth. ad Claudian. num.1374. num.1643. num.2233. *Iupiter* pro aëre.

v.15. al-

v.15. *alpibus aeriis, vbi Graio nomine, &c.*] Graiarum alpium etiam meminere Ptolemæus, Plinius, Tacitus, Antonius in Itinerar. Ammianus, & alij. Sunt vero eæ Alpes, quas hodie *Montem S. Bernardi minorem* nominant à cœnobiolo in summo vertice D. Bernardo sacro. Ægid. Tschudus in Descript. Rhetiæ, Iohan. Stumpfius in Chronic. Heluetior. Leander Albertus in Descript. Italiæ, Ios. Simlerus Comment. de Alpib. pag. 92. b. Barth. in Claud. n. 2227.

vers. 17. *Est locus Herculeis aris sacer*] Idem affirmant Æm. Probus, siue Cor. Nepos in Annibal. Ammianus, Silius Italicus, alij. *Alpes Penninas* esse cõtendit Gaud. Merula, sic dictas ab Hercule Pennino in summo verticis consecrato; Antiquit. Gall. Cisalp. lib. 3. c. 5. 9. & 10. & li. sect. 2. c. 11. Quem refutat Simlerus. nam etsi Liuius *Pennini Dei* meminerit, non tamen inde euincitur eum *Herculem Penninum* appellari. Et, quod ipse Merula non diffitetur, diuersæ sunt *Alpes Penninæ* atque *Graiæ*, & bono spatio dissitæ: contra quam existimauit Reimund. Martianus, & eum secuti Cuspinianus atque Iouius. Nam *Penninæ Alpes* sunt, quas mediæ ætatis scriptores vocãt, *Montem Iouis*, vulgus Heluetiorum *S. Bernhardi maiorem*, qui idolũ Iouis, quem puto Penninum veteribus dictum, in summo vertice destruxit atque deiecit. At *Graiæ Alpes* sunt *Mons Bernhardi minor*, vt modo dictum, quibus à nonnullis annumeratur *Mons Cales* seu *Cinisius* è mediæ ætatis scriptoribus dictus.

Ibid. *Herculeis*] Hoc Liuius inter fabulas refert. quibusdam tamen non prorsus vana & inanis narratio videtur, quando Herculis transitus multa vestigia indicantur, *Herculis Monœci portus*, & harum Alpium nomen & *Lepontij* ita dicti creduntur, quod ab Hercule eo loco relicti fuerint. Simler. Comment. de Alpib.

vers. 19. *non Solis adulti*] al. *adusti*. male. *Sol adultus* est meridies, quo radij Solis non habent, quo magis adolescant. Sidon. lib. 4. ep. 8. *Iam Sol adultus roscidæ noctis humorem radio crescente sorbuerat.* Sauaro in Not. Seneca Herc.

ea Herc. Oetæo; —— *vicitque faces Solis adulti glaciale iubar.* ita ibi leg. est. Zinzerling. Miscellor. Critic. libro 2. cap. 17.

v. 26. *Intentans cum voce manus ad sidera*] Deos orantium vetus mos est, manus supinas, vt loquuntur Virgilius, Horatius, Cœlo attollere. Barthius in Ceir. Virg. num. 403. Id quod flagrantis animi indicium est. Dauid Psalm. 63. vers. 5. *Sic benedicam te in vita mea. & in nomine tuo leuabo manus meas.* Bucerus in Annotatio. in Psalm.

v. 27. *Saturnia tellus*] hemistichium Ennianum apud Varronem, id est, Italia.

Pag. 163. ver. 1. *onerata triumphis*] ornata, honestata, vt apud Plautum.

v. 2. *Testor ad has acies*] Leg. *ad has arces.* Massiliam significat, & subiecta Insubriæ oppida. id postea etiam clarum fit;

Dum Cæsar tumidas iratus deprimit arces.

Palmerius in Spicileg.

ver. 4. *Rhenum sanguine vnico*] Leg. *pingo.* Palmer. vel, *tingo.* Iungerman. itaque habent q. l. v. Infra;

Thessalicos sinus humano sanguine tingue.

v. 9. *Esse nocens cœpi*] id est, reus peragi.

v. 10. *Aut qui sunt, qui bella volunt*] in al. *vident.* Leg. *iubent.* Bella iubebat populus Romanus centuriatis comitiis coactus: quem hîc Cæsar inuidiose ex operis mercenariis collectam multitudinem vocat. Guliel. Plaut. quæst. in Mostell. c. 4.

v. 12. *quorum est mea Roma nouerca*] sic Velleius Paterculus in princip. Histor.

v. 16. *& caussam dicite ferro*] Quo pacto & supra dixit; *Gladio ius dicturum ignauiæ suæ.*

v. 19. *reddenda est gratia vobis*] Leg. *votis.* Votis iam & exsecrationibus inimicorum Cæsariani perierant. Hanc tam impensam voluntatem negat Cæsar, quin remuneretur. Sic mox; *Votis interficit hostem.* Palmer. in Spicileg. Sed *vobis* euincunt ea, quæ sequuntur: & ipse Cæsar ait; *Non solus vici.*

vers. 21. *& sordes meruit victoria nostra*] alludit sordes reorum, dum in iudicio præsentes accusantur: de quibus vide quæ supra diximus.

vers. 22. *Iudice Fortuna cadat alea*] Idem Cæsar apud Suetonium cap. 32. *Eatur, inquit, quo Deorum ostenta, & inimicorum iniquitas vocat. iacta est alea, inquit.*

vers. 25. *Delphicus ales*] aquila. sed cur *Delphicus?* an quia in Apollinis tutela? Atqui Iouis auem esse in eiusque tutela auctores rerum memorant. vide Isidor. Etymolog. l. 17. c. 3.

v. 27. *de parte sinistra*] quæ erat felix, vt & *læua*. Meursius Animaduers. Miscell. l. 3. cap. 18. De hoc omine ex volucris volatu Barth. ad Claudian. nu. 432.

Pag. 162. vers. 6. *Prima quidem glacies, & cana iuncta pruina*] Leg. *glacieq; & cana vincta pr. Vincta*, id est, ligata, vt mox ait, *& vndarum vincula*. Putschius. De niuibus alpinis Claudianus, vbi Barth. nu. 427.

vers. 7. *mitique quieuit honore*] pro, onere. Palmer. in Spicileg.

v. 13. *stupuere pruinæ*] riguere. Claudianus in eadem re; *Obriguere gelu.*

v. 14. *Et paulo ante lues*] Lues est soluta aqua, vt cum niues in tabem aquamque liquatæ sunt. Ait enim aquas, quæ ante labebantur solutæ, repente in pruinam cõcreuisse & glaciem, vt ferro earum rigor frangendus esset. Turneb. Aduersar. l 4. c. 19. Liuius vocat *fluentem labem liquescentis niuis*, itemq; *tabidam niuem.*

vers. 19. *rupti turbine venti*] Leg. *rupto*, pro, erupto. vt Virgil. —— *ceu rupto turbine venti.* Palmer. in Spicileg.

v. 20. *Confractum grandine cælum*] Leg. *confarctum:* propter illud, *tumida*. nam alterum alteri aptum. Palmer. cui non possum adsentiri.

vers. 22. *nubes rupta*] eodem modo Germani talem nimborum tempestatem dicimus Wolckenbruch.

v. 23. *Concreta gelu Ponti velut vnda ruebat*] Leg. *c. g. putri velut vnda r.* & accipe de aqua nicta caduciter ruente, quæ & *ruina* Varroni. Aus. Popma Collectan. ad Varron. vel leg. *Ponti velut vnda ruebant*, scil. nubes.

Atqui

Atqui mare propter motum perpetuum non concrescit, maxime Ponticum. Sed philosophatur, opinor, & Oceanum Septentrionalem respicit, mareque Islandicum; ex cuius litoribus glacies vento pulsæ ruere in eum locum scribuntur, qui dicitur *Mare glaciale*, si quidem fieri potuit, vt de hac re aliquid Petronio innotuerit.

v.26. *Nondum Cæsar erat*] scil. victus, quod repetendum ἀπὸ κοινοῦ.

ibid. *sed magnam nixus in hastam*] Leg. *magnum n.i.h.* aduerbialiter, vt ad Cæsarem ipsum referatur. Palmer. in Spicileg. *Magnam* pro longa dixit, μεγάλην: *vt magnum tempus* pro longo. Infra; *Dum hæc magno tempore Crotone aguntur*. Alibi tamen ipse Petron.

——*& ingentem quatiens Mauortius hastam.*

Pag. 165. v. 3. *Amphytrioniades*] Hercules.

v. 5. *disiecit tela gig.*] ita recte Gulielm. cum vulgo esset, *deiecit*: Plaut. quæst. in Mostell. c. 4.

v. 8. *Palati*] montis Palatini.

vers. 12. *totaq; bella*] Leg. *notaq; belli*: hoc est, quæ bellum comitantur. Palmer. in Spicileg. aliter quam bene. *totaq; bella* est, quod ille alter Poeta dixit,

——*bella vndique bella.* Græcis, πάντα πόλεμος.

v. 14. *Pectora per dubias*] Leg. *Pectora perq; duas scinduntur tertia partes.* Tertium illud sequi vellent: sed enim id per duas sententias, non easdem illas scinditur. Quod tertium sit, quæ duæ illæ partes, commemorat; *Huic fuga per terras* &c. Palmer. in Spicileg. sed meras affamias loquitur.

v. 21. *quo mens icta iubet*] pro, perculsa & territa. an leg. *acta iubet?*

ver. 26. *votis interficit hostem*] vide Scalig. ad Tibulli lib. 4. eleg. 6.

Pag. 166. v. 8. *pondera pinus*] rates, naues, quæ ex ligneis pineis conficiuntur.

v. 10. *Fortunaq; omnia credit*] Leg. *cedit*. Pflugius.

vers. 11. *gemino cum Consule Magnus*] Pompeius bis Consul.

verſ.13. *Ille tremor Ponti*] de Pompeio idem ſcribit Pedo Albinouanus Rer.Roman.l.1.

Ille, cui ternis capitolia celſa triumfis
Sponte Deum patuere: cui freta nulla repoſtos
Abſcondere ſinus: non tuta mœnibus vrbes.

Scalig. in Catalect.

v.14. *piratarum ſcopulus*] i.e. offendiculum. Pflug.

verſ.20. *Ergo tanta lues Diuûm quoque numina vidit*] Leg. *Tergo tanta lues D.q. n.v. Tergo videre*, eſt fugientem videre, vt apud Catullum de Achille

Hoſtibus haud tergo, ſed forti pectore notus.

hoc vult Petron. Deos è terris fugiſſe belli crudelitate territas, hoc eſt, tergo viſos eſſe. Gulielm. Plaut. quæſt. in Moſtell. c. 4.

v.23. *damnatum auertitur agmen*] auerſatur, abominatur, fugit: ad quam rationem *anteuortitur* & *prævortitur* Plautus ἐνεργητικῶς vſurpauit.

Pag. 167. v. 6. *lurida Mortis imago*] ex illo Ouidiano.

——*lurida niſi mortis imago.*

verſ.11. *flagranti ſtipite*] ligno ardenti, lignea face, Funckel. Infra; *Vexat cubitum ipſa ſtipite ardenti.* Balbus Catholico; *Stipes, titio vel truncus ligni.*

v.13. *mutataq; ſidera pondus*] Leg. *mirataque.* Abſentibus Dijs ſidera ait inſolitam leuitatem cœli mirata, & onus aſſuetum requiſiſſe. Gulielm. Plaut. quæſt. in Moſtell. c.4.

v.17. *Mauortius haſtam*] *Mauortius* ſubſtantiue pro Mauorte vel Marte.

v.21. *Infremuere tubæ*] Leg. *intonuere.* Calcagninus de Concord. lib.2.

ibid. *ſciſſo diſcordia crine*] hoc enim habitu deſcribitur Diſcordia apud Virgil. 8. Æn. v. 702. & Æn. 6. v. 280. quod notarunt Crinitus de Hon. diſc. l.13. c.2. Weitzius Not. in Prudent. Pſychomach. l.1. v. 685.

ver.23. *concretus ſanguis*] Prudent. lib.1. contra Symmach. *concreto proceſſit crine.* Weitzius in Not. v. 491.

verſ.25. *draconibus*] ſerpentibus, anguibus. Andreas Hieroſolymitanus ſerm. εἰς τὸν εὐαγγελισμὸν de

Chriſto;

Chrifto; ἵνα τέχνῃ σοφίας παγιδεύσας τὸν ὄφιν καὶ τὴν δρά-κοντα &c.

ibid. *obſeſſa draconibus ora* &c.] en habitum, quo Furiæ depingebantur: vetulæ, caput anguibus pro capillitio cinctę, ſanguineam manu facem geſtantes & flagellum. vide Delrionem Comment. in Medeam Sen. v. 14.

v. 27. *Sanguineam tremula*] al. codd. & Calcagninus, *Sanguinea tremulam.*

Pag. 168. v. 2. *Appennini*] al. *Apennini:* cuius ſcripturæ rationes pete ab Io. Chryſoſt. Zanchio de Cenomanor. orig. l. 2.

v. 5. *has erumpit voces*] quomodo Virgil. dixit;

Et caput vnda altus primum ſe erupit Enipeus.

Sic quoque *erumpitur* pro erumpit ſe. Lucret.

Vis venti exagitata foras erumpitur———

Sic *prorupit ſe in fugam*, apud Plaut. ni fallor.

v. 12. *Tu legem Marcelle tene*] Virgil. 6. Æneid. ibique Seruius & Tib. Donatus.

v. 13. *tu concute plebem Curio*] Sidon. l. 4. ep. 3. *Æſtuat vt Cethegus, incitat vt Curio.* Alanus Anticlaud. lib. 2. *Succendit vt Curio.* Sauaro ad Sidon. l. 1. ep. 11.

ibid. *ne ſupprime Lentule Martem*] Salluſtius in Catilinario.

v. 14. *Quid porro tu Diue tuis*] corrigunt, *Die.* illud retineri debet. *Diuum* vocat communi & plebeio tum nomine. Nam & Auguſtus ſemper ſe *Diui filium* dixit, & *Diuus* pro Cæſare καταχρηστικῶς. Nepos in Vita Attici; *In affinitatem peruenit Diui Iulij filij*, id eſt, Octauiani, qui fuit Iulij Cæſaris adoptiuus filius. quod monere fere putidum foret, niſi aliorum corrumpendi (corrigendi volui dicere) libido aurem vulſiſſet.

v. 17. *Epidauria mœnia quare*] Leg. *Epidamnia nomina q.* Neſciit Romam tueri Pompeius, atque adeo Italiam vacuam Cæſari occupandam reliquit: atque ita Dirrachium cum exercitu tramiſit, cui *Epidamni* nomen vetus mutarant Romani, ominis cauſſa, vt Plutarch. Plaut. Menæch. Itaque *Epidamnia nomina* dicit,

 allu-

alludens ad significatum vocis. neque non tamen nomina pro re dicunt. Albinouan. —*nomina magna locorum*. Palmer. in Spicileg.

v. 20. *ingenti volubilitate verborũ*] exempla petere est ad hoc gen⁹ dicendi à Sauarone Not. in Sidon. l. 9. ep. 9.

v. 25. *incidimus in turbam heredipetarum*] vide Gruter. Suspic. extraord. c. 7. *Heredipetæ*, qui statim *captatores* vocantur. Papias; *Heredipeta, qui alterius hereditatem petit vel cupit; & componitur ab hereditas vel heredium, & peto. Heredicapa, qui hereditatem alterius capit; & componitur ab hereditas vel heredium, & peto. Heredicapa, qui hereditatẽ alterius capit, & componitur ab hereditas vel heredium & capio. Heredischinda, qui alterius hereditatem scindit, aufert; & componitur ab hereditas vel heredium & scindo.* Ad eandem faciem dicitur *lucripeta* Dionysio Catoni in Distich.

Pag. 170. vers. 3. *quam male est extra legem viuentibus*] Plaut. *Nihil est miserius quam animus hominis conscius.* De hoc flagello conscientiæ, & metu qui eum necessario sequitur, vide Casaubon. in Pers. Sat. 3. Barth. ad Claudianum nu. 292. & nu. 635. multis.

v. 4. *quicquid meruerunt semper exspectant*] aspexit indubie hæc verba Macrob. in Somn. Scip. *Sibi videntur exitium, quod merentur, excipere.* Is. Pontanus in Not. Puto particulam *semel* excidisse, vt scripserit Petronius; *quod semel meruerunt.* Bart. ad Claudian. nu. 635. In Historia Marculphi minime nupera, vt vulgo putatur, sed perueteri, & cuius iam ante annos quasi 10. mentionem fecit Guilhelmus Archiepiscopus Cypri in Belli sacri Hist. legitur; SAL. *quod timet impius, veniet super eum.* MAR. *qui male facit, & bene sperat, totum se fallit.* Nec frustra ille; *Conscientia scelerum, metus iudiciorum* &c.

v. 8. *flexæ pectine comæ*] an *pecten* abusiue pro acu comatoria dixit?

v. 10. *& oculorum quoque mollis petulantia*] Leg. *quoquo mobilis petul.* aut certe, *quaque mollis.* Quid, inquit, sibi volunt quoquo versum versatiles illi & petaces ocelli?

celli? Nec dissimile quod Apuleius in re haud multum etiam absimili de Venere scripsit lib. Miles. *Et nunc mite conniuentibus, nunc acre criminantibus, gestire pupulis, & nonnunquam saltare solis oculis.* Nec abit ipsius Arbitri epigrammatium;

O blandos oculos & inquietos,
Et quadam propria nota loquaces,
Illic & Venus & leues amores,
Atque ipsa in medio sedet voluptas.

Deinde dictio *petulantia* signanter admodum hîc expressa est, & valet, quod in notissimo versiculo legitur; *Minerua flauo lumine, Venus peto.*

Hæc cum ita sint, opportune in medicinam rapio Senecam Patrem lib. Controuers. 5. contro. 6. Vulgatur; *Muliebrem vestem sumpsit, capillos in fœminæ habitum composuit, oculos in puellari lenocinio circumdedit.* Leg. *circumtulit.* Is. Pontanus Analect. l. 3. c. 12. *Oculorum mollem petulantiam* dixit, vt *oculos ad petulantem lasciuiam* Lycurgus apud Rutil. Lupum lib. 1. Iustinus de Sardanapalo lib. 1. *Cum mollitia corporis & oculorum lasciuia omnes fœminas anteiret.* Barth. ad Claudian. nu. 385.

v. 11. *quo incessus tute compositus*] Sic Catullus:

——quam videtis
Turpe incedere, ritmice, ac moleste.

ita ibi legit Scaliger epigr. 43. Leg. *studio compositus.* Hippolytus à Collibus in Harpocrate. Corrigit Douza, *arte compositus.* at quanto ex literarum reliquiis verius sit, *fuco compositus!* Plaut. *Vitia corporis fuco occulunt.* Pontan. Analect. l. 3. c. 12. Propert. lib. 2. eleg. 4.

Nequicquam perfusa meis vnguenta capillis:
Ibat & expenso planta morata gradu.

vbi Beroaldus in Commentar.

v. 16. *ex vultibus tamen hominum mores colligo*] distingue, *ex vultibus tamen hominum, mores coll.* Hippolytus in Harpocrat. pag. 17. Ex ipsa orationis figura homines nosci etiam Homerus indicat Odyss. 1.

——οὐ μὲν γάρ τι κακῷ εἰς ὦπα ἐώκει.

Erasmus in Adag. *Ex habitu bonum virum præ se fert.*

v.18.*cum te ſpatiantem vidi*] nota, ex inceſſu cognoſci mores mulierum. Pflugius.

v.21.*effice vt beneficium debeam*] fugit ſub finem litera, qua reprehenſa, rotundior erit oratio: *efficis vt ben. debeam.* Heraldus Analect.lib.3.cap.12. vel pro *debeam* leg. eſt *debeat,* nempe domina. Iungermannus.

verſ.23.*accendis deſiderium æſtuantis*] ſc. amore, id eſt, ardentis.

verſ.24.*Quædam enim feminæ ſordibus calent*] vide Celeſtinum.

v.26.*ſtatores altius cinctos*] al. *diutius.* Hinc *diſcinctos* puto legendum, ac *ſtatores* ſeruos eſſe puto aut libertos, qui prope herum aut patronum ſtant, & ei præſto ſunt, & ſi quem quærat, arceſſunt ſiſtuntque, Turneb. Aduerſar.lib.4.cap.19. Ex M S. Iac. Cuiacij leg. *ſtatores altius cinctos,* non, vt in illo, quem citat Turneb. *diutius cinctos.* Qui tamen codex, quo eſt vſus Turnebus, ex eo ipſo exemplari veteri Cuiaciano deſcriptus fuerit. *Statores* ſunt proprie carcerum aut ædium cuſtodes. nam *ſtare* eſt verbum eius rei, apud Manil.lib.5. Sunt & qui alias *latrones,* ſic dicti quaſi *laterones,* quod latus tegerent. Scalig. in Catal. ad Priap.

Pag.171.v.3. *vſque ab orcheſtra quatuordecim tranſilit*] *quatuordecim,* ſc. gradibus. Pflugius. Erant in *orcheſtra* Senatorum ſedibus loca deſignata: erant & in XIV. gradibus orcheſtræ primis vel proximis Equitum ſedes. inde *orcheſtram & populum* Iuuen. dixit pro primoribus & plebe. P. Pithœus Aduerſ. vel ſubſec.lib. 1.cap.17. Eleganter de muliere dictum, quæ amatoribus plebeiis & viliſſimis delectatur. Turneb. Aduerſ. lib.4.cap.19.

v.10. *Ego adhuc ſeruo numquam ſuccubui*] licet ingenuæ, inquit, ac nobiliores matronæ reperiantur, quæ ad explendam libidinem cum ſeruis crebro flagella paſſis, & mox cruci ſuffigendis conſueſcant, ego tametſi ancilla ſim, cum equitibus tantum rem habeo, Petrus Faber Semeſtr.lib.2.c.8.

ver.12.*vt amplexus meos in crucem mittam*] *amplexus,* pro eo

pro eo qui amplectitur, id eſt, me amplectendam. Sic *neceſſitudines* pro neceſſariis, *conuiuia* pro conuiuis, *regna* pro regibus, &c. frequentari obſeruauit. Bernart. Schol. ad Statium, lib. 6. Thebaid.

Ibid. *in crucem mittam*] Seruilis pœna *crux*. Iuuenal. *pone crucem ſeruo*. vide Pet. Fabrum in Semeſtr. lib. 2. c. 8. Lipſium de Cruce, lib. 1. c. 12. Gretſerum de Cruce, lib. 1. Venuſte vero *crucem* ſeruum cruciarium appellat, qua facie ſermonis *ſcelus* pro ſceleſto. Lipſius d. l. Bernartius d. l.

v. 13. *flagellorum veſtigia*] Leg. *flagrorum veſtigia*, id eſt, ſeruos, qui Plauto *maſtigia*, Sidonio *fractores ferularum*, Tertulliano *flagra rumpentes*. Sauaro ad Sidon. libro 3. ep. 13. quæ hoc loco *flagellorum veſtigia*, infra vocat, *verberum notas*. Adi Briſſonium Selector. lib. 3. cap. 10. Gretſerum de Cruce, lib. 1. c. 8. 9. 10. Rader. ad Mart. lib. 14. cap. 69.

v. 15. *in equeſtrib. ſedeo*] *equeſtria* pro locis theatralib. equitũ, & modificatis verbis, pro *equitibus* vſurpauit. Id vero eſt: nunq̃ eſt mihi res, niſi cum illis qui ſedent in quatuordecim ordinib. Turneb. Aduerſ. lib. 4. c. 19. Metaphora ab equeſtribus, hoc eſt, locis in ſpectaculo equiti datis. Pet. Faber Semeſtr. lib. 2. c. 7. Lipſ. de Amphith. c. 14. Pet. Pithœus Aduerſ. lib. 1. c. 17.

v. 22. *in Platanona*] εἰς πλαταγῶνα. paullo poſt; *flexitq; ſe in eum diphona*. Leg. *daphnona*. *Platanon* & *Daphnon* loca platanis & lauris conſita. Turneb. Aduerſ. lib. 26. cap. 6. Iacobus Gaudenſis lib. 3. Ærarij aur. Poet. *Platanon, locus platanis conſitus*. Magnus olim vſus *Platanorum* in delitiis æſtiuis. Cicero; *Hæc tua platanus ad opacandum hunc locum patulis diffuſa ramis*. Plato in Phædro; καλή γε ἡ καταγωγή. ἥτε γὰρ πλάτανος αὕτη μάλα ἀμφιλαφής τε καὶ ὑψηλὴ, τοῦ τε ἄγνου τὸ ὕψος καὶ τὸ σύσκιον πάγκαλον. Videndus Iac. Pontanus ad Virgil. 4. Georg. Raderus ad Martial. lib. 9. epigr. 46. Barth. ad Claudian. num. 837.

ver. 23. *Placuit puellæ*] ancillæ, ſicut *puer* pro ſeruo: & dicitur hîc de ſtuprata.

v.25.*diphona*] Leg. *daphnona*. Turneb. ſupra. Iacob. Gaudenſis Ærarij aur. Poet. lib. 3. *Daphnones, loca ſunt lauro conſita.*

Ibid. *ambulationi*] ambulacro. ſic Iſa. c.4. מִסְתּוֹר Hieronymus tranſtulit *abſconſionem*, pro loco, in quo quid abſconditur, ſicut Latini *deambulationem* vocant locum, in quo deambulatur. Zuinglius in Compilation. Suetonius Auguſto, c. 100. *circumiectaſque ſiluas & ambulationes in vſum populi tunc iam publicarat.* Sic *cœnatio* pro cœnaculo.

v.26. *dominam producit*] *produci* meretricium. Pontanus in Macrob. lib. 2. cap 2. Verbum ad rem accommodatiſſimum, conſtat ex Plauto. Bongarſius Variis lect. in Iuſtin. lib. 9. Alij malint, *perducit*, vnde *perductores*. προαγωγεῖς. qui hoc differunt a lenonibus, quod *lenones* ſunt ſcortorum, *perductores* etiam inuitarum perſonarum, vt tradit Aſconius in Cic. Verr. 3. Franc. Modius Not. in Iuſtin. lib. 9.

Pag. 172. v. 1. *omnibus ſimulacris emendatiorem*] Ennodius; *Qui te vltra emendationem omnium protuliſti.* Plin. epiſt. & Auſon. Paneg. *optimus & emendatiſſimus.* Arnob. lib. 2. *emendatiſſimi mores.* Iuretus Miſcellan. ad Symmach. libro 1. ep. 26. *Simulacris*, id eſt, imaginibus, pupis, picturis. Eſt elegantiſſima formæ omnium ſpecioſiſſime deſcriptio. Rara autem concordia formæ atque pudicitiæ. Hinc Martial. Catullam ſuam optat, vel minus formoſam, vel magis pudicam: hoc, ne tam vilis habeatur, illud ne tam turpis, ob formam omnibus proſtitutam exiſtat. Ita pudiciorem ait fore minus formoſam, aut honeſtiorem magis pudicam. Rader. ad Martial. lib. 8. ep. 50.

v. 3. *Quicquid dixero, minus erit*] ſimile huic illud Tibulli; *dictu vt non maiora ſuperſint.* Duſa F. ad Tibul. imitatus eſt Cyprianus ep. ad Donatum; *Quicquid iam voce delinquitur, minus.* Pontanus Analect. lib. 2. cap. 17. vide Iuretum Miſcellan. ad Symmach. lib. 1. ep. 26. & Celeſtinum.

v. 4. *Crines ingenio ſuo flexi*] natura ſua & per ſe. Bongarſius

garſius Not. in Iuſtin. lib. 2. Barth.ad Claudian. num. 177.& num.2544. Nam *ingenium* eſt natura. Næuius Lycurgo; *Ite actutum in frondiferas lucus, vbi ingenio arbuſta nata ſunt, non obſita:* id eſt, vbi ſunt ingenua & natiua arbuſta, non manu aut arte ſata. *Ingenuus*, *αὐτοφυής*, ſponte natus, natiuus, naturalis, vt *ingenui fontes*, *οἱ μὴ χειροποίηται*. Schopp. in Miſcellan.

v.6. *frons minima*] frontem tenuem etiam præferũt Horati⁹, Silius, Arnobius; ſed patulam Virgilius. Barthius in Ceir. Virgil. numer. 497. Veteres anguſtam & pauxillam frontem inter formæ dotes collocabant. Horatius de Lycoride ſua; ——— *inſignis tenui fronte*. Silius; [illegible]

Et caſtigata collecta modeſtia frontis.

Douſa Commentar. in Horat. cap. 2. contra Scalig. & in Succidan. pro Hotat. cap. 2. Quum & illæ, quibus ſpatioſior modus frontis obtigerat, cultu imminuere ſtudebant. quas reprehendit Arnobius aduerſus Gent. libro 2. vbi inter cætera; *imminuerent frontem limbis*: Bernartius in Statij Siluar. lib. 1. epithal. Stellæ & Violant. & Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. 4. ep. 42. num. 6. quod epigramma putat à verbis Petronij per imitationem deſumptum eſſe. Porro de frontis paruæ ac modicæ indiciis & ſignificationibus variant ſcriptores. Trogus Pompeius apud Plin. libro 11. *Quibus parua frons, mobilem animum ſubeſſe ſignificat.* Meletius de Natura hominis, c. 8. *Parua vero ac modica fronte ingenij acumine præditos, & ad dicendum propenſos opinati ſunt.* Polemon de Natura ſignor. interpret. lib. 1. cap. 4. *Frons anguſta per ſe, rudem hominem arguit.* Melampus lib. de Næuis corporis, in princ. *In fœminæ fronte næuus poſitus, regnaturam, vel magnæ poteſtatis futuram denotat.*

v. 11. *nares paullulum inflexæ*] duo in forma naſi Martialis requirit: alterum, moderatum debere eſſe naſum: alterum, flexuram illam modica vncitate decoram: ——— *Atque modus breuiter ſit naribus vncis.* Sidon. lib. 1. ep. 2. *naſus venuſtiſſime incuruus.* Ramirez Hypomn. ad Mart. lib. 4. epig. 42. n. 7.

v.12. *Osculum quale Praxiteles habere Dianam credidit*] non recte mutant in *ossum* vel *ossulum* Prisciani auctoritate abusi. Virgil.1. Æneid. *Oscula libauit natæ*, id est, ora, vt Seruius exponit. vtuntur eodem modo Horatius quoque & Ouidius, quos notauit Nestor Novariensis. Est enim *osculum*, hoc loco non φίλημα, sed στομάτιον, vel (qua voce Aristot. in Problemat. vtitur) στόμιον, Apuleio *buccula*, id est, paruum os.

v.14. *pedum candor intra auri gracile vinculum positus*] quod *sicyonia* vocabāt, quæ sunt soleæ muliebres, quæ obstragula habebant, sed tantum corrigiis aliquot siue ligulis aut vinculis, quas *ansas* nominabant, superiori pedis parti obstringebantur. idque quam poterat arctissime, quo videlicet aptior comprehensiorque eniteret pedis forma. Tibullus;

Ansaque compressos colligat arcta pedes.

Ouidius; *Pes erat exiguus; pedis est aptissima forma.* Douza Præcidan. pro Tibul. c.4.

v 15. *parium marmor exstinxerat*] quod est candidissimum. Arnob. lib.4. *Vlnarum niuei marmoreique candores.* Martial. lib. 8. ep. 53.

Marmorea fundens nigra falerna manu.

Rader. in Commentar. Petrus Damiani Meditatio. c. 6. *Crura pendent marmorea*, de Christo crucifixo.

v.21. *Nunc erat à torua submittere cornua fronte*] *erat submittere*. ἑλληνικῶς. pro, nunc erat tempus submittendi. Ammianus lib.31. *Tunc erat spectare cum gemitu facta dictu visuque pradira.*

v.25. *Iam tua flammifero membra calore fluent*] Quare? quia Iupiter in aurum mutatus irrepsit in sinum Danaæ.

vers.26. *risit tam blandum*] Græci dicunt, ἁπαλὸν ἢ χλιαρὸν γελᾷν. de quo decenti ac moderato risu videatur Bern. Martinus Var. lect. lib.3. c.26.

vers.27. *vt videretur mihi plenum os extra nubem Luna proferre*] creberrime occurrit comparatio venustæ formæ cum Luna. Nonnus Dionys. libro 4. de Cadmi forma;

Εἴποτε

Εἴποτε δὴ νεφέων φρενοληπτέα κύκλον ὀπωπῆς
Ὀφθαλμοὺς ἑλέλιζεν ὅλη σελάγιζε Σελήνη.

Plane vt Petronius. Q. Calaber lib. 1. de Penthasilea;

Ὡς δ' ὅταν οὐρανὸν εὐρὺν ἐν ἄστρασι δῖα Σελήνη
Ἐκπρέπῃ ἐν πάντεσσιν ἀριζήλη μεγαγήα
Αἰθέρος ἀμφιραγέντος ὑπαὶ νεφέων ἐριδούπων.

Et ipse ad eum similime. Barthius ad Claudianum, num.988. Salomon in Cant.Canticor.cap.6.vers.10. *Est est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens: pulchra vt Luna, electa vt Sol.*

Pag.173.v.3.*feminam ornatam*] al. *hornam*, vt *femina* pro muliere accipiatur. *Hornam*, id est, annotinam, ἔνον, περισινόν.

v.4.*Concilio tibi sororem*] peculiare huic rei verbum. Isidor. Origin.lib.10. *Conciliatrix ob societatem flagitiosæ consensionis dicta, eo quod intercurrat, alienumque nundinet corpus. hanc & lenonem vocant.* Lucilius; *Saga & bona conciliatrix.* Barth.ad Claud.n.1498.

v.5. *habes tu quidem & fratrem*] puellæ, quibus cum solitæ, *Fratres* vocabant; contra amatores suam comparem, *sororem*. Infra; Recipies neruos, si triduum sine fratre dormieris. Nam Giton pullipremoni illi pro culcitella. Martialis;

O quam blanda es, Ammiane, matri,
Quam blanda est tibi mater, Ammiane.
Fratrem te vocat, & soror vocatur.
Cur vos nomina nequiora tangunt.

Eadem notione apud Tibul. Senec. alios. Lips. Antiq. lect.lib.3. Cinædos ergo tecto nomine *fratres* appellabant. Et in toto hoc opere Cinædus iste Giton *frater* appellatur. Ramirez ad Martial.lib.2.epig.4.

v.7. *quid prohibet & sororem adoptare? eodem gradu venio*] Legend. *quid p. & s. adoptare eodem gradu venia?* Lipsius d.l.

ver.11. *per formam tuam te rogo*] Leg. *per te per formam tuam.* Stewech.ad Apul.lib.4.de Asin.

ver.16. *Quidni, inquit illa, donas mihi eum, sine quo non potes viuere; ex cuius osculo pendes*] Leg. *Quid? inquit illa,*

d.m.

d.m.e.s.q.n.p. viuere? ex cuius, &c. Putschius: & ante eum Duza.

v. 20. *quemadmodum ego te volo*] Leg. *ego me volo*. Iungermannus.

v. 23. *vt putares inter aures canere Sirenum concordiam*] Leg. *intus canere*. Digitis psallere, canere intus: plectro, foris dicebatur. Difficilior autem intus canendi modus: & ratio in procliui. nam qui foris canebant, plectro velut vno digito chordas impellebant, id est, simplicius: qui intus, quinque digitis velut totidem plectris. Er. Puteanus in Musathen. cap. 11. *Seirenum concordiam* dixit, vt Claudian. *concordiam vulgi*. Barth. nu. 2419.

v. 25. *toto mihi cœlo clarius nescio quid relucescente*] resplendente, ἐνεργητικῶς.

Pag 174. v. 2. *Non sum quidem Solis progenies*] Non sum, quam videor nomine præferre, Circe: qui enim? mea mater non detinuit cursum Solis. Persem autem parentem fuisse Circes, eamq; amatam à Sole, habemus Odyss. κ. Iam fingi, Solem diutius hærere in cœlo probauerit Ouid. l. 4. Metamorph. v. 195. Gruterus Suspicion. l. 6. c. 15. Ne longius eamus, Circe fuit venefica, at magicis artibus sagæ dicuntur Lunam deducere, & solis cursum inhibere. Ita enim infra gloriatur saga mulier;

——Luna descendit imago
Carminibus deducta meis, trepidusq; furentes
Flectere Phœbus equos reuoluto cogitur orbe.

Ait ergo, se quidem Circem vocari, non tamen esse veneficam, vt illa antiqua Circe fuit, qua de eadem saga mulier;

——Phœbeia Circe
Carminibus magicis socios mutauit Vlixis.

Phœbeia, i. e. (vti hoc loco explicatur) *Solis progenies*.

v. 3. *dum placet*] Leg. *cum placeret*. Iungerman.

v. 4. *habeo tamen quod cœlo imputem*] adeo dulce amor malum est, vt cum Diis ex pari viuere se putent, qui feliciter amant, imo Diis ipsis de felicitate contro-

controuerſiam moueant. Neque aliter loquens introducitur Leander à Muſæo;

σὸκ αὖ ἐγὼ κατ' ὄλυμπον ἐφιμείρων Θεὸς εἶναι,
ἡμετέρην παράκοιτιν ἔχων ἐνὶ δώμασιν ἥρω.

Zinzerlingus Miſcellor. Critic.l.5. c.6.

v.7. *Nec ſine cauſſa Polyænon Circe amat*] vulgo *Boliænum*, quod ſine cauſſa ſuſpectum. conſtat enim apud Homerum Odyſſ. μ. à Circe Vlyſſem amatum fuiſſe; qui & Πολύαινος appellatur à concinentibus molliſſimum carmen Sirenibus, cuius initium eſt;

Δεῦρ' ἄγ' ἰὼν Πολύαιν' ὀδυσεῦ.

annon igitur fabulæ tam notæ, & à poetarum principe confictæ recordatio, & nominum conuenientia, *Polyænum* mihi magis quam *Bolyænum* perſuadeant? Turneb. Aduerſar.l.26.c.6.

v.10. *neque eſt quod curioſum aliquem extimeſcas. longe ab hoc loco frater eſt*] Catullus;

Tam te baſia multa baſiare
Veſano ſatis & ſuper Catullo eſt,
Quæ nec pernumerare curioſi
Poſſint, nec mala faſcinare lingua,

Superſtitio veterum, qua nimium felicitatis ſucceſſum, certumque ac præfinitum numerum obnoxium faſcino credebant. itaque laudantes aut numerantes dicebant, *præfiſcini*, quo omnem inuidiam ſe amoliri putabant. Scalig. ad Catull.

v.16. *Idæo quales*] deſcriptio loci amœni. Scalig. in Catalect. In eadem hiſtoria eadem deſcriptione vtitur Val. Cato in Diris;

Et mecum tenera gauiſa eſt ludere in herba,
Purpureos flores, quos inſuper accumbebat,
Candida formoſo ſupponens brachia collo.

Idem ad Catal. Comment. in Diras. Similis locus & apud Philoſtratum in Epiſtolis. Lindenbrog. Not. in Catal. Eum habes apud Duſam F. in Spicil. cuius pleraque in Notas illas ſuas transſcripſit Lindenbrog.

v.17. *cum ſe confeſſo iunxit amori*] Leg. *quum ſe confeſſo vinxit amore*. Virgil. in Ciri; *Sin confeſſus amor*. Græcanicum

nicum est, ὁμολογητὸς, tam qui in cõfesso est, quam qui esse potest. Scalig. in Catalect. ad Cir. Non recte; neq; enim hic versus componendus cum Virgiliano: cum Virgilius opponat incestum amorem confesso: & in hoc versu aliud longe negotium sit. Barthius in Ceir. num. 245. Quæ vulgo sese omni abiecto pudore prostituebant, non tenebantur Lege Iulia de adulteriis, quia sese per criminis professionem omnis honestatis ac iuris redderent expertes. Hinc feminæ famosæ, vt ad euitandam legis pœnam iure ac dignitate maritali exsoluerentur, lenocinium profiteri cœperant. Et hoc est quod ait Martialis;

Ne lex Iulia te notare possit,
Non nubis, Proculina, sed fateris.

Et hinc *confessus amor* pro impudico. Virg. Ceir.

Sin confessus amor noto te macerat igne.

Et Petronius hoc loco. Petrus Perrenonus Animaduers. & var. lect. lib. 2. c. 4.

ver. 19. *molle cyperon*] τὸ κύπειρον dicitur Græcis & ἡ κύπειρος, herba odorifera, quæ, vt *rosmarinus*, in nostris hortis vulgaria, & retento Græco nomine Cyperis dicitur. Barbaris etiam *Cypria*. Balbus Cathol. *A Cyprus Cypria, genus holeris, quia ibi valde abundet.* videndus Scholiastes Nicandri in Alexiph. At *Cupressus* est arbor, κυπάρισσος, cuius supra meminit Petronius hoc versu;

Gaudent ferali circumtumulata cupressu.

Et infra; — *tremulaque cupressus.* Virg. 2. Georg. — *nec Idæis cyparissis.* Probus; *Cyparissum dicit cupressum. Cupressi* vel *Cyparissi* in secunda flexione apud Festum in *Cupressi*, & Isidor. lib. 17. c. 7.

v. 21. *molles clamauit in herbas*] Leg. *clinauit.* vnde *inclinare,* Lipsius Antiq. lect. lib. 1. cap. 8. Recte, & verificant hæc Petronij verba; *Inclinauit se in lectulum, ac me semel iterumque basiauit.*

Pag. 175. vers. 1. *spiritus ieiunio macer*] id est, fœtidus. Schopp. Suspect. lect. lib. 5. ep. 3. Lege totum locum; *Numquid spiritus ieiunio macet? numquid alarum negle-*

gens

gens sudor putet? si hæc non sunt &c. Lipſ. Epiſtol. quæſt. l.2.ep.2. Vel leg. *ieiunio acer*, vt alij habent, id eſt, grauis, aut *marcet*, id eſt, putet. Ieiunia enim graueolentiam creant, vt etiam parœmia oſtendit νηστείας ὄζει. Hinc & Martialis Baſſum ait hircum olidum & fœtidum olere *ieiunia ſabbatariorum*, id eſt, Iudæorum. *Spiritus ieiunio acer*, vt Cæcilio apud Gellium, *ieuina anima*, pro fœtida & graueolenti. Raderus ad Martial.l.4. epigr.4.

v.2. *numquid alarum negligens ſudor*] fœtidus & graueolens, *hircoſus* Plauto Mercat.a.3.Sc.3.& Gellio l.12. c.2. Sidon.l.3.ep.13. *Alarum ſpecubus hircoſis & aceſcentibus.* ſcitiſſime; nam alæ *ſubhirci* ſunt Iſidoro l.11.c.1. Sauaro ad Sidon.

v.6. *totoq; corpore velut laxato*] Leg. *luxato*, vt ſit metaphora à gladiatoribus ſumpta. Iungerman. & Putſchius. optime.

v.10. *Dic Chryſis, ſed verum. Num quid indecens ſum*] Non abſimiliter Philematium Plautina ad Scapham in Moſtell.a.1.ſc.2.

Contempla amabo, mea Scapha, ſatin' hæc me veſtis deceat.

Volo meo placere Philolachi———

Ego verum amo, verum volo mihi dici. mendacē odi.

Vtraque hæc ancilla, & Scapha & Chryſis, ex ornatricibus, de quibus Scalig. in Priape. & ad Feſtum, Ræuardus Coniectan.l.2.c.18.& ſeq. Bernartius ad Statij Siluar.lib. Radul. Fornerius Quotidian. l.1. c.22. Hæ & *ciniflones* dictæ. nec puellæ tantum, ſed pueri huic miniſterio adhibiti. Sariſberienſis l.3.c.12. *Quod cubicularij aut ciniflones, nanive aut quicumque nebulonum, quibus delicatus diuitis ſenſus aut furor carere non poteſt.* Balbus Catholico; *Ciniflo, qui calamiſtrum calefacit, ſc. ferrum quo capilli criſpantur. hic vulgo crinifer dicitur.*

ver.11. *numquid indecens ſum*] Leg. *Dic Chryſis, ſed verum, numquid incompta, numquid indecens ſum? numquid ab aliquo* &c. Bern. Martinus var.lect. l.1. c.7. vbi tractat de muliercularum cultu & nitela corporis.

v. 12. *numquid ab aliquo naturali vitio formam meam excæco*] *naturale vitium* vocat animo inhærens à natura, quod dedecet atque deturpat corporis formam, nec speculo potest emendari. Rigaltius ad Phædrum l. 2. fab. 47. Immo *naturale vitium* est, quod corpori innatum, & ab ipsa natura impactum. Non absimiliter infra; *Si dolorem meum naturali conuicio exoneraui*: hoc est, in meam ipsius naturam & corpus facto.

v. 19. *ædem Veneris*] ergo Veneris sacellum in isthoc horto, non Priapi.

v. 22. *vera voluptate*] re, qua voluptatem capimus.

Pag. 176. v. 5. *veraq; forma redit*] supra; *vera redit facies, dissimulata perit*.

ibid. *animus quod perdidit optat*] in eadem ipsissimâ re Dionys. Cato in Distich.

——*Mens humana quod optat*.

v. 10. *quod me Socratica fide diligis*] atqui Socratem vt pædiconem & pueratium distulerunt antiqui, Lucianus, Theodoretus Græcan. affect. serm. 12. Senec. ep. 104. Tertullian. Apologet. c. 148. Cassianus Collat. 13. c. 5. Lucillius apud Noniū in *signare* & in *Discrimen*. vnde conuicium in Socratem ὀμματι παιδεραστῃ. Sauaro ad Sidon. l. 4. ep. 3.

ver. 11. *intactus Alcibiades*] Plato in Sympos. Plutarchus & Corn. Nepos in Alcibiade. *Tangere* inter Veneris vocabula, vt Varro loquitur. Martial. l. 1. epig. 92. Barth. ad Claudian. nu. 2892.

v. 12. *lectulo*] al. *cubiculo*. sicut D. Paul. ad Rom. 13. *non in cubilibus & impudicitiis*. vbi tamen verius dixi fornices lupanares intelligi.

v. 15. *qua quondam Achilles eram*] totus quasi corneus. Infra; *nisi illud tam rigidum reddidero quam cornu*.

Pag. 177. v. 4. *agrum tam magno periculo*] negat hanc phrasin Latinam esse H. Stephanus in Pseudocicerone; asserit Schopp. Verisim. l. 4. c. 14. quem vide.

v. 5. *medius fidius iam peristi*] τὸ *Medius fidius* quamuis iurisiurandi specie positū videatur, habet tamen vernilius quid ac Petronianum magis in recessu: atq; ad

mediam

mediam partem illam, qua viri ſumus, vocabuli multo honeſtiſſimi ambitu obnuptū, applicari poteſt. Douza Centurionat.l.1.c.9.

v.7. *licet ad tubicines mittas*] al. *tibicines*. id eſt, de te actum eſt, & iam iamq; animam ages. ſpecie quadam adagionis venuſte & cauillatorie dictum à Petronio, veluti de mortuo, aut iam iamq; morituro: pro, accerſere eos, qui in funere canant, pompamq; funeris ſuo cantu concelebrent. Turneb. Aduerſar.l.26.cap.6. Ex more funeribus curandis faciundisque adhiberi conſueto antiquitus. eſt enim conuicium exagitantis amatoris ſui, qui de thoro eius ſine voluptate ſurrexerat, *membra ſine viro*, hoc eſt, *lorum in aqua non inguina aut neruos*. Vnde ipſe amator ſupra; *Funerata eſt pars illa corporis, qua quondam Achilles eram*. Douza Centurionat.l.1.cap.9. Alludit ritum veterem, quo mortuos deflebant πρὸς τὸν αὐλὸν. Caſaubonus Not. in Matthæ. 9.v.23. vel quo mortui ad tubam efferebantur. Kirchmannus de Funer. Rom. l.2. c.4. Videndus Vatablus, Beza, Fr. Iunius ad Matthæ. Euangeliſtæ c.9.v.23. Muretus & Scaliger ad Catull.

v.14. *nec ſpeculum mihi* &c.] Ouid.3. Triſt.

Et ſpeculum mendax eſſe querere tuum:

id eſt, expoſtulabis ſpeculum, quod tamē neſcit mentiri. Sauaro ad Sidon.l.7.ep.vlt. *Speculum non mentitur*, adagio ceſſit. Car. Bouillus l.3. Adag.44.

v.17. *Solent, inquit, hæc fieri*] Leg. *ſolent, inquit, hæc frater*: vel, *ſolent, inquit, hæc, & præcipue* &c. illud, *fieri*, inculcatum. Palmer. in Spicileg.

Pag.178.v.1. *fateor me Domina ſæpe peccaſſe*] Ariſtænæt. lib.2. ep.13. Bongarſ.

verſ.9. *ſiue occidere placet, ferro meo venio*] Philoſtrat. epiſt. πλεῖν κέλευσον, ἐμβαίνω· πληγὰς ὑπομεῖναι, καρτερῶ· ῥίψαι τὴν ψυχὴν, οὐκ ὀκνῶ. Douza F. ad Tibull.

v.15. *forſitan animus anteceſſit corporis moram*] tamquam Vulcani, quem Hyginus fabulatur ſperma, dum luctaretur cum Minerua, eiaculaſſe, veramque volu-

ptatem perdidisse, antequam omnia fecisset. Hanc fabulam opinor respexit Petronius.

v.20. *te habere potui*] *Habere*, vt Græci τὸ ἔχειν. Aristip. ἔχω Λαΐδα. Terent. *Quis heri habuit Chrysidem*. Palmer. in Spicileg. Lipsius Epistol. quæst. l.3. ep.2.

v.23. *permiseris* * *Dimissa*] supple, *permiseris. Vale. Dimissa*. Meursius Animaduers. miscel. l.4. c.6.

v.25. *curaui diligentius noxiosissimum corpus*] *curaui*, id est, cibo potuque refeci. Liu. l.3. *Tum quidam corpora somno ciboq; curant*. Sauaro ad Sidon. l.2. ep.9. Malim exponere, id est, medicatus sum. Caius L.44. D. de V.S. Donatus in Andr. & Eunuch. Cicero lib.16. ad Tyron. *Curationes eius non probo*, scil. medici. *noxiosum corpus*, quod supra dixit *ægrum*, item *veneficio contactum*, & *damnatum*.

v.26. *balneoq; præterito*] an, *præcedente?* an vero, intermisso & neglecto?

Pag.179. v.1. *bulbis*] Plin. l.20. c.9. de bulbis; *Per se triti neruorum contractionem medentur*. Ibid. *Ad sudorem tusi illinuntur neruis vtiles. ideo & paralyticis dantur iuxta in pedibus*. Ibid. *Venerem maxime Megarici stimulant*. Vide Dominic. Marium in Enarrat. in Ouidij Eleg. de medic. fac. Ioh. Baptist. Portam Magiæ natur. l.3. Ramirez ad Martial. lib.3. epigr.75. nu.1. Barthol. Merulam in Ouid. de Arte aman. lib.2.

v.2. *cochlearumque sine iure ceruicibus*] Leg. *struicibus*; voce Plautina. Vulgatam lectionem confirmat Athenæus lib.3. de ostreis, expeti ceruices eorum ostendit in cibis, & nominat τραχήλους πορφυρῶν, κηρύκων. Lipsius Epist. quæst. l.3. ep.2. *cochleæ* sunt τράχηλοι siue purpuræ conchylia. partes autem cerycis aut purpuræ, aliusve conchylij fuisse ad cibum expetitas scribit Hesychius in Ταραντῖνοι. Casaubonus Animaduers. in Athen. l.3. c.10. Plin. l.30. c.9. *Cochleæ latæ potæ tollere dicuntur pedum & articulorum dolores*. Et lib.32. c.4. *Terrestrium carnes suffusionibus proprie magicisq; artibus refutandis salutares produntur*.

vers. 6.

verſ.6. *ne latus meum frater conuelleret*] *Latus vellere*, laſciuum. Ouid.l.1.de Arte;

Inſere te turbæ, leuiterq; admotus eunti
Velle latus digitis, & pede tange pedem.

Claudianus l.1.in Eutrop.

——Nec blandior vllus eunti
Ancillæ tetigiſſe latus——

Sidon.Carm.11.

Semiferi Galathææ latus, quod pollice fixo
Vellit, & occulto ſpondet connubia tactu.

Sauaro in Not. Supra de laſciuia diſcipuli ſui Eumolpus; *Pungere me manu cœpit & dicere, Quare non facimus?* Et in Priape. Tibullus;

——vſque dum mihi
Iocoſa Venus molle ruperit latus.

verſ.9.*in idem Platanona*] Leg.*inde in Platanona*.Iungerman.

v.18. *de ſinu licium protulit varij coloris vilis intortum*] diſtingue, *licium protulit varij coloris, filis intort.* apud Ramirez ad Martial.l.4.epig.6.n.4. In veneficiis licia adhibebantur diſcoloria, non tantum illigandi incantandique gratia, vt in Pharmaceute.

Terna ſibi hæc primum triplici diuerſa colore,
Licia circumdo——

Turneb.Aduerſar.lib.26.cap.6. *Licia*, quas alij auctores in hoc argumento *tænias* nominant, in magis olim ſacris vſurpabantur, erantque diuerſi coloris, quorum numerum non exprimit: cæterum plurima aliquando miſcebantur: fere tamen pauciores, puta tria, aut etiam duo. Caſaubon.in Apul.Apolog. Clemens Alexandr.infinite; *ταινίαις ἐρίῳ καὶ πορφύρᾳ πεποικιλμένας.* Et nouena expreſſit Virgil. in Cir.Scip. Gentilis Comment. in Apul. Apolog. nu.353. Varia & diſcoloria fuiſſe docet Coluius Not. in Apul. Apolog.1. Anicula autem hæc venefica fuit, quæ Polyæni curam ſuſcepit, cuius, vt ipſe loquitur, inguinum vires funeratæ erant. Morbos enim venefici ligamentis ſanabant. Marius Victorinus in Cic. *Medici officium curare*

est, sed quia multi & incantatione & ligamentis curant; *curare, inquit, sed apposite ad sanitatem.* Sed præcipue morbos inguinum: quod & Plin. docet l. 28. c. 4. *Inguinibus medentur aliqui licium telæ detractum, alligantes nouenis septenisq; nodis ad singulos nominantes viduam aliquam, atq; ita inguina alligantes licio.* Cornel. Celsus; *Imponendum licium ex viro est, aut amurca cocta cum eodem.* Huius rei multi præterea meminerunt. Hor. Sat. 8. l. 1.

——Herbas atq; incantata lacertis
Vincula cum magno risuq; iocoq; videres.

Nemesianus Eclog. 4.

Hæc eadem nobis varieq; coloria vila
Et mille ignotas Mycale circumtulit herbas.

In quibus versibus maximum Poetam imitatus est in Pharmaceut. Lindenbrog. Not. in Catal. ad Cir. Adde Plinium de re Medica l. 2. c. 43. *Licia* hæc mediæ ætatis scriptores *ligaturas* vocabant. Gregorius Turonen. de Miracul. l. 2. c. 45. *Incantationes immurmurat, sortes iactat, ligaturas collo suspēdit.* Idem de mirac. S. Martini. Hinc Marus Remensis in Gestis habitis super diuortio Thietbergæ Reginæ; *Ad hæc non pertinent ligaturæ execrabilium remediorum, quæ ars medicorum commendat, siue in præcantationibus.* &c. Quę verba exāstt apud Rabanum Maurum epist. ad Bonosum. Fr Pithœus Glos. ad legem Salicam, tit. 21.

v. 20. *turbatum sputo puluerem.*] Sputum fronti illinebatur lustrale, infami digito, & exspuebatur. Hęc & Persium illustrant, Satyr. 2. canentem;

Infami digito & lustralibus ante saliuis
Expiat, vrentes oculos inhibere perita.

Turneb. aduersar. l. 26. c. 6.

v. 21. *medio sustulit digito*] Persio *infami.* is vero *infamis*; neq; aliæ res nisi probrosæ porrectione huius digiti indicabantur. Dio Chrysostomus Oratione 33. *εἴ τις ἄρα γένοιτο εἰς πόλιν ἐν ᾗ πάντες ὅ, τι ἂν δεικνύωσι τῷ μέσῳ δακτύλῳ δεικνύουσι, ποίαν τινὰ ἡγήσεται τὴν πόλιν ταύτην.* Casaubon. in Pers. sat. 2.

v. 22. *Hoc peracto carmine*] Turneb. videtur legisse;

Hoc

Hoc pacto carmine t.m.i.e.t.l.c.ſ. quos ipſa præcantans p. Aduerſar.l.26.c.6.

v.23. *ter me iuſſit exſpuere*] hæc Tibullum illuſtrant l.1.eleg.2. *ter ductis deſpue carminibus.* Turneb.d.l. Eſt autem & hoc ex arte venefica. Theocrit.εἰδ.3.

——γραῖα τε παρείη

Ἅ τις ἐπιφθύσδοισα ἐμὴ, καλὰ νόσφιν ἐρύκοι.

Vbi vetus eius Scholiaſtes; εἰώθασι δὲ αἱ γραῖαι ὅταν ἐπᾴδωσιν ἐπιπτύειν. Val.Cato in Diris;

Ter in gremium mecum, inquit, deſpue.

Ad faſcinum enim arcendum in ſinum ſpuebant. Probus commentator Iuuenal.ad illum Satyr. 7. verſum; *Conſpuitur ſinu. Propter faſcinum* (inquit) *verborum ter ſibi in ſinum ſpuunt & videntur faſcinum arcere.* Theocritus; ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον. In medicina quoque ſolebant deſpuere. Plin.l.28.cap.4. *Veniam à Deis ſpei alicuius audaciores petimus in ſinum ſpuendo.* etiam eadem ratione *terna deſpuere in omni medicina mos eſt, atque effectus adiuuare,* vt idem ait. quod & anus hæc obſeruat. Lindenbrogius in Catal. ad Cir. Barthius in Ceir. Virgil.n.371.

Pag.180.verſ.1. *ingenti motu*] Legen. *inquieti motu.* Tibull.

Et inquietus inguina arrigat tumor.

Gruterus Suſpic.l.4.c.12.

v.4. *quod alis leporem excitaui*] vet.ex *aliis.* Bene, dum quid melius. Iungerman. Et ſic eſt legendum. Macrobius l.6.c.5. *Prædicant aurito parente me natum.* Afranij ait verſum eſſe, qui ita in prologo ex perſona Priapi. Quod itaque *aurito parente,* id eſt, lepore, genitum illum Diuum prædicabant, nō puto temerarium. Nam quid hic Petron. velit, facile capitur & recte aptatur illud Naſonis;

Credula ſi fueris, aliæ tua gaudia carpent,

Et lepus hic aliis exagitatus erit.

Pontanus Not. in Macrob.l.6.c.5. Iungermannus etiam corrigit, *quod ſaltu lep.exc.* quod minus placet: & pro Pontani lectione ſtare videtur, quod Germani

dicere ſolent de erecta mentula; **Er raget wie ein Haſenohr.**

verſ 5. *Dum viuis, ſperare lic.*] exſtant hi duo verſus in Priapeiis, quos Petronio adſcripſere Scalig. in Catalect. & Schop. in Comment. ad Priap. qui tamen in eo fallitur, quod exiſtimauit in peruigilio Priapi, de quo ſupra, recitatum fuiſſe.

v. 8. *Nobilis aſtiuas*] deſcriptio loci amœni. Scalig. in Catalect.

v. 14. *teſtis ſilueſter Iaſdon*] Leg. *Aëdon.* Ἀηδόνα namq; Græci luſciniam vocant, qua Græca dictione non abſtinuit & Virgilius. Baptiſt. Pius Annotation. poſter. cap. 48.

v. 18. *Premebat illa reſoluta marm. ceruicibus*] al. *trinibus.* Leg. *premebat hilare ſoluta marmoreis clunibus a. t.* Lipſius Antiq. lect. lib. 1. cap. 8. Non probo. *Reſoluta* eſt in lectulum proiecta.

verſ. 19. *myrtoque florenti*] Probus in Virgil. 1. Georg. *Myrtus eſt arbuſcula Veneris ſubiecta tutelæ. Cæſar autem Iulius, qui trahit ab Ænea genus, idcirco materna myrtus dicta eſt à Virg.* Seruius in 2. Georg. (*Solido Paphiæ de robore myrtus*) *Paphiæ, Veneriæ, à Papho inſula, in qua Venus colitur. Huic autem myrtus conſecrata eſt, vel quod hæc arbor gaudet litoribus, & Venus de mari dicitur procreata: vel quod, vt medicorum indicant libri, hæc arbor apta eſt mulierum neceſſitatibus plurimis.*

v. 27. *ecquid hodie totus veniſti*] ſic Gruter. Suſpic. l. 7. c. 8. antea erat, *quod lotus veniſti.*

Pag. 181. v. 3. *non præcantis*] Leg. *non pernegantis*, vt illam male pertinacem recuſationem puellarum indicet. Lipſi. Antiq. lect. l. 1. cap. 8. vel, *non pugnantis:* quod veneribus iſtis ſolenne, ſed ita tamen vt non ægre ſua ſibi vincantur proditione. Gruter. Suſpic. l. 5. c. 12. *Non precantis*, pro deprecantis, culpam ſcilicet quam heri in me admiſit. Meurſ. Animaduerſ. miſcel. l. 4. c. 32. An leg. *comprecantis*, id eſt, benedicentis, more faſcinum amolientium?

verſ. 9. *alligata mutuo ambitu corpora*] multum ambitum

tum honeste vocat insinuantium, seu amantum tenacissimum complexum. Vnde Horatius *ambitiosam* puellam dicit habilem agilemque in circumplectendo penitissime pullo suo: Odar. 1.

Lasciuis ederis ambitiosior.

Gulielm. Plaut. quæst. in Mostellar. c. 4.

v. 14. *Cubicularios*] qui sint *cubicularij*, docet L. 103. D. de V. S. Glossæ; κοιτωνίτης, *cubicularius*. Scriptoribus mediæ ætatis *camerarij*, Kämmerling. Bebelius de Abusione ling. Lat.

v. 15. *Catorogare*] Latinum non puto: & vide ne sincerius sit, *scato rigare*. sciunt omnes quid sit Græcis τὸ σκατὸν: quod cubicularij maxime mulierum efferunt. Gulielm. Plaut. quæst. in Mostell. c. 4. Leg. *catomo ligare*. Turneb. Aduers. lib. 26. c. 6. eumque secutus M. Velserus Rer. Augustan. lib. ad Passion. S. Afræ. vel leg. *catomo dare*, velut Horat. dixit *dare cæteris*, & Plaut. *cruci dare*. Schop. Verisim. lib. 2. c. 18. & in Arte Critic.

vers. 16. *quasillarius*] ancillas quasillis affixas. Duoza Præcidan. pro Tibull. c. 14. Tibullus; *pressumque quasillo scortum.* qualem ancillam intellexit & Iuuenal.

Horrida quale facit residens in codice pellex.

Scalig. ad Tibul. Al. *quassitarias.* videtur legend. *quæsitarias*: Et *quæsitaria* esse mendica à *quærendo*, vt à Græcis μεταίτης & ἐπαίτης vocatur, & à Latinis *rogator*. Turneb. Aduers. lib. 26. c. 6. An leg. *quæstuarias?* Balbus Catholico; *Quæstuariæ dicuntur meretrices, quæ quæstu corporis viuunt.* Irenæus lib. 1. cap. 20. aduersus Hæres. de Simone mago; *Hic Helenam quandam, quam ipse à Tyro ciuitate Phœnices quæstuariam cum redemisset, secum circumducebat*, &c. Quod Eusebius ex Iustini Apolog. 1. exponit, πρότερον ἐπὶ τέλους σταθεῖσαν ἐν Τύρῳ τῆς Φοινίκης, Hist. Ecclesiast. lib. 2. cap. 13. vbi videndus Iacob. Grynæus in Annotat.

v. 26. *pensatis vicibus*] Leg. *vibicibus*, vel *viribus*. Putschius. illud magis est.

Pag. 182. v. 3. *poteram confingere*] al. *contingere*. Palmer. inducit vt alienum, in Spicileg.

v.4.*languorem simulare c.*] Leg.*insimulare cœpi. Languor* proprie in palæstra Veneris, cum à lucta neruos paralysis occupauit. Lips. Antiq. lect. lib. 1. c. 8.

v.6.*in eam conuerti*] sic statim; *Namque illa metu frigidior.* Et iterum; *& illa solo fixos.* Similiter in Priape;

Heu, heu me miserum, quod ista lignum est.

Petronius quoq; in neutro; *Nisi illud tam rigidum reddidero, quam cornu.* quomodo & in Priap.

Quod partem madidam mei videtis.

Quæ præcisa pro vocabula videntur per αὐτονομασίαν & κατ' ἐξοχὴν de illa parte corporis dici, sine qua id dici, quod sumus, non possumus, atque adeo sine qua genus humanum periret. ita enim describit Huguitio; *Penis à penetro, quod est officium eius circa iuncturam humani generis.*

vers. 8. *Ter corripui*] lusus Sotadicus. Scalig. in Catal.

Ibid. *terribilem bipennem*] id est, mentulam. Schopp. in Priap. Carmin. 19. sed qui obscœna omnia cogitat, ipse obscœnus est. *Bipennem* appellat ferrum illud biceps, quo volebat partem illam abscindere, à forma sic dictam, quæ erat huiusmodi, à qua & anceps securis dicitur: Gazæ δίστομος ἀξίνη, Hesychio πέλεκυς δίστομος, & ἀμφίστομος. Formam expressit Simmias Rhodi⁹, quem vide.

v.9. *languidior coliculi thyrso*] hinc *thyrsum* pro mentula posuit Apul. in Anechom. *Languidus thyrsus*, id est, remissa mentula. Schopp. Comment. in Anechom. Apul. Contingit Schoppio, quod hominibus nequam, qui semel tales, semper præsumuntur nequam, vt est in Regula Bonifacij Papæ in Decretalibus relatæ.

v.22. *vt me in cœlo positum ad inferos traheres*] dixi supra ex Erasmo, *in cœlo esse*, quid sit. Eo allusit Horatius, cum

cum ait; *Diis miſcent ſuperis* — id eſt, beatum me & celebrem reddunt. Et Theocrit.in Hodœporis; — ἐς ὤρανὸν ὔμμιν ἀλεῦμαι, id eſt, *in cœlum vobis ſaliam*. Ex aduerſo qui repente decidunt à ſumma felicitate, dicunt *ad inferos trahi, & ex aſtris decidiſſe*. M. Tull. ad Attic. lib. 2. de Pompeio; *O ſpectaculum vni Craſſo iocundum, cæteris non item. nam quia deciderat ex aſtris potius quàm progreſſus videbatur*. Gilb. Cognatus in Adagior. ſyllog. Sic de *Lucifero*, hoc eſt, Aſſyriorum Rege, Iſaias Propheta, cap. 14. v. 12. *Qui ad cœlos vſque elatus eras, ad inferos deturbaberis*. Et Chriſtus apud Matth. cap. 11. ver. 23. *Et tu Caphernaum, numquid vſq; in cœlum exaltabaris? vſq; in infernum deſcendes*. Dinamius epiſt. ad Diſcuplum; *Deus nos inuitat ad cœlum, quos Diabolus in infernum mergit*.

v. 26. *apodixin defunctoriam*] remiſſionem ſenilis ætatis. Cuiac. Paratit. Cod. lib. 10. tit. 22. de apoch. publ. *Apodixis*, eſt apocha, ſecuritas. Broſſæus in Caſſiodor. var. lib. 11. ep. 7. Huguitio; *Apodixes, oſtenſio, fantaſia, probatio, experimentum, virtus, poteſtas*. In vita B. Agnetis; *Ad filium meum voluiſti apodixen tuæ artis magicæ demonſtrare*. Auctor Mamotracti.

Pag. 183. ver. 1. *Illa ſolo fixos*] ex illo lib. 1. Æneid. *Diua ſolo fixos*. & illo lib. 6. *Illa ſolo fixos*, &c. *Nec magis*, &c.

Nam ſi dura ſilex aut ſtet Marpeſia cautes.

Vltimus partim ex Eclog. 5. Virg. *Lenta ſalix quantum*, &c. partim Æneid. 9. *Laſſove papauera collo*. Iungermannus.

v. 9. *quam ne ad cognitionem admittere*] Leg. *ad cogitationem*. Similis locus apud Arnob. *Inſignire his partibus, quas enumerare, quas perſequi, probus audeat nemo, nec ſine ſummæ fœditatis horrore mentis imaginatione concipere*. Meurſius Crit. Arnob. l. lib. 3. c. 3.

verſ. 17. *Num & Vlyxes*] Legend. *Non & Vlyx*. Iungermannus.

v. 24. *Quid me conſtricta*] excuſatio laſciuioris materiæ. Scalig. in Catal.

Ibid. *ſpectatis fronte*] ad imitationem illius in Priap. Carm. 7.

Obli-

Obliquis pathicæ quid me ſpectatis ocellis?

Ibid.*Catones*] Valer.Maxim.lib.2.c.vlt. exem.8.Plutarch.in Caton.Senec.epiſt.98.Martialis,alij.

v.25. *Damnatisq; noua,* &c.] Vult docere adoleſcens, vitio ſibi dari non oportere,ſi de rebus voluptariis Latine,hoc eſt,liberius loquatur,& ſuo quidque nomine appellet, contemptis aliorum, qui diuerſa ſentiant, reprehenſionibus:nam & illos,qui liberius dicta ferre non poſſunt, falſis opinionibus laborare,&ſibi autem fictam grauitatem minime conuenire: ipſorum denique Deorum vitam ex Epicuri ſententia hoc vno felicem eſſe, quod de aliis parum ſint ſolliciti, neque in alienum iudicium ſe componere, aut metu infamiæ grauitatem fingere laborarent.Sciopp.Element. Philoſoph.Stoic.moral.c.132.

Ibid.*ſimplicitatis opus*] *Simplicitas* verborum eſt,cum rem ſine vllis ambagibus & circumlocutione, vt eſt, ſimpliciter & naturaliter eloquimur. Ita vſurpatur in Priape.carm.*Obſcure poteram*, &c. vbi Scalig.& carm. *Simpliciter*, &c. vbi Schoppius. Adi Martialis interpretes.

verſ.26. *Sermonis puri*] *purum ſermonem*,pro Latino, *Latina oratio*, nuda & obſcœna, quæ nulla circuitione ſpurcas res prætextatis verbis loquatur. Martial.*Latine loqui licet*,hoc eſt, ſuis nominibus res appellare. Palmer.in Spicileg.

Pag.184.v.1.*Nam quis concubitus, Veneris quis gaudia neſcit*] ita diſtinxit Scaliger, eumque ſecuti Douza in Præcidan.& Sciopp. d.l. vulgo, *Concubitus Veneris,quis gaudia neſc.*

Ibid.*Veneris quis gaudia neſcit*] Petron. ſupra; *Pertrectaui gaudio diſpoliatū torum.* Iterum; *Vltimum hoc gaudium fatis properantibus rape.* Auſonius;—*vbi caſſa libido*
Fœmineos cœtus, & non ſua bella laceſſit,
Irrita vexato conſumere gaudia lecto.

v.3. *Quis petat in tepido membra calere toro*] apud Scalig.pro *petat* legitur *petit*, in Catal. Leg. *Quis vetat in t. m.* Palmer. in Spicileg. vel, *Quis putat in calido membra*

tepere

tepere toro? Quæ lectio nonnihil à Catullo & Cn. Matio lucis mutuatur: quorum istius versus est;

Frigida deserto tepefecit membra cubili:

huius autem; *Sinuque amicam refice frigidam caldo.* Sciopp. Element. philosoph. Stoic. moral. c. 132. At enim quis non putat eius—*in calido verba tepere sono*?

v. 4. *Ipse pater veri*] ita & Lucretius Epicurum vocat. Videntur honoris caussa Philosophi auctores suæ doctrinæ soliti appellare *Patres:* vt Academici Platonem, Epicurei Epicurum, Aristotelem Peripatetici. nam & ita Cic. lib. 3. de Nat. Deor. vbi de Zenone; Nihil igitur affert pater iste Stoicorum, quare mundum ratione vti putemus. Gifanius Ind. Lucret. Lambinus ad Lucret.

Ibid. *doctus Epicurus in arte*] al. *in arce.* Leg. *doctos Epicurus amare.* Gul. Canterus Nouar. lect. lib. 3. cap. 14. Lambinus Comment. in Lucret. Vel legend.

Ipse Pater veri, doctus Epicurus, in arce
Iussit, & hanc vitam dixit habere Deos.

ita hos versus meliores fecimus, sed sola distinctione: Amm. Marcellin. lib. 25. de Iuliani virtutibus; *post hæc serio ad arces confugiens doctrinarum.* Cic. lib. 1. de Diuinat. *Arcem tu quidem, Quinte, Stoicorum defendis.* Sidonius; — *Quodcumque Platonis Ingenium, quod in arce fuit, docet*—— Barthius in Ceir. Virg. numer. 15. & ad Claudian. n. 242. & n. 1245. vel denique, *Epicurus inertem.* quomodo Tibullus;

Me mea pauperies vitæ traducat inerti.

Quoad Latinitatem, *iussit inertem vitam*, correctioni huic fundus dari potest Tertulliani locus, qui legitur in lib. aduersus Valentinianos, cap. 7. *Si itaque Bythos iste* (Deus Valentini) *infinitis retro æuis, in maxima & altissima quiete, in otio plurimo placidæ & (vt ita dicam) stupentis diuinitatis, qualem iussit Epicurus.* Valde autem fallor, aut *iubendi* verbum ad κυρίας δόξας Epicuri respicit, quibus ille non tam Philosophi more disputare quam domini exemplo iubere videbatur: neque aliter Senecam accipio, vbi sic scribit; *Voluptas illa Epicuri ad*

vi ad paruum & exile reuocatur, & quam nos virtuti legem dicimus, eam ille dicit voluptati: iubet illam parere naturæ. Sciopp. Philosoph. Stoic. moral. cap. 13 2. Ecce tibi tritalogus nugidololoquides, vt sententias loquitur. Dicas, in Epicuri sinu somniasse, vt Persiani Poetæ in Parnasso. Et hanc emendationem explosit iam Barth. ad Claudian. num. 1245.

vers. 5. *Iussit & hoc vitam*] Legendum & distinguendum;

Ipse pater veri, doctusque Epicurus in arte
Lusit, & hoc vitam dixit habere telos.

Ludendi verbum subputidum est, & lasciuæ significationis. Ouid. lib. 2. de Arte;

Ludit, sed furto celetur culpa molesto.
Ludite, eunt anni more fluentis aquæ.

Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. 1. epigr. 4. nu. 13. & ante eum Richardus.

Ibid. *& hoc vitam dixit habere telos*] τέλ☉. ita omnino legendum. Scalig. in Catalect. vel, *dixit auere deos.* Stewech. ad Apule. aut totus locus ita castigandus;

Ipse pater veri doctus Epicurus in arce
Iussit, & hoc vitam duxit habere telos.

Nam deos tollebat Epicurus, aut certe coniugium inter deos. *Arx* autem Epicuri etiam apud Lucret. & arx philosophorum apud Virg. Ciri;

Si me iam summa sapientia pangeret arce.

Palmer. in Spicileg. vel legendum; —*& hanc vitam dixit habere Deos.* quem versum nonnulli codices item, vt ego lego, scriptum exhibent. Sciopp. d. l. & Barth. ad Claudian. num. 1245.

ver. 10. *sed tua fide*] nihil opus est Douzana emendatione. *Tua fide* est quod nos diceremus, dicant iura mihi per animam tuam.

v. 12. *vidua pudicaque nocte*] Translatum ex illo Catulli; *Nam te non viduas iacere noctes.*

Douza F. ad Catull. epigr. 4. & 5. Muretus ibid.

vers. 16. *positoque in limine genu*] scil. templi vel sacelli Priapi. ergo *numina*, h. e. Priapum.

ver. 20.

ver. 20. *Cui Lesbos, viridisque Thasos*] ita concinnauit atque reposuit corruptum in vulgatis versum, *Cui lasos*, &c. Had. Iunius Animad. lib. 6. c. 15.

Ibid. *quem Lydus adorat Septifluus*] Leg. *Vestissimus*. vestes enim Lydorum erãt fluxæ, vt ex Herodoto constat. *Septifluus* autem *Nilo* conuenit, non *Lydo*. Turneb. Aduersar. lib. 26. c. 6. & tacito auctoris nomine Lindenbrog. Var. lect. in Catalect.

v. 22. *templumque tuis imponit hipeplis*] Leg. *Hypœpis*. Est enim Lydiæ oppidulum *Hypœpa*, vt lib. 11. Metamorph. testatur Ouid. Alioqui etiam Dianæ sacer Hymnus est *Hypœpus*. H. Iunius Animaduers. lib. 6. cap. 15. Forte etiam leg. *suis imponit Hypœpis*. Iungerman. Nam *Hypœpa* Lydiæ sicut Veneri & Priapo sacra, vt scribunt Stephanus & Strabo.

Pag. 185. v. 1. *Quisquis peccat inops, minor est reus*] ita Virg. in Culic.

Dignus amor venia, gratum si Tartara nossent
Peccatum minus esse——— id est, quisquis in gratiam alicuius peccat, minor est res. Scalig. Comment. in Culic.

v. 4. *Et quandoque*] pro, quandocumque.

Ibid. *Fortunæ arriserit hora*] Leg. *aura*. Scaliger, Lipsius, Pithœus.

vers. 5. *Non sine honore tuum patiar decus*] quod si hoc mihi pręstiteris, tum ego honorem tuum concelebrabo sacrificiis, & in decus tuum faciam, vt, &c. *Honor* pro sacrificio & litatione. Catullus in Priapo de re non absimili;

Pro queis omnia honoribus hæc necesse Priapo.
Præstare, & domini hortulum, vineamque tueri.

Tibullus ad Bacchum;

Huc venias hodierne, tibi dum ruris honores
Libaque Mopsopio dulcia melle feram.

Petronius in Fragment.

———*atque error iussit inanis*
Agricolas primos Cereri dare messis honores.

Honor etiam pro quouis munere, quo quis honoratur,

tur, Germanis Verehrung. Cic. ad Tyron. *Honor medico habendus*. An ſic interpretandus Ieſus Sirach; dum cap. 38. verſ. 1. ſcribit; *Honora medicum propter neceſſitatem?* Hinc *honorarium vinum*, quod Regibus & potentibus honoris gratia offertur, vt docet Muret. Var. lect. lib. 11. cap. 5. *Honorem habere alicui* fere Plaut. vſurpat, pro, in alicuius gratiam aliquid facere.

v. 6. *ibit ad aras Sancte tuas hircus*] Catullus in Priapo;

Sanguine hanc etiam mihi, ſed tacebitis, aram
Barbatus linit hirculus, cornipeſque capella.

Ibid. *pecoris pater corniger*] non taurus, ſed caper.

verſ. 7. *querulæ fœtus ſuis*] ita leg. non *feſtus*, quod non explicat, quam deſideramus, ſententiam. Turneb. Aduerſar. lib. 26. c. 6.

verſ. 12. *nigraque veſte deformis*] de veſte lugubri vide Ræuardum Coniectan. libro 1. cap. 20. Lipſium Comment. ad Tacit. Annal. lib. 2. Sauaronem Not. ad Sidonium.

verſ. 16. *purgamentum calcaſti in triuio*] *Purgamenta*, quæ quidem Græci καθάρματα appellant, quibus februabatur aut expiabatur aliqua noxa, mittebantur in profluentem plerumque, interdum & in mare, interdum in triuium: iaciebanturq; ab auerſis trans caput, vt in Pharmaceutria ſcriptum eſt, nec reſpiciebant, ne eorum aſpectu malum traherent. Ea autem ſecum ſceleris & culpæ admiſſæ omne nefas omnemque noxam auferre credebant, & contagione quadam aliis tradere, ſi quis tangeret. Itaque erant ea purgamenta omnibus inuiſa, vt ea vel pede *calcaſſe* nefarium haberetur & inauſpicatum, & mali alicuius præſagium. Hanc ſuperſtitionem Cynici irridebant, qui (vt apud Lucianum ſcriptum eſt) ſæpenumero ouis purgamento veſcebantur. Turneb. Aduerſar. lib. 26. c. 7. *Triuia*, τρίοδοι, loci in vrbe dicuntur, in quo veteres coniiciebant omnia inquinamenta: ipſaque adeo domorum & vrbium purgamenta. καθαρμῶν γὰρ, inquit Euſtathius, ἐκβολαὶ εἰς τὰς τριόδους ἐγίνοντο: & morem multis explicat Harpocration in ὀξυθύμια. Caſaubon. Animad-

Animaduerſ. in Athen. lib. 6. cap. 16. Adde Barth. Animaduerſ. ad Claudian. nu. 348.

v. 17. *Nec à puero quidem te vindicaſti*] ſc. Gnythone. Infra; *Neque puero, neque puellæ bona ſua vendere poteſt.* Vterque locus reſpicit verba Gnythonis ſuperius relata; *Hoc nomine tibi gratias ago, quod me Socratica fide diligis. Non tam intactus Alcibiades in præceptoris ſui lectulo iacuit.*

v. 19. *laſſus tamquam caballus in cliuo*] eſt hoc παροιμιῶδες. quod prouerbium aliter extulit Ouidius in 1. Remed.

Principio cliui noſter anhelat equus.

Caſaubon. Comment. in Perſi. in prolog.

v. 22. *extricaſti*] Leg. *excitaſti.* Iungermannus.

Pag. 186. v. 3. *maſcarpionem*] al. *maſturbatorem.* Leg. *maſturbionem* vel *maſtuprationem.* Philoxenus Gloſſ. *Maſturbat, manuturbat,* δέφει, καὶ δέφεται. ἔστι δὲ ῥῆμα κοινόν. Aliud Gloſſar. *Maſtuprari,* δέφεσθαι. vt id dicat de calamitate Sicula. Iungermannus. Iac. Gaudenſis lib. 3. Aer. aur. Poetar. *Maſturbari, id eſt, virilia turpiter turbare.* Alexander Poeta apud Bedam in Prouerbijs Poetarum;

Monſtripare monſtro nihil eſt corruptius iſto.

Leg. *Manſtupro monſtro.*

v. 8. *ætatisque longæ moram*] Prudent. in Hymn.

Abſoluas precor optime
Huius nunc animæ moras.

Seneca Troade;

Abrumpere enſe lucis inuiſæ moras.

Val. Flaccus lib. 6.

Sæua quidem lucis miſeris mora——

Idem Seneca eadem Troad.

Vbi hanc anilis exſpuam leti moram.

Zinzerling. Miſcellor. Crit. l. 3. c. 14.

v. 12. *die feriarum, quo etiam lugentes rident*] Val. Maximus l. 1. c. 1. exemplo vlt. *Quanto noſtræ ciuitatis Senatus venerabilior in Deos? qui poſt Cannenſem cladem decreuit, ne matronæ vltra trigeſimum diem luctus ſuos exten-*

tenderent, vti ab his ſacra Cereris peragi poſſent: &c. Nec apud Romanos tantum ſiue Ethnicos, ſed etiam Iudæos. In Proteuangelio Iacobi; ἤγγικεν ἡμέρα κυρίου, καὶ οὐκ ἔξεστί σοι πενθεῖν. Vide Hiſtoriam Iudith.

verſ. 15. *malo aſtro natus eſt*] id eſt, vt Plautus ait, *Dijs iratis* (ſiue *inimicis*) *omnibus*.

v. 26. *niſi illud tam rigidum reddidero quam cornu*] abruptus ſermo, vt ille apud Virgil. 2. Æn.

Quos ego! ſed motos præſtat componere fluctus.

Pag. 187. v. 1. *Quicquid in orbe vides*] ſaga mulier. Scalig. in Catal. Eiuſmodi veneficam, qualem hîc Petronius, effinxere etiam Tibullus, Lucanus, Martialis, Apuleius, Claudianus. Delrio ad Claudian. 1. in Ruffin. Raderus ad Martial. l. 9. epigr. 22. multis. Barth. ad Claudian. nu. 162.

v. 3. *Cum volo ſpiſſatis*] Leg. ex vet. lib.

Cum volo ſiccatis areſcit lang. ſucis;
Cum volo, fundat aquas, ſcopulus atque arida ſaxa
Niligenas iaculantur aquas, m. P. inertis
Submittit fluctus; Zephyriq; tacentia p.

Delrio ad Claudian. 1. in Rufin.

v. 11. *Lunæ deſcendit imago*] quod tum credebant fieri, cum obiectis vmbris eam videbant deficere. quod cum fieret, pulſabant æra, quod antidotum haberet contra artes ſagarum. vide Rader. ad Martial. l. 9. epig. 23. Magi gloriantur ſe poſſe lunam cœlo deducere, poſſe carminibus agere aſtra, vt deſcendant ad iuſſa; Chymnici planetarum ſpiritibus tam familiariter vtuntur, vt ſpiritibus mineralium illos quomodo lubet præficiant. Io. Seguinus in Excurſu in Battalogiam Quercetani de Alchymia, c. 8.

verſ. 12. *trepidusq; furentes*] Leg. *furentis*, ex vet. cod. Delrio ibid.

v. 14. *taurorum flamma quieſcit*] Leg. *taurorum vt flamma quieſcat*. Delrio.

v. 15. *Phœbeia Circe*] Leg. *Phœbæaq; Circe*. Delrio ibid. vt infra in Fragment.

Sic Phœbæa chelys———

Illud

Illud tamen & MS. Bongarſianus agnoſcit, & Valerius Flaccus libro 1. Argon. dixit, *Phœbeius Idmon.*

v. 23. *imperio parete*] Leg. *parate.* Valerianus Cimelienſ. de Bon. diſcipl. *Quæ in tantum imperio animum parant.* Goldaſt. in Notis. mox Petron. *Seruio ego imperio.* An huc iuuat illud Terentij? Andr. a. 1 ſc. 5. *Vxor tibi ducenda eſt, Pamphile, hodie, inquit, para.* Iungermann.

Pag. 188. v. 1. *camellam*] vas. mox; *infra manus meas camellam vini poſuit.* Ouid. l. 5. Faſtor.

Dum licet, adpoſita veluti cratere camella
Lac niueum potes purpureamq; ſapam.

Turneb. Aduerſar. l. 26. c. 7.

v. 6. *cucumam*] ahenum eſt aquæ calefaciundæ. vnde Martialis; *cucumam fecit Itacilius.* Browerus Notis ad Fortunatum lib. 6. poem. 10. Eius diminutiuum *cucumion*: quod apud Arrianum Differt. Epicteti; δεῖ αὐτὸν ἔχειν κουκούμιον ὅπου θερμὸν ποιήσει τῷ παιδίῳ ἵν' αὐτὸ λούσῃ. Politianus Miſcellan. cap. 30. & aliud *cucumula*, de quo infra.

v. 7. *pannum*] ſacculum ex panno.

v. 9. *ſincipitis vetuſtiſſima particula*] porcini ſc. de quo vide Caſaubon. in Perſi. ſat. 6. ſic mox; *coæquale natalium ſuorum ſinciput.*

v. 17. *folliculos*] *folliculus* fabæ eſt λέπυρον: *ſiliqua*, eſt quæ fabas plures continet, Græcis λοβὸς: *vulula*, eſt λέπος, cortex.

ibid. *pariter ſpoliat*] Leg. *perite deſpoliat.* Stewech. ad Apul. l. 1. de Aſin. Recte, *perite ſpoliat. Perite* reſpondet ei voci, quæ anteceſſit, *inertiam*, quam propriiſſime hoc loco accipit pro imperitia, inſcitia.

v. 19. *paupertatis ingenium*] —*Paupertas inuenit artes.* Claudian. *Ingenioſa egeſtas.* Theocritus piſcatoribus;

Ἁ πενία, Διόφαντε, μόνα τὰς τέχνας ἐγείρει.

Manilius;

Et labor ingenium miſeris dedit, & ſua quemque
Aduigilare ſibi iuſſit Fortuna premendo.

Apuleius Apologetico; *Paupertas priſca apud ſæcula omnium conditrix, omnium artium reparatrix.* Mille talia

 apud

apud Scriptores. Vide Dominici Nani Mirabellij & Iosephi Langij Polyantheam, Ant. Bernhardi Mirand. Flores Poetar. verbo *Paupertas*, Frid. Taubmanni Not. in Plaut. Stich. a. 2. sc. 1. Exstant & libri *De bono paupertatis*, ad quorum mentionem Nicolaus Abbas Panormitanus in Gloss. iur. Canon. ita ἐπιφωνεῖ; *A tali bono custodi nos Domine.*

v. 12. *Non Indum fulgebat*] In tenuis fortunæ homines. Scalig. in Catal.

v. 21. *Indum ebur*] Sidon. carm. 2.

Indus odorifero crinem madefactus amomo,
In tua lucra feris exarmat guttur alumnis,
Vt pandum dependat ebur, sic trunca reportat
Bosphoreis elephas inglorius ora tributis.

Et carm. 5. —*Fert Indus ebur*— Quintilianus Architremius in Cleopoli;

Inda ebore, argento Sardinia———

Sauaro Notis ad Sidonium.

v. 22. *radiabat marmore terra*] Cic. in Paradox. c. 6. *Illi aurata tecta in villis, & sola marmorea facienti* &c.

v. 24. *Impositum Cereris vacuæ nemus*] Leg. *Cereris nemus, baca, & n.t.p.* Palmer. in Spicileg. vel, *Cereris munus vacuæ, & n.* Iungerman.

vers. 26. *finxerat actu*] *actu*, hoc est, vt Poetæ dicunt, ἀγῇ. vt, περιδινέος ἀγῆς. Scalig. in Catal. ad Moret. & post eum Lindenbrog. Var. lect. in Catal.

v. 27. *Hinc molle stillæ latus*] Leg. *Hinc mollis tiliæ laus*] *Laus* enim *tiliæ* mollem & sequacem & lentam esse. Tamen, *Et molli stilla lacus*, non reprehendo. Palmer. in Spicileg. Leg. *Hinc molli stilla lacus*. Lindenbrog. var. lect. in Catalect.

Pag. 189. v. 2. *At paries circa palea satiatus*] Varro Ταφῇ Μενίππου; *Vt hirundines figulis oblitis luto tegulas fingebant*. Auson. Popma in Coniectan. Parietes olim fiebant (vt & hodie quibusdam in locis Alamaniæ) glebis & cespitibus è terra circumcisis, maxime in castris, scribēte Vegetio l. 1. c. 21. & c. 24. & l. 3. c. 8. *Formatius paries* Plinio lib. 35. c. 14. Isidoro l. 15. cap. 9. *Herma*

Auieno

Auieno in Ora marit. & Columellæ l.9.c.1. *Est herma porro cespitum munitio*: hoc est, (vti ego interpretor) vallum ex luto, cespitibus & palis infixis. ad cuius similitudinem etiam ædium parietes fieri incipiebant. hinc *paries castrensis* Sidonio, qui Capitolino *cespititius murus*, Gildæ Sapienti *murus cespitibus factus*. Sauaro ad Sidonium.

v.3. *Fortuitoq; luto clauus numerabat agrestus.*] Legend.

Et paries circa palea satiatus agresti,

Fortuitoq; luto, clauus nnmerabat & annos.

Transmigrarunt cognatorum versuum vltimæ dictiones. Reposuimus loco *inani*, & *annos*: quia ex S Pompeio didicimus *Clauos annales* dici, ex quib. numerus colligeretur annorũ: *Clauis annalis*, inquit, *appellabatur, qui figebatur in parietibus ædium; per annos singulos, vt per eos numerus colligeretur annorum.* Petronius igitur barbari & inculti seculi mores describens, dicit clauis annos numerari solitos, quos secuta ætas eleganter per Consules numerauit. Durantius Var.lect.l.1.c.5. aut legend.

Fortuitaq; luto clauos numerabat agrestes.

Nam in templis quotannis clauus figebatur annorum index. Ita paries ille agrestis sacelli, de quo Petronij carmen, numerabat clauos, hoc est, per clauos recensebat annorum numerum. Palmer. in Spicileg. & ante eum Douza.

ver.5. *fumoso suspensa tigillo*] *tigillum* siue tegillum significat transtillum, id est, longurium transuersum: vnde lardũ tumacula, succidias, alia id genus ad diuturnitatem vsus in carnario salita suspendimus. Tibullus pro aduersarijs aut perticis, quibus ex more pectinata villarum pergularumque culmina fulciri & suffundari solent. Ex Douza Schopp. in Miscellan. Apud Gulielm. legitur, *tegillo*, quem vide Verisimil. libro 2. cap.5.

verf. 6. *mitia sorba*] al. *seruo*. MS. Bongarsianus, *seruat*. Smetius leg. *mitia porro*, in Prosod. verbo *Conseruabat*, nisi si corruptum est pro, *porra*. Vulgata vero le-

ctio omniumque verissima. Dioscorid. lib.1. cap. 174. οὖα τὰ μηλίζοντα καὶ μήπω πέπειρα, i. e. *nondum mitia.*

v.8. *tymbra veteres*] Gloss. *Thymbra, siue conila, siue, satureia,* θύμβρα. Hinc θυμβροφάγος & θυμβρεπίδειπνος, pro frugali, hoc est, φειδωλῶς καὶ εὐτελῶς ζῶντι. vide Scholiast. Aristophan. in Acharn.

v.10. *Digna sacris Hecates*] Leg. *Ecale: quam Musa.* de qua in Priap.

Æqualis tibi, quam domum reuertens
Theseus repperit in rogo iacentem.

Scalig. in Catal. comment. ad Priap. *Hecate* dicitur anus pauperrima & mendicissima, quod cum in triuio soleret adponi vilissima Hecate cœna, vt alearum & mænarū, eam, vt est apud Aristohanem in Pluto, pauperes rapere consuessent pene priusquam adposita esset. Significatur autem hoc loco *Hecale* pauperrima, quæ hospitio Theseum recepit. Turneb. Aduersar. lib. 26. cap. 7. Veteres cœnam perparcam & impendio frugalem, *Hecatæ cœnam* appellabant: quod apud inferos tenuissimo victu minimoque cibo eoque vilissimo viuitur, iuxta Poetarum Theologiam. Siquidem vmbræ plebeiæ malua porroque victitant. Hecatæ mænides ac triglidas pisces, apud nos contemptissimos, habent in deliciis, vt sibi sacros. Vnde & Athenis locum esse dictum *Triglam,* atque inibi simulachrum *Hecates Triglantinæ.* Verum illud expendat eruditus lector, an prouerbium accipi possit de cœna illa, quam singulis mensibus in triuiis Hecatæ collocabant diuites, diripiebant pauperes. cuius rei meminit etiam Aristophan. in Pluto, vbi videndus Interpres. Erasmus in Chiliad. adag. *Cœna Hecates,* est τῆς ἑκάτης δεῖπνον, de quo supra dictum est. Eâ mendici viuebant. Inde Hecale mulier pauperrima dicitur digna sacris Hecates siue Hecatæ, quod cœna Hecatæ sacra à pauperibus raperetur. Nisi si quis Hecalen dignam Hecates sacerdotio fuisse interpretetur. Turneb. Aduersar. lib. 1. cap. 15. De frugali admodum tenuique apparatu effertur *Hecales cœna:* ab Hecale paupercula, cuius apud

Ouid.

Ouid fit mentio, & cuius egenam cœnam non aspernatus fuisse Theseus legitur, vt scribit Iulianus Cæsar ad Iamblichum Philosophum. Dicitur autem *Hecale* anus Theseum tum iuuenili in ætate hospitio solere excipere, proque illius ad pugnam profecturi sospite reditu vota nuncupasse: in cuius beneficij memoriam Theseus instituit postea *Hecalesion* festum, quo *Ioui* ab illius nomine *Hecalo* dicto sacrificabatur. Callimachus scribit in opere, quod ab anu inscripsit *Hecalem*, habuisse illam φιλοξενίης στέγος ἀκλήϊστον, id est, hospitij lares cunctis patentes. Had. Iunius in Adag. Ἑστίᾳ θύειν. *Lari sacrificant*, in tenaces dicitur, qui de suis nemini quicquam impartiunt: aut in conuiuas edaces, qui nihil de appositis epulis mittunt amicis, neque quicquam faciunt reliquum. Nam antiquis religiosum erat, ex iis quæ Laribus immolabantur, aliquid foras efferre. Huic diuersum adagium fingi poterit, τῇ Ἑκάτῃ θύειν, *Hecatæ sacrum facere*: siquidem in huius Deæ sacris, ij qui cœnam inferebant, ipsi nihil inde gustabant, neque quidquam auferebant propter tumultum & fumum, vt inquit in Symposias Plutarch. Idem Iunius in Adag. *Cynice viuere* quid sit, supra dictum est. *Cœna* quoque *Hecates* & ouis lustrationum, vt mendici, & sepiis crudis viuebant. *Hecale* mulier paupera, quod cœna Hecatæ à pauperibus diriperetur: de qua Aristophan. Plato, Lucianus in Dialog. Diogenis & Pollucis, item Charont. ac Menippi. De *Hecate* Plaut. Cistellar. & Ouidius. Gilb Cognatus in Adag. *Cynice viuere*. *Hecate* ergo Græcis est Ἑκάτη: vnde Nicephoro in Synes. Ἑκατικὴ σφαῖρα. *Hecaten* porro, *Proserpinam*, & *Dianam* idem numen fuisse Philologi tradunt.

v. 12. *Battiadæ veteris*] sic legend. puto, non *Bacchinaas veteres*, vt intelligatur poema Callimachi, Batti filij, quod *Hecale* inscriptum erat. Turneb. Aduersar. l. 26. c. 7. Scalig. in Priap. *Battiades* etiam Callimachus dicitur Catullo epig. 117. vt ibi notarunt Ant. Parthenius & Pall. Fuscus. item Ouidio in Ibin, vt obseruauit Ach. Statius ad Catull. in fin. *Battiadis* scripta ci-

tantur à Fulgentio in Mytholog. quis fuerit, hinc discas licet.

ibid. *mirando*] Leg. *viuendo*. Scalig. in Priap. Al. *mirandam*. quo modo Dionyſ. Cato in Diſtich.

Nam miranda canunt, ſed non credenda Poetæ.

verſ. 14. *Dum illa carnis*] apud Politian. legitur, *Tunc illa*, c. 30. Miſcellan.

v. 20. *Ceruix cucumulæ*] ſic Phædro *lagenæ collum*, l. 1. fab. 26. ſic ſupra Petron. *Amphoræ vitreæ, quarum in ceruicibus* &c. Rittershuſius & Rigaltius ad Phædr. Legendum autem, *cucumæ*. Politianus Miſcellan. c. 30. & Calepinus in Dictionar. Eſt autem lebes & olla. Giphanius Obſeruat. ling. Lat. Immo *cucumula* vaſis genus eſt, quod *cucumella* in L. 1. §. pæn. D. ad L. Corn. de ſicar. Cuiac. Obſeruat. l. 10. c. 15. *Cucumella* vaſculi genus, quod à forma cucumeris nomen ſuum inuenit, ad eundem vſum, ad quem & labra & crateres paratum. Connanus ad L. *ſi quando*, D. ſi ſeruit. vindicet.

Pag. 190. verſ. 4. *fœdeque*] Legend. *fœdoque*. Iungermannus.

v. 7. *vincula calciamentorum reſoluit*] hæc vincula Latinis *faſciæ*. In Hiſtoria S. Eugendi; *Conſtrictus ocreis crura, faſciolisque plantas*. Feſto *Amenta, quibus vinciuntur ſolearum lora*. Genus hoc calcei *obſtrigilus* eſt dictus veteri Gloſſographo M S. Sauaro ad Sidon. lib. 8. ep. 11. Ouidius; *Vincla duæ demunt pedibus*—Latini etiam *corrigias dixerunt*, quas Iſidorus, eumque ſecuti Huguitio, Papias, Balbus, Britto, male calciamenta interpretantur, cum fuerint eorum lora, vt vocat idem Iſidor. lib. 19. c. 34. de *Mulleis* loquens; *ſuperiore parte cum oſſeis vel æreis malleolis, ad quos lora deligabantur*. Græci ἱμάντας appellabant. Apud Matthæum, cap. 3. ait Ioannes ad Chriſtum; οὐκ εἰμὶ ἄξιος λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων τῶν σῶν. vbi videndus Beza in Annotat.

v. 11. *Oblitus nugarum*] iocorum, Schimpffs.

v. 16. *Tales Herculea*] Stymphalides & Harpyiæ. Scalig. in Catalect.

ver. 17. *Peneque fluentes*] al. *pœnasque luentes*. Leg. *pen-*

naſq;

nacti fluentes: poetica phrasi, pro volantes. Lipsius Antiq. lect. lib. 3.

v. 18. *Phineo*] Barth. ad Claud. n. 2114.

v. 21. *reuolutam*] Leg. *resolutam*, quia suprà; *dentibusque folliculos spoliat*. Iungerman.

Pag. 191. vers. 2. *collectoque cultu meo*] *ornatu & vestitu*. mox enim ait, *proiectaque veste*, &c.

vers. 4. *libaueram cellulæ limen*] Legend. *superaueram*. Turneb. Aduersar. lib. 26. cap. 7. quem refellit Douza. *Libare lumen* dixit, vt Apuleius *haurire portum*, & Aristoph. γεύεσθαι τῆς θύρας. Wouwer. emend. in Apul.

v. 5. *cum testo ignis pleno*] *Testum* genere neutro. Solebant autem antiqui testa ignem petere. Hinc Cornificius ad Herenn. lib. 4. *Hic de tanto patrimonio tam cito testam, qua sibi petat ignem, non reliquit*. Turneb. Aduers. lib. 26. cap. 7.

vers. 9. *Cassis harundinibus*] an *cassis*, pro *quassis*, id est, fractis?

v. 10. *ingestisque super pluribus lignis*] tmesis, pro, *superingestis*.

v. 12. *tribus nisi potionibus ex lege siccatis*] Ausonius;

Ter bibe, vel totiens ternos, sic mystica lex est.

Scalig. Auson. lect. lib. 2. cap. 26. Nam non vltra ternarium scyphorum numerum in symposiis progrediendum esse, lex conuiuialis edicit. quem numerum etiam Synodus Nannetensis definit can. 4. Sauaro ad Sidon. lib. 1. ep. 2. Adstricti olim lege quadam ad ternos, interdū ad nouenas potiones. Ausonius de vtrisq; in eo, quem modo adscripsimus, Gripho ternarij numeri. Puteanus in Genial. sermon. Turneb. Aduers. lib. 16. cap. 11. Lambinus Notat. ad Horat. lib. 3. Od. 19. & Plauti Stich. act. 5. sc. 4. Pontanus Not. in Somn. Scip. Macrob. lib. 1. Taubman. ad Plaut. Stich. act. 5. scen. 4. Legem conuiuialem de tribus poculis Augustum diligenter obseruasse Suetonius, & Carolum Magnum scribit Emhardus. *Potio* pro potu, hoc est, id quod bibitur, **ein Trunck**. Schorus de Phrasib. ling. Lat. Schop. in Obseruat. ling. Lat.

v.26.*ſcelerate, & loqueris?*] Leg. *etiam loq.* Plaut. Perſa; *Scelerate etiam reſpicis?* Douza Centurionat. libro 4. cap. 10. Sic ſupra; *Exclamat Eumolpus; etiam minaris?* Idem Plaut. Moſtell. act. 5. ſc. 2. *Verbero, etiam irrides?*

Pag. 192. v. 4. *ne putes nihil egiſſe*] *nihil*, pro, rem paruam & contemnendam.

v. 10. *Oculis nec defuit imber*] Similitudo eſt à fluminibus Gruterus Suſpicion. lib. 8. cap 8. Nihil frequentius Poetis, quam lacrymas *imbrium* nomine cenſere. Eleganter Calaber;

εἷλκε βίη Ἐχέβλω, τῆς δ' ἄθροα δάκρυ' ἀπ' ὄπων
Πίδακος ὣς ἐχέοντο ——— Barth. ad Claudian. num. 2835.

Pag. 193. v. 9. *Quisquis habet numos*] in auaritiam & pecuniæ ſtudium. Scalig. in Catalect. Iohannes Sariſberienſis Policrat. lib. 7. cap. 16. *Auaro nihil vile videtur aut ſordidum, & ſibilante populo ſeipſum conſolatur, imo & ſibi applaudit, ſimul ac nummos contemplatur in arca. Petronianum iſtud ingeſtum omnibus credas*, &c.

v. 11. *Vxorem ducat Danaën*] Danaes corruptæ fabula ſiue hiſtoria plane in prouerbium erat apud veteres. Eius ἐπιμύθιον eſt, vt Pecuniæ omnia facilia eſſe ſciamus. Τὰ γὰρ τοῖς ὅπλοις ἀδύνατα χειρωθῆναι τῷ χρυσῷ ῥᾴδιον ἐστὶ καταπολεμῆσαι, τῷ δὲ χρυσίῳ δὲ ὑποτάσσεται πάντα. vt ait Diodor. Siculus. Et non ſua magis ætate quam noſtra Oraculi veridici vicem fuit;

Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου, καὶ πάντα κρατήσεις.

Barthius ad Claudianum n. 1411.

v. 12. *Acriſium iubeat credere, quod Danaën*] Acriſium iubeat idem credere, quod Danaë credidit, ſc. ſe compreſſam à Ioue fuiſſe: quod Acriſius noluit credere, vt patet ex Apollodor. lib. 2. Iungerman.

v. 15. *paret, non paret*] veteres dicebant, *ſi paret*, teſte Feſto, quod poſteriores, *ſi apparet*. Fuit autem formula, *Si apparet Titium dare oportere*, propria actionis in perſonam, vt notum ex Cicerone. Giphanius ad §. *hic itaque*, Inſtit. de Action. *Parere* eſt quod vulgo hodie apparere, patere. Eraſmus ad Catonis Diſtich. Ritterſhuſ.

huſ. Notis ad Gunther. Schopp. Suſpect. lect. lib. 2. ep. 20. Grotius Februis ad Capell. lib. 8. pag. 298. Zinzerling. Miſcellor. Crit. lib. 1. cap. 12. Rader. ad Martial. libro 12. ep. 25.

v. 18. *quiduis nummis præſentibus opta*] Theodoricus Abbas S. Trudonis apud Flaccium Illyricum in Catal. teſt. Verit. —*Fit nummis Præſul & Abba.* Idem;

Quid non ſperemus, ſi nummos poſſideamus?

Vide Caſp. Waſerum de Antiq. numis Hebræor. lib. 1. cap. 3. & c. 12.

Pag. 194. v. 1. *in ſummo humore conſiſtere*] id eſt, in ſummitate aquæ ſupernatare.

v. 5. *Recluſo pectore extraxit fortiſſimum iecur*] ritus vetus & ſacer in extis extrahendis victimarum. Lucianus de Sacrific. καὶ ὥσπερ ὁ Κύκλωψ ἐκεῖνος, ἀνατέμνων καὶ τὰ ἔγκατα ἐξαίρων, καὶ καρδιουλκῶν, καὶ τὸ τῷ βωμῷ περιχέων. Coluius in Apul. lib. 1. Metamorph.

v. 11. *Volabant inter hæc potiones*] Macrob. dixit, *variantibus poculis*. Pontanus in Not. lib. 7. c. 1.

v. 15. *vrticæ trito ſemine*] Iſidor. Etymolog. lib. 17. c. 9. *Vrtica vocata, quod tactus eius corpus adurat. Eſt enim ignea omnino natura, & tactu perurit: vnde & pruriginem facit.* Hæc κνίδωσις apud Græcos pro prurigine.

v. 26. *Prehende furem*] formula eorum clamantium, qui furem inſequebantur. Briſſon. Formul. lib. 8.

Ibid. *Euaſi tamen*] *Tamen* eſt tandem. Gruter. Suſpic. lib. 5. c. 10. Barthius in Ceir. Virg. n. 335.

Pag. 195. v. 8. *Dearum libidinantium*] Leg. *liuidinantium*, vt ſit. dearum æmularum & liuore laborantium. Gruter. Suſpicion. lib. 1. c. 12.

Ibid. *iudex*] quod iudicium vbi habitum obſeruauit de Vrbib. Stephanus; ἔστι δὲ τόπος ἐν τῇ Ἴδῃ Τρωικῇ Ἀλεξάνδρεια λεγόμενος, ἐν ᾧ φασὶ τὸν Πάριν διακρῖναι τὰς θεάς. Pontanus Not. in Macrob. lib. 5. c. 17.

v. 16. *Nec me contumeliæ laſſant*] Tibullus;

Vltro contemptus rogat, & peccaſſe fatetur
Læſus, & inuitis ipſe redit pedibus. Idem;
Nil ego non patiar. numquam me iniuria mutat.

Duſa F. ad Tibull.

v.20.*tractatione vexaui*] Leg. *iactatione*. Iungerman. Vulgatam probant illa, quæ supra leguntur; *Premebat illa resoluta marmoreis ceruicibus aureum thorum.* Et iterum; *Vt experrectus pertrectaui gaudio dispoliatũ thorum.*

v.24.*Inachia Tirinthius ira*] Val. Flaccus lib.1.

Protinus Inachius vltro Tirynthius Argis, &c.

v.25.*prophanam Iunonem Pelias*] apud Scalig. in Catalect. legitur *prophanus*.

v.27.*satiauit numinis iram*] al. *iras*. Silius lib.11. — *neque enim satiauerat iras Dido* — Boëthius lib.4. de Consolat. metr. 7. *satiauit iras*. vbi Sitzmanus in Not. numer.192.

Pag. 196. v.3. *Hellespontiaci Priapi*] ita Priapus vocatior etiam Arnobio lib.3. & Claudiano libro 1. in Eutrop. De tractu Hellesponti præter ceteros Balsamo Sextæ Synodi can. 39. Sauaro Not. in Sidoni. Carm. 23. v.156. Vide Schopp. Collectan. in Priapeia.

v.12.*seruiles pœnas*] plagas & verbera. Bongars. Not. in Iustin. lib.1.

vers.16. *Teneo te, inquit*] Διαπόρησις poëtica in rebus optatissimis. Ach. Statius ad Catull. de nuptiis Pel. & Thet. Apul. Metamorph. libro 5. *Teneo te, meum lumen.* Coluius in Not. ad lib.10. Apul. Cæsar apud Sueton. c. 59. *Teneo te, inquit, Africa.* In Priap.

Prendam te tamen, & tenebo prensam.

Q. Catulus de Theotimo amasio suo;

Ibimu' quæsitum, verum ne ipsi teneamur
Formido. quid ago? da Venu' consilium.

vers.17. *tu desiderium, tu voluptas mea*] al. *desiderium meum.* *Desiderium* verbum est interdum amatorium: quo voluptas & delitiæ & amores significantur. Apud Horat. quoque ex amoris erga Mecœnatem abundantia scriptum esse arbitror;

O desiderium & dulce decus meum. Et lib.1. od.14.
Nuper solicitum quæ mihi tædium
Nunc desiderium curaque non leuis.

Et *desiderij poculum*, est poculum amatorium, vt Epod. od.17.

Desidi-

Desideriiq; temperare poculum.

Turneb. Aduersar. lib. 26. cap. 7. Vide Iureti Miscellan. ad Symmach. lib. 9. ep. 28. & Rob. Constantini Supplement. ling. Lat.

v. 19. *nisi sanguine strinxeris*] id est, me occideris. Pflugius. Voce *sanguinis* in obscœnis vsus est & Senec. Pater lib. 7. Controuers. 5. *Quod amica sua sanguinem misit.* Et post ibi; *Facit quod facere solet: pro amatore sanguini suo non parcit.* Iuuenal. Satyr. 1.

Accipiat sane mercedem sanguinis.

nempe ex Medicorum doctrina, non Aristotelis. Nic. Faber Not. ad Senec. Controuers. lib. 7. contr. 5. An sic capiendum & illud Plauti Bacchid. act. 3. sc. 1. vbi ait Lydus Pædagogus de meretricibus;

"*Apage istas à me sorores, quæ hominum sorbent sanguinem.*

Et Curcul. act. 1. sc. 2. in fin. de amica;

"*Quæ mihi misero amanti ebibit sanguinem.*

vbi videatur Theocriti locus à Taubmanno annotatus.

Pag. 197. v. 4. *filium filiamque ingerebat orbis senibus*] Ammianus libro 14. de Romanorum degeneri statu; *Nunc inanes flatus quorundam, vile esse quicquid extra Vrbis pomeria nascitur, æstimant, præter orbos & cœlibes: nec credi potest, qua obsequiorum diuersitate coluntur homines sine liberis Romæ, vt his qui patres sunt, tamquam in capita medicorum acerbius cœlibes dominentur.* Tacitus Annal. lib. 13. *Romæ testamenta & orbos velut indagine eius capi.* Cicero in Paradox. *Quem nutum locupletis orbi senis non obseruat? loquitur ad voluntatem, quicquid denuntiatum sit, facit, assentatur, assidet, miratur.* Pichena Not. in Tacit. de Moribus Germanor. num. 44. Ramirez Hypomnem. ad Martial. lib. 2. epigr. 32. num. 1. & libro 4. epigr. 56. Lindenbrog. Obseruatio. in Ammianum libro 14. pag. 16. & lib. 28. pag 399. Quibus hæc adde. Ammianus lib. 28. *Subsident aliqui curiosos homines, senes aut iuuenes, orbos vel cœlibes, ad voluntates condendas allicientes eos technis miris: qui cum supremis iudiciis ordinatis, quæ*

tis, quæ habebant reliquerint his, quibus morem gerendo testati sunt illico pereunt. Tertullianus de Patientia; *Quæ aucupandis orbitatibus omnem coacti obsequij laborē mentitis adfectionibus tolerat.* Augustinus de Hæresib. cap. 87. de Abeloniis hæreticis; *Non miscebantur vxoribus, & eis tamen sine vxoribus viuere secta ipsius dogmate non licebat*, &c. *Nec vmquam eis defecit, vnde adoptarent, generantibus circumquaq; vicinis, & filios suos inopes ad spem hæreditatis alienæ dantibus libenter.*

v. 8. *Commendare liberos suos eius prudentiæ*] filium & filiam. Solebant veteres non mulieribus, sed viris præceptoribus filias suas erudiendas instituendasque tradere vna cum filiis. Docet Iulianus in L 4. D. vbi pupil. educ. & Vetus Inscript. *Pudens M. Lepidi libertus, grammaticus,*

Procurator eram Lepidæ, moresque regebam
Dum vixi. mansit Cæsaris illa nurus.

Ræuardus Coniectan. lib. 2. c. 19. Quod vetustatis exemplum secutus Carolus M. qui filias suas æque ac filios præceptoribus dedit informandas, vt memoriæ prodiderunt Einhardus eius Cancellarius, & Alcuinus præceptor epist. ad Eulaliam Caroli ipsius filiam. Sic Heduiga quoque Sueuiæ Ducissa præceptore vsus est primum Constantinopolitano quodam magistro in Græcis disciplinis, dein Ekkehardo Palatino S. Galli monacho in Latinis, quemadmodum scribit Ekkehardus Iunior Sanctgallensis in Casibus Monasterij.

v. 15. *quæ sola posset hæreditas iuuenibus dari*] Cic. Officior. 1. *Optima hereditas à patribus traditur liberis omniq; patrimonio præstantior, gloria virtutis rerumque gestarum; cui dedecori esse nefas & vitium iudicandum est.*

v. 22. *pigiciaca sacra*] Leg. *pygiaca sacra*, id est, coitum, quod *pygarum* siue clunium vsus in Venere sit permagnus. Schopp. in Priape. carm. 18. An leg. *pygisiaca*, à πυγίζειν? quod tamen proprie est cum auerso coire.

v. 23. *lumborumque solutorum*] *lumbi* enim valentes & vegeti ad Venerem requiruntur. Schopp. Comment. in Priap. car. 18. & Verisimil. lib. 3. c. 16.

Pag. 198.

Pag.198. v.6. *lento parebat imperio*] *lento* aduerbialiter pro *lente*.

v.10. *vt spissaret officium*] Venerium.supra; *Quæ multas sæpe hereditates officio ætatis extorserat.* Theodor. Priscianus lib.2. cap. 11. loquens de iis, quæ membra frigentia ad Venerem inflant & erigunt; *Quæ per potiones accepta virile semper officium reparant.*

vers.12. *veluti oscillatione ludebat*] Videndus Scalig. Castigat. in Festum, & Auson. lectio. Pamelius in Tertullian. de Pallio. Balbus Catholico; *Oscillum, quoddam genus ludi, sc. cum funis suspenditur de trabe, in quo pueri & puellæ sedentes impelluntur huc illuc:* &c.

vers.17. *automata*] Glossæ; αὐτόματος, *per se, iniussus, sponte.* Hesychius; αὐτοφαείζειν, αὐτοματεῖν. Et Eustathio αὐτόματοι μηχαναὶ dicuntur αἱ καθ' αὑτὰς ἐνεργοῦσαι. Et αὐτόματος πόνος in Epigrammat. est non coactus, sed vltro susceptus: quod Hesychio αὐτοματεῖν, Xenophonti Pæd. 4. & Aristoteli lib.1. de Gen. anim. αὐτοματίζειν. Budæus in Comment. ling. Græc.

Ibid. *Clostellum*] Glossæ; κλεῖθρον, *claustrum, clostrum.* Claudian. de Raptu Proserp. —*Stant ardua ferro*
Mœnia, ferrati postes, immensaque nectit
Clostra chalybs—— ita ibi legit veterrimus cod. MS. Bibliothecæ Schobingeranæ.

v.23. *Mercurius, qui animas ducere ac reducere*] Vnde Mercurium vocat Horatius, *Orci satellitem*, lib.2. Od. 18. vt Græci ψυχοπομπὸν, cui respondet illud Apuleianum, *animarum vector.* idem enim est hîc *ducere* & *reducere*, idem *vehere* & *reuehere*. Horatij verba sunt;

——*Nec satelles Orci*
Callidum Promethea
——*Reuexit auro captus.*

Scip. Gentilis Append. Notar. ad Apul. num. 34. Ab hoc officio Mercurius fuit Πομπαῖος dictus. Aiax apud Sophoclem suo se ense transfossurus; καλῶ δ' ἅμα Πομπαῖον Ἑρμῆν χθόνιον, εὖ με κοιμίσαι vbi Scholiast. Vocatur etiam ψυχαγωγὸς. Hesychius; ψυχαγωγὸς, ὁ κατάγων τὰς ψυχὰς εἰς ᾅδου Mercurius apud Homerum, πᾶς

ψυχὰς

ψυχὰς καλ' ἄγει ἀΐδόσδε. Nec non & νεκροπομπός. Lucianus; δεῖ με καὶ τό τε τῷ Πλούτωνι ψυχαγωγεῖν καὶ νεκροπομπὸν εἶναι. Vnde apud Homer. Odyſ. ω. ψυχὰς μνηστήρων καλεῖ. &apud Virgil.

——Virgam capiens animas vocat Orco
Pallentes, alias ſub triſtia tartara mittit.

Et hoc eſt, quod Arbiter ait, *ducere ac reducere.*

Pag. 199. v. 12 *cum ſapientia loqui*] i. e. philoſophari.

v. 16. *plani*] πλάνοι, circulatores, impoſtores, homines vagabundi fallaces, ἀπατηλοί, inſigni verſutia præditi, quales fuerunt Cephiſodorus & Pantaleo, & Matras apud Alexandriam, de quibus Athenæus, libro 14. Cicero pro Cluentio; *Hic ille planus improbiſſimus, quæſtu iudiciario paſtus.* Tales hodie apud nos in hac vrbe frequentes ſcircumforanei medici, **Zahnbrecher/ Schreyer**/*ciarletani*, etiam ludiones, **Gauckler** / *cocuones*, & denique *planoſcholiaſtici*, **Fahrende Schůler**. ſed primas in hoc quæſtu tenent *Cingari*, **Zigeuner**. *Plani* autem qui D. Cypriano *implanatores*. Balbus Catholico; *Implanare, decipere, vel in errorem ducere.* Sirach cap. 15. *Non dicas; Ille* (ſc. Deus) *me implanauit: non enim neceſſarij ſunt ei homines impii.* Et cap. 34. *Qui implanatus eſt, abundat nequitia.*

verſ. 17. *leuatores*] *Leuare* eſt rapere, abducere. Sidon. lib. 7. ep. 2. *Leuat diuitem cõiugem pauper adamatus.* item abigere. Gregorius Turonenſ. Hiſtor. lib. 6. cap. 45. *leuantes pecora.* item furari. Idem lib. 7. cap. 4. *Theſaurarii leuauerunt aureum miſſorium.* In Legib. Gothor. lib. 8. t. 5. *Si porci ad paſtum in glande ſuſcepti ante decimas datas furto leuentur*, Poſſit etiam legi *lauatores*, id eſt, fures. Acro in Horat. ep. 17. lib. 1. *Lauerna dicta à lauando: nam fures lauatores dicuntur.* Sauaro ad Sidon. In vet. Gloſſar. *Leuare, planare:* &, *leuatores, planatores* exponuntur.

v. 19. *muta animalia*] *muta*, ἄλογα, irrationalia. vide Goldaſti Notas ad Valerianum edition. Rouerianæ.

v. 25. *Captatores iam exhauſti*] heredipetæ, qui alienis patrimoniis inhiant. Supra; *Quid ſi callidus captator ex-*

tor exploratorem in Africam miserit. Infra; *Nec quid aliud in hac epulatione captabant, nisi tantum ne esurirent.* Ait, *iam exhausti,* id est, ducti lusiq; muneribus suis. Rader. ad Martial. lib. 9. ep. 35.

Pag. 200. v. 6. *apud quasdam gentes*] de Hibernis Strabo, lib. 4. de Scotis D. Hieronymus, lib. 1. contra Iouinian. De Padarum gente Indica Ioan. Boemus de Morib. gentium, libro 2. cap. 8. De Scythicis gentibus, vt Massagetis, Issedonibus, Antropophagis, idem c. 9. De Galatis, lib. 3. c. 22. De Tartaris, d. l. 2. cap. 10.

v. 25. *blandimenta*] condimenta, condituras.

Pag. 201. ver. 3. *Saguntini*] vide Andr. Schotti Not. in Auctorem de Vir. illustr. n. 42.

v. 21. *Massilienses*] Gallis vniuersim adtribuit Lactantius Placidus, cuius verba superius adscripta leges ad illam Satirici vocem *Pharmace.*

Pag. 202. v. 4. *cedit crinibus aurum*] magnum veterum studium in flauo capillitio. Auctor Lyrici, quod Cn. Gallo adscribunt;

Pande puella, pande capillulos
Flauos, lucentes vt aurum nitidum.

Statius 1. Achill.

——*Fuluoq; nitet coma gratior auro.*

Barthius ad Claudianum nu. 2778.

Pag. 203. vers. 11. *Memphitides puellæ*] Terentianus Maurus de Metris, cap. *Iambius dimetrus claudus qui fiat*, vbi Nicolaus Brysæus in Annotation. Marius Victorinus Art. Grammat. l. 3. de duobus Ionicis Sotadeo & Sotadico, *Memphitides*, id est, Ægyptiæ, supra dixit, *pueris Alexandrinis.*

v. 12. *sacris Deûm paratæ*] Deorum emptæ. Ethnici superstitiosis suis sacris puellas musicas adhibebant. In Priape.

Cum sacrum fieret Deo salaci,
Conducta est pretio puella paruo.

Morem alicubi narrat & explicat Plautus.

vers. 14. *Tinctus colore noctis*] Isidor lib. 19. c. 23. *Mauros habet tetra nox corporum.* Lindenbrog. Not. in Ca-

 talect.

talect. Winsbeckius in Paranæsi ad filium;

Svverzer danne ein Sur,

id est, atrior Syro vel Ægyptio, de quo hic Petronij versus capiendus. Goldast. Animaduers. ad Winsbec.

vers. 15. *Manu puer loquaci*] est χειρονομῶν χειρχύλης. & *Anus recocta vino*, est crotalistria. Idem prope est in Epigram.

ἐξακχευσαμένη τῇ πήχει χειρονομοῦντι.

Item; ἡ κρεμτάλοις ὀρχήστρις ἀρίστων———

Scalig. ad Propertium l. 4. Eleganter de his loquacibus digitis Philostratus Icon. l. 1. in Como. adeo vt etiam doceat, quomodo digiti collocandi sint, vt consoni fiant. Verba eius hæc sunt; Καὶ ἡ δεξιὰ τοῖς δακτύλοις ὑπεσταλμένοις, ὑποκειμένην τὴν ἀριστερὰν πλήττει ἐς τὸ κοῖλον, ἵν' ὦσιν αἱ χεῖρες ξύμφωνοι, πληττόμεναι τρόπῳ κυμβάλων. Sidon. Apollinaris l. 9. ep. 13.

Digiti quibus canentes
Pariter sonante lingua.

Qui tamen versus etiam aliter explicari poterūt. Meminit quoque loquacium digitorum A. Cassiodorus l. 4. Variar. ep. 51. *His sunt additæ orcistrarum loquacissimæ manus, linguosi digiti, silentium clamosum, expositio tacita, quam Musa Polymnia repperisse narratur.* Sed addubito hucne pertineat is locus, an de iis notis digitorum intelligendus potius, quibus taciti distantes inter se loqui consueuerunt. Lindenbrog. Not. in Catalect. Nonnus Heliopol. in Dionysiac.

ἔγραφε φωνήεντι τύπῳ πινακίδα φύλλων,
Γανυμήδεος ἔγραφε μορφήν
Χερσὶν ἀφωνήτοισι πολύτροπα δάκτυλα πάλλων.

Bulengerus de Theatro l. 1. c. 43. Suetonius lib. 2. *Cum pueris minutis, quos facie & garrulitate amabiles vndique conquirebant, præcipue Mauros & Syros.* Casaubon. in Commentar. quem vide, & Barth. fuse disserentem ad Claudian. nu. 1359. Ammianus lib. 18. *Ad nocendum emittebat cubicularios iam adultos, vt inter ministeria vitæ secretioris gracilitate vocis semper puerilis & blandæ, apud Principis* (Constantij) *aures nimium patulas, existimatio-*

nationem viri fortis inuidia graui pulsarent. Huius gracilitatis caussa, sectio. Hos autem pueros castratos fuisse, eiusdem Ammiani verba, quæ inibidem subsequuntur, satis euincunt; *Horum & similium tædio iuuat veterem laudare Domitianum, qui minaciter interdixerat, ne inter terminos iurisdictionis Romanæ castraret quisquam puerum. quod ni contigisset, quis eorum ferret examina, quorum paucitas difficile toleratur?* Eos postea, mortuo Constantio, Iulianus successor aulâ exegit. Socrates Histor. Tripar. l.6. interprete Epiphanio Scholastico; *Expulitq; palatio eunuchos, tonsores & cocos. Eunuchos quidem, quia eius uxor obierat, post quam non duxit aliam.* Idem Ammianus lib.22. de eodem Constantio; *Vxoribus & spadonum gracilentis vocibus & palatinis quibusdam nimium quantum addictus. Manu loquaci,* vt apud Salomon. Prouerb. c.6. *Annuit oculis, terit pede, digito loquitur.*

v.17. *Ægyptias choreas*] al. *Ægyptius choreates,* al. *Ægyptius choraules.* Ægyptij enim choraulæ & crotalistriæ in pretio erant. Scalig. ad Propert l.4. Bernartius in Statij Siluar. lib.5. in fi. Sauaro in Sidoni. lib.1. ep.2. Cantabant enim optime Ægyptij pueri. ideoque eos *loquaces delicias* vocat Statius. Trimalcio quoque supra, propter excellentiam vocis, eos conuiuio adhibuit. Lindebrog. Notis in Catalect. Hinc nata parœmia, Ἀρχέβιος αὐλητής, in loquaces, à moribus horum puerorum: de qua videndi Suidas & Hesychius. Pueri choraulæ quoque in veteri Ecclesia apud Christianos adhibiti, de quibus Browerus in Not. ad Fortunati lib.2. epigr.10. Qui nomen hodieq; retinent, & à nobis Choräl appellantur. Huguitio: *choraules, qui agit choream.* Papias: *choraules, princeps chori, vel qui cum cannulis, id est, fistulis canit in choro.* Balbus: *choraula, qui chorum ducit, vel qui in choro cum cannulis cantat, qui aliter dicitur choraules.*

v.23. *Anus recocta vino*] crotalistria. Scalig. ad Propert. l.4. Eodem modo Catull.

Fuffitio seni recocto.

Scalig. ad Catullum. Diomedes lib. 3. Grammat. vbi videndus Cæsarius in Scholijs.

v.26. *Iuuerunt segetes* &c.] Terentianus Maurus de Metris, in VI. tomo hendecasyllabarum, & ibi Nicol. Brissæus in Annotat. Marius Victorinus Artis Grammat. lib. 4. fusissime.

Pag. 204. v. 1. *Triuia*] id est, Dianæ. loquitur de Luna & Sole.

v. 4. *Totum pererret*] v. c. PITH. *Rapidum pererr.*

v. 6. *Non bene olet*] D. Hieronymus ad Demetriadem de Virginit. seruanda; *Cincinnatulos pueros & calamistratos & peregrini muris olentes pelliculas (de quibus illud Arbitri est, ——Non bene olet, qui bene semper olet. quasi quasdam pestes & venena pudicitiæ virgo deuitet.* Aut memoria lapsus est Hieronymus, aut versum hunc Martialis ab Arbitro Petronio mutuatus est. Exstat enim apud Martialem in Næuolum. Plautus item scripsit *mulierem eam optime olere, quæ nihil oleret.* quemadmodum & Plinius scribit, *eam aquam esse optimam, quæ nihil sapiat.* hæc est enim natura aquæ. Erasmus in Annotat. ad Hieronym. M. Tullius epist. ad Attic. lib. 2. *Quamquam ita tua horridula mihi atque incompta visa sunt, sed tamen erant ornata hoc ipso, quod ornamenta neglexerant, & vt mulieres ideo bene olere, quia nihil oleant, videbantur.* Ad hæc vero Martialem parte aliqua respexisse, palam fit amplius intuenti;

Postume non bene olet, qui bene semper olet.

Id vero ex Arbitro esse Hieronymus testatur. Cœl. Rhodiginus Lect. Antiquar. l. 24. c. 25. Ambo & Petron. & Martialis ex Plauto sumserunt. Dousa Succid. pro Horat. Plautus Mostell. de vetulis incrustatis & interpolibus;

Vt sudor cum vnguentis consociauit,
Ibidem olent, quasi quom vna multa iura confuderit coquos.

Sauaro ad Sidonium l. 8. ep. 11. Bene olet, qui nihil olet. Diogenes cuidam habenti capillos vnguento delibutos; *Caue,* inquit, *ne* τῆς κεφαλῆς εὐωδία, τοῦ βίου δυσωδίαν

πωδίων adducat. Fama est quidam odor vitæ. vnguentum & odores olent mollitiem & nequitiam: *Quis autem tales viros non dicat mulieres?* Cic. de Catalinariis pueris. Horat. Epod. Od. 12. Hunc versum B. Hieronymus laudauit, Raderus ad Martial. lib. 2. epigr. 10.

v. 8. *Animam nostro amplexam in corp.*] Priscianus lib. 8. *Similiter adminiculor, adulor,* &c. *amplector,* &c. *pleriq; deponentia esse confirmant, ideo quia frequens vsus eorum significationis est actiua. Communia vero esse defendit, tum natura ipsius sensus, tum veterum non improbanda auctoritas: à qua quæ potuimus à diuersis colligere libris, exempla proferamus. Petronius: Animam nostro amplexam in pectore.* περιπλεχθεῖσαν. *Lucillius: Quin amplexetur qui velit, ego non sinam me amplectier, amplexetur,* περιπλεκέσθω. *Cicero pro Roscio: Quo vno maleficio scelera omnia complexa esse videantur.* Idem lib. 11. *Multa ex huiusmodi verbis inueniuntur apud antiquissimos participia præteriti temporis, tam actiuam quam passiuam significationem habentia, vt meditor* &c. *sic etiam amplector, amplexus,* ὁ περιπλεὶς καὶ ὁ περιπλεχθεὶς. *Petronius: Animam nostro amplexam in pectore.* A deponenti participium passiue, veteres secutus, enunciauit. Parrhasius in Claudian. de Raptu Proserp. l. 1.

v. 11. *Cui vultur iecur*] Leg. *Qui vultur.* Dusa F. ad Tibull. Attius apud Cicer. 2. Tusc. & Seruius in Eclog. 6. pro *vulture* habet *aquilam.* Marcilius in epigr. 7. Martial. de Amphitheat. Ἀλληγορεῖται Promethei vincti, cuius iecur aquila depascitur, fabula. Animi grauiora πάθη, vt inuidiam, iram, odium, & similia his, recte dixeris feras seipsas vorantes. Chrysostomus in epist. Pauli ad Roman. παρεστήκασιν ἡμῖν λέοντες, θυμοὶ, ἐπιθυμίαι, χαλεποὺς ἔχοντες ὀδόντας. Theodoretus in Θεοφιλεῖ, de Theodosio: Λιπαρεία δὲ καὶ ὑμνῳδίαι χρώμενος ἀεὶ, τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἀλαζονείαν πάντ᾽ ἄλλα τῆς ψυχῆς θηρία κατεκοίμιζε. Casaubon. Animaduers. in Athenæ. l. 1. c. 16. Lucretius lib. 3. ad rei Venereæ cupiditatem, animique solicitudines hanc fabulam retorsit, cum dicat fieri non posse omnino multa, quæ tra-

duntur de inferis, neque Tityum, si par iecur vniuerso terrarum orbi habuisset, perpetuum dolorem ita pati potuisse. sed per hæc animi curas antiquos significare voluisse, vt ab iis retrahamur. ita enim inquit:

Sed Tityus nobis hic est in amore iacentis,
Quem volucres lacerant, atque exest anxius angor,
Aut alia quauis scindunt torpedine curæ &c.

Natalis Comes Mytholog. l. 6. c. 19. Plane autem eiusdem notæ est & Macrobianum illud: *Vulturem iecur immortale condentem* &c. Pontanus in Not. ad Somni. Scipion.

v. 13. *Non est quem lepidi*] Leg. *Non est quem Tityum vocant Poetæ.* Palmer. in Spicileg. quod Douzæ sublegit. vel potius, *Non est quem Tityi voc. p.* vt liuor & luxus vulturi adsimulentur, quo modo fere in Epigram. Græco Antholog. 2.

ὄρνεον ἠσθίομεν κεκλημένοι ἄθλιοι ἄνδρες
ἄλλων ὀρνίθων βρώματα γιγνόμενοι.
καὶ τὸν μὲν Τιτυὸν κατὰ γῆς δύο γῦπες ἔδουσιν,
ἡμᾶς δὲ ζῶντας τέσσαρες αἰγυπιοί.

Dousa F. ad Tibull. cuius diuinatio non displicet, licet vulgatum sua quoque ratione probum. Pontanus Not. in Som. Scipion. Macrob.

ibid. *vocant Poetæ*] Leg. *volunt.* Casaubon. in Athen. lib. 1. cap. 16.

v. 14. *liuor atque luxus*] scribo, *liuor atque luctus.* Pontanus Not. in Macrobij Somn. Scip. Tamen Henricus Longepressensis de Male fortunatis lib. 3.

Luxus edax, liuor macer, ardor cæcus habendi,
Vastat opes, mordet optima, corda cremat.

v. 16. *Myrrhinum se poculum*] Leg. *myrinum*, id est, *murinum*, a *myro*, nō à *myrrha*, cuius admixtione amaresceret, cum fuerit delicata potio & ganeæ propria. Had. Iunius Animaduers. l. 5. c. 19.

v. 19. *in aumarium*] al. *aumatium.* suspicor, *automatium* legendum, vt locus significetur theatri, vel circi, vbi erant machinæ, quæ *automata* à Græcis vocantur, quæ sponte moueri videnter, & miraculo sunt. Turneb. Ad-

neb. Aduerſar. libro vigeſimo ſexto, capite decimo.

ibid. *valgiter labello*] *valgi* verbo vtuntur etiam Næuius & Plautus apud Nonium. Ch. Colerus Terentianar. epiſt. 2. Balbus Catholico; *Valgia à voluo dicitur, quaſi voluia; id eſt retortio. Proprie enim labiorum obtorſio eſt, quam facimus quum aliquem deridemus. vnde valgire, eſt retorquere.* Vide quæ ſupra ad illa Satirici verba, *commouebat valgiter labra*, attulimus.

v. 23. *mimũ videtur implere*] Sarisb. de Nug. Curial. l. 3. c. 8. *Vita hominis ſuper terrã tentatio eſt: quæ ſi proprietatem nominis ſequimur, mali frequẽtius habet notam. In hac vtiq; tentatione vel militia, licet ſibi ſeptẽ millia Dominus reſeruauerit, fere totus mundus ex Arbitri noſtri ſentẽtia mimum videtur implere, ad comœdiam ſuam quodammodo reſpiciens, & quod deterius eſt, eouſque comœdiæ ſuæ inſiſtunt, vt in ſe, cum opus fuerit, redire non poſſint.* Ita ibi legend. eſſe, non *numerum*, docuit P. Pithœus ſubſeciu. l. 1. c. 17. Octauianus Auguſtus apud Sueton. cap. 99. *Ecquid iis videretur mimum vitæ commode tranſegiſſe.*

Pag. 205. v. 1. *exerceat hiſtrionem*] Sarisberienſ. l. 3. c. 8. *Vt ergo gentilium figmentis pium accommodemus auditum, rerum omnium tragicus finis eſt. Aut ſi nomen comœdiæ gratioſus eſt, non duco contentionis funem, dum conſtet inter nos, quod fere totus mundus, iuxta Petronium, exerceat hiſtrionem. Quod & quidam temporis noſtri ſcriptor egregius, infidelium tamen verbis, eleganter expreſſit;*

Ridiculos hominum verſat ſors cæca labores,
Sæcula noſtra iocus ludibriumq; Deus.

vbi in quibuſdam exemplaribus legitur *hiſtrioniam.* Sed illam ſcripturam probat ipſe Petron. hiſce verbis eiuſdem libri c. 9. *Et finem ſine honore habituri creduntur, quia dignitatem naturæ, mundani hiſtrionis habitu polluere dedignatur.* hanc Douza ex illo Plauti;

——*Iouem facere hiſtrioniam.* vt *Mundo hiſtrionia* ſit, quæ Germanis veteribus, der Werlte göchel. Goldaſt. Animaduerſ. ad Winsbeck.

v. 3. *O maxima rerum*] adducuntur hi verſus & illuſtrantur à Vincentio Beluacenſi Specul. moral. l. 20. c.

 20. &

20. & à Iacobo Magni Sopholog. lib.4. cap.10.

v.6. *Horrificoq; infestant*] Citat Petronij Arbitri nomine Ioannes Rauisius Textor in Epithetis, verbo *Murmur*.

v.21. *Affer nobis alabastrum Cosmianum*] vide Rader. ad Martial.l.14.epig.100.

Pag.206.v.17.*Dicta,sales,lusus*] Hippolytus à Collibus in Harpocrate.Eleganter autem *sales*: quibus quæ caret,*insulsa* appellatur. In Priape.

Insulsissima quid puella rides?

ibid. *sermonis gratia*] supra in Satiric. de Circe; *Hæc ipsa cum diceret tanta gratia conciliabat vocem loquentis* &c.

ver.24.*Non satis est quod nos mergis*] in luxum Romanorum.Scalig.in Catal.*Non* pro annon, númnon, μετ' ἐρωτήματος.

Pag.207.v.1.*Cellaque capti*] pro, captiui, id est, serui vel mancipij.

vers.2.*Deridet festam*]Leg.*festram*.Antonius Gnipho librum scripsit, *de festra*: quid videlicet *festra* in veterum libris & sacris significet. In eo libro pleraque omnia exoleta vetustatis persecutus erat, vt ex Macrobio cognoscimus. Itaque hoc dicit Petron. festram & quicquid antiquitas suum habuerit cum Gniphone, cum suis omnibus libris rideri. Palmerius in Spicileg.

Ibid.*Romuleamque casam*] Val.Maximus lib.2.cap.8.vbi de disciplina militari; *Ortum è paruula Romuli casa totius terrarum orbis fecit columen*. Idem lib.4.c.4.in fi. *Per Romuli casam, perque veteris Capitolij humilia tecta, & æternos Vestæ focos, fictilibus etiamnum vasis contentos iuro*.

v.4.*Candida vela*]id est, λαμπρὰς ἀήτας.Scalig.in Catal.ad Culic.

v.6.*Primus in orbe Deos*] in superstitionem. Scalig.in Catal.Statius lib.2.Thebaid.

Primus in orbe Deos fecit timor.

At quæ verba Lactantius Placidus interpres: *Negat Deos vlla alia re celebrari, nisi timore mortalium. vt Lucanus*:

nus: —Quæ finxere, timent. Et Petronius Arbiter iſtum ſecutus.Sic & Mintanor Muſicus:

Deum doloris,quem prima compunctio
Humani finxit generis.

In aduerſitatibus enim & timore Deum inuocamus. vnde iſtud Petronianum. & illud Gregorij: *Mala, quæ hic patimur,ad Deum nos ire compellunt.* iuxta quod Pſalmiſta; *Ad Dominum, cum tribularer,clamaui.* Et contra; *Impinguatus eſt dilectus meus & recalcitrauit.* Iodoc.Badius Aſcenſius Explanat.in Val.Max.lib.1.c.1.

v.14. *Proiecit vicium hoc*] vt *proiectam libidinem audaciam*, pro effuſa & immodica: ſic *proiicere audaciam, laſciuiam*, pro effundere. ergo *proiicere vicium*, cuius iam modus nullus eſt.Palmer.in Spicileg.

Ibid. *error iuſſit inanis*] vanus,ſuperſtitioſus.

v.15. *Agricolas primos Cereri*] hinc *frugum parens* Senecæ dicitur in Herc.fur.eique fruges ſacræ,tanquam inuentrici.Delrio in Comment.n.299.

v.18. *Pallaſque cauernas*] ſic reponunt nonnulli. alij legunt, *tabernas*. atqui tabernæ Bacchi, ſane vinariæ: cæteræ Mercurij. *Cauernas* virgo reſpuit, &,ſi quæ virginales,illas Dianæ venatrici permittit.reddantur litterariæ Deæ, *lucernæ*, quas illi tribuerat Petronius, ſed ſenſu ambiguo. Sic Arnob.vocat, *Mineruã lucernarum modulatricem.* Delrio Comm.in Senec.Herc.fur.n.299.

v.22. *Nolo ego ſemper idem*] de vitando faſtidio.Scalig. Catalect. Huic ſimile eſt epigramma illud, quod ſequitur, *Sic contra rerum*, &c.

Ibid. *Coſtum*] *coſtus* ſiue *coſtum* nardi ſpecies. at *nardi* vnguento perfuſa capita patet ex Pſal.23. & Matthæi Euang.c.26.Vide Barth.ad Claudian.n.1103.

v.23. *Nec toto ſtomachum conciliare mero*] Leg. *Nec noto ſtomachum c.m.* Palmer.in Spicileg. Iaſon Cyrenæus Machabæor.lib.2.c.vlt.in fin. *Sicut enim vinum ſemper bibere, aut ſemper aquam, contrarium eſt; alternis autem vti, delectabile: ita legentibus ſi ſemper exactus ſit ſermo, non erit gratus.*

Pag.208.verſ.11. *Rebus in aduerſis, quæ iacuere, iu-*

 uant]

uant] eadem mente, qua & in Catal. Virgilij;

Iacere me quod alta non possim, putas,
Vt ante vectari freta.

Et nescio quis dixit, *iacentem gustum*. Et Gellius; *Oppido quam iacere ac sordere incipiunt, quæ Latina sunt.* est, quod Græci, ἀτονεῖν Scalig. in Catal. *Quæ iacuere*, id est, quæ contempta fuerant. Lucretius;

Ergo Regibus occisis subuersa iacebat
Pristina maiestas soliorum & sceptra superba.

Schopp. in Miscellan. Cic. Famil. lib. 14. ep. 2. *Te nunc, mea Terentia, sic vexari, sic iacere in lacrumis & sordibus?* Et ad Attic. l. 10. ep. 4. *Iacet in mœrore meus frater.* Paul. Manutius in Comment. *Iacere*, torpere, ignauum & timidum esse. vnde *Abiectus*. Barthius ad Claudian. numer. 2520.

v. 12. *Vulsam deponderat aurem*] Leg. *Fuluum dep. aurum*. Palmerius Douzæ sublegulus in Spicileg.

vers. 17. *Linque tuas sedes*] exhortatio. Scalig. in Catalect.

v. 21. *Quique renascentem Phœbum, cernuntque iacentem*] Leg. *cadentem*, vt me monuit Douza F. Confirmabat autem coniecturam suam hoc Manilij; — *quaque cadit Phœbus*. Lindenbrog. Not. in Catal. Loquitur secundum vulgi opinionem. credunt enim vulgares Solem mori, cum tendit ad occasum, & rursus emergentem nasci. Catul. lib. 1. epigr. 5.

Soles occidere & redire possunt.

Palladius Fuscus in Annotat. in Catul.

vers. 25. *Nam citius flammas*] de Aulicorum vanitate. Scalig. in Catal. vide Hippolytum à Collibus in Principe cap. 10. Weitzium Not. ad Prudentij περὶ στεφ. hym. 2. v. 253. Quoad formulam dicẽdi, videtur ea esse quodammodo prouerbialis. Cicer. 2. de Orat. *Dicere aiunt Ennium flammam facilius ore in ardente opprimi quam bona dicta teneat*: Ennodius; *Facilius est ignem lingua comprimere.* Symmachus; *Facilius est ardentes fauillas ore comprimere.* Iuretus Miscellan. ad Symmach. libro 1. epist. 25.

Ibid.

Ibid. *mortales*] mortiferos, lethales. vide Goldasti Notas ad Valerian. edit. Rouer.

Pag. 209. v. 5. *calamique loquentes*] Iuliano Antholog. lib. 7. in extremo epigram. *μιδέοι κάλαμοι* vbi Maximus in Scholiis, Fulgent. Mytholog. lib. 3. Brodæus in Annotat. ad Antholog.

v. 6. *Inuenere Midam*] Persius; *Auriculas asini quis non habet?* Ferunt nonnulli primum à Poeta scriptũ fuisse, *Auriculas asini Mida Rex habet*: deinde metu Cæsaris scripturam mutasse, *quis non habet*. Petronius videtur in Neronem commodasse. Erasmus in Adag. *Midas auriculas asini.*

Ibid. *qualem narrauerat index*] cuius verba per calamos omissa sub terris hæc erant: *Midas Rex asini aures habet*. Raph. Regius, Iac. Micyllus, & Greg. Bersmannus in Ouid. lib. 11. Metamorph. Lactantius Placidius in argumento eiusdem libri; *Refert quod cum deformitatem illam* (sc. aurium asininarum) *veste celaret, vt famulus vidit, neque eloqui posset, eiusdem Dei* (Apollinis) *mentem in aures haberet, cui rursus obruta arena, arũdines enatæ, agitatæq; vento deformitatem Midæ indicarent.*

v. 10. *Nã turris prope quæ quadrata surgit*] Sextus Empiricus Pyrrhon. lib. 1. & Tertull. de Anima, c. 17. quæ loca Douzæ F. sublecta notauit Lindenbrog. in Catal.

v. 11. *Attritis*] al. *Detritis*. Lucretio *obtusis*.

ver. 12. *angulis rotatur*] pulchre & apposite Macrob. lib. 7. c. 14. *Cum sit angulosa, rotunda existimatur, facit rationis negligentia.* Pontanus in Not.

ver. 13. *Et naris casiam frequenter odit*] Leg. *Et marcens cas.* Multo cibo & potione complecti *marcere* dicũtur. Petron. supra; *Et ancillæ super thorum marcẽtis excussum forte altius poculum caput fregit.* Ammianus lib. 21. *Vnde largiori potu, saginisq; admodum distenti marcebãt.* Sidon. ep. 9. lib. 2. *pectora marcida cibis*, Sauaro in Not.

v. 23. *Ante oculos stabat, quicquid promiserat annus*] sic paullo post; *Grandine qui segetes & totũ perdidit annum.*

v. 25. *Sic & membra solent*] Forte Encolpius aut Eumolpus persuadere volens plenum & voluptabilem coitum,

coitum, philosophari institit. Videtur enim hoc de humani missione spermatis dicere.

Pag.210.v.5. *Hæc ait & tremulo*] Deleri debuit hoc fragmentum, quod supra pag.192. in possessionem edicto Goldasti restitutum est.

v.21. *Contenta valet Fortuna tenore*] Leg. *volat For. Tenore*, hoc est, more illo & quasi ἤθει variandi. Sic *tenorem sensuum*, idē Petron. dicit, *morum tenorem* Sidonius, *aquæ tenorem* Dracontius. Barthius ad Claudian. numer. 1113.

v.24. *Naufragus eiecta*] Propertius lib.2.

Nauita de ventis, de tauris narrat arator,
Enumerat miles vulnera, pastor oues.

v.25. *Cui sua fata legat*] narret, dicat. Seruat hoc loco vim primigeniam, quam accepit à Græco λέγειν.

Pag.211. vers.6. *Omnia quæ miseras poss. finire querellas*] Seneca epist.16. Bongars.

v.17. *Iudæus licet, & porcinum numen ador*] in hoc falsus animi Petronius, aliique Gentilium, qui reuerentia tam immundi exosique animalis affici Iudæos putabant, cuius figura Hadrianus Imp. in portis posita abigere & absterrere aditu Hierosolymorum Iudæos voluit. Freherus Parergor. lib.3. c.11.

v.18. *Et cœli summas aduocet auriculas*] notum est, Iudęos ab Appione Alexandrino, Moloneque, Tacito, & aliis notatos esse, quod aureum asini caput in templi sacrario seruarent atque adorarent: quoniam Mose duce (vt improbe asserunt) asinorum beneficio aquas Iudæi inuenerint. Quos mendaciorum arguunt Iosephus & Tertullianus. Romani etiam pari causa & Christianos æque ac Iudæos, *Asinarios* vocarunt. Sed & figuris picturisque Christianis illudebant: quando infando etiam picturæ genere Deum nostrum sic depictum spectanti populo proposuerunt, vt is foret auribus asininis, pedo altero inungulatus, librū gestans, & togatus. Cui flagitio vt scelus adderent, tali titulo Christi, effigiem dedecorarunt: *Deus Christianorum* ὀνόχοιτος. Qua in re vel ipse quidem Tertullianus ægre

à risu

à risu abstinuit, quum nomen ipsum & formam conspiceret. Pet. Crinitus de Honest discipl. lib. 1. c. 9.

v. 20. *Et nisi nudatum*] Casaubon. ad Sueton. cum Bineto legit, *nodatum*. Et illico, *grata migrabit ab vrbe,*

vers. 22. *Et non ieiuna sabbata lege premet*] atqui Iudæi sabbato non ieiunabant. Vere: sed Iudæi omnes dies *sabbata* vocabant à principe nempe sabbato, quo feriabantur, à quo *primam sabbati, alteram sabbati,* &c. nominabant. Ita vt quicumque per hebdomadem ieiunaret, aliquo die sabbati ieiunare diceretur. Ieiunia vero religiosissime colebant, quod ex Sueton. constat in August. cap. 76. præsertim Samaritani, quos *Dositheos* nuncupabant, sabbatum ita obseruabant, vt quo quisque habitu in tempus primum incidisset, & permaneret ad vesperam, siue staret, siue sederet, &c. Baronius Cardinalis Annal. Ecclesiast. tom. 1. Iudæorum sabbata vexat & Iuuenalis sæpicule & Martialis. Raderus ad Martial. lib. 4. epig. 4.

Pag. 212. v. 13. *Heret detritus læua*] Hoc tristichon ex P. Danielis collectione fragmentorum Petronianorum per imprudentiam irrepsit, quum sint versus ex integro Carmine de bello ciuili, supr. in pag. 167. v. 10.

T. PETRONII ARBITRI EVSCIVM.

Pag. 223. v. 12. *Cerberus forensis*] hinc Tertull. de Pallio; *Causas non elatro*. Et Sallust. apud Lactantium; *Cicero caninam facundiam, vt Appius inquit, exercuit*. Vide Sauaron. ad Sidon. lib. 4. ep. 4. & Rittershus. Ind. Symmachiano. Allusit huc puto & Salisberiens. lib. 5. Policrat. c. 10. Iungerman.

IN P. PETRONII RHETORIS FRAGMENTA.

ver. 23. *Quod legi dolet*] itaque *dolus* à dolendo dictus est. videndus Sauaro ad Sidon. lib. 5. ep. 3.

IN PETRONII GRAMMATICI FRAGMENTA.

Pag. 214. v. 8. *Quirites*] Diomedes lib. 1. *Quirites; sed Flaccus*

Flaccus in Satyra Quiritem dixit. Priscianus lib. 4. *In* TIS *quoque inueniuntur denominatiua, sed antique prolata, penultimam natura vel positione longam habentia, vt Samnitis pro Samnis, sic Laurentis quoq; pro Laurens, Tiburtis pro Tiburs, teste Capro. Sic Quiritis pro Quiris, & Ceritis vel Ceretis pro Ceres, qui tamen nominatiui non sunt in vsu.* Augustinus in Arte; *Pluralia masculini generis, manes, Quirites, cancelli:* Vetus Grāmaticus, qui est membraneus in Bibliotheca Goldasti, in Artem secundam Donati: *Sunt alia pluralia tantum masculini generis, vt hi manes, hi Quarites.* Et paulo post: *Quarites, qui & Romani, & Quaerites dicti, quia Quirus dictus est Romulus, quod semper asta vtebatur..*

IN PETRONII AFRANII EPIGRAMMATA.

Ad Nealcen.

Pag. 17. 4. *Quos mora parua tenet*] Leg. *teret. Annos terere*, quomodo *diem terere*, dixit Trinummo Plautus. I S. Pontanus Analect. lib. 3. c. 12.

De Hesperie II.

v. 21. *& Tritonia ponit*] al. *ponat.* Pith. Emend. in Epigram. vett.

Funambulus.

Pag. 219. v. 15. *pratendit crura*] *protendit.* Pith. Emend. in Epigram. vett.

v. 20. *Et medium pennis prosecuisse*] melius, *pinnis persecuisse.* Pithœus d. l.

De cretata facie.

v. 24. *Dum sumit cretam in faciem*] al. lib. *Dum cretam sumit faciem.*

De Cato.

Pag. 220. v. 11. In vett. Epigrammat. à Pithœo editis, & Goldasti M S S. Codd. legitur, *De cato, qui comedens picam mortuus est.*

v. 17. *Cornua labra*] rostra picæ. Tibul. in Priapo;

Senex ve coruus, impiger ve graculus
Sacrum feriret ore corneo caput.

Schopp. Comment. in Priape. carm. 83.

Musa-

Musarum elogia.

Pag.221.v.6. *Antea Terpsichore totam*] Lege, *Aurea Terpsichoræ.* Pith. Emend. in Epigr. vett.

De elephante.

v.26. *promoscidis armis*] scribe ex v.c. *probascidis.* & post sextum versum interiice ex eodem codice hos duos: *Consulibus sceptrum, &c.* Pith. Emend. in epigram. vett. Balbus Catholico: *Probascida vel promuscida, rostrum elephantis: quia illâ pabulum ori admouet: & videtur Græce declinari, vt hæc proboscis, dis: vel promiscis, dis. Proboscis* & *promoscis.* promiscue dici docet Gul. Formerius Not. in Cassiodori Var.

PSEVDEPIGRAPHA
ALCIMI.

Pag.229.v.24. *O blandos oculos & infacetos*] al. *infice-tos.* Leg. *inquietos*, vt habent vett. codd. Est quod supra Petronius dixit, *oculorum quoque mobilis petulantia.* I. S. Pontanus Analect. lib.3. c.12.

DOMINI EVANTII V. C.

Pag.232.v.22. *De ambigenis*] v.c. DOMINI EVANTII. al. EVGENII, *de ambigenis animantibus.* Pith. Emend. in Epigr. vett.

Pag.233. vers.1. *Titirus ex ouibus oritur*] Leg. *Tityrus ex ouibus genitur, hircoque parente.* Eustathius in Homer. Τίτυρος ὁ σάτυρος παρὰ τοῖς ἐν Ἰταλίᾳ Δωριεῦσι, ὅθεν καὶ τιτύρινος αὐλός. Sed hoc nihil confert ad Petronij versum. Hircus dux pecoris oues init; ex quo initu tityrus nasci consueuit, auctore Isidoro. Rob. Titius Assertionum, lib.8. c.16.

Q. CICERONIS.

v.8. *Crede ratem ventis*] Nescio an Cicero, certe quidam illi adscribunt, alij Eumolpo cuidam, ceteri vel Petronio, vel cuidam Porphyrio poetæ Christiano; ego puto esse Petronij, qui Eumolpum dicentem introducat. Delrio Comm. in Hippol. Senec. vers. 557.

v.10. *Fœmina nulla bona est*] ne vna quidem reperiri mulierem probam adfirmat: & si qua forte bona reperia-

periatur, nescire se inquit, quo fato res mala potuerit fieri bona. Scip. Gentilis Append. Notar. in Apul. n. 93.

Ibid. *Et si bona contigit vlla*] Dousa: *vel si bona contigit vlli.*

PENTADII.

v. 25. *Sed nullos trepidum timere casus*] Senec. de Beata vit. c. 5. *Potest beatus dici, qui nec cupit nec timet.* Et epist. 24. *Obiurgat Epicurus non minus eos, qui mortem concupiscunt.* & quæ ibidem sequuntur. Idem lib. 6. Quæst. natur c. 32. *Mori nec rogaueris, nec timueris.* Paris eiusdemq; vt rei, ita elegantiæ est Martialis epigramma;

Vitam quæ faciunt beatiorem,

cum hoc Pentadiano, quod legisse relegisseque iuuabit. Raderus ad Martial. lib. 10. epigr. 43.

P. CATVLLI VRBICARII.

Pag. 234. vers. 3. Huic tribuit Scaliger ad Catullum. Primus edidit Petrus Pithœus: Notis illustrarũt idem Pithœus, Iustus Lipsius in Elect. & Ianus Douza F.

FINIS.

Nero \ Trimalcio.